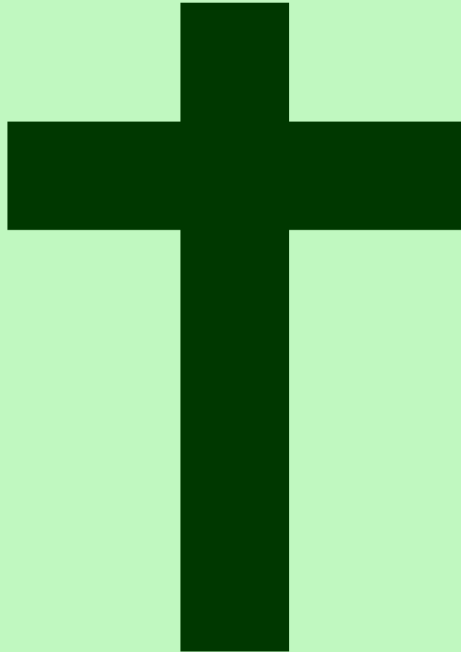

Cha' tso'o nu
nchcui' ji'i
Jesucristo nu xu'na na

New Testament in Chatino, Tataltepec (MX:cta:Chatino,
Tataltepec)

Cha' tso'o nu nchcui' ji'i Jesucristo nu xu'na na
New Testament in Chatino, Tataltepec (MX:cta:Chatino, Tataltepec)

copyright © 1981 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chatino, Tataltepec

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chatino, Tataltepec [cta], Mexico

Copyright Information

© 1981, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chatino, Tataltepec

© 1981, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

68385231-313d-5500-aff2-e6b6a207d978

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	64
SAN LUCAS	102
SAN JUAN	168
LOS HECHOS	214
ROMANOS	275
1 CORINTIOS	304
2 CORINTIOS	331
GÁLATAS	348
EFESIOS	359
FILIPENSES	369
COLOSENSES	376
1 TESALONICENSES	383
2 TESALONICENSES	388
1 TIMOTEO	391
2 TIMOTEO	399
TITO	404
FILEMÓN	407
HEBREOS	409
SANTIAGO	431
1 PEDRO	439
2 PEDRO	448
1 JUAN	453
2 JUAN	461
3 JUAN	462
JUDAS	463
APOCALIPSIS	466

Quityi nu nguscua San Mateo ñi'ya ngua cha' ji'i Jesús

Jyo'o cusu' ji'i Jesucristo

¹ Nde nscua na' qui'i ti cha' ji'i lcaa ñati nu ngua jyo'o cusu' ji'i Jesucristo, cha' ñati tya'a ji'i jyo'o David laca yu, lo'o jua'a ñati tya'a ji'i jyo'o Abraham laca yu, masi tyi-jyu' ti.

² Jyo'o Abraham bi' ngua sti Isaac; li' jyo'o Isaac bi' ngua sti Jacob; li' jyo'o Jacob bi' ngua sti Judá lo'o ca ta'a tya'a ngula yu;

³ li' jyo'o Judá bi' ngua sti Fares lo'o Zara, lo'o Tamar ngua naa xtya'a ngu' bi'.

Li' jyo'o Fares bi' ngua sti Esrom;

li' jyo'o Esrom bi' ngua sti Aram;

⁴ li' jyo'o Aram bi' ngua sti Aminadab;

li' jyo'o Aminadab bi' ngua sti Naasón;

li' jyo'o Naasón bi' ngua sti Salmón;

⁵ li' jyo'o Salmón bi' ngua sti Booz, lo'o Rahab ngua naa xtya'a Booz bi'.

Li' jyo'o Booz bi' ngua sti Obed, lo'o Rut ngua naa xtya'a Obed bi'.

Li' jyo'o Obed bi' ngua sti Isaí;

⁶ li' jyo'o Isaí bi' ngua sti rey David;

li' jyo'o rey David ngua sti Salomón, lo'o xtya'a Salomón bi' ngua nu cuna'a nu ngua clyo'o jyo'o Urías clyo.

⁷ Lo'o li' jyo'o Salomón bi' ngua sti Roboam;

li' jyo'o Roboam bi' ngua sti Abías;

li' jyo'o Abías bi' ngua sti Asa;

⁸ li' jyo'o Asa bi' ngua sti Josafat;

li' jyo'o Josafat bi' ngua sti Joram;

li' jyo'o Joram bi' ngua sti Uzías;

⁹ li' jyo'o Uzías bi' ngua sti Jotam;

li' jyo'o Jotam bi' ngua sti Acáz;

li' jyo'o Acáz bi' ngua sti Ezequías;

¹⁰ li' jyo'o Ezequías bi' ngua sti Manasés;

li' jyo'o Manasés bi' ngua sti Amón;

li' jyo'o Amón bi' ngua sti Josías;

¹¹ li' jyo'o Josías bi' ngua sti Jeconías lo'o tya'a ngula yu.

Tyempo bi' ndyaa lo'o ngu' Babilonia ji'i ngu' Israel ca quichi tyi ngu' ca tyijyu', ne'

chcua ji'i ngu' Babilonia ndyaa quiña'a tsa ngu' Israel bi' li'.

¹² Ca tyijyu' bi' ngula Salatiel sñi' jyo'o Jeconías bi';

li' jyo'o Salatiel bi' ngua sti Zorobabel;

¹³ li' jyo'o Zorobabel bi' ngua sti Abiud;

li' jyo'o Abiud bi' ngua sti Eliaquim;

li' jyo'o Eliaquim bi' ngua sti Azor;

¹⁴ li' jyo'o Azor bi' ngua sti Sadoc;

li' jyo'o Sadoc bi' ngua sti Aquim;

li' jyo'o Aquim bi' ngua sti Eliud;

¹⁵ li' jyo'o Eliud bi' ngua sti Eleazar;

li' jyo'o Eleazar bi' ngua sti Matán;

li' jyo'o Matán bi' ngua sti Jacob.

¹⁶ Lo'o li' sñi' jyo'o Jacob bi' ngua José nu ngua clyo'o María xtya'a Jesús, lo'o jua'a Cristo naa Jesús bi'.

¹⁷ Jua'a naa jyo'o ngu' cusu' bi', tii jlyacua tya'a ba'a ngu' lo'o ngutu'ú Abraham ña'a cuayá' nu ngula jyo'o David. La cui' jua'a tya tii jlyacua tya'a ba'a ngu' lo'o ngutu'ú jyo'o David, ña'a cuayá' nu ndyaa lo'o ngu' xa' tsu' ji'i ngu' Israel ca quichi tyi ngu', nu lo'o ngusu'ba ngu' ji'i ngu' Israel ne' chcua ca quichi Babilonia tyijyu'. Lo'o la cui' jua'a tya tii jlyacua tya'a ba'a ngu', li' ngula nu laca Cristo.

Ñi'ya ngua lo'o ngula Jesucristo

¹⁸ Nde nscua na' ñi'ya ngua lo'o ngula Jesucristo. Cua ngüiñi cha' ji'i María bi', cha' caja clyo'o lo'o nu José sñi' Jacob bi'. Bilya tyalaa María slo José nu lo'o ngua cuayá' ti' nu María bi', cha' cua ntsu'u sñi'; cña ji'i Xtyi'i ycuí' Ndyosi ngua bi', cha' ngua tana María bi'.

¹⁹ Pana nu José bi' ni, tya'na ti' yu ji'i María, tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu ña'a yu ji'i. Lo'o cua ndyuna yu cha' bi', ná nti' yu ta yu cha' tyuju'u ti' ji'i Mariá, masi nga'aa caja clyo'o yu lo'o xqui'ya sñi', ngua ti' yu; tye cha' jua'a ti' ngua ti' yu, cha' ná nti' yu sta yu qui'ya ji'i ca toni'i cña.

²⁰ Laja lo'o nclyacua ti' yu ni cha' laca ngua jua'a, li' ndu'u tucua sca xca ji'i ycuí' Ndyosi slo yu laja xcalá yu. Nhcui' xca bi' lo'o yu li':

—José —nacui xca ji'i yu—, ñati tya'a ji'i jyo'o David laca nu'u —nacui—. Ná cutsii nu'u caja clyo'o lo'o Mariá, cha' caa cho' toni'i jinu'u. Si'i na cuxi ngua'ni María bi'

tsiya' ti; cña nu ngua'ni Xtyi'i ycu'i Ndyosi laca cha' ntsu'u sñi' Mariá juani.

²¹ Lo'o cala sñi' nu cuna'a bi', cubi' qui'yu caca nu bi'. Lo'o xcua xtañi cubi' bi' li', bi' ca naa Jesús. Lo'o nu Jesús bi' ni, bi' laca nu cua'ni lyaá ji'i ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu'i Ni, cha' clyaá ngu' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'.

²² Lo'o jua'a ngua cha' bi', cha' nu cua nchcui' ycu'i Ndyosi lo'o ngu' sa'ni cha' jua'a caca. Tyempo sa'ni nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi cha' bi' lo quityi. Ndi'ya nguscua ngu':

²³ Caca tana sca nu cuna'a nu ntucua ycu'i ti, lo'o li' qui'yu caca sñi'; Emanuel ñacu' ngu' ji'i cubi' bi'. Jua'a nscua lo quityi, bi' cha' jua'a ngua ji'i María li'. Nu nchcui' ngu' Emanuel ni, ndi'ya nti' ñacu' cha' bi': Ndi'i ycu'i Ndyosi lo'o na.

²⁴ Lo'o li' ngue ti' José, ndu'u yu ndyaa yu slo María cha' caja clyo'o yu lo'o, ñi'ya nu nacui' xca ji'i ycu'i Ndyosi ji'i yu. Li' ñaa lo'o yu ji'i ca toni'i ji'i yu,

²⁵ pana ná ngu'jua' yu lo'o ña'a cuayá' nu cua ngula sñi'. Lo'o cua ngula cubi', li' ngua naa Jesús.

2

Lo'o ndyalaa ngu' tii

¹ La cui' tyempo lo'o ngula Jesús nde quichí Belén, sca nu cusu' nu naa Herodes ngua loo ji'i nasiyu bi'. Ca loyuu su cuentya Judea, ca bi' ndi'i quichí Belén bi'. Lo'o li' ndyalaa xi ngu' tii nde Judea bi'; ngutu'u ngu' tii bi' xa' quichí nde su ntyucua cuichaa, lo'o li' ndyalaa ngu' quichí Jerusalén. Nchcui' ngu' tii bi' lo'o ngu' nu ndyacu' tya'a lo'o ngu' tyucuii:

² —¿Macala ndi'i cubi' nu ngula tsubi' ti bi'? —nacui' ngu'—. Rey ji'i cu'ma ngu' judío laca cubi' bi' —nacui' ngu'—. Cua na'a ya cuii cucui nu ndacu' cu' cuentya ji'i cubi' bi', bi' cha' ndyalaa ya ca nde cha' cua'ni tlyu ya ji'i cubi' bi' juani.

³ Lo'o nu rey Herodes ni, ndyutsij tsa yu lo'o ndyuna yu cha' nu nchcui' ngu' tii bi', cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i chaca rey. Lo'o jua'a lcaa ngu' quichí Jerusalén ndyutsij tsa ngu' ñi'ya cua'ni rey Herodes.

⁴ Li' ngusi'ya rey Herodes bi' ji'i lcaa sti jo'ó nu laca loo, lo'o jua'a ji'i mstru nu nclyu'u cha' jo'ó ne' laa cha' ca' ngu' slo. Nchcuane nu rey bi' ji'i ngu' li':

—¿Ha ná jlo ti' ma macala nchcui' quityi cha' cala Cristo? —nacui' rey ji'i ngu'.

⁵ —Cala bi' nde quichí Belén loyuu su cuentya Judea re —nacui' ngu' ji'i—. Ndi'ya nacui' quityi ji'i ycu'i Ndyosi:

⁶ Quichí sube ti laca Belén nu ntsu'u loyuu su cuentya Judea, nacui' ycu'i Ni.

Pana quichí tyi sca ngu' tlyu tsa caca, masi quichí sube laca juani, nacui' Ni.

Caca nu qui'yu tlyu bi' loo, lo'o jua'a ña'asi' yu ji'i ngu' Israel 'na. Jua'a nscua lo quityi bi'.

⁷ Lo'o cua ndyuna rey Herodes cha' bi', li' cuaana ti ngusi'ya yu ji'i nu ngu' tii bi', cha' ca' ngu' slo cha' ta yu sca cha' lo'o ngu'. Li' nchcuane rey bi' ji'i ngu' ni jacua' na'a ngu' cha' ndyu'u tucua cuii cucui bi' nde cu'.

⁸ Lo'o ndacha' ngu' ji'i, li' nchcui' rey lo'o ngu' cha' tsa' ngu' nde quichí Belén.

—Yaa clya ma —nacui' rey ji'i ngu' tii bi'—, clyana ma ma ntucua tyi cubi' bi' —nacui'—. Lo'o si quije ji'i ma, li' xtyuu ma slo na' chaca quiya' cha' caca cuayá' ti' na' macala ntsiya cubi' bi'. Lo'o na' tsa'a cua'ni tlyu na' ji'i cubi' bi' nta'.

⁹ Lo'o li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' nu lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' rey lo'o ngu'. Chaca quiya' na'a ngu' cuii bi' laja lo'o ndyaa ngu' tyucuii cha' tsa' ngu' ca quichí Belén, la cui' cuii cucui nu na'a ngu' clyo ca su ntyucua cuichaa. Lo'o ngulu'u cuii ji'i ngu' macala nscua ni'i su ndi'i cubi', ndyatú cuii su ntucua ni'i bi'.

¹⁰ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' cuii bi' chaca quiya'.

¹¹ Li' ndyatí ngu' ni'i bi', na'a ngu' ji'i cubi' lo'o ji'i María xtya'a cubi'. Hora ti ndyatú sti' ngu' tii bi' slo cubi' cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i. Lo'o li' ngusatí ngu' yu'ba ji'i ngu' cha' ta ngu' msta' ji'i cubi' bi'; nda ngu' oro ji'i cubi' bi', nda ngu' yana jo'ó nu quiña'a tsa nga'a, lo'o jua'a nda ngu' mirra ji'i cubi' bi'. (Jua'a naa sca taná yaca nu tyixi xtyi'i.)

¹² Nu lo'o ndyaa ngu' caja' ngu', li' nchcui' xcalá ngu'; nchcui' ycu'i Ndyosi

lo'o ngu' laja xcalá cha' nga'aa tsaá ngu' slo rey Herodes bi', cha' cuiñi tsa yu. Bi' cha' ngusñi ngu' xa' tyucuii cha' xtyuú ngu' tyaa ngu' quichí tyi ngu' chaca quiya'.

Ngusna lo'o José jí'í María nde Egipto

¹³ Nu lo'o cua ndu'u ngu' tii ndyaa ngu' quichí tyi ngu', li' nchcui' xcalá José. Ndyu'u tucua sca xca jí'í ycuí' Ndyosi slo yu laja xcalá, nchcui' lo'o yu li':

—Que ti' nu'u —nacui' xca jí'í José—. Ty-atu nu'u, xna clya nu'u —nacui'—, tsaá lo'o nu'u jí'í xtya'a cubi' tyijyu' nde loyuu su cuentya Egipto. Tyi'í mā cajua ña'a cuayá' nu cacha' hí cha' tso'o tyaa mā nde nasiyu re chaca quiya'. Tyaala tsa rey Herodes bi'; cua caa ti yu quichí re cha' clyana jí'í cubi', cha' cujuui jí'í cubi' nti' yu.

¹⁴ Hora ti ngue ti' José, li' ndyaa lo'o jí'í cubi' lo'o jí'í xtya'a cubi' masi tya talya; ndyaa ngu' nde Egipto li'.

¹⁵ Lo'o li' ndyanu ngu' ca bi' ña'a cuayá' nu cua ngujuii Herodes, rey nu tyaala bi'. La cui' cha' bi' nchcui' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba jí'í ycuí' Ndyosi cua sa'ni la lo'o nchcui' ndi'ya: “Xi'ya na' jí'í Sñi' na' cha' tyu'u ca loyuu su cuentya Egipto, cha' xtyuú yu tyaa yu quichí tyi yu”, nacui' ycuí' Ndyosi nu Xu'na na. Bi' cha' jua'a ngua jí'í ngu' tya li', cha' ndyalaa ngu' nde Egipto.

Ndyujuii Herodes jí'í cubi' jí'í ngu'

¹⁶ Lo'o nu rey Herodes bi' ni, ñasi' tsa yu lo'o ngua tii yu cha' nga'aa ñaa nu ngu' tii bi' slo. Li' ngulo rey bi' cña jí'í msu, cha' tsaá ngu' cujuui ngu' jí'í lcaa cubi' qui'yu nu ntsu'u quichí Belén, lcaa cubi' nu bilya tye sna yija jí'í; lo'o jua'a cujuui ngu' jí'í lcaa cubi' qui'yu nu ntsu'u quichí sube cacua ti. Cua jlo ti' rey cha' nu cubi' bi' bilya tye sna yija, cha' jua'a nchcui' ngu' tii bi' xqui'ya cuii cucui nu cua na'a ngu'.

¹⁷ La cui' cha' bi' nchcui' jyo'o cusu' Jeremías nu ngua tu'ba jí'í ycuí' Ndyosi nu ngua sa'ni la. Ndi'ya nacui':

¹⁸ Lye tsa nda xtyi'í ñati' nde quichí Ramá; nxi'ya ngu', ndyunaa tsa ngu', cha' ngujuii sñi' Raquel.

Nxi'ya tsa nu cuna'a bi', cha' cua ngujuii sñi'.

Ni sca ñati' ná ngua jí'í xaala' tyiquee nu cuna'a bi', cha' nga'aa lu'ú sñi'.

Jua'a cha' nscua lo quityi, masi bilya caca cha' bi' lo'o tya lu'ú jyo'o cusu' nu nguscua cha' bi'. Bi' cha' jua'a ngua jí'í ngu' Belén, ngusi'ya tsa ngu' cha' ngujuii sñi' ngu'.

¹⁹ Ca tiya' la li' ngujuii rey Herodes bi', lo'o li' ndu'u tucua sca xca jí'í ycuí' Ndyosi slo José laja xcalá ti yu, cha' tya ndi'í José ca loyuu su cuentya Egipto:

²⁰ —Que ti' nu'u —nacui' xca jí'í yu—, tyatu clya nu'u, tyaa lo'o nu'u jí'í nu piti lo'o jí'í xtya'a yu nde nasiyu Israel chaca quiya' —nacui'—, cha' cua ngujuii ngu' tyaala nu ngua ti' cujuui jí'í cubi' cua tya tsubi' la.

²¹ Lo'o li' ndyatu José, ndyaa lo'o jí'í nu piti lo'o jí'í xtya'a nu piti, ñaa ngu' nde nasiyu Israel chaca quiya'.

²² Lo'o li' ndyuna yu cha' sñi' jyo'o Herodes laca loo nde Judea, la cui' sñi' yu nu naa Arquelao laca bi'; ndyutsii xi José xqui'ya cha' bi'. Li' xa' nchcui' xcalá yu ñi'ya cua'ni yu, bi' cha' ndyaa ngu' nde loyuu su naa Galilea li'.

²³ Ca bi' ndyalaa ngu' quichí Nazaret cha' tyi'í ngu'. La cui' cha' bi' nchcui' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba jí'í ycuí' Ndyosi nu ngua sa'ni lo'o nchcui' ngu' ndi'ya: ngu' Nazaret cua'ni ngu' jí'í nu bi'. Jua'a nchcui' jyo'o cusu' bi' cua sa'ni, bi' cha' jua'a ndu'ni ngu' jí'í Jesús juani.

3

Nda Juan cuii lo'o ngu' ne' quixi' su ná ndi'í ñati'

¹ Lo'o ngua tyempo, li' nguxana Juan nda yu cuii lo'o ngu' nu ndya'a slo yu su ndi'í yu ycuí' ti yu ne' quixi'; ntyucuatya yu jí'í ngu' li'. La cui' loyuu su cuentya Judea ndi'í yu; pana btyi tsa yuu su ndi'í Juan, ndi'í tsa quee, lo'o ná ndi'í xa' ñati' cajua.

² —Ca tyuju'u ti' cu'ma —nacui' Juan jí'í ngu'—, xtyanu mā jí'í cha' cuxi nu ndyu'ni mā —nacui'—. Cua xana ti cha' caca ycuí' Ndyosi loo ne' cresiya jí'í ñati' chalyuu.

³ Lo'o nu Juan ni, laca yu la cui' ñati' nu nchcui' jyo'o cusu' Isaías jí'í sa'ni, cha' jyo'o cusu' bi' ngua tu'ba jí'í ycuí' Ndyosi. Ndi'ya nscua lo quityi bi':

Cuii xi'ya sca ñati' ne' quixi':

“Xaala clya mā sca tyucuii su caa ycuí' nu Xu'na na;

xquiñi tso'o ma tyucuii su tyeje tacui ycuí",
ñacuñi ñati bi'.

Jua'a nguscua jyo'o cusu' cuentya ji'i ñati
bi', lo'o Juan laca ñati bi'.

⁴ Lo'o nu Juan bi' ni, lacu' yu sca late'
quicha' camello, lo'o jua'a ndyaaca' juata
sii' yu; ndacu yu tscu' lo'o cuiña'a' cuityu.

⁵ Lo'o li' ndyu'u ti'i quiña'a' ñati slo yu; ñaa
ngu' quichi Jerusalén slo yu, lo'o jua'a ñaa
ngu' lcaa quichi sube ti nu ndi'i loyuu su
cuentya Judea bi' slo yu, lo'o ngu' nu ntsu'u
cacua ti to' sta'a Jordán, ñaa ngu' slo yu.

⁶ Li' ntyucuatya Juan ji'i ngu' nu ndya'a
slo yu nde lo hitya Jordán, ntyucuatya yu
ji'i lcaa ngu' nu nchcui' cha' ngua tyuju'u
ti' ngu' ji'i cha' cuxi nu ndyu'ni ngu'.

⁷ Lo'o ngua sca tsá na'a Juan ji'i tyuu
tya'a ngu' fariseo lo'o ngu' saduceo; tacati
tsa ndu'ni ycuí' ngu' ngua ti' ngu', lye tsa
ndu'ni tyucuaa ti' ngu' ji'i tya'a ngu'. Lo'o
xi ngu' bi' lijya ngu' cha' tyucuatya Juan ji'i
ngu', pana ná ndiya ti' Juan jua'a.

—Ñi'ya nti' cuaña tyaala, jua'a nti' cu'ma
—nacui Juan ji'i ngu' bi'—. ¿Ha cua nch-
cutsii ngu' ji'i ma lacua? ¿Ha juani ndube ti'
ma cha' ca ñasi' tsa ycuí' Ndyosi lo'o xcube'
Ni ji'i ma nu lo'o tye chalyuu? —nacui yu—.

⁸ Tso'o lacua, culu'u ma ji'i ya si chañi
cha' cua ngulochu' ma ji'i cha' cuxi nu
ntsu'u ji'i ma.

⁹ Ná culacua ti' ma cha' caca tso'o ji'i ma
slo ycuí' Ndyosi si xcui' ndyi'u ti' ma ji'i
jyo'o cusu' ji'i ma, nu cusu' Abraham bi'.
Ná talo ycuí' Ni ji'i cha' cuxi nu ndu'ni ma
tsiya' ti, masi ñati tya'a ji'i jyo'o Abraham
laca ma, nchcui' ma. Na cuiñi ma. Si
nti' ycuí' Ndyosi, taca ji'i Ni cuiña' Ni ji'i
ñati tya'a ji'i jyo'o Abraham, masi lo'o quee
to' sta'a re, taca ji'i Ni si nti' Ni. Nga'aa
taquiya' Ni ji'i cu'ma li'.

¹⁰ Ñi'ya ndu sca ñati lo'o hacha ji'i cha'
clyaja lo yaca si'yu ji'i yu, jua'a nti' ycuí'
Ndyosi; si'yu yu bi' ji'i lcaa yaca nu ná
nda si'yu tso'o cha' tyaqui lo quii', lo'o
jua'a xcube' Ni ji'i ñati nu ná ntaja'a xtyanu
qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'.

¹¹ Lo'o na' ni, ntyucuatya na' ji'i ma lo'o
hitya, si chañi cha' cua ngua tyuju'u ti' ma
ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ma; pana cua caa ti
sca ñati nu tso'o la que na'. Lo'o na', cua'ni

tlyu na' ji'i ñati bi'; tso'o tsa caca tyiquee
na', masi caña nu ntsu'u quiya' ñati bi' culo
na'. Lo'o nu ñati bi' ni, ná tyucuatya yu ji'i
ngu' lo'o hitya ti; pana cua'ni yu cha' tyanu
Xtyi'i ycuí' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' nu
lo'o tyucuatya yu ji'i ngu', lo'o li' subii Ni
ji'i ngu' lo'o xee ji'i Ni cha' caca lubii ne'
cresiya ji'i ngu'.

¹² Ñi'ya ndu'ni xu'na ltya, jua'a cua'ni Ni;
ñi'ya ndyu'u co'o yu nscua', pana ndaqui
yu cualya' lo'o nguti, jua'a sa'be tya'a Ni ji'i
ñati, lo'o li' su'ba Ni ji'i ñati cuxi cha' tyaqui
ngu' lo quii' su nga'aa tye cha' tyaqui.

Jua'a ngulu'u Juan ji'i ñati nu ndya'a slo.

Ntyucuatya Juan ji'i Jesús

¹³ Tyempo bi' lo'o nga'a Juan to' sta'a
Jordán, ndu'u Jesús nde loyuu su cuentya
Galilea lijya ca slo Juan, cha' lo'o ngua ti'
Jesús cha' tyucuatya Juan ji'i.

¹⁴ Lo'o li' ngua ti' Juan cua'a yu ji'i Jesús.
—Ná tso'o tyucuatya na' jinu'u —nacui
Juan ji'i—. Tso'o la tyucuatya ycuí' nu'u
jna'.

¹⁵ Li' nchcui' Jesús lo'o yu:
—Tso'o tyucuatya nu'u jna' juani —nacui
Jesús ji'i Juan—, cha' jua'a tso'o si cua'ni na
lcaa cña nu nti' ycuí' Ndyosi cha' cua'ni na.

Lo'o ndyuna Juan cha' nu nchcui' Jesús
lo'o, ntyucuatya yu ji'i Jesús li'.

¹⁶ Lo'o cua ngua cha' bi', ndu'u Jesús
lo hitya, li' cua ndyaala tyucuii nde cua.
Lo'o li' na'a Jesús cha' ngua'ya Xtyi'i ycuí'
Ndyosi lo; ñi'ya nda'ya sca tyupe' lo yuu,
jua'a ngua'ya Xtyi'i ycuí' Ni lo Jesús.

¹⁷ Li' nguañi nchcui' ycuí' Ndyosi ca su
ntucua Ni nde cua. Ndi'ya nacui Ni:

—Nu nde laca Sñi' na' —nacui Ni—. Ty-
aca'a tsa yu 'na, cha' tso'o tsa ntsu'u ty-
iquee na' ña'a na' ji'i yu.

4

Nchcui' cuayá' xu'na cuiñaja lo'o Jesús

¹ Lo'o li' ndyaa lo'o Xtyi'i ycuí' Ndyosi ji'i
Jesús ca ne' quixi' su btyi tsa yuu, su ná
ndi'i ñati, cha' tyacua tya'a yu lo'o nu xu'na
cuiñaja cajua. Ngua ti' nu bi' tyijiloo ji'i
Jesús.

² Lo'o li' tu'ba tsá tu'ba talya ná ndyacu
Jesús tsiya' ti, ntyute' tsa yu li'.

³ Lo'o li' ndyu'u tucua nu xu'na cuiñaja bi', cha' chcu' cuayá' lo'o Jesús:

—Si chañi cha' nu'u laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi —nacu' nu xña'a bi' ji' Jesús—, xñi nu'u sca quee re lacua, cha' jua'a cuiñá nu'u xlyá lo'o quee re cha' cacu na.

⁴ Lo'o li' nguxacu' Jesús cha' ji':

—Cua nscua sca cha' lo quityi ji' ycu' Ndyosi —nacu' Jesús ji'—. Ndi'ya nchcu' cha' bi': “Si'i na cu'ú ñati chalyuu lo'o cacu ngu' tyaja ti, masi lo'o cuna ngu' lcaa cha' nu nchcu' ycu' Ndyosi, li' chañi cha' tyu'ú ngu'”. Jua'a nscua lo quityi.

⁵ Lo'o li' ndyaa lo'o nu xu'na cuiñaja ji' Jesús nde quichi Jerusalén, su tyaca'a tsa ji' ycu' Ndyosi; ca hique laa tonu ji' quichi bi' ndyaa ngu', cua tsa ntucua ngu' li'.

⁶ —¿Ha chañi cha' nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca nu'u? —nacu' nu xña'a ji' Jesús—. Tso'o si tyú nu'u ca lo yuu lacua, cha' cua nscua sca cha' lo quityi ji' ycu' Ndyosi ndi'ya:

Culo ycu' Ndyosi cña ji' xca ji' Ni cha' ña'asii ngu' jinu'u, nacu' quityi.

Lo'o jua'a nscua chaca cha':

Lo'o ya' ti xca ji' Ni xatu ngu' jinu'u, cha' ná ca quicha quiya' nu'u su tyú nu'u chu' quee.

Jua'a nscua lo quityi —nacu' nu xña'a.

⁷ Li' nguxacu' Jesús cha' ji' nu xña'a bi':

—Pana ndi'ya nscua cha' lo quityi ji' ycu' Ndyosi: “Ná chcu' cuayá' ma lo'o ycu' Ndyosi nu Xu'na ma”, nacu' quityi.

⁸ Lo'o ndye nchcu' ngu', xa' ndyaa lo'o nu xu'na cuiñaja ji' Jesús nde sca lo xlya ca'ya nu cua tsa. Li' ngulu'u nu xña'a bi' lcaa nasiyu tyucui ña'a chalyuu ji' Jesús, cha' tso'o tsa ña'a chalyuu bi'.

⁹ Lo'o li' nchcu' cuayá' nu xña'a bi' lo'o Jesús chaca quiya':

—Ta na' chacuayá' caca nu'u loo ji' lcaa chalyuu nu ña'a nu'u ca ndacua —nacu' nu xña'a ji' Jesús—, sca ti si tyu stj' nu'u loo na', si cua'ni tlyu nu'u jna', li' caca nu'u loo.

¹⁰ Li' nguxacu' Jesús cha' ji' nu xña'a bi':

—Tyaatsu' nu'u slo na', Satanás —nacu' Jesús—. Yaa clya nu'u. Cua nscua sca cha' lo quityi ji' ycu' Ndyosi ndi'ya: “Sca ti ji' ycu' Ndyosi nu Xu'na ma cua'ni tlyu ma

ji', sca ti cha' ji' ycu' Ni nga'a cha' taquiya' ma ji' nde chalyuu”, nacu' quityi.

¹¹ Li' ndu'u xu'na cuiñaja ndyaa. Li' ndu'u tucua xca ji' ycu' Ndyosi cha' xtyucua ngu' ji' Jesús, cha' ta ngu' xi juersa ji' yu.

Nguxana Jesús ndyu'ni cña ji' ycu' Ndyosi nde loyuu su cuentya Galilea

¹² Ca tiya' la ndu'u Jesús ndyaa, cha' ndyuna yu cha' cua ntejeya' ngu' ji' Juan, ndyaa lo'o ngu' ji' yu ne' chcu'. Li' nguxtyu Jesús chaca quiya' nde quichi Nazaret, nde loyuu su cuentya Galilea.

¹³ Pana ná ndyanu yu nde Nazaret; nguxcutsa'a yu su ndi' yu, ndyaa yu ca quichi Capernaum to' tayu'. Nscua quichi bi' loyuu su ndu'ni ngu' sa'ni cha' su cuentya Zabolón lo'o su cuentya Neftalí laca bi'.

¹⁴ La cui' ti cha' bi' cua nchcu' jyo'o Isaías nu ngua tu'ba ji' ycu' Ndyosi cua sa'ni la. Ndi'ya nacu':

¹⁵ Ntsu'u loyuu su cuentya Zabolón lo'o su cuentya Neftalí ca chaca tsu' sta'a Jordán.

Tyeje tacui na loyuu bi', li' tyalaa na to' tyujo'o,

cha' loyuu bi' laca Galilea su ndi' ñati nu si' ngu' judío laca.

¹⁶ Cua ngujui' sca xee tlyu slo ngu' nu ndi' su talya ña'a;

juani cua nguxee ji' ngu', cua caja ti chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji' ngu' bi', masi cua tye ti chalyuu ji' ngu' bi' tya tsubi' la.

Jua'a nchcu' jyo'o cusu' bi'. Bi' cha' loyuu bi' nguti' Jesús li'.

¹⁷ Lo'o li' nguxana nchcu' Jesús lo'o ngu' nu ndya'a slo:

—Ca tyuju'u ti' ma —nacu' Jesús ji' ngu'—, xtyanu ma ji' lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni ma, cha' cua tyalaa ti hora cha' caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji' ma.

Nxi'ya Jesús ji' jacua tya'a ngu' nu ndyaa cuta cualya

¹⁸ Lo'o ngua sca tsa ndya'a Jesús to' tayu' Galilea bi'. Li' na'a yu ji' Simón lo'o Andrés tya'a ngula Simón, nchcu' ngu' taraya lo hitya cha' xñi ngu' cualya, cha' bi' laca cña nu ndu'ni ngu' bi' lcaa tsa. Lo'o nu Simón bi' ni, Pedro ndu'ni ngu' ji'.

19 Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o tyucuaa nu qui'yu bi':

—Tsa ma lo'o na' juani —nacui Jesús jii' ngu' bi'—. Ñi'ya ngujui cualya jii' ma lo'o nguta'a ma cuta cualya, jua'a caja xa' cña jii' ma juani cuentya jna'; culu'u na' jii' ma ñi'ya nu clyana ma jii' ñati chalyuu re nu nguna' tsa ndu'ni, cha' caca ngu' ñati 'na.

20 Hora ti nguxtyanu ngu' jii' taraya jii' ngu', ndyaa lca'a ngu' jii' Jesús li'.

21 Lo'o nde loo la xi na'a Jesús jii' Jacobo sñi' Zebedeo lo'o Juan tya'a ngula yu; nga'a ngu' ne' yaca ni'i sube jii' ngu' lo'o sti ngu', ndyu'ni cho'o ngu' taraya jii' ngu'. Li' ngusi'ya Jesús jii' ngu' bi', cha' tsa ngu' lo'o.

22 Hora ti nguxtyanu ngu' jii' sti ngu' lo'o yaca ni'i jii' ngu', ndyaa ngu' lo'o Jesús li'.

Ngulu'u Jesús jii' quiña'a tsa ñati

23 Lo'o li' ndyaa ngu' lcaa quichi su cuentya Galilea lo'o Jesús. Lcaa quichi ndya'a nclyu'u yu jii' ngu' ne' laa jii' ngu' judío; nchcui' yu lo'o ngu' ñi'ya laca cha' tso'o jii' ycu' Ndyosi, cha' cua ngulala ti caca Ni loo ne' cresiya jii' ngu'. Lo'o jua'a ngua'ni yu jo'o jii' lcaa nu quicha, masi quicha ti ti' ngu' ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o ngu'.

24 Li' nguañi cha' jii' Jesús lcaa quichi, hasta ca nde loyuu Siria nguañi cha' jii' yu; bi' cha' ñaa lo'o ngu' jii' lcaa ngu' quicha slo ycu' yu, cha' cua'ni yu jo'o jii' ngu'. Ñaa lo'o ngu' jii' nu quicha, masi ti' tsa ngu' xqui'ya quicha nu ntsu'u jii' ngu'; ñaa lo'o ngu' jii' ngu' nu ntsu'u cui'i cuxi jii' ngu', masi nxalú cui'i jii' ngu', masi nchcu' tyucui tyucui ña'a ngu', masi nchcuti sca tsu' ya' ngu'. Lo'o li' ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o lcaa ngu' quicha bi'.

25 Bi' cha' ndu'u lca'a quiña'a tsa ñati jii', masi ngu' Galilea, masi ngu' lcaa quichi nde Decápolis, masi ngu' quichi Jerusalén, masi ngu' xa' quichi nde loyuu su cuentya Judea, masi ngu' quichi chaca tsu' sta'a Jordán. Quiña'a tsa quichi ngutu'u ngu' ndyaa lca'a ngu' jii' Jesús li'.

5

Ñi'ya ngulu'u Jesús jii' ngu' nu ngua'a sii' cua'a

1 Na'a Jesús cha' quiña'a tsa ñati lijya ngu' slo yu, bi' cha' ndyacu' yu ndyaa la yu nde sii' cua'a, ndyaca'a yu xi cajua. Lo'o ndyu'u ti'i ngu' nu ndyaca tsa'a jii' slo,

2 li' nguxana Jesús nclyu'u yu jii' ngu' bi'. Ndi'ya nchcui' yu lo'o ngu':

Ñati nu tso'o ntsu'u tyiquee

3 —Tso'o ntsu'u tyiquee ñati si jlo ti' cha' sca ti lo'o ycu' Ndyosi caca cua'ni ngu' cha' tso'o —nacui Jesús—. Caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jii' ngu' bi', pana ná caca jii' ngu' si jua'a ti ngu'.

4 'Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati masi xñi'i ti' juani xqui'ya qui'ya nu ntsu'u jii', cha' ndu'ni ycu' Ni cha' caca tso'o tyiquee ñati bi'.

5 'Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati nu ná nti' tyijiloo jii' tya'a ñati, cha' ca su ntu-cua ycu' Ni tyacua cha' tso'o nu ta ycu' Ni jii' ñati bi' li'.

6 'Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati si tyaja'a tsa cua'ni lcaa cha' tso'o, lcaa cha' liñi; jii' ñati bi' xtyucua ycu' Ndyosi cha' taca jii' cua'ni lcaa cha' nu nti' ycu' Ni.

7 'Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati nu tya'na ti' jii' tya'a ñati, cha' jua'a cua'ni tya'na ti' Ni jii' ycu' ngu' bi'.

8 'Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati nu lubii cresiya jii', cha' jii' ñati bi' cua nda ycu' Ni chacuayá' cha' ña'a jii' ycu' ca Ni nde loo la.

9 'Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati nu nxyucua jii' tya'a ñati cha' caca tso'o ti ngu' lo'o tya'a cusuu ngu'. “Sñi' na”, ñacu' ycu' Ndyosi jii' ñati nu jua'a xaala' tyiquee tya'a ngu'.

10 'Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati si talo tyiquee jii' xa' ñati, masi lya' ti' ngu' jii', masi ti' ti' ngu' jii', xqui'ya cha' tso'o nu ndu'ni cuentya jii' ycu' Ni. Tso'o ntsu'u tyiquee ñati bi' si talo tyiquee jii' ngu', cha' jua'a laca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jii' ñati bi'.

11 'Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ma masi xtyi' lo'o ngu' jii' ma xqui'ya na', masi lya' tsa ti' ngu' jii' ma, masi cuiñi tsa ngu', masi chcu' tsa ngu' cuentyu jii' ma xqui'ya na'.

12 Li' caca tso'o tyiquee ma, ca chaa ti' ma cha' cua laca nguxco'o ycu' Ndyosi sca cha'

tso'o nu tyacua ji'i sa scaa ma ca su ntucua ycu'i Ni. La cui' jua'a ngua lya' tsa ti' jyo'o cusu' sa'ni, nu lo'o na'a ngu' ji'i jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi tyempo bi'.

Ñi'ya nti' teje', ñi'ya nti' xee, jua'a ndi'i ma chalyuu

13 Ñi'ya nu ndu'nijo'o tsa teje' ji'na cha' cñi', cha' cua'ni tyuju' scuaa, jua'a laca cu'ma nde chalyuu; na ndu'nijo'o tsa ma ji'i ycu'i Ndyosi cha' cua'ni ma cña ji'i Ni. Si cua ngunu'u teje' ji'na, nga'aa cua'nijo'o bi' ji'na li'; tso'o si xcuaa na ji'i teje' bi' li', masi to' tyucui su ntyeje tacui ñati. Ná ndu'ni cha' masi sta quiya' ngu' hichu' teje' ngunu'u bi'. Ñi'ya nti' ngu' lo'o teje' ngunu'u bi', jua'a nti' ycu'i Ndyosi lo'o ñati nu ná taquiya' ji'i Ni.

14 Ñi'ya nti' sca xee laca cu'ma, cha' culu'u ma tyucui ji'i ycu'i Ndyosi ji'i lcaa ñati chalyuu. Sca quichi nu ndi'i lo xlya ca'ya ni, ná ca tyi' bi' cuaana ti; ña'a lcaa ñati quichi bi'.

15 Lo'o jua'a si cua'a ngu' sca quii' quityee, ná su'ba cuatsi' ngu' ji'i bi' ne' caju li'; cua sta ngu' quityee cha' clyane xee tyucui ña'a ni' bi'.

16 Lo'o jua'a cu'ma ni, si xee laca ma nu culu'u tyucui ji'i ñati, xcui' cha' tso'o cua'ni ma cha' ña'a xa' ñati ña'a cha' tso'o nu ndu'ni ma, nu laca ma sñi' ycu'i Ndyosi. Lo'o li' tyi'u ti' ngu' ji'i ycu'i Ndyosi Sti na, cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ndyosi nu ntucua nde cua.

Ncyu'u Jesús cha' cuentya ji'i cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'i jyo'o cusu' sa'ni

17 Ná culacua ti' ma cha' lijya na' ca nde cha' cua'ni tye na' ji'i cha' cusu'; masi lcaa cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o jyo'o Moisés, masi lcaa cha' nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi cua sa'ni la, ná cuityi na' ji'i cha' bi'. Pana cua lijya na' cha' culu'u liñi na' ji'i ñati ñi'ya nu nti' ñacui lcaa cha' nu nscua lo quityi bi'.

18 Cha' liñi nda na' lo'o ma juani, cha' ni sca si'yu cha' nu nguscua jyo'o cusu' sa'ni cuentya ji'i ycu'i Ndyosi, ná taca cuityi ngu' cha' bi' ña'a cuayá nu tye chalyuu; chañi cha' caca lcaa ca cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu'i Ndyosi cua sa'ni la.

19 Bi' cha' juani, nga'aa ta Ni su tyi' ñati slo ycu'i Ni si ná taquiya' ngu' ji'i cua ña'a ca cña nu nda ycu'i Ni ji'i ngu' cha' cua'ni ngu', si culu'u ngu' ji'i tya'a ñati ngu' cha' nga'aa ntsu'u cha' taquiya' ngu' ji'i cña bi'. Lo'o jua'a ta Ni su tyi' ñati ca slo ycu'i Ni si taquiya' ngu' ji'i lcaa cña bi', si culu'u ngu' cña bi' ji'i tya'a ñati ngu'.

20 Ndi'ya ñacui na' ji'i ma juani: ná caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ma, si ná tso'o la cha' nu cua'ni ma, si' ñi'ya nu ndu'ni ngu' tacati jua, nu ngu' fariseo bi' lo'o jua'a nu mstru cha' jo'ó bi'.

Ncyu'u Jesús ji'i ngu' cha' tye cha' ñasi' ngu' lo'o tya'a ngu'

21 'Cua ndyuna ma ñi'ya nu ngulo ycu'i Ndyosi cña ji'i jyo'o cusu' nu ngua sa'ni. Ndi'ya nchcui' Ni: "Ná cujuu ma ji'i tya'a ñati ma", nacui ycu'i Ni. "Si cujuu ngu' ji'i tya'a ngu', li' ntsu'u cha' tsa ngu' ne' chcua cha' cua'ni cuayá bese ji'i ngu' bi'."

22 Pana quiña'a la cha' chcui' na' lo'o ma juani: masi ca ti' ti' ngu' ji'i tya'a ñati, li' ntsu'u cha' chcube' ngu' bi'; masi na chcui' ti ngu' cha' cuxi ji'i tya'a ñati, ntsu'u cha' tsa ngu' bi' slo ngu' nu laca loo ca Jerusalén, cha' caca cuayá ji'i ngu' cajua li'. Lo'o jua'a si ñacui ngu' ji'i tya'a ñati: "¡Na ple tsa nu'u! ¡Na tonto tsa hique nu'u!" lo'o ñasi' tsa ngu' ji'i tya'a ñati, li' nga'a cha' tsa ngu' bi' ca bilyaa su ná tye cha' tyaqui quii'.

23 'Lo'o jua'a laja lo'o ndyaa ti ma ne' laa cha' ta ma msta ji'i ycu'i Ndyosi, si tyi'u ti' ma cha' ntsu'u cha' ñasi' ti' ji'i ma lo'o tya'a ma,

24 li' tso'o la xtyuu ma lo'o msta ji'i ma chaca quiya' ca toni' ji'i ma. Li' tsa ma tsa xaala' ma tyiquee tya'a ma tya clyo. Lo'o li' xa' squi'ya ma msta bi' toni' ji'i ma, tsa lo'o ma ji'i ne' laa chaca quiya'.

25 'Pana ndi'ya cua'ni ma si ntsu'u ñati nu sta qui'ya ji'i ma ca toni' cña: hora ti xaala' ma cha' ji'i ma lo'o ñati bi', laja lo'o bilya tyalaa ma slo ngu' tisiya cha' cua'ni cuayá' ngu' ji'i cha' cusu' bi'. Cuxi la cha' si tyaala tsa ngu' tisiya, cha' li' xi'ya ngu' ji'i ngu' policia cha' su'ba ngu' ji'i ma ne' chcua.

26 Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma, cha' tiya' tsa tyu'u ma su lubii, cha' li' ntsu'u cha' ta

ma lcaa ca centavo nu jña ngu' tisiya ji'i ma cha' tyu'u ma li'.

Nchcui' Jesús sca cha' ji'i ñati nu ndu'ni suba'

²⁷ 'Cua ndyuna ma ñi'ya ngulo ycu' Ndyosi cña ji'i jyo'o cusu' sa'ni. Ndi'ya nchcui' Ni: "Ná cua'ni suba' ma lo'o clyo'o xa' ñati'", nacui' ycu' Ni.

²⁸ Pana, quiña'a la cha' chcui' na' lo'o ma juani: si ña'a sca nu qui'yu ji'i sca nu cuna'a, lo'o li' culacua ti' yu cha' cua'ni suba' yu lo'o, stu'ba ntsu'u cha' bi' lo'o yu ñi'ya si cua laca ngua'ni suba' yu lo'o nu cuna'a bi', masi tyiquee ti yu ntsu'u cha' cuxi bi'.

²⁹ 'Tso'o la si culo ma si'yu cloo ma la'a tsu' cui, xcuaa ma ji'i li', si si'yu cloo ma ndacui qui'ya cha' ndu'ni ma cha' cuxi. Masi cuityi' ma, tyanu lubii cresiya ji'i ma li', cha' ná tsa ma su lye ndyaqui quii' ca bilyaa.

³⁰ Tso'o la xi'yu cu' ma ya' ma la'a tsu' cui, xcuaa ma ji'i li', si ya' ma ndacui qui'ya cha' ndu'ni ma cha' cuxi. Masi cu' ya' ma, tyanu lubii cresiya ji'i ma li', cha' ná tsa ma su lye ndyaqui quii' ca bilyaa.

Nchcui' Jesús sca cha' ji'i ñati nu ngxu'tyanu ji'i clyo'o

³¹ 'Ndi'ya nchcui' jyo'o cusu' sa'ni: "Si ñacui sca nu qui'yu ji'i clyo'o yu cha' tyaa slo sti chaca quiya', cha' nti' yu xtyanu yu ji'i clyo'o yu, li' ntsu'u cha' culo yu sca quityi cuentya ji'i nu cuna'a bi'. Quityi bi' ñacui cha' nga'aa si'i clyo'o yu laca juani."

³² Pana, quiña'a la cha' chcui' na' lo'o ma juani: ndyu'ni cuxi sca nu qui'yu si culo yu quityi cha' xtyanu yu ji'i clyo'o yu, si ná ndacui nu cuna'a bi' qui'ya. Lo'o li' si xa' caya clyo'o nu cuna'a bi' lo'o chaca ñati, li' ndacui nu cuna'a qui'ya, lo'o jua'a chaca yu bi' ndacui qui'ya, cha' clyo'o xa' ñati bi' laca nu cuna'a bi'; pana tlyu la qui'ya nu ndacui ji'i nu qui'yu nu ngua clyo'o clyo.

Nchyu'u Jesús cha' ji'i ngu' cha' ná cua'ni ngu' jura

³³ 'Lo'o jua'a cua ndyuna ma ñi'ya nu ngulo ycu' Ndyosi cña ji'i jyo'o cusu' sa'ni. Ndi'ya nchcui' Ni: "Ná tso'o ta ma sca cha' lo'o ycu' Ndyosi cha' cua'ni ma sca cña, si

cha' cuiñi ti nda ma. Nga'a cha' cua'ni ma ñi'ya nu nacui ma ji'i Ni cha' cua'ni ma."

³⁴ Pana, quiña'a la cha' chcui' na' lo'o ma juani, cha' ná tso'o tsiya' ti cua'ni ma jura nu lo'o chcui' ma sca cha': masi chcui' ma cuentya ji'i lcaa na nu ntsu'u nde cua, ná cua'ni ma jura jua'a, cha' ca bi' ntucua ycu' Ni;

³⁵ masi chcui' ma cuentya ji'i yu chalyuu re, ná chcui' ma jura jua'a, cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi laca chalyuu re; masi chcui' ma cuentya ji'i quichi Jerusalén, ná cua'ni ma jura jua'a, cha' ca bi' laca ycu' Ni loo.

³⁶ La cui' ti cha' ná cua'ni ma jura cuentya ji'i scua' que ycu' ca ma, cha' sca ti ycu' Ni ngüñá Ni ji'i cu'ma, lo'o ná caca ji'i ma cuiñá ma ni sca ca quicha' hique ma, ni nu ngata, ni nu ngati. Ná tso'o cuentya ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti cha' cua'ni ma jura.

³⁷ Tsa bi' ti cha' ñacui ma: "Chañi", si cha' liñi laca; lo'o jua'a ñacui ma: "Si'i", si cha' cuiñi. Cua ña'a ca cha' nu chcui' ma nu lo'o ndu'ni ma jura, cha' ji'i nu xña'a laca bi'.

Nchyu'u Jesús ñi'ya cua'ni ngu' lo'o tya'a cusuu ngu'

³⁸ 'Lo'o jua'a cua ndyuna ma cha' nu nchcui' jyo'o cusu' sa'ni. Ndi'ya nacui: "Sca ñati tyaala ni, si cua ngüichu yu si'yu cloo tya'a yu, li' ntsu'u cha' culo ngu' nu laca cña si'yu cloo ycu' yu cha' cati xqui'ya yu. Lo'o jua'a si ngxu'tyú yu sca la'ya tya'a yu, li' ntsu'u cha' culo ngu' nu laca cña la'ya ycu' yu, cha' cati xqui'ya yu." Jua'a nchcui' ngu' nu ngua tya sa'ni li'.

³⁹ Pana, quiña'a la cha' chcui' na' lo'o ma juani, cha' nga'aa xu' tya'a ma lo'o ñati nu ngua'ni cha' cuxi lo'o ma. Lo'o quiji'i ya' ngu' loo ma la'a tsu' cui, li' ta ma chacuayá quiji'i ngu' chaca tsu' loo ma, si nti' ngu'.

⁴⁰ Si nti' sca ñati tyaala xlyaa camxa ji'i ma, hora ti ta ma ji'i li'; lo'o jua'a ta ma xi xa' la late' ji'i yu, cha' tyaala' ji'i yu li'.

⁴¹ Jua'a sca nu laca loo ni, si culo yu cña ji'i ma cha' tsa lo'o ma yu'ba ji'i yu sca se'i, hora ti tsa lo'o ma yu'ba bi' ji'i; lo'o jua'a tso'o masi tya tsa lo'o ma ji'i ca tyijyu' la xi, si jua'a nti' yu.

42 Lo'o jña sca ñati cua ña'a ca na jil'i ma, ta ma na bi' jil'i; jua'a si jña ngu' xi cñi jil'i ma, tso'o ti chcu' ma lo'o ngu' bi' li'.

Ncylu'u Jesús cha' tso'o ti tyu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' jil'i tya'a cusuu ngu'

43 'Cua ndyuna ma cha' nu nchcu' jyo'o cusu' sa'ni. Ndi'ya nacui: "Cua'ni tyaca'a ma jil'i ngu' tya'a ma, lo'o jua'a ca ti'í ti' ma jil'i tya'a cusuu ma".

44 Pana, quiña'a la cha' chcu' na' lo'o ma juani, cha' tso'o ti tyu'u tyiquee ma ña'a ma jil'i tya'a cusuu ma, lo'o jua'a tso'o ti chcu' ma jil'i ngu' nu nchcu' cuentyu jil'i ma, tso'o ti cua'ni ma lo'o ngu' nu ti'í ti' jil'i ma; chcu' ma lo'o ycu' Ndyosi cuentya jil'i ngu', masi ndyu'ni lya' ti' ngu' jil'i ma, masi nxtyí lo'o ngu' jil'i ma.

45 Li' taca tyuloo ñati jil'i ma cha' laca ma sñi' ycu' Ndyosi nu ntucua nde cua. Ndu'ni Ni cha' stu'ba ti tyucua cuichaa, masi ca su ndi'i ñati cuxi, masi ca su ndi'i ñati tso'o; ndu'ni Ni cha' stu'ba ti ca'ya tyo, masi ca su ndi'i ñati tso'o, masi ca su ndi'i ñati cuxi. Bi' cha' tso'o la si stu'ba ti cua'ni ma lo'o lcaa ñati.

46 La cui' ti ná tso'o si xcui' jil'i ngu' tya'a tso'o ti ma tso'o ntsu'u tyiquee ma ña'a ma jil'i. Si'i na tso'o la taquiya' ycu' Ndyosi jil'i ma si jua'a ti ndu'ni ma, cha' jua'a ndu'ni cua ña'a ca ñati; masi ñati tso'o, masi ñati cuxi, masi ngu' msu jil'i ngu' xa' tsu' nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cñi cña loo jil'i ma, lcaa ngu' bi' ndu'ni tyaca'a ngu' jil'i tya'a tso'o ti ngu'.

47 Lo'o chcu' ma cha' tso'o sca ti lo'o tya'a tso'o ma, ná tso'o bi', cha' la cui' jua'a ndu'ni cua ña'a ca ñati; masi ngu' nu ná ntsu'u cha' jil'i lo'o ycu' Ndyosi tsiya' ti, lo'o ngu' bi' nchcu' tso'o lo'o tya'a tso'o ngu'. Quiña'a la cha' tso'o cua'ni ma nti' ycu' Ndyosi.

48 Ycu' Ndyosi Sti na nu ntucua nde cua ni, xcui' cha' tso'o, xcui' cha' liñi, xcui' cha' lubii ndu'ni Ni; ñi'ya ndu'ni ycu' Ni, jua'a nga'a cha' cua'ni ma xcui' cha' tso'o lo'o lcaa ñati, si chañi cha' sñi' ycu' Ni laca ma.

6

Ncylu'u Jesús jil'i ngu' ñi'ya xtyucua ngu' jil'i ñati ti'i

1 'Lo'o chaca cha' ni, ná ta ma sca na jil'i ngu' ti'i nu lo'o ña'a xa' ñati jil'i ma, cha' ná ña'a ngu' ñi'ya laca cha' tso'o nu ndu'ni ma cuentya jil'i ycu' Ni. Ná taca xco'o ycu' Ndyosi Sti na sca cha' tso'o nu tyacua jil'i ma ca su ntucua ycu' Ni, si cha' ña'a xa' ñati jil'i ma ndyu'ni ma cha' tso'o ti.

2 Lo'o xtyucua ma jil'i ngu' ti'i ni, ná ntsu'u cha' cacha' ma cha' bi' jil'i xa' ñati. Ná cua'ni ma ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu', nu nti' tsa cha' ña'a xa' ñati jil'i; nu lo'o nxyucua ngu' bi' jil'i ngu' ti'i, masi ne' laa jil'i ngu' judío tya'a na, masi to' calle ti, sca ti nti' ngu' bi' cha' tso'o tsa chcu' ñati jil'i. Ná cua'ni ma jua'a. Cha' liñi nchcu' na' lo'o ma: lcaa cha' tso'o nu tyacua jil'i ngu' bi' ca slo ycu' Ndyosi nquicha', cua laca ngujui cha' bi' jil'i ngu' bi' nu lo'o cua na'a xa' ñati ti jil'i ngu'.

3 Lo'o cu'ma ni, nu lo'o ta ma sca na jil'i ngu' ti'i, ta ma jil'i cuaana ti, cha' ná ca cuayá' ti' xa' la ñati; masi tya'a ma, ná caca cuayá' ti' ngu' ni cña ndyu'ni ma.

4 Sca ti ycu' Ndyosi Sti na caca cuayá' ti' Ni ñi'ya laca cha' tso'o nu ndu'ni ma cuaana ti, lo'o li' xco'o Ni cha' tso'o nu tyacua jil'i ma nde loo la.

Ncylu'u Jesús jil'i ngu' ñi'ya chcu' ngu' lo'o ycu' Ndyosi

5 'Lo'o chaca cha' ni, lo'o chcu' ma lo'o ycu' Ndyosi, ná cua'ni ma ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu'. Ndu' ngu' cuiñi bi' slo ñati ne' laa jil'i ngu' judío tya'a na, cha' nti' ngu' chcu' ngu' lo'o ycu' Ndyosi laja lo'o ña'a ñati jil'i ngu' bi'; la cui' ti cha' bi' lo'o ndu' ngu' laja calle cha' chcu' ngu' lo'o ycu' Ni. Cha' liñi nchcu' na' lo'o ma: lcaa cha' tso'o nu tyacua jil'i ngu' bi' ca slo ycu' Ndyosi nquicha', cua laca ngujui cha' bi' jil'i ngu' nu lo'o cua na'a ñati chalyuu ti jil'i ngu'.

6 Lo'o cu'ma ni, nu lo'o chcu' ma lo'o ycu' Ndyosi, tsa ma sca se'i su taca tyil'i ma cuaana ti. Si nga'a ma nde ni'i, li' tacu' ma toni'i, cha' jua'a cua'ni tlyu ma jil'i ycu' Ndyosi Sti na cajua; ndi'i ycu' Ndyosi cacua ti slo ma, masi ná nga'a xa' ñati slo ma. Sca ti ycu' Ndyosi Sti na nchca cuayá' ti' ñi'ya laca cha' tso'o nu ndu'ni ma cuaana

ti, lo'o jua'a xco'o Ni cha' tso'o nu tyacua ji'i ma nde loo la.

⁷ 'Nu lo'o chcu'i ma lo'o ycu'i Ndyosi ni, na chcu'i ma la cui' ti cha' quiña'a tsa quiya', ni na chcu'i ma quiña'a tsa cha' nu na nchca cuaya' ti' ycu'i ca ma, ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu na ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu'i Ndyosi tsiya' ti. Nclacua ti' ngu' bi', cha' tso'o la taquiya' jo'ó ji'i ngu' si quiña'a tsa cha' chcu'i ngu', jua'a nti' ngu' bi'.

⁸ Pana, na chcu'i ma jua'a, cha' jlo ti' ycu'i Ndyosi Sti na cua ña'a ca cha' nu lyiji ji'i ma, masi bilya jña ma cha' bi' ji'i Ni.

⁹ Tso'o la si ndi'ya chcu'i ma lo'o ycu'i Ni lacua:

Ndyosi Sti ya nu ntucua nde cua, tacati tsa cha' jinu'u.

¹⁰ Caa nu'u nde chalyuu cha' caca nu'u loo ji'i ya.

Cua'ni nu'u cha' caca lcaa cha' nu nti' nu'u cha' caca nde chalyuu; ñi'ya nu ndu'ni nu'u ca su ntucua nu'u, jua'a caca nde lo yuu re li'.

¹¹ Ta nu'u na cacu ya tsa juani.

¹² Lo'o jua'a cui'ya nu'u cha' clyu ti' ji'i ya ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ya, cha' jua'a cua ngüi'ya ya cha' clyu ti' ji'i ñati nu ngua'ni cha' cuxi lo'o ya.

¹³ Na ta nu'u chacuaya' cha' cojolaqui cha' cuxi ji'i ya, pana cua'ni lyaá nu'u ji'i ya ya' nu xña'a.

Nu'u laca loo tsiya' ti; lcaa chacuaya' nu ntsu'u nde chalyuu, lo'o jua'a chacuaya' nu ntsu'u nde cua, jinu'u ntsu'u lcaa chacuaya' bi'. Na nga'a cha' tye cha' tlyu tsa laca nu'u. Jua'a caca cha' tu'ni.

Jua'a ñacu'i ma ji'i ycu'i Ndyosi.

¹⁴ 'Si cui'ya ma cha' clyu ti' ji'i ngu' nu ngua'ni cha' cuxi lo'o ma, li' lo'o Sti na nu ntucua nde cua cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'i ma;

¹⁵ pana si na cui'ya ma cha' clyu ti' ji'i tya'a ñati ma, lo'o ycu'i Ndyosi Sti na, na cua'ni clyu ti' Ni ji'i ma ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ma li'.

Nclyu'u Jesús cha' ji'i tsa nu na ndacu ngu'

¹⁶ 'Lo'o chaca cha' ni: nu lo'o tyalaa tsa ji'i ma lo'o na cacu ma xqui'ya cha' cua'ni

tlyu ma ji'i ycu'i Ni, na tso'o si tyu'u cha' xñi'i ti' tyiquee ma, ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu'. Nti' ngu' bi' cha' ña'a ñati ji'i cha' tacati tsa nu ndu'ni ycu'i ca ngu', cha' na ndyacu ngu' tsa bi'. Cha' liñi nchcu'i na' lo'o ma, cha' cua laca ngujui cha' ji'i ngu'; lcaa cha' tso'o nu tyacua ji'i ngu' ca slo ycu'i Ndyosi nquicha', cua ngujui cha' bi' ji'i ngu' nu lo'o cua na'a xa' ñati chalyuu ti' ji'i ngu'.

¹⁷ Pana cu'ma ni, lo'o tyalaa sca tsa nu na cacu ma, cha' tso'o la cua'ni tlyu ma ji'i ycu'i Ni, li' tso'o la tyaati loo ma, jua'a sube' ma chcuu hique ma,

¹⁸ cha' na caca cuaya' ti' xa' ñati ji'i ma cha' na ndyacu ma tsa bi'. Sca ti ycu'i Ndyosi Sti na nchca cuaya' ti' ñi'ya laca cha' tso'o nu ndu'ni ma cuaana ti. Lo'o li' xco'o Ni cha' tso'o nu tyacua ji'i ma nde loo la.

Cha' tso'o nu tyacua ji'i ngu' ca su ntucua ycu'i Ni

¹⁹ 'Lo'o chaca cha' ni: na xco'o ma quiña'a tsa cha' tso'o cuentya ji'i ycu'i ti ma laja lo'o ndi'i ma chalyuu re. Yala ti quiñu'u cha' tso'o bi' jua'a ti; ntsu'u quiya' cacu tiña' ji'i, cacu cuixu' ji'i, cua'ni ñu'u ji'i li'. La cui' jua'a cuaana ngu' ji'i cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ma, nguna' cha' bi' ji'i ma li'.

²⁰ Tso'o la lo'o xco'o ycu'i Ni cha' tso'o nu tyacua ji'i ma ca su ntucua ycu'i Ni; nga'aa cacu tiña' ji'i cha' tso'o bi', nga'aa quiñu'u, lo'o jua'a nga'aa caca cuaana ngu' ji'i cha' tso'o bi'.

²¹ Cha' nu tyaca'a la ji'i ma ni, tyanu cresiya ji'i ma ca su ntsu'u cha' bi', masi sca cha' tso'o nu ndyu'u co'o ji'i ma nde chalyuu, masi cha' tso'o nu cua nchco'o Ni cuentya ji'i ma ca su ntucua ycu'i Ni.

Nu laca xee ji'i tyucui ña'a ngu'

²² 'Nu si'yu cloo na ni, bi' laca nu nda xee ji'i tyucui ña'a na. Nu lo'o tso'o ti si'yu cloo na, li' taca ña'a na cha' cua'ni na lcaa lo cña nu ntsu'u cha' cua'ni na, taca cua'ni na xcui' cha' tso'o.

²³ Pana si quicha si'yu cloo na, nga'aa caca cua'ni na cña, cha' talya xee ña'a na li'. Lo'o jua'a ne' cresiya ji'i ma ni, si ndyacu' xee ji'i ma cha' ntsu'u chalyuu cuxi ji'i ma, nga'aa tyu'u xee ne' cresiya ji'i ma tsiya' ti li'; talya tsa tyanu cresiya ji'i ma li'.

Ñi'ya nchcui' ycui' Ndyosi cha' ji'i cñi

²⁴ 'Ni sca ñati ná taca ji'i ngu' cua'ni ngu' cña ji'i tucua tya'a xu'na ngu' sca tyempo ti. Ná taca taquiya' mā ji'i ycui' Ndyosi la cui' tyempo lo'o lye tsa ndya'a cha' tyiquee mā cha' ji'i cñi. Si jua'a ni, cua ntsu'u tucua tya'a xu'na mā li'. Ná tyiquee' li' ca ti'í ti' mā ji'i tsaca xu'na bi', lo'o jua'a ca tiji' ti' mā ji'i chaca xu'na bi'. La cui' jua'a taquiya' tso'o mā ji'i xu'na clyo bi', lo'o jua'a cñilo'o ti mā ji'i chaca bi' li'.

Ña'asii tso'o ycui' Ndyosi ji'i sñi' Ni

²⁵ 'Ndube ti' ycui' Ni ji'i mā, bi' cha' ná ntsu'u cha' culacua tsa ti' mā ñi'ya caca cha' cu'ú mā, na ca cacu mā, na ca co'o mā su ndi'i mā chalyuu. Ná culacua tsa ti' mā ma caja ste' mā. Cuayá' tsa cha' na lu'ú ti na juani, masi si'i quiña'a tsa na nu cacu na; cuayá' tsa cha' tso'o ti tyucui ña'a na, masi si'i na tso'o tsa ste' na.

²⁶ Culacua xi ti' mā ñi'ya nu ndyaca ji'i quiñi nu ndyacuī cū: ná ntyaa ni' nscua', ná ndu'ni ni' clacua, ná ndiñá ni' ja'ba su xco'o ni' na cacu ni'; pana ycui' Ndyosi Sti na nu ntucua nde cū, nda Ni na cacu ni' jua'a ti. Lo'o cu'mā ni, ¿ha xti la ntsu'u loo mā que quiñi bi' ca slo ycui' Ndyosi? Si'i. Quiña'a la ntsu'u loo mā cuentya ji'i ycui' Ni.

²⁷ Pana nga'aa caca caluu la mā sa cla'be metro cū la, masi quiña'a tsa cha' culacua ti' mā.

²⁸ 'Lo'o jua'a cha' ji'i ste' mā, ¿ni cha' nclyacua tsa ti' mā ji'i cha' bi'? Culacua xi ti' mā lo'o ña'a mā queé nu ntsu'u lo quixi' cua. Tso'o ti nclyuu bi', masi ná ndu'ni bi' cña, masi ná nchca ji'i cuiñá late' cacu'.

²⁹ Nu jyo'o Salomón nu ngua rey culiya' tsa cua sa'ni ni, tso'o tsa ña'a ngua ste' jyo'o bi'; pana ná stu'ba ña'a ste' yu lo'o queé cua, cha' tso'o la ña'a queé.

³⁰ Ñi'ya lo'o tso'o tsa ngüiñá ycui' Ndyosi ji'i queé cua, cha' nda Ni sca lo ste' bi', masi sca ti tsā talo queé bi' lo'o li' tyaquī ntsu'u quiya'; la cui' jua'a ta ycui' Ni late' cacu' mā, masi xti tsa cha' jlya ti' mā ji'i ycui' Ni.

³¹ Bi' cha' ná ntsu'u cha' culacua tsa ti' mā ñi'ya cha' cuxi tyacua ji'i mā ca nde loo la. Ná ñacuī lye mā: “¿Ma caja na cacu ya?” Ná

ñacuī mā: “¿Ma caja hitya co'o ya?” Ni ná ñacuī mā: “¿Ma caja ste' ya?”

³² Jua'a nclacua ti' ñati nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycui' Ndyosi tsiya' ti. Pana jlo ti' ycui' Ndyosi Sti na nu ntucua nde cū cha' lyiji cha' bi' ji'i mā,

³³ bi' cha' si'i ji'i cha' bi' clyana mā. Tso'o la si ta mā tyempo ji'i ycui' Ni cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i mā, jua'a tso'o la si cua'ni mā lcaa cha' nu nti' ycui' Ni cha' cua'ni mā nde chalyuu; li' ta Ni lcaa na nu lyiji xi ji'i mā.

³⁴ Lo'o jua'a ná ntsu'u cha' culacua ti' mā cuentya ji'i ñi'ya nu caca ji'i mā tsa quee. Chaca tsā laca bi'. Sca ti ji'i tsā juani culacua xi ti' mā ñi'ya cua'ni mā cha' tyijiloo mā ji'i cha' cuxi nu tyacua ji'i mā juani.

7

Ná ntsu'u cha' stangu' qui'ya ji'i tya'a ñati

¹ 'Lo'o chaca cha' ni: ná sta mā qui'ya ji'i tya'a ñati mā, cha' ná tyiquee' sta ycui' Ndyosi qui'ya ji'i mā si cua'ni mā jua'a.

² La cui' ñi'ya nchcui' cuxi mā ji'i xa' la tya'a ñati mā, si tyaala tsa mā, la cui' jua'a cua'ni cuayá' ycui' Ni ji'i mā. Lo'o jua'a, la cui' cuayá' milya ñi'ya nu nda mā ji'i tya'a ñati mā, la cui' jua'a ta ycui' Ni ji'i mā.

³ ¿Ni cha' yala tsa nchcui' mā ji'i sca cha' cuxi nu ntsu'u ji'i xa' la tya'a ñati mā, masi ñi'ya nti' si laca bi' sca satya yuu ti nu ndyatī cloo ngu'? Pana ná ndube ti' mā cha' tlyu tsa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ycui' mā, ñi'ya nti' si laca bi' sca nguti tlyu nu ntsu'u cloo ycui' ca mā.

⁴ ¿Ni cha' laca tlyu tsa tyiquee mā chcui' mā lo'o tya'a ñati mā ndi'ya: “Ta nu'u chacuayá' culo na' yuu nu ntsu'u cloo nu'u”? Jua'a ñacuī mā, masi ná ña'a mā nguti nu ntsu'u cloo ycui' ca mā.

⁵ ¡Na cuiñi mā! Clyo la tyu'u nguti tlyu nu ntsu'u cloo ycui' ca mā, lo'o li' taca ña'a tso'o mā cha' culo mā satya yuu nu ntsu'u cloo tya'a mā.

⁶ 'Cha' lubii nu cuentya ji'i ycui' Ndyosi ni, ná tso'o si tsaa chcui' mā cha' bi' lo'o ñati cuxi nu ná nti' cuna cha' bi' tsiya' ti, cha' ñi'ya nti' xne', jua'a nti' ngu' bi'; su'ba ñasi' mā ji'i ngu' cuxi bi', cha' cua'ni lya' ti' ngu'

ji'i mā li'. Lo'o jua'a ná tso'o sta mā sca na tso'o nu quiña'a tsa nga'a su ndya'a cube', cha' hora ti satá quiya' ni' na tso'o bi'.

Ñi'ya nu tso'o la jña ngu' sca cha' ji'ycui' Ndyosi

⁷ Lo'o chaca cha' ni: jña mā sca cha' ji'ycui' Ndyosi, lo'o jua'a ta ycu' Ni cha' bi' ji'i mā li'; clyana mā ji'ycui' Ni, lo'o jua'a quije Ni ji'i mā li'; tyucui tyiquee mā chcu' mā lo'o ycu' Ni, cuna Ni cha' nu chcu' mā lo'o Ni li'.

⁸ Cua ña'a ca ñati nu ndijña sca cha' ji'ycui' Ndyosi, caja cha' bi' ji'ycui' ni; cua ña'a ca ñati nu nclyana ji'ycui' Ni, quije Ni ji'ycui' ni; lo'o jua'a cua ña'a ca ñati nu tyucui tyiquee nchcu' lo'o Ni, cuna Ni cha' nu nchcu' ngu' lo'o Ni li'.

⁹ Ná ntsu'u ni tsaca cu'ma nu ta sca quee cacu sñi' lo'o jña nu piti xlyá cacu. ¿Ha ntsu'u?

¹⁰ Ni ná ntsu'u ñati nu ta cuaña ji'ycui' lo'o jña nu piti cualya cacu. ¿Ha ntsu'u?

¹¹ Bi' cha' lacua, si jlo ti' mā ñi'ya ta mā na tso'o ji'ycui' sñi' mā, masi cuxi ntsu'u cha' tyiquee mā, la cui' jua'a caca cuayá' ti' mā cha' jlo la ti' ycu' Ndyosi Sti na nu ntucua nde cua ñi'ya nu ta Ni na tso'o ji'ycui' nu ndijña ji'ycui' Ni.

¹² Nga'a cha' cua'ni tso'o mā lo'o xa' ñati si nti' mā cha' tso'o ti' cua'ni ngu' lo'o mā. La cui' cña bi' ngulo ycu' Ndyosi lo quityi nu nguscua jyo'o Moisés, lo'o jua'a cha' nu nguscua xa' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'ycui' Ndyosi sa'ni la; sca ti' cuayá' ndyu'u cha' nu nchcu' lcaa ngu' bi' lo quityi.

To' lo'o chubi ti

¹³ Lo'o chaca cha' ni, nga'a cha' tyeje tacui mā tolo'o chubi. Tlyu tsa tolo'o, lo'o jua'a sii tsa tyucui su tsa ngu' ca bilyaa; tso'o tsa ña'a tyucui bi' nti' ngu', bi' cha' quiña'a tsa ñati ndya'a tyucui bi'.

¹⁴ Pana chubi tsa tolo'o, lati tsa tyucui su tsa ngu' nu ngujui chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'ycui'; xti ti' ñati nquiye ji'ycui' tyucui bi'.

Lo'o ña'a na si'yu, li' jlo ti' na ni yaca laca nu nda si'yu bi'

¹⁵ Lo'o chaca cha' ni: cua'ni tii ti' mā ña'a mā ji'ycui' ngu' cuiñi nu nchcu' cuiñi ti' cha' cuentya ji'ycui' Ndyosi nclu'u ngu' cha' ji'ycui'

mā. Sca na'ni tso'o laca nu naa xlya'; lo'o nu ngu' cuiñi bi' ni, nti' ngu' cha' culacua ti' mā cha' ñati tso'o laca ngu' ñi'ya laca xlya'. Tso'o tsa nchcu' ngu' bi' lo'o mā, tso'o tsa ndu'ni ngu' lo'o mā; pana cha' cuiñi laca nu nchcu' cha' tso'o tsa ngu' bi', cha' tyaala tsa ngu', cuiñi tsa ngu' bi'. Si'i ñi'ya laca xlya' laca ngu' bi'; ñi'ya laca sca bo'o nu tyaala tsa, jua'a laca ngu' bi'.

¹⁶ Taca ji'ycui' mā tyuloo mā ji'ycui' ngu' cuiñi bi' lo'o ña'a mā ni cña ndu'ni ngu', si cha' tso'o, si cha' cuxi ndu'ni ngu'. Si'i ji'ycui' quiche' yane nsuu na si'yu losu' tyixi, cha' ná ta lti bi' si'yu tyixi; jua'a si'i ji'ycui' yaca quiche' nsuu na si'yu tyixi.

¹⁷ Ji'ycui' lcaa yaca tso'o nsuu na si'yu tso'o; pana yaca nu cua btyi ni, nga'aa nda bi' si'yu nu cacu na.

¹⁸ Ná ta sca yaca tso'o si'yu nu ná tso'o; jua'a sca yaca nu ná tso'o ni, ná ta bi' si'yu tso'o.

¹⁹ Lo'o li' si'yu ngu' ji'ycui' yaca btyi bi', cha' nga'aa tso'o bi'; taqui ngu' yaca bi' li'.

²⁰ Nchca cuayá' ti' mā ñi'ya ndu'ni sca yaca lo'o ña'a mā si'yu yaca bi', lo'o jua'a caca cuayá' ti' mā si cuiñi ngu' bi' lo'o ña'a mā ñi'ya laca cña nu ndu'ni ngu'.

Si'i lcaa ñati nu tyati ca su laca ycu' Ni loo

²¹ Ntsu'u tsa ngu' nu nchcu' lo'o na: "Xu'na, Xu'na", nacui ngu' 'na; pana si'i lcaa ngu' bi' nu tyati ca su laca ycu' Ni loo. Sca ti' ngu' nu taquiya' ji'ycui' cha' nu nchcu' Sti na' nu ntucua nde cua, bi' ngu' laca nu tyati ca su laca ycu' Ni loo.

²² Nu lo'o tyalaa hora cha' cua'ni cuayá' ycu' Ni ji'ycui' lcaa ñati chalyuu, tyu'u tucua quiña'a ñati nu ñacu' 'na: "Xu'na, Xu'na", ñacu' ngu' 'na, "lo'o cuare, cua nchcu' ya lo'o ñati cuentya jinu'u. Chacuayá' jinu'u ngulo ya ji'ycui' cui' cuxi nu ngusñi ji'ycui' ñati, lo'o jua'a cua ngua'ni ya xa' lo cha' tlyu chacuayá' jinu'u", ñacu' ngu' bi' 'na.

²³ Lo'o li' ntsu'u cha' xacu' na' cha' ji'ycui' ngu' bi' ndi'ya: "Ná nslo na' ji'ycui' cu'ma tsiya' ti. Yaa clyā mā cha' ngu' xña'a laca mā."

Tucua lo ña'a ngüñá ngu' ni'i

²⁴ Lcaa ñati nu cuna tso'o cha' nu nchcu' na' re, lcaa ñati nu taquiya' tso'o ji'ycui' cha' nu nchcu' na', laca ñati bi' ñi'ya laca sca ñati nu ngulacua xi ti' nu lo'o tya lyiji cuiñá yu

ni'i ji'i. Lo'o li' ngüiñá yu bi' ni'i ji'i yu chu' sca quee cuaja'.

²⁵ Li' ngua'ya tsa tyo, ña'a cuayá' nu ndyalaa hitya yuu ca quiya' ni'i nu ntucua chu' quee bi'. Lo'o jua'a ndyaca tsa cui'i, pana ná ncluyú ni'i bi', cha' tso'o tsa su ntucua chu' quee bi'.

²⁶ Lo'o jua'a lcaa ñati nu ndyuna cha' nu nchcui' na' re lo'o ngu', pana ná ndaquiya' ngu' ji'i cha' bi', laca ngu' bi' ñi'ya laca sca ñati tonto nu ná ngulacua ti' tsiya' ti; ngüiñá yu bi' sca ni'i lo yusi ti.

²⁷ Li' ngua'ya tsa tyo, ña'a cuayá' nu nxly'a'ba hitya yuu ji'i ni'i bi', lo'o jua'a lye tsa ndyaca cui'i. Nga'aa ndalo ni'i bi' li', ndyú bi', ndye bi', ngunu'u tsiya' ti li'; lo'o jua'a ñati nu ná ntaja'a taquiya' ji'i cha' jna', tye cha' ji'i ngu' bi' tsiya' ti.

²⁸ Lo'o ndye ngulu'u Jesús lcaa cha' re ji'i ngu', li' ndube tsa ti' nu ngu' quiña'a ji'i cha' nu ngulu'u yu ji'i ngu'.

²⁹ Ngua ti' ngu' cha' tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'i yu lo'o nchcui' yu lo'o ngu', si'i ñi'ya nclu'u mstru cha' jo'ó ti ncluyu'u yu ji'i ngu'.

8

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca nu quicha ndyatsu' cuaña'

¹ Lo'o li' ngua'ya Jesús ca'ya bi'. Quiña'a tsa ñati ndya'a lca'a ji'i.

² Lo'o li' ndu'u tucua sca nu quicha slo. Ndyatu sti' yu slo ycu' Jesús, cha' nti' yu cuane yu ji'i Jesús cha' cua'ni jo'o ji'i yu, cha' ngusñi quicha ndyatsu' cuaña' ji'i yu bi'.

—Xu'na —nacui' nu quicha bi' ji'i Jesús—, cua'ni jo'o 'na. Jlo ti' na' cha' nchca jinu'u cua'ni nu'u cha' caca lubii cuaña' na'.

³ Li' ngutacui ya' Jesús lo nu quicha bi', ngusta ya' su ndyatsu' cuaña' yu.

—Cua'ni na' jo'o jinu'u —nacui' Jesús ji'i nu quicha bi'—. Tyanu lubii cuaña' nu'u juani —nacui'.

Hora ti ngua tso'o nu quicha bi', ngua lubii cuaña' yu.

⁴ Xa' nchcui' Jesús lo'o yu li':

—Yaa clya nu'u slo sti jo'ó —nacui'—. Ca-jua ta nu'u msta nu nacui' jyo'o Moisés cha' ta na ji'i ycu' Ndyosi lo'o ndyaca tso'o na ji'i quicha nu ntsu'u ji'na. Ná cacha' nu'u

ji'i xa' ñati. Taca ca cuayá' ti' lcaa ñati cha' cua ngua tso'o nu'u, nu lo'o cuna ngu' cha' cua ngusñi sti jo'ó msta nu nda nu'u.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i msu ji'i xu'na sendaru

⁵ Lo'o li' ndyalaa Jesús to' quichi Capernaum. Quichi bi' ndyaca tya'a lo'o sca capitán ji'i sendaru romano nu ndijña ji'i Jesús cha' cua'ni jo'o ji'i sca nu quicha:

⁶ —Xu'na —nacui' capitán bi' ji'i Jesús—, quicha tsa msu 'na. Na ntsiya ti yu to' tyi na' cha' nchcui' tyucu' tyucu' ña'a yu; ti' tsa nti' yu.

⁷ Li' nchcui' Jesús lo'o:

—Tsa'a na'. Cua'ni na' cha' tyaca tso'o yu —nacui' Jesús ji'i nu capitán bi'.

⁸ Hora ti nguxacui' capitán cha' ji'i Jesús li':

—Xu'na —nacui' yu ji'i Jesús—, ná tso'o tsa nu'u to' tyi na', cha' si'i ñati tso'o laca na'. Tsa bi' ti cha' nti' na', cha' culo nu'u cña cha' cati quicha bi' tsiya' ti; jlo ti' na' cha' caca tso'o msu 'na li', masi tyijyu' ti tyu nu'u chcui'.

⁹ Xu'na sendaru laca na'; laca na' loo ji'i sca siyento tya'a sendaru, lo'o jua'a ntsu'u nu laca loo jna'. Si culo na' cña ji'i tsaca sendaru bi' ndi'ya: “Yaa clya nu'u”, hora ti tsa yu, cha' nti' na' cha' tsa yu. Jua'a si chcui' na' lo'o chaca yu: “Ca nu'u ca nde”, hora ti ca yu slo na' li'. Jua'a si culo na' cña ji'i msu 'na: “Cua'ni sca cña 'na”, ñacui' na' ji'i; hora ti cua'ni yu cña bi' 'na —nacui' capitán ji'i Jesús—. Jua'a nu'u ni, jlo ti' na' cha' taca jinu'u culo cña cha' cati quicha bi'.

¹⁰ Ndube tsa ti' Jesús lo'o ndyuna cha' nu nchcui' capitán bi'. Li' nchcui' Jesús lo'o nu quiña'a tsa ñati nu lca'a ji'i:

—Li'ni tsa cha' nchcui' na' lo'o ma juani —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Bilya ña'a na' tsiya' ti ji'i sca ñati nu tso'o tsa jlya ti' ji'i ycu' Ndyosi, ñi'ya jlya ti' nu capitán re; tyucu' ña'a nasiyu Israel re ná ntsu'u ngu' nu jlya ti' jua'a.

¹¹ Chañi cha' tiya' la tyalaa quiña'a tsa ñati tyijyu', masi ngu' loyuu su ntyucua cuichaa, masi ngu' loyuu su ndyaa cuichaa, tsa ngu' cha' tyucua ngu' to' mesa ca su laca ycu' Ndyosi loo nde cua; stu'ba ti tsa tucua ngu' to' mesa bi' lo'o

jyo'o Abraham lo'o jyo'o Isaac lo'o jyo'o Jacob.

¹² Lo'o jua'a ntsu'u xa' la ñati nu laca sñi' ycuí' Ndyosi nacui' ngu', pana ná tyalaa ngu' bi' slo ycuí' Ni. Culo Ni cña jii' xca jii' Ni cha' tsa xca xcuaa jii' ngu' bi' ca su talya tsa ña'a; xi'ya tsa ngu' bi' ca bi', ca ñasi' tsa ngu' ña'a cuayá' nu cacu la'ya ngu' cha' ñasi' ngu'.

¹³ Li' xa' nchcui' Jesús lo'o nu capitán bi':

—Yaa nu'u to' tyi nu'u lacua —nacui' jii'—. Jlya ti' nu'u, bi' cha' cua ndyaca tso'o nu quicha bi' jinu'u juani ti —nacui' Jesús jii'.

Lo'o la cui' hora ngua tso'o msu bi'.

Ngua'ni Jesús jo'o jii' xtya'a laa Pedro

¹⁴ Ca tiya' la ndyaa Jesús nde ni'i jii' Pedro. Li' na'a Jesús cha' na ntsiya ti xtya'a laa Pedro lo qui'ña, cha' tlyu tsa tyique' ntsu'u jii' ma'.

¹⁵ Li' ngusta ya' Jesús chu' ya' ma' cusu' bi', lo'o hora ti ndyu'u tyique' jii'; ndyatü ma' cusu' bi' li', cha' caque' xi na cacu Jesús lo'o ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o jii' tyuu tya'a ngu' quicha

¹⁶ Lo'o cua ngusii, li' ndyalaa quiña'a ngu' slo Jesús, lijya lo'o ngu' jii' ngu' quicha nu ngusñi cui'i cuxi jii'. Li' ngulo Jesús cña jii' cui'i cuxi bi', cha' tyu'utsu' jii' ngu' quicha; lo'o li' ndyaca tso'o ngu' bi'. Lo'o jua'a ngua'ni Jesús jo'o jii' lcaa ngu' quicha nu ndya'a slo.

¹⁷ Jua'a ngua cha' ndyu'u tucua la cui' cha' nu nguscua jyo'o Isaías cua sa'ni la. Ndi'ya nscua cha': “Cua ngua tii ycuí' Ni ma nde su ti'í jii'na, lo'o jua'a ñi'ya laca quicha nu ntsu'u jii'na; ngua'ni tye Ni quicha bi', ndyaca tso'o na li'”. Jua'a nscua lo quityi, bi' cha' ndu'ni Jesús jo'o jii' ngu' quicha.

Ntsu'u ngu' nu nti' tya'a lo'o Jesús

¹⁸ Lo'o ngua sca tsa na'a Jesús cha' quiña'a tsa ñati ndya'a slo, bi' cha' ngulo yu cña jii' ngu' tya'a ndya'a yu cha' tsa lo'o ngu' jii' ycuí' yu ne' yaca ni'i ca chaca tsu' tayu' bi'.

¹⁹ Lo'o cua tsa ti ngu', li' ndyalaa sca mstru cha' jo'ó cha' chcui' lo'o Jesús:

—Mstru —nacui' mstru bi' jii' Jesús—, lo'o na' nta' tya'a na' lo'o nu'u lcaa macala su tsa nu'u.

²⁰ Nguxacui' Jesús cha' jii' mstru bi' li':

—Nu naa cuatya' ni, ne' xtyuu ni' ndyu'ú ni'; lo'o jua'a quiñi sube, ne' xlyati ndyu'ú ni'. Pana na' ni, cua nda Ni 'na lijyaa chalyuu re cha' caca na' ñati, lo'o jua'a ná ntsu'u su xtyii na' caja' na', ná ntsu'u su chca'a cña' na'.

²¹ Lo'o li' nchcui' chaca nu qui'yu nu ndya'a lo'o Jesús nquicha':

—Cusu' —nacui' yu jii' Jesús—, ta xi chacuayá' 'na cha' tsa'a na' to' tyi na' cha' ña'asi' na' jii' sti na' ña'a cuayá' nu cajaa sti na', cha' xatsi' na' jii' sti na' clyo. Li' tsa'a la lo'o nu'u.

²² Li' nguxacui' Jesús cha' jii' yu:

—Tso'o la masi caa lca'a nu'u 'na juani ti —nacui' Jesús jii'—. Tya ntsu'u xi xa' la ñati chalyuu tya'a ma' nu taca xatsi' jii' ñati nu cua ngujiii.

Ngulo Jesús cña jii' cui'i lo'o jii' clyoo' lo' tayu'

²³ Lo'o li' ndyatü Jesús ne' yaca ni'i piti; ndyatü ngu' nu ndyaca tsa'a jii' lo'o, ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'.

²⁴ Lo'o li' lye tsa ndyaca cui'i, lye tsa ndyatü clyoo' lo' tayu'; cua quilyu'u ti yaca ni'i bi' ne' hitya xqui'ya clyoo', pana laja' Jesús ntsu'u ne' yaca ni'i bi'.

²⁵ Li' nguxtyu'u ngu' tya'a ndya'a jii' Jesús:

—Cusu' —nacui' ngu' jii' Jesús—, cua'ni lyaá clyo jii'na. Cua quilyu'u ti yaca ni'i re ne' hitya, cajaa na si nti'.

²⁶ Li' nguxacui' Jesús cha' jii' ngu' bi':

—¿Ni cha' ntsii tsa ma? —nacui' jii' ngu'—. ¡Xi tsa tyempo ndalo ma, cha' ná jlya ti' ma jii' ycuí' Ndyosi cha' caca jii' Ni cua'ni Ni cña!

Lo'o li' ndyatü Jesús, nchcui' lo'o cui'i lo'o clyoo' cha' cua'a jii' cha' bi'; hora ti ngua ti bi' li'.

²⁷ Ndube tsa ti' ngu' bi' li', cha' ngua ti tsiya' ti clyoo' lo'o cui'i bi'.

—¿Ti ñati ta laca nu cusu' re? —nacui' ngu' jii' tya'a ngu'—. Ndaquiya' clyoo' jii', jua'a nduna cui'i cha' nu nchcui' nu cusu' re lo'o.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i ngu' Gadara nu ngusñi cui'i xña'a ji'i

²⁸ Lo'o li' ndyalaa ngu' chaca tsu' tayu' nde loyuu ji'i ngu' Gadara. Li' ndyacua tya'a tucua tya'a ngu' quicha lo'o Jesús; ngusñi cui'i xña'a ji'i tyucuaa ngu', bi' cha' tyaala tsa ngu' quicha bi'. Ndi'i ngu' ne' lo'o jyo'o, lo'o jua'a nga'aa nda ngu' chacuayá' tyeje tacui xa' ñati tyucuii jua.

²⁹ Lo'o li' ngua'ni cui'i xña'a cha' cuii tsa ngusi'ya ngu' quicha bi':

—¿Ni cha' ndya'a nu'u slo cua, Jesús? —nacui ngu' quicha ji'i—. Nu'u laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi. ¿Ha xcube' nu'u ji'i cua nti' nu'u, masi si'i tyempo juani caca cha' nchcube' bi'?

³⁰ Lo'o ndejua la xi ndi'i quiña'a tsa cube', ndya'a ncliana ni' na cacu ni'.

³¹ Li' ngua'ni cui'i xña'a bi', cha' ngüijña ngu' quicha chacuayá' ji'i Jesús cuentya ji'i cui'i bi'.

—Jlo ti' ya cha' nti' nu'u culo cui'i nu ntsu'u ji'i ya, cha' cua'ni nu'u jo'o ji'i ya —nacui ngu' bi' ji'i Jesús—. Bi' cha' ta xi chacuayá' ji'i cui'i cha' tsa xña' ji'i cube' nu ndya'a jua.

³² Li' nda Jesús chacuayá' ji'i cui'i bi':

—Yaa clya ma —nacui Jesús ji'i cui'i bi'.

Lo'o li' ndyu'utsu' cui'i xña'a ji'i tyucuaa nu quicha bi', ndyaa cui'i bi' ngusñi ji'i cube'. Hora ti ngusna lcaa cube' bi', ngua'ya ni' to' cua'a, ndyú ni' ne' hitya tayu', ndyi'o ni' hitya, ngujuii lcaa cube' bi' li'.

³³ Lo'o na'a ngu' nu ña'asii ji'i cube' bi' ñi'ya nu ngua ji'i ni', ndyutsii tsa ngu' li'. Ngusna ngu' ca quichi cha' cacha' ngu' ji'i ngu' quichi ñi'ya nu ngua ji'i ngu' quicha nu ngusñi cui'i xña'a ji'i, lo'o jua'a ndacha' ngu' ñi'ya nu ngua ji'i cube' bi'.

³⁴ Lo'o ndyuna ngu' quichi cha' bi', ndu'u ngu' ndyaa ngu' slo Jesús. Lo'o ndyacua tya'a ngu' lo'o, li' lye tsa ngüijña ngu' bi' ji'i cha' nga'aa tyanu Jesús loyuu quichi tyi ngu', tyaa yu xa' se'i nti' ngu'.

9

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca nu quicha nu nchcu' tyucui tyucui ña'a yu

¹ Lo'o li' xa' ndyatí Jesús ne' yaca ni'i bi', cha' tyeje tacui lo tayu' cha' tyaa quichi tyi.

² Lo'o ndyalaa quichi bi', li' ñaa lo'o ngu' ji'i sca nu quicha nu nchcu' tyucui tyucui ña'a yu; ñaa ngu' slo Jesús cha' cua'ni jo'o ji'i nu quicha bi'. Ntsiya nu quicha bi' ne' sca catya. Pana jlo ti' Jesús cha' jlya ti' ngu' bi' ji'i, bi' cha' nchcui' lo'o nu quicha ndi'ya:

—Ca tso'o nu'u, sñi' —nacui Jesús ji'i nu quicha—. Cua ngua'ni clyu ti' na' ji'i qui'ya nu ntsu'u jinu'u.

³ Lo'o li' ngulacua xi ti' mstru cha' jo'ó nu ndu cacua ti: “Cha' cuxi nchcui' nu qui'yu re cuentya ji'i ycu' Ndyosi”. Jua'a ngulacua ti' ngu'.

⁴ Pana, ngua tii Jesús ji'i lcaa lo cha' nu ntsu'u tyiquee ngu' bi'.

—¿Ni cha' chii nti' ma ña'a ma 'na juani? —nacui Jesús ji'i mstru bi'—.

⁵ Ná ndiya ti' ma si ñacui na' ji'i nu quicha re: “Cua ngua'ni clyu ti' na' ji'i qui'ya nu ntsu'u hi”. ¿Ha tso'o la si chcui' na' lo'o nu quicha lacua: “Tyatu nu'u, xa tu'ba catya hi cha' tyaa lo'o ji'i ca to' tyi”? —nacui Jesús—.

⁶ Ntsu'u cha' ca cuayá' ti' ma cha' ntsu'u chacuayá' 'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi cha' cuityi na' qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati chalyuu, cha' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca ñati. Ca cuayá' ti' ma lo'o ña'a ma cha' tyaca tso'o nu quicha re juani.

Li' xa' nchcui' Jesús lo'o nu quicha bi':

—Tyatu nu'u —nacui Jesús ji'i—, xña' ji'i catya jinu'u cha' tsa lo'o ji'i ca to' tyi.

⁷ Hora ti ndyatú nu quicha bi', ngusñi ji'i catya ji'i, ndu'u yu, ndyaa yu ca to' tyi yu.

⁸ Quiña'a tsa ñati na'a ji'i cha' bi', ndyutsii tsa ngu' li'. Ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi li', cha' cua nda Ni chacuayá' ji'i ñati chalyuu cha' cua'ni cña tonu jua'a, ngua ti' ngu'.

Ngusi'ya Jesús ji'i Mateo

⁹ Ndu'u Jesús ndyaa, lo'o li' cua tyeje tacui ti to' ni'i su ntucua Mateo nxña cña cña loo ngu'. Nchcui' Jesús lo'o nu Mateo bi' li':

—Tyu'u lca'a nu'u 'na —nacui Jesús ji'i.

Hora ti ndyatú Mateo, nguxtyanu cña ji'i, ndyaa lca'a ji'i Jesús li'.

¹⁰ Tiya' la li' nga'a Jesús nde ne' ni'i ji'i Mateo, ntucua yu to' mesa cha' ndyacu yu. Lo'o li' quiña'a la ñati ndyalaa slo Mateo cha' cacu ngu' lo'o. Ndi'i ngu' tya'a ndu'ni

cña lo'o Mateo, lo'o xa' la ñati nu nacui ngu' ji'i cha' ná tso'o ñati bi', lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús; stu'ba ti ndyacu lcaa ngu' bi'.

¹¹ Lo'o na'a ngu' fariseo cha' ndyacu Jesús lo'o ngu' bi', hora ti nchcui' ngu' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu:

—¿Ni cha' stu'ba ti ndacu xu'na ma lo'o ngu' nu ná tso'o, masi lo'o ngu' re nu laca msu ji'i ngu' xa' tsu' nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cña cña loo ji'i ngu'? —nacui' ngu' fariseo bi'.

¹² Pana ndyuna Jesús cha' nu nda ngu' bi', bi' cha' nchcui' ycu' yu lo'o ngu' li':

—Ngu' nu ná quicha ni, ná ntsu'u cha' caca jo'o ji'i ngu' bi' —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Sca ti ji'i ñati quicha ntsu'u cha' caca jo'o.

¹³ Yaa clya ma cua'a jyaca ma ji'i cha' nu nguscua jyo'o cusu' lo' quityi, nu ndi'ya nchcui': “Nti' na' cha' cua'ni tya'na ti' ma ji'i tya'a ñati ma, nacui' ycu' Ni. Bi' nu tso'o la, masi ná ta ma quiña'a tsa msta 'na; ni na'ni scu' ma, ná ndu'ni cha' ta ma msta 'na.” Jua'a nscua lo' quityi. Ná lijya na' chalyuu cha' chcu' na' lo'o ñati nu tso'o tsa ycu' ngu', nti' ngu'; cua lijya na' chalyuu cha' chcu' na' lo'o ngu' nu jlo ti' cha' ntsu'u cha' cuxi tyiquee ngu', cha' caca tyuju'u ti' ngu' li'. Xtyanu ngu' ji'i cha' cuxi bi' li'.

Ndacha' ngu' judío ji'i Jesús si ná cua'ni tacati yu ji'i tsá nu ná ndacu ngu'

¹⁴ Lo'o li' ndyalaa sca taju ñati slo Jesús, la cui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Juan laja lo'o ntyucuatya ji'i ngu' laca ngu' bi'. Li' nchcui' ngu' bi' lo'o Jesús:

—Ntsu'u tsá nu ná ndacu cuare —nacui' ngu'—, lo'o ntsu'u tsá nu ná ndacu ngu' fariseo, xqui'ya cha' ndu'ni tacati ya tsá bi'; pana nu'u, lo'o jua'a ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u, lcaa tsá ndacu ma. ¿Ni cha' ta ndacu cu'ma lcaa tsá lacua?

¹⁵ Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Lo'o caja clyo'o ngu' ni, ndacu ngu' nu ndya'a lo'o cutsii; ná ndi'i ngu' xñi'i ti' ngu' tsá bi' lo'o ndi'i ngu' lo'o cutsii —nacui' Jesús ji'i ngu' li'—. Pana nu lo'o tyalaa tsá li', nu lo'o tyaa lo'o ngu' ji'i cutsii, li' ná cacu ngu' tya'a tso'o cutsii, cha' caca xñi'i ti' ngu' li'. La cui' jua'a chaa ti' tya'a tso'o na' juani, pana caca xñi'i ti' ngu' re nde loo la.

¹⁶ 'Chaca cha' chcu' na' lo'o ma: ni sca ngu' ná cua'ni cho'o ngu' late' cusu' ji'i ngu' lo'o sa yu'be late' cucui, cha' lo'o cua ndyaati late' bi', tyatsii' late' cucui bi'; tyati' jlyacua su ngalya late' bi' li'.

¹⁷ La cui' ti cha', ná su'ba ngu' lcu' ni chca ndyu'u ti ne' tyaca' cusu'. Si su'ba ngu' ji'i ne' tyaca' cusu', yala ti catsu se'i tyaca' bi'; ndye ngula'a tyaca' li', tye lcu' tyalú li'. Ne' tyaca' cucui tyu'u lcu' ni chca ndyu'u ti; jua'a talo tyucuaa cha' bi', lo'o lcu' lo'o tyaca' bi'. (Jua'a ngulu'u Jesús ji'i ngu' cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' ná tso'o quixa' ngu' cha' cucui nu nclyu'u yu cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o cha' nu nguxtyanu jyo'o cusu' cha' cua'ni ngu'.)

Sñi' Jairo, lo'o nu cuna'a nu ndyala' ste' Jesús

¹⁸ Laja lo'o nchcui' Jesús lo'o ngu' bi', li' ndyalaa sca ngu' judío nu laca loo; ndatu sti' yu slo Jesús li', cha' jña yu sca cha' clyu ti' ji'i:

—Cua ngujui ca ti sca nu piti cuna'a sñi' na' —nacui' nu cusu' ji'i Jesús—. ¿Ha ná tsaa nu'u slo na' cha' sta ya' nu'u lo nu piti bi'? —nacui'—. Jlo ti' na' cha' nchca jinu'u cua'ni cha' tyu'u nu piti chaca quiya'.

¹⁹ Li' ndyatú Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ndyaa ngu' lo'o nu cusu' bi'.

²⁰ Pana tyucui su ndyaa ngu' njyacua sca nu cuna'a quicha ji'i Jesús, lijya nde chu' yu cha' cala' ma' quiya' ste' yu; cua tii tyucuaa yija quicha nu cuna'a bi', cha' ndyalú tañi.

²¹ Ndi'ya ngulacua ti' ma': “Masi cala' ti na' ste' Jesús, li' tyaca tso'o na'”. Jua'a ti ngulacua ti' ma'.

²² Lo'o li' nguxtyacui Jesús, nguxña'a ji'i nu cuna'a bi':

—Cua'ni cho'o tyiquee nu'u, sñi' —nacui' Jesús ji'i—. Jlya ti' nu'u 'na, bi' cha' ndyaca tso'o nu'u juani.

Lo'o hora ti ndyaca tso'o nu cuna'a bi'.

²³ Lo'o li' ndyalaa Jesús ca to' tyi nu laca loo bi', na'a cha' cua ndyalaa ngu' musca slo cha' nscua santo; xñi'ya tsa ngu' ndi'i ngu' toni'i ji'i nu cusu' bi'.

²⁴ Nchcui' Jesús lo'o ngu' li':

—Tyaa ma' tso'o la —nacui'—. Na laja' ti nu piti re, si'i na ngujui re.

Nxtyí lo'o tsa ngu' jì'ì Jesús li',
²⁵ pana ngulo'o Jesús jì'ì ngu' cha' caja su tyatí ycuí' yu ne' ni'ì ca slo nu piti bi'. Li' ngusñi yu ya' nu piti bi', ndaca'a nu piti li'.
²⁶ Lo'o jua'a ngua cha' nguañi cha' bi' lcaa quichì su ndi'ì ngu' ca bi'.

Ngua'ni Jesús jo'o jì'ì tucua tya'a ngu' cuityi'

²⁷ Lo'o li' ndu'u Jesús ca ne' ni'ì bi' ndyaa yu, lo'o jua'a ndya'a lca'a tucua tya'a ngu' cuityi' jì'ì yu. Ngusi'ya ngu' jì'ì Jesús li':

—Cua'ni tya'na ti' nu'u jì'ì cua, cusu', nu'u nu laca ñati tya'a jì'ì jyo'o David —ndu'ni ngu' jì'ì.

²⁸ Lo'o cua ndyalaa Jesús ndyatí ni'ì jì'ì, lo'o nu ngu' cuityi' bi' lijya ngu' cacua la slo yu. Nhcui' Jesús lo'o ngu' bi' li':

—¿Ha jlya ti' mā cha' caca jna' cua'ni na' cha' tyaca tso'o mā? —nacuì yu jì'ì ngu'.

—Jlya ti' ya, cusu' —nacuì nu ngu' cuityi' bi' jì'ì.

²⁹ Lo'o li' ndyala' Jesús cloo tyucuaa ngu' cuityi' bi':

—Tyaca tso'o mā lacua. Caca bi' jì'ì mā si jlya ti' mā 'na —nacuì Jesús jì'ì ngu' cuityi' bi' li'.

³⁰ Hora ti ngua tso'o si'yu cloo ngu', ña'a tso'o ngu' li'. Lo'o li' lye nhcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Ná cacha' mā jì'ì ni sca ñati, cha' ná caca cuayá' ti' ngu' ñi'ya ngua cha' ngua tso'o cloo mā —nacuì Jesús jì'ì ngu' bi'.

³¹ Pana ndu'u ngu' ndyaa ngu' li', ndacha' ngu' jì'ì lcaa ñati ñi'ya ngua cña nu ngua'ni Jesús lo'o ngu'; bi' cha' nguañi cha' bi' tyucui ña'a loyuu jua.

Ngua'ni Jesús jo'o jì'ì sca nu cu'u

³² Lo'o cua ndu'u ngu' bi' ndyaa ngu', li' ndyalaa chaca latya ñati, ya'a lo'o ngu' jì'ì sca yu cu'u; na cu'u yu xqui'ya cui'ì cuxi nu ngusñi jì'ì yu.

³³ Lo'o ngulo Jesús cui'ì cuxi jì'ì nu quicha bi', li' ngua nhcui' yu, masi cu'u yu tsá la. Ndube tsa ti' lcaa ñati nu ndu' ndacua li'.

—Bilya ña'a na sca cha' tlyu jua'a —nacuì ngu' jì'ì tya'a ngu'—. Ná ntsu'u ñati tyucui ña'a nasiyu Israel re nu caca cua'ni jo'o jua'a —nacuì ngu'.

³⁴ Pana xa' ña'a nhcui' ngu' fariseo bi':

—Na nclyo nu Jesús jua jì'ì cui'ì cuxi nu ngusñi jì'ì ngu' xqui'ya nu xu'na cuiñaja nu nda chacuayá' cha' cua'ni yu jua'a —nacuì ngu' fariseo bi'.

Tya'na tsa ti' Jesús jì'ì ngu' quiña'a

³⁵ Lo'o li' ndyaa Jesús lcaa quichì sube, lcaa quichì tonu, cha' culu'u jì'ì ngu' ne' laa jì'ì ngu' judío; quiña'a tsa cha' nda Jesús lo'o ñati ñi'ya tso'o caca lo'o laca ycuí' Ni loo ne' cresiya jì'ì ngu'. Lo'o jua'a ngua'ni jo'o jì'ì lcaa ngu' quicha, jì'ì lcaa ngu' nu ngunu'u ti'.

³⁶ Tya'na tsa ti' Jesús jì'ì nu quiña'a tsa ñati nu ndya'a lca'a jì'ì, cha' ná nhca jì'ì ngu' bi'; nga'aa jlo ti' ngu' ñi'ya nu tyi'ì tso'o la ngu'. Ñi'ya ndu'ni xlya' nu ná ntsu'u nu ña'asi jì'ì ni', jua'a ndu'ni ngu' quiña'a bi', ngua ti' Jesús.

³⁷ Li' nhcui' Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jì'ì, nda yu sca cui'ì lo'o ngu' cuentya jì'ì ngu' quiña'a bi'. Nacuì yu cha' bilya cuna tso'o ngu' cha' jì'ì ycuí' Ndyosi, cha' ñi'ya laca sca xtya nu tso'o tsa ndyatsi cha' cua ngulala ti caca clacua, jua'a laca ngu' bi'.

—Chañi cha' ntsu'u tsa cña re cha' chcuí' na lo'o ñati cha' xñi ngu' cha' nu nhcui' na' —nacuì Jesús jì'ì ngu' bi'—. Lo'o jua'a, xti ti ngu' ntsu'u nu caca cua'ni cña re.

³⁸ Bi' cha' chcuí' mā lo'o Sti na' nu laca Xu'na cña re, cha' tya ta Ni xi xa' la tya'a ñati nu taca jì'ì cua'ni cña re.

10

Nu tii tyucuaa tya'a ñati nu ngusubi Jesús jì'ì cha' ca tsa'a ngu' jì'ì

¹ Lo'o li' ngusi'ya Jesús jì'ì nu tii tyucuaa tya'a ñati nu ndyaca tsa'a jì'ì cha' caa ngu' slo. Nda yu chacuayá' jì'ì ngu' bi', cha' tsa'a ngu' lo cña jì'ì, cha' culo ngu' cui'ì cuxi nu ngusñi jì'ì ñati; jua'a nda yu chacuayá' cha' cua'ni ngu' cha' tyaca tso'o ngu' quicha.

² Nde nscua na' xtañi ca ta'a tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngusubi Jesús: nu clyo ngusubi yu jì'ì Simón, nu lo'o ndu'ni ngu' Pedro jì'ì, lo'o Andrés tya'a ngula nu Simón bi'; li' ngusubi yu jì'ì Jacobo, lo'o Juan tya'a ngula Jacobo, nu laca sñi' Zebedeo;

³ lo'o jua'a ngusubi yu jì'ì Felipe, lo'o jì'ì Bartolomé, lo'o jì'ì Tomás, lo'o jì'ì Mateo

nu ngusñi cñi cña loo ngu' clyo; lo'o jua'a ngusubi yu jil'i Jacobo sñi' Alfeo, lo'o jil'i Lebeo nu lo'o ndu'ni ngu' Tadeo jil'i;

⁴ ngusubi yu jil'i Simón nu ngua jil'i taju ngu' cananista, lo'o jil'i Judas Iscariote nu kujui' cresiya jil'i Jesús jil'i ngu' cuxi ca tiya' la.

Ngulo Jesús cña jil'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' chcu' ngu' lo'o ngu' xa' quich'i

⁵ Ngulo Jesús cña jil'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi' ndi'ya:

—Ná tsa ma tyucui' nde xa' tsu' su ndi'i ngu' nu ná ntsu'u cha' jil'i lo'o ycu' Ndyosi tsiya' ti, ni ná tsa ma quich'i tyi ngu' Samaria —nacuj Jesús jil'i ngu' bi'—.

⁶ Sca ti slo ngu' Israel tya'a ma tsa ma, cha' tya'na tsa ngu'; ñi'ya ndu'ni xlya' nu cua nguna', jua'a ndu'ni ngu' bi'.

⁷ Ta ma cha' lo'o ngu' lcaa quich'i cha' cua tyalaa ti hora cha' caca ycu' Ndyosi loo.

⁸ Cua'ni ma cha' tyaca tso'o ngu' quicha, cua'ni ma cha' chaca quiya' tyu'u ngu' nu cua ngujui; cua'ni ma jo'o jil'i ngu' nu ndyatsu' cuaña', cha' nu xa' caca lubii cuaña' ngu' quicha bi'; culo ma jil'i cui'i cuxi nu ngusñi jil'i xa' la ñati. Ná ngusñi na' cñi lo'o nda na' chacuayá' jil'i ma cha' cua'ni ma jo'o jil'i ngu' quicha, bi' cha' ná cui'ya ma caya' lo'o cua'ni ma jo'o jil'i ngu'.

⁹ 'Ná lo'o cñi cui'ya ma tsa ma, masi cñi oro, masi cñi plata, masi cñi sube;

¹⁰ ni ná lo'o quixu tyaja qui'ya ma tsa ma. Lo'o jua'a ná qui'ya ma chaca camxa, ni xa' caña, ni ná lo'o yaca tyu'u ya' ma tsa ma. Si cua ngxutyucua ma jil'i ngu', nga'a cha' xacu ngu' jil'i ma.

¹¹ 'Lo'o tyalaa ma sca quich'i, masi quich'i tlyu, masi quich'i sube ti, li' clyana ma jil'i sca ñati nu tso'o ntsu'u tyiquee ña'a yu jil'i ma. Slo yu bi' tyi'i ma ña'a cuayá' nu tsa ma xa' quich'i.

¹² Nu lo'o tyat'i ma to' tyi yu, jña ma jil'i ycu' Ndyosi cha' ti ti tyi'i tyiquee ngu' ca tyi.

¹³ Si chañi cha' nti' ngu' nu ndi'i ni'i bi' cuna la ngu' cha' jil'i ycu' Ndyosi, li' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ngu' bi'; pana si ñilo'o ti ngu' jil'i ma cha' nti' ngu' cuna ngu', nga'aa culacua Ni jil'i ngu' bi'. Li' nga'aa chcu' ma cha' jil'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi'.

¹⁴ Lo'o si ná nti' ngu' cha' tyanu ma slo ngu', si ná ntaja'a ngu' cuna ngu' cha' nu nclu'u ma jil'i ngu', li' xtyanu ma jil'i ngu' bi', masi xtyanu ma jil'i quich'i bi'; jua'a salú ma sñii yuu nu ntsu'u quiya' ma lo'o tyu'u ma quich'i bi'.

¹⁵ Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma, cha' nu lo'o tyalaa tsa nu cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi jil'i lcaa ñati, li' xcube' tsa Ni jil'i ngu' quich'i su ná ntaja'a ngu' cuna ngu' cha' nu culu'u ma jil'i ngu'; tsa bi' ca tso'o la cha' jil'i ngu' cuxi nu nguti'i quich'i Sodoma, nu nguti'i quich'i Gomorra nu ngua sa'ni.

Cua'ni lya' ti' ngu' jil'i ma

¹⁶ 'Cua'a jyaca ma 'na: Ta na' jil'i ma cha' tsa ma xa' quich'i ñi'ya si laca ma xlya' nu ndya'a laja bo'o tyaala; bi' cha' tii ti ti' ma tya'a ma laja ñati, ñi'ya nti' ndya'a cuaña nu tii tsa ti'. Tso'o ti tya'a ma, ná cua'ni tyaala ma jil'i ngu' tsiya' ti. Caca ma ñi'ya laca paloma, cha' masu tsa ni', ná tyaala ni' tsiya' ti.

¹⁷ Pana cua'ni tii ti ti' ma lo'o ñati; ná tyiquee' tsa lo'o ngu' jil'i ma slo ngu' tisiya, masi ná tyaala ma jil'i ngu'. Lo'o jua'a qui'ji' ngu' jil'i ma ne' laa jil'i ngu'.

¹⁸ Ntsu'u ngu' nu tsa lo'o jil'i ma slo ngu' nu laca loo cha' ñasi' ti ngu', hasta tyalaa ma ca slo ycu' rey. Lo'o xcube' ngu' jil'i ma xqui'ya na', li' caja xi tyempo cha' ta ma xi cha' jna' lo'o ngu' bi', masi lo'o ngu' xa' tsu'.

¹⁹ Nu lo'o tsa lo'o ngu' jil'i ma slo ngu' tisiya ni, ná culacua tsa ti' ma ñi'ya caca cha' nu chcu' ma lo'o ngu' bi', ñi'ya caca xacu ma cha' jil'i ngu' bi'. Cua'ni ycu' Ndyosi cha' quije cha' liñi nu chcu' ma lo'o ngu' bi',

²⁰ cha' si'i cha' jil'i ti ma nu chcu' ma li'; cha' jil'i Xtyi'i ycu' Ndyosi Sti na, bi' caca cha' nu chcu' ma lo'o ngu'.

²¹ 'Tii ti ti' ma tyi'i ma lacua, cha' lo'o tya'a ngula ma tsa lo'o jil'i ma cha' cuiñi ti sta qui'ya jil'i ma slo ngu' tyaala bi'; lo'o jua'a kujuii cuañi' sti ma jil'i ma. Hasta sñi' ma, kujuii cuañi' ngu' jil'i cu'ma nu laca ma sti ngu' xtya'a ngu' slo ngu' tyaala bi'; hasta kujuii ngu' jil'i ma nti' nu sube bi'.

²² Lo'o jua'a caca ti'i ti' lcaa ngu' ña'a ngu' jil'i ma xqui'ya na'. Pana ñati nu talo jil'i lcaa

cha' cuxi bi', clyaá ngu' li', caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi'.

²³ Tso'o xna mā nde xa' quichí nu lo'o lye tsa cua'ni lya' ti' ngu' ji'i mā. Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma juani: Bilya ta mā cha' 'na lo'o ngu' Israel tya'a na nde lcaa quichí tyi ngu' nu lo'o caa na' chalyuu chaca quiya', na' nu cua nda Ni 'na liyyaa cha' caca na' ñati.

²⁴ Ñati nu laca mstru ji'i ngu', bi' laca nu jlo la ti', si'i na jlo la ti' ngu' cuañi' nu ndyaca tsa'a ca ti. Lo'o jua'a ñati nu laca xu'na ngu', bi' laca loo ji'i ngu', si'i msu nu laca loo.

²⁵ Sca ti cuayá' cha' ti'í caca ji'i ngu' cuañi' bi' li', ñi'ya nu ndyaca ji'i mstru ji'i ngu'; sca ti cuayá' cña ti'í caca ji'i msu bi' li', ñi'ya nu ndyaca ji'i xu'na ngu'. Bi' cha' taca ca cuayá' ti' mā cha' ti'í tsa chcui' ngu' ji'i mā nu ntsu'u cha' ji'i mā lo'o na', cha' laca nu Xu'na mā; cua nchcui' ngu' cha' Beelzebú nu xu'na cuiñaja laca na'.

¿Ti ji'i cutsii mā?

²⁶ 'Bi' cha' nacui' na' cha' ná cutsii mā ji'i ñati chalyuu ti. Lcaa cha' nu ngua'ni ngu' cuaana ti, nti' ngu', quijeloo cha' bi' ji'i ñati nde loo la; lcaa cha' nu ntsu'u cuatsi' ti ji'i ngu', nti' ngu', caca cuayá' ti' ñati ji'i cha' bi' nde loo la.

²⁷ Lcaa cha' nu nchcui' na' lo'o cu'mā nde su ndi'i mā ycuí' ti mā, chcui' mā cha' bi' lo'o lcaa ñati nde loo la; jua'a scaa cha' nu nclyu'u na' ji'i mā cuaana ti, cui' chcui' mā cha' bi' lo'o lcaa ngu' quichí.

²⁸ Ná cutsii mā ji'i ngu' nu cujuui ji'i mā nde chalyuu ti, cha' ná nchca ji'i ngu' cujuui ngu' ji'i cresiya ji'i mā; tso'o la si cutsii mā ji'i ycuí' Ndyosi nu cua'ni cuayá' ji'i mā nde loo la. Cutsii mā ji'i ycuí' Ndyosi tu'ni, xqui'ya cha' cua'ni Ni cha' tye cha' ji'i mā tsiya' ti si tsa mā ca bilyaa.

²⁹ 'Cua jlo ti' mā cha' tsa'ña tsa nga'a quiñi sube nu ndujui' ngu', masi tucua tya'a quiñi sube caja ji'i mā sa paxu ti. Pana ycuí' Sti na laca loo, lcaa cha' jlo ti' Ni; masi sca ti quiñi sube cajaa ni', pana cua jlo ti' ycuí' Ni cha' bi'.

³⁰ Lo'o jua'a cua ngulacua Ni ji'i lcaa quicha' hiq ue mā, jlo ti' Ni ni lcaua tya'a quicha' ntsu'u hiq ue scaa ngu'.

³¹ Lo'o cu'mā ni, quiña'a tsa ntsu'u lo cu'mā ca slo ycuí' Ndyosi; ná stu'ba mā tsiya' ti masi lo'o quiña'a tsa quiñi sube. Bi' cha' ná ntsu'u cha' cutsii mā ji'i ñati.

Cha' ji'i ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesu-cristo

³² 'Lo'o chaca cha' ni: lcaa ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o na', nu nchcui' cha' jna' lo'o xa' ñati, jua'a na', chcui' na' lo'o Sti na' nu ntucua nde cua cha' tya'a tso'o na' laca ñati bi'.

³³ Lo'o jua'a lcaa ngu' nu nchcui' lo'o xa' ñati cha' ná ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o na', jua'a na', chcui' na' lo'o Sti na' nu ntucua nde cua cha' si'í tya'a tso'o na' laca ñati bi'.

Ná stu'ba cha' ji'i ñati chalyuu xqui'ya Jesús

³⁴ 'Ná culacua ti' mā cha' ti' tyi' tyiquee ñati chalyuu xqui'ya cha' cua liyya na'. Ná caca jua'a. Lye la xu'u tya'a ngu' xqui'ya na'.

³⁵ xu'u tya'a sca ñati lo'o sti yu xqui'ya na', xu'u tya'a sca nu cuna'a lo'o xtya'a cho' xqui'ya na', xu'u tya'a cuxii ji'i ngu' lo'o xtya'a laa cho'.

³⁶ Xu'u tya'a ngu' jua'a ña'a cuayá' caca lcaa tya'a ngu' tya'a cusuu ngu'.

³⁷ 'Tso'o tsa lo'o ndu'ni tyaca'a ngu' ji'i sti ngu', ji'i xtya'a ngu'; pana si xti la ndu'ni tyaca'a ngu' bi' 'na, ná taca tya'a ngu' bi' lo'o na'. Lo'o jua'a tso'o lo'o ndu'ni tyaca'a ngu' ji'i sñi' ngu', masi sñi' qui'yu, masi sñi' cuna'a; pana si xti la ndu'ni tyaca'a ngu' bi' 'na, ná taca tya'a ngu' bi' lo'o na'.

³⁸ Lo'o jua'a ná taca ñacui' ngu' cha' na' laca Xu'na ngu', si ná nti' ngu' bi' tya'a ngu' lo'o na' tyucui' nu culu'u na' ji'i ngu' cha' tsa ngu'. Ntsu'u cha' xñi ngu' tyucui' bi', masi cujuui xa' ñati ji'i ngu' bi' xqui'ya cha' jna'.

³⁹ La cui' jua'a ngu' nu ná ndyujui ñati ji'i xqui'ya cha' lye la ndu'ni tyaca'a ngu' ji'i ycuí' ca ti ngu', ná caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi'; pana caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' si cujuui ñati ji'i xqui'ya cha' jna'.

Cha' tso'o nu tyacua ji'i ngu' nde loo la

⁴⁰ 'Chaca cha' ni: lo'o ta ñati su tyi' mā to' tyi ngu', stu'ba ndyu'u cha' ñi'ya si cua nda ngu' bi' su tyi' na' to' tyi ngu'. Lo'o

jua'a, lo'o ta ngu' su tyi'i na' lo'o ngu', stu'ba ndyu'u cha' ñi'ya si' cua nda ngu' bi' su tyi'i ycu' Ndyosi lo'o ngu', cha' la cui' ycu' Ndyosi laca nu cua nda Ni 'na lijya na' ca nde.

⁴¹ Lo'o si ta ngu' su tyi'i sca ñati nu laca tu'ba ji'i ycu' Ndyosi, cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi ndya'a ñati bi', tso'o tsa caca ji'i ngu' bi' nde loo la. Li' tyacua sca cha' tso'o nu cua nguxco'o ycu' Ndyosi cuentya ji'i ngu' bi', stu'ba ti caca ji'i ngu' bi' lo'o ji'i nu laca tu'ba bi'. Lo'o jua'a si ta ngu' su tyi'i sca ñati nu tso'o tsa tyiquee xqui'ya cha' ndaquiya' yu cha' ji'i ycu' Ndyosi, stu'ba caca ji'i ngu' bi' lo'o ji'i nu tso'o tsa tyiquee bi' nde loo la, cha' cua nguxco'o ycu' Ndyosi sca cha' tso'o nu tyacua ji'i ngu' bi' ca su ntucua ycu' Ni.

⁴² Lo'o jua'a, si ta ñati masi sca sca' ti hitya co'o ngu' cuañi' re xqui'ya cha' ngu' nu ndyaca tsa'a 'na laca ngu', chañi cha' cua nguxco'o ycu' Ndyosi sca cha' tso'o nu tyacua ji'i ñati bi' nde loo la.

11

Nda Juan ji'i ñati cha' tsa slo Jesús

¹ Nu lo'o ndye ngulu'u Jesús cha' bi' ji'i nu tii tyucuaa tya'a ñati nu ndyaca tsa'a ji'i yu, ndu'u yu ndyaa yu cha' chcu' yu lo'o ngu' tyu tya'a quichi nu ndi'i cacua ti; ngulu'u yu ji'i ngu' quichi bi'.

² Tya nga'a Juan ne' chcu, pana cua ndyuna nu Juan bi' ji'i lcaa ña'a cña nu ndyu'ni Jesús nu laca Cristo; bi' cha' ngulo Juan cña ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, cha' tsa ngu' bi' slo Jesús,

³ cha' xcua ne ngu' bi' ji'i Jesús cuentya ji'i Juan ndi'ya:

—¿Ha chañi cha' nu'u laca ycu' nu cua caa ti? —nacui ngu' bi' ji'i Jesús li'—. ¿Ha tya caa la chaca nu caca ycu' Cristo?

⁴ Li' nguxacu' Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Yaa ma' cacha' ma' ji'i Juan lcaa lo cha' nu nduna ma' slo na', lcaa cha' nu ña'a ma' slo na' —nacui Jesús ji'i ngu'—.

⁵ Cacha' ma' cha' nu cua na'a ma' ca nde ji'i yu; cacha' ma' ji'i cha' ndu'ni na' cha' ndyaca tso'o cloo ngu' nu ngua cuityi', cha' ndya'a ngu' nu ngua quicha quiya', cha' ngua lubii cuaña' ngu' nu ndyatsu' cuaña',

cha' nduna ngu' nu ngua cu'u jyaca, cha' ndyu'u ngu' chaca quiya' nu cua ngujui, cha' nchca cuayá' ti' ngu' ti'i ñi'ya nu cua'ni lyaá ycu' Ni ji'i ñati chalyuu ji'i nu cuxi.

⁶ Tso'o tsa caca tyiquee ñati nu ña'a ti tya nxñi cha' 'na, masi ná nchca cuayá' tso'o ti' lcaa cha'.

⁷ Lo'o cua ndyaa ngu' bi', li' nguxana Jesús nchcu' yu cha' ji'i Juan bi' lo'o nu quiña'a tsa ñati nu ndi'i cajua:

—Nu lo'o ndyaa ma' ne' quixi' su nguti' Juan ca su ná ndi'i ñati, ¿na ca ngulacua ti' ma' cha' ña'a ma' ca ndacua? —nacui Jesús ji'i ngu'—. ¿Ha na'a ma' sca yaca quii nu nchcuta cui' ji'i? Si'i jua'a.

⁸ ¿Ni cha' laca ndyaa ma' cajua lacua? ¿Ha na'a ma' ji'i sca nu qui'yu nu tso'o tsa ña'a ste' yu? Si'i jua'a, cha' nu ngu' nu lacu' ste' tso'o tsa ña'a ni, ndi'i ngu' bi' slo ngu' culiya' nu laca loo.

⁹ Ná tyiquee' ngua tii ma' cha' laca Juan sca ñati nu laca tu'ba ji'i ycu' Ndyosi. Chañi cha' laca yu jua'a, pana tlyu la cña ngujui ji'i Juan.

¹⁰ Ndi'ya nguscua jyo'o cusu' cua sa'ni la cha' ji'i cña nu ntsu'u ji'i Juan:

Culo na' cña ji'i sca msu 'na cha' tsa yu nde loo nu'u,

cha' saala yu tyucui su caa nu'u.

Jua'a nchcu' ycu' Ni ji'i Cristo.

¹¹ Cha' liñi nchcu' na' lo'o ma' ji'i Juan nu ntyucuatya ji'i ngu', cha' bilya cala sca ñati chalyuu nu jua'a ntsu'u cña tlyu la ji'i, ñi'ya nu ngua ji'i Juan bi'. Pana cua lijya na' cha' caca na' loo ne' cresiya ji'i ñati; juani cua ña'a ca ñati nu ngusñi cha' 'na, tlyu la cha' ntsu'u ji'i ngu' bi' que Juan, masi ti'i ti ngu', masi cuañi' ngu'.

¹² 'Tya lo'o lijya Juan bi' tya clyo hasta juani quiña'a tsa cha' nchcu' ngu', cha' nti' tsa ngu' cha' caca ycu' Ndyosi loo ji'i ñati. Lo'o jua'a ntsu'u tsa ngu' nu lye tsa ndu'ni juersa cha' tyalaa ngu' slo ycu' Ndyosi jua'a ti.

¹³ Pana cua nchcu' lcaa jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la ñi'ya caca lo'o xana caca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati; la cui' jua'a nchcu' cha' nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi, ñi'ya laca cña nu ngulo ycu' Ni ji'i ñati. Lo'o ca tiya' la, li' ndyalaa Juan.

14 La cui' bi' laca ñi'ya ngua Elías, nu ngua tu'ba ji'j ycu' Ndyosi cua sa'ni; la cui' cua sa'ni nscua cha' caa nu bi' chaca quiya' juani, si tyaja'a ma xñi ma cha' bi'.

15 Cua'a jyaca tso'o ma ji'j cha' nu nda na' re lo'o ma.

16 'Ná tso'o tsiya' ti ñi'ya nu ndu'ni ñati chalyuu tyempo juani. Ndu'ni ngu' ñi'ya si laca ngu' nu sube nu ndya'a ndijya ti cla'be quichi, nu taja ti' ji'j tya'a ndijya ngu' cha' ná nti' ngu' quiya' ngu' lo'o tya'a ngu'. Bi' cha' nxi'ya ngu' ji'j tya'a ngu':

17 “¿Ni cha' ná ntyaja'a ma cula quiya' ma? Na nclya'a ya xi ji'j cha' ji'j ma”, nacui nu sube bi'. “¿Ni cha' ná ntyaja'a ma ca xñi'j ti' ma lo'o cua? Na nclya'a ya marcha, na nxi'ya ya nga'a ya.” La cui' jua'a ndyu'ni cu'ma ñati chalyuu juani; xcui' na taja ti' ma, ná tso'o ntsu'u tyiquee ma tsiya' ti ña'a ma ji'j tya'a ñati ma.

18 Nu lo'o ñaa Juan bi' ni, ntsu'u quiña'a tsa na nu ná ndacu yu, nu ná ndy'yu yu. Lo'o li' nchcui' ma ji'j yu: “Ntsu'u cui'j xña'a ji'j yu, bi' cha' ndu'ni yu jua'a”, nacui ma.

19 Lo'o li' lijya na' nu cua nda Ni 'na lijya cha' caca na' ñati, ndacu na' lcaa lo na lo'o ma, ndy'yu na' lcaa lo na lo'o ma, lo'o li' nchcui' ma 'na: “¡Ña'a ma ña'a! Ndacu tsa yu jua, cu'bi tsa yu”, nacui ma ji'j tya'a ma. “Ná tso'o yu jua cha' tya'a tso'o yu laca ngu' nu xñi cñi cña loo na, lo'o jua'a xi xa' la ngu' cuxi laca tya'a tso'o yu”, nacui ma 'na. Nacui ma jua'a cha' ná tso'o cha' nu nchcui' na', nti' ma; pana caca cuayá' ti' ma nde loo la cha' liñi tsa cha' nu nchcui' ngu' nu nacui cha' cuentya ji'j ycu' Ndyosi laca na'.

Quichi su ná ndaquiya' ngu' ji'j ycu' Ni

20 Lo'o li' lye xi nchcui' Jesús cha' ji'j quichi su lu'ba ti ndya'a yu, cha' quiña'a cha' tlyu cua ngua'ni yu slo ngu' ca tyi bi', pana ná ngua tyuju'u ti' ngu' ji'j cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'j ngu'; ná nguxtyanu ngu' ji'j cha' cuxi bi'.

21 —¡Tya'na tsa cu'ma ngu' quichi Corazín! —nacui Jesús—. ¡Tya'na tsa cu'ma ngu' quichi Betsaida! —nacui—. Cua quiña'a tsa cha' tlyu nu cua na'a cu'ma, pana ná nguju'u ti' ma tsiya' ti ji'j cha' cuxi nu ndyu'ni ma, ná nguxtyanu ma cha' bi'. La cui' jua'a tya sa'ni la xña'a tsa ngu'

quichi Tiro lo'o ngu' quichi Sidón, ngu' xa' tsu' ngua ngu' bi'. Pana ná nguju' ñi'ya caca tyuju'u ti' ngu' bi' ji'j cha' cuxi nu ngua'ni ngu', ná ngulochu' ngu' ji'j cha' cuxi bi', cha' bilya ña'a ngu' bi' cha' tlyu ñi'ya nu ña'a cu'ma ngu' Israel; bi' cha' ná ngua xñi'j ti' ngu' bi'. Ná ndyacu' ngu' late' ngata, ni ná ngusu'ba ngu' jii hique ngu' ñi'ya nu ndu'ni ngu' su nscua jyo'o.

22 Liñi cacha' na' ji'j ma, cha' caca tso'o la ji'j jyo'o ngu' Tiro lo'o ji'j jyo'o ngu' Sidón, nu lo'o tyalaa tsa tlyu lo'o cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi ji'j ñati chalyuu; lye la xcube' Ni ji'j cu'ma li'.

23 Lo'o cu'ma ngu' Capernaum ni, ¿ha tso'o tsa quichi tyi ma nti' ma? ¿Ha laca quichi tyi ma loo ji'j xa' quichi nti' ma? Pana nde loo la quiñu'u tsiya' ti quichi tyi ma, tyaa ycu' ma ca bilya li'. Quiña'a tsa cha' tlyu ngua'ni na' slo cu'ma, lo'o ná jlya ti' ma 'na tsiya' ti. La cui' jua'a nu ngua sa'ni, xña'a tsa ngua ngu' quichi Sodoma; pana ná na'a jyo'o ngu' bi' cha' tlyu ñi'ya nu cua na'a cu'ma ngu' Capernaum. Si cua na'a ngu' cha' bi', cua ngua tyuju'u ti' ngu' ji'j cha' cuxi nu ngua'ni ngu' li', cua ngulochu' ngu' ji'j cha' cuxi bi'; tya nscua quichi tyi ngu' bi' juani lacua.

24 Liñi cacha' na' ji'j ma, cha' caca tso'o la ji'j jyo'o ngu' Sodoma bi' tsa tlyu lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'j ñati chalyuu; lye la xcube' Ni ji'j cu'ma li'.

Ti ti tyi'j tyiquee ngu' xqui'ya Jesús

25 Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu:

—Cua'ni tlyu na' jinu'u, Sti na'; la cui' nu'u laca Xu'na ya, masi nde cua, masi nde chalyuu —nacui Jesús ji'j ycu' Ndyosi—. Tsa xlya'be hi' cha' cua ngua'ni nu'u cha' ngua cuayá' ti' ñati nu ná jlo tso'o ti' nquicha'; pana xa' ñati ñi'ya nti' ngu' ti, ná nchca cuayá' ti' ngu' bi' cha' jinu'u. Masi ngu' nu nchca tsa ji'j, masi ngu' nu jlo tsa ti' lcaa cha' jinu'u nti' ngu', pana ná nchca cuayá' ti' ngu' bi'.

26 Chañi cha' jua'a nti' ycu' nu'u, cha' caca cuayá' ti' ngu' nu ná jlo ti' tsiya' ti.

27 Lo'o li' tya ngulu'u la Jesús xi ji'j ngu': —Lcaa chacuaya' ji'j Sti na' ndyanu ya' na'. Ni sca ñati ná jlo ti' ñi'ya laca cha' nu

ntsu'u ne' cresiya 'na nu laca Sñi' ycu' Ni; sca ti ycu' Ndyosi Sti na' jlo ti' ñi'ya laca cha' nu ntsu'u ne' cresiya 'na. Lo'o jua'a, ni sca ñati ná jlo ti' ñi'ya laca cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i Sti na'; sca ti na' nu laca Sñi' ycu' Ni jlo ti' na', lo'o jua'a culu'u na' cha' bi' ji'i ñati nu subi na' ji'i cha' ca tsa'a ngu' 'na.

²⁸ Lcaa cu'ma nu nga'aa talo ma cha' ti'i tsa cña nu ntsu'u ji'i ma nde chalyuu, nti' ma, caa ma tyu'u cha' ji'i ma lo'o na' juani; ta na' chacuayá' cha' ti' tyi'i tyiquee ma li'.

²⁹ Xñi ma cña nu ta na' ji'i ma, lo'o li' ca tsa'a ma lcaa cha' 'na. Tya'na tsa ti' na' ña'a na' ji'i ma, lo'o jua'a talo tsa tyiquee na' ji'i ma; ti' tyi'i tyiquee ma lo'o cua ngüityi na' cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ma.

³⁰ Cha' tso'o laca cha' nu ca tsa'a ma 'na; ná tucui cha' bi', lo'o jua'a lasa ti cña nu ta na' ji'i ma.

12

Nsuu ngu' si'yu trigo tsa nu ndi'i cña' ngu'

¹ Lo'o ngua tsa ta'a nu ndi'i cña' ngu' judío, li' ndyaa Jesús su nscua xtya trigo ji'i ngu' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i. Cua ntyute' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, bi' cha' ngusuu ngu' xi si'yu trigo cha' cacu ngu' ña'a ye'e ti.

² Li' na'a ngu' fariseo cha' ndyu'ni ngu' jua'a, nchcui' ngu' lo'o Jesús li':

—¿Ha ná jlo ti' ma cha' ná ntsu'u chacuayá' cua'ni na cña juani, cha' tsa nu ndi'i cña' na laca? —nacui' ngu' bi' ji'i Jesús—. Nu ngu' cua nu ndyaca tsa'a jinu'u ni, ¿ni cha' laca ndyu'ni ngu' cña juani lacua?

³ Lo'o li' nguxacui' Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—¿Ha bilya hcui' ma lo quityi ji'i ycu' Ndyosi nu nscua ñi'ya nu ngua'ni jyo'o David sa'ni? —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Ngua sca tsa ntyute' tsa yu li', lo'o jua'a ntyute' tsa lcaa ngu' tya'a ndya'a yu.

⁴ Pana jlo ti' yu cha' ntucua xlyá nu laca msta ji'i ycu' Ndyosi lo mesa ne' ni'i nu cuentya ji'i Ni cajua. Bi' cha' ndyaa ngu' ne' ni'i bi', ndyacu ngu' xlyá bi', masi ná ntsu'u chacuayá' cacu cua ña'a ca ñati ji'i; sca ti ji'i ngu' sti jo'ó ntsu'u chacuayá' cacu ngu' xlyá bi'.

⁵ Lo'o jua'a ntsu'u chaca cha' nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi, cha' ngu' sti jo'ó ni, ná nga'a cña' sti jo'ó ne' laa tonu lo'o ndyaca tsa nu ndi'i cña' ngu'; ntsu'u cña nu ndu'ni ngu' sti jo'ó bi'. Pana la cui' ti ná ntsu'u qui'ya ji'i ngu' bi' cuentya ji'i ycu' Ndyosi —nacui' Jesús ji'i ngu' fariseo bi'—.

⁶ Chañi cha' nu nchcui' na', sca cha' nu ndulo la ji'i ma que laa tonu bi' ji'i ma.

⁷ Ná ndube ti' ma ñi'ya nu nchcui' cha' nu nacui' ycu' Ndyosi, nu nscua lo quityi ndi'ya: “Nti' na' cha' cua'ni tya'na ti' ma ji'i tya'a ñati ma”, nacui' Ni, “bi' cña nu tso'o la cha' cua'ni ma. Pana ná nti' na' cha' ta ma quiña'a tsa msta 'na; ni na'ni scu' ma, ná ndu'ni cha' ta ma 'na.” Si cua ngua cuayá' ti' ma ñi'ya nchcui' cha' nu nscua lo quityi bi', ná sta ma qui'ya ji'i ngu' cha' cui'ni ti.

⁸ Lo'o jua'a ta na' chaca cha' lo'o ma, cha' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati ni, laca na' loo, masi tsa nu ndi'i cña' ngu'.

Cha' ji'i sca yu quicha nu nchcu' ya'

⁹ Lo'o li' ndu'u Jesús, ndyaa yu xa' quichi, ndyatí yu ne' laa ji'i ngu' judío cajua.

¹⁰ Li' na'a yu cha' ndi'i sca nu qui'yu nu quicha ya', cha' cua nchcu' tyucu' sca tsu' ya'. Li' nchcuane ngu' ji'i Jesús:

—¿Ha ntsu'u chacuayá' ji'na cha' cua'ni na jo'o ji'i ngu' quicha tsa ta'a, nu lo'o nga'a cha' tyi'i cña' na? —nacui' ngu' ji'i Jesús.

Nti' tsa ngu' bi' sta ngu' qui'ya hichu' Jesús.

¹¹ Lo'o li' nguxacui' yu cha' ji'i ngu':

—¿Ha ná culo ma ji'i sca xlya' ji'i ma si tyú ni' ne' tyuu? —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Culo ma ji'i ni' tu'ni, masi tsa ta'a laca.

¹² Lo'o ñati ni, ndulo la cha' ji'i ñati que ji'i sca xlya', bi' cha' ntsu'u chacuayá' xtyucua na ji'i ñati, masi tsa nu tacati tsa ji'na, nu ná ntsu'u chacuayá' cha' cua'ni na cña.

¹³ Lo'o li' nchcui' yu lo'o nu quicha bi':

—Xqui'ni nu'u ya' —nacui' Jesús ji'i.

Lo'o nchqui'ni nu quicha bi' ya', hora ti ndyaca tso'o ya' nu quicha, stu'ba ngua bi' lo'o chaca tsu' ya'.

¹⁴ Lo'o li' ngua ñasi' tsa nu ngu' fariseo bi' ji'i yu, ndu'u ngu', ndyaa ngu'; ngua ti' ngu' si caja ñi'ya caca cua'ni tye ngu' cha' ji'i Jesús li'.

Ñi'ya nscua cha' ji'i Jesús lo quityi cua sa'ni

¹⁵ Pana ngua cuaya' ti' Jesús lcaa ña'a cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ngu' fariseo, bi' cha' ndu'u yu ndyaa yu xa' se'i. Quiña'a tsa ngu' ngutu'u lca'a ngu' ji'i yu, lo'o jua'a ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o lcaa ngu' quicha bi'.

¹⁶ Lo'o li' ngulo yu cña ji'i ngu' nu ngua quicha bi', cha' ná cacha' ngu' tilaca laca nu ngua'ni cha' ndyaca tso'o ngu'.

¹⁷ Tya sa'ni cua nda ycu'i' Ndyosi sca cha' lo'o jyo'o Isaías cuentya ji'i Cristo. Ndi'ya nscua cha' bi' lo quityi:

¹⁸ Ña'a mā ji'i msu 'na nu cua ngusubi na' ji'i, nacui' ycu'i' Ni.

Tyaca'a tsa bi' jna', lo'o tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i yu bi'.

Cua'ni na' cha' ca'ya Xtyi'i ycu'i' na' lo yu bi', cha' chcu'i' yu lo'o lcaa ñati, masi si'i ngu' judío laca ngu'.

Culu'u yu ji'i ngu' ñi'ya laca cha' liñi nu ndu'ni na' lo'o ñati, nacui' ycu'i' Ndyosi.

¹⁹ Ná xuu tya'a yu, ni ná xi'ya yu cuii; ná cañi xtyi'i yu laja calle ti.

²⁰ Ycu'i' ca yu xtyucua yu ji'i ngu' cha' xñi la ngu' cha' jna', masi nti' ngu' ñi'ya nti' sca yaca quii nu cua catsa ti, cha' nguna'a tsa ti' ngu'.

Lo'o jua'a culu'u yu ji'i ngu' cha' caca cuayá' la ti' ngu' lcaa cha' nu cuentya ji'i ycu'i' na',

masi cua tye ti cha' tso'o nu ntsu'u tyiquee ngu', masi laca ngu' ñi'ya laca sca candil nu cua tyubi' ti.

Jua'a tyijiloo nu cha' liñi bi' ji'i cha' cuxi.

²¹ Ndu' ti' ñati tyucui ña'a chalyuu cha' cua caa ti yu.

Jua'a nscua cha' ji'i Cristo lo quityi bi'.

Nsta ngu' qui'ya ji'i Jesús

²² Lo'o li' ndyaa lo'o ngu' ji'i chaca nu quicha slo Jesús; cua ngusñi cui'i xña'a ji'i, bi' cha' ngua cu'u tu'ba yu, jua'a ngua cuityi' yu. Hora ti ngua'ni Jesús jo'o ji'i nu quicha bi', cha' xa' nchcu'i' yu, xa' nda Jesús xee ndyu'u cloo yu.

²³ Ndube tsa ti' lcaa ngu' nu na'a ji'i cha' bi' li'.

—¿Ha la cui' nu ñati tya'a ji'i jyo'o David bi' laca nu qui'yu re? —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'.

²⁴ Lo'o ndyuna ngu' fariseo cha' bi', xa' ña'a cha' nchcu'i' ngu' bi' ji'i Jesús:

—Sca ti chacuayá' ji'i Beelzebú nu laca xu'na lcaa lo cui'i cuxi, sca ti jua'a nchca ji'i nu qui'yu re culo ji'i cui'i cuxi nu ngusñi ji'i ñati —nacui' ngu' fariseo bi'.

²⁵ Pana ngua tii Jesús ñi'ya laca cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ngu', bi' cha' nchcu'i' yu lo'o ngu' bi' li':

—Si tya'be tya'a ngu' sca nasiyu xqui'ya cha' nxuu tya'a ngu' nu laca loo, tye cha' ji'i ngu' bi' jua'a ti li' —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Lo'o jua'a si xuu tya'a ngu' sca quichi' ti, tye cha' ji'i ngu' bi' jua'a ti; masi xuu tya'a ngu' nu ndi'i sca ni'i ti, la cui' ti cha' caca, tye cha' ji'i ngu' bi' lo'o tya'a ngu', tyaa ngu' li'.

²⁶ La cui' jua'a ná talo Satanás si xuu tya'a ycu'i' Satanás lo'o msu ji'i ycu'i'; tye cha' ji'i nu xña'a yala ti li'.

²⁷ ¿Ha cha' liñi nchcu'i' mā lacua, nu lo'o nchcu'i' mā cha' chacuayá' ji'i Beelzebú nclyo na' ji'i cui'i cuxi? Ná liñi nchcu'i' mā tsiya' ti, cha' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i mā ni, nclyo ngu' ji'i cui'i cuxi chacuayá' ji'i ycu'i' Ndyosi, nacui' ngu'. Xqui'ya ngu' bi' caca cuayá' ti' mā lacua; caca cuayá' ti' mā si cha' liñi nchcu'i' mā, si cha' cuiñi ti nchcu'i' mā.

²⁸ Pana chacuayá' ji'i Xtyi'i ycu'i' Ndyosi nclyo na' ji'i cui'i cuxi, bi' cha' taca ca cuayá' ti' mā cha' cua nguxana cha' laca ycu'i' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati.

²⁹ 'Sca ñati nguula ni, ná caja ñi'ya tyati' ngu' to' tyi yu cha' cuaana ngu' yu'ba ji'i yu; sca ti si sca' ngu' ji'i xu'na ni'i clyo, taca cuaana ngu' na nu ntsu'u ji'i yu bi' li'.

³⁰ Ñati nu ná ntaja'a xñi cha' jna', na nxuu tya'a ngu' bi' lo'o na', jua'a ndyu'u cha' bi'. Lo'o jua'a ñati nu ná nxyucua 'na, na ndaca'a ngu' bi' ji'i tya'a ñati ngu' cha' ná xñi tya'a ngu' cha' jna' lacua.

³¹ 'Bi' cha' ndacha' ji'i mā juani cha' taca cui'ya ycu'i' Ni cha' clyu ti' ji'i ñati xqui'ya lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', masi cuxi tsa nchcu'i' ngu' ji'i ycu'i' Ni; pana lo'o cuxi tsa nchcu'i' ngu' ji'i cña nu ndu'ni Xtyi'i ycu'i'

Ndyosi, li' nga'aa cui'ya ycui' Ni cha' clyu ti' ji'ḷi ngu' bi' tsiya' ti.

³² Cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'ḷi ñati nu nchcui' cha' cuxi jna' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati; pana lo'o chcui' ngu' cha' cuxi ji'ḷi cña nu ndu'ni Xtyi'i ycui' Ndyosi, li' nga'aa cui'ya ycui' Ni cha' clyu ti' ji'ḷi ngu' bi' lcaa tsā lo'o tyi'ḷi ngu' chalyuu, masi tyucui tyempo nde loo la.

Nslo na sca yaca lo'o ña'a na si'yu nu nda yaca bi'

³³ 'Sca yaca ni, si tso'o yaca, ta si'yu tso'o li'; lo'o jua'a si ná tso'o yaca, ná ta si'yu nu cacu na li'. Jlo ti' na si tso'o yaca lo'o ña'a na si'yu nu nda yaca bi'.

³⁴ Pana, ñi'ya nti' cuaña tyaala, jua'a nti' cu'ma! Ná nchca chcui' ma cha' tso'o laja lo'o ntsu'u tsa cha' cuxi tyiquee ma; ñi'ya nu ntsu'u tyiquee scaa na, jua'a ndyu'u cha' nu nchcui' na.

³⁵ Cua ña'a ca ñati nu tso'o tyiquee ni, tso'o tsa nchcui' ngu' bi'; lo'o cua ña'a ca ñati nu cuxi tyiquee, cuxi ti nchcui' ngu' bi' li'.

³⁶ Ta na' sca cha' lo'o ma juani: nu lo'o tyalaa tsā nu cua'ni cuayá' ycui' Ni ji'ḷi lcaa ñati, li' ntsu'u cha' cacha' lyiji ycui' ca ngu' ji'ḷi lcaa cha' cuxi nu cua nchcui' ngu' nde chalyuu.

³⁷ Li' cui'ya Ni cuentya ji'ḷi lcaa cha' nu cua nchcui' ma chalyuu; ñacuḷi Ni ji'ḷi ma si ntsu'u qui'ya ji'ḷi ma lo'o ycui' Ni, jua'a si ná ntsu'u qui'ya ji'ḷi ma.

Ngua ti' ñati cuxi ña'a sca cha' tlyu

³⁸ Lo'o li' nga'a xi mstru cha' jo'ó, lo'o ngu' fariseo nga'a, nchcui' ngu' lo'o Jesús:

—Mstru —nacuḷi ngu' bi' ji'ḷi Jesús li'—, cua'ni nu'ḷi sca cha' tlyu cha' ña'a cui'ya ya ji'ḷi.

³⁹ Li' nguxacuḷi Jesús cha' ji'ḷi ngu' bi':

—Na xña'a tsa ma ca ta'a ma, cha' xcui' ndijña ma cha' cua'ni na' sca cha' tlyu cha' ña'a cui'ya ma ji'ḷi; laca ma ñati nu ná jlyu ti' ji'ḷi ycui' Ndyosi tsiya' ti —nacuḷi Jesús ji'ḷi ngu'—. Pana ná cua'ni na' jua'a. Nga'a cha' tyi'u ti' ma na laca ngua ji'ḷi jyo'o Jonás nu ngua tu'ba ji'ḷi ycui' Ndyosi cua sa'ni la.

⁴⁰ Ñi'ya ndyanu nu Jonás bi' nde ne' cualya tonu bi' sna tsā lo'o sna talya, jua'a na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na'

ñati, tyanu na' ne' tyuu sna tsā lo'o sna talya.

⁴¹ Lo'o tyalaa tsā nu cua'ni cuayá' ycui' Ndyosi ji'ḷi lcaa ñati, li' sta jyo'o ngu' Nínive qui'ya ji'ḷi cu'ma nu lu'ú chalyuu juani. Cacha' ngu' jyo'o bi' lcaa ña'a cha' nu ndyuna ngu', cha' nu nda jyo'o Jonás lo'o ngu' tyempo bi', cha' li' ngua tyuju'u ti' ngu' ji'ḷi lcaa cha' cuxi nu ngua'ni ngu'; nguxtyanu ngu' ji'ḷi cha' cuxi bi' xqui'ya cha' cua ngusñi ngu' cha' ji'ḷi ycui' Ni. Pana ná stu'ba cha' nu ngulu'u jyo'o Jonás bi' ji'ḷi ngu' sa'ni lo'o cha' nu nclyu'u na' ji'ḷi ma juani; tlyu la cha' ji'ḷi ycui' Ndyosi laca nu nclyu'u na' ji'ḷi ma juani, pana ná nduna cu'ma cha' bi' tsiya' ti.

⁴² Lo'o caca cuayá' chalyuu ni, la cui' jua'a tyatu jyo'o reina nu ngua loo ji'ḷi ngu' nde Sur, cha' sta nu cuna'a bi' qui'ya ji'ḷi cu'ma nu lu'ú chalyuu juani. Li' chcui' ma' cusu' bi' ñi'ya ngua lo'o ndyaa ycui' ma' slo jyo'o rey Salomón. Tyijyu' tsa quichi tyi ma' reina bi'; pana cua ngujui cha' ji'ḷi ma' cha' ngua tsa ji'ḷi Salomón bi', cha' tso'o tsa cuiḷi nu nda yu. Bi' cha' ndyalaa ma' slo nu rey bi' cha' cuna ma' cuiḷi nu nda nu cusu' bi', masi xti la cha' ngulu'u jyo'o Salomón bi' que cha' nu nclyu'u na' ji'ḷi ma juani. Tlyu la cha' ji'ḷi ycui' Ndyosi laca nu nclyu'u na' ji'ḷi ma juani, pana ná nduna ma tsiya' ti.

Cui'i cuxi nu xtyuu chaca quiya'

⁴³ 'Lo'o xtyanu cui'i cuxi ji'ḷi sca ñati, li' tya'a yu'u cui'i bi' ne' quixi' tyijyu' su ná ntsu'u ñati; tsa cui'i cuxi bi' tsaana su chca'a cña' xi. Lo'o ná quije su chca'a cña' bi' ni,

⁴⁴ li' ñacuḷi: “Tya'a na' ni, xtyuu na' nde su nguti'ḷi na' clyo”. Jua'a culacua ti' cui'i cuxi bi'. Lo'o tyalaa cui'i bi' slo ñati bi', li' ña'a cui'i bi' cha' tya laja ndi'i cresiya ji'ḷi ñati su ngutu'ú nquicha'; si'i cha' ngua tso'o la ñati bi'.

⁴⁵ Hora ti tsa cui'i chaca quiya' tsaana ji'ḷi tya tyacati tya'a cui'i nu xña'a la, cha' stu'ba ti xñi lcaa cui'i bi' ji'ḷi ñati bi', cha' caja su tyi'ḷi cui'i bi' lo'o ñati nti'. Ca cuxi la cha' ji'ḷi ñati bi' li', cha' quiña'a la cui'i xñi ji'ḷi li'. La cui' jua'a cuxi la caca cha' ji'ḷi ñati nu ndi'ḷi nde chalyuu juani, cha' xña'a tsa ngu'.

Ndyalaa xtya'a Jesús lo'o tya'a yu

⁴⁶ Tya nchcui' Jesús lo'o ngu', li' ndyalaa xtya'a lo'o tya'a Jesús, ndu ngu' nde liya' cha' nti' ngu' chcui' ngu' lo'o Jesús.

⁴⁷ Li' ndacha' sca ñati' ji'i Jesús:

—Xtya'a nu'u lo'o tya'a nu'u, ndu ngu' nde liya' —nacui' yu ji'i Jesús—. Cua nti' ngu' chcui' ngu' lo'o nu'u.

⁴⁸ Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i nu qui'yu bi':

—¿Tilaca nu chañi ca laca xtya'a na'? —nacui' Jesús ji'i—. ¿Tilaca nu chañi ca laca tya'a na'?

⁴⁹ Lo'o li' ngulu'u ya' yu ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Nu ngu' re ni, stu'ba ti ndulo ngu' 'na ñi'ya ndulo xtya'a na' 'na, ñi'ya ndulo tya'a na' 'na —nacui' Jesús—.

⁵⁰ Tya'a na' laca laca ngu' nu ndu'ni ñi'ya nu nti' Sti na' nu ntucua nde cua' cha' cua'ni ngu'; ñati' bi' laca ñi'ya laca xtya'a na', ñi'ya laca tya'a na', masi nu qui'yu, masi nu cuna'a.

13

Cui' ji'i ñati' nu ndyataa si'yu

¹ La cui' tsa' bi' ndu'u Jesús toni'i, ndyaa yu to' tayu' bi', cha' chca'a xi ca bi'.

² Li' ndyu'u ti'i quiña'a tsa ñati' slo Jesús, bi' cha' ndyat' yu ne' yaca ni'i'piti, ndyaca'a yu xi li'. Lo'o jua'a ndyanu ñati' quiña'a bi' to' hitya ti bi'.

³ Lo'o li' nchcui' Jesús xi cui' lo'o ngu', cha' ca tsa'a ngu' laca cha' nu ngua ti' Jesús culu'u yu ji'i ngu'. Ndi'ya nchcui' yu:

—Ngua sca tsa' ndyaa sca ñati' cataa si'yu trigo —nacui' Jesús—.

⁴ Li' lo'o nscui' yu si'yu bi', ndyú xi si'yu lo yuu tacalya to' tyucui'; hora ti ñaa quiñi, ndye si'yu bi' ndyacu ni'.

⁵ Lo'o jua'a ndyalú xi si'yu bi' su lati tu'ba yuu nscua chu' quee. Yala ti ntyucua si'yu bi'; pana xti tsa yuu ntsu'u chu' quee bi',

⁶ bi' cha' ná ngua xñi su' chu' quee bi', ni ná ngua caluu tso'o. Ndye calya bi' ndyanaa, cha' tyique' tsa cua.

⁷ Lo'o jua'a ndyalú xi si'yu bi' su ngutu lti quiche'; yala la nguluu lti quiche' bi' chaca quiya', ni ná nda bi' chacuayá' caluu calya trigo tsiya' ti.

⁸ Lo'o jua'a ndyalú xi si'yu bi' lo yuu tso'o, su tso'o tsa nguluu calya; ngutu'u tsa si'yu lo juu' bi' li', hasta sca siyento tya'a si'yu nda sca juu', hasta snayala tya'a si'yu nda chaca juu', hasta calaa tyii tya'a si'yu nda chaca juu'.

⁹ Cua'a jyaca ma' ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o ma' juani, si chañi cha' nti' ma' cuna ma' cha' tso'o bi'.

Ni cha' nda Jesús cui' bi'

¹⁰ Lo'o li' ndyaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cacua la slo Jesús. Nchcuane ngu' ji'i yu li':

—¿Ni cha' ndacha' nu'u cha' bi' ji'i ngu' jua, ñi'ya nti' si nchcui' nu'u sca cña cua' ti? —nacui' ngu' bi' ji'i Jesús.

¹¹ Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Cua nda ycu' Ndyosi chacuayá' cha' ca cuayá' ti' ma' sca cha' nu ntsu'u cuaana ti ji'i jyo'o cusu', ñi'ya caca lo'o caca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati'. Xa' ñati' nu ná ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi ni, ná ta ngu' cuentya lo'o cuna ngu' sca cui' nu nchcui' na'; tucui tsa cha' bi' nti' ngu'.

¹² Ñati' nu jlya ti' cha' nu nduna ngu' ji'i ycu' Ndyosi, tya ta la Ni cha' lo'o ngu' bi', cha' jua'a tso'o la xñi ngu' cha' ji'i ycu' Ni; pana ñati' nu ná jlya ti' cha' bi', nu ná nti' taquiya' ngu' ji'i cha' bi', cua'ni ycu' Ni cha' ná caca ji'i ngu' xñi ngu' cha' ji'i ycu' Ni tsiya' ti.

¹³ Bi' cha' nda na' cui' bi' lo'o ngu', cha' masi ña'a ngu', ná ta ngu' cuentya ñi'ya tyu'u liñi cha' bi'; masi cuna ngu', ná ca cuayá' ti' ngu' ñi'ya nti' ñacu' cha' bi', xqui'ya cha' ná ndaquiya' ngu' jna'.

¹⁴ Lo'o ña'a na' ji'i ngu' bi', li' caca cuayá' ti' na cha' chañi tsa cha' ji'i ycu' Ndyosi nu nguscua jyo'o Isaías cua sa'ni la. Ndi'ya nacui' cha' bi':

Ná tyiquee' cuna ma' cha' bi', pana ná caca cuayá' ti' ma' ñi'ya nti' ñacu' cha' nu cua ndyuna ma', nacui' ycu' Ni.

Ná tyiquee' ña'a ma' cha' bi', pana ná ta ma' cuentya tsiya' ti ni cha' laca nu cua na'a ma'.

¹⁵ Tacalya tsa cresiya ji'i ngu' tya'a ma', cha' ná nti' ngu' taquiya' ngu' jna'.

Ná nduna tso'o ngu', cha' ná ntaja'a ngu' taquiya' ngu' cha' jna'.

Ná nti' ngu' ta ngu' cuentya, bi' cha' ná nchca jil'i ngu' ña'a tso'o ngu'.

Ná ntaja'a ngu' culochu' ngu' cha' cuxi nu ntsu'u jil'i ngu',

bi' cha' ná nchca cui'ya na' cha' clyu ti' jil'i ngu' jil'i cha' cuxi bi', nacui' ycu' Ndyosi.

Jua'a nscua lo quityi jil'i ycu' Ni.

¹⁶ Pana tso'o ntsu'u tyiquee ma' cha' tya ntucua yaala cloo ma, tya ntucua yaala jyaca ma, cha' ta tso'o ma' cuentya jil'i sca cha' nu nchcui' ycu' Ni.

¹⁷ Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o ma, cha' quiña'a ngu' nu ngua tu'ba jil'i ycu' Ndyosi sa'ni la, lo'o jua'a quiña'a tsa ngu' nu tso'o ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' jil'i ycu' Ndyosi, cua ntajatya tsa ngu' bi' jil'i cha' nu ña'a ma' juani, cha' ña'a ngu' jil'i; cua ntajatya tsa ngu' jil'i cha' nu nduna ma' juani, cha' cuna ngu' jil'i. Pana ngujuii ngu' bi' li', masi bilya ña'a ngu' cha' bi', bilya cuna ngu' cha' bi' tsiya' ti.

*Ñi'ya ndyu'u cha' jil'i cui' jil'i ñati nu ndy-
ataa si'yu*

¹⁸ Ndi'ya laca cha' nu nda nu cui' jil'i ñati nu ndyataa si'yu trigo bi':

¹⁹ Lo'o cuna ñati cha', ñi'ya nu caca lo'o laca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jil'i ngu', pana ná nchca cuayá' ti' ñati bi' ni cha' laca bi', hora ti cua'ni xu'na cuiñaja cha' cuityi cha' tso'o bi', cha' nga'aa xñi ngu' bi' cha' tso'o bi'. Laca ñati bi' ñi'ya laca lo'o ndyú si'yu to' tyucui' ti.

²⁰ Lo'o si'yu nu ndyalú lo yuu lati tu'ba chu' quee ni, bi' laca ñi'ya laca ñati nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' lo'o clyo ndyuna ngu' cha' tso'o nu jil'i ycu' Ndyosi.

²¹ Pana si lya' ti' xa' ñati jil'i ngu' bi', si xtyí lo'o ñati jil'i ngu' xqui'ya cha' tso'o nu cua ndyuna ngu' bi', ná talo ngu' li'. Laca ngu' bi' ñi'ya laca lo'o ná ngusñi tso'o suu si'yu nu ntyucua lo yuu lati tu'ba chu' quee bi', cha' ná ndalo calya bi', ndyanaa bi' li'.

²² Si'yu nu ndyalú lo yuu su ngutu lti quiche' ni, bi' laca ñi'ya laca ñati nu cua ndyuna cha' tso'o bi', pana ndya'a tsa cha' tyiquee ngu' bi' ñi'ya caca jil'i ngu' nde chalyuu, cha' nti' tsa ngu' caca culiya' ngu'. Bi' cha' ná nchca jil'i ycu' Ndyosi cua'ni sca cña tso'o ne' cresiya jil'i ngu' bi'.

²³ Lo'o jua'a si'yu nu ndyalú su ntsu'u yuu tso'o ni, bi' laca ñi'ya laca ngu' nu cua ndyuna cha' tso'o bi', lo'o nchca cuayá' ti' ngu' cha' bi'; xcui' na ndaquiya' ngu' jil'i cha' bi', lo'o li' tso'o tsa cha' nu tyu'u ne' cresiya jil'i ngu' bi'. Lo'o jua'a laca ngu' bi' ñi'ya laca yuu tso'o bi'. Ntsu'u sca ti juu trigo nu nda hasta sca siyento tya'a si'yu, lo'o jua'a ntsu'u juu nu nda snayala tya'a si'yu, lo'o jua'a ntsu'u juu nu nda calaa tyii tya'a si'yu.

Cui' jil'i quixi' nu ntyucua laja xtya trigo

²⁴ Lo'o li' nda Jesús chaca cui' lo'o ngu':

—Chcui' na' chaca cha' lo'o cu'ma, cha' caca cuayá' ti' ma' ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya jil'i ñati —nacui' Jesús jil'i ngu'—. Laca ycu' Ni ñi'ya laca sca ñati nu ndyataa xcui' si'yu tso'o lo xtya trigo jil'i.

²⁵ Lo'o ngua talya, li' ngujua' ngu'. Pana laja lo'o laja' ti xu'na xtya bi', li' ñaa tya'a cusuu yu, ngusañi si'yu quixi' laja xtya trigo jil'i yu. Lo'o ndye ngusañi si'yu quixi' bi', ndyaa tya'a cusuu yu bi' li'.

²⁶ Stu'ba ti ntyucua tyucuaa lo si'yu, lo'o si'yu trigo, lo'o quixi' bi'; tso'o tsa ndyaluu calya bi' nquicha'. Tiya' la li' na'a ngu' cha' si'i xcui' si'yu tso'o nu cua ndyataa bi' nu ntyucua; tyucui' ña'a lo xtya bi' nguixa' ntyucua trigo lo'o quixi'.

²⁷ Li' hora ti ndyaa msu slo xu'na xtya bi', ndyaa cacha' ngu' jil'i yu ñi'ya ndyaca: “Cusu”, nacui' ngu' jil'i xu'na cña bi', “¿ha si'i xcui' si'yu tso'o ndyataa nu'u lo yuu jua? ¿Ni cha' laca ntyucua tsa xa' quixi' laja calya juani?”

²⁸ Lo'o li' nguxacui' nu xu'na cha' jil'i msu bi': “La cui' tya'a cusuu na' ngua'ni cha' lya' ti' lo'o calya 'na lacua”, nacui' xu'na xtya jil'i ngu'. “¿Ha nti' nu'u cha' tsa ya scuaa ya quixi' bi', cusu?” nacui' msu jil'i xu'na xtya li'.

²⁹ “Ná tso'o jua'a”, nacui' xu'na xtya jil'i ngu'. “¿Ñi'ya ta si lo'o calya trigo scuaa ma' li'?”

³⁰ Tso'o la jatya na xi cha' caluu tyucuaa lo, ña'a cuayá' nu cumi' trigo bi'. Li' clyo culo na' cña jil'i ngu' cha' tsa ngu' xi'yu ngu' quixi', cha' tyaaca' cuentya yane ti cha' tyaqui' lo quii'; li' caca clacua, nu lo'o

si'yu ngu' lcaa trigo cha' tyu'u co'o ne' ja'ba."

Cuii ji'i si'yu cuxee

³¹ Lo'o jua'a nda Jesús chaca cuii lo'o ngu':

—Chaca cha' chcu' na' lo'o ma, ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati —nacui Jesús ji'i ngu'—. Caca bi' ñi'ya laca sca ti si'yu cuxee nu ndyataa sca ñati ne' lo'o ji'i yu.

³² Sube tsa si'yu cuxee bi', pana tonu tsa yaca laca lo'o nguluu bi', ña'a cuayá' nu ñaa quiñi cha' cuiña ni' xlyati lo yaca bi'.

Cuii ji'i scua tiye'

³³ Lo'o jua'a nda Jesús chaca cuii lo'o ngu':

—Chaca cha' chcu' na' lo'o ma, ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati —nacui Jesús ji'i ngu'—. Caca bi' ñi'ya laca sa ycu' scua tiye', nu xñi sca nu cuna'a cha' su'ba ji'i lo sna sca' catyá xlyá; quixa' li', cha' tsa tlyu ti tyacu' lcaa scua bi'.

Ni cha' nda Jesús cuii lo'o ngu'

³⁴ Ngulu'u Jesús ji'i nu quiña'a tsa ñati nu ndi'i cajua jua'a, cha' xcui' cuii ti nchcu' Jesús lo'o ngu' bi'; ná ngulu'u yu ni sca cha' ji'i ñati bi' si ná lo'o sca cuii nda yu.

³⁵ Cua nchcu' sca jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la ji'i cha' bi'. Ndi'ya nchcu' yu:

Lo'o cuii ti chcu' na' lo'o ngu' cha' culu'u na' sca cha' ji'i ngu', nacui Ni.

Chcu' na' ji'i sca cha' nu ntsu'u cuatsi' ti tya lo'o ngüiña na' chalyu re.

Ñi'ya ndyu'u cha' ji'i cuii ji'i quixi' nu ntyucua lo xtya ji'i ngu'

³⁶ Lo'o li' nguxtyanu Jesús ji'i nu quiña'a tsa ñati bi', ndyaa nde ni'i. Li' ndyalaa nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu slo, nchcuane ngu' ji'i yu li':

—Cusu', culu'u nu'u ji'i cua ñi'ya ndyu'u cha' nu nda cuii nu cuentya ji'i quixi' nu ntyucua lo xtya ji'i ngu' —nacui ngu' ji'i Jesús.

³⁷ —Tso'o —nacui Jesús ji'i ngu'—. Na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, nu lo'o nclyu'u na' ji'i ñati ni, ndu'ni na' ñi'ya laca si ndyataa na' si'yu tso'o lo xtya 'na.

³⁸ Lo'o xtya 'na ni, bi' laca tyucui ña'a chalyu; lo'o jua'a calya trigo nu ndyaluu lo'o ntyucua si'yu tso'o, bi' laca ñi'ya laca ñati nu cua nda chacuaya' cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'. Lo'o nu quixi' bi' ni, bi' laca ñi'ya laca ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o nu xña'a,

³⁹ cha' tya'a cusu' na' laca nu ngusañi si'yu quixi' bi' lo xtya 'na; la cui' nu xña'a laca bi'. Tsá nu lo'o xana clyaja xtya ni, bi' laca ñi'ya laca tsá tlyu lo'o tye chalyu; lo'o ñati nu si'yu quixi' lo xtya bi' ni, bi' laca ñi'ya laca xca ji'i ycu' Ndyosi.

⁴⁰ Lo'o xuti'i ngu' quixi' cha' tyaqui, jua'a laca ñi'ya caca ji'i ñati lo'o tye chalyu.

⁴¹ Tsá bi', na' nu cua lijyaa cha' caca na' ñati, ta na' ji'i xca 'na cha' xuti'i xca bi' ji'i lcaa ñati nu ngulu'u qui'i ji'i tya'a cha' cua'ni ngu' cha' cuxi; tyu'u ti'i lcaa ñati nu cuxi tyiquee, cha' ná ntsu'u chacuayá' tyanu ngu' bi' ca su laca ycu' Ndyosi loo.

⁴² Li' xcuaa xca ji'i ngu' bi' lo quii' tlyu; xi'ya tsa ngu' ca bi' li', ca ñasi' tsa ngu' ña'a cuayá' nu cacu la'ya ngu' cha' ñasi' nti' ngu' li'.

⁴³ Pana tyanu lcaa ngu' nu lubii tyiquee ca su laca ycu' Ndyosi Sti na loo; caca ndubi tsa ña'a loo ngu' bi' li', ñi'ya ndubi xee cuichaa, xqui'ya cha' ngua lubii cresiya ji'i ngu' tsiya' ti cuentya ji'i ycu' Ni. Cua'a jyaca ma ji'i cha' nu nchcu' na' lo'o ma, si chañi cha' nti' ma cuna ma.

Cuii ji'i sca yu'ba nu quiña'a nga'a nu nguatsi' ne' yuu

⁴⁴ 'Chaca cha' chcu' na' lo'o ma, ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati; laca ñi'ya laca sca yu'ba nu quiña'a tsa nga'a. Nguxatsi' ngu' ji'i yu'ba nu quiña'a nga'a bi' ne' yuu ne' lo'o ji'i ngu'. Nde loo la, li' nquiye ji'i chaca ñati mala ndyu'u cuatsi' bi', chaa tsa ti' yu li'; bi' cha' hora ti xa' ndacu' yu yuu lo su nguatsi' yu'ba bi', ndu'u yu ndyaa yu lquichi cha' cuju' yu lcaa na nu ntsu'u ji'i yu, cha' caja cñi ji'i yu cha' cui'ya yu ña'a tsaca lo'o bi' su nguatsi' yu'ba nu quiña'a nga'a bi'. Jua'a ngua cha' ngujui yu'ba nu quiña'a nga'a bi' ji'i yu.

Cuii ji'i sca perla nu quiña'a tsa nga'a

⁴⁵ 'Lo'o chaca cha' chcu' na' lo'o ma, ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya

ji'i ñati. Laca bi' ñi'ya laca si ncllyana tsa sca ñati ji'i perla nu tso'o tsa ña'a. Jlo ti' yu na ca nu ndyaana yu, bi' cha' tyiquee' ncllyana yu ji'i perla tso'o cha' cui'ya yu ji'i, nti' yu.

⁴⁶ Lo'o li' nquije sca perla nu quiña'a tsa nga'a ji'i yu bi'; hora ti ndyujui' yu lcaa na nu ntsu'u ji'i yu, cha' cui'ya nu sca ti perla bi', cha' nga'aa ntsu'u na tso'o la cui'ya yu, nti' yu.

(Cua nda Jesús tyucuaa cuij bi' lo'o ngu', cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' sca ti cha' bi' ndulo tsa ji'na, cha' quije chalyuu cucui su laca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'na.)

Cuij ji'i taraya nu tsa ngu' cuta cualya lo'o

⁴⁷ —Lo'o chaca cha' chcu' na' lo'o ma, ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati —nacu' Jesús—. Laca ñi'ya laca sca taraya tlyu nu ntucu' ngu' ji'i lo hitya tyujo'o cha' xñi cualya, lo'o li' lcaa lo cualya ndyatí ne' taraya bi'.

⁴⁸ Li' tyojolaqui ngu' ji'i taraya ngutsa'a bi' cha' tyu'u ca to' hitya, tyaca'a ngu' xi cha' subi ngu' ji'i lcaa cualya nu tso'o; su'ba ngu' cualya tso'o bi' ne' chcubi, xcuaa ngu' cualya nu ná tso'o bi'.

⁴⁹ Lo'o jua'a caca tsa tlyu lo'o tye chalyuu; li' caa xca ji'i ycu' Ndyosi cha' sa'be tya'a xca bi' ji'i lcaa ñati, cha' ná stu'ba tyi'ngu' nu xña'a tyiquee lo'o ngu' nu lubii tyiquee.

⁵⁰ Xcuaa xca bi' ji'i ñati xña'a lo quii' tlyu, masi xi'ya tsa ngu' bi' li'; ca ñasi' tsa ngu' ña'a cuayá' nu cacu la'ya ngu' cha' ñasi' nti' ngu' li'.

Cha' ji'i na nu quiña'a nga'a, masi cucui, masi cusu'

⁵¹ ¿Ha ngua cuayá' ti' ma lcaa cha' nu ngulu'u ca na' ji'i ma juani? —nacu' Jesús ji'i ngu' li'.

—Ngua cuayá' ti' ya —nacu' ngu' ji'i.

⁵² Li' xa' nguxacu' Jesús cha' ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Sca mstru cha' jo'ó ni, si ngusñi yu cha' jna', si ngua tsa'a yu ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati —nacu' Jesús—, li' laca yu bi' ñi'ya laca sca nu culiya' nu ntsu'u tsa cha' tso'o nu ndyu'u co'o toni'ji'i; tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu, bi'

cha' ntsu'u tsa cha' tso'o nu caca culu'u yu ji'i xa' ñati, masi cha' cusu', masi cha' cucui.

Ndyalaa Jesús nde quichi Nazaret

⁵³ Lo'o ndye ngulu'u Jesús lcaa cuij bi' ji'i ngu', li' ndu'u yu ndyaa yu xa' se'i.

⁵⁴ Ca tiya' la nu lo'o ndyalaa yu quichi tyi yu, li' ndyatí yu ne' laa ji'i ngu' jua, ngulu'u yu xi ji'i ngu' nu ndi'i ne' laa bi'. Ndube tsa ti' ngu' bi' li':

—¿Mala ngua tsa'a nu qui'yu re lcaa cha' nu nchcu' yu? —nacu' ngu' ji'i tya'a ngu'—. ¿Ñi'ya ngua ji'i yu cha' nchca ji'i yu ndu'ni yu cha' tlyu?

⁵⁵ La cui' sñi' cuityi yaca laca yu re. ¿Ha si'i? Lo'o María laca xtya'a yu; lo'o Jacobo, lo'o José, lo'o Simón, lo'o Judas, ngu' bi' laca tya'a yu re.

⁵⁶ Lo'o jua'a nu cuna'a tya'a yu ni, tya ndi'i ngu' quichi re. ¿Macala ngua tsa'a yu cha' bi' lacua?

⁵⁷ Jua'a ngua cha' chii nti' ngu' ña'a ngu' ji'i Jesús, bi' cha' ndi'ya nchcu' Jesús lo'o ngu' li':

—Lcaa se'i ndu'ni tlyu ngu' ji'i sca ñati nu laca tu'ba ji'i ycu' Ndyosi —nacu' Jesús ji'i ngu'—. Sca ti quichi tyi yu, ná nduna ngu' bi' cha' nu nchcu' yu tsiya' ti; ni tya'a yu, ná ndaquiya' ngu' ji'i yu.

⁵⁸ Xti tsa cha' tlyu ngua'ni Jesús quichi bi'. Ná jlya ti' ngu' ji'i tsiya' ti, bi' cha' ná ngua'ni yu quiña'a cha' tlyu ca bi'.

14

Ngujui Juan nu ntyucuatya ji'i ngu'

¹ La cui' tyempo bi' cua ndyuna Herodes cha' ji'i Jesús, lo'o nu Herodes bi' laca loo ji'i ngu' Galilea tyempo bi'.

² Li' nchcu' nu laca loo bi' lo'o msu ji'i:

—La cui' jyo'o Juan nu ntyucuatya ji'i ngu', la cui' bi' laca nu qui'yu jua —nacu' Herodes—. Cua ngujui yu, pana ndyu'ú yu chaca quiya' nti' na', bi' cha' nchca ji'i yu cua'ni cha' tlyu jua'a.

³ Ntsii Herodes bi' ni, cha' cua ngusñi yu ji'i Juan bi' tya tsubi' la, ngusca' yu ji'i lo'o ngusu'ba yu ji'i ne' chcu'a. Ngua'ni nu cusu' bi' cha' cuxi bi' xqui'ya Herodías clyo'o Felipe tya'a ycu' Herodes bi'.

⁴ Tya lu'ú nu Juan bi' lo'o nchcu' lo'o Herodes ndi'ya:

—Ná ntsu'u chacuayá' tyi'i nu'u lo'o clyo'o tya'a nu'u —nacui Juan ji'i Herodes.

⁵ Nu ngua li' ngua ti' Herodes cjuui ji'i Juan bi', pana ndyutsii yu ji'i ñati, cha' ngua ti' ngu' cha' cua nchcui' Juan cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu'.

⁶ Lo'o ngua tsa ngula nu Herodes bi', li' ngua'ni yu sca ta'a. Tyuu tya'a ngu' ndyu'u ti'i ngu' slo yu, lo'o li' ñaa nu cuna'a sñi' Herodías, ndyula quiya' su ntucua ycu' Herodes. Ngua chaa tsa ti' nu cusu' bi' li',

⁷ bi' cha' ngua'ni yu jura cha' ta yu lcaa na nu ñña cho' bi' ji'i yu.

⁸ Li' ndacha' xtya'a nu cuna'a bi' ji'i, na ca nu ñña cho' ji'i Herodes. Ti'i tsa ti' Herodías ñña'a ji'i nu Juan bi', bi' cha' ngua ti' cjuui ji'i Juan.

—Hique Juan nu ntyucuatya ji'i ngu' nta' —nacui nu cuna'a cuañi' bi' ji'i Herodes li'—. Caa lo'o ngu' ji'i scua' que yu ne' sca tsi'yu —nacui.

⁹ Ngua xñi'i xi ti' Herodes nu laca loo bi' li'; pana cua ngua'ni yu jura slo lcaa ngu' nu ndya'a ta'a, bi' cha' ngulo yu cña cha' cua'ni ngu' ñi'ya nu nacui nu cuna'a bi'.

¹⁰ Ngulo yu cña ji'i sendaru cha' tsa si'yu cu' ngu' scua' que Juan ca ne' chcu'a.

¹¹ Li' ngusta ngu' scua' que yu bi' ne' tsi'yu, ñaa lo'o ngu' ji'i bi' li', nda ngu' ji'i nu cuna'a cuañi' bi'. Li' ndu'u nu cuna'a bi' ndyaa, ndyaa lo'o tsi'yu bi' slo xtya'a.

¹² Lo'o li' ñaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Juan, ngüi'ya ngu' ji'i jyo'o bi', cha' tsa lo'o ngu' ji'i cha' tyatsi'. Lo'o cua nguxatsi' ngu' ji'i, li' ndyaa ngu' ndacha' ngu' ji'i Jesús ñi'ya ngua cha' bi'.

Nda Jesús na nu ndyacu ca'yu mil tya'a ñati

¹³ Lo'o ndyuna Jesús ñi'ya nu ngua ji'i jyo'o Juan, ndyatí yu ne' yaca ni'i cha' tyu'u yu chaca to' tayu'; ngua ti' yu tsa sca se'i ca ne' quixi' su ná ntsu'u ñati. Pana yala ti ngua cuayá' ti' quiña'a ñati cha' ndyaa yu cajua, bi' cha' lo'o ti ndyaa lca'a ngu' ji'i yu, masi quiya' ti ngu' lijya ngu' nde to' hitya ti. Lo'o ngu' tyuu tya'a quichi ndyaa ngu'.

¹⁴ Lo'o ndyalaa yaca ni'i bi' to' hitya, li' ngutu'u Jesús; na'a yu cha' cua ndyalaa quiña'a tsa ñati cajua li'. Tya'na tsa ti' yu ji'i lcaa ngu' bi', bi' cha' ngua'ni yu cha'

ndyaca tso'o ngu' quicha nu ndya'a ngu' lo'o.

¹⁵ Tyucui tsa ndi'i ngu'; lo'o cua ngusii, li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o Jesús:

—Ne' quixi' ntsu'u na re. Ná ntsu'u ñati cacua ti su ndi'i na re —nacui ngu' ji'i Jesús—. Lo'o jua'a cua ngusii tsa juani. Tso'o la masi culo nu'u cña ji'i nu ngu' quiña'a cua cha' tsa ngu' lcaa quichi ca ndacua, cha' cui'ya ngu' na cacu ngu'.

¹⁶ —Cu'ma ta ma na cacu ngu' bi' ca nde ti —nacui Jesús—. Ná nga'a cha' tyaa ngu'.

¹⁷ Ndube xi ti' nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' li':

—Ca'yu tya'a ti xlyá teje' ntsu'u ji'na ca nde, cusu' —nacui ngu' ji'i Jesús—, lo'o jua'a ntsu'u tucua tya'a ti cualya nde. Tsa bi' ti cha'.

¹⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Caa lo'o ma ji'i ca nde —nacui ji'i ngu'.

¹⁹ Li' ngulo Jesús cña ji'i nu ngu' quiña'a bi', cha' tyaca'a ngu' xi lo quii. Li' ndaya' yu ji'i nu ca'yu tya'a xlyá teje' bi' lo'o ji'i nu tucua tya'a cualya bi'; nxña'a yu nde cua li', ndya xlyabe ji'i ycu' Ndyosi, lo'o li' nguxana yu nsa'be yu xlyá lo'o cualya bi', nda yu yu'be bi' ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' tacha ngu' ji'i ñati bi'.

²⁰ Jua'a ngua cha' ndyacu lcaa ngu', ñña'a cuayá' nu nguaala' ji'i ngu'. Li' nxuti'i ngu' lcaa yu'be nu ndyanu, lo'o jua'a ngutsa'a tii tyucuaa tya'a chcubi lo'o yu'be bi'.

²¹ Ca'yu mil tya'a ngu' qui'yu ndyacu ngu' slo Jesús tsa bi', lo'o xa' cuentya ngua nu cuna'a lo'o nu sube.

Ndyaa Jesús lo hitya tayu'

²² Lo'o li' ngulo Jesús cña ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, cha' tyati' ngu' ne' yaca ni'i cha' tsa ngu' nde loo la su tsa ycu' ca chaca tsu' tayu' bi'; tyanu ycu' cha' chcui' salya' lo'o nu quiña'a tsa ñati bi', ngua ti' yu.

²³ Lo'o cua ndyaa lcaa ngu' bi', li' ndyaa Jesús nde sii' ca'ya cha' chcui' lo'o ycu' Ndyosi su ndu yu ycu' ti yu. Lo'o cua tsa ti cuichaa, tya ndu Jesús ycu' ti nde sii' ca'ya.

²⁴ Laja li' tyijyu' ndya'a yaca ni'i bi' lo tayu'. Lqui'ya ti nxna yaca ni'i bi', xqui'ya cha' lye tsa ndyatü clyoo' lo hitya, cha' lye tsa ndyaca cui'i.

25 Lo'o cua quixee ti, li' lijya Jesús ndya'a lo hitya ti;

26 pana lo'o na'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' ndya'a yu lo hitya ti, ndyutsij tsa ngu' li'.

—¡Cua lijya sca jyo'o! —nacui ngu'.

Li' ngusi'ya tsa ngu' cha' ndyutsij ngu'.

27 Hora ti ndacha' Jesús ji'i ngu':

—Cua'ni tlyu tyiquee ma —nacui Jesús ji'i ngu'—. Na' laca, ná cutsij ma.

28 Li' nguxacui Pedro cha' ji'i:

—¿Ha chañi cha' nu'u laca, cusu'? —nacui Pedro ji'i Jesús—. Si chañi cha' nu'u laca, culo nu'u cña 'na lacua, cha' lo'o na' tya'a na' lo hitya cha' tyalaa na' ca su ndu nu'u.

29 —Caã nu'u ca nde —nacui Jesús ji'i Pedro li'.

Lo'o li' ngutu'u Pedro ne' yaca ni'i, ndya'a yu lo hitya cha' tyalaa yu ca su ndu ycu'i Jesús.

30 Pana hora ti ngua tii yu cha' lye tsa ndyaca cui'i, ndyutsij tsa yu li', nguxana cha' nclyu'u yu ne' hitya li'. Lo'o ti ngusi'ya yu ji'i Jesús:

—Xu'na —nacui Pedro ji'i—, culo nu'u 'na ne' hitya re.

31 Hora ti ngusñi Jesús ya' Pedro.

—Xti tsa tyempo ndalo nu'u cha' jlya ti' nu'u 'na —nacui Jesús ji'i Pedro bi'—. ¿Ni cha' ná jlya tso'o ti' 'na?

32 Lo'o li' ndyalaa lo'o Jesús ji'i Pedro ca su ndacui yaca ni'i, ndyatí ngu' ne' bi' li'; hora ti ngua ti cui'i li'.

33 Ngua'ni tlyu ngu' nu ndi'i ne' yaca ni'i bi' ji'i Jesús, lo'o ti ndatu sti' ngu' slo yu.

—Chañi cha' nu'u laca nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi —nacui ngu' ji'i.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i ngu' quicha nde Genesaret

34 Lo'o li' ndyalaa ngu' chaca tsu' tayu' bi', ndyalaa ngu' nde Genesaret.

35 Lo'o ndyuloo ngu' nu ndi'i cajua ji'i Jesús, li' hora ti nda ngu' cha' ndyaa lcaa quichi su cacua ti, cha' caca cuayá' ti' ngu' bi' cha' cua ndyalaa Jesús. Li' yaa lo'o ngu' ji'i lcaa ngu' quicha slo Jesús.

36 Ndiña ngu' chacuayá' ji'i yu cha' cala' ngu' quicha bi' masi quiya' ste' ti yu; lo'o

ndyala' ngu' quicha bi' ste' yu, hora ti ngua tso'o ngu' bi' li'.

15

Na laca nu ndu'ni cha' caca cuxi tyiquee ñati

1 Li' ndyalaa sca taju ngu' tlyu slo Jesús. Ngu' quichi Jerusalén laca ngu' bi', ngu' fariseo lo'o ngu' mstru nu nclu'u cha' jo'ó ne' laa laca ngu' bi'.

2 —¿Ni cha' ná tso'o ndu'ni ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u? —nacui ngu' bi' ji'i Jesús—. Ná stu'ba ndu'ni ngu' lo'o cha' nu cua nda jyo'o cusu' lo'o na sa'ni la, cha' tyaati tso'o ya' na nu lo'o bilya cacu na. Lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u ni, ná ndu'ni ngu' jua'a —nacui ngu' li'.

3 Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' tlyu bi':

—Lo'o cu'ma ni —nacui Jesús ji'i ngu'—, ¿ni cha' laca xti la cha' ntsu'u tyiquee ma ji'i cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'na? Lo'o jua'a lye tsa ndube ti' ma ji'i scaa cha' nu nda jyo'o cusu' lo'o na.

4 Cua nchcui' ycu'i Ndyosi lo'o na: “Tu-cuá ma cña nu nchcui' sti ma, nu nchcui' xtya'a ma”, nacui Ni. “Lo'o jua'a si chcui' ma cha' cuxi ji'i sti ma, ji'i xtya'a ma, li' ntsu'u cha' cuju'i ngu' ji'i ma”, nacui Ni.

5 Pana cu'ma ni, xa' lo cha' nchcui' ma juani. Nclyu'u ma cha' tso'o tsa laca si ndi'ya chcui' na lo'o sti na, lo'o xtya'a na: “Cua nda na' lcaa na nu ntsu'u 'na ji'i ycu'i Ndyosi, bi' cha' nga'aa caca xtyucua na' ji'i ma juani”.

6 Jua'a laca cha' cuxi nu nclyu'u ma ji'i ngu', cha' nga'aa cua'ni tlyu ngu' ji'i sti ngu', ji'i xtya'a ngu'; jua'a nchcui' ma, masi xa' ña'a ngulo ycu'i Ndyosi cña ji'na. Nga'aa tso'o cha' nu nda ycu'i Ni lo'o na, nti' ma; tso'o la cha' nu nda jyo'o cusu' cha' cua'ni na, nti' ma cuentya ji'i ma.

7 Cuiñi tsa ma, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ma. Tya sa'ni la nchcui' jyo'o Isaías cha' liñi ji'i cu'ma. Ndi'ya cha' nu nguscua jyo'o bi' lo quityi:

8 Ndu'ni tlyu ngu' re jna' cha' tu'ba ti ngu', nacui ycu'i Ni.

Si'i tyucui tyiquee ngu' ndu'ni tlyu ngu' 'na.

9 Na cuiñi tsa ngu' re, cha' nacui ngu' cha' ndyu'ni tlyu ngu' 'na, masi nclu'u

ngu' cha' nu nchcui' ñati ti ji'i tya'a ngu';
pana nacui' ngu' cha' nclyu'u ngu' cha' jna' ji'i tya'a ngu'.

Jua'a nguscua jyo'o Isaías bi' cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi.

¹⁰ Lo'o li' ngusi'ya Jesús ji'i nu quiña'a tsa ñati nu ndi'i cajua cha' caa ngu' cacua la xi, cha' chcui' yu lo'o ngu' li':

—Cua'a jyaca ma —nacui' Jesús ji'i ngu'—, cha' caca cuayá' tso'o ti' ma —nacui'—.

¹¹ Si'i sca na nu ndacu ti ngu' nu ndu'ni cha' caca cuxi tyiquee ngu'; cha' nu ndyu'u nde tu'ba ngu', masi lcaa cha' nu nchcui' ngu' ni, xqui'ya cha' bi' caca cuayá' ti' na si ngunu'u tyiquee ngu'.

¹² Lo'o li' ñaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cacua la slo Jesús.

—Ná ndiya ti' nu ngu' fariseo bi' lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' nu'u —nacui' ngu' bi' ji'i Jesús.

¹³ —Ycui' Ndyosi Sti na' nu ntucua nde cua, xcuaa Ni lcaa quixi' nu si'i na cuiñi' nu ndyataa Ni, cha' ná tso'o quixi' bi' —nacui' Jesús ji'i ngu'—.

¹⁴ Lo'o jua'a ná tso'o ngu' fariseo jua cuentya ji'i ycu'i' Ni, bi' cha' nga'a cha' xtyanu ma ji'i ngu' bi'; ñi'ya nti' ngu' cuityi', jua'a nti' ngu' fariseo jua —nacui' Jesús—. Si culu'u sca nu cuityi' tyucuii ji'i chaca yu tya'a cuityi' ti yu, tyú tyucuaa ngu' sca to' cua'a li', cha' ni tsaca ngu' ná nchca ña'a ngu' tyucuii su lijya ngu' li'.

¹⁵ Li' nchcui' Pedro lo'o Jesús:

—Culu'u nu'u ji'i cua ñi'ya ndyu'u cha' nu nda cuii ji'i na nu ndacu ngu' —nacui'—. Ná nchca cuayá' ti' ya.

¹⁶ —¿Ha lo'o cu'ma, ná ngua cuayá' ti' ma? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi' li'—.

¹⁷ ¿Ha bilya ta ma cuentya? Lcaa na nu tyati' nde tu'ba ngu' ni, nteje tacui' na bi' nde ne' ngu'. Lo'o tsa'a ngu' liya', tye lyiji cha' ji'i li'.

¹⁸ Pana sca cha' nu nchcui' ngu' ni, stu'ba laca bi' lo'o cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu'; xqui'ya cha' nu nchcui' ngu', bi' cha' nchca cuayá' ti' xa' la ñati si cua ngunu'u tyiquee ngu' bi'.

¹⁹ Ca ne' cresiya ji'i ñati ni, ca bi' ntsu'u suu lcaa cha' cuxi: masi cujuui' ngu' ji'i tya'a

ngu', masi tyu'u cha' ji'i ngu' lo'o clyo'o xa' ñati, masi cua'ni suba' ngu' lo'o xa' ñati, masi cuaana ngu' na nu ntsu'u ji'i tya'a ngu', masi chcui' ngu' cha' cuiñi' ji'i tya'a ngu', masi chcui' ngu' cuentyu ji'i tya'a ngu'.

²⁰ Si ntsu'u cha' cuxi bi' ne' cresiya ji'i ngu', bi' laca nu ndu'ni ñu'u ji'i tyiquee ngu'; pana lo'o cacu na sca na ni, masi bilya tyaatí tso'o ya' na, ná sca cha' cua'ni lo'o cresiya ji'na, cha' si'i jua'a caca cuxi tyiquee na.

Jlya ti' sca nu cuna'a xa' tsu' ji'i Jesús

²¹ Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa nde loyuu su cuentya quichi' Tiro lo'o loyuu su cuentya quichi' Sidón; lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i ndyaa ngu' lo'o.

²² Lo'o li' ñaa sca nu cuna'a ca tyi quichi' bi' slo Jesús, ngusi'ya tsa nu cuna'a bi' ji'i Jesús li':

—Cua'ni tya'na ti' nu'u 'na, Xu'na —nacui' nu cuna'a bi' ji'i Jesús—. Nu'u nu laca la cui' ñati tya'a ji'i jyo'o cusu' David, cua'ni nu'u sca cha' tso'o lo'o na'. Nxalú tsa cui'i ji'i sñi' na'.

²³ Ni sca cha' ná nguxacu' Jesús ji'i nu cuna'a bi'. Li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o Jesús:

—Culo nu'u cña ji'i nu cuna'a re cha' tsa'a ma' xa' se'i —nacui' ngu' ji'i Jesús—, cha' nxi'ya tsa ji'na.

²⁴ —Nda ycu'i' Ni 'na lijya na' nde chalyuu cha' sca ti lo'o ngu' Israel chcui' na' —nacui' Jesús li'—, cha' ñi'ya ndu'ni xlya' nu cua nguna', jua'a ndu'ni ngu' bi' —nacui'.

²⁵ Li' cacua la ndyalaa nu cuna'a bi', ndyatu sti' slo Jesús.

—Xu'na —nacui' ji'i Jesús—, xtyucua nu'u ji'i cua.

²⁶ Li' nguxacu' Jesús cha' ji'i nu cuna'a bi':

—Ná tso'o si xñi ngu' tyaja nu ndyacu sñi' ngu' cha' cacu xne' ti —nacui'.

²⁷ —Chañi cha' nu nchcui' nu'u, Xu'na —nacui' nu cuna'a bi'—, pana tya ntsu'u chacuayá' ji'i xne' cha' cacu ni' satya ti nu ndyalú to' mesa laja lo'o ndyacu xu'na ni'.

²⁸ —Chañi cha' jlya ti' nu'u cha' nu nda na' lo'o nu'u —nacui' Jesús ji'i—. Caca cha' nu nti' nu'u lacua —nacui'.

Hora ti ndyaca tso'o sñi' nu cuna'a bi' li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i quiña'a ngu' quicha

²⁹ Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa, ndyalaa yu ca to' tayu' Galilea bi'. Ndyaa yu xi to' tayu' bi', li' ndyacu'i yu xi sii' ca'ya cha' chca'a yu xi ndejua.

³⁰ Quiña'a tsa ñati ndyalaa slo yu li'; ndya'a lo'o ngu' ji'i quiña'a tsa ngu' quicha, lo'o ngu' nu quicha quiya', lo'o ngu' cuityi', lo'o ngu' cu'u, lo'o nu cu' ya', nu cu' quiya', lcaa lo nu quicha. Nsta ngu' ji'i ngu' quicha bi' lo yuu slo Jesús, lo'o ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o ngu' li'.

³¹ Ndube tsa ti' ngu' quiña'a lo'o na'a ngu' cha' xa' nchcui' ngu' nu ngua cu'u, xa' ngua tso'o tyucui ña'a ya' ngu' nu ngua cu' ya', xa' ndya'a ngu' nu ngua quicha quiya', xa' tyaca' xee ña'a ngu' nu ngua cuityi'. Li' lye tsa ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ni nu laca ycu'i Ndyosi ji'i ngu' Israel xqui'ya cha' ndyaca tso'o lcaa ngu' quicha bi'.

Nda Jesús na nu ndyacu jacua mil tya'a ñati

³² Lo'o li' ngusi'ya Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' caa ngu' slo. Nchcui' lo'o ngu' li':

—Tya'na tsa ti' na' ji'i nu ngu' quiña'a re —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—. Cua sna tsa ndya'a ngu' lo'o na' juani, lo'o nga'aa ntsu'u na cacu ngu' tsiya' ti. Ná tso'o culo na' cña ji'i ngu' re cha' tyaa ngu' ña'a lo'o jbi'ña ti ndya'a ngu', cha' ná talo ngu' tyucui' jua'a.

³³ Li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o: —¿Macala caja na cacu ngu' ji'na? Ne' quixi' nga'a na re su ná ndi'i ñati —nacui' ngu' ji'i Jesús—. Lo'o jua'a quiña'a tsa ñati ndya'a lo'o na re.

³⁴ —¿Ni lcaa tya'a xlyá ntsu'u ji'i ma? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi' li'.

—Cati tya'a ti xlyá teje' lo'o ji'i ya —nacui' ngu' ji'i—, lo'o ntsu'u xi cualya sube —nacui' ngu'.

³⁵ Li' ngulo Jesús cña ji'i nu ngu' quiña'a cha' tyaca'a ngu' lo yuu.

³⁶ Li' ngusñi Jesús nu cati tya'a xlyá bi' lo'o cualya bi', ndya xlyá'be ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya cha' ntsu'u na cacu ngu'. Li' ngusa'be Jesús xlyá lo'o cualya bi', nda

yu'be bi' ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' ta ngu' ji'i nu ngu' quiña'a bi'.

³⁷ Li' ndyacu lcaa ngu' xlyá bi' ña'a cuayá' nu nguaala' ji'i ngu'. Lo'o nxuti'i ngu' lcaa yu'be nu tya'a ndyanu su ndyacu ngu', li' ngutsa'a cati tya'a chcubi lo'o yu'be bi'.

³⁸ Jacua mil tya'a nu qui'yu ndyacu tsa bi', lo'o xa' cuentya ngua nu cuna'a lo'o nu sube; lcaa bi' ndyacu.

³⁹ Lo'o ndye ndyacu ngu', li' nchcui' salya' Jesús lo'o nu ngu' quiña'a bi', cha' tyaa ngu' to' tyi ngu'. Li' ndyatí Jesús ne' yaca ni'i sube, ndu'u yu ndyaa yu nde loyuu Magdala lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

16

Ña'a cui'ya ngu' sca cha' tlyu nu cua'ni Jesús nti' ngu'

¹ Lo'o li' ndyalaa sca taju ngu' fariseo lo'o ngu' saduceo slo Jesús, cha' chcui' cuayá' ngu' lo'o yu, si caca tyijiloo ngu' ji'i yu nti' ngu'. Nchcui' ngu' lo'o Jesús cha' culu'u sca cha' tlyu ji'i ngu', sca cha' tlyu nu tyu'u tucua nde cua chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi.

² Li' nguxacu'i Jesús cha' ji'i ngu':

—Nu cu'ma ni, ndi'ya nchcui' ma lo'o cua tsa ti cuichaa: “Lubii cua caca la quee, cha' tso'o tsa ña'a nscua coo tyubi' cua juani”, nacui' ma.

³ Lo'o ndi'ya nchcui' ma nde tlyu lo'o ña'a ma nde cua: “Ca'ya tyo juani cha' lye xi ña'a coo cua, ngata tsa ña'a coo”, nacui' ma. ¿Ni cha' laca, cha' jlo tsa ti' ma ñi'ya caca sca tsa nu lo'o ña'a ti ma nde cua? Pana ná jlo ti' ma tsiya' ti ñi'ya caca ji'i cu'ma ngu' nasiyu re tyempo juani.

⁴ Na xña'a tsa tyiquee ma ca ta'a ma cha' xcui' nti' ma cha' cua'ni na' sca cha' tlyu cha' ña'a cui'ya ma ji'i; laca ma ñati nu ná jlyu ti' ji'i ycu'i Ndyosi tsiya' ti —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Pana ná cua'ni na' jua'a. Nga'a cha' tyi'u ti' ma na laca nu ngua ji'i jyo'o Jonás nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi cua sa'ni la.

Nga'aa nchcui' la Jesús lo'o ngu' bi' li', ndu'u yu ndyaa.

Ngu' fariseo laca ñi'ya nti' sca tiye'

⁵ La cui' tsa bi', cua nteje tacui ngu' lo tayu' lo'o yaca ni'i bi'. Ngutu'u ngu' chaca

tsu', li' ndyi'u ti' ngu' nu ndyaca tsa'a jii Jesús cha' cua ngujlyaa ti' ngu' cha' qui'ya lo'o ngu' xlyá teje' cha' cacu ngu' tyucui.

⁶ Lo'o li' ndi'ya nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Tii ti ti' mā tyi'i mā —nacui' Jesús jii' ngu' bi'—. Cui'ya mā cuentya ñi'ya ndu'ni scua tiye' nu nda ngu', la cui' ngu' fariseo lo'o ngu' saduceo —nacui'.

⁷ Li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' lo'o tya'a ngu':

—Cha' ná lo'o xlyá teje' ndya'a na, bi' cha' nchcui' nu cusu' cha' jii' scua tiye' lo'o na —nacui' ngu'.

⁸ Pana, ngua tii Jesús cha' ná ngua cuayá' ti' ngu' bi'.

—¿Ni cha' ndube ti' mā cha' ná lo'o xlyá teje' lijya mā? —nacui' jii' ngu' bi'—. Xti tsa cha' jlyaa ti' mā jii' ycu' Ndyosi.

⁹ ¿Ha chañi cha' bilya caca cuayá' ti' mā? ¿Ha ná ntsu'u ti' mā jii' nu ca'yu tya'a ti xlyá teje' nu ndyacu ca'yu mil tya'a ñati tsubi'? Tyuu tya'a chcubi ngutsa'a lo'o yu'be xlyá tya'a ndyanu lo'o ndye ndyacu ngu' tsa' bi'.

¹⁰ Jua'a nu cati tya'a xlyá teje' nu ndyacu nu jacua mil tya'a ñati ni, la cui' ti cha'; tyuu tya'a chcubi ngutsa'a lo'o yu'be xlyá tya'a nu ndyanu lo'o ndyacu ngu' li'.

¹¹ ¿Ni cha' laca nga'aa nda mā cuentya, cha' ná nchcui' na' cha' jii' xlyá nu ndacu ngu' lo'o nacui' na' cha' jii' scua tiye'? Xa' cacha' na' jii' mā, cui'ya mā cuentya ñi'ya ndu'ni scua tiye' nu nda ngu', la cui' ngu' fariseo lo'o ngu' saduceo.

¹² Ngua cuayá' ti' ngu' li' cha' nchcui' Jesús jii' lcaa cha' cuxi nu nclu'u ngu' fariseo lo'o ngu' saduceo jii' ngu', cha' nga'aa tso'o xñi ngu' cha' bi'; si'i cha' jii' scua tiye' nu ndya' xlyá lo'o nu nti' Jesús chcu' tsa' bi'.

Ndacha' liñi Pedro cha' ycu' Cristo laca Jesús

¹³ Lo'o ca tiya' la, li' ndyalaa ngu' loyuu su cuentya quichi' Cesarea de Filipo. Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jii', nchcuane yu jii' ngu' li':

—¿Na laca nacui' ñati cuentya 'na? ¿Tilaca laca na' nu cua nda Ni 'na lijyaa nde cha' caca na' ñati? —nacui' Jesús jii' ngu' bi'.

¹⁴ —Ntsu'u ñati nu nacui' cha' laca nu'u jyo'o Juan nu ntyucuatya jii' ngu' tya tsubi'

la —nacui' ngu' jii' Jesús—. Lo'o xa' ñati ni, nacui' ngu' cha' jyo'o Elías laca nu'u. Lo'o jua'a ntsu'u xa' la ñati nu nacui' cha' jyo'o Jeremías laca nu'u. Lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nacui' cha' chaca quiya' cua ndyu'ú chaca jyo'o cusu' nu ngua tu'ba jii' ycu' Ni nu ngua sa'ni, la cui' bi' laca nu'u, nacui' ngu'.

Jua'a nacui' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' Jesús.

¹⁵ Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Lo'o cu'mā ni, ¿tilaca laca na' nti' mā?

¹⁶ Hora ti nguxacui' Simón Pedro cha' jii' Jesús li':

—Cristo laca nu'u —nacui'—. Sñi' ycu' Ndyosi nu lu'ú ca laca nu'u.

¹⁷ —Tso'o ntsu'u tyiquee nu'u Simón, sñi' Jonás —nacui' Jesús jii' li'—. Si'i ñati chalyuu ti nu ngulu'u cha' bi' jinu'u; pana ycu' Ndyosi Sti na' nu ntucua nde cua, nda Ni cha' bi' nu ngua'ya hique nu'u.

¹⁸ Pedro naa nu'u, lo'o jua'a caca nu'u ñi'ya laca sca quee quiya' ni'i. Nu lo'o nchcui' nu'u tsa, cha' liñi laca nu nchcui' nu'u; bi' laca suu cha' jii' ñati 'na, cha' tso'o tsa ndyanu tachaa cha' nu nchcui' nu'u jua'a. Ná taca jii' cuiñaja, ni cui' cuxi, ni jyo'o, ni tsaca ñati, ná taca jii' ngu' tsiya' ti tyijiloo ngu' jii' ñati 'na, masi cajaa ñati 'na xqui'ya cha' cuxi.

¹⁹ Ta na' lcaa chacuayá' jna' jinu'u, cha' taca tyati ñati 'na ca su laca ycu' Ndyosi loo. Nu lo'o ná cua'ni clyu ti' nu'u jii' ñati xqui'ya sca cha' cuxi nu ndyu'ni ñati bi', la cui' jua'a ná cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi Sti na' jii' ñati bi' nde loo la; pana lo'o cua'ni clyu ti' nu'u jii' ñati, la cui' jua'a cua'ni clyu ti' Ni jii' ñati bi'.

²⁰ Li' ngulo Jesús cña jii' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' cha' ná cacha' ngu' jii' ni sca ñati cha' Cristo laca ycu' yu.

Nda Jesús cha' lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycu'

²¹ Lo'o tyempo bi' nguxana Jesús ngulu'u yu jii' ngu' cha' ntsu'u cha' tsaa yu nde quichi' Jerusalén. Pana ca quichi' bi' tyacua cha' ti'i jii' yu xqui'ya cha' xcube' tsa ngu' cusu' bi' jii' yu; jua'a sti jo'ó nu laca loo, lo'o mstru cha' jo'ó, lcaa ngu' bi' xcube' ngu' jii' yu ña'a cuayá' nu cujuui ngu' jii'

yu. Pana tyu'ú yu chaca quiya' tsa nchca tyuna, nacui yu.

²² Li' ngusñi Pedro ya' Jesús cha' chcu' lo'o:

—Cua'ni tya'na ti' ycui' Ndyosi jinu'u, Xu'na —nacui Pedro jil'i—. Ná caca bi' ñi'ya nu nacui nu'u.

²³ Hora ti ngxu'tyacui Jesús, na'a jil'i nu Pedro bi'.

—Tyu'utsu' nu'u Satanás, cha' nga'aa cua'a nu'u 'na —nacui Jesús jil'i Pedro—. Si' ñi'ya nu nclacua ti' ycui' Ndyosi nclacua ti' nu'u juani; ñi'ya nu nclacua ti' ñati chalyuu ti, jua'a nclacua ti' nu'u juani.

²⁴ Li' ngulu'u la Jesús jil'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i bi':

—Si ntsu'u ñati nu chañi cha' nti' ngu' tsa'a ngu' lo'o na' —nacui—, nga'a cha' xtyanu ngu' bi' jil'i lcaa cha' nu ntsu'u tsa tyiquee ngu' jil'i, cha' tya'a ngu' lo'o na' lcaa tsa, masi cuju' ñati jil'i ngu' bi' xqui'ya na'.

²⁵ Chcuna' chalyuu jil'i ñati nu xcui' nclacua tsa ti' ñi'ya caca tso'o jil'i ycui' ca; pana quije chalyuu jil'i ngu' ca slo ycui' Ni si tyaja'a ngu', masi cuju' ñati jil'i ngu' xqui'ya na'.

²⁶ Ná tyanu cha' tso'o jil'i ngu' nu lo'o cajaa ngu', masi ngua'ni tsa ngu' ngana nde chalyuu; nguna' lcaa chalyuu jil'i ngu' bi' li', cha' ná taca ta ngu' caya' cha' caja la chalyuu jil'i ngu'.

²⁷ Chañi cha' chaca quiya' caa na' nu cua nda Ni 'na lijya na' cha' caca na' ñati, stu'ba ti caa na' lo'o lcaa xca jil'i ycui' Ndyosi; ndubi tsa ña'a loo na' lo'o xee jil'i ycui' Ndyosi Sti na' li'. Lo'o li' ta na' xcaya' ngu', ni cña nu cua ngua'ni scaa ngu' lo'o yaa ngu' chalyuu.

²⁸ Cha' liñi nchcu' na' lo'o ma juani, cha' ntsu'u ngu' nu tya ndu lo'o na chalyuu re juani, nu lo'o tya lyiji cajaa ngu' ca cuayá' ti' ngu' cha' cua nguxana cha' laca na' loo ne' cresiya jil'i ñati, na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati.

17

Cua ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo Jesús ndu slo ngu'

¹ Lo'o cua ndya'a scua' tsa, li' ndyaa lo'o Jesús jil'i Pedro lo'o Jacobo lo'o Juan tya'a

ngula Jacobo bi'; jacua tya'a ngu' bi' ndyaa ngu' lo xlya ca'ya cua.

² Li' laja lo'o na'a ngu' jil'i Jesús, cua ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo yu li'; ndubi tsa ña'a loo yu ñi'ya ndubi xee cuichaa li'. Ñi'ya sca xee nu ngati tsa, jua'a ngati tsa ña'a ste' yu.

³ Lo'o li' ndu'u tucua jyo'o Moisés lo'o jyo'o Elías, ndu ngu' nchcu' ngu' lo'o Jesús. Lo'o nu ngu' tya'a ndya'a Jesús bi', na'a ngu' jil'i ngu' bi'.

⁴ Li' nchcu' Pedro lo'o Jesús:

—Xu'na —nacui Pedro jil'i—, tso'o tsa cha' nga'a ya re —nacui—. ¿Ha tso'o nti' nu'u si cuiñá na' sna tya'a chcua'ya? Tsaca laca su tyi'i ycui' nu'u, chaca su tyi'i La Moisés, chaca su tyi'i La Elías.

⁵ Pana laja lo'o nchcu' Pedro, li' ndu'u tucua sca coo nu ngati tsa ña'a, nu ndubi tsa ña'a, ngüixi' chu' ngu', tyucui ña'a su ndu ngu'. Li' nguañi xtyi'i sca ñati. Hora ti ngua cuayá' ti' ngu' bi', cha' nchcu' ycui' Ndyosi lo'o ngu' laja coo bi':

—La cui' yu re laca Sñi' na', tyaca'a tsa yu 'na —nacui Ni—. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' jil'i yu. Cua'a tso'o jyaca ma jil'i lcaa cha' nu chcu' Sñi' na' re lo'o ma.

⁶ Lo'o ndyuna nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' cha' nu nchcu' ycui' Ni cuentya jil'i Jesús, li' nclayú ngu' bi' nde lo yuu cha' ndyutsi' tsa ngu' bi'.

⁷ Lo'o li' ngusta ya' Jesús hichu' ngu' bi'.

—Tyatu ma —nacui Jesús jil'i ngu'—, ná cutsi' ma tsiya' ti.

⁸ Laja li' nxña'a nu sna tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a bi' su ndu jyo'o bi' tsa la, pana na'a ngu' cha' nga'aa ndu ngu' bi'; sca ti Jesús ndu ca bi' li'.

⁹ Lo'o lijya nda'ya ti' ngu' sii' ca'ya bi', li' ngulo Jesús cña jil'i ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i:

—Ná cacha' ma jil'i xa' ñati ñi'ya ngua cha' nu cua na'a ma lo xlya ca'ya jua tsa —nacui Jesús jil'i ngu' bi'—. Nu lo'o cua ngujui' ycui' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, nu lo'o tyu'ú na' chaca quiya', li' taca cacha' ma cha' bi' jil'i xa' ñati.

¹⁰ Li' nchcuane ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i Jesús:

—¿Ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcu' cha' jo'ó lacua? Nchcu' cha' clyo la ntsu'u cha'

caḗ jyo'o Elías nde chalyuu chaca quiya' —nacui ngu' jii'.

11 —Chañi cha' caḗ Elías clyo cha' cua'ni cho'o jii' lcaa lo na —nacui Jesús—.

12 Pana cha' liñi cacha' na' jii' mā juani cha' cua ñaa nu laca Elías; ná ndyuloo ngu' jii', bi' cha' cua ngua'ni cuxi ngu' lo'o. Lo'o jua'a xcube' ngu' jna' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati.

13 Li' ngua cuayá' ti' ngu' cha' jii' jyo'o Juan nu ntyucuatya jii' ngu' laca cha' nu cua nchcui' ca Jesús lo'o ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o jii' sca yu cuañi' nu nxa'lu cui'i cuxi jii'

14 Lo'o cua ngua'ya ngu' sii' ca'ya bi', xa' ndyalaa ngu' su ndii' ngu' quiña'a lo'o nu xa'la tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jii' Jesús bi'. Hora ti ñaa sca nu qui'yu, ndyatū sti' yu slo Jesús, nchcui' yu bi' lo'o li'.

15 —Cua'ni tya'na ti' nu'u jii' sñi' na', cusu' —nacui yu bi' jii' Jesús—. Quicha tsa ti' sñi' na' cha' lu'ba tsa nxa'lu cui'i cuxi jii' yu; ndu'ni cui'i bi', cha' lu'ba tsa nclýu yu lo quii', lu'ba ti nxyú jii' yu lo hitya.

16 Ñaa lo'o na' jii' nu quicha bi' slo ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u, pana ná ngua jii' ngu' cua'ni ngu' cha' tyaca tso'o yu.

17 —Ná jlya ti' cu'ma tsiya' ti —nacui Jesús jii' ngu' bi'—. Cuxi tsa cresiya jii' mā. Nga'aa tso'o tyanu na' slo cu'ma, nga'aa talo na' jii' mā tsiya' ti. Pana caḗ lo'o mā jii' nu quicha jua slo na' juani.

18 Li' ngulo Jesús cña jii' cui'i cuxi bi', cha' tyu'utsu' tsiya' ti jii' nu quicha bi'.

19 Ca tiya' la xi nchcuane ngu' nu ndyaca tsa'a jii' Jesús su ntucua ycu' ti ngu'.

—¿Ni cha' ná ngua jii' ya culo ya jii' cui'i cuxi bi' lacua? —nacui ngu' jii' Jesús.

20 Li' nguxacui Jesús cha' jii' ngu' bi'.

—Xti ti cha' jlya ti' mā jii' ycu' Ni, bi' cha' ná ngua jii' mā —nacui Jesús jii' ngu' bi'—. Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā juani, cha' si chañi ca cha' jlya ti' mā cha' jii' ycu' Ndyosi, masi tsa lo cua sca si'yu cuxee ti nu piti tsa, si jua'a ti jlya ti' mā cha' jii' Ni, li' taca chcui' mā lo'o ca'ya cua nde: “Tyu'utsu' nu'u tyaa nu'u chaca se'i cajua la”, ñacu' mā jii'. Lo'o li' taquiya' ca'ya bi' cha' nu nchcui' mā lo'o, tyu'utsu' ca'ya bi'

tsaa chaca se'i li'. Ná ntsu'u cha' nu ná caca cua'ni mā si chañi ca cha' jlya ti' mā 'na.

21 Lo'o jua'a cha' culo mā jii' cui'i cuxi bi' ni, ná ca culo mā jii' cui'i bi' si ná cua'a mā xi jii' ycu' ca mā; tso'o si ná cacu mā tyaja laja lo'o chcui' mā lo'o ycu' Ndyosi cuentya jii' nu quicha bi'. Jua'a cua'ni mā ña'a cuayá' nu tyu'u cui'i bi' tyaa.

Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' ntsu'u cha' cajaa ycu' yu

22 Lo'o li' tya ndya'a ngu' xi loyuu su cuentya Galilea, nu Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jii'. Laja lo'o ndya'a ngu' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi'.

—Ntsu'u sca ñati nu cuju' cresiya 'na jii' ngu' tisiya cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o na', masi cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati;

23 cuju' ngu' bi' jna' li'. Pana tyu'ú na' chaca quiya' tsa nchca tyuna li'.

Ngua xñi' tsa ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' bi'.

Nda ngu' cñi cuentya jii' laa tonu

24 Cua tsa xi ndyalaa ngu' quichi Capernaum, lo'o li' ndyalaa xi ngu' nu laca cña ne' laa slo Pedro; nxuti' ngu' bi' cñi cuentya jii' laa tonu nu ntucua nde Jerusalén. Li' nchcui' ngu' bi' lo'o Pedro:

—Nu mstru jii' mā ni, ¿ha lo'o yu nda yu cñi ne' laa bi'? —nacui ngu' jii' Pedro.

25 —Nda yu —nacui Pedro jii' ngu' li'.

Nu lo'o cua ndyalaa Pedro toni'i, li' nchcui' Jesús lo'o yu:

—¿Ñi'ya nti' nu'u, Simón? —nacui Jesús jii' Pedro—. ¿Ti jii' nclýo ngu' nu laca loo cñi? ¿Ha culo ngu' cñi jii' sñi' ngu' nti' nu'u? ¿Ha si'i jii' xa' ñati culo ngu' cñi?

26 —Jii' xa' ñati nclýo ngu' nu laca loo cñi, si'i jii' sñi' —nacui Pedro li'.

—Chañi hi. Ná lo'o sñi' ngu' nda caya' cuentya jii' cha' bi' lacua —nacui Jesús jii' Pedro—.

27 Pana ná nti' na cha' ca ñasi' ngu' ji'na, ngu' nu laca loo ne' laa tonu, bi' cha' yaa clyo nu'u to' tayu' cha' cu nu'u chcuā xñi cualya lo hitya, cha' xñi nu'u jii' sca cualya. Li' taya' nu'u jii' cualya nu caja jinu'u clyo, scana tu'ba cualya bi', cha' culo nu'u cñi nu ntsu'u tu'ba ni'; tyu'u scua cñi bi' cha' ta nu'u cñi jii' ngu' cuentya jinu'u, lo'o jua'a cuentya jna'.

18

Nhcui' ngu' cha' ndulo la cha' ji'iyacui' ca ngu'

¹ La cui' tyempo bi' ndyalaa lcaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i slo Jesús cha' hcui' ngu' lo'o:

—¿Tilaca laca nu ndulo la cha' ji'i ca su laca ycui' Ndyosi loo? —nacui' ngu' ji'i Jesús.

² Li' ngusi'ya Jesús ji'i sca nu piti cha' caa slo yu, cha' tyatu nu piti slo ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

³ —Cha' liñi nhcui' na' lo'o ma —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—, cha' ná caca tyati ma cha' ji'i ycui' Ndyosi cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ma si ná cha'a cha' tyiquee ma; nga'a cha' caca tyiquee ma ñi'ya laca tyiquee nu piti re, cha' ná tyixi ndu'ni ngu' sube.

⁴ Sca ñati nu laca ñi'ya laca nu piti re, sca ñati nu ná tyixi tyiquee, nu ná nti' tyijiloo ji'i tya'a cha' caca ycui' sca ñati tlyu, bi' laca nu ndulo la cha' ji'i ca su laca ycui' Ndyosi loo.

⁵ Nu lo'o xtyucua ma ji'i sca ñati ñi'ya nti' nu piti re xqui'ya cha' ngusni tso'o ma cha' jna', la cui' jua'a na nxyucua ma 'na laca.

Cuxi tsa caca ji'na si ntsu'u sca qui'ya nu ndiya la ti'na

⁶ 'Si ntsu'u ñati nu ndatsaa ji'i xa' ñati cha' cua'ni ngu' cha' cuxi', masi tatsaa ñati bi' ji'i nu piti re cha' cua'ni yu cha' cuxi, tso'o la masi tyaaca' sca quichi tonu yane ñati cuxi bi', lo'o li' xtyu' ngu' ji'i ñati bi' lo hitya tyujo'o cha' tye cha' ji'i tsiya' ti; tso'o la si cajaa ñati nu jua'a ndu'ni, cha' nga'aa tatsaa ji'i xa' la ngu' sube cha' cua'ni ngu' cha' cuxi.

⁷ ¡Tya'na tsa ñati chalyuu re! Ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndu'ni ñu'u ji'i tyiquee ñati. Lcaa hora ntsu'u cha' cuxi jua'a nde chalyuu, pana tlyu tsa cha' caca ji'i ñati nu ndatsaa ji'i tya'a cha' cua'ni ngu' cha' cuxi; tlyu tsa cha' ti' tyacua ji'i ñati bi' nde loo la.

⁸ Nga'a cha' xtyanu ma tsiya' ti lcaa cha' cuxi nu ndiya tsa ti' ma ji'i, masi tiji' tsa ti' ma ji'i sca cha' bi' ñi'ya laca si ya' ma laca, ñi'ya laca si quiya' ma laca. Tso'o la xana chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ma, masi ná lo'o cha' cuxi bi' nu tiji' tsa ti' ma ji'i, lo'o

li' ná tyalaa ma su nga'aa tye tsiya' ti cha' tyaqui quii'.

⁹ La cui' ti cha', masi ndiya tsa ti' ma sca cha' cuxi nu ña'a ma ji'i, nga'a cha' xtyanu ma cha' bi' tsiya' ti, ñi'ya si culo ma ji'i ycui' cloo ma cha' nga'aa taquiya' ma ji'i cha' cuxi bi' tsiya' ti. Tso'o la xana chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ma, masi ná lo'o cha' cuxi bi' nu tiji' tsa ti' ma ji'i, cha' li' ná tsa ma nde ca bilyaa su ná tye tsiya' ti cha' tyaqui quii'.

Cui' ji'i sca xlya' nu cua nguna' ji'i ngu'

¹⁰ 'Ná tso'o si ná taquiya' ma ji'i sca ñati 'na, masi ji'i sca nu piti. Cha' liñi nhcui' na' lo'o ma, cha' ntsu'u xa ca su ntucua ycui' Ni cuentya ji'i lcaa ngu' sube bi'; lcaa hora ntsu'u chacuayá' hcui' xa bi' lo'o ycui' Ndyosi Sti na' cuentya ji'i nu ngu' sube ji'i.

¹¹ Cua nda Ni 'na liyaa chalyuu chacuayá' ji'i ycui' Ndyosi cha' caca na' ñati, cha' cua'ni lyaá na' ji'i ñati nu cua nguna' chalyuu ji'i xqui'ya cha' cuxi.

¹² ¿Ñi'ya nti' ma ni? Cua ntsu'u sca siyento tya'a xlya' ji'i sca ñati, lo'o li' nguna' tsaca ji'i yu. ¿Ñi'ya cua'ni yu li'? Ndi'ya cua'ni yu ñacui' na': xtyanu yu ji'i taju xlya' quiña'a bi' sii' ca'ya su tso'o ti ndi'ni ni', cha' tsa yu tsaana yu ji'i xlya' nu nguna' ji'i yu bi'.

¹³ Lo'o quije bi' ji'i yu, ca chaa tsa ti' yu li', cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu ña'a yu ji'i nu sca ca xlya' nu cua nguna' ji'i yu; pana ná ntsu'u cha' culacua ti' yu ji'i nu jacuayala tyii ntucua caa tya'a xlya' nu ndyanu tso'o ti.

¹⁴ Ñi'ya nu ndu'ni nu xu'na xlya' bi', cha' ná hcuna' ni sca xlya' ji'i yu, la cui' jua'a ndu'ni ycui' Ndyosi Sti ma nu ntucua nde cua, cha' ná nti' Ni cha' hcuna' chalyuu ji'i ni tsaca ñati xqui'ya cha' cuxi nu ntsu'u ji'i. Ná nti' ycui' Ni tsiya' ti cha' tye cha' ji'i ngu', masi sube tsa ngu' nti' ma.

Ntsu'u cha' cua'ni clyu ti' na ji'i tya'a na

¹⁵ 'Nu lo'o ntsu'u ngu' tya'a ma nu ngua'ni sca cha' cuxi lo'o ma, li' tsa ma slo ngu' tya'a ma bi', cha' cuaana ti cacha' ma ji'i ngu' bi' ñi'ya laca cha' cuxi nu ngua'ni ngu' lo'o ma. Tso'o tsa li' si tyaja'a ngu' tya'a ma bi' cuna ngu' cha' nu hcui' ma

lo'o ngu'; ca xñi'i ti' ngu' li', xqui'ya cha' cua ngua'ni ngu' cha' cuxi bi'. Li' xa' caca stu'ba cha' ji'i ma lo'o ngu' tya'a ma bi'.

16 Pana si ná tyaja'a ngu' tya'a ma bi' cuna ngu' cha' nu nchcui' ma lo'o ngu', tso'o la si tsa ma slo ngu' bi' chaca quiya'; pana lo'o xi xa' la ngu' tya'a ma tsa ma li', cha' lo'o ngu' bi' cuna ngu' cha' nu chcui' tyucuaa ma, cha' caca ngu' bi' testigo.

17 Lo'o li', si ná tyaja'a ngu' tya'a ma bi' taquiya' ngu' tsiya' ti' ji'i tucua sna tya'a ma, li' cacha' ma cha' bi' ji'i taju ñati ji'i cu'ma, nu stu'ba ndu'ni tlyu ma ji'i ycu' Ndyosi. Lo'o li' si ña'a ti ná tyaja'a nu ngu' tya'a ma bi' taquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcui' ca ta'a taju tya'a ma lo'o ngu', li' nga'aa cua'ni tya'a ma lo'o ngu' bi' lacua. Ñi'ya si cua laca ngu' ñati nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi tsiya' ti, ñi'ya si laca ngu' msu ji'i ngu' xa' tsu' nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cñi cña loo ji'i ma, jua'a cua'ni ma lo'o ngu' bi' li'.

18 'Cha' liñi laca nu nchcui' na' re, cha' lo'o ná cua'ni clyu ti' ma ji'i ñati xqui'ya sca cha' cuxi nu ndyu'ni ñati bi', la cui' jua'a ná cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i ñati bi' nde loo la; pana lo'o cua'ni clyu ti' ma ji'i ñati, la cui' jua'a cua'ni clyu ti' Ni ji'i ñati bi'.

19 'Chaca quiya' cacha' ji'i ma cha' chañi cha' cua'ni Sti na' nu ntucua nde cua lcaa cha' nu ndijña ma ji'i Ni, masi tucua tya'a ti ma ndu ma, si stu'ba cha' nu ntsu'u tyiquee tyucuaa ma.

20 Lo'o na' nga'a na' lo'o ma macala su ndyu'u ti'i tucua sna tya'a ti ma chacuaya' 'na.

21 Li' ñaa Pedro cacua la cha' cacha' ji'i Jesús:

—Xu'na —nacui' ji'i Jesús—, ¿ni lcau quiya' cui'ya na' cha' clyu ti' ji'i yu tya'a na' lo'o ndyu'ni yu cha' cuxi lo'o na'? —nacui—. ¿Ha tso'o cati quiya' cua'ni clyu ti' na' ji'i yu?

22 Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i Pedro:

—Ná chcui' na cha' cati ti quiya' —nacui' Jesús—. Tso'o cua'ni clyu ti' na ji'i tya'a na masi snayala tyii ntucua cati quiya' —nacui'.

Cui' ji'i msu nu ná nti' cua'ni clyu ti' ji'i tya'a msu yu

23 'Chcui' na' chaca cha' lo'o ma, cha' caca cuayá' ti' ma ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati: Chcui' na' cha' ji'i sca rey nu ngua ti' cua'ni tye tane', cha' ndacui tsa msu ji'i.

24 Lo'o nguxana ca ti nclyacua ti' rey jua'a, hora ti ndu'u tucua ngu' slo rey bi', ñaa lo'o ngu' ji'i sca msu nu ndacui tyu tsa miyu paxu ji'i.

25 Ná ntsu'u cñi tsiya' ti' ji'i msu bi', cha' tya tane' bi' ji'i xu'na yu; bi' cha' ngulo xu'na yu cña cha' cujui' ngu' ji'i msu bi', lo'o ji'i clyo'o yu, lo'o ji'i ca ta'a sñi' yu, lo'o lcaa na nu ntsu'u ji'i msu bi' ca caya' cha' tya cñi nu ndacui ji'i xu'na yu li'.

26 Ndyutsii tsa msu bi' li', nclýu yu lo yuu su ndu xu'na yu. Li' ndyatú sti' slo yu cha' jña xi tyempo ji'i xu'na yu: “Xu'na”, nacui' msu bi' ji'i rey, “talo xi 'na. Ta la xi tyempo 'na cha' tya na' lcaa cñi nu ndacui na' jinu'u ca tiya' la.”

27 Ngua tya'na ti' xu'na msu bi' ji'i li', ngua'ni clyu ti' ji'i msu ji'i cuentya ji'i tane' bi'. “Cua ndye tane' jinu'u juani. Nga'aa ndacui nu'u jna'”, nacui' xu'na yu ji'i yu. Cua ndu'u msu bi' ndyaa li'.

28 Tyucui' nde su ndyaa yu, li' ndyacua tya'a yu lo'o tya'a msu yu nu ndacui xti ti cñi ji'i yu. Hora ti ngusñi yu yane tya'a, tyaala tsa ngua'ni yu ji'i tya'a msu yu. “¿Ni hora tya nu'u cñi nu ndacui nu'u 'na?” nacui' yu ji'i tya'a msu yu.

29 Lo'o nu ndacui xti ti cñi bi' ni, ndyatú sti' slo msu tyaala bi', ndijña xi cha' clyu ti' ji'i yu tyaala bi', cha' caca tya'na ti' yu ji'i: “Talo nu'u xi 'na”, nacui' ji'i nu tyaala bi'. “Ta la xi tyempo 'na cha' tya na' lcaa cñi nu ndacui na' jinu'u ca tiya' la xi.”

30 Pana nu msu tyaala bi' ni, ná ngua tya'na ti' yu ji'i tya'a msu yu tsiya' ti; hora ti ngusta yu qui'ya ji'i ca toni'i cña, cha' su'ba ngu' ji'i ne' chcu'a ña'a cuayá' nu tya cñi nu ndacui ji'i yu.

31 Lo'o cua na'a lcaa tya'a msu yu ñi'ya ngua cha' cuxi nu ngua'ni yu tyaala bi', xñi'i xi ti' ngu' cuentya ji'i nu nga'a ne' chcu'a bi' li'. Bi' cha' ndyaa ngu' ca slo xu'na ngu' bi', ndacha' ngu' lcaa cha' bi' ji'i xu'na, ñi'ya nu ngua ji'i nu ndacui cñi bi'.

32 Hora ti ngusi'ya xu'na yu ji'i msu

tyaala bi' cha' xa' tyaa yu ca slo. “Cuxi tsa tyiquee nu'u”, nacui xu'na jii msu tyaala bi'. “Cua nguñña nu'u cha' clyu ti' 'na, lo'o jua'a ngua'ni clyu ti' na' jinu'u nquicha', masi quiña'a tsa cñi ndacui nu'u 'na.

³³ Lo'o juani ni, ¿ni cha' ná ngua'ni tya'na ti' nu'u jii tya'a msu nu ndacui xti ti cñi hi, ñi'ya ngua'ni tya'na ti' na' jinu'u?”

³⁴ Ngua ñasi' tsa xu'na msu bi' jii msu tyaala bi' li', ngulo cña cha' xñi policia jii, cha' su'ba ngu' jii ne' chcuá, cha' xcube' ngu' jii ña'a cuayá' nu tya msu tyaala bi' lcaa cñi nu ndacui jii xu'na yu. Bi' laca cui jii rey lo'o msu jii.

³⁵ Ñi'ya ngua'ni rey bi' —nacui Jesús jii ngu'—, jua'a cua'ni Sti na' nu ntucua nde cua lo'o lcaa ma nu ná tyucui tyiquee ma ndyi'ya ma cha' clyu ti' jii tya'a ma.

19

Ngulu'u Jesús cha' ná xtyanu ngu' jii clyo'o ngu'

¹ Lo'o ndye nchcui' Jesús cha' bi' lo'o ngu', li' ndu'u yu loyuu su cuentya Galilea bi', ndyaa yu nde loyuu su cuentya Judea. Nteje tacui Jesús sta'a Jordán,

² lo'o quiña'a tsa ñati ndya'a lca'a jii yu cha' cua'ni yu jo'o jii lcaa nu quicha nu lijya lo'o ngu' bi'; ngua'ni Jesús jo'o jii ngu' quicha bi', ngua tso'o ngu' bi' li'.

³ Laja li' lijya xi ngu' fariseo slo Jesús cha' chcui' cuayá' ngu' lo'o yu si caca tyijiloo ngu' jii yu, ngua ti' ngu'.

—¿Ha ntsu'u chacuayá' cuentya ji'na cha' xtyanu sca ñati jii clyo'o yu tsiya' ti, si nga'aa nti' yu jii nu cuna'a bi'? —nacui ngu' jii Jesús.

⁴ —¿Ha bilya chcui' ma lo quityi cha' jii ycu' Ndyosi? —nacui Jesús jii ngu' bi'—. “Clyo nguñña Ni jii ñati, sca nu qui'yu lo'o sca nu cuna'a”, jua'a nscua lo quityi bi'.

⁵ Lo'o jua'a ndi'ya nacui Ni: “Bi' cha' tyu'utsu' sca nu qui'yu slo sti yu, slo xtya'a yu, cha' caja clyo'o lo'o sca nu cuna'a, cha' caca ngu' sca ti xtañi tyucuaa ngu'”.

⁶ Nga'aa si'i tucua tya'a ñati laca ngu', cua laca jii ngu' ñi'ya si laca ngu' sca ti ñati. Bi' cha' ná tso'o xtyanu ngu' jii clyo'o ngu', cha' cua nda ycu' Ndyosi cha' clyo'o jii ngu'.

⁷ Li' nguxacui ngu' bi' cha' jii Jesús:

—¿Ni cha' laca ngulo jyo'o Moisés cña ji'na lacua? Cha' tso'o jii sca nu qui'yu, nacui jyo'o cusu' bi', si culo yu sca quityi cha' xtyanu yu jii nu cuna'a nu laca clyo'o yu.

⁸ Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi' li':

—Ná ndaquiya' ma jii ycu' Ndyosi tsiya' ti, bi' cha' nda jyo'o Moisés chacuayá' jii ma cha' xtyanu ma jii clyo'o ma lo'o sca quityi ti —nacui Jesús jii ngu'—. Pana si' jua'a ngua ti' ycu' Ni tya lo'o nguñña Ni chalyuu.

⁹ Cuentya jna' ni, ta na' sca cui lo'o ma juani: Si ntsu'u sca ñati nu nguxtyanu jii clyo'o cha' caja clyo'o lo'o xa' nu cuna'a, ngua'ni tyucuaa ti' yu lo'o nu cuna'a clyo'o yu. Sca ti si clyo'o yu ngua'ni suba' lo'o xa' nu qui'yu, liñi cha' xtyanu yu jii nu cuna'a bi' li'. La cui' jua'a, nu cuna'a nu cua nguxtyanu clyo'o jii bi', si xa' caja clyo'o lo'o chaca ñati, cha' suba' cua'ni ngu' bi' li'.

¹⁰ Lo'o li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a jii lo'o Jesús:

—Tso'o la si ná caja clyo'o na tsiya' ti, si jua'a laca cha' jii ngu' qui'yu lo'o clyo'o ngu' —nacui ngu'.

¹¹ —Ntsu'u tsa ngu' qui'yu nu ná talo ngu' cha' ntucua ngu' ycu' ti ngu' —nacui Jesús jii ngu' nu ndyaca tsa'a jii li'—. Sca ti si culo ycu' Ndyosi cña jii sca ñati cha' ná caja clyo'o, li' talo yu cha' ná cala' jii sca nu cuna'a tsiya' ti, si xtyucua ycu' Ndyosi jii yu bi'.

¹² Ntsu'u tyuu lo cha' nu ndu'ni cha' ná nchca caja clyo'o sca nu qui'yu: ntsu'u ngu' nu quicha ngu' tya lo'o ngula ngu'; lo'o jua'a ntsu'u xi ngu' nu quicha ngu' xqui'ya cha' ngua'ni ñu'u ñati jii ngu' bi'; lo'o jua'a ntsu'u xi ngu' nu cua ngusubi ycu' Ndyosi jii cha' cua'ni ngu' cña jii Ni, bi' cha' tso'o la masi ná caja clyo'o ngu' bi' li', nti' ngu', cha' sca ti ycu' Ndyosi caca loo jii ngu' li', nti' ngu'. Nu qui'yu bi' ni, ycu' yu nda yu cuentya si caca jii yu tyi' yu ycu' ti yu; tso'o si talo yu bi' tyi' yu ycu' ti yu lacua.

Ngulacua Jesús jii nu sube

¹³ Lo'o li' ngua sca quiya' ñaa lo'o ngu' jii tyuu tya'a nu sube ca su nga'a Jesús. Ngua ti' ngu' cha' sta ya' ycu' Jesús hi que nu sube

bi', cha' chcu' yu lo'o ycui' Ndyosi cuentya ji'i nu sube bi'. Li' ngua'ni tyaala nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús ji'i ngu' bi',

¹⁴ pana hora ti nchcu' Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i li':

—Ta ma chacuayá' ji'i nu sube cha' caa ngu' slo na' —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—. Ná cua'a ma ji'i nu sube bi'. Ñi'ya laca lo'o jlya ti' nu sube ji'i sti ngu', la cui' jua'a ntsu'u cha' jlya ti' ñati ji'i ycui' Ndyosi nu lo'o caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'.

¹⁵ Li' ngusta ya' Jesús hique nu sube bi'. Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa.

Nchcu' sca nu culiya' lo'o Jesús

¹⁶ Ca tiya' la li' ñaa sca nu qui'yu cuañi' slo Jesús.

—Mstru, tso'o tsa ndu'ni nu'u —nacui yu ji'i Jesús—. Cua'ni nu'u cha' tso'o cacha' nu'u jna': ¿Na laca nu tso'o cua'ni na' cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye 'na? —nacui yu.

¹⁷ Lo'o li' nchcu' Jesús lo'o yu:

—¿Ni cha' nchcu' nu'u cha' tso'o tsa ndu'ni na'? —nacui Jesús ji'i yu bi'—. Sca ti ycui' Ndyosi laca nu chañi cha' tso'o laca Ni. Pana taquiya' nu'u ji'i laca cña nu ngulo ycui' Ndyosi ji'i ma, si nti' nu'u caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jinu'u.

¹⁸ —¿Ñi'ya nu laca cña bi' nti' nu'u? —nacui yu cuañi' bi' ji'i.

Li' ngulu'u Jesús xi cha' ji'i yu bi':

—Ná cujuui ma ji'i tya'a ñati ma. Ná cua'ni ma cha' suba' lo'o clyo'o xa' ñati, ni ná cuaana ma cha' tso'o nu ntsu'u ji'i tya'a ñati ma. Ná chcu' ma cuentyu ji'i tya'a ñati ma.

¹⁹ Lo'o jua'a cua'ni tlyu ma ji'i sti ma, ji'i xtya'a ma. Cua'ni tya'na ti' ma ji'i tya'a ñati ma, ñi'ya laca si ndu'ni tya'na ti' ma ji'i ycui' ca ti ma.

²⁰ Li' nguxacui yu bi' cha' ji'i Jesús:

—Tya lo'o cuañi' na' ndaquiya' na' ji'i laca cña bi' laca tsa —nacui yu cuañi' bi' ji'i Jesús—. ¿Ha tya ntsu'u la cha' nu tya lyiji cua'ni na' lacua? —nacui.

²¹ —¿Ha chañi cha' nti' nu'u cha' ca lubii cresiya ji'nu'u, cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jinu'u? —nacui Jesús ji'i yu bi'—. Si chañi cha' nu nchcu' nu'u, yaa clya cujuui' nu'u laca cha' tso'o nu ntsu'u

jinu'u; tyu'u cñi cha' ta nu'u ji'i ngu' ti'i li'. Lo'o li' sta ycui' Ndyosi sca cha' tso'o nu tyacua jinu'u ca su ntucua ycui' Ni. Lo'o cua ngua'ni nu'u cha' bi', li' caa nu'u slo na' cha' tya'a nu'u lo'o na'.

²² Lo'o ndyuna yu cuañi' bi' cha' nu nda Jesús lo'o yu, ndu'u yu ndyaa yu li'; xñi'i xi ti' yu cha' nchcu' Jesús cha' bi', cha' culiya' tsa yu.

²³ Li' nchcu' Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Cha' liñi nchcu' na' lo'o ma juani —nacui—, tucui tsa caca ji'i ngu' culiya' cha' tyatí ngu' cha' ji'i ycui' Ndyosi, cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'.

²⁴ Lasa la cña tyeje tacui sca na'ni quiya' cuxa, masi sca na'ni tonu ñi'ya nti' sca camello, lasa la cha' bi'; tucui la tyalaa sca ngu' culiya' ca su laca ycui' Ni loo.

²⁵ Ndube tsa ti' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o ndyuna ngu' cha' bi'.

—¿Tilaca laca nu taca ji'i clyaá ji'i nu cuxi nu ntsu'u chalyuu cha' tyalaa ca slo ycui' Ndyosi lacua? —nacui ngu' ji'i Jesús li'.

²⁶ —Bi' laca sca cha' nu ná nchca cua'ni ni sca ñati chalyuu; pana ycui' Ndyosi ni, nchca ji'i Ni cua'ni cha' tyalaa ngu' slo Ni —nacui Jesús ji'i ngu'.

²⁷ Li' nchcu' Pedro xi lo'o Jesús:

—Lo'o cuare ni, cua nguxtyanu ya laca na nu ntsu'u ji'i ya cha' tya'a ya lo'o nu'u, ñi'ya nu nacui nu'u cha' cua'ni ya —nacui Pedro ji'i Jesús—. ¿Na laca caja ji'i ya nde loo la li'?

²⁸ —Cha' liñi nchcu' na' lo'o ma juani —nacui Jesús ji'i ngu'—, cha' nu lo'o caca chalyuu cucui bi' ni, li' caa na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati; tsa tucua na' ca su tso'o tsa ña'a ca bi', cha' cua'ni cuayá' na' ji'i laca ñati chalyuu li'. Lo'o cu'ma nu ndya'a ma lo'o na', tiya' la tyucua ma lo tii tyucuaa tya'a yaca nu tso'o tsa ña'a, cha' cua'ni cuayá' ma ji'i tya'a ñati ma, nu tii tyucuaa tya'a taju ngu' Israel bi'.

²⁹ Lo'o jua'a cua'na ca ñati nu ntsu'u cha' tsa tyijyu' cha' cua'ni ngu' cña cuentya jna', nu nguxtyanu laca na nu ntsu'u ji'i ngu' cha' ndyu'ni ngu' cña bi', ná xtyanu na' ji'i ngu' bi' jua'a ti; masi tyi ngu', masi tya'a ngula ngu', masi sti ngu', masi xtya'a ngu', masi sñi' ngu', masi yuu

nu ntsu'u jil'i ngu', masi xtyanu ngu' lcaa cha' bi', pana caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jil'i ngu'. Lo'o jua'a xa' caja quiña'a la cha' jil'i ngu' bi', tsa ña'a nu nguna' jil'i ngu' bi' ngua ti' ngu'.

³⁰ Pana nu ngu' nu tyu'u tucua lo'o cua tye ti cha' bi' laca ngu' nu caca nde loo la; nu ngu' nu ndu'u tucua clyo, bi' ngu' laca nu tyanu nde chu' la li'.

20

Cuii jil'i ngu' nu ndya'a ne' xña jil'i ñati

¹ Chaca cha' nti' na' chcu' lo'o ma juani, cha' caca cuayá' ti' ma ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya jil'i ñati. Chcu' na' sca cuii cuentya jil'i sca nu laca xu'na msu. Ngua sca tsá nde tlya ndu'u yu ndyaa yu lcaya' cha' chcu' yu lo'o ngu' nu caca msu jil'i, si cua'ni ngu' cña ne' lo'o jil'i yu ca su ndyataa yaca si'yu losu' tyixi.

² Ta yu xcaya' msu ñi'ya nu nda ti ngu' tyempo bi', nacui xu'na msu bi' jil'i ngu'; tso'o tsa nti' ngu' msu bi', si caja tsa lo cua caya' jil'i ngu'. Li' ndu'u msu bi' ndyaa ngu' ne' lo'o jil'i yu bi', cha' cua'ni ngu' cña.

³ Nu lo'o cua ndye sna hora ntsu'u ngu' cña, li' ndyaa xu'na ngu' bi' lcaya' chaca quiya'. Ndacua na'a yu jil'i xa' la ñati, pana ndu ti ngu' cha' bilya caja cña jil'i ngu'.

⁴ Li' nchcu' yu lo'o ngu' bi': "Yaa clya ma, cua'ni ma cña ne' lo'o 'na. Stu'ba cua'ni ma cña lo'o msu 'na, cha' cua ntsu'u ngu' ndyu'ni ngu' cña 'na juani. Ta na' caya' tso'o jil'i ma li'", nacui yu. Hora ti ndyaa ngu' ne' xña jil'i xu'na msu bi' li'.

⁵ Lo'o li' xa' ndyaa xu'na msu bi' lcaya' nde hora, jua'a chaca quiya' na'a yu jil'i xi xa' la ngu' cha' na ndu ti ngu'. La cui' ti cha' nchcu' yu lo'o ngu' bi' li', lo'o li' la cui' jua'a ngua chaca quiya' hora cua sna nde ngusii.

⁶ Nu lo'o cua ngusii la ña'a ti tya ndu xi ñati lcaya' bi'. Nchcu' xu'na msu bi' lo'o ngu' li': "¿Ni cha' laca na ndu ti ma ca nde tyucui tsá?", nacui yu jil'i ñati bi'. "¿Ha ná ntsu'u cña jil'i ma lacua?"

⁷ "Ná ntsu'u ñati nu nti' msu juani", nacui ngu' jil'i. "Yaa clya ma cua'ni ma xi cña ne' lo'o 'na lacua", nacui xu'na msu bi' jil'i ngu' li'.

⁸ Tiya' la li' lo'o cua tyaa ti cuichaa, li' nchcu' xu'na cña bi' lo'o nu laca loo jil'i msu: "Xi'ya nu'u jil'i lcaa msu juani cha' ta nu'u xcaya' ngu'", nacui. "Clyo ta xcaya' msu nu ndyalaa ca ti. Cuati su cua tye, li' ta nu'u xcaya' ñati nu ndyalaa tya tlya la."

⁹ Li' ndyalaa ngu' nu nguxana ca ti cña ca slo yu, pana nda yu xcaya' ngu' ñi'ya si ntsu'u ngu' cña tyucui tsá.

¹⁰ Ca tiya' la, li' ndyalaa ngu' nu nguxana cña tya tlya la slo yu. Ngulacua ti' msu bi' cha' quiña'a la cña caja xcaya' ngu' li', pana stu'ba ti ngujui xcaya' lcaa msu jil'i.

¹¹ Ñasi' xi msu nu nguxana cña tya tlya li'.

¹² "Tyucui tsá ngua'ni ya cña jinu'u", nacui msu bi' jil'i xu'na. "Masi tyique' tsa cua nde hora, ña'a ti tya ngua'ni ya cña jinu'u. Lo'o juani, stu'ba ngujui xcaya' lcaa tya'a ntsu'u ya cña, masi sca hora ti ngua'ni ngu' jua cña jinu'u", nacui msu nu nguxana cña nde tlya bi'.

¹³ Li' nguxacui xu'na cña bi' cha' jil'i msu ñasi' bi': "Si'i cha' cuxi nu ndyu'ni na' lo'o ma. ¿Ha si'i na cua ngüiñi cha' jna' lo'o ma ni tsa lo xcaya' nu ta na' jil'i ma? Lo'o jua'a, tsa lo cua cña xcaya' cu'ma nda na' jil'i ma juani.

¹⁴ Xñi ma xcaya' ma, tyaa ma li'. Ná ntsu'u cha' ca ñasi' cu'ma 'na. Si nti' na' cua'ni na' cha' stu'ba xcaya' cu'ma lo'o nu xa' la msu nu xti ti hora ngua'ni cña, tso'o tsa lacua.

¹⁵ Ntsu'u chacuayá' jna' cua'ni na' ñi'ya nu nti' ti na' cua'ni na' lo'o cña 'na. ¿Ha si'i jua'a? ¿Ni cha' laca liye' ti' ma ña'a ma 'na, cha' tso'o ti xcaya' nda na' jil'i lcaa msu 'na?', nacui xu'na msu bi'.

¹⁶ Pana nu ngu' nu tyu'u tucua lo'o cua tye ti cha', bi' laca ngu' nu caca nde loo la; ngu' nu ndu'u tucua clyo, bi' laca ngu' nu tyanu nde chu' la —nacui Jesús—. Cua ndacane Ni jil'i quiña'a tsa ñati cha' cua'a jyaca ngu' ni cha' nda Ni, pana cua laca ti ñati nsubi Ni jil'i cha' caca ngu' ñati jil'i Ni.

Xa' nchcu' Jesús lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycu'

¹⁷ Tya ndya'a ngu' tyucui cha' tsa ngu' ca quichi Jerusalén. Li' ndu'utsu' Jesús xi to' tyucui lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu

ndyaca tsa'a ji'i, cha' chcu' xi lo'o ngu' bi' li':

18 —Jlo ti' mā cha' tyacu' na tyaa na tyucui' nde ca'ya juani, cha' cua tsa' ti na nde Jerusalén —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—. Cajua taya' ngu' 'na nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, cha' tsa' lo'o ngu' 'na slo sti jo'ó nu laca loo, slo mstru nu nclu'u cha' jo'ó ne' laa. Cua'ni cuayá' ngu' bi' 'na li', chcu' ngu' cha' ntsu'u qui'ya 'na, cha' xqui'ya bi' ntsu'u cha' cajaa na'.

19 Li' tsa' lo'o ngu' bi' 'na slo ngu' xa' tsu' nu laca loo, cha' xtyí lo'o ngu' bi' 'na. Lo'o jua'a quiji' ngu' bi' 'na lo'o reta, cujui' ca'a ngu' bi' 'na lo' crusi li'. Pana, tsā nchca tyuna, li' tyu'ú na' chaca quiya' —nacui' Jesús.

Ndijña xtya'a Jacobo sca cha' tso'o cuentya ji'i sñi'

20 Lo'o li' yaa xtya'a Jacobo lo'o Juan ca slo Jesús. Zebedeo laca sti tyucuaa nu qui'yu bi'. Stu'ba ti yaa nu cuna'a bi' lo'o tyucuaa sñi', li' ndyatū sti' ma' slo Jesús cha' jña ma' sca cha' tso'o ji'i.

21 Li' nchcuane Jesús ji'i nu cuna'a bi':

—¿Na laca nti' nu'u? —nacui' Jesús ji'i.

—Cua'ni nu'u cha' tso'o ta nu'u chacuayá' cha' stu'ba ti chca'a sñi' na' lo'o nu'u ca su caca nu'u loo nde loo la —nacui' nu cuna'a bi'—. Culo nu'u cña cha' chca'a tsaca yu la'a tsu' cui' jinu'u, chaca yu bi' chca'a yu la'a tsu' coca jinu'u —nacui'.

22 Li' nchcu' Jesús lo'o tyucuaa nu qui'yu bi':

—Ná nchca cuayá' ti' mā ñi'ya laca cha' nu ndijña mā 'na juani —nacui' Jesús ji'i ngu'—. ¿Ha taca ji'i mā chcube' mā ñi'ya nu chcube' na', ñi'ya ca si ta ngu' sca taná nu clyaa' tsa cha' co'o na? ¿Ha talo mā si xcube' ngu' ji'i mā ñi'ya nu nga'a cha' xcube' ngu' jna', nu lo'o cujui' ngu' 'na?

—Taca ji'i cua —nacui' ngu' bi' li'.

23 —Chañi cha' lo'o cu'mā co'o mā taná clyaa' nu ntsu'u cha' co'o na' bi', lo'o jua'a chcube' mā ñi'ya nu chcube' na' —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Pana ná ntsu'u chacuayá' ta na' sca se'i nde sii' na' cha' chca'a mā lo'o na' nde loo la, cha' cua laca ngusubi ycu' Ndyosi Sti na' ji'i ñati nu chca'a nde sii' na' tyempo bi'.

24 Lo'o ndyuna nu chaca tii tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús, chi' tsa ngua ti' ngu' ña'a ngu' ji'i Jacobo lo'o ji'i tya'a yu li'.

25 Lo'o li' ngusi'ya Jesús ji'i lcaa ngu' bi', cha' tyu'u ti'i ngu' slo.

—Jlo ti' mā cha' nu laca loo ji'i ngu' xa' tsu' ni, tyaala tsa ngu' bi' —nacui' Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i—. Lye tsa nclo ngu' nu laca loo bi' cña ji'i ngu' ca quichi tyi ngu';

26 pana nu cu'mā ni, ná cua'ni mā jua'a. Lcaa lo cña nu taca xtyucua mā ji'i tya'a ñati mā, bi' cña ntsu'u cha' cua'ni mā, si cua nti' mā cha' caca mā loo ji'i ngu'.

27 Lo'o jua'a, si nti' mā cha' ndulo la cha' ji'i mā cuentya ji'i ngu' tya'a mā, ntsu'u cha' cua'ni mā ñi'ya si laca mā msu' ji'i tya'a mā, masi ná lo'o caya'.

28 Na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, ná lijyā na' nde chalyuu cha' caja msu' na; ycu' na' laca na' msu' ji'i ñati, bi' cha' lijyā na'. Na cua lijyā na' cha' cajaa na' cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati, cha' cua'ni lyaá na' ji'i quiña'a tsa ñati li' —nacui' Jesús ji'i ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i tucua tya'a ngu' cuityi'

29 Cua ndyalaa ngu' quichi Jericó. Cua tyu'u ti ngu' tyaa ngu' li', lo'o jua'a quiña'a tsa ñati ndu'u lca'a ji'i Jesús.

30 To' tyucui' su tyeje tacui ngu' nga'a tucua tya'a ngu' cuityi'; cua ndyuna ngu' cuityi' bi' cha' ycu' Jesús nteje tacui tyucui' jua, bi' cha' cui' ngusi'ya ngu' ji'i yu:

—Xu'na, cua'ni tya'na ti' nu'u ji'i ya. Jlo ti' ya cha' la cui' ñati tya'a ji'i jyo'o David laca nu'u —nacui' ngu' cuityi' bi' ji'i Jesús.

31 Pana ná ndiya ti' nu ngu' quiña'a bi', cha' lye tsa ngusi'ya ngu' cuityi' bi' ji'i Jesús.

—Cuaana ti cu'mā —nacui' ngu' ji'i ngu' cuityi' bi'.

Ná ndyuna ngu' cuityi' bi', cui' la ngusi'ya ngu' bi' li':

—Xu'na, nu'u nu laca la cui' tya'a ñati ji'i jyo'o David —nacui' ngu' cuityi' bi' ji'i Jesús—, cua'ni tya'na ti' nu'u ji'i ya.

32 Li' ndyatū Jesús, ngusi'ya ji'i ngu' cuityi' bi', cha' caa ngu' slo.

—¿Na laca nti' mā cha' cua'ni na' lo'o mā? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi' li'.

³³ —Xu'na —nacui ngu' bi' ji'i—, nti' ya cha' tyaca' tso'o xee cloo ya ña'a ya chaca quiya'.

³⁴ Tya'na tsa ti' Jesús ña'a yu ji'i ngu' bi'. Ngusta sne ya' yu chu' si'yu cloo ngu' bi' li', lo'o hora ti tyaca' tso'o xee loo ngu', ña'a ngu' chaca quiya'. Li' ndu'u ngu' bi' ndyaa ngu', nguta'a ngu' bi' lo'o Jesús.

21

Ngua'ni chi' ngu' loo Jesús lo'o ndyalaa yu nde Jerusalén

¹ Cua ngulala ti tyalaa ngu' quichi Jerusalén. Cua tyeje tacui ti ngu' sca quichi sube ti su naa Betfagé, sii' ca'ya Olivos ndi'i quichi bi'. Li' ngulo Jesús cña ji'i tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

² —Yaa ma' nde lquichi re —nacui—. Yala ti quije sca huru nu ndu ndyaaca' ji'i ma; ndu ni' lo'o sñi' ni'. Xati' ma' ji'i na'ni bi', cha' tyaa lo'o ma' ji'i ni' ca nde.

³ Pana si xcua ne ngu' ji'i ma: “¿Ni cña cua'ni ma' lo'o huru jua?” Li' ñacui ma' ji'i ngu' bi': “Ntsu'u cña cuentya ji'i ycu' nu Xu'na na cha' cua'ni huru re”. Li' hora ti ta ngu' chacuayá' ji'i ma' cha' caa ma' caa lo'o ma' ji'i ni'.

⁴ La cui' ji'i cha' bi' nchcui' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni; ndi'ya nscua cha' bi' lo' quityi:

⁵ Cacha' ma' ji'i ngu' quichi Sión:
“Ña'a ma' ña'a cha' cua li'ya ti nu laca loo ji'i ma.

Ná tyaala nu cusu' bi', hichu' huru ti ntyucua yu.

Sca huru cuañi' laca ni', sñi' na'ni nu ndy'ya yu'ba laca huru cuañi' bi'.”

⁶ Lo'o li' ndyaa nu tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lquichi bi', ñi'ya nu ngulo Jesús cña ji'i ngu'.

⁷ Ñaa lo'o ngu' ji'i huru bi' lo'o sñi'. Li' ngusta ngu' ste' ngu' hichu' huru cha' tyucua Jesús hichu' ni'. Li' ndyaa tucua Jesús hichu' ni'.

⁸ La cui' jua'a nu quiña'a tsa ñati nu ndi'i ca bi' nguscana ngu' ste' ngu', ngusta ngu' ji'i tyucuii cha' caja tyucuii tso'o su ñaa Jesús ntucua hichu' huru bi'. Xa' la ñati ngusi'yu sta' yaca cha' sta ngu' tyucuii su ñaa yu.

⁹ Lo'o lcaa ngu' nxi'ya ngu' cha' chaa ti' ngu', masi ngu' nu ndyaa nde loo la, masi ngu' nu ñaa nde chu' la; chaa tsa ti' lcaa ngu' bi'.

—Cua'ni tlyu ya jinu'u, cha' la cui' ñati tya'a ji'i jyo'o rey David laca nu'u —nacui ngu' ji'i Jesús—. Tso'o tsa cua'ni ycu' Ni lo'o nu'u cha' li'ya nu'u lo'o chacuayá' ji'i ycu' nu Xu'na na. Masi juani ti, cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi —nacui ngu'.

¹⁰ Li' ndyalaa ngu' bi' lo'o Jesús to' quichi Jerusalén, ndyati' ngu' to' lo'o quichi bi'. Ndube tsa ti' ngu' quichi bi' li'. Cui' tsa nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Tilaca laca nu li'ya re? —nacui ngu'.

¹¹ Li' nguxacui nu quiña'a tsa ñati bi' cha' ji'i ngu' quichi bi':

—Jesús Nazaret laca nu nde. Loyuu su cuentya Galilea laca quichi tyi yu. Tu'ba ji'i ycu' Ndyosi laca yu re —nacui ngu'.

Ngulo'o Jesús ji'i ngu' cuxi nu ntsu'u ne' laa tonu

¹² Lo'o li' ndyalaa Jesús to' laa tonu su ndu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi. Ndyati' yu ndyaa yu ne' laa bi'. Li' ngulo'o yu ji'i lcaa ngu' nde liya', ngu' nu ndyujui' yu'ba nde ne' laa bi', jua'a lcaa ngu' nu ndi'i ndy'ya yu'ba bi'; nguxasu Jesús mesa su nchcutsa'a ngu' cñi' ji'i ngu', nguxasu yu yaca su ntucua ngu' nu ndujui' paloma.

¹³ —Ndi'ya nscua cha' lo' quityi ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i laa re —nacui Jesús li'—: “Ni'i su caca chcu' lcaa ñati lo'o ycu' Ndyosi, jua'a ñacui ngu' cha' ji'i ni'i 'na, nacui Ni.” Jua'a nscua lo' quityi, pana juani, cua'ngua'ni ma' cha' to' tyi ngu' cuaana laca ni'i re —nacui Jesús ji'i ngu' bi'.

¹⁴ Li' ñaa xi ngu' cuityi' ca su ndu Jesús ca ne' laa tonu bi', lo'o jua'a ñaa xi ngu' nu quicha quiya'; ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o ngu' quicha bi' li'.

¹⁵ Na'a sti jo'ó nu laca loo cha' tlyu nu ngua'ni Jesús; lo'o nu mstru cha' jo'ó bi', na'a ngu' ñi'ya ngua cha' ndyaca tso'o ngu' quicha bi'. Lo'o jua'a na'a ngu' cha' ndi'i tyu' tya'a nu sube, cha' cui' tsa nchcui' nu sube bi' ndyuni' chi' ngu' loo Jesús:

—Cua'ni tlyu ya jinu'u, cha' la cui' ñati tya'a ji'i jyo'o rey David laca nu'u —nacui nu sube bi'.

Nu lo'o ndyuna ngu' tlyu bi' ñi'ya nu nchcui' nu sube, ngua ñasi' tsa ngu' nu laca loo bi' li'.

¹⁶ Hora ti nchcui' ngu' bi' lo'o Jesús:

—¿Ha ná ndyuna nu'u cha' cuiñi nu nchcui' nu sube re cuentya jinu'u? —nacui' ngu' bi' jil'i Jesús.

—Cua ndyuna na' —nacui' Jesús li'—. Si'i cha' cuiñi laca cha' nu nchcui' nu sube re. ¿Ha bilya chcui' ma lo quityi nu nscua sca cha' ndi'ya?:

Ndula tu'ba cubi', ndula tu'ba nu sube cuañi';

chañi cha' ndu'ni tlyu ngu' bi' jil'i ycu'i' Ndyosi.

¹⁷ Ndu'u Jesús ndyaa li'; ndu'u yu quich'i tlyu, ndyaa nde sca quich'i piti nu naa Beta-nia. Ca bi' ngujua' yu talya.

Ngua'ni Jesús cha' ngüityi sca yaca quityi

¹⁸ Ca chaca tsa nguxtyu Jesús ñaa nde quich'i tlyu bi', ntyute' yu li'.

¹⁹ Lo'o li' na'a yu sca yaca quityi nu ndu to' tyucui'. Ndyaa na'a yu jil'i yaca bi' si ntsu'u si'yu lo yaca bi' cha' cacu yu; pana ná ntsu'u si'yu lo, xcui' laca' ti ntsu'u lo. Li' nchcui' Jesús jil'i yaca bi':

—Nga'aa tyu'u tsiya' ti si'yu lo yaca cua chaca yija —nacui'.

Hora ti ngüityi yaca bi'.

²⁰ Ndube tsa ti' ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i li':

—¿Na laca ngua jil'i yaca quityi bi', cha' tsa tsiya' ca ngüityi yaca bi'? —nacui' ngu' bi' jil'i Jesús.

²¹ Li' nguxacu' Jesús cha' jil'i ngu' bi':

—Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma juani —nacui'—. Si chañi cha' jlya ti' ma jil'i ycu'i' Ndyosi, si si'i cha' tucua ti cha' ntsu'u tyiquee ma nchcui' ma lo'o Ni, lo'o cu'ma caca jil'i ma cua'ni ma sca cha' tlyu jua'a. Si'i cha' quityi sca yaca ti chcui' ma lo'o ycu'i' Ndyosi li', masi taca chcui' ma lo'o ca'ya jua ndi'ya: “Tyu'utsu' nu'u, yaa xcua nu'u nde lo hitya tyujo'o”, ñacu' ma jil'i. Lo'o li' jua'a caca jil'i, cha' tyu'utsu' ca'ya bi'.

²² Lcaa lo cha' nu jña ma jil'i ycu'i' Ndyosi ni, si chañi cha' jlya ti' ma jil'i ycu'i' Ni, caja cha' bi' jil'i ma li'.

Ndyu'ni Jesús cña chacuayá' jil'i ycu'i' Ndyosi

²³ Nu lo'o ndyalaa ngu' quich'i tlyu bi', li' xa' ndyatí Jesús ndyaa ne' laa tonu bi'; nclyu'u yu jil'i ñatí chaca quiya'. Lo'o li' na'a sti jo'ó nu laca loo lo'o xa' la ngu' cusu' nu laca loo, na'a ngu' jil'i Jesús. Hora ti ñaa ngu' bi' slo yu cha' xcuane ngu' cha' jil'i yu li':

—¿Tilaca laca nu nda chacuayá' jinu'u cha' cua'ni nu'u ñi'ya nu ndyu'ni nu'u juani? —nacui' ngu' nu laca loo bi' jil'i Jesús—. ¿Ma nde ngujui chacuayá' cua jinu'u? —nacui' ngu' bi' jil'i.

²⁴ —Lo'o na' xcuane na' sca cha' jil'i ma lacua, ñi'ya xacu' ma cha' 'na li' —nacui' Jesús jil'i ngu' bi' li'—. Si caja ñi'ya xacu' ma cha' re 'na, lo'o na' xacu' na' cha' jil'i ma li'; cacha' liñi na' jil'i cu'ma tilaca laca nu nda chacuayá' 'na, cha' cua'ni na' ñi'ya nu ndyu'ni na' re li'.

²⁵ Tso'o lacua, nu lo'o tya ntyucuatya Juan jil'i ngu', ¿ha chacuayá' jil'i ycu'i' Ndyosi ngua bi'? ¿Ha chacuayá' jil'i ñatí ti ngua bi'?

Li' cuaana ti nchcui' ngu' nu laca loo bi' lo'o tya'a ngu':

—¿Ñi'ya xacu' na cha' jil'i yu? Si ñacu' na: “Chacuayá' jil'i ycu'i' Ndyosi ntyucuatya Juan bi' jil'i ngu'”, ná tso'o tyu'u cha' jua'a; hora ti ñacu' yu ji'na li': “¿Ni cha' ná ngusñi ma cha' nu nchcui' yu lacua?”

²⁶ Lo'o si ñacu' na: “Chacuayá' jil'i ñatí ti ntyucuatya Juan bi'”, la cui' ti ná tso'o si ñacu' na jua'a, cha' ntsii na jil'i lcaa ngu' quich'i re, cha' lcaa ngu' jlya ti' ngu' cha' chañi cha' ngua Juan bi' tu'ba jil'i ycu'i' Ndyosi.

²⁷ Bi' cha' ndi'ya nguxacu' ngu' bi' cha' jil'i Jesús:

—Ná jlo ti' ya —nacui' ngu' bi'.

—Tso'o lacua —nacui' Jesús jil'i ngu' bi'—. Ni na', ná cacha' na' jil'i ma tilaca laca nu nda chacuayá' 'na cha' cua'ni na' ñi'ya nu ndu'ni na'.

²⁸ Tya ngulu'u la Jesús xi cha' jil'i ngu' li':

—Chcui' na' sca cui' re lo'o ma, lo'o li' xacu' ma cha' jna' —nacui' Jesús jil'i ngu'—. Cua ndi' sca nu cusu' nu ntsu'u tucua tya'a sñi' qui'yu jil'i. Li' nchcui' nu cusu' bi' lo'o sñi' nu ngula clyo: “Sñi'”, nacui' jil'i sñi' clyo bi', “yaa nu'u cua'ni cña ne' lo'o 'na juani, su ntsu'u yaca si'yu losu' tyixi 'na”.

29 “Ná tsa'a”, nacui sñi' yu li'. Pana tsa cua tsá ti xi ngua tyuju'u ti' sñi' cha' ná ndaquiya' jil'i sti, lo'o li' ndu'u ndyaa cña bi'.

30 Lo'o la cui' ti cña bi' ngulo sti jil'i nu chaca sñi' yu. “Tsa'a na', ná cube ti' nu'u”, nacui yu cuañi' bi' jil'i sti. Pana cha' cuiñi' ti nchcui', cha' ná ndyaa cña jil'i sti.

31 ¿Ñi'ya nti' cu'ma ni? Nu tyucuaa qui'yu cuañi' bi' ni, ¿tilaca laca nu ngua'ni cña nu ngua ti' sti ngu' cha' cua'ni ngu'?

—Sñi' clyo yu, bi' laca bi' —nacui ngu' jil'i Jesús li'.

—Chañi cha' jil'i ma —nacui Jesús jil'i ngu'—. Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma juani, cha' ntsu'u ngu' cuxi, ñi'ya nti' nu msu jil'i ngu' xa' tsu' nu cuiñi' ti nxñi quiña'a tsa cñi cña loo ngu', ntsu'u ngu' bi' nu yala la tyatí cha' jil'i ycu' Ndyosi, cha' caca Ni loo ne' cresiya jil'i ngu'; jua'a ntsu'u nu cuna'a calle ti nu yala la tyatí ngu' cha' jil'i ycu' Ndyosi, cha' caca Ni loo ne' cresiya jil'i ngu'. Pana cu'ma ni, tiya' tsa tyalaa cu'ma ca su ntucua ycu' Ni.

32 Nu lo'o ñaa jyo'o Juan bi' ni, xcui' cha' liñi nchcui' yu lo'o ma. Liñi tsa ngua'ni yu, pana ná ngua'ni cuentya ma tsiya' ti jil'i cha' nu nchcui' yu lo'o ma. Lo'o nu ngu' cuxi nu nxñi cñi cña loo ngu' ni, cua ndaquiya' ngu' bi' jil'i cha' nu nchcui' Juan bi' li'; jua'a nu cuna'a calle bi', ndaquiya' ngu' jil'i cha' nu nchcui' Juan. Masi cua na'a ma ñi'ya jlya ti' nu ngu' cuxi tyiquee bi' cha' nu ngulu'u Juan, ná nchca caca tyuju'u ti' ma jil'i qui'ya nu ntsu'u jil'i ycu' ca ma, xqui'ya cha' ná ngusñi ma cha' nu nchcui' Juan bi' tsiya' ti.

Cuij jil'i msu xña'a

33 'Nde chcui' na' chaca cuij lo'o ma: Ngua sca ngu' culiya', li' ndyataa yu quiña'a tsa yaca si'yu losu' tyixi. Ngusu'ba yu culiya' bi' sca lo'o hichu' yaca bi' li', xcui' yaca ye'e ndya' lo'o bi'. Lo'o jua'a ngüiñá yu sca pilya cha' tyatá si'yu losu' ndacua, cha' tyu'u hitya tyixi nu ntsu'u jil'i si'yu bi'. Li' ngüiñá yu sca ni'i su tyu ngu' cua jil'i cña bi'.

'Li' nda nu xu'na yuu bi' yuu ngüijña xi xa' la ñati, cha' cua'ni ngu' cña ne' lo'o jil'i yu, cha' ntsu'u sca cña tsa yu tyijyu'.

34 Tiya' la lo'o cua ngulala ti tyempo xuu ngu' si'yu bi', tyijyu' ndi'i xu'na yuu bi'. Li' ngulo yu cña jil'i ngu' msu jil'i yu cha' tsa ngu' ca su ntsu'u ngu' nu ndyu'ni cña ne' lo'o jil'i, cha' tsa squi'ya ngu' msu bi' sa yu'be si'yu nu nga'a cha' tyanu jil'i xu'na yuu bi'.

35 Pana lo'o na'a ti nu ngu' nu ndyu'ni cña bi' jil'i ngu' msu nu ngulaa bi', hora ti ndaya' ngu' jil'i ngu' msu bi'; ngujui' ngu' jil'i tsaca yu, ndyujui' ngu' jil'i chaca yu, ngujui' ngu' quee jil'i xi xa' la ngu'.

36 Li' nda xu'na yuu bi' jil'i chaca latya msu, cha' ndyaa ngu' slo nu ngu' nu ndyu'ni cña bi'; pana na'a ti ngu' bi' jil'i msu bi', li' la cui' ti cha' cuxi ngua'ni ngu' bi' lo'o msu bi'.

37 'Ca tiya' la li' nda xu'na yuu bi' jil'i sñi' ycu' ca ndyaa slo ngu' nu ndyu'ni cña bi'. “Ná tyiquee' taquiya' ngu' bi' jil'i sñi' ycu' na”, ngua ti' xu'na yuu bi'.

38 Pana na'a ti ngu' bi' jil'i sñi' nu culiya' bi', li' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu': “Sñi' ycu' ndyalaa juani”, nacui ngu' jil'i tya'a ngu'. “Nu cua caca xu'na yaca si'yu re nde loo la, bi' cha' tso'o la si cujuui na jil'i yu, cha' tyanu lo'o re cuentya jil'na”, nacui ngu' bi'.

39 Lo'o li' ndaya' ngu' bi' jil'i sñi' xu'na yuu bi', ndyaa lo'o ngu' bi' jil'i yu nde chu' lo'o, ndyujui' ngu' bi' jil'i yu li'.

40 '¿Na laca cua'ni xu'na yuu bi' lo'o nu ngu' xña'a nu ndyu'ni cña ne' lo'o jil'i yu, nu lo'o tya'a yu chaca quiya', nti' ma? —nacui Jesús jil'i ngu' li'.

41 —Cujui' clyo xu'na yuu bi' jil'i lcaa ngu' tyaala bi' —nacui ngu' jil'i Jesús—. Lo'o li' ta yu yuu bi' jña xa' ñati cha' cua'ni ngu' cña lo yuu bi'. Culana xu'na yuu bi' jil'i ñati tso'o nu tyaja'a ta xi si'yu jil'i yu, caya' lo yuu bi'; ta ngu' si'yu lcaa yija' lo'o ndyaca tyempo nu nxuu ngu' si'yu bi'.

42 Li' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—¿Ha bilya chcui' ma lo quityi jil'i ycu' Ndyosi? Ndi'ya nscua cha':

La cui' quee tonu nu nguxcuaa cuityi ni'i jil'i clyo, cha' ná tso'o ña'a quee bi' nti' ngu',

juani cua ngujui cña cua'ni quee bi'; ndu bi' su ndulo la cha' jil'i cuentya jil'i ycu' Ndyosi.

Ycui' Ndyosi ngua'ni cha' jua'a ngua cha' bi', bi' cha' ndube tsa ti' na ji'i cha' tlyu bi'.

Jua'a nchcui' cha' nu nscua lo quityi nu ngua tya sa'ni;

⁴³ bi' cha' cacha' liñi na' ji'i ma juani, cha' nga'aa ta ycui' Ndyosi chacuayá' tyatí cu'ma cha' ji'i Ni cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ma. Pana ta Ni chacuayá' tyalaa xa' la ñati ca slo ycui' Ni, si tso'o ntsu'u tyiquee ngu' cha' cua'ni ngu' cña ji'i Ni.

⁴⁴ Lo'o cha' ji'i quee tonu bi' ni, na' laca ñi'ya laca quee tonu bi'; ñi'ya nu ngua'ni cuityi ni'i lo'o quee bi', jua'a ndyu'ni ma lo'o na'. Pana si nti' ñati tacu' ngu' lo cha' jna', nga'aa tso'o tyi'i ñati bi' li'; lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati chalyuu, tye cha' tsiya' ti ji'i ñati nu ná ntaja'a xñi cha' jna' nu lo'o yaa ngu' nde chalyuu.

⁴⁵ Sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' fariseo ni, nu lo'o ndyuna ngu' cuii nu cua nchcui' ca ti Jesús lo'o ngu', nu nchcui' cha' ji'i ngu' tyaala nu ngua'ni cña ne' lo'o ji'i nu culiya' bi', lo'o jua'a nu nchcui' cha' ji'i ngu' cuityi ni'i nu ná tso'o, li' ngua tii ngu' nu laca loo bi', cha' nchcui' ca'a Jesús cha' ji'i ycui' ngu' bi'.

⁴⁶ Lye tsa ngua ti' ngu' bi' taya' ngu' ji'i Jesús, cha' cujuui ngu' ji'i, ngua ti' ngu'; pana ná ngua ji'i ngu' bi', cha' ndyutsii ngu' ji'i nu ñati quiña'a bi', cha' quiña'a tsa ngu' jlyu ti' ngu' cha' laca Jesús sca ñati nu laca tu'ba ji'i ycui' Ndyosi.

22

Cuii ji'i ta'a su ngujui clyo'o ngu'

¹ Nchcui' Jesús chaca cuii lo'o ngu' li':

² —Chcui' na' chaca cha' lo'o ma cha' caca cuayá' ti' ma ñi'ya caca lo'o laca ycui' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati —nacu' Jesús li'—. Caca bi' ñi'ya ngua sca tsá lo'o ngua ta'a ngujui clyo'o sñi' rey. Ngua'ni rey ta'a li'.

³ Ngulo cña ji'i msu ji'i cha' tsaa ngu', tsaa chcui' ngu' lo'o lcaa ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o rey, cha' cua ndyalaa tsá nu caca ta'a bi'; pana ná ntaja'a ñati bi' caa ngu' slo rey nu ngua tsá ta'a bi'.

⁴ Xa' ngulo rey bi' cña ji'i msu ji'i, cha' tsaa ngu' slo ñati bi' chaca quiya': “Chcui' ma lo'o lcaa ñati bi', cha' cua laca ngua'ni

cho'o na' scuaa cha' cacu ngu'; cua ndyu'juui na' bata lo'o chqueru. Cua laca ntsu'u xlyaa cacu ngu' juani, si cua'ni ngu' cha' tso'o caa ngu' ta'a re yala ti, cha' cua ngujui clyo'o sñi' na'”, nacui' rey ji'i msu ji'i.

⁵ Pana ná ndu'u tucua ñati bi', cha' ná ndube ti' ngu' cha' ngujui clyo'o sñi' rey bi'; ndyaa ngu' cña ne' quixi', ndyaa xi xa' la ngu' ndyujui' ngu' yu'ba ji'i ngu'.

⁶ Lo'o jua'a xi xa' la ñati bi' ni, ndaya' ngu' ji'i msu bi', nxyi' lo'o ngu' ji'i msu bi'; cuati jua'a ntsu'u su ngujui' ngu' ji'i msu bi' ña'a cuayá' nu ndyujui' ngu' ji'i.

⁷ Nu lo'o ndyuna rey cha' nu ngua'ni ngu' bi' lo'o msu ji'i, ngua ñasi' tsa rey bi' ña'a ji'i ñati xña'a bi'. Li' ngulo rey cña ji'i sendaru ji'i cha' cujuui ngu' ji'i lcaa ñati xña'a bi', cha' su'ba ngu' quii' tyaqui quichi' tyi ñati bi'.

⁸ Li' nchcui' rey lo'o msu ji'i chaca quiya': “Cua ngua'ni cho'o na' scuaa cha' caca ta'a ngujui clyo'o sñi' na'”, nacui' rey bi'. “Pana nu ngu' nu cua nchcui' na' lo'o tsá cha' caa ngu' ta'a ca slo na', ná ntaja'a ngu' bi' caa, bi' cha' ná cacu ngu' bi' scuaa tso'o nu ntsu'u na' tsiya' ti.

⁹ Tso'o la tsaa clyu ma nde calle tlyu juani; chcui' ma lo'o lcau ti tya'a ñati nu ña'a ma ji'i nde calle jua, cha' caa ngu' ta'a ca slo na'.”

¹⁰ Li' ndu'u ngu' msu bi' ndyaa ngu' nde calle; nchcui' ngu' lo'o cua ña'a ca ñati nu ndyacua tya'a ngu' lo'o, masi ñati tso'o, masi ñati cuxi. Li' ndyu'u ti'i lcaa ñati bi' slo rey ña'a cuayá' nu ngutsa'a ni'i ji'i rey, ndi'i quiña'a tsa ñati nu cua ndyalaa ta'a slo rey bi'.

¹¹ 'Li' ndyatí ycui' rey bi', ndyaa nde ni'i cha' chcui' lo'o lcaa ñati nu ndi'i ni'i bi'. Li' na'a rey cha' nga'a sca nu qui'yu nu ná lacu' late' ji'i ta'a.

¹² Li' nchcuane rey ji'i nu qui'yu bi': “Chocue”, nacui, “¿ni cha' ndyatí nu'u ni'i re lo'o ná lacu' nu'u late' ji'i ta'a nu cua nda na' jinu'u?” Pana ná ngujui ñi'ya xacu' nu qui'yu bi' cha' ji'i rey li';

¹³ bi' cha' ngulo rey bi' cña ji'i msu ji'i: “Xñi ma ji'i nu qui'yu re, sca' ma ya' yu, lo'o jua'a sca' ma quiya' yu. Lo'o li' xcuaa ma ji'i yu nde ca bilyaa su talya tsa ña'a, ca su xñi'ya tsa ngu' ndi'i ngu', ca su lye tsa

ndacu la'ya ngu' cha' ñasi' ngu'", nacui rey bi'.

¹⁴ Lo'o ycu' Ndyosi ni, ndacane Ni jil'i quiña'a tsa ñati cha' cua'a jyaca ngu' jil'i lcaa cha' nu nchcui' Ni, pana cua laca ti ñati nu nsubi Ni jil'i cha' caca ngu' ñati jil'i Ni.

Cha' jil'i cñi cña loo ngu'

¹⁵ Li' ndu'u ngu' fariseo ndyaa ngu' cha' quiñi cha' jil'i ngu' lo'o tya'a ngu', ñi'ya nu caca jil'i ngu' cñilo'o ngu' jil'i Jesús cha' chcu' yu sca cha' cuxi.

¹⁶ Li' ngulo ngu' bi' cña jil'i xi ngu' cuañi' nu ndyaca tsa'a cha' jil'i ngu' fariseo, cha' chcu' cuayá' ngu' cuañi' bi' lo'o Jesús, ngua ti' ngu'. Li' ndyaa ngu' bi' slo Jesús lo'o xi xa' la ñati nu ndya'a lo'o taju ngu' nu cuentya jil'i rey Herodes.

—Mstru —nacui nu ngu' cuañi' bi' jil'i Jesús li'—, jlo ti' ya cha' liñi tsa ndu'ni nu'u; la cui' cha' liñi nu ntsu'u jil'i ycu' Ndyosi, bi' ti cha' laca nu nclu'u nu'u jil'i ngu'. Ná ndube ti' nu'u ñi'ya ndañi cha' nu nchcui' ngu' jinu'u; sca ti cuayá' nti' nu'u ña'a nu'u jil'i lcaa ñati, masi ngu' ti'i, masi ngu' tonu.

¹⁷ Tyu'u cha' clyu ti' jinu'u, cacha' nu'u cha' liñi jil'i ya: ¿Ha tso'o si ta na cñi cña loo na jil'i rey tlyu nu ndi'i xa' tsu' bi'?

¹⁸ Pana ngua tii Jesús ñi'ya laca cha' cuxi nu nclyacua ti' ngu' bi', bi' cha' ndi'ya nguxacui yu cha' jil'i ngu':

—Cuiñi tsa cu'ma ni. ¿Ni cha' laca nchcui' cuayá' ma lo'o na? —nacui Jesús jil'i ngu' bi'—.

¹⁹ Culu'u ma sca cñi 'na, la cui' tya'a cñi plata nu nda na jil'i ngu' nu nxñi cñi cña loo na.

Li' ñaa lo'o ngu' jil'i sca cñi plata bi' slo Jesús.

²⁰ —¿Tilaca nu ca jil'i lcui nga'a chu' cñi re? —nacui Jesús jil'i ngu' bi'—. ¿Ti jil'i laca xtañi nu nscua re? —nacui.

²¹ —Xtañi rey tlyu nu ndi'i xa' tsu', bi' nga'a chu' cñi cua —nacui ngu' li'.

—Tso'o —nacui Jesús li'—, jil'i rey tlyu bi' tya ma cñi cña loo nu nga'a cha' ta ma jil'i lacua, lo'o jua'a jil'i ycu' Ndyosi tya ma lcaa na nu ntsu'u cha' tya ma jil'i Ni.

²² Ndube tsa ti' ngu' bi' li', cha' nchca tsa jil'i Jesús xtyacui cha' lo'o ngu'. Ndu'u ngu' bi' ndyaa ngu' li'.

Nchcuane ngu' jil'i Jesús ñi'ya caca lo'o tyu'ú ñati chaca quiya'

²³ Lo'o la cui' tsa bi' ñaa xi ngu' saduceo slo Jesús, bi' laca sca latya ñati nu nchcui' cha' nga'aa tyu'ú ñati chaca quiya' lo'o cua ngujui ngu'. Nchcuane ngu' bi' sca cha' jil'i Jesús li':

²⁴ —Mstru —nacui ngu' bi' jil'i—, sa'ni la nda jyo'o Moisés sca cha' lo'o na cuentya jil'i tya'a ngula ngu'. Nu lo'o cua ngujui tsaca yu ni, si cua ngujui clyo'o yu pana bilya caja sñi' yu, li' ntsu'u cña jil'i tya'a ngula yu nu ntucua ycu' ti cha' caja clyo'o lo'o nu cuna'a nu ngua clyo'o jyo'o tya'a yu. Li' chcu' ngu' jil'i sñi' clyo ngu' cha' sñi' nu qui'yu nu cua ngujui bi' laca bi', cha' ná chcuna' xtañi yu nu cua ngujui bi'. Jua'a nchcui' Moisés sa'ni la.

²⁵ Ndi'ya ngua sca quiya': Ntsu'u cati tya'a nu qui'yu tya'a ngula, tya'a quichi tyi ya. Li' ngujui clyo'o nu ngula clyo, pana yala tsa ngujui yu, lo'o bilya caja sñi' yu. Li' ndyanu nu cuna'a bi' cuentya jil'i tya'a yu.

²⁶ Li' ngujui clyo'o nu cuna'a bi' chaca quiya'. La cui' jua'a, yala ti ngujui chaca nu qui'yu tya'a ngula jyo'o bi'. Jua'a ngua jil'i ca ta'a ngu' qui'yu tya'a ngula jyo'o bi'.

²⁷ Ca su ndye, li' ngujui nu cuna'a bi'.

²⁸ Nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya' ni, ¿ñi'ya nu laca clyo'o ca nu cuna'a bi', cha' ca ta'a cati tya'a nu tya'a ngula ngu' ngujui clyo'o ngu' lo'o?

²⁹ Li' nguxacui Jesús cha' jil'i ngu' bi':

—Ná jlo ti' ma tsiya' ti, cha' ná nchca cuayá' ti' ma jil'i quityi jil'i ycu' Ndyosi; ná nchca cuayá' ti' ma cha' nchca tsa jil'i ycu' Ni cua'ni Ni cña tonu.

³⁰ Nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya', nga'aa ntsu'u cha' caja clyo'o ngu' ca bi'; tyil'i ngu' li' ñi'ya ndi'i xca jil'i ycu' Ndyosi ca slo Ni.

³¹ Chañi cha' ntsu'u cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya'. ¿Ha bilya chcu' ma cha' lo quityi nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ma? Ndi'ya nchcui' quityi bi':

³² “Ycu' Ndyosi Xu'na Abraham laca na',” nacui Ni, “ycui' Ndyosi Xu'na Isaac laca na', lo'o la cui' ti ycu' Ndyosi Xu'na Jacob laca na'”, nacui Ni. Ná nacui quityi bi' cha' na cua ngua ycu' Ndyosi Xu'na

ngu' bi'; ña'a ti tya laca ycuí' Ndyosi Xu'na ngu' bi' juani, lo'o jua'a laca ycuí' Ndyosi Xu'na lcaa ñati lu'ú.

³³ Lo'o ndyuna nu quiña'a tsa ñati nu nga'a slo cha' nu nclyu'u Jesús bi', ndube tsa ti' ngu' ji'i cha' bi' li'.

Cña nu ndulo la cha' cua'ni na cuentya ji'i ycuí' Ndyosi

³⁴ Nu lo'o ndyuna ngu' fariseo cha' cua ngua'ni Jesús ngana ji'i nu ngu' saduceo bi', li' ndyu'u ti'i lcaa ngu' fariseo bi' slo Jesús.

³⁵ Lo'o jua'a nga'a sca ngu' fariseo nu jlo tsa ti' lcaa cha' ji'i ycuí' Ndyosi nu nguscua jyo'o Moisés. Li' nchcuane yu ji'i Jesús cha' chcuí' cuayá' yu lo'o:

³⁶ —Mstru —nacui yu bi' ji'i Jesús—, ¿ñi'ya cha' laca nu ndulo la ji'na cha' cua'ni na, cha' nu nda ycuí' Ni lo'o jyo'o Moisés sa'ni la?

³⁷ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i yu bi':

—“Ntsu'u cha' tyucui tyiquee ma tyu'u cha' ji'i ma lo'o ycuí' Ndyosi; nu lo'o lubii ti cresiya ji'i ma, jua'a lo'o lcaa cha' nu nda'ya hique ma, tyu'u cha' ji'i ma lo'o Ni”.

³⁸ Bi' laca cha' nu tlyu la, nu ndulo la ji'na cha' cua'ni na.

³⁹ Lo'o jua'a ntsu'u chaca cha' tlyu: “Ntsu'u cha' cua'ni tya'na ti' ma ji'i tya'a ñati ma, ñi'ya laca si ndu'ni tya'na ti' ma ji'i ycuí' ca ma”.

⁴⁰ Suu lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés cuentya ji'i ycuí' Ndyosi laca tyucuaa cha' bi', lo'o jua'a suu lcaa cha' nu nchcuí' ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycuí' Ndyosi nu ngua sa'ni laca cha' bi'.

Nchcuane Jesús ji'i ngu' cuentya ji'i Cristo

⁴¹ Laja lo'o tya ndyu'u ti'i lcaa ngu' fariseo bi' su ndu Jesús, li' nchcuane yu sca cha' ji'i ngu':

⁴² —¿Ñi'ya nti' cu'ma cuentya ji'i Cristo nu ntsu'u cha' caa? —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—. ¿Tilaca ngua jyo'o cusu' ji'i nu Cristo bi' nti' ma?

—Ñati tya'a ji'i jyo'o rey David caca nu bi' —nacui ngu' ji'i.

⁴³ Li' nchcuane Jesús ji'i ngu' bi' chaca quiya':

—¿Ñi'ya ndyu'u ta cha' re nti' cu'ma, cha' cua nchcuí' jyo'o David cha' Xu'na yu laca nu Cristo bi'? Cua ngulu'u Xtyi'i ycuí'

Ndyosi cha' bi' ji'i David, bi' cha' nchcuí' yu ndi'ya:

⁴⁴ Ycuí' Ndyosi nu laca Xu'na na nacui ji'i Cristo nu Xu'na na ndi'ya:

“Tyucua nu'u nde la'a tsu' cui 'na, ña'a cuayá' nu cua'ni tye na' cha' ji'i lcaa tya'a cusuu jinu'u, cha' caca nu'u loo ji'i lcaa ca cha'”, nacui Ni ji'i Cristo.

⁴⁵ Xu'na na', nchcuí' jyo'o David ji'i Cristo. ¿Ñi'ya caca chcuí' na cha' ñati tya'a ji'i jyo'o David bi' laca Cristo lacua?

⁴⁶ Ná ntsu'u ni sca ñati ca bi' nu ngua ji'i xacui cha' ji'i Jesús li'. Lo'o jua'a xa' la tsa nde loo la nga'aa nchcuane ngu' cha' ji'i yu tsiya' ti, cha' ntsii ngu' ji'i, ñi'ya nu xacui Jesús cha' ji'i ngu'.

23

Ngusta Jesús qui'ya ji'i ngu' fariseo lo'o jua'a ji'i mstru cha' jo'ó bi'

¹ Lo'o li' nchcuí' Jesús lo'o nu quiña'a tsa ñati nu ndi'i slo yu, jua'a lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

² —Nu ngu' fariseo bi', lo'o mstru nu nclu'u cha' jo'ó ne' laa ni, jlo ti' ngu' bi' lcaa cha' ñi'ya nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi.

³ Bi' cha' tso'o cua'a jyaca ma ji'i cha' nu nclu'u ngu' bi' ji'i ma, tso'o taquiya' ma ji'i cha' nu nclu'u ngu' bi'; pana ná cua'ni ma ñi'ya nu ndu'ni ti ngu' bi'. Tso'o ti nclu'u ngu' cha' jo'ó bi', pana ná ndaquiya' ycuí' ca ngu' cha' bi'.

⁴ Lo'o jua'a nu ngu' fariseo bi' ni, nclyu ngu' cña ji'i tya'a ngu' cha' tonu tsa yu'ba qui'ya ngu'; ti'i tsa yu'ba nsta ngu' bi' scu ñati, pana ycuí' ca ngu' ni, ná sicua ngu' yu'ba bi' tsiya' ti.

⁵ Lcaa cha' nu ndu'ni nu ngu' bi' ni, ndu'ni ngu' ji'i cha' ña'a ti ñati ji'i ngu'; bi' cha' ndyaaca' juata su nscua cha' ji'i ycuí' Ndyosi hique ngu', lo'o jua'a scu ngu', cha' nti' ngu' cha' chcuí' ñati ji'i ngu' cha' tacati tsa ndu'ni ngu'. Lo'o jua'a nchcu' ngu' bi' payu nu tonu tsa lsu ndacui lo cha' ña'a ñati ji'i.

⁶ Nu lo'o ndya'a ngu' bi' sca ta'a, li' ndyaca'a ngu' su tso'o la ña'a nti' ngu'; cuati jua'a ne' laa, la cui' ti su tso'o la ña'a nti' ngu', ca bi' ntucua ngu' bi'.

7 La cui' jua'a, si tyacua tya'a ñati lo'o ngu' bi' nde calle, lo'o chcu' ñati bi' lo'o ngu', na cua'ni chi ñati loo nti' ngu' fariseo bi'; jua'a cua nti' ngu' cha' ñacui ñati ji'i, cha' mstru laca ngu'. Jua'a nti' ngu' bi'.

8 'Pana cu'ma ni, ná tso'o si ñacui ngu' ji'i ma cha' mstru laca ma; tso'o la si sca ti cha' ntsu'u tyiquee ma lo'o tya'a ma, cha' sca ti mstru ntsu'u ji'i ma, bi' laca Cristo.

9 Lo'o jua'a ná nga'a cha' ñacui ma cha' sti ma laca sca ñati chalyuu ti, cha' sca ti ycu' Ndyosi nu ntucua nde cua, bi' laca Sti ma.

10 Lo'o jua'a ná ta ma chacuayá' ji'i ñati cha' chcu' ngu' ji'i ma cha' xu'na ngu' laca ma, cha' sca ti Cristo laca Xu'na ma nu chañi ca.

11 Nu cu'ma nu ndulo la cha' ji'i ma cuentya ji'i tya'a ma, nga'a cha' cua'ni ma cua ña'a ca cña nu culo laca tya'a ma ji'i ma, masi laca ma loo ji'i ngu'.

12 Ñati nu nti' cha' caca tlyu la cuentya ji'i tya'a ngu', ntsu'u cha' ca tyuju'u ti' ngu' ca tiya' la; pana ñati nu ná ndu'ni tyixi lo'o tya'a ngu', nu ná nti' tyijiloo ji'i tya'a ngu', bi' laca nu chañi cha' caca tlyu la cuentya ji'i cu'ma.

13 'i' Tya'na tsa cu'ma ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o jua'a cu'ma ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ma! Na ndacu' ma tyucui ji'i ngu', cha' ná caca tyatí ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi, cha' ná caca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'. Ni ycu' ma, ná caca tyatí ma cha' bi', lo'o jua'a ná nda ma chacuayá' cha' tyatí xa' la ñati cha' bi'.

14 'i' Tya'na tsa cu'ma ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o jua'a cu'ma ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ma! Nxlyaá ma ni'i nu ntsu'u ji'i nu cuna'a ti'i, lo'o li' tyiquee' nchcu' ma lo'o ycu' Ndyosi slo ñati cha' ña'a ti ñati ji'i ma. Ná ca cuayá' ti' xa' ñati laca cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ma li'. Bi' cha' lye la chcube' ma ca nde loo la.

15 'i' Tya'na tsa cu'ma ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o jua'a cu'ma ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ma! Tyijyu' tsa ndya'a ma, masi tyucui nde lo yuu ti, masi tyucui nteje tacui ma tyujo'o ndya'a ma, cha' clyana ma ji'i ñati, masi sca ti ñati nu tyaja'a xtyanu ji'i nu xa' la jo'ó nu ndu'ni tlyu yu ji'i, cha' xñi yu cha' nu culu'u cu'ma ji'i yu.

Li' culu'u ma ji'i yu cha' caca yu sñi' cuiñaja nu tlyu la que cu'ma, cu'ma nu ntsu'u cha' tsa ma ca bilyaa.

16 'i' Tya'na tsa cu'ma! Na cua nti' ma culu'u ma ji'i xa' ñati; pana cuityi' ycu' ca cu'ma, cha' ná nda ma cuentya tsiya' ti. Ndi'ya nchcu' ma: "Si cua'ni ngu' jura cuentya ji'i laa tonu re cha' cua'ni lyiji ngu' sca cña, ná sca cha' laca", nacui ma. "Pana si cua'ni ngu' jura cuentya ji'i na oro nu ntsu'u ne' laa cha' cua'ni ngu' cña bi', li' ntsu'u cha' cua'ni ngu' laca cña tsiya' ti nu cua nchcu' ngu'", nacui ma.

17 'i' Ple tsa cu'ma, na cuityi' tsa ma! ¿Na laca nu ndulo la cha' ji'i nti' ma? ¿Ha tlyu la cha' ji'i na oro nu ntsu'u ne' laa bi'? ¿Ha tlyu la cha' ji'i laa tlyu su ntsu'u na oro bi', nti' ma? Sca ti cuayá' ndyu'u cha' bi'.

18 Lo'o jua'a chaca cha' nchcu' ma: "Si cua'ni ngu' jura cuentya ji'i mesa nu ntsu'u ne' laa re, cha' cua'ni lyiji ngu' sca cña, ná sca cha' laca", nacui ma. "Pana si cua'ni ngu' jura cuentya ji'i msta nu nsta ngu' lo mesa bi', cha' cua'ni ngu' cña bi', li' ntsu'u cha' cua'ni ngu' laca cña tsiya' ti nu cua nchcu' ngu'", nacui ma.

19 'i' Chañi cha' cuityi' cu'ma! ¿Na laca nu ndulo la cha' ji'i, nti' ma? ¿Ha tlyu la cha' ji'i msta bi'? ¿Ha tlyu la cha' ji'i mesa su nscua msta bi', nti' ma? Sca ti cuayá' laca cha' bi'.

20 bi' cha' nu lo'o cua'ni ngu' jura cuentya ji'i mesa bi', cha' cua'ni ngu' sca cña, stu'ba ndyu'ni ngu' jura cuentya ji'i na nu nscua lo mesa bi'.

21 Lo'o jua'a, si cua'ni ngu' jura cuentya ji'i laa tonu re, la cui' jua'a ndyu'ni ngu' jura cuentya ji'i ycu' Ndyosi, cha' lo'o ne' laa bi' ndya'a ycu' Ni.

22 La cui' ti cha' ni, si cua'ni ngu' jura cuentya ji'i sca na nu ntsu'u nde cua, la cui' jua'a ndyu'ni ngu' jura cuentya ji'i su tlyu ca su ntucua ycu' Ni, lo'o jua'a cuentya ji'i ycu' Ni li'.

23 'i' Tya'na tsa cu'ma ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o jua'a cu'ma ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ma! Tacati tsa ndu'ni ma lo'o ycu' Ndyosi lo'o laca na xca ti nu ntsu'u ji'i ma; si ntsu'u tii tya'a laca' tyunu' xlya ji'i ma ni, masi si'yu hañi, masi si'yu comino, hora ti nda ma tsaca ji'i ycu' Ndyosi li', masi ná ndaquiya' ma ji'i cha' nu

ngulu'u Ni, nu ndulo la cha' ji'i. Cua nacui ycu'i Ndyosi cha' liñi ti cua'ni cuayá' mā ji'i ñati, lo'o jua'a nacui Ni cha' cua'ni tya'na ti' mā ji'i ñati, cha' jlya tso'o ti' mā ji'i ycu'i Ni; pana ná nduna mā cha' bi'. Ntsu'u cha' taquiya' mā ji'i cha' nu ndulo la bi', masi tya cua'ni mā cha' tso'o ñi'ya nu ndyu'ni ti mā nu lo'o nda mā msta sube ti bi'.

²⁴ Nti' mā culu'u mā cha' ji'i ycu'i Ndyosi ji'i xa' ñati; pana na cuityi' ycu'i ca mā, cha' ndyacu' hiqee mā ji'i lcaa cha' liñi bi'. Ñi'ya laca si nsubii mā hitya cha' co'o mā, cha' ná co'o mā na'ni sube nu ntsu'u lo hitya bi', pana ná ndu'ni cuentya mā ji'i, si cua ntyucui' mā sca na'ni tlyu la, ñi'ya nti' sca camello.

²⁵ 'i Tya'na cu'mā ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o jua'a cu'mā ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee mā! Tso'o tsa ndyaati loo mā, ndyaati chu' cuaña' mā, ñi'ya nti' ndyaati sca tasa, ndyaati sca ca'ña; pana nde ne' cresiya ji'i mā xcui' cha' cuxi ntsu'u, cha' nti' mā xlyaa' mā na nu ntsu'u ji'i xa' ñati, cha' lya' ti' mā ji'i ñati.

²⁶ Na cuityi' mā, lcaa cu'mā ngu' fariseo. Cloyo cua'ni lubii mā ne' cresiya ji'i ycu'i ca mā, cha' tyanu lubii tyucui ña'a mā li', ñi'ya nti' ndyaati sca tasa, sca ca'ña.

²⁷ 'i Tya'na tsa cu'mā ngu' mstru cha' jo'ó lo'o cu'mā ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee mā! Ñi'ya sca ni'i sube nu ndu'ni chu' cuaá nu ndu'ni ngati ngu' ji'i, tso'o tsa ña'a ni'i bi' li', la cui' jua'a laca cu'mā. Pana xcui' tyijya jyo'o ntsu'u ne' cuaá bi', xcui' na tyucu ntsu'u bi'.

²⁸ Lo'o jua'a cu'mā ni, tso'o tsa ña'a mā nde chu' mā, liñi tsa ndu'ni mā nti' ñati; pana lo'o ña'a ycu'i Ndyosi ca nde ne' mā, tucua cha' ntsu'u tyiquee mā, cuxi tsa cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i mā, nti' Ni.

²⁹ 'i Tya'na tsa cu'mā ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o jua'a cu'mā ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee mā! Tso'o tsa ña'a ni'i sube nu ndiñá mā chu' cuaá su ndyatsi' jyo'o nu cua yaa nchcui' cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ñati nu ngua sa'ni la; tso'o tsa ndalya' mā ji'i ni'i bi' nu ntucua chu' cuaá su ndyatsi' jyo'o nu tso'o tsa tyiquee nu ngua sa'ni la.

³⁰ “Cuxi tsa ngua'ni jyo'o cusu' ji'i ya cua sa'ni”, nacui mā. “Si cua nguti'i ya chalyuu nu ngua tyempo bi', ná lo'o cua ndyujui ya ji'i ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi bi'”, nacui mā.

³¹ Jlo ti' mā cha' laca mā la cui' tya'a ñati lo'o jyo'o cusu' ji'i mā nu cua ndyujui ji'i ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi nu ngua sa'ni; ña'a ti cuxi tyiquee mā juani, ñi'ya nu cuxi tyiquee jyo'o cusu' ji'i mā nu ngua li'.

³² Tso'o lacua. Tya cua'ni la mā cha' cuxi nu ngua'ni jyo'o cusu' ji'i mā nu ngua sa'ni li'.

³³ 'i Ñi'ya nti' cuaña, jua'a nti' cu'mā! Tajua' tsa ndyu'ni mā cha' cuxi. ¿Ha nti' mā cha' clyaa' mā ji'i ycu'i Ndyosi cha' ná chcube' mā ca bilyaa? Ná taca ji'i mā jua'a.

³⁴ Bi' cha' ta na' ji'i ñati 'na cha' caa ca slo mā; masi ngu' nu laca tu'ba 'na, masi ngu' nu jlo ti' cha' jna', masi ngu' mstru nu cuentya jna', ta na' ji'i ngu' cha' caa ngu' ca slo mā. Jlo ti' na' cha' tyaala tsa cu'mā; cujui mā ji'i xi ñati bi', cujui' ca'a mā ji'i xi xa' la ñati bi' lo'o reta. Masi ne' laa ji'i mā, cua'ni lya' tsa ti' mā ji'i ngu' bi' ña'a cuayá' nu culo'o mā ji'i ngu' bi', cha' ná tyanu ngu' bi' quichi tyi mā tsiya' ti.

³⁵ Bi' cha' lacua, tyanu qui'ya ji'i mā xqui'ya cha' cua ndyujui jyo'o cusu' ji'i mā ji'i quiña'a tsa ñati nu nchcui' cha' liñi tya sa'ni la, tya lo'o ngujui Abel nu ngua tya cloyo la, ña'a cuayá' nu ngujui Zacarías sñi' Berequías. Nu jyo'o Zacarías ni, cua ndyujui ngu' ji'i yu su ndu' yu ne' laa, ca su laja cla'be to' mesa su ndyaqui msta, nu lo'o cua tsa ti yu ni' su tacati tsa. Stu'ba ndyu'u cha' ñi'ya laca si ycu'i ca mā cua ndyujui mā ji'i jyo'o cusu' bi', cha' la cui' cha' cuxi bi' ntsu'u tyiquee mā juani.

³⁶ Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā juani, cha' bilya cajaa mā lo'o tlyu tsa cha' cuxi caca ji'i cu'mā ngu' nasiyu nde xqui'ya qui'ya nu ndyanu ji'i mā.

Ngusi'ya tsa Jesús xqui'ya quichi Jerusalén

³⁷ 'i Tya'na tsa cu'mā ngu' Jerusalén! Tucui tsa cha' ntsu'u ji'i mā. Tya sa'ni la ndyujui mā ji'i ñati nu ngua'a lo ycu'i Ndyosi cña ji'i, masi ngujui' mā quee ji'i ngu' nu laca

tu'ba ji'i Ni. Tyuu tsa quiya' ngua ti' na' cha' cua'ni tyaca'a na' ji'i ma cha' na ca cuxi ji'i ma. Ñi'ya nti' sca su'u nu nxuti'i ji'i sñi' ne' lu'be ni', jua'a ngua ti' na' cua'ni na' lo'o ma; pana ná nda ma chacuayá' 'na tsiya' ti.

³⁸ Bi' cha' xñi'i ti tyanu quichi tyi ma juani.

³⁹ Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma juani, cha' nga'aa ña'a ma 'na ña'a cuayá' nu tyalaa tyempo lo'o chcui' ma cha' 'na: “Tso'o tsa ndyu'ni ycu' Ndyosi lo'o ñati nu lijya chacuayá' ji'i ycu' nu Xu'na na”, ñacu' ma li'.

24

Ngulala ti cati laa tonu

¹ Lo'o li' ndu'u Jesús ne' laa tonu bi'; na cua tyaa ti, lo'o lye tsa nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu lo'o yu cha' ji'i laa tonu bi', cha' tso'o tsa ña'a lcaa ni'i nu cuentya ji'i laa bi'.

² Li' nguxacu' Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Ña'a tso'o ma ji'i lcaa cha' nu ntsu'u ji'i laa tonu re —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—. Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma juani, cha' tye laa re cati ña'a cuayá' ni sca quee nu ntsu'u sii' laa re, nga'aa tyanu bi' hichu' tya'a.

Cha' ti' nu caca lo'o cua tye ti chalyuu

³ Li' ndyaa ngu' nde lo xlya ca'ya Olivos. Ca bi' ndyaca'a Jesús, lo'o li' cuaana ti nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o yu, nchcuane ngu' ji'i:

—Cuacha' nu'u ji'i cua, ¿ni jacua' caca cha' cuxi bi' ji'i laa tonu bi'? Lo'o jua'a, ¿ñi'ya caca cha' lo'o caa nu'u, nu lo'o cua tye ti chalyuu? —nacui' ngu' bi' ji'i.

⁴ Li' ngulu'u la xi Jesús ji'i ngu' bi':

—Cua'ni tii ti' ma, cui'ya ma cuentya cha' ná tucui' cñilo'o ji'i ma —nacui'—.

⁵ Nde loo la caa tyuu tya'a ngu' cuiñi nu ñacu' cha' cuentya jna' lijya ngu'. “Cristo laca na”, ñacu' ngu' bi' ji'i ma, lo'o jua'a cñilo'o ngu' ji'i quiña'a ñati nu jlya ti' cha' bi'.

⁶ Tyempo bi' cañi cha' nxuu tya'a ngu' nasiyu re lo'o ngu' xa' nasiyu, lo'o jua'a caja cha' ji'i ma cha' nxuu tya'a ngu' nasiyu tyijyu'. Ná cutsii ma li'. Ntsu'u cha' caca jua'a, pana tya lyiji tye chalyuu li'.

⁷ Xuu tya'a ñati sca tsu' lo'o ngu' chaca tsu', lo'o jua'a xu' tya'a ñati sca quichi tlyu lo'o ñati chaca quichi tlyu. Li' caja jbi'ña ji'i ngu', caa quicha nu xñi ji'i lcaa ngu', lo'o jua'a tyuu se'i clyacu' chalyuu li'.

⁸ Pana lcaa cha' bi' caca lo'o chca nguxana ti cha' chcube' ñati chalyuu, si'i na cua ndye chalyuu li'.

⁹ Nu lo'o xana cha' cuxi bi', tejeya' ngu' ji'i ma cha' xcube' ngu' ji'i ma, hasta ña'a cuayá' nu cujuui ngu' ji'i ma, cha' ntsu'u ngu' tyucui ña'a chalyuu nu caca ti' ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ma xqui'ya na';

¹⁰ bi' cha' tyuu tya'a ngu' tya'a ma caca taja ti' ngu' jna', nga'aa talo ngu' cha' xñi la ngu' cha' 'na li'. Lo'o jua'a ntsu'u ngu' tya'a ma nu cujuui cuañi' ngu' ji'i tya'a ma ya' ngu' cuxi, jua'a ntsu'u ngu' tya'a ma nu caca ti' ti' ngu' ña'a ngu' ji'i xa' la ngu' tya'a ma li'.

¹¹ La cui' jua'a tyu'u tucua quiña'a ngu' cuiñi, nu laca tu'ba ji'i ycu' Ndyosi, ñacu' ngu'. Cñilo'o ngu' bi' ji'i tyuu tya'a ma, cu'ma nu laca ma ñati 'na.

¹² Quiña'a tsa cha' cuxi caca, ña'a cuayá' nu quiña'a tsa ngu' tya'a ma nga'aa cua'ni tya'na ti' ngu' ji'i xa' la ngu' tya'a ma.

¹³ Pana ná cube ti' ma, lcaa cu'ma nu talo tyiquee ma ji'i cha' cuxi bi', cua'ni lyaá na' ji'i cu'ma li', ña'a cuayá' nu tye chalyuu —nacui' Jesús—.

¹⁴ Ntsu'u cha' culu'u ma cha' jna' ji'i ñati, lcaa cha' tso'o nu nchcui' na', ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati; ntsu'u cha' chcui' ma cha' bi' lo'o ñati tyucui ña'a chalyuu, cha' caca cuayá' ti' ngu' ji'i cha' bi' nde lcaa nasiyu. Lo'o li' tye chalyuu.

¹⁵ Jyo'o Daniel nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni ni, cua nchcui' yu cuentya ji'i sca na nu suba' tsa, nu cua'ni ñu'u ji'i lcaa na lubii. (Caca cuayá' ti' cu'ma ji'i cha' bi' nu lo'o chcui' ma lo quityi re.) Nu lo'o ña'a ma cha' ndu na suba' bi' ca su tacati tsa ne' laa tonu bi' —nacui' Jesús—,

¹⁶ li' ca cuayá' ti' ma cha' tso'o la si xna lcaa ma nu ndi'i ma nde loyuu su cuentya Judea, xna ma cha' tyu'u cuatsi' ma laja ca'ya.

¹⁷ Si ndu ñati que ni'i ji'i tsa bi', nga'aa ta tyempo tyati' ngu' ni'i cha' culo ngu' yu'ba

nu ntsu'u ji'i ngu'; nga'a cha' ca'ya clya ngu' bi' nde lo yuu cha' xna clya ngu' li'.

18 Lo'o jua'a si ntsu'u ngu' ne' quixi', nga'aa ta tyempo ji'i ngu' cha' xtyuu ngu' tyaa ngu' nde to' tyi ngu', cha' squi'ya ngu' te' quicha' ji'i ngu'; nga'a cha' xna clya ngu' bi' li'.

19 Lo'o jua'a tya'na tsa caca ji'i nu cuna'a tana lo'o tyalaa tsā bi', tya'na tsa ngu' cuna'a nu ntsu'u cubi' cuañi' nu tya ndyati' li'.

20 Tso'o si jña mā cha' ji'i ycu' Ndyosi cha' ná ntsu'u cha' xna mā lo'o caca tyempo tlya', cha' ná ntsu'u cha' xna mā tsā ta'a nu ndi'i cña' ngu'.

21 Tyempo lo'o lye tsa chcube' ngu' caca bi', nu lo'o ntsu'u cha' xna mā li'; bilya chcube' ñati chalyuu jua'a tya lo'o ngüiñá ycu' Ni chalyuu hasta juani, lo'o jua'a nga'aa si'i jua'a chcube' ñati tyempo ca nde loo la.

22 Pana cua nacui ycu' nu Xu'na na cha' xti ti tsā caca tyempo nu chcube' ngu' jua'a; si tyiquee' talo tyempo cuxi bi', nga'aa clyaá ni tsaca ñati chalyuu li'. Pana tya'na ti' ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i ñati ji'i Ni, bi' cha' cua'ni Ni cha' xti ti tsā caca tyempo cuxi bi'.

23 'Nu lo'o caca tyempo bi', si ñacu' ngu': "Ña'a mā ña'a, cua ndyalaa Cristo ca nde"; jua'a si ntsu'u ngu' nu hcui' ndi'ya: "Cua ndyalaa Cristo quichi' jua", ná taquiya' mā ji'i cha' cuiñi nu nchcui' ngu' bi' li',

24 cha' Cristo cuiñi caca nu bi'. Lo'o jua'a tyu'u tucua xi ngu' cuiñi nu hcui' cha' tu'ba ji'i ycu' Ndyosi laca ycu' ca ngu', nu cuiñi ti cua'ni cha' tlyu cha' cube tsa ti' xa' ñati; cua'ni ngu' cuiñi bi' jua'a, cha' nti' ngu' cua'ni ngu' ngana ji'i mā, lo'o jua'a ji'i lcaa ñati nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i.

25 Cua ndacha' na' cha' bi' ji'i mā juani, nu tya lyiji caca cha' cuxi bi',

26 cha' ná cua'a jyaca mā ji'i ngu' si ñacu' ngu': "Tsaa na slo Cristo. Nga'a ycu' yu ne' quixi' jua juani." Ná tsaa mā lo'o ngu' li'. Ná taquiya' mā ji'i ngu' si ñacu' ngu' ji'i mā: "Cuaana ti ndi'i yu ne' ni'i jua juani". Ná xñi mā cha' nu hcui' ngu' bi' tsiya' ti.

27 Ñi'ya laca lo'o ndyubii xee tyi'yu tyucui ña'a nde cua, ña'a lcaa ñati ji'i li'; jua'a caca lo'o caa na' chaca quiya', la cui' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati.

28 Nu lo'o ntsiya sca na tyucu, hora ti tyalaa culexu slo.

Ndi'ya caca lo'o chaca quiya' caa ycu' nu cua lijya cha' caca ñati

29 'Nu lo'o cua ndye tsā nu nga'a cha' chcube' ngu', li' yala ti caca talya ña'a xee cuichaa, lo'o jua'a nga'aa tyaca' xee co' li'. Tyalú cui' lo'o cualya nu ntsu'u nde cua ca lo yuu, lo'o jua'a xquiña Ni lcaa na nu ntsu'u nde cua.

30 Li' nde cua tyu'u tucua cuayá' nu sta na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati. Lye tsa caca xñi' ti' lcaa ñati chalyuu nu ndi'i cua ña'a ca quichi' tyi ngu', xi'ya tsa ngu' li'. Lo'o na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati ni, ña'a ngu' 'na cha' lijya na' laja coo nu ndubi tsa ña'a; lye xi ña'a caca li', cha' lo'o lcaa juersa 'na caa na' li'.

31 Nu lo'o lye cañi cui' hcua, li' culo na' cña ji'i quiña'a tsa tya'a xca 'na cha' caa xca bi', cha' xuti'i se'i ti ji'i lcaa ñati nu cua ngusubi ycu' Ni ji'i; macala su ndi'i ngu' tyucui ña'a chalyuu tyu'u ngu' caa ngu' li'.

32 'Ntsu'u sca cha' nu ca tsa'a na lo'o ña'a na yaca, masi yaca quityi, masi yaca ntsati. Nu lo'o xana tyucua sati, li' caluu laca' bi'; jlo ti' na cha' cua ngulala ti tyalaa ni tyo li'.

33 Lo'o jua'a, lo'o ña'a mā cha' tyu'u tucua lcaa cha' nu nchcui' na' lo'o mā tsā, li' ca cuayá' ti' mā cha' cua ngulala ti tyempo lo'o tye cha' re.

34 Cha' liñi hcui' na' lo'o mā juani, cha' bilya cajaa lcaa ñati nu lu'ú chalyuu juani lo'o caca cha' nu cua nchcui' na' ji'i tsā.

35 Masi tye lcaa na nu ntsu'u nde cua, masi tye chalyuu re, pana ná tye tsiya' ti cha' nu nchcui' na' re, cha' xcui' cha' liñi laca cha' nu nchcui' na'.

36 'Pana tsā bi' ni, ni sca ñati ná jlo ti' ni tsā caca, ni hora caca bi'. Ni xca ji'i ycu' Ndyosi ná jlo ti' ngu', ni na' nu laca nu sca ti Sñi' ycu' Ni, ná jlo ti' na'; sca ti ycu' Ndyosi Sti na' jlo ti' cha' bi'.

37 'Ñi'ya ngua lo'o nguti'i jyo'o Noé chalyuu nu ngua sa'ni, jua'a caca tsā nu caa na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati; ná ca cuayá' ti' ñati ni tsā caca bi'.

38 Ñi'ya ngua tyempo ji'i Noé bi', nu lo'o bilya ca'ya tyo clyaa, jua'a caca tsā bi'.

Ndi'ya ngua sa'ni: ngua'ni ngu' ta'a, ndyacu ngu', ndyi'o ngu', ngujui clyo'o ngu'; ná ntsu'u cha' ngulacua ti' ngu' tsiya' ti, ngua ti' ngu', hasta ña'a cuayá' nu ndyatí Noé bi' ne' yaca ni'j jil'i.

³⁹ Ná ngua tii ngu' hasta ña'a cuayá' nu nguxana ngua'ya tyo clyaa. Li' ndye cha' jil'i lcaa ngu' bi', cha' ná ndaquiya' ngu' jil'i ycuí' Ndyosi. La cui' jua'a caca tsá lo'o caa na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, ná ca tii ngu' ni tsá caca bi'.

⁴⁰ Nu tsá bi' ni, si nga'a tucua tya'a ñati ne' quixi' cha' cua'ni ngu' cña, li' tyaa lo'o xca jil'i ycuí' Ndyosi jil'i tsaca ngu', tyanu chaca ngu' li'.

⁴¹ jua'a tsá bi' si nga'a tucua tya'a nu cuna'a sca ni'j cha' coo ngu', li' tyaa lo'o xca jil'i ycuí' Ndyosi jil'i tsaca ngu', tyanu chaca ngu' li'.

⁴² 'Bi' cha' cua'ni tii ti' mā, cha' ná jlo ti' mā tsiya' ti ni tsá laca nu caa ycuí' nu Xu'na mā.

⁴³ Ñi'ya nti' sca xu'na ni'j si cua ngua tii yu ni hora nde talya caa sca nu cuaana to' tyi yu. Ná tyiquee' cua tii ti' yu nga'a yu ni'j jil'i yu li', cha' ná ta yu chacuayá' tsiya' ti tyatí nu cuaana bi' ne' ni'j jil'i yu li'.

⁴⁴ Lo'o jua'a lcaa tsá ntsu'u cha' tii ti' tyil'i mā chalyuu, cha' ná tyiquee' tsa tsiya' ca tyu'u tucua na' caa na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati. ¿Ñi'ya cua'ni mā si ná ndi'j mā tii ti' mā li'?

Cuii jil'i msu tso'o lo'o msu xña'a

⁴⁵ ¿Ha ntsu'u ngu' cu'mā nu tyucui tyiquee mā ntaja'a mā cua'ni mā cña 'na? Ndi'ya cua'ni mā lacua: Sca msu nu tso'o ni, ta xu'na yu cña jil'i yu cha' caca yu loo ne' ni'j jil'i xu'na yu; culo xu'na yu cña jil'i yu cha' xacu yu jil'i lcaa ngu' nu ndi'j ni'j bi'.

⁴⁶ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee msu bi' lo'o caa xu'na yu chaca quiya', si chañi cha' ndyu'ni yu cña nu cua ngulo xu'na yu jil'i yu.

⁴⁷ Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā juani, cha' tlyu la cña ta xu'na yu jil'i msu bi' li', cha' caca yu loo jil'i lcaa cña nu ntsu'u jil'i xu'na yu bi'.

⁴⁸ Pana sca msu nu xña'a ni, masi ntsu'u cña nu ngulo xu'na yu jil'i yu, ná ndube ti' yu; "Tiya' tsa caa xu'na na'", culacua ti' yu, bi' cha' hora ti ca'ya sca cha' cuxi hiqee yu.

⁴⁹ Li' xana yu bi' cua'ni xña'a yu, cua'ni tyaala yu jil'i tya'a msu yu; tsa yu cacu yu, tsa yu co'o yu lo'o tya'a cu'bi ti yu li'.

⁵⁰ Lo'o li' caa xu'na msu xña'a bi' sca tsa lo'o ná tii yu bi' li', cha' ná jlo ti' msu bi' ni hora tyu'u tucua xu'na yu chaca quiya'.

⁵¹ Li' lye xcube' xu'na yu jil'i msu xña'a bi', ña'a cuayá' nu cajaa msu bi'; culo xu'na yu cña jil'i msu bi', cha' tsa yu ca bilyaa su lye tsa nchcubi' ngu', ca su nxi'ya tsa ngu', lo'o jua'a ndacu tsa la'ya ngu' cha' ñasi' ngu'. Stu'ba ti tsa yu lo'o ngu' cuiñi nu tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu'.

25

Cuii jil'i tii tya'a nu cuna'a cuañi'

¹ 'Ta na' chaca cha' lo'o mā cha' ca cuayá' ti' mā ñi'ya caca lo'o laca ycuí' Ni loo ne' cresiya jil'i ñati: Ndyaa tii tya'a nu cuna'a cuañi' ca to' tyi sca nu cuna'a nu laca cuxii jil'i ngu'; ntsu'u candil jil'i ca ta'a tii tya'a ngu', cha' jatya ngu' jil'i cutsii.

² Tonto xi nclacua ti' ca'yu tya'a nu cuna'a bi', masi tso'o la nclacua ti' nu chaca ca'yu tya'a ngu' cuna'a bi'.

³ Nu cuna'a tonto bi' ni, lo'o candil jil'i ngu' ndya'a ngu', pana ná lo'o setye cha' tyu'u ne' candil bi', cha' tyu'u xee jil'i.

⁴ Lo'o nu chaca ca'yu tya'a ngu' cuna'a nu tso'o ti nclacua ti', lo'o candil ndya'a ngu', cuati lo'o caatya setye ndya'a ngu'.

⁵ Lo'o li' tyiquee' tsa ntajatya ngu' jil'i nu cutsii bi'; ngua'ya tsa xcalá ngu', ngujua' ngu' li'.

⁶ Cla'be talya tsiya' ti nguañi ngusi'ya sca ñati: "Cua lijya cutsii juani", nacui. "Tyu'u clyā mā nde liya' cha' tsa mā tyacua tya'a mā lo'o yu, cha' tyaa lo'o mā jil'i nde ni'j."

⁷ Hora ti ngue ti' lcaa ngu' cuna'a bi' li', ngusi'yu ngu' nchcubi' ntucua lo mecha jil'i candil jil'i ngu', lo'o cua su'ba ti ngu' xa' setye ne' candil bi'.

⁸ Li' ndyi'u ti' ngu' cuna'a tonto bi' jil'i setye. ¿Ma caja bi'? Li' ngüijña ngu' bi' jil'i tya'a ngu': "Ta mā xi setye jil'i cuare, cha' cua tyubi' ti candil jil'i cua", nacui ngu' tonto bi'.

⁹ "Setye nu ntsu'u ne' caatya jil'i cua, ná tyu'u scua jil'i ca ta'a na cha' tyu'u ne' candil

ji'i lcaa na", nacui ngu' cuna'a bi'. "Tso'o la yaa clya ma ca tienda cha' cui'ya ma la xi."

¹⁰ Laja lo'o ndyaa ngu' cuna'a tonto bi', cha' cui'ya ngu' la xi setye, li' ndyalaa cutsii. Nu ngu' cuna'a nu cua laca ngua'ni cho'o candil ji'i ngu' ni, ndyaa ngu' nde ni'i ji'i cuxii lo'o cutsii bi', cha' cacu ngu' slo; hora ti ndyacu' toni'i li'.

¹¹ Ca tiya' la xi ndyalaa ngu' cuna'a tonto bi'. "Cua ndyalaa cuare juani", nacui ngu'. "Xaala clya toni'i cha' tyaa ya nde ni'i su ndi'i ma cua", nacui ngu' ji'i cutsii.

¹² Li' nguxacu' cutsii cha' ji'i ngu' cuna'a tonto bi': "Na nslo na' ji'i ma tsiya' ti, na jlo ti' na' ti ñati laca cu'ma", nacui nu cutsii bi' ji'i ngu' li'.

¹³ Tya nhcui' la xi Jesús lo'o ngu' li':

—Bi' cha' tii ti' tyi'i ma lcaa hora, cha' na jlo ti' ma ni tsa ni hora caa na' chaca quiya', na' nu cua nda Ni 'na liyyaa cha' caca na' ñati.

Cui' ji'i sna tya'a msu lo'o cñi

¹⁴ Lo'o jua'a, ta na' chaca cha' lo'o ma, cha' ca cuayá' ti' ma ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati: Cua tsa ti sca nu culiya' tyijyu', bi' cha' ngusi'ya yu ji'i ca ta'a msu ji'i, cha' caa ngu' slo. Li' nguxtyanu xu'na ngu' xi cñi ji'i scaa msu bi', cha' cua'ni ngu' cña lo'o cñi bi' cuentya ji'i ycu' nu culiya' bi'.

¹⁵ Nda nu cusu' ca'yu mil cñi plata ji'i msu nu yaa tya clyo, lo'o jua'a nda yu tucua mil ji'i chaca msu, lo'o jua'a nda yu sca mil ji'i chaca msu, cha' jlo ti' xu'na ngu' ñi'ya caca ji'i scaa msu bi' cua'ni cña lo'o cñi bi'. Li' ndu'u xu'na ngu', ndyaa tyijyu'.

¹⁶ Hora ti ndyaa msu nu ntsu'u ca'yu mil cñi plata ji'i, ngüi'ya yu yu'ba lo'o cñi bi'. Li' ndyujui' yu yu'ba bi', ngua'ni yu ngana ña'a cuayá' nu ngujui chaca ca'yu mil cñi plata ji'i.

¹⁷ Lo'o jua'a ngua'ni chaca msu nu ntsu'u tucua mil cñi plata ji'i, ngua'ni yu ngana ña'a cuayá' nu ngujui chaca tyucuaa mil cñi plata ji'i yu.

¹⁸ Pana nu msu nu ntsu'u sca mil ti cñi plata ji'i ni, ngulu yu sca tyuu ne' yuu, ngusu'ba cuatsi' yu cñi ji'i xu'na yu ne' yuu bi' li'.

¹⁹ Tyiquee' ndyaa xu'na msu bi', lo'o li' ndyalaa yu to' tyi yu chaca quiya'. Li' ngusi'ya yu ji'i ca ta'a msu bi', cha' caa ngu' slo, cha' ca cuayá' ti' ycu' ni cña ngua'ni ngu' lo'o cñi ji'i.

²⁰ Clyo ndyalaa msu nu nda xu'na ca'yu mil cñi plata ji'i. "Xu'na", nacui msu bi', "nda nu'u ca'yu mil cñi 'na, lo'o nu juani cua ngujui la chaca ca'yu mil cñi 'na, nu lo'o cua ngua'ni na' cña lo'o cñi bi' jinu'u".

²¹ "Tso'o tsa cña nu ngua'ni nu'u", nacui xu'na msu bi' ji'i. "Sca msu tso'o laca nu'u, cha' tso'o tsa ndaquiya' nu'u ji'i cha' 'na. Sca cña sube ti nda na' jinu'u tsubi', pana ta na' cña nu cua tlyu la jinu'u, cha' cua'ni nu'u nde loo la. Stu'ba ti tyi'i nu'u slo na', cha' stu'ba ti ca tso'o tyiquee nu'u lo'o na'", nacui xu'na bi' li'.

²² Lo'o li' ndyalaa chaca msu nu nda xu'na tucua mil cñi plata ji'i. "Xu'na", nacui msu bi', "nda nu'u tucua mil cñi plata 'na, lo'o nu juani cua ngujui la tya tyucuaa mil cñi 'na cha' ngua'ni na' cña lo'o cñi bi' jinu'u".

²³ "Tso'o tsa cña nu ngua'ni nu'u", nacui xu'na msu bi' ji'i yu. "Sca cña sube ti nda na' jinu'u tsubi', pana ta na' chaca cña nu cua tlyu la jinu'u, cha' cua'ni nu'u nde loo la. Stu'ba ti tyi'i nu'u slo na', cha' stu'ba ti ca tso'o tyiquee nu'u lo'o na'", nacui xu'na yu li'.

²⁴ Lo'o li' ndyalaa chaca msu nu nda xu'na sca mil cñi ji'i yu. "Xu'na", nacui msu bi', "jlo ti' na' cha' ñati tiji tsa laca nu'u, cha' ndu'ni nu'u clacua masi xa' ñati ngua'ni cña bi'; jua'a nscua' nu nhcua' xa' ñati, bi' laca nu caja jinu'u.

²⁵ Bi' cha' ndyutsii na', lo'o li' ndyaa na' nguxatsi' na' cñi jinu'u ne' yuu. Nde laca cñi jinu'u lacua."

²⁶ Ngua ñasi' xu'na lo'o msu bi' li'. "Sca msu xña'a laca nu'u", nacui xu'na ji'i msu bi'. "Taja tsa nu'u", nacui. "Nacui nu'u cha' jlo ti' nu'u ñi'ya nu ndu'ni na', cha' nxuti'i na' ltya masi ná ndyataa na' nscua'; lo'o jua'a tyaa lo'o na' ji'i nscua' masi ná ngua'ni na' cña ji'i", nacui nu'u.

²⁷ ¿Ni cha' ná nda nu'u cñi 'na ji'i xa' ñati lacua, cha' cua'ni ngu' cña lo'o? Li' chca'a sñi' cñi bi' jna', cha' tya nu'u jna' lo'o

ndyalaa na' chaca quiya'.

²⁸ Tso'o la xñi mā nu sca ti mil nu ntsu'u ya' yu re, ta mā jil'i msu nu ntsu'u tii mil jil'i juani.

²⁹ Jua'a laca lo'o ñati nu ntsu'u xi cha' jil'i, tya ta na' quiña'a la cha' jil'i ñati bi', cha' quiña'a la cha' tso'o tyu'u jil'i ngu' bi'; pana ñati nu xixi ca cha' ntsu'u jil'i, si ná nti' ngu' cua'ni ngu' cña lo'o, hasta xlyaa na' nu xti ti cha' nu ntsu'u jil'i ngu' li'.

³⁰ Nu juani tsaa lo'o mā jil'i msu xña'a re, cha' xcuaa mā jil'i yu ca bilyaa, su nxi'ya tsa ngu', lo'o jua'a lye tsa ndacu la'ya ngu' cha' ñasj' ngu', cha' lye tsa nchcube' ngu' cajua."

Cua'ni cuayá' Ni jil'i lcaa lo ñati chalyuu

³¹ 'Nu lo'o tyaa na' nu cua nda Ni 'na liyyaa cha' caca na' ñati, caa na' cha' caca na' loo tsiya' ti jil'i ñati. Stu'ba ti caa na' lo'o lcaa ngu' xca 'na, lo'o li' tyaca'a na' su tlyu su cua cua la xi, sca se'i su ndubi tsa ña'a laca bi'. Ca bi' cua'ni cuayá' na' jil'i lcaa ñati li'.

³² Ntsu'u cha' tyu'u ti'i se'i ti lcaa ñati tsiya' ti tyucui ña'a chalyuu; ca slo ycu' na' tyu'u ti'i ngu', cha' cua'ni cuayá' na' jil'i ngu'. Li' sa'be tya'a na' jil'i ngu'. La cui' ñi'ya nu ndu'ni ñati nu ña'asij' jil'i xly'a', jua'a cua'ni na'; sca tsu' tyi'i ña'a latya xly'a' jil'i ngu', chaca tsu' tyi'i ña'a latya chivo jil'i ngu'.

³³ Jua'a cua'ni na', cha' la'a tsu' cui' 'na tyi'i ña'a tsaca taju ñati 'na, ñi'ya ndi'i xly'a' bi'; la'a tsu' coca su tyucua na', ca bi' tyi'i lcaa ñati cuxi, ñi'ya ndi'i chivo bi'.

³⁴ Ca li' lo'o caca na' loo tsiya' ti, chcu' na' lo'o taju ñati nu ndi'i la'a tsu' cui' 'na: "Tyaa mā ca su ntucua ycu' Ni nu laca loo, lcaa cu'ma nu tso'o tsa nti' ycu' Ndyosi Sti na' ña'a Ni jil'i mā, cha' cua ngua'ni cho'o ycu' Ni su tyi'i mā slo Ni, tya lo'o ngüiñá Ni chalyuu.

³⁵ Cu'ma ni, cua nguxacu mā 'na lo'o ntyute' na' nguti'i na' nde chalyuu; nu lo'o nguityi na' hitya, cua nda mā hitya ndyio na' li'; masi ná ndyuloo mā 'na, pana cua nda mā to' tyi mā cha' nguti'i na' li';

³⁶ lo'o quichi' ti na' su nguta'a na' chalyuu, cua nda mā late' ndyacu' na' li'; lo'o ngua quicha na' nde chalyuu, cua yaa na'a mā 'na li', nguxtyucua mā 'na; lo'o nga'a

na' ne' chcu'a, ná ndyutsij' mā ndyaa mā slo na' li'." Jua'a ñacu' na' lo'o caca na' loo.

³⁷ Li' xacu' ngu' nu lubii tyiquee cha' jna': "Xu'na, ¿ni jacua' na'a ya jinu'u cha' ntyute' nu'u? ¿Ni jacua' nguxacu ya jinu'u? ¿Ni jacua' nda ya hitya ndyio nu'u cha' ngüityi nu'u hitya?"

³⁸ ¿Ni jacua' nda ya su nguti'i nu'u masi ná ndyuloo ya jinu'u? ¿Ni jacua' nda ya late' ndyacu' nu'u lo'o nguta'a quichi' ti nu'u?"

³⁹ ¿Ni jacua' ndyaa na'a ya jinu'u lo'o ngua quicha nu'u? ¿Ni jacua' ndyaa na'a ya jinu'u lo'o nga'a nu'u ne' chcu'a? Ná jlo ti' ya, Xu'na."

⁴⁰ Lo'o li' na' nu laca na' loo tsiya' ti, chcu' na' chaca quiya' lo'o ngu' bi': "Cha' liñi nchcu' na' lo'o mā juani, cha' lo'o nguxtyucua mā jil'i sca ngu' tya'a na' nu ntsu'u cha' jil'i lo'o na', masi nguxtyucua mā jil'i sca ngu' ti'i ti, bi' tyempo ngua lo'o nguxtyucua mā 'na".

⁴¹ 'Lo'o li' chcu' na' lo'o taju ñati nu ndi'i la'a tsu' coca 'na: "Tyu'u mā liya', cu'ma nu ná ntsu'u su tyi'i mā slo ycu' Ndyosi. Yaa cly'a mā ca su ná tye tsiya' ti cha' ndyaqui quii', cha' stu'ba ti tyi'i mā lo'o nu laca xu'na cuiñaja lo'o lcaa xca jil'i, lcaa cui'i cuxi; cuentya jil'i nu cuiñaja bi' nguxtyu'u ycu' Ni quii' bi'.

⁴² Cu'ma ni, ná nda mā na cacu na' tsiya' ti lo'o ntyute' tsa na' nguti'i na' nde chalyuu; ná nda mā hitya co'o na' lo'o ngüityi na' hitya li';

⁴³ ná nda mā su tyi'i na' slo mā li', cha' ná ndyuloo mā 'na; ni ná nda mā late' cacu' na' lo'o quichi' ti na' nguta'a na' li'; ná ndyaa na'a mā 'na lo'o ngua quicha na', ni ná ndyaa mā slo na' lo'o nga'a na' ne' chcu'a."

⁴⁴ Li' xacu' ngu' nu cuxi tyiquee cha' jna' cha' laca na' loo: "Xu'na", ñacu' ngu' bi', "¿ni jacua' na'a ya jinu'u cha' ntyute' nu'u? Nu lo'o ngüityi nu'u hitya, nu lo'o quichi' ti nu'u nguta'a, nu lo'o quicha nu'u, nu lo'o nga'a nu'u ne' chcu'a, ¿ni jacua' ná nguxtyucua ya jinu'u? Ná jlo ti' ya cha' bi'."

⁴⁵ Lo'o na' cha' laca na' loo, li' chcu' na' chaca quiya' lo'o ngu' cuxi bi': "Cha' liñi nchcu' na' lo'o mā juani, cha' ná nguxtyucua mā jil'i ni sca ngu' ti'i nu ntsu'u

cha' ji'i lo'o na', bi' cha' nacui na' cha' ná ngxutyucua mā 'na tsiya' ti".

⁴⁶ Lo'o li' tyaa ngu' bi' ca bilyaa su ná tye cha' chcube' ngu'; pana ngu' nu lubii tyiquee ni, caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti ji'i ngu' bi'.

26

Cuaana ti ngüiñi cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' xñi ngu' ji'i Jesús

¹ Lo'o cua ndye nchcui' Jesús lcaa cha' bi', li' nchcui' xi lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi':

² —Jlo ti' mā cha' tucua ti tsā lyiji cha' caca ta'a sji ji'i ta'a pascua, lo'o li' tejeya' ngu' xña'a jna' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati. Tyaa lo'o ngu' 'na cha' cujuui ngu' 'na lo crusi li'.

³ La cui' tyempo nu nchcui' Jesús, li' ndyu'u ti'i tyuu tya'a sti jo'ó nu laca loo lo'o mstru cha' jo'ó lo'o ngu' cusu' ji'i ngu' judío; ndyu'u ti'i ngu' slo Caifás nu laca xu'na lcaa sti jo'ó jua.

⁴ Li' ngua'ni stu'ba ngu' cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' ñi'ya nu cua'ni ngu' cha' tejeya' ngu' ji'i Jesús cuaana ti, cha' cujuui ngu' ji'i.

⁵ —Pana ná tso'o tejeya' na ji'i yu tsā ta'a —nacui ngu' bi'—. Ca ñasi' tsa lcaa ñati nu ndi'i ta'a, lo'o tlyu tsa cha' cusu' caca bi' li' —nacui ngu' bi'.

Nda'a sca nu cuna'a setye hique Jesús

⁶ Ngua sca tsā nga'a Jesús nde quichi Betania, to' tyi Simón nu ngusñi quicha ndyatsu' cuaña' yu.

⁷ Li' ndyalaa sca nu cuna'a slo Jesús nu ndya'a lo'o ji'i sca caatyā quee alabastro nu tso'o tsa ña'a; ngutsa'a caatyā bi' ntsu'u setye tyixi xtyi'i nu quiña'a tsa nga'a. Li' ngusalú nu cuna'a bi' setye lo xlya hique Jesús su ntucua yu to' mesa.

⁸ Lo'o na'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu ñi'ya nu ngua'ni nu cuna'a bi', ngua ñasi' ngu' ji'i nu cuna'a bi' li'.

—¿Ni cha' ngusalú ñu'u ti nu cuna'a cua setye bi'? —nacui ngu' bi'—.

⁹ Quiña'a tsa nga'a setye bi'. ¿Ni cha' ná ndyujui' ngu' ji'i cha' caja cñi ta ji'i ngu' ti'i? —nacui ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi'.

¹⁰ Lo'o ngua tii Jesús cha' nu ngua'ya hique ngu' bi', nchcui' lo'o ngu' li':

—¿Ni cha' ñasi' mā ji'i nu cuna'a re? —nacui Jesús ji'i ngu' bi' li'—. Sca cha' tso'o tsa ngua'ni nu cuna'a re lo'o na'.

¹¹ Lcaa tsā ndi'i ngu' ti'i lo'o mā nde chalyuu cha' xtyucua mā ji'i ngu', pana cua tye ti tsā nu tyi'i na' lo'o mā.

¹² Cua ngusalú nu cuna'a re setye lo na', masi tya lyiji cajaa na', cha' cua'ni cho'o tyucui ña'a na' cha' tyatsi' na'.

¹³ Cha' liñi chcui' na' lo'o mā juani, cha' lcaa su cañi cha' jna' tyucui ña'a chalyuu, ca bi' cuna ngu' lcaa cha' nu ngua'ni nu cuna'a re juani, cha' tyi'u ti' ngu' cha' tso'o tsa cña nu ngua'ni nu cuna'a re.

Ndyujui' Judas cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' nu laca loo

¹⁴ Lo'o Judas Iscariote ni, tya'a ndya'a yu lo'o nu chaca tii chaca tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús, ndu'u yu ndyaa yu slo sti jo'ó nu laca loo li'.

¹⁵ —¿Ni tsa lo cñi ta mā caya' 'na si culu'u na' tyucui ji'i mā, cha' tsa mā tejeya' mā ji'i nu Jesús bi'? —nacui Judas ji'i sti jo'ó bi'.

Li' nda ngu' calaa tyii tya'a cñi plata ji'i Judas bi'.

¹⁶ Lo'o li' nlyana yu ñi'ya caca xtyucua yu ji'i ngu' bi', ni jacua' caca ji'i yu cha' cuaana ti culu'u yu tyucui ji'i ngu', cha' tsa ngu' su nga'a Jesús.

Chaca tya quiya' ndyacu Jesús sji lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi'

¹⁷ Lo'o ngua tsā clyo ji'i ta'a nu lo'o ndacu ngu' xlyá nu ná lo'o scuā tiye' ndya', li' ñaa nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i slo Jesús. Ndi'ya nchcuane ngu' ji'i li':

—¿Macala nti' nu'u cha' cua'ni cho'o ya cha' cacu na sji nu cuentya ji'i ta'a pascua? —nacui ngu'.

¹⁸ —Tsa mā lquichi ca su ndi'i tya'a tso'o na' bi'. Ndi'ya chcui' mā lo'o: “Nacui mstru ji'na cha' cua ngulala ti hora ji'i. Lo'o juani nti' ycui' nu cusu' bi' cacu sji cuentya ji'i ta'a pascua ca toni'i jinu'u lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.”

¹⁹ Li' ndu'u ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ndyaa ngu' lquichi, ngua'ni ngu' lcaa cña nu cua ngulo Jesús ji'i ngu'; ngua'ni cho'o ngu' lcaa na nu cua'nijo'o ji'i ngu' cha' cacu ngu' sji cuentya ji'i ta'a pascua.

²⁰ Lo'o cua ngusii, li' ndyalaa Jesús ni'í bi'. Li' ndyaca'a ycuí' lo'o ca ta'a ngu' nu ndyaca tsa'a jí'í to' mesa, ndyu'ni ngu' sji.

²¹ Laja li' nguxana nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Chañi cha' nchcui' na' lo'o ma juani, cha' ntsu'u tsaca cu'ma nde nu cjuui' cresiya 'na jí'í ngu' xña'a.

²² Xñi'í tsa ti' ngu' ngua lo'o ndyuna ngu' cha' bi'. Li' nguxana ngu' nchcuane ngu' jí'í Jesús:

—¿Ha na' nu ta jinu'u ya' ngu' xña'a, Xu'na? —nacui' tsaca yu jí'í Jesús.

—¿Ha na'? —nacui' chaca yu li'.

Lo'o jua'a nacui' xi xa' la ngu'.

²³ Nguxacui' Jesús cha' jí'í ngu' li':

—Ntsu'u tsaca yu tya'a ndyacu na sji juani, nu sca ti ca'ña ndyacu yu lo'o na', bi' laca nu cjuui' cresiya 'na jí'í nu ngu' xña'a bi'.

²⁴ Ñi'ya nu nscua lo quityi jí'í ycuí' Ni, jua'a nga'a cha' caca 'na, na' nu cua nda Ni 'na liyyaa cha' caca na' ñati. Pana tya'na tsa ñati nu ta 'na ya' ngu' xña'a, tso'o la ngua jí'í yu masi ná ngula yu chalyuu tsiya' ti.

²⁵ Lo'o Judas nu ngua'ni cha' cuxi bi', lo'o yu bi' nchcuane yu jí'í Jesús li':

—Mstru —nacui' Judas bi' jí'í Jesús—, ¿ha na' laca nu ta jinu'u ya' ngu' xña'a?

—La cui' nu'u —nacui' Jesús jí'í Judas li'.

²⁶ Laja lo'o ndyacu ngu', li' ngusñi Jesús sca xlyá, ndya xlyá'be jí'í ycuí' Ndyosi, ngusa'be jí'í xlyá bi'. Li' nda Jesús yu'be xlyá bi' jí'í ngu' nu ndyaca tsa'a jí'í.

—Cacu ma xlyá re, cha' ñi'ya nti' cuaña' na', jua'a nti' nu nde —nacui' Jesús jí'í ngu' bi'.

²⁷ Lo'o li' ngusñi Jesús sca vaso vino, ndya xlyá'be jí'í ycuí' Ndyosi. Li' nda vaso vino bi' jí'í ngu' nu ndyaca tsa'a jí'í.

—Lcaa cu'ma co'o ma vino re —nacui' Jesús—,

²⁸ cha' ñi'ya nti' tañi na', jua'a nti' nu nde. Laca bi' sca cha' nu culu'u liñi jí'í ma cha' chaca quiya' quiñi cha' jí'í ycuí' Ndyosi lo'o ñati chalyuu, nu lo'o tyalú tañi na' lo crusi. Jua'a cua'ni lyaá Ni jí'í quiña'a tsa tya'a ma, nu lo'o cua'ni clyu ti' Ni jí'í qui'ya nu ntsu'u jí'í ma.

²⁹ Liñi tsa cha' nu chcuí' na' lo'o ma juani, cha' nga'aa co'o na' vino juani, ña'a cuayá'

nu tyalaa tsa bi' lo'o co'o na' jí'í stu'ba ti lo'o cu'ma slo ycuí' Ndyosi Sti na', ca su ntucua ycuí' Ni nu laca loo.

Chcui' Pedro lo'o ngu' cha' ná nslo yu jí'í Jesús tsiya' ti

³⁰ Lo'o ndyula tu'ba ngu' sca jji jí'í ycuí' Ndyosi, li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' nde ca'ya Olivos.

³¹ Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Caca tyuju'u ti' lcaa cu'ma ña'a ma 'na talya ndyi. Caca bi' ñi'ya nu nscua lo quityi jí'í ycuí' Ndyosi cua sa'ni la. Ndi'ya nchcui' cha' bi': “Lo'o cjuui na' jí'í nu ña'asii jí'í xlyá', li' xna lcaa xlyá' bi', tyaa ni'”, nacui' quityi bi'.

³² Pana ca tiya' la lo'o tyu'ú na' chaca quiya', li' nde loo la tsa'a na' nde Galilea cuentya jí'í cu'ma.

³³ Li' nchcui' Pedro lo'o:

—Ná xtyanu na' jinu'u tsiya' ti —nacui' Pedro li'—. Masi ca ta'a ngu' xna ngu' jinu'u, pana na' ni, ná xna na' jinu'u.

³⁴ Li' nguxacui' Jesús cha' jí'í Pedro bi':

—Cha' liñi cacha' na' jinu'u juani —nacui'—, cha' nu lo'o bilya xi'ya ndye'e talya ndyi, sna quiya' chcui' nu'u cha' ná nslo nu'u 'na; jua'a ñacuí' nu'u jí'í ngu'.

³⁵ Li' xa' nchcui' Pedro:

—Masi ntsu'u cha' cajaa na' stu'ba ti lo'o nu'u, ná chcui' na' lo'o ñati cha' ná nslo na' jinu'u —nacui' Pedro li'.

Lo'o la cui' jua'a cha' nguxacui' xa' la ngu' nu ndyaca tsa'a jí'í Jesús li'.

Nchcui' Jesús lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu ca Getsemaní

³⁶ Lo'o li' ndyalaa Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jí'í, ndyatí ngu' ne' sca lo'o su naa Getsemaní nu nga'a ca to' quichi.

—Cua'a ma xi ndacua ti —nacui' Jesús jí'í ngu' bi'—, laja lo'o tsa'a ca nde la xi cha' chcui' na' lo'o ycuí' Ndyosi Sti na'.

³⁷ Li' tya ndyaa la xi Jesús lo'o Pedro lo'o tyucuaa sñi' Zebedeo. Ngua'ya sca cha' nu xñi'í tsa ti' Jesús xqui'ya cña tlyu nu cua tyacua ti jí'í.

³⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o nu sna tya'a ngu' bi':

—Ne' cresiya 'na ntsu'u sca cha' nu xñi'í ti' na'. Nga'aa talo na' cha' xñi'í tsa ti' na'.

Tyanu cu'ma nde ti, pana tii ti ti' ma tyi'i ma lo'o na'.

³⁹ Li' tya ndyaa la xi yu ca nde bi' la. Nde loo ti yu ndyaa stii yu lo yuu cha' xñi'i tsa ti' yu. Li' nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi, ndi'ya nu nacui' yu:

—Sti na', ¿ha ná ntsu'u xi xa' la ña'a nu cua'ni na' cña re, cha' nga'aa chcube' la na' lo'o cña tlyu re jinu'u? —nacui' Jesús ji'i ycu' Ndyosi Sti yu—. Pana nti' na' cua'ni na' cña nu nti' nu'u cha' cua'ni na'.

⁴⁰ Lo'o li' nxtyu'u yu ñaa yu su ndi'i nu ca ta'a sna ngu' bi'. Laja' tsa ngu' li'. Lo'o li' nchcui' yu lo'o nu Pedro bi':

—¿Ha ná nchca talo nu'u ni sca hora ti nu tii ti ti' nu'u tyi'i nu'u lo'o na'? —nacui' Jesús ji'i—.

⁴¹ Tii ti ti' ma tyi'i ma juani lacua, cha' chcu' ma lo'o ycu' Ndyosi cha' ná tyijiloo nu cuiñaja ji'i ma. Jlo ti' na' cha' tyucui tyiquee ma ntaja'a ma cua'ni ma cña re 'na, pana ná tyu'u scua juersa ji'i ma, yala tsa ndyaja' ma.

⁴² Li' xa' ndyaa Jesús, nchcui' lo'o ycu' Ndyosi chaca quiya':

—Sti na' —nacui' yu ji'i Ni—, si ná ntsu'u xa' ña'a nu cua'ni na' cña jinu'u, tso'o la si chcube' na' lacua, cha' nti' na' cua'ni na' lcaa cña nu nti' nu'u cha' cua'ni na'.

⁴³ Li' xa' nxtyu'u yu ñaa yu slo ngu' bi'; lo'o li' na'a yu ji'i ngu' cha' laja' ngu' chaca quiya', cha' lye tsa ndyu'u xcalá ngu'.

⁴⁴ Lo'o li' nguxtyanu yu ji'i ngu' bi', ndyaa yu nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi chaca quiya'; la cui' ti cha' nu nchcui' yu tya tsa la nchcui' yu chaca quiya'. Nu nchca sna quiya' nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu.

⁴⁵ Lo'o li' nguxtyu'u yu ñaa yu slo ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

—¿Ha tya laja' ma? —nacui' Jesús ji'i nu ngu' bi' li'—. ¿Ha bilya tyaala' xcalá ma? Que ti' ma juani, cha' cua ndyalaa hora nu xñi ngu' cuxi 'na, na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati;

⁴⁶ tyatu ma cha' tyaa na, cha' cua ndyalaa yu nu ta 'na ya' ngu' cuxi bi'.

Ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús preso

⁴⁷ Laja lo'o nchcui' Jesús jua'a, li' ndyalaa Judas slo. La cui' tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús laca nu Judas bi'. Lo'o jua'a

quiña'a tsa xa' la ñati lijya lo'o yu, nu ntsu'u maxtyi cusu'u ya', nu ntsu'u yaca ya'; lijya ngu' tyaala bi' cña nu ngulo sti jo'ó nu laca loo, la cui' jua'a cña nu ngulo lcaa ngu' cusu' nu laca loo lijya ngu'.

⁴⁸ Lo'o Judas ni, bi' laca nu cua ta ti ji'i Jesús ya' ngu' tyaala bi'. Cua ndacha' yu ji'i ngu' cua tsa la: “Sca ti yu nu cacu na' saca' lo'o chcuicha' na' ji'i yu, ji'i bi' xñi ma”. Jua'a nacui' yu ji'i ngu',

⁴⁹ bi' cha' ndyaa Judas bi' ca su ndu Jesús cha' chcuicha' ji'i yu.

—Nde ti ndu nu'u, mstru —nacui' Judas bi' ji'i Jesús.

Li' ndyacu Judas saca' Jesús.

⁵⁰ Li' nacui' Jesús ji'i Judas bi':

—Tya'a tso'o na' ngua nu'u nquicha' —nacui—. ¿Ni cña lijya nu'u ca nde juani?

Li' ntejeya' ngu' tyaala bi' ji'i Jesús, cha' tyaa lo'o ngu' ji'i.

⁵¹ Lo'o tsaca ñati nu ndyaa lo'o Jesús, hora ti ngulo yu maxtyi cusu'u ji'i yu, ngu-jui'i yu maxtyi ji'i msu ji'i xu'na sti jo'ó; ngusi' yu cu' jyaca msu bi' li'.

⁵² Lo'o li' ngulo Jesús cña ji'i yu bi':

—Xco'o nu'u maxtyi cusu'u cua hi —nacui' ji'i yu bi'—. Lcaa ngu' nu nxu'u tya'a lo'o maxtyi, jua'a cajaa ngu' bi' xqui'ya maxtyi.

⁵³ ¿Ha ná jlo ti' nu'u cha' si ña na' ji'i Sti na', hora ti culo ycu' Ni cña cha' caa tii tyucuaa tya'a taju xca ji'i Ni, cha' xtyucua xca bi' 'na?

⁵⁴ Pana ná nti' ya jua'a. Nga'a cha' caca ñi'ya nu nscua cha' lo quityi cusu' ji'i ycu' Ndyosi Sti na'.

⁵⁵ Li' nchcui' Jesús lo'o nu taju ñati tyaala nu ñaa cha' xñi ngu' ji'i:

—¿Ni cha' lijya ma lo'o maxtyi cusu'u lo'o yaca ntsu'u ya' ma, cha' xñi ma 'na? —nacui' Jesús ji'i ngu'—. ¿Ha sca nu cuaana laca na' lacua? Tyu'u tsa tsa ngua'a na' ne' laa tonu ji'i ma, ngulu'u na' cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ñati, lo'o ná ngusni ma 'na li'.

⁵⁶ Pana ñi'ya nu nguscua ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni, la cui' jua'a ndyu'ni ma lo'o na' juani.

Li' ndu'u lcaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ngusna ngu'.

Nu ngu' nu laca loo ji'i ngu' judío ngua'ni cuayá' ji'i Jesús

⁵⁷ Li' ndyaa lo'o ngu' tyaala bi' ji'i Jesús slo Caifás, xu'na sti jo'ó. Ni'i bi' cua ndyu'u ti'i lcaa mstru cha' jo'ó lo'o lcaa ngu' cusu' nu laca loo.

⁵⁸ Lo'o nu Pedro bi' ni, tyijyu' ti ndu'u lca'a yu chu' ngu' bi', hasta ña'a cuayá' nu ndyalaa ngu' ca to' lo'o ji'i xu'na sti jo'ó bi'. Li' ndyatí Pedro ne' lo'o, stu'ba ti ngua'a yu lo'o ngu' policia, cha' nti' yu ña'a yu ñi'ya caca lo'o cua'ni tye ngu' cha' ji'i Jesús.

⁵⁹ Lo'o li' lcaa ngu' tisiya, lo'o lcaa sti jo'ó nu laca loo, lo'o lcaa ngu' cusu' bi', ncllyana ngu' ñi'ya ca sta ngu' qui'ya ji'i Jesús, cha' nti' tsa ngu' cujuui ngu' ji'i. Pana ná ndu'u tucua ñati nu cujuui cuañi' ji'i yu cuentya ji'i ngu' nu laca loo bi'.

⁶⁰ Ná ngujui ñi'ya nu cua'ni ngu', masi quiña'a tsa ngu' cuiñi ndyalaa ngu' slo ngu' nu laca loo bi', cha' sta ngu' qui'ya ji'i Jesús; ná stu'ba cha' nu nchcui' nu ngu' cuiñi bi'. Su cua ndye, li' ndyalaa tucua tya'a ngu' cuiñi nu ndi'ya nchcui'.

⁶¹ —Nacu' nu qui'yu re: “Taca jna' cuityi na' laa tonu re ji'i ycu' Ndyosi, lo'o li' xa' cuiña' na' ji'i chaca quiya'; chu' sna tsá ti tye tya' laa 'na”, nacu' Jesús jua —nacu' ngu' cuiñi bi'.

⁶² Li' ndyatú xu'na sti jo'ó, nchcui' yu lo'o Jesús:

—¿Ni cha' ngusta ngu' qui'ya re jinu'u? —nacu' sti jo'ó bi'—. ¿Ni cha' ná nxacu' nu'u ni sca cha' ji'i ya?

⁶³ Ni sca cha' nu nchcui' sti jo'ó, ná nguxacu' Jesús ji'i tsiya' ti. Li' ngulo sti jo'ó bi' cña ji'i yu:

—Chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi nu lu'ú ca nclyo na' cña re jinu'u juani: Cacha' clya nu'u ji'i cua si chañi cha' laca nu'u Cristo, nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi.

⁶⁴ —La cui' laca na' —nacu' Jesús li'—, ñi'ya nu nacu' nu'u laca na'. Lo'o chaca cha' cacha' na' ji'i mā juani, cha' nde loo la ña'a mā 'na nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, nu lo'o tyucua na' la'a tsu' cui ca su ntucua ycu' Ndyosi Sti na', nu lcaa tsiya' ti cña nchca ji'i Ni. Li' cãã na' chaca quiya' laja coo nde cãã.

⁶⁵ Lo'o li' nu xu'na sti jo'ó bi' ni, ycu' ca yu ngusaa' ste' yu cha' ñasi' tsa yu.

—Cuiñi tsa yu re, cha' suba' nchcui' yu re ji'i ycu' Ndyosi —nacu' sti jo'ó bi' ji'i lcaa tya'a ngu' nu laca loo li'—. Nga'aa nti' na cha' sta xa' la ñati qui'ya ji'i yu re. Cua ndyuna na cha' suba' tonu tsa nu nchcui' yu re, nu lo'o nacu' yu cha' Sñi' ycu' Ndyosi laca yu.

⁶⁶ ¿Ñi'ya nu ntsu'u tyiquee cu'ma juani?

Hora ti nguxacu' ngu' cha' ji'i xu'na sti jo'ó bi':

—Ntsu'u cha' cajaa yu —nacu' ngu' bi'.

⁶⁷ Li' ngutu'u hitya sañi' ngu' loo Jesús, ngujui' ngu' ndacu' ji'i; jua'a ntsu'u xa' la ngu' nu ngujui' ya' saca' Jesús.

⁶⁸ Li' nacu' ngu' bi':

—Nacu' nu'u cha' Cristo laca nu'u nu nda Ni ji'i lijyã chalyuu. Tso'o lacua. Cacha' liñi nu'u ji'i ya, ¿ni naa yu nu ngujui' jinu'u, si chañi cha' tii nu'u? —nacu' ngu' bi' ji'i Jesús.

Nacu' Pedro cha' ná nslo ji'i Jesús tsiya' ti

⁶⁹ Lo'o nu Pedro bi' ni, nde liya' ti nga'a yu bi'. Li' ñaa sca nu cuna'a cua' slo yu.

—Lo'o nu'u ndya'a stu'ba ti lo'o Jesús nu ngu' Galilea jua —nacu' nu cuna'a bi' ji'i Pedro.

⁷⁰ Li' cui' nguxacu' Pedro cha' ji'i nu cuna'a ña'a cuayá' nu cuna lcaa ngu':

—Ná nchca cuayá' ti' na' cha' nu nchcui' nu'u —nacu' Pedro ji'i.

⁷¹ Li' ndatsu' Pedro, ndyaa ndyatú cacua ti to' lo'o bi'. Lo'o li' na'a chaca nu cuna'a cua' ji'i yu, nchcui' nu cuna'a bi' lo'o ngu' nu ndu cacua ti:

—Stu'ba ti ndya'a nu qui'yu re lo'o Jesús Nazaret jua —nacu' nu cuna'a bi' li'.

⁷² Chaca quiya' lye tsa nchcui' Pedro, ngua'ni yu jura li':

—Ná nslo na' ji'i nu qui'yu jua tsiya' ti —nacu' Pedro ji'i ngu' bi' li'.

⁷³ Ca tiya' la xi ñaa xi xa' la ñati nu nga'a ndacua ti, nchcui' ngu' lo'o Pedro li':

—Chañi cha' tya'a ndya'a nu'u lo'o nu qui'yu jua —nacu' ngu' ji'i—, cha' stu'ba ti ndañi cha' nu nchcui' nu'u lo'o cha' nu nchcui' tya'a quichí tyi yu jua.

⁷⁴ Li' chaca quiya' lye tsa nchcui' Pedro cha' xcube' ycu' Ni ji'i yu si cha' cuiñi laca nu nda yu.

—Ná nslo na' jil'i nu qui'yu jua tsiya' ti —nacui Pedro jil'i ngu'.

Hora ti ngusi'ya ndye'e li'.

⁷⁵ Lo'o li' ndyi'u ti' Pedro cha' nu nchcui' Jesús lo'o yu tya tsá la, nu lo'o ndi'ya nacui Jesús jil'i yu: “Nu lo'o bilya xi'ya ndye'e talya juani, sna quiya' chcui' nu'u lo'o ñati cha' ná nslo nu'u 'na”. Jua'a nacui Jesús tsá la, bi' cha' ndu'u Pedro ndyaa yu li'; nxi'ya tsa yu ndyaa yu cha' xñi'i tsa ti' yu li'.

27

Ndyaa lo'o ngu' jil'i Jesús slo Pilato

¹ Lo'o nguxee chaca tsá, xa' ndyu'u ti'i lcaa sti jo'ó nu laca loo lo'o lcaa ngu' cusu' jil'i ngu' judío, cha' cua'ni stu'ba ngu' cha' lo'o tya'a ngu', ñi'ya taca cujuui ngu' bi' jil'i Jesús.

² Li' ngusca' ngu' jil'i Jesús, ndyaa lo'o ngu' jil'i slo Poncio Pilato, nu ngua gobernador romano.

Ngujui Judas

³ Lo'o nu Judas nu ndyujui' jil'i Jesús ya' ngu' xña'a bi' ni, na'a yu cha' cua cujuui ti ngu' jil'i Jesús; ngua xñi'i ti' yu li'. Hora ti ndya yu nu calaa tyii cñi plata jil'i ngu' nu laca loo bi' chaca quiya'.

⁴ —Ntsu'u qui'ya 'na —nacui Judas bi' jil'i ngu' nu laca loo—, cha' cua ndyujui' na' jil'i sca ñati lubii jil'i ma, cha' cujuui ma jil'i —nacui.

Li' nguxacui ngu' nu laca loo bi' cha' jil'i Judas:

—¿Ha cha' jil'i cua laca cha' bi'? —nacui ngu' nu laca loo bi'—. Si ntsu'u qui'ya jinu'u, cha' jinu'u laca bi'.

⁵ Li' ngusalú Judas cñi plata bi' lo yuu ne' laa tonu bi' su nga'a ngu' nu laca loo bi', ndu'u yu ndyaa yu. Li' ndyujui Judas jil'i ycu' ca; ngusca' yu reta yane yu, lo'o ngusca' loo reta laja yaca nde cua; cuati nguxtyú yu jil'i ycu' ca yu nde lo yuu, ngujui yu li'.

⁶ Ngusñi sti jo'ó nu laca loo jil'i cñi bi' li'.

—¿Ñi'ya cua'ni na lacua? —nacui sti jo'ó jil'i tya'a ngu'—. Ná ntsu'u chacuayá quixa' cñi re lo'o msta nu cua nda ngu' jil'i ycu' Ndyosi ne' laa re, cha' cñi nu ngujui jil'i yu cha' ndyujui' yu jil'i sca ñati laca cñi re —nacui sti jo'ó bi'.

⁷ Li' ngüñi cha' jil'i ngu' lo'o tya'a ngu', cha' lo'o cñi bi' cui'ya ngu' sca lo'o jil'i ngu' su ndiña ngu' quityu' nquicha', cha' caja su tyatsi' jyo'o ngu' xa' tsu' ne' lo'o bi'.

⁸ Bi' cha' juani ndu'ni ngu' jil'i yuu bi': Ne' lo'o su ndyalú tañi ñati; jua'a naa yuu bi' jil'i ngu' juani.

⁹ Nu jyo'o Jeremías nu ngua tu'ba jil'i ycu' Ndyosi tya sa'ni la ni, cua nguscua yu sca cha' lo quityi cuentya jil'i cñi plata bi', cha' nu caca nde loo la. Ndi'ya cha' nu nguscua yu: “Calaa tyii tya'a cñi plata, tsa lo cua ti cñi laca caya' nu ntsu'u lo sca ñati, nacui ngu' Israel tya'a na.

¹⁰ Li' ngusñi ngu' cñi bi', ngüi'ya ngu' sca lo'o jil'i ñati nu ndiña quityu' nquicha'. La cui' cña bi' laca nu ngulo ycu' nu Xu'na na 'na”, nacui Jeremías.

Ndu Jesús slo Pilato

¹¹ Lo'o li' ndyalaa Jesús slo nu laca gobernador bi', nchcuane yu nu laca loo bi' jil'i Jesús li':

—¿Ha la cui' nu'u laca rey jil'i ngu' judío? —nacui yu nu laca loo bi' jil'i Jesús.

—La cui' laca na' —nacui Jesús jil'i li'—, la cui' ñi'ya nu nacui nu'u laca na'.

¹² Lo'o li' nu ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' bi', ngusta ngu' qui'ya jil'i Jesús; pana ni sca cha' ná nguxacui Jesús jil'i ngu' bi'.

¹³ Li' xa' nchcui' Pilato lo'o Jesús:

—¿Ha ná nduna nu'u cha' cuxi nu nchcui' ngu' jinu'u? —nacui nu laca loo bi' jil'i Jesús.

¹⁴ Pana ná nguxacui Jesús cha' jil'i ngu' tsiya' ti; ni sca cha' ná nchcui', bi' cha' ndube tsa ti' nu Pilato bi' ña'a yu jil'i.

Ngulo Pilato cña cha' cujuui ngu' jil'i Jesús

¹⁵ Lcaa yija lo'o ndyaca tsá ta'a bi' ndu'ni lyaá nu laca gobernador jil'i sca ti preso, la cui' preso nu ndijña ngu' judío jil'i.

¹⁶ La cui' tyempo bi', ntsu'u sca nu qui'yu nu naa Barrabás ne' chcu'a, sca ñati nu ntsu'u tsa qui'ya jil'i ngua yu bi'.

¹⁷ Lo'o jua'a ngua cha' quiña'a tsa ngu' judío ndyu'u ti' ngu' to' ni' jil'i gobierno, li' nchcuane Pilato bi' jil'i ngu':

—¿Ti jil'i nti' ma cha' cua'ni lyaá na' jil'i juani? ¿Ha tso'o clyaá Barrabás, o tso'o la clyaá Jesús nu ndu'ni ma Cristo jil'i? —nacui Pilato jil'i ngu'.

18 Jlo ti' nu Pilato bi', cha' liye' tsa ti' ngu' nu laca loo bi' ña'a ngu' ji'i Jesús, bi' cha' cua ngusu'ba ngu' ji'i ne' chcuá.

19 Tya nga'a lcaa ñati bi' slo Pilato, lo'o jua'a tya ntucua ycu' yu lo yaca xlya cña su ndu'ni cuayá' yu ji'i ñati. Li' ndyalaa sca msu slo yu, yaá lo'o sca cha' nu cua nchcui' clyo'o Pilato bi': "Ná sca cha' cua'ni nu'u lo'o nu qui'yu nu lubii tyiquee jua", nacui' nu cuna'a bi' ji'i Pilato. "Lye tsa ngua ti' na' tyucui talya cuentya ji'i yu bi'. Cua nchcui' tsa xcalá na' xqui'ya yu bi'."

20 Pana nu ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' bi', cua nchcui' tsa ngu' bi' lo'o nu quiña'a tsa ñati bi', cha' jña ngu' chacuayá' ji'i Pilato cha' culaá yu ji'i Barrabás nu ntsu'u ne' chcuá bi', cha' li' cujuui Pilato ji'i Jesús.

21 Li' xa' nchcuane gobernador bi' ji'i ngu' chaca quiya':

—¿Ti ji'i cua'ni lyaá na' lacua? —nacui' nu Pilato bi'.

—Ji'i Barrabás —nacui' ngu' quiña'a li'.

22 —¿Na laca cua'ni na' lo'o Jesús nu ndu'ni ma Cristo ji'i lacua? —nacui' Pilato li'.

—Cujui'i ca'a ma ji'i lo crusi —nacui' ngu' li'.

23 —¿Ni cha' laca nti' ma cha' cujuui na' ji'i yu re? —nacui' Pilato bi' li'—. ¿Ni qui'ya ntsu'u ji'i'?

Cuii tsa nxi'ya lo'o ngu' ji'i li':

—Cujui'i ca'a ma ji'i lo crusi —nacui' ngu'.

24 Li' na'a Pilato cha' tyaala tsa ndi'i loo ngu', cha' ñasi' tsa ngu'; jua'a ná ntaja'a ngu' cuna ngu' cha' nu nchcui' yu lo'o ngu' tsiya' ti. Bi' cha' ngulo yu cña cha' caá lo'o msu ji'i sca tsi'yu ntsu'u hitya. Li' ndyaati ya' yu slo lcaa ñati.

—Lubii tyanu ya' na', cha' si'i cha' jna' cajaa yu nu lubii tyiquee re —nacui' Pilato ji'i ngu'—, cha' ji'i cu'ma laca cha' bi'.

25 —Tso'o —nacui' nu ngu' quiña'a bi'—, tyanu qui'ya hichu' ya, lcaa ya lo'o sñi' ya; pana ntsu'u cha' cajaa yu re.

26 Li' ngua'ni lyaá Pilato ji'i nu Barrabás bi', cuati ngujui'i ngu' ji'i Jesús lo'o reta. Li' ngulo nu Pilato bi' cña ji'i ngu' sendaru cha' tsaa lo'o ngu' ji'i Jesús cha' cujuui'i ca'a ngu' ji'i lo crusi.

27 Lo'o li' ntejeya' ngu' sendaru nu ndu' cua slo gobernador bi' ji'i Jesús, ndyaa lo'o ngu' ji'i nde ne' ni'i ji'i gobierno; ndacha' ngu' ji'i lcaa tya'a sendaru nu ndi'i ni'i bi', cha' tyu'u ti'i ngu' su ndu' Jesús.

28 Li' ngulo ngu' ste' Jesús, nguxacu' ngu' ji'i lo'o sca late' nga'a ña'a.

29 Li' ngüixi' ngu' lti quiche' chu' tya'a cha' caca sca sne'; ngusta ngu' sne' bi' hique Jesús, jua'a ngusta ngu' sca yaca quii ya' tsu' cui' ji'i yu. Li' ndyatü sti' ngu' slo Jesús. Ngua ti' ngu' xtyí lo'o ngu' ji'i, bi' cha' ngua'ni ngu' lcaa cha' bi', ñi'ya si laca yu sca rey nde chalyuu.

—Ndyu'ni tlyu ya jinu'u cha' laca nu'u rey ji'i ngu' judío —nacui' ngu' sendaru ji'i Jesús li'.

30 Li' ndu'u hitya sañi' ngu' loo Jesús; ngusñi ngu' yaca quii bi', ngujui'i ngu' hique Jesús lo'o yaca quii bi' li'.

31 Lo'o ndye ngustí lo'o ngu' ji'i yu, li' ngulo ngu' late' nga'a bi', nguxacu' ngu' ste' ycu' yu chaca quiya'. Li' ndu'u ngu' sendaru bi', ndyaa lo'o ngu' ji'i yu to' quichi' cha' cujuui'i ca'a ngu' ji'i ca lo crusi.

Ngujui'i ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi

32 Tyucuii su ndyaa ngu', li' ndyaa tya'a ngu' lo'o sca nu qui'yu nu naa Simón; ngu' Cirene laca yu bi'. Lo'o li' ngulo sendaru cña ji'i nu Simón bi', cha' qui'ya yu crusi bi' cuentya ji'i Jesús.

33 Lo'o li' ndyalaa ngu' lo sca cuati nu naa Gólgota (Gólgota nti' ñacu' cha'cña ji'na: ca'ya su nscua tyijya hique jyo'o).

34 Li' nda ngu' vino nguixa' lo'o sca taná clyaa' cha' co'o Jesús; pana lo'o cua ndyi'o cuayá' xi ca ti, li' nga'aa ntaja'a yu co'o yu ji'i vino bi' tsiya' ti.

35 Lo'o ngujui'i ca'a ngu' ji'i yu lo crusi lo'o clavo, li' ngüijya sendaru bi' lo'o tya'a ngu' cha' cua'ni ngana ngu' ji'i tya'a ngu', cha' tacha ste' Jesús ji'i ngu'. La cui' cha' bi' nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni; ndi'ya nacui' quityi bi': "Ndacha ngu' ste' na' ji'i tya'a ngu' lo'o ngüijya ti ngu'".

36 Nga'a ngu' bi' cua quiya' crusi.

37 Cua ngusta ngu' letra hique crusi nu nchcui' ni qui'ya ntsu'u ji'i Jesús: "Nu nde

laca Jesús, rey jì'ì ngu' judío”, nacui letra bi'.

³⁸ Lo'o la cui' tsà bi' ngujui'ì ca'a ngu' jì'ì tucua tya'a ngu' cuaana lo xa' la crusi tya'a ndu Jesús; tsaca yu nga'a la'a tsu' cui' jì'ì Jesús, lo'o chaca yu nga'a la'a tsu' coca jì'ì.

³⁹ Lo'o jua'a ntsu'u tsa ñati nu nteje tacui su ndu crusi bi', nxyí lo'o ngu' bi' jì'ì Jesús.

⁴⁰ —Nu'u laca nu cuityi jì'ì laa tonu bi' nacui nu'u, lo'o li' nacui nu'u cha' cuiñá nu'u jì'ì chaca quiya' chu' sna tsà ti, ngua ti' nu'u. Cua'ni lyaá nu'u jì'ì ycuí' ca lacua —nacui ngu' bi' jì'ì Jesús—. Si chañi cha' nu sca ti Sñi' ycuí' Ndyosi laca nu'u, cua'ya clya nu'u lo crusi cua juani —nacui ngu'.

⁴¹ Lo'o nu ngu' sti jo'ó nu laca loo, lo'o ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o ngu' cusu' jì'ì ngu' judío, ndya'a ngu' ndyaa na'a ngu' ca su nga'a Jesús lo crusi, cha' nxyí lo'o ngu' bi' jì'ì yu li'.

⁴² —Ngua'ni lyaá yu jì'ì xa' ñati, pana jì'ì ycuí' ca yu ná nchca jì'ì yu cua'ni lyaá yu —nacui ngu' nu laca loo bi'—. Rey jì'ì ngu' Israel laca yu, nacui yu. Tso'o la si ca'ya yu lo crusi cua juani, jlya ti' na jì'ì yu li' —nacui ngu' bi' jì'ì tya'a ngu'—.

⁴³ Ndu ti' yu jì'ì ycuí' Ndyosi cha' xtyucua Ni jì'ì yu, nacui yu. Tso'o la si cua'ni lyaá ycuí' Ndyosi jì'ì yu juani, si chañi cha' tyaca'a yu jì'ì Ni; “Sñi' ycuí' Ndyosi laca na'”, ndu'ni yu re.

⁴⁴ Lo'o jua'a nu ngu' cuaana nu tya'a ngujui'ì ca'a ngu' jì'ì lo crusi, lo'o ngu' bi' nxyí lo'o ngu' jì'ì Jesús.

Ngujui Jesús

⁴⁵ Lo'o li' ngua talya chalyuu chu' sna hora; nde hora nguxana cha' bi', hasta ña'a cuayá' nu ndyalaa hora cua sna nde ngusii.

⁴⁶ Lo'o la cui' hora cua sna nde ngusii bi', cuij tsa ngusi'ya Jesús:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —nacui. Ndi'ya nti' ñacui cha' cha'cña jì'na: Ndyosi Sti na', Ndyosi Sti na', ¿ni cha' laca cha' ngulaya' nu'u 'na?

⁴⁷ Lo'o ndyuna xi ngu' nu ndu cacua ti cha' bi', li' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—Nxi'ya yu re jì'ì jyo'o Elías —nacui ngu' bi'.

⁴⁸ Hora ti ngusna tsaca ngu' bi' ndyaa qui'ya yu sca quiche, ngüicha' yu jì'ì lo'o

hitya tiye'. Li' ngusca' jì'ì lo sca yaca cha' tyalaa su ntucua tu'ba Jesús cha' co'o yu.

⁴⁹ Lo'o xi xa' la ñati nacui jì'ì:

—Jatya na si caa jyo'o Elías cha' cua'ni lyaá jì'ì yu —nacui ngu' bi'.

⁵⁰ Lo'o li' chaca tya quiya' cuij tsa ngusi'ya Jesús; li' ngutu'u cresiya jì'ì yu, ngujui yu.

⁵¹ La cui' hora bi' ngutaa' late' tlyu nu ndacui ndyacu' sa cla'be ne' laa tonu. Ca cua ngutu'u ngutaa' late' bi'; tsa cu' ti ngutaa', hasta ña'a cuayá' nu ndyalaa ca lo yuu. Lo'o li' lye tsa ngulacui chalyuu ña'a cuayá' nu ngula'a quee tonu,

⁵² ña'a cuayá' nu ndyaala cuaá su nguatsi' jyo'o. Li' tyuu tya'a ngu' jyo'o nu ntsu'u cha' jì'ì ngu' lo'o ycuí' Ndyosi nu ngua sa'ni la, ndyu'ú jyo'o bi' chaca quiya'.

⁵³ Ca tiya' la lo'o cua ndyu'ú ycuí' Jesús chaca quiya', li' ndu'u ngu' nu ngua jyo'o bi' ne' cuaá, ndyaa ngu' bi' nde quichi Jerusalén, quichi nu tacati tsa cuentya jì'ì ycuí' Ndyosi. Lo'o li' tyuu tya'a ñati na'a jì'ì ngu' bi', cha' cua ndyu'ú ngu' bi' chaca quiya'.

⁵⁴ Lo'o nu sendaru nu nga'a cua jì'ì Jesús bi', lo'o nu capitán jì'ì sendaru bi', ngulacua tsa ti' ngu' bi' li'; tlyu tsa cha' ndyutsii ti' ngujui jì'ì ngu' bi' lo'o na'a ngu' ñi'ya ngua cha' bi', ñi'ya ngua lo'o ngulacui chalyuu.

—Chañi tsa cha' Sñi' ycuí' Ndyosi laca jyo'o re —nacui nu ngu' sendaru bi'.

⁵⁵ Laja li', tyijyu' ti xi ndu tyuu tya'a ngu' cuna'a nu ndu'u nde Galilea; tya'a nguta'a ngu' lo'o Jesús, nguxtyucua ngu' bi' jì'ì yu. Ndu ti nu ngu' cuna'a bi', na'a ngu' jì'ì crusi su nga'a Jesús;

⁵⁶ lo'o María Magdalena, lo'o María xtya'a Jacobo xtya'a José, lo'o jua'a xtya'a sñi' Zebedeo, na'a ngu' bi' ñi'ya ngua jì'ì Jesús.

Nguatsi' jyo'o Jesús

⁵⁷ Lo'o cua ngusii la xi ñaa sca nu culiya', sca ngu' quichi Arimatea laca yu nu naa José. Lo'o nu José bi' ngua tsa'a yu jì'ì Jesús.

⁵⁸ Tya tsà la cua ndyaa yu slo Pilato, ngüijña yu chacuayá' cha' tsa lo'o yu jì'ì jyo'o Jesús cha' tyatsi'. Li' nda Pilato chacuayá' jì'ì yu, ngulo Pilato cña jì'ì ngu' sendaru cha' tya ngu' jyo'o bi' jì'ì José.

⁵⁹ Li' ngüixi yu José bi' sca tasá lubii hichu' jyo'o bi', ndyaa lo'o yu ji'i jyo'o cha' tyatsi'.

⁶⁰ Nguxatsi' yu ji'i jyo'o bi' ne' sca tyuquee nu cua ngulu ca ti ngu' sii' cua'a, cha' caca cuaá su tyatsi' ycu' José nquicha'. Ndacu' José bi' to' cuaá lo'o sca quee tonu, ndu'u yu ndyaa yu li'.

⁶¹ Lo'o jua'a nga'a María Magdalena lo'o nu chaca María, nga'a ngu' cacua ti to' cuaá bi'.

Ndu' ngu' cuá to' cuaá su ndyatsi' jyo'o Jesús

⁶² Ca chaca tsa lo'o cua ndye ngua'ni yala ngu' cña ji'i ngu', cha' cua tyalaa ti tsa ta'a nu ntsu'u cha' tyi'i cña' ngu', li' lcaa sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' fariseo bi' ndyu'u ti'i ngu' slo Pilato.

⁶³ Nhcui' ngu' lo'o li':

—Cusu' —nacui' ngu' ji'i nu Pilato bi'—, ntsu'u ti' ya ji'i cha' nu cua nhcui' nu cuiñi bi' lo'o tya lu'ú yu: “Tyu'u scua sna tsa, li' tyu'ú na' chaca quiya'”, nacui' yu.

⁶⁴ Bi' cha' tso'o la si culo nu'u cña cha' tyi'i ngu' cuá to' cuaá bi' sna tsa, cha' ná ta ngu' chacuayá' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i yu, cha' ná tsa ngu' bi' cuaana ngu' ji'i jyo'o bi'. Ná caja ñi'ya nu hcui' ngu' cha' cua ndyu'ú jyo'o bi' chaca quiya' li'. Cua ngusñi ngu' cha' cuiñi nu nhcui' jyo'o bi' tya tsubi' la; lo'o juani si jlya ti' ñati cha' ndyu'ú jyo'o bi', tlyu la cha' cuiñi caca si xñi ngu' cha' bi'.

⁶⁵ Li' nguxacu' Pilato cha' ji'i ngu' nu laca loo bi':

—Ndu' ngu' sendaru cuentya ji'i mā —nacui' Pilato—. Yaa clya mā lo'o ngu' sendaru bi', cha' tacu' tso'o mā to' cuaá bi' ñi'ya nu nti' ycu' cu'ma.

⁶⁶ Li' ndu'u ngu' nu laca loo bi', ndyaa ngu' lo'o sca taju sendaru ji'i ngu', ndacu' tachaa ngu' to' cuaá bi' lo'o sca lo nguiña' tacalya nu ntsu'u sello ji'i, cha' ná cala' ngu' tsiya' ti quee tonu nu ndyacu' to' cuaá bi'. Li' nguxtyanu ngu' ji'i taju sendaru bi' cajua, cha' tyi'i ngu' cuá to' cuaá bi'.

28

Ndyu'ú Jesús chaca quiya'

¹ Nu lo'o cua ndye tsa nu ndi'i cña' ngu', cua quixee ti tsa clyo ji'i semana, li' ndyaa

María Magdalena lo'o nu chaca María bi', cha' nti' ngu' ña'a ngu' su nguatsi' jyo'o Jesús.

² Li' ngulacu' tsa chalyuu, cha' ngua'ya sca xca ji'i ycu' nu Xu'na na nu ntsu'u nde cua, ngua'ya lo yuu ca to' cuaá bi'. Li' nguxasu ji'i quee tonu nu nscua to' cuaá, ndyaa tucua yu chu' quee bi'.

³ Ñi'ya ndubi xee tyi' yu, jua'a ña'a loo xca bi', lo'o jua'a ngati tsa ste' yu ñi'ya nu ngati tlya'.

⁴ Lo'o na'a ngu' sendaru ji'i xca bi', ndyutsii tsa ngu' li', ña'a cuayá' nu nclyu' ngu' lo yuu ñi'ya laca si na cua ngujuii ngu'.

⁵ Li' nhcui' xca bi' lo'o nu ngu' cuna'a bi': —Ná cutsii mā —nacui' ji'i ngu' cuna'a bi'—. Jlo ti' na' cha' nclyana mā ji'i Jesús nu ngujuii lo crusi.

⁶ Nga'aa ntsiya yu bi' ca nde cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya', ñi'ya nu nacui' ycu' yu ji'i mā tya tsubi' la. Cuaa mā, caa mā ña'a mā ca su ngustii jyo'o yu.

⁷ Li' yaa clya mā cacha' mā ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu bi', cha' nga'aa ntsiya jyo'o bi' ne' cuaá re, cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya'; cua tsa ti ycu' yu nde Galilea nde loo la ji'i cu'ma, ca bi' ña'a mā ji'i yu. Tsa lo cua ti cha' ntsu'u cha' cacha' ji'i mā —nacui' xca ji'i nu ngu' cuna'a bi'.

⁸ Hora ti ndu'u nu ngu' cuna'a bi' to' cuaá bi', ndyaa ngu'. Lo'o jua'a tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu', masi ndyutsii ngu' xi. Ngusna ngu' cha' ndyaa ngu' cacha' ngu' ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús.

⁹ Li' ndyacu' tya'a ycu' Jesús lo'o ngu' cuna'a bi', nhcui' yu lo'o ngu'. Hora ti ndyatú sti' nu ngu' cuna'a bi' slo Jesús, ngusñi ngu' quiya' yu, ngua'ni tlyu ngu' ji'i yu li'.

¹⁰ —Ná cutsii mā —nacui' Jesús ji'i ngu' bi' li'—. Yaa clya mā cacha' mā ji'i ngu' tya'a na' cha' ntsu'u cha' tsa'a na' nde Galilea; ca bi' tyacua tya'a ngu' lo'o na', ñacu' mā ji'i ngu'.

Cha' nu nhcui' sendaru lo'o ngu'

¹¹ Laja lo'o ndyaa nu ngu' cuna'a bi', ndyaa ngu' sendaru nu ndi'i cuá to' cuaá bi'; lo'o ti ndyaa ngu' nde quichi, ndacha' ngu' ji'i sti jo'ó nu laca loo lcaa cha' ñi'ya nu ngua ca to' cuaá bi'.

¹² Hora ti ndyu'u ti'i lcaa sti jo'ó nu laca loo lo'o lcaa ngu' cusu' ji'i ngu' judío, cha' ca stu'ba cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu', ñi'ya ña'a cha' nu ta ngu' lo'o lcaa ñati. Li' nda ngu' nu laca loo bi' quiña'a xi cñi ji'i ngu' sendaru bi', cha' tacu' ngu' ji'i cha' ñi'ya nu ngua.

¹³ —Ndi'ya ñacui ma ji'i ñati: “Talya laja lo'o laja' ti ya, li' ndyalaa nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i jyo'o Jesús bi', nguaana ngu' bi' ji'i jyo'o bi'”. Jua'a cha' ta ma lo'o ñati —nacui ngu' nu laca loo bi' ji'i ngu' sendaru—.

¹⁴ Lo'o li' si cuna ycui' gobernador nu laca loo ji'na cha' re, li' chcu' ya lo'o yu cha' ná xcube' yu ji'i ma.

Jua'a cui nda ngu' nu laca loo bi' lo'o ngu' sendaru.

¹⁵ Li' ngusñi ngu' sendaru bi' cñi bi'; ndu'u ngu' ndyaa ngu' nchcu' ngu' lo'o ñati ñi'ya nu ntsu'u cña ji'i ngu' cha' chcu' ngu'. Bi' cha' hasta juani ña'a ti jlya ti' ngu' judío cha' jua'a ngua ji'i jyo'o Jesús.

Nda Jesús sca cña ji'i ngu' nu cua ngusubi yu ji'i tya tsubi' la

¹⁶ Lo'o li' ndu'u nu tii chaca tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús, ndyaa ngu' ca loyuu su cuentya Galilea; ndyu'u ti'i ngu' lo xlya ca'ya ca su nacui Jesús cha' tyacua tya'a ngu' lo'o li'.

¹⁷ Lo'o na'a ngu' ji'i Jesús cha' yaa yu nde slo ngu', li' ngua'ni tlyu ngu' ji'i yu, masi ntsu'u xi tya'a ngu' nu bilya jlya tso'o ti' ngu' ji'i.

¹⁸ Li' ñaa Jesús cacua la, nchcu' lo'o ngu': —Cua nda ycui' Ndyosi Sti na' lcaa chacuayá' 'na cha' laca na' loo ji'i lcaa na, masi lcaa na nu ntsu'u ca slo ycui' Ni nde cua, masi lcaa na nu ntsu'u nde chalyuu —nacui Jesús ji'i ngu'—.

¹⁹ Yaa ma lcaa quichi' nde chalyuu cha' ca tsa'a lcaa ñati cha' jna'. Li' tyucuatya ma ji'i ngu' chacuayá' ji'i ycui' Ndyosi Sti na', jua'a chacuayá' jna' nu laca Sñi' ycui' Ndyosi, jua'a chacuayá' ji'i Xtyi'i ycui' Ndyosi.

²⁰ Culu'u ma ji'i ngu' bi', cha' taquiya' ngu' lcaa cña nu cua ngulu'u na' ji'i ma. Lo'o jua'a tyi'u ti' ma cha' nu nchcu' na' lo'o ma, cha' tyi'i na' lo'o ma lcaa tsa hasta ña'a cuayá' tye chalyuu.

Tsa lo cua ti cha' nacui Jesús.

Quityi nu nguscua San Marcos ñi'ya ngua cha' ji'i Jesús

Nda Juan cuii lo'o ngu' ne' quixi' su ná ndi'i ñati

¹ Nde nscua cha' nu ntsu'u suu cha' tso'o ji'i Jesucristo, nu sca ti Sñi' ycu'i' Ndyosi.

² Cua sa'ni nguscua jyo'o Isaías nu ngua tu'ba ji'i ycu'i' Ndyosi ñi'ya nu caca xana cha' re. Ndi'ya nscua cha' bi':

Culo na' cña ji'i sca ñati nu caca xca 'na, nacui ycu'i' Ndyosi ji'i Cristo, cha' tsaa yu nde loo nu'u.

Bi' laca nu saala tyucuii su tsaa nu'u, nacui Ni.

³ Cuii xi'ya yu ne' quixi'. Ndi'ya ñacu'i' yu: "Xaala clya ma sca tyucuii su caa ycu'i' nu Xu'na na; xquiñi tso'o ma tyucuii su tyeje tacui ycu'i'".

⁴ Ñi'ya nu nguscua Isaías cha' bi', jua'a ndyu'u tucua Juan ne' quixi' su ná ndi'i ñati. Lo'o li' nchcui' yu lo'o ngu' cha' caca tyuju'u ti' ngu' ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu', cha' culochu' ngu' ji'i cha' cuxi bi', cha' jua'a cua'ni clyu ti' ycu'i' Ndyosi ji'i ngu' bi'. Li' tyucuatya Juan ji'i ngu' bi'.

⁵ Ndyu'u ti'i quiña'a tsa ñati slo Juan; ñaa ngu' quichi sube ti nu ndi'i loyuu su cuentya Judea slo yu, lo'o jua'a ñaa ngu' Jerusalén nu quichi tonu bi' slo yu. Nu ñati nu ngua tyuju'u tsa ti' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' ni, ngüijña ngu' ji'i ycu'i' Ndyosi cha' cuityi Ni cha' cuxi bi', lo'o li' ntyucuatya Juan ji'i ngu' bi' lo hitya sta'a Jordán.

⁶ Lo'o nu Juan bi' ni, lacu' yu sca late' quicha' camello, lo'o ndyaaca' juata sii' yu. Ndacu yu tscu' lo'o cuiña'a' cuityu.

⁷ Ndi'ya laca cha' nu nchcui' yu lo'o ñati bi':

—Ntsu'u sca ñati nu cua caa ti; cua nda Ni 'na lijyaa yala la, pana ñati bi' laca loo la —nacui Juan ji'i ngu'—. Lo'o na', cua'ni tlyu na' ji'i ñati bi'; tso'o tsa caca tyiquee na' masi caña nu ntsu'u quiyá' ñati bi' sati' na' juata ti.

⁸ Lo'o hitya ti ntyucuatya na' ji'i ma, pana ná tyucuatya yu bi' ji'i ngu' lo'o hitya ti, masi cua'ni yu cha' tyanu Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' cha' caca lubii ngu' tsiya' ti, nu lo'o tyucuatya yu ji'i ngu'.

Ntyucuatya Juan ji'i Jesús

⁹ Lo'o li' ca tiya' la xi ngutu'u Jesús quichi Nazaret nde loyuu su cuentya Galilea bi', ndyaa yu su ndi'i Juan ca to' sta'a Jordán. Li' ntyucuatya Juan ji'i ycu'i' Jesús lo hitya sta'a.

¹⁰ Lo'o cua tyu'u ti Jesús lo hitya, li' na'a cha' cua ndyaala tyucuii nde cua. Li' ngua'ya Xtyi'i ycu'i' Ndyosi su ndu Jesús; ñi'ya ndyacu'i' sca tyupe', jua'a ngua'ya Xtyi'i ycu'i' Ndyosi lo Jesús li'.

¹¹ Lo'o li' nguañi nchcui' ycu'i' Ndyosi ca su ntucua Ni nde cua. Ndi'ya nacui Ni:

—Nu sca ca Sñi' na' laca nu'u, lo'o jua'a ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jinu'u —nacui ycu'i' Ni ji'i Jesús—. Tyaca'a tsa nu'u 'na —nacui Ni.

Nti' nu xña'a tyijiloo ji'i Jesús

¹² Lo'o li' hora ti ndyaa lo'o Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ji'i Jesús nde ne' quixi' su ná ndi'i ñati.

¹³ Ndyaa Jesús li', tu'ba tsá ndyanu yu ycu'i' ti yu ne' quixi', lo'o jua'a ndi'i na'ni tyaala ne' quixi' bi'. Li' ndyalaa Satanás slo yu, ngua ti' tyijiloo ji'i Jesús si cua'ni ca yu cña cuxi. Lo'o cua ndye cha' bi', li' ndyalaa xca ji'i ycu'i' Ndyosi slo Jesús cha' xtyucua ngu' ji'i yu, cha' ta ngu' xi juersa ji'i yu.

Nguxana Jesús ndyu'ni cña ji'i ycu'i' Ndyosi Sti yu ca nde Galilea

¹⁴ Lo'o ca tiya' la ngusu'ba ngu' ji'i Juan ne' chcu'a. Li' nguxtyuu Jesús nde loyuu su cuentya Galilea, nclyu'u yu ji'i ngu' ñi'ya laca cha' tso'o ji'i ycu'i' Ndyosi.

¹⁵ —Cua ndyalaa hora cha' caca ycu'i' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati —nacui Jesús—. Ca tyuju'u ti' ma ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ma; culochu' ma ji'i cha' cuxi bi', cha' li' taca xñi ma cha' tso'o nu ji'i ycu'i' Ndyosi nu cua'ni lyaá ji'i ma.

Ngusi'ya Jesús ji'i jacua tya'a ñati nu ndya'a cuta cualya

16 Lo'o ngua sca tsa nu ndya'a Jesús to' tayu' Galilea, li' na'a yu ji'i Simón, lo'o Andrés tya'a ngula Simón; ndya'a ngu' cuta cualya lo'o taraya, cha' bi' laca cña nu ndu'ni ngu' bi' laca tsa.

17 Nhcui' Jesús lo'o ngu' bi' li':

—Tsa ma lo'o na' —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Xa' cña culu'u na' ji'i ma' juani, cha' clyana ma' ji'i ñati' chalyuu nu nguna' chalyuu ji'i xqui'ya cha' cuxi, cha' caca ngu' bi' ñati' jna' —nacui'.

18 Ndyuna ngu', lo'o hora ti nguxtyanu ngu' taraya ji'i ngu', ndu'u ngu' ndya'a ngu' lo'o Jesús li'.

19 Lo'o cua ndyaa la xi Jesús, li' na'a yu ji'i tyucuaa sñi' Zebedeo nu naa Jacobo lo'o Juan. Nga'a ngu' ne' yaca ni'i sube ti, ndyu'ni cho'o ngu' taraya ji'i ngu'.

20 Li' ngusi'ya Jesús ji'i ngu' cha' tsa ngu' lo'o yu. Hora ti nguxtyanu ngu' ji'i Zebedeo sti ngu', ndyanu nu cusu' bi' lo'o msu' ji'i ne' yaca ni'i sube ti. Ndu'u ngu' ndyaa tyucuaa sñi' nu cusu' bi' lo'o Jesús.

Ngusñi cui'i cuxi ji'i sca nu qui'yu

21 Lo'o li' ndyalaa ca ta'a ngu' ca quichi Capernaum. Tsa ta'a lo'o ndi'i cña' ngu', li' ndyaa Jesús ne' laa ji'i ngu' cha' culu'u yu ji'i ngu'.

22 Lo'o ndyuna ngu', li' ndube tsa ti' ngu' ñi'ya cha' nclyu'u Jesús ji'i ngu'. Ngua ti' ngu' cha' tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'i yu lo'o nhcui' yu lo'o ngu', si'i ñi'ya nclyu'u mstru nu nclyu'u cha' jo'ó ne' laa.

23 La cui' ne' laa bi' nga'a sca nu qui'yu nu ntsu'u cui'i cuxi ji'i. Ngusi'ya tsa yu ji'i Jesús li':

24 —¿Ñi'ya cha' nti' nu'u hcui' lo'o na', Jesús Nazaret? —nacui' nu quicha bi'—. ¿Ha cua nti' nu'u cua'ni tye nu'u cha' jna'? —nacui'—. Pana nslo na' jinu'u. Ycui' nu lubii laca nu'u, lo'o cua nda ycui' Ndyosi jinu'u lijya ca nde.

25 Li' ngua'a Jesús ji'i cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i nu quicha, ngulo ji'i cui'i cuxi bi' cha' tyaa tsiya' ti.

—Nga'aa hcui' nu'u —nacui' Jesús ji'i—. Nga'aa cua'ni xña'a cui'i lo'o nu'u.

26 Li' nguxalú cui'i cuxi bi' ji'i nu quicha. Cui' ngusi'ya yu lo'o ngutu'u cui'i bi' ndyaa li'.

27 Ndyutsii tsa lcaa ngu' li'. Nhcui' ngu' lo'o tya'a ngu' ndi'ya:

—¿Ñi'ya laca cha' re? —nacui' ngu'—. ¿Ha xa' cha' nclyu'u nu jua ji'i ñati'? —nacui' ngu'—. Nchca ji'i yu jua culo yu cña, masi ji'i cui'i cuxi nclyo yu cña; hora ti nduna bi' cña nu ngulo yu ji'i, ndu'u nu cui'i bi', ndyaa li'.

28 Yala ti nguañi cha' ji'i Jesús lcaa quichi nde loyuu su cuentya Galilea li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i xtya'a laa Simón Pedro

29 Lo'o li' ngutu'u Jesús ne' laa bi' lo'o Jacobo lo'o Juan, ndyaa ngu' ca to' tyi Simón lo'o Andrés.

30 Li' ndacha' ngu' ji'i Jesús cha' quicha tsa xtya'a laa Simón; tlyu tsa tyique' ntsu'u ji'i ma', ntsiya ti ma' lo qui'ña.

31 Li' ndyaa Jesús slo nu quicha bi', ngusñi yu ya' ma' cha' xtyucua yu ji'i ma' tyatu ma'. Hora ti ndyu'u tyique' ji'i ma' bi'. Lo'o ti nguxana ma' ngua'ni cho'o xi scuaa cacu ngu' li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i quiña'a tya'a ngu' quicha

32 Cua ngusii tsa li'. Lo'o ndyaa cuichaa, li' yaa lo'o ngu' ji'i lcaa ngu' quicha slo Jesús, masi nu ngusñi cui'i cuxi ji'i, masi nu ntsu'u xa' lo quicha ji'i.

33 Ña'a tsaca quichi cua ndyu'u ti'i ngu' ca to' ni'i ji'i Simón.

34 Ngua'ni Jesús jo'o ji'i ngu' li', masi quiña'a lo quicha ntsu'u ji'i ngu'; masi ngu' nu ngusñi cui'i cuxi ji'i, ndyaca tso'o ngu' lo'o ngulo Jesús ji'i cui'i bi'. Pana ná nda Jesús chacuayá' hcui' cui'i cuxi bi', cha' cua ndyuloo cui'i bi' ji'i ycui' Jesús.

Nda Jesús cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o ngu' ca nde Galilea

35 Lo'o bilya quixee chaca tsa, li' ndyatú Jesús; ndu'u yu, ndyaa yu xi nde ne' quixi' su ti ti ndu' chalyuu, cha' hcui' yu lo'o ycui' Ndyosi cajua.

36 Pana Simón lo'o xa' tya'a ndya'a yu ni, ndyaa ngu' ndyaana ngu' ji'i yu.

37 Nu lo'o nquiye Jesús ji'i ngu', li' nacui' ngu' ji'i Jesús:

—Nclyana tsa ngu' jinu'u —nacui' ngu' ji'i Jesús.

38 —Masi nclyana ngu' 'na ca nde, pana tya tsa la na nde xa' quichĩ —nacui Jesús jil'i ngu'—. Lo'o jil'i ngu' xa' quichĩ ntsu'u cha' culu'u na' cha' tso'o nu cuentya jna' —nacui—. Bi' cña ntsu'u 'na cha' cua'ni na' nde chalyuu.

39 Ndu'u ngu' ndyaa ngu' lo'o yu li'. Lcaa quichĩ su ndya'a Jesús nde Galilea bi' ndyaa yu ne' laa jil'i ngu', cha' culu'u yu jil'i ngu' bi'. Lo'o jua'a ngulo yu cui'i cuxi nu ngusñi jil'i ngu', cha' tyaca tso'o ngu' quicha nu ntsu'u cui'i jil'i.

*Ngua'ni Jesús jo'o jil'i sca nu quicha ndy-
atsu' cuaña'*

40 Ngua sca tsa ndyalaa sca ngu' quicha slo Jesús, sca ngu' nu ndyatsu' cuaña' xqui'ya quicha nu ngusñi jil'i. Li' ndyatũ sti' yu quicha bi' slo Jesús, nchcui' lo'o:

—Si nti' nu'u cha' tyaca na', jlo ti' na' cha' taca jinu'u cua'ni cha' tyaca na' —nacui nu quicha jil'i Jesús.

41 Ngua tya'na ti' Jesús jil'i nu quicha bi' li', ndyala' yu cuaña' yu quicha bi' su ngutsu'.

—Tyaja'a na', cua'ni na' jo'o jinu'u —nacui Jesús jil'i yu quicha bi'—. Tyanu lubii cuaña' nu'u juani.

42 Hora ti ndyaca tso'o su ngutsu' cuaña'; ngua lubii cuaña', cha' cua ndye quicha bi' jil'i tsiya' ti li'.

43 Nu lo'o ngusalya' Jesús lo'o, li' lye nchcui' yu lo'o nu ngua quicha bi' ndi'ya:

44 —Ni sca ñati ná cacha' nu'u jil'i tilaca laca nu ngua'ni jo'o jinu'u —nacui Jesús jil'i nu ngua quicha bi'—. Yaa clyu nu'u slo sti jo'ó cha' ta nu'u msta jil'i ycu' Ndyosi nu ngua'ni cha' ndyaca tso'o nu'u. Ta nu'u msta, tsa lo msta nu nacui jyo'o Moisés sa'ni cha' ta na jil'i ycu' Ndyosi lo'o ngua lubii cuaña' na. Jua'a caca cuayá' ti' lcaa ñati cha' cua ndyaca tso'o nu'u, nu lo'o ña'a ngu' lo'o xñi sti jo'ó msta nu ta nu'u.

45 Pana ná ndyuna tso'o nu ngua quicha bi'. Ndu'u ndyaa, nchcui' lo'o lcaa ñati ñi'ya ngua cha' ngua tso'o, bi' cha' nga'aa ngua jil'i Jesús tyu'u ta'a lquichĩ; ndyanu yu ne' quixi' ti su ná ndi'i ñati. Li' ndya'a tsa ngu' slo yu, masi ngu' xa' quichĩ tyijyu' la ngutu'u ngu' ndyaa ngu' slo yu.

2

*Ngua'ni Jesús jo'o jil'i sca ñati nu nchcu'
tyucui tyucui ña'a yu*

1 Ca tiya' la xi nguxyuu Jesús ndyaa ca quichĩ Capernaum bi'. Hora ti nguañi cha' tyucui ña'a quichĩ cha' cua ndyalaa yu.

2 Li' quiña'a tsa ñati ndyu'u ti'i ngu' slo yu; ná ndyu'u scua nde ni'i su tyi'i ngu', lo'o la cui' ti cha' to' ni'i nde liya' tachaa tsa ndi'i ngu'. Lo'o li' nclyu'u Jesús cha' tso'o jil'i ycu' Ndyosi jil'i ngu'.

3 Li' ndyalaa jacua tya'a ñati, ndi'ya ngu' jil'i sca nu quicha nu nchcu' tyucui tyucui ña'a.

4 Ná ngua jil'i ngu' tyalaa ngu' ca slo Jesús lo'o nu quicha bi', cha' tachaa tsa ndu ñati; bi' cha' ndyacu' ngu' hique ni'i lo'o nu quicha bi'. Jlyacua que ni'i bi'. Lo'o li' ngusaala ngu' que ni'i su ndi'i Jesús cha' tyatĩ catya su ntsiya nu quicha. Li' nda'ya ngu' jil'i catya ca su nga'a Jesús.

5 Lo'o na'a Jesús cha' jlya tsa ti' ngu' jil'i yu, li' nchcui' yu lo'o nu quicha bi':

—Cua ngua'ni clyu ti na' jinu'u jil'i qui'ya nu ntsu'u jinu'u, sñi' —nacui Jesús jil'i.

6 Lo'o li' ndube tsa ti' mstru nu nclu'u cha' jo'ó ne' laa nu nga'a ne' ni'i bi'.

7 “¿Ni cha' nchcui' yu re jua'a?” ngulacua ti' ngu'. “Sca ti ycu' Ndyosi caca cua'ni clyu ti' jil'i ñati nu ntsu'u qui'ya jil'i. Sca qui'ya tlyu laca lo'o nchcui' nu qui'yu re cha' cuityi yu qui'ya nu ntsu'u jil'i ñati chalyuu, cha' ná nchca jil'i ni sca ñati chalyuu cuityi qui'ya nu ntsu'u jil'i ñati.”

8 Pana nda Jesús cuentya ñi'ya laca cha' nu nclyacua ti' ngu'. Nchcui' yu lo'o mstru bi' li':

—¿Ni cha' cuxi tsa nclyacua ti' ma ndi'i ma? —nacui Jesús jil'i mstru bi'—.

9 Ná ndiya ti' ma cha' cua nacui na' jil'i nu quicha re: “Cua ngua'ni clyu ti' na' jinu'u jil'i qui'ya nu ntsu'u hi'”. ¿Ha tso'o la si chcui' na' lo'o nu quicha lacua: “Tyatu nu'u, xatu'ba nu'u catya jinu'u cha' tyaa lo'o jil'i to' tyi'”? —nacui Jesús—.

10 Tso'o lacua. Nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma cha' ntsu'u chacuayá' jna' cua'ni clyu ti' na' jil'i ñati chalyuu nu ntsu'u qui'ya jil'i; ntsu'u chacuayá' jna', xqui'ya cha' cua nda Ni 'na lijyaa lo yuu chalyuu cha' caca

na' ñati. Caca cuayá' ti' ma lo'o ña'a ma cha' tyaca tso'o nu quicha re juani —nacui Jesús.

Li' xa' nchcui' yu lo'o nu quicha bi':

11 —Culo na' cña jinu'u juani —nacui Jesús ji'i—. Tyatu nu'u, xatu'ba nu'u catya jinu'u, cha' tsa lo'o nu'u ji'i ca to' tyi.

12 Hora ti ndyatü nu quicha bi', ngusñi catya ji'i, ngutu'u ndyaa li'; na'a lcaa ngu' nu lo'o ndu'u nu ngua quicha bi' ndyaa lo'o catya ji'i. Ndube tsa ti' ngu', li' ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya cha' bi':

—Ni sca ya bilya ña'a ya sca cha' tlyu ñi'ya nu ngua'ni nu'u juani —nacui ngu' ji'i ycu' Ndyosi li'.

Ngusi'ya Jesús ji'i Leví

13 Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa yu ca to' tayu' bi' chaca quiya'. Li' ndyu'u ti'i quiña'a ñati ca slo yu, cha' chaca quiya' nclyu'u yu ji'i ngu'.

14 Laja lo'o ndya'a ti Jesús, li' nteje tacui yu to' ni'i su ntucua Leví sñi' Alfeo nu nxñi cñi cña loo ngu' cuentya ji'i ngu' xa' tsu' nu laca loo.

—Tsa nu'u lo'o na' —nacui Jesús ji'i nu Leví bi'.

Lo'o li' hora ti ndyatü Leví nguxana yu ndya'a yu lo'o Jesús.

15 Ca tiya' la ndyacu Jesús to' tyi Leví. Stu'ba ndyacu yu lo'o tyu'u tya'a ngu' cuxi, jua'a lo'o tyu'u tya'a ngu' tya'a ndyu'ni cña lo'o Leví, nu quiña'a tsa cñi cña loo nxñi ji'i ñati cuentya ji'i ngu' xa' tsu' bi'; quiña'a tsa ngu' bi' nti' ngu' cuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús. Nga'a Jesús ni'i bi' lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

16 Li' nteje tacui xi ngu' fariseo lo'o mstru cha' jo'ó nu tya'a ndya'a ngu'. Tacati tsa ycu' ngu', nti' ngu', pana lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ngu' ji'i xa' ñati. Na'a ngu' bi' ti lo'o ndyacu Jesús ne' ni'i bi'. Hora ti nchcui' ngu' bi' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús:

—¿Ni cha' laca cha' ndyacu nu xu'na ma lo'o ngu' cuxi jua, lo'o nu msu ji'i ngu' xa' tsu' nu quiña'a tsa cñi cña loo ngu' nxñi ngu' jua?

17 Lo'o ndyuna Jesús cha' nu nchcui' nu ngu' tlyu bi', li' nacui yu:

—Ná ntsu'u cha' caca jo'o ji'i ñati nu tso'o ti ti' —nacui Jesús ji'i ngu'—, caca jo'o ji'i

ngu' quicha —nacui—. Lo'o na' ni, ná lijya na' cha' culu'u na' cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi ji'i ñati nu nclyacua ti' cha' tso'o tsa ycu' ca ngu'; na cua lijya na' ca nde cha' culu'u na' cha' tso'o bi' ji'i ñati nu jlo ti' cha' ntsu'u qui'ya ji'i ngu' —nacui Jesús.

Ndacha' ngu' judío ji'i Jesús si ná cua'ni tacati yu ji'i tsa nu ná ndacu ngu'

18 Ngua sca tsa tacati ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Juan lo'o ji'i nu ngu' fariseo, nu tacati tsa ndu'ni ngu', nti' ngu'. Ná ndacu ngu' tyaja tsa tacati bi'. Lo'o li' ndya'a xi ñati slo Jesús, nchcui' ngu' lo'o yu:

—Ná ndacu ngu' nu ngua tsa'a ji'i Juan tsa juani. La cui' ti jua'a ngu' fariseo ni, ná ndacu ngu' juani —nacui ngu'—. Pana nu ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u ni, ndacu ngu' juani. ¿Ni cha' ná stu'ba ndyu'ni ngu' cuentya jinu'u lo'o cha' nu ndyu'ni ngu' bi'? —nacui ngu' ji'i Jesús.

19 Li' nda Jesús sca cha' lo'o ngu' bi':

—Lo'o caja clyo'o ngu', lo'o ngu' nu ndya'a lo'o cutsii ndacu ngu'; ná ndi'i ngu' ntyute' ti ngu' tsa bi' lo'o ndi'i ngu' lo'o cutsii —nacui Jesús ji'i ngu' li'—. Chaa ti' ngu' lo'o ndi'i ngu' lo'o.

20 Pana nu lo'o tyalaa tsa nu lo'o tyaa lo'o ngu' ji'i cutsii, li' ná cacu ngu' tya'a tso'o cutsii, cha' caca xñi'i ti' ngu' li'. La cui' jua'a chaa ti' tya'a tso'o na' juani, pana caca xñi'i ti' ngu' nde loo la.

21 'Chaca cha' ni, sca ngu' nu nchca ji'i jyacua late', nu lo'o cua'ni cho'o ste' cusu, ná talya sa yu'be late' cucui lo sca late' cusu, cha' tyatsii' late' cucui; hora ti tyati' jyacua su ngalya bi' li'.

22 La cui' ti cha', ná su'ba ngu' ji'i lcui nu chca ndyu'u ti ne' tyaca' cusu'. Si su'ba ngu' ji'i ne' tyaca' cusu', yala ti catsu se'i tyaca' bi'; ndye ngula'a tyaca' li', tye lcui tyalú li'. Ne' tyaca' cucui tyu'u lcui nu lo'o chca ndyu'u ti.

Ngusuu ngu' si'yu trigo tsa ta'a

23 Ngua sca tsa ta'a lo'o ndi'i cña' ngu' judío, li' ndyaa Jesús su nscua xtya trigo ji'i ngu', ndyaa yu lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu. Li' ngusuu nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' xi si'yu trigo cha' cacu ngu' laja lo'o ndyaa ti ngu'.

24 Lo'o li' na'a ngu' fariseo ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi'. Li' nchcui' ngu' fariseo bi' lo'o Jesús:

—Tsā ta'a, tsā ndi'i cña' na laca juani —nacui' ngu' fariseo ji'i Jesús—. Tsā tacati laca. ¿Ni cha' laca ndyu'ni ngu' bi' cña nu ná ntsu'u chacuayá' cua'ni na tsā juani? —nacui' ngu'.

25 Nguxacui' Jesús cha' ji'i ngu' li':

—¿Ha bilya ña'a mā lo quityi ji'i ycu'i' Ndyosi nu nscua ñi'ya nu ngua'ni jyo'o David? Ngua sca tsā ntyute' tsa ycu'i' yu, lo'o jua'a ntyute' tsa tya'a ndya'a yu —nacui' Jesús ji'i ngu'—.

26 Ngua jyo'o Abiatar loo ji'i lcaa sti jo'ó tyempo bi', lo'o li' ndyatí jyo'o David bi' ne' ni'i su cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi caju, ngusñi yu xlyá nu laca msta' ji'i ycu'i' Ndyosi, nu ntucua tacati lo mesa; ndyacu ngu' xlyá bi', masi sca ti sti jo'ó ntsu'u chacuayá' cacu ji'i nquicha' —nacui' Jesús ji'i ngu' fariseo bi'.

27 'Ná nti' ycu'i' Ndyosi xcube' ji'na lo'o nchcui' Ni cha' caca sca tsā nu tyi'i cña' na; tso'o la tyi'i na si caja sca tsā nu tyi'i cña' na, ngua ti' Ni.

28 Lo'o jua'a ntsu'u chacuayá' jna' cha' laca na' loo, masi tsā nu ndi'i cña' ngu', cha' cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati.

3

Sca yu quicha nu nchcu' ya' yu

1 Ngua chaca quiya' ndyaa ngu' ne' laa ca bi' tsā nu ndi'i cña' ngu', lo'o nga'a sca nu quicha nu nchcu' sca tsu' ya'.

2 Ña'a tsa xi ngu' tacati, nu ngu' fariseo bi', ña'a tsa ngu' ji'i Jesús si cua'ni yu jo'o ji'i nu quicha bi', cha' tsā ta'a nu ndi'i cña' ngu' judío ngua. Nti' ngu' tlyu bi' quijeloo qui'ya cha' sta ngu' hichu' Jesús.

3 Lo'o li' nchcui' yu lo'o nu quicha bi':

—Caa nu'u, tyu cla'be ne' laa re —nacui' Jesús ji'i.

4 Li' nchcuane Jesús ji'i lcaa ngu' bi':

—¿Ha ntsu'u chacuayá' ji'na cua'ni na sca cha' tso'o tsā nu ndi'i cña' ngu'? —nacui' yu ji'i ngu' tlyu bi'—. ¿Ha tso'o la si cua'ni na sca cha' cuxi tsā bi'? —nacui'—. ¿Ha ná tso'o cua'ni na jo'o ji'i ngu' li', nti' mā? ¿Ha tso'o

la si ta na chacuayá' cajaa ngu' quicha tsa bi' lacua? —nacui' Jesús.

Nga'aa ngujui la ñi'ya chcu'i' nu ngu' tlyu bi' lo'o Jesús li'.

5 Ñasi' xi Jesús ña'a yu ji'i ngu' bi', jua'a xñi'i xi ti' yu cha' ná ntaja'a ngu' cui'ya ngu' cuentya ji'i cha' nu nclyu'u yu ji'i ngu'. Li' nchcui' yu lo'o nu quicha bi':

—Xquiñi nu'u ya' —nacui' Jesús ji'i.

Nguxquiñi yu ya' yu li', lo'o hora ti ngua tso'o ya' yu.

6 Lo'o ndu'u nu ngu' fariseo ne' laa bi', li' ndyaa ngu' cha' chcu'i' ngu' lo'o taju ngu' nu cuentya ji'i rey Herodes; chcu'i' ngu' ñi'ya cua'ni ngu' cha' caca cujuui ngu' ji'i Jesús.

Ndyu'u ti'i quiña'a tsa ñati to' tayu'

7 Lo'o li' ndyaa Jesús to' tayu' lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i. Quiña'a tsa ngu' Galilea ndyaa ngu' ndyaa lca'a ngu' ji'i cha' cuna ngu' cha' nu nclyu'u yu.

8 Cua ndañi ñi'ya laca cha' tonu nu ndyu'ni Jesús hasta ca quichi tyijyu', bi' cha' lo'o ngu' tyijyu' ndyalaa ngu' cha' ña'a ngu' ji'i yu; ndyalaa ngu' Judea, lo'o ngu' Jerusalén, lo'o ngu' Idumea, lo'o ngu' chaca tsu' sta'a Jordán, lo'o ngu' Sidón, lo'o ngu' Tiro.

9 Na'a Jesús cha' quiña'a tsa ñati ndya'a slo, li' nchcui' yu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu cha' culana ngu' sca yaca ni'i sube, cha' ná satá ngu' ji'i yu, cha' quiña'a tsa ngu' ndi'i.

10 Jlo ti' ngu' cha' cua ngua'ni yu jo'o ji'i quiña'a tsa ngu' quicha, bi' cha' tachaa tsa ndi'i ngu' quicha slo; cua nti' tsa ngu' cala' ngu' ji'i ycu'i' Jesús.

11 Nu ngu' quicha nu ntsu'u cui'i cuxi ji'i ngu' ni, nu lo'o na'a ngu' quicha bi' ji'i Jesús, li' ndyatú sti' ngu' nde loo su ndu yu. Cuii nxi'ya ngu' xqui'ya cui'i cuxi, cha' nslo cui'i bi' ji'i Jesús:

—Nu'u laca nu sca ti Sñi' ycu'i' Ndyosi —ndu'ni ngu' quicha bi'.

12 Hora ti ngulo Jesús cña ji'i cui'i cuxi cha' ná cacha' ngu' ji'i xa' ñati tilaca laca ycu'i' yu.

Ngusubi Jesús ji'i tii tyucuaa tya'a ñati nu ca tsa'a ji'i

13 Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa ndyacuí yu sii' ca'ya, ngusi'ya yu ji'í tyuú tya'a ñati cha' caa ngu' ca su ndu. Ndyaa ngu' bi' slo yu li'. Lo'o li' laja ngu' bi' ngusubi Jesús ji'í ñati nu cua'ni cña ji'í;

14 ngusubi yu ji'í tii tyucuaa tya'a ñati bi', cha' ca tsa'a ngu' ji'í yu. Bi' ngu' nu ta Ni ji'í cha' tsa'a ngu' slo ñati xa' quichi, cha' culu'u ngu' cha' tso'o ji'í ycuí Ni ji'í lcaa ñati.

15 Nda Jesús chacuayá' ji'í nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' cua'ni ngu' jo'o ji'í ngu' quicha, lo'o jua'a culo ngu' ji'í cui'í cuxi nu ntsu'u ji'í ngu'.

16 Nde nscua xtañi ca ta'a tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngusubi Jesús ji'í: Simón nu ngusta Jesús chaca xtañi Pedro ji'í yu, bi' laca tsaca;

17 lo'o li' ngusubi yu ji'í tyucuaa sñi' Zebedeo, nu Jacobo lo'o Juan, nu nchcui' Jesús cha' sñi' tyi'yu laca ngu', (jua'a ndyu'u cha' Boanerges cha'cña ji'í ngu' bi');

18 lo'o jua'a ngusubi yu ji'í Andrés, lo'o ji'í Felipe, lo'o ji'í Bartolomé, lo'o ji'í Mateo, lo'o ji'í Tomás, lo'o ji'í xa' Jacobo sñi' Alfeo, lo'o ji'í Tadeo, lo'o ji'í xa' Simón nu ntsu'u cha' ji'í lo'o ngu' cananista;

19 ngusubi yu ji'í Judas Iscariote nu tiya' la tya ji'í yu ya' ngu' xña'a xqui'ya cñi.

Nsta ngu' qui'ya ji'í Jesús

Ca tiya' la ndyalaa Jesús to' tyi lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í yu.

20 Xa' ndyu'u ti'í ñati ca slo Jesús li'. Cha' quiña'a tsa ñati ndi'í, ná ngujuí tyempo cha' cacu yu lo'o tya'a ndya'a yu.

21 Lo'o ndyuna tya'a Jesús cha' bi', ngulacua tsa ti' ngu' li'. Hora ti ndu'u ngu' lijya ngu' slo Jesús, xqui'ya cha' ntsu'u ñati nu nacui cha' cua ngua loco yu.

22 Lo'o li' lijya mstru nu nclyu'u cha' jo'ó ne' laa tonu ca Jerusalén. Nchcui' mstru bi' lo'o ngu':

—Ngusñi Beelzebú xu'na lcaa lo cui'í cuxi ji'í Jesús cua —nacui mstru bi'—, bi' cha' lo'o chacuayá' ji'í nu xña'a bi' nchca ji'í yu culo ji'í cui'í cuxi nu ngusñi ji'í ñati.

23 Lo'o li' ngusi'ya Jesús ji'í mstru bi', cha' caa ngu' slo; nda yu sca cui'í lo'o ngu' li':

—¿Ha culo Satanás ji'í ñati nu ji'í ycuí ca? —nacui Jesús ji'í ngu' bi'—.

24 Tyee cha' ji'í sca quichi jua'a ti si xcui' na xuú tya'a sca latya ngu' tisiya lo'o chaca latya ngu' tisiya.

25 La cui' jua'a lo'o ngu' tya'a ndi'í sca ni'í ti; si xcui' na xuú tya'a ngu', tya'be tya'a ngu' tyaa ngu' li'.

26 Bi' cha' ná talo Satanás si xuú tya'a ycuí Satanás lo'o msu ji'í ycuí ca; tye cha' ji'í nu xña'a yala ti li'.

27 'Sca ñati nguula ni, ná caja ñi'ya nu tyatí ngu' to' tyi yu cha' cuaana ngu' yu'ba ji'í yu. Sca ti si sca' ngu' ji'í xu'na ni'í clyo, taca cuaana ngu' na nu ntsu'u ji'í yu bi' li'.

28 'Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o cu'ma, cha' nchca ji'í ñati jña ngu' cha' clyu ti' ji'í ycuí Ndyosi Sti na' cuentya ji'í lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'í ngu', masi cha' cuxi nu ngua'ni ngu', masi cha' cuxi nu nchcui' ngu';

29 sca ti ji'í ñati nu nchcui' cha' cuxi ji'í cña nu ndu'ni Xtyl'í ycuí Ndyosi, ná cua'ni clyu ti' ycuí Ni ji'í ñati bi'. Ná cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'í ñati bi'.

30 Nda Jesús cui'í bi' lo'o ngu' xqui'ya cha' nacui ngu' cha' ngusñi cui'í cuxi ji'í yu.

Ndyalaa xtya'a Jesús lo'o tya'a yu

31 Lo'o li' ndyalaa xtya'a Jesús lo'o tya'a yu to' ni'í su ndi'í Jesús. Nde liya' ndyanu ngu'. Li' nda ngu' cha' ndyaa ca su ndu Jesús, cha' tyu'u yu nde liya' cha' chcui' ngu' lo'o yu, ngua ti' ngu'.

32 Pana tachaa tsa ndi'í ngu' su ndu Jesús. —Ndu xtya'a nu'u lo'o tya'a nu'u nde liya' —nacui ngu' ji'í Jesús—. Cua nti' ngu' chcui' ngu' lo'o nu'u —nacui ngu'.

33 —¿Tilaca nu chañi ca cha' laca xtya'a na'? ¿Tilaca nu chañi cha' laca tya'a na'? —nacui Jesús ji'í ngu' li'.

34 Li' nxña'a Jesús ji'í ngu' nu nga'a cacua ti slo yu, xa' nchcui' yu lo'o nu ngu' quiña'a bi':

—Nu ngu' re ni, stu'ba ti ndulo ngu' 'na, ñi'ya nu ndulo xtya'a na' 'na, ñi'ya nu ndulo tya'a na' 'na —nacui Jesús—.

35 Lo'o jua'a lcaa ñati nu taquiya' ji'í ycuí Ndyosi, nu cua'ni ñi'ya nu nti' ycuí Ni cha' cua'ni ngu', ngu' bi' ndu'ni ñi'ya nti' si laca ngu' xtya'a na', ñi'ya nti' si laca ngu' tya'a na', masi nu qui'yu, masi nu cuna'a —nacui Jesús.

4

Cuij ji'i ñati nu ndyataa si'yu

¹ Chaca quiya' nguxana Jesús ngulu'u yu ji'i ñati to' tayu' bi'. Cua ndyu'u ti'i quiña'a tsa ñati ca slo yu li'; hasta nga'aa ndyu'u scua yuu su tyu quiya' yu, bi' cha' ndyatí yu ca ne' sca yaca ni'i sube nu ndacui to' hitya ti. Ne' yaca ni'i bi' ndyaca'a Jesús, ndyanu nu xa' la ñati quiña'a lo yuu btyi to' tayu' bi'.

² Li' quiña'a tsa cuij nda Jesús lo'o ngu', cha' ca tsa'a ngu' lcaa cha' nu ngua ti' yu culu'u yu ji'i ngu'. Ndi'ya ngua sca cuij bi':

³ —Cua'a jyaca ma —nacui Jesús ji'i ngu'—. Ngua sca tsá ndyaa sca ñati cataa si'yu trigo.

⁴ Nguscuj yu si'yu ji'i, lo'o ndyú xi si'yu bi' lo yuu tacalya to' tyucuij. Hora ti ñaa quiñi, ndye si'yu bi' ndyacu ni' ji'i.

⁵ Lo'o li' ndyalú xi si'yu su xti tsa yuu nscua chu' quee. Yala ti ntyucua si'yu bi'; pana cha' xca ti yuu ndyacu' chu' si'yu,

⁶ bi' cha' ná ngua xñi suu chu' quee bi', ná ngua caluu tso'o. Ndye calya bi' ndyanaa, cha' tyique' tsa cua.

⁷ Lo'o chaca se'i ndyalú xi si'yu lo yuu su ndu yaca quiche'. Yala la nguluu yaca quiche' bi'; ná nda chacuayá' caluu tso'o calya trigo tsiya' ti, bi' cha' nga'aa ngutu'u si'yu lo bi' li'.

⁸ Lo'o jua'a ndyalú xi si'yu lo yuu tso'o. Ntyucua tso'o si'yu bi'; tso'o tsa nguluu calya, lo'o li' tso'o tsa ngutu'u si'yu lo juu bi'. Ntsu'u juu nu nda calaa tyii tya'a si'yu lo, lo'o jua'a ntsu'u juu nu nda snayala tya'a si'yu, lo'o jua'a ntsu'u juu nu nda sca siyento tya'a si'yu sca ti juu.

⁹ 'Cua'a jyaca ma ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o ma juani, si chañi cha' ntaja'a ma cuna ma cha' tso'o bi' —nacui Jesús ji'i nu ngu' quiña'a bi'.

Ni cha' nda Jesús cuij lo'o ngu'

¹⁰ Ca tiya' la lo'o cua ndu'u ñati bi' ndyaa tsa tlyu ti, li' lijya nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús slo yu, lo'o jua'a ñaa xa' la tya'a tso'o ngu' slo Jesús. Li' nchcuane ngu' ji'i Jesús:

—¿Ñi'ya ntsu'u cha' nu nda nu'u nu ngua tsá ti? —nacui ngu' bi' ji'i Jesús.

¹¹ —Cua nda ycui' Ndyosi chacuayá' cha' ca cuayá' ti' ma sca cha' nu ntsu'u yacu' ti, ñi'ya nu caca lo'o laca ycui' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—. Xa' ñati nu ná ngusñi cha' ji'i ycui' Ndyosi ni, ná ta ngu' cuentya lo'o cuna ngu' sca cuij; tucui tsa cha' bi' nti' ngu'.

¹² Bi' cha' nda na' cuij bi' lo'o ngu', cha' masi ña'a ngu', ná ta ngu' cuentya ñi'ya nu tyu'u cha' bi'; masi cuna ngu', ná ca cuayá' ti' ngu' ñi'ya nu tyu'u cha' bi'. Jlo ta' cha' ná ntaja'a ngu' culochu' ngu' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu', bi' cha' ná nchca jna' cui'ya na' cha' clyu ti' ji'i ngu' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'.

Ñi'ya nu ndyu'u cha' ji'i cuij ji'i ñati nu ndyataa si'yu

¹³ '¿Ha ná ngua cuayá' ti' ma ñi'ya nti' ñacui cuij bi'? —nacui Jesús ji'i ngu' bi' li'—. ¿Ñi'ya caca ta ma cuentya ji'i xi xa' la cuij lacua, si ná nduna ma cha' nu nchcui' na' bi'? —nacui—.

¹⁴ Ñi'ya laca ñati nu ndyataa si'yu bi', jua'a laca ñati nu nchcui' cha' tso'o ji'i ycui' Ndyosi lo'o xa' la ñati.

¹⁵ Ñi'ya laca si'yu nu ndyalú lo yuu tacalya to' tyucuij lo'o li' ndye si'yu ndyacu quiñi, jua'a laca ñati nu lo'o ndyuna ngu' cha' tso'o ji'i ycui' Ndyosi, ná nduna tso'o ngu' li'. Ñi'ya laca yuu tacalya bi', jua'a laca cresiya ji'i ñati bi'. Ñi'ya laca lo'o ndye ndyacu quiñi si'yu to' tyucuij, jua'a caa Satanás cha' cuityi cha' tso'o bi', cha' nga'aa tyi'u ti' ngu' cha' tso'o bi' li'.

¹⁶ Lo'o si'yu nu ndyalú lo yuu lati tu'ba chu' quee ni, bi' laca ñi'ya laca ñati nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' lo'o clyo ndyuna ngu' cha' tso'o bi' ji'i ycui' Ndyosi.

¹⁷ Pana si lya' ti' xa' ñati ji'i ngu' bi' xqui'ya cha' tso'o nu ndyuna ngu' bi', si xtyí lo'o ñati ji'i ngu', ná talo ngu' li'; laca ngu' bi' ñi'ya laca si ná ngusñi tso'o suu si'yu nu ntyucua lo yuu lati tu'ba chu' quee bi', lo'o li' ná ndalo calya bi' ndyanaa li'.

¹⁸ Si'yu nu ndyalú lo yuu laja yaca quiche' ni, bi' laca ñi'ya laca ñati nu ndyuna cha' tso'o bi',

¹⁹ lo'o li' ndya'a tsa cha' tyiquee ngu' ñi'ya cua'ni ngu' cha' caca culiya' ngu';

ncliyana ngu' ñi'ya ca caja quiña'a tsa cha' tso'o nu ntsu'u chalyuu re ji'i ngu', cha' caca stu'ba ngu' lo'o ñati tlyu la. Bi' cha' ná nchca tyanu cha' tso'o ne' cresiya ji'i ngu' bi'.

²⁰ Ndi'ya ndyu'u cha' ji'i yuu tso'o su ndyalú si'yu: lo'o ntyucua si'yu, li' tso'o tsa nguluu calya, ngutu'u tsa si'yu lo li'; jua'a laca ñati nu ndyuna cha' tso'o bi', lo'o li' tso'o tsa ndaquiya' ngu' ji'i cha' bi'. Ntsu'u yuu su nda sca ti juu trigo hasta calaa tyii tya'a si'yu, lo'o jua'a ntsu'u yuu su ndyu'u snayala tya'a si'yu lo sca ti juu, lo'o jua'a ntsu'u yuu su ndyu'u hasta sca siyento tya'a si'yu lo sca ti juu.

Cuii ji'i xee nu tyu'u ne' ni'i

²¹ Chaca quiya' nda Jesús sca cuii lo'o ngu' bi':

—Lo'o ngua'a na xee ni'i ca talya, ¿ha tacu' na lo xee bi'? ¿Ha sta na xee bi' ne' quiña? —nacui Jesús ji'i ngu'—. Ná ndu'ni na jua'a —nacui—. Cua xi sta na xee cha' tyaca' xee tyucui ña'a nde ni'i.

²² Ndu'ni cha' tyu'u lo xee lcaa na nu ndyu'u cuatsi' ji'i ñati juani; ná sca cha' ntsu'u cuaana ti juani nu ná quijeloo ji'i ñati ca tiya' la.

²³ Cua'a jyaca ma xi ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o ma juani, si chañi cha' ntaja'a ma cuna ma cha' tso'o bi'.

²⁴ Tya ngulu'u la xi Jesús ji'i ngu' li':

—Taquiya' tso'o ma ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o ma juani —nacui Jesús—. Ñi'ya nu ndu'ni ma lo'o xa' ñati, la cui' jua'a cua'ni ycu' Ndyosi lo'o ma li'. Lo'o jua'a lo'o cuna tso'o ma cha' jna', quiña'a la cha' tso'o tyu'u ne' cresiya ji'i ma li'.

²⁵ Lo'o ñati nu jlya ti' cha' jna', nu ndyaca tsa'a cha' bi' ni, tya ta la ycu' Ni cha' lo'o ngu' bi'; pana ñati nu ná jlya ti', nu ná nti' ca tsa'a ngu', cua'ni ycu' Ni cha' ná caca ji'i ngu' bi' ca tsa'a ngu' tsiya' ti cha' ji'i ycu' Ni li'.

Cuii ji'i su ntyucua si'yu

²⁶ Lo'o li' nda Jesús chaca cuii lo'o ngu':

—Ta na' sca cuii lo'o ma cha' caca cuayá' ti' ma ñi'ya nu caca lo'o laca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati —nacui Jesús ji'i ngu'—. Ngua sca tsa ndyataa sca ñati nscua',

²⁷ li' ngujua' yu talya; lo'o cua quixee ti chaca tsa' ngue ti' yu. Jua'a nteje tacui tyuu tsa lo'o tyuu talya. Laja li' ntyucua si'yu bi', cua ndyaluu bi' li'. Ná jlo ti' yu ñi'ya caca caluu si'yu bi'.

²⁸ Jua'a nchca ji'i sca si'yu nu lo'o cataa na ji'i. La cui' yuu su ndyataa si'yu bi' laca nu ta juersa ji'i si'yu cha' caluu. Tyucua calya cuañi' clyo, li' tyu'u tucua nchu', lo'o li' caja ltya ji'na.

²⁹ Lo'o cua btyi ltya, li' caca clacua, cha' tyu'u ti'i ltya.

Cuii ji'i si'yu cuxee

³⁰ Lo'o li' nda Jesús chaca cuii lo'o ngu' bi':

—Chaca cha' chcu' na' lo'o ma juani. Ta na' sca cuii lo'o ma ñi'ya nu caca lo'o ycu' Ndyosi laca loo ne' cresiya ji'i ñati —nacui Jesús—.

³¹ Caca bi' ñi'ya laca sca ti si'yu cuxee nu ndyataa ngu'. Si'yu bi' laca nu si'yu sube la tyucui ña'a chalyuu, cha' ná ntsu'u xa' si'yu nu sube la.

³² Pana lo'o cataa ngu' si'yu bi', yala ti tyucua, caluu yaca li' cha' caca sca yaca tlyu. Lo'o li' ca'ya quiñi laja sta' yaca bi', chca'a cña' ni' su tyacala' laja laca' bi'.

Ni cha' nda Jesús cuii lo'o ngu'

³³ Jua'a ti ngulu'u Jesús cha' ji'i ngu'; nda yu xi cuii lo'o ngu', cha' culu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu', ña'a cuayá' nu ta tso'o ngu' cuentya ñi'ya ntsu'u cha' ji'i ycu' Ni.

³⁴ Xcu' lo'o cuii ti ngulu'u Jesús ji'i ñati quiña'a, masi ná nda tso'o ngu' cuentya ñi'ya cha' nda cuii bi'; pana tiya' la ngulu'u tso'o yu cha' bi' ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu.

Ngulo Jesús cña ji'i cuii lo'o ji'i clyoo' lo tayu'

³⁵ Lo'o cua ngusii tsa, cua ndyaa cuichaa, li' nchcui' Jesús xi lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Tyeje tacui na ca chaca tsu' tayu' re —nacui Jesús ji'i ngu' bi'.

³⁶ Lo'o li' nguxtyanu ngu' ji'i nu quiña'a tsa ñati nu ndi'i cajua, ndyatí Jesús lo'o tya'a ndya'a yu ne' yaca ni'i su ngua'a yu cha' ngulu'u yu ji'i nu ngu' quiña'a bi' tsa

la. Ndu'u ngu' ndyaa ngu', lo'o xa' yaca ni'i ndyaa lo'o.

³⁷ Lo'o li' lye tsa ndyaca cui'i, lye tsa ndyatū clyoo' lo tayu', ña'a cuayá' nu ndyatū tsa hitya clyoo' nde ne' yaca ni'i; cua cha'a ti yaca ni'i bi' ntsu'u hitya.

³⁸ Pana laja' ti Jesús ntsu'u nde siyu' yaca ni'i, ngustii yu lo sca late' lcuti. Nguxtyu'u ngu' ji'i yu li':

—Cusu' —nacui' ngu' ji'i Jesús—. Que ti' nu'u. ¿Ha ná ndube ti' nu'u cha' cua cajaa ti na? —nacui' ngu'—. Cua quilyu'u ti yaca ni'i re.

³⁹ Li' ndyatū Jesús, ngulo yu cña ji'i cui'i, ngua'a ji'i clyoo' lo tayu'.

—Caca ti ti lo hitya re —nacui' yu.

Hora ti ngua ti cui'i, ngua ti clyoo'; ti ti ndyanu tayu' li'.

⁴⁰ Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—¿Ni cha' ntsij tsa mā? —nacui' Jesús ji'i ngu'—. ¿Ni cha' laca ná jlya ti' mā ji'i ycu' Ndyosi cha' caca ji'i Ni cua'ni Ni jua'a? —nacui'.

⁴¹ Ndube tsa ti' ngu' ña'a ngu' ji'i Jesús li':

—¿Tilaca laca nu qui'yu re? —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'—, cha' lo'o cui'i ndaquiya' ji'i yu, lo'o jua'a nduna clyoo' lo tayu' cha' nu nda yu —nacui' ngu' ji'i tya'a ndyaca tsa'a ngu'.

5

Ngusñi cui'i xña'a ji'i sca ngu' Gadara

¹ Lo'o li' ndyalaa ngu' chaca tsu' tayu bi', nde loyuu su cuentya Gadara.

² Cua tyu'u ti Jesús ne' yaca ni'i lo'o ndyu'u tucua sca nu quicha, sca ngu' nu ngusñi cui'i xña'a ji'i. Ndi'i nu quicha bi' ne' lo'o jyo'o.

³ Su nguatsi' jyo'o ti ndi'i nu quicha bi', cha' ná ngua ji'i ngu' sca' ji'i; ni lo'o chcuá ná ngua ji'i ngu'.

⁴ Cua tyu'u quiya' ngusca' ngu' ji'i lo'o carena nquicha', ndyaaca' quiya', ndyaaca' ya'; pana hora ti ngusi'yu cu' chcuá bi', ndyatū' carena, ndyanu yu'be ti chcuá nu ndyaaca' nu quicha bi'. Ni sca ngu' ná ngué ngu' cha' tyijiloo ji'i yu quicha bi'.

⁵ Lo'o nde tsa lo'o nde talya ndya'a nxi'ya ne' lo'o jyo'o, ndya'a yu'u ti sii' cuati. Lo'o jua'a ngusi'yu ji'i ycu' ca lo'o quee.

⁶ Juani tyijyu' ti ndu nu quicha bi' na'a ji'i Jesús. Li' ngusna lijya ndatū stī' slo Jesús, cha' cua'ni tlyu ji'i.

⁷ Cui' ngusi'ya nu quicha bi' ji'i Jesús li':

—¿Ñi'ya cña nti' nu'u jna'? —nchcuane yu quicha ji'i Jesús li'—. Nu'u laca Jesús nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, ycu' Ni nu laca loo la —nacui'—. Chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi, ná xcube' nu'u jna'.

⁸ Tsa ti cua ngulo Jesús cña ji'i cui'i xña'a bi', cha' tyatsu' ji'i yu quicha bi', bi' cha' tya'na nchcui' lo'o Jesús juani cha' ná xcube' yu ji'i.

—Tyu'u nu'u, tyaa nu'u tsiya' ti —nacui' Jesús ji'i cui'i xña'a tsa la.

⁹ Li' nchcuane Jesús ji'i yu quicha bi':

—¿Ni naa nu'u? —nacui' Jesús ji'i.

—Quiña'a tsa lo naa na' —nacui' nu quicha—, cha' quiña'a tsa tya'a cui'i xña'a ngusñi 'na —nacui'.

¹⁰ Lo'o li' ndijña tsa nu quicha bi' cha' ná cua'ni Jesús jo'o ji'i, cha' ná culo Jesús ji'i nu cui'i xña'a bi' cha' tyaa; ná nti' cui'i xña'a bi' cha' tsa xa' chalyuu tyijyu' la.

¹¹ La cui' tsa bi' ndi'i tsa cube' ndyacu ni' quixi' sii' ca'ya jua.

¹² Li' xa' ndijña yu quicha bi' ji'i Jesús cuentya ji'i cui'i xña'a nu ngusñi ji'i:

—Ta nu'u chacuayá' tsa cui'i cha' xñi ji'i cube' jua —nacui'.

¹³ Lo'o li' nda Jesús chacuayá' bi' ji'i lcaa cui'i xña'a bi'. Li' ndu'u cui'i ndyaa, ngusñi ji'i cube'. Ndi'i tucua mil tya'a cube', lo'o jua'a ngusñi cui'i bi' ji'i lcaa ni'. Ngusna ni' sii' cua'a li', ndyú ca ta'a ni' ne' hitya tayu'; ndyio ni' hitya, ngujuii lcaa cube' bi' li'.

¹⁴ Lo'o li' ndube tsa ti' ngu' nu ña'asii ji'i cube' bi', ngusna ngu' ca quichi' cha' cache' ngu' ji'i lcaa ngu' cacua ti ñi'ya cha' ngua bi'. Hora ti ndu'u ngu' lijya ngu' cha' ña'a ngu' ji'i cha' bi'.

¹⁵ Nu lo'o ngulaa ngu' slo Jesús, li' na'a ngu' ji'i nu qui'yu nu ngua quicha bi'; na'a ngu' cha' ti ti nga'a nu qui'yu bi', lacu' ste', cha' cua ndyaca tso'o. Nga'aa nxa'lu cui'i xña'a bi' ji'i. Ndyutsii tsa ngu' li'.

16 Nchcui' tsa ngu' nu ña'asii ji'i cube' bi' ñi'ya ngua cha' ji'i nu quicha, cha' tsa tlyu ti nguxtyanu cui'i xña'a ji'i. Li' ndu'u cui'i bi' ndyaa, ngusñi ji'i lcaa cube' nu ndi'i bi'; ndye cha' ji'i cube' bi' li'.

17 Nu lo'o ndyuna ngu' quichj cha' bi', li' nchcui' tsa ngu' lo'o Jesús cha' tyatsu' yu tyaa yu xa' se'i su tyijyu' la.

18 Lo'o cua tyatj ti Jesús ne' yaca ni'i sube cha' tyaa, li' nchcui' nu ngua quicha bi' lo'o Jesús; ngüijña chacuayá' ji'i Jesús cha' tsa lo'o.

19 Pana ná nda Jesús chacuayá' ji'i.

—Xa' xtyu'u nu'u tyaa nu'u to' tyi —nacui Jesús ji'i—. Ta nu'u cha' lo'o lcaa ngu' tya'a nu'u ñi'ya ngua cha' tlyu nu ngua'ni ycu'i Ndyosi nu Xu'na na cha' ngua'ni Ni cha' ndyaca tso'o nu'u, cha' ngua'ni tya'na tsa ti' ycu'i Ni jinu'u.

20 Lo'o li' ndu'u ndyaa nu qui'yu bi' lcaa quichj nde Decápolis, nda cha' lo'o ngu', lcaa lo cha' ñi'ya nu ngua'ni Jesús lo'o. Ndube tsa ti' lcaa ngu' bi' li'.

Sñi' Jairo, lo'o nu cuna'a nu ndyala' ste' Jesús

21 Lo'o li' ñaa Jesús ne' yaca ni'i ca nde tsu' tayu' chaca quiya'. Xa' ndyu'u ti'i quiña'a tsa ñati slo Jesús nde to' tayu' bi'.

22 Li' ndyalaa sca nu qui'yu nu laca loo ne' laa jua. Jairo naa nu cusu' bi'. Ndatu stj' nu cusu' bi' slo Jesús, ndacui nclýú hique yu hasta lyuu.

23 Tya'na tsa nchcui' yu lo'o Jesús li':

—Cua cajaa ti sñi' na' —nacui yu ji'i—. Cua'ni nu'u cha' tso'o tsa nu'u ca su ntsiya nu cuna'a piti bi' 'na, cha' cua'ni nu'u jo'o ji'i cho'; sta ya' nu'u chu' nu piti cha' cu'ú cho'.

24 Lo'o li' ndyaa Jesús lo'o yu bi', jua'a ndyaa quiña'a ñati lo'o ngu', hasta tachaa tsa ndi'i ngu' lo'o ndya'a ngu'.

25 Lo'o sca nu cuna'a quicha ndya'a laja ñati quiña'a bi'. Cua tii tyucuaa yija ntsu'u quicha ji'i nu cuna'a bi', cha' ndyalú tsa tañi ma'.

26 Cua ndye lcaa lo jo'o ngua'ni ngu' ji'i ma' quicha bi', lo'o ná ngua ji'i ngu' cua'ni ngu' jo'o ji'i. Ndye cñi ji'i ma', ndye lcaa lo cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ma' xqui'ya taná, lo'o lye la ngua quicha ma' li'.

27 Cua ndyuna ma' quicha bi' xi cha' ji'i Jesús, bi' cha' ñaa ma' laja ñati nde chu' su ndu Jesús. Ndyala' ma' quicha bi' ste' Jesús li'.

28 “Lo'o cala' ti na' ste' Jesús re, tyaca tso'o na' li'”, ngua ti' ma' quicha bi'.

29 Hora ti ndyacu' cha' ndyalú tañi ma', tsa tsiya' ca ngua tii ycu'i ca ma' cha' cua ndyaca tso'o li'.

30 Pana hora ti ngua tii Jesús cha' cua ngua'ni yu jo'o ji'i sca ñati, masi ná na'a yu ji'i nu quicha bi'. Li' nguxña'a yu ji'i nu ñati quiña'a nu lijya nde chu' yu.

—¿Tilaca ndyala' ste' na'? —nacui yu ji'i ngu'.

31 Li' ndube tsa ti' nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

—Tachaa tsa ndi'i ngu' re slo na —nacui ngu' bi' ji'i Jesús—. ¿Ni cha' laca nchcuane nu'u ji'i ngu', “Tilaca ndyala' 'na”?

32 Lo'o li' ña'a tsa Jesús ji'i lcaa ngu' cha' ca cuayá' ti' tilaca laca nu ndyala' ji'i.

33 Li' ñaa nu cuna'a bi', ndatu stj' slo yu. Nchcuaa ma' bi', cha' ndyutsij tsa ma', masi jlo ti' cha' cua ndyaca tso'o. Li' ndacha' liñi ma' ji'i Jesús ñi'ya ngua ji'i ma'.

34 —Tso'o tsa jlya ti' nu'u jna', sñi' —nacui Jesús ji'i—, bi' cha' ndyaca tso'o nu'u. Ti' ti tyi'i tyiquee nu'u juani. Tso'o ti tyaa nu'u, nga'aa xñi quicha bi' jinu'u chaca quiya'.

35 Lo'o tya nchcui' Jesús lo'o nu cuna'a bi', li' ndyalaa sca msu ji'i Jairo nu laca loo ne' laa bi', ndyacia tya'a lo'o ngu'. Nchcui' msu bi' lo'o xu'na cuentya ji'i nu piti quicha:

—Cua ngujuui sñi' nu'u, cusu' —nacui msu ji'i nu cusu' bi'—. Nga'aa ntsu'u la cha' chcu'i nu'u lo'o mstru re.

36 Lo'o Jesús ndyuna cha' nu nchcui' msu bi', pana ná ndaquiya' Jesús ji'i cha' bi'.

—Ná cutsij nu'u —nacui Jesús ji'i nu laca loo ne' laa bi'—. Tsa bi' ti cha' cua'ni nu'u cha' jlya ti' nu'u 'na.

37 Lo'o li' ná nda Jesús chacuayá' ji'i ñati cha' tsa ngu' lo'o yu; sca ti ji'i Pedro, lo'o Jacobo, lo'o Juan tya'a Jacobo, nda yu chacuayá' tsa ngu' lo'o yu.

38 Li' ndyalaa ngu' to' ni'i ji'i nu laca loo ne' laa bi'. Cua quiña'a ñati ndyu'u ti'i cajua, nxi'ya tsa ngu' ndi'i ngu'. Lye tsa ngua cha' cua ngujuui nu piti bi'.

³⁹ Ndyatí Jesús ni'í li'.

—¿Ni cha' laca nxi'ya tsa mā ndi'í mā? —nacui Jesús ji'í ngu'—. ¿Ni cha' laca cha' quiña'a tsa ncliyacua ti' mā? Si'i na ngujuii nu piti quicha re, na laja' ti ntsiya —nacui Jesús.

⁴⁰ Li' nxyí lo'o ngu' ji'í. Bi' cha' ngulo'o Jesús ji'í lcaa ngu' nu nxi'ya ndi'í ngu'; ndyanu sti xtya'a nu piti quicha lo'o ca ta'a sna ngu' tya'a ndya'a lo'o Jesús, ndyaa ngu' bi' slo nu piti.

⁴¹ Li' ngusñi Jesús ya' nu piti bi':

—Talita, cumi —nacui Jesús ji'í, cha'cña ji'í ngu' bi'. (Ndi'ya ndyu'u cha' bi': Mbixu', nde cha' chcu' na' lo'o nu'u juani: Tyatu nu'u.)

⁴² Hora ti ndyatú nu cuna'a piti quicha bi', nguxana ndya'a li'. Tii tyucuaa ti yija ntsu'u cho'. Ndube tsa ti' ngu' bi' li'.

⁴³ Lye nchcui' Jesús lo'o ngu' bi', cha' ná chcu' ngu' lo'o xa' ñati ñi'ya ngua cha' ndyaca tso'o nu piti bi'. Li' ngulo yu cña ji'í ngu' cha' ta xi na cacu nu piti bi'.

6

Ndyaa'a Jesús ca quichí Nazaret

¹ Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í, ndyaa ngu' ca quichí tyi yu.

² Ndyatí Jesús ndyaa ne' laa quichí bi' tsa nu ndi'í cña' ngu', tsa ta'a bi'. Li' ngulu'u yu ji'í ngu'. Ndube tsa ti' ngu' nu ndi'í ne' laa bi' lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu'.

—¿Mala ngua tsa'a yu re lcaa cha' nu nchcui' yu? —nacui ngu'—. ¿Ñi'ya ngua cha' ngua cuayá' tso'o ti' yu? ¿Ha tii yu? —nacui ngu'—. ¿Ni cha' laca cha' nchca ji'í yu cua'ni yu cha' tlyu? —nacui ngu' ji'í tya'a ngu'—.

³ ¿Ha si'i cuityi yaca laca yu re? —nacui ngu'—. La cui' sñi' María laca re; tya'a Jacobo, tya'a José, tya'a Judas, tya'a Simón laca yu re. Nde quichí tyi na ndi'í ngu' cuna'a tya'a yu re —nacui ngu' ji'í tya'a ngu'.

Chij nti' ngu' ña'a ngu' ji'í Jesús,

⁴ pana ndi'ya laca cha' nu nda Jesús lo'o ngu' li':

—Lcaa ngu' xa' quichí ni, ndu'ni tlyu ngu' ji'í sca ñati nu laca tu'ba ji'í ycu'í Ndyosi nchcui' Ni lo'o ngu' —nacui Jesús ji'í ngu'—, pana ngu' tya'a quichí tyi yu ni, ná ntaja'a ngu' cuna ngu' cha' nu nchcui' yu tsiya' ti —nacui Jesús—. Lcaa tya'a yu, jua'a ngu' tya'a ndi'í yu, ná nduna ngu' cha' nu nchcui' yu —nacui Jesús ji'í ngu'.

⁵ Lo'o jua'a ngua cha' ná ngua cua'ni Jesús cha' tlyu slo ngu' bi', xqui'ya cha' ná jlya ti' ngu' ji'í; pana ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o xti ti ngu' quicha lo'o ngusta ya' ti yu lo ngu', tsa bi' ti cha' ngua'ni yu.

⁶ Ndube tsa ti' Jesús cha' ná jlya ti' ngu' bi' ji'í tsiya' ti. Lo'o li' tya ndya'a la yu ca xa' quichí sube ti nu ndi'í cacua ti, ngulu'u yu ji'í ngu' ca bi' li'.

Nda Jesús ji'í ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í cha' tsa'a ngu' chcu' ngu' cha' ji'í yu lo'o ngu' xa' quichí

⁷ Lo'o li' ngusi'ya Jesús ji'í nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í bi', cha' chcu' yu lo'o ngu'. Ngulo yu cña ji'í ngu' bi', cha' tyu'u ngu' tsa'a ngu' cuentya latya ti ngu'; stu'ba ti tsa'a tucua tya'a ngu' scaa quichí. Li' nda Jesús chacuayá' ji'í ngu' cha' culo ngu' ji'í cui'í cuxi nu ntsu'u ji'í ñati.

⁸ Nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' ná lo'o yu'ba qui'ya ngu' tsa'a ngu'. Tsa'a ngu' lo'o sca yaca xca ti; ná lo'o cujuí, ná lo'o tyaja, ná lo'o cñi tsa'a ngu', nacui Jesús. Jua'a ti tsa'a ngu'.

⁹ Tyu'u caña quiya' ngu', cacu' ngu' camxa, pana ná lo'o chaca camxa ji'í ngu' tsa'a ngu'.

¹⁰ —Nu lo'o ta ngu' ni'í su caja' mā —nacui Jesús—, li' tyanu mā slo ngu' bi' ña'a cuayá' nu tyu'u mā tsa'a mā xa' quichí.

¹¹ Si ntsu'u sca quichí su ná tyaja'a ngu' ta ngu' se'í tyanu mā, sca quichí su ná tyaja'a ngu' cuna ngu' cha' nu chcu' mā lo'o ngu', li' tyu'u mā quichí bi', yaa clya mā li'. Salú mā sñii yuu nu ntsu'u quiya' mā to' quichí bi'. Jua'a caca cuayá' ti' ngu' cha' cuxi tsa cña nu ngua'ni ngu' lo'o mā. Cha' liñi cacha' na' ji'í mā juani —nacui Jesús—, lo'o tyalaa tsa cha' cua'ni cuayá' ycu'í Ndyosi ji'í lcaa ñati, lye la xcube' Ni ji'í ñati quichí nu ná ntaja'a cuna ngu' cha' nu nchcui' mā lo'o ngu'; xti la xcube' Ni ji'í

jyo'o ñati cuxi nu nguti'i quichi Sodoma, nu nguti'i quichi Gomorra cua sa'ni.

Jua'a nchcui' Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jii'.

¹² Lo'o li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' nde tyuu tya'a quichi. Nda ngu' cui' lo'o ngu' quichi bi', cha' ca tyuju'u ti' ngu' quichi jii' lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni ngu', cha' culochu' ngu' quichi jii' cha' cuxi bi' li'.

¹³ Ngulo ngu' nu ndyaca tsa'a bi' cui' cuxi nu ngusni jii' tyuu tya'a ñati, lo'o jua'a nda'a ngu' setye tyixi xtyi' lo xa' la ngu' quicha lo'o ngua'ni ngu' jo'o jii' ngu' quicha bi'; ndyaca tso'o nu ngu' quicha bi' li'.

Ngujui Juan nu ntyucuatya jii' ngu'

¹⁴ Tyempo bi' cua ndyuna rey Herodes cha' jii' cha' tlyu nu cua ndyu'ni Jesús; lcaa quichi nguañi cha' bi', cha' scaa cha' nchcui' scaa ñati jii' Jesús. Pana ndi'ya ngua ti' ycu' rey bi':

—Jyo'o Juan nu ntyucuatya jii' ngu' tsubi' la, bi' laca Jesús re— nacui' Herodes bi'—. Ndyujui ngu' jii' Juan bi', pana juani cua ndyu'ú chaca quiya', bi' cha' nchca jii' cua'ni cha' tlyu jua'a —nacui' rey.

¹⁵ —Si'i bi' —nacui' xa' ñati—. Jyo'o Elías laca nu qui'yu re.

—Si'i jua'a —nacui' xa' la ñati—. Sca ñati nu laca tu'ba jii' ycu' Ndyosi laca yu re, ñi'ya nu jyo'o cusu' nu nguti'i sa'ni la nu ngua tu'ba jii' ycu' Ni.

¹⁶ Lo'o ndyuna Herodes cha' nu nchcui' xa' ñati jii' Jesús bi', xa' nchcui' rey bi':

—Cua ndyu'ú jyo'o Juan chaca quiya' —nacui—. Na' ngulo na' cña jii' ngu', lo'o li' nteje cu' ngu' scua' que Juan bi'; pana ná tyiquee' Juan laca nu qui'yu re —nacui' rey Herodes.

¹⁷ Tya tsubi' la ngulo rey Herodes bi' cña jii' ngu' cha' tsa'a ngu' xñi ngu' jii' nu Juan bi', cha' tsa'a lo'o ngu' jii' ne' chcuá. Ngua'ni rey cha' cuxi bi' xqui'ya Herodías nu ngua clyo'o Felipe tya'a Herodes, cha' cua ngusna lo'o Herodes jii' nu cuna'a bi', cha' caja clyo'o lo'o.

¹⁸ —Ná ntsu'u chacuayá' tyi'i nu'u lo'o clyo'o tya'a nu'u —nacui' jyo'o Juan jii' rey Herodes tya li'.

Bi' cha' ngusu'ba rey jii' Juan ne' ni' chcuá, cha' nchcui' yu jua'a lo'o rey bi'.

¹⁹ Ñasi' tsa Herodías xqui'ya Juan, cujuu jii' yu ngua ti' nu cuna'a bi'. Pana ná ngujui ñi'ya cujuu jii' yu hora ti,

²⁰ cha' ntsii' rey Herodes jii' Juan. Jlo ti' rey cha' liñi tsa cha' nu ngua'ni Juan, lubii tsa tyiquee Juan, lo'o jua'a ná ntsu'u cha' cuxi jii' yu; bi' cha' ngua'asii' rey jii' yu cha' ná cua'ni nu cuna'a bi' ni sca cha' cuxi lo'o. Ndiya ti' rey Herodes cuna cha' nu ngulu'u Juan jii', masi ná ngua cuayá' tso'o ti' rey jii' cha' bi'.

²¹ Tso'o tsa nti' Herodías lo'o ngua tsa ngula ycu' rey Herodes li'. Tsa bi' ngua'ni rey ta'a, lo'o ndyacu tyuu tya'a ngu' tlyu slo rey. Lo'o ngu' nu laca loo cuentya jii' rey bi', lo'o xu'na sendaru jii' rey, lo'o ngu' culiya' nde Galilea bi', lcaa ngu' tlyu bi' ndyaa ngu' ndyacu ngu' slo rey.

²² Li' ndyalaa sca nu cuna'a cuañi' sñi' Herodías, ndyula quiya' nu cuna'a bi' slo ngu'. Chaa tsa ti' rey Herodes li', lo'o jua'a ndiya ti' ngu' nu ndyacu slo lo'o na'a ngu' jii' nu cuna'a cuañi' ndyula quiya'. Nchcui' rey lo'o nu cuna'a cuañi' bi' li':

—Cacha' clyu nu'u jna' juani ti na ca cha' tso'o nu nti' nu'u —nacui' rey jii'—. Ta na' cha' tso'o bi' jinu'u —nacui—.

²³ Xcube' ycu' Ndyosi 'na si ná ta na' lcaa na nu jña nu'u 'na juani, masi sa cla'be yuu su cuentya jna', ta na' jinu'u —nacui' rey jii' nu cuna'a cuañi' bi'.

²⁴ Li' ndu'u nu cuna'a cuañi' bi', ndyaa slo xtya'a.

—¿Na ca jña na' jii' rey? —nacui' jii' xtya'a li'.

—Scua' que Juan nu ntyucuatya jii' ngu' —nacui' xtya'a li'.

²⁵ Yala ti ndyaa nu cuna'a cuañi' bi' slo rey chaca quiya', cha' jña cha' bi' jii'.

—Scua' que Juan nu ntyucuatya jii' ngu' nti' na' —nacui' nu cuna'a bi'—. Nu juani ti nti' na scua' que yu bi' ne' sca tsi'yu —nacui' jii' rey.

²⁶ Xñi'i tsa ti' rey li', masi ná ngua jii' tacu' cha' jii' nu cuna'a bi'; ná caca jua'a, cha' slo ngu' tya'a ndyacu cua ngua'ni rey jura cha' ta lcaa na nu jña nu cuna'a cuañi' bi' jii'.

²⁷ Li' hora ti ngulo rey cña jii' sca sendaru jii' nu ndu' cua, cha' tsa'a squi'ya sendaru scua' que Juan. Ndu'u sendaru ndyaa ni' chcuá, nteje cu' scua' que Juan.

28 Li' ñaa lo'o sendaru ji'i ne' tsi'yu, nda ji'i nu cuna'a cuañi' bi'. Li' ndyaa lo'o nu cuna'a bi' ji'i slo xtya'a.

29 Ñi'ya ngua li', lo'o ndyuna ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Juan cha' nscua jyo'o bi', hora ti ndyaa ngu' ca su ntsiya jyo'o Juan. Li' ndyaa ngu' nguxatsi' ngu' ji'i jyo'o bi'.

Nda Jesús na ndyacu ca'yu mil tya'a ñati

30 Ca tiya' la xi xa' ndyalaa ngu' tya'a ndya'a Jesús slo yu, ngu' nu ndyaa nchcui' lo'o ngu' xa' quichi' cha' ji'i Jesús. Nda ngu' cha' lo'o yu ñi'ya nu ngua'ni ngu', ñi'ya nu ngulu'u ngu' ji'i ñati' ca bi'.

31 Nchcui' Jesús lo'o ngu' bi' li':

—Tsa na xi chaca se'i su tyi'i ma' ycu' ti, cha' chca'a cña' ma' xi —nacui' Jesús ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi'.

Jua'a nchcui' Jesús lo'o ngu' bi', cha' quiña'a tsa ñati' ndi'i slo ngu', hasta nga'aa ngujui tyempo cacu ngu'.

32 Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' ne' yaca ni'i sube ti, cha' tsa ngu' xi su ná ntsu'u ñati'.

33 Pana tyuu' tya'a ñati' na'a mala ndyaa ngu'. Ndyuloo ñati' bi' ji'i ngu', lo'o li' nguañi' cha' bi' ca tyuu' tya'a quichi'. Bi' cha' ngusna ngu' quichi' bi' ndyaa ngu' to' tayu', nde loo la ndyalaa ngu' su ndyaa Jesús lo'o tya'a ndya'a yu.

34 Lo'o ndyalaa yaca ni'i sube ti to' tayu', ndu'u Jesús na'a yu cha' quiña'a tsa ñati' ndi'i. Lo'o jua'a, tya'na tsa ti' Jesús ña'a yu ji'i nu ngu' quiña'a bi'; ngulacua ti' yu cha' ñi'ya nti' xlya' nu ná ntsu'u nu ña'asii ji'i, jua'a ndya'a nu ñati' quiña'a bi', ngua ti' Jesús. Bi' cha' tyiquee' ngulu'u yu quiña'a tsa cha' ji'i ngu' bi'.

35 Lo'o cua ngusii, li' ñaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu slo yu cha' chcui' ngu' lo'o yu:

—Ná ndi'i ñati' ca nde —nacui' ngu'—, lo'o jua'a ngusii tsa juani.

36 Tso'o la si culo nu'u cña ji'i ñati' quiña'a re cha' tyaa ngu' ca quichi' cacua ti, cha' cui'ya ngu' na cacu ngu' —nacui' ngu' ji'i Jesús.

37 —Cu'ma, ta ma' na cacu ngu' re —nacui' Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i li'.

—¿Ha tyu'u scua tucua siyento paxu cui'ya ya xlyá teje' cacu ngu' re, cusu'? —nacui' ngu' ji'i Jesús.

38 —¿Ni lcu'a tya'a xlyá teje' ntsu'u ji'i ma lacua? —nacui' Jesús—. Culacua ma' xi ji'i —nacui' ji'i ngu'.

Ngulana ngu' si lo'o xi na cacu ndya'a ñati' bi', li' xa' nchcui' ngu' lo'o Jesús.

—Ca'yu tya'a ti xlyá teje' lo'o tucua tya'a ti cualya lo'o ji'i ngu' nde —nacui' ngu' ji'i Jesús li'.

39 Lo'o li' ngulo Jesús cña ji'i ngu' quiña'a cha' tyaca'a ngu' xi lo' qui' sube cuentya taju ngu'.

40 Li' cuentya taju ti ndyaca'a ngu' lo' yuu; cuentya sca siyento tya'a ñati' sca taju, cuentya tu'ba tyii tya'a ñati' sca taju, jua'a ndyaca'a ngu'.

41 Li' ndaya' Jesús ji'i nu ca'yu tya'a xlyá teje' lo'o nu tucua tya'a cualya bi', nguxña'a yu nde cua' cha' tya' yu xlya'be ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya xlyá, lo'o jua'a xqui'ya cualya. Ndyabe xlyá li', nda yu xlyá yu'be ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' tacha ngu' ji'i nu ngu' quiña'a bi'; la cui' jua'a ngusa'be yu ji'i cualya cha' cacu ngu'.

42 Jua'a ngua cha' ndyacu lcaa ngu', lo'o nguaala' ji'i ngu'.

43 Lo'o ndye ndyacu ngu', nguxuti'i ngu' lcaa yu'be nu ndyanu, lo'o yu'be xlyá lo'o yu'be cualya; ngutsa'a tii tyucuaa tya'a chcubi lo'o yu'be bi' li'.

44 Jua'a ngua cha' ca'yu mil tya'a ngu' qui'yu ndyacu xlyá lo'o cualya nu ngua tsa bi'.

Nguta'a Jesús lo hitya tayu'

45 Lo'o li' ngulo Jesús cña ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, cha' tyati' ngu' ne' yaca ni'i sube ti, cha' tsa ngu' nde loo la su tsa ycu' ca chaca tsu' tayu' hasta ca quichi' Betsaida. Tyanu Jesús cha' chcui' salya' lo'o nu ngu' quiña'a bi', cha' tyaa ngu' quichi' ca to' tyi' ngu'.

46 Lo'o cua nchcui' salya' lo'o ngu', ndu'u Jesús ndyaa ycu' ti yu nde sii' ca'ya cha' chcui' yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu.

47 Lo'o ndyaa cuichaa ntsu'u ngu' tyijyu' lo hitya ne' yaca ni'i sube ti, ndyanu Jesús ycu' ti nde lo' yuu btyi.

48 Na'a Jesús cha' lye tsa ndyu'ni ngu' cña cha' xna yaca ni'i bi' lo hitya, cha' nguula tsa cui'i ndyaca lo hitya. Lo'o cua quixee

ti, li' lijya Jesús ndya'a lo hitya ti. Cua tyeje tacui ti Jesús,

⁴⁹ lo'o li' na'a ngu' ji'i yu ndya'a yu lo hitya. Ngusi'ya tsa ngu' li', cha' sca jyo'o laca ngua ti' ngu'.

⁵⁰ Na'a ca ta'a ngu' ji'i, lo'o jua'a ndyutsii tsa ngu' li'. Hora ti ndacha' Jesús ji'i ngu':

—Cua'ni tlyu tyiquee ma, na' laca —nacui yu—. Ná cutsii ma —nacui Jesús ji'i ngu'.

⁵¹ Li' ndyatí Jesús ne' yaca ni'i lo'o ngu', hora ti ngua ti cui'i li'. Ndube tsa ti' ngu' li', ngulacua tsa ti' ngu'.

⁵² Ná nda ngu' cuentya tsiya' ti ñi'ya ngua cha' nguta'a Jesús lo hitya. La cui' ti cha' ná ngua cuayá' ti' ngu' ñi'ya nu ngua'ni Jesús lo'o ngusa'be yu ji'i xlyá bi'. Na cua ndyacu' hique ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i ngu' quicha nde Genesaret

⁵³ Li' ndyalaa yaca ni'i chaca tsu' tayu' lo'o ngu', ca loyuu su cuentya Genesaret ndyalaa ngu' li'. Lo'o ngusca' ngu' ji'i yaca ni'i bi',

⁵⁴ li' ndyu'u ngu'. Hora ti ndyuloo ñati nu ca tyi bi' ji'i Jesús.

⁵⁵ Ngusna ngu' ndyaa ngu' ca slo ca ta'a ngu' quicha, cha' tyaa lo'o ngu' ji'i ngu' quicha bi' slo Jesús; masi ngu' quichí cacua ti, masi ngu' tyijyu' la xi, ndyi'ya ngu' ji'i ngu' quicha lijya. Masi ne' catya, masi lo jaa' ti ndyaa ngu', cha' tyalaa ngu' ca su ndu Jesús.

⁵⁶ Tyuu tya'a quichí su ndyaa Jesús, lo'o quichí tlyu, lo'o quichí sube ti, lo'o to' tyi ñati ti ne' quixi', lcaa su ndya'a yu ñaa ngu' ñaa lo'o ngu' ji'i nu quicha ji'i ngu'. Ndiñña ngu' chacuayá' ji'i Jesús cha' cala' ti ngu' quicha masi quiya' ste' ti yu. Lo'o lcaa nu quicha nu ndyala' ste' Jesús ni, hora ti ngua tso'o ngu' bi' li'.

7

Na laca nu cua'ni ñu'u ji'i tyiquee ñati

¹ Lo'o li' ndyalaa sca taju ngu' fariseo, ndya'a ngu' lo'o xi mstru nu nclu'u cha' jo'ó ne' laa nde quichí Jerusalén. Lijya ngu' ca su ndu Jesús.

² Ndube ti' ngu' bi', cha' ntsu'u ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús nu ndacu tyaja masi

bilya tyaati ya' ngu' ñi'ya lo'o nclu'u mstru cha' jo'ó ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'.

³ (Nu ngu' fariseo, lo'o jua'a lcaa tya'a ngu' judío ni, ná cacu ngu' si bilya tyaati tso'o ya' ngu' ñi'ya nu nguscua jyo'o cusu' sa'ni la cha' cua'ni ngu'.

⁴ Lo'o tsa'a ngu' lcaya' cui'ya ngu' sca na cacu ngu', tyaa lo'o ngu' ji'i toni'i li'; pana ná ntsu'u chacuayá' cacu ngu' ji'i si bilya cua'ni lubii ngu' ji'i tyucui ña'a ngu'. Quiña'a tsa cña tacati jua'a cua ngulu'u jyo'o cusu' ji'i ngu' judío cha' cua'ni ngu'; ñi'ya nu tyaati tasa ji'i ngu', ñi'ya nu tyaati castyu, ñi'ya nu tyaati quityu' chcuu, ñi'ya nu tyaati ca'ña, cha' caca lubii scaa na bi' cuentya ji'i ycu' Ndyosi, ngua ti' ngu'.)

⁵ Bi' cha' ndi'ya nchcuane ngu' ji'i Jesús li', nu ngu' fariseo bi' lo'o mstru cha' jo'ó bi' ni:

—¿Ni cha' laca ná tso'o ndyu'ni ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u? —nacui ngu' ji'i yu—. Ná ndaquiya' ngu' bi' ji'i cña nu cua ngulu'u jyo'o cusu' ji'na cua sa'ni la, cha' ná ndyaati tso'o ya' ngu' lo'o cacu ngu' tyaja —nacui ngu' bi' ji'i Jesús.

⁶ Li' nguxacu' Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Liñi tsa cha' nu nchcui' jyo'o Isaías ji'i ma sa'ni, cha' ñati nu tucua cha' ntsu'u tyiquee ma laca ma. Ndi'ya nguscua nu cusu' Isaías bi' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi: Ndu'ni tlyu ngu' re jna' cha' tu'ba ti ngu', nacui ycu' Ni,

si'i tyucui tyiquee ngu' ndu'ni tlyu ngu' 'na.

⁷ Na cuiñi tsa ngu' re; nacui ngu' cha' ndyu'ni tlyu ngu' 'na,

pana nclu'u ngu' cha nu' nchcui' ñati ti ji'i tya'a ngu',

masi nacui ngu' cha' nclyu'u ngu' cha' jna' ji'i tya'a ngu', nacui ycu' Ni.

Jua'a nscua lo quityi.

⁸ Ná ndube ti' cu'ma ñi'ya nu ngulo ycu' Ndyosi cña ji'i ñati chalyuu; ji'i cña nu ngulu'u jyo'o cusu' ji'na, bi' ti cña ndaquiya' ma ji'i —nacui Jesús ji'i ngu' bi'.

⁹ Lo'o li' xa' nchcui' yu lo'o ngu' bi':

—Tso'o tsa nti' ma cha' nguxtyanu ma cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na; ndulo la cha' nu ngulu'u jyo'o cusu' ji'na, nti' ma —nacui Jesús—.

¹⁰ ¿Ha ná ntsu'u ti' ma cha' nu nchcui' jyo'o Moisés cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o

ñati sa'ni? “Tucuá ma cha' nu nchcui' sti ma, cha' nu nchcui' xtya'a ma”, nacui Ni. “Si chcui' ma cha' cuxi ji'i sti ma ji'i xtya'a ma, ntsu'u cha' cujuii ngu' ji'i ma li'”, nacui Ni.

¹¹ Pana cuxi tsa cha' nu nchcui' cu'ma. Na nclyu'u ma ji'i ngu' cha' tso'o laca si chcui' sca ñati lo'o sti ngu' lo'o xtya'a ngu' ndi'ya: “Nga'aa caca 'na xtyucua na' ji'i ma, cha' Corbán laca lcaa cha' nu ta na' ji'i ma nquicha'”. (Corbán ni, ndi'ya nti' ñacui cha' bi' cha'cña ji'i ngu' bi': sca na nu cua nda ngu' ji'i ycu' Ndyosi.)

¹² Nga'aa nda ma chacuayá' cha' xtyucua ngu' bi' ji'i sti ngu' ji'i xtya'a ngu' li' —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—.

¹³ Ná tso'o laca lo'o nclyu'u ma jua'a. Nga'aa ndaquiya' ma ji'i cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na, si jua'a culu'u ma ji'i ngu'; lye la ndaquiya' ma ji'i cha' nu nda jyo'o cusu' lo'o ma. Lo'o jua'a quiña'a tsa xa' la cha' cuxi ndu'ni ma —nacui Jesús ji'i ngu'.

¹⁴ Ngua chaca quiya' ngusi'ya Jesús ji'i quiña'a tsa ñati nu lca'a ji'i cha' caa ngu' cacua la xi.

—Cua'a jyaca lcaa cu'ma ji'i cha' nu ta na' lo'o ma, cha' ca cuayá' ti' ma sca cha' —nacui Jesús ji'i ngu' li'—.

¹⁵ Ná ntsu'u na ndacu ngu' nu cua'ni cha' caca cuxi tyiquee ngu' —nacui yu—. Lo'o nchcui' ngu' sca cha', lo'o ndyu'ni ngu' sca cña, jua'a caca cuayá' ti' na si cuxi tyiquee ngu' bi'.

¹⁶ Lcaa ma nu nti' cuna ma, cua'a jyaca tso'o ma ji'i cha' bi' juani —nacui Jesús ji'i ngu'.

¹⁷ Lo'o ca tiya' la, li' ndyatí Jesús ndyaa ne' sca ni'i. Ndyanu nu quiña'a ñati bi' nde liya' ti. Lo'o li' nchcuane nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ñi'ya ndyu'u cha' ji'i cuii nu nda ca ti yu.

¹⁸ —¿Ha lo'o cu'ma ná ngua cuayá' ti' ma cha' bi'? —nacui Jesús ji'i ngu' li'—. ¿Ha ná jlo ti' ma cha' si'i na nu cacu na laca nu cua'ni cha' caca cuxi tyiquee na? Ná taca.

¹⁹ Lo'o cacu na sca na, li' tyatí bi' nde tyuu tu'ba na, ca ti'i bi' nde ne' na li'; lo'o tsa na liya' tye lyiji cha' ji'i li' —nacui Jesús.

Jua'a nchcui' Jesús cha' ca cuayá' ti' na cha' tso'o cacu na lcaa na nu ndacu ñati.

²⁰ Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' bi' li':

—Sca cha' nu nchcui' ñati, sca cha' nu ndyu'ni ñati, jua'a caca cuayá' ti' na si ntsu'u cha' cuxi ne' cresiya ji'i ngu' bi'.

²¹ Si chañi cha' ntsu'u cha' cuxi ne' cresiya ji'i ñati, quiña'a tsa cha' cuxi taca cua'ni ñati bi' li': masi culacua cuxi ti' ngu', masi cua'ni suba' ngu' lo'o xa' ñati, masi tyu'u cha' ji'i ngu' lo'o clyo'o xa' ñati, masi cujuii ngu' ji'i tya'a ngu',

²² masi ngu' cuaana caca ngu', masi tyacui ti' ngu' ji'i sca na nu ntsu'u ji'i xa' ñati, masi caca lya' ti' ngu' ji'i xa' ñati, masi tucua cha' tyu'u tyiquee ngu', masi suba' tsa cua'ni ngu', masi caca liye' ti' ngu', masi cuentyu tsa caca ngu', masi caca tyixi tsa tu'ba ngu', masi ná cube ti' ngu' tsiya' ti.

²³ Na cua ntsu'u tyiquee ñati ji'i lcaa cha' cuxi bi', bi' cha' ndiya ti' ngu' cua'ni ngu' ji'i. Bi' laca cha' nu ndu'ni cha' ná lubii cresiya ji'i ñati chalyuu.

Jlya ti' sca nu cuna'a xa' tsu' ji'i Jesús

²⁴ Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa tyijyu' nde loyuu su cuentya quichi Sidón, nde su cuentya quichi Tiro li'. Ngua ti' yu cha' tyanu yu sca ne' ni'i cuaana ti cajua; pana ná ngua ji'i, cha' yala ti ngujui cha' ji'i ngu' macala ndi'i yu.

²⁵ Lo'o jua'a ntsu'u sca nu cuna'a ngu' quichi bi'; ngua cuayá' ti' mala su ndi'i Jesús, bi' cha' yaa ma' su ndi'i yu. Cua ngusni sca cui'i cuxi ji'i sca nu cuna'a piti, sñi' nu cuna'a bi'; bi' cha' ngutu sti' xtya'a nu piti nde loo Jesús,

²⁶ ngüijña ma' cha' clyu ti' ji'i yu, cha' culo yu cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i sñi', nti' ma'. Cha'cña ji'i ngu' griego nchcui' nu cuna'a bi', cha' ngu' xa' tsu' laca ma', ngu' sirofencia.

²⁷ —Clyo nda ngu' na cacu sñi' ngu' —nacui Jesús—. Ná tso'o si xñi ngu' tyaja nu ndyacu sñi' ngu' cha' ta ngu' ji'i xne' ti —nacui Jesús ji'i nu cuna'a bi'.

²⁸ —Chañi cha' jinu'u —nacui nu cuna'a—, pana ntsu'u chacuayá' cacu xne' satya nu ndyalú ne' mesa laja lo'o ndyacu nu sube —nacui ji'i Jesús.

²⁹ —Tso'o nchcui' nu'u —nacui Jesús—. Tso'o ti tyaa nu'u to' tyi juani, cha' cua ndyaca tso'o sñi' nu'u juani —nacui yu ji'i nu cuna'a bi' li'.

³⁰ Ndu'u nu cuna'a bi' ndyaa, ndyalaa to' tyi su ntsiya sñi' lo qui'ña. Li' na'a nu cuna'a cha' cua ndyaca tso'o sñi', nga'aa ntsu'u cui'i cuxi ji'i.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i ñati cu'u

³¹ Lo'o li' ndu'u ngu' quichi Tiro, ñaa ngu', nteje tacui ngu' quichi Sidón, nteje tacui ngu' nde Decápolis, la cui' loyuu su nscua tii tya'a quichi. Li' ngxutyuu ngu' yaa nde to' tayu' Galilea.

³² Li' ñaa xi ñati slo Jesús, ñaa lo'o ngu' ji'i sca nu cu'u. Na cu'u jyaca yu, jua'a ná nchca chcu' tso'o yu. Li' nchcu' ngu' lo'o Jesús cha' sta ya' hique nu quicha bi'.

³³ Ndyaa lo'o Jesús ji'i nu quicha bi' sca se'i cacua ti su ná ndi'i ñati. Li' ndyajo' sne ya' Jesús tyuu jyaca nu quicha bi', ngutu'u hitya sañi' Jesús, cuati ngusta sne ya' lo ltse' nu quicha.

³⁴ Li' ngxu'ña'a Jesús nde cua, lye tsa ñaa xtyi'i li'.

—Efata —nacui Jesús ji'i nu quicha bi' li'. (Ndi'ya ndyu'u cha' bi' cha'cña ji'i yu: Tyaala tyuu jyaca nu'u, jua'a nti' ñacu' cha' bi'.)

³⁵ Hora ti ndyaala tyuu jyaca yu li'; nduna tso'o yu, ngua tso'o ltse' yu cha' tso'o ti nda yu cha' lo'o ngu'.

³⁶ Li' ngulo Jesús cña ji'i ngu' cha' ná cacha' ngu' ji'i xa' ñati ñi'ya ngua ji'i nu quicha bi'. Pana ná nduna ngu'; lye la nguañi cha' bi', masi lye ngulo Jesús cña ji'i ngu' cha' ná cacha' ngu' ji'i tya'a ngu'.

³⁷ Ndube tsa ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' ñi'ya ngua cha' bi'.

—Tso'o tsa ndu'ni yu bi' —nacui ngu'—, lo'o ji'i ngu' nu cu'u jyaca nchca ji'i yu ndu'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu'; hasta lo'o nchcu' ngu' quicha bi' chaca quiya' xqui'ya yu, masi ngua cu'u tu'ba ngu'.

8

Nda Jesús na ndyacu jacua mil tya'a ñati

¹ Ngua chaca tsa. Tya tsubi' ndyu'u ti'i quiña'a tsa ñati slo Jesús, bi' cha' nga'aa ntsu'u na cacu ngu' juani. Li' nchcu' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

² —Tya'na tsa ti' na' ji'i nu ngu' quiña'a re —nacui—, cha' sna tsa cua nguta'a ngu'

lo'o na'. Nga'aa ntsu'u tsiya' ti na cacu ngu' juani.

³ Ná tso'o culo na' cña ji'i ngu' re cha' tyaa ngu' juani, ña'a lo'o jbi'ña ti ndya'a ngu'; nga'aa talo ngu' tya'a ngu' tyucui cha' tyalaa ngu' to' tyi ngu', cha' jua'a ndi'i xi ngu' nu tyijyu' tsa lijya ngu' —nacui Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

⁴ —¿Ñi'ya cua'ni na ca nde? —nacui ngu' bi' li'—, cha' ná ndi'i ni sca ñati. Ná caja ñi'ya ta na na cacu ngu' re —nacui nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi'.

⁵ —¿Ni lcu'a tya'a xlyá ntsu'u ji'i ma? —nacui Jesús ji'i ngu' bi' li'.

—Cati tya'a ti xlyá teje' lo'o ji'i ya —nacui ngu' ji'i.

⁶ Li' ngulo Jesús cña ji'i nu ngu' quiña'a bi', cha' tyaca'a ngu' lo yuu. Ndaya' yu ji'i nu cati tya'a xlyá teje' bi', ndya xly'a'be ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya cha' ntsu'u na cacu ngu'. Li' ngusa'be yu xlyá bi', nda yu yu'be ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' tacha ngu' ji'i nu ngu' quiña'a bi', cha' cacu ngu' ji'i.

⁷ Lo'o xi cualya sube ntsu'u ji'i ngu'; bi' cha' lo'o ngulacua Jesús ji'i cualya bi', li' ngulo yu cña cha' tacha ngu' yu'be cualya bi' ji'i nu ngu' quiña'a bi', cha' cacu ngu' ji'i.

⁸ Lo'o ndyacu ngu' ji'i, nguaala' tsa ji'i ngu' li'. Lo'o li' ngxuti'i ngu' lcaa satya nu tya'a ndyanu su ndyacu ngu', ngutsa'a cati tya'a chcubi lo'o yu'be bi'.

⁹ La cui' tsa bi' cua ndyacu jacua mil tya'a ñati. Lo'o nchcu' salya' Jesús lo'o nu ngu' quiña'a bi',

¹⁰ li' ndyatí yu ne' yaca ni'i sube lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ndyaa yu lo'o ngu' nde su naa Dalmanuta.

Ña'a cui'ya ngu' sca cha' tlyu nu cua'ni Jesús, nti' ngu'

¹¹ Li' ndyu'u tucua xi ngu' fariseo slo Jesús cha' xuu ngu' lo'o yu. Ngua ti' ngu' cha' caja ñi'ya chcu' ngu' sca cha' cuxi ji'i yu; bi' cha' ndijña ngu' fariseo bi' ji'i yu cha' culu'u yu sca cha' tlyu ji'i ngu', sca cha' tonu nu tyu'u tucua nde cua' chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi.

¹² Li' nda xtyi'i Jesús hasta ca ne' cresiya ji'i.

—Lcaa ñati nu lu'ú nde chalyuu tyempo juani ni, ¿ni cha' laca xcui' na nti' ngu' cha' cua'ni na' sca cha' tlyu chacuayá' ji'í ycuí' Ni cha' ña'a ngu' ji'í? —nacuí Jesús—. Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā, cha' ná ta ycuí' Ni chacuayá' ña'a mā ni sca cha' tlyu —nacuí Jesús ji'í ngu' bi'.

¹³ Lo'o li' nguxtyanu yu ji'í ngu' fariseo bi'; xa' ndyatí yu ne' yaca ni'í sube ti lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í bi', nteje tacui ngu' lo tayu', ngutu'u ngu' chaca tsu' li'.

Ngu' fariseo laca ñi'ya nti' scua tiye'

¹⁴ Ngujlyaa ti' nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í Jesús cha' tsa lo'o ngu' na cacu ngu' tsa bi', sca xlyá teje' ti ntsu'u ji'í ngu' nde ne' yaca ni'í sube.

¹⁵ Lo'o li' nda Jesús chaca cui' lo'o ngu':

—Tii ti ti' mā tyi'í mā —nacuí yu—, cui'ya mā cuentya ñi'ya ndu'ni scua tiye' nu nda ngu' bi', nu ngu' fariseo lo'o ngu' nu cuentya ji'í rey Herodes ni.

¹⁶ Cuaana ti nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í lo'o tya'a ngu' li':

—Xqui'ya cha' ná ntsu'u la xlyá teje' ji'na, bi' cha' nchcui' yu cha' ji'í scua tiye' lo'o na —nacuí ngu' ji'í tya'a ngu'.

¹⁷ Pana ngua tii Jesús cha' ná ngua cuayá' ti' ngu' bi'.

—¿Ni cha' laca ndube ti' mā cha' ná ntsu'u na cacu mā? —nacuí yu ji'í ngu' bi' li'—. ¿Ha ná jlo ti' mā? ¿Ha ná nchca cuayá' ti' mā? ¿Ha ndyacu' hique mā? —nacuí yu—.

¹⁸ Ntsu'u si'yu cloo mā, ¿ha ná nchca ña'a mā? Ntucua jyaca mā, ¿ha ná nchca cuna mā? ¿Ha ná ndyi'u ti' mā tsiya' ti?

¹⁹ Nu lo'o ngusa'be na' ca'yu tya'a xlyá teje' ndyacu nu ca'yu mil tya'a ñati bi' ni, ¿ni lcaua tya'a chcubi ntsu'u yu'be xlyá nu cua nguxuti'í mā li'? —nacuí Jesús ji'í ngu'.

—Tii tyucuaa tya'a chcubi —nacuí ngu' ji'í.

²⁰ —La cui' jua'a lo'o ngusa'be na' cati tya'a xlyá teje' ndyacu nu jacua mil tya'a ñati bi', ¿ni lcaua tya'a chcubi ntsu'u yu'be xlyá nu cua nguxuti'í mā li'? —nacuí yu ji'í ngu'.

—Cati tya'a chcubi —nacuí ngu' ji'í.

²¹ —¿Ha bilya caca cuayá' ti' mā lacua? —nacuí Jesús ji'í ngu' bi' li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'í sca ngu' cuityi' ca Betsaida

²² Lo'o li' ndyalaa ngu' ca nde quichi Betsaida. Hora ti ñaa lo'o ngu' quichi ji'í sca nu cuityi' slo Jesús. Ndiñña tsa ngu' ji'í yu cha' sta ya' yu hique nu quicha, ngua ti' ngu'.

²³ Bi' cha' ndaya' Jesús ya' nu cuityi', ndyaa lo'o yu ji'í ca to' quichi. Ngutu'u hitya sañi' Jesús cloo nu quicha, ngusta ya' yu cloo nu cuityi' bi' li'.

—¿Ha cua ña'a nu'u sca na? —nacuí Jesús ji'í nu quicha.

²⁴ Cua ngulane ña'a nu quicha cacua ti li'.

—Cua nchca ña'a na' xi —nacuí nu quicha—. Tsa lyiji tsa tyaca' ña'a na', ñi'ya ña'a yaca ña'a ngu' lo'o ndya'a ngu' —nacuí nu quicha bi' ji'í Jesús.

²⁵ Xa' ngusta ya' Jesús cloo nu quicha bi'. Lo'o nguxña'a tso'o nu quicha chaca quiya', li' cua ngua ña'a tso'o ji'í lcaa ñati; cua ndyaca tso'o cloo li'.

²⁶ Pana ngulo Jesús cña ji'í cha' tyaa to' tyi:

—Ná tsa nu'u nde lquichi juani, ná cacha' nu'u ji'í ñati na ca nu ngua jinu'u —nacuí Jesús ji'í nu ngua quicha bi'.

Ndacha' liñi Pedro cha' ycuí' Cristo laca Jesús

²⁷ Tya ndyaa la Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í, ndyaa ngu' tyuu tya'a quichi sube ti ca loyuu su cuentya Cesarea de Filipo. Laja lo'o ndya'a ngu' tyucui', li' nchcuane Jesús ji'í ngu':

—Lo'o nchcui' ñati jna', ¿tilaca laca na', nti' ngu'? —nacuí Jesús ji'í ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í.

²⁸ —Ntsu'u ngu' nu nchcui' cha' jyo'o Juan nu ntyucuatya ji'í ngu' tya tsubi' la laca nu'u —nacuí ngu'—. Xa' la ñati ni, nchcui' ngu' cha' jyo'o cusu' Elías laca nu'u; lo'o xa' la ñati ni, nchcui' ngu' cha' sca jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'í ycuí' Ndyosi sa'ni la laca nu'u.

²⁹ —Lo'o cu'mā ni —nacuí Jesús—, ¿tilaca laca na' nti' mā? —nacuí yu ji'í nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í.

Hora ti nguxacuí Pedro cha' ji'í yu:

—Cristo laca nu'u —nacuí Pedro li'.

³⁰ Ngulo Jesús cña jil'i ngu' li', cha' ná cacha' ngu' cha' bi' jil'i xa' la ñati.

Nda Jesús cha' lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycuí'

³¹ Lo'o li' nguxana Jesús ngulu'u yu jil'i ngu' ndi'ya:

—Ntsu'u cha' caa quiña'a tsa cha' ti'í nu caca jil'i ycuí' na', masi ycuí' Ndyosi cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati —nacui Jesús jil'i ngu'—. Nde loo la chcuí' tsa ngu' cuentyu jna'; lo'o nu ngu' cusu', lo'o sti jo'ó nu laca loo, lo'o mstru cha' jo'ó ni, lcaa ngu' bi' chcuí' ngu' cha' nu cuiñi laca na'. Lo'o jua'a kujuii ngu' jna' li'; pana lo'o tyu'u scua sna tsa, li' tyu'ú na' chaca quiya'.

³² Liñi ngulu'u Jesús cha' bi' jil'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i; bi' cha' ngusñi Pedro ya' Jesús li', nchcuí' lo'o yu cha' ngua ti' cua'a jil'i yu, cha' nga'aa chcuí' Jesús jua'a.

³³ Li' ngxu'tyacui Jesús su ndu ti, nxña'a yu jil'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i; ndacu' yu tsiya' ti cha' nu nchcuí' Pedro li'.

—Tyu'utsu' nu'u 'na, Satanás —nacui yu jil'i Pedro—, cha' nga'aa tacu' loo nu'u cha' 'na. Si'i ñi'ya nu nclacua ti' ycuí' Ndyosi nclyacua ti' nu'u juani, sca cha' nu ndya'a tyiquee ñati chalyuu ti nclyacua ti' nu'u —nacui Jesús jil'i Pedro.

³⁴ Lo'o li' ngusi'ya Jesús jil'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i, lo'o jil'i nu quiña'a tsa ñati nu lca'a jil'i cha' tyaa ngu' slo yu. Nchcuí' yu lo'o ngu' li':

—Si ntsu'u ngu' nu chañi cha' nti' ngu' tsa'a ngu' lo'o na' —nacui yu—, nga'a cha' xtyanu ngu' bi' lcaa cha' nu ntsu'u tsa tyiquee ngu' bi' jil'i, cha' tya'a ngu' lo'o na' lcaa tsa, masi kujuii ñati jil'i ngu' bi' cuentya 'na.

³⁵ Chcuna' chalyuu jil'i ngu' si xcui' nclyacua tsa ti' ngu' ñi'ya caca jil'i ycuí' ti ngu'; pana quije chalyuu nu ná nga'a cha' tye jil'i ngu' si tyaja'a ngu', masi kujuii ñati jil'i ngu' cuentya 'na, xqui'ya cha' nchcuí' ngu' cha' tso'o jna' lo'o xa' ñati.

³⁶ Ná tyanu cha' tso'o jil'i ngu', masi ngua'ni tsa ngu' ngana nde chalyuu nquicha'; lo'o cajaa ngu', li' chcuna' lcaa chalyuu jil'i ngu'.

³⁷ Ná taca ta ngu' caya' cha' caja la chalyuu jil'i ngu'.

³⁸ Caca tyuju'u ti' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, nu lo'o ña'a na' jil'i scaa ñati chalyuu nu ntyuju'u ti' jna', masi tyuju'u ti' ngu' bi' jil'i cha' tso'o nu nchcuí' ti na'. Si xqui'ya na' tyuju'u ti' ngu' bi' slo ngu' cuxi chalyuu juani, masi slo ngu' suba' chalyuu juani, li' caca tyuju'u ti' na' jil'i ngu' bi' nu lo'o caa na' chaca quiya' nde loo la cha' caca na' loo jil'i ñati. Li' lye tsa ña'a xee caca lo'o tyaa na' chaca quiya' chacuayá' jil'i Sti na'. Caa na' lo'o xca nu tacati tsa jil'i ycuí' Ni, cha' lubii tsiya' ti ngu' xca bi' —nacui Jesús jil'i ngu'.

9

¹ Tya nchcuí' la Jesús lo'o ngu' li':

—Chañi cha' nu nchcuí' na' lo'o ma —nacui yu—, cha' ntsu'u ngu' nu tya ndu lo'o na chalyuu re juani, nu ca cuayá' ti' cha' cua nguxana cha' laca ycuí' Ndyosi loo ne' cresiya jil'i ñati chalyuu, nu lo'o tya lyiji cajaa ngu'. Tlyu tsa chacuayá' ntsu'u jil'i Ni lo'o caca Ni loo li'.

Cua ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo Jesús

² Lo'o cua ndya'a scua tsa li' ndu'u Jesús ndyaa; lo'o Pedro, lo'o Jacobo, lo'o Juan ndyaa lo'o. Jacua tya'a ti ngu' bi' ndyaa ngu' lo xlya ca'ya cua, ná lo'o xa' ñati ndyaa ngu'. Ca bi' laja lo'o na'a ngu' jil'i Jesús, cua ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo yu.

³ Na'a ngu' cha' ndubi tsa ña'a ste' Jesús, ngati tsa ña'a. Ná nchca jil'i sca ñati chalyuu qui' jil'i ste' ngu' jua'a, masi jlo tsa ti' ngu' ñi'ya nu tyaati late' jil'i ngu'.

⁴ Laja lo'o na'a ngu', li' ndu'u tucua jyo'o Elías lo'o jyo'o Moisés, ndu jyo'o bi' nchcuí' ngu' lo'o Jesús.

⁵ Li' nchcuí' Pedro lo'o Jesús:

—Mstru —nacui—, tso'o tsa cha' ndi' ya ca nde lo'o nu'u. Ta nu'u chacuayá' cuiña ya sna tya'a chcua'ya, tsaca laca su tyi' ycuí' nu'u, chaca su tyi' La Moisés, chaca su tyi' La Elías —nacui Pedro jil'i Jesús.

⁶ Ndyutsii tsa Pedro lo'o tya'a ndya'a, bi' cha' nga'aa jlo ti' ngu' ñi'ya cha' nu chcuí' ngu'.

⁷ Lo'o li' ndu'u tucua sca coo ngxu'ij tyucui ña'a hichu' ngu' su ndu ngu', li' nguañi nchcuí' ycuí' Ndyosi lo'o ngu' laja coo bi':

—La cui' yu re laca nu sca ti Sñi' na' —nacui Ni—, tyaca'a tsa yu 'na. Cua'a jyaca ma ji'i yu re lo'o chcu' yu lo'o ma.

⁸ Hora ti nguxña'a ngu' su ndu jyo'o bi' tsa, pana na'a ngu' cha' nga'aa ndu nu ngu' bi'; sca ti Jesús ndu lo'o nu sna tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

⁹ Li' ndu'u ngu' ñaa ngu'. Laja lo'o ngua'ya ngu' lo xlya ca'ya, ngulo Jesús cña ji'i ngu' cha' ná cacha' ngu' ji'i xa' ñati ñi'ya ngua cha' nu cua na'a ngu' lo xlya ca'ya.

—Nu lo'o cajaa ycu' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, lo'o li' tyu'ú na' chaca quiya', li' taca cacha' ma cha' bi' ji'i xa' ñati —nacui Jesús ji'i ngu' bi'.

¹⁰ Ndaquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcu' yu, masi ndube tsa ti' ngu' ji'i cha' nu nchcu' yu, nu lo'o cua nacui yu cha' tyu'ú ycu' yu chaca quiya' lo'o ngujui yu.

¹¹ Li' nchcuane ngu' bi' ji'i Jesús:

—Nu mstru cha' jo'ó bi' ni, ¿ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcu' mstru bi', lo'o nacui ngu' cha' clyo ntsu'u cha' caa jyo'o Elías nde chalyuu chaca quiya'? —nacui ngu' ji'i Jesús.

¹²⁻¹³ —Chañi, ntsu'u cha' caa jyo'o Elías clyo cha' cua'ni cho'o ji'i lcaa na —nacui Jesús—. Cacha' liñi na' ji'i ma juani cha' cua laca ndyalaa jyo'o Elías bi' nde chalyuu. Lo'o jua'a cua ngua'ni ngu' lo'o yu ñi'ya nu nscua lo quityi cha' caca ji'i —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—. La cui' jua'a, cua nscua cha' jna' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi, cha' ntsu'u cha' chcube' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, lo'o jua'a nscua cha' ntsu'u cha' chcu' ngu' cha' suba' jna'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca yu cuañi' nu ngusñi cui'i cuxi ji'i

¹⁴ Xa' ndyalaa ngu' su ndi'i nu xa' la tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús chaca quiya'. Cua ndyu'u ti'i quiña'a tsa ñati slo ngu', jua'a ndu xi mstru cha' jo'ó lo'o ngu'; nxlyú mstru bi' cha' hichu' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús.

¹⁵ Ndube tsa ti' nu ngu' quiña'a lo'o na'a ngu' ji'i Jesús lijyaa. Nxna ngu' slo yu cha' chcu' ngu' lo'o yu li'.

¹⁶ —¿Ñi'ya cha' nchcu' ma lo'o ngu' jua? —nacui Jesús ji'i ngu' li'.

¹⁷ Li' hora ti nguxana nchcu' sca ñati nu ndu laja ngu' bi':

—Mstru —nacui ji'i Jesús—, na cua yaa lo'o na' ji'i sñi' na' slo nu'u. Na cu'u yu xqui'ya cui'i cuxi nu ngusñi ji'i yu.

¹⁸ Lcaa se'i su nxalú cui'i cuxi bi' ji'i yu nclyú yu, li' ndyu'u ngo' tu'ba yu; lye ndyacu la'ya yu, lo'o li' lye ndyaca yaca cuaña' yu. Lo'o jua'a cua ndijña na' ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u jua si tyaja'a ngu' cha' culo ngu' ji'i cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i nu quicha re. Pana ná ngua ji'i ngu' —nacui sti nu quicha bi' li'.

¹⁹ —Ná jlya ti' cu'ma tsiya' ti —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—. Cuxi tsa cresiya ji'i ma. Nga'aa tso'o tyanu na' slo cu'ma, nga'aa talo na' ji'i ma tsiya' ti. Pana caa lo'o ma ji'i nu quicha jua slo na' juani.

²⁰ Li' ñaa lo'o ngu' ji'i nu quicha slo Jesús. Nu lo'o na'a cui'i cuxi bi' ji'i Jesús, hora ti nguxalú ji'i nu quicha bi'; nclyú lo yuu, nxasu, nxasu, ntyucua ngo' tu'ba li'.

²¹ Nchcuane Jesús ji'i sti nu quicha li':

—¿Ni jacua' nguxana quicha bi'? —nacui Jesús.

—Tya lo'o cuañi' yu, tya li' ngusñi quicha bi' ji'i yu —nacui sti nu quicha bi'—.

²² Tyuu tsa quiya' cua nguxlyú bi' ji'i yu lo quii', nguxtyú ji'i yu lo hitya cha' ngua ti' cui'i cha' cujui ji'i yu. Cua'ni tya'na ti' nu'u ji'i ya, cua'ni nu'u sca cha' tso'o, cua'ni nu'u jo'o ji'i yu si nchca jinu'u —nacui sti nu quicha bi' ji'i Jesús.

²³ —¿Ni cha' laca nacui nu'u 'na jua'a, si nchca 'na? —nacui Jesús ji'i—. Lcaa lo cña nchca ji'i sca ñati nu jlya ti' ji'i ycu' Ndyosi —nacui.

²⁴ Hora ti nchcu' sti nu quicha bi' li':

—Jlya ti' na' jinu'u —nacui—, xtyucua nu'u 'na cha' jlya la ti' na' jinu'u hora nu lo'o nga'aa jlya tso'o ti' na' —nacui ji'i Jesús.

²⁵ Lo'o na'a Jesús cha' quiña'a la ñati cua tyu'u ti'i ti ngu' slo, li' ngulo yu cña ji'i cui'i cuxi bi':

—Cui'i cuxi nu'u ni, la cui' nu'u laca nu ngua'ni cu'u ji'i nu quicha re —nacui Jesús—. Culo na' cña jinu'u juani cha' tyu'u nu'u ji'i yu cuañi' re. Nga'aa xlyú nu'u ji'i yu tsiya' ti —nacui Jesús ji'i cui'i cuxi.

26 Ngua'ni bi' cha' cuij ngusi'ya nu quicha, xa' lye tsa nguxalú cui'j jil'j nu quicha bi' lo'o ndu'u cui'j jil'j li'. Nclýú nu quicha bi', ntsiya nguliji ti'. Cua quiña'a tsa ngu' na'a jil'j.

—Cua ngujui yu —nacui ngu' li'.

27 Li' ngusñi Jesús ya' nu quicha bi', nguxatuu Jesús jil'j. Ndatu nu quicha bi', cha' ngua tso'o hora ti.

28 Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa yu nde ne' ni'j. Li' nchcui' nu ngu' nu ndyaca tsa'a jil'j lo'o yu su ntucua ycu'j ti ngu'.

—¿Ni cha' ná ngua jil'j ya culo ya jil'j cui'j nu ntsu'u jil'j nu quicha bi'? —nacui ngu' jil'j Jesús.

29 —Sca lo ti cui'j cuxi laca bi' —nacui Jesús—. Ná nchca jil'j ma culo ma jil'j sca cui'j jua'a, si ná jña ma chacuayá' jil'j ycu'j Ndyosi cha' caca.

Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' ntsu'u cha' cajaa ycu'j

30 Lo'o li' ndu'u ngu' bi' quichj bi', nteje tacui ngu' tyuu tya'a quichj loyuu su cuentya Galilea bi'. Ná nti' Jesús cha' caca cha' jil'j ngu' quichj bi', cha' nteje tacui ycu'j yu lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jil'j yu,

31 cha' nti' Jesús culu'u la jil'j nu ngu' nu ndyaca tsa'a jil'j laja lo'o ndyaa' ycu'j ti ngu'.

—Ntsu'u sca ñati nu cujui' cresiya 'na jil'j ngu' tisiya cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o na', masi cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati —nacui Jesús jil'j ngu'—. Cujui' ngu' bi' jna' li'. Pana lo'o tyu'u scua sna tsá tya lo'o cua ndyujui' ngu' 'na, li' tyu'ú na' chaca quiya' —nacui Jesús.

32 Ná ngua cuayá' ti' ngu' nu ndyaca tsa'a jil'j ñi'ya cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu'; pana ná ndacha' ngu' jil'j yu ñi'ya nu nti' ñacu'j cha' nu nda yu, cha' ntsij ngu' chcu'j ngu' lo'o yu li'.

Nchcui' ngu' cha' ndulo la cha' jil'j ycu'j ca ngu'

33 Lo'o li' ndyalaa ngu' nde quichj Capernaum, ndyatj ngu' ne' sca ni'j. Li' nchcuane Jesús jil'j ngu'.

—¿Ni cha' nchcui' ma lo'o tya'a ma ca tyucuij bi' tsá? —nacui Jesús jil'j ngu' bi'.

34 Ná ntaja'a ngu' cacha' ngu' jil'j yu ñi'ya cha' nu cua nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu'

tyucuij, cha' ntyuju'u ti' ngu'. Tyempo bi' cua nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu' si ndulo la cha' jil'j tsaca tya'a ndya'a ngu'.

35 Li' ndyaca'a Jesús, xa' nchcui' yu lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jil'j:

—Ñati nu nti' caca loo la jil'j tya'a ngu' ni, ntsu'u cha' cua'ni ngu' bi' lcaa cña sube ti cha' xtyucua jil'j tya'a ngu', ñi'ya ndu'ni sca msu cña jil'j xu'na —nacui Jesús jil'j ngu' bi'.

36 Lo'o li' ndu'u Jesús sca la'a ti, ñaa lo'o jil'j sca nu sube slo ngu'. Li' nguxatu yu jil'j nu piti bi' nde loo su ndi'j ngu'. Laja lo'o ngütyi Jesús jil'j nu piti bi', li' nchcui' yu lo'o ngu' chaca quiya':

37 —Lo'o xtyucua ma jil'j sca ñati ñi'ya laca nu piti re xqui'ya na', la cui' jua'a na nxyucua ma 'na laca —nacui Jesús—. Lo'o jua'a, lo'o ndu'ni ma cña 'na, la cui' jua'a ndu'ni ma cña jil'j ycu'j Ni nu cua nda 'na lijyaa nde chalyuu —nacui Jesús.

Stu'ba ti ntsu'u tyiquee ngu' lo'o na si ná nxuu tya'a ngu' bi' lo'o na

38 —Mstru —nacui Juan jil'j Jesús—, cua na'a ya jil'j chaca ñati nu ngulo jil'j cui'j cuxi nu ngusñi jil'j ñati. Ndu'ni yu cña bi' chacuayá' jinu'u, nacui yu, pana ná ndyaca tsa'a yu lo'o cua. Bi' cha' ngua ti' ya cua'a ya jil'j yu, cha' ná culo yu jil'j cui'j cuxi nu ntsu'u jil'j ñati —nacui Juan.

39 —Ná cua'a ma jil'j —nacui Jesús jil'j ngu'—. Ñati nu cua'ni sca cha' tlyu chacuayá' jna' nacui ngu', nga'aa ca chcu'j ñati bi' cha' cuxi jna' nde loo la.

40 Stu'ba ti ntsu'u tyiquee ñati lo'o na si si'i na nxuu tya'a ngu' lo'o na.

41 Chañi cha' nu chcu'j na' lo'o cu'ma juani: si ta laja ti cua ña'a ca ñati masi sca tasa ti hitya co'o ma xqui'ya cha' ñati jil'j Cristo laca ma, nde loo la tyacua cha' tso'o jil'j ñati bi'.

Cuxi tsa caca si ntsu'u sca qui'ya nu ndulo la jil'na

42 'Ná tso'o culu'u sca ñati tyucuij cuxi jil'j ñati nu jlya ti' 'na ñi'ya jlya ti' nu sube —nacui Jesús—. Tso'o la masi tyaaca' sca quichi tonu yane yu cuxi bi', li' xtyú ngu' jil'j yu lo hitya tyujo'o.

43 Nga'a cha' xtyanu ma tsiya' ti ji'i sca cha' cuxi nu ndiya tsa ti' ma ji'i, masi ndulo tsa cha' bi' ji'i ma, nti' ma, ñi'ya si laca ya' ma. Tso'o la si xana chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ma, masi ná lo'o cha' cuxi nu ndulo tsa ji'i ma nquicha', cha' li' ná tyalaa ma su cuxi tsa ca bilyaa. Ná ntsu'u cha' tye cha' ndyaqui quii' ca bi', tsa cu' ti ndyaqui.

44 Ná tye cha' cacu conu' cuaña' ngu' ca bi', ni ná tye cha' ndyaqui quii' tsiya' ti.

45 La cui' ti cha', masi ndiya tsa ti' ma ji'i sca cha' cuxi nu ndyu'ni ma, masi ndulo tsa cha' bi' ji'i ma nti' ma, ñi'ya si laca quiya' ma, nga'a cha' xtyanu ma tsiya' ti ji'i. Tso'o la si xana chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ma, masi ná lo'o cha' cuxi bi', cha' li' ná tyalaa ma su cuxi tsa ca bilyaa.

46 Ná tye cha' cacu conu' cuaña' ngu' ca bi', ni ná tye cha' ndyaqui quii' tsiya' ti.

47 La cui' ti cha', masi ndiya tsa ti' ma sca cha' cuxi nu ña'a ma ji'i, nga'a cha' xtyanu ma ji'i cha' bi' tsiya' ti, ñi'ya si na culo ma ji'i ycu' cloo ma. Tso'o la si xana chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ma, masi ná lo'o cha' cuxi bi' nu ndulo tsa ji'i ma nquicha', cha' li' ná tyalaa ma su cuxi tsa ca bilyaa.

48 Ná tye cha' cacu conu' cuaña' ngu' ca bi', ni ná tye cha' ndyaqui quii' tsiya' ti.

49 'Xñi ycu' Ndyosi lcaa msta nu tyucui tyiquee ngu' sta ngu' cha' tyaqui cuentya ji'i ycu' Ni. Lo'o xi teje' sta ngu' lo msta bi'. Lo'o jua'a xñi ycu' Ndyosi cha' ji'i cua ña'a ca ñati nu talo lo'o tyacua cha' ti' ji'i ngu'.

50 Tso'o tsa teje', ndu'nijo'o tsa ji'na, pana si tye cha' cñi' nu ntsu'u ji'i, li' nga'aa cua'nijo'o ji'na, cha' nga'aa caca cñi' bi' chaca quiya'. Lo'o lcaa cu'ma ni, ñi'ya laca teje' laca ma; tso'o tsa cña ndu'ni teje' lo'o sca na cacu na, jua'a tso'o tsa cña cua'ni ma laja ñati chalyuu si tso'o ti tyi'i ma lo'o tya'a ma.

10

Ngulu'u Jesús cha' ná xtyanu ngu' ji'i clyo'o ngu'

1 Lo'o li' ndu'u Jesús quichi Capernaum bi', ndyaa tyijyu' ca xa' quichi nu ntsu'u su cuentya Judea lo'o xa' la quichi nde chaca tsu' sta'a Jordán. Ca bi' ndyu'u ti' quiña'a tsa ñati slo yu. Nclyu'u Jesús ji'i ngu' li',

ñi'ya nu nclu'u ti yu ji'i ñati nde lcaa quichi su ndya'a yu.

2 Li' ndyalaa xi ngu' fariseo slo yu cha' ngua ti' ngu' bi' tyijiloo ngu' ji'i Jesús. Li' nchcuane ngu' ji'i yu:

—¿Ha ntsu'u chacuayá' cuentya ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'na, cha' xtyanu sca ñati ji'i clyo'o yu? —nacu' ngu' bi' ji'i Jesús.

3 Li' nguxtyacui Jesús cha' lo'o ngu' bi':

—¿Ni cña ngulo jyo'o Moisés ji'i ma cua sa'ni la lacua? —nacu' Jesús ji'i ngu'.

4 —Nda jyo'o Moisés chacuayá' ji'i ngu' qui'yu tya'a na cha' culo quityi cha' xtyanu ngu' ji'i clyo'o ngu' tsiya' ti. Nu lo'o ndu'u quityi ji'i nu qui'yu, ndye cha' clyo'o ngu' tsiya' ti; nga'aa ntsu'u cha' clyo'o ngu' bi' li' —nacu' ngu' ji'i Jesús.

5 Nguxacu' Jesús cha' ji'i ngu' li':

—Xqui'ya cu'ma nguscua jyo'o Moisés cha' bi', cha' ná ndaquiya' ma tsiya' ti cha' ji'i ycu' Ndyosi —nacu' Jesús—.

6 Pana nu lo'o nguxana ntucua quiya' chalyuu, nu lo'o ngüiña' ycu' Ndyosi lcaa lo na, ná ngua'ni ycu' Ndyosi jua'a. “Ngüiña' Ni ji'i ñati; ngüiña' Ni ji'i sca nu qui'yu, lo'o jua'a ji'i sca nu cuna'a ngüiña' Ni”, nacu' quityi ji'i ycu' Ndyosi.

7 “Bi cha' lo'o caja clyo'o sca nu qui'yu, li' tyu'utsu' yu to' tyi sti xtya'a yu, cha' tyi'i yu lo'o clyo'o yu,

8 cha' caca ngu' sca ti xtañi tyucuaa ngu' li'.” Nga'aa si'i tucua tya'a ñati laca ngu', cha' cua laca ji'i ngu' ñi'ya si laca ngu' sca ti ñati.

9 Bi' cha' ná tso'o xtyanu ngu' ji'i clyo'o ngu', cha' cua nda ycu' Ndyosi cha' clyo'o ji'i ngu' —nacu' Jesús ji'i ngu'.

10 Lo'o ndyaa Jesús ne' ni'i ji'i ngu', li' nchcuane nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cuentya ji'i cha' nu nda ca ti yu lo'o ngu'.

11 Nguxacu' Jesús cha' ji'i ngu' li':

—Lo'o culo sca ñati quityi cha' xtyanu ji'i clyo'o yu, cha' li' taca caja clyo'o yu lo'o chaca nu cuna'a nti' yu, cha' cuxi ndyu'ni yu lo'o nu chaca ñati bi' —nacu' Jesús—.

12 Lo'o jua'a sca nu cuna'a nu culo quityi cha' xtyanu ji'i clyo'o, cha' li' taca caja clyo'o lo'o chaca nu qui'yu nti', la cui' ti cha' cuxi ndyu'ni bi' lo'o nu chaca ñati bi' —nacu' Jesús ji'i ngu'.

Ngulacua Jesús ji'i nu sube

¹³ Lo'o li' ngua sca quiya' ñaa lo'o ngu' ji'i tyuu tya'a nu sube ca su nga'a Jesús. Ngua ti' ngu' cha' sta ya' ycu'i Jesús hique nu sube bi'. Pana ngua'ni tyaala nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ji'i ngu', cha' ná caa lo'o ngu' ji'i nu sube.

¹⁴ Lo'o na'a Jesús ñi'ya nu ndyu'ni ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ná ndiya ti' yu cha' ndyu'ni ngu' jua'a:

—Ta ma chacuayá' ji'i nu sube cha' caa ngu' ca slo na' —nacu'i Jesús ji'i ngu' bi'—. Ná cua'a ma chacuayá' ji'i nu sube bi', cha' caa ngu' slo na'. Ñi'ya laca lo'o jlya ti' nu sube ji'i sti ngu', la cui' jua'a ntsu'u cha' jlya ti' ñati ji'i ycu'i Ndyosi, nu lo'o laca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'.

¹⁵ Chañi cha' nu nchcui' na' —nacu'i—, cha' ná caca tyatí ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu', si ná tyucui ti' tyiquee ngu' ñi'ya nu ntsu'u tyiquee sca nu sube.

¹⁶ Lo'o li' ndyala' Jesús ji'i nu sube bi', ngulacua yu ji'i nu sube lo'o ngusta ya' yu hique ngu'.

Nhcui' sca nu culiya' lo'o Jesús

¹⁷ Tya ndyaa la Jesús tyucui' bi', lo'o li' nxna sca nu qui'yu lijya lca'a ji'i Jesús. Ndyatu sti' slo Jesús li'.

—Mstru, tso'o tsa ndu'ni nu'u —nacu'i ji'i Jesús—. Cacha' nu'u jna', ¿na laca cua'ni na' cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye 'na? —nacu'i yu.

¹⁸ —¿Ni cha' laca nti' nu'u cha' ñati tso'o laca na'? —nacu'i Jesús ji'i li'—. Sca ti ycu'i Ndyosi laca nu chañi cha' tso'o laca Ni —nacu'i—.

¹⁹ Jlo ti' nu'u lcaa cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'i ñati cua sa'ni la: “Ná cuju'i ma ji'i tya'a ñati ma; ná cua'ni ma cha' suba' lo'o clyo'o xa' ñati; ná cuaana ma cha' tso'o nu ntsu'u ji'i tya'a ñati ma; ná chcu'i ma cuentyu ji'i tya'a ñati ma; ná cua'ni ma ngana ji'i tya'a ñati ma cuaana ti; lo'o jua'a, cua'ni tlyu ma ji'i sti ma, ji'i xtya'a ma, taquiya' ma ji'i cha' nu nchcui' ngu' bi'”.

²⁰ —Mstru —nacu'i nu qui'yu bi' li'—, tya cuañi' na' ndaquiya' na' lcaa cña bi'; lcaa yija ndaquiya' na' ji'i cha' bi'.

²¹ Ntsu'u tsa tyiquee Jesús ña'a ji'i nu qui'yu bi'. Xa' nchcui' yu lo'o li':

—Sca ti cña lyiji cua'ni nu'u —nacu'i Jesús ji'i—. Yaa clya cuju'i nu'u lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jinu'u, cha' tyu'u cñi ta nu'u ji'i ngu' ti'i li'; tyacua xi cha' tso'o jinu'u nde loo la ca su ntucua ycu'i Ndyosi. Li' xa' tyaa nu'u ca slo na' cha' tya'a nu'u lo'o na'.

²² Lo'o ndyuna nu qui'yu bi' cha' nu nchcui' Jesús lo'o, xa' ña'a ngulacua ti' li'; xñi'i tsa ti' cha' culiya' tsa nu qui'yu bi'. Ndu'u ndyaa li'.

²³ Nguxtyacui Jesús nxña'a ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i li'.

—Tucui tsa caca cha' tyalaa ngu' culiya' ca su laca ycu'i Ndyosi loo —nacu'i Jesús ji'i ngu' bi' li'.

²⁴ Ndube tsa ti' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu li', cha' nchcui' yu jua'a cha' ji'i ngu' culiya'. Bi' cha' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Cu'ma ngu' cuañi' —nacu'i Jesús—, tucui tsa caca cha' caca ycu'i Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ngu', si tiji' tsa ti' ngu' ji'i lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ycu'i ca ngu'.

²⁵ Lasa la cña tyeje tacui sca na'ni quiya' cuxa, masi sca na'ni tonu ñi'ya sca camello. Lasa la cha' bi', tucui la tyatí sca ngu' culiya' cha' ji'i ycu'i Ndyosi cha' caca ycu'i Ni loo ne' cresiya ji'i yu.

²⁶ Lo'o ndyuna ngu' cha' bi' ndube tsa ti' ngu' li'.

—¿Tilaca taca ji'i clyaá ji'i nu cuxi nu ntsu'u chalyuu lacua, cha' tyalaa ca slo ycu'i Ndyosi? —nacu'i ngu' ji'i Jesús li'.

²⁷ Lo'o ngua tii Jesús ñi'ya nu nclyacua ti' ngu', li' nchcui' yu lo'o ngu' chaca quiya':

—Bi' laca sca cha' nu ná nchca cua'ni ñati chalyuu; pana ycu'i Ndyosi ni, nchca ji'i Ni cua'ni cha' tyalaa ngu' slo Ni —nacu'i Jesús ji'i ngu'.

²⁸ Nhcui' Pedro lo'o li':

—Lo'o cuare ni, cua nguxtyanu ya ji'i lcaa na nu ntsu'u ji'i ya cha' tya'a ya lo'o nu'u, ñi'ya nu nacui nu'u cha' cua'ni ya —nacu'i Pedro ji'i Jesús.

²⁹ —Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o ma —nacu'i Jesús—, cha' cua ña'a ca ñati nu ntsu'u cha' tsa tyijyu' cha' cua'ni cña cuentya jna', lo'o jua'a nguxtyanu ngu' lcaa na nu ntsu'u ji'i ngu' cha' ndyu'ni ngu' cña bi', ná xtyanu na' ji'i ngu' bi' jua'a ti.

Masi tyi ngu', masi tya'a ngula ngu' masi qui'yu masi cuna'a, masi xtya'a ngu', masi sti ngu', masi sñi' ngu', masi yuu nu ntsu'u ji'i ngu', masi tyanu lcaa cha' bi',

³⁰ pana la cui' chalyuu juani xa' caja quiña'a la cha' ji'i ngu' bi', tsa ña'a nu nguna' ji'i ngu' bi' ngua ti' ngu'. Caja su caca tyi ngu', caja nu caca tya'a ngula ngu', caja nu caca xtya'a ngu', caja nu caca sñi' ngu', caja yuu su cua'ni ngu' cña; hasta sca siyento tsa lo cua cha' bi' caja ji'i ngu'. Lo'o la cui' jua'a tyacua cha' ti' ji'i ngu', pana ca nde loo la caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi'.

³¹ Nde loo la caca ngu' nu tyu'u tucua su cua tye ti cha'; nde chu' la tyanu ngu' nu ndu'u tucua clyo —nacu' Jesús ji'i ngu'.

Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' cua cajaa tiycui'

³² Xa' ndu'u ngu' ndyaa ngu' li', ndyaa Jesús lo'o nu ngu' tya'a ndya'a yu tyucui' tsa ngu' nde Jerusalén. Nde loo ndyaa ycu' Jesús. Lye tsa ngulacua ti' ngu' tya'a ndya'a yu, jua'a nu xa' la ñati nu ndya'a lca'a ji'i ngu', ntsii tsa ngu'. Ndyaa lo'o Jesús ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ndyaatsu' ngu' sca la'a ti cha' chcu' Jesús lo'o ngu' bi' ñi'ya cha' nu caca ji'i ycu' yu nde loo la.

³³ —Cua'a jyaca ma —nacu' Jesús ji'i ngu' bi' li'—, cua ngusñi na tyucui' nde ca'ya juani cha' tsa na Jerusalén. Cajua taya' ngu' 'na nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, cha' tsa lo'o ngu' 'na slo sti jo'ó nu laca loo, slo mstru cha' jo'ó. Cua'ni cuayá' ngu' bi' 'na li'. Chcu' ngu' cha' ntsu'u qui'ya 'na, lo'o jua'a xqui'ya bi' ntsu'u cha' cajaa na'. Li' tsa lo'o ngu' bi' 'na slo ngu' xa' tsu' nu laca loo ji'i lcaa na.

³⁴ Li' xtyi lo'o ngu' bi' 'na, tyu'u hitya sañi' ngu' bi' loo na', quiji' ngu' bi' 'na lo'o reta. Li' cuju' ca'a ngu' bi' 'na lo' crusi cha' cajaa na'. Pana lo'o tyu'u scua sna tsá, li' tyu'ú na' chaca quiya'.

Ndijña Jacobo lo'o Juan sca cha' tso'o ji' Jesús

³⁵ Lo'o li' ñaa Jacobo lo'o Juan tya'a slo Jesús. Sñi' Zebedeo laca ngu' bi'.

—Mstru —nacu' ngu'—, tyu'u cha' clyu ti' jinu'u, ntsu'u sca cha' nu nti' ya cha' cua'ni nu'u cuentya ji'i ya —nacu' ngu' ji'i Jesús.

³⁶ —¿Na laca nti' ma cha' cua'ni na' cuentya ji'i ma? —nacu' Jesús ji'i ngu' li'.

³⁷ —Cua'ni nu'u cha' tso'o ta nu'u chacuayá' ji'i ya cha' stu'ba ti tyaca'a ya lo'o nu'u ca su tlyu su xee tsa, ca su caca nu'u loo nde loo la —nacu' ngu' bi'—. Tsaca ya tyaca'a ya la'a tsu' cui' su ntucua nu'u, chaca ya tyaca'a ya la'a tsu' coca jinu'u.

³⁸ —Ná jlo ti' ma ñi'ya cha' ndijña ma 'na juani —nacu' Jesús ji'i ngu'—. ¿Ha taca ji'i ma cha' co'o ma taná clyaa' nu nga'a cha' co'o na'? ¿Ha talo ma si xcube' ngu' ji'i ma ñi'ya nu nga'a cha' xcube' ngu' 'na nu lo'o cuju' ngu' 'na?

³⁹ —Taca ji'i ya —nacu' ngu' ji'i Jesús li'.

—Chañi cha' lo'o cu'ma nga'a cha' co'o ma taná clyaa' nu nga'a cha' co'o ycu' na' —nacu' Jesús—. Chañi cha' chcube' ma ñi'ya nu nga'a cha' xcube' ngu' 'na.

⁴⁰ Pana, nu tyaca'a ma la'a tsu' cui' 'na, nu tyaca'a ma la'a tsu' coca 'na ni, ná ntsu'u chacuayá' 'na cha' ta na' su tyaca'a ñati ca ndacua. Cua laca ngusubi ycu' Ni ji'i ñati nu tyaca'a nde sii' na' tyempo bi' —nacu' Jesús ji'i ngu'.

⁴¹ Nu xa' la tii tya'a ngu' nu ndya'a lo'o Jesús ni, lo'o ngua tii ngu' ñi'ya cha' laca nu ngüijña Jacobo lo'o Juan ji'i Jesús, chi' tsa ngua ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ngu' bi' li'.

⁴² Pana nchcu' Jesús lo'o ca ta'a ngu' sca tyempo ti:

—Jlo ti' ma cha' nu ngu' nu laca loo ji'i ngu' xa' tsu' ni, tyaala tsa ngu' bi' —nacu' Jesús—. Lye tsa nclyo ngu' bi' cña ji'i ngu' ca quichi' tyi ngu'.

⁴³ Pana nu cu'ma ni, ná tso'o cua'ni ma jua'a. Lcaa lo cña nu taca xtyucua ma ji'i tya'a ñati ma, bi' cña ntsu'u cha' cua'ni ma, si cua nti' ma cha' caca ma loo ji'i ngu' bi'.

⁴⁴ Lo'o jua'a si nti' ma cha' ndulo la cha' ji'i ma cuentya ji'i ngu' tya'a ma, ntsu'u cha' cua'ni ma ñi'ya si laca ma msu ji'i tya'a ñati ma, masi ná lo'o caya'.

⁴⁵ Na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, ná lijya na' nde chalyuu cha' caja msu 'na; ycu' na' laca na' msu ji'i ñati, bi' cha' lijya na'. Na cua lijya na' cha' cajaa na'

xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati, cha' cua'ni lyaá na' ji'i quiña'a tsa ñati li' —nacuï Jesús ji'i ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i Bartimeo nu cuityi'

⁴⁶ Lo'o li' ndyalaa Jesús ca quichi Jericó. Nteje tacui ngu' cla'be quichi bi'. Nu lo'o cua tyaa ti Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, li' quiña'a tsa ñati ndyaa lo'o ngu' bi'. Jua'a ngua li', to' tyucui nga'a sca nu cuityi' nu naa Bartimeo, ndijña msta' ji'i ngu' nu lijya bi'. Sñi' Timeo laca nu quicha bi'.

⁴⁷ Nu lo'o ngua tii yu quicha bi', cha' lijya ycuï' Jesús Nazaret, cuï' ngusi'ya ji'i Jesús li':

—Jesús, ñati tya'a ji'i jyo'o David laca nu'u —nacuï—, cua'ni tya'na ti' nu'u jna' —nacuï nu quicha bi' ji'i Jesús.

⁴⁸ Tyuu tya'a ñati ngua ti' cua'a ngu' ji'i nu quicha bi', cha' cuaana ti tyaca'a, ngua ti' ngu'; pana ná ntaja'a nu quicha bi', cuï' la nxi'ya li':

—Cusu', ñati tya'a ji'i jyo'o David laca nu'u —nacuï nu quicha—, cua'ni tya'na ti' nu'u jna'.

⁴⁹ Li' ndatu Jesús, se'i ti ndu yu li'.

—Ñacuï mā ji'i yu cha' caa yu ca nde —nacuï Jesús.

Li' nacui ngu' ji'i nu cuityi' cha' tsa ca slo Jesús.

—Cua'ni tlyu tyiquee nu'u juani —nacuï ngu' ji'i nu quicha bi'—. Tyatu nu'u, yaa cly nu'u slo La Jesús jua —nacuï ngu'.

⁵⁰ Li' ngulo nu quicha pleee ji'i, nxyanu ji'i. Hora ti ndyatu ngusna ndyaa slo Jesús.

⁵¹ Li' nchcui' Jesús lo'o nu quicha bi':

—¿Na laca nti' nu'u cha' cua'ni na' lo'o nu'u? —nacuï yu ji'i.

—Mstru —nacuï nu cuityi'—, cua'ni nu'u jo'o 'na, cha' xa' tyaca' tso'o xee cloo na' ña'a na' chaca quiya' —nacuï ji'i Jesús.

⁵² —Tso'o —nacuï Jesús ji'i—, tyaa nu'u to' tyi juani. Jlya ti' nu'u 'na, bi' cha' cua ndyaca tso'o cloo nu'u.

Hora ti ngua tso'o cloo nu cuityi' bi', na'a chaca quiya'. Li' ndu'u lca'a ji'i Jesús tyucui.

11

Ngua'ni chi' ngu' loo Jesús lo'o ndyalaa yu nde Jerusalén

¹ Ca tiya' la ndyalaa ngu' cacua ti to' quichi Jerusalén su ndi'i tucua tya'a quichi sube ti nde sii' ca'ya Olivos. Betfagé lo'o Betania naa quichi sube bi'. Li' ngulo Jesús cña ji'i tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

² —Yaa mā ca quichi sube ti ndacua ti —nacuï—. Lo'o tyalaa mā to' quichi bi', hora ti ña'a mā ndu sca huru ndyaaca' nu bilya tyucua ngu' chu'. Sati' mā ji'i, cha' tyaa lo'o mā ji'i ca nde.

³ Si ntsu'u ngu' nu cacha' ji'i mā ni cha' laca ndyu'ni mā jua'a, li' ñacuï mā ji'i ngu' bi': “Ntsu'u cña nu cua'ni huru re cuentya ji'i ycuï' nu Xu'na na. Hora ti tyaa lo'o ya ji'i ni' chaca quiya'.” Jua'a ñacuï mā ji'i ngu' bi' li'.

⁴ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' quichi sube ti bi'; nquije huru ji'i ngu' su ndu to' calle, ndyaaca' ni' nde toni'i ji'i ngu'. Lo'o ngusat'i' ngu' ji'i ni',

⁵ li' nchcui' sca ñati nu ndu cacua ti lo'o ngu' bi':

—¿Ni cha' laca ngusat'i' mā ji'i huru jua? —nacuï yu ji'i ngu'.

⁶ Ndacha' ngu' ji'i yu bi' ñi'ya cña nu ngulo Jesús ji'i ngu' cha' chcui' ngu' lo'o. Li' nda yu chacuayá' cha' tsa ngu' lo'o huru.

⁷ Ñaa lo'o ngu' ji'i huru slo Jesús li'. Ngusta ngu' camxa ji'i ngu' hichu' huru cha' tyucua Jesús hichu' ni', ndyaa tucua Jesús hichu' li'.

⁸ Lo'o jua'a ngusta ngu' xa' late' lo yuu tyucui bi', jua'a ndyaa ngu' ngusi'yu ngu' sta' yaca cha' sta ngu' laca' lo yuu, cha' ca tso'o ña'a tyucui su tyeje tacui huru lo'o Jesús.

⁹ Ngusi'ya ngu' nu ndyaa nde loo Jesús, ngusi'ya ngu' nu lijya nde chu'; lye tsa ndyu'ni chi' ngu' loo Jesús:

—Cua'ni tlyu na ji'i ycuï' Ndyosi —nacuï ngu'—. Culacua ycuï' Ni ji'i nu qui'yu re nu lijya lo'o chacuayá' ji'i ycuï' nu Xu'na na. Masi juani ti, cua'ni tlyu na ji'i ycuï' Ndyosi —nacuï ngu'—.

¹⁰ Tso'o tsa si cua'ni tlyu na ji'i yu re, cha' cua ngulala ti cha' caca ycuï' Ndyosi loo ca nde. Li' caca ñi'ya nu ngua lo'o ngua jyo'o cusu' David loo cua sa'ni la —nacuï ngu'—. Masi juani ti, cua'ni tlyu na ji'i ycuï' Ndyosi —nacuï ngu'.

11 Li' ndyalaa ngu' bi' lo'o Jesús to' quichi Jerusalén, ndyatí ngu' to' lo'o jì'ì quichi bi'. Hora ti ndyaa na'a Jesús ne' laa tonu cajua li'. Na'a yu jì'ì lcaa lo na nu ntucua cajua, lo'o li' nguxtyuū yu ñaa yu nde quichi Betania chaca quiya' lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jì'ì, cha' ngusii tsa li'.

Ngusta Jesús yabe' jì'ì sca yaca quityi nu ná lo'o si'yu

12 Lo'o nguxee chaca tsā li' ndu'u ngu' quichi Betania. Cuati ntyute' tsa Jesús li'.

13 Na'a yu cua tyijyu' xi su ndu sca yaca quityi nu ntsu'u laca' jì'ì. Ndyaa na'a yu si ntsu'u si'yu lo, pana laca' ti ntsu'u, ná ntsu'u si'yu lo bi' tsiya' ti, cha' tya lyiji tyalaa tyempo tyu'u si'yu lo yaca bi'.

14 —Nga'aa cacu ngu' tsiya' ti si'yu nu tyu'u lo yaca cua —nacui Jesús li'.

Lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jì'ì Jesús ni, ndyuna ngu' cha' nu nchcui' yu jì'ì yaca bi'.

Ngulo'o Jesús jì'ì ngu' cuxi nu ntsu'u ne' laa tonu

15 Tya ndyaa la ngu' xi, ndyalaa ngu' quichi Jerusalén. Li' ndyatí Jesús ndyaa ne' laa tonu jua, nguxana yu ngulo'o yu jì'ì ngu' nu ndujui' yu'ba cajua; lo'o jì'ì ngu' nu ndyi'ya yu'ba bi', ngulo'o yu jì'ì ngu' bi'. Lo'o nu ngu' nu nchcutsa'a cñi jì'ì ñatì ni, nguxasu yu mesa jì'ì ngu' bi', jua'a nguxasu yu yaca xlya jì'ì ngu' nu ndujui' paloma.

16 Ná nda Jesús chacuayá' tyeje tacui ngu' lo'o yu'ba jì'ì ngu' ca ne' laa tonu bi'.

17 Li' nda Jesús sca cha' lo'o ngu' jua:

—Ndi'ya nscua lo quityi jì'ì ycuì' Ndyosi cuentya jì'ì laa re: “Ni'ì su caca chcuì' lcaa ñatì lo'o ycuì' Ndyosi, jua'a ñacui' ngu' cha' jì'ì ni'ì 'na, nacui' Ni”. Jua'a nscua lo quityi —nacui' Jesús li'—, pana juani, cua ngua'ni mā cha' to' tyi ngu' cuaana laca ni'ì re —nacui' Jesús jì'ì ngu' bi'.

18 Ndyuna sti jo'ó nu laca loo cha' bi', jua'a ndyuna mstru cha' jo'ó. Na'a ngu' cha' quiña'a tsa ñatì ndaquiya' ngu' jì'ì cha' nu nclyu'u Jesús jì'ì ngu', bi' cha' ntsii nu ngu' tlyu bi' si caca tlyu la Jesús; ngua ti' nu ngu' tlyu bi' si caca ñi'ya caca cujuu' ngu' jì'ì Jesús li'.

19 Lo'o cua ngusii tsa, li' ñaa Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jì'ì. Ná ndyanu ngu' nde quichi tlyu bi' talya.

Ngüityi yaca quityi bi'

20 Nguxee chaca tsā, li' xa' nteje tacui ngu' cacua ti su ndu yaca quityi bi'. Cua ngüityi tsiya' ti yaca bi', tyucui ña'a lo'o quiche suū ngüityi.

21 Li' ntsu'u ti' Pedro cha' nu nchcui' Jesús jì'ì yaca bi' tya la caa.

—Mstru, ña'a xi ca nde ña'a —nacui' Pedro jì'ì Jesús—. Cua ngüityi yaca quityi nu ngusta nu'u yabe' jì'ì.

22 —Nga'a cha' jlya ti' mā jì'ì ycuì' Ndyosi —nacui' Jesús jì'ì ngu' li'—.

23 Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o mā juani, cha' si chcuì' mā lo'o ca'ya re: “Tyu'utsu' nu'u, yaa xcua nu'u nde lo hitya tyujo'o”, ñacui' mā, jua'a cua'ni ycuì' Ni lo'o ca'ya bi'. Jua'a caca si chañi jì'ì mā cha' jlya ti' mā cha' caca sca cha' nu jña mā jì'ì Ni, pana si ná jlya ti' mā cha' nu nchcui' ycuì' Ndyosi, ná caca bi' li'.

24 Lo'o jua'a lcaa lo cha' nu ndijña mā jì'ì ycuì' Ni laja lo'o nchcui' mā lo'o Ni, chañi cha' ta ycuì' Ni cha' bi' jì'ì mā, si chañi cha' jlya ti' mā jì'ì Ni.

25 La cui' jua'a, lcaa quiya' nu lo'o ndu mā cha' chcuì' mā lo'o ycuì' Ndyosi, ntsu'u cha' cua'ni clyu ti' mā jì'ì tya'a ñatì mā, si ntsu'u cha' ngusu'ba ñasi' ngu' jì'ì mā. Li' ycuì' Ndyosi Sti mā nu ntucua nde cua, caca jì'ì Ni cua'ni clyu ti' Ni jì'ì mā jì'ì cha' cuxi nu ntsu'u jì'ì mā.

26 Pana ná cua'ni clyu ti' ycuì' Ndyosi Sti mā jì'ì mā jì'ì cha' cuxi nu ntsu'u jì'ì mā, si ná lo'o cua'ni clyu ti' mā jì'ì tya'a ñatì mā.

Ndyu'ni Jesús cña chacuayá' jì'ì ycuì' Ndyosi

27 Li' xa' ndyalaa ngu' nde Jerusalén. Xa' ndyatí Jesús ndyaa xi ne' laa tonu jua. Na'a sti jo'ó tlyu jì'ì yu, lo'o jua'a nu mstru cha' jo'ó lo'o ngu' cusu' nu laca loo jì'ì quichi, na'a ngu' jì'ì yu. Li' ndyu'u ti' jì'ì ngu' slo yu.

28 —¿Tilaca laca nu nda chacuayá' jinu'u cha' cua'ni nu'u cña nu ndyu'ni nu'u? —nacui' ngu' jì'ì Jesús—. ¿Tilaca laca nu ngulo cña jinu'u? —nacui' ngu'.

29 —Lo'o jua'a na', xcuaane na' sca cha' jì'ì cu'mā —nacui' Jesús li'—. Xacui' mā cha' bi' 'na, lo'o li' cacha' na' jì'ì mā tilaca laca nu nda chacuayá' 'na —nacui' yu—.

³⁰ Ndi'ya laca cha' bi': ¿Tilaca laca nu ngulo cña ji'i jyo'o Juan cha' tyucuatya yu ji'i ngu'? ¿Ha ycu'i Ndyosi nda chacuayá' ji'i Juan bi' lijya? ¿Ha ñati chalyuu ti nda chacuayá' ji'i yu? Cacha' liñi cu'ma jna' —nacu'i Jesús ji'i ngu'.

³¹ Li' cuaana ti nchcui' nu ngu' tlyu bi' lo'o tya'a ngu':

—Si ñacu'i na cha' ycu'i Ndyosi ngulo cña ji'i jyo'o Juan bi', li' xacu'i yu cha' ji'i cua: “¿Ni cha' laca ná ndaquiya' ma' ji'i cha' nu nchcui' yu lacua?”

³² ¿Ha tso'o la ñacu'i na cha' ñati chalyuu ti ngulo cña ji'i Juan? —nacu'i ngu' ji'i tya'a ngu'.

Na cua ntsii nu ngu' nu laca loo bi' ña'a ji'i lcaa ngu' nu ndi'i quich'i bi'. Jlo ti' nu ngu' tlyu bi' cha' lcaa ngu' bi' cua ngusñi ngu' cha' ji'i jyo'o Juan cha' tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi ngua.

³³ —Ná jlo ti' ya —nacu'i ngu' ji'i Jesús li'.

—Tso'o lacua —nacu'i Jesús—. Lo'o jua'a na' ni, ná cacha' na' ji'i ma' tilaca laca nu ngulo cña 'na cha' cua'ni na' cña nu ndyu'ni na' —nacu'i yu ji'i nu ngu' tlyu bi'.

12

Cui' ji'i msu xña'a

¹ Lo'o li' nguxana Jesús nda yu sca cui' lo'o nu ngu' tlyu nu ndu cacua ti slo yu:

—Ntsu'u sca ñati, ndi'i xi tyuu tya'a yaca si'yu losu' tyixi ji'i nu cua ndyataa yu. Ngüiñá yu sca lo'o chu' yaca bi'. Li' ngulu yu sca pilya tlyu ne' quee su tyatá si'yu, cha' tyu'u hitya tyixi ji'i si'yu bi'. Lo'o jua'a ngüiñá yu sca ni'i su tyi'i ngu' cua' ji'i yaca si'yu bi'.

Li' nda yu ne' lo'o su ndu yaca bi' ngüijña xa' la ñati. Tsa cla'be ti si'yu nu tyu'u lo yaca bi' caja ji'i ycu'i li'. Li' ndu'u yu ndyaa yu xa' quich'i tyijyu' la.

² Lo'o ndyalaa co' nu nga'a cha' cumi si'yu losu' bi', li' ngulo yu cña ji'i msu ji'i cha' tsa slo ñati bi', tsa squi'ya xi si'yu losu' tyixi nu nga'a cha' tyacua ji'i ycu'i.

³ Hora ti ntejeya' ngu' nu ndu loo cña bi' ji'i msu nu ndyalaa ca ti, ngujui' ngu' ji'i; ná nda ngu' ni sca ti si'yu losu' cacu xu'na cña bi'.

⁴ Xa' ngulo xu'na cña ji'i chaca msu cha' tsa na'a msu bi' ji'i yaca si'yu ji'i yu. Chaca quiya' ngua'ni lya' tsa ti' ngu' bi' ji'i msu nu ndyala slo ngu'. Ngujui' ndacu' ngu' scua' hique msu bi', lo'o jua'a ngu' quee ji'i.

⁵ Xa' ngulo xu'na bi' cña ji'i chaca msu, lo'o li' ndyujui' ngu' ji'i nu msu bi'. Tyuu tya'a msu cua nda xu'na cña ji'i cha' tsa squi'ya ngu' si'yu losu' bi', pana ngua'ni lya' tsa ti' nu ñati bi' ji'i ca ta'a msu nu ndyaa slo ngu'. Ntsu'u msu bi' ñaa ngujui' ti ngu' ji'i, lo'o jua'a ntsu'u nu ndyujui' ngu' ji'i tsiya' ti.

⁶ Chaca tya ñati ndyanu ji'i xu'na cña bi', sca sñi' yu nu tyaca'a tsa ji'i yu laca bi'. Li' nda xu'na cña ji'i sñi' ycu'i ca cha' tsa na'a ji'i nu ngu' nu lya' ti' bi'. “Ná tyiquee' taquiya' ngu' ji'i sñi' na’”, ngua ti' xu'na bi'.

⁷ Pana lo'o na'a nu ngu' nu lya' ti' bi' ji'i sñi' ycu'i xu'na cña bi', li' nguxana ngu' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu': “Nu jua caca xu'na yaca re nde loo la”, nacu'i ngu' ji'i tya'a ngu'. “Tso'o la si ca ta'a na cuju'i clya na ji'i yu, cha' tyanu yaca re cuentya ji'na tsiya' ti”, nacu'i ngu'.

⁸ Li' ngusñi ngu' bi' ji'i sñi' xu'na cña bi', ndyujui' ngu' bi' ji'i; nguxcuaa ngu' ji'i jyo'o bi' ca chu' lo'o.

⁹ Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu', nchcuane yu sca cha' ji'i ngu' li':

—¿Ñi'ya cua'ni xu'na cña bi' li'? —nacu'i Jesús ji'i ngu'—. Ná tyiquee' ndi'ya cua'ni yu: tyaa ycu'i xu'na cña bi' ca su ndu yaca bi'; li' cuju'i yu ji'i lcaa ñati nu lya' ti' bi', cuati ta yu ji'i yaca si'yu bi' jña xa' la ñati cha' cua'ni ngu' cña ndacua. Jua'a cua'ni xu'na cña bi'.

¹⁰ ¿Ha bilya chcu'i ma' lo quityi ji'i ycu'i Ndyosi su nscua ndi'ya?:

Ntsu'u sca quee nu nguxcuaa cuityi ni'i ji'i clyo, cha' ná tso'o ña'a quee bi' nti' ngu';

pana juani cua ngujui cña nu cua'ni quee bi', cha' ndu bi' su ndulo la cha' ji'i cuentya ji'i ycu'i Ndyosi.

¹¹ Ycu'i nu Xu'na na ngua'ni cha' jua'a ngua cha' bi', bi' cha' ndube tsa ti' na ji'i cha' tlyu bi'.

Jua'a nchcui' quityi —nacu'i Jesús.

12 Lo'o li' ngua ñasi' nu ngu' tlyu bi' ji'i Jesús, cha' ngua tii ngu' bi', cha' cua nchcui' Jesús cha' ji'i ycu' ngu' bi' laja lo'o nda yu cui' bi' lo'o ngu'. Xñi ngu' bi' ji'i Jesús ngua ti' ngu'; pana ná ngua ji'i ngu', cha' ntsii ngu' ji'i nu ñati quiña'a bi'. Bi' cha' ndu'u nu ngu' tlyu bi', ndyaa ngu' li'.

Cha' ji'i cñi cña loo ngu'

13 Ca tiya' la li' ngulo nu ngu' tlyu bi' cña ji'i tucua sna tya'a ngu' fariseo, jua'a ji'i xi ñati nu cuentya ji'i rey Herodes, cha' tsa' ngu' ca slo Jesús, cha' chcu' cuayá' ngu' lo'o yu.

14 Lo'o cua ndyalaa ngu' slo yu, li' nchcui' ngu' lo'o yu:

—Mstru —nacui' ngu' ji'i Jesús—, jlo ti' ya cha' liñi tsa ndu'ni nu'u; la cui' cha' liñi nu ntsu'u ji'i ycu' Ndyosi, bi' ti cha' laca nu nclu'u nu'u ji'i ngu'. Ná ndube ti' nu'u ñi'ya cha' nu nchcui' ngu' jinu'u. Sca ti cuayá' nti' nu'u ña'a nu'u ji'i lcaa ñati, masi ngu' ti'i, masi ngu' tonu. Tyu'u cha' clyu ti' jinu'u, ¿ha tso'o si ta na cñi cña loo na cuentya ji'i rey tlyu nu ndi'i xa' tsu' bi'? —nacui' ngu'—. ¿Ha ndu'ni tsa cha' ta na cñi bi' ji'i ngu'? ¿Ha ná tso'o la masi ná ta na cñi bi' tsiya' ti?

15 Ngua tii Jesús cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu' bi'.

—¿Ni cha' laca nchcui' cuayá' ma' na jua'a? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—. Ta ma' sca cñi plata 'na cha' ña'a na' ji'i.

16 Li' nda ngu' sca cñi ji'i. Nchcuane Jesús ji'i ngu' li':

—¿Tilaca nu ca ji'i lcu' nu nga'a chu' cñi re? ¿Ti ji'i xtañi yu nu nscua chu' cñi re? —nacui' Jesús ji'i ngu'.

—Xtañi nu rey tlyu nu ndi'i xa' tsu', bi' nga'a chu' cñi cua —nacui' ngu' li'.

17 —Tso'o —nacui' Jesús li'—, ji'i rey tlyu bi' tya ma' lcaa na nu nga'a cha' ta ma' ji'i lacua, lo'o jua'a ji'i ycu' Ndyosi tya ma' lcaa na nu ntsu'u cha' tya ma' ji'i Ni.

Ndube tsa ti' ngu' cha' nchca tsa ji'i Jesús xtyacui' cha' lo'o ngu' bi'.

Nchcuane ngu' ji'i Jesús ñi'ya caca lo'o tyu'ú ngu' chaca quiya'

18 Lo'o li' ndyalaa xi ngu' saduceo slo Jesús; lo'o nu ngu' bi' ni, ná jlya ti' ngu'

cha' tya tyu'ú jyo'o chaca quiya'. Nchcuane ngu' bi' sca cha' ji'i Jesús li':

19 —Mstru —nacui' ngu' bi'—, sa'ni la nguscua jyo'o Moisés sca cha' lo quityi cuentya ji'i tya'a ngula ngu'. Nu lo'o cua ngujui tsaca yu ni, si cua ngujui clyo'o yu pana bilya caja sñi' yu, li' ntsu'u cña ji'i tya'a ngula yu nu ntucua ycu' ti cha' caja clyo'o lo'o nu cuna'a clyo'o jyo'o tya'a yu. Li' chcu' ngu' ji'i sñi' clyo' ngu' cha' sñi' nu qui'yu nu cua ngujui bi' laca bi', cha' ná chcu' xtañi yu nu cua ngujui bi'. Jua'a nchcui' Moisés cua sa'ni la.

20 ¿Ñi'ya caca li'? Ngua sca quiya' ndi'i cati tya'a nu qui'yu, xcu' tya'a ngula ngu'. Ngujui clyo'o nu cusu' la, pana yala ti ngujui li', lo'o bilya caja sñi' ngu'.

21 Lo'o jua'a ngujui clyo'o nu cuna'a ti'i bi' lo'o chaca yu tya'a ngula jyo'o bi'. La cui' jua'a ngujui nu qui'yu bi', lo'o bilya caja sñi' ngu'. Xa' ngujui clyo'o nu cuna'a ti'i bi' lo'o chaca yu tya'a jyo'o bi'.

22 Lo'o jua'a ngua cha' ji'i lo'o nu cati tya'a ngu' qui'yu bi'. Ná ngujui sñi' ngu' tsiya' ti. Su cua ndye, li' ngujui nu cuna'a bi'.

23 Nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya' ni, ¿tilaca caca clyo'o nu cuna'a bi', cha' nu ca ta'a cati tya'a ngu' bi' cua nguti'i lo'o nu cuna'a bi'?

24 —Ná jlo ti' ma' tsiya' ti —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—, cha' ná nchca cuayá' ti' ma' ñi'ya cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi. Ná nchca cuayá' ti' ma' ñi'ya ña'a cña tonu tsa nu nchca ji'i ycu' Ndyosi cua'ni Ni.

25 Nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya', nga'aa ntsu'u cha' caja clyo'o ngu' li'. La cui' ñi'ya nu ndi'i xca' ji'i ycu' Ndyosi ca su ntucua Ni, la cui' jua'a tyi'i ngu' li'.

26 ¿Ha ná jlya ti' ma' cha' tyu'ú jyo'o chaca quiya'? ¿Ha bilya chcu' ma' lo quityi nu nguscua jyo'o Moisés cua sa'ni la? Tso'o la si chcu' ma' ñi'ya nscua cha' ji'i yaca quiche' bi', nu lo'o nchcui' ycu' Ndyosi lo'o Moisés ndi'ya: “Ycu' Ndyosi Xu'na Abram laca na”, nacui' ycu' Ni ji'i Moisés; “ycu' Ndyosi Xu'na Isaac laca na", ycu' Ndyosi Xu'na Jacob laca na”.

27 Ná nacui' quityi bi' cha' na cua ngua ycu' Ndyosi Xu'na ngu' bi', ña'a ti tya laca Ni Xu'na ngu' bi' juani; lo'o jua'a laca ycu'

Ndyosi Xu'na lcaa ñati lu'ú. Bi' cha' nacui na' cha' ná ngua cuayá' ti' mā tsiya' ti —nacui Jesús jì'ì nu ngu' saduceo bi'.

Cña nu ndulo la cha' cua'ni na cuentya jì'ì ycuì' Ndyosi

²⁸ Ndu sca mstru cha' jo'ó slo Jesús li'. Ndyuna mstru bi' ñi'ya nu nguxacui ngu' cha' jì'ì Jesús, ñi'ya ngua cha' tso'o tsa nchcui' Jesús lo'o ngu'. Lo'o li' nchcuane mstru bi' sca cha' jì'ì Jesús:

—Ca ta'a cña nu ngulo ycuì' Ndyosi jì'na cha' cua'ni na ni, ¿ñi'ya cña laca nu ndulo la cha' cua'ni na jì'ì? —nacui jì'ì Jesús.

²⁹ Li' nguxacui Jesús cha' jì'ì mstru bi':

—Ndi'ya nchcui' cha' nu nscua clyo la bi': “Cu'mā ngu' Israel, cua'a jyaca mā cha' sca ti ycuì' Ndyosi laca nu Xu'na na” —nacui Jesús jì'ì—.

³⁰ “Lo'o jua'a ntsu'u cha' tyucui tyiquee mā tyu'u cha' jì'ì mā lo'o ycuì' Ndyosi nu Xu'na mā, nu lo'o lubii ti cresiya jì'ì mā, jua'a lo'o lcaa cha' nu nda'ya hiquee mā, jua'a lo'o tyucui juersa jì'ì mā tyu'u cha' jì'ì mā lo'o Ni.”

³¹ Lo'o jua'a nscua chaca cha' nu nchcui' ndi'ya: “Cua'ni tya'na ti' mā jì'ì tya'a ñati mā ñi'ya nu ndu'ni tya'na ti' mā jì'ì ycuì' ca mā”. Nga'aa ntsu'u xa' la cña nu ndulo la jì'na cha' cua'ni na —nacui Jesús.

³² —Cha' liñi laca cha' nu nchcui' nu'u, mstru —nacui mstru bi' jì'ì Jesús—, chañi cha' nu nchcui' nu'u cha' sca ti ycuì' Ndyosi nu chañi cha' laca Ni Xu'na na; nga'aa ntsu'u chaca.

³³ Lo'o jua'a tyucui tyiquee na nga'a cha' tyu'u cha' jì'na lo'o ycuì' Ndyosi, jua'a lo'o lcaa cha' nu nda'ya hiquee na, jua'a lo'o tyucui juersa jì'na tyu'u cha' jì'na lo'o Ni; ndu'ni tsa cha' cua'ni na jua'a. Lo'o jua'a cha' cua'ni tya'na ti' na jì'ì tya'a ñati na, ñi'ya nu tya'na ti' na ña'a na jì'ì ycuì' ca na, tso'o tsa cha' bi'. Nu lo'o cua'ni na cña jua'a, quiña'a tsa cha' tso'o ndyu'ni na li'. Xtyi la cha' ndulo jì'na cha' tsaa lo'o na msta nu caca jì'ì ycuì' Ndyosi, masi msta ndyaqui, masi na'ni lu'ú nu cujuui na ca ne' laa cha' caca msta.

³⁴ Ngua cuayá' tso'o ti' nu qui'yu bi', ngua ti' Jesús.

—Ná quiña'a tsa lyiji jinu'u cha' tyati nu'u cha' jì'ì ycuì' Ndyosi cha' caca Ni loo ne' cresiya jinu'u —nacui Jesús jì'ì mstru bi'.

Lo'o ndye nchcui' Jesús cha' bi', nga'aa nchcui' ngu' xi xa' la cha' lo'o, cha' ntsii ngu' xi jì'ì.

Nchcuane Jesús jì'ì ngu' cuentya jì'ì Cristo

³⁵ Tya ndu Jesús nclyu'u yu jì'ì ngu' ne' laa tonu bi'. Li' nchcuane yu jì'ì ngu':

—Nchcui' nu mstru cha' jo'ó bi' cha' la cui' ñati tya'a jì'ì jyo'o David caca Cristo —nacui Jesús jì'ì ngu'—. ¿Ni cha' laca nchcui' mstru bi' jua'a?

³⁶ Cua nchcui' ycuì' jyo'o David tya sa'ni la cha' Xu'na yu laca ycuì' Cristo. Xqui'ya cha' ngulu'u Xtyi'i ycuì' Ndyosi jì'ì David, bi' cha' nguscua yu ndi'ya:

Ycuì' Ni nu laca Xu'na na nacui jì'ì Cristo nu Xu'na na':

“Tyucua nu'u nde la'a tsu' cui 'na”, nacui Ni,

“ña'a cuayá' nu cua'ni tye na' cha' jì'ì lcaa tya'a cusuu jinu'u,

cha' caca nu'u loo jì'ì lcaa ca cha'”, nacui ycuì' Ndyosi nu Xu'na na jì'ì Cristo.

³⁷ Xu'na na', nchcui' jyo'o David jì'ì Cristo —nacui Jesús jì'ì ngu'—. ¿Ni cha' laca nchcui' ngu' cha' ñati tya'a jì'ì jyo'o David caca ycuì' Cristo lacua?

Tso'o tsa ndyuna ñati cha' nu nda Jesús, lo'o jua'a quiña'a tsa ñati ndu ca bi'.

Ngusta Jesús qui'ya jì'ì mstru cha' jo'ó bi'

³⁸ Lo'o li' tya nclyu'u la Jesús jì'ì ngu':

—Tii ti ti' mā cha' ná cñilo'o mstru cha' jo'ó jì'ì mā. Ndiya tsa ti' ngu' bi', cha' tyijiloo ngu' jì'ì xa' la ñati —nacui Jesús—. Lacu' ngu' bi' late' tso'o ña'a nu tyucui cu', cha' lye tsa cua'ni chi xa' ñati loo ngu' bi' lo'o ndya'a ngu' lcaya'.

³⁹ Ndiya ti' mstru bi' tyucua lo yaca xlya nu tso'o la ña'a ne' laa, jua'a tyucua ngu' bi' ca su tso'o la lo'o ndyaca ta'a.

⁴⁰ Hasta nxlyaá mstru bi' ni'ì jì'ì nu cuna'a ti'i, jua'a jì'ì lcaa na nu ntsu'u jì'ì nu cuna'a bi' nxlyaá ngu'. Tyiquee' nchcui' mstru bi' lo'o ycuì' Ndyosi; pana na cuiñi ti ndu'ni ngu' jua'a, cha' ña'a ñati jì'ì ngu' nti' ngu'. Bi' cha' lye la xcube' Ni jì'ì mstru bi',

nu lo'o tyalaa tsa cha' cua'ni cuayá' Ni jil'i lcaa ñati.

Msta nu nda sca nu cuna'a ti'i

⁴¹ Lo'o ndye nchcui' Jesús cha' bi', li' ndyaa tucua yu xi ne' laa bi' cacua ti su ndu caju su nxu'ba ngu' cñi cha' caca msta. Na'a yu jil'i nu quiña'a tsa ñati nu ndya'a nsu'ba msta ne' caju cajua. Ndyaa xi ngu' culiya', quiña'a tsa cñi ngusu'ba ngu' culiya' bi' ne' caju bi'.

⁴² Li' ndyalaa sca nu cuna'a ti'i, ngusu'ba tucua tya'a ti cñi sube ne' caju bi', ñi'ya nti' si laca bi' sca centavo ti.

⁴³ Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i cha' caa ngu' slo:

—Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o ma —nacui Jesús jil'i ngu' bi'—, cha' tlyu la msta nu nda nu cuna'a ti'i jua que msta nu nda lcaa lo xa' la ñati nu ndya'a re.

⁴⁴ Xa' ñati ni, nda ngu' cñi nu ntyucua ti jil'i ngu'; pana nda nu cuna'a ti'i jua lcaa na nu ntsu'u ti xi jil'i, lcaa nu nga'a cha' caja xi na cacu ma' cua nda bi' juani.

13

Ngulala ti cati laa tonu

¹ Lo'o li' cua tyu'u ti Jesús ne' laa tonu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i.

—Mstru —nacui tsaca yu jil'i Jesús—, ña'a tso'o nu'u xi jil'i laa tonu re cha' tso'o tsa ndya'. Tso'o tsa ña'a quee nu ntsu'u sii' ni'i re —nacui.

² —¿Ha cua na'a ma cha' tonu tsa ni'i quee re? —nacui Jesús jil'i li'—. Nde loo la tyalaa sca tsa lo'o cuityi ñati jil'i ni'i re tsiya' ti, hasta nga'aa tyanu ni sca quee nu xñi ca'a chu' tya'a.

Cha' ti'i nu caca lo'o cua tye ti chalyuu

³ Lo'o ndu'u ngu' ndyaa ngu' nde lo xlya ca'ya Olivos, ngua'a ngu' xi su tyaca' tso'o laa tonu bi'. Nga'a Jesús lo'o Pedro lo'o Jacobo lo'o Juan lo'o Andrés, cuaana ti nchcuane ngu' bi' jil'i yu li':

⁴ —Cuacha' nu'u jil'i ya, ¿ni jacua' cuityi ngu' jil'i laa tonu jua? —nacui ngu' bi' jil'i Jesús—. ¿Ñi'ya caca ca cuayá' ti' ya nu lo'o cua caca ti cha' cuxi bi'?

⁵ Ngulu'u la xi Jesús jil'i ngu' li':

—Cui'ya ma cuentya cha' ná tucui cñilo'o jil'i ma —nacui Jesús—.

⁶ Nde loo la caa quiña'a ñati nu chcui' cha' cuiñi ti jil'i ycui' na'. Chcui' ngu' cha' ycui' Cristo laca ngu', lo'o jua'a cñilo'o ngu' bi' jil'i quiña'a ñati nu jlya ti' cha' bi'.

⁷ 'Tyempo bi' cañi cha' nxuu tya'a ngu' nasiyu re lo'o ngu' xa' nasiyu, lo'o jua'a caja cha' jil'i ma cha' nxuu tya'a ngu' nasiyu tyijyu'. Ná cutsii ma li'.

⁸ Xuu tya'a ñati sca tsu' lo'o ngu' chaca tsu', jua'a xuu tya'a ñati sca quichi tlyu lo'o ñati chaca quichi tlyu, tyuu se'i clyacui chalyuu li'. Lo'o jua'a lcaa ti se'i caja jbi'ña jil'i ngu'. Pana lcaa cha' bi' caca lo'o chca nguxana ti cha' chcube' ñati chalyuu, si'i na cua tye ti chalyuu li'.

⁹ 'Lo'o cu'ma ni, tii ti ti' ma tyil'i ma li' —nacui Jesús—. Tejeya' ñati cuxi jil'i ma, jua'a sta ngu' qui'ya jil'i ma slo ngu' tisiya; quiji' ngu' bi' jil'i ma, masi ca ne' laa jil'i ngu'. Nga'a cha' tsatu ma slo ngu' gobierno, slo ngu' nu laca loo; cuentya jna' cacha' ma lcaa cha' tso'o jna' jil'i ngu' bi'.

¹⁰ Pana tya lyiji tye chalyuu li', cha' clyo ntsu'u cha' cañi cha' tso'o cuentya jna' slo lcaa ñati tyucui ña'a chalyuu.

¹¹ Ná cutsii ma lo'o tejeya' ngu' jil'i ma cha' tsa lo'o ngu' jil'i ma slo ngu' tisiya cha' caca cuayá' jil'i ma lo'o ngu' bi', ni ná culacua tsa ti' ma ñi'ya cha' nu xacui ma jil'i ngu' bi'; ta ycui' Ndyosi lcaa cha' nu nga'a cha' chcui' ma tsa bi'. Nga'aa si'i ycui' ti ma chcui' ma li', cha' lo'o tyucui chacuayá' jil'i Xtyi'i ycui' Ndyosi chcui' ma.

¹² Cuxi tsa caca tyempo li'; cujuui cuañi' ñati jil'i tya'a ngu' cha' cujuui ngu' jil'i, jua'a cujuui cuañi' ngu' jil'i sñi' ngu'. Lo'o nu ngu' cuañi' ni, caca ñasi' ngu' jil'i sti ngu', jil'i xtya'a ngu' li'; ta nu ngu' cuañi' bi' jil'i sti ngu', jil'i xtya'a ngu' cha' cujuui ngu' cuxi jil'i.

¹³ Lye tsa caca ti'i ti' lcaa ñati jil'i ma xqui'ya cha' ñati jna' laca ma. Ná cube ti' ma; lcaa cu'ma nu talo ma jil'i cha' cuxi bi' ña'a cuayá' nu tye chalyuu, cua'ni lyaá ycui' Ni jil'i ma li'.

¹⁴ 'Cua nscua lo quityi jil'i jyo'o cusu' Daniel nu ngua tu'ba jil'i ycui' Ndyosi nu ngua sa'ni, cha' ca tiya' la ña'a ma cha' tyu sca na nu suba' tsa, nu cua'ni ñu'u jil'i lcaa na lubii—. (Caca cuayá' ti' ma cha' bi' nu lo'o chcui' ma lo quityi re.) —Nu lo'o ña'a

mā cha' ndu na suba' bi' ca ne' laa tonu su ná ntsu'u chacuayá' tyu —nacuī Jesús—, li' tso'o la si xna lcaa mā nu ndi'ī mā nde loyuu su cuentya Judea, xna mā cha' tyu'u cuatsi' mā laja ca'ya.

¹⁵ Xna clya mā tsā bi' li'. Si nga'a ñati que ni'ī jī'ī li', nga'aa caja tyempo jī'ī ngu' bi' tyaa ngu' nde ne' ni'ī, cha' culo ngu' yu'ba nu ntsu'u jī'ī ngu'; nga'a cha' ca'ya clya ngu' bi' nde lo yuu cha' xna clya ngu' li'.

¹⁶ Lo'o jua'a si nga'a ñati lo xtya tsā bi', nga'aa caja tyempo xtyuu ngu' bi' ca to' tyi ngu' cha' squi'ya ngu' te' quicha' jī'ī ngu', cha' ntsu'u cha' xna clya ngu' bi' li'.

¹⁷ Tya'na tsa nu cuna'a tana; jua'a nu cuna'a nu ntsu'u cubi' cuañi' nu tya ntyi', tya'na tsa caca ngu' bi' lo'o caca tsā bi'.

¹⁸ Tso'o si jña mā cha' jī'ī ycuī' Ndyosi cha' ná caca tyempo tlya' bi' nu lo'o ntsu'u cha' xna mā,

¹⁹ cha' lye tsa chcube' ngu' tsā bi'. Ni sca quiya' bilya chcube' ñati chalyuu jua'a, tya lo'o ngüñá ycuī' Ndyosi chalyuu. Lo'o jua'a tyempo nu caca nde loo la, nga'aa chcube' ngu' chaca quiya' jua'a.

²⁰ Pana cua nacui' ycuī' nu Xu'na na cha' xtyi la tsā caca tyempo nu chcube' ngu' ca li'. Si tyiquee' talo tyempo cuxi bi', nga'aa clyaá ni tsaca ñati chalyuu li'. Pana xqui'ya cha' tya'na ti' ycuī' Ni jī'ī ñati jī'ī Ni, bi' cha' cua'ni Ni cha' xti ti tsā caca tyempo cuxi bi'.

²¹ 'Ca nde loo la ndi'ya chcuī' nu ngu' cuiñi lo'o mā: “Ña'a mā ña'a, cua ndyalaa Cristo ca nde”, ñacuī ngu' cuiñi. Lo'o li': “Ña'a mā ña'a, cua ndyalaa Cristo quichi jua”, ñacuī xa' la nu cuiñi li'. Ná taquiya' mā jī'ī cha' nu chcuī' ngu' bi'.

²² Cristo cuiñi caca ngu' bi'. Lo'o jua'a tyu'u tucua xi nu cuiñi nu chcuī' cha' tu'ba jī'ī ycuī' Ndyosi laca ycuī' ca ngu'; cha' cuiñi ti cua'ni ngu' bi' cha' tlyu, cha' cube tsa ti' xa' ñati. Cua'ni ngu' cuiñi bi' jua'a, cha' tyijiloo ngu' jī'ī mā nti' ngu', lo'o jua'a jī'ī lcaa ñati nu cua ngusubi ycuī' Ndyosi jī'ī.

²³ Cua ndacha' na' cha' bi' jī'ī mā juani, nu tya lyiji caca cha' cuxi bi', cha' cui'ya mā cuentya ñi'ya caca cha' bi', cha' caca tii ti' mā li'.

Ndi'ya caca lo'o chaca quiya' caa ycuī' nu cua nda Ni jī'ī lijya cha' caca ñati

²⁴ Tya ngulu'u Jesús la xi cha' jī'ī ngu' li': —Lo'o li' —nacui yu—, nu lo'o ndye nchcube' ñati, caca talya ña'a xee cuichaa li', lo'o jua'a nga'aa tyaca' xee co' li'.

²⁵ Tyalú cui' lo'o cualya nu ntsu'u nde cua ca lo yuu li', lo'o jua'a xquiña Ni jī'ī lcaa na nu ntsu'u nde cua.

²⁶ Lo'o na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati ni, ña'a ngu' 'na, cha' caa na' laja coo nu ndubi tsa ña'a. Lye xi ña'a caca li', cha' lo'o lcaa juersa 'na caa na'.

²⁷ Li' culo na' cña jī'ī quiña'a tsa tya'a xca jī'ī ycuī' Ndyosi, cha' tsa xca bi', cha' xuti' se'ī ti jī'ī lcaa ñati nu cua ngusubi ycuī' Ni jī'ī; tsa xca bi' lcaa su ndi'ī ñati bi' tyucui ña'a chalyuu.

²⁸ 'Ntsu'u sca cha' nu ca tsa'a na xi lo'o ña'a na masi yaca quityi, masi yaca ntsati. Nu lo'o xana tyucua sati, li' caluu laca'; caca cuayá' ti' na li' cha' cua ngulala ti tyalaa ni tyo.

²⁹ Lo'o jua'a caca cuayá' ti' mā cha' cua tye ti lcaa cha'; nu lo'o ña'a mā tyu'u tucua lcau ti cha' nu cua ndacha' na' jī'ī mā tsā, cua caa ti ycuī' na' li'.

³⁰ Chañi cha' nu nchcuī' na' lo'o mā, cha' lo'o bilya tye cha' jī'ī lcaa ñati nu lu'ú chalyuu juani, li' caca lcaa cha' nde chalyuu ñi'ya nu ndacha' na' jī'ī mā tsā.

³¹ Tye cha' jī'ī lcaa na nu ntsu'u nde cua, tye cha' jī'ī chalyuu, pana ná tye tsiya' ti cha' nu cua nchcuī' na' lo'o mā, cha' xcui' cha' liñi laca cha' nu nchcuī' na'.

³² 'Ni sca ñati ná jlo ti' ni tsā caca cha' bi', ni hora caca; masi xca jī'ī ycuī' Ndyosi, masi na' nu laca nu sca ti Sñi' ycuī' Ni, ná jlo ti' ya. Sca ti ycuī' Ndyosi Sti na', jlo ti' Ni ni tsā caca bi'.

³³ 'Tii ti ti' mā tyi'ī mā, cua'ni yala mā lo'o ntajatya ti mā jī'ī ycuī' Ni, cha' ná jlo ti' mā ni jacua' caca tsā bi'.

³⁴ Ñi'ya laca lo'o cua tsa ti sca ñati tlyu tyijyu': lo'o cua tsa ti yu, ta yu cña jī'ī msu cha' ña'asii ngu' to' tyi yu, sca cña scaa msu bi'; cuati culo nu xu'na ni'ī bi' cña jī'ī nu qui'yu nu ndu cua ca to' lo'o cha' cua'ni tii ti' yu.

³⁵ Jua'a cu'mā ni, tii ti ti' mā tyi'ī mā cha' ná jlo ti' mā ni jacua' tyaa nu Xu'na mā, masi nde ngusii, masi cla'be talya, masi

hora nxi'ya ndye'e, masi lo'o cua nguxee chaca tsa.

³⁶ Tii ti ti' mā tyi'i mā lacua si tsiya' ca tyu'u tucua yu caa yu, cha' ná tyalaa ycu' nu Xu'na mā laja lo'o laja' ti mā.

³⁷ Ndi'ya nchcui' na' lo'o mā, jua'a lo'o lcaa ñati: Tii ti ti' mā tyi'i mā lacua.

14

Cuaana ti ngüñi cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' xñi ngu' ji'i Jesús

¹ Tya lyiji tya tyucuaa tsa cha' caca ta'a pascua, li' ndyaca ta'a su ndacu ngu' xlyá nu ná ndya' lo'o scua tiye'. Nclyana sti jo'ó nu laca loo, nclyana mstru cha' jo'ó, ñi'ya nu cua'ni ngu' cha' caca tejeya' ngu' ji'i Jesús cuaana ti, cha' cujuui ngu' ji'i.

² Nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' ñi'ya cua'ni ngu' cña bi':

—Ná tso'o tejeya' na ji'i yu tsa ta'a —nacui' ngu'—. Caca ñasi' tsa lcaa ñati nu ndi'i ta'a si jua'a, tlyu tsa cha' cusu caca bi' li'.

Nda'a sca nu cuna'a setye hique Jesús

³ Lo'o li' nga'a Jesús to' tyi Simón nu ngusñi quicha ndyatsu' cuaña'. Ca quichi Betania ntucua tyi nu Simón bi'. Lo'o nga'a ngu' to' mesa ndyacu ngu', li' ndyalaa sca nu cuna'a slo ngu' lo'o sca caatyā quee alabastro, nu ngutsa'a lo'o setye tyixi xtyi'i nu laca setye nardo; quiña'a tsa nga'a setye bi'. Li' ngucha nu cuna'a bi' tu'ba caatyā, ngusalú setye lo xlya hique Jesús su ntucua yu.

⁴ Bi' cha' ngua ñasi' xi ñati tya'a ndyacu ngu' nu lo'o na'a ngu' cha' bi':

—¿Ni cha' ngusalú nu cuna'a setye cua jua'a ti? —nacui' ngu'—.

⁵ ¿Ni cha' ná ndyujui' ji'i cha' caja xi cñi cha' ta ji'i ngu' ti'i? Sna siyento cñi plata nga'a tsa lo cua setye tyixi xtyi'i bi' —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'.

Lye tsa nchcui' ngu' lo'o nu cuna'a bi' li'.

⁶ —Nga'aa chcui' lye mā lo'o nu cuna'a re —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Ná cua'a mā ji'i. Tso'o tsa cña nu ngua'ni nu cuna'a re cuentya jna'.

⁷ Lcaa tsa ndi'i ngu' ti'i lo'o mā nde chalyuu, bi' cha' taca cua'ni mā cha' tso'o lo'o

ngu' ti'i ni jacua' nu nti' ti mā; pana nu na' ni, cua tye ti tsa nu tyi'i na' lo'o mā.

⁸ Cua ngua'ni nu cuna'a re lcaa ña'a cha' nu nchca ji'i. Na cua ngua'ni ma' cha' caca tyixi xtyi'i loo na' juani; masi tya lyiji cajaa na', yala la ngua'ni cho'o ma' ji'i tyucui ña'a na' cha' xatsi' ngu' 'na.

⁹ Chañi cha' nu chcui' na' lo'o mā juani, cha' lcaa su cañi cha' jna' tyucui ña'a chalyuu, ca bi' cuna ñati lcaa cha' nu ngua'ni nu cuna'a re juani, cha' tyi'u ti' ngu' cha' tso'o tsa cña nu ngua'ni nu cuna'a re.

Ndyujui' Judas cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' xña'a

¹⁰ Lo'o Judas Iscariote ni, la cui' tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús laca bi'. Li' ndu'u nu Judas bi' ndyaa slo sti jo'ó nu laca loo, cha' cujuui' cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' bi'.

¹¹ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu ngu' tlyu bi' lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Judas lo'o ngu', bi' cha' nacui' ngu' tlyu bi' ji'i cha' ta ngu' cñi ji'i. Li' nclyana Judas ni hora caca ji'i ta ji'i Jesús ya' ngu' xña'a bi'.

Chaca tya quiya' ndyacu Jesús sji lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i

¹² Lo'o ngua tsa clyo ji'i ta'a nu ndacu ngu' xlyá nu ná lo'o scua tiye' ndya' bi', tsa bi' ndujui' ngu' xlya' cuañi' cha' cacu ngu' ta'a pascua. Li' nchcuane ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús:

—¿Macala cua'ni cho'o ya na cha' cacu na sji nu cuentya ji'i ta'a pascua? —nacui' ngu' ji'i yu.

¹³ Li' ngulo Jesús cña ji'i tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Yaa clya mā lquichi —nacui' yu ji'i ngu' bi'—. Cajua tyacua tya'a mā lo'o sca nu qui'yu nu ntucua sca te'i hitya scu yu. Tsa lca'a mā ji'i yu bi'.

¹⁴ Su tyati' yu ni'i, ndi'ya chcui' mā lo'o nu laca xu'na ni'i bi': “Ndi'ya nacui' nu mstru ji'na jinu'u: Cua'ni nu'u cha' tso'o cacha' nu'u 'na, ¿macala ntsu'u su caa na' cha' cacu na' sji lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a 'na, cha' cua'ni ya ta'a pascua?” Jua'a ñacu' mā ji'i ngu' nu ca tyi' bi'.

¹⁵ Li' culu'u yu sca se'i tlyu ji'i mā, sca ba'a ni'i nde cua nu cua laca ngua tso'o, nu ntsu'u lcaa na nu cua'nijo'o ji'na li'. Ca bi' cua'ni cho'o mā sji cacu na —nacui' Jesús.

16 Lo'o li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' lquichi ndyalaa ngu' to' ni'i bi', lo'o ñi'ya nu nacui Jesús ji'i ngu', jua'a ngua cha' bi'. Ngua'ni cho'o ngu' na cacu ngu' sji cuentya ji'i ta'a pascua li'.

17 Lo'o cua ngusii, li' liyya Jesús lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

18 Laja lo'o nga'a ngu' ndyacu ngu', li' nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o ma —nacui Jesús—; ntsu'u tsaca cu'ma nu stu'ba ti ndyacu lo'o na juani, nu cua cujuu' ti cresiya 'na ji'i ngu' xña'a.

19 Xñi'i xi ti' ngu' ndi'i ngu' li'. Hora ti lcaa ngu' lo'o tya'a ngu', nguxana nchcui' ngu' lo'o Jesús:

—¿Ha na' nu ta jinu'u ya' ngu' xña'a? —nacui tsaca ji'i.

—¿Ha na'? —nacui chaca ji'i li'.

20 —Sca yu tya'a nu tii tyucuaa tya'a ma, bi' laca nu cujuu' cresiya 'na ji'i ngu' xña'a —nacui Jesús ji'i ngu'—. Sca yu tya'a ma nu stu'ba ti ndyacu lo'o na ne' sca ti ca'ña scuaa re —nacui—.

21 Na' nu cua nda Ni 'na liyyaa cha' caca na' ñati ni, caca cha' jna' ñi'ya nu nscua cha' lo quityi cuentya jna' cua sa'ni la. Pana tya'na tsa ñati nu ta 'na ya' ngu' xña'a li', tso'o la ngua ji'i yu masi ná ngula yu chalyuu tsiya' ti.

22 Tya ndyacu ngu' sji bi' lo'o ntejeya' Jesús ji'i sca xlyá, ndya yu xlyá'be ji'i ycuu' Ndyosi cuentya ji'i xlyá bi', ngusa'be yu ji'i, cha' tacha ji'i ngu' cha' cacu ngu'.

—Cacu ma xlyá re —nacui Jesús ji'i ngu'—, cha' ñi'ya nti' cuaña' na', jua'a nti' nu nde.

23 Li' ntejeya' Jesús ji'i sca vaso vino, ndya yu xlyá'be ji'i ycuu' Ni, nda yu vaso ji'i ngu' cha' co'o ngu' li'. Ndyo'o lcaa ngu' vino bi' li'.

24 —Ñi'ya nti' tañi na', jua'a nti' nu nde —nacui Jesús ji'i ngu'—. Tyalú tañi na' cha' caja ñi'ya cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'i lcaa ñati, cha' jua'a quiñi cha' ji'i ycuu' Ndyosi lo'o ñati chalyuu chaca quiya'.

25 Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o ma, cha' nga'aa co'o na' vino chaca quiya', ña'a cuayá tyalaa tsa bi' lo'o co'o na' vino cucui lo'o cu'ma ca su laca ycuu' Ndyosi loo; xa' co'o na' ji'i li'.

Chcui' Pedro lo'o ngu' cha' ná nslo ji'i Jesús tsiya' ti

26 Lo'o ndyula tu'ba ngu' sca jii ji'i ycuu' Ndyosi, li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' nde ca'ya Olivos.

27 Xa' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i li':

—Caca tyuju'u ti' lcaa cu'ma ña'a ma 'na —nacui Jesús ji'i ngu'—. Xtyanu ma xi 'na ca ndyi la. Li' caca cha' nu nscua lo quityi ji'i ycuu' Ndyosi ndi'ya: “Lo'o cujuu' na' ji'i nu ña'asii ji'i xlyá' bi', xna lcaa xlyá' tyaa ni' li'”. Jua'a nchcui' quityi.

28 Pana nu lo'o tyu'u na' chaca quiya', tsa'a na' nde Galilea nu tya lyiji tsa cu'ma.

29 —Masi lcaa ngu' xtyanu ngu' jinu'u, pana nu na' ni, ná xtyanu na' jinu'u tsiya' ti —nacui Pedro ji'i Jesús li'.

30 —Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o nu'u —nacui Jesús ji'i Pedro—. Ca ndyi sna quiya' chcui' nu'u lo'o ñati cha' ná nslo nu'u 'na. Jua'a cha' ta nu'u lo'o ñati nu lo'o bilya xi'ya ndye'e tucua quiya' talya ndyi.

31 —Ná chcui' na' lo'o ñati cha' ná nslo na' jinu'u —nacui Pedro ji'i Jesús—. Masi cujuu' ngu' jinu'u, masi cua cujuu' ti ngu' 'na, ná xacu' na' cha' ji'i ñati cha' ná nslo na' jinu'u —nacui.

Lye tsa nchcui' Pedro, lo'o jua'a lcaa tya'a ngu', stu'ba ti nchcui' ngu'.

Nchcui' Jesús lo'o ycuu' Ndyosi Sti yu ca Getsemani

32 Lo'o li' ndyaa ngu' sca ne' lo'o su ndu xi yaca tyacala' ca su naa Getsemani.

—Cua'a ma xi ca ndacua ti —nacui Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i—. Tsa'a na' ca nde la xi cha' chcui' na' lo'o ycuu' Ndyosi Sti na' —nacui yu.

33 Ndyaa yu la xi li', ndyaa lo'o yu ji'i Pedro lo'o Jacobo lo'o Juan. Li' lye tsa ngua xñi'i ti' Jesús, ndya'a tsa cha' tyiquee yu xqui'ya cña tlyu nu cua tyacua ti ji'i yu.

34 —Xñi'i tsa ti' na' juani —nacui Jesús ji'i ngu'—, nga'aa talo na' cha' xñi'i tsa ti' na'. Tyanu ma ca nde ti, tii ti ti' ma tyi'i ma —nacui.

35 Tya ndyaa Jesús la xi ca nde bi' la, ndyatú sti' yu lo yuu ti, ngüjña yu ji'i ycuu' Ndyosi si caja ñi'ya nu caca cha' ná tyacua cha' cuxi ji'i yu.

³⁶ —Sti na' —nacui Jesús jil'i ycuil' Ndyosi—, lcaa lo cña nchca cua'ni nu'u. Bi' cha' juani, ná ta nu'u chacuayá' tyacua cha' cuxi re 'na, si cajá la ñi'ya nu caca cua'ni na' cña re —nacui Jesús jil'i ycuil' Ndyosi Sti yu—. Pana si'i ñi'ya nu nti' na' cha' caca, masi cua'ni nu'u lo'o na' ñi'ya nu nti' ycuil' nu'u.

³⁷ Li' ñaa Jesús chaca quiya' su nga'a nu sna tya'a ngu'. Na laja' ti ngu' bi' li'.

—Simón —nacui yu jil'i Pedro—, ¿ha laja' tsa nu'u? —nacui—. ¿Ha ná nchca talo nu'u ni sca hora tii ti nu'u xi?

³⁸ Tii ti ti' mā tyi'i mā juani. Chcui' mā lo'o ycuil' Ndyosi cha' ná cua'ni nu cuiñaja ngana jil'i mā. Jlo ti' na' cha' tyucui tyiquee mā ntaja'a mā cua'ni mā cña re 'na; pana ná tyu'u scua juersa jil'i mā, bi' cha' yala tsa ndyaja' mā.

³⁹ Xa' ndyaa Jesús xi, la cui' ti cha' ngüijña yu jil'i ycuil' Ndyosi Sti yu chaca quiya'.

⁴⁰ Li' ñaa yu chaca quiya' slo ngu' bi'; pana xa' laja' ngu' bi', cha' lye tsa ndyu'u xcalá ngu'. Li' nga'aa jlo ti' ngu' ñi'ya xacui ngu' cha' jil'i yu.

⁴¹ Xa' ndyaa Jesús li'. La cui' jua'a sna quiya' ñaa Jesús su ndi'i ngu'.

—¿Tya laja' mā? ¿Tya ntsiya cña' mā? —nacui Jesús jil'i ngu'—. Cuayá' juani, cua ndyalaa hora nu tyaa lo'o ngu' jna' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati. Cua ta ti ñati jna' ya' ngu' xña'a juani.

⁴² Tyatū mā, cha' tyaa na lacua, cha' cua ndyalaa yu nu cua ndyujui' cresiya jna' jil'i ngu' xña'a.

Ndyaa lo'o ngu' jil'i Jesús preso

⁴³ Laja lo'o nchcui' Jesús, li' ndyalaa nu Judas bi' slo, la cui' tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i Jesús laca nu Judas bi'. Quiña'a tsa ngu' tyaala ndyaa' ngu' lo'o Judas, ñati nu cua ngulo ngu' tisiya cña jil'i cha' caa caqui'ya ngu' jil'i Jesús; lo'o maxtyi cusuū, lo'o yaca ndyi'ya ngu' lijya ngu'. Sti jo'ó nu laca loo, lo'o mstru cha' jo'ó, lo'o ngu' cusu', bi' laca nu ngulo cña jil'i ngu' tyaala bi'.

⁴⁴ Judas nu cua ta ti jil'i Jesús ya' ngu' cuxi bi' ni, cua nchcui' lo'o nu ngu' tyaala bi' cua tsā la, ñi'ya nu cua'ni:

—Chcuicha' na' jil'i nu qui'yu bi', cuati cacu na' saca' yu —nacui Judas jil'i ngu'

tyaala—. Xñi mā jil'i hora ti, yaa lo'o clya mā jil'i yu bi' —nacui.

⁴⁵ Bi' cha' lijya Judas bi' juani, ndyaa ca su ndū Jesús cha' chcuicha' jil'i yu.

—Nde ti ndū nu'u, mstru —nacui Judas. Ndyacu Judas saca' Jesús li'.

⁴⁶ Hora ti ntejeya' nu ngu' tyaala jil'i Jesús li', cha' tyaa lo'o ngu' jil'i yu.

⁴⁷ Lo'o li' sca ngu' nu tya'a ndya'a Jesús ngusicua maxtyi jil'i, ngusi'yu cu' jyaca sca msu jil'i sti jo'ó nu laca loo la.

⁴⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' tyaala bi': —¿Ha lo'o maxtyi cusuū lo'o yaca ndya'a mā cha' tejeya' mā 'na? —nacui Jesús jil'i ngu' bi'—. ¿Ha sca ñati cuaana laca na' lacua?

⁴⁹ Tyuū tsa tsā na'a mā 'na lo'o nga'a na' ne' laa tonu, ngulu'u na' cha' jil'i ycuil' Ndyosi jil'i ñati, pana ná ntejeya' mā 'na li'. Jlo ti' na' ñi'ya nu ndyaca juani, cha' la cui' ña'a cha' nu nscua lo quityi jil'i ycuil' Ndyosi cuentya jna', jua'a ndyaca juani.

⁵⁰ Li' nguxtyanu lcaa tya'a ndya'a Jesús jil'i yu, ngusna ngu'.

⁵¹ Sca ti yu cuañi' ndyanu, ndya'a lca'a jil'i ngu' nu ndyaa lo'o jil'i Jesús. Sca tasá ti ngüixi chū' yu cuañi' bi'. Lo'o jua'a ngua ti' ngu' tyaala tejeya' ngu' jil'i yu cuañi' bi';

⁵² bi' cha' nguxtyanu jil'i tasá jil'i ya' ngu', ngusna masi quichi' ti.

Ndu Jesús slo ngu' tisiya

⁵³ Lo'o li' ndyaa lo'o ngu' jil'i Jesús slo xu'na sti jo'ó. Cua ndyu'u ti'i lcaa sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' lo'o mstru cha' jo'ó cajua, cua ndyu'u ti'i ngu' slo xu'na sti jo'ó bi'.

⁵⁴ Tyijyu' ti ndyu'u lca'a Pedro chū' ngu' tyaala ña'a cuayá' nu ndyalaa ngu' ne' lo'o jil'i xu'na sti jo'ó. Li' ngua'a Pedro slo ngu' nu nga'a cua ca ni'i bi' su nga'a ngu' to' lquii' cha' caca chcatsu ngu'.

⁵⁵ Ngua ti' sti jo'ó nu laca loo lo'o lcaa ngu' tisiya bi' sta ngu' qui'ya jil'i Jesús cha' cjuuii ngu' jil'i yu, pana ná nquije ñi'ya nu cjuuii cuañi' ngu' jil'i yu.

⁵⁶ Ndyaa' tsa ngu' cuiñi slo ngu' cha' sta ngu' qui'ya jil'i Jesús, pana ná stu'ba nchcui' ngu' bi'.

⁵⁷ Su cua ndye li' ndū xi ngu' cuiñi, nchcui' ngu' lo'o nu ngu' tlyu bi':

58 —Cua ndyuna ya sca cha' nu nchcui' nu qui'yu re —nacui' sca ngu' cuiñi bi'—. Ndi'ya nchcui' yu: “Cuityi' na' ji'i laa tonu re nu ngüiñá ñati' chalyuu ti. Chu' sna tsá ti cua'ni na' cha' tya' chaca nu ná cuiñá ñati' chalyuu”, nacui' Jesús re. Cua ndyuna ya cha' jua'a nchcui' yu —nacui' ngu' cuiñi bi'.

59 Pana ná stu'ba nchcui' nu ngu' cuiñi bi'.

60 Lo'o li' ndyatü sti jo'ó nu laca loo la slo lcaa ngu' tlyu, nchcui' lo'o Jesús:

—¿Ha nga'aa ntsu'u cha' nu xacui' nu'u ji'i cua, cha' tyu'u lubii nu'u cuentya ji'i qui'ya nu ngusta ngu' jinu'u? —nacui' sti jo'ó bi' ji'i Jesús.

61 Ti' ti ndü Jesús, ni sca cha' ná nguxacui' yu tsiya' ti. Bi' cha' xa' nchcuane sti jo'ó nu laca loo la ji'i yu li':

—¿Ha chañi cha' Cristo laca nu'u? —nacui'—. ¿Ha nu'u laca nu sca ti Sñi' ycuí' Ndyosi nu ndu'ni tlyu na ji'i? —nacui' sti jo'ó bi' ji'i Jesús.

62 —Chañi cha' nu nda ma, na' laca nu bi' —nacui' Jesús ji'i ngu' li'—. Lo'o jua'a nde loo la ña'a ma 'na nu cua nda Ni 'na liyyaa cha' caca na' ñati; ña'a ma 'na lo'o ntucua na' la'a tsu' cui' su tlyu bi', ca su ntucua ycuí' Ndyosi Sti na' nu lcaa tsiya' ti cña nchca ji'i Ni; ña'a ma 'na lo'o caa na' chaca quiya' laja coo nde cua li'.

63 Ñasi' tsa sti jo'ó nu laca loo la, bi' cha' ngusaa' ste' ycuí' slo ngu'.

—Nga'aa nti' na cha' sta xa' la ñati' qui'ya ji'i nu qui'yu re —nacui' sti jo'ó bi' ji'i ngu'—.

64 Na cua ndyuna ma cha' tonu tsa cha' suba' nu nchcui' yu re ji'i ycuí' Ndyosi, nu lo'o nacui' yu cha' nu sca ti Sñi' ycuí' Ndyosi laca ycuí' yu. ¿Ñi'ya chcuí' ma ji'i cha' bi'?

Lcaa ngu' nguxacui' ngu' cha' ji'i nu laca loo bi', cha' nga'a cha' cajaa Jesús.

65 Li' nguxana ngu' ndyu'ni lya' ti' ngu' ji'i Jesús; ngutu'u hitya sañi' ngu' loo yu, jua'a ndyiji' ngu' ji'i laja lo'o ndyacui' loo yu lo'o sca late'.

—Juani ni, cua'ni nu'u cha' ca tii nu'u —nacui' ngu' ji'i Jesús li'—, cacha' nu'u ji'i ya, ¿tilaca laca nu ngujui'i hi'?

Lo'o nu ngu' nu ndü cua' bi', ngujui'i ngu' ndacu' ji'i yu li'.

Nacui' Pedro cha' ná nslo ji'i Jesús tsiya' ti

66 Tya nga'a Pedro to' ni' ji'i xu'na sti jo'ó, lo'o li' ndyu'u tucua sca nu cuna'a cua' nu ndu'ni cña ji'i sti jo'ó bi'.

67 Nxña'a nu cuna'a bi' ji'i Pedro su nga'a to' lquii', li' xa' nxña'a tso'o ca ji'i chaca quiya'.

—Lo'o nu'u ndya'a lo'o Jesús Nazaret bi' —nacui' nu cuna'a bi' ji'i.

68 —Si' i na' —nacui' Pedro—. Ná jlo ti' na'. Ná nchca cuayá' ti' na' ni cha' nchcui' nu'u —nacui' Pedro ji'i nu cuna'a bi'.

Li' ndu'u Pedro ndyaa to' lo'o ti. Nxi'ya ndye'e li'.

69 Xa' na'a nu cuna'a bi' ji'i chaca quiya', nguxana nchcui' lo'o ngu' nu ndü cacua ti:

—Lo'o nu qui'yu jua laca tya'a ngu' bi' —nacui' nu cuna'a bi'.

70 Xa' nchcui' Pedro cha' ná lo'o ycuí'. Pana ca tiya' la xi nchcui' ngu' nu ndü cacua ti lo'o Pedro:

—Chañi cha' tya'a ndya'a ngu' bi' laca nu'u —nacui' ngu'—, cha' lo'o nu'u laca ngu' Galilea —nacui' ngu' ji'i Pedro.

71 Li' nguxana Pedro ngua'ni jura cha' xcube' ycuí' Ni ji'i si cha' cuiñi chcuí' lo'o ngu'.

—Ná nslo na' ji'i nu qui'yu nu nchcui' tsa ma cha' ji'i —nacui' Pedro ji'i ngu'.

72 Hora ti xa' ngusi'ya ndye'e. Li' ntsu'u ti' Pedro ñi'ya ngua cha' nu cua nchcui' Jesús lo'o tsá: “Ndi'ya cua'ni nu'u ndyi, Pedro; chcuí' nu'u lo'o ñati' sna quiya' cha' ná nslo nu'u 'na, nu lo'o tya lyiji xi'ya ndye'e tucua quiya'”. Bi' cha' nxi'ya tsa Pedro li'.

15

Ndu Jesús nde loo Pilato nu laca loo

1 Lo'o nguxee chaca tsá tya ndi'i sti jo'ó nu laca loo, lo'o ngu' cusu', lo'o mstru cha' jo'ó, ndi'i lcaa ngu' tisiya cha' chcuí' ngu' lo'o tya'a ngu' ji'i cha' bi'. Li' ngusca' ngu' ji'i Jesús, ndyaa lo'o ngu' ji'i slo Pilato nu ngua gobernador romano cha' caca cuayá' ji'i. Nchcuane Pilato ji'i Jesús li':

2 —¿Ha nu'u laca rey ji'i ngu' judío?

—La cui' ñi'ya nu nacui' nu'u, la cui' laca na' —nacui' Jesús ji'i gobernador bi'.

3 Lo'o li' ngusta sti jo'ó nu laca loo quiña'a qui'ya ji'i Jesús slo nu Pilato bi'.

4 Li' xa' nchcui' Pilato lo'o Jesús:

—¿Ha ná nchca xacui nu'u cha' ji'i ngu' jua? —nacui Pilato ji'i—. Na cua quiña'a qui'ya ngusta ngu' jinu'u.

⁵ Nga'aa nchcui' Jesús lo'o ngu' tsiya' ti, lo'o ndube tsa ti' Pilato li'.

Ngulo Pilato cña cha' kujui' ngu' ji'i Jesús

⁶ Lcaa yija lo'o ndyaca tsa ta'a bi' ndu'ni lyaá nu laca gobernador ji'i sca ti preso, cua ña'a ca preso nu ndijña ngu' judío ji'i.

⁷ Ntsu'u tyuu tya'a ngu' ne' chcuá, ngu' nu cua ndyujui' ji'i ñati' laja lo'o ngusu'u tya'a ngu' lo'o nu ngu' xa' tsu' nu laca loo. Sca preso bi' laca Barrabás.

⁸ Li' ndyu'u ti'i quiña'a ñati' slo Pilato, ndijña ngu' ji'i cha' cua'ni lyaá ji'i sca preso ñi'ya nu ndu'ni nu laca loo lcaa yija.

⁹ —¿Ha cua nti' mā cha' cua'ni lyaá na' ji'i yu cua nu laca rey ji'i cu'mā ngu' judío? —nacui Pilato ji'i nu ngu' quiña'a bi'.

¹⁰ Cua nchcui' Pilato jua'a xqui'ya cha' ngua tii cha' liye' tsa ti' sti jo'ó nu laca loo ji'i Jesús, bi' cha' ndya'a lo'o ngu' ji'i yu slo ycu' Pilato.

¹¹ Pana ndijña ngu' quiña'a ji'i Pilato cha' cua'ni lyaá ji'i Barrabás, si'i ji'i Jesús. Na cua nchcui' nu ngu' quiña'a bi' lo'o Pilato cha' clyaa ji'i Barrabás, xqui'ya cha' la cui' sti jo'ó nu laca loo cua nchcui' tsa lo'o ngu' cha' jua'a ña ngu' cha' ji'i Pilato.

¹² Xa' nchcuane Pilato ji'i ngu' li':

—¿Ñi'ya cua'ni na' lo'o yu re, nu nchcui' mā ji'i cha' laca yu rey ji'i ngu' judío lacua? —nacui Pilato ji'i nu ngu' quiña'a bi'.

¹³ Cui' ngusi'ya ngu' ji'i Pilato li':

—Cujui' clyā ji'i yu lo crusi —nacui ngu' ji'i.

¹⁴ —¿Ni cha' laca cha' nti' mā cha' kujui' na' ji'i yu re? —nacui Pilato ji'i ngu'—. ¿Ni qui'ya ntsu'u ji'i yu?

Lye la nxi'ya lo'o ngu' ji'i Pilato li':

—Cujui' clyā ji'i yu lo crusi.

¹⁵ Lo'o li' ngua'ni lyaá Pilato ji'i Barrabás cha' tyaala' tyiquee nu ngu' quiña'a bi'. Lo'o lye ngujui' sendaru ji'i Jesús lo'o reta, li' ngulo Pilato cña ji'i sendaru cha' tyaa lo'o ngu' ji'i Jesús cha' kujui' ca'a ngu' ji'i lo crusi.

¹⁶ Ndyaa lo'o sendaru ji'i Jesús nde ne' ni'i su ntucua ngu' nu laca loo bi', lo'o jua'a

ndyu'u ti'i ña'a lcaa sendaru nu ntsu'u ca-jua.

¹⁷ Li' nguxacu' ngu' ji'i Jesús lo'o sca late' cuaa ña'a. Ngüixii ngu' lti quiche' chu' tya'a cha' caca sca sne', ngusta ngu' sne' bi' hique Jesús.

¹⁸ Li' ngua'ni tlyu ngu' ji'i yu cha' cuiñi ti: —Tso'o ti tyi'i nu'u, rey ji'i ngu' judío —nacui sendaru ji'i.

¹⁹ Nguxana ngu' ngujui' ngu' yaca quii hique Jesús li'. Lye ngutu'u hitya sañi' ngu' loo yu. Li' ndyatü sti' ngu' slo yu, ñi'ya si cua'ni tlyu ngu' ji'i yu, masi cha' cuiñi ti.

²⁰ Nu lo'o ndye ngustí lo'o ngu' ji'i Jesús, li' ngulo ngu' late' cuaa ña'a bi' ji'i; xa' nguxacu' ngu' ste' ycu' ca yu li', cha' tsa lo'o ngu' ji'i yu ca su kujui' ca'a ngu' ji'i lo crusi. Ndu'u ngu' ndyaa lo'o ngu' ji'i yu li'.

Ngujui' ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi

²¹ Tyucui' lo'o ndya'a ngu', li' na'a ngu' sendaru ji'i Simón ngu' Cirene; sti Alejandro lo'o Rufo laca nu Simón bi'. Cua ñaa Simón ca su ndyaa cña ne' quixi', lo'o li' ngulo sendaru cña ji'i cha' qui'ya crusi bi' cuentya ji'i Jesús.

²² Li' ndyalaa lo'o ngu' ji'i Jesús ca su naa Gólgota. (Nu Gólgota ni, ca'ya su nscua tyijya hique jyo'o, jua'a nti' ñacu' cha' bi' cha'cña ji'na.)

²³ Li' nda ngu' vino nguxa' lo'o taná mirra cha' co'o Jesús, pana ná ntaja'a yu co'o yu vino bi'.

²⁴ Li' ngujui' ca'a ngu' ji'i yu lo crusi. Lo'o li' ngüijya ngu' sendaru lo'o tya'a ngu', cha' clyana ngu' cha' lo'o tya'a ngu' tilaca nu caja ste' Jesús ji'i. Jua'a ngua cha' ndye ndacha ngu' ste' Jesús ji'i tya'a ngu'.

²⁵ Hora cua caa nde tlyā ngua lo'o ngujui' ca'a sendaru ji'i Jesús lo crusi.

²⁶ Nde hique crusi bi' cua nscua letra nu nchcui' ni qui'ya nu ngusta ngu' ji'i Jesús: “Nu nde laca rey ji'i ngu' judío”, nacui letra bi'.

²⁷ La cui' tsa bi', ngujui' ca'a ngu' ji'i tucua tya'a ngu' cuaana lo crusi sel'i ti lo'o Jesús. Crusi ji'i tsaca ngu' cuaana bi' ndu la'a tsu' cui' ji'i Jesús, crusi ji'i chaca ndu la'a tsu' coca bi'.

²⁸ Jua'a ngua cha' nu nguscua jyo'o cusu' sa'ni lo quityi ji'i ycu' Ndyosi, nu nchcui'

ndi'ya: “Nguá ti' ngu' cha' tya'a ngu' cuxi laca yu”. Jua'a cha' nscua lo quityi bi'.

²⁹ Ngustí lo'o tsa ngu' ji'i Jesús lo'o nteje tacui ngu' tyucui, nchcui' tsa ngu' cha' suba' ji'i yu.

—Jaa, nu'u laca nu nchcui' cha' cuityi ji'i laa tonu jua —nacui ngu' bi'—, lo'o li' nacui nu'u cha' xa' cuiña nu'u ji'i chaca quiya' chu' sna tsa ti, ngua ti' nu'u.

³⁰ Cua'ni lyaá nu'u ji'i ycu' ca lacua; cua'ya cya nu'u lo crusi cua juani, si caca jinu'u —nacui ngu'.

³¹ Lo'o sti jo'ó nu laca loo, lo'o jua'a mstru cha' jo'ó, ngustí lo'o ngu' ji'i Jesús.

—Nguá'ni lyaá yu ji'i xa' ñati —nacui nu ngu' tlyu bi' ji'i tya'a ngu'—, pana ná nchca cyaá ycu' ca yu.

³² Cristo laca yu, nu rey ji'i ngu' Israel tya'a na laca yu, nacui yu. Tso'o la si ca'ya yu lo crusi ycu' ti yu, cha' ña'a na si caca ji'i yu. Jlya ti' na ji'i yu li' —nacui ngu' ji'i tya'a ngu'.

Lo'o jua'a nu ngu' cuaana tya'a ngu'ji' ca'a ngu' ji'i lo crusi, lo'o ngu' bi' nchcui' ngu' cha' suba' ji'i Jesús.

Ngujui Jesús

³³ Lo'o ndyalaa nde hora ngua talya xee tyucui ña'a loyuu. Sna hora ndalo cha' talya xee.

³⁴ Pana lo'o ngua hora cua sna nde ngusii, li' cuii ngusi'ya Jesús:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —nacui. (Ndi'ya nti' ñacui cha' bi' cha'cña ji'na: Ndyosi 'na, Ndyosi 'na, ¿ni cha' laca ngulaya' nu'u 'na?)

³⁵ Ndyuna xi ngu' nu ndu cacua ti, pana ná ngua cuayá' ti' ngu' ni cha' nchcui' yu:

—Cua'a jyaca ma, nxi'ya yu ji'i jyo'o Elías —nacui ngu' bi'.

³⁶ Li' ngusna sca ñati ndyaa ndyiqui'ya sca quiche; ngüicha' ngu' ji'i quiche bi' lo'o vino tiye' li', ngusicua' ngu' ji'i lo'o sca yaca quii cha' co'o Jesús.

—Jatya na xi —nacui nu ñati bi'—, ña'a na si caa jyo'o Elías cha' ta'ya ji'i Jesús lo crusi.

³⁷ Cuii ngusi'ya Jesús li', ngu'ji' li'.

³⁸ Hora ti ngutaa' late' tlyu nu ndacui ndyacu' tsa cla'be ne' laa tonu bi', nde cua nguxana ngutaa' late' bi' ña'a cuayá' nu ndyalaa ca lo yuu.

³⁹ Lo'o nu capitán nu laca loo ji'i sendaru nu ndu slo Jesús, na'a capitán bi' ñi'ya ngua'ni Jesús lo'o ngu'ji' yu.

—Cha'ni cha' Sñi' ycu' Ndyosi nu laca loo la laca jyo'o re —nacui capitán bi'.

⁴⁰ Laja li' tyijyu' ti ndu sca taju ngu' cuna'a ña'a cui'ya ngu' ji'i Jesús; lo'o María Magdalena, lo'o chaca María xtya'a Jacobo nu cua'ni' la, la cui' xtya'a José laca bi', lo'o Salomé ndu.

⁴¹ Nu lo'o tya ndya'a Jesús nde Galilea nu ngua tya tsubi' la, la cui' taju nu cuna'a bi' ndya'a lo'o yu, cha' nguxtyucua ngu' ji'i yu lo'o ndyaque' ngu' na ndyacu ngu'. Lo'o jua'a ndu tyuu tya'a xa' la ngu' cuna'a cajua, tya'a ndyalaa ngu' lo'o Jesús nde quichi Jerusalén.

Nguatsi' jyo'o Jesús

⁴² Cua ngusii xi, la cui' tsa ta'a sii laca bi', cha' chaca tsa bi' caca tsa nu tyi'i cña' ngu' judío.

⁴³ Lo'o jua'a ndi'i sca ngu' tisiya nu naa José, ngu' Arimatea ngua bi', sca ngu' tlyu. Lo'o José ndu ti' cha' cua tyalaa ti tsa cha' caca ycu' Ndyosi loo; bi' cha' ngua'ni tlyu tyiquee, ndyaa slo Pilato cha' jña ji'i jyo'o Jesús cha' tyatsi'.

⁴⁴ Ndube tsa ti' Pilato si cha'ni cha' ngu'ji' Jesús yala ti. Bi' cha' ngusi'ya ji'i nu capitán ji'i sendaru nu ndu cua quiya' crusi cha' caa capitán bi' slo, cha' cacha' ji'i nu laca loo si cha'ni cha' ngu'ji' Jesús.

⁴⁵ Li' nacui capitán bi' ji'i Pilato cha' cha'ni cha' ngu'ji' jyo'o bi'; bi' cha' nda Pilato chacuayá' ji'i José cha' tsa lo'o ji'i jyo'o bi', cha' tyatsi'.

⁴⁶ Li' ngüi'ya José sca tasá tso'o tsa ña'a; nda'ya nu cusu' ji'i jyo'o bi', ngüixii tasá cucui hichu' jyo'o. Li' ndyaa lo'o ji'i ca sca tyuquee nu ngulu ngu' nde sii' cua'a, nguxatsi' ji'i jyo'o Jesús ne' tyuquee bi'. Li' nguxasu ngu' sca quee tonu to' tyuquee bi', tachaa ndacu' ngu' ji'i li'.

⁴⁷ Lo'o María Magdalena, lo'o María xtya'a José ni, na'a ngu' su nguatsi' jyo'o Jesús.

16

Ndyu'ú Jesús chaca quiya'

¹ Nu lo'o cua ndye tsa nu ndi'i cña' ngu' judío, li' nu María Magdalena lo'o María xtya'a Jacobo lo'o Salomé ni, ndyaa ngu' ngüi'ya ngu' setye tyixi xtyi'i; tsa lo'o ngu' ji'i setye bi', cha' ta'a setye bi' ña'a tsaca chu' jyo'o bi' nti' ngu'.

² Cua ngxee chaca tsa li', tsa clyo ji'i semana. Lo'o ntyucua cuichaa, li' hora ti ndu'u ngu' cuna'a bi' ndyaa ngu' su ntsu'u jyo'o Jesús tyuquee bi'.

³ Laja lo'o ndya'a ngu' tyucuii nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Tilaca nu xtyucua ji'na cha' culotsu' na quee tonu nu ndyacu' to' tyuquee bi'? —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'.

⁴ Lo'o ndyalaa ngu' cacua ti, li' ngxña'a ngu' ji'i tyuquee bi', lo'o li' na'a ngu' cha' cua ndyaatsu' quee tonu nu ndyacu' to' tyuquee bi'; ntucua yaala to' tyuquee bi' li'.

⁵ Ndyatí ngu' nde ne' tyuquee, na'a ngu' ji'i sca nu qui'yu cuañi', ngua ti' ngu'; ngati tsa ña'a late' tyucui' cu' nu lacu' nu qui'yu bi' nu nga'a la'a tsu' cui' su nscua jyo'o bi' nquicha'. Ndube tsa ti' nu ngu' cuna'a bi' ña'a ngu' ji'i.

⁶ —Ná cutsii mā —nacui' nu qui'yu bi' ji'i nu ngu' cuna'a bi'—. Cua jlo ti' na' cha' ji'i Jesús Nazaret nu ndyujuii ngu' ji'i lo crusi nclyana mā. Pana nga'aa ntsiya jyo'o bi' ca nde, cha' cua ndyu'ú yu bi' chaca quiya'. Caā na'a mā xi ca nde su ngusta ngu' ji'i jyo'o bi'.

⁷ Li' yaa clya mā cacha' mā ji'i Pedro lo'o ji'i xa' la ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu, cha' cua tsa ti' ycu' yu nde loo ji'i mā nde Galilea; tyacua tya'a mā lo'o yu ca bi', ñi'ya nu cua nacui' yu ji'i mā tya tsubi'.

⁸ Li' ndu'u ngu' tyuquee nxna ngu' ndyaa ngu'. Lye tsa nchcuā ngu', cha' ndube tsa ti' ngu'. Pana ná nchcui' ngu' lo'o xa' ñati tyucuii cha' ndyutsii tsa ngu'.

Ndyu'u tucua Jesús slo María Magdalena

⁹ La cui' tsa clyo ji'i semana ngua bi' lo'o ndyu'ú Jesús chaca quiya'. Clyo ndyu'u tucua yu slo María Magdalena. Tya tsubi' la cua ngua'ni yu jo'o ji'i nu María bi', cua ngulo yu cati tya'a cui'i cuxi nu ngusñi ji'i nu cuna'a bi'.

¹⁰ Lo'o cua na'a María ji'i ycu' Jesús, hora ti ndu'u María ñaa slo nu xa' la tya'a ngu'

nu ndyaca tsa'a ji'i yu, cha' cacha' ji'i ngu' ñi'ya ngua cha'. Nxi'ya ngu' nga'a ngu', cha' xñi'i tsa ti' ngu' cha' ngujuii Jesús.

¹¹ Pana masi jua'a, ná nduna ngu' cha' nu nchcui' María lo'o ngu', cha' ná jlya ti' ngu' cha' cua ndyu'ú Jesús chaca quiya'; ná jlya ti' ngu' tsiya' ti cha' cua na'a María ji'i ycu' Jesús.

Ndyu'u tucua Jesús slo tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i

¹² Tiya' la xi, li' ndyu'u tucua Jesús chaca quiya', ngulu'u loo yu ji'i tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i. Tyucuii su ndya'a ngu' nde ne' quixi', ca bi' ngulu'u loo ycu' Jesús ji'i ngu'.

¹³ Yala ti ñaa ngu' nde quichi, ndacha' ngu' cha' bi' ji'i tya'a ngu'; pana ná ndaquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcui' nu tucua tya'a ñati bi'.

Cña nu ngulo Jesús ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i

¹⁴ Ca ngusii la xi, li' ndyu'u tucua Jesús slo nu tii chaca tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i su nga'a ngu' ndyacu' ngu' to' mesa. Lye nchcui' yu lo'o ngu' bi' ni cha' laca ná jlya tso'o ti' ngu', ni cha' laca ndyacu' hique ngu'. Lo'o jua'a nchcui' yu lo'o ngu' ni cha' laca ná ndaquiya' ngu' ji'i ngu' tya'a ngu', nu cua na'a ji'i yu clyo lo'o ndyu'ú ca ti yu chaca quiya'.

¹⁵ —Tsa mā tyucui ña'a chalyuu —nacui' Jesús ji'i ngu' bi' li'—. Ta mā cha' lo'o lcaa ñati cuentya jna'. Chcui' mā lo'o ngu' cha' taca clyaá ngu' ji'i nu cuxi xqui'ya na'.

¹⁶ Nu lo'o xñi ñati cha' 'na, tyucuatya ngu' chacuayá' jna' li', clyaá ngu' bi' ji'i nu cuxi li'. Ñati nu ná tyaja'a xñi cha' 'na tsiya' ti, tyanu qui'ya ji'i ngu' li'.

¹⁷ Ñati nu xñi cha' 'na ni, cua'ni ngu' bi' cha' tonu chacuayá' jna', cha' cube tsa ti' xa' ñati: culo ngu' bi' ji'i cui'i cuxi nu ngusñi ji'i ñati; caja ñi'ya nu chcui' ngu' bi' cha' cña ji'i xa' ñati chacuayá' jna';

¹⁸ masi xñi ngu' ji'i cuaña tyaala, masi co'o ngu' taná tyaala, ná sca cha' cuxi caca ji'i ngu' bi' li'; lo'o sta ya' ngu' bi' hichu' ngu' quicha, tyaca tso'o nu quicha bi' —nacui' Jesús ji'i ngu'.

Ndyaa Jesús nde cua

¹⁹ Lo'o ndye nchcui' Jesús nu Xu'na na, li' ngua'ni ycui' Ndyosi cha' ndu'u yu ndyaa yu nde cua; ndyaa tucua Jesús la'a tsu' cui ji'i ycui' Ndyosi ca bi'.

²⁰ Li' ndu'u ngu' nu ngua tsa'a ji'i, ndyaa ngu' lcaa quichi cha' chcui' ngu' cha' ji'i Jesús lo'o xa' ñati. Nxyucua tsa nu Xu'na na ji'i nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i, hasta ngua cuayá' tso'o ti' ngu' lcaa quichi su ndyaa ngu' bi', cha' chañi tsa cha' nu nchcui' ngu' cuentya ji'i ycui' Ndyosi; ngua cuaya' ti' ngu' quichi bi' lo'o na'a ngu' cha' tonu nu ngua'ni ngu' bi' chacuayá' ji'i ycui' Ndyosi.

Tsa lo cua ti cha'.

Quityi nu nguscua San Lucas ñi'ya nu ngua cha' ji'i Jesús

Cha'cña nu nscua clyo

¹ Cua quiña'a ñati nguscua lo quityi ñi'ya nu ngua lcaa cha' ji'i Jesús nde su ndi'i ya, quityi historia laca bi'.

² Lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu ngulu'u cha' bi' ji'na; ngu' bi' ni, cua na'a ngu' cha' bi' clyo, tya lo'o nguxana Jesús ngua'ni yu cña, lo'o jua'a ndyaa ngu' nchcui' ngu' cha' ji'i Jesús lo'o lcaa ñati.

³ Bi' cha' lo'o na', ngulana tsa na' ñi'ya ngua lcaa cha' nu nteje tacui tya lo'o nguxana cha' bi'. Tso'o nti' na' si lo'o na' scua na' lcaa cha' bi', cha' tsa slo nu'u, cusu' Teófilo,

⁴ cha' caca cuayá' ti' nu'u tso'o la lcaa cha' nu nda ngu' lo'o nu'u.

Ndyaa xca'ji'iyucui' Ndyosi ca slo Zacarías nu caca sti Juan Bautista

⁵ Tyempo nu ngua rey Herodes cña, lo'o ngua yu loo ji'i ngu' loyuu su cuentya Judea, li' ndi'i sca sti jo'ó nu naa Zacarías. Bi' ndya'a lo'o taju sti jo'ó nu ndu cña su ngutu jyo'o Abías nquicha'. Elisabet naa clyo'o yu bi', laca ma' la cui' ñati tya'a ji'i jyo'o Aarón nu ngua sti jo'ó tya clyo la.

⁶ Liñi tsa ndu'ni tyucuaa ngu' bi' cuentya ji'i yucui' Ndyosi, ndaquiya' ngu' lcaa cña ji'i yucui' Ni; ndaquiya' tsa ngu' lcaa cha' nu cua nda Ni lo'o ñati cua sa'ni la, jua'a ná tucui nchcui' cha' cuxi ji'i ngu' bi'.

⁷ Pana ná ntsu'u ni sca sñi' ngu'. Ná ndyiji sñi' Elisabet, lo'o jua'a ngusu' tsa juani.

⁸ Cua ndyalaa semana ji'i taju sti jo'ó lo'o nga'a Zacarías, cha' cua'ni ngu' cña ne' laa.

⁹ Ndi'ya ngua'ni sti jo'ó nu ngua li': lcaa taju ngu' ngusubi ngu' ji'i sca tya'a sti jo'ó ngu', cha' sca ti yu taca tyatí yu su tacati ne' laa tonu, cha' taqui yu yana jo'ó lo mesa ca bi' li'. Lo'o juani ndyanu cña bi' ji'i yucui' Zacarías.

¹⁰ Hora nu ndyaqui yana jo'ó bi' ne' laa, li' ndyu'u ti'i ngu' quichi nde liya' ti, nchcui' tya'na ngu' lo'o yucui' Ndyosi.

¹¹ Li' ndu'u tucua sca xca' ji'i yucui' nu Xu'na na ca slo Zacarías su ndi'i yu ne' laa, na'a yu cha' ndu xca' bi' la'a tsu' cui' slo mesa tacati su ndyaqui yana jo'ó.

¹² Lo'o na'a Zacarías ji'i xca' bi', nga'aa jlo ti' yu ñi'ya cua'ni yu, cha' ndyutsii tsa yu ji'i.

¹³ Nchcui' xca' bi' lo'o yu li':

—Ná cutsii nu'u Zacarías —nacui—. Cua ndyuna yucui' Ndyosi cha' nu tya'na tsa nchcui' nu'u lo'o Ni, bi' cha' cala sca sñi' Elisabet clyo'o nu'u. Juan caca naa yu, jua'a caca xtañi nu sta nu'u ji'i.

¹⁴ Chaa tsa ti' caca tyiquee nu'u lo'o cua ngula nu piti bi'. Lo'o jua'a, tso'o tsa caca tyiquee quiña'a tsa ñati lo'o ña'a ngu' ji'i nu piti bi',

¹⁵ cha' nu bi' caca sca ñati tlyu nde loo yucui' Ndyosi. Ná co'o Juan bi' lcui ngatsi, lo'o jua'a ni sca lo lcui ná co'o yu. Tya hora nu cala yu, li' tyanu Xtyi'i yucui' Ndyosi ne' cresiya ji'i yu.

¹⁶ Cua'ni yu cha' xa' caca tso'o cresiya ji'i quiña'a tya'a ngu' Israel, cha' taquiya' ngu' ji'i yucui' Ndyosi nu Xu'na ngu'.

¹⁷ La cui' xtyi'i nu nguti'i ne' cresiya ji'i jyo'o Elías nu ndyaa lo'o yucui' Ndyosi ji'i tya sa'ni la, la cui' xtyi'i bi' caja ji'i Juan juani. Ca nde loo la caa Juan chcui' lo'o ñati, cha' tyaala' tyiquee ñati, cha' nga'aa xuu tya'a ngu' lo'o sñi' ngu'. Li' taca cha'a lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee ngu', cha' taquiya' ngu' ji'i lcaa cha' nu liñi. Jua'a chcui' Juan lo'o ngu' cha' cua'ni cho'o ngu' tyiquee ngu', cha' tyaja'a ngu' xñi ngu' cha' ji'i yucui' Ndyosi. Li' caa yucui' Cristo.

¹⁸ Li' nchcuane Zacarías ji'i nu xca' bi':

—¿Ñi'ya caca cha' ca cuayá' ti' na' si chañi ca cha' bi'? Cusu' tsa na', lo'o jua'a clyo'o na' cusu' tsa —nacui' Zacarías ji'i xca' bi'.

¹⁹ —Gabriel naa na' —nacui' xca' ji'i yu li'—. Na ndu ti na' ca slo yucui' Ndyosi; bi' laca nu nda 'na liyyaa cha' chcui' na' lo'o nu'u, cha' ta na' cha' tso'o re lo'o nu'u.

²⁰ Cua'a jyaca nu'u jna' juani: caca cu'u nu'u juani, cha' nga'aa caca chcui' nu'u ña'a cuayá' nu cala cubi' bi' jinu'u; jua'a caca jinu'u xqui'ya cha' ná jlya ti' nu'u jna'. Chañi tyalaa tyempo bi', li' caca cuayá' ti'

nu'u cha' cha' liñi laca lcaa cha' nu nchcui' na' lo'o nu'u —nacui xca bi' ji'i Zacarías.

²¹ Tya ndi'i ngu' quichi to' laa, ntajatya ngu' ji'i nu Zacarías bi' ña'a cuaya' nu tyu'u yu nde liya'; pana quiña'a tsa ncyacua ti' ngu' ni cha' tyiquee' tsa ngutu'u Zacarías nde ne' laa bi'.

²² Lo'o ndu'u Zacarías nde liya', li' nga'aa ngua chcui' yu lo'o ngu'. Ngua tii ngu' cha' ne' laa ngulu'uloo sca xee tlyu ji'i yu nu ndu'u yaa ca slo ycu' Ndyosi. Li' se'i ti ndu yu ndyu'ni ya' yu ji'i ngu', pana ndyanu cu'u ti yu.

²³ Lo'o cua ndye tsá lo'o ngua'ni Zacarías cña ne' laa, li' ngxutyu yu ndyaa yu quichi tyi yu.

²⁴ Tiya' la li', ngua tii clyo'o yu, nu naa Elisabet ni, cha' ngujui sñi' ma'. Li' cua ntsu'u cua ca'yu co' nu xcui' ne' ni'i ti ndyanu ma'.

²⁵ Ndi'ya ngulacua ti' ma': “Ycui' Ndyosi nu Xu'na na laca nu ngua'ni cha' re cuentya jna'. Cua ngua'ni Ni cha' nga'aa chcui' la ñati cha' cuxi jna'.”

Nhcui' xca ji'i ycu' Ndyosi lo'o María cha' cua cala ti Jesús

²⁶ Lo'o cua ntsu'u scuá co' nu ndya'a tana Elisabet, li' ngulo ycu' Ndyosi cña ji'i sca xca ji'i Ni, cha' tsaa ca quichi Nazaret, sca quichi nde loyuu su cuentya Galilea. Lo'o nu xca bi' ni, la cui' Gabriel laca bi'.

²⁷ Nda ycu' Ndyosi ji'i xca bi' ji'i Ni cha' tsaa slo sca nu cuna'a nu ntucua ycu' ti. Na cua ngüiñi cha' ji'i nu cuna'a bi', cha' caja clyo'o lo'o sca nu qui'yu nu naa José; David laca xtañi nu qui'yu bi', sca ti xtañi yu lo'o jyo'o cusu' David nu ngutu'ú sa'ni la. María naa nu cuna'a nu ntucua ycu' ti bi', lo'o jua'a la cui' tya'a nu Elisabet bi' laca María.

²⁸ Lo'o ndyalaa xca slo nu cuna'a bi', li' nchcui' lo'o:

—Tso'o ti tyi'i nu'u —nacui xca bi' ji'i—, tyaca'a tsa nu'u ji'i ycu' Ndyosi. Tso'o ndi'i Ni lo'o nu'u —nacui—. Quiña'a tsa cha' tso'o nda ycu' Ndyosi jinu'u, masi ná ndu'ni Ni jua'a lo'o xa' la nu cuna'a.

²⁹ Cua na'a María ji'i xca bi'. Lo'o ndyuna María cha' nu nchcui' yu, li' ngulacua tsa ti' ni cha' laca nchcui' xca bi' jua'a. Ndyutsji tsa li'.

³⁰ Xa' nchcui' xca bi' lo'o nu cuna'a cuañi' bi' li':

—María —nacui—, ná cutsji nu'u cha' cua nda ycu' Ndyosi sca cha' tso'o hi —nacui xca bi' ji'i—.

³¹ Caca tana nu'u, caja sñi' nu'u; ñacu' nu'u cha' Jesús ca naa cubi' nu caja jinu'u.

³² Caca yu bi' sca ñati tlyu. Ñacu' ngu' ji'i yu cha' Sñi' ycu' Ndyosi nu Xu'na na nu tlyu la caca yu. La cui' tya'a cña tlyu nu ngua'ni jyo'o rey David, nu tya'a yu nu yaa chalyuu cua sa'ni la, bi' cña laca nu ta ycu' nu Xu'na na ji'i Jesús,

³³ cha' lcaa tsá ná tye cha' caca yu loo ji'i lcaa tya'a ngu' Israel; jua'a ná tye cha' culo yu cña ji'i lcaa ñati chalyuu.

³⁴ Li' nchcui' María lo'o xca bi':

—¿Ni'ya caca re lacua, cha' nu bilya caja clyo'o na'? —nacui María ji'i xca bi'.

³⁵ Li' nda xca sca cha' lo'o:

—Ta ycu' Ndyosi Xtyi'i Ni cha' tyaa su ndi'i nu'u, cha' tyu'ú tyucui ña'a nu'u; sca cha' tlyu nu cua'ni ycu' Ndyosi nu laca loo caca cha' bi'. Nu lo'o cala sñi' nu'u, sca ñati nu lubii tsa cuentya ji'i ycu' Ndyosi caca cubi' nu cala bi', la cui' bi' laca nu caca naa Sñi' ycu' Ndyosi.

³⁶ Lo'o chaca cha' chcui' lo'o nu'u —nacui xca ji'i—, cha' lo'o Elisabet tya'a cusu' nu'u nguxana ngua tana, masi cusu' tsa ma'. Tya tsubi' la nacui ngu' cha' ná ndyiji sñi' ma' tsiya' ti, lo'o juani cua ndya'a scuá co' ntsu'u sñi' ma'.

³⁷ Ni sca cha' ná tucui nti' ycu' Ndyosi.

³⁸ Li' nacui María ji'i xca bi' ndi'ya:

—Si nacui ycu' Ndyosi cha' cala sñi' na' jua'a, cua laca cha' li'. Tso'o ntsu'u tyiquee na' cua'ni na' cña ji'i Ni, lcaa ña'a cña nu culo ycu' Ndyosi nu Xu'na na 'na —nacui María.

Li' ndu'u xca bi', ndyaa.

Ndyaa María nde slo Elisabet tya'a

³⁹ Li' ndu'u María ndyaa yala ti nde sca quichi nu ndi'i laja ca'ya Judea.

⁴⁰ Li' ndyalaa María to' tyi Zacarías, nguxana nchcui' lo'o Elisabet;

⁴¹ pana laja lo'o ndyuna Elisabet cha' nu nchcui' María lo'o, hora ti ngüiña xi cubi' nu ntsu'u ne' ma'. Li' ngutsa'a tyiquee Elisabet ntsu'u Xtyi'i ycu' Ndyosi,

42 bi' cha' cuij tsa nchcui' ma' lo'o María li':

—Tlyu tsa cha' tso'o nu nda ycu'i Ndyosi jinu'u —nacui Elisabet ji'i María—. Ná cua'ni Ni jua'a lo'o xa' la nu cuna'a. Lo'o jua'a tyaca'a tsa cubi' nu ntsu'u jinu'u cuentya ji'i ycu'i Ndyosi —nacui—.

43 ¿Tilaca ta laca na' cha' cua ndyalaa nu'u nu caca xtya'a nu Xu'na na ca slo na'?

44 Chañi cha' nu nda na' lo'o nu'u, cha' cua ngüiña xi cubi' nu ntsu'u ne' na' cha' chaa ti' yu laja lo'o ndyuna na' cha' nu nchcui' nu'u lo'o na'.

45 Tso'o tsa tyiquee nu'u cha' jlya ti' nu'u cha' ji'i ycu'i Ndyosi, cha' cua'ni Ni lcaa cha' nu nda ycu'i Ni lo'o nu'u.

Jua'a nacui Elisabet ji'i María.

46 Li' ngua'ni tlyu María ji'i ycu'i Ndyosi: Tyucui tyiquee na' cua'ni tlyu na' ji'i ycu'i nu Xu'na na', nacui María.

47 Ca chaa ti' cresiya jna' xqui'ya ycu'i Ndyosi nu ngua'ni lyaá jna'.

48 Ndube tsa ti' ycu'i Ni 'na cha' laca na' msu ji'i Ni, masi sca ñati ti'i laca na'.

Su nguxana ti' juani, ñacui lcaa ñati nu li-
jya chalyuu nde loo la cha' tso'o tsa
ntsu'u tyiquee na'.

49 Tlyu tsa cña nu ndu'ni ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a tlyu tsa cha' nu ndyu'ni Ni lo'o na';

lubii tsa ycu'i Ndyosi, nacui María.

50 Ná culaya' ycu'i Ndyosi ji'i ñati nu taquiya' ji'i cha' nu nchcui' Ni; ña'a cuayá' lcaa tyempo lijya ñati tyi'i chalyuu, chañi cha' cua'ni tya'na ti' Ni ji'i ngu' bi'.

51 Quiña'a tsa cña tlyu cua ngua'ni Ni. Cua ngua'ni tye Ni cha' ji'i ñati nu xcui' cha' tyixi ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu'.

52 Cua ngulo'o Ni ji'i ñati tlyu ca su ntucua tlyu ngu' nti' ngu',
cua nda Ni su tso'o la cha' tyi'i ngu' ti'i,
nacui María.

53 Cua ngua'ni Ni cha' tyaala' ti' ñati nu lyiji tsa cha' tso'o ji'i,
pana ngulo Ni cña cha' nga'aa caja la cha' culiya' ji'i ngu' culiya'.

54-55 Nguxtyucua tsa Ni ji'i lcaa ngu' Israel tya'a na, cha' laca na msu ji'i ycu'i Ni; tso'o tsa ngüiñi cha' ji'i Ni lo'o jyo'o cusu' ji'na.

Ná ngujlyaa ti' ycu'i Ndyosi ji'na, ñati tya'a ji'i jyo'o Abraham na; xcui' ngua tya'na ti' Ni ji'i ngu' tya'a na.

Lo'o ña'a ti' tya cua'ni tya'na ti' Ni ji'na lo'o ji'i sñi' na tyucui tyempo nde loo la.

56 Tya xna co' ndyanu María slo Elisabet, li' ndu'u ñaa nde to' tyi.

Lo'o ngula Juan Bautista

57 Cua ndyalaa tsa nu cala sñi' Elisabet. Qui'yu cubi' nu ngula ji'i.

58 Lo'o ndyuna ngu' cha' ngula sñi' ma' cusu' bi', tso'o tsa ntsu'u tyiquee lcaa ngu' tya'a, lo'o ngu' nu nga'a cacua ti. Li' ndyalaa ngu' slo cha' ta ngu' cha' lo'o ma' cusu' bi', cha' tso'o tsa ngua'ni tya'na ti' nu Xu'na na ji'i ma'.

59 Lo'o ndu'u scua snu' tsa, li' ñaa ngu' toni'i cha' culacua ji'i nu piti cuentya ji'i ngu' judío lo'o ngusi'yu qui'ji yu. Cua sta ti ngu' xtañi Zacarías ji'i nu piti bi' ñi'ya nu naa xtañi sti,

60 lo'o li' ngua'a xtya'a nu piti bi' ji'i ngu':
—Nga'aa si'i jua'a caca naa yu —nacui
Elisabet ji'i ngu'—, Juan caca naa yu re.

61 —Ná ntsu'u tya'a ma' nu naa jua'a —nacui ngu' tya'a ji'i ma' cusu' bi'.

62 Ngua'ni ya' ngu' ji'i sti nu piti li', cha' ña'a ti' tya cu'u nu cusu' bi'. Nchcuane ngu' ji'i yu li':

—¿Ñi'ya xtañi nu piti re scua nu'u nti' nu'u? —nacui ngu' ji'i.

63 Li' ndijña nu cusu' sca ngoca' piti cha' lo bi' scua letra. Ndi'ya nguscua nu cusu' bi' li': “Juan ca naa yu”. Li' ngulacua tsa ti' lcaa ñati nu ndi'i slo.

64 Hora ti ndyaala tu'ba Zacarías, nguxana ndyu'ni tlyu yu ji'i ycu'i Ndyosi li'.

65 Ndube tsa ti' lcaa ñati nu ndi'i cacua ti li'; lcaa ti su ndi'i ngu' nde quich'i ca'ya su cuentya Judea bi', nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu' ñi'ya nu ngua ji'i Zacarías.

66 Ngulacua tsa ti' lcaa ñati nu ndyuna cha' bi':

—¿Ni cña caca nu piti re? —nacui ngu' ji'i tya'a ngu'.

Chañi cha' tso'o tsa ndyu'ni ycu'i Ndyosi lo'o nu piti bi'.

*Ngua'ni chi Zacarías loo ycu'i Ndyosi,
ndyula tu'ba yu sca jii*

67 Cua ngutsa'á tyiquee Zacarías ntsu'u nu Xtyi'i ycuí' Ndyosi lo yu. Li' nguxana nu cusu' bi' nda cha' lo'o ñatí ca bi', lcaa ña'a cha' nu cua nda Ni lo'o ycuí' yu. Ndi'ya nchcui' yu:

68 Ntsu'u cha' cua'ni tlyu na ji'í ycuí' Ndyosi nu Xu'na na, nu laca ycuí' Ndyosi ji'na ngu' Israel, nacuí nu cusu' bi' li'.

Cua chaca quiya' nguxana nchcui' Ni lo'o ngu' tya'a na nu laca na ñatí ji'í ycuí' Ni, juani ndyu'ni Ni cña cha' clyaa na ji'í nu cuxi.

69 Cua nda ca ti ycuí' Ndyosi lijya sca nu tso'o tsa nchca ji'í, cha' cua'ni lyaá yu ji'na ji'í lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'na;

bi' laca sca ñatí nu la cui' ñatí tya'a ji'í jyo'o David nu ngua'ni cña ji'í ycuí' Ndyosi cua sa'ni la.

70 La cui' jua'a cha' nu nda Ni lo'o ngu' tya'a na tya sa'ni la, cha' cua ngua tyuu siyento yija nu nda Ni cha' bi' lo'o jyo'o cusu' ji'na nu ngua tu'ba ji'í ycuí' Ndyosi.

71 Nacuí jyo'o cusu' bi', cha' cua'ni lyaá ycuí' Ndyosi ji'na laja lo'o nxuu tya'a ñatí cuxi lo'o na,

lo'o jua'a cua'ni lyaá Ni ji'na laja lo'o tí'í tí' ñatí ña'a ngu' ji'na.

72 Cua'ni tya'na tí' ycuí' Ndyosi ji'na, lo'o jua'a ji'í jyo'o cusu' ji'na;

ná ngujlyaa tí' ycuí' Ni cha' nu cua ngüiñi ji'í Ni lo'o jyo'o tya'a na cua sa'ni, nacuí jyo'o cusu' bi'.

73 Nde laca cha' nu cua nda ycuí' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham, nu lo'o ngua'ni jura ycuí' Ndyosi lo'o yu:

74 nacuí Ni cha' culo Ni ji'na laja ñatí cuxi nu nxuu tya'a lo'o na;

jua'a cua'ni Ni cha' ná cutsii na, laja lo'o ndyu'ni na cña ji'í ycuí' Ni tyucui tyempo lo'o ndi'í na nde chalyuu.

75 Ta Ni chacuayá' bi' ji'na si lubii tyiquee na, si tyucui tyiquee na taquiya' na ji'í Ni, nacuí nu cusu' Zacarías li'.

76 Lo'o nu'u juani, sñi', nacuí yu ji'í nu piti Juan, chcui' ngu' cha' nu'u laca nu ta cui' lo'o ñatí cuentya ji'í ycuí' Ndyosi nu laca loo.

Tya'a nu'u ca nde loo la ji'í ycuí' nu Xu'na na, cha' quiñi tso'o tyucui' su caa ycuí'.

77 Culu'u nu'u ji'í ñatí cha' ji'í ycuí' nu Xu'na na;

cua'ni nu'u cha' ca cuayá' tí' ngu' cha' cua'ni clyu tí' ycuí' Ndyosi ji'í qui'ya nu ntsu'u ji'í ngu', cha' li' taca clyaa ngu' bi' ji'í nu cuxi.

78 Ntsu'u tsa tyiquee ycuí' Ndyosi ña'a Ni ji'na; tya'na tsa tí' Ni ji'na, bi' cha' cua ta tí' ycuí' Ni ji'í Cristo cha' caa nde su ndi'í na.

Bi' laca sca xee tlyu nu tyu'ú ne' cresiya ji'na, ñi'ya nti' xee ndubi nu ntyiji'í su ndi'í na lo'o lijya ca tí' cuichaa.

79 Li' ta Ni xee bi' cha' tyu'ú ne' cresiya ji'í ngu' nu nga'aa ndyiji'í ñi'ya cua'ni ngu', cha' talya tsa ña'a ne' cresiya ji'í ngu' bi'.

Masi tya lu'ú ngu' bi', pana ñi'ya nti' si na cua ngujui' nti' ngu', xqui'ya cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'í ngu'.

Culu'u Cristo ji'na ñi'ya cua'ni na cha' tyi'í tí' tí' na lo'o tya'a na.

Cua ndye cha' nu nda Zacarías li'.

80 Cua ndyaluu la nu piti, lo'o jua'a cua ngua tlyu la tyiquee yu. Pana xcui' ne' quixi' ndi'í yu ña'a cuayá' nu nguluu yu, ña'a cuayá' nu ndu'u tucua yu slo ngu' Israel tya'a yu.

2

Lo'o ngula Jesús

1 Tyempo bi', ñatí nu laca loo la tyucui ña'a chalyuu bi' ngua nu emperador; Augusto naa yu, lo'o li' ngulo yu cña cha' xcua xtañi ngu' lcaa quichi' lo quityi.

2 Bilya xcua xtañi ngu' jua'a nquicha', clyo juani cua'ni ngu' cha' xcua xtañi ngu'. La cui' tyempo laca Cirenio gobernador nde loyuu su cuentya Siria, cña ji'í nu emperador bi'.

3 Li' ndyaa lcaa ñatí quichi' tyi jyo'o cusu' ji'í ngu', cha' ca bi' nscua xtañi ngu' li'.

4-5 Cua ndi'í sca quichi' nu naa Belén nde loyuu su cuentya Judea bi'; quichi' bi' laca quichi' tyi jyo'o David nu ngua jyo'o cusu' ji'í José, bi' cha' ndu'u José quichi' Nazaret su laca quichi' tyi yu, ndyaa yu nde quichi'

Belén. Stu'ba ti ndyaa yu lo'o María nu caca clyo'o yu, cha' xcua xtañi ngu', masi ngua tana nu cuna'a bi'.

⁶ Li' cua ndyalaa hora cala sñi' nu cuna'a bi', laja lo'o ndi'i ngu' quichi Belén bi'.

⁷ Qui'yu cubi' nu ngula ji'i María bi', sñi' clyo nu cuna'a bi' laca cubi' bi'. Tso'o ngüixi xtya'a late' hichu' cubi' bi', lo'o li' ngusta ji'i cubi' ne' canoa su ndacu cuayu, cha' ná ngujui ni'i su tyi'i ngu' tsiya' ti.

Ngu' nu ntsu'u cua ji'i xlya' talya bi' ndyuna cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o

⁸ Cacia ti to' quichi bi' ndya'a ngu' nu ña'asii ji'i xlya' ji'i ngu'. Talya bi' ntsu'u ngu' cua ji'i taju xlya' bi'.

⁹ Tsiya' ca ndu'u tucua sca xca ji'i ycu' Ndyosi su ndi'i ngu' ca bi'; jua'a ngujui'i sca xee tlyu su ndi'i ngu' bi', xee ji'i ycu' Ndyosi laca bi'. Ndyutsii tsa ngu' li'.

¹⁰ Pana nchcui' xca bi' lo'o ngu':

—Ná cutsii ma tsiya' ti —nacu—. Cua lija na' re cha' ta na' sca cha' tso'o lo'o ma —nacu—. Tso'o tsa caca tyiquee lcaa ñati xqui'ya cha' nu ta na' lo'o ma juani —nacu xca ji'i ngu' bi'—.

¹¹ Cua lija na' cacha' na' ji'i ma cha' juani cua ngula sca cubi' ca quichi tyi ma, cha' la cui' quichi tyi jyo'o David laca bi'; cubi' bi' laca nu cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'i ma. Bi' laca nu Cristo nu laca ycu' nu Xu'na na, nu cua nda ycu' Ndyosi ji'i cha' lija lo yuu chalyuu —nacu—.

¹² Si quije ji'i ma su ntsiya sca cubi' nu tso'o tsa ngüixi late' chu', nu ntsiya ne' canoa su ndacu cuayu, li' caca cuaya' ti ma cha' bi' laca nu naa Cristo.

¹³ Lo'o ndye nchcui' xca bi' lo'o ngu', li' nde cua ndu'u tucua chaca taju xca nu quiña'a la nu ndu'u nde slo ycu' Ndyosi; tso'o tsa ndyu'ni tlyu xca bi' ji'i ycu' Ndyosi. Ndi'ya nchcui' ngu' xca bi' lo'o ngu':

¹⁴ Cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi, masi ca bi' ca su tlyu su ntucua Ni, masi nde lo yuu chalyuu, cha' tlyu tsa laca ycu' Ni, nacu ngu' xca bi' li'.

Cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ñati chalyuu lo'o ca cuaya' ti' ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ngu', nacu ngu' xca li'.

¹⁵ Nguxtyuu xca bi' ndyaa ngu' nde cua ca slo ycu' Ndyosi. Lo'o nu ngu' nu ndi'i cua ji'i xlya' bi' ni, nguxana nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' li':

—Tyaa clya na nde Belén —nacu ngu' ji'i tya'a ngu' li'—. Tsa na'a na, na laca nu ndyaca jua, ni cha' laca nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o na.

¹⁶ Yala ti ndyaa ngu' li'; nquije María lo'o José ji'i ngu', ndi'i ngu' lo'o sca cubi' nu ntsiya ti ne' canoa su ndacu cuayu.

¹⁷ Lo'o cua na'a ngu' ji'i cubi' bi', li' ndacha' ngu' cha' bi' ji'i xa' ñati, lcaa ña'a cha' nu nchcui' xca bi' lo'o ngu' cuentya ji'i cubi' bi'.

¹⁸ Pana lo'o nchcui' ngu' nu ndya'a cua ji'i xlya' cha' bi' li', ngulacua tsa ti' nu xa' la ngu' bi'.

¹⁹ Tyiquee ti María ndyanu cha' bi', quiña'a tsa ngulacua ti' cha' ngua jua'a.

²⁰ Li' ngutu'u ngu' nu ndya'a cua ji'i xlya', ndyaa ngu'; tso'o tsa ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i lcaa cha' nu cua ndyuna ngu', cuentya ji'i lcaa cha' nu cua na'a ngu'. Chañi cha' cua nteje tacui cha' bi', lcaa cha' nu cua nchcui' xca lo'o ngu' bi'.

Ngusta ngu' xtañi cubi', lo'o jua'a ngulacua ngu' ji'i

²¹ Cua ndu'u scua snu' tsa, li' ngulacua ngu' ji'i nu cubi' cuañi' bi' cuentya ji'i ngu' judío. Li' ngusta ngu' xtañi cha' Jesús caca naa yu, nacu ngu', cha' la cui' jua'a cua ndacha' xca ji'i ycu' Ndyosi ji'i María lo'o tya lyiji caca tana.

²² Tiya' la li', lo'o ndye nguxco'o ngu' tsa cuentya ji'i lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi sa'ni cha' cua ngula cubi', li' ndyaa lo'o ngu' ji'i nu piti Jesús bi' ca quichi Jerusalén cha' tya ngu' xlya'be ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i cubi' bi'.

²³ Jua'a ngua'ni ngu', cha' ndi'ya nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na: “Cubi' qui'yu nu ngula clyo ji'i ma ni, ta ma ji'i cha' caca yu cña ji'i ycu' Ndyosi”, nacu quityi.

²⁴ Bi' cha' ndyalaa ngu' bi', cha' sta ngu' msta nu nscua lo quityi cusu' bi'. Nu msta bi' laca tucua tya'a cru, masi tucua tya'a tyupe' sube ti.

25 Tyempo bi' nde quichi Jerusalén ndi'i sca nu cusu' nu naa Simeón; ñati tso'o laca yu, nu ndaquiya' tsa cña ji'i ycu'i Ndyosi, nu ndalo tsa tyiquee nchcui' lo'o ycu'i Ndyosi. Ntajatya tsa yu ji'i sca ñati tlyu nu ta ycu'i Ndyosi ji'i cha' caa nde chalyuu, bi' laca Cristo nu caa cha' cua'ni lyaá ji'i ngu' Israel ji'i nu cuxi. Lo'o jua'a cua ndi'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o nu Simeón bi';

26 ngua'ni Ni cha' ca cuayá' ti' yu cha' ná cajaa chca yu ña'a cuayá' tyalaa tsá nu ña'a yu ji'i nu Cristo, nu ta ycu'i Ndyosi ji'i cha' caa nde chalyuu.

27 Tsá bi' ngua'ni Xtyi'i ycu'i Ndyosi cha' ndyaa nu cusu' bi' ca ne' laa tlyu, bi' cha' ndyaa clya nu cusu' bi' li'. Ndi'i yu lo'o ndyalaa sti xtya'a Jesús, ñaa lo'o ngu' ji'i cubi' cha' cua'ni ngu' lo'o cua ña'a ca cha' cusu' nu nscua cha' cua'ni ngu' ne' laa.

28 Li' ndaya' Simeón ji'i nu cubi' bi', nguxana ndyu'ni tlyu yu ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya cubi' bi' li'. Ndi'ya nacui yu ji'i Ni:

29 Ndyosi Xu'na ya, cua nda nu'u chacuayá' cha' cajaa na' tso'o ti, nacui yu ji'i ycu'i Ndyosi.

Cua ndye ngua'ni nu'u cña nu nacui nu'u cha' caca jna', cha' ndyu'ni na' cña cuentya jinu'u, nacui nu cusu' bi'.

30 Lo'o si'yu cloo ycu'i ca na' cua na'a na' ji'i ycu'i nu culo ji'i ñati laja cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu';

31 lo'o jua'a ñati tyucui ña'a chalyuu, ña'a ngu' cha' bi'.

32 Caca ycu'i nu bi' sca xee tlyu nu tyu'u ne' cresiya ji'i ñati tyucui ña'a chalyuu; tlyu tsa cha' tso'o caca ycu'i nu bi' cuentya ji'i ñati jinu'u, nu ngu' Israel bi'.

Jua'a cha' nda nu cusu' Simeón bi' lo'o ycu'i Ndyosi.

33 Li' ndube tsa ti' José lo'o xtya'a Jesús, nu lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Simeón lo'o ycu'i Ndyosi, ñi'ya nu caca ji'i nu cubi' bi'.

34-35 Lo'o li' ngulacua nu cusu' Simeón ji'i ngu' bi'. Nde laca cha' nu nda nu cusu' lo'o María xtya'a Jesús li':

—Quiña'a tsa cha' tso'o caca ji'i ngu' Israel xqui'ya cubi' re —nacui nu cusu' bi'—, masi ntsu'u ñati nu chii ntsu'u tyiquee ngu'

ña'a ngu' ji'i, pana ntsu'u ñati nu caja chalyuu cucui ji'i xqui'ya cubi' re. Culo tu cubi' re lcaa cha' nu ntsu'u yacu' ne' cresiya ji'i ñati; caca cubi' re sca cha' tlyu nu cua nda ycu'i Ndyosi ji'i ñati, masi ná tyaja'a lcaa ñati tucua cha' ji'i —nacui Simeón ji'i María xtya'a cubi' bi'—. Lo'o jua'a jinu'u —nacui nu cusu' bi'—, tyacua sca cha' xñi'i ti' jinu'u xqui'ya cha' ná taquiya' ngu' ji'i sñi' nu'u.

36 Ntsu'u sca nu cuna'a nu laca tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi, nu ndi'i ne' laa bi'; Ana naa nu cuna'a bi', sñi' Fanuel laca, lo'o la cui' ñati tya'a ji'i ngu' Aser laca nu cuna'a bi'. Cusu' tsa ma' bi' juani. Tya cuañi' ma' lo'o ngujui clyo'o ma'; pana cati ti yija nguti'i ma' lo'o clyo'o ma', lo'o li' ngujui nu qui'yu bi'.

37 Ndyanu ti'i ma' tyucui tyempo lo'o ndi'i ma' chalyuu, lo'o nu juani ntsu'u jacuayala ntucua jacua yija ma'. Tyucui tyempo ndi'i ma' ca ne' laa tlyu bi', nde tsá lo'o jua'a nde talya ndyu'ni tlyu ma' ji'i ycu'i Ndyosi; ná ndacu ma' tyaja hora lo'o nchcui' ma' lo'o ycu'i Ndyosi.

38 Lo'o ndye nchcui' Simeón lo'o xtya'a Jesús, la cui' hora bi' ndyalaa ma' Ana bi' ca su nga'a ngu' lo'o Jesús ca ne' laa, la cui' cubi' bi' ni. Ndyaa tsa ma' xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya cha' cua na'a ma' ji'i nu cubi' bi'. Li' nchcui' tsa ma' lo'o tyu'u tya'a ngu' quichi tyi ma', jua'a lo'o lcaa ngu' nu ndu ti' ji'i Cristo ña'a cuayá' tyalaa tsá nu caa yu cha' cua'ni lyaá yu ji'i ngu' Jerusalén ya' ngu' xa' tsu'. Nacui ma' ji'i ngu' bi', cha' nu cubi' bi' laca nu culo lyiji ji'i ngu' ji'i yabe' nu cua nxyanu ycu'i Ndyosi ji'i ngu'.

Nguxtyuu ngu' ndyaa ngu' nde quichi Nazaret

39 Lo'o cua ndye ngua'ni ngu' lcaa cña nu nga'a cha' cua'ni ngu', cña nu ngulo ycu'i nu Xu'na na ji'i ngu' judío cua sa'ni la cha' cua'ni ngu', li' nguxtyuu ngu' ndyaa ngu' ca nde loyuu su cuentya Galilea; ndyalaa ngu' ca quichi Nazaret nu laca quichi tyi ngu' li'.

40 Ca Nazaret bi' nguluu nu piti bi'; ngua lye la juersa ji'i yu, cua nchca cuayá' la ti' yu. Lo'o jua'a ycu'i Ndyosi, tso'o tsa nti' Ni ña'a Ni ji'i yu.

Nquije nu piti ji'i ngu' cusu' ca su nga'a yu ne' laa

41 Lcaa yija ndya'a ngu' cusu' ji'i nu piti bi' ta'a nde quichi Jerusalén, cha' ca bi' ndyu'ni tlyu ngu' ta'a pascua.

42 Cua ntsu'u tii tyucuaa yija Jesús, lo'o ndyaa ngu' ta'a ca Jerusalén ñi'ya nu ndu'ni ti ngu' lcaa yija.

43 Nu lo'o cua ndyu'u ta'a, li' ngux-tyuu ngu' ndyaa ngu' nde quichi tyi ngu'. Ndyanu ycu'i ti Jesús ca quichi bi', pana ná ngua cuayá' ti' xtya'a yu, ná jlo ti' ycu'i José cha' cua ndyanu yu;

44 ngua ti' ngu' cha' ñaa yu laja tsa tlyu ti ñati nu ñaa tyucuii bi'. Jua'a cha' ngulacua ti' ngu', bi' cha' tya ndyaa la ngu' tyucuii tyucui tsa. Chacua' li' ngulana ngu' ji'i yu laja ngu' tya'a tso'o yu, laja ngu' tya'a yu. ¿Ma caja yu li'?

45 Ná nquije yu ji'i ngu' tsiya' ti; bi' cha' xa' nguxtyuu ngu' chaca quiya' nde Jerusalén, nclyana ngu' ji'i nu piti Jesús bi' li'.

46 Lo'o jua'a ngua li', tsa nchca tyuna nquije nu piti bi' ji'i ngu', nga'a yu ca ne' laa. Tyi'i ca chu' nu piti bi' ndi'i mstru nu nclyu'u cha' jo'ó ne' laa. Ndyuna nu piti bi' lcaa cha' nu nchcui' ngu', lo'o jua'a tyuu tsa cha' nchcuane nu piti ji'i ngu' bi' li'.

47 Lcaa ñati nu nga'a cacua ti, ndube tsa ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' cua ña'a ca cha' nu nda nu piti bi'; ndube tsa ti' ngu' cha' nchca tsa ji'i yu.

48 Lo'o jua'a ngu' cusu' ji'i nu piti bi' ni, ndube tsa ti' ngu' bi' lo'o na'a ngu' ji'i yu cha' stu'ba ti ntucua yu lo'o ngu' tlyu bi'. Li' nchcui' xtya'a yu lo'o yu:

—¿Ni cha' laca ngua'ni nu'u jua'a, sñi'? —nacui—. Quiña'a tsa ngulacua ti' na' lo'o sti nu'u macala su ndyanu nu'u.

49 Li' nchcui' Jesús lo'o xtya'a yu:

—¿Ni cha' ndya'a ma nclyana ma jna'? ¿Ha ná jlo ti' cu'ma cha' ntsu'u cha' cua'ni na' cña ji'i Sti na'? —nacui Jesús li'.

50 Pana, ná ngua cuayá' ti' ngu' tsiya' ti lo'o nchcui' Jesús lo'o ngu' jua'a.

51 Li' ndu'u nu piti bi' ndyaa nde Nazaret chaca quiya' lo'o ngu' cusu' ji'i yu. Ña'a ti tya ndaquiya' tsa yu ji'i cha' nu nchcui' ngu' bi'. Lo'o jua'a xtya'a yu ni, nchco'o ma' lcaa cha' bi' ne' cresiya ji'i.

52 Ñi'ya nu lijya ndyaluu Jesús, jua'a lijya ndyaca cuayá' la ti' yu. Tso'o tsa nti' ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'i yu; lo'o jua'a ñati chalyuu, tso'o nchcui' ngu' lo'o ña'a ngu' ji'i yu.

3

Nda Juan cuii lo'o ngu' ne' quixi' su ná ndi'i ñati

1 Cua ntsu'u ti'yu yija cha' laca Tiberio emperador nu laca loo ji'i ñati tyucui ña'a chalyuu: Poncio Pilato laca loo nde loyuu su cuentya Judea cuentya ji'i nu Tiberio bi' li'; lo'o jua'a nu naa Herodes bi' ni, laca yu loo loyuu su cuentya Galilea tyempo bi'; lo'o Felipe, tya'a ngula Herodes bi', laca yu loo loyuu su cuentya Iturea lo'o jua'a loyuu su cuentya Traconite la cui' tyempo bi'; lo'o chaca nu naa Lisaniyas, laca yu loo loyuu su cuentya Abilinia li'.

2 La cui' tyempo bi' laca Anás lo'o Caifás xu'na sti jo'ó. Li' nda ycu'i Ndyosi cha' lo'o Juan sñi' Zacarías ca su ndya'a yu ne' quixi',

3 bi' cha' ndu'u Juan ndya'a yu nde nati' tyucui ña'a to' sta'a Jordán bi'; nchcui' tsa Juan lo'o lcaa ñati nu ndyu'u ti'i slo yu, cha' ca tyuju'u ti' ngu' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', cha' xtyanu ngu' lcaa cha' cuxi bi'. Li' ntyucuatya Juan ji'i ngu' bi'. Jua'a cui'ya ycu'i Ndyosi cha' clyu ti' ji'i ngu' bi' li', nacui Juan.

4 Laca cha' bi', ñi'ya laca cha' nu nguscua jyo'o cusu' Isaías nu nda cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ñati cua sa'ni la. Ndi'ya nchcui' quityi bi':

Cuii ndañi nxi'ya sca ñati ne' quixi':

“Xaala clya ma sca tyucuii su caa ycu'i nu Xu'na na”, nacui nu nxi'ya bi'.

“Xquiñi tso'o ma tyucuii su tyeje tacui ycu'i”.

5 Cua'ni cha'a ma lcaa laja cua'a, jua'a cuityi ma lcaa ca'ya, lcaa cuati yuu; cua'ni liñi ma lcaa su nxyti'i tyucuii, jua'a cua'ni stu'ba tso'o ma tyucui ña'a tyucuii”, nacui.

6 “Cua ngulala ti cha' ña'a ngu' tyucui ña'a chalyuu, cha' taca cua'ni lyaá ycu'i Ndyosi ji'i ñati.”

Jua'a nguscua jyo'o Isaías lo quityi bi'.

⁷ Quiña'a ñati ndyalaa su ndu Juan cha tyucuatya ngu'. Li' nchcui' Juan lo'o ngu' quiña'a bi':

—Ñi'ya nti' cuaña tyaala, jua'a nti' cu'ma —nacui' Juan—. ¿Ha cua nchcutsii ngu' ji'i ma lacua? ¿Ha juani ndube ti' ma cha' xcube' ycu' Ndyosi ji'i ma lo'o tye chalyuu? —nacui'—.

⁸ Tso'o lacua, culu'u ma ji'i ya si chañi cha' cua ngulochu' ma cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ma; ná ñacui' ma cha' sñi' ycu' Ndyosi laca ma, xqui'ya cha' ndyu'u ma ji'i jyo'o Abraham. Cha' liñi ta na' lo'o ma —nacui' Juan—, cha' taca ji'i ycu' Ndyosi subi Ni ji'i xa' la ñati nu caca sñi' Abraham ñi'ya laca na juani, masi nti' ma cha' na ple ti nu xa' la ñati bi', masi nti' ma cha' ñi'ya laca quee re, jua'a ti laca ngu' —nacui' Juan ji'i ngu'—.

⁹ Ñi'ya ndu sca ñati lo'o hacha ji'i cha' clyaja lo yaca si'yu ji'i yu, jua'a nti' ycu' Ndyosi. Si'yu yu bi' lcaa yaca nu ná nda si'yu tso'o, cha' tyaqui yaca bi' lo quii'; jua'a xcube' Ni ji'i ñati nu ná ntaja'a xtyanu cha' cuxi nu ntsu'u ji'i.

¹⁰ Lo'o ndye ndyuna ngu' cha' bi', li' ndacha' ngu' ji'i Juan bi':

—¿Ni cña cua'ni ya lacua?

¹¹ Li' ngulu'u Juan ji'i ngu':

—Nde laca cña nu cua'ni ma —nacui' Juan—. Si ntsu'u tucua tya'a camxa ji'i sca ma, ta ma tsaca ji'i sca ñati ti'i nu ná ntsu'u ji'i tsiya' ti; si ntsu'u na cacu ma, li' sa'be ma xi cha' ta ma xi cacu ñati nu ná ntsu'u tsiya' ti ji'i —nacui' Juan ji'i ngu'.

¹² Lo'o jua'a ya xi ngu' cuxi nu nxñi cñi cña loo ngu' cuentya ji'i ngu' xa' tsu', ya ngu' cha' tyucuatya Juan ji'i ngu'. Li' nchcuane ngu' bi' ji'i Juan:

—¿Ñi'ya cña cua'ni ya, mstru? —nacui' ngu' bi' ji'i Juan.

¹³ —Ná tyeje tacui cuayá' cha' culo ma cñi cña loo ngu' —nacui' Juan ji'i ngu' bi'.

¹⁴ Lo'o xi ngu' sendaru ndyalaa cha' cacha' ji'i Juan li':

—Jua'a cuare, ¿ñi'ya cña cua'ni ya? —nacui' sendaru bi'.

—Nga'aa xlyaá ma na nu ntsu'u ji'i ñati, ni nga'aa xcutsii ma ji'i ngu'; nga'aa sta ma qui'ya laja ti ji'i ngu', cha' caja cha' bi' ji'i ma. Lo'o jua'a, nga'aa ñacui' ma cha' xti

ti caya' ndyiji ji'i ma —nacui' Juan ji'i ngu' sendaru bi'.

¹⁵ Nclyacua tsa ti' ngu' su ndi'i ti ngu', cha' ngua ti' ngu' cha' Juan laca nu Cristo nu cua caa ti chalyuu.

¹⁶ Li' nchcui' Juan lo'o lcaa ngu' nu ndi'i bi':

—Lo'o hitya ti ntyucuatya na' ji'i ma —nacui' Juan—, pana cua caa ti chaca ñati slo cu'ma nu nchca la ji'i que na'. Lo'o na' cua'ni tlyu na' ji'i ñati bi'. Tso'o tsa cña ngujui 'na nti' na', masi caña ntsu'u quiya' ñati bi' sati' na' juata. Lo'o nu ñati bi' ni, ná tyucuatya yu ji'i ngu' lo'o hitya ti, pana cua'ni yu cha' tyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu', nu lo'o tyucuatya yu ji'i ngu'. Lo'o li' cua'ni lubii Ni ji'i ngu' bi' lo'o xee ji'i Ni, cha' jua'a caca tso'o tyiquee ngu' —nacui'—.

¹⁷ Ñi'ya ndu'ni xu'na ltya, jua'a cua'ni Ni; ñi'ya ndyu'u co'o yu ji'i nscua' pana ndaqui yu cualya' lo'o nguti, jua'a sa'be tya'a Ni ji'i ñati. Li' su'ba Ni ji'i ñati cuxi cha' tyaqui ngu' lo quii' nu nga'aa ca tyubi'.

¹⁸ Jua'a quiña'a tsa cuii nda Juan lo'o ñati, nu lo'o nchcui' yu lo'o ngu' ñi'ya laca cha' tso'o nu caca ji'i Jesús.

¹⁹ Lo'o li' ngusta Juan qui'ya ji'i gobernador Herodes cha' nguaana ycu' nu cusu' bi' ji'i Herodías clyo'o tya'a yu nu naa Felipe. Lo'o jua'a tya ntsu'u la xa' cha' cuxi nu ngua'ni nu cusu' Herodes bi'.

²⁰ Pana ná ndaquiya' Herodes bi' ji'i cha' nu nchcui' Juan lo'o, masi cuxi la ngua'ni yu, cha' ngusu'ba yu ji'i Juan ne' chcuá.

Ntyucuatya Juan ji'i Jesús

²¹ Nu lo'o tya lyiji tsa Juan bi' ne' chcuá, tya ndu yu to' sta'a ntyucuatya yu ji'i quiña'a tsa ñati, li' ndyalaa Jesús slo cha' tyucuatya Juan ji'i. Laja lo'o ntyucuatya yu ji'i Jesús, li' nchcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi; ndyaala tyucui ca nde cua li'.

²² Ngua'ya Xtyi'i ycu' Ndyosi su ndu Jesús; ñi'ya nu ndyacui sca tyupe', jua'a ngua'ya Xtyi'i ycu' Ndyosi lo xlya hique Jesús. Li' nguañi nchcui' ycu' Ndyosi nde cua:

—Sñi' na', tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' jinu'u. Tyaca'a tsa nu'u jna' —nacui' ycu' Ndyosi ji'i Jesús.

Jyo'o cusu' ji'i Jesucristo

²³ Calaa tyii yija cua ntsu'u Jesús lo'o nguxana ndyu'ni yu cña ji'i ycu'i' Ndyosi Sti yu. Ngua ti' ngu' cha' José ngua sti yu, lo'o sti José bi' ngua jyo'o Eli;

²⁴ lo'o sti Elí bi' ngua jyo'o Matat;

Leví ngua naa sti Matat bi';

Melqui ngua naa sti Leví bi';

Jana ngua naa sti Melqui bi';

lo'o chaca José ngua sti Jana bi';

²⁵ Matatías ngua naa sti José bi';

Amós ngua naa sti Matatías bi';

Nahum ngua naa sti Amós bi';

Esli ngua naa sti Nahum bi';

Nagai ngua naa sti Esli bi';

²⁶ Maat ngua naa sti Nagai bi';

lo'o chaca nu naa Matatías ngua sti Maat bi';

Semei ngua naa sti Matatías bi';

lo'o chaca nu naa José ngua sti Semei bi';

sñi' Judá ngua nu José bi';

²⁷ Joana ngua naa sti Judá bi';

Resa ngua naa sti Joana bi';

Zorobabel ngua naa sti Resa bi';

Salatíel ngua naa sti Zorobabel bi';

Neri ngua naa sti Salatíel bi';

²⁸ lo'o chaca nu naa Melqui ngua sti Neri bi';

Adi ngua naa sti Melqui bi';

Cosam ngua naa sti Adi bi';

Elmodam ngua naa sti Cosam bi';

Er ngua naa sti Elmodam bi';

²⁹ Josué ngua naa sti Er bi';

Eliezer ngua naa sti Josué bi';

Jorim ngua naa sti Eliezer bi';

lo'o chaca Matat ngua sti Jorim bi';

³⁰ lo'o chaca nu naa Leví ngua sti Matat bi';

Simeón ngua naa sti Leví bi';

lo'o chaca nu naa Judá ngua sti Simeón bi';

lo'o chaca nu naa José ngua sti Judá bi';

Jonán ngua naa sti José bi';

Eliaquim ngua naa sti Jonán bi';

³¹ Melea ngua naa sti Eliaquim bi';

Mainán ngua naa sti Melea bi';

Matata ngua naa sti Mainán bi';

Natán ngua naa sti Matata bi';

³² David ngua naa sti Natán bi';

Isaí ngua naa sti David bi';

Obed ngua naa sti Isaí bi';

Booz ngua naa sti Obed bi';

Salmón ngua naa sti Booz bi';

Naasón ngua naa sti Salmón bi';

³³ Aminadab ngua naa sti Naasón bi';

Aram ngua naa sti Aminadab bi';

Esrom ngua naa sti Aram bi';

Fares ngua naa sti Esrom bi';

lo'o chaca nu naa Judá ngua sti Fares bi';

³⁴ Jacob ngua naa sti Judá bi';

Isaac ngua naa sti Jacob bi';

Abraham ngua naa sti Isaac bi';

lo'o nu naa Taré ngua sti Abraham bi';

Nacor ngua naa sti Taré bi';

³⁵ Serug ngua naa sti Nacor bi';

Ragau ngua naa sti Serug bi';

Peleg ngua naa sti Ragau bi';

Heber ngua naa sti Peleg bi';

Sala ngua naa sti Heber bi';

³⁶ Cainán ngua naa sti Sala bi';

Arfaxad ngua naa sti Cainán bi';

Sem ngua naa sti Arfaxad bi';

Noé ngua naa sti Sem bi';

Lamec ngua naa sti Noé bi';

³⁷ Matusalén ngua naa sti Lamec bi';

Enoc ngua naa sti Matusalén bi';

Jared ngua naa sti Enoc bi';

Mahalaleel ngua naa sti Jared bi';

lo'o chaca nu naa Cainán ngua sti Mahalaleel bi';

³⁸ Enós ngua naa sti Cainán bi';

Set ngua naa sti Enós bi';

Adán ngua naa sti Set bi';

lo'o liñi la ñacuñ na cha' ycu'i' Ndyosi laca sti jyo'o Adán bi', cha' ycu'i' Ni laca nu cua ngüiñá ji'i nu Adán bi'.

Lcaa ngu' nu nscua xtañi lo quityi re ni, ngua ngu' jyo'o cusu' ji'i Jesucristo nde chalyuu.

4*Ngua ti' nu xña'a tyijiloo ji'i Jesús*

¹ Ngutsa'á tyiquee Jesús ndi'i Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ne' cresiya ji'i, nu lo'o ndu'u Jesús to' sta'a Jordán ñaa chaca quiya'; nde sca nat'i' btyi su ná ndi'i ñati ndyaa li',

² cha' tu'ba tsá ndyaa lo'o Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ji'i yu. Ca bi' nchcui' cuayá' nu xña'a lo'o Jesús. Nu lo'o ndu'u scua tu'ba tsá, ntyute' tsa Jesús li', cha' ná sca na ndyacu yu tsiya' ti.

³ Lo'o li' nchcui' nu xña'a bi' lo'o yu:

—Si chañi cha' nu sca ti Sñi' ycuí' Ndyosi laca nu'u —nacuí nu xña'a bi' jì'—, cua'ni nu'u cha' caca nu quee re sca xlyá cacu na lacua.

⁴ Li' nchcui' Jesús lo'o:

—Lo quityi jì' ycuí' Ndyosi nscua cha' ndi'ya: “Si'i na cu'ú ñati chalyuu cha' cacu ngu' tyaja ti; lo'o cuna ngu' lcaa cha' nu nchcui' ycuí' Ndyosi, li' chañi cha' tyu'u ngu'”, —nacuí Jesús jì' nu xña'a bi'.

⁵ Li' ndyaa lo'o nu xña'a bi' jì' yu ca lo xlya ca'ya cua. Sca hora ti ngulu'u nu xña'a bi' tyucui ña'a chalyuu jì' Jesús.

⁶ Li' nchcui' nu xña'a bi' lo'o yu chaca quiya':

—Ta na' chacuayá' jinu'u cha' caca nu'u loo jì' lcaa chalyuu jua —nacuí nu xña'a bi'—, cha' caja lcaa na nu ndi' jua jinu'u —nacuí—. Ntsu'u chacuayá' bi' jna'. Lo'o jua'a ta na' chacuayá' bi' jì' cua ña'a ca ñati nu nti' na' cha' caca loo —nacuí—.

⁷ Sca ti si tyu stì' nu'u loo na', si cua'ni tlyu nu'u jna', li' caja chacuayá' bi' jinu'u —nacuí nu xña'a bi' jì' Jesús.

⁸ Li' nguxacuí Jesús cha' jì':

—Tyatsu' nu'u slo na', Satanás —nacuí—. Lo quityi jì' ycuí' Ndyosi ndi'ya nchcui': “Sca ti jì' ycuí' Ndyosi nu Xu'na ma cua'ni tlyu ma jì', sca ti cha' jì' ycuí' Ni nga'a cha' taquiya' ma nde chalyuu”. Si'i loo nu'u tyu stì' na' lacua —nacuí Jesús jì'.

⁹ Li' ndyaa lo'o nu xña'a bi' jì' Jesús nde quichi Jerusalén, ngusacuí jì' Jesús ndyaa ca que laa tonu bi'. Lo'o li' xa' nchcui' nu xña'a bi' lo'o yu:

—Si chañi cha' nu sca ti Sñi' ycuí' Ndyosi laca nu'u —nacuí—, xtyú lo'o nu'u jì' ycuí' ca nu'u ca chcu'a re.

¹⁰ Lo quityi jì' ycuí' Ndyosi ndi'ya nchcui':

Culo ycuí' Ndyosi cña jì' xca jì' Ni cha' ña'asii ngu' jinu'u.

¹¹ Lo'o ya' ti xca xatu ngu' jinu'u li', cha' ná caca quicha quiya' nu'u su tyú nu'u chu' quee.

Jua'a nscua lo quityi jì' ycuí' Ndyosi —nacuí nu xña'a bi' jì' Jesús.

¹² Li' chaca quiya' nguxacuí Jesús cha' jì' nu xña'a bi':

—Lo'o jua'a ndi'ya nchcui' lo quityi jì' ycuí' Ndyosi: “Ná chcuí' cuayá' ma lo'o ycuí' Ndyosi nu Xu'na ma”, nacuí quityi.

¹³ Cua ndye nchcui' nu xña'a bi' lo'o Jesús li', lo'o ná ngua jì' tyijiloo jì' yu tsiya' ti. Hora ti ndu'u nu xña'a bi' ndyaa li'; ca tiya' la caja ñi'ya caca nu tyijiloo jì' Jesús, ngua ti'.

Cua nguxana Jesús ndyu'ni cña jì' ycuí' Ndyosi ca Galilea

¹⁴ Li' ngxtyuu Jesús ndyaa nde loyuu su cuentya Galilea chaca quiya'. Tlyu tsa chacuayá' ngujui jì' Jesús xqui'ya Xtyi'i ycuí' Ndyosi, ña'a cuayá' tyucui ña'a loyuu ca bi' ndañi nchcui' ngu' cha' jì' yu.

¹⁵ Lcaa quichi su ndya'a yu nda yu cha' lo'o ngu' ca ne' laa jì' ngu' judío, lo'o jua'a lcaa ñati ngua'ni chi' ngu' loo Jesús.

Lo'o ndi' Jesús nde quichi Nazaret

¹⁶ Li' ndyalaa Jesús nde quichi Nazaret, su nguluu yu. Lo'o ndyalaa tsa nu ndi' cña' ngu', li' ndyaa yu ne' laa jì' ngu', cha' xcui' jua'a ndu'ni yu tsa bi'. Li' ndatu Jesús cha' chcuí' yu lo quityi nu nscua cha' jì' ycuí' Ndyosi;

¹⁷ quityi nu nguscua jyo'o Isaías, bi' laca quityi nu nda ngu' jì' Jesús cha' chcuí' yu lo. Li' nguscana Jesús quityi bi', ngulana macala nscua cha' nu nchcui' ndi'ya:

¹⁸ Cua ngulacua ycuí' Ndyosi nu Xu'na na jna', nacuí lo quityi bi'.

Cua ngua'a loo Ni jna', bi' cha' cua ndi' Xtyi'i ycuí' Ndyosi lo na', cha' chcuí' na' cha' tso'o lo'o ngu' ti'i.

Cua nda Ni jna' lijya cha' cua'ni cho'o na' tyiquee ñati nu xñi' tsa ti', nacuí lo quityi bi'.

Ntsu'u cha' chcuí' na' lo'o ngu' nu laca preso jì' nu xña'a, cha' cua tyu'u ti ngu' ya' nu xña'a bi'.

Ta na' xee nu tyu'u ne' cresiya jì' ñati nu ndyacu' hique ngu'.

Lo'o lya' tsa ti' ngu' jì' tya'a ngu' ni, li' ta na' chacuayá' jì' ngu' cha' tyu'u ngu' laja ti.

¹⁹ Na lijya ti na' cha' chcuí' na' lo'o ngu', cha' cua ndyalaa tyempo tso'o la nu nda ycuí' Ndyosi nu Xu'na na jì' ngu'.

Jua'a nscua lo quityi su nchcui' Jesús.

20 Li' nguxcatya'a Jesús quityi bi', xa' ndya yu quityi bi' ji'i xirta ne' laa bi', xa' ndyaa tucua Jesús li'; pana lcaa ngu' nu ndi'i ne' laa bi' ña'a tsa ngu' ji'i yu.

21 Li' nguxana Jesús nda yu cha' lo'o ngu':
—Hasta juani cua ndu'u tucua cha' bi' su ntucua ycui' ma, cha' nu ndyuna ca ti ma —nacui Jesús.

22 Ndube tsa ti' ngu' ña'a ngu' ji'i Jesús cha' tso'o tsa nchcui' yu, jua'a ndiya tsa ti' ngu' cha' nu nda yu lo'o ngu'. Ndi'ya cha' nu nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' ji'i yu li':

—¿Ha si'i ca sñi' José laca yu re? —nacui ngu'

23 Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Ná tyiquee' tiya' la xi ta ma cha' re lo'o na': “Si nu jo'o laca nu'u, cua'ni nu'u jo'o ji'i ycui' ca lacua”. Lo'o jua'a ná tyiquee' ñacui ma jna': “Cua ndyuna ya cha' ji'i lcaa cña tonu nu ngua'ni nu'u nde quichi Capernaum bi'”, ñacui ma. “La cui' jua'a cua'ni nu'u nde quichi tyi na lacua, cha' ña'a ya xi”, ñacui ma 'na li'.

24 Ta na' sca cha' liñi lo'o ma lacua —nacui Jesús—. Macala su chcui' sca ñati cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o ngu' tya'a quichi tyi yu, ná taquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcui' yu, cha' la cui' tya'a quichi tyi ngu' laca yu.

25 Tyempo lo'o nguti'i jyo'o cusu' Elías chalyuu —nacui—, ntsu'u ti' ma cha' cua nteje tacui sna yija ntucua scuá co' nu ná ngua'ya tyo tsiya' ti; tlyu tsa jbi'ña ngua tyucui ña'a chalyuu li'. Tyuu tsa tya'a nu cuna'a ti'i nguti'i loyuu re tyempo bi';

26 pana nda ycui' Ndyosi ji'i Elías cha' tsa yu slo sca ti nu cuna'a ti'i nu ndi'i nde quichi Sarepta, sca quichi tyijyu' la nde loyuu su cuentya Sidón. Ná ndyaa Elías slo ni sca nu cuna'a ti'i tya'a quichi tyi ngu' Israel.

27 La cui' jua'a ngua lo'o nguti'i jyo'o Eliseo. La cui' tyempo bi', nguti'i tsa ngu' quicha nu ngutsu' cuaña' nde loyuu re; pana ni sca ngu' bi', ná ndyaca tso'o ngu' ji'i quicha bi'. Sca ti nu Naamán bi', sca ti nu bi' ndyaca tso'o; sca ngu' xa' tsu' ngua yu, cha' loyuu su cuentya Siria laca su ngutu'u yu —nacui Jesús ji'i ngu' bi'.

28 Laja lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús su ndi'i ngu' ne' laa bi', ngua ñasi' tsa ngu' bi' li'.

29 Lo'o li' ndyatu ngu' ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús, ngulo'o ngu' ji'i yu cha' tyu'u yu ca to' quichi. Li' ntejeya' ngu' ji'i Jesús, ntojolaqui ngu' ji'i yu ña'a cuayá' ndyalaa ngu' lo'o yu ca to' cua'a, sca to' yuu nu ntsu'u to' quichi bi'. Ngua ti' ngu' cha' xtyú ngu' ji'i yu tsa yu nde chcua'a,

30 pana tso'o ca ti ndu'u Jesús ya' ngu'; ntejetacui yu laja ngu', ndyaa yu li'.

Sca ñati nu ngusñi cui'i cuxi ji'i

31 Li' cua ndi'i Jesús nde quichi Capernaum, sca quichi nu ndi'i nde loyuu su cuentya Galilea bi'. Nu lo'o ngua tsa nu ndi'i cña' ngu', li' nguxana Jesús ngulu'u yu ji'i ngu' ca ne' laa ji'i ngu'.

32 Ndube tsa ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' tso'o nu nda Jesús lo'o ngu'. Ngua ti' ngu' cha' tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'i yu lo'o nchcui' yu lo'o ngu'.

33 Ca ne' laa bi' ntsu'u sca nu qui'yu nu ngusñi sca cui'i cuxi ji'i. Cuii tsa ngusi'ya nu quicha bi' ji'i Jesús lo'o na'a cha' lijya yu nde ne' laa:

34 —¿Ni cña cua'ni nu'u ca nde, Jesús Nazaret? —nacui nu qui'yu quicha bi'—. ¿Ha na cua nti' nu'u cua'ni tye nu'u cha' 'na tsiya' ti? Nslo tso'o na' jinu'u, cha' ycui' nu lubii laca nu'u; cua nda ycui' Ndyosi jinu'u lijya ca nde.

35 Ngua'a Jesús cha' ji'i nu quicha li'; ngulo yu cña ji'i cui'i cuxi bi', cha' nga'aa cua'ni cuxi lo'o yu quicha bi'.

—Chca'a ti nu'u —nacui Jesús—. Nga'aa cua'ni xña'a cui'i lo'o nu'u.

Li' nguxlyú nu cui'i cuxi bi' ji'i yu quicha nde loo su ndi'i ngu' quiña'a bi'. Lo'o li' ndu'u nu cui'i cuxi bi' ndyaa, nga'aa ngua'ni cuxi lo'o nu quicha bi' li'.

36 Ngulacua tsa ti' ngu' li', nguxana nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Macala ngujui cha' nu nchcui' Jesús cua? —nacui ngu'—. ¿Ni cha' laca cha' tso'o tsa ngujui chacuayá' ji'i yu cua cha' culo yu cña ji'i cui'i cuxi? Hora ti nduna cui'i cuxi cha' nu nchcui' yu lo'o, ndu'u cui'i bi' ndyaa li' —nacui ngu' ji'i tya'a ngu'.

37 Bi' cha' nguañi cha' bi' tyucui ña'a loyuu ca bi', nchcui' tsa ngu' cha' ji'i Jesús li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i xtya'a laa Simón Pedro

³⁸ Li' ndu'u Jesús nde ne' laa, ndyaa yu to' tyi Pedro. Quicha tsa xtya'a laa Simón Pedro bi', cha' tlyu tsa tyique' ngusñi ji'i ma'. Tya'na tsa nchcui' ngu' lo'o Jesús cha' tsaa na'a xi ji'i ma'.

³⁹ Ndu ti Jesús slo ma' ña'a tsa yu ji'i ma'. Li' ngua'a yu ji'i tyique' bi', cha' tyu'u tyique' ji'i ma'. Hora ti ndaca'a ma', ngua'ni cña ti' ma' cha' caja xi na cacu ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i tyuu tya'a ngu' quicha

⁴⁰ Lo'o ndyaa cuichaa, li' ndyaa lo'o ngu' ji'i lcaa tya'a ngu' nu quicha tsa cha' ngusñi tyuu lo quicha ji'i ngu', ndyalaa ngu' ca slo Jesús. Li' ngusta ya' Jesús hichu' ngu' quicha cuentya scaa ti ngu'. Hora ti ndyaca tso'o ngu' li'.

⁴¹ Lo'o jua'a ngutu'u cui'i cuxi ji'i tyuu tya'a ngu' quicha bi' li'. Ndu'u si'ya cui'i bi' lo'o ndu'u ji'i ngu':

—Sca ti nu'u laca Sñi' ycu' Ndyosi —nacu' cui'i bi' ji'i Jesús.

Li' ngua'a Jesús chacuayá' ji'i cui'i cuxi cha' nga'aa chcu' bi' tsiya' ti. Cua ndyuloo cui'i bi' ji'i Jesús, cha' la cui' Cristo nu cua nda ycu' Ndyosi ji'i lijya chalyuu laca yu bi'.

Nda Jesús cui' lo'o ngu' ca nde Galilea

⁴² Lo'o nguxee chaca tsa, li' ndu'u Jesús ndyaa yu ca chaca se'i su tyi'i ycu' ti yu ca ne' quixi'. Ngulana tsa ngu' ji'i li', ña'a cuayá' nquije ji'i ngu' macala su nga'a yu. Ngua ti' ngu' tatsaa ngu' ji'i Jesús cha' nga'aa tsaa yu xa' se'i.

⁴³ Li' nacu' Jesús ji'i ngu':

—Lo'o nde xa' quichi' ntsu'u cha' ta na' cha' tso'o nu ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati, cha' cua ndyalaa tyempo cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ñati chalyuu. Bi' laca cña nu cua nda Ni jna' lijya cha' chcu' na' cuentya ji'i ycu' Ni.

⁴⁴ Jua'a ti ndya'a Jesús lcaa ne' laa ji'i ngu' ca nde Galilea, nda yu cui' lo'o ngu'.

5

Nguxtyucua Jesús ji'i ngu' lo'o ndyaa ngu' cuta cualya

¹ Ngua sca tsa ndyaa Jesús to' tayu' Gensaret. Tyuu tsa tya'a ñati lca'a ji'i yu. Li' tachaa tsa ndi'i ngu' ca su ndu yu to' tayu' bi', cha' ngua ti' ngu' cuna ngu' lo'o nchcui' yu cha' ji'i ycu' Ndyosi.

² Cua na'a Jesús su ndacui tucua tya'a yaca ni'i sube ti ca to' tayu' bi'. Ná tucui nga'a ne' yaca ni'i sube bi' tsiya' ti, pana cacua ti bi' ndu ngu' ngui' ngu' taraya ji'i ngu', cha' cua ndye ngua'ni ngu' cña.

³ Li' ndyatí Jesús ne' sca yaca ni'i ji'i Simón, nchcui' lo'o yu cha' tucuni'i yu ji'i yaca ni'i cha' tsaa ca lo hitya la xi. Ndyaa tucua Jesús nde siyu' ti yaca ni'i bi', li' nguxana Jesús nclyu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu' quiña'a bi'.

⁴ Lo'o cua ndye ngulu'u Jesús ji'i ngu', li' nacu' ji'i Simón:

—Yaa ma' lo'o yaca ni'i re ca su clyaa la hitya. Ca bi' cu ma' taraya cha' caja cualya ji'i ma' —nacu' Jesús.

⁵ Li' nguxacu' Simón cha' ji'i:

—Cusu' —nacu'—, tyucui talya nguta'a ya lo tayu' ngu' ya taraya; ni sca na ná ngujui ji'i ya tsiya' ti. Pana si jua'a culo nu'u cña 'na, tsaa ya ca su nacu' nu'u cha' cu ya taraya cajua —nacu' Simón li'.

⁶ Li' jua'a ngua'ni Simón lo'o tya'a yu, lo'o quiña'a tsa cualya ngujui ji'i ngu' li'. Xqui'ya cha' quiña'a tsa cualya ndyatí ne' taraya ji'i ngu', hasta ngutaa' taraya ji'i ngu' li';

⁷ bi' cha' ngua'ni ya' ngu' ji'i tya'a ngu' nu nga'a ne' chaca yaca ni'i bi', cha' caa ngu' xtyucua ngu' ji'i. Hora ti yaa ngu' li', ndojolaqui ngu' taraya ngutsa'a ne' ntsu'u cualya, cha' su'ba ngu' ji'i ne' yaca ni'i. Xi tya lyiji cha' clyu'u tyucuaa yaca ni'i bi' ne' hitya xqui'ya cualya bi'.

⁸ Lo'o na'a Simón Pedro lcaa cualya bi', ngua cuayá' ti' yu cha' xqui'ya Jesús ngujui cualya ji'i ngu'. Hora ti ndyatú stí' yu loo Jesús li', nchcui' yu lo'o:

—Tyu'u clyu' nu'u nde slo na', Xu'na —nacu' Simón ji'i—. Ntsu'u tsa xqui'ya na' cha' ñati chalyuu ti laca na'.

⁹ Ndube tsa ti' Simón, lo'o jua'a tya'a ndya'a yu ne' yaca ni'i ndube tsa ti' ngu', xqui'ya cha' quiña'a tsa cualya ngusñi ca ti ngu'.

10 Lo'o tyucuaa nu qui'yu sñi' Zebedeo nu nga'a ne' chaca yaca ni'i bi', nu naa Jacobo lo'o nu naa Juan ni, lo'o ngu' bi' ndyutsii tsa ngu'; la cui' tya'a ndya'a Simón cña laca ngu' bi'. Li' nchcui' Jesús lo'o Simón:

—Ná cutsii ma —nacui—. Tya tsubi' la cua laca ti cña ngua'ni ma, xcui' cña cuta cualya ngua'ni ma; pana juani, ta na' xa' cña ji'i ma, cha' caa lo'o ma ji'i xa' ñati ca slo na' —nacui Jesús ji'i Simón, jua'a ji'i tya'a ndya'a yu cña.

11 Lo'o ndyalaa yaca ni'i bi' ca to tayu' chaca quiya', li' ngxu'tyanu ngu' bi' ji'i yaca ni'i, ndu'u ngu' ndyaa ngu' lo'o Jesús li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca ngu' quicha nu ndyatsu' cuaña'

12 Lo'o ndi'i ti Jesús sca quichi, li' ndyalaa sca yu quicha slo; lye tsa ndyatsu' cuaña' yu quicha bi'. Lo'o na'a yu ji'i Jesús, hora ti ndyatú sti' yu, ndyanu tu'ba yu hasta ca lo yuu. Tya'na tsa nchcui' yu lo'o Jesús li':

—Si nti' nu'u cha' tyaca tso'o na', jlo ti' na' cha' taca jinu'u cua'ni jua'a jna' —nacui nu quicha bi'.

13 Li' ngusta ya' Jesús chu' yu su ndyatsu' cuaña' yu:

—Tyaja'a na' —nacui Jesús ji'i—. Caca lubii tyucui ña'a nu'u juani ti.

Laja lo'o nchcui' Jesús jua'a, hora ti ndatsu' quicha nu ndyatsu' cuaña' yu li'.

14 Lo'o li' nacui Jesús ji'i yu, cha' ná cacha' yu ji'i ñati ñi'ya ngua ji'i yu. Ndi'ya nchcui' lo'o yu:

—Yaa clyu nu'u chcui' lo'o sti jo'ó nu ndi'i ne' laa —nacui Jesús ji'i nu quicha bi'—. Cajua ta nu'u msta nu nacui jyo'o Moisés cha' ta na ji'i ycu' Ndyosi lo'o ndyaca tso'o na ji'i quicha nu ntsu'u ji'na. Jua'a ca cuayá' ti' ñati lo'o ycu' sti jo'ó cha' cua ngua lubii tyucui ña'a nu'u. Nga'aa ca quicha nu'u juani.

15 Lcaa tsá cua nguañi la cha' ji'i Jesús li', cha' nchcui' tsa ngu' cha' ji'i. Bi' cha' quiña'a tsa ñati ndyu'u ti'i slo Jesús, cha' cuna ngu' ña'a cha' nu nda yu lo'o ngu', cha' cua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' ji'i quicha nu ntsu'u ji'i ngu'.

16 Pana ntsu'u quiya' ndu'u Jesús ndyaa yu ca ne' quixi', ca su caca tyi'i yu ycu' ti

yu, cha' chcui' yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu ca bi'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca ñati nu nchcui' tyucui tyucui ña'a yu

17 Ngua sca tsá nclyu'u Jesús cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i tyu'u tya'a ñati. Quichi tyi ngu' bi' laca lcaa quichi sube ti nu ntsu'u nde Galilea, nu ntsu'u nde Judea, nu ndi'i cacua ti quichi Jerusalén. Laja nu tsa tlyu ti ñati bi', cua ndi'i tyu'u tya'a ngu' fariseo. (Tacati tsa ycu' ngu', nti' ngu'; lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ngu' ji'i xa' ñati.) Lo'o jua'a ndi'i tyu'u tya'a mstru nu ngulu'u cha' jo'ó ne' laa. Ngua tii lcaa ngu' nu ndi'i ca bi', cha' ycu' Ndyosi laca nu nxyucua ji'i Jesús lo'o ndyu'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' quicha.

18 Li' ndyalaa lo'o ngu' ji'i sca nu quicha nu ntsiya ne' catya, cha' cua nchcui' tyucui tyucui ña'a yu quicha bi'. Ngua ti' ngu' cha' tyatí ngu' toni'i su nga'a Jesús, cha' tsa lo'o ngu' ji'i nu quicha bi' ca su ndu' ycu' Jesús, ña'a lo'o catya ngua ti' ngu'.

19 Pana ná ngujui ñi'ya nu tyatí ngu' lo'o nu quicha bi' ni'i, cha' tachaa tsa ndi'i ñati; bi' cha' ndyacu' ngu' nde que ni'i. Li' ngulotsu' ngu' cuxi'ña, ngucha ngu' yaca que ni'i, cha' jua'a ngujui ñi'ya nda'ya ngu' ji'i nu quicha bi' liñi ca su nga'a Jesús cla'be la su ndi'i ñati.

20 Lo'o ti ngua cuayá' ti' Jesús cha' jlyu tsa ti' ngu' bi' ji'i, bi' cha' nacui ji'i yu quicha bi':

—Cusu' —nacui—, na cua ngua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi jinu'u ji'i qui'ya nu ntsu'u jinu'u —nacui Jesús ji'i yu quicha bi'.

21 Li' ngulacua tsa ti' ngu' mstru cha' jo'ó lo'o ngu' fariseo: “¿Tilaca laca nu qui'yu re? ¿Ni cha' laca re? Cuxi tsa nchcui' yu cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o nchcui' yu jua'a”, nclyacua ti' ngu'. “Ná taca ji'i sca ñati chalyuu ñi'ya nti' yu re, ná taca cua'ni clyu ti' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati; sca ti ycu' Ndyosi taca ji'i Ni cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati.” Jua'a nclyacua ti' ngu'.

22-23 Cua jlo ti' Jesús ni cha' laca nu nclyacua ti' ngu'. Li' nchcuane yu ji'i ngu' bi':

—¿Ni cha' laca nti' ma jua'a? ¿Ha nti' ma cha' tucui la laca si ñacu' na' ji'i nu quicha cua cha' cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i yu? ¿Ha nti' ma

cha' yala la caca si ñacui na' ji'i nu quicha: "Tyatu clya nu'u tya'a nu'u"? ¿Ni cña yala la cua'ni na' cuentya ji'i yu cua lacua?

²⁴ Cua nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma cha' cua nda ycu' Ndyosi chacuayá' jna', cha' cui'ya na' cha' clyu ti' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati laja lo'o ndi'i na' nde chalyuu —nacui Jesús—. Xqui'ya cha' bi' cua nda Ni 'na lijya nde chalyuu cha' caca na' ñati.

Li' xa' nchcui' Jesús lo'o nu qui'yu nu nchcu' tyucui tyucui ña'a yu:

—Nde laca cha' nu nda na' lo'o nu'u —nacui Jesús ji'i yu—, tyatu clya nu'u juani cha' tyaa nu'u nde to' tyi nu'u; tyaa lo'o nu'u ji'i catya su ngustii nu'u juani.

²⁵ Hora ti ndyatü yu quicha bi', laja lo'o na'a lcaa ñati bi' ji'i. Li' ndyaa lo'o yu ji'i catya su ngustii yu tsa la. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu lo'o ndu'u yu ndyaa yu, bi' cha' ndyu'ni tlyu yu ji'i ycu' Ndyosi.

²⁶ Ndube tsa ti' ngu' ca su ndi'i ti ngu', li' lcaa ngu' ca bi' ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi:

—Bilya ña'a na cha' ngua'ni ycu' Ndyosi sca cha' tlyu tsa lo cua —nacui ngu' ji'i tya'a ngu'.

Na ntsij ti ngu' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' jua'a.

Ngusi'ya Jesús ji'i Leví cha' tya'a yu lo'o

²⁷ Ca tiya' la lo'o ndyaa Jesús xi lquichi, li' na'a yu ji'i sca ñati ca su ntucua yu nclyo yu cña cña loo ngu'; Leví naa nu qui'yu bi'. Cña laca yu cha' culo yu cña ji'i ñati cuentya ji'i ngu' xa' tsu'. Li' nacui Jesús ji'i yu:

—Tyaa lca'a nu'u jna' —nacui.

²⁸ Li' ndyatü Leví, nguxtyanu yu cña ji'i yu cha' tya'a yu lo'o Jesús li'.

²⁹ Tiya' la li' ngua'ni Leví sca ta'a tlyu ca to' tyi yu, cha' cua'ni chi yu loo Jesús. Lo'o jua'a ndyalaa tyuu tya'a ngu' slo, tya'a ndyu'ni Leví cña nclyo cña cña loo ñati; jua'a ndi'i xi xa' la ñati.

³⁰ Li' nguxana ngu' fariseo nu tacati tsa ndu'ni ngu', nti' ngu', lo'o nu mstru cha' jo'ó bi', nguxlyú ngu' cha' hichu' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús.

—¿Ni cha' laca cha' stu'ba ti ndacu ma tyaja, stu'ba ti nga'a ma lo'o ngu' cuxi cua? —nacui ngu'—. Msu ji'i ngu' xa' tsu' laca ngu' cua, nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cña cña

loo ñati. Lo'o jua'a ntucua xi xa' la ngu' nu ndya'a calle ti.

³¹ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Ñati nu tso'o tyucui ña'a, ná clyana ngu' bi' ji'i sca nu jo'o; ngu' quicha laca nu ndyaana ji'i sca nu jo'o —nacui—.

³² Lo'o jua'a na', ná lijya na' cha' culana na' ji'i ñati nu nclyacua ti ti' cha' tso'o tsa ycu' ca ngu'; na cua lijya na' cha' chcu' na' lo'o ngu' cuxi, cha' culochu' ngu' qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'.

Ca chaa ti' ngu' laja lo'o ndi'i Jesús chalyuu

³³ Li' nchcuane ngu' ji'i Jesús:

—Lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Juan, lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i ngu' fariseo, ¿ni cha' lu'ba ti nchcui' ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi? Lo'o jua'a ná ndacu ngu' tyaja tsa bi' lo'o nchcui' ngu' lo'o Ni. Pana ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u ni, xa' ña'a ndu'ni ngu' bi'; xcui' tso'o tsa ndacu ngu', xcui' tso'o tsa ndyi'yu ngu' —nacui ngu' ji'i Jesús.

³⁴ Ndi'ya nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi' li':

—Lo'o caja clyo'o ngu' ni, ndacu ngu' nu ndya'a lo'o ji'i cutsii; ná ndi'i ngu' ntyute' ti ngu' tsa bi', nu lo'o ndi'i ngu' lo'o cutsii —nacui Jesús—.

³⁵ Pana nu lo'o tyalaa tsa nu tyaa lo'o ngu' ji'i cutsii, li' ná cacu ngu' tya'a tso'o cutsii; caca xñi'i ti' ngu' li'. La cui' jua'a chaa ti' tya'a tso'o na' juani, pana caca xñi'i ti' ngu' nde loo la —nacui Jesús li'.

³⁶ Lo'o li' nda Jesús cui re lo'o ngu':

—Ná nsa'be ngu' sa yu'be ste' cucui ngu' cha' calya lo'o sca late' cusu ji'i ngu'. Si jua'a cua'ni ngu', ná tyanu tso'o late' cucui bi' li', tyati' jlyacua su ngalya bi'; lo'o nu yu'be late' bi', ná stu'ba xee loo lo'o nu late' cusu bi'.

³⁷ Lo'o chaca cha' ni —nacui Jesús ji'i ngu'—, ná nsu'ba ngu' ji'i lcui nu chca ndyu'u ti ne' tyaca' cusu'. Si su'ba ngu' ji'i ne' tyaca' cusu', yala ti catsu se'i tyaca' bi'; clya'a tyaca', tye lcui tyalú li'.

³⁸ Ne' tyaca' cucui tyu'ú lcui lo'o chca ndyu'u ti.

³⁹ Pana lo'o cua ndyi'o ngu' lcui nu cua cusu', ná nti' ngu' co'o ngu' lcui nu chca

ndyu'u ti. “Tyixi la ndyi'yu lcui nu cua cusu' bi'”, ñacu'i ngu'.

Jua'a ngua cha' nu nda Jesús lo'o ngu'.

6

Ná ndiya ti' ngu' cña nu ngua'ni tya'a ndya'a Jesús

¹ Lo'o ngua sca tsá nu ndi'i cña' ngu', li' ndya'a Jesús tyucui'i, li'ya yu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, nteje tacui ngu' su nscua xtya trigo ji'i ñati. Laja lo'o nteje tacui ti ngu', ngusuu ngu' xi si'yu trigo. Li' ngusatá ngu' ji'i tyuu ya' ti ngu' cha' tyalú si'yu trigo bi'; ndyacu ngu' xi si'yu li'.

² Lo'o li' ntsu'u xi ngu' fariseo nu ndya'a lca'a ji'i ngu' bi', nu lye tsa nchcui' lo'o ngu' taju ji'i Jesús:

—¿Ni cha' laca ndyu'ni ma cña jua'a, cha' ngusuu ma si'yu trigo cua? ¿Ha ná jlo ti' ma cha' tsá tacati laca juani? Ná ntsu'u chacuayá' ji'na cua'ni na cña tsá tacati —nacui' ngu' fariseo bi'.

³ Li' nguxacu'i Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—¿Ha bilya chcui' ma lo quityi ji'i ycu'i' Ndyosi su nscua ñi'ya nu ngua'ni jyo'o David sa'ni? —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Ngua sca tsá ntyute' tsa yu, lo'o jua'a ntyute' tsa lcaa ngu' tya'a ndya'a yu.

⁴ Jlo ti' yu cha' ntucua xlyá nu laca msta ji'i ycu'i' Ndyosi lo mesa ne' ni'i nu cuentya ji'i ycu'i' Ni cajua. Bi' cha' ndyaa ngu' ne' ni'i bi'; ndyacu ngu' xlyá bi', masi ná ntsu'u chacuayá' cacu cua ña'a ca ñati ji'i, cha' sca ti ji'i ngu' sti jo'ó ntsu'u chacuayá' ndacu ngu' xlyá bi' —nacui' Jesús ji'i ngu'.

⁵ Lo'o li' chaca cha' nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Lo'o na' nu cua nda ycu'i' Ni li'ya cha' caca na' ñati ni, laca na' loo, masi tsá nu ndi'i cña' ngu'.

Sca yu quicha nu nchcu' ya'

⁶ Ngua chaca tsá ta'a, tsá tacati ji'i ngu', li' ndya'a Jesús ca ne' laa. Ca bi' ndyaa tucua yu, li' nguxana nlyu'u yu cha' ji'i ycu'i' Ndyosi ji'i ñati. Ca bi' nga'a sca ñati nu ngüityi ya' yu la'a tsu' cui' ji'i yu.

⁷ Lo'o jua'a nga'a ngu' mstru cha' jo'ó ne' laa bi', lo'o ngu' fariseo nga'a lo'o. Ña'a tsa ngu' bi' ji'i Jesús, si cua'ni Jesús jo'o ji'i

nu quicha bi' tsá tacati; nlyana ngu' cha', ñi'ya caca sta ngu' qui'ya ji'i.

⁸ Pana hora ti ngua cuayá' ti' Jesús lcaa ña'a cha' nu nlyacua ti' ngu'. Li' nacui' Jesús ji'i yu nu nchcu' ya' bi':

—Tyatu clyá nu'u, yaa tyu cla'be laja ngu' jua —nacui' Jesús ji'i nu quicha bi'.

Li' ndyatu yu quicha bi', ndyaa yu cajua su nacui' Jesús ji'i yu.

⁹ Li' nda Jesús sca cha' lo'o nu ngu' nu ndu'ni ti cha' tacati bi':

—¿Ni cña tso'o la cha' cua'ni na tsá tacati lacua? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—. ¿Ha sca cña tso'o cua'ni na li'? ¿Ha tso'o la cua'ni na sca cña cuxi li', nti' ma? —nacui'—. ¿Ha tso'o la si cua'ni lyaá na ji'i ñati tsá bi', cha' ná cajaa ngu' li'? ¿Ha tso'o la nti' cu'ma masi ta na chacuayá' cajaa ñati li'? —nacui' Jesús ji'i ngu'.

¹⁰ Li' nguxña'a Jesús ji'i lcaa ñati nu ndi'i cacua ti slo, nchcui' lo'o nu quicha bi' li':

—Xquiñi nu'u ya'.

Jua'a ngua'ni yu bi', li' hora ti ndyaca tso'o ya' yu.

¹¹ Li' ngunasi' tsa nu ngu' nu ndu'ni cha' tacati bi', nguxana ngu' nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu':

—¿Ñi'ya cua'ni na cha' cua'a na ji'i yu jua cha' nga'aa cua'ni yu jua'a? —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu' li'.

Ngusubi Jesús ji'i tii tyucuaa tya'a ñati nu ca tsa'a ji'i

¹² Tyempo bi' ycu'i' ti Jesús ndyaa sca ca'ya cha' chcui' lo'o ycu'i' Ndyosi Sti yu. Tyucui' talya ngua'a yu nchcui' yu lo'o ycu'i' Ndyosi li'.

¹³ Lo'o nguxee chaca tsá, li' ngusi'ya yu ji'i ñati nu ndya'a lo'o yu cha' tyaa ngu' slo yu. Li' ngusubi yu ji'i tii tyucuaa tya'a ngu'; nda yu chacuayá' ji'i nu ngu' bi', cha' tsaa culu'u ngu' ji'i xa' ñati.

¹⁴ Ndi'ya naa xtañi ngu' nu ngusubi Jesús ji'i nu ngua tya li': Simón, nu ngusta Jesús chaca xtañi Pedro naa yu, bi' laca tsaca ngu'; jua'a Andrés tya'a ngula Simón, jua'a Jacobo, jua'a Juan, jua'a Felipe, jua'a Bartolomé,

¹⁵ jua'a Mateo, jua'a Tomás, jua'a chaca Jacobo sñi' Alfeo, jua'a chaca Simón nu laca ji'i taju ngu' cananista,

16 jua'a Judas tya'a Jacobo, jua'a Judas Iscariote nu cujui' cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' cuxi ca tiya' la; jua'a naa ngu' nu cua ngusubi Jesús ji'i.

Ngulu'u Jesús ji'i quiña'a tsa ñati

17 Li' nguxtyuu Jesús ngua'ya sii' cua'a bi' lo'o nu taju ñati bi' ji'i, nguti'i xi nde sca su nati' lo'o nu tyuu tya'a ñati nu ndyaca tsa'a ji'i bi'. Lo'o jua'a ndyalaa quiña'a tsa xa' la ñati slo Jesús, ngu' nu ndu'u loyuu su cuentya Judea, lo'o jua'a ngu' nu ndu'u nde quichi Jerusalén, lo'o jua'a ngu' nu ndu'u to' tyujo'o su ndi'i quichi Tiro, su ndi'i quichi Sidón. Cua ndyalaa ngu' ca bi', cha' cuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu'; jua'a nti' ngu' cha' cua'ni Jesús jo'o ji'i quicha nu ntsu'u ji'i ngu'.

18 Lo'o nu ñati nu ngusni cui'i cuxi ji'i ni, lo'o ngu' bi' nti' ngu' cha' tyaca tso'o ngu'.

19 Lcaa ngu' bi' nti' ngu' sta ya' ngu' chu' Jesús; nti' ngu' cha' cua'ni yu jo'o ji'i lcaa ñati quicha bi', xqui'ya cha' tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'i yu. Ndyaca tso'o lcaa ngu' quicha bi' li'.

Ñi'ya nu ngulu'u Jesús ji'i ngu' nu ngua'a sii' cua'a

20 Nguxña'a Jesús ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, li' nguxana nchcui' yu lo'o ngu' ndi'ya:

—Tso'o ntsu'u tyiquee cu'ma masi ti'i ti ndi'i ma nde chalyuu —nacui—. Ycui' Ndyosi laca nu ña'asi' ji'i ma, cha' bi' nu laca Xu'na ma.

21 'Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee cu'ma masi ñi'ya nti' si ntyute' tsa ma juani, cha' lye tsa nti' ma cuna ma sca cha' liñi —nacui—. Ca tiya' la, li' caca tyaala' ti' ma.

'Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee cu'ma masi xñi'i ti ti' cu'ma ndi'i ma chalyuu juani, cha' ca tiya' la ca chaa ti' ma li' —nacui' Jesús—.

22 'Lo'o jua'a tso'o ti caca tyiquee cu'ma masi ti'i ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ma, masi culo'o ngu' ji'i ma ca su ndi'i ma, masi suba' tsa chcui' ngu' lo'o ma, masi hasta nga'aa nti' ngu' chcui' ngu' lo'o ma, xqui'ya cha' jlya ti' ma jna', na' nu cua nda Ni lijya'a cha' caca na' ñati;

23 tso'o tsa caca tyiquee ma li', caca chaa ti' ma, masi cua'ni ngu' lcaa cha' lya' ti' lo'o

ma jua'a. Ná cube ti' ma, cua laca ndyu'u co'o ycui' Ndyosi sca cha' tso'o nu cua tlyu xi nu tyacua ji'i scaa ma ca su ntucua ycui' Ni —nacui' Jesús li'—. La cui' jua'a ngua tya sa'ni la, cha' lya' tsa ti' jyo'o cusu' ji'i ñati nu ngua tu'ba ji'i ycui' Ndyosi cha' nchcui' Ni lo'o ñati —nacui' Jesús—.

24 'Pana tya'na tsa cu'ma ngu' culiya'; masi chaa tsa ti' ma nguicha', cua laca ti tyempo caca chaa ti' ma —nacui—.

25 'Lo'o jua'a tya'na tsa cu'ma nu tso'o tsa nguaala' ti' ma nde chalyuu juani, cha' quiña'a tsa cha' caca nu lyiji ji'i ma nde loo la —nacui' Jesús—.

'Lo'o jua'a tya'na tsa cu'ma nu lye tsa nxyi' lo'o ma ji'i tya'a ñati ma; ca tiya' la, li' lo'o cu'ma xi'ya ma cha' lye tsa caca xñi'i ti' ma —nacui' Jesús—.

26 'Lo'o jua'a tya'na tsa cu'ma lo'o tso'o tsa nchcui' lcaa ñati ji'i ma. La cui' jua'a ngua'ni jyo'o cusu' ji'i ma nu ngua sa'ni, cha' tso'o tsa nchcui' ngu' ji'i ngu' nu nchcui' cha' cui'ni ti ji'i ycui' Ndyosi lo'o ngu'; ndiya tsa ti' ngu' ji'i cha' cui'ni bi'.

Jua'a ngulu'u Jesús ji'i lcaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

Tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a cusuu na

27 Tya nchcui' la Jesús li':

—Ndi'ya chcui' na' lo'o cu'ma nu tyaja'a ma cua'a jyaca ma ji'i cha' nu nchcui' na': Tso'o ti tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a cusuu ma, tso'o ti cua'ni ma lo'o ñati nu ti'i ti' ña'a ngu' ji'i ma.

28 La cui' tso'o ti chcui' ma lo'o ñati nu nda qui'ya ji'i ma, jua'a chcui' ma lo'o ycui' Ndyosi cuentya ji'i ñati nu nchcui' cha' suba' lo'o ma.

29 Lo'o qui'ji' ngu' ndacu' hique ma, li' xtyacui ma ta ma chaca tsu' saca' ma cha' qui'ji' ngu' ji'i ma chaca quiya' li'. Lo'o xlyaa sca ñati late' tonu tu'ba nu nchcu' ma, li' ta ma chacuayá' cha' lo'o camxa ji'i ma qui'ya ngu' tsa' ngu'.

30 Ta ma ji'i ngu' na laca nu jña ngu' ji'i ma; lo'o qui'ya ngu' sca na ji'i ma, nga'aa jña ma ji'i chaca quiya'.

31 Nga'a cha' cua'ni tso'o ma lo'o ngu', si nti' ma cha' tso'o ti cua'ni ngu' lo'o ma.

³² 'Jlo ti' na' cha' tso'o ntsu'u tyiquee mā ña'a mā jil'i cua laca ti ñati nu jua'a tso'o nti' ngu' ña'a ngu' jil'i mā; pana lo'o ñati cuxi, taca jil'i ngu' cua'ni ngu' tsa lo cua ti cha'. Cua nti' Ni cha' ña'a tso'o mā jil'i cua ña'a ca ñati, ni si'i sca ti jil'i tya'a tso'o ti mā.

³³ Lo'o jua'a ndu'ni mā cha' tso'o lo'o ñati nu cua ngua'ni sca cha' tso'o lo'o mā; pana lo'o ñati cuxi, taca jil'i ngu' cua'ni ngu' la cui' jua'a. Cua nti' Ni cha' cua'ni mā cha' tso'o lo'o cua ña'a ca ñati, ni si'i sca ti lo'o tya'a tso'o ti mā.

³⁴ Na ndijñi' ti mā jil'i ñati nu xtyucua sca cha' tso'o jil'i mā, nti' mā. ¿Ha tso'o tsa ndu'ni mā nti' mā li'? Lo'o ñati cuxi ni, stu'ba ti ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu', si xtyucua tya'a ngu' sca cha' tso'o jil'i ngu' li'.

³⁵ Pana nu cu'mā ni, ntsu'u cha' tyu'u tso'o tyiquee mā ña'a mā jil'i tya'a cusuū mā, cua'ni mā cha' tso'o lo'o ngu' bi'. Ta mā jñi' ngu', ná tu ti' mā si ta ngu' sca cha' tso'o jil'i mā, si ná ta ngu'. Tlyu tsa cha' tso'o tyacua jil'i mā ca slo ycu' Ndyosi si tso'o ntsu'u tyiquee mā ña'a mā jil'i ngu', cha' jua'a ndu'ni ñati nu laca sñi' ycu' Ndyosi. Lo'o ycu' Ndyosi ni, tya'na ti' Ni jil'i ngu', masi xña'a ngu', masi ná ndya ngu' xlya'be jil'i Ni;

³⁶ bi' cha' cua'ni tya'na ti' mā jil'i ngu' lacua, ñi'ya nu tya'na ti' ycu' Ndyosi Sti na jil'i ngu'.

Ná ntsu'u cha' sta ngu' qui'ya jil'i tya'a ñati ngu'

³⁷ 'Ná sta mā qui'ya jil'i tya'a ñati mā, cha' li' ná ntsu'u cha' sta ycu' Ndyosi qui'ya jil'i mā. Ná xcube' mā jil'i tya'a ñati mā, cha' li' ná ntsu'u cha' xcube' ycu' Ndyosi jil'i mā. Cui'ya mā cha' clyu ti' jil'i tya'a ñati mā, cha' li' cui'ya ycu' Ndyosi cha' clyu ti' jil'i mā.

³⁸ Ta mā cha' tso'o jil'i tya'a ñati mā, cha' li' ta ycu' Ndyosi cha' tso'o jua'a jil'i mā; tso'o tsa cuayá' ngutsa'á su'ba Ni cha' tso'o ne' cresiya jil'i mā li'. Ñi'ya nti' sca milya nu tachaa tsa nsu'ba ngu' na ne', cua nscui' ngu' jil'i cha' ca'ya ti'i la na bi', ntucua tsa tu'ba milya bi', jua'a laca lo'o cha' tso'o nu su'ba Ni ne' cresiya jil'i mā. Ñi'ya nu ndu'ni mā lo'o tya'a ñati mā, jua'a cua'ni ycu' Ndyosi lo'o cu'mā.

³⁹ Nde laca cui' nu nda Jesús lo'o ngu' li':

—Sca nu cuitiyi' ni, ¿ha taca culu'u tyucui' jil'i tya'a cuitiyi'? Ná taca. Cuxi ti caca jil'i ngu' li', stu'ba ti tyú tyucuaa ngu' sca to' cua'a li', cha' ni sca ngu' bi' ná nchca ña'a ngu' tyucui' su lijya ngu'.

⁴⁰ Sca yu cuañi' nu ndyaca tsa'a ca ti, ná tyijilo yu jil'i mstru jil'i yu; tsa bi' ti cha', lo'o tye ca tsa'a yu, li' stu'ba ti cuayá' ngua tsa'a yu lo'o mstru jil'i yu.

⁴¹ '¿Ni cha' yala tsa chcu' mā jil'i sca cha' cuxi nu ntsu'u jil'i xa' la tya'a ñati mā, masi ñi'ya nti' si laca bi' sca satya yuu ti nu ndyatí cloo ngu'? Pana ná ndube ti' mā cha' tlyu tsa cha' cuxi nu ntsu'u jil'i ycu' mā, ñi'ya nti' si laca bi' sca nguti tlyu nu ntsu'u cloo ycu' ca mā.

⁴² ¿Ni cha' laca tlyu tsa tyiquee mā cha' chcu' mā lo'o tya'a ñati mā ndi'ya: “Ta nu'u chacuayá' culo na' yuu nu ntsu'u cloo nu'u”? Jua'a ñacu' mā, masi ná ña'a mā nguti nu ntsu'u cloo ycu' ca mā. ¡Na cuiñi' mā! Clyo la tyu'u nu nguti tlyu nu ntsu'u cloo ycu' ca mā, li' taca ña'a mā tso'o la cha' culo mā satya yuu nu ntsu'u cloo tya'a ñati mā.

Nslo na jil'i sca yaca lo'o ña'a na si'yu nu nda yaca bi'

⁴³ 'Sca yaca tso'o, ná ta bi' si'yu nu ná tso'o. Jua'a sca yaca nu cua btyi ti, nga'aa ta bi' si'yu nu cacu na.

⁴⁴ Lcaa yaca nslo ngu' jil'i lo'o ña'a ngu' ni si'yu laca ndyu'u lo. Ná nsuu ngu' si'yu tyixi jil'i sca yaca quiche'; la cui' ti jua'a, ná nsuu ngu' si'yu losu' tyixi jil'i lti quiche' yane.

⁴⁵ Cua ña'a ca ñati nu tso'o tyiquee ni, tso'o tsa nchcu' ngu' bi'; lo'o cua ña'a ca ñati nu cuxi tyiquee ni, cuxi ti nchcu' ngu' bi' li'. Cua ña'a ca cha' nu ntsu'u ne' cresiya jil'i scaa ngu', jua'a nchcu' ngu'.

Tucua lo quiya' ni'i ngüiñá ngu'

⁴⁶ Tya nda Jesús chaca cui' lo'o ngu' li':

—¿Ni cha' ndu'ni tsa mā jna' cha' Xu'na mā laca na', pana ná ndaquiya' mā jil'i cha' nu nchcu' na' lo'o mā? —nacui'—.

⁴⁷ Bi' cha' ta na' sca cui' lo'o mā juani, ñi'ya laca sca ñati nu lijya ca slo na' cha' cuna yu cha' nu nchcu' na', lo'o li' ndaquiya' yu cha' bi':

⁴⁸ cua laca yu ñi'ya laca sca nu qui'yu nu ngüiñá sca ni'í. Tso'o tsa ngüiñi tyuu su ndu quiya' ni'í ji'í, cha' chu' quee tsiya' ti nscua quiya' ni'í bi'. Li' lye tsa ngua'ya tyo. Lo'o cua ndyalaa hitya yuu ca quiya' ni'í bi', cua xlya'ba ti ji'í ni'í; pana ná ngua ji'í hitya yuu bi' xlyú ji'í ni'í bi', cha' tachaa tsa ndu quiya' ni'í chu' quee bi'.

⁴⁹ Pana ndi'ya laca chaca ñati nu cua ndyuna cha' nu nchcui' na' lo'o, lo'o li' ná ndaquiya' yu ji'í cha' bi': bi' laca ñi'ya laca chaca nu qui'yu nu ngüiñá sca ni'í ji'í lo yusi ti. Ná qui'ñi ndyaa quiya' ni'í ji'í yu bi'. Lo'o li' ngua'ya tyo clyaa, ndyalaa hitya sta'a ca quiya' ni'í bi'. Li' nguxlyú hitya yuu ji'í ni'í bi', ndye tsiya' ti nguxlya'ba hitya yuu bi' ji'í.

7

Ngua'ni Jesús jo'o ji'í sca msu ji'í xu'na sendaru

¹ Lo'o ndye nchcui' Jesús lo'o ñati bi', li' ndu'u yu ndyaa yu ca quichi' Capernaum.

² Ca bi' ndi'í sca capitán nu laca loo ji'í sendaru ji'í ngu' romano. Ntsu'u sca msu ji'í nu tyaca'a tsa ji'í; pana quicha tsa nu msu bi', cua cajaa ti.

³ Lo'o cua ndyuna nu capitán bi' quiña'a cha' nu nchcui' ngu' cha' ji'í Jesús, li' nchcui' xi lo'o ngu' cusu' nu ca tyi quichi' bi', cha' tsaa ngu' chcui' ngu' lo'o Jesús cuentya ji'í, cha' ña ngu' ji'í Jesús cha' caa yu cua'ni yu jo'o ji'í msu quicha bi' ji'í.

⁴ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'. Lo'o ndyalaa ngu' bi' ca slo Jesús, li' nguxana ngu' nchcui' ngu' lo'o yu cuentya ji'í nu capitán bi'.

—Tso'o tsa nu capitán bi' —nacui' ngu' ji'í Jesús—. Ndulo tsa yu jinu'u cha' cua'ni nu'u jo'o ji'í msu quicha bi' ji'í yu —nacui' ngu'—.

⁵ Cua ngui'í tsa nu cusu' bi' ji'na cha' ndi'í yu quichi' tyi na, hasta ycu'í yu cua nda yu cñi cha' tya' laa ji'na quichi' re —nacui' ngu'.

⁶ Li' ndyaa Jesús lo'o ngu' bi'. Lo'o bilya tyalaa ngu' lo'o Jesús ca ni'í ji'í nu capitán bi', li' nda capitán ji'í xa' tya'a tso'o cha' tsaa ngu' tyacua tya'a ngu' lo'o Jesús ca tyucui' su lijya:

—Ndi'ya nchcui' nu capitán bi' —nacui' ngu' ji'í Jesús li'—: “Ná quiña'a tsa cha' culacua ti' nu'u, cusu'”, nacui, “masi ná caa nu'u to' ni'í jna'”, nacui.

⁷ “Bi' cha' ná lo'o na' ndya'a ngu' ndyiqui'ya ngu' jinu'u tsa”, nacui. “Tsa bi' ti cña nti' na', si culo nu'u cña, tyaca tso'o msu jna' jua'a ti.” Jua'a nacui nu capitán bi', cha' chcui' ya lo'o nu'u.

⁸ Chaca cha' nacui yu ji'í cua: “Lo'o jua'a na'”, nacui yu, “ntsu'u xa' ñati nu laca loo la nu nclyo cña 'na. Lo'o jua'a nclyo na' cña ji'í sendaru nu cuentya jna'”, nacui. “Tsaa ngu' lquichi 'na, si culo na' cña ji'í ngu' cha' tsaa ngu'; lijya ngu' slo na', si xi'ya na' ji'í ngu' cha' caa ngu'; hora ti cua'ni msu jna' sca cña, si culo na' cña bi' ji'í yu”, nacui nu capitán bi'. “Jua'a nu'u ni, jlo ti' na' cha' taca jinu'u culo nu'u cña cha' cati quicha bi'.” Tsa bi' ti cha' nti' capitán chcui' lo'o nu'u —nacui' ngu' tya'a tso'o nu capitán bi' ji'í Jesús.

⁹ Lo'o cua ndyuna Jesús cha' nu nchcui' ngu' lo'o, ndube tsa ti' yu. Li' nguxtyacui Jesús su ndu tyucui, nchcui' yu lo'o ñati nu ndya'a lo'o yu:

—Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o ma' juani —nacui' Jesús—, cha' bilya ña'a na' ji'í sca ñati nu jlya tsa ti' ji'í ycu'í Ndyosi ñi'ya nu jlya ti' nu capitán bi'. Tyucui ña'a nasiyu Israel re, ná ntsu'u ngu' nu jlya ti' jna' jua'a —nacui' Jesús ji'í ngu'.

¹⁰ Lo'o li' nguxtyuu tya'a tso'o nu capitán bi', ndyaa ngu' ca to' ni'í ji'í. Li' nquije cha' ji'í ngu' na'a ngu' ji'í msu quicha bi', cha' cua ndyaca tso'o.

Ngua'ni Jesús cha' chaca quiya' ndyu'ú sca yu cuañi' nu ngujui ca ti

¹¹ Tiya' la li' ndyaa Jesús sca quichi' ca su naa Naín; ndyaa nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í lo'o, lo'o jua'a quiña'a tsa xa' la ñati ndyaa ngu' lo'o.

¹² Lo'o cua ndyalaa ngu' ca to' quichi' bi', li' na'a ngu' cha' ndyaa lo'o ngu' quichi' bi' ji'í sca jyo'o cha' cua tyatsi'. Sñi' sca nu cuna'a ti' laca jyo'o bi'; cua ndyanu ma' ycu'í ti ma' nu lo'o ngujui sñi' ma', cha' nu sca ti sñi' qui'yu ma' laca yu nu ngujui bi'. Tyuu tsa tya'a ngu' quichi' bi' ndya'a ngu' lo'o ma'.

¹³ Lo'o na'a Jesús nu Xu'na na ji'i jyo'o bi', ngua tya'na ti' yu ji'i nu cuna'a ti'i xtya'a jyo'o bi'. Li' nchcui' yu lo'o ma':

—Ná xi'ya nu'u —nacui'.

¹⁴ Li' yaa Jesús cacua la slo ngu' bi', ngusta ya' yu chu' caju. Li' ndatu ngu' nu ndyi'ya ji'i jyo'o bi', nchcui' Jesús lo'o nu jyo'o bi':

—Yu cuañi' nu'u —nacui'—. Tyaca'a clya nu'u.

¹⁵ Hora ti ndaca'a nu ngua jyo'o bi', nguxana nchcui' yu lo'o ngu' li'. Xa' ndya Jesús ji'i nu qui'yu cuañi' bi' ji'i xtya'a yu li'.

¹⁶ Ndube tsa ti' lcaa ñati' ca bi' lo'o na'a ngu' ji'i yu nu ngujuii bi'. Li' nguxana ngu' ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi.

—Tlyu tsa ñati' ndyalaa slo na juani —nacui' ngu'—, bi' laca nu chcu' lcaa cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o na.

Jua'a nacui' ngu' li'. Lo'o chaca cha' nacui' ngu':

—Cua ndyalaa ycu' Ndyosi juani cha' xtyucua Ni ji'i ñati' ji'i ycu' Ni —nacui' ngu'.

¹⁷ Cua ngañi lye cha' ji'i lcaa cña tonu nu ndyu'ni Jesús tyucui' ña'a loyuu su cuentya Judea; jua'a lcaa quichi' cacua ti, lo'o bi' ngañi cha' bi'.

Nda Juan ji'i ñati' ji'i cha' tsaa ngu' ca slo Jesús

¹⁸ Ngujui cha' ji'i Juan ñi'ya nu ngua ca-jua, cha' nu ngu' cuañi' nu ndya'a lo'o Juan, bi' laca ngu' nu cua ndacha' ji'i yu.

¹⁹ Li' ngusi'ya Juan ji'i tucua tya'a ngu' tya'a ndya'a yu bi'. Ngulo yu cña ji'i ngu' cha' tsaa ngu', tsaa xcuane ngu' ji'i Jesús si chañi cha' ycu' yu laca yu Cristo, nu ñati' tlyu nu cua caa ti; si tya ntsu'u cha' jatya la xi ngu' ña'a cuayá' nu caa chaca ñati' nu cua tlyu la.

²⁰ Li' ndyalaa ñati' ji'i Juan ca su nga'a Jesús. Ndi'ya nacui' ngu' ji'i:

—Cua nda Juan nu ntyucuatya ji'i ngu' ji'i ya lijya ya —nacui' ngu'—, cha' xcuane ya jinu'u si chañi cha' la cui' Cristo laca nu'u, nu ñati' tlyu nu cua caa ti nde chalyuu. Cua nti' ya cha' caja cha' liñi ji'i ya si tya ntsu'u cha' jatya la ya ji'i chaca ñati' nu tlyu la.

²¹ Nu lo'o ndi'i ngu' bi' slo Jesús, li' ngua'ni Jesús jo'o ji'i tyuu tya'a ñati'; masi

cua sa'ni ngusñi quicha ji'i ngu', masi quicha ndya'a ti, masi ngusñi cui'i cuxi ji'i ngu', hora ti ndyaca tso'o ngu' bi'. Lo'o nu cuityi', ngua'ni Jesús cha' ngulane xee cloo ngu' ña'a ngu' chaca quiya'.

²² Bi' cha' ndi'ya nguxacui' Jesús cha' ji'i ngu' bi' li':

—Yaa clya ma' cacha' ma' ji'i nu Juan bi' lcaa cha' nu cua na'a ma' slo na', lcaa cha' nu cua ndyuna ma' ca nde. Ñacui' ma' ji'i yu cha' xa' nda na' xee ña'a tyuu tya'a ngu' nu ngua cuityi'; lo'o juani tso'o tsa ndya'a ngu' nu ngua quicha quiya'; jua'a cua ngua lubii cuaña' ngu' nu ndyatsu' cuaña'; lo'o juani cua nduna tso'o ngu' nu ngua cu'u jyaca; jua'a xa' ndyu'ú ngu' chaca quiya', ngu' nu cua ngujuii; jua'a ngu' ti'i ni, nduna ngu' cha' tso'o nu nda na' lo'o ngu' ñi'ya ndu'ni lyaá Ni ji'i ngu' ji'i nu cuxi. Jua'a ñacui' ma' ji'i Juan bi'.

²³ Taca caca tso'o tyiquee ma' si ná caca tyuju'u ti' ma' ña'a ma' jna' —nacui' Jesús ji'i ngu'.

²⁴ Li' nguxtyuu ngu' ndyaa ngu', ñati' nu nguane Juan ji'i cha' caa bi'. Li' nguxana Jesús nchcui' cha' ji'i nu Juan bi' lo'o ñati' nu ndyanu slo.

—¿Na laca ngua ti' ma', nu lo'o ndyaa na'a ma' ji'i nu Juan bi' ca ne' quixi' su ná ndi'i ñati'? —nacui' Jesús—. Ngua ti' ma' cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee yu nu lo'o nchcui' yu lo'o ñati, ñi'ya nti' lo'o ndyaa yaca quii tyucuaa chu' ca lo'o lijya cui'i. ¿Ha jua'a nti' ma'?

²⁵ ¿Na laca ngua ti' ma' lo'o na'a ma' ji'i yu bi' lacua? ¿Ha tso'o tsa ste' yu lo'o na'a ma' ji'i yu ca bi'? Cua jlo ti' ma' cha' si'i ne' quixi' ndi'i ñati' nu tso'o tsa ste', si'i ne' quixi' ndi'i ñati' nu ntsu'u tsa cña ji'i cha' culiji jua'a ti; to' tyi nu culiya' nu laca rey, ca bi' ndi'i ngu' bi'.

²⁶ Ná tyiquee' ngua tii ma' cha' laca nu Juan bi' sca ñati' nu nda cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati; chañi cha' laca yu jua'a, pana lo'o sca cña tlyu la ngujui ji'i Juan.

²⁷ Ndi'ya nscua lo quityi' cusu' cha' ji'i cña nu ntsu'u ji'i Juan bi':

Culo na' cña ji'i sca msu jna' cha' tsaa yu ca nde loo la su tya'a nu'u, cha' saala clya yu tyucui' su caa ycu' nu'u, nacui' ycu' Ndyosi ji'i Cristo.

28 Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' li':

—Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā jil'i Juan nu ntyucuatya jil'i ngu', cha' bilya cala sca ñati chalyuu nu jua'a tlyu tsa cña nu ntsu'u jil'i, ñi'ya nu laca jil'i Juan bi'. Pana cua lijya na' cha' caca na' loo jil'i ñati, lo'o juani cua ña'a ca ñati nu jlyu ti' 'na, tlyu la cha' nu ntsu'u jil'i ngu' bi' que Juan, masi ti'i ti ngu', masi cuañi' ngu' —nacui' Jesús.

29 Lo'o ñati nu ndyaa slo Juan cha' tyucuatya yu jil'i ngu' tya tsubi' la ni, lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu', li' ngua'ni tlyu lcaa ngu' bi' jil'i ycuil' Ndyosi, masi nu ngu' cuxi nu nxñi cñi cña loo ngu', masi xa' la ñati.

30 Pana nu ngu' fariseo lo'o ngu' mstru cha' jo'ó nu ná ntaja'a cha' tyucuatya Juan jil'i ngu' nu ngua li', ná ngua'ni ngu' cuentya jil'i cña nu ndyu'ni ycuil' Ndyosi cha' nguxtyucua Ni jil'i ñati. Li' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu':

31 —Ná tso'o tsiya' ti ñi'ya nu ndu'ni ñati chalyuu tyempo juani —nacui'—.

32 Ñi'ya ndu'ni nu sube nu ndya'a ndijya ti cla'be quich'i, jua'a ndu'ni ñati chalyuu juani. Taja ti' nu sube jil'i tya'a quijya ngu', cha' ná nti' tya'a ngu' quijya la lo'o ngu' bi'. Li' nxi'ya nu sube jil'i tya'a ngu': “¿Ni cha' ná ntaja'a mā cula quiya' mā? Na nclya'á ya xi jil'i cha' jil'i mā”, nacui' nu sube. “¿Ni cha' ná ntaja'a mā ca xñi'li' ti' mā lo'o cua? Na nclya'á ya marcha, na nxi'ya ya nga'a ya.” Lo'o cu'mā ni —nacui' Jesús—, la cui' jua'a ndyu'ni cu'mā ñati chalyuu juani; xcui' na taja ti' mā, cha' ná tso'o ntsu'u tyiquee mā tsiya' ti ña'a mā jil'i tya'a ñati mā.

33 Nde nclyú ti nchcui' mā —nacui' Jesús jil'i ngu'—. Lo'o yaa Juan nu ntyucuatya jil'i ñati chalyuu, ná ndyacu yu lo'o mā, ná ndyi'o yu lcui lo'o mā; li' nacui' mā cha' ntsu'u cui'li' xña'a jil'i yu —nacui' Jesús jil'i ngu'—.

34 Tiya' la li' ndu'u tucua na' nu cua nda ycuil' Ndyosi lijyaa cha' caca na' ñati; tso'o ti ndacu na' lo'o mā li', stu'ba ti nga'a na' lo'o mā. Bi' cha' nchcui' mā jna': “Ña'a na ñi'ya nu ndu'ni nu jua juani”, nacui' mā jil'i tya'a mā, “xcui' na cacu ti yu jua nti' yu, xcui' na cu'bi ti yu ndya'a yu. Ná tso'o yu jua cha' laca yu tya'a tso'o ngu' nu nxñi cñi cña loo

na, lo'o jua'a xi xa' la ngu' cuxi laca tya'a tso'o yu”, nacui' mā 'na.

35 Lo'o jua'a nacui' mā cha' ná tso'o cha' nu nchcui' na'; pana caca cuayá' ti' mā nde loo la cha' liñi tsa cha' nu nchcui' ngu', cha' cuentya jil'i ycuil' Ndyosi laca na'.

Ndyacu Jesús xlyaa ca slo sca ngu' fariseo

36 Ntsu'u sca ngu' fariseo nu nchcui' lo'o Jesús cha' tsa cacu xlyaa lo'o yu ca tonil'i jil'i yu. Lo'o ngu' fariseo ni, tacati tsa ndu'ni ycuil' ngu', nti' ngu'. Li' ndyaa Jesús ca tonil'i jil'i yu, ndyaa tucua ca to' mesa.

37 La cui' quich'i bi' ndi'li' sca nu cuna'a nu quiña'a tsa nu qui'yu ntsu'u jil'i. Lo'o ngua cuaya' ti' nu cuna'a bi' cha' cua ndyalaa Jesús cacu xlyaa ca slo yu fariseo bi', li' cha' jil'i ti ndu'u nu cuna'a bi' ndyaa ca slo Jesús; ñaa lo'o cho' sca caatyā setye nu tyixi tsa xtyi'i.

38 Ndyaca'a cho' cacua ti slo quiya' Jesús li'. Ndyunaa tsa cho', hasta ndyalú hitya cloo cho' chu' quiya' Jesús; lo'o quicha' hique cho' nsube' cho' chu' quiya' Jesús cha' xquityi jil'i quiya' yu. Nchcuicha' cho' quiya' Jesús li', nda'a cho' setye tyixi xtyi'i bi' chu' quiya' Jesús.

39 Lo'o nu yu fariseo nu cua nchcui' lo'o Jesús cha' tsa cua'ni xlyaa ca slo yu ni, lo'o cua na'a yu jil'i nu cuna'a bi', ndi'ya cha' ngua'ya hique yu li': “Si' cha' chañi laca re, cha' laca yu sca ñati nu laca tu'ba jil'i ycuil' Ndyosi cha' hcui' Ni lo'o na. Si la cui' laca yu, li' ta yu cuentya tilaca laca nu cuna'a nu nsta ya' lo quiya' yu juani; caca cuayá' ti' yu cha' sca nu cuna'a nu chiya'a tsa ndu'ni su ndi'li' chalyuu laca nu cua.”

40 Li' nguxana Jesús nchcui' lo'o nu yu fariseo bi':

—Ntsu'u sca cha' nu ta na' lo'o nu'u, Simón —nacui' Jesús jil'i.

—Cuacha' clya nu'u jna', cusu' —nacui' yu fariseo jil'i li'.

41 Li' nchcuane Jesús sca cha' jil'i yu fariseo bi':

—Ntsu'u tucua tya'a ngu' nu ntsu'u tane' hichu' ngu', cha' ngüijñi' ngu' cñi jil'i sca nu culiya'. Tsaca yu ndacui yu ca'yu siyento paxu jil'i nu culiya' bi', lo'o chaca yu ndacui yu tu'ba tyi ti paxu jil'i li'.

42 Pana tyucuaa ngu' ná ngua ji'i ngu' tya ngu' cñi ji'i nu culiya' bi' li'. Bi' cha' nguta'achü' nu culiya' bi' ji'i cha' nu ndacui ngu' ji'i; ngüityi yu cuentya ji'i ngu', ngua'ni tye tane' ji'i tyucuaa ngu' jua'a ti. Cuacha' clya nu'u jna' lacua —nacui Jesús ji'i yu fariseo bi'—, ¿tilaca laca nu tso'o la ntsu'u tyiquee ña'a ji'i nu culiya' bi'? Si tsaca yu, si chaca yu.

43 Li' nguxacui Simón cha' ji'i Jesús:

—Bi' laca nu quiña'a la ndacui, nu ngüi'ya nu culiya' bi' cha' clyu ti' ji'i. Jua'a nti' na' —nacui Simón.

—Chañi cha' nu nchcui' nu'u —nacui Jesús li'.

44 Lo'o nxña'a Jesús ca su nga'a nu cuna'a bi', li' xa' nchcui' lo'o nu Simón bi':

—Cui'ya nu'u xi cuentya ñi'ya nu ndyu'ni nu cuna'a cua —nacui—. Nu lo'o ndyalaa na' toni'i jinu'u tsa, ná nda nu'u hitya tyaati quiya' na'; pana nu cuna'a cua ni, cua ngüi' cho' quiya' na' lo'o hitya cloo cho', cua nguxquityi cho' quiya' na' lo'o quicha' que cho'.

45 La cui' jua'a ná nchcuicha' nu'u jna' lo'o ndyalaa na' ni'i re; pana nu cuna'a cua ni, tya lo'o ndyatí na' ñaa na' nde ni'i re, tya ljiyi tye chcuicha' cho' ji'i quiya' na'.

46 Lo'o jua'a ná nda'a nu'u setye hique na' tsa; pana nu cuna'a cua ni, cua ngusalú cho' setye tyixi xtyi' chu' quiya' na'.

47 Nde laca cha' nu ndacha' na' jinu'u juani, cha' tso'o tsa ndyu'ni tya'na ti' nu cuna'a cua jna', bi' cha' ca cuayá' ti' na cha' cua ngüityi ycuí' Ndyosi qui'ya nu ntsu'u ji'i cho', masi quiña'a tsa qui'ya ntsu'u ji'i cho' ca slo Ni. Pana ñati nu ná lye ntsu'u qui'ya ji'i cha' cuityi ycuí' Ndyosi ji'i, xti la xi cha' ndube ti' ngu' bi' ña'a ngu' ji'i ycuí' Ni —nacui Jesús ji'i Simón.

48 Li' nchcui' Jesús lo'o nu cuna'a bi':

—Cua ngüityi ycuí' Ndyosi lcaa qui'ya nu ntsu'u jinu'u —nacui.

49 Lo'o nu ñati nu ñaa stu'ba ti lo'o Jesús cha' cacu ngu' xlyaa slo Simón, nguxana ngu' bi' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Tilaca laca nu qui'yu re? ¿Macala ngu-jui chacuayá' ji'i yu cha' cuityi yu qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'? —nacui ngu'.

50 Pana ndi'ya nchcui' Jesús lo'o nu cuna'a bi' li':

—Cua ngulaá nu'u ji'i cha' cuxi nu ntsu'u jinu'u xqui'ya cha' jlya ti' nu'u 'na. Ti' ti tyi'i tyiquee nu'u, tyaa nu'u lacua.

8

Nu ngu' cuna'a nu nxyucua ji'i Jesús

1 Tiya' la li', ndu'u Jesús ndyaa yu tyuu tya'a quichi, masi quichi tonu, masi quichi sube. Nchcui' tsa yu cha' tso'o ji'i ycuí' Ndyosi lo'o ngu' quichi bi'; nchcui' yu cha' cua lijya ti ycuí' Ndyosi cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ñati. Stu'ba ndya'a Jesús lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

2 Lo'o jua'a, tyuu tya'a nu cuna'a ndyaa lo'o ngu'; cua ngua quicha nu ngu' cuna'a bi' tya tsubi' la, pana cua ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o ngu', lo'o jua'a cua ngulo yu cui'i Cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' bi'. Ndyaa sca nu cuna'a nu naa María Magdalena lo'o ngu', ji'i bi' cua ngutu'u cati tya'a cui'i cuxi.

3 Lo'o jua'a Juana naa chaca nu ndya'a lo'o ngu'; clyo'o sca nu naa Chuza laca nu Juana bi', sca yu nu ndy'i'ya cña loo rey Herodes laca clyo'o bi'. Jua'a Susana, lo'o jua'a tya tyuu tya'a ngu' cuna'a nu nxyucua ji'i Jesús lo'o cña nu ntsu'u ji'i ngu'.

Cuii ji'i ñati nu ndyataa si'yu

4 Lo'o li' quiña'a tsa ngu' quichi cacua ndu'u ngu' ñaa ngu' se'i ti cha' ña'a ngu' ji'i Jesús. Nu lo'o cua ndyu'u ti'i ngu' quiña'a bi' tsa tlyu ti, li' nda Jesús sca cuii lo'o ngu'. Ndi'ya cha' nu ngulu'u yu ji'i ngu' bi' li':

5 —Cua ndyaa sca ñati cataa nscua' trigo ji'i. Ndi'ya ngua su nguscui yu si'yu bi': ndyú xi si'yu bi' tyucuii su nteje tacui ngu', ngusatá quiya' ngu' si'yu bi' li'; jua'a ñaa quiñi ndyacu ni' ji'i.

6 Chaca ycu' si'yu bi' ndyú su lati tsa tu'ba yuu nscua chu' quee. Lo'o ntyucua si'yu bi', ná ngua caluu tso'o cha' ná quiñi ndyaa quiche suu; ndye calya bi' ndyanaa li', cha' ná tyacala' yuu bi'.

7 Chaca ycu' si'yu bi' ndyú su ndu yaca quiche' nquicha'; li' yala la ntyucua nu yaca quiche' bi', ña'a cuaya' nga'aa nda tyempo caluu calya trigo bi' tsiya' ti.

8 Chaca ycu' si'yu bi' ndyú su tso'o tsa yuu; tso'o tsa nguluu calya bi', quiña'a tsa

si'yu ngutu'u lo juu bi' li'. Su ndyataa sca ti milya si'yu, ca bi' tso'o tsa ngutu'u hasta sca siyento tya'a milya si'yu li'.

Lo'o ndye nda Jesús cha' bi' lo'o ngu', li' cuii tsa nchcui' yu ndi'ya:

—Cua'a jyaca ma si nti' ma cuna ma cha' tso'o nu nchcui' na' lo'o ma.

Nde nchcui' Jesús ni cha' laca nda yu cuii lo'o ngu'

⁹Li' nchcuane nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús bi' ñi'ya ndyu'u cha' bi'.

¹⁰Ndi'ya nguxacui Jesús cha' ji'i ngu':

—Cu'ma nu ndya'a ma lo'o na', ntsu'u tsa cha' nu nxyucua ycu' Ndyosi ji'i ma cha' caca cuayá' ti' ma scaa cha' nu ntsu'u yacu' ti' cua sa'ni la; bi' cha' taca ca cuayá' ti' ma ñi'ya culo Ni cña ji'i ñati. Pana lo'o xa' ñati ni, xcui' lo'o cña cua nchcui' na' lo'o ngu' cha' ta na' sca cuii lo'o ngu', cha' jua'a ná caca cuayá' ti' ngu', masi na'a ngu' nquicha'; ná sca cha' tyanu hique ngu', masi cua ndyuna ngu' nquicha'.

Nchcui' Jesús ñi'ya ndyu'u cha' ji'i cuii ji'i ñati nu ndyataa si'yu

¹¹'Ndi'ya ndyu'u cha' ji'i cuii bi' —nacui Jesús ji'i ngu'—. Ñi'ya laca nu si'yu nu cua nscui yu bi', jua'a laca cha' tso'o nu nda ycu' Ndyosi lo'o ñati.

¹²Ñi'ya laca nu tsa ycu' si'yu nu ndyú tyucui bi', jua'a laca lo'o ñati nu cua ndyuna cha' tso'o bi' nquicha', lo'o li' hora ti lijya nu xña'a cha' cuityi cha' tso'o nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu' bi'; nga'aa ndy'u ti' ngu' cha' tso'o bi', ni ná nchca clyaá ngu' bi' ji'i nu cuxi li'.

¹³Ñi'ya laca nu chaca ycu' si'yu nu ndyú lo yuu lati tu'ba chu' quee, jua'a laca lo'o ñati nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' tso'o bi' nquicha'. Pana ñi'ya nti' nu calya sube bi', cha' ná qui'ñi ndyaa quiche suu chu' quee bi', jua'a nti' ñati bi', cha' xti ti tyempo ndalo ngu' lo'o ngusñi ngu' cha' tso'o bi'; lo'o lya' ti' xa' ñati ji'i ngu' bi', yala ti tya'achu' ngu' li'.

¹⁴Ndi'ya laca cha' ji'i si'yu nu ndyalú laja yaca quiche': bi' laca ñi'ya laca lo'o ñati nu cua ndyuna cha' tso'o bi' nquicha', pana ntsu'u tsa cña ji'i ngu', ntsu'u tsa cñi ji'i ngu', lo'o jua'a ntsu'u tsa su culiji ngu' cñi

cha' ji'i ti ngu'; bi' cha' ná nchca tyanu tso'o cha' tso'o bi' ne' cresiya ji'i ngu'.

¹⁵Ñi'ya laca si'yu nu ndyú su tso'o tsa yuu, jua'a laca lo'o ñati nu tyucui tyiquee ngu' ndyuna ngu' cha' tso'o nu nda ycu' Ndyosi lo'o ngu'; ntaja'a ngu' ndaquiya' ngu' cua ña'a ca cha' nu nda Ni lo'o ngu'. Ndalo ngu' bi' li', ná xutacui ngu' cha' ngusñi ngu' cha' bi'. Li' tso'o tsa cha' tyu'ú ne' cresiya ji'i ngu' bi'.

Cuii ji'i xee nu tyu'u ne' ni'i

¹⁶Ná cua'a ngu' xee ni'i, lo'o hora ti tacu' ngu' loo xee bi' li'; la cui' ti, ná sta ngu' ji'i sca xee sca ne' qui'ña ti. Ná ndu'ni ngu' jua'a. Ndi'ya ndu'ni ngu' lo'o sca xee: nsta ngu' ji'i su cua, cha' clyane xee cha' tyaca' ña'a ngu' nu ndi'i ni'i bi'.

¹⁷Lcaa cha' nu nsu'ba yacu' ngu' ji'i, quijeloo cha' bi' ji'i ngu' ca tiya' la; lcaa cha' nu ntsu'u cuaana ti, quije cha' bi' ji'i ngu' ca tiya' la, cha' caca cuayá' ti' na ji'i cha' bi' li'.

¹⁸'Bi' cha' cua'a tso'o jyaca ma. Nu ñati nu jlya ti' cha' nu ndyaca tsa'a ngu' ji'i Ni ni, tya ta la ycu' Ndyosi cha' lo'o ngu' bi'; pana ñati nu ná jlya ti', nu ná nti' ca tsa'a ngu', cua'ni ycu' Ni cha' ná caca ji'i ngu' bi' ca tsa'a ngu' cha' ji'i ycu' Ni tsiya' ti.

Ndyalaa xtya'a Jesús lo'o nu ngu' qui'yu tya'a Jesús

¹⁹Lo'o li' ndyalaa xtya'a Jesús, ñaa lo'o ngu' qui'yu tya'a yu, ndyalaa ngu' su ndi'i yu li'. Ná ngua caa ngu' cacua la slo, cha' quiña'a tsa ñati ndi'i.

²⁰Bi' cha' ndyaa cha' slo Jesús li':

—Nde liya' ndu xtya'a nu'u lo'o tya'a nu'u. Cua nti' ngu' chcu' ngu' lo'o nu'u —nacui ngu' ji'i.

²¹Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu':

—Ñati nu nduna cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o, jua'a ndu'ni ngu' bi' cua ña'a ca cña nu nclyo Ni ji'i ngu', ñati bi' ndu'ni ñi'ya si laca ngu' xtya'a na', ñi'ya si laca ngu' tya'a na' —nacui Jesús ji'i ngu'.

Ngulo Jesús cña ji'i cui'i lo'o ji'i clyoo' lo tayu'

²²Ngua sca tsa ndu'u Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi', ndyaa ngu' to' tayu'. Li' ndyaa ngu' ca ne' sca yaca ni'i piti ti.

—Ya'a mā tsāa na nde chaca tsu' tayu' re
—nacuī Jesús ji'̄i ngu'.

Ndyaa ngu' li'.

²³ Lo'o tya ndyaa ngu' lo'o yaca ni'̄i bi' lo hitya, ndyu'u tsa xcalá Jesús; hora ti ngu-jua' yu. Li' nguxana cui'̄i, lye tsa ndyaca cui'̄i lo tayu' bi'. Li' ndyat̄u clyoo', ntyucua hitya ne' yaca ni'̄i bi'; cua quilyu'u ti bi' ne' hitya.

²⁴ Li' ndyaa nguxtyu'u ngu' ji'̄i Jesús ca su ntsiya laja'. Nhcui' ngu' lo'o li':

—Cusu', cusu' —nacuī ngu' ji'̄i—, que ti nu'u. Cua quilyu'u ti yaca ni'̄i re, cajaa na li'.

Ndaca'ā Jesús li', ngulo yu cña ji'̄i cui'̄i lo'o ji'̄i clyoo' bi'. Hora ti ngua ti bi' li'; nga'aa ndyaca cui'̄i, nga'aa ntyucua clyoo'.

²⁵ Li' nhcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'ā ji'̄i bi':

—¿Ni cha' ná jlya ti' mā ji'̄i ycu' Ndyosi cha' caca ji'̄i Ni cua'ni Ni jua'a? —nacuī Jesús ji'̄i ngu' bi'.

Pana ntsiī tsa ngu' bi', ndube tsa ti' ngu' ña'ā ngu' ji'̄i Jesús li'.

—¿Tilaca laca nu qui'yu re? —nacuī ngu' ji'̄i tya'a ngu'—, cha' lo'o cui'̄i ndaquiya' ji'̄i yu, lo'o jua'ā nduna clyoo' lo tayu' cha' nu nda yu —nacuī ngu' ji'̄i tya'a ndyaca tsa'ā ngu'.

Ngulo Jesús ji'̄i cui'̄i xña'ā nu ntsu'u ji'̄i sca ñatī

²⁶ Nde tsu' tayu' bi', loyuu su cuentya Galilea laca; lo'o nu chaca tsu' tayu' bi' loyuu su cuentya ngu' Gadara laca. Li' ndyaa ngu' ne' yaca ni'̄i piti ti bi', ndyalaa ngu' ca loyuu ji'̄i ngu' Gadara li'.

²⁷ Lo'o cua ndu'u ngu' ne' yaca ni'̄i bi', li' ndyacua tya'a Jesús lo'o sca nu qui'yu ngu' Gadara nu ntsu'u cui'̄i xña'ā ji'̄i. Cua sa'ni ngusñi cui'̄i ji'̄i yu; tya li' ná nhcui' yu late', ná ndi'̄i yu ni'̄i. Na ndya'ā yu'u ti yu, ndyija' yu ne' lo'o jyo'o.

²⁸ Lo'o cua na'ā yu ji'̄i Jesús, li' cuī ngusi'ya yu, nclýu yu nde loo Jesús.

—¿Na laca cua'ni nu'u lo'o na', cusu' Jesús? —nacuī yu quicha bi'—. Jlo ti' na' cha' nu'u laca Sñi' ycu' Ndyosi nu laca loo la. Cua'ni nu'u cha' clyu ti' jna', ná cua'ni nu'u cha' ti'í lo'o na' —nacuī yu quicha bi' ji'̄i Jesús.

²⁹ Jua'ā nacuī yu cha' cua ngulo Jesús cña ji'̄i cui'̄i xña'ā bi', cha' nga'aa xñi cui'̄i bi' ji'̄i yu. Tya tsubi' la quiña'ā quiya' cua nguxalú cui'̄i bi' ji'̄i yu; bi' cha' nguti'̄i ngu' cuā ji'̄i yu, ndyaacā ya' yu, ndyaacā quiya' yu lo'o cadena chcuā. Pana ná ngüi'ya yu cuentya ji'̄i cadena bi', yala ti ngusi'yu cu' chcuā bi'. Li' ngujolaqui cui'̄i xña'ā bi' ji'̄i yu, ngusna yu ca ne' quixi' su ná ndi'̄i ñatī.

³⁰ Lo'o ndyacua tya'a Jesús lo'o yu quicha bi', li' nhcucane ji'̄i yu:

—¿Ni naa nu'u? —nacuī Jesús ji'̄i yu.

—Quiña'ā tsa lo naa na' —nacuī yu quicha bi' ji'̄i, cha' quiña'ā tsa cui'̄i xña'ā ndyu'ni lya' ti' ji'̄i yu.

³¹ Ntsiī tsa cui'̄i xña'ā bi' si culo Jesús cña ji'̄i cha' tyaa cui'̄i bi' ca su laca tyi cui'̄i ca ne' yuu. Bi' cha' ngua'ni cui'̄i cha' ngüijña yu quicha bi' ji'̄i Jesús cha' ná culo yu cña cha' tyu'u cui'̄i bi'.

³² Lo'o jua'ā tlyu tsa taju cube' nu ndya'ā sii' ca'ya nu ndi'̄i cacua ti. Li' ngüijña yu quicha bi' chacuayá' ji'̄i Jesús cha' tyanu cui'̄i xña'ā lo'o cube' bi'. Nda Jesús chacuayá' ji'̄i cui'̄i bi' li'.

³³ Lo'o li' ndu'u cui'̄i xña'ā bi' ji'̄i nu qui'yu quicha bi', ngusñi ji'̄i cube' li'. Hora ti ngusna cube' bi' sii' cua'ā ca'ya, ndyú ni' ca lo hitya tayu' nguju'ni ni' li', cha' ndye ndyi'o ni' hitya tayu' bi' li'.

³⁴ Lo'o na'ā ngu' cha' bi', ngu' nu ndya'ā lo'o cube' bi' ni, ngusna clya ngu' li'. Ndyaa ngu' nde quichī tyi ngu', ndyaa cacha' ngu' cha' bi' ji'̄i tya'a quichī tyi ngu'; lo'o ji'̄i lcaa ngu' nu ndi'̄i ne' quixi' cacua ti, ndacha' ngu' ji'̄i ngu' bi' ñi'yā ngua cha' bi'.

³⁵ Li' ndu'u ngu' quichī bi', ndyaa na'ā ngu' xi ji'̄i, na ca ngua. Lo'o ndyalaa ngu' su nga'ā Jesús, li' na'ā ngu' ji'̄i nu qui'yu nu ntsu'u cui'̄i xña'ā ji'̄i tsā la, cha' juani tso'o ti yu; lacu' yu ste' yu, ti' ti ntucua yu nde slo quiya' Jesús. Ndyutsiī tsa ngu' li'.

³⁶ Lo'o nu ñatī nu cua na'ā lo'o ngulo Jesús cui'̄i bi' ji'̄i yu, ndacha' ngu' bi' ji'̄i tya'a ngu' ñi'yā nu ngua cha' ngua tso'o yu.

³⁷ Li' nhcui' tsa lcaa ngu' quichī bi' lo'o Jesús cha' tyu'utsu', cha' nga'aa tyanu la Jesús loyuu bi'; ntsiī tsa ngu' ca tyi bi'. Bi' cha' ndu'u Jesús ndyaa yu ne' yaca ni'̄i piti bi'.

38 Laja li' ndijña tsa nu qui'yu nu cua ngutu'u ca ti cui'ĩ xña'a jil'i, cha' lo'o yu tsa yu lo'o Jesús ne' yaca ni'ĩ bi'; pana ná nda Jesús chacuayá' tya'a yu lo'o.

39 —Xa' xtyuu nu'ũ tyaa nu'ũ to' tyi —nacui Jesús jil'i yu nu ngua quicha bi'—. Ta nu'ũ cha' lo'o lcaa ngu', cua ña'a ca cha' tlyu nu cua ngua'ni ycuil' Ndyosi lo'o nu'ũ.

Ndyaa yu li', nda yu cha' lo'o lcaa ñati tya'a quichi tyi yu, lcaa ña'a cha' tlyu nu cua ngua'ni Jesús lo'o yu.

Sñi' Jairo lo'o nu cuna'a nu ndyala' ste' Jesús

40 Lo'o li' ngxtyuu Jesús ñaa nde tsu' tayu' chaca quiya'. Chaa tsa ti' ngu' su ndi'ĩ ngu' cha' ndyalaa yu tsu' re chaca quiya' li'; tso'o tsa nchcui' ngu' lo'o yu, cha' ntajatya tsa ngu' jil'i yu ni jacua' tyaa ycuil' yu chaca quiya'.

41 Lo'o cua ndyalaa Jesús, li' hora ti ndyalaa sca nu qui'yu nu naa Jairo slo; ngu' cusu' laca yu, loo laca yu ne' laa jil'i ngu' bi'. Yaa yu li', ndũ sti' yu nde loo Jesús, lye tsa ndijña yu cha' clyu ti' jil'i Jesús cha' tsa toni'ĩ jil'i yu.

42 Sca ti sñi' ntsu'u jil'i nu Jairo bi', sca nu cuna'a cuañi' nu ntsu'u tii tyucuaa ti yija. Pana juani quicha tsa nu piti bi', cua cajaa ti. Li' ndyaa Jesús lo'o nu cusu' bi', lo'o quiña'a tsa ñati tya'a ndya'a lo'o; cha' quiña'a ñati ni, tachaa tsa ndi'ĩ ngu' slo Jesús.

43 Laja ngu' bi' ndi'ĩ sca nu cuna'a quicha. Ndye tii tyucuaa yija quicha tsa nu cuna'a bi', lu'ba ti nda'ya tañi ma'. Cua ndye cñi jil'i ma' cusu' nguliji xcaya' ngu' jo'o, pana ni sca ñati ná ngua jil'i cua'ni jo'o jil'i ma'.

44 Nu juani cua lijya ma' bi' nde chu' Jesús, ndyala' quiya' ste' yu; hora ti ngusi'yu cu' cha' ndyalú tañi ma', ngua tso'o ma'.

45 Li' nchcuane Jesús jil'i ngu' nu ndi'ĩ slo: —¿Tilaca laca nu ndyala' 'na? —nacui.

Lcaa ñati nchcui' cha' ná tucui ndyala' jil'i Jesús. Bi' cha' lo'o Pedro lo'o jua'a xa' tya'a ndya'a yu, nguxacui' ngu' cha' jil'i Jesús li':

—Cusu' —nacui' ngu'—, tyil'i ca chu' nu'ũ tachaa tsa ndi'ĩ ñati, hasta nsatá tsa ngu' chu' na. Ni cha' nchcui' nu'ũ lacua: “¿Tilaca laca nu ndyala' 'na?”

46 Li' xa' nguxacui' Jesús cha' jil'i ngu' chaca quiya':

—Chañi cha' cua ndyala' sca ñati jna' —nacui—. Ngua tii na' cha' juersa 'na ndyaa ngua'ni jo'o jil'i sca ñati.

47 Li' jlo ti' nu cuna'a bi', cha' cua nquije cha' jil'i Jesús, bi' cha' yaa ma' nchcui' lo'o yu, masi nchcuaa tyucui ña'a ma' lijya ma' cha' ndyutsij ma'. Li' ndyatũ sti' ma' nde su ndũ Jesús; slo lcaa ñati nu ndũ ca bi' ndacha' ma' jil'i yu ni cha' laca ndyala' ma' ste' yu, lo'o li' hora ti ngua tso'o ma'.

48 Li' nchcui' Jesús lo'o ma' cusu' bi':

—Cha' jlya ti' nu'ũ cha' caca jil'i ycuil' Ndyosi cua'ni Ni cña tonu bi', bi' cha' ngua tso'o nu'ũ, sñi' —nacui' Jesús jil'i nu cuna'a bi'—. Ná cube ti' nu'ũ, tyaa clya nu'ũ juani.

49 Tya nchcui' Jesús, lo'o li' ndyalaa sca ñati nu ndu'u to' tyi Jairo, nu cusu' bi' nu laca loo ne' laa jil'i ngu' ca bi'. Ñati bi' ndyaa nchcui' lo'o ycuil' Jairo li':

—Cua ngujuii sñi' nu'ũ, cusu' —nacui' yu—. Nga'aa chcuil' nu'ũ lo'o nu cusu' jua cha' caa toni'ĩ jinu'ũ.

50 Pana cua ndyuna Jesús cha' nu nchcui' yu lo'o nu cusu' bi'.

—Ná cutsij nu'ũ —nacui' Jesús—, sca ti si jlya ti' nu'ũ cha' caca jil'i ycuil' Ndyosi, li' caca tso'o nu piti sñi' nu'ũ —nacui' Jesús jil'i Jairo.

51 Lo'o ndyalaa ngu' to' tyi Jairo, li' ná nda Jesús chacuayá' tyaa tsa tlyu ti ngu' ne' ni'ĩ lo'o yu; cua laca ti ñati tyaa nde ni'ĩ nacui' yu.

—Lo'o Pedro, lo'o Jacobo, lo'o Juan, lo'o sti xtya'a nu piti quicha re, tsa lo cua ti tya'a ngu' tyaa ngu' ni'ĩ re —nacui' yu.

52 Nxi'ya tsa xi xa' la ngu' ndi'ĩ ngu' nde liya' xqui'ya cha' ngujuii nu cuna'a piti bi'. Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Ná xi'ya ma —nacui—. Si'ĩ na ngujuii nu quicha re, na laja' ti re —nacui' Jesús jil'i ngu'.

53 Nxtyí lo'o ngu' jil'i Jesús li', cha' jlo ti' ngu' cha' chañi cha' ngujuii nu piti bi'.

54 Li' ndyatí Jesús ni'ĩ, ngusñi ya' nu piti, jua'a cui' nchcui' lo'o li':

—Tyaca'a nu'ũ, mbixu' —nacui.

55 Li' xa' ndyalaa cui'ĩ cresiya jil'i nu cuna'a piti bi', hora ti ndaca'a li'; ngulo

Jesús cña ji'i ngu' cha' ta ngu' na cacu nu piti bi' li'.

⁵⁶ Ndube tsa ti' ngu' cusu' ji'i nu piti bi', pana ngulo Jesús cña ji'i ngu' cha' ná chcu' ngu' lo'o xa' ñati ñi'ya nu ngua cha' bi'.

9

Ngulo Jesús cña ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' tsa' ngu' chcu' ngu' lo'o ngu' xa' quichi

¹ Nguxuti'i Jesús ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a bi', cha' ta yu chacuayá' ji'i ngu' cha' culo ngu' ji'i lcaa lo cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i ñati, lo'o jua'a cua'ni ngu' jo'o ji'i lcaa lo quicha nu ntsu'u ji'i ñati.

² Ngulo yu cña ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' ta ngu' cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' quichi su tsa' ngu', lo'o li' cua'ni ngu' cha' tyaca tso'o ngu' quicha.

³ Li' nchcu' Jesús lo'o ngu' bi':

—Ná sca na ná cui'ya mā tsa' mā tyucui' —nacui' yu ji'i ngu'—, ni yaca xca, ni cui'i, ni tyaja, ni cñi, ná cui'ya lo'o mā ji'i. Sca ti camxa nu ntsu'u ti mā cui'ya mā tsa' mā, ná cui'ya mā chaca.

⁴ Cua ña'a ca toni'i su tyalaa mā ni, ca bi' tyanu mā hasta ña'a cuayá' nu tyu'u mā quichi bi' tyaa mā li'.

⁵ Si ntsu'u quichi su ná ndiya ti' ngu' cha' nu nchcu' mā lo'o ngu', su ná nti' ngu' cha' tyanu mā slo ngu', hora ti tsa' mā xa' se'i. Lo'o jua'a salú mā sñi yuu nu ntsu'u quiya' mā lo'o tyu'u mā quichi bi'; xqui'ya cha' bi', caca cuayá' ti' ngu' quichi cha' cuxi tsa cña nu ngua'ni ngu' lo'o mā li'.

⁶ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li', ndya'a ngu' lcaa quichi sube ti cajua. Li' nda ngu' cha' lo'o ngu' quichi bi' ñi'ya ndu'ni lyaá Ni ji'i ngu'; jua'a ngua'ni ngu' jo'o ji'i ngu' quicha nu ndi'i lcaa quichi bi', ndyaca tso'o nu ngu' quicha bi' li'.

Ngujui Juan nu ntyucuatya ji'i ñati

⁷ Tyempo bi' Herodes naa nu laca gobernador. Cua ngua cuayá' ti' yu lcaa cña nu ngua'ni Jesús, lo'o nu juani ncyacua tsa ti' yu: “¿Ti ñati laca nu Jesús bi'?” Tyuu tya'a ngu' nchcu' ngu' cha' cua ndyu'ú jyo'o Juan chaca quiya'.

⁸ Lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nchcu' cha' Jesús laca jyo'o Elías nu guti'i chalyuu

sa'ni la, cha' chaca quiya' ndyu'u tucua jyo'o bi'; jua'a ntsu'u ngu' nu nchcu' cha' la cui' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la laca Jesús, cha' cua ndyu'ú jyo'o cusu' bi' chaca quiya', nacui' ngu'.

⁹ Pana ndi'ya nacui' Herodes:

—Ycu' na' ngulu cña cha' teje cu' ngu' scua' que Juan. Lo'o nu Jesús bi' ni, nu quiña'a tsa cha' ndañi nu nchcu' ngu' ji'i, ¿tilaca laca yu lacua?

Lo'o li' lye tsa ngua ti' Herodes cha' ña'a ji'i ycu' Jesús.

Nda Jesús na ndyacu ca'yu mil tya'a ñati

¹⁰ Nu lo'o nguxtyuu ngu' tya'a ndya'a Jesús ndyalaa ngu' slo yu, li' nchcu' ngu' lo'o yu lcaa ña'a cña nu ngua'ni ngu' ca su ndyaa ngu' bi'. Li' ndyaa yu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi' sca se'i su ná ntsu'u ñati ngua ti' yu, sca se'i cacua ti quichi Betsaida.

¹¹ Pana nu lo'o cua ngua jlo ti' xa' ñati macala su ndyaa Jesús, li' ndu'u lca'a ñati bi' ji'i yu. Lo'o ndyalaa ngu' slo yu, li' ndyanu ngu' cha' culu'u yu ji'i ngu' ñi'ya caca nde loo lo'o caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati. Lo'o jua'a lijya ngu' quicha cha' cua'ni yu cha' tyaca tso'o ngu', nti' ngu'.

¹² Nu lo'o cua ngusij, li' ndyu'u ti'i ñati nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús ca slo yu cha' chcu' ngu' lo'o yu:

—Chcu' nu'u lo'o ngu' jua cha' tsaana ngu' na cacu ngu', su caja' ngu' talya ca quichi sube ti jua —nacui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i—. Su ndi'i na re, ná ntsu'u na cacu ngu' tsiya' ti —nacui' ngu' bi' ji'i Jesús.

¹³ —Cu'ma ta mā na cacu ngu' quiña'a jua —nacui' Jesús ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i li'.

—Xti tsa na ntsu'u ji'i ya re —nacui' ngu'—. Ca'yu tya'a ti xlyá teje' lo'o tucua tya'a ti cualya lo'o ji'i ya. Sca ti si tsa' ya tsaana ya scuaa cha' cacu lcaa ngu' re —nacui' ngu' ji'i Jesús li'.

¹⁴ Ca'yu mil tya'a ngu' qui'yu ti ndi'i ngu' bi'. Li' nchcu' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Chcu' mā lo'o ngu' jua cha' tyaca'a ngu' lo yuu cuentya qui'i ti, tu'ba tyii tya'a ngu' sca qui'i —nacui' yu ji'i ngu'.

15 Lo'o jua'a ngua'ni nu tii tyucuaa tya'a ngu' lo'o nu ngu' quiña'a bi', hora ti ndyaca'a ngu'.

16 Li' ndaya' Jesús ji'i nu ca'yu tya'a xlyá teje' lo'o ji'i nu tucua tya'a cualya bi'. Nde cua nguxña'a yu cha' ndya xlyá'be ji'i ycuí' Ndyosi xqui'ya scuaa bi'. Li' ngusa'be yu scuaa bi', cuati nda yu yu'be bi' ji'i ngu' tya'a ndya'a yu cha' tacha ngu' ji'i ngu' quiña'a bi'.

17 Lcaa ngu' ndyacu ngu' scuaa bi' li', nguaala' ji'i lcaa ngu'. Ca tiya' la ngutsa'a tii tyucuaa tya'a chcubi ntsu'u yu'be xlyá lo'o cualya nu ndyanu, la cui' tya'a na nu ndyacu ngu' bi'.

Ndacha' liñi Pedro cha' ycuí' nu Cristo laca Jesús

18 Ngua sca tsá ndi'i Jesús ycuí' ti nchcui' yu lo'o ycuí' Ndyosi. Li' lijya ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i ca slo yu. Nchcuane Jesús ji'i ngu' bi' li'.

—¿Tilaca ta laca na' nacui' ngu'? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'.

19 —Ntsu'u ngu' nu nchcui' cha' jyo'o Juan nu ntyucuatya ji'i ngu' tya tsubi' la laca nu'u —nacui' ngu' ji'i—, lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nchcui' cha' jyo'o Elías laca nu'u, jua'a ntsu'u xi xa' la ngu' nu nchcui' cha' nu'u laca sca jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycuí' Ndyosi sa'ni la; cua sa'ni tsa ngujuii ñati' bi', pana juani ndyu'ú chaca quiya' nacui' ngu' bi'.

20 —Cu'ma ni —nacui' Jesús ji'i ngu' bi' li'—, ¿tilaca laca na' nti' cu'ma?

Li' nacui' Pedro ji'i:

—Cristo nu nda ycuí' Ndyosi ji'i lijya nde chalyuu, bi' laca nu'u —nacui' Pedro ji'i.

Nda Jesús cha' lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycuí'

21 Lye tsa nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' ná cacha' ngu' tsiya' ti ji'i xa' ñati' cha' Cristo laca ycuí'.

22 —Na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati' —nacui' Jesús—, nscua cha' lye tsa xcube' ngu' jna'. Lo'o la cui' ti xtyanu ti'i ngu' cusu' jna'; lo'o ngu' nu laca loo, lo'o ngu' mstru cha' jo'ó, xtyanu ti'i ngu' jna'. Nga'a cha' cujuui ngu' 'na; pana lo'o tyu'u scua sna tsá, li' tyu'ú na' chaca quiya' ca su ntsiya na' cha' nguatsi' na'.

23 Lo'o nteje tacui xi tyempo, li' nchcui' Jesús lo'o lcaa ngu':

—Si ntsu'u cu'ma nu chañi cha' nti' ma tsa ma lo'o na' —nacui' yu—, nga'a cha' xtyanu ma lcaa cha' nu ntsu'u tsa tyiquee ma ji'i, cha' tya'a ma lo'o na' lcaa tsa, masi cujuui ñati' ji'i ma xqui'ya na'.

24 Chcuna' chalyuu ji'i ma si xcui' nclya-cua tsa ti' ma ñi'ya caca ji'i ycuí' ca ma; pana si tyaja'a ma xñi ma cha' jna', masi cujuui ñati' ji'i ma xqui'ya na', quije chalyuu ji'i ma ca slo ycuí' Ndyosi li'.

25 Ná xtyucua tsiya' ti cha' culiya' nu ntsu'u ji'i ma, masi tlyu tsa chalyuu caja ji'i ma, si xqui'ya cha' bi' chcuna' ma cuentya ji'i ycuí' Ndyosi.

26 Ca tyuju'u ti' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati' lo'o ña'a na' ji'i ma, si cua ngua tyuju'u ti' ma ña'a ma jna', masi ntyuju'u ti' ma ji'i cha' tso'o nu nchcui' ti na'; nu lo'o caa na' chaca quiya' nde loo la cha' caca na' loo ji'i ñati, li' ca tyuju'u ti' na' lo'o ña'a na' ji'i ma. Ndubi tsa ña'a loo na' caca xqui'ya xee ji'i ycuí' Ndyosi Sti na' li'; stu'ba ti caa na' lo'o lcaa xca ji'i ycuí' Ni, xca nu lubii tsiya' ti.

27 Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o ma, cha' ntsu'u ngu' nu ndu lo'o na chalyuu re juani, nu tya lyiji cajaa ngu' lo'o ca cuayá' ti' ngu' cha' cua nguxana cha' laca ycuí' Ndyosi loo nde chalyuu.

Cua ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo Jesús ndu slo ngu'

28 Nu lo'o cua ndu'u scua snu' tsá tya lo'o nchcui' Jesús cha' bi', li' ndyacu' yu sca ca'ya cha' chcui' yu lo'o ycuí' Ndyosi; ndyaa lo'o yu ji'i Pedro lo'o Jacobo lo'o Juan.

29 Nu lo'o ndu Jesús nchcui' lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu, li' hora ti ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo Jesús; ñi'ya ña'a sca xee nu ngati' tsa, jua'a ngati' tsa ña'a ste' yu.

30 Li' ndu'u tucua tucua tya'a ngu' qui'yu ca slo Jesús, ndu ti ngu' bi' nchcui' ngu' lo'o Jesús; jyo'o cusu' Moisés lo'o jyo'o cusu' Elías nu nguti'i chalyuu sa'ni ngua ngu' bi'.

31 Lo'o jua'a tyucui ña'a su ndu ngu' nty-iji'i sca xee nu lye tsa ña'a. Nchcui' ngu' lo'o Jesús ji'i lcaa ña'a cña nu cua nda ycuí'

Ndyosi Sti yu cha' cua'ni yu nde loo la xi, nu lo'o cajaa yu nde quichí Jerusalén.

³² Masi ndyu'u tsa xcalá Pedro lo'o xa' tya'a ndi'í yu ca jua, pana tya tii ngu'; bi' cha' na'a ngu' bi' lcaa cha' tso'o jí'í Jesús, lo'o jí'í tyucuaa ngu' jyo'o nu nga'a slo yu.

³³ Nu lo'o cua tyaa ti tyucuaa ngu' bi', li' nacuí Pedro jí'í Jesús:

—Xu'na —nacuí—, tso'o tsa cha' ndi'í ya nde. Cuiñá ya sna tya'a chcuaya: tsaca laca su tyi'í ycuí' nu'u, chaca su tyi'í La Moisés, lo'o chaca su tyi'í La Elías —nacuí.

Pana nu Pedro bi' ni, ná ngua cuayá' ti' yu ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' ycuí' ca yu.

³⁴ Tya nchcui' yu, lo'o li' ñaa sca coo nu ngüixí'í hichu' ngu'. Lye tsa ndyutsí'í ngu' su ntsu'u ngu' ne' coo bi', cha' lye tsa ña'a coo bi'.

³⁵ Li' nguañi xtyi'í sca ñati, pana hora ti ngua cuayá' ti' ngu' cha' nchcui' ycuí' Ndyosi laja coo bi'.

—La cui' yu re laca Sñi' na'; tyaca'a tsa yu 'na —nacuí Ni—. Cua'a jyaca ma jí'í cha' nu chcui' yu re lo'o ma —nacuí Ni.

³⁶ Lo'o cua ndyuna ngu' ña'a cha' nu nchcui' ycuí' Ndyosi jí'í Jesús, li' na'a ngu' cha' sca ti Jesús ndu' bi'. Cuaana tya ndyaa ti'í ngu'; ní sca cha' nga'aa nchcui' ngu' lo'o xa' ñati, ñi'ya ngua cha' nu na'a ngu' sii' ca'ya bi'.

Ngua'ni Jesús jo'o jí'í sca yu cuañi' nu ngusñi cui'í cuxi jí'í

³⁷ Ca chaca tsá nu lo'o ngua'ya ngu' sii' ca'ya bi', tyu'u tsa tya'a ngu' ndyaa ngu' ndyaca tya'a ngu' lo'o Jesús.

³⁸ Ndi'í sca nu qui'yu laja ñati quiña'a bi' nu cui' nchcui' lo'o Jesús:

—Mstru —nacuí yu jí'í—, cua'ni cha' tso'o ña'a nu'u xi jí'í sñi' na', cha' sca ti bi' laca sñi' na' nu ntsu'u 'na.

³⁹ Ntsu'u tsá nxalú cui'í jí'í yu, ndu'ni bi' cha' cui'í nxi'ya yu li'; nxasu nu cui'í bi' jí'í yu ña'a cuayá' ndyu'u ngo' tu'ba yu. Cuxi tsa ndu'ni cui'í bi' lo'o yu, cha' ná ntaja'a bi' culaá jí'í yu.

⁴⁰ Bi' cha' lye tsa ndijña na' jí'í nu ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u cha' culo ngu' jí'í cui'í cuxi nu ngusñi jí'í sñi' na', pana ná ngua jí'í ngu' culo ngu' jí'í tsiya' ti.

⁴¹ Li' nguxacuí Jesús cha' jí'í ngu':

—Ná jlya ti' ma 'na tsiya' ti, cu'ma ñati chalyuu —nacuí Jesús—, cha' cuxi tsa cre-siya jí'í ma. Nga'aa tso'o tyanu na' slo ma, nga'aa talo tyiquee na' jí'í ma tsiya' ti —nacuí Jesús jí'í ngu'—. Caá lo'o jí'í sñi' slo na' —nacuí Jesús jí'í sti nu quicha bi' li'.

⁴² Pana nu lo'o ñaa nu quicha bi' cacua la, li' nguxlyú cui'í cuxi bi' jí'í yu quicha bi' nde lo yuu, lo'o li' lye tsa nguxalú cui'í jí'í yu. Li' ngulo Jesús cña jí'í cui'í cuxi nu ntsu'u jí'í yu cha' tyu'u bi' tyaa, cua ndyaca tso'o yu quicha bi' li'. Cuati nacuí jí'í sti yu cha' caá qui'ya jí'í sñi', lo'o li' ndya Jesús jí'í yu nu ngua quicha bi' jí'í sti yu chaca quiya'.

⁴³ Lcaa ngu' ndube tsa ti' ngu' lo'o ña'a ngu' cha' tlyu nu ndyu'ni ycuí' Ndyosi.

Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' ntsu'u cha' cajaa ycuí'

Lcaa ngu' ndiya tsa ti' ngu' ña'a ngu' cña nu ndyu'ni Jesús. Pana laja lo'o ndube ti' ngu', li' nacuí Jesús jí'í nu ngu' nu ndya'a lo'o yu:

⁴⁴ —Cua'a jyaca ma jí'í cha' re, culacua xi ti' ma jí'í: Ntsu'u sca ñati nu cujuí' cre-siya 'na jí'í ngu' tisiya cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o na', masi na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati —nacuí Jesús.

⁴⁵ Pana ná nda nu ngu' nu ndyaca tsa'a jí'í yu bi' cuentya, ná ngujui ñi'ya caca ca cuayá' ti' ngu' cha' bi'; jua'a ntsí'í tsa ngu' cha' xcuane ngu' jí'í ycuí' Jesús ñi'ya tyu'u cha' nu nchcui' yu lo'o ngu'.

Nchcui' ngu' cha' ndulo la cha' jí'í ycuí' ca ngu'

⁴⁶ Lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ni, lye tsa nchcui' tube ngu' ñi'ya nu tya'a ngu' laca nu ndulo la cha' jí'í.

⁴⁷ Pana Jesús ni, hora ti ngua cuayá' ti' lcaa ña'a cha' nu ntsu'u tyiquee ngu'. Li' ngusñi yu ya' sca nu piti, ngusta yu jí'í nu piti cacua ti slo ycuí' yu.

⁴⁸ Li' nchcui' yu lo'o ngu' ndi'ya:

—Lo'o xtyucua ma jí'í cua ña'a ca ñati cuentya jna', masi ñati ñi'ya laca nu piti re, la cui' jua'a na nxyucua ma jna' laca —nacuí Jesús—. Jua'a ngu' nu tucua cña jna', lo'o cña jí'í ycuí' Ndyosi tucua ngu' bi' li', cha' ycuí' Ni laca nu nda jna' lijyaa ca slo

cu'ma. La cui' nu piti la ji'i tya'a ma, nu ná ndulo cha' ji'i bi' nti' ma, bi' laca nu ndulo la cha' ji'i cuentya jna', nti' na'.

Sca ñati nu ná nxuu tya'a lo'o na ni, bi' laca nu taca ji'i xtyucua ji'na

⁴⁹ Li' nacui Juan ji'i Jesús:

—Mstru —nacui—, cua na'a ya cha' ndu chaca ñati nu nclyo ji'i cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i ñati chacuayá' jinu'u, nacui yu. Bi' cha' ngua'a ya ji'i yu bi', cha' nga'aa cua'ni yu jua'a, cha' ná lo'o yu bi' ndya'a yu ndyaca tsa'a yu lo'o ya.

⁵⁰ Pana ndi'ya nacui Jesús ji'i li':

—Ná cua'a ma ji'i, cha' sca ñati nu ná nxuu tya'a lo'o na, ná tyiquee' taca ji'i bi' xtyucua ji'na.

Ngua'a Jesús ji'i Jacobo lo'o ji'i Juan

⁵¹ Nu lo'o cua tyalaa ti tyempo cha' tyaa Jesús nde cua, li' ngüiñi ti' yu cha' tyaa yu nde Jerusalén.

⁵² Nda yu ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu cha' tsa'a ngu' tyucuii nde loo la, cha' chcu' ngu' lo'o ngu' quichi sube ti su tyeje tacui yu lo'o ngu'. Li' ndyaa ngu' bi' sca quichi sube ti, sca quichi tyi ngu' Samaria; ngulana ngu' su tyi'i ngu' li'.

⁵³ Pana ná ntaja'a ngu' quichi sube bi' ta ngu' chacuayá' cha' tyanu ngu' bi' quichi, cha' jlo ti' ngu' quichi bi', cha' nde quichi Jerusalén tsa'a ngu'.

⁵⁴ Nu lo'o ndyuna tya'a ndya'a Jesús cha' bi', Jacobo lo'o Juan naa nu ngu' bi', li' nacui ngu' bi' ji'i Jesús:

—Cusu' —nacui ngu' bi'—, ¿ha ná nti' nu'u cha' jña ya quii' nde cua cha' tyalú nde lo yuu su ndi'i ngu' jua? Cua'ni tye bi' tsiya' ti ji'i ngu' jua, tyaqui ngu'. Jua'a ngua'ni jyo'o cusu' Elías sa'ni —nacui ngu' ji'i Jesús.

⁵⁵ Li' ña'a tsa Jesús ji'i ngu' bi', nchcui' yu lo'o ngu' bi' li':

—Ná nda ma cuentya tsiya' ti ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' ma —nacui Jesús—, si'i Xtyi'i ycu' Ndyosi laca nu ngulu'u ji'i ma cha' chcu' ma cha' cuxi jua'a; nu xña'a laca nu ngulu'u ji'i ma cha' chcu' ma jua'a.

⁵⁶ Si'i cha' cua'ni tye na' chalyuu ji'i ñati nda ycu' Ndyosi Sti na' 'na lijyaa cha' caca na' ñati; cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ñati chalyuu, bi' cña ntsu'u cha' cua'ni na' —nacui Jesús.

Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' xa' quichi sube ti.

Ñati nu chañi cha' nti' tya'a lo'o Jesús

⁵⁷ To' tyucuii su ndyaa ngu' na'a ngu' ji'i sca nu qui'yu.

—Cusu' —nacui yu—, lo'o na' nti' na' tsa'a lo'o nu'u, macala su tsa'a nu'u tsa'a na' lo'o nu'u.

⁵⁸ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i nu qui'yu bi':

—Nu naa cuatya' ni, ne' xtyú ni' ndyu'u ni'; lo'o nu quiñi sube ni, ne' xlyati ndyu'u ni'; lo'o na' ni, cua lijya na' chalyuu cha' caca na' ñati, pana ná ntsu'u su xtyii na' caja' na', ná ntsu'u su chca'a cña' na'.

⁵⁹ Lo'o li' nacui Jesús ji'i chaca nu qui'yu:

—Ca'a tya'a nu'u lo'o na' —nacui.

—Cusu' —nacui yu ji'i Jesús li'—, ta nu'u xi tyempo jna' cha' tyanu na' lo'o sti na' ña'a cuayá' nu cajaa sti na', cha' ña'a na' ji'i tyatsi'.

⁶⁰ Li' nacui Jesús ji'i yu:

—Tya ntsu'u xi xa' la tya'a ñati ma nu taca xatsi' ji'i nu cua ngujuii; pana nu'u ni, ntsu'u cha' tsa'a nu'u lo'o na' cha' chcu' nu'u cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati.

⁶¹ Li' nacui chaca nu qui'yu ji'i Jesús:

—Cusu', lo'o na' ntá' tsa'a lo'o nu'u —nacui yu—, pana ta xi tyempo 'na cha' tsa'a na' salya' na' lo'o ngu' toni'i 'na.

⁶² Li' nguxacui Jesús cha' ji'i nu qui'yu bi':

—Sca ñati nu nguxana sca cña ni, ná caca tyu'u scua cña bi' ji'i yu si tya'achu' yu ji'i; ñi'ya nti' ñati nu nclya'a yuu, ná caca cula'a tso'o yu yuu si ña'a yu nde chu' yu; la cui' jua'a lo'o caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i cu'ma ñati chalyuu ni, ná ta Ni cña cua'ni ma cuentya ji'i ycu' si nti' ma tya'achu' ma ji'i Ni.

10

Nda Jesús ji'i snayala tyii tya'a ngu' ndyaa

¹ Nu lo'o cua nteje tacui cha' bi', li' ngusubi Jesús chaca snayala tyii tya'a ngu' cha' tsa'a ngu' nde loo ji'i yu; cuentya tucua tya'a ti ngu' tsa'a ngu' lcaa se'i lo'o lcaa quichi su nga'a cha' tsa'a yu nti' yu.

² Li' nchcui' yu lo'o ngu' bi':

—Chañi cha' ntsu'u tsa cña re, cha' chcu' na lo'o ñati cha' xñi ngu' cha' nu nchcui' na'

—nacui Jesús jil'i ngu' bi'—. Lo'o jua'a, xti ti ngu' nu caca cua'ni cña re; bi' cha' chcu' ma lo'o Sti na', ycu' nu Xu'na cña re, cha' tya ta Ni xi xa' la tya'a ñati nu taca jil'i cua'ni cña re.

³ Yaa clya ma lacua. Su ta na' jil'i ma tsaa ma, ca bi' tyl'i ma laja ñati cuxi ñi'ya si ndi'i xlyá' cuañi' laja bo'o tyaala; pana tyl'i ycu' Ni lo'o ma cha' ná sca caca jil'i ma li'.

⁴ Ná cui'ya ma cuiji su tyu'u cñi, ni xa' cuiji, ni caña ná chca'a quiya' ma. Lo'o jua'a ná tyu ma tyiquee' tyucuij lo'o ta ma cha' lo'o ñati.

⁵ Nu lo'o tyalaa ma toni'i jil'i sca ñati, li' ndi'ya chcu' ma lo'o ycu' Ndyosi cuentya jil'i ñati nu ndi'i ni' bi': “Ti ti tyl'i tyiquee ngu' nu ca tyi re”, ñacu' ma jil'i ycu' Ndyosi li'.

⁶ Lo'o si chañi cha' nti' ngu' nu ndi'i ni' bi' cuna la ngu' cha' jil'i ycu' Ndyosi, li' cua'ni Ni cha' ti ti tyl'i tyiquee ngu' bi'; pana si ná nti' ngu' cuna ngu' cha' bi', nga'aa culacua Ni jil'i ngu' bi' jua'a.

⁷ Tyanu ma toni'i jil'i ngu' tso'o bi', cacu ma co'o ma cua ña'a ca na nu cacu ngu' bi'; sca ñati nu ndyuni cña ni, ntsu'u chacuayá' jil'i cha' cacu yu tyaja. Pana ná tya'a ma lcua ti toni'i jil'i ngu'.

⁸ Lo'o tyalaa ma sca quichi su tso'o tsa chcu' ñati lo'o ma, cacu ma lcaa na nu ta ngu' jil'i ma,

⁹ cua'ni ma jo'o jil'i ngu' quicha nu ndi'i bi'. Lo'o li' ñacu' ma jil'i ngu' bi': “Cua ngu-lala cha' caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jil'i cu'ma”.

¹⁰ Pana lo'o tyalaa ma sca quichi su ná nti' ngu' cha' chcu' ma cha' jil'i ycu' Ndyosi lo'o ngu', hora ti tyu'u ma nde to' calle ti. Li' ñacu' ma jil'i ngu':

¹¹ “Scui ya quiya' ya cha' tyalú snii yuu jil'i quichi tyi ma nu ngusñi ca'a quiya' ya; jua'a ca cuayá' ti' ma li' cha' xqui'ya cha' cuxi tyiquee ma, bi' cha' tyu'u ya quichi tyi ma tyaa ya. Pana masi cuxi ma, ntsu'u cha' ca cuayá' ti' ma cha' cua ngulala cha' caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jil'i ma”, ñacu' ma jil'i ngu' quichi bi'.

¹² Nhcui' na' cha' bi' lo'o ma juani, cha' nu lo'o tye chalyuu, li' tlyu la cha' ti' caca jil'i ngu' quichi bi'; xti la cha' chcube' ngu' jyo'o quichi Sodoma nu cuxi tsa ngua'ni

cua sa'ni la.

Quichi su ná ntucua' ñati cña jil'i ycu' Ndyosi

¹³ ‘Tya'na tsa cu'ma ngu' quichi Corazín! Lo'o jua'a, itya'na tsa cu'ma ngu' quichi Betsaida! Cua quiña'a tsa cha' tlyu nu cua na'a cu'ma, lo'o ná nguju'u ti' ma tsiya' ti jil'i cha' cuxi nu ndyuni ma. Cua sa'ni la xña'a tsa ngua ngu' quichi Tiro, lo'o ngu' quichi Sidón; ngu' xa' tsu' ngua ngu' bi'. Pana ná nguju' ñi'ya caca tyuju'u ti' ngu' bi' jil'i cha' cuxi nu ngua'ni ngu', cha' bilya ña'a ngu' bi' ni sca cha' tlyu ñi'ya nu cua na'a cu'ma ngu' Israel; bi' cha' ná ngua xñi'i ti' ngu', ná ndyacu' ngu' late' ngata, ni ná ngusu'ba ngu' jii hique ngu' ñi'ya nu ndu'ni ngu' su nscua jyo'o.

¹⁴ Liñi cacha' na' jil'i ma cha' caca tso'o la jil'i ngu' jyo'o quichi Tiro, lo'o jil'i ngu' jyo'o quichi Sidón, nu lo'o tyalaa tsa tlyu lo'o cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi jil'i ñati chalyuu; lye la xcube' Ni jil'i cu'ma li', cha' ná nduna ma tsiya' ti.

¹⁵ Lo'o cu'ma ngu' quichi Capernaum ni, nti' ma cha' tso'o tsa caca jil'i quichi tyi ma. ¿Ha ná lo'o xcube' Ni jil'i ma nti' ma? Pana culo'o Ni jil'i ma cha' tyaa ma ca bilyaa.

Tya nhcui' la Jesús lo'o nu snayala tyii tya'a ngu' bi' li':

¹⁶ —Ñati nu cua'a jyaca jil'i cha' nu ta cu'ma lo'o, ñi'ya si ndaca'a jyaca ngu' bi' jil'i cha' nu ta na' lo'o ngu' laca; lo'o ñati nu xlyú cha' hichu' cu'ma, ñi'ya si nxlyú ngu' bi' cha' hichu' na' laca. Lo'o jua'a ñati nu xlyú cha' hichu' na' ni, na nxlyú ngu' cha' bi' hichu' ycu' Ndyosi nu nda jna' lijyaa; jua'a laca cha' —nacui Jesús jil'i ngu'.

Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'.

Cua nguxtyuu ngu' nu ngua'a loo Jesús cña jil'i ñaa ngu'

¹⁷ Ca tiya' la nguxtyuu nu snayala tyii tya'a ngu' ñaa ngu' slo Jesús. Chaa tsa ti' ngu'.

—Cusu' —nacui ngu' jil'i Jesús—, lo'o nu cui'i cuxi ndaquiya' jil'i cña nu ngulo ya jil'i chacuayá' jinu'u —nacui ngu'.

¹⁸ Nhcui' Jesús lo'o ngu' li':

—Jua'a tu'ni. Lo'o na' na'a na' jil'i Satanás lo'o ndyú yu lo yuu; ñi'ya ndyalú tyi'yu nde lo yuu, jua'a ndyú yu. Ngulo'o ycu' Ndyosi

ji'i nu xña'a bi' ca su tlyu su ntucua Ni nde cua, ndyú yu lo yuu li'; bi' cha' ndaquiya' cui'i cuxi bi' ji'i cha' nu nchcui' mā juani.

¹⁹ Lo'o jua'a cua nda na' chacuayá' ji'i cu'mā cha' sta quiya' mā hichu' cuaña, lo'o hichu' chuni'i; chacuayá' jna' cua'a mā chacuaya' ji'i nu xña'a tsiya' ti. Lo'o jua'a ná ca cuxi ji'i mā tsiya' ti, ni sca cha' cuxi ná tyacua ji'i mā li'.

²⁰ Pana ná ntsu'u cha' ca chaa ti' mā cha' ndaquiya' cui'i cuxi bi' ji'i cña nu ngulo mā ji'i, tso'o la ca chaa ti' mā cha' cua nscua xtañi mā ca su ntucua ycu'i Ndyosi nde cua.

Tso'o tsa ntsu'u tyiquee Jesús

²¹ Sca hora bi' tso'o tsa ntsu'u tyiquee Jesús xqui'ya cha' ndi'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o yu. Bi' cha' nchcui' Jesús lo'o ycu'i Ndyosi Sti yu li':

—Sti na', cua'ni ch'i na' loo ycu'i nu'u juani. Nu'u laca ycu'i Ni nu laca loo nde cua, jua'a laca nu'u loo nde lo yuu. Cua ngutu'u yacu' ti cha' bi' cuentya ji'i ñati nu ngua tya sa'ni la, cha' ná ca cuayá' ti' ngu' cha' bi' tsiya' ti, masi nchca tsa ji'i ngu'; pana tsa xlya'be h'i cha' cua ngulu'u tso'o nu'u cha' bi' ji'i ñati jua'a ti juani, masi ná jlo tso'o ti' ñati bi'. Ndyu'ni tlyu na' jinu'u cha' jua'a ngua ti' ycu'i nu'u cha' caca —nacui Jesús ji'i ycu'i Ndyosi.

²² Li' nchcui' yu lo'o ngu' nu ndyaa cuentya ji'i yu bi':

—Cua nda Sti na' lcaa na jna'. Ná tucui jlo ti' cha' laca na' Sñi' ycu'i Ni; sca ti ycu'i Sti na', bi' nu jlo ti'. Ná tucui jlo ti' tilaca laca ycu'i Sti na'; sca ti na', jlo ti' na' tilaca laca Ni. Lo'o jua'a ca jlo ti' xi xa' la ñati nu nti' na' cha' culu'u na' ji'i ngu' tilaca laca ycu'i Sti na', ca cuayá' ti' ngu' bi' li'.

²³ Li' nguxtyacui Jesús ca su ndu nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ndu ycu'i ti ngu' nchcui' yu lo'o ngu' bi' li':

—Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ñati nu ña'a cua ña'a ca cha' tlyu nu cua na'a cu'mā juani.

²⁴ Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o mā re, cha' quiña'a tsa ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi sa'ni la, lo'o jua'a quiña'a rey nu ngua loo sa'ni la, cua ntajatya tsa ngu' bi' ji'i cha' tlyu nu cua na'a mā juani, cha' ña'a ngu' ji'i nquicha'; cua ntajatya tsa ngu' bi'

ji'i cha' nu nduna mā juani, cha' ngua ti' ngu' cuna ngu' nquicha'. Pana ngujui' ngu' li', lo'o bilya ña'a ngu' cha' bi', bilya cuna ngu' cha' bi' tsiya' ti —nacui Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

Sca cha' tso'o nu ngua'ni sca ngu' samaritano

²⁵ Li' ndatu sca mstru cha' jo'ó cha' chcui' cuayá' yu lo'o Jesús. Lo'o li' nchcuane yu ji'i Jesús:

—Mstru —nacui—, ¿ñi'ya cua'ni na' cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti jna'?

²⁶ Li' nguxtyacui Jesús cha' lo'o yu:

—¿Ni cña ngulo ycu'i Ndyosi ji'na nu nscua lo quityi nu ngua sa'ni? ¿Ñi'ya ndyu'u ta cha' bi' nti' nu'u?

²⁷ Li' nchcui' mstru cha' jo'ó bi':

—Ndi'ya nchcui' cha' cusu' bi' —nacui mstru bi'—, cha' tso'o tsa tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycu'i Ndyosi, jua'a tyucui tyiquee na taquiya' na ji'i ycu'i Ni, jua'a cua'ni tlyu na ji'i Ni lo'o lcaa cha' nu ca'ya hique na, jua'a tyucui juersa ji'na cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ni. Lo'o jua'a nga'a cha' cua'ni tya'na ti' na ji'i tya'a ñati na, ñi'ya nu nti' na cha' cua'ni tya'na ti' xa' ñati ji'na.

²⁸ Li' nacui Jesús ji'i yu bi':

—Tso'o tsa cha' nu nguxacu' nu'u 'na. Si jua'a cua'ni nu'u, caja chalyuu bi' jinu'u li'.

²⁹ Pana nu mstru cha' jo'ó bi' ni, cua nti' yu cha' tyu'u liñi la cha' nu cua nchcui' yu, bi' cha' nacui yu ji'i Jesús:

—¿Tilaca laca tya'a ñati na' lacua?

³⁰ Li' nchcui' Jesús cui' re cha' xacu' cha' ji'i mstru bi':

—Ngutu'u sca ngu' tya'a quichi tyi na nde Jerusalén, ndya'a yu lijya yu tyucui ndyaa nde calacui, nde quichi Jericó. Lo'o li' ndu'u tucua xi tucua sna tya'a ngu' cuaana, nguxlyaá ngu' lcaa na nu lo'o ji'i yu; ngulo ngu' ste' yu, li' ti' tsa ngujui' ngu' xña'a bi' ji'i yu ña'a cuayá' nu cua cajaa ti yu. Li' nguxtyanu ngu' ji'i yu ña'a ntsiya ti yu.

³¹ La cui' ti tyucui bi' nteje tacui sca sti jo'ó tya'a quichi tyi na. Pana lo'o na'a sti jo'ó bi' ji'i nu quicha bi', li' yala ti nteje tacui chaca tsu' tyucui, ndyaa li'.

³² Lo'o li' ñaa sca xirta, sca ngu' Levi, la cui' tyucuii bi'. Ndyaa na'a xi ji'i yu quicha bi'; pana lo'o na'a ji'i, tsa ndyubi ti nteje tacui xirta ndyaa li'.

³³ Lo'o la cui' tyucuii bi' ndya'a sca nu qui'yu ngu' Samaria, sca ngu' xa' chalyuu. Lo'o na'a ji'i yu quicha bi', hora ti ngua tya'na ti' ji'i yu.

³⁴ Lo'o li' ndyaa ca su ntsiya yu quicha bi', ngua'ni jo'o ji'i lcaa su quicha ji'i yu bi' lo'o setye, cuati lo'o vino ngua'ni jo'o ji'i yu su quicha bi'. Li' ngüixii late' chu' yu su quicha bi', ngusta ji'i yu quicha bi' hichu' huru ji'i ycu'i, ndyaa lo'o ji'i yu ca to' tyi sca ñati; ca bi' ña'asii ngu' ji'i nu quicha bi' ngua ti'.

³⁵ Ca chaca tsä lo'o cua tsa ti nu ngu' samaritano bi', li' ngulo tucua tya'a cñi plata cha' ta ji'i ngu' nu ca ji'i ni'i su ntsiya nu quicha bi'. Ndi'ya nacui ji'i ngu' ca tyi: “Ña'asii ma' ji'i yu quicha re. Lo'o si tya culiji la ma' cñi lo'o yu, lo'o xtyuu na' caa na' slo cu'ma' chaca quiya', li' tya na' cñi ji'i ma'”, nacui nu samaritano bi'.

Lo'o cua ndye nda Jesús cui re lo'o ngu', li' nchcuane yu ji'i mstru bi':

³⁶ —Tso'o lacua. Nu sna tya'a ñati nu nteje tacui tyucuii su ntsiya nu quicha bi' ni, ¿tilaca nu nguna'asii tso'o la ji'i yu nu ngua quicha bi'? ¿Tilaca laca nu chañi cha' laca tya'a ñati lo'o nu quicha bi'?

³⁷ —Nu ngua'ni tya'na ti' ji'i yu quicha bi' —nacui mstru cha' jo'ó bi' ji'i Jesús.

Li' nacui Jesús ji'i mstru bi':

—Yaa nu'u lacua, lo'o la cui' jua'a cua'ni nu'u lo'o tya'a ñati nu'u.

Nga'a Jesús ca su ndi'i Marta lo'o María

³⁸ Ngusñi Jesús tyucuii, ndyaa yu lo'o ngu' tya'a ndya'a yu. Lo'o li' ndyalaa ngu' sca quichi piti ti su ndi'i sca nu cuna'a nu naa Marta. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee Marta cha' ndyalaa Jesús slo, cha' nti' tsa ma' cuna ma' lcaa ña'a cha' nu nda yu.

³⁹ Lo'o jua'a ntsu'u sca tya'a ngula Marta nu naa María. Hora ti ndyaca'a nu María bi' cacua ti slo Jesús cha' cuna cha' nu chcu'i yu;

⁴⁰ pana nu Marta bi' ni, quiña'a tsa cña ntsu'u cha' cua'ni ma'. Li' nchcu'i ma' lo'o Jesús:

—Cusu' —nacui Marta ji'i—, ¿ha ná ndube ti' nu'u cha' quiña'a tsa cña nguxtyanu María tya'a na' cha' cua'ni na' ycu'i ti na'? Bi' cha' tso'o la si chcu'i nu'u lo'o cho' lacua, cha' caa cho' xtyucua xi cho' 'na.

⁴¹ Li' nguxacu'i Jesús cha' ji'i Marta:

—Marta, Marta, ntsu'u tsa cña jinu'u —nacui Jesús—. Quiña'a tsa ncliyacua ti' nu'u xqui'ya lcaa cña sube nu ntsu'u jinu'u.

⁴² Pana tya lijyi sca cha' nu tso'o cua'ni nu'u, sca cha' nu ndulo la; bi' laca cha' nu cua nti' María cua'ni juani. Cua ndyu'ni cho' sca cña nu tso'o la, lo'o ná ntsu'u cha' xlyaa xa' ñati cña bi' ji'i cho'.

11

Ñi'ya nu chcu'i na lo'o ycu'i Ndyosi

¹ Ngua sca tsä nga'a Jesús ndyu'ni tlyu ji'i ycu'i Ndyosi. Lo'o ndye nchcu'i yu lo'o Ni, li' nacui sca ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Cusu' —nacui—, culu'u nu'u ji'i ya ñi'ya caca chcu'i ya lo'o ycu'i Ndyosi, tsa ña'a nu ngulu'u jyo'o Juan ji'i ngu' nu nguta'a lo'o.

² Li' nacui Jesús ji'i:

—Nu lo'o chcu'i ma' lo'o ycu'i Ndyosi, ndi'ya chcu'i ma':

Ndyosi Sti ya nu ntucua nde cua, tacati tsa cha' jinu'u.

Caa nu'u nde chalyuu cha' caca nu'u loo ji'i ya.

Cua nti' ya cha' caca lcaa cha' nu nti' nu'u cha' caca nde chalyuu, ñi'ya nu ndyaca cha' nu nti' nu'u nde cua.

³ Ta nu'u na cacu ya tsä juani.

⁴ Cui'ya nu'u cha' clyu ti' ji'i ya ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua'ni ya, cha' jua'a cua ngüi'ya ya cha' clyu ti' ji'i ñati nu ngua'ni cha' cuxi lo'o ya.

Ná ta nu'u chacuayá' cha' cojolaqui cha' cuxi ji'i ya, pana cua'ni lyaá nu'u ji'i ya ya' nu xña'a.

Jua'a ngulu'u Jesús ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi'.

⁵ Li' xa' nchcu'i yu lo'o ngu' bi':

—Nde chcu'i na' sca cha': Sca yu tya'a cu'ma' ntsu'u sca tya'a tso'o yu. Lo'o li' sca talya ntsu'u cla'be talya, ndyaa yu toni'i ji'i tya'a tso'o yu cha' ñacu'i yu ji'i: “Tyocue, ta xi sna tya'a tyaja jñi' ti na' xi.

6 Cua ndyalaa ca ti sca yu tya'a tso'o na' toni'j'na, lo'o ná ntsu'u tsiya' ti na nu ta na' cha' cacu yu."

7 Lo'o li' nu yu ca tyi nu ntsu'u nde ni'j' ji'j' nguxacuj cha' ji'j' yu: "Ná nta' cha' chcu' cua ña'a ti lo'u. Cua ndyacuj toni'j'na. Lo'o nu sube 'na, cua ntsiya ngu' lo qui'ña laja' ngu' lo'u. Ná caca tyatu na' cha' ta na' hi'", nacuj tya'a tso'o yu ji'j' yu bi'.

8 Ndi'ya nacuj na' —nacuj Jesús ji'j' ngu'—, masi ná ntaja'a tya'a tso'o yu tyatu cha' ta tyaja bi' ji'j' yu bi', masi tso'o ti lo'o yu, pana tiya' la ngua ti' tya'a tso'o yu ta cha' bi' ji'j' yu, xqui'ya cha' nga'aa nti' cha' xa' tsa yu xtyu'u yu ji'j' chaca quiya'; bi' cha' ndyatu tya'a tso'o yu li', nda lcaa na nu nti' yu bi'.

9 Ndi'ya nchcu' na' lo'o ma lacua: Lo'o jña ma sca cha' ji'j' ycu' Ndyosi, ta Ni cha' bi' ji'j' ma li'; lo'o culana ma ji'j' ycu' Ni, quijeloo Ni ji'j' ma li'; lo'o tyucui tyiquee ma chcu' ma lo'o ycu' Ni, taquiya' Ni ji'j' cha' nu chcu' ma lo'o Ni li'.

10 Lcaa ñati nu jña sca cha' ji'j' ycu' Ndyosi ni, caja cha' bi' ji'j' ngu' li'; jua'a lcaa ñati nu culana ji'j' ycu' Ni, quijeloo Ni ji'j' ngu' li'; la cui' jua'a, lcaa ñati nu tyucui tyiquee chcu' lo'o Ni, taquiya' Ni ji'j' cha' nu chcu' ngu' lo'o Ni li'.

11 'Nu cu'ma ñati chalyuu nu ntsu'u nu sube ji'j' ma, ná nda ma sca na cuxi cacu sñi' ma lo'o jña ngu' na cacu ngu'. Ñi'ya nti' si jña ngu' xlyá cacu ngu', ná ta ma sca quee cacu ngu' li'; si jña ngu' cualya cacu ngu', ná ta ma cuaña ji'j' ngu' li';

12 si jña ngu' sca xcube, ná ta ma sca chuni'j' cacu ngu' li'.

13 Bi' cha' lacua, si jlo ti' ma cha' ta ma na tso'o cacu sñi' ma, masi xña'a tyiquee ma, la cui' jua'a jlo ti' ycu' Ndyosi Sti ma nu ntucua nde cua; lye la cua'ni tya'na ti' Ni ji'j' ma, cha' tya ta Ni Xtyi'i ycu' Ni tyanu ne' cresiya ji'j' ma si jña ma cha' bi' ji'j' Ni.

Ngusta ngu' qui'ya ji'j' Jesús

14 Ntsu'u sca nu qui'yu nu ngua cu'u cha' cua ngusñi sca cui'j' cuxi ji'j' yu, pana ngulo Jesús ji'j' cui'j' cuxi nu ngusñi ji'j' yu, ndyaa bi' li'. Nu lo'o ngutu'u cui'j' nu ntsu'u ji'j' nu qui'yu cu'u bi', ngua ji'j' yu nchcu' yu li'. Ndube tsa ti' ñati lo'o na'a ngu' cha' bi'.

15 Pana ntsu'u ngu' nu nchcu' ndi'ya:

—Nclyo nu qui'yu cua ji'j' cui'j' cuxi chacuayá' ji'j' Beelzebú, nu laca xu'na lcaa lo cui'j' cuxi —nacuj ngu'.

16 Lo'o li' xa' la ñati ngua ti' ña'a cuayá' ngu' ji'j' Jesús, bi' cha' ngüjña ngu' ji'j' Jesús cha' cua'ni yu chaca cha' tlyu chacuayá' ji'j' ycu' Ndyosi nu ntucua nde cua.

17 Pana cua ngua tii Jesús lcaa cha' nu nclyacua ti' ngu', bi' cha' nchcu' yu lo'o ngu' ndi'ya:

—Tye cha' ji'j' cua ña'a ca quich' si xcui' cha' cusu' cua'ni ngu' lo'o tya'a ngu', si tsaca latya ngu' tisiya xu' tya'a ngu' lo'o chaca latya ngu'. La cui' jua'a lo'o ngu' tya'a ndi'j' ni'j', si ntsu'u cha' cusu' ji'j' ngu' lo'o xa' la tya'a ngu', nga'aa caja ñi'ya tyi'j' ngu' lo'o tya'a ngu' sca ti ni'j' bi'.

18 Bi' cha' ná talo cha' ji'j' Satanás si xu' tya'a nu Satanás bi' lo'o msu ji'j' ycu'; tye cha' ji'j' nu xña'a yala ti li'. Pana nu na' ni —nacuj Jesús—, cua nacuj ma cha' ngulo na' ji'j' cui'j' cuxi nu ntsu'u ji'j' ñati chacuayá' ji'j' Beelzebú nu laca xu'na cui'j' cuxi bi', jua'a nchcu' ma 'na.

19 ¿Ha cha' liñi nchcu' ma lo'o nchcu' ma cha' chacuayá' ji'j' Beelzebú nclyo na' ji'j' cui'j' cuxi? Ná liñi nchcu' ma tsiya' ti, cha' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'j' ma nclyo ngu' ji'j' cui'j' cuxi; chacuayá' ji'j' ycu' Ndyosi nclyo ngu' cui'j' bi', nacuj ma. Xqui'ya ngu' bi' caca cuayá' ti' ma lacua; caca cuayá' ti' ma si cha' liñi nchcu' ma, si cha' cuiñi ti nchcu' ma.

20 Chacuayá' ji'j' ycu' Ndyosi nclyo na' ji'j' cui'j' cuxi nu ntsu'u ji'j' ñati, bi' cha' taca ca cuayá' ti' ma cha' cua ndyalaa tsa cha' caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'j' ma.

21 'Ñi'ya nti' sca ñati tyaala, ndu yu cua nde toni'j' ji'j' yu. Cua laca ndi'j' maxtyi ji'j' yu cacua ti su ndu yu, cha' jua'a ná sca caca ji'j' yu'ba nu ntsu'u ji'j' yu.

22 Sca ti lo'o caa xa' la ñati nu xña'a la, tyijiloo ngu' bi' ji'j' yu li'; xlyaa ngu' lcaa chcu' nu ntsu'u ji'j' yu su ndu yu cua, cuaana ngu' yu'ba ji'j' yu bi', cha' caja xi ji'j' ca ta'a ngu' li'.

23 'Ñati nu ná nti' xñi cha' jna', na nxu' tya'a ngu' bi' lo'o na' li', jua'a ndyu'u cha' bi'. Lo'o jua'a ñati nu ná nxyucua 'na, na

ndaca'a ngu' bi' ji'i tya'a ñati ngu' cha' ná xñi ngu' cha' jna' lacua.

Lo'o xtyuu cui'i cuxi chaca quiya'

²⁴ Lo'o xtyanu cui'i cuxi ji'i sca ñati, li' tya'a yu'u cui'i bi' ne' quixi' tyijyu' su ná ntsu'u ñati; tsa cui'i cuxi bi' tsaana su chca'a cña' cui'i xi. Lo'o ná quije su chca'a cña' cui'i bi' ni, li' ñacui: "Tya'a na' ni, xtyuu na' nde su nguti'i na' clyo".

²⁵ Lo'o tyalaa cui'i bi' slo ñati bi' chaca quiya', li' ña'a cha' laja ti ndi'i cresiya ji'i ñati bi', si'i na ngua tso'o la yu bi'.

²⁶ Hora ti tsa cui'i chaca quiya', tsaana ji'i chaca cati tya'a cui'i cuxi nu xña'a la, cha' stu'ba ti xñi lcaa cui'i bi' ji'i ñati bi'; caja su tyi'i cui'i bi' lo'o ñati bi' nti'. Caca cuxi la cha' ji'i ñati bi' li', cha' quiña'a la cui'i xñi ji'i yu li'.

Nu lo'o chañi cha' tso'o ntsu'u tyiquee na

²⁷ Lo'o ndye nchcui' Jesús jua'a, li' nchcui' sca nu cuna'a lo'o Jesús. Laja ñati quiña'a bi' ndu nu cuna'a lo'o nchcui' bi':

—Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ma' cusu' xtya'a nu'u nu ngua'ni cala jinu'u, nu nda ndyati' nu'u —nacui' nu cuna'a bi'.

²⁸ Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i:

—Si'i cha' bi' —nacui—. Tso'o la ntsu'u tyiquee ñati nu cua'a jyaca ji'i lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ngu', nu taquiya' ji'i lcaa cha' bi'.

Ngua ti' ñati cuxi ña'a ngu' sca cha' tlyu

²⁹ Tya ndyu'u ti'i la ngu' slo Jesús tsa tlyu ti, li' chaca quiya' nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Xña'a tsa ñati chalyuu juani —nacui' Jesús—. Cua nti' ngu' cha' cua'ni na' sca cha' tlyu chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi, cha' ña'a cui'ya ngu' ji'i ñi'ya si laca sca cuxe' ti. Pana ná cua'ni na' jua'a. Nga'a cha' tyi'u ti' ma' ñi'ya nu ngua ji'i jyo'o Jonás lo'o nguti'i yu chalyuu tya sa'ni la.

³⁰ Tlyu tsa cha' ngua'ni ycu' Ndyosi lo'o nu Jonás bi' tyucui, nu lo'o ndyaa yu ca quichi Nínive cha' chcui' yu cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi'. La cui' jua'a tlyu tsa cha' cua'ni Ni lo'o na' nu lijya'a cha' caca na' ñati —nacui' Jesús—, cha' caja ñi'ya chcui' na' cha' ji'i Ni lo'o ñati chalyuu juani.

³¹ Lo'o jua'a cua laca ntsu'u yabe' ji'i cu'ma ñati chalyuu ca slo ycu' Ndyosi lo'o

tye chalyuu xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni ma; li' tyu'u tucua sca jyo'o cusu' nu ngua reina nu ngua loo chalyuu sa'ni la, cha' sta ma' qui'ya ji'i ma' slo ycu' Ni. Li' chcui' ma' cusu' bi' ñi'ya ngua lo'o ndyaa ycu' ma' slo jyo'o rey Salomón. Tyijyu' tsa quichi tyi ma' reina bi', pana cua ngujui cha' ji'i ma' cha' ngua tsa ji'i nu rey Salomón bi', cha' tso'o tsa cui' nda yu lo'o ñati; bi' cha' ndyalaa ma' slo rey bi' li', cha' cuna ma' cui' nu nda rey bi'. Pana cu'ma ni, ná ntaja'a ma' cuna ma' cha' ji'i ycu' Ndyosi, masi tlyu la cña ndyu'ni Ni juani, cha' ndi'i na' chalyuu; xti la cha' ngua ji'i jyo'o Salomón tya li'.

³² Lo'o jua'a lo'o ngu' jyo'o quichi Nínive ni, sta ngu' qui'ya ji'i cu'ma tsa bi' lo'o cua'ni cuayá' ycu' Ni ji'i cu'ma. Cua ndyuna ngu' Nínive bi', nu lo'o nchcui' Jonás lo'o ngu' chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi; ngua tyuju'u ti' ngu' bi', nguxtyanu ngu' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' li'. Pana cu'ma ni, ná ntaja'a ma' cuna ma' cha' nu nda na' lo'o ma, masi tlyu la cña ndyu'ni ycu' Ndyosi juani; xti la cha' ngua lo'o ndyaa jyo'o Jonás ca Nínive tyempo bi'.

Na laca nu ta xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ñati

³³ 'Ná tucui xtyu'u ji'i sca quii' cha' li' su'ba cuatsi' ti ngu' ji'i. Ná su'ba cuatsi' ngu' ji'i ne' sca caju; masi ca cua ti sta ngu' xee bi' to' candyeru, cha' ta xee lcaa su ndya'a ngu' ni'i.

³⁴ Lo'o jua'a cu'ma ni, nda si'yu cloo ma' xee cha' tyaca' ña'a ma' chalyuu. Nu lo'o tso'o ti si'yu cloo ma, li' taca ña'a ma' cha' cua'ni ma' lcaa lo cña nu ntsu'u cha' cua'ni ma, taca cua'ni ma' xcui' cña tso'o; pana si quicha si'yu cloo ma, ná caca cua'ni ma' cña, cha' talya xee ña'a ma' li'.

³⁵ Tii ti' ma' lacua; cui'ya ma' cuentya cha' chañi cha' ntsu'u xee ne' cresiya ji'i ma, cha' si'i chalyuu cuxi ntsu'u tyiquee ma.

³⁶ Lo'o lubii ti tyucui ña'a ma, lo'o ná ntsu'u cha' ji'i ma' tsiya' ti lo'o chalyuu cuxi bi', li' xee ti' ma, ñi'ya si tso'o tsa ntyiji'i sca xee tyucui ña'a ma.

Nchcui' Jesús ji'i ngu' nu tacati tsa ndu'ni ycu' ngu', nti' ngu'

³⁷ Nu lo'o ndye nchcui' Jesús, li' nchcui' sca ngu' fariseo lo'o cha' tsa'a to' tyi' yu' fariseo bi', cha' cacu' ngu' xlyaa. Bi' cha' ndyaa Jesús lo'o yu, li' ndyaa tucua to' mesa ji'i' yu.

³⁸ Ndube xi ti' yu' fariseo bi', nu lo'o na'a yu' cha' ná ndyaati' ya' Jesús ñi'ya' nu ndu'ni' ngu' judío lo'o cua' cacu' ti' ngu' tyaja.

³⁹ Li' nchcui' ycu' nu Xu'na na lo'o yu' fariseo bi':

—Cu'ma' ngu' fariseo —nacui' Jesús—, tso'o tsa' ndyaati' loo ma, ndyaati' hichu' cuaña' ma, ñi'ya' nti' ndyaati' sca tasa, ndyaati' sca ca'ña. Pana nde ne' cresiya ji'i' ma ni, xcui' cha' cuxi' ntsu'u; nti' ma' xlyaa ma' na nu ntsu'u ji'i' xa' ñati, lya' ti' ma' ji'i' ñati.

⁴⁰ Tonto tsa' cu'ma. ¿Ha si'i' sca ti' ycu' Ndyosi nu ngüiña' tyucui' ña'a' na, masi' nde ne' na, masi' nde chu' na? Ngüiña' Ni ya' na, lo'o jua'a' ña'a' Ni lcaa' cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'na.

⁴¹ Pana si' tyucui' tyiquee ma' ta ma' lcaa' cha' tso'o ji'i' ma' cha' xtyucua ma' ji'i' ngu' ti'i, li' tucua' ycu' Ndyosi cña' nu ngua'ni' ma' cha' lubii' cresiya ji'i' ma.

⁴² 'Tya'na tsa' cu'ma' ngu' fariseo —nacui' Jesús—. Tacati' tsa' ndu'ni' ma' lo'o ycu' Ndyosi lo'o lcaa' na xca' ti' nu ntsu'u ji'i' ma, jua'a' lo'o nda ma' msta' ji'i' Ni ne' laa; sa' yu'be' lcaa' quixi' nu tso'o xtyi'i, sa' yu'be' lcaa' quixi' nu nda xtyi'i' ji'i' scuaa, nda ma' cha' bi' ji'i' ycu' Ndyosi clyo lo'o ngüi'ya' ca' ti' ma' ji'i'. Pana ná liñi' ndu'ni' cuayá' ma' ji'i' ñati, lo'o jua'a' ná ntsu'u tyiquee ma' ña'a' ma' ji'i' ycu' Ndyosi tsiya' ti; bi' laca' cña' nu nga'a' cha' cua'ni' ma' yala' la, masi' ña'a' ti' cua'ni' ma' nu xa' la' cña' sube' bi'.

⁴³ 'Tya'na tsa' cu'ma' ngu' fariseo. Ndiya' tsa' ti' ma' tyucua ma' lo' bancu' su' tso'o la' ne' laa, jua'a' ndiya' tsa' ti' ma' cha' cua'ni' chi' ngu' loo ma' lo'o ndu' ma' lcaya'.

⁴⁴ 'Tya'na tsa' cu'ma' ngu' fariseo, lo'o cu'ma' ngu' mstru' cha' jo'ó, cha' na' ndu'ni' ti' ma' cha' tacati' ma. Ñi'ya' laca' sca' cuaá' nu ntsiya' ne' lo'o jyo'o, su' ná sca' na nscua' chu', ni' quee' ná nscua, hasta nsta' quiya' ngu' chu' bi', cha' ná jlo' ti' ngu' cha' cuaá' laca; jua'a' laca' cu'ma, cha' na' ñilo'o ti' ma' ji'i' ñati.

⁴⁵ Li' nchcui' sca' mstru' cha' jo'ó lo'o Jesús:

—Mstru' —nacui'—, lo'o nchcui' nu'u' jua'a, lo'o ji'i' cuare' nsta' nu'u' qui'ya.

⁴⁶ Nguxacui' Jesús cha' ji'i' yu' bi' li':

—Lo'o cu'ma' ngu' mstru' cha' jo'ó, tya'na tsa' cu'ma. Ti'i' tsa' cña' nu nda ma' cha' cua'ni' ñati, ña'a' cuayá' ná nchca' ji'i' ngu' tsiya' ti' cua'ni' ngu' cña' bi'. Lo'o cu'ma' ni, ná nda ma' xi' ya' ma' ji'i' ngu' cha' xtyucua ma' ji'i' ngu'; ni' sca' tsu' ya' ma, ná xtyucua ma' ji'i' ngu'.

⁴⁷ 'Tya'na tsa' cu'ma, cha' tso'o tsa' ni'i' ndiña' ma' hique' cuaá' su' ntsiya' jyo'o' cusu' nu' ngua' tu'ba' ji'i' ycu' Ndyosi' cua' sa'ni' la; pana' la' cui' jyo'o' cusu' tya'a' ma' laca' nu' ndyujuii' ji'i' jyo'o' cusu' tso'o' tyiquee' bi'.

⁴⁸ Lo'o jua'a' caca' cuayá' ti' na' cha' sca' ti' cuayá' cha' cuxi' nu' ntsu'u' tyiquee' ma' lo'o' jyo'o' cusu' tya'a' ma; na' cua' ndyujuii' jyo'o' cusu' bi' ji'i' ñati' nu' ngua'ni' cña' ji'i' ycu' Ndyosi' cua' sa'ni' la, lo'o' juani' cu'ma' laca' nu' ndiña' ma' ni'i' hique' cuaá' su' ntsiya' ngu' jyo'o' nu' ngua' tu'ba' ji'i' ycu' Ndyosi' bi'.

⁴⁹ 'Tii' tsa' ycu' Ndyosi, bi' cha' ndi'ya' nchcui' Ni' tya' sa'ni' la: “Tya' culo' na' cña' ji'i' ngu' cha' caa' ngu' slo' ñati' chalyuu. Chcu' ngu' bi' cha' liñi' lo'o' xa' ñati' cuentya' 'na. Lo'o' li' cujuui' ñati' chalyuu' ji'i' tyuu' tya'a' ngu' bi', jua'a' cua'ni' lya' ti' ñati' ji'i' xa' la' ngu' bi'”, nacui' quityi' ji'i' ycu' Ndyosi' bi'.

⁵⁰ Pana' xcube' ycu' Ndyosi' ji'i' ñati' nu' ndi'i' chalyuu' re' juani, xqui'ya' cha' ndyujuii' ngu' ji'i' lcaa' jyo'o' cusu' nu' ngua' tu'ba' ji'i' ycu' Ndyosi' tya' sa'ni' la, tya' lo'o' ngüiña' Ni' chalyuu' tya' clyo' la;

⁵¹ tya' lo'o' ngujuii' jyo'o' Abel, ña'a' cuayá' nu' ngujuii' jyo'o' Zacarías, ndyujuii' tsa' ngu' ji'i' ñati' ji'i' ycu' Ni. Lo'o' nu' Zacarías' bi' ni, cla'be' ne' laa' ndu' yu; sca' la'a' ti' ntucua' mesa' su' ndyaqui' msta', chaca' la'a' nscua' ni'i' nu' tacati' tsa' ji'i' ycu' Ndyosi, cla'be' laja' bi' ndyujuii' ngu' ji'i' yu. Chañi' cha' nu' nchcui' na' lo'o' ma, cha' xcube' ycu' Ni' ji'i' cu'ma' ñati' chalyuu' juani, xqui'ya' cha' ngujuii' ngu' bi' cua' sa'ni' la.

⁵² 'Tya'na tsa' cu'ma, mstru' cha' jo'ó. Cua' nquijeloo' ji'i' ma' ñi'ya' nu' ca' tsa'a' ma' lcaa' lo' cha' nquicha', pana' ná' ntaja'a' ycu' ca' ma' ca' tsa'a' ma' cha' bi' tsiya' ti; jua'a' ndacu' ma'

cha' ji'i xa' ñati nu lo'o ngua ti' ngu' ca tsa'a ngu'.

⁵³ Nu lo'o ndye nchcui' Jesús cha' bi', li' nguxana ngu' mstru cha' jo'ó bi', lo'o ngu' fariseo bi', nguxlyú ngu' cha' hichu' ycuí' Jesús. Cuxi tsa tyiquee ngu' bi', bi' cha' quiña'a tsa cha' tucui nchcuane ngu' ji'i Jesús li'.

⁵⁴ Ngua ti' ngu' bi' cuna ngu' sca cha' cuxi si tyu'u tsa tu'ba Jesús, cha' li' caja ñi'ya nu sta ngu' bi' qui'ya ji'i yu.

12

Nchcui' Jesús ji'i ñati nu tucua cha' ntsu'u tyiquee

¹ Cua ndyu'u ti'i tyuu tsa mil tya'a ñati slo Jesús li'. Tachaa tsa ndi'i ngu' bi', ña'a cuayá' nu nsatá quiya' ngu' ji'i tya'a ngu'. Laja li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Tii ti' ma' ji'i cña nu ndyu'ni ngu' fariseo, nu ngu' nu tacati tsa ndu'ni ycuí' ca ngu', nti' ngu'.

² Tiya' la quijeloo ji'i ñati lcaa cha' nu ntsu'u yacu' ti' juani; jua'a tiya' la caja ñi'ya nu ca cuayá' la ti' ñati lcaa cha' nu ndyaca cuaana ti' juani.

³ Lcaa cha' nu cua nda ma' lo'o ngu' toni'i ti' ji'i ngu', ca nde loo la cuna lcaa ñati cha' bi'; lcaa cha' nu cua nchcui' cuaana ti' ma' lo'o ngu', masi nga'a ya' ni'i su ndi'i ma', ca nde loo la cuii tsa cañi xi'ya ngu' cha' bi' tyucui ña'a lquichi.

Nde cha' nu chañi cha' cutsii na ji'i

⁴ 'Tya'a tso'o na' laca cu'ma, bi' cha' chcui' na' cha' re lo'o ma, cha' ná cutsii ma' ji'i ñati chalyuu nu caca cujuui ji'na, cha' nu nga'aa caca cua'ni ngu' xa' la cha' cuxi ji'na ca tiya' la, nu lo'o cua ngujuui na.

⁵ Cacha' na' ji'i ma' juani, ti' ji'i nu chañi cha' nga'a cha' cutsii ma' ji'i: ycuí' Ndyosi ni, cutsii ma' ji'i Ni. Nu lo'o qui'ya Ni cresiya ji'i ñati, li' ntsu'u chacuayá' ji'i Ni cha' culo Ni cña ji'i cresiya ji'i ngu' cha' tsa ca bilyaa, si nti' Ni. Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma' juani: tso'o la si cutsii ma' ji'i ycuí' Ndyosi lacua.

⁶ Cua jlo ti' ma' cha' tsa'ña tsa nga'a quiñi sube nu ndujui' ngu', hasta ca'yu tya'a quiñi sube caja ji'i ma' chu' tucua paxu ti;

pana ycuí' Ndyosi ni, ña'asii Ni ji'i lcaa na'ni sube bi'.

⁷ Lo'o jua'a cu'ma, nda Ni cuentya ji'i scaa ma, cua jlo ti' Ni ni lcaa tya'a quicha' hique scaa ma; bi' cha' ná cutsii ma, cha' quiña'a tsa ntsu'u loo cu'ma ca slo ycuí' Ndyosi. Ná stu'ba ntsu'u loo quiñi sube lo'o ma' tsiya' ti, masi lo'o quiña'a tsa bi'.

Ñati nu ná ntsii chcui' cha' liñi ji'i Jesús, masi slo xa' ñati

⁸ 'Ndi'ya nchcui' na' lo'o ma' juani: lo'o ná ca tyuju'u ti' ma' chcui' ma' slo xa' ñati chalyuu cha' laca ma' ñati 'na, la cui' jua'a na' nu lijyaa cha' caca na' ñati, ná ca tyuju'u ti' na' chcui' na' cha' laca ma' ñati 'na; chcui' na' jua'a ca su tyi'i na' lo'o xca' ji'i ycuí' Ndyosi nde cua.

⁹ Pana si ntsu'u sca ma' nu chcui' lo'o xa' ñati cha' ná ntsu'u cha' ji'i tsiya' ti lo'o na', la cui' jua'a na', tacu' na' cha' ji'i ñati bi' slo xca' ji'i ycuí' Ndyosi nde cua.

¹⁰ 'Cua'ni clyu ti' ycuí' Ndyosi ji'i ñati nu chcui' cha' cuxi jna' nu lijyaa cha' caca na' ñati; pana ñati nu chcui' cha' cuxi ji'i cña nu ndu'ni Xtyi'i ycuí' Ndyosi, nga'aa cua'ni clyu ti' Ni ji'i ñati bi'.

¹¹ 'Cu'ma nu laca ma' ñati 'na ni, ná cutsii ma' nu lo'o chcui' cuayá' ngu' lo'o ma' ne' laa, masi nu lo'o cua'ni cuayá' ngu' ji'i ma' slo ngu' nu laca cña. Ná culacua tsa ti' ma' ñi'ya caca cha' nu chcui' ma' lo'o ngu' bi', cha' clyaá ma' ji'i ngu'.

¹² Xtyi'i ycuí' Ndyosi culu'u ji'i ma' ñi'ya nu chcui' ma' lo'o ngu' lo'o tyalaa tyempo bi'.

Nu culiya' tonto

¹³ Nga'a sca nu qui'yu laja ñati quiña'a. Nguxana yu nchcui' yu lo'o Jesús li':

—Cusu' —nacui' yu—, cuacha' clya nu'u ji'i yu tya'a na' cha' tya'be cha' culiya' nu ngxu'tyanu sti ya' ji'i ya' lo'o yu.

¹⁴ Li' nguxacu' Jesús cha' ji'i yu bi':

—Si'i cña 'na laca cua, cha' cua'ni cuayá' na' ji'i ma; si'i cña 'na laca bi', cha' sa'be na' cha' culiya' nu tyacua ji'i scaa ma.

¹⁵ Lo'o li' chaca cha' nchcui' Jesús lo'o ñati nu nga'a slo:

—Tii ti' ma' tyi'i ma' chalyuu. Ná tyacui tsa ti' ma' ji'i lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ñati nu lo'o ndi'i ma' nde chalyuu; ná caja

chalyuu chañi ca ji'na xqui'ya cha' culiya' na, ni si'i xqui'ya cha' ntsu'u quiña'a tsa cha' tso'o ji'na.

16 Lo'o li' nda Jesús cuij re lo'o ngu':

—Ntsu'u sca yu culiya'. Tso'o tsa yuu nu ntsu'u ji'i yu, quiña'a tsa ltya ngujui ji'i yu li'.

17 Lo'o li' nguxana nu culiya' bi', ngulacua ti' yu ndi'ya: “¿Na ca cua'ni na' ni? Ná tyu'u scua su tyuco'o ltya 'na.

18 Ndi'ya cua'ni na' lacua: tso'o la cuityi na' lcaa ja'ba 'na cha' tya' xa' ni'i tlyu la. Ca bi' xco'o na' ltya 'na, lo'o jua'a lcaa lo yu'ba 'na.

19 Li' chaa ti' na' ñacui na': Tso'o tsa chalyuu nu ngujui 'na juani. Quiña'a tsa cha' tso'o cua ntsu'u co'o 'na, nu tyu'u scua tyuu yija 'na. Juani lasa ti tyi'i na' chalyuu; ntsu'u tsa na cacu na' nde loo la ni, masi co'o na' lcui, masi tya'a na' pasiya.”

20 Li' nchcui' ycu' Ndyosi lo'o yu: “Tonto tsa nclyacua ti' nu'u. Talya ndyi ti cajaa nu'u”, nacui Ni ji'i nu culiya' bi'. “¿Ti ji'i tyanu lcaa cha' tso'o nu cua nguxco'o ca ti nu'u, cha' caja jinu'u nquicha'?” nacui Ni ji'i nu culiya' bi'.

21 Jua'a caca ji'i ñati nu xcui' cha' caca culiya' ycu' ti ngu' ndya'a tyiquee ngu', pana ná ndube ti' ngu' si caca ngu' ñati tso'o cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

Ña'asii ycu' Ndyosi ji'i sñi' Ni nu ndi'i lo yuu chalyuu

22 Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Ndi'ya cha' chcui' na' lo'o ma juani: Ná quiña'a tsa cha' culacua ti' ma na laca nu lyiji ji'i ma cha' cacu ma su ndi'i ma chalyuu, ni ná culacua tsa ti' ma cha' ji'i ste' ma.

23 Cuayá' cha' lu'ú ti na, masi si'i quiña'a tsa na cacu na; cuayá' tsa si tso'o ti' ti' na, masi si'i tso'o tsa ña'a ste' na.

24 Culacua xi ti' ma ñi'ya laca ji'i na'ni nu naa cuitya'; ná ntyaa ni' nscua', ná ndu'ni ni' clacua, ná ntsu'u ni'i ji'i ni', ni ná ndi'na ni' ja'ba su xco'o ni' na cacu ni'; pana nda Ni na cacu ni' jua'a ti. Lo'o cu'ma ni, quiña'a la ntsu'u loo cu'ma que cuitya' bi' cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

25 Nga'aa caca caluu la ma ni sa cla'be metro cua la, masi quiña'a tsa cha' culacua ti' ma;

26 masi cha' xca ti laca bi', ná nchca cua'ni ma ji'i tsiya' ti. Lo'o jua'a ná ntsu'u cha' culacua ti' ma ji'i sca cha' nu cua tonu la.

27 'Ña'a ma xi queé nu ntsu'u laja quixi' jua. Tso'o tsa nda bi' queé, masi ná ndu'ni bi' cña, masi ná nchca ji'i bi' cua'ni cha' caja late' cacu'. Ndi'ya ñacui na' ji'i ma cuentya ji'i jyo'o Salomón: culiya' tsa jyo'o bi', tso'o tsa ña'a ste' yu; pana ná stu'ba ña'a ste' yu lo'o queé jua, cha' nu queé jua ni, tso'o la ña'a bi'.

28 La cui' jua'a lo'o quii nu ndi'i ne' quixi' jua juani, ndyaluu quii bi' tso'o ti; pana chaca tsa, li' nga'aa tyaca' cha' cua ndyaqui. Ycu' Ndyosi ndu'ni cha' tso'o tsa ña'a quii; jua'a cu'ma ni, chañi cha' ta ycu' Ni late' cacu' ma, masi xti tsa cha' jlya ti' ma ji'i Ni.

29 Bi' cha' juani, nga'aa quiña'a tsa cha' culacua ti' ma: “¿Na ca cacu na juani? ¿Na ca co'o na juani?” Si'i na xcui' tya'a lube ma tsaana ma ji'i cha' bi',

30 cha' xcui' jua'a nclacua ti' lcaa ñati chalyuu nu ndi'i jua'a ti. Pana cu'ma ni, ná cube ti' ma, jlo ti' ycu' Sti ma ñi'ya caca caja lcaa na nu lyiji cha' tyiji yu'u ji'i ma chalyuu.

31 Si'i xcui' cuentya ji'i ycu' ca ti ma culacua ti' ma. Ndi'ya cua'ni ma: taquiya' ma ji'i lcaa cha' nu nchcui' ycu' Ni, cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ma su ndi'i ma nde chalyuu; jua'a ta Ni lcaa na nu lyiji xi ji'i ma li'.

Lcaa na nu ntsu'u ji'na tya na ji'i ycu' Ndyosi

32 'Ná cutsii cu'ma. Ñati 'na laca ma, masi xti ti ngu' tya'a ma, cu'ma nu laca ma taju ñati ji'i ycu' Ndyosi; cua ngujui chalyuu tso'o ji'i ma cha' ycu' Ndyosi Sti na laca loo ji'i ma, cha' jua'a nti' ycu' Ni.

33 Ná cube ti' ma, cuju' ma na nu ntsu'u ji'i ma cha' ta ma cñi ji'i ngu' ti'i. Lo'o jua'a nga'aa casu cuiji su ntsu'u cñi ji'i ma, nga'aa tye na nu nguxco'o ma ca slo ycu' Ndyosi nu ntucua nde cua; ca bi' nga'aa

caca tyucuaana ngu' cñi bi', nga'aa caca cacu cuixu' ji'i.

³⁴ Cua ña'a ca cha' nu tyaca'a la ji'i ma chalyuu, tyanu cresiya ji'i ma ca su ntsu'u cha' bi', masi sca cha' tso'o nu ndyu'u co'o ji'i ma nde chalyuu, masi cha' tso'o nu cua nchco'o Ni cuentya ji'i ma ca su ntucua ycu' Ni.

Tii ti' na tyi'i na chalyuu

³⁵⁻³⁶ "Tii ti' ti' ma tyi'i ma chalyuu cha' caca cua'ni yala ma, ñi'ya lo'o ndu'ni yala ngu' msu nu ndi'i na'asi ni'i ji'i ngu'. Talya laca lo'o cua ndyaa xu'na ni'i bi' ta'a su caja clyo'o ngu'. Tya tii msu bi', tya lacu' ngu' ste' ngu', ña'a ti ntsu'u xee ni'i bi' su ndyanu ngu' msu to' tyi xu'na ngu'; tya tii ngu' cha' ntajaty ngu' ji'i xu'na ngu', ni jacua' tyalaa ycu' xu'na bi'. Lo'o tyalaa ycu', cujui' ya' yu toni'i nde liya', yala ti saala msu bi' toni'i ji'i li'.

³⁷ Tso'o tsa caca ji'i msu bi', si tya tii ngu' nu lo'o tyalaa xu'na ngu' cha' cua'ni cly ngu' cña ji'i xu'na ngu'. Cha' liñi ta na' lo'o ma, cha' ndi'ya ñacui xu'na ni'i bi' ji'i ngu' msu ji'i: "Cua'a cly ma to' mesa". Li' cua'ni cña ti' ycu' xu'na ngu' cha' xacu ji'i ngu'.

³⁸ Tso'o tsa caca ji'i ngu' bi' si tya tii ngu', masi talya tsa tyalaa ycu' nu laca loo bi', masi tyeje tacui cla'be talya tyalaa yu.

³⁹ 'Nda ma cuentya ñi'ya nu cua'ni sca xu'na ni'i, si jlo ti' yu ni hora tyalaa sca yu cuaana ni'i; cua'a yu toni'i, cha' ná ta yu chacuayá' cuaana ngu' na nu ntsu'u ni'i.

⁴⁰ Lo'o jua'a cu'ma ni, tii ti' ti' tyi'i ma chalyuu; tyaa na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, ná tyiquee' tyaa na' sca hora nu ná culacua ti' ma cha' caa na'.

Nu msu nu ndaquiya' tso'o ji'i xu'na yu

⁴¹ —Cusu' —nacui Pedro ji'i Jesús li'—, ¿ha lo'o cuare ti nda nu'u cuii bi'? ¿Ha ná tso'o la si cuna lcaa ñati cha' bi', nti' nu'u? —nacui Pedro.

⁴² Li' nguxacui Jesús cha' ji'i yu:

—¿Ha ntsu'u cu'ma nu tyucui tyiquee ma ntaja'a ma cua'ni ma cña 'na? Ndi'ya cua'ni ma lacua: sca msu nu tso'o ni, ta xu'na yu cña ji'i yu cha' caca yu loo ne' ni'i ji'i xu'na yu; culo xu'na yu cña ji'i yu cha' xacu yu ji'i lcaa ngu' nu ndi'i ni'i bi'.

⁴³ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee msu bi' lo'o caa xu'na yu chaca quiya', si chañi cha' ndyu'ni yu cña nu cua ngulo xu'na yu ji'i yu.

⁴⁴ Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma juani, cha' tlyu la cña ta xu'na yu ji'i msu bi' li', ña'a cuayá' caca yu loo ji'i lcaa cña nu ntsu'u ji'i xu'na yu bi'.

⁴⁵ Pana sca msu nu ná ndube ti' ji'i cña nu ngulo xu'na yu ji'i yu, hora ti ca'ya sca cha' cuxi hique yu: "Tiya' tsa caa xu'na na'", culacua ti' yu. Li' xana yu bi' cua'ni xña'a yu; cua'ni tyaala yu ji'i tya'a msu yu, masi cuna'a, masi qui'yu ngu'. Tso'o tsa cacu yu scuaa, tsa cu' ti co'o yu lcui, tsa cu' ti tya'a yu cu'bi yu.

⁴⁶ Lo'o li' tsiya' ca tyu'u tucua xu'na yu sca tsa lo'o ná tii yu. Ná jlo ti' yu ni hora tyu'u tucua ycu' nu xu'na yu chaca quiya', la cui' ti ná jlya ti' yu si tyalaa xu'na yu tsa bi'. Li' ti' tsa xcube' xu'na yu ji'i yu xña'a bi'. Stu'ba ti tsa yu ca bilyaa cha' chcube' yu lo'o ñati nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti.

⁴⁷ 'Lo'o jlo ti' msu bi' ni cña ngulo xu'na yu ji'i yu, lo'o li' ná yala ti' yu cha' cua'ni yu cña bi', xcube' xu'na yu ji'i yu li'; ti' tsa quiji' xu'na yu ji'i yu.

⁴⁸ Pana chaca msu nu ná ngua cuayá' ti' ni cña ngulo xu'na yu ji'i yu, xti la cha' chcube' yu bi' li'; jo'o la xi quiji' xu'na yu ji'i yu, masi ndacui cha' chcube' lye yu xqui'ya cña nu ná ngua'ni yu bi'. Nu lo'o ta ycu' Ndyosi tyu lo cha' ji'na, jua'a tyu lo cña ndu'ni cha' cua'ni na cuentya ji'i Ni; la cui' ti cha' lo'o xtyanu ñati quiña'a tsa cña ji'na, li' ndu'ni cha' cua'ni na quiña'a la cña cuentya ji'i ngu' bi'.

Xuu tya'a ñati chalyuu xqui'ya Jesús

⁴⁹ 'Cua lijya na' nde chalyuu cha' cua'a na' quii' su ndi'i ñati, pana tso'o la nti' na' si cua laca ndyaqui quii' bi'.

⁵⁰ Cua xana ti sca cha' tlyu, cua tyati' ti na' sca cña, ñi'ya laca lo'o cua ntyucuatya ngu' 'na; bi' cha' lye tsa ncyacua ti' na' juani: ¿Ni jacua' xcua se'i cña bi'?

⁵¹ ¿Ha xcui' ti' ti tyi'i ñati chalyuu xqui'ya cha' cua lijya na' lo yuu, nti' ma? Si'i. Ná nchca tyi'i ti' ti ñati chalyuu, cha' na xuu tya'a ngu' nti' ngu'.

⁵² Ndi'ya caca juani: su ntsu'u ca'yu tya'a ñati tya'a ndi'i sca ti ni'i, li' xana sna tya'a ngu' nu ná ngusñi ngu' cha' jna', xuu tya'a ngu' bi' lo'o nu tucua tya'a ngu' nu ngusñi cha' jna'; masi ntsu'u tucua tya'a ngu' nu ná ngusñi cha' jna' lo'o sna tya'a ngu' nu ngusñi cha' bi', la cui' ti xuu tya'a ngu' xqui'ya na' —nacui Jesús—.

⁵³ Xuu tya'a sca ñati lo'o sñi' qui'yu yu, jua'a xuu tya'a sca yu qui'yu lo'o sti yu; xuu tya'a sca ma' cusu' lo'o sñi' cuna'a, jua'a xuu tya'a sca cuna'a cuañi' lo'o xtya'a; xuu tya'a sca ma' cusu' lo'o sñi' xii, jua'a xuu tya'a sca cuxii lo'o xtya'a laa cho' xqui'ya na' —nacui Jesús.

Ná nchca ca tii ngu' na laca nu lijya nde loo la

⁵⁴ Chaca quiya' nchcui' Jesús lo'o ñati, nu lo'o ndi'i ngu' slo:

—Nu cu'ma ni, ntsu'u quiya' ña'a ma ndyatú coo nde su ndyaa cuichaa, lo'o li' ñacui ma: “Tyo ca'ya”. Chañi cha' ji'i ma, ca'ya tyo tu'ni.

⁵⁵ Lo'o xana tyucua cui'i lijya nde calacui, li' ñacui ma: “Cua xana caca tyique' juani”. Lo'o chañi, jua'a caca li'.

⁵⁶ ¡Cuiñi tsa cu'ma! Nchca ji'i ma ña'a ma sca na nu ndyaca nde chalyuu, masi sca na nu ndyaca nde cua; cua nslo ma ji'i cha' bi'. ¿Ni cha' laca ná nchca ca tii ma tsiya' ti na ca ndyaca jna' nde chalyuu juani? —nacui Jesús ji'i ngu'.

Tso'o la xquiñi clya na cha' ji'na lo'o tya'a cusuu na

⁵⁷ ¿Ni cha' laca ná nchca quiñi tso'o cha' ji'i ma lo'o tya'a ma?

⁵⁸ Ndi'ya tso'o la cua'ni ma, si ntsu'u cha' tsa lo'o sca ñati ji'i ma slo bese cha' sta yu qui'ya ji'i ma: cua'ni cña ti' ma cha' xquiñi ma cha' ji'i ma lo'o yu laja lo'o tya ndyaa ti ma tyucuii. Pana si ná cua'ni ma jua'a, li' tya bese ji'i ma ya' policia. Lo'o ngu' bi' ni, su'ba ngu' ji'i ma ne' chcuá li'.

⁵⁹ Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma, cha' nga'aa tyu'u ma tsiya' ti ña'a cuayá' nu ta ma lcaa ca centavo nu ndijña ñati bi' ji'i ma.

13

Nga'a cha' culochu' na ji'i cha' cuxi nu ndyu'ni na

¹ La cui' tyempo bi' ndi'i xi ñati ca su ndu Jesús. Ndacha' ngu' bi' ji'i yu li', ñi'ya ngua lo'o ndyujuii gobernador Pilato ji'i tyuu tya'a ngu' Galilea. Laja lo'o ndyu'ni tacati nu ngu' Galilea bi' ne' laa, nu lo'o ndyujuii ngu' na'ni nu caca msta ji'i ycu' Ndyosi, li' ndyujuii sendaru nu ji'i nu Pilato bi' ji'i ngu' bi', nacui ngu'.

² Nhcui' Jesús lo'o ngu' li':

—¿Ha xqui'ya cha' xña'a tsa ngu' Galilea, bi' cha' ndyujuii Pilato ji'i ngu', nti' ma? Ná xña'a lye ngu' bi'. Na ngua'ni ti ngu' ñi'ya nu ndu'ni tya'a quich'i tyi ngu',

³ si'i na cuxi la ngua'ni ngu' bi'. Lo'o jua'a cu'ma ni, si ná ca tyuju'u ti' ma ji'i lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni ma, cha' culochu' ma cha' bi', la cui' ti cha' nscua cha' cajaa ma li' —nacui Jesús ji'i ngu'—.

⁴ Lo'o nu xa' taju ti'ñu xna tya'a ñati bi' ni, ngujuii ngu' bi' ca to' hitya Siloé lo'o nclýú ni'i cua bi' hichu' ngu' li'. ¿Ha xqui'ya cha' xña'a tsa ngu' ngua jua'a nti' cu'ma? Ná xña'a lye ngu' bi'. Na ngua'ni ti ngu' ñi'ya nu ndu'ni tya'a ngu' quich'i Jerusalén,

⁵ si'i na cuxi la ngua'ni ngu' bi'. Lo'o jua'a cu'ma ni, si ná ca tyuju'u ti' ma ji'i lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni ma, cha' culochu' ma cha' bi', la cui' ti cha' nscua cha' cajaa cu'ma.

Yaca quityi nu ná nda si'yu tsiya' ti

⁶ Li' ndacha' Jesús cha' re ji'i ngu':

—Ndi'i sca lo ñati nu ntsu'u sca yaca quityi nu tso'o tsa ji'i, yaca nu nda si'yu tyacala'; ndu yaca bi' laja su ndyataa yu yaca si'yu losu' tyixi. Tiya' la li' ndyaa na'a yu ji'i yaca quityi bi' si ntsu'u si'yu lo. Ni sca si'yu ná nga'a lo, ná sca na ngujui ji'i yu tsiya' ti.

⁷ Bi' cha' nacui ycu' yu ji'i nu ndyu'ni cña ne' lo'o bi': “Ndacui sna yija ñaa na', yaa na'a na' si ntsu'u si'yu lo yaca quityi re, lo'o ná ngujui 'na tsiya' ti. Xi'yu ji'i, culo ji'i tsiya' ti, cha' na ndu laja ti yaca re; tso'o la si xa' la na cataa na lo yuu re”, nacui nu ca ji'i yuu bi'.

⁸ Li' nguxacui nu ndyu'ni cña ne' lo'o bi' cha' ji'i xu'na yu: “Xtyanu nu'u ji'i yaca re chaca tya yija, cusu'”, nacui yu. “Xtyi'i na' yuu su ntucua suu yaca re, su'ba na' quiña'a xi yuu cataa suu.

⁹ Ná tyiquee' si tyaja'a si'yu, tyu'u jua'a li'; pana si ná tyu'u tsiya' ti, si'yu nu'u ji'i li'."

Sca tsá ta'a ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca nu cuna'a nu nchcu' tyucu'i

¹⁰ Ngua sca tsá ta'a lo'o ndi'i Jesús ne' laa nclyu'u yu ji'i ñati.

¹¹ Ndacua nga'a sca nu cuna'a nu ngusñi cui'i cuxi ji'i. Xqui'ya cui'i bi' ngua quicha ma' ti'ñu xna yija; cua nchcu' hichu' ma' tsiya' ti, ña'a cuayá' nu nga'aa ngua ji'i ma' xquiñi ji'i ycu'i ma'.

¹² Lo'o na'a Jesús ji'i ma' cusu' bi', li' nchcu'i yu lo'o ma':

—Cua ndyaca tso'o nu'u juani, nga'aa tyacua quicha jua jinu'u chaca quiya' —nacui yu ji'i ma' cusu' bi'.

¹³ Lo'o li' ngusta ya' Jesús hichu' ma'. Hora ti ngüñi tyucu'i hichu' ma'. Li' nacui ma' cha' tlyu tsa cña ndu'ni ycu'i Ndyosi.

¹⁴ Pana nu qui'yu nu laca loo ne' laa bi' ni, ngunasi' tsa yu bi', cha' ngua'ni Jesús jo'o ji'i ngu' tsá ta'a.

—Scuá tsá tso'o cha' cua'ni na cña —nacui nu laca loo bi'—, bi' tsá tso'o cha' tyaa ma' cha' caca jo'o ji'i ma; nga'aa caa ma' tsá ta'a li' —nacui.

¹⁵ —Cuiñi tsa nu'u —nacui Jesús ji'i nu laca loo ne' laa bi' li'—. Lcaa cu'ma' lo'o tya'a ma' nsati' ma' toro ji'i ma, masi huru ji'i ma, cha' tsa lo'o ma' ji'i ni' cha' co'o ni' hitya, masi tsá ta'a —nacui yu—.

¹⁶ Lo'o jua'a nu cuna'a re nu la cui' tya'a ñati ji'i jyo'o Abraham ni, cua ti'ñu xna yija nguta'a ma' ndatsaa Satanás ji'i ma'. ¿Ha ná tso'o nti' ma' si cua'ni lyaá na' ji'i ma', masi tsá ta'a? —nacui Jesús.

¹⁷ Nguju'u tsa ti' ngu' tya'a cusuu Jesús cha' nguxacui yu cha' ji'i nu laca loo bi' jua'a. Pana tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu xa' la ñati nu ndu' ca bi', cha' na'a ngu' lcaa cña tonu nu ngua'ni Jesús.

Cuii ji'i si'yu cuxee

¹⁸ Li' xa' ngulu'u Jesús sca cha' ji'i ngu':

—Chaca cha' chcu'i na' lo'o ma' juani, cha' caca cuayá' ti' ma' ñi'ya caca lo'o laca ycu'i Ni loo ne' cresiya ji'i ma:

¹⁹ Laca cha' bi' ñi'ya nti' sca ti si'yu cuxee, nu ndyaa lo'o sca ñati ji'i ndyataa yu ji'i ne' lo'o ji'i yu. Lo'o li', lo'o cua ndyaluu la, sca

yaca tonu tsa laca bi'. Li' nguxana ndyalaa quiñi cha' cuiñá ni' xlyati' laja sta' yaca bi', cha' tso'o tsa tonu yaca bi'.

Cuii ji'i scau' tiye'

²⁰ Chaca quiya' nda Jesús sca cuii lo'o ngu':

—Chaca cha' chcu'i na' lo'o ma' ñi'ya caca lo'o laca ycu'i Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ma' —nacui—.

²¹ Laca cha' bi' ñi'ya laca sca ycu' scau' tiye' nu ngusu'ba sca nu cuna'a lo' sna tya'a sca' catyá xlyá, nguixa' li', cha' tsa tlyu ti tyacu'i scau' bi'.

Nu toni'i chubi ti

²² Tyucu'i su ndyaa Jesús lo'o ngu' ca Jerusalén, ndya'a ngu' nde tyuu tya'a quichi tonu; lo'o jua'a tyuu tya'a quichi sube ndya'a'ngu', cha' chcu'i yu cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ngu' quichi bi'.

²³ Laja li' nchcuane sca ñati ji'i yu:

—¿Ha xti ti ñati nu cua'ni lyaá Ni ji'i lo'o cua tye ti chalyuu, cusu'? —nacui.

Nguxacui Jesús cha' ji'i ñati bi' li':

²⁴ —Chubi tsa toni'i su tyati' ma' ca bi', bi' cha' cua'ni yala ma' cha' quije tyucu'i ji'i ma' nu tyalaa ca toni'i bi'. Ndi'ya ñacui na' ji'i ma: Ntsu'u quiña'a tsa ñati nu cua nchcu'i cha' cua tyati' ti ngu' toni'i bi', pana na ndu'ni ti ngu' jua'a; ná nchca quije ji'i ngu' tsiya' ti ñi'ya caca nu tyati' ngu' toni'i bi'.

²⁵ Li' tyatu' xu'na ni'i bi', cha' tacu' yu toni'i bi'. Lo'o tyalaa cu'ma, li' xana ma' cu' jui' ya' ma' toni'i bi', chcu'i ma' lo'o: “Xaala ma' toni'i, cusu’”. Li' ñacui yu ji'i ma: “Ná jlo ti' na' ti ñati laca cu'ma”.

²⁶ Lo'o li' xacu'i ma' cha' ji'i: “Cusu', cua ndyacu ya tyaja lo'o nu'u, cua ndyi'o ya hitya lo'o nu'u. Cua ndyaa nu'u ngulu'u nu'u ji'i tya'a quichi tyi ya”, ñacui ma.

²⁷ Chaca quiya' chcu'i yu lo'o ma' li': “Ná jlo ti' na' tsiya' ti, ti ñati laca cu'ma. Tyaa clya ma' tso'o la; nga'aa nti' na' ña'a na' ji'i ma, cha' ñati cuxi laca ma.”

²⁸ Xi'ya tsa ma' li', cacu la'ya ma' cha' lye tsa ñasi' ma. Ca xñi'i tsa ti' ma' lo'o ña'a ma' su ndi'i quiña'a tsa ñati slo ycu'i Ndyosi ca lo'o tye chalyuu; masi jyo'o Abraham, masi jyo'o Isaac, masi jyo'o Jacob, masi lcaa jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi

sa'ni la, ña'a mā ji'i ngu' ndi'i ngu' ca bi'. Lo'o cu'mā ni, xtyanu Ni ji'i mā nde liya'.

²⁹ Lcaa quichī chalyuu ntsu'u ngu' nu tyaa ngu' cacu ngu' lo'o ycu'i' Ndyosi, nu lo'o caca Ni loo lo'o tye chalyuu; nde su ntyucua cuichaa tyu'u ngu' tyaa ngu', jua'a tyu'u ngu' nde su ndyaa cuichaa, lo'o nde tyá' tyu'u ngu', lo'o nde calacui tyu'u ngu', tyaa lcaa ngu' ca su tlyu su ntucua ycu'i' Ni.

³⁰ Lo'o li' nde loo la caca xi ngu' nu tyu'u tucua su cua tye ti cha'; jua'a nde chu' la tyanu xi ngu' nu ndu'u tucua clyo.

Ntsu'u tsa tyiquee Jesús ña'a ji'i ngu' quichī Jerusalén

³¹ La cui' tyempo bi' lijya xi tya'a ngu' fariseo cha' chcu'i' lo'o Jesús:

—Tyaa clyu nu'u juani —nacui' ngu' ji'i—. Tyu'u nu'u su ndi'i nu'u re, yaa nu'u tyi'i chaca se'i, cha' cua nti' rey Herodes cujuui jinu'u.

³² Nchcui' Jesús lo'o ngu' bi' li':

—Yaa cacha' mā cha' re ji'i nu cusu' tyaala bi': “Tsa juani lo'o tsa quee tya tyi'i na' xi chalyuu re cha' culo na' cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i ñati, cha' cua'ni na' cha' tyaca tso'o xa' la ngu' quicha. Cuati tsa nu nchca tyuna, li' tye cña nu nda ycu'i' Ndyosi Sti na' cha' cua'ni na'.” Jua'a ñacui mā ji'i nu cusu' bi'.

³³ Tya'a na' re juani. Tya quiña'a xi tyucui lyiji su tya'a na' juani, jua'a la quee, jua'a tsa nu nchca tyuna li'. Ycu'i' cu'mā jlo ti' mā cha' nde quichī Jerusalén ndyijii lcaa ngu' nu laca tu'ba ji'i ycu'i' Ndyosi —nacui' Jesús ji'i ngu' fariseo bi'—. Bi' cha' tsa'a na' ca quichī bi' cha' cajaa na', si jua'a laca na' tu'ba ji'i ycu'i' Ndyosi nti' mā —nacui' Jesús li'—.

³⁴ Tya'na tsa cu'mā ngu' Jerusalén, cha' tucui tsa cha' nu ntsu'u ji'i mā. Tya sa'ni ndujuii mā ji'i ngu' nu laca tu'ba ji'i ycu'i' Ndyosi, ngujui'i mā quee ji'i ñati nu ngua'a lo Ni cña ji'i. Tyuu tsa quiya' ngua ti' na' cha' cua'ni tyaca'a na' ji'i mā, cha' ná ca cuxi ji'i mā; ñi'ya nti' sca su'u nu nxuti'i ji'i sñi' ne' lu'be ni', jua'a nti' na' cua'ni na' lo'o mā, pana ná nda mā chacuayá' 'na tsiya' ti.

³⁵ Bi' cha' xñi'i ti' tyanu quichī tyi' mā juani. Nga'aa ña'a mā 'na ña'a cuayá' nu tyalaa tyempo nu chcu'i' mā cha' 'na: “Tso'o

tsa ndyu'ni ycu'i' Ndyosi xqui'ya yu nu lijya chacuayá' ji'i ycu'i' nu Xu'na na”, ñacui mā li'.

14

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca nu qui'yu nu nchcubē' tsa quicha quii ji'i

¹ Sca tsa nu ndi'i cña' ngu' ndyaa Jesús ndyacu yu xlyaa to' tyi xu'na ngu' fariseo. Lo'o xa' ngu' fariseo ni, na'a tsa ngu' ji'i Jesús li'.

² Nde loo Jesús nga'a sca nu qui'yu nu nchcubē' quicha quii ji'i.

³ Li' nchcuane Jesús ji'i ngu' mstru cha' jo'ó lo'o ji'i ngu' fariseo bi':

—¿Ha ntsu'u chacuayá' cha' cua'ni na jo'o ji'i sca nu quicha tsa ta'a, nti' mā? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—. ¿Ha ná ntsu'u chacuayá' cha' cua'ni na jo'o ji'i ngu' li'?

⁴ Pana nga'aa nchcu'i' ngu' bi' tsiya' ti. Li' ntejeya' Jesús ji'i nu quicha bi', ngua'ni cha' ndyaca tso'o yu. Lo'o li' nchcu'i' lo'o yu bi':

—Tyaa nu'u to' tyi —nacui' Jesús ji'i yu.

⁵ Li' xa' nchcu'i' Jesús lo'o ngu' fariseo bi' chaca quiya':

—¿Ñi'ya nti' cu'mā? ¿Ñi'ya cua'ni mā si tyú sca huru ji'i mā, si tyú sca toro ne' tyuu tsa nu ndi'i cña' ngu'? ¿Ha si'i hora ti tsa mā culo mā ji'i ni', masi tsa ta'a tlyu laca?

⁶ Lo'o ná ngujui ñi'ya nu xacui' ngu' cha' ji'i Jesús tsiya' ti li'.

Ñati nu tsa tyi'i lo'o ngu' ta'a nu caja clyo'o ngu'

⁷ Li' na'a Jesús cha' ngulana tsa ngu' fariseo bi' yaca xlyu cha' tyucua ngu' su tso'o la nu nde que mesa. Bi' cha' nda Jesús cuii re ji'i ngu' bi' li':

⁸ —Nu lo'o tsa mā su ndyaca ta'a caja clyo'o ngu', ná tyaca'a mā su tlyu su tyucua ngu' nu laca loo. ¿Ñi'ya cua'ni mā si tyalaa xa' ñati nu cua tlyu la cha' ntsu'u ji'i que cu'mā?

⁹ Lo'o li' nu ñati nu ndyu'ni ta'a nu cua nchcu'i' lo'o mā tya clyo cha' caa mā ni, ná tyiquee' chcu'i' yu lo'o mā ndi'ya: “Ta mā su ntucua mā ji'i nu cusu' cua”, ñacui yu. Lo'o li' ca tyuju'u tsa ti' mā, tsa mā tyaca'a mā ca su ná ntsu'u yaca xlyu, ca bi' tyaca'a mā tsiya' ti li'.

¹⁰ Si'i xcui' na clyana mā su tso'o tyaca'a mā lacua. Nu lo'o tsaā mā sca ta'a, yaa mā tyucua mā sca la'a ti su taca tyucua cua ña'a ca ñati. Lo'o li' caā nu laca loo ji'i ta'a cha' chcu' yu lo'o mā: “Cusu”, ñacu' yu ji'i mā, “cuaā nu'u cha' tyucua xi ca su tso'o la re”. Jua'a caca chī la loo ycu' cu'mā laja ñati quiña'a nu ntucua to' mesa li'.

¹¹ Cua ña'a ca ñati nu nti' cha' tlyu la cha' laca ji'i ycu', bi' laca nu ca tyuju'u ti' ca tiya' la; lo'o nu ñati nu xti ti cha' ntsu'u tyiquee ycu' yu, xtyucua ycu' Ndyosi ji'i yu bi' li', cha' caca tlyu la tyiquee yu ca tiya' la.

¹² Li' ndi'ya nacui Jesús ji'i nu ñati nu cua nchcu' lo'o cha' caā tyi'i ta'a ca slo yu:

—Nu lo'o chcu' mā lo'o ngu' cha' caā ngu' cacu ngu' xlyaa lo'o mā, si'i lo'o tya'a tso'o ti mā chcu' mā, ni si'i lo'o tya'a ngula ti mā chcu' mā, ni si'i lo'o tya'a tyijyu' ti mā chcu' mā, ni si'i lo'o ngu' culiya' ti nu ntucua tyi cacua ti slo mā chcu' mā li'. Stu'ba ti cua'ni ngu' bi' lo'o mā ca tiya' la, nu lo'o ntsu'u sca ta'a ji'i ngu'; ñi'ya nu ngua'ni mā lo'o ngu', jua'a cua'ni ngu' bi' lo'o mā li'.

¹³ Pana si'i jua'a cua'ni mā; nu lo'o cua'ni mā sca ta'a, li' xuti'i mā ji'i ngu' ti'i, lo'o ji'i ngu' quicha, lo'o ji'i ngu' nu cu' quiya', lo'o ji'i ngu' cuityi' cha' cacu ngu' lo'o mā.

¹⁴ Li' tso'o tsa tyi'i mā chalyuu si jua'a cua'ni mā, cha' nu ngu' quicha bi' ni, ná caja ñi'ya nu tya ngu' cha' tso'o ji'i mā. Pana tiya' la caja cha' tso'o ji'i mā, nu lo'o tyu'ú mā chaca quiya' lo'o lcaa ngu' jyo'o nu ngua tso'o cresiya ji'i ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o tya nguti'i ngu' chalyuu.

Cuij ji'i sca ta'a tlyu nu ngua'ni ngu'

¹⁵ Tya ndi'i ngu' to' mesa, ngua'a jyaca ngu' ji'i cha' nu nda Jesús lo'o ngu'. Li' nguxacu' sca yu tya'a ntucua ngu' cha' ji'i Jesús:

—Tso'o tsa caca ji'i ñati nu cacu scuaa ca su laca ycu' Ndyosi loo —nacui yu bi'.

¹⁶ Li' nguxacu' Jesús sca cuij ji'i yu, cha' ca cuayá' ti' ngu' ñi'ya caca ji'i ñati chalyuu lo'o caā ycu' Ndyosi cha' caca Ni loo.

—Sca nu qui'yu ngua'ni sca ta'a, nda yu sca sii cha' cacu ngu' —nacui Jesús ji'i

ngu'—. Cua nchcu' yu lo'o quiña'a tsa ñati cha' tyi'i ngu' ta'a.

¹⁷ Nu lo'o cua ndyalaa hora caca sii, li' ngulo yu cña ji'i msu ji'i cha' tsaā chcu' lo'o ngu' ndi'ya: “Cua laca ngua tso'o scuaa nu caca sii ji'i mā, nacui xu'na na”.

¹⁸ Li' lcaa ngu' nu cua nchcu' yu lo'o tya tsubi' la cha' caā ngu' ta'a bi', nguxana ngu' ndijña ngu' cha' clyu ti' ji'i yu. Ndi'ya nacui tsaca ngu': “Cua'ni clyu ti' nu'u jna', ná caca 'na caā na' slo nu'u juani. Ntsu'u cha' tsa'a tsaā na'a na' sca se'i su ngüi'ya ca ti na' yuu, bi' cha' nti' na' cha' cua'ni clyu ti' nu'u 'na.”

¹⁹ Lo'o li' nacui chaca yu: “Na ngüi'ya ca ti na' ca'yu latya toro masu; bi' cha' tsa'a cua'ni cuayá' na' lo'o ni', si cua caca cua'ni ni' cña. Cua'ni clyu ti' nu'u jna', ná caca 'na caā na' slo nu'u juani.”

²⁰ Li' nacui chaca yu: “Na ngujui clyo'o ca ti na', bi' cha' ná ntsu'u chacuayá' caā na' slo nu'u juani”.

²¹ Lo'o ndyalaa msu slo xu'na chaca quiya', li' lcaa cha' nu nacui ngu' ji'i ndacha' ji'i xu'na. Lye tsa ngunas'i xu'na ni'i bi' li'. Lo'o li' nacui yu ji'i msu bi': “Yaa clyu nu'u lquichī chaca quiya' cha' chcu' nu'u lo'o ngu' nu ntsu'u nde calle jua, cha' caā ngu' ta'a slo na'. Chcu' nu'u lo'o ngu' ti'i, lo'o ngu' quicha, lo'o ngu' nu cu' quiya', lo'o ngu' cuityi', lo'o lcaa ngu' quicha; li' tyaa lo'o ji'i lcaa ngu' bi' ca nde”, nacui xu'na msu bi'.

²² Ca tiya' la li' nacui nu msu bi' ji'i xu'na: “Cusu”, nacui, “cua ngua'ni na' lcaa cña nu ngulo nu'u 'na, lo'o ña'a ti tya ntsu'u la se'i su tyi'i ngu' ta'a re.”

²³ Li' nacui ycu' nu xu'na msu bi': “Yaa nu'u nde calle, lcaa tyucui, cua'ni nu'u juersa lo'o ngu' cha' tyaa ngu' ne' ni'i 'na, cha' cha'á ni'i re 'na tyi'i ñati.”

²⁴ Ndi'ya cha' ta na' lo'o nu'u, cha' ni tsaca ngu' nu cua nchcu' na' lo'o tya clyo la, nga'aa cacu ngu' bi' sii re 'na tsiya' ti”, nacui xu'na ni'i bi'.

Cua ndye cuij nu nda Jesús lo'o ngu' li'.

Tlyu tsa cña caca lo'o xñi na cha' ji'i Jesús

²⁵ Quiña'a tsa ñati ndya'a lo'o Jesús, lo'o li' nchcu' yu lo'o ngu' chaca quiya':

26 —¿Ha nti' mā tya'a mā lo'o na'? Ná caca jil'i mā xñi mā cha' jna' si lye la ntsu'u tyiquee mā jil'i sti mā, masi jil'i xtya'a mā, masi jil'i clyo'o mā, masi jil'i sñi' mā, masi jil'i tya'a ngula mā masi qui'yu masi cuna'a; masi lye la ntsu'u tyiquee mā jil'i ycuil' ca ti mā cha' ña'asii mā jil'i ycuil' ca mā, ná taca caca mā ñati' jna' jua'a.

27 Si ná tyaja'a mā xñi mā tyucuii nu culu'u na' jil'i mā, ná caca mā ñati' jna' li'; ntsu'u cha' xñi mā tyucuii bi', masi cujuui ñati' jil'i mā xqui'ya cha' jna'.

28 Si ntsu'u cu'ma nu nti' mā cuiñá mā sca ni'i tlyu, ¿ha ná culacua ti' mā clyo ni tsa lo cñi cua'nijo'o jil'i mā cha' tyu'u scua cña bi'? Clyo culo mā cuentya ni tsa lo cñi cua'nijo'o jil'i mā, cha' ña'a mā si tyu'u scua cñi jil'i mā ña'a cuayá' nu xcua se'i cña bi'.

29 Si cuiñá mā quiya' ni'i, lo'o ca tiya' la ná caca cua'ni tye mā ni'i bi', xtyí lo'o ti ngu' jil'i mā li'. Lcaa ñati, nu lo'o ña'a ngu' cña bi', li' xana chcuil' ngu'; xtyí lo'o ngu' jil'i xu'na cña bi' li'.

30 “Nu ñati' jua ngua ti' cuiñá yu sca ni'i tlyu, pana ná ngua jil'i yu sta se'i yu cña bi'”, ñacui' ngu'.

31 'Ñi'ya nti' sca rey nu nti' xuu tya'a lo'o chaca rey. ¿Ha ná culo yu cuentya clyo si tyu'u scua tii mil tya'a ti sendaru, cha' tyijiloo jil'i chaca rey nu lo'o calaa mil tya'a sendaru lijya cusuu?

32 Lo'o si jlo ti' cha' ná caca jil'i rey bi', nu lo'o tya tyijyu' lijya nu chaca rey bi', li' hora ti ta yu jil'i ñati' cha' tsa ngu' slo nu chaca rey bi', cha' ca ti cha' cusuu bi' hora ca ti. Jua'a cua'ni rey bi' —nacui' Jesús—.

33 Lo'o jua'a cua' ña'a ca cu'ma nu lye la ntsu'u tyiquee mā jil'i lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jil'i mā, ná taca caca mā ñati' jna' li'.

Cha' jil'i teje' nu ná tso'o tsiya' ti

34 'Tso'o tsa teje'; pana si tye cha' cñi' nu ntsu'u jil'i, nga'aa caja ñi'ya nu cua'nijo'o teje' bi' jil'i ngu' li'.

35 Ná tso'o tsiya' ti, ni cha' salú na jil'i lo yuu cha' xtyucua jil'i yuu, ná tso'o; masi quixa' na jil'i lo'o yuu cataa, ná tso'o tsiya' ti, bi' cha' nga'a cha' xcuaa na jil'i —nacui' Jesús—. Cua'a jyaca tso'o mā jil'i cha' nu nda na' lo'o mā, si tyaja'a mā cuna mā —nacui' Jesús jil'i ngu'.

15

Cuii jil'i sca xlya' nu cua nguna' jil'i ngu'

1 Lcaa nu msu jil'i ngu' xa' tsu' nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cñi cña loo ngu' bi' ni, ñaa ngu' slo Jesús cha' cuna ngu' ni cha' nda yu; jua'a xa' la ngu' cuxi, ñaa ngu' slo Jesús li'.

2 Bi' cha' nguxana ngu' fariseo, lo'o jua'a ngu' mstru cha' jo'ó, ngusta ngu' qui'ya jil'i Jesús:

—Ndiya ti' yu re cua'ni tya'a yu lo'o ngu' cuxi jua. Stu'ba ti ndacu yu tyaja lo'o ngu' cuxi —nacui' ngu' bi'.

3 Li' nda Jesús sca cuii lo'o ngu'.

4 —Nu cu'ma ni, si ntsu'u sca siyento tya'a xlya' jil'i mā, lo'o li' nguna' tsaca jil'i mā —nacui' Jesús—, ¿ha ná xtyanu mā jil'i nu quiña'a la tya'a xlya' nu ndyanu taju ti su tso'o ti ndi'i ni' ne' quixi'? Lo'o li' tsa mā tsaana mā jil'i xlya' nu nguna' bi' jil'i mā ña'a cuayá' nu quije bi' jil'i mā.

5 Nu lo'o cua nquije xlya' bi' jil'i mā, tso'o tsa caca tyiquee mā li'. Hora ti sta mā jil'i ni' tyijya scu mā,

6 tyaa lo'o mā jil'i tonil'i. Lo'o cua ndyalaa mā to' tyi mā, li' xuti'i mā jil'i lcaa tya'a tso'o mā lo'o jil'i tya'a nga'a ti mā, cha' ñacui' mā jil'i ngu' ndi'ya: “Ca chaa ti' mā lo'o ya juani cha' cua nquije xlya' nu cua nguna' jil'i ya”.

7 Ndi'ya ñacui' na' jil'i mā: ca chaa tsa ti' ycuil' Ndyosi lo'o ñati' jil'i Ni ca su ntucua ycuil' Ni —nacui' Jesús jil'i ngu' fariseo li'—, ca chaa ti' ngu' bi' masi sca ti ñati' chalyuu ca tyuju'u ti' jil'i cha' cuxi nu ntsu'u jil'i, culochu' yu jil'i cha' cuxi bi' li'. Ná ntsu'u cha' culacua ti' Ni cuentya jil'i nu jacuayala tyii ntucua caa tya'a ñati' tso'o nu ná ntsu'u cha' cuxi jil'i ngu', nti' ngu'.

Cuii jil'i sca cñi nu cua nguna' jil'i ngu'

8 Nda Jesús chaca cuii lo'o ngu' li'.

—¿Ñi'ya cua'ni sca nu cuna'a nu ntsu'u tii tya'a cñi plata jil'i? Si nguna' sca cñi plata bi' jil'i, ¿ñi'ya cua'ni li'? Nti' na' cha' cua'a ma' xi qui' cha' culaja tso'o ni'i bi', ña'a cuayá' nu quije cñi bi' jil'i.

9 Lo'o cua nquije cñi bi' jil'i, li' xuti'i nu cuna'a bi' jil'i lcaa tya'a tso'o lo'o jil'i lcaa tya'a nga'a cacua ti, cha' cacha' jil'i ngu' ndi'ya: “Ca chaa ti' mā lo'o na' juani, cha' cua nquije cñi nu nguna' bi' jna'”.

10 Chaa ti' nu cuna'a bi', cha' cua nquije cñi ji'i; la cui' jua'a ca slo ycui' Ndyosi, chaa tsa ti' ycui' Ni lo'o ñati' ji'i Ni nde cua, masi sca ti' ñati' chalyuu ca tyuju'u ti' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i, culochu' yu ji'i cha' cuxi bi' li'.

Sca nu qui'yu cuañi' nu ntucuna' ycui' ca ti yu chalyuu ji'i

11 Nda Jesús chaca cui' lo'o ngu' li':

—Ntsu'u sca nu cusu' nu ntsu'u tucua tya'a sñi' qui'yu ji'i yu.

12 Lo'o nu cuañi' la ni, nacui' yu ji'i sti yu: “Sti na”, nacui', “xtyanu clya nu'u lcaa cha' tso'o nu nga'a cha' tyacua jna”. Lo'o li' hora ti ndacha sti yu cha' tso'o nu ntsu'u ji'i tyucuaa sñi'.

13 Cua xtyi tyempo ndyaca, li' ndyujui' nu qui'yu tya cuañi' la lcaa cha' tso'o nu nda sti yu ji'i. Lo'o ngujui' cñi ndy'i'ya yu, ndyaa yu tyijyu' li'. Ca chaca tsu' su ndyalaa yu, li' xcui' na ngua'ni ñu'u ti yu chalyuu ji'i yu; nguliji ñu'u ti yu cñi bi' ji'i yu.

14 Pana nu lo'o cua ndye cñi ji'i yu nguliji yu, li' ngua sca jbi'ña tlyu ca loyuu su ndya'a yu; ná ntsu'u na cacu yu, lye tsa ntyute' yu li'.

15 La cui' quichi' su ntsu'u yu bi' ndyaa yu ne' xña ji'i sca ñati'; ngulo nu ñati' bi' cña ji'i yu, li' ndyaa yu ne' sca lo'o ji'i ñati' bi' su ntsu'u cube' ji'i, cha' xacu yu ji'i cube' bi' ji'i ngu'.

16 Lo'o li' ngua ti' yu si tyaala' la ji'i yu lo'o cacu yu si'yu quixi' tya'a nu ndacu cube', cha' ná tucui' nda na cacu yu, lo'o jua'a ntyute' tsa yu li'.

17 Hasta li' ngulacua tso'o ti' yu: “¿Ni lcuca tya'a msu ntsu'u to' tyi sti na' ndyu'ni cña? Ná ndyiji jbi'ña ji'i ngu' bi', hasta ntyucua na ndyacu ji'i ngu'. Lo'o na' ni, nga'a na' ca nde ndyiji jbi'ña 'na cha' nga'aa ndyiji na cacu na'.

18 Tso'o la tya'a na' nde to' tyi sti na' cha' chcu' na' lo'o: Sti na', ñacu' na' ji'i, cua ntsu'u tsa qui'ya hichu' na' cuentya ji'i ycui' Ndyosi lo'o cuentya jinu'u, cha' nguta'a yu'u ti na'.

19 Nga'aa ntsu'u cha' ñacu' nu'u cha' sñi' nu'u laca na'; tso'o la masi ñi'ya nu ndu'ni nu'u lo'o msu jinu'u, jua'a ti cua'ni nu'u lo'o na'.” Jua'a ngulacua ti' yu cha' chcu' yu lo'o sti yu.

20 Li' ngutu'u yu ndyaa yu tyucui' cha' ñaa yu nde to' tyi sti yu.

'Tya tyijyu' ñaa yu lo'o na'a sti yu ji'i yu. Hora ti ndyaa sti yu ndyacua tya'a lo'o yu; ngüityi sti yu ji'i yu li', nchcuicha' sti yu ji'i yu cha' ngua tya'na ti' sti yu ji'i yu.

21 Li' nacui' yu ji'i sti yu: “Sti na”, nacui' yu, “cua ntsu'u tsa qui'ya hichu' na' cuentya ji'i ycui' Ndyosi lo'o jua'a cuentya jinu'u. Nga'aa ntsu'u cha' ñacu' nu'u cha' sñi' nu'u laca na'.”

22 Li' nacui' ycui' nu cusu' ji'i msu: “Yaa clya ma' culo ma' late' nu tso'o la cha' xacu' ma' ji'i yu re. Sta ma' sca cui' sne ya' yu, su'ba ma' caña quiya' yu.

23 Lo'o li' tsa squi'ya ma' chqueru nu ta'a la cha' cujuui' ma' ji'i cha' cacu na. Cua'ni na sca ta'a,

24 cha' ngua ti' na cha' cua ngujui' sñi' na' re, lo'o juani xa' ndyu'u tucua yu; cua nguna' yu ngua ti' na', lo'o xa' ndyalaa yu.” Hora ti nguxana ngua'ni ngu' sca ta'a li'.

25 'Jua'a ndyaca cha' lo'o ndyalaa sñi' nu cua cusu' la, ndyalaa yu ndyaa yu cña. Cua tyalaa ti yu toni'i ji'i yu, lo'o ndyuna yu ncly'a'á ngu' musca, cha' cua laca ndyaca ji'i lo'o ndyalaa yu.

26 Li' ngusi'ya yu ji'i sca yu cuañi', nchcuane yu ji'i: “¿Na laca ndyaca jua?”

27 Li' nguxacu' nu yu cuañi' bi' ji'i yu: “Yu tya'a nu'u nu ndya'a yu'u, cua xa' ndyalaa yu bi' juani”, nacui'. “Bi' cha' nacui' sti nu'u cha' cujuui' ya chqueru nu tso'o la ña'a bi', cha' tso'o tsa nti' sti nu'u cha' cua ndyalaa yu tso'o ti.”

28 Ngunasi' tsa sñi' nu cua cusu' la bi' li'. Lo'o na'a sti yu cha' ná ntaja'a yu tyaa yu ca toni'i, li' ndyaa sti yu cha' chcu' lo'o yu.

29 Li' nacui' yu ji'i sti yu: “Jlo ti' nu'u ni cua lcuca yija' ndi'i na' ndyu'ni na' cña jinu'u, lo'o ni sca quiya' ná ngua'ni xña'a na' lo'o nu'u; lcaa cña nu ngulo nu'u 'na, ngua'ni na' ji'i. Pana ni sca quiya' ná nda nu'u masi sca chivo piti ti jna' cha' cua'ni na' ta'a lo'o tya'a tso'o na'.

30 Nu juani chaca quiya' ndyalaa sñi' nu'u nu ndye cñi jinu'u nguliji ñu'u ti yu lo'o sa'a yu. Lo'o ndyalaa yu bi', hora ti ndyujui' ma' chqueru ta'a cha' caca ta'a ji'i”, nacui' sñi' nu cua cusu' la.

³¹ Li' nacui nu cusu' sti yu jil'i yu: "Chañi cha' lcaa tsā ndi'i nu'u lo'o na'. Lo'o jua'a lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jna', na jinu'u laca lcaa cha' bi'.

³² Pana juani, tso'o la cha' cua'ni na sca ta'a cha' ndyalaa tya'a nu'u chaca quiya'. Ngua ti' na cha' cua ngujuii yu, pana xa' ndyu'u tucua yu chaca quiya'; cua nguna' yu ngua ti' na, pana ndyalaa yu chaca quiya'. Bi' cha' ndyu'ni na sca jii juani, cha' chaa tsa ti' na."

16

Sca msu laca loo nu tajua' ti ngua'ni, masi cuxi ti tyiquee yu

¹ Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i:

—Ntsu'u sca nu culiya', lo'o jua'a cua ntsu'u sca ñati nu laca loo jil'i msu jil'i yu culiya' bi'. Lo'o li' ndacha' ngu' jil'i nu culiya' bi', cha' cua tye ti cha' tso'o nu ntsu'u jil'i yu, cha' nguliji ñu'u ti msu nu laca loo jil'i cha' tso'o bi'.

² Li' ngusi'ya xu'na jil'i msu nu laca loo bi', cha' xcuane jil'i msu bi': "¿Ni cha' ta laca nu nchcui' ngu' lo'o na' cha' jinu'u?" nacui yu. "¿Ni cña ndyu'ni nu'u nu cua nchcui' ngu' lo'o na'? Tya nu'u cuentya jna' juani, cuacha' clya nu'u cha' jna', ña'a cha' nu cua ngua'ni nu'u. Nga'aa caca nu'u loo jil'i msu 'na juani."

³ Quiña'a tsa ngulacua ti' msu nu laca loo bi' li': "¿Na laca cua'ni na' juani, si nga'aa ta xu'na na' cña nu cua'ni na'? Nga'aa jlo ti' na' ñi'ya cua'ni na' li'. Ná qué na' cha' cua'ni na' cña lo yuu; lo'o si tsa'a jña na' msta, la cui' ti jua'a ca tyuju'u tsa ti' na' li'.

⁴ Pana cua jlo ti' na' ñi'ya nu cua'ni na' cha' caja su tyi'i na' toni'i jil'i ñati, nu lo'o nga'aa ta xu'na na' cña nu cua'ni na'." Jua'a ngulacua ti' msu bi', cha' cuxi ti tyiquee yu.

⁵ Li' ngusi'ya yu jil'i lcaa ñati nu ndacui jil'i xu'na yu, nchcuane yu jil'i ngu' li': "¿Ni tsa lo ta ndacui nu'u jil'i xu'na na'?" nacui yu jil'i tsaca ngu'.

⁶ "Sca mil tya'a litro setye ndacui na' jil'i", nacui ngu' bi' li'. Hora ti nacui msu nu laca loo bi' jil'i ngu' bi': "Nde nscua quityi nu nscua cuentya jinu'u. Cua'a clya nu'u re cha' cuiña chaca quityi, nu ñacui cha'

ca'yu siyento ti litro setye ndacui nu'u jil'i nu cusu' bi'", nacui msu bi' jil'i.

⁷ Li' nchcuane yu jil'i chaca ngu': "Nu'u ni, ¿ni tsa lo ndacui jil'i xu'na na'?" "Sca siyento tya'a cujuj nscua' trigo", nacui ngu' bi' li'. "Haa", nacui yu, "nde nscua quityi nu nscua cuentya jinu'u", nacui nu msu bi'. "Cua'a clya nu'u ca nde cha' scua chaca quityi nu ñacui cha' jacuayala tya'a cujuj ti, tsa bi' ti ndacui jil'i nu cusu'."

⁸ Tiya' la ngua cuayá' ti' ycu' nu laca xu'na yu ñi'ya nu ndyu'ni yu. "Tajua' tsa ndyu'ni msu nu laca loo bi' 'na laja lo'o ndyu'ni yu cña", nacui nu cusu' culiya' bi'.

Lo'o li' tya nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Lo'o cu'ma ni, nu nti' tsa ma taquiya' ma jil'i lcaa cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi —nacui—, taca ca tsa'a ma xi lo'o ña'a ma ñi'ya nu ndu'ni xa' la ñati chalyuu lo'o tya'a ngu', masi cuxi ti ngu'.

⁹ 'Ndi'ya chcui' na' lo'o ma lacua: Tso'o ti cua'ni ma lo'o lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jil'i ma nde chalyuu; xtyucua ma jil'i xa' ñati lo'o cha' tso'o nu ntsu'u jil'i ma ña'a cuayá' tye chalyuu jil'i ma, cha' jua'a caja tya'a tso'o ma nde chalyuu. Lo'o li' ta ycu' Ndyosi su tyi'i ma slo Ni, su ná nga'a cha' tye chalyuu jil'i ma li'.

¹⁰ Ñati nu tso'o tsa ngua'ni lyiji sca cña piti ti, jua'a tso'o tsa cua'ni ngu' bi', masi sca cña nu cua tlyu la; pana ñati nu ñilo'o jil'i xu'na ngu' lo'o cua'ni ngu' sca cña piti ti, ná tyiquee' ná caca cua'ni ngu' bi' sca cña nu cua tlyu la.

¹¹ Si ná nchca cña'asii ma sca cha' tso'o nu ntsu'u jil'i ma nde chalyuu, ni ná ta ycu' Ndyosi sca cña tso'o la cha' cua'ni ma cuentya jil'i ycu' Ni.

¹² Lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jil'i ma chalyuu, na nda ycu' Ndyosi cha' bi' jña ti ma; si ná cua'ni tso'o ti ma lo'o cha' bi', ¿ñi'ya cua'ni ma lo'o cha' tso'o nu nda Ni cha' tyanu ne' cresiya jil'i ma?

¹³ 'Sca msu ni, ná caca cua'ni yu cña jil'i tucua tya'a xu'na yu sca tyempo ti; jil'i sca ti xu'na yu taca cua'ni yu cña. Ná tyiquee' ti' ti' yu ña'a yu jil'i tsaca ñati li', cuati jil'i chaca ñati bi' tso'o ntsu'u tyiquee yu ña'a yu jil'i; hasta tso'o la cua'ni yu cña jil'i ñati bi', pana jil'i tsaca ñati bi', lasa la cua'ni yu cña jil'i. Ná

caca xñi na cha' jil'i ycui' Ndyosi nu Xu'na na si ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na jil'i cñi, cha' ñi'ya si laca chaca xu'na na, jua'a laca cñi bi' li'.

¹⁴ Pana ntsu'u tsa tyiquee ngu' fariseo cha' jil'i cñi, bi' cha' lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús, ngustí lo'o ti ngu' jil'i yu.

¹⁵ Li' nguxtyacui Jesús cha' lo'o ngu' bi':

—Cu'ma —nacui yu—, tso'o tsa ndu'ni ma cha' ña'a ti xa' ñati jil'i ma, pana cua jlo ti' ycui' Ndyosi lcaa ña'a cha' nu ntsu'u tyiquee ma. Ñati nu tlyu tsa ndu'ni jil'i ycui' ca ngu', xtyanu ti'i ycui' Ndyosi jil'i ngu' bi'.

Ñi'ya ndyaca lo'o cha' tso'o nu jil'i ycui' Ndyosi

¹⁶ Nu tyempo cua sa'ni la ni, ntsu'u cha' cusu' jil'i ñati, la cui' cha' nu nda ycui' Ndyosi lo'o Moisés, jua'a lo'o ngu' nu ngua tu'ba jil'i Ni tya sa'ni la; pana nu lo'o ñaa Juan, tya li' nguxana ngañi cha' tso'o jil'i ycui' Ndyosi, cha' caca Ni loo ne' tyiquee ñati. Quiña'a tsa ñati, lye tsa nda ngu' juersa cha' xñi ngu' cha' jil'i ycui' Ndyosi.

¹⁷ Ná tlyu cña tye lcaa na nu ntsu'u nde cua, jua'a tye tyucui ña'a chalyuu; pana ná tye tsiya' ti ni sca si'yu cha' jil'i lcaa cha' nu cua nda ycui' Ndyosi lo'o na nu ngua sa'ni la.

Nchcui' Jesús cha' jil'i ñati nu xtyanu ti'i jil'i clyo'o

¹⁸ Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' li':

—Lo'o culo sca ñati quityi cha' xtyanu yu jil'i clyo'o yu, cha' xa' caja clyo'o yu lo'o xa' nu cuna'a, cha' suba' ndyu'ni yu bi' li'. Lo'o jua'a lo'o caja clyo'o sca nu qui'yu lo'o sca nu cuna'a nu cua nguxtyanu clyo'o jil'i, masi cuentya jil'i ley, la cui' ti cha' suba' laca nu ndyu'ni nu qui'yu bi' li'.

Cha' jil'i sca nu culiya' lo'o sca yu ti'i nu naa Lázaro

¹⁹ 'Cua ntsu'u sca nu culiya', lo'o xcui' late' quiña'a nga'a, xcui' late' tso'o ña'a nchcu' yu. Lo'o jua'a lye tsa ndyu'ni yu, lcaa tsa ndyaca ta'a slo yu.

²⁰ Pana ntsu'u sca ñati ti'i nu naa Lázaro, nu xcui' quichu' ntucua tyucui ña'a yu. Toni'i ti jil'i nu culiya' bi' nchca'a Lázaro lcaa tsa.

²¹ Cua nti' yu ti'i bi' masi cacu yu satya na nu ndyalú to' mesa su ndyacu nu culiya' bi'

li'. Lo'o jua'a ndya'a xne' su nga'a yu cha' nclye'e loo quichu' nu ntsu'u hichu' yu ti'i bi'.

²² Ndyalaa tsa nu ngujuii nu ti'i bi'; lo'o nu xca jil'i ycui' Ndyosi ni, ndyaa lo'o ngu' jil'i ca slo jyo'o cusu' Abraham, ca su tlyu nu ngua'ni cho'o ycui' Ndyosi. Lo'o jua'a ngujuii nu culiya' bi', nguxatsi' ngu' jil'i li'.

²³ Pana nu lo'o cua ntsu'u nu culiya' bi' su nchcube' yu ca bilyaa, li' ngusicua hique yu na'a yu jil'i jyo'o cusu' Abraham tyijyu' ti, lo'o jua'a na'a yu cha' stu'ba ti ntucua jyo'o Lázaro lo'o.

²⁴ Li' ngusi'ya nu culiya' bi' jil'i Abraham: “Sti ya Abraham, cua'ni tya'na ti' nu'u jna'. Ta nu'u jil'i Lázaro jua cha' caa calo'o xi hitya cha' co'o na', masi lo'o sne ti yu cuicha' yu xi tu'ba na' cha' ca'ya tyacala' xi ltse' na', cha' lye tsa tyique' nti' na' su ntsu'u na' lo quii' re.”

²⁵ Li' nacui jyo'o Abraham jil'i: “Sñi”, nacui, “tso'o tsa ngua hi lo'o nguti'i nu'u nde chalyuu. Lo'o Lázaro re ni, si'i jua'a ngua jil'i yu, cha' lye tsa nchcube' yu su nguti'i yu chalyuu. Bi' cha' caja su tso'o tyi'i yu ca nde juani; lo'o nu'u ni, nga'a cha' chcube' nu'u.”

²⁶ Tya ntsu'u la cha' jil'i cuare nde su ndi'i ya, ntsu'u sca laja cua'a tlyu cla'be laja su ndi'i cuare lo'o cu'ma; bi' cha' si ntsu'u ngu' nu nti' tsa nde slo cu'ma, ná caca jil'i ngu' tyaa ngu'. Lo'o jua'a cu'ma nu ntsu'u ma nde jua, ná caca jil'i ma tyaa ma ca nde.”

²⁷ Li' tya'na tsa nchcui' nu culiya' bi' lo'o: “Cua'ni nu'u sca cha' tso'o lo'o na', Abraham sti na'”, nacui nu culiya' bi'. “Ta jil'i Lázaro cha' tsa yu to' tyi sti na',

²⁸ ca su ntsu'u ca'yu tya'a ngu' tya'a na', cha' chcui' yu lo'o ngu', cha' ná caa ngu' ca nde su ntsu'u na' nchcube' na'.”

²⁹ Pana nacui Abraham jil'i: “Cua jlo ti' ngu' bi' lcaa ña'a cha' nu nguscua jyo'o Moisés; jua'a nu xa' la quityi jil'i ycui' Ndyosi nu nguscua jyo'o cusu' cua sa'ni, ntsu'u bi' jil'i ngu' tya'a nu'u. Tso'o si cua'a jyaca ngu' jil'i cha' nu nscua lo quityi bi'.”

³⁰ Li' nguxacui nu culiya' bi' cha' jil'i: “Tso'o lacua, sti na' Abraham. Pana si tsa sca ngu' jyo'o re ca su ndi'i ngu', li' culochu' ngu' cha' cuxi nu ndyu'ni ngu'.”

³¹ Xa' nchcui' jyo'o Abraham lo'o nu

culiya' bi' li': "Lo'o ná nti' ngu' taquiya' ngu' jì' cha' nu nguscua Moisés, lo'o jua'a ná taquiya' ngu' jì' jyo'o cusu' nu ngua'a loo ycuì' Ndyosi cña jì' cha' chcuì' lo'o ñati, la cui' jua'a ná taquiya' ngu' jì' xa' la cha' nu ta Ni lo'o ngu', masi tyu'ú sca nu cua ngujui chaca quiya' cha' chcuì' lo'o ngu'".

17

Cuxi tsa caca si ntsu'u sca qui'ya nu ndulo la jì'na

¹ Chaca quiya' nchcuì' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jì':

—Ntsu'u tsa ngu' nu nchcuì' lo'o na cha' cua'ni na sca cha' cuxi, pana tya'na tsa sca ñati nu ndatsaa jì' tya'a cha' cua'ni cha' cuxi lo'o.

² Tso'o la si tsa ngu' xcuaa ngu' jì' yu lo tyujo'o lo'o sca quee quichi tyaaca' yane yu, cha' nga'aa caja ñi'ya nu tatsaa yu jì' ni sca ñati ñi'ya nti' nu sube re, cha' cua'ni ngu' cha' cuxi lo'o yu.

³ Cui'ya ma cuentya si cua'ni sca ngu' tya'a ndya'a ma sca cha' cuxi lo'o ma. Li' chcuì' ma lo'o yu cha' nga'aa cua'ni yu cha' cuxi bi' lo'o ma. Lo'o si tya'achu' yu jì' cha' cuxi bi', cua'ni ma cha' clyu ti' jì' yu li';

⁴ masi cati quiya' ta yu cha' ñasi' ti' jì' ma sca tsa, lo'o cati quiya' caa yu cha' chcuì' yu lo'o ma: "Cui'ya ma cha' clyu ti' jna', nga'aa cua'ni na' jua'a juani", ñacuì' yu, li' nga'a cha' cui'ya ma cha' clyu ti' jì' yu.

Quiña'a tsa cha' caca jì'na si jlyu ti' na jì' ycuì' Ndyosi

⁵ Li' nacui' nu ngu' nu ndyaca tsa'a jì' Jesús:

—Xtyucua nu'u jì' ya cha' taca jlyu la ti' ya cha' jinu'u —nacui' ngu' jì'.

⁶ —Jlo ti' ma cha' piti tsa sca si'yu cuxee —nacui' Jesús jì' ngu'—, lo'o jua'a cu'ma ni, ná quiña'a tsa cha' nchca jì' ma. Pana masi xti ti' cha' jlyu ti' ma jì' ycuì' Sti na', taca ñacuì' ma jì' yaca quityi re: "Tyu'utsu' nu'u ca su ndu re, yaa nu'u tyu nde lo hitya tyujo'o". Lo'o li' ña'a ma cha' taquiya' yaca bi' cha' nu cua nchcuì' ma lo'o.

Ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni na si ndyu'ni na cña jì' ycuì' Ndyosi

⁷ ¿Ñi'ya nti' cu'ma ni? ¿Ñi'ya cua'ni ma si ntsu'u sca msu jì' ma nu ndyaa ne' quixi' cha' cula'a yuu cuentya jì' ma, masi ndyaa yu cha' cña'asi' yu jì' bata jì' ma? Nde ngusii lo'o ndyalaa ca ti msu bi' ndyaa yu cña bi', ná tyiquee' ná chcuì' ma lo'o yu ndi'ya: "Tyaa clyu cua'a to' mesa cha' cua'ni nu'u sji' juani".

⁸ Ná yala ñacuì' ma jì' yu jua'a, nti' na'. Ná tyiquee' ndi'ya chcuì' ma lo'o yu: "Cua'ni cho'o clyu caque' sji' cha' cacu ya. Clyo cacu ya co'o ya, cuati cacu co'o nu'u", ñacuì' ma jì' msu bi'.

⁹ ¿Ha tya ma xlya'be jì' msu bi', cha' ndaquiya' yu cña nu ngulo ma jì'? Ná ndu'ni xu'na msu jua'a.

¹⁰ Ñi'ya laca msu, jua'a laca cu'ma; nu lo'o ngua'ni ma lcaa cña nu culo ycuì' Ndyosi jì' ma, nga'a cha' ñacuì' ma li': "Msu cuxi ti laca cuare, cha' cña nu nga'a cha' cua'ni ti ya, tsa bi' ti cña ngua'ni ya", ñacuì' ma.

Ngua'ni Jesús jo'o jì' tii tya'a ñati nu ngusñi quicha nu ndyatsu' cuaña' jì'

¹¹ Nu lo'o ngusñi Jesús tyucui' ndyaa nde Jerusalén, li' nteje tacui' ngu' loyuu su cuentya Galilea, ndyaa ngu' nde loyuu su cuentya Samaria.

¹² Nu lo'o ndyalaa Jesús sca quichi piti bi', li' ndyacua tya'a yu lo'o tii tya'a ngu' quicha nu cua lijya ngu' slo yu; quicha nu ndyatsu' cuaña' ntsu'u jì' ngu' bi'. Pana tyijyu' ti ndyatü ngu' slo Jesús,

¹³ cui' tsa nchcuì' ngu' lo'o yu li':

—Cusu' Jesús —nacui' ngu' li'—, cua'ni tya'na ti' nu'u jì' cua.

¹⁴ Nu lo'o na'a Jesús jì' ngu', li' nacui' yu:

—Yaa clyu ma slo sti jo'ó cha' ña'a yu jì' tyucui' ña'a ma —nacui'.

Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'. Pana su ndyaa ngu' tyucui' ti, ngua tii ngu' cha' xa' ngua lubii cuaña' ngu'; ndye cha' quicha ngu' li'.

¹⁵ Bi' cha' nguxtyuu tsaca yu quicha bi', cui' tsa nchcuì' yu ndyu'ni chi' yu loo ycuì' Ndyosi.

¹⁶ Li' ndyatü sti' yu slo Jesús, ndyaa stii yu lo yuu nde loo yu cha' ndya yu xlya'be jì' Jesús. Ngu' Samaria laca yu bi', ngu' xa' tsu' laca yu.

¹⁷ Li' nacui' Jesús:

—¿Ha si'i tii tya'a ngu' nu ndyatsu' cuaña' ngu' ndyaca tso'o ngu' tsá? ¿Mala ngua nu chaca caa tya'a ngu' bi' juani?

¹⁸ Sca ti yu re nu si'i ngu' Israel tya'a na laca, bi' laca nu nguxtyuü cha' cua'ni tlyu yu ji'i ycuí' Ndyosi.

¹⁹ Li' nchcui' Jesús lo'o nu qui'yu bi':

—Tyatu nu'ü cha' tyaa nu'ü juani —nacui—. Cua ngua tso'o nu'ü juani cha' jlya ti' nu'ü cha' nu nda na' lo'o nu'ü.

Ndi'ya caca lo'o tyalaa tyempo cha' caca ycuí' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati

²⁰ Lo'o li' nchcuane ngu' fariseo ji'i Jesús ni jacua' tyalaa tyempo cha' caca ycuí' Ndyosi loo ji'i ñati. Nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi' li':

—Si'i sca na nu tyaca' lijya tyijyu' laca cha' bi'.

²¹ Ná caca ñacui na ndi'ya: “Nde ti ndu bi'”; masi ndi'ya ná ñacui na: “Ndejua ntu-cua bi'”. Na cua laca ycuí' Ni loo ca ne' cresiya ji'i ñati juani.

²² Li' nacui Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Nde loo la tyalaa tyempo nu nti' tsa ma ña'a ma 'na, masi chaca tya tsá nde chalyuu tya tyi'i na' lo'o ma nti' ma, na' nu cua nda ycuí' Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati; pana nga'aa ña'a ma 'na li'.

²³ Chcui' ngu' lo'o ma cha' jna' li': “Nde ti ndu yu’”; lo'o jua'a chcui' ngu': “Ndacua ndu ycuí' yu’”. Pana ná tsaa ma, ná taquiya' ma ji'i cha' cuiñi nu nchcui' ngu' bi' —nacui Jesús ji'i ngu'—.

²⁴ Se'i ti ntyiji'i xee tyi'yu nu lo'o ndyubi, pana tyaca' ña'a ngu' xee bi' tyucui nde cua; jua'a caca lo'o na' nu lijyaa cha' caca na' ñati, nu lo'o tyalaa tsá bi' lo'o ña'a ngu' jna' cha' caa na' chaca quiya'.

²⁵ Pana clyo nscua cha' lye tsa chcube' ycuí' na'. La cui' jua'a ngu' tya'a quichi tyi na xtyanu ti'i ngu' 'na.

²⁶ Ñi'ya ngua ji'i ñati nu nguti'i chalyuu sa'ni la, tya'a stu'ba ngu' lo'o jyo'o Noé bi', jua'a caca ji'i ñati chalyuu lo'o chaca quiya' tyaa na' nu lijyaa cha' caca na' ñati.

²⁷ Tya'a stu'ba jyo'o Noé bi' ni, ngua'ni ngu' ta'a, ndyacu ngu', ndyi'o ngu', ngujui clyo'o ngu'; tsa bi' ti cha' ndube ti' ngu' ña'a cuayá' nu ndyalaa tyempo ngüiñá nu Noé

bi' yaca ni'i tonu. Li' ndyatí yu ne' yaca ni'i bi' lo'o lcaa na nu ntsu'u ji'i yu. Lo'o li' ngua'ya tyo clyaa bi', ndye ñati chalyuu ngujui ngu'.

²⁸ Lo'o la cui' ñi'ya ngua ji'i ngu' quichi su nguti'i jyo'o Lot, jua'a caca ji'i ñati chalyuu tsá bi'. Tya'a quichi tyi Lot ni, ndyacu ngu', ndyi'o ngu', ngüi'ya ngu' yu'ba, ndyujui' ngu' yu'ba, ndyataa ngu' xtya, ngüiñá ngu' ni'i; tsa bi' ti cña nu ndiya ti' ngu' ngua'ni ngu' bi',

²⁹ ña'a cuayá' nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'i yu Lot bi' nde quichi Sodoma bi'. Li' ngusalú Ni quí' lo'o yuu sufri ndyaquí lo yuu. Ndye cha' ji'i lcaa ngu' Sodoma bi'; tya'a stu'ba Lot ni, ngujui lcaa ngu'.

³⁰ Jua'a caca tsá bi' lo'o tyaa na' nu lijyaa cha' caca na' ñati; lo'o ña'a ngu' 'na chaca quiya', ná ca tii ngu' ni tsá caca bi'.

³¹ 'Nu lo'o tyalaa tsá bi', si ntsu'u ngu' nu ndu ca que ni'i ji'i ngu', lo'o ca'ya ngu' ná caja tyempo ji'i ngu' cha' culo ngu' yu'ba ji'i ngu' nu ndi'i nde ni'i ji'i ngu'. Lo'o jua'a si ntsu'u ngu' ne' quixi', ná caja tyempo ji'i ngu' cha' xtyuu ngu' tyaa ngu' nde to' tyi ngu'.

³² Tyi'u ti' ma ñi'ya nu ngua ji'i nu cuna'a ji'i Lot tyempo bi'; ngua ti' ma' xtyuu ma' nde quichi, li' ngua'ni ycuí' Ndyosi cha' ndyaca ma' sca quee.

³³ Chcuna' chalyuu ji'i ma si xcui' nclya-cua tsa ti' ma ñi'ya nu caca ji'i ycuí' ca ma; pana quije chalyuu ji'i ma si tyaja'a ma, masi cujuí' ñati ji'i ma xqui'ya na'.

³⁴ 'Cacha' na' ji'i ma ñi'ya nu caca si talya lo'o caa na'; si ntsiya tucua tya'a ñati laja' lo sca qui'ña ti, qui'ya ycuí' Ndyosi ji'i tsaca, tyanu chaca ycuí' ti li'.

³⁵ Lo'o jua'a si nga'a tucua tya'a nu cuna'a ndyoo ngu' ndacua, qui'ya Ni ji'i tsaca, tyanu chaca li'.

³⁶ Lo'o jua'a si ntsu'u tucua tya'a nu qui'yu lo cña ji'i ngu' ne' quixi', qui'ya Ni ji'i tsaca, tyanu chaca li'.

³⁷ Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', li' ndacha' ngu' ji'i Jesús:

—¿Macala caca jua'a, cusu'? —nacui ngu'.

Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu':

—Ca su ntsiya sca na tyucu, ca bi' tyu'u ti'i culexu; jua'a nu lo'o tyu'u ti'i ñati lo'o tye chalyuu, chcube' tsa ngu' li'.

18

Cuii ji'i nu cuna'a ti'i nu cua ndatsaa ji'i bese

¹Ngulu'u Jesús ji'i ngu' cha' lu'ba ti chcu' ngu' lo'o ycu' Ndyosi, cha' ná ca taja ti' ngu' tsiya' ti lo'o chcu' ngu' lo'o Ni. Ndi'ya ndyu'u cuii nu nda Jesús lo'o ngu' li':

²—Sca quichi ntsu'u sca bese nu ná ndu'ni chi loo ycu' Ndyosi, lo'o jua'a ná sca cha' ndube ti' yu.

³La cui' quichi bi' ntsu'u sca nu cuna'a ti'i. Li' ndyaa ma' bi' ndyaa na'a ma' ji'i bese bi', cha' ntsu'u cha' cuxi nu ndyu'ni xa' ñati lo'o ma'; ngua ti' ma' cha' quiñi tso'o cha' ji'i ma' lo'o tya'a cusuu ma' slo bese.

⁴Tyuu quiya' ndyaa ma' bi' slo bese, lo'o ná ndaquiya' bese bi' ji'i cha' nu nda ma' bi' lo'o. Ca tiya' la li' ngulacua ti' nu bese bi': “Masi ná ndaquiya' na' ji'i cha' nu nchcu' ycu' Ndyosi, ni ji'i cha' nu nchcu' sca ñati chalyuu ná ndube ti' na';

⁵pana cua'ni na' tisiya ji'i cha' nu nchcu' nu cuna'a ti'i re, cha' ña'a ti ndya'a nu cuna'a re nchcu' cua ña'a ti lo'o na'. Bi' cha' cua'a na' xi ji'i”, nacui bese bi', “cua'ni na' tisiya ji'i cha' nu nchcu' ma' re, cha' nga'aa caa la ma' su'ba ñasi' ma' 'na.”

⁶Tya nchcu' la Jesús lo'o ngu' li':

—Jua'a nchcu' nu bese xña'a bi', li' nguxtyucua yu ji'i ma' bi', masi ná tso'o tyiquee yu —nacui Jesús ji'i ngu'—.

⁷Pana tso'o tsa tyiquee ycu' Ndyosi, yala ti xtyucua Ni ji'i ñati nu cua ngusubi Ni ji'i, nu tya'na tsa nxi'ya ji'i Ni tsa lo'o talya. ¿Ha tiya' tsa xtyucua Ni ji'i ngu' nti' ma'?

⁸Ñacui na' ji'i ma' cha' hora ti xtyucua Ni ji'i ngu' bi', cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i ngu'. Pana nu lo'o chaca quiya' tyaa na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, ¿ha ña'a ti tya quije 'na ñati nu jlya ti' ji'i ycu' Ndyosi Sti na'?

Sca cuii ji'i tucua lo ñati nu ndyaa ne' laa

⁹Nde chaca cuii nu nda Jesús lo'o ngu'; sca cuii cuentya ji'i ngu' nu tyixi tsa ndu'ni ji'i ycu' ca ti ngu', cha' xcui' cha' liñi ndu'ni

ngu' bi' nti' ngu', cha' xcui' nxyi lo'o ti ngu' bi' ji'i xa' ñati. Ndi'ya nchcu' Jesús li':

¹⁰—Tucua tya'a ñati ndyaa ne' laa tlyu cha' chcu' ngu' lo'o ycu' Ndyosi. Tsaca ngu' bi' laca ngu' fariseo nu tacati tsa ndu'ni ycu' ngu', nti' ngu'; chaca ngu' laca sca ngu' cuxi nu nlyo cñi cña loo ngu' cuentya ji'i ngu' xa' tsu'.

¹¹Nu yu fariseo bi' ni, na ndu ti yu, ndi'ya nchcu' yu lo'o ycu' Ndyosi li': “Ndyosi”, nacui, “tsa xlya'be jinu'u cha' ná ndu'ni na' ñi'ya nu ndu'ni xa' ñati; xña'a tsa ndu'ni ngu', cuaana tsa ngu', suba' tsa ndu'ni ngu' lo'o clyo'o xa' ñati. Pana na' ni, ná ndu'ni na' jua'a, ni ná ndu'ni na' ñi'ya ndu'ni yu cuxi cua nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cñi cña loo ngu'”, nacui nu yu fariseo bi' ji'i ycu' Ndyosi.

¹²“Tucua quiya' sca semana ná ndacu na' tyaja cha' ndu'ni tlyu na' jinu'u. Lo'o jua'a nda na' sa yu'be lcaa na nu ngua'ni na' ngana scaa semana jinu'u”, nacui yu fariseo bi'.

¹³Pana nu qui'yu nu nlyo cñi cña loo ngu' ni, tyijyu' ti ndyatü yu; ná ntsu'u tyiquee yu cha' sicuaa yu xi cloo yu nde cua, cha' xñi'i tsa ti' yu ndu yu ndyu'u ti yu tyiquee yu laja lo'o nchcu' yu lo'o ycu' Ndyosi: “Cua'ni tya'na ti' nu'u jna', Ndyosi Sti na', cha' ntsu'u tsa qui'ya jna'”, nacui nu qui'yu bi'. Tsa bi' ti cha' nchcu' yu.

¹⁴Ndi'ya laca cha' nu nti' na' chcu' na' lo'o ma, cha' nu qui'yu nu nlyo cñi cña loo ngu' bi' ni, cua ngüityi ycu' Ndyosi qui'ya nu ntsu'u ji'i yu bi'; tso'o ti tyiquee yu lo'o nguxtyuu yu ndyaa yu to' tyi yu. Pana ná ngua ji'i yu fariseo bi' jua'a, cha' nu ñati nu tlyu tsa ndu'ni ji'i ycu' ca ti, ntsu'u cha' caca tyuju'u ti' ñati bi' ca tiya' la; pana ñati nu tyuju'u tsa ti' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i juani, ca tiya' la caca tso'o la cresiya ji'i cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

Ngulacua Jesús ji'i nu sube

¹⁵Lo'o li' ñaa lo'o ngu' ji'i nu sube cuañi' cha' sta ya' ycu' Jesús hique ngu' sube bi'. Pana nu lo'o na'a nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ji'i ñati nu lijya lo'o nu sube bi', lo'o ti nguxana ngu' bi' ngua'ni tyaala ngu' ji'i ñati nu lijya bi'.

16 Li' ngusi'ya Jesús ji'í nu sube cha' caa ngu' slo yu. Li' nchcui' yu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í bi':

—Ta ma chacuayá' cha' caa nu sube ca slo na' —nacui—, cha' sca nu sube ni, tso'o tsa nxñi cha' tso'o ji'í ycuí' Ndyosi tyucui tyiquee bi' tsiya' ti. Lo'o jua'a taca culo Ni cña ji'í ñati nu jua'a jlya ti' ji'í Ni, ñi'ya lo'o jlya ti' nu sube ji'í Ni.

17 Cha' liñi nda na' re lo'o ma: Ñati nu ná xñi cha' tso'o ji'í ycuí' Ndyosi ñi'ya nu nxñi sca nu sube cha' bi', ná ntsu'u chacuayá' tyatí ñati bi' ca su laca ycuí' Ni loo.

Nhcui' sca nu culiya' lo'o Jesús

18 Ndacua ndu sca ñati tlyu nu laca loo ji'í ngu' judío. Li' nchcuane yu bi' ji'í Jesús:

—Mstru, tso'o tsa ndu'ni nu'u —nacui—. ¿Ñi'ya cua'ni na' cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye 'na? —nacui nu qui'yu bi'.

19 Li' nguxacui Jesús cha' ji'í yu:

—¿Ni cha' laca nacui nu'u cha' tso'o tsa na'? —nacui Jesús ji'í yu bi'—. Sca ti ycuí' Ndyosi laca nu chañi cha' tso'o laca Ni.

20 Cua jlo ti' nu'u lcaa cña nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'í ñati tya sa'ni la, cha' nu nchcui' quityi ndi'ya: “Ná cua'ni ma cha' suba' lo'o clyo'o xa' ñati”, nacui quityi bi'. “Ná cujuui ma ji'í tya'a ñati ma; ná cuaana ma; ná chcuí' ma cuentyu ji'í tya'a ñati ma; cua'ni tlyu ma ji'í sti xtya'a ma, jua'a tucua ma cha' nu nchcui' ngu' cusu' ji'í ma lo'o ma.” Jua'a cha' nu nguxtyanu ycuí' Ndyosi ji'na tya sa'ni la.

21 —Tya lo'o cuañi' na' cua ndaquiya' na' lcaa cha' bi' —nacui nu qui'yu bi' ji'í Jesús.

22 Nu lo'o ndyuna Jesús cha' bi', li' nacui:

—Chaca tya cha' tya lyiji cua'ni nu'u: yaa cujuui lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jinu'u, cha' tyu'u cñi nu ta ji'í ngu' ti'i; tyacua xi cha' tso'o jinu'u nde loo la ca su ntucua ycuí' Ndyosi li'. Lo'o cua ngua'ni nu'u cña bi', li' taca tya'a nu'u lo'o na'.

23 Nu lo'o ndyuna nu qui'yu bi' cha' nu nchcui' Jesús, hora ti ngua xñi'í ti' yu, cha' culiya' tsa yu.

24 Lo'o na'a Jesús cha' xñi'í tsa ti' yu, li' nacui ji'í ngu' nu ndi'í slo:

—Tucui tsa laca cha' ji'í ngu' culiya' cha' tyatí ngu' lo cha' ji'í ycuí' Ndyosi, cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'í ngu'.

25 Lasa la cña laca cha' tyeje tacui sca na'ni quiya' cuxa, masi sca na'ni tonu, ñi'ya laca sca camello. Lasa la cha' bi'; tucui la cña laca cha' tyatí sca ngu' culiya' ca su laca ycuí' Ndyosi loo —nacui Jesús.

26 Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', ndube tsa ti' ngu'.

—¿Tilaca taca ji'í clyaá ji'í nu cuxi lacua, cha' tyalaa ca slo ycuí' Ndyosi? —nacui ngu'.

27 —Bi' laca sca cha' nu ná nchca cua'ni ni sca ñati chalyuu; pana ycuí' Ndyosi ni, nchca ji'í Ni cua'ni Ni cha' tyalaa ngu' slo Ni —nacui Jesús ji'í ngu' bi'.

28 —Cusu' —nacui Pedro ji'í—, cua nguxtyanu ya lcaa cha' nu ntsu'u ji'í ya cha' tya'a ya lo'o nu'u, ñi'ya nu nacui nu'u cha' cua'ni ya —nacui.

29 Li' nguxacui Jesús cha' ji'í yu:

—Cha' liñi nda na' lo'o ma juani, cha' ná ntsu'u ni sca ñati nu ndyaa tyijyu' cha' cua'ni cña cuentya ji'í ycuí' Ndyosi, lo'o li' nguxtyanu na' ji'í ngu' bi' jua'a ti. Ntsu'u quiya' ndyanu lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'í ngu' bi', nu lo'o ndyaa ngu' cuentya ji'í ycuí' Ni; masi tyi ngu', masi clyo'o ngu', masi sti ngu', masi xtya'a ngu', masi sñi' ngu', nguxtyanu ngu' lcaa bi'.

30 Pana quiña'a la cha' tso'o caja ji'í ngu' bi' chalyuu juani, tsa ña'a cha' nu nguna' ji'í ngu' bi', ngua ti' ngu'; jua'a nde loo la, li' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'í ngu' bi'.

Xa' nhcui' Jesús lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycuí'

31 Sca se'í ti ngusi'ya Jesús ji'í nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í, cha' tyu'u ti'í ngu' slo yu cha' chcuí' yu lo'o ngu':

—Tsaa na nde Jerusalén juani —nacui yu—, su caca lcaa cña nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'í ycuí' Ndyosi cua sa'ni la, nu nguscua ngu' ji'í cua ña'a ca cha' nu caca 'na, na' nu lijyaa cha' caca na' ñati.

32 Cua ta ti ngu' 'na ji'í ngu' xa' tsu' cha' xtyí lo'o ngu' 'na, cha' chcuí' ngu' cha' ti'í 'na, lo'o jua'a tu'u ngu' hitya sañi' ngu' 'na.

33 Clyo quiji'í ngu' 'na lo'o reta, cuati cujuui ngu' 'na. Pana tsa nchca tyuna ni, li' tyu'ú na' chaca quiya'; ná tyanu na' lo'o ngu' jyo'o.

³⁴ Lcaa ngu' nu ndyaca tsa'a jii Jesús bi', ná ngua cuayá' ti' ngu' cha' bi', ni ná jlo ti' ngu' ni cha' laca nchcui' yu jua'a. Sca cha' tucui ngua, ná nda ngu' cuentya ñi'ya ndyu'u cha' bi'.

Ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o sca nu cuityi' ngu' Jericó

³⁵ Cua tyalaa ti Jesús to' quichi Jericó li'. Ca bi' nga'a sca nu cuityi' to' tyucui, ndijná yu msta.

³⁶ Cha' quiña'a tsa ñati ndañi lijya tyucui, bi' cha' nchcuane nu cuityi' bi' jii xa' ñati:

—¿Na ca ndyaca re? —nacu yu.

³⁷ Li' nacu ngu' jii yu cha' Jesús Nazaret bi' lijya tyucui juani.

³⁸ Li' cui tsa ngusi'ya nu cuityi' bi':

—Jesús, cha' David ngua jyo'o cusu' jinu'u —nacu yu—, cua'ni tya'na ti' nu'u jna' —nacu.

³⁹ Ngu' nu ndyaa nde loo bi' ngusi'ya lo'o ngu' jii yu cha' ca ti yu cha' nxi'ya yu; pana ná ndyuna yu, cui la nxi'ya yu li':

—Nu'u ni, nu tya'a ñati jii jyo'o David —nacu yu—, cua'ni tya'na ti' nu'u jna'.

⁴⁰ Li' ndatu Jesús cha' chcu' lo'o ngu' cha' caa lo'o ngu' jii yu quicha bi' slo. Nu lo'o cua ndu yu cacua ti slo, li' nchcuane Jesús jii yu cuityi' bi':

⁴¹ —¿Na laca nu nti' nu'u cha' cua'ni na' lo'o nu'u? —nacu Jesús jii.

—Cusu' —nacu yu—, nti' na' cha' cua'ni nu'u jo'o jii si'yu cloo na' —nacu nu cuityi' bi'.

⁴² —Caca tso'o cloo nu'u lacua —nacu Jesús jii—. Xqui'ya cha' jlya ti' nu'u cha' 'na, bi' cha' tyaca tso'o nu'u juani —nacu Jesús.

⁴³ Hora ti ndyaca tso'o loo nu cuityi' bi', ngua jii yu na'a yu. Lo'o li' ndu'u yu ndya'a yu lo'o Jesús, ndyu'ni tlyu yu jii ycu' Ndyosi. Lo'o jua'a lcaa ñati nu na'a cha' bi', lo'o ngu' bi' ngua'ni tlyu ngu' jii ycu' Ndyosi li'.

19

Jesús lo'o Zaqueo

¹ Lo'o li' ndya'a Jesús ndyaa yu cla'be quichi Jericó bi'.

² Ca bi' ntsu'u sca nu qui'yu culiya' nu naa Zaqueo, xu'na ngu' nu nclyo cñi cña loo ngu' laca yu.

³ Cua nti' yu tyuloo yu jii Jesús, pana ná nchca ña'a yu jii cha' quiña'a tsa ñati ndi'. Lo'o Zaqueo ni, sata' ti yu.

⁴ Li' ngusna yu ndyatu yu nde loo ngu'; cha' ña'a cuaana ti yu jii Jesús, ndyacu' yu lo sca yaca quityi tyucui su nga'a cha' tyeje tacui Jesús cacua ti.

⁵ Nu lo'o nteje tacui ti, li' nguxña'a Jesús nde cua, nchcu' lo'o Zaqueo bi':

—Zaqueo —nacu Jesús jii yu—, cua'ya clya nu'u, cha' nga'a cha' tyalaa na' to' tyi nu'u juani.

⁶ Yala ntcha ti ngua'ya Zaqueo, cha' ndiya tsa ti' yu cha' nu nchcu' Jesús lo'o yu; tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu ta yu su tyii Jesús.

⁷ Nu lo'o na'a ngu' cha' ndyaa Jesús slo Zaqueo bi', lcaa ngu' lye tsa nchcu' tube ngu' cha' ndyaa Jesús cha' tyanu tonii jii sca ngu' cuxi, sca ñati nu ntsu'u tsa qui'ya jii.

⁸ Li' ndatu Zaqueo cha' chcu' lo'o Jesús:

—Ña'a xi ya'a, cusu' —nacu yu—. Ta na' sa cla'be cha' tso'o nu ntsu'u 'na jii ngu' ti'. Si tya ntsu'u na nu nguaana na' cha' cua ngüñilo'o na' jii ngu', tya na' na bi' jii ngu', masi jacua tsa lo cua quije jii ngu' —nacu Zaqueo li'.

⁹ —Juani cua ngulaá ngu' nu ndi' ni' re jii nu cuxi nu ntsu'u jii ngu' —nacu Jesús li'—, cha' jua'a nu qui'yu re ni, tya'a ñati na lo'o jyo'o Abraham laca yu.

¹⁰ Cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati cha' clyana na' jii ñati nu nguna' chalyuu jii xqui'ya nu cuxi, lo'o jua'a cua'ni lyaá na' jii ngu' bi'.

Cui jii tii tya'a cñi oro

¹¹ Laja lo'o nga'a ti ngu' ndyuna ngu' cha' nu nchcu' Jesús lo'o ngu', li' nda yu sca cui lo'o ngu'. Na cua ngulala ti tyalaa ngu' lo'o Jesús to' quichi Jerusalén, lo'o ngua tii ngu' cha' ycu' Jesús laca nu Cristo, nu ñati tlyu nu cua caa ti chalyuu; ngua ti' ngu' cha' la cui' hora nu caca Ni loo jii ngu' laca li'.

¹² Bi' cha' nda Jesús cui re lo'o ngu':

—Ntsu'u sca nu qui'yu, sca ñati tso'o. Cua tsa ti yu tyijyu' ca chaca chalyuu, ca su

caja cña jil' yu cha' caca yu loo jil' ngu' tya'a quich' tyi yu; lo'o cua ngujui cña bi' jil' yu, hora ti xtyu yu tyaa yu chaca quiya', nti' yu.

¹³ Nu lo'o tya lyiji tsaa yu, li' ngusi'ya yu jil' tii tya'a ñati nu laca msu jil' yu, cha' ta yu sca cñi jil' scaa ngu', sca cñi oro nu quiña'a ntsu'u loo. Li' nacui yu jil' ngu' msu bi': "Cua'ni ma ngana lo'o cñi re tyucui tyempo nu tsa'a juani, ña'a cuayá' nu tyaa na' chaca quiya'", nacui yu jil' ngu'.

¹⁴ Pana nu ñati tya'a quich' tyi yu, ná tso'o nti' ngu' ña'a ngu' jil' yu. Li' ngua'a lo ngu' bi' cña jil' sca taju ñati cha' tsaa lca'a ngu' jil' yu, cha' ñacui ngu' jil' nu laca loo tyijyu' ndi'ya: "Ná nti' ya cha' caca nu qui'yu jua rey jil' ya, cha' caca yu loo quich' tyi ya", nacui ngu'. Pana ná ndube ti' nu laca loo tsiya' ti bi', cha' nchcui' ngu' jua'a.

¹⁵ Bi' cha' ñaa yu lo'o cua ngujui cña cha' laca yu rey, ndyalaa yu to' tyi yu chaca quiya' li'. Nu lo'o ndyalaa yu, li' ngulo yu cña cha' tyaa ngu' msu nu nda yu cñi jil' cha' cua'ni ngu' cña lo'o, cha' ca cuayá' ti' yu ni tsa lo ngua'ni ngu' ngana lo'o scaa cñi bi'.

¹⁶ Nacui msu nu ndyalaa clyo bi': "Tii tya'a tsa lo nu nda nu'u 'na ngua'ni na' ngana", nacui msu bi' jil' yu.

¹⁷ Li' nguxacui rey cha' jil' msu bi': "Tso'o tsa lacua. Sca msu tso'o laca nu'u. Liñi tsa ngua'ni nu'u, masi lo'o sca cña xti ti; bi' cha' ta na' chacuayá' cha' caca nu'u loo jil' tii tya'a quich' cuentya jna'."

¹⁸ Ndyalaa chaca msu li': "Cusu'", nacui, "ca'yu tya'a tsa lo nu nda nu'u 'na ngua'ni na' ngana", nacui.

¹⁹ La cui' ti cha' nacui rey bi' jil': "Culo nu'u cña jil' ca'yu tya'a quich' cuentya jna' lacua", nacui rey jil' msu bi'.

²⁰ Li' ndyalaa chaca msu bi': "Cusu'", nacui, "nde ñaaloo' na' cñi jinu'u, cha' cua nguxco'o tso'o na' jil' ne' sca pañito.

²¹ Ntsii na' xi ña'a na' jinu'u, cha' sca qui'yu tiji laca nu'u. Nscua' nu nchcuá' xa' ñati, bi' laca nu ndyiji jinu'u; lo'o jua'a ndu'ni nu'u clacua, masi xa' ñati ngua'ni cña bi'."

²² Li' nacui rey bi' jil': "Msu nu xña'a tsa laca nu'u. Xqui'ya cha' nchcui' nu'u jua'a, bi' cha' sta na' qui'ya h' li'", nacui rey.

"Jlo ti' nu'u cha' laca na' sca ñati tiji, cha' nscua' nu nchcuá' xa' ñati, bi' laca nu caja jna'; jua'a ndu'ni na' clacua, masi xa' ñati ngua'ni cña bi', nacui nu'u.

²³ ¿Ni cha' laca ná nda nu'u cñi 'na jña xa' ñati lacua, cha' nu lo'o xtyu na' tyaa na' chaca quiya', quije cñi 'na li'? Lo'o xi sñi' cñi quije 'na li' cha' tya ngu' 'na.'"

²⁴ Li' nacui rey jil' ngu' nu ndi' bi': "Xñi ma cñi jil' yu re cha' ta ma jil' msu tso'o nu cua ntsu'u tii tya'a cñi oro jil'."

²⁵ "Cusu'", nacui ngu' bi' jil' rey bi' li', "na cua ntsu'u tii tya'a cñi oro jil' yu bi'. ¿Ni cha' tya caja la xa' cñi jil' yu?"

²⁶ Nguxacui rey cha' jil' ngu' li': "Jua'a laca lo'o ñati nu ntsu'u sca cha' jil', tya ta na' quiña'a la cha' jil' ñati bi'; pana ñati nu xixi ca cha' ntsu'u jil' ni, si ná nti' cua'ni cña lo'o, hasta xlyaá na' nu xti ti cha' nu ntsu'u jil' li'.

²⁷ Lo'o juani ni, nu ngu' tya'a cusu na' nu ná ngua ti' cha' caca na' rey jil' ngu', tyaa lo'o clyo ma jil' ngu' bi' ca nde, cha' cujuu ma jil' ngu' ca slo na'."

Ngua'ni ch' ngu' loo Jesús lo'o ndyalaa yu nde quich' Jerusalén

²⁸ Lo'o cua nchcui' Jesús cha' bi', li' ndu'u yu ndyaa yu tyucui' tsaa nde Jerusalén.

²⁹ Nu lo'o cua tyalaa ti ngu' to' quich' Betfagé, jua'a to' quich' Betania nu nscua sii' ca'ya Olivos, li' ngulo Jesús cña jil' tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jil'.

³⁰ —Yaa ma ca quich' piti jua nu cacua ti ndyaca. Nu lo'o tyalaa ma jua, li' quije sca huru cuañi' jil' ma nu ndu ndyaaca' ni', nu bilya tyucua ngu' chu' tsiya' ti. Xati' ma jil' cha' tyaa ma tyalo'o ma jil' ni' ca nde.

³¹ Si ntsu'u nu ñacui jil' ma: "¿Ni cha' laca nxati' ma jil' huru cua?", li' ñacui ma jil' ngu' bi': "Jesús nu Xu'na ma nti' jil' ni'".

³² Ndyaa ngu' nu ndyaca tsa'a jil' li'. La cui' ñi'ya nu cha' nu nacui Jesús, jua'a ngua.

³³ Nu lo'o ndu ngu' nxati' ngu' huru bi', li' nchcuane nu laca xu'na huru bi' jil' ngu':

—¿Ni cha' laca nxati' ma huru cua?

³⁴ Li' nguxacui ngu' cha' jil':

—Na cua'nijo'o ni' jil' nu Xu'na na.

³⁵ Ñaa lo'o ngu' jil' huru bi' slo Jesús li'. Ngusta ngu' ste' ngu' hichu' ni', lo'o li' ngusacui ngu' jil' Jesús hichu' ni' bi'.

³⁶ Ñi'ya su ndyaa Jesús tyucuii, jua'a nguscana ngu' late' lo yuu li'.

³⁷ Cua ca'ya ti'i ti ngu' sii' ca'ya Olivos, li' lo'o ti nguxana ngu' ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i' Ndyosi, cha' quiña'a tsa cha' tlyu cua na'a ngu'; cuii ngusi'ya ngu' cha' chaa tsa ti' ngu' li':

³⁸ —Tso'o tsa ndyu'ni ycu'i' Ndyosi xqui'ya yu nu lijya re chacuayá' ji'i ycu'i' Ni nu Xu'na na, cha' caca nu nde loo ji'na —nacui' ngu'—. Ti ti tyi'i lcaa na nu ntsu'u nde cua, nu cuentya ji'i ycu'i' Ni laca. Masi juani ti cua'ni tlyu na ji'i ycu'i' Ndyosi.

³⁹ Ntsu'u sca tucua ti ngu' fariseo laja ñati bi', lo'o li' nchcui' ngu' lo'o Jesús:

—Mstru —nacui' ngu' bi'—, chcui' nu'u lo'o ñati nu ndya'a lo'o nu'u cua, cha' ti ti chca'a tu'ba ngu' xi.

⁴⁰ Nguxacui' Jesús cha' ji'i ngu' li':

—Si ca ti ngu' re juani, xi'ya cua ña'a ca quee li' —nacui' Jesús.

⁴¹ Lo'o cua ndyalaa Jesús cacua ti to' quichi' Jerusalén, ngusi'ya tsa yu lo'o na'a yu quichi' bi'. Li' nacui' yu ji'i ngu':

⁴² —Masi tsá juani ti nu lo'o tya ndyiji xi tyempo ji'i ma, si tyaja'a ma cuna ma, taca ta na' sca cha' lo'o ma; tso'o tsa caca ji'i ma li', ti ti tyi'i ma li'. Pana juani —nacui' Jesús—, ná nchca ca cuayá' ti' ma cha' re, cha' cua ntsu'u yacu' ti cha' re ji'i ma —nacui'—.

⁴³ Pana tyalaa sca tsá cuxi ji'i ma. Lo'o li' cuiña' ngu' tya'a cusu'u ma ngutu yuu tyucui' ña'a to' quichi'. Li' su'ba lo'o ngu' bi' tyucui' ña'a to' quichi'.

⁴⁴ Cuityi' ngu' quichi' tyi ma, ña'a lo yuu ti, cujuui' ngu' ji'i tya'a ndi'i ma; ná xtyanu ngu' ni sca quee nscua chu' tya'a quichi' tyi ma, xqui'ya cha' ná ndyuloo ma jna' hora juani lo'o ñaa na' nu laca na' Sñi' ycu'i' Ndyosi ca su ndi'i ma.

Ngulo'o Jesús ji'i ngu' cuxi nu ntsu'u ne' laa tonu

⁴⁵ Lo'o li' ndyaa Jesús lquichi, ndyatí yu ndyaa yu ne' laa tonu bi'. Li' nguxana yu ngulo'o yu ji'i ngu' nu ndyujui' yu'ba; jua'a ji'i ngu' nu ndy'ya yu'ba ca bi', lo'o ji'i ngu' bi' ngulo'o Jesús li'.

⁴⁶ Nchcui' yu lo'o ngu' li':

—Ndi'ya cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu'i' Ndyosi cuentya ji'i laa re —nacui' Jesús—: “Ni'i su caca chcui' lcaa ñati lo'o ycu'i' Ndyosi, jua'a ñacu'i' ngu' cha' ji'i ni'i 'na”, nacui' ycu'i' Ndyosi. Jua'a nscua lo quityi, pana juani cua ngua'ni ma ji'i cha' to' tyi ngu' cuaana laca ni'i re —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'.

⁴⁷ Lcaa tsá ndya'a Jesús nclyu'u ji'i ngu' ne' laa bi'. Lo'o ngu' sti jo'ó nu laca loo, lo'o mstru cha' jo'ó, lo'o ngu' cusu' ji'i quichi, ndya'a ngu' nclyana ngu' ñi'ya caca cua'ni ngu' cha' cujuui' ngu' ji'i Jesús.

⁴⁸ Pana ná ngujui' ñi'ya nu cua'ni ngu' cha' cuxi bi', cha' cua quiña'a tsa ñati ndya'a lo'o yu, lo'o jua'a ndiya tsa ti' ngu' nduna ngu' cha' nu nchcui' yu.

20

Ndyu'ni Jesús cña chacuayá' ji'i ycu'i' Ndyosi

¹ Ngua sca tsá nga'a Jesús ne' laa nclyu'u yu ji'i ñati; nchcui' yu cha' ji'i ycu'i' Ndyosi, ñi'ya nu ndu'ni lyaá Ni ji'i ngu'. Lo'o li' lijya lcaa sti jo'ó nu laca loo, lo'o mstru cha' jo'ó, lo'o ngu' cusu' ji'i quichi' bi', stu'ba ti lijya ngu' slo Jesús.

² Nchcuane ngu' bi' ji'i Jesús li':

—Cacha' clya ji'i ya: ¿tilaca nda chacuayá' jinu'u cha' cua'ni cña nu ndyu'ni nu'u? —nacui' ngu'.

³ Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Jua'a na' xcuane na' sca cha' ji'i ma cha' xacu'i' ma cha' 'na:

⁴ ¿Tilaca nda chacuayá' ji'i jyo'o Juan cha' ntyucuatya yu ji'i ngu' lacua? ¿Ha ycu'i' Ndyosi? ¿Ha ñati chalyuu nda chacuayá' ji'i yu?

⁵ Lo'o li' nguxana ngu' nchcui' tube ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Ñi'ya ñacu'i' na juani? —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'—. Si ñacu'i' na cha' ycu'i' Ndyosi nda chacuayá' ji'i Juan bi', li' ndi'ya xacu'i' yu jua cha' ji'na: “¿Ni cha' ná jlya ti' ma cha' nu ngulu'u yu lacua?”

⁶ Si ñacu'i' na cha' ñati chalyuu nda chacuayá' ji'i Juan bi' ni, li' cujuui' nu quiña'a tsa ñati nu ndi'i re ji'na lo'o quee, cha' tu'ba ji'i ycu'i' Ndyosi cha' nchcui' Ni lo'o ñati ngua jyo'o Juan bi', nti' ngu'.

⁷ Li' nguxacuj nu ngu' tlyu bi' cha' ná jlo ti' ngu' tilaca nda chacuayá' jii' jyo'o Juan bi', cha' ntyucuatya yu jii' ngu'.

⁸ Li' nacuj Jesús jii' ngu':

—La cui' ti na', ná cacha' na' jii' ma tilaca nda chacuayá' cha' cua'ni na' cña re —nacuj.

Cuij jii' msu xña'a jii' ngu'

⁹ Lo'o ti nguxana Jesús nda sca cuij lo'o ngu' nu ndu slo:

—Ntsu'u sca nu qui'yu nu ntsu'u sca lo'o su ndyataa yu yaca si'yu losu' tyixi jii' yu. Lo'o li' nda yu yuu su ndu'ni yu cña ngüijña xa' ñati. Chacua' li' ndu'u yu ndyaa yu tyijyu' tyuu tsa tyempo.

¹⁰ Nu lo'o cua ndyalaa tyempo suu ngu' si'yu bi', li' ngulo nu xu'na yuu bi' cña jii' sca msu jii' yu, cha' tsa jña jii' ngu' nu ndyu'ni cña ne' lo'o jii' yu, cha' ta ngu' sa yu'be si'yu nu nga'a cha' tyacua jii' xu'na yuu bi'. Pana nu ngu' bi' ni, ngujui' ngu' jii' msu bi', ngulo'o ngu' jii'; lo'o nguxtyuu yu ñaa yu slo xu'na yu, ni sca na ná nda ngu' jii'.

¹¹ Li' nda xu'na yuu bi' chaca msu ndyaa. Pana la cui' jua'a ngua'ni ngu' lo'o nu chaca msu bi'; chiya'a tsa nchcui' ngu' lo'o, li' ngujui' ngu' jii', lo'o la cui' jua'a ná nda ngu' ni sca si'yu jii'.

¹² Xa' nda xu'na yuu bi' jii' chaca msu ndyaa, cha' jña yu na nu ntsu'u lo cña bi'. Pana lo'o yu bi', ti' tsa ngua'ni quicha ngu' nu ndyu'ni cña bi' jii', ña'a cuayá' nu ngulo'o ngu' jii' nde chu' lo'o bi'.

¹³ 'Lo'o li' ngulacua ti' xu'na yuu bi': “¿Ñi'ya cua'ni na' juani? Ndi'ya cua'ni na': Ta na' jii' sñi' ycu' ca na' nu tyaca'a tsa jna' cha' tsa ca bi'. Ná tyiquee' tyaja'a ngu' taquiya' ngu' jii' yu bi'”, nacuj xu'na yuu bi' li'.

¹⁴ Nu lo'o na'a ngu' nu ndyu'ni cña ne' lo'o bi' jii' yu cuañi' cha' lijya yu, li' ndi'ya nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu': “Yu cua laca nu nti' cha' qui'ya jii' cña re. ¿Ñi'ya cua'ni na cha' cujuu' na jii' cha' tyanu cña re jii'na, cha' caca na xu'na lo'o re?” nacuj nu ngu' cuxi bi' jii' tya'a ngu' li'.

¹⁵ Hora ti ngulo'o ngu' jii' sñi' xu'na yuu bi' chu' lo'o. Li' ndyujui' ngu' jii'.

Li' nchcuane Jesús jii' ngu' nu ndyuna cuij bi':

—¿Na laca cua'ni nu xu'na yuu bi' lo'o nu ngu' cuxi bi', nti' ma?

¹⁶ Nclyacua ti' na' cha' caa ycu' xu'na yuu tu'ni, cha' cujuu' jii' nu ngu' cuxi bi', lo'o li' ta yuu bi' jii' xa' ñati cha' cua'ni ngu' cña ndacua.

Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', li' nacuj ngu':

—¿Ná cua'ni ycu' Ndyosi jua'a?

¹⁷ Na'a tsa Jesús jii' ngu', li' xa' nchcui' lo'o ngu' chaca quiya':

—¿Ni cha' laca nu nchcui' quityi cusu' jii' ycu' Ndyosi lacua? Ndi'ya nchcui' quityi bi':

La cui' quee tonu nu nguxcuaa cuityi ni' jii' cha' ná tso'o ña'a nti' ngu', cua ngujui cña nu cua'ni quee bi' juani; ndu bi' su ndulo la cha' jii' cuentya jii' ycu' Ndyosi.

¹⁸ Na' laca ñi'ya laca quee tonu bi' —nacuj Jesús—, cha' ñi'ya nu ngua'ni cuityi ni' lo'o quee bi', jua'a ndyu'ni ma lo'o na'. Pana si nti' ñati cua'a jii' cha' jna', nga'aa tso'o tyi' ñati bi' li'; lo'o cua'ni cuayá' Ni jii' lcaa ñati chalyuu, tye cha' tsiya' ti jii' ñati nu ná ntaja'a xñi cha' jna' lo'o tya nguti' ngu' nde chalyuu.

Cha' jii' cñi cña loo ngu'

¹⁹ Lo'o li' lcaa sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' mstru cha' jo'ó, ngua ti' ngu' cha' xñi ngu' jii' Jesús cha' tyaa lo'o ngu' jii' preso la cui' hora bi'; cua ngua cuayá' ti' ngu' bi', cha' jii' ycu' ngu' nchcui' Jesús lo'o nchcui' yu cuij bi'. Pana ntsii' ngu' xi jii' ñati quichi bi'.

²⁰ Li' ngusta ngu' jii' ñati cha' tyu cua jii' Jesús, cha' cui'ya ngu' cuentya ni cha' ta yu; cuaana ti ngua'ni ngu' jua'a, cha' culacua ti' Jesús cha' ñati tso'o laca ngu'. Na cua nti' ngu' cha' cuna ngu' sca cha' nu tyu'u tu'ba Jesús, lo'o li' xqui'ya cha' bi' taca jii' ngu' sta ngu' qui'ya jii' yu. Li' tyaa lo'o ngu' jii' yu ya' ngu' gobierno, cha' cua'ni cuayá' ngu' jii' yu.

²¹ Bi' cha' nchcuane ngu' cuiñi bi' jii' Jesús li':

—Mstru —nacuj nu ngu' cuiñi bi'—, jlo ti' ya cha' xcui' cha' liñi nchcui' nu'u. Tso'o tsa ndyu'u lcaa cha' nu ngulu'u nu'u. Si' na tyaca'a la ndu'ni nu'u jii' sca ngu'; masi

culiya' ngu', masi nchca tsa ji'i ngu', stu'ba ti ndu'ni nu'u lo'o cua ña'a ca ñati. Cha' liñi ji'i ycuí' Ndyosi nclu'u nu'u.

²² Tyu'u cha' clyu ti' jinu'u, cacha' liñi nu'u ji'i ya: ¿Ha ntsu'u chacuayá' ji'na cha' ta na cñi cña loo na ji'i rey tlyu nu ndi'i xa' tsu' bi', o tso'o la si ná ta na cñi cña loo ji'i rey bi'? —nacuí ñati bi' ji'i Jesús.

²³ Ngua tii Jesús ña'a cha' cuiñi nu ntsu'u tyiquee ngu' lo'o nchcuane ngu' ji'i yu jua'a. Li' nacuí yu ji'i ngu':

—¿Ni cha' laca nchcui' cuayá' ma jua'a lo'o na'? —nacuí yu ji'i ngu'—.

²⁴ Culu'u ma sca cñi plata 'na.

Li' ngulu'u ngu' nu cñi plata bi' ji'i yu.

—¿Tilaca laca nu ca ji'i lcuí nu nga'a chu' cñi re? ¿Ti ji'i xtañi yu nu nscua chu' cñi re? —nacuí Jesús ji'i nu ngu' cuiñi bi' li'.

²⁵ Nguxacuí ngu' cha' ji'i yu li':

—Xtañi rey tlyu nu ndi'i xa' tsu', bi' nga'a chu' cñi cua —nacuí ngu' li'.

—Tso'o —nacuí Jesús li'—, ji'i rey tlyu bi' tya ma lcaa na nu nga'a cha' ta ma ji'i lacua; jua'a ji'i ycuí' Ndyosi tya ma lcaa na nu ntsu'u cha' tya ma ji'i Ni.

²⁶ Ná ngujui ñi'ya nu sta ngu' qui'ya ji'i Jesús nde su ndi'i ngu' quichi bi'. Pana ndube tsa ti' ngu' ji'i yu xqui'ya cha' nu cua nguxacuí yu ji'i ngu' bi', bi' cha' ti' tya ndyaa ti'i ngu' bi' li'.

Nchcuane ngu' ji'i Jesús ñi'ya caca nu lo'o tyu'ú jyo'o ñati chaca quiya'

²⁷ Ca tiya' la li' ndyalaa chaca taju ngu' judío, ndyaa na'a ngu' ji'i Jesús. Ngu' sadoceo laca ngu' bi', ngu' nu nacuí cha' ná ntsu'u ni sca jyo'o nu taca ji'i tyu'ú chaca quiya'.

²⁸ Lo'o li' nacuí ngu' bi' ji'i Jesús:

—Mstru —nacuí ngu'—, nu ngua sa'ni nguscua jyo'o Moisés sca cha' lo quityi nu ndyanu ji'na. Ndi'ya nchcui' cha' bi': nu lo'o cua ngujui sca nu qui'yu lo'o ndyanu ti'i clyo'o yu, si ná ndi'i ni sca sñi' ngu', li' ntsu'u cha' ji'i tya'a ngula yu nu ntucua ycuí' ti cha' caja clyo'o lo'o nu cuna'a ti'i bi'. Lo'o caja sñi' ngu' li', sñi' tya'a yu nu cua ngujui laca sñi' clyo ñacuí ngu'.

²⁹ Pana ndi'ya ngua sca quiya': Nguti'i cati tya'a ngu' qui'yu xcuí' tya'a ngula ngu'.

Ngujui clyo'o nu cusu' la, pana ngujui yu lo'o bilya caja ni sca sñi' yu.

³⁰ Tya'a ngula yu nu nchca tyucuaa ngujui clyo'o lo'o nu cuna'a ti'i bi' li', pana la cui' ti ngujui yu lo'o bilya caja sñi' yu.

³¹ Lo'o jua'a tya'a ngula yu nu nchca tyuna, bi' ngujui clyo'o lo'o nu cuna'a bi'; jua'a lcaa tya'a ngu' bi', ngujui clyo'o ngu' lo'o nu cuna'a bi'. Pana ngujui ca ta'a cati tya'a ngu' qui'yu bi', lo'o ni sca sñi' ngu' ná ntsu'u lo'o nu cuna'a bi'.

³² Ca su ndye cha' li', lo'o nu cuna'a bi' ngujui li' —nacuí ngu' ji'i Jesús—.

³³ Nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya', ¿tilaca laca nu caca clyo'o nu cuna'a bi' chañi ca? Lo'o ngutu'ú nu cuna'a bi' chalyuu, ngujui clyo'o cho' lo'o tsaca yu, lo'o li' ngujui clyo'o cho' lo'o chaca yu, ña'a cuayá' nu ngujui clyo'o lo'o ca ta'a cati tya'a ngu' bi'. ¿Tilaca laca nu chañi ca cha' ngua clyo'o cho' bi'?

³⁴ Li' nguxacuí Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Nde chalyuu cua ña'a ca ngu' qui'yu lo'o ngu' cuna'a ndyiji clyo'o ngu'.

³⁵ Pana ñati nu caja chaca chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' ca slo ycuí' Ndyosi ni, nu lo'o tyu'ú ngu' bi' chaca quiya', nga'aa caja clyo'o ngu', ni nga'aa ta ngu' ji'i sñi' ngu' cha' caca clyo'o ngu',

³⁶ cha' ca bi' nga'aa ntsu'u cha' cajaa ngu' tsiya' ti. Caca ngu' bi' ñi'ya laca xca nu ndi'i slo ycuí' Ndyosi; caca ngu' sñi' ycuí' Ndyosi tsiya' ti, cha' cua ndyu'ú ngu' chaca quiya'.

³⁷ Jyo'o cusu' Moisés ndacha' ji'na cha' chañi cha' tyu'ú jyo'o ñati chaca quiya'. Lo quityi bi' nguscua Moisés ñi'ya ngua lo'o na'a yu yaca ca'cña ti nu ndyatú quii' tyucui ña'a lo yaca bi', pana ná ndye ndyaqui bi'. Li' nguañi nchcui' ycuí' Ndyosi laja quii' bi' lo'o nacuí Ni cha' Xu'na jyo'o Abraham laca Ni, Xu'na jyo'o Isaac laca Ni, Xu'na jyo'o Jacob laca Ni. Ñati tya'a na nu nguti'i chalyuu re cua sa'ni la ngua ngu' jyo'o bi'.

³⁸ Pana ná nacuí quityi bi', cha' na cua ngua ycuí' Ndyosi Xu'na ngu' bi', masi ña'a ti tya laca Ni Xu'na ngu' bi' juani; jua'a ndyu'u cha' bi'. Bi' cha' lo'o ji'i ñati lu'ú laca Ni loo, lo'o jua'a nti' tsa Ni cha' lcaa ñati

chalyuu tyi'i cuentya ji'i ycu'i Ni —nacui Jesús.

³⁹ Li' nacui sca tucua ti mstru cha' jo'ó bi' ji'i Jesús:

—Cusu', tso'o tsa nhcui' nu'u —nacui ngu' ji'i.

⁴⁰ Ndyutsij ngu' li'. Nga'aa ngua'ni tyiquee ngu' cha' chcu'i ngu' xi xa' la cha' lo'o Jesús.

Nhcuane Jesús ji'i ngu' cuentya ji'i nu Cristo

⁴¹ Li' nhcuane Jesús ji'i ngu':

—¿Ni cha' laca nacui ngu' cha' rey David ngua jyo'o cusu' ji'i Cristo?

⁴² Ndi'ya cha' nguscua ycu'i David bi' lo quityi Salmos:

Ycu'i Ndyosi nu laca Xu'na na nacui ji'i Cristo nu Xu'na na':

“Tyucua nu'u nde la'a tsu' cui 'na, cha' stu'ba ti caca nu'u loo lo'o na'”, nacui Ni,

⁴³ “ña'a cuayá' nu cua'ni tye na' cha' ji'i lcaa tya'a cusu'u nu'u”, nacui ycu'i Ndyosi ji'i Cristo li'.

⁴⁴ Xu'na na', ngua'ni ycu'i David ji'i Cristo. ¿Ñi'ya caca chcu'i ngu' cha' jyo'o cusu' ti ji'i Cristo ngua David lacua?

Ngusta Jesús qui'ya ji'i mstru cha' jo'ó bi'

⁴⁵ Lo'o li' nhcu'i Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i. Lo'o jua'a lcaa ñati nu ndi'i slo nchca'a jyaca ngu' ji'i cha' nu nhcu'i Jesús lo'o ngu' bi':

⁴⁶ —Tii ti ti' ma cha' ná cñilo'o mstru cha' jo'ó jua ji'i ma. Ndiya tsa ti' mstru bi', cha' laca ngu' tlyu; bi' cha' lacu' ngu' bi' late' tyucui cu', cha' lye tsa cua'ni chi' ngu' loo ngu' bi' lo'o tsa'a ngu' bi' lcaya', jua'a nti' ngu' mstru bi'. Xcu'i lo yaca xlya nu tso'o la ña'a ntyucua ngu' bi' ne' laa ji'i ngu', jua'a ntyucua ngu' bi' ca su tso'o la lo'o ndya'a ngu' bi' ta'a.

⁴⁷ Hasta nxlyaa' ngu' bi' ña'a tsaca ni'i ji'i nu cuna'a ti'i. Cñilo'o ti ngu' bi' ji'i ñati cha' ñati tso'o laca ngu' bi'; bi' cha' quiña'a tsa cha' jo'ó nhcu'i ngu', tyiquee' tsa nhcu'i ngu' lo'o ycu'i Ndyosi li'. Pana tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu' bi'; bi' cha' tlyu la cha' ti'í caca ji'i ngu' bi', lye la chcube' ngu' bi' li'.

21

Cha' tso'o ji'i nu cuna'a ti'i

¹ Lo'o li' na'a Jesús ji'i ngu' culiya' nu ndya'a ne' laa, cha' nsu'ba ngu' cñi ne' cñá' su tyu'u msta.

² Lo'o jua'a na'a yu ji'i sca nu cuna'a ti'i nu ngusu'ba tucua tya'a ti cñi sube ne' cñá' bi'.

³ Li' nhcu'i Jesús lo'o tya'a ndya'a yu:

—Cha'ni cha' nu nda na' lo'o ma, cha' quiña'a la cñi nda nu cuna'a ti'i jua que lcaa xa' ñati.

⁴ Nu ngu' culiya' jua ni, nda ngu' xi cñi nu cua ntyucua ti ji'i ngu'; lo'o nu cuna'a ti'i jua ni, ti'i tsa, pana cua nda ma' lcaa nu ntsu'u ti xi ji'i ma' cha' tyiji yu'u ji'i ma' chalyuu re.

Ngulala ti cati nu laa tonu bi'

⁵ La cui' hora ndu xi ñati nhcu'i ngu' cha' ji'i laa tonu bi', lo'o jua'a nhcu'i ngu' cha' ji'i quee nu tso'o tsa ña'a nu ntsu'u ji'i laa bi'; nhcu'i ngu' cha' ji'i na nu tso'o tsa ña'a, na nu cua nda ngu' ña'a msta ti ji'i cha' caca tso'o la ña'a ne' laa bi'. Li' nhcu'i Jesús cha' ji'i laa bi':

⁶ —Tyalaa tsa nu tye cha' ji'i lcaa na nu ña'a cu'ma re juani cati, ña'a cuayá' nu nga'aa tyanu ni sca quee nu xñi ca'a chu' tya'a.

Cha' ti'í nu caca lo'o cua tye ti chalyuu

⁷ Li' nhcuane ngu' ji'i Jesús:

—Mstru, ¿ni jacua' caca cha' bi'? —nacui ngu' ji'i Jesús—. ¿Ñi'ya caca ca cuayá' ti' ya lo'o cua caca ti cha' cuxi bi'?

⁸ —Cui'ya ma cuentya —nacui Jesús li'—, cha' ná tucui cñilo'o ji'i ma. Quiña'a tsa ngu' caa ngu' nu ñacu'i cha' Cristo laca ycu'i ca ngu': “Juani ndyalaa tyempo bi'”, ñacu'i ngu' bi'. Pana ná xñi ma cha' ji'i ngu' bi'.

⁹ Nu lo'o caja cha' ji'i ma cha' cua lijya tyempo cusu, masi nde quichi tyi ma, masi tyijyu, ná cutsij ma li'. Nga'a cha' caca lcaa cha' bi' clyo la, pana tya lyiji tyalaa hora tye chalyuu.

¹⁰ Li' tya nda la Jesús cha' lo'o ngu':

—Xu'u tya'a ñati sca tsu' lo'o ngu' chaca tsu', jua'a xu'u tya'a ñati sca quichi tlyu lo'o ñati chaca quichi tonu.

¹¹ Lye tsa clyacu'i chalyuu li', lye tsa caca jbi'ña ji'i ngu'; cua ña'a ca quichi caa quicha

tyaala nu xñi ji'i lcaa ngu' li'. Lye tsa ña'a caca nde cua, tyi'i yutsii tya chalyuu lo'o ña'a ngu' sca na tlyu nu tyaca nde cua.

12 'Lo'o cu'ma ni, nu lo'o tya lyiji caca cha' bi', li' xñi ngu' ji'i ma cha' sca' ngu' ji'i ma, ta ngu' cha' ti'i ji'i ma, sta ngu' qui'ya ji'i ma su ndyu'u ti'i ngu' ne' laa; lo'o jua'a su'ba ngu' ji'i ma ne' chcuā, tsa lo'o ngu' ji'i ma slo rey, jua'a slo xa' ngu' nu laca loo, xqui'ya cha' ngusni ma cha' na.

13 Masi cuxi tsa caca cha', pana caja tyempo ji'i ma cha' chcu' ma cha' jna' lo'o ngu' li'.

14 Ná quiña'a tsa cha' clyacua ti' ma yala la, ñi'ya nu chcu' ma lo'o ngu' nu laca cña cha' cua'ni lyaá ycu' ca ti ma ji'i ma.

15 La cui' hora bi' cua'ni na' cha' ca'ya cha' hique ma cha' ca jlo ti' ma ñi'ya nu chcu' ma lo'o ngu' bi', cha' ná caja cha' nu xtyacui tya'a cusu ma lo'o ma, cha' ná caja ñi'ya nu chcu' loo ngu' ji'i ma.

16 La cui' sti ma, la cui' ngu' tya'a ngula ma, masi tya'a tyijyu' ti ma, masi tya'a tso'o ma, la cui' ca ngu' bi' tsa lo'o ngu' ji'i ma slo ngu' tisiya. Lo'o ntsu'u cu'ma nu cujuu ngu' ji'i ma li'.

17 cha' tyucui ña'a chalyuu ntsu'u quiña'a tsa ngu' nu ti'i ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ma xqui'ya na'.

18 Pana ná chcuna' ni sca quicha' hique cu'ma cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

19 Nu lo'o cua ndalo ma ji'i lcaa cha' cuxi bi', li' tya caja chalyuu ji'i ma lo'o cua ndye cha'.

20 'Pana nu lo'o ña'a ma cha' nsu'ba lo'o ngu' cusu tyi' ca to' quichi Jerusalén re, li' ca cuayá' ti' ma cha' cua tye ti cha' ji'i quichi tyi ma re.

21 Lo'o li' lcaa cu'ma, lo'o lcaa ngu' nu tya ndi'i loyuu su cuentya Judea re, nga'a cha' xna ma tyaa ma tyu'u cuatsi' ma nde ca'ya; jua'a ngu' nu ndi'i quichi Jerusalén re, ntsu'u cha' tyu'utsu' ngu' quichi re; jua'a ngu' nu ndi'i ne' quixi', nga'aa caja tyempo cha' tyaa ngu' nde quichi.

22 Tsa chcube' ma caca tsa bi', lo'o li' nga'a cha' tyu'u tucua lcaa cha' nu nscua lo quityi cusu' cha' caca.

23 Tya'na tsa caca ji'i ngu' cuna'a nu ntsu'u sñi' tsa bi'; jua'a tya'na tsa caca ji'i

nu ngu' cuna'a nu ntsu'u cubi' cuañi' nu tya ndyati', cha' lye tsa tyu'u cha' ti'i lo yuu; cuxi tsa cha' ti'i caca ji'i ngu' li'.

24 Ntsu'u ngu' nu cajaa laja cha' cusu bi', lo'o jua'a ntsu'u xa' la ngu' nu tyaa ngu' preso lcaa lo yuu su cuentya ji'i xa' nasiyu tyijyu' la. Satá quiya' ngu' xa' tsu' bi' ji'i quichi Jerusalén re, ña'a cuayá' nu tye tyempo nu ngujui chacuayá' ji'i ngu' bi', cha' caca ngu' loo ca nde.

Ndi'ya caca lo'o chaca quiya' caa ycu' nu cua nda Ni ji'i liya cha' caca ñati

25 'Tyu'u tucua cuayá' nu tyaca' ña'a ngu' lo cuichaa li', jua'a lo co', la cui' jua'a lo cualya nu ntsu'u nde cua. Lo'o li' lye tsa quichi cha' hique ñati chalyuu; cutsii tsa ngu' li', xqui'ya cha' lye tsa cañi ntyiji'i clyoo' lo hitya tyujo'o.

26 Hasta tyucua ti ti'i ñati, xqui'ya cha' cutsii tsa ngu' laja lo'o ntajatya ngu' si tya caca la cha' cuxi bi'; lye tsa culacua ti' ngu' na ca caca chalyuu. Lo'o jua'a lye tsa quiña lcaa cui' nu ntsu'u nde cua.

27 Li' ña'a ngu' ji'i ycu' na' nu cua nda Ni 'na liyaa cha' caca na' ñati, ña'a ngu' lo'o tyaa na' laja coo nu ndubi tsa ña'a. Tlyu tsa chacuayá' ngujui jna' cha' tyaa na' li'; jua'a lye tsa quiji'i xee loo na' lo'o caa na' li', nu lo'o caca na' loo.

28 Nu lo'o xana caca cha' bi', li' cua'ni tlyu ma tyiquee ma, taca ca chaa ti' ma chaca quiya' cha' cua ngulala tsa clyaá ma li' —nacui Jesús.

29 Lo'o jua'a nda Jesús chaca cui' re lo'o ngu' li':

—Ña'a ma xi ji'i cua ña'a ca yaca quityi, ña'a ma xi ji'i yaca ntsati;

30 lo'o ña'a ma cha' cua ntyucua laca', li' nchca cuayá' ti' ma cha' cua ngulala ti caca ni tyo.

31 La cui' jua'a caca lo'o caca lcaa cha' nu cua nchcu' na', li' ca cuayá' ti' ma cha' cua caa ti ycu' Ndyosi cha' caca Ni loo.

32 Chañi cha' nu nda na' lo'o ma —nacui Jesús—, caca lcaa cha' bi' lo'o bilya tye cha' ji'i ñati nu lu'ú chalyuu juani.

33 Tye cha' ji'i lcaa na nu ntsu'u nde cua, tye cha' ji'i lcaa na nu ntsu'u nde lo yuu, pana ná tye cha' ji'i cha' nu cua nchcu' na' lo'o ma; nga'a cha' caca cha' bi'.

34 'Cui'ya ma cuentya, cua'a ma ji'i ycu'i ca ma cha' tii ti ti' ma tyi'i ma lo'o tyalaa tsa bi'; si culiji yu'u ti ma chalyuu ji'i ma jua'a ti lo'o ndya'a tsa ma calle, lo'o cu'bi ti ma, la cui' jua'a si ntsu'u tyuu tya'a cha' nu ndube tsa ti' ma ji'i, na caca tyi'i ma tii ti ti' ma li'. Ni'ya ndyacu' sca lco'o,

35 jua'a caca nu lo'o tyalaa tsa bi' ca su ndi'i lcaa ñati lu'ú tyucui ña'a chalyuu.

36 Tii ti ti' ma tyi'i ma chalyuu lacua. Lcaa tyempo chcu'i ma lo'o ycu'i Ndyosi cha' xtyucua Ni ji'i ma, cha' talo ma lo'o caca cha' cuxi bi' chalyuu. Lo'o li' caja ni'ya nu tyalaa ma su tyucua ycu'i na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, cha' cua'ni cuayá' na' ji'i ma —nacu'i Jesús ji'i ngu'.

37 Lcaa tsa ndacua ndya'a Jesús nclyu'u yu ji'i ngu' ne' laa tonu ca quichi Jerusalén bi'; lcaa talya ndyu'u yu ndyaa yu ndi'i yu nde lo ca'ya nu ntucua cacua ti, nu naa ca'ya Olivos.

38 Lcaa tsa, tlya tsa ndya'a quiña'a ñati ne' laa tonu bi', cha' cuna ngu' ni cha' nda Jesús.

22

Cuaana ti ngüiñi cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' xñi ngu' ji'i Jesús

1 Cua ngulala ta'a nu lo'o ndacu ngu' judío sca lo xlyá nu ná lo'o scua tiye' ndya'; ta'a pascua, jua'a naa ta'a bi'.

2 Lo'o nu ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o mstru cha' jo'ó bi' ni, ncl yana ngu' ni'ya caca cha' cujuii ngu' ji'i Jesús, masi ntsii ngu' ji'i ñati quichi.

3 Li' ndyatí ycu'i nu xña'a nu naa Satanás ne' cresiya ji'i Judas Iscariote, masi la cui' tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús laca yu bi'.

4 Bi' laca nu ndyaa, ndyaa na'a ji'i ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ji'i ngu' nu laca cña ne' laa. Li' nchcui' yu lo'o ngu' bi' ni'ya nu cua'ni yu cha' tya yu ji'i Jesús ya' policía, cha' tyaa lo'o ngu' ji'i slo sti jo'ó bi'.

5 Tso'o tsa ngua ti' ngu' sti jo'ó bi'. Lo'o li' nacui' ngu' bi' ji'i yu cha' ta ngu' cñi ji'i;

6 ngüiñi cha' ji'i yu lo'o ngu', bi' cha' nguxana yu ngulana yu ni'ya nu cua'ni yu cha' tyaa lo'o yu ji'i Jesús laja lo'o ná ndi'i ñati.

Chaca tya quiya' ndyacu Jesús sii lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i

7 Li' ndyalaa tsa ta'a nu ndacu ngu' xlyá tiji; la cui' tsa bi' ntsu'u cha' cujuii ngu' xlyá' cuañi' cha' cacu ngu' sii ta'a pascua bi'.

8 Li' ngulo Jesús cña ji'i Juan lo'o ji'i Pedro:

—Yaa clya ma cha' cua'ni cho'o ma sii nu cacu na cuentya ji'i ta'a pascua —nacui' yu ji'i ngu' bi'.

9 Li' nchcuane ngu' bi' ji'i yu:

—¿Macala nti' nu' cha' cua'ni cho'o ya sii bi'?

10 Nguxacu'i Jesús cha' ji'i ngu' bi' li':

—Nu lo'o tyalaa ma to' quichi, li' tyacua tya'a ma lo'o sca nu qui'yu nu ntucua sca te'i hitya scu yu —nacui' Jesús—. Tyu'u lca'a ma ji'i yu ña'a cuayá' nu tyalaa ma toni'i su tyatí yu ni'i.

11 Li' chcu'i' ma lo'o ngu' ca tyi bi': “Ndi'ya ñacu'i mstru ji'na jinu'u: ¿Macala ntucua cuarto su caa na' cha' cacu na' sii lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a 'na, cha' cua'ni ya ta'a pascua re?” ñacu'i ma ji'i yu.

12 Li' culu'u yu sca cuarto ji'i ma, sca cuarto tlyu ca cua la nu cua laca ngua tso'o. Ca bi' cua'ni cho'o ma sii bi' —nacui' Jesús ji'i ngu'.

13 Ndu'u ngu' ndyaa ngu' bi' li'; lo'o ni'ya nu nacui' Jesús ji'i ngu' cha' caca cha' bi', jua'a ngua cha'. Li' ngua'ni cho'o ngu' sii cuentya ji'i ta'a pascua bi'.

14 Nu lo'o ndyalaa hora cha' cacu ngu' sii, li' ndyaa tucua Jesús to' mesa lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi'.

15 Li' nacui' yu ji'i ngu' bi':

—Tya sa'ni nti' tsa na' cha' cacu na' sii ta'a pascua re lo'o cu'ma, nu lo'o tya lyiji ti cajaa na' —nacui' Jesús—.

16 Nti' na' cacha' na' ji'i ma cha' ni chaca quiya' nga'aa cua'ni na' ta'a re lo'o cu'ma ña'a cuayá' nu tye chalyuu, lo'o li' cacu na stu'ba ti lo'o caca ycu'i Ndyosi loo ji'i lcaa ñati.

17 Li' ngusñi Jesús sca vaso vino, ndya xly'a'be ji'i ycu'i Ndyosi li'. Ndi'ya nacui' yu ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi' li':

—Co'o ma vino nu ntsu'u ne' vaso re, lo'o jua'a ta ma vino re co'o ca ta'a tya'a ma —nacui' Jesús li'—.

18 Chañi cha' nu ndacha' na' jil'i mā, cha' nga'aa co'lo na' vino lo'o mā ña'a cuayá' nu caca ycuil' Ndyosi loo jil'i lcaa ñati.

19 Nu lo'o cua ntsu'u xlyá bi' ya' Jesús, li' ndya xlyá'be jil'i ycuil' Ndyosi, cuati ngusa'be yu xlyá bi', cha' tacha jil'i ngu'. Li' nchcui' yu lo'o ngu':

—Nde laca na', ycuil' cuaña' na' laca re. Na cua nda ycuil' Ndyosi Sti na' 'na cha' cajaa na' cha' caca tso'lo cha' jil'i cu'ma. Tyi'u ti' mā 'na lo'o cacu mā xlyá re.

20 La cui' jua'a ngua'ni Jesús lo'o vaso bi' lo'o ndye ndyacu ngu'.

—Lo'o co'lo mā vino re tyi'u ti' mā jil'i cha' cucui' nu cua quiñi ti' jil'i ycuil' Ndyosi lo'o mā —nacui' Jesús li'—. Nu lo'o cajaa na' lo' crusi, li' tyalú tañi na' xqui'ya cu'ma.

21 'Pana nga'a yu juani la cui' yu nu cujuil' cresiya 'na jil'i ngu' cuxi; stu'ba ti nga'a yu bi' to' mesa re lo'o na' —nacui' Jesús li'—.

22 Nga'a cha' tsa'a na' nu cua lijyaa cha' caca na' ñati, tsa'a tyucui' su cua nscua cuayá' cha' tsa'a cuentya jil'i ycuil' Ndyosi Sti na'. Pana tya'na tsa nu qui'yu nu cua cujuil' ti cresiya 'na jil'i ngu' cuxi bi'.

23 Li' nguxana ngu' nchcui' ngu' lo'o tya'a ndi'i ti ngu':

—¿Tilaca laca nu tya jil'i mstru ji'na re ya' ngu' xña'a? —nacui' ngu'.

Nchcui' tyucuaa ti' ngu' lo'o tya'a ndyaca tsa'a ti ngu'

24 Lo'o ti nguxana ngu' nchcui' tyucuaa ti' ngu' lo'o tya'a ndyaca tsa'a ti ngu', nchcui' ngu' cha' jil'i tilaca nu caca loo la jil'i tya'a ngu'.

25 Laja li' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' chaca quiya':

—Cua ña'a ca xu'na chalyuu, tso'lo tsa nclyo bi' cña jil'i ñati jil'i; ñati nu tso'lo tsa ndu'ni laca nu laca loo bi', nacui' ngu' li'.

26 Pana cu'ma ni, ná ntsu'u cha' cua'ni mā jua'a lo'o tya'a mā. Ndi'ya cua'ni mā tso'lo la: nu lo'o nti' mā cha' ndulo la cha' jil'i mā que cha' jil'i tya'a mā ni, li' nga'a cha' cua'ni mā ñi'ya si laca mā nu cuañi' la jil'i tya'a mā —nacui' Jesús jil'i ngu' bi'—. Jua'a cu'ma nu nti' mā culo mā cña jil'i tya'a mā ni, nga'a cha' cua'ni mā cña cuentya jil'i lcaa tya'a mā.

27 ¿Tilaca laca nu ndulo la cha' jil'i lacua? ¿Ha nu ntucua to' mesa cha' cacu? ¿Ha msu nu nxacu jil'i yu? Chañi cha' yu nu ntucua to' mesa ni, bi' laca nu ndulo la cha' jil'i, cha' bi' laca xu'na ngu'. Pana nu na' ni, ñi'ya si laca na' sca msu jil'i mā, jua'a ti ndi'i na' laja cu'ma —nacui' Jesús—.

28 'Cu'ma ni, cua ndi'i mā lo'o na' lcaa tyempo lo'o nchcube' na' ndi'i na' chalyuu re,

29 bi' cha' ta na' sca cña tso'lo nu cua'ni mā cha' caca mā cña lo'o na'; cña bi' caca ñi'ya laca cña nu nda Sti na' 'na, cha' caca na' loo.

30 Nga'a cha' stu'ba ti cacu mā co'lo mā lo'o na' ca su tlyu bi' su tyucua na'; nga'a cha' stu'ba ti tyi'i mā lo'o na' nu lo'o cua'ni cuayá' na' jil'i lcaa ñati; lo'o jua'a cua'ni cuayá' mā jil'i tya'a ñati mā, nu tii tyucuaa tya'a taju ngu' Israel tya'a na.

Chcui' Pedro lo'o ngu' cha' ná nslo yu jil'i Jesús tsiya' ti

31 Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o Simón Pedro bi':

—Simón —nacui'—, laca cha' ñi'ya laca si cua ngüijña Satanás chacuayá' cha' cua'ni lya' ti' jil'i lcaa cu'ma; cua nti' yu cua'ni cuayá' yu jil'i mā, cha' xcutsii yu jil'i mā. Ñi'ya laca lo'o nscui' ngu' jil'i si'yu trigo cha' tyubii jil'i, jua'a cua'ni yu lo'o mā, nti' yu.

32 Pana cua ngüijña na' jil'i ycuil' Ndyosi Sti na' cha' jinu'u Pedro, cha' ná tye cha' jlyá ti' nu'u 'na. Lo'o cua nteje tacui cha' cuxi bi' hi, nu lo'o xa' chcui' nu'u cha' 'na, li' taca xtyucua nu'u jil'i xa' la tya'a mā cha' tso'lo la xñi ngu' cha' 'na.

33 —Cusu' —nacui' Simón li'—, ná ndu'ni cha' jna' masi tsa'a lo'o nu'u ne' chcuá, masi cajaa na' lo'o nu'u —nacui' jil'i Jesús.

34 —Ndi'ya nchcui' na' lo'o nu'u juani, Pedro —nacui' Jesús jil'i—, cha' nu lo'o tya lyiji xi'ya ndye'e talya juani, li' sna quiya' ñacu'i nu'u cha' ná nslo nu'u 'na.

Cua ngulala ti hora nu chcube' Jesús

35 Li' nchcuane Jesús jil'i ngu':

—Nu lo'o ngulo na' cña jil'i mā cha' tsa mā xa' quichi nu ná lo'o cujuil' cñi jil'i mā, ná lo'o xa' cujuil', ná lo'o caña jil'i mā, ¿ha ntsu'u na nu lyiji jil'i mā li'?

—Ná sca na lyiji jil'i ya li' —nguxacu'i ngu' cha' jil'i.

³⁶ Li' nacui Jesús jil'i ngu':

—Jua'a ngua tu'ni, pana xa' ña'a nga'a cha' cua'ni ma juani. Nu cu'ma nu ntsu'u cujuj cñi jil'i ma ni, lo'o bi' cui'ya ma tsa ma, lo'o xa' cujuj lo'o; si ná ntsu'u maxtyi cusu jil'i ma, nga'a cha' cujuj' ma ste' ma cha' cui'ya ma maxtyi.

³⁷ Jua'a cha' nchcui' na' lo'o ma cha' nga'a cha' tyu'u tucua cha' cuxi nu nchcui' quityi cusu' cha' caca 'na. Ndi'ya nscua cha': “Ñi'ya nu ndu'ni ngu' lo'o ñati cuxi, jua'a cua'ni ngu' lo'o ycu' Cristo”. Lcaa cha' nu nscua cha' caca 'na, jua'a caca 'na tu'ni —nacui Jesús jil'i ngu'.

³⁸ Li' nacui ngu' bi' jil'i:

—Cusu', nde ntsu'u tucua tya'a maxtyi cusu —nacui ngu'.

—Cuayá' cua lacua —nacui Jesús li'.

Nchcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu ca Getsemani

³⁹ Li' ndu'u Jesús ndyaa yu ca lo ca'ya Olivos, ñi'ya nu ndu'ni ti yu. Lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i bi', ndu'u lca'a ngu' jil'i yu li'.

⁴⁰ Nu lo'o ndyalaa ngu' ca bi', li' nacui Jesús jil'i ngu':

—Chcui' ma lo'o ycu' Ndyosi Sti na' cha' ná tyijiloo nu xña'a jil'i ma —nacui.

⁴¹ Li' ndu'utsu' Jesús nde slo ngu' ña'a cuayá' nu tyalaa sca quee cu na, ca bi' ndyatú stí' Jesús cha' chcui' lo'o ycu' Ndyosi.

⁴² —Sti na' —nacui yu—, ¿ha ná ntsu'u xi xa' la ña'a nu caca cua'ni na' cña re, cha' nga'aa chcube' la na' lo'o cña tlyu re jinu'u? —nacui Jesús jil'i ycu' Ndyosi Sti yu—. Pana nti' na' cha' cua'ni na' cua ña'a ca cña nu nti' nu'u cha' cua'ni na'.

⁴³ Li' ndu'u tucua sca xca nu ngutu'u slo ycu' Ndyosi nde cua, cha' ta la juersa jil'i Jesús.

⁴⁴ Nu lo'o lye tsa nchcube' Jesús, li' lye la nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi. Lo'o li' ntyucua jatá Jesús, ndyalú nchcua' lo yuu; ñi'ya si nchcua' tañi ycu', jua'a ña'a.

⁴⁵ Ndye nchcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu, li' nguxtyu yu ñaa yu slo nu ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i yu. Li' nquiye ngu' jil'i yu, ndi'i ngu' laja' ngu' cha' ndye juersa jil'i ngu', cha' xñi'i tsa ti' ngu'.

⁴⁶ Li' nacui yu jil'i ngu':

—¿Ni cha' laca ndi'i ma laja' ti ma? Tyatu clya ma cha' chcui' ma lo'o ycu' Ndyosi, cha' ná tyijiloo nu xña'a jil'i ma.

Ndyaa lo'o ngu' jil'i Jesús preso

⁴⁷ Tya nchcui' ca Jesús lo'o ngu' bi', li' ndyalaa quiña'a tsa ñati. Nu naa Judas bi', tsaca yu tya'a nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i Jesús ni, ngulu'u yu tyucui jil'i ngu' quiña'a bi'. Ñaa yu ca slo Jesús cha' chcuicha' yu saca' Jesús.

⁴⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o yu bi':

—Judas —nacui—, ¿ha bi' cha' chcuicha' nu'u 'na cha' tya nu'u 'na ya' ngu' cuxi, na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati?

⁴⁹ Lo'o na'a ngu' nu ndu lo'o Jesús ñi'ya caca cha' bi', li' nchcuane ngu' jil'i yu:

—Cusu' —nacui ngu'—, ¿ha cua'a ya jinu'u lo'o maxtyi, cha' ná caa ngu' cua?

⁵⁰ Li' ngusicua tsaca tya'a ngu' bi' maxtyi jil'i yu, ngusi'yu yu jyaca sca msu jil'i xu'na sti jo'ó; ngusi'yu cu' yu scua' jyaca la'a tsu' cui jil'i yu.

⁵¹ Li' nacui Jesús jil'i ngu':

—Cuayá' tsa lo cua ti. Ta ti'i ma maxtyi jil'i ma.

Li' ngusta ya' Jesús lo scua' jyaca msu bi', ngua tso'o ca scua' jyaca yu li'.

⁵² Lo'o ti nchcui' Jesús lo'o ngu' sti jo'ó nu laca loo, lo'o ngu' nu laca cña ne' laa, jua'a lo'o ngu' cusu' jil'i quichí, lcaa ngu' nu ñaa cha' tyaa lo'o ngu' jil'i:

—¿Ha na ndu'u cu'ma lijya ma lo'o maxtyi jil'i ma, lo'o yaca jil'i ma, cha' quiji'i yaca ma 'na ñi'ya nu ntyijil'i na jil'i sca cuaana?

⁵³ Lcaa tsa lo'o nguti'i na' lo'o cu'ma ne' laa tonu bi', ni sca quiya' ná ngusacui ya' cu'ma 'na. Pana cua ngujui xi tyempo jil'i ma cha' cua'ni ma cha' cuxi bi' juani, cha' cua nda nu xña'a chacuayá' jil'i ma; la cui' nu bi' laca loo jil'i ma.

Lye tsa nchcui' Pedro cha' ná nslo yu jil'i Jesús

⁵⁴ Lo'o li' ngusñi ngu' jil'i Jesús cha' caca preso, ndyaa lo'o ngu' jil'i nde toni'i jil'i xu'na sti jo'ó. Lo'o Pedro ni, ndyaa lca'a yu jil'i ngu' tyijyu' ti li'.

⁵⁵ Ca bi' nguxtyu'u ngu' xi quii' cla'be la su laja to' ni'i, lo'o li' ndyu'u ti'i ngu' to' lquii' bi'; lo'o Pedro ndyaca'a laja ngu'.

⁵⁶ Li' na'a sca nu cuna'a cua' ji'i ngu' cha' lo'o Pedro nga'a to' lquii' bi'. Ña'a tsa nu cuna'a bi' ji'i yu, li' nchcui' lo'o ngu':

—Lo'o nu qui'yu re ndya'a lo'o nu Jesús bi' —nacui' ji'i ngu'.

⁵⁷ Hora ti nguxacui Pedro cha' ji'i nu cuna'a bi':

—Ma' cusu', ná nslo na' ji'i yu jua —nacui Pedro li'.

⁵⁸ Ca tiya' la xi na'a chaca ñati' ji'i.

—Lo'o nu'u laca tya'a ndya'a ngu' jua —nacui ñati' bi' ji'i Pedro.

—Si'i na' —nacui yu—. Ná laca na' tya'a ndya'a ngu' jua —nacui Pedro ji'i ngu'.

⁵⁹ Cua nteje tacui sca hora, li' nchcui' chaca ñati' lo'o tya'a ndya'a ti yu ndacua:

—Chañi cha' lo'o nu qui'yu re ndya'a lo'o preso jua, cha' lo'o yu re laca ngu' Galilea —nacui yu li'.

⁶⁰ —Chocue —nacui Pedro li'—, ná jlo ti' na' ni cha' nchcui' nu'u.

La cui' hora nu lo'o tya ndu Pedro nchcui', li' ngusi'ya sca ndye'e.

⁶¹ Li' nguxtyacui loo Jesús su ndu ne' ni'i, cha' ña'a ji'i Pedro. Hora ti ndy'u ti' Pedro cha' nu cua nchcui' Jesús lo'o yu tya tsá la. Ndi'ya ngua cha' bi': “Nu lo'o tya lyiji xi'ya ndye'e talya juani, li' sna quiya' ñacui nu'u cha' ná nslo nu'u 'na”, nacui Jesús tya li'.

⁶² Li' ndu'u Pedro nde liya', lye tsa ndyu-naa yu cha' ngua xñi'i tsa ti' yu.

Nxtyí lo'o ngu' ji'i Jesús

⁶³ Lo'o ngu' nu ndu cua' ji'i Jesús ni, nxtyí lo'o tsa ngu' ji'i Jesús, lo'o jua'a ngujui'i ngu' ji'i yu.

⁶⁴ Ndacu' ngu' cloo Jesús lo'o sca late', cuati ngujui'i ya' ngu' saca' yu. Li' nacui ngu' ji'i yu:

—Ca tii nu'u, ¿tilaca laca nu ngujui'i jinu'u lacua?

⁶⁵ Lo'o jua'a quiña'a la cha' suba' nchcui' ngu' bi' lo'o Jesús li'.

Ndu Jesús nde loo ngu' nu laca cña

⁶⁶ Lo'o nguxee, li' ndyu'u ti'i ngu' cusu' ji'i ngu' judío, lo'o ngu' sti jo'ó nu laca loo, lo'o ngu' mstru cha' jo'ó; ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús nde loo ña'a taju ngu' tisiya bi'. Ca bi' nguxana ngu' ndacha' ngu' ji'i yu:

⁶⁷ —Cuacha' clya nu'u ji'i ya si nu'u laca Cristo —nacui ngu' ji'i yu.

Nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' li':

—Masi ñacui na' ji'i ma' jua'a, ná jlya ti' ma' na.

⁶⁸ Masi xcuane na' sca cha' ji'i ma', ná xacui ma' cha' 'na. Cua jlo ta' cha' ná culaá ma' na.

⁶⁹ Pana nde loo la tyucua na' nu lijyaa cha' caca na' ñati, tyucua na' nde la'a tsu' cui' ji'i ycu' Ndyosi nu lcaa tsiya' ti cña nchca ji'i Ni.

⁷⁰ Lo'o ti nchcuane lcaa ngu' tonu ji'i yu:

—¿Ha nu'u laca Sñi' ycu' Ndyosi lacua?

Li' xa' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' chaca quiya':

—Chañi cha' nu nchcui' cu'ma lo'o nacui ma' cha' bi' laca na' —nacui yu ji'i ngu'.

⁷¹ —Nga'aa nti' culana na xa' la ñati nu jlo ti' —nacui ngu' li'—. Cua ndyuna lcaa na cha' nu nchcui' yu re. Tu'ba ycu' ca yu cua ndu'u cha' cuiñi.

23

Ndu Jesús nde loo Pilato nu laca loo

¹ Ndatu lcaa ngu' tisiya li', ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús slo Pilato nu ngua gobernador romano tyempo bi'.

² Ca bi' nguxana ngu' ngusta ngu' qui'ya ji'i Jesús:

—Cua ngusñi ya ji'i nu qui'yu re, cha' ndatsaa tsa yu ji'i ngu' judío tya'a ya. Nacui yu cha' ná ntsu'u chacuayá' ta ya cñi cña loo ya ji'i nu laca cña ji'i cu'ma, ngu' romano; lo'o jua'a lye tsa nchcui' yu cha' ycu' yu laca Cristo, ñi'ya si laca yu rey ji'i ya —nacui ngu' ji'i Pilato.

³ Li' nchcuane Pilato ji'i Jesús:

—¿Ha rey ji'i ngu' judío laca nu'u? —nacui.

Li' nguxacui Jesús cha' ji'i Pilato bi':

—La cui' cha' nu cua nchcui' nu'u, la cui' bi' laca na' —nacui.

⁴ Li' nacui Pilato ji'i ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ji'i xa' la ngu' nu ndya'a lo'o:

—Ná nquije ni sca cha' cuxi 'na cha' sta na' qui'ya ji'i yu re —nacui Pilato.

⁵ Pana nu ngu' bi' ni, chaca quiya' lye la nchcui' ngu', cui' tsa ngusi'ya ngu' ji'i Pilato bi' li':

—Na ngusu'ba ñasi' ti yu re ji'i lcaa ñati Judea lo'o cha' nu ngulu'u yu ji'i ngu' —nacui ngu'—. Nde Galilea nguxana yu re,

lo'o hasta ca nde nclyu'u yu cha' cuxi bi' ji'i ngu' juani.

Ndu Jesús nde loo Herodes

⁶ Lo'o cua ndyuna Pilato cha' bi', li' nchcuane yu ji'i ngu' si nde Galilea ngutu'u Jesús lija.

⁷ —La cui' —nacui' ngu'.

Li' ndyi'u ti' Pilato cha' ndi'i Herodes quichi Jerusalén tsá bi'. Lo'o nu Herodes ni, laca yu loo loyuu su cuentya Galilea; bi' cha' nda Pilato ji'i Jesús ndyaa slo Herodes bi' li'.

⁸ Lo'o na'a Herodes ji'i Jesús, tso'o tsa ngua tyiquee yu li', cha' cua sa'ni tsa nti' yu ña'a yu ji'i Jesús. Cua ndyuna yu lo'o nchcui' ngu' cha' ji'i Jesús, lo'o nti' tsa yu ña'a yu sca cha' tlyu nu cua'ni Jesús.

⁹ Quiña'a tsa cha' nchcuane yu ji'i Jesús li', pana ná nguxacui' Jesús cha' ji'i yu tsiya' ti.

¹⁰ Lo'o jua'a ndi'i ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' mstru cha' jo'ó; ngu' bi' laca nu ngusta qui'ya ji'i Jesús, lo'o juani tya quiña'a tsa cha' cuxi nchcui' ngu' bi' ji'i.

¹¹ Li' ngua'ni lya' ti Herodes ji'i Jesús; jua'a sendaru ji'i yu, cuxi tsa ngua'ni ngu' lo'o. Cha' caja ñi'ya nu xtyí lo'o ngu' ji'i, li' nguxacu' ngu' late' tso'o tsa ña'a ji'i; late' ndubi ña'a ñi'ya ña'a ste' rey nguxacu' ngu' ji'i. Lo'o li' nda Herodes ji'i Jesús ndyaa chaca quiya' slo Pilato.

¹² Tsá bi' ngua stu'ba cha' ji'i Herodes lo'o Pilato chaca quiya'; tya'a cusu'u ngu' ngua ngu' bi', pana juani cua ndyaca tya'a tso'o ngu'.

Ngulo Pilato cña cha' kujuii ngu' ji'i Jesús

¹³ Li' nguxuti'i Pilato ji'i lcaa sti jo'ó nu laca loo, lo'o ji'i lcaa ngu' tisiya, lo'o ji'i lcaa ñati.

¹⁴ Nchcui' yu lo'o ngu' li':

—La cui' cu'ma ñaa lo'o ma ji'i nu qui'yu re slo na', nu nacui' ma cha' lye tsa ndu'ni yu cha' ná tyi'i ti ti ngu' —nacui' yu ji'i ngu'—. Pana cua nchcui' na' lo'o yu re slo lcaa cu'ma; cua na'a ma cha' ná nquiye ni sca qui'ya ji'i yu 'na, ñi'ya nu qui'ya nu ngusta cu'ma ji'i yu.

¹⁵ La cui' jua'a Herodes, ná ngujui ñi'ya qui'ya nu sta nu cusu' bi' ji'i nu Jesús re, bi' cha' cua nda nu cusu' bi' ji'i yu ñaa slo na'

chaca quiya'. Ná sca cha' cuxi ná ngua'ni yu lacua, bi' cha' ná ndu'ni tsa cha' cajaa yu cuentya jna'.

¹⁶ Xcube' na' xi ji'i yu clyo, cuati culaá na' ji'i yu li' —nacui' Pilato ji'i ngu'.

¹⁷ Lcaa yija lo'o ndyaca tsá ta'a pascua bi', li' ndu'ni lyaá nu laca gobernador ji'i sca ti preso jua'a ti;

¹⁸ bi' cha' nguxana ngu', tyucui ña'a taju ngu' stu'ba ti, cuii tsa nxi'ya ngu' ndijña ngu' chaca preso ji'i Pilato:

—Si'i nu qui'yu re cua'ni lyaá nu'u ji'i —nacui' ngu'—. Yaa lo'o ji'i yu re. Culaá ji'i nu Barrabás bi' cha' tyu'u.

¹⁹ Na cua ngusu'ba ngu' ji'i nu Barrabás bi' ne' chcuá xqui'ya cha' ndatsaa tsa ji'i ñati quichi cha' xu'u tya'a ngu' lo'o ngu' xa' tsu' nu laca loo. Cuati cua ndyujuii Barrabás ji'i ñati.

²⁰ Pana ngua ti' Pilato culaá ji'i Jesús, bi' cha' xa' nchcui' yu lo'o ngu'.

²¹ Cuii la nguxacui' nu quiña'a tsa ñati bi' cha' ji'i Pilato li':

—¡Cujui'i ca'a clyá ji'i yu lo crusi cha' cajaa yu! —nacui' ngu'—. ¡Cujui'i ca'a clyá ji'i yu lo crusi! —nacui' ngu' quiña'a bi' li'.

²² Nu nchca tyuna quiya' nchcui' Pilato lo'o ngu' li':

—¿Ni cha' cuxi ngua'ni yu re? Ná nquiye ni sca cha' cuxi ji'i yu 'na —nacui' Pilato—, bi' cha' ná ndu'ni tsa cha' cajaa yu. Tso'o la si na xcube' ti na' ji'i yu, ca tiya' la li' culaá na' ji'i yu.

²³ Li' cuii la ngusi'ya ngu' nguxacui' ngu' cha' ji'i nu Pilato bi', cha' kujui'i ca'a clyá ji'i Jesús lo crusi. Lye tsa nchcui' ngu', jua'a sti jo'ó nu laca loo nchcui' tsa ngu', bi' cha' ntaja'a Pilato cua'ni ña'a cha' nu ngua ti' ngu'.

²⁴ Li' nda yu chacuayá' cha' caca cha' nu ngüijña ngu'.

²⁵ Lo'o jua'a ngulo laja ti ji'i yu Barrabás nu ngua'ni tsa cha' cusu'u, hasta ndyujuii ji'i ñati, cha' bi' laca nu ngusubi ngu' quichi cha' tyu'u ne' chcuá tyaá tsá bi'. Lo'o li' ndya Pilato ji'i Jesús ji'i ngu' cha' cua'ni ngu' ña'a cha' nu nti' ti ngu' cua'ni ngu' lo'o.

Ngujui'i ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi

²⁶ Lo'o li' ndyaa ngu' sendaru, ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús cha' kujui'i ca'a ngu' ji'i lo

crusi. Li' ndyacua tya'a ngu' sendaru lo'o sca ñati nu naa Simón, nu lo'o ñaa yu ndyaa yu ne' quixi'; ngu' quichi Cirene laca yu bi'. Lo'o li' ngulo ngu' cña jil'i yu cha' tsaa lo'o yu jil'i crusi cuentya jil'i Jesús.

²⁷ Quiña'a tsa ñati lca'a ngu' jil'i Jesús ndyaa. Jua'a ndya'a quiña'a tsa nu cuna'a, ndyunaa tsa ngu'; cui tsa nxi'ya ngu' cha' tiji' tsa ti' ngu' jil'i Jesús.

²⁸ Li' nguxña'a Jesús su ndu ngu' cuna'a bi', cha' chcuil' lo'o ngu':

—Cu'ma ngu' cuna'a Jerusalén re, ná xi'ya ma xqui'ya na' —nacui Jesús jil'i ngu'—. Tso'o la xi'ya ma xqui'ya ycuil' ca ti ma, cuati xqui'ya sñi' ma.

²⁹ Cua tyalaa ti tyempo cuxi, lo'o li' ñacui ngu' ndi'ya: “Juani tso'o la ndi'i nu cuna'a nu ná ngujui sñi', nu bilya cua'ni cala sca ñati, nu bilya ta cati' sca nu sube”, ñacui ngu'.

³⁰ Li' xana ñati xi'ya ngu': “Tso'o la si clyú ca'ya cua hichu' na, masi tyacu' cuati yuu hichu' na, cha' tye cha' ji'na tsiya' ti”. Jua'a ñacui ngu' li'.

³¹ Ña'a ma ñi'ya nu ndyu'ni ngu' lo'o na' juani. ¿Ñi'ya ta cua'ni ngu' lo'o cu'ma ngu' judío li' lacua? Tso'o tsa cha' nu ntsu'u jna'; ntsu'u tsa chalyuu jna', cha' ñi'ya nti' sca yaca cuañi', jua'a nti' na'. Pana cu'ma ni, ná tso'o cha' nu ntsu'u jil'i ma; na culiji yu'u ti cha' bi' jil'i ma jua'a ti, cha' ñi'ya nti' sca yaca ncui, jua'a nti' cu'ma —nacui Jesús jil'i ngu' bi'.

³² Lo'o jua'a ndyaa lo'o ngu' jil'i tya tyucuaa tya'a ñati nu tlyu tsa qui'ya ntsu'u jil'i; ndyaa lo'o ngu' jil'i tyucuaa ñati bi', cha' cujuui ngu' jil'i ñati bi' stu'ba ti lo'o Jesús.

³³ Lo'o ndyalaa ngu' su naa La Calavera (ca'ya su nscua tyijya hique jyo'o), li' ngu' jil'i ca'a ngu' jil'i Jesús lo crusi ca bi'. La cui' jua'a ngujui' ca'a ngu' jil'i tyucuaa ñati nu ntsu'u qui'ya tlyu jil'i bi'; ngujui' ca'a ngu' jil'i tsaca yu cuxi bi' lo chaca yaca crusi nu ndu la'a tsu' cui jil'i Jesús, cuati ngujui' ca'a ngu' jil'i chaca yu cuxi bi' lo chaca yaca crusi nu ndu la'a tsu' coca.

³⁴ Lo'o tya ndi'i ngu' nu ngujui' ca'a jil'i ngu' lo crusi, li' nchcui' Jesús lo'o ycuil' Ndyosi Sti yu:

—Sti na' —nacui yu—, cui'ya nu'u cha' clyu ti' jil'i ngu' re, cha' ná jlo ti' ngu' ni cha' laca ndyu'ni ngu' jua'a.

Li' ndacha ngu' sendaru bi' ste' Jesús jil'i tya'a ngu' laja lo'o ndijya ti ngu' lo'o tya'a ngu'.

³⁵ Lo'o jua'a ndi'i tsa ñati cha' ña'a cui'ya ngu' jil'i Jesús. Lo'o ngu' tisiya ni, nxyi' lo'o ngu' jil'i Jesús li'. Ndi'ya nacui ngu' bi':

—Ngua'ni lyaá yu jil'i xa' ñati nquicha'; pana juani ntsu'u cha' cua'ni lyaá yu jil'i ycuil' ca ti yu, si chañi cha' laca yu Cristo nu ngusubi ycuil' Ndyosi jil'i lijya chalyuu re —nacui ngu' bi'.

³⁶ Lo'o jua'a ngu' sendaru bi', ngustí lo'o ngu' jil'i yu ñaa ngu' cacua ti su ndu crusi, cuati nda ngu' vino tiye' cha' co'o yu.

³⁷ Li' ndu'ni ngu' bi' jil'i yu ndi'ya:

—Cua'ni lyaá nu'u jil'i ycuil' ca si laca nu'u rey jil'i ngu' judío —nacui ngu' sendaru bi' jil'i Jesús.

³⁸ Cua nscua letra nde que la su nga'a Jesús lo crusi bi'; ndi'ya nchcui' letra bi': “Nu nde laca rey jil'i ngu' judío”. Sna lo cha'cña jil'i ngu' nscua cha' bi': cha'cña jil'i ngu' griego nscua, lo'o cha'cña jil'i ngu' latín nscua, lo'o cha'cña jil'i ngu' judío nscua.

³⁹ Li' chiya'a tsa nchcui' sca nu cuaana tya'a nga'a Jesús lo crusi:

—Si chañi cha' Cristo laca nu'u, cua'ni lyaá nu'u jil'i ycuil' ca nu'u lacua; lo'o jua'a cua'ni lyaá nu'u jil'i cuare —nacui jil'i Jesús.

⁴⁰ Li' nguxacui chaca nu cuaana cha' jil'i tya'a:

—¿Ha ná ntsij nu'u jil'i ycuil' Ndyosi lacua? Stu'ba nchcube' ngu' jil'i ca ta'a sna na juani —nacui jil'i tya'a cuaana—.

⁴¹ Liñi tsa ntsu'u cha' nchcube' ngu' ji'na, cha' bi' laca caya' jil'i cha' cuxi nu ngua'ni na; pana nu ñati re ni, ná ntsu'u cha' cuxi nu ngua'ni yu.

⁴² Li' nacui yu bi' jil'i Jesús:

—Cusu' Jesús —nacui—, tucua nu'u cha' jna' nu lo'o xana nu'u cha' caca nu'u loo nde chalyuu —nacui nu cuaana bi'.

⁴³ Nguxacui Jesús cha' jil'i li':

—Chañi cha' nda na' lo'o nu'u —nacui—, juani ti taca tyi'i nu'u lo'o na' ca su tso'o nde cua, ca su ntucua ycuil' Ndyosi —nacui Jesús jil'i.

Ngujuii Jesús

⁴⁴ Lo'o cua ngua nde hora, li' ngua talya tyucui ña'a loyuu; ngua cha' bi' hasta ña'a cuayá nu ndyalaa hora cua sna nde ngusii,

⁴⁵ jua'a ngua talya loo cuichaa. Lo'o jua'a nu late' tlyu nu ndacui ne' laa tonu bi', ndya'be late' bi' cla'be la.

⁴⁶ Hora bi' cuii tsa ngusi'ya Jesús:

—Sti na', qui'ya nu'u cresiya 'na —nacui yu.

Nu lo'o cua nchcui' yu cha' bi', hora ti ngujuii yu li'.

⁴⁷ Lo'o na'a nu capitán ji'i sendaru romano ñi'ya ngua cha' bi', li' ngua'ni tlyu ji'i ycu' Ndyosi. Ndi'ya nchcui' li':

—Chañi cha' ná ntsu'u qui'ya ji'i jyo'o re tsiya' ti —nacui nu capitán ji'i sendaru bi'.

⁴⁸ Li' lcaa ñati nu ndi'i hora bi', nu na'a lcaa cha' nu ngua bi', ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'. Ndyu'u tya ngu' tyiquee ngu' ndyaa ngu' cha' xñi'i tsa ti' ngu'.

⁴⁹ Pana ndyanu lcaa ngu' tya'a tso'o Jesús ca su ndu' crusi, jua'a nu cuna'a nu cua ndya'a lo'o yu nu lo'o nguxana ti cña ji'i yu nde Galilea, ndyanu ngu' bi' tyijyu' ti ña'a cui'ya ngu' cha' nu ndyaca bi'.

Nguatsi' jyo'o Jesús

⁵⁰ Cua ntsu'u sca ñati tso'o nu ndyu'ni tlyu ji'i ycu' Ndyosi, José naa nu qui'yu bi'. Arimatea laca quichi' tyi; loyuu su cuentya Judea, bi' ndi'i quichi' tyi. Sca nu laca cña laca nu José bi', stu'ba ti ntucua lo'o lcaa ngu' tisiya ji'i ngu' judío.

⁵¹ Tya tsubi' cua ntajatya nu José bi' ni jacua' caa ycu' Ndyosi cha' caca Ni loo nde chalyuu, bi' cha' ná ngua stu'ba cha' ji'i lo'o tya'a ngu' tisiya lo'o ngusta ngu' qui'ya ji'i Jesús.

⁵² Ndyaa José li', ndyaa slo Pilato cha' jña chacuayá tsa lo'o ji'i jyo'o Jesús cha' xatsi' ji'i jyo'o bi'.

⁵³ Lo'o cua nda'ya ngu' ji'i jyo'o bi' lo crusi, li' ngüixii José sca tasá lubii hichu' jyo'o Jesús; ndyaa lo'o ji'i jyo'o bi' ngusu'ba ji'i ne' cuaá nu ngulu ngu' sii' cua'a, su bilya xatsi' ngu' ji'i ñati tsiya' ti.

⁵⁴ Tsa ta'a sii laca, bi' cha' tii ti ndi'i ngu' cha' cua xana ti ta'a.

⁵⁵ Lo'o nu ngu' cuna'a nu ñaa lo'o Jesús nde Galilea ni, ndyaa lca'a ngu' ji'i nu José

bi', ndyaa na'a ngu' cuaá ji'i, cha' cui'ya ngu' cuentya mala ngusta ngu' ji'i jyo'o Jesús bi'.

⁵⁶ Li' nguxyuu ngu' ñaa ngu' nde quichi' chaca quiya'. Li' ngua'ni cho'o ngu' hitya tyixi xtyi'i, jua'a setye nu tso'o tsa xtyi'i cha' tyu'u chu' jyo'o bi'. Pana ngua'a cña' ngu' tsa ta'a bi', ñi'ya nu nscua cña lo quityi nu ngua sa'ni cha' cua'ni ngu'.

24*Ndyu'ú Jesús chaca quiya'*

¹ Nu lo'o cua quixee ti tsa clyo ji'i semana bi', tlyu tsa ndyaa nu ngu' cuna'a bi' to' cuaá su nguatsi' jyo'o Jesús. Ndyi'ya ngu' hitya tyixi xtyi'i nu cua ngua'ni cho'o ngu'. Lo'o xa' nu cuna'a ndyaa ngu' lo'o.

² Ngulaa ngu' to' cuaá, li' na'a ngu' quee nu ndyacü' to' cuaá bi', cha' nga'aa ntsiya quee bi' to' cuaá; ntucua yaala ti cuaá bi'.

³ Li' ndyatí ngu' ne' cuaá cha' ña'a ngu', pana nga'aa ntsiya jyo'o Jesús.

⁴ Ndyutsii tsa ngu' li', nga'aa jlo ti' ngu' ñi'ya nu cua'ni ngu'. Li' na'a ngu' cha' ndu' tucua tya'a nu qui'yu slo ngu'; ndubi tsa ña'a late' lacu' nu ngu' qui'yu bi'.

⁵ Ntyucua tii ti' ngu' li', ndyaca'a ngu' lyuu cha' ndyutsii tsa ngu' ji'i nu ngu' qui'yu bi'. Lo'o li' nchcui' ngu' qui'yu bi' lo'o ngu':

—¿Ni cha' laca nclyana ma' ji'i sca nu lu'ú laja ngu' jyo'o re? —nacui ngu'—.

⁶ Nga'aa ntsiya yu bi' ca nde, cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya'. Tyi'u ti' ma' ñi'ya nu nacui yu ji'i ma' lo'o tya ndi'i ma' ca Galilea.

⁷ Cua nacui yu cha' ycu' nu lijya cha' caca yu ñati ni, nga'a cha' ta ngu' ji'i yu ya' ngu' xña'a, cha' cujui' ca'a ngu' ji'i yu lo crusi. Lo'o chu' sna tsa, li' tyu'ú yu chaca quiya' nacui yu.

⁸ Li' ndyi'u ti' ngu' cuna'a bi' lcaa cha' nu nda Jesús lo'o ngu' tya tsubi' la cuentya ji'i ycu' yu.

⁹ Nguxyuu ngu' ñaa ngu' nde quichi', ndyalaa ngu' slo nu tii chaca tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús. Li' ndacha' ngu' cuna'a bi' lcaa cha' bi' ji'i ngu', lo'o jua'a lcaa ngu' nu nguta'a lo'o Jesús ndyuna ngu' cha' bi' li'.

10 Ndi'ya naa ngu' cuna'a nu ndyaa to' cuaá bi': ndyaa María Magdalena, cuati Juana, lo'o María xtya'a Jacobo, lo'o xi xa' la ngu' cuna'a.

11 Pana si'i jua'a ngua, ngua ti' ngu' nu ngua tsa'a bi'; na nguichi tsa cha' hique ngu' cuna'a bi', ngua ti' ngu'. Ná jlya ti' ngu' cha' nu nda ngu' cuna'a bi' lo'o ngu' tsiya' ti.

12 Sca ti Pedro, hora ti ngusna ndyaa to' cuaá bi'. Chacua' na'a Pedro ne' cuaá bi', cha' ntsiya ti tasá nu ngüixii hichu' jyo'o Jesús nquicha', na'a cha' chaca se'i nde la'a ti ntsiya late' bi'; lo'o li' ngutu'u Pedro ñaa nde toni'i, ngulacua tsa ti' na laca ngua cha' ndyaa jyo'o bi'.

Su ndyaa ngu' tyucuii nde Emaús

13 La cui' tsá bi' ndu'u ndyaa tucua tya'a ngu' nde quichi Emaús. Quichi bi' ntsu'u tii chaca kilómetro cuayá' tyijyu' ji'i Jerusalén.

14 Ndyaa'a ti ngu' tyucuii, nchcui' tsa ngu' lo'o tya'a ngu' ji'i lcaa cha' nu ngua bi'.

15 Tya nchcui' tube ngu' ji'i cha' bi', lo'o li' ndyalaa ycu'i' Jesús slo ngu', stu'ba ti ndyaa'a yu lo'o ngu'.

16 Masi na'a ngu' xi ji'i Jesús, pana ná ngua tyuloo tso'o ngu' ji'i yu, cha' ntsu'u sca cha' nu ngua'a ji'i ngu'.

17 Li' nchcuane Jesús ji'i ngu':

—¿Ni cha' nchcui' tube cu'ma lo'o lijya ma tyucuii re? ¿Ni cha' laca xñi'i ti' ma? —nacui Jesús ji'i ngu'.

Se'i ti ndyatü ngu',

18 lo'o li' nguxacui tsaca nu naa Cleofas cha' ji'i Jesús:

—Tyucui ña'a chalyuu cua jlo ti' ngu' na laca nu ngua nde Jerusalén tsá nu nteje tacui ca ti. ¿Ha sca ti nu'u nu ná jlo ti' na laca nu ngua nde Jerusalén bi'? Jlo ti' lcaa ngu' xa' quichi nu ñaa ta'a.

19 —¿Na laca ngua? —nacui Jesús ji'i ngu'.

Li' nguxacui ngu' cha' ji'i yu:

—Cha' ji'i Jesús Nazaret —nacui ngu'—, tu'ba ji'i ycu'i' Ndyosi ngua yu bi' nchcui' Ni lo'o ñati. Ngua tsa ji'i cha' tu'ba, lo'o jua'a ngua tsa ji'i ngua'ni quiña'a tsa cha' tlyu cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi; jua'a quiña'a tsa ñati na'a ji'i cha' tlyu bi'.

20 Li' nu ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' nu laca cña, nda ngu' ji'i yu ndyaa cha' cujuui ngu' ji'i yu lo' crusi.

21 Cua sna tsá nteje tacui nu ngua cha' bi'. Lo'o cuare ni, jlya tsa ti' ya ji'i yu nquicha', cha' bi' laca nu cua'ni lyaá ji'i ngu' Israel tya'a na, cha' nga'aa caca loo ngu' xa' tsu' ji'na, cha' tyi'i tso'o ti na loyuu quichi tyi na, ngua ti' ya.

22 Pana juani nchcutsii xi ngu' cuna'a tya'a ndyaa'a ya ji'i ya, cha' tlya tsa juani ndyaa ngu' cuna'a bi' to' cuaá,

23 lo'o nga'aa nquije jyo'o Jesús bi' ji'i ngu'. Ñaa ngu' li', nda ngu' cha' lo'o ya cha' cua na'a ngu' sca cha' tlyu. Na ngulu'uloo ti tucua tya'a xca ji'i ycu'i' Ndyosi ji'i ngu' ngua ti' nu ngu' cuna'a bi'; nacui xca bi' ji'i ngu' cha' lu'ú Jesús juani.

24 Lo'o ti ndyaa xi ngu' tya'a ngua tsa'a cua to' cuaá li'. Lo'o li' na'a ngu' ji'i xca bi' ñi'ya nu nacui ngu' cuna'a bi' ji'i ya, pana ná na'a ngu' ji'i ycu'i' Jesús.

25 Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu tya'a ndyaa yu tyucuii:

—Lyiji tsa cha' ji'i cu'ma cha' ca cuayá' ti' ma scaa cha'; tiya' tsa nxñi ma lcaa cha' nu nda ngu' jyo'o nu ngua tu'ba ji'i ycu'i' Ndyosi sa'ni la.

26 ¿Ha si'i na cua ntsu'u cha' chcube' nu laca Cristo bi' ñi'ya nu ngua juani? Tiya' la li' tyalaa Cristo su tso'o tsa ña'a su tyucua ycu'i' li'.

27 Li' nguxana Jesús ngulu'u yu cha' ji'i ngu', ña'a cha' nu cua nscua lo quityi cusu' cha' ji'i ycu'i' yu. Nguxana ngu' lo'o quityi nu nguscua jyo'o Moisés, lo'o li' nchcui' ngu' lo' lcaa quityi nu nguscua ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i' Ndyosi nu ngua sa'ni.

28 Cua tyalaa ti ngu' ca quichi su tsa ngu', li' ngua'ni Jesús ñi'ya si na tya tsa la yu tyucuii tyijyu' la.

29 Pana ndatsaa tsa ngu' ji'i yu cha' tyanu yu slo ngu'. Nacui ngu' ji'i yu:

—Tyanu nu'u lo'o cua cha' cua ngusii tsa juani, cua ca talya ti.

Li' ndyatí Jesús ndyaa ni'i cha' tyanu yu lo'o ngu'.

30 Pana nu lo'o cua nga'a yu lo'o ngu' to' mesa, li' ngusni yu sca xlyá, ndyaa yu

xlyá'be ji'i ycuí' Ndyosi; lo'o li' ngusa'be yu xlyá' bi', cha' ta yu ji'i ngu'.

³¹ Bi' hora laca nu ndyaala cloo ngu', cha' ndyuloo tso'o ngu' ji'i yu. Li' nguliji yu'u yu slo ngu', nga'aa na'a ngu' ji'i yu li'.

³² Hora ti nacui tsaca ji'i tya'a:

—¿Ha ná chañi cha' tso'o tsa ngua ti' na? —nacui—. Ti ti nguti'i cresiya ji'na lo'o lijya ycuí' nchcui' lo'o na tyucui, nu lo'o nda yu cha' lo'o na, ñi'ya nu nchcui' quityi cusu' —nacui ji'i tya'a.

³³ Li' xtyi'i ti ndyanu ngu', hora ti ngusñi ngu' tyucui nguxtyuu ngu' ñaa ngu' nde Jerusalén chaca quiya'. Ca bi' ndyalaa ngu' ca su ndyu'u ti'i nu tii chaca tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús bi', lo'o xi xa' la tya'a ndya'a ngu' ndi'i ngu' bi'.

³⁴ Hora ti nchcui' ngu' nu nga'a ni'i bi' lo'o ngu' nu ndyalaa ca ti li':

—Chañi cha' cua ndyu'ú Jesús chaca quiya' —nacui ngu'—. Cua na'a Simón ji'i yu.

³⁵ Lo'o nu ngu' nu ndyaa nde Emaús ni, nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu' ñi'ya nu ngua ji'i ngu' tyucui; nacui ngu' ñi'ya ngua cha' ndyuloo ngu' ji'i ycuí' Jesús nu lo'o ngulacua yu ji'i xlyá' bi'.

Ngulu'uloo Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu

³⁶ Tya nchcui' ti ngu' ji'i cha' bi' lo'o tya'a ngu', lo'o li' ñaa ycuí' Jesús. Ndatu yu cla'be laja ngu' cha' chcui' yu lo'o ngu':

—Ti ti tyi'i tyiquee ma —nacui yu ji'i ngu' bi' li'.

³⁷ Ntsii tya ngu' ndi'i ngu' li', ncliyacua tsa ti' ngu', cha' sca cui'i ti na'a ngu', nti' ngu'.

³⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—¿Ni cha' laca ntsii ma ndi'i ma? —nacui—. ¿Ni cha' laca ncliyacua tsa ti' ma? —nacui yu ji'i ngu'—.

³⁹ Ña'a ma ya' na', ña'a ma quiya' na'; la cui' ti na' laca. Cala' ma 'na, cha' taca jlya ti' ma cha' na' laca. Sca cui'i ti ni, ná ntsu'u cuaña' ji'i, lo'o jua'a tyijya ná ntsu'u ji'i; pana cua na'a ma cha' ntsu'u cuaña' 'na —nacui Jesús ji'i ngu'.

⁴⁰ Li' ngulu'u ya' ycuí' yu, ngulu'u quiya' yu ji'i ngu'.

⁴¹ Ná ngua tyuloo tso'o ngu' ji'i yu xqui'ya cha' chaa tsa ti' ngu' ngua, cha'

ndube tsa ti' ngu' ña'a ngu' ji'i yu. Bi' cha' nacui Jesús ji'i ngu':

—¿Ha ntsu'u na cacu na' ji'i ma?

⁴² Li' nda ngu' sa yu'be cualya ngüi'i ji'i yu, lo'o sa yu'be jble' cuiña' cuityu.

⁴³ —Tso'o —nacui Jesús li'.

Ngusñi yu ji'i na bi', ndyacu yu ji'i nde slo ngu' li'.

⁴⁴ Lo'o ti nchcui' yu lo'o ngu' li':

—Cha' nu ngua ca ti 'na, bi' laca cha' nu cua ndacha' na' ji'i ma lo'o tya ndi'i na' lo'o cu'ma tya tsubi' la —nacui yu—. Cua nacui na' ji'i ma cha' nga'a cha' caca 'na laca cha' nu cua nscua cuentya 'na lo quityi nu nguscua jyo'o Moisés, lo'o jua'a lo quityi nu nguscua jyo'o ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycuí' Ndyosi nu ngua sa'ni, lo'o jua'a lo quityi Salmos nscua cha' bi'.

⁴⁵ Li' ngulu'u Jesús ji'i ngu' ña'a cha' nu nchcui' quityi cusu' bi'.

⁴⁶ Nacui yu ji'i ngu':

—Cua sa'ni nscua cha' cajaa ycuí' na' nu laca na' nu Cristo bi', lo'o tsa nchca tyuna lo'o cua ngujuii na', li' nscua cha' tyu'ú na' chaca quiya'.

⁴⁷ Li' ntsu'u cha' ta ngu' cha' ji'i ycuí' na' lo'o ñati tyucui ña'a chalyuu. Nde Jerusalén xana ma cacha' ma cha' bi' ji'i ngu' clyo. Nga'a cha' chcui' ma lo'o ñati cha' ca tyuju'u ti' ngu' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ngu', cha' xtyanu ngu' ji'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu'; li' cua'ni clyu ti' ycuí' Ndyosi ji'i laca qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'.

⁴⁸ Lo'o cu'ma ni, taca chcui' ma cuentya jna', cha' jlo ti' ma laca ña'a nu cua ngua 'na.

⁴⁹ Lo'o jua'a ta na' Xtyi'i ycuí' na' ji'i ma, cha' cua nchcui' Sti na' cha' ta Ni Xtyi'i ycuí' Ni ji'i ma; bi' cha' tyanu ma nde Jerusalén re, ña'a cuayá' nu caja juersa ji'i Xtyi'i ycuí' Ndyosi ji'i ma. Tyu'u bi' nde cua cha' caa tyanu ne' cresiya ji'i ma.

Ndyacui Jesús ndyaa yu nde cua

⁵⁰ Li' ndu'u Jesús quichi Jerusalén bi', ndyaa lo'o yu ji'i ngu' ca to' quichi Betania bi'. Nde bi' ngusicua ya' Jesús cha' culacua yu ji'i ngu'.

⁵¹ Laja lo'o ncliyacua yu ji'i ngu', hora ti ndu'u yu ndyaa yu nde cua li'.

⁵² Ngua'ni tlyu ngu' bi' ji'i yu, li' xa' ngux-tyuu ngu' ñaa ngu' nde Jerusalén. Tso'o tsa ngua tyiquee ngu' li',

⁵³ lu'ba tsa ndya'a ngu' ne' laa cha' ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i' Ndyosi. Tsa lo cua ti cha'.

Quityi nu nguscua San Juan ñi'ya ngua cha' ji'i Jesús

Ngua nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi ñati

¹ Nu ngua tya clyo la ndi'i ycu' Ndyosi, lo'o jua'a ndi'i yu nu laca tyucui cha' ji'i ycu' Ndyosi; nguti'i yu bi' lo'o ycu' Ndyosi. Nu yu nu laca cha' bi', stu'ba ntsu'u cha' ji'i yu lo'o ycu' Ndyosi.

² Stu'ba ti nguti'i yu bi' lo'o ycu' Ndyosi nu ngua tya clyo la.

³ Lo'o yu bi' ngüiñá Ni lcaa lo na; ni sca na nu ntsu'u chalyuu, ná ngüiñá Ni ji'i si ná lo'o yu bi'.

⁴ Ca slo ycu' Ndyosi ndu'u yu bi' yaa cha' caca tso'o cresiya ji'i ñati chalyuu na. Ngua'ni yu cha' caca cuayá' ti' na lcaa cha' liñi, xqui'ya xee nu ta Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na.

⁵ Ña'a ti tya ntyiji'i xee bi' su talya nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu' cuxi, cha' ná caca ji'i ngu' cuxi xubi' xee bi'.

⁶⁻⁷ Nda ycu' Ni ji'i Juan cha' hcui' lo'o ñati cha' ji'i xee nu cua ta ti Ni cha' tyu'ú ne' cresiya ji'i ñati. Cua yaa Juan cha' ta cha' bi' lo'o ñati, cha' xñi lcaa ñati cha' ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya cha' nu nchcui' Juan lo'o ngu'.

⁸ Si'i nu xee nu nda ycu' Ndyosi laca ycu' Juan, na yaa ti Juan cha' culu'u cha' bi' ji'i ñati.

⁹ Nu laca xee nu chañi ca, cua lijya yu bi' lo yu cha' ta xee nu caca tyu'ú ne' cresiya ji'i cua ña'a ca ñati.

¹⁰ Ndi'i yu bi' lo yuu, la cui' ti cha' nu cua nda ycu' Ni lo'o ñati. Lo'o yu bi' ngüiñá Ni chalyuu, pana ná ndyuloo ñati chalyuu ji'i yu bi' li'.

¹¹ Yaa yu bi' chalyuu su laca tyi nquicha', lo'o jua'a ñati chalyuu nu ngüiñá yu, ná ndyuloo ngu' ji'i yu.

¹² Pana ndi'i xi ñati nu cua ngusñi cha' ji'i yu, jlya ti' ngu' bi' ji'i yu li'; ji'i ñati bi' nda Ni chacuayá' cha' caca ngu' bi' sñi' ycu' Ndyosi.

¹³ Lo'o ñati nu laca sñi' ycu' Ndyosi ni, ná nclya ngu' bi' ñi'ya nu nclya scaa sñi' ñati; sñi' ycu' Ndyosi laca ngu' bi', si'i sca ñati chalyuu laca nu ndu'ni cucui cresiya ji'i ngu' bi'.

¹⁴ Ngua yu bi' ñati, la cui' yu nu laca cha' ji'i ycu' Ndyosi. Stu'ba ti nguti'i yu lo'o na nde chalyuu. Cua na'a ya ji'i yu cha' tlyu tsa cha' ntsu'u ji'i yu, cha' laca yu nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi. Xcui' tso'o tsa ndu'ni yu lo'o na, xcui' cha' liñi nchcui' yu.

¹⁵ Nde laca cha' nu nchcui' Juan cha' ji'i nu Jesús bi'. Cui' nchcui' Juan li':

—Nu nde laca nu qui'yu nu ni na' ji'i ma cha' tyu'u tucua tiya' la nde chalyuu —nacui' Juan—, masi tlyu la cha' ntsu'u ji'i ycu' yu que na'. Jua'a ni na' ji'i ma, cha' nu lo'o bilya cala na' cua lu'ú ycu' yu.

¹⁶ Lcaa na tsiya' ti ntsu'u ji'i Jesús, lo'o lcaa tsa ndyiji cha' tso'o ji'na xqui'ya Jesús.

¹⁷ Cua sa'ni nda jyo'o Moisés cha' lo'o ñati, lcaa ña'a cña nu ntsu'u cha' cua'ni ñati cuentya ji'i ycu' Ndyosi. Pana nu lo'o yaa Jesucristo ni, xa' ña'a ngua'ni Ni; nda tsa Ni cha' xlya'be ji'na, ngulu'u Ni cha' liñi ji'na li'.

¹⁸ Ni sca ñati ná na'a ngu' ji'i ycu' Ndyosi; sca ti Jesús nu ngulu'u ji'na ñati chalyuu na ñi'ya laca ycu' Ndyosi. Lo'o nu Jesús bi' ni, laca yu nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, nu tyaca'a tsa ji'i Ni.

Nchcuane ngu' judío ji'i Juan Bautista: “¿Tilaca laca nu'ú?”

¹⁹ Nda Juan cha' lo'o tyuu tya'a sti jo'ó lo'o ngu' xirta; ngutu'u ngu' nde quichi' Jerusalén, ndyalaa ngu' su ndi'i nu Juan bi' li'. Cua ngulo ngu' judío nu ndi'i ca bi' cña ji'i ngu' bi', cha' caa ngu' slo Juan cha' xcuane ngu' ji'i Juan tilaca laca.

²⁰ Ná ntyuju'u ti' Juan; liñi nda cha' lo'o ngu' cha' si'i ycu' laca Cristo, nu ñati tlyu nu nda Ni ji'i cha' caa nde chalyuu.

²¹ —¿Tilaca laca nu'ú lacua? —nacui' ngu'—. ¿Ha jyo'o Elías laca nu'ú?

—Si'i bi' laca na' —nacui' Juan.

—Cua tyu'u tucua ti sca nu cusu' nu hcui' cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ya, nti' ya —nacui' ngu'—. ¿Ha si'i nu bi' laca nu'ú?

—Si'i na' —nacui' Juan li'.

22 —¿Tilaca ta laca nu'u? —nacui ngu'—. Ntsu'u cha' xacui ya cha' ji'i ñati nu ngulo cña ji'i ya cha' caa ya ca nde. ¿Ñi'ya cha' nchcui' ta nu'u cha' ji'i ycu' ca?

23 Li' nguxacui Juan cha' ji'i ngu' bi':

—Ndi'ya cha' ndu'ni na' lo'o cui nchcui' na' nda na' cha' lo'o ñati su ndu na' ne' quixi': “Xquiñi cya ma tyucui su caa nu Xu'na na”. Bi' laca sca cha' ji'i ycu' Ndyosi nu cua nchcui' jyo'o Isaías lo'o ngu' sa'ni.

24 Lo'o xi ngu' fariseo nguti'i laja ngu' nu yaa slo Juan. Tacati tsa ndu'ni ngu' bi'.

25 Nchcui' ngu' bi' lo'o Juan li':

—¿Ni cha' laca ndu nu'u ntyucuatya nu'u ji'i ngu' si si'i nu ñati tlyu bi' laca nu'u, si si'i jyo'o Elías laca nu'u, si si'i nu cusu' nu chcui' cha' ji'i ycu' Ndyosi laca nu'u?

26 —Lo'o hitya ti ntyucuatya na' ji'i ngu' —nacui Juan—. Pana ndu chaca ñati slo cu'ma juani, masi ná nslo ma ji'i yu bi'. Tiya' la yaa nu ndu bi' nde chalyuu, na' ngula yala la; pana tlyu la cha' nu ntsu'u ji'i ycu', sube la cha' jna' —nacui Juan ji'i ngu'—.

27 Tso'o tsa cña ngujui 'na nti' na' —nacui—, masi caña nu ntsu'u quiya' ñati bi' sati' na' juata.

28 Jua'a ngua nde loyuu su cuentya Betábara, ca su ndu Juan ntyucuatya ji'i ngu'. Nde chaca tsu' sta'a Jordán ntsu'u Betábara bi'.

Nu msta lu'ú cha' cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati

29 Ca chaca tsá na'a Juan cha' cua lijya ti Jesús slo. Lo'o li' nacui Juan ji'i ñati nu ndu slo:

—Ña'a tso'o ma ji'i nu cusu' cua —nacui—. Cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i nu cua cha' caca yu sca msta lu'ú, cha' cuityi lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati chalyuu —nacui—.

30 Cha' ji'i yu bi' nchcui' na', nu lo'o ni na' ji'i ma cha' cua tyu'u tucua ti sca ñati loyuu re. Tlyu la cha' ji'i yu bi' que na', masi tiya' la ndu'u tucua bi'. Jua'a ni na' ji'i ma cha' nu lo'o tya lyiji cala na', cua lu'ú yu bi'.

31 Lo'o na' ni, ná ndyuloo na' ji'i ycu' yu bi'; pana cua yaa na' ntyucuatya na' ji'i ñati lo'o hitya ti cha' caca tyuloo ngu' Israel ji'i yu bi'.

32 Chaca quiya' tso'o tsa nchcui' Juan cha' ji'i Jesús lo'o ngu':

—Cua na'a na' lo'o ngutu'u Xtyi'i ycu' Ndyosi nde cua yaa ngua'ya lo Jesús ñi'ya nda'ya sca paloma —nacui—.

33 Ná ndyuloo na' ji'i Jesús clyo, pana ycu' Ndyosi laca nu ndacha' cha' bi' 'na, ycu' Ndyosi laca nu ngulo cña jna' cha' tyucuatya ji'i ngu'. Ndi'ya nchcui' Ni lo'o na': “Lo'o ña'a nu'u cha' lijya nda'ya Xtyi'i ycu' Na' lo sca ñati”, nacui Ni, “li' caca cuayá' ti' nu'u cha' yu bi' laca nu tyucuatya ji'i ngu' lo'o Xtyi'i ycu' Na', nga'aa si'i lo'o hitya ti”.

34 Ycu' ti na' cua na'a na' ji'i cha' bi'. Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o cu'ma, cha' yu bi' laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi; na cua ngusubi Ni ji'i yu bi'.

Ñati nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús nu ngua clyo

35 Ngua chaca tsá, xa' ndu Juan, ndu lo'o tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i; yaa Jesús li'.

36 Na'a Juan ji'i yu, lo'o li' nchcui' Juan cha' ji'i Jesús:

—Nu cua caca msta lu'ú nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i cha' cajaa yu xqui'ya na.

37 Lo'o ndyuna nu tucua tya'a ngu' bi' cha' nu nacui Juan, li' ndyaa lca'a ngu' bi' ji'i Jesús.

38 Nguxtyacui Jesús tyucui su yaa, na'a yu cha' lca'a ngu' bi' ji'i. Li' nchcuane Jesús ji'i ngu':

—¿Na laca tsaana cu'ma?

—Mstru —nacui ngu' ji'i Jesús—, ¿macala ndi'i nu'u?

—Caa na'a ma xi 'na —nacui Jesús li'.

39 Bi' cha' ndyaa ngu' ni'i ca su ndyalaa Jesús, ndyaa chcu' ngu' lo'o yu. Ngua hora cua jacua nde ngusii lo'o ndyalaa ngu' ca bi', lo'o li' ndyanu ngu' lo'o yu tyucui nde ngusii.

40 Ngua tucua tya'a ñati nu ngutu'u lca'a ji'i Jesús li', nu lo'o cua ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Juan lo'o ngu'. Tsaca yu bi' nu naa Andrés, tya'a ngula Simón Pedro laca.

41 Hora ti ndyaa Andrés ndyaana ji'i tya'a, la cui' nu Simón bi'. Li' nchcui' Andrés lo'o:

—Cua nquijeloo ji'i ya ñi'ya nu laca Cristo, nu ñati tlyu nu nda Ni ji'i lijya nde chalyuu —nacu.

⁴² Lo'o li' ndyaa lo'o ji'i Simón ca slo Jesús. Ña'a tsa Jesús ji'i Simón bi', ndi'ya nacu yu ji'i li':

—Simón naa nu'u —nacu—, sñi' Jonás laca nu'u; pana Cefas ca naa nu'u nde loo la —ñi'ya nti' na chcu' na cha'cña ji'na: sca quee; stu'ba ti ndyu'u cha' bi' lo'o Pedro.

Ngusi'ya Jesús ji'i Felipe lo'o ji'i Natanael

⁴³ Ca chaca tsa, li' ngua ti' Jesús tyaa yu nde Galilea. Li' ndyacia tya'a yu lo'o sca nu qui'yu nu naa Felipe:

—Ya'a nu'u lo'o na' —nacu Jesús ji'i Felipe li'.

⁴⁴ La cui' ngu' Galilea laca Felipe bi', jua'a laca Andrés lo'o Pedro; quichi Betsaida laca quichi tyi ngu'.

⁴⁵ Li' ndyaa Felipe cha' chcu' lo'o Natanael tya'a ndya'a nu Felipe bi':

—Cua na'a ya ji'i Cristo, nu ñati tlyu nu cua sa'ni nguscua jyo'o Moisés cha' ji'i lo quityi ji'i ycu' Ndyosi —nacu Felipe—. La cui' cha' ji'i yu bi' cua nchcu' lcaa jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni. Jesús naa yu bi', sñi' sca nu naa José. Nazaret laca quichi tyi yu.

⁴⁶ —¿Ha tso'o quichi bi'? —nacu Natanael—. ¿Ha ntsu'u ñati tso'o nde quichi Nazaret bi'?

—Yaa na'a nu'u xi ji'i lacua —nacu Felipe.

⁴⁷ Lo'o na'a Jesús cha' lijya Natanael slo, li' nacu:

—Nde cua lijya sca ngu' Israel nu chañi cha' ndyu'ni tlyu ji'i ycu' Ndyosi. Ná ntsu'u cha' cuiñi ji'i yu jua tsiya' ti.

⁴⁸ Nchcuane Natanael ji'i Jesús li':

—¿Ñi'ya ngua jinu'u, cusu', cha' ndyuloo nu'u jna'?

Li' nacu Jesús:

—Lo'o tya lyiji chcu' Felipe lo'o nu'u, tya li' na'a na' jinu'u ca su ndu ne' yaca quityi ca bi'.

⁴⁹ —Mstru —nacu Natanael—, chañi cha' nu'u laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, nu'u laca Rey nu laca loo ji'i ngu' Israel.

⁵⁰ Lo'o li' nguxacu Jesús cha' ji'i Natanael:

—¿Ha bi' cha' jlya ti' nu'u jna' —nacu yu—, xqui'ya cha' cua nchcu' na' lo'o nu'u cha' cua na'a na' jinu'u ca ne' yaca quityi bi'? —nacu—. Cha' xca ti laca bi', tonu la cha' ña'a nu'u nde loo la.

⁵¹ Lo'o li' nacu Jesús ji'i ngu':

—Ta na' sca cha' liñi lo'o ma juani —nacu yu—. Nde loo la ña'a ma cha' tyucua yaala ca su ntucua ycu' Ndyosi nde cua. Li' caca cuayá' ti' ma cha' cua nda Ni 'na lijya cha' caca na' ñati chalyuu. Lo'o ca su tyu na' bi', ca bi' ña'a ma ji'i ngu' xca nu ndi'i slo ycu' Ndyosi; tya'a ngu' bi', tyacu ngu' bi' nde cua, ca'ya ngu' bi' nde su tyu na'.

2

Ndyaa Jesús su ngujui clyo'o ngu'

¹⁻² Lo'o ngua sna tsa, li' ndyaa xtya'a Jesús su ngujui clyo'o ngu' ca quichi Caná nde loyuu su cuentya Galilea. Lo'o jua'a cua nguane ngu' ji'i Jesús lo'o ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, bi' cha' lo'o ngu' bi' ndyaa ngu' ta'a.

³ Lo'o li' nga'aa ngujui vino co'o ngu' nu ndi'i ta'a bi', ndye bi'. Li' ndyaa xtya'a Jesús ndyaa cacha' ji'i yu:

—Cua ndye vino ndyo'o ngu' —nacu.

⁴ Nguxacu Jesús cha' ji'i xtya'a li':

—¿Ha cña 'na laca cua? Tya lyiji tyalaa hora cha' culu'u loo na' ji'i ñati tilaca laca na'.

⁵ Masi jua'a nchcu' yu, ndi'ya nchcu' xtya'a yu lo'o msu li':

—Cua'ni ma ñi'ya nu ñacu yu cha' cua'ni ma —nacu.

⁶ Nde cua ti ndu scua tya'a quityu' hitya, quityu' tonu ndya' lo'o quee laca bi'. Lo'o ngutsa'a quityu' bi', ntsu'u masi jacuayala litro, masi sca siyentu litro hitya, cha' cua laca cña nu ntsu'u ji'i ngu' judío bi', cha' qui'i quiya' ngu' lo'o tsa' ngu' ni'i.

⁷ Li' nacu Jesús ji'i msu bi':

—Cua'ni cha'a ma quityu' cua lo'o hitya. Ngua'ni cha'a ngu' quityu' bi' ña'a cuayá' nu ngutsa'a tso'o.

⁸ —Culo ma xi hitya —nacu Jesús li'—. Yaa lo'o ma ji'i cha' co'o nu ñati nu ndyu'ni ta'a re.

Jua'a ngua'ni ngu' li', nda ngu' xi hitya co'o ngu'.

⁹ Ndyo'o cuayá' nu laca loo ji'i ta'a bi', lo'o li' vino ndyaca. Ná jlo ti' nu cusu' bi' macala ngutu'u vino bi', msu ti jlo ti' cha' hitya ndyaa ndyiqui'ya ngu' tsá laca vino bi'. Li' ngusi'ya nu laca loo ji'i ta'a bi' ji'i cutsii, nchcui' lo'o:

¹⁰ —Xa' ñati ni —nacui—, xcui' vino nu tso'o la laca nu nda ngu' ndyi'yu ñati lo'o nxana ti ta'a; ña'a cuayá' nu nguaala' ti' ngu' cha' ndyo'o tsa ngu' vino bi', ca li' nda ngu' vino cuxi la cha' co'o ngu' nu ndi'i ta'a —nacui nu laca loo ji'i ta'a ji'i cutsii—. Pana nu'u ni, masi cua tye ti ta'a, hasta li' nda nu'u vino nu tso'o la cha' co'o na. Tso'o tsa bi'.

¹¹ Ca quichi Caná nde loyuu su cuentya Galilea ngua cha' bi' lo'o nguxana ngua'ni Jesús cha' tlyu cuentya ji'i ycu' Ndyosi. Lo'o cha' tlyu bi' ngulu'u loo ycu' Jesús ji'i ngu', cha' ña'a ngu' cha' tlyu tsa cha' nu ntsu'u ji'i ycu' yu. Bi' cha' nguxana ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu, jlya ti' ngu' ji'i ycu' ca Jesús.

¹² Tiya' la li' ngutu'u Jesús ndyaa yu nde quichi Capernaum. Ndyaa yu lo'o xtya'a yu, lo'o ngu' qui'yu tya'a yu, lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu ndyaa ngu'; pana xti ti tsá ndyanu ngu' ca bi'.

Ngulo'o Jesús ji'i ngu' cuxi nu ntsu'u ne' laa tonu

¹³ Cua ngulala ti ta'a pascua ji'i ngu' judío bi', lo'o li' ndyaa Jesús ta'a nde Jerusalén.

¹⁴ Ndyaa Jesús ne' laa tonu ca bi', lo'o li' na'a yu cha' ndi'i tsa ngu' ndyu'ni ngu' ngana ne' laa bi'; ndujui' tsa ngu' toro, ndujui' ngu' xlya', ndujui' ngu' paloma cha' caca msta' ji'i ngu' ne' laa. Lo'o jua'a nga'a ngu' nu ndu'ni ngana ji'i ñati lo'o nchcutsa'a ngu' cñi nu cua'nijo'o ji'i ngu' ne' laa, ntucua ngu' bi' to' mesa ji'i ngu'.

¹⁵ Lo'o li' ngusñi Jesús sca reta cha' quiji' yu ji'i ngu' nu ndyu'ni ngana bi', cha' culo'o yu ji'i ngu' bi' tyu'u ngu' to' laa bi'; lo'o xlya' ji'i ngu', lo'o toro ji'i ngu', lo'o lcaa yu'ba ji'i ngu', ngulo'o yu ji'i ngu' ndu'u ngu' nde liya'. Li' nguxlyú yu mesa su ntucua ngu' nu nchcutsa'a cñi, nchcuaa yu ji'i cñi bi'.

¹⁶ Li' nacui Jesús ji'i ñati nu ndujui' paloma bi':

—Yaa lo'o ma' ji'i yu'ba cua nde liya' —nacui yu—. Nga'aa cua'ni ma' cha' ni'i lcaya' caca ni'i tlyu re ji'i Sti na'.

¹⁷ Li' ndyi'u ti' nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ji'i sca cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la: “Caca ñu'u ti' na' cha' tiji' tsa ti' na' ji'i ni'i su laca tyi nu'u”, nacui quityi bi'.

¹⁸ Ñasi' tsa ngu' judío li', bi' cha' nchcuane ngu' ji'i Jesús ndi'ya:

—¿Tilaca laca nu nda chacuayá' cha' cua'ni nu'u jua'a? ¿Ñi'ya cua'ni nu'u cha' jlya ti' ya hi?

¹⁹ —Cuityi ma' ni'i re —nacui Jesús—, lo'o li' chu' sna tsa xa' cuiña' na' ji'i chaca quiya'.

²⁰ Li' nacui ngu' ji'i Jesús:

—Tu'ba ntucua scuá yija ndye ndya' laa tlyu re —nacui ngu'—. ¿Ha taca jinu'u cuiña' ji'i chaca quiya' chu' sna tsa ti?

²¹ Pana si'i cha' ji'i laa tlyu nchcui' Jesús, masi nda yu sca cha' lo'o ngu' ñi'ya nu caca ji'i ycu' ca yu, ñi'ya nu tyu'ú ycu' chaca quiya' lo'o cua ngujui yu.

²² Bi' cha' lo'o cua ndyu'ú Jesús chaca quiya', li' ndyi'u ti' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i ñi'ya nu nacui Jesús ji'i ngu' tsa bi'; li' jlya ti' ngu' cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni, lo'o jua'a jlya ti' ngu' ña'a cha' nu nda Jesús lo'o ngu' tya li'.

Jlo ti' Jesús ñi'ya nu ntsu'u tyiquee lcaa ñati

²³ Lo'o ndi'i Jesús Jerusalén ta'a pascua bi', li' nxana quiña'a ñati jlya ti' ngu' cha' ji'i ycu' yu, nu lo'o cua na'a ngu' lcaa cha' tlyu nu ngua'ni yu.

²⁴ Pana jlo ti' Jesús cha' ná jlya tso'o ti' ngu' ji'i, cha' tso'o tsa ndyuloo yu ji'i ngu', lcaa ña'a cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i scaa ñati.

²⁵ Ná ntsu'u cha' cacha' xa' ñati ji'i yu ñi'ya ntsu'u cresiya ji'i scaa ngu', cha' jlo tsa ti' ycu' ca yu ñi'ya ntsu'u cresiya ji'i lcaa ñati.

3

Jesús lo'o Nicodemo

¹ Ntsu'u sca ngu' cusu' ji'i ngu' judío nu naa Nicodemo, ngu' fariseo laca. Lo'o ngu' fariseo ni, tacati tsa ndu'ni ycu' ngu', nti' ngu'.

² Ndyaa nu cusu' bi' sca talya su nga'a Jesús:

—Mstru Jesús —nacui—, jlo ti' ngu' cha' nu'u laca sca mstru nu nda ycu' Ndyosi ji'i lijya chalyuu, cha' ná ngua jinu'u cua'ni ni sca cha' tlyu si ná nxyucua ycu' Ndyosi jinu'u. Ná nchca ji'i ñati chalyuu cua'ni ngu' jua'a —nacui Nicodemo ji'i Jesús.

³ Li' nchcui' Jesús lo'o:

—Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o nu'u juani: ndu'ni ycu' Ndyosi Sti na' cha' cala ñati chaca quiya', si nti' ngu' xñi ngu' cha' ji'i ycu' Ni cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu' —nacui.

⁴ —¿Ñi'ya caca cala na chaca quiya' si cua cusu' na? —nacui Nicodemo ji'i Jesús— ¿Ha taca tyatí na ne' xtya'a na chaca quiya' cha' xa' cala na? —nacui.

⁵⁻⁶ —Ta na' sca cha' liñi lo'o nu'u juani —nacui Jesús—. Ñati laca nu nclya lo'o ndu'ni cala ñati chalyuu ji'i, pana Xtyi'i ycu' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' cha'a cresiya ji'i ngu' —nacui Jesús—. Ntsu'u cha' caca cucui cresiya ji'i ma si cua nti' ma cha' culo ycu' Ndyosi cña ji'i ma. Ntsu'u cha' tyu'u ma lo hitya, lo'o jua'a ntsu'u cha' tyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ma —nacui Jesús ji'i Nicodemo—.

⁷ Ná culacua tsa ti' nu'u cha' nchcui' na' lo'o nu'u cha' ntsu'u cha' cala ñati chaca quiya'.

⁸ Cui'i ni, nchca cui'i macala su nti'; masi nduna na cha' ndañi nchca cui'i li', pana ná nchca cuayá' ti' na macala ngutu'u, ma nde tsaa cui'i bi' li' —nacui yu—. La cui' jua'a laca lo'o Xtyi'i ycu' Ndyosi, ná nchca cuayá' ti' ngu' ñi'ya nu ndu'ni Ni cha' caca cui' cresiya ji'i ngu' —nacui Jesús ji'i.

⁹ —¿Ñi'ya jua'a? ¿Ñi'ya caca cha' bi'? —nacui Nicodemo li'.

¹⁰ Li' nguxtyacui Jesús cha' lo'o:

—¿Ha si'i mstru cusu' laca nu'u ji'i ngu' judío? ¿Ni cha' laca ná nda nu'u cuentya ji'i cha' bi' lacua? —nacui yu—.

¹¹ Liñi tsa cha' nu nda na' lo'o nu'u. Nu cuare, liñi nchcui' ya ji'i sca cha' nu cua jlo ti' ya, sca cha' nu cua na'a ya, pana ná ntucua ma tsiya' ti cha' nu nchcui' ya —nacui yu—.

¹² Ntsu'u cha' nu nchcui' na' lo'o cu'ma cuentya ji'i chalyuu re, pana ná jlya ti' ma cha' bi'. ¿Ñi'ya caca cha' jlya ti' ma jna' si chcui' na' lo'o ma scaa cha' nu ntsu'u ji'i ycu' Ndyosi nu laca loo? —nacui Jesús ji'i Nicodemo—.

¹³ 'Bilya tsaa ni tsaca ñati ca slo ycu' Ndyosi. Sca ti na' nu nda ycu' Ndyosi 'na lijyaa cha' caca na' ñati, cua ndya'a na' cajua, cha' cajua laca tyi na'.

¹⁴ Lo'o nguti'i jyo'o Moisés nde nati' btyi bi' cua sa'ni la, ngusicua yu ji'i sca cuaña chcuá nu ndacui chu' yaca cha' ña'a ngu' cuaña bi', cha' caca jo'o ji'i quicha nu ntsu'u ji'i ngu' bi' —nacui Jesús—. Ñi'ya nu ngusicua ji'i cuaña bi', jua'a nga'a cha' sicua ngu' jna' lo crusi, na' nu lijyaa cha' caca na' ñati.

¹⁵ Lo'o li' cua ña'a ca cu'ma nu xñi ma cha' jna', li' caja chalyuu tso'o ji'i ma, chalyuu nu ná nga'a cha' tye —nacui Jesús ji'i Nicodemo—.

Ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ñati

¹⁶ 'Ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i ñati chalyuu, bi' cha' cua nda ycu' Ni jna' nu laca Sñi' ycu' ca Ni lijya na' chalyuu. Ná tsaa ñati ca bilyaa si xñi ngu' cha' jna', nu laca sca ti Sñi' ycu' Ndyosi; caja chalyuu tso'o ji'i ngu' bi', chalyuu nu ná nga'a cha' tye —nacui Jesús—.

¹⁷ Si'i cha' sta ycu' Ndyosi Sti na' qui'ya ji'i ñati chalyuu nda Ni jna' lijya na' chalyuu, na cua lijya na' cha' cuityi na' qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati chalyuu; bi' cha' cua nda Ni jna' lijya na' —nacui Jesús—.

¹⁸ 'Ná xcube' ycu' Ndyosi ji'i cua ña'a ca ñati nu xñi cha' jna'. Cua ngua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati nu ná nxñi cha' jna', cha' xcube' Ni ji'i ngu', cha' ná ntaja'a ngu' jlya ti' ngu' jna' cha' laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi —nacui Jesús—.

¹⁹ Na cua nda ycu' Ndyosi xee lijya lo yuu, pana ná ntaja'a ñati chalyuu tyi'i su xee bi'. Ntsu'u tsa ngu' nu ndiya la ti' tyi'i ngu' su talya ña'a, cha' xña'a tsa ngu' bi'; bi' cha' ntsu'u qui'ya nu ngusta Ni ji'i ngu' bi'.

²⁰ Ná nti' nu ñati xña'a bi' cha' ta ycu' Ndyosi xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ngu'. Tyijyu' ti ndya'a ngu' bi' su ná ña'a xa' ñati

ji'i ngu', xqui'ya cha' xcui' cha' cuxi ndu'ni ngu' bi' —nacui Jesús—.

²¹ Ñati nu xñi lcaa cha' liñi nu nda Ni lo'o ñati ni, nda ycui' Ndyosi xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ngu' bi'. Ndi'i ngu' su xee bi', cha' taca ca jlo ti' xa' ñati cha' ndyu'ni ngu' bi' cua ña'a ca cña nu nclyo ycui' Ndyosi ji'i ngu'.

Xa' nda Juan Bautista cha' ji'i Jesús lo'o ñati

²² Tiya' la li' ndyaa Jesús, ndyaa lo'o ñati nu ndyaca tsa'a ji'i yu, nguti'i ngu' xi nde loyuu su cuentya Judea. Ntyucuatya Jesús ji'i ngu' ca bi'.

²³ Lo'o jua'a nga'a Juan cacua ti, cha' lo'o tya ntyucuatya Juan ji'i ngu'. Sca se'i su naa Enón, ca bi' ngutu Juan, cacua ti ji'i sca se'i su naa Salim. Ca bi' ntyucuatya ji'i ngu' cha' ca bi' ntsu'u tsa hitya. Ndyaa tsa ngu' cha' tyucuatya ji'i ngu'.

²⁴ Tya lyiji su'ba ngu' ji'i Juan ne' chcuá tyempo bi'.

²⁵ Lo'o li' nda xi ngu' judío cha' cusu lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Juan; nguxlyú ngu' cha' hichu' tya'a ngu' ñi'ya nu tso'o la cua'ni ngu' cha' caca lubii cresiya ji'i ngu' cuentya ji'i ycui' Ndyosi.

²⁶ Bi' cha' yaa ngu' slo Juan cha' chcu' ngu' lo'o:

—Mstru —nacui ngu'—, nu ñati nu yaa slo nu'u nde chaca tsu' sta'a Jordán tya tsubi' la, la cui' nu nacui nu'u cha' loo la laca ycui' yu, cua ndyalaa yu bi' ntyucuatya yu ji'i ñati nde tsu' re juani. Ndyaa tsa ngu' slo.

²⁷ Li' nguxacui Juan cha' ji'i ngu' bi':

—Tsa lo cua ti cña nchca ji'i scaa na cua'ni na, tsa ña'a nu nda ycui' Ndyosi chacuayá' cua'ni scaa na —nacui—.

²⁸ Cua ndyuna ma ñi'ya nu ni na' ji'i ma tsubi' ti, cha' si'i na' laca Cristo, nu ñati tlyu nu cua caa ti chalyuu. Cua laca ti cña ntsu'u jna' cha' yala la ngutu'u tucua na' loyuu re cha' quiñi tyucui su caa ycui' —nacui Juan—.

²⁹ Ñi'ya nu laca lo'o ngujui clyo'o ngu', sca ti nu cutsii bi' ngujui clyo'o lo'o nu cuxii; pana lcaa tya'a tso'o cutsii nu ndi'i ca bi', tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu'. Ñi'ya lo'o chaa ti' ngu' ndi'i ngu' lo'o ngujui clyo'o

ngu', jua'a na' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' ña'a na' ji'i ngu' nu ndya'a lo'o Jesús —nacui Juan—.

³⁰ Lo'o jua'a caca tlyu la ycui' yu, sube la nscua cha' caca na' li'.

Nde slo ycui' Ndyosi ngutu'u Jesús

³¹ Loo la laca ycui' Cristo cha' ngutu'u yu nde cua ca su ntucua ycui' Ndyosi, yaa yu nde chalyuu. Pana nu Juan ni, sñi' sca ñati chalyuu ngua bi'; nde chalyuu ntsu'u tyi, nchcui' ñi'ya nu nchcui' ñati ti. Nu Jesucristo ni, yaa yu bi' nde cua ca su ndi'i ycui' Ndyosi,

³² nda yu cha' liñi lo'o na cuentya ji'i lcaa na nu cua na'a yu, lcaa cha' nu cua ndyuna yu ca bi'. Pana ná ntaja'a ñati xñi cha' nu nda yu lo'o ngu'.

³³ Si taquiya' na ji'i cha' nu nda Jesús, li' ndu'ni na lo'o tya'a na cha' liñi tsa laca cha' nu nda ycui' Ndyosi lo'o na.

³⁴ Nda Ni ji'i nu Jesucristo bi' yaa chalyuu, lo'o jua'a xcui' cha' ji'i ycui' Ndyosi nda yu lo'o na xqui'ya Xtyi'i ycui' Ndyosi. Lo'o ycui' Ndyosi ni, ná ntsu'u cha' tye cha' ta Ni Xtyi'i ycui' Ni ji'na.

³⁵ Ntsu'u tsa tyiquee ycui' Ndyosi Sti yu ña'a Ni ji'i Sñi' Ni, la cui' Jesús bi'; lo'o jua'a lcaa chacuayá' nu ntsu'u ji'i ycui' Ni, la cui' ti cua nda Ni ji'i Sñi' Ni liya.

³⁶ Lo'o xñi ñati cha' ji'i Jesús, Sñi' ycui' Ndyosi, ná nga'a cha' tye chalyuu tso'o nu ta Ni ji'i ngu' bi'. Pana ñati nu ná taquiya' tsiya' ti ji'i cha' nu nchcui' Jesús, ná ta Ni chalyuu tso'o ji'i ngu' bi'; xcube' tsa Ni ji'i ngu' bi' li'.

4

Nu cuna'a ngu' Samaria

¹ Lo'o li' ndyuna ngu' fariseo, nda ngu' cuentya cha' quiña'a la ñati ndya'a lo'o Jesús cha' caca tsa'a ngu' ji'i yu, jua'a ntyucuatya yu ji'i ngu'; xti la ngu' ndi'i nu ndyaca tsa'a ji'i Juan.

² Pana si'i ycui' Jesús nu ntyucuatya ji'i ngu' bi'; nu ngu' cuañi' nu ndyaca tsa'a ji'i, bi' laca nu ntyucuatya ji'i ngu'.

³ Nu lo'o ngua cuayá' ti' Jesús cha' cua ndyuna ngu' fariseo cha' bi', li' ndu'u yu nde loyuu su cuentya Judea, ndyaa yu

chaca quiya' ca loyuu su cuentya Galilea bi' li'.

⁴ Nu lo'o ndyaa Jesús tyucuij, nteje tacui yu nde loyuu su cuentya Samaria.

⁵ Li' ndyalaa yu quichij Sicar, sca quichij su ndi'ij ngu' Samaria. Ndi'ij quichij bi' lo yuu nu nda jyo'o Jacob jil'ij jyo'o José sñi'.

⁶ Ca bi' ndu sca tyuu pilya nu nacuij ngu' cha' tyuu jil'ij jyo'o Jacob laca bi'. Nde hora ngua li', lo'o jua'a ngua cña' tsa Jesús tyucuij. Li' ndyaa tucua yu to' tyuu bi'.

⁷⁻⁸ Cua ndyaa ngu' nu ndyaca tsa'a jil'ij lquichij, ndyaa ngu' cui'ya ngu' na cacu ngu'. Lo'o li' yaa sca nu cuna'a ngu' Samaria yaa qui'ya hitya.

—¿Ha ná ta xi hitya co'o na'? —nacuij Jesús jil'ij nu cuna'a bi'.

⁹ —Ngu' judío laca nu'u —nacuij nu cuna'a bi'—, lo'o na', ngu' Samaria laca na'. ¿Ni cha' laca ndijña nu'u hitya jna' cha' co'o nu'u? —nacuij nu cuna'a bi'.

Nacuij jua'a cha' ná ntsu'u cha' jil'ij ngu' Samaria lo'o ngu' judío tyempo bi'.

¹⁰ Li' nguxacuij Jesús cha' jil'ij nu cuna'a bi':

—¿Ha ná jlo ca ti' nu'u ña'a cha' tso'o nu nda ycu' Ndyosi jil'ij ñati'? —nacuij Jesús—. Si jlo ca ti' nu'u tilaca laca nu ngüijña hitya co'o jinu'u, ná tyiquee' chcu' nu'u lo'o na' cha' ta na' hitya co'o ycu' nu'u li' —nacuij—, lo'o li' ta na' hitya co'o nu'u nu chañi ca cha' cua'ni cu'ú cresiya jinu'u.

¹¹ —Cusu' —nacuij nu cuna'a bi' jil'ij Jesús—, qui'ñi tsa tyuu re; ná lo'o cubeta jinu'u —nacuij—. ¿Ñi'ya caca culo nu'u hitya cha' cua'ni cu'ú nu'u 'na? —nacuij—.

¹² ¿Ha tlyu la nu'u que jyo'o cusu' Jacob jil'ij na nu nda tyuu re jil'ij ya? —nacuij—. Ndyi'yu jyo'o bi' hitya tyuu re, lo'o jua'a ndyi'yu sñi' yu, lo'o scu' ngu' ndyi'yu hitya re.

¹³ —Lo'o co'o ngu' hitya tyuu re —nacuij Jesús—, xa' tyucua nguityi ngu' tiya' la —nacuij yu—.

¹⁴ Lo'o co'o ngu' hitya nu ta na', nga'aa tyucua nguityi ngu' tsiya' ti li' —nacuij—. Ta na' sca lo hitya co'o ngu' nu cua'ni cu'ú cresiya jil'ij ngu'. Ndi'ya laca bi': ñi'ya si laca sca suu hitya nde ne' cresiya jil'ij ngu', jua'a ná nga'a cha' tye chalyuu jil'ij ngu' li'.

¹⁵ Li' nguxacuij nu cuna'a bi' cha' jil'ij Jesús:

—Ta clya nu'u hitya bi' co'o na', cusu' —nacuij—, cha' nga'aa tyucua nguityi na', cha' nga'aa ta cña 'na cha' caa qui'ya na' hitya ca nde.

¹⁶ Li' nchcuij Jesús lo'o nu cuna'a bi':

—Yaa clya nu'u yaaqui'ya jil'ij clyo'o cha' caa ca nde.

¹⁷ —Ná ntsu'u clyo'o na' —nacuij nu cuna'a bi' li'.

—Liñi nchcuij nu'u lo'o na' cha' ná ntsu'u clyo'o nu'u —nacuij Jesús li'—.

¹⁸ Cua ca'yu quiya' ngujui clyo'o nu'u sa'ni la, lo'o jua'a si'i clyo'o laca nu qui'yu nu nga'a lo'o nu'u juani —nacuij—. Liñi tsa cha' nu nchcuij nu'u lo'o na'.

¹⁹ —Cusu' —nacuij nu cuna'a bi'—, cua ngua cuayá' ti' na' juani cha' tii tsa nu'u; sca nu laca tu'ba jil'ij ycu' Ndyosi cha' nchcuij Ni lo'o ñati laca nu'u —nacuij—.

²⁰ Ca'ya cua cua ni, tacati tsa ca'ya cua cua jil'ij jyo'o cusu' jil'ij ya, cha' nde bi' ti ngua'ni tlyu ngu' jyo'o bi' jil'ij ycu' Ndyosi; pana xa' cha' nti' cu'ma ngu' judío, cha' nacuij ma cha' ntsu'u cha' cua'ni tlyu na jil'ij ycu' Ndyosi sca ti ca ne' laa tlyu ca Jerusalén.

²¹ —Cua'a jyaca nu'u jna' —nacuij Jesús jil'ij nu cuna'a bi'—, Cua ngulala ti tyempo cha' nga'aa cua'ni tlyu ma jil'ij ycu' Ndyosi nde ca'ya tacati cua, ni si'i ca quichij Jerusalén —nacuij—.

²² Cu'ma ngu' Samaria ni, lo'o ndu'ni tlyu ma jil'ij ycu' Ndyosi ná nslo ma ti jil'ij ndu'ni tlyu ma; pana ngu' judío cuare, nslo ya ti jil'ij ndu'ni tlyu ya, cha' sca ngu' quichij tyi ya laca nu ñati tlyu nu cua'ni lyaá jil'ij lcaa ñati —nacuij Jesús jil'ij nu cuna'a bi'—.

²³ Cua ngulala ti hora, cua la cui' hora ndyaca juani, cha' cua'ni tlyu ma jil'ij ycu' Ndyosi tyucui tyiquee ma. Lo'o jua'a xtyucua Xtyi'i ycu' Ni jil'ij ma li', cha' jua'a nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni na lo'o cua'ni tlyu na jil'ij Ni.

²⁴ Ná taca ña'a na jil'ij ycu' Ndyosi; ñi'ya laca sca xee nu tso'o tsa ntyiji'ij lijya, jua'a laca ycu' Ndyosi. Ñati nu chañi cha' nti' ngu' cua'ni tlyu ngu' jil'ij ycu' Ni, nga'a cha' cua'ni tlyu ngu' jil'ij Ni tyucui tyiquee ngu'; xtyucua Xtyi'i ycu' Ndyosi jil'ij ngu' bi' li'.

25 Lo'o li' nguxtyacui nu cuna'a bi' cha' lo'o Jesús chaca quiya':

—Nda na' cuentya cha' cua caa ti sca ñati tlyu nu ta ycu' Ndyosi ji'i cha' caa chalyuu, nu caca naa Cristo —nacu'—. Lo'o caa yu bi', li' culu'u liñi yu lcaa cha' tucui ji'na.

26 Li' nacui Jesús ji'i nu cuna'a bi':

—La cui' bi' laca na' nu nchcui' lo'o nu'u juani.

27 Li' xa' yaa ñati nu ndyaca tsa'a ji'i, ndube tsa ti' ngu' cha' ntucua Jesús ndya cha' lo'o sca nu cuna'a. Pana ná nchcuane ngu' ji'i nu cusu' bi': ¿Ni cha' nti' nu cuna'a cua lo'o nu'u? ¿Ni cha' nda nu'u lo'o nu cuna'a cua?

28 Li' ngusta nu cuna'a bi' te'i hitya lo yuu, ngutu'u ndyaa lquichi; ndyaa cho' ndyaa ndacha' cho' ji'i ngu' quichi cha' tsa' ngu' tsa' na'a ngu' ji'i Jesús.

29 —Cajua ti ndu sca ñati nu tii tsa —nacu' nu cuna'a bi'—. Lcua ti lo cña nu ngua'ni na' yaa na' chalyuu, lcaa cha' bi' cua ndacha' nu cusu' bi' jna'. ¿Ha bi' nu laca Cristo nu ñati tlyu nu cua caa ti, nti' cu'ma?

30 Li' ngutu'u ngu' ndyaa ngu' ca su ntu-cua Jesús.

31 Laja li' ndu ñati nu ndyaca tsa'a ji'i, tya'na nchcui' ngu' lo'o Jesús cha' cacu yu xi tyaja.

—Mstru —nacu' ngu'—, cacu nu'u xi.

32 —Cua nguaala' ti' na' —nacu' Jesús li'—. Cua ntsu'u xi na ndyacu na' re nu ná nslo ma ji'i.

33 Li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o tya'a ngu':

—¿Ha yaa ngu' yaa lo'o ngu' na cacu yu? —nacu' ngu'.

34 Ndi'ya nacui Jesús ji'i ngu' bi' li':

—Lo'o ndu'ni na' cña ji'i ycu' Ndyosi Sti na', li' ndyaala' ti' na' ñi'ya si cua ndyacu na', ñi'ya si cua ndyo'o na' hitya —nacu' yu—. Nga'a cha' cua'ni tye na' cña nu nda Ni 'na lijyaa nde chalyuu —nacu'—.

35 ¿Ha ná chañi cha' nu nchcui' ngu' ndi'ya? “Lo'o caca jacua co', lo'o ti caca clacua” —nacu' Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i—. Pana chaca cha' ñacu' na' ji'i ma juani, cha' xña'a ma xi ji'i ñati quiña'a jua nu cua lijya ti slo na —nacu'—. Nti' tsa ngu' bi' cuna ngu' cha' nu chcu' na' lo'o ngu'.

Ñi'ya laca sca xtya nu tso'o tsa ndyatsi, cha' cua ngulala ti caca clacua, jua'a laca ngu' bi'.

36 Caja xcaya' msu 'na nu cua'ni clacua bi', ni ná nga'a cha' tye cña nu cua'ni msu bi'. Lo'o li' stu'ba ti caca chaa ti' ngu' bi' lo'o ngu' nu cua ngusañi si'yu, la cui' ñati nu ngusañi cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi lcaa su ndi'i ñati tya clyo la; stu'ba ti caca chaa ti' ngu' bi' lo'o ñati nu cua na'a lo'o ndyatí ca cha' bi' ne' cresiya ji'i ngu' —nacu' Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i—.

37 Chañi laca cha' nu nchcui' ngu': “Tsaca laca nu ndyataa nscua', chaca laca nu cua'ni clacua”.

38 Nu cu'ma ni, cua ngulo na' cña ji'i ma —nacu' Jesús—, cha' tsa ma cua'ni tye ma sca cña nu bilya cua'ni ma, cha' tyaa ma tyaa lo'o ma ji'i ñati ca slo na', cua ña'a ca ñati nu xñi cha' 'na. Xa' ñati cua ngua'ni cña bi' yala la, lo'o juani ña'a ma ñi'ya nu ndu'u tucua cña nu ngua'ni ngu' tya li'.

39 Lo'o jua'a tyu tya'a ngu' Samaria, ngu' ca tyi ni, cua ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús xqui'ya cha' nu nda nu cuna'a bi' lo'o ngu': “Lcua ti lo cña nu ngua'ni na' yaa na' chalyuu, lcaa cha' bi' nchcui' nu cusu' bi' lo'o na'”, nacui nu cuna'a bi' ji'i ngu'.

40 Lo'o li' ndyalaa ngu' Samaria bi' ca su ntucua Jesús, tya'na nchcui' ngu' lo'o Jesús cha' tyanu la xi quichi tyi ngu'. Bi' cha' ndyanu Jesús ca bi' tya tyucuaa tsá li'.

41 Lo'o ndyuna la ngu' cha' nu nda ycu' Jesús lo'o ngu', cua quiña'a la ngu' ngusñi ngu' cha' ji'i yu.

42 Li' nacui ngu' bi' ji'i nu cuna'a bi':

—Si'i xqui'ya nu'u ngusñi ya cha' ji'i yu juani. Na cua nchcui' ycu' yu lo'o ya, bi' cha' jlya ti' ya cha' nu nchcui' yu; cua nda ya cuentya cha' chañi cha' laca nu cusu' re Cristo, nu ñati tlyu nu cua caa ti cha' cua'ni lyaá ji'i lcaa ñati chalyuu.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sñi' ngu' laca cña

43 Lo'o ndu'u scua tucua tsá bi', li' ngutu'u Jesús loyuu su cuentya Samaria ndyaa nde loyuu su cuentya Galilea.

44 Cua nacui yu cha' nga'aa ndu'ni chi ngu' loo ñati tya'a quichi tyi ngu', si ta ñati bi' cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu'; bi' cha' ndyaa yu nde Galilea chaca quiya'.

45 Lo'o cua ndyalaa yu nde loyuu bi', tso'o tsa nchcui' ngu' Galilea lo'o. Cua na'a ngu' bi' lcaa cña tonu nu ngua'ni Jesús nu lo'o ndyaa yu ta'a quichì Jerusalén bi', cha' lo'o ngu' bi' ndyaa ngu' ta'a.

46 Lo'o li' xa' ndyaa Jesús ca quichì Caná loyuu su cuentya Galilea chaca quiya'; quichì bi' ngua su ngüiñá Jesús vino lo'o hitya ti, cha' co'o ngu' nu nguti'ì ta'a bi'. Ca bi' ntsu'u sca ñati tlyu nu ndya'a ne' xña jì'ì rey, pana quicha tsa sñi' ntsiya ca to' tyi nu cusu' bi' nde quichì Capernaum.

47 Lo'o cua ndyuna nu laca cña bi', cha' ngutu'u Jesús loyuu su cuentya Judea ndyalaa yu sca quichì cacua ti su ndi'ì nu cusu' bi', la cui' nde loyuu su cuentya Galilea, li' ndyaa nu cusu' bi' slo Jesús. Ndiñña tsa cha' clyu ti' jì'ì Jesús cha' tsa yu quichì tyi nu cusu' bi', cha' tsa yu cua'ni yu jo'o jì'ì nu piti quicha bi', cha' cua cajaa ti.

48 —¿Ni jacua' jlyu ti' ma jì'ì ycuì' Ndyosi? —nacui' Jesús jì'ì nu cusu' bi' li'—. ¿Ha ná jlyu ti' ma cha' caca cua'ni Ni cña si ná lo'o cua'ni na' sca cña tonu cha' ña'a cui'ya ma xi jì'ì?

49 —Cusu' —nacui' nu laca cña bi' jì'ì Jesús—, cua'ni cha' tso'o tsa nu'u to' tyi na' juani, nu lo'o bilya cajaa ti sñi' na'.

50 —Tyaa nu'u ca to' tyi —nacui' Jesús jì'ì—, ca tso'o sñi' nu'u jua'a ti. Ná cajaa bi'.

Jlyu ti' nu laca cña bi' cha' nu nchcui' Jesús lo'o. Li' ngutu'u nu cusu' bi' ndyaa quichì tyi.

51 Tyucui' bi' su ngxtyu'u ndyaa, ndy-acua tya'a lo'o msu jì'ì:

—Tya lu'ú sñi' nu'u, cusu' —nacui' msu jì'ì—. Nga'aa cajaa bi' juani.

52 —¿Ni hora ngua tso'o la sñi' na'? —nchcuane nu laca cña bi' jì'ì msu li'.

—Tya la caa, hora cua tsaca nde ngusii, li' ndyu'u tyique' jì'ì —nacui' msu jì'ì.

53 Li' ngua cuayá' ti' sti nu piti bi', cha' la cui' hora lo'o nchcui' Jesús lo'o cha' tyaca tso'o sñi', la cui' hora bi' ngua tso'o sñi'. Li' jlyu ti' nu cusu' jì'ì Jesús, lo'o jua'a jlyu ti' lcaa ngu' nu ndi'ì ca to'ni'ì jì'ì.

54 Cua ngua tucua quiya' nu ngua'ni Jesús sca cña tonu cuentya jì'ì ycuì' Ndyosi

nde loyuu su cuentya Galilea bi', tya lo'o ngxtyu'u yu nde Galilea.

5

Ngu' nu nchcu' tyucui' nu ntsiya to' tayu'

1 Chaca yija lo'o ngua ta'a nde Jerusalén cuentya jì'ì ngu' judío, ndyaa Jesús ta'a chaca quiya' li'.

2 Nde Jerusalén bi' ntsu'u sca to' lo'o quichì su naa to' lo'o jì'ì xlyá'. Ca bi' nscua sca tayu' piti, Betesda naa tayu' bi' cha'cña jì'ì ngu' judío bi'.

3 Tyi'ì ca to' tayu' piti bi' ndacui' ca'yu tya'a corredor su ndi'ì quiña'a tsa ngu' quicha; nu cuityi', nu cu' quiya', nu nchcu' tyucui', ndi'ì ngu' ca bi' ntajatya ngu' ña'a cuayá' nu quiña lo hitya tayu' bi'.

4 Nda ti' ngu' quichì bi', cha' tyijyu' ndacui' cuayá' ti nda'ya sca xa jì'ì ycuì' Ndyosi nu yaa nde cua, ndyaa ne' hitya tayu' bi', cha' xquiña lo hitya bi'; nu quicha nu ndyaa yala la ndyaata chcu to' hitya bi' lo'o nguiña ca ti lo hitya, bi' laca nu ndyaca tso'o jì'ì cua ña'a ca quicha nu ntsu'u jì'ì, nacui' ngu'.

5 Cua ntsiya sca nu quicha quiya' ca bi'; cua calaa tyii ntucua snu' yija ntsiya quicha.

6 Lo'o na'a Jesús jì'ì nu quicha bi' ca su ntsiya, li' ngua cuayá' ti' yu cha' cua sa'ni ntsiya. Li' nchcuane Jesús jì'ì nu quicha bi' si chañi cha' nti' tyaca tso'o.

7 —Cusu' —nacui' jì'ì Jesús—, ná tucui' ntsu'u 'na nu caca xtyucua xi 'na cha' tsa lo'o 'na to' hitya lo'o nguiña lo hitya bi'. Ndatu ca na' lo'o yala la ndyaa xi xa' ñati lo tayu' cua.

8 —Tyatu clyu nu'u juani —nacui' Jesús li'—, xcu' late' cua hì lo'o jaa' cua, tyaa lo'o jì'ì to' tyi.

9 Lo'o li' jua'a ngua, hora ti ndyaca tso'o nu quicha bi'. Li' nguxana ndu'u ta'a, ndyaa lo'o jì'ì jaa' jì'ì. Tsá saru ngua li'. Tacati tsa tsá bi' jì'ì ngu' judío, nga'aa ndu'ni ngu' cña li'.

10 Bi' cha' nchcui' nu ngu' judío bi' lo'o nu ngua quicha bi':

—Tsá nu ndi'ì cña' ngu' laca juani —nacui' ngu' bi' jì'ì—. Ná ntsu'u chacuayá'

jinu'u tsiya' ti cha' tya'a lo'o ji'i jaa' cua hi juani.

11 Li' ngxuatyacui nu ngua quicha cha' lo'o ngu':

—Nu ngua'ni jo'o 'na, bi' laca nu ngulo cña 'na cha' tya'a na' tyaa lo'u ji'i jaa' re toni'i 'na li' —nacui.

12 —¿Tilaca ngulo cña hi cha' tyaa lo'o ji'i jaa' cua hi? —nacui ngu' bi'.

13 Ná jlo ti' nu ngua quicha quiya' bi' tilaca ngua'ni jo'o ji'i. Nguti'i tsa ngu' ca bi', lo'o ná tucui na'a ji'i Jesús lo'o ngutu'u ndyaa.

14 Ca ngusij la xa' ndyacia tya'a Jesús lo'o nu ngua quicha bi' lo'o ndya'a yu ne' laa. Li' nacui Jesús ji'i:

—Cua ndyaca tso'o nu'u juani —nacui yu—, bi' cha' xtyanu nu'u tyucuii cuxi cua hi cha' nga'aa tyacua xa' quicha tlyu la hi.

15 Ndyaa nu ngua quicha bi' li', ndyaa ndacha' ji'i ngu' judío bi', cha' Jesús naa nu ngua'ni cha' ndyaca tso'o.

16 Ngua cuayá' ti' ngu' bi' li', cha' ngua'ni Jesús cha' tlyu lo'o nu quicha bi' tsá ta'a lo'o ndi'i cña' ngu', bi' cha' ngunasij' tsa ngu' judío bi' ji'i Jesús. Nguxana ngu' bi' ngulacua cuxi ti' ngu' ña'a ngu' ji'i yu, ngua ti' ngu' kujuii ngu' ji'i yu.

17 Pana ngxuatyacui Jesús cha' lo'o ngu' li': —Tya lyiji tye cua'ni Sti na' cña —nacui Jesús—, lo'o jua'a na', tya ndyu'ni na' cña.

18 Bi' cha' chij tsa ntsu'u tyiquee ngu' judío bi' ña'a ngu' ji'i Jesús, ntsu'u tsa ngu' bi' nu nti' kujuii ji'i Jesús li'. Ti'í ti' ngu' bi' ña'a ngu' ji'i yu, cha' ná ndaquiya' yu tsá ta'a ji'i ngu', nacui ngu'. Ná ndiya ti' ngu' tsiya' ti cha' nacui Jesús cha' ycu' Ndyosi laca Sti yu, cha' stu'ba nti' ycu' ca yu lo'o ycu' Ndyosi.

Ycu' Ndyosi Sti yu laca nu cua nda chacuayá' ji'i Jesús

19 Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' judío bi':

—Ta na' sca cha' liñi lo'o ma juani —nacui yu—. Ná sca cña caca cua'ni na' ycu' ti na', na' nu laca Sñi' ycu' Ndyosi. Ñi'ya cña nu ña'a na' cha' ndu'ni Sti na', jua'a ti cña ndu'ni na' —nacui—.

20 Ycu' Sti na' ni, ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jna', cha' Sñi' ycu' Ni laca na'

—nacui Jesús—. Lcaa cña nu ndu'ni Sti na', nclu'u Ni jna'. Lo'o jua'a tya cua'ni la Ni cña tonu nu bilya ña'a ma ji'i, cha' cube ti' ma ji'i ycu' Ni.

21 Xa' ta ycu' Ndyosi chalyuu ji'i ngu' chaca quiya', ji'i cua ña'a ca ñati nu nti' Ni cha' ta Ni chalyuu ji'i; lo'o jua'a la cui' cña ndu'ni na' nu laca Sñi' ycu' Ni, ta na' chaca chalyuu ji'i lcau ti ñati nu nti' na' cha' ta ji'i —nacui Jesús ji'i ngu'—.

22 Ná ndu'ni cuayá' Sti na' ji'i ñati chalyuu; na cua nda Ni chacuayá' jna', cha' Sñi' ycu' Ni laca, cha' cua'ni cuayá' na' ji'i lcaa ñati.

23 Cua nti' Ni cha' cua'ni chi lcaa ñati loo na' ñi'ya nu ndu'ni chi ngu' loo ycu' Ni. Pana si ná tyaja'a ñati cua'ni chi ngu' loo na' nu laca Sñi' ycu' Ni, la cui' jua'a ná taca cua'ni chi ngu' loo ycu' Ndyosi nu nda 'na lijyaa.

24 'Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o ma juani: Cua ña'a ca ñati nu taquiya' ji'i lcaa cha' nu chcu' na' lo'o ngu', lcaa ñati nu jlya ti' ji'i ycu' Ndyosi Sti na' nu nda jna' lijyaa, bi' ngu' laca nu ná nga'a cha' tye chalyuu tso'o nu ta ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi'. Ná cua'ni cuayá' Ni ji'i ngu' bi', ná nscua cha' cajaa ngu' bi'; lcaa tyempo tyi'i ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi —nacui Jesús ji'i ngu'—.

25 Lo'o jua'a ta na' chaca cha' liñi lo'o ma —nacui—. Cua ngulala ti hora, cua la cui' hora ndyalaa juani, cha' xi'ya na' nu laca Sñi' ycu' Ndyosi ji'i lcaa ñati nu ndi'i chalyuu; ñi'ya laca si na cua ngujuii ngu' laca, xqui'ya cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu'. Lo'o cuna ngu' bi' cha' nu chcu' na' lo'o ngu', li' caja chalyuu tso'o ji'i ngu', lcaa ñati nu xñi cha' jna' —nacui Jesús ji'i ngu'—.

26 Nchca ji'i ycu' Ndyosi Sti na' cua'ni cha' xtyacui cresiya ji'i ngu' cuxi bi', nchca ji'i Ni ta Ni chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu'. Lo'o jua'a stu'ba nchca jna' lo'o Sti na', cha' cua nda Sti na' chacuayá' cha' cua'ni na' jua'a —nacui Jesús—.

27 Lo'o jua'a ntsu'u chacuayá' jna' cha' cua'ni cuayá' na' ji'i ñati chalyuu, xqui'ya cha' cua lijyaa na' chalyuu laca na' ñati.

28 Ná quiña'a tsa cha' culacua ti' ma; chañi cha' tyalaa hora lo'o cañi xi'ya ycu' Ndyosi Sti na' ji'i lcaa jyo'o ca su ndi'i ngu'

nguatsi' ngu'. Li' taquiya' ngu' bi' cha' nu chcuí' Ni, tyu'u ngu' ne' cuaá tyaa ngu' mala su ntsu'u cha' tsaá ngu'.

²⁹ Ñati nu ngua tso'o cresiya jil'i ni, tyaa ngu' bi' tyi'i ngu' lo'o ycuí' Ndyosi; pana ñati nu ntsu'u cha' cuxi ji'i, tyaa ngu' bi' ca su xcube' Ni ji'i ngu', su tye tsiya' ti cha' ji'i ngu' —nacuí Jesús—.

Chañi cha' stu'ba cha' nu ntsu'u jil'i Jesús lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu

³⁰ Ná sca cña caca 'na si sca ti na' —nacuí Jesús—. Lo'o ndyu'ni cuayá' na' jil'i ñati, ndu'ni na' ñi'ya nu nacuí Sti na' 'na cha' cua'ni na'. Stu'ba ndu'ni cuayá' na' jil'i cua ña'a ca ñati, cha' ndu'ni na' ñi'ya nu nti' ycuí' Sti na' nu nda 'na lijyaa chalyuu; ná ndu'ni na' sca cha' nu nda'ya hique ti na' —nacuí Jesús li'—.

³¹ Ni si'i na ngulo hique ti na' cha' nu nchcuí' na' lo'o ma. Ná jlya ti' xa' ñati si jua'a ti chcuí' na'.

³² Ntsu'u chaca nu jlo ti' cha' liñi laca cha' nu nchcuí' na', lo'o jua'a jlo ti' na' cha' liñi nchcuí' nu bi' —nacuí—.

³³ Cua nda ma msu nu ndyaa slo nu Juan bi', lo'o chañi cha' nu nchcuí' Juan lo'o msu bi' cuentya jna'.

³⁴ Pana ná ntsu'u cha' caja sca nu chcuí' cha' liñi cuentya jna'. Na nda ti na' cha' bi' lo'o ma cha' caja ñi'ya clyaa ycuí' ma tsa bi' lo'o caca cuayá' jil'i ma slo ycuí' Ndyosi.

³⁵ Nu Juan ni —nacuí Jesús li'—, nda yu cha' jna' lo'o ngu' ñi'ya si laca yu sca xee nu ndubi tsa, nu nda xee tyi'i ca chu' su ndi'i yu bi'. Lo'o jua'a tso'o xi ngua ti' ma lo'o nchcuí' Juan lo'o ma li' —nacuí—.

³⁶ Pana xti ti cha' 'na nchcuí' Juan lo'o ma; cua quiña'a la cha' caca ña'a ma juani cuentya jna', nu lo'o ña'a ma cña tonu nu nda Sti na' 'na cha' cua'ni na'. Tya cua'ni na' cña bi' ña'a cuayá' tye bi'. Xqui'ya cña bi' caca cuayá' ti' ma cha' ycuí' Sti na' ngulo cña jna' cha' caa na' nde chalyuu re —nacuí Jesús—.

³⁷ Jua'a ngulu'u liñi Sti na' cha' 'na jil'i ma, cha' la cui' Sti na' laca nu cua nda jna' lijyaa. Lo'o cu'ma ni, bilya cuna ma cha' nu nchcuí' Ni, bilya ña'a ma jil'i ycuí' Ni.

³⁸ Ná ndyanu cha' nu nchcuí' Sti na' ne' cresiya jil'i ma, cha' ná jlya ti' ma jna' cha'

laca na' Sñi' ycuí' Ndyosi nu cua nda Ni 'na lijyaa chalyuu —nacuí—.

³⁹ Lcaa tsa nchcuí' tsa ma lo quityi cusu' jil'i ycuí' Ndyosi; nti' ma cha' lo'o chcuí' ma lo quityi bi', li' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jil'i ma. Chañi cha' nu nscua lo quityi bi', jua'a taca tyuloo ñati jna' lo'o chcuí' ngu' lo quityi bi'.

⁴⁰ Pana ná ntaja'a ma jña ma chalyuu tso'o bi' jna'.

⁴¹ 'Si'i na nti' na' cha' cua'ni chi ñati loo na' —nacuí Jesús jil'i ngu'—.

⁴² Pana cu'ma ni, jlo ti' na' cha' xa' ña'a ndu'ni cu'ma, xqui'ya cha' ná ntsu'u tyiquee ma tsiya' ti jil'i ycuí' Ndyosi Sti na'.

⁴³ Cua nda ycuí' Ndyosi 'na lijyaa na' cha' cua'ni na' cña jil'i Ni, pana ná ndaca'a jyaca ma jil'i cha' nu nchcuí' na' lo'o ma. Si caa xa' ñati nu cua'ni cña jil'i ycuí' ca ti ngu', hora ti xni ma cha' jil'i ngu' bi' li'.

⁴⁴ Bi' cha' ná caja ñi'ya caca xñi ma cha' jil'i ycuí' Ndyosi —nacuí Jesús—. Ndulo cha' jil'i ma cha' tso'o ti chcuí' ñati jil'i ma, pana ná ndulo cha' jil'i ma cha' tso'o ti cua'ni ycuí' Ndyosi lo'o ma.

⁴⁵ Si'i na' nu sta qui'ya jil'i ma slo ycuí' Ndyosi —nacuí Jesús jil'i ngu'—. Cua laca nscua qui'ya jil'i ma xqui'ya cha' nu cua nda jyo'o Moisés lo'o ma nu ngua tya sa'ni bi', la cui' cha' nu jlya tsa ti' ma jil'i, nacuí ma.

⁴⁶ Yala ti xñi ma cha' jna' si chañi cha' ngusñi ma cha' nu nda jyo'o Moisés bi' lo'o ma —nacuí Jesús li'—. Cha' jna' nguscua jyo'o bi' lo quityi bi',

⁴⁷ pana ná ngusñi ma tsiya' ti cha' nu nguscua jyo'o bi'. Lo'o jua'a ¿ñi'ya cua'ni ma cha' xñi ma cha' nu chcuí' na' lo'o ma lacua?

6

Nda Jesús na ndyacu ca'yu mil tya'a ñati

¹ Tiya' la li' ndu'u Jesús ndyaa nde chaca tsu' tayu' Galilea, la cui' tayu' Tiberias naa tayu' bi'.

² Tsa tlyu ti ndyaa lca'a quiña'a ñati jil'i yu, bi' ñati laca nu cua na'a cña tonu nu ngua'ni yu lo'o ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' quicha.

³ Li' ndyaa Jesús sca lo cuatij, ndyaa tu-cua xi ca bi' lo'o ñati nu ndyaca tsa'a jil'i.

⁴ Cua ngulala ti ta'a pascua ngua bi' li', ta'a tlyu ji'i ngu' judío.

⁵ Lo'o li' na'a Jesús cha' tsa tlyu ti ndyalaa quiña'a tsa ñati ca su ntucua ycuí'. Li' nchcuane yu ji'i Felipe:

—¿Macala cui'ya na tyaja cha' cacu ñati quiña'a cua? —nacui Jesús.

⁶ Jlo ti' Jesús ñi'ya cua cua'ni ti ycuí', pana cua nti' yu cua'ni cuayá' yu ji'i Felipe ñi'ya ña'a cua'ni nu Felipe bi'.

⁷ Lo'o li' nguxacui Felipe cha' ji'i yu:

—Ná tyu'u scua tucua mil paxu cha' cui'ya na na cacu lcaa ngu' re, masi xca ti caja xi cacu scaa ngu' —nacui.

⁸ Pana ndu sca yu nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús, nu naa Andrés, tya'a ngula Simón Pedro laca bi'. Nhcui' Andrés lo'o Jesús li':

⁹ —Ndu sca nu piti qui'yu re —nacui Andrés—, lo'o xi ca'yu tya'a xlyá teje' ji'i, lo'o tucua tya'a cualya sube ji'i —nacui—. Pana ná tyu'u scua cha' bi' cha' cacu ñati quiña'a re —nacui Andrés ji'i Jesús.

¹⁰ —Chcui' ma xi lo'o ñati quiña'a cua cha' tyaca'a ngu' xi lo yuu —nacui Jesús li'.

Sii xi loyuu su tso'o bi' lo'o quiña'a tsa quii sube ndi'i ca bi'. Ca'yu mil tya'a ngu' qui'yu ti nguti'i tsa bi', nu nguti'i lo quii bi'.

¹¹ Lo'o li' ndaya' Jesús ji'i xlyá bi', ndya yu xlyá'be ji'i ycuí' Ndyosi cha' cua nda Ni na cacu ngu'. Li' ngusa'be Jesús xlyá bi', nda yu ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, lo'o ngu' bi' laca nu ndacha xlyá ji'i ngu' quiña'a bi' ca su ndi'i ngu'. Lo'o cualya bi' nda Jesús cacu ngu'. Li' ndyacu ngu' ña'a cuayá' nu nguaala' ti' lcaa ngu'.

¹² Lo'o cua ndye ndyacu ngu', li' nhcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i chaca quiya':

—Xuti'i ma lcaa yu'be nu ndyanu su ndyacu ngu' jua cha' ná chcuna' bi' —nacui yu.

¹³ Jua'a ngua'ni ngu' li', lo'o ndyanu tii tyucuaa tya'a chcubi ngutsa'a ntsu'u xlyá yu'be bi', yu'be nu ndyanu su ndyacu ngu'.

¹⁴ Lo'o cua na'a ngu' cña tonu nu ngua'ni ca Jesús, li' nacui ngu':

—Chañi cha' yu jua laca nu cusu' nu chcui' cha' ji'i ycuí' Ndyosi lo'o na, nu cua tyu'u tucua ti nde chalyuu.

¹⁵ Hora ti ngua tii Jesús cha' ngua ti' ngu' taya' ngu' ji'i, cha' tsa lo'o ngu' ji'i cha'

caca yu rey nu caca loo ji'i ngu'. Bi' cha' ndu'utsu' Jesús ndyaa cuaana ti nde ca'ya, ndyaa yu sca ti yu.

Ndya'a Jesús lo hitya tayu'

¹⁶ Cua ndyaa cuichaa li', lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i ni, cua ndyaa ngu' nde to' tayu' chaca quiya'.

¹⁷ Ndyatí ngu' ne' yaca ni'i cha' xa' xtyuu ngu', cha' tyu'u ngu' nde chaca tsu' tayu', cha' tyalaa ngu' ca quichi Capernaum chaca quiya', ngua ti' ngu'. Cua ngua talya li', pana bilya tyalaa Jesús su ndi'i ngu'.

¹⁸ Lye tsa nchca cui'i lo hitya tayu' bi', hasta ndyatú clyoo'.

¹⁹ Cua ndyaa lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yaca ni'i ji'i ngu' xi ca'yu scua kilómetro cuayá' tyijyu', li' na'a ngu' cha' lijya Jesús su ndi'i ngu'; cuayá' lo ti hitya ndya'a yu lijya yu lo hitya. Ndyutsii tsa ngu' lo'o na'a ngu' ji'i yu.

²⁰ Bi' cha' hora ti nhcui' Jesús lo'o ngu':

—Ná cutsii ma, na' laca re —nacui.

²¹ Tso'o tsa ngua ti' ngu' cha' ndyatí Jesús ne' yaca ni'i bi'. Lo'o li' yala ti ngutu'u yaca ni'i chaca tsu' tayu' bi'.

Lijya lca'a ngu' ji'i Jesús

²² Ca chaca tsa li', tya ndi'i ñati tsa tlyu ti la cui' ca to' tayu' bi'. Sca ti yaca ni'i bi' na'a ngu' ngutacui to' hitya ngusii la caa, pana jlo ti' ngu' cha' ná ndyaa Jesús ne' yaca ni'i bi' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i; ycuí' ti ngu' ndyaa ngu'.

²³ Lo'o li' ngulaa xi xa' la yaca ni'i nu ngutu'u nde quichi Tiberias, ndyacu to' hitya cacua ti su ndyacu ngu' xlyá nu cua nda ycuí' nu Xu'na na xlyá'be ji'i ycuí' Ndyosi cuentya ji'i.

²⁴ Lo'o cua ngua cuayá' ti' ngu' cha' nga'aa ndi'i Jesús to' tayu' bi', lo'o jua'a nga'aa ndi'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i ca bi', li' ndyatí ngu' ne' yaca ni'i nu ndyalaa bi', ndyaa ngu' ca quichi Capernaum ndyaana ngu' ji'i Jesús.

Sca lo tyaja nu chañi cua'ni cha' tyaala' ti' na

²⁵ Ca chaca tsu' bi' ngyacua ngu' ji'i Jesús. Lo'o ti nchcuane ngu' ji'i yu li':

—Mstru —nacui ngu'—, ¿ni hora ngutu'u nu'u lijya ti nde?

²⁶ Li' nda Jesús sca cha' lo'o ngu':

—Ndube tsa ti na' cha' cua lijya ma yaana ma jna' xqui'ya cha' nda na' xlyá nu ndyacu ma tsubi' ti —nacui—. Nguaalá' ti' ma lo'o ndyacu ma li'. Chañi cha' xqui'ya cha' bi' lijya ma yaana ma jna', si'i xqui'ya cña tonu nu ngua'ni na' cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

²⁷ Tso'o la —nacui Jesús li'—, si cua'ni cña ti' ma cha' caja sca cha' nu talo ji'i ma; chañi cha' tyaala' ti' ma li', si caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ma. Nu na cacu na ni, xty'i ti talo na bi', yala ti quiñu'u na bi'. Pana na' nu lijyaa cha' caca na' ñati, ta na' sca cha' tso'o ji'i ma nu cua'ni cha' tyaala' ti' ma, lo'o ná tye tsiya' ti cha' bi' ji'i ma —nacui—. Na cua nda ycu' Ndyosi Sti na' chacuayá' jna' cha' ta na' cha' tso'o bi' ji'i ma.

²⁸ Li' nchcuane ngu' ji'i Jesús:

—¿Ni'ya cua'ni ya lacua, cha' caca cua'ni ya cña nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni ya?

²⁹ —Ndi'ya laca cña nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni ma —nacui Jesús—. Xñi ma cha' jna', cha' na' laca Sñi' ycu' Ndyosi, cha' cua nda Ni 'na lijyaa chalyuu.

³⁰ Li' tya nchcuane la ngu' ji'i Jesús:

—¿Ñi'ya ña'a cña nu cua'ni nu'u lacua? ¿Ñi'ya ña'a cña tonu nu cua'ni nu'u cha' ña'a cui'ya ya xi ji'i, cha' xñi ya cha' jinu'u li'? —nacui ngu' ji'i Jesús—.

³¹ Cua nda ycu' Ndyosi na ndyacu jyo'o cusu' ji'na lo'o nguta'a yu'u ngu' lo nati' btyi nu ngua sa'ni li'. Ndi'ya nscua lo quityi cusu' ji'i cha' bi': “Cua nda Ni na ndyacu ngu', na nu ngutu'u ca su ntucua ycu' Ndyosi ngua'ya nde lo yuu”.

³² Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' chaca quiya':

—Liñi tsa cha' nu nchcui' na' lo'o ma juani: Ycu' Ndyosi Sti na' laca nu ta cha' tso'o nu cacu ma, la cui' cha' bi' laca nu ndyu'u nde su ndi'i ycu' Ni; si'i la cui' cha' ñi'ya nu nda jyo'o Moisés ndyacu ngu' cua sa'ni —nacui—.

³³ Juani ta Sti na' sca lo cha' tso'o nu cacu ma nu chañi cha' cua'ni cha' tyaala' ti' ma lo'o caja cha' bi' ji'i ma, ñi'ya laca lo'o ndyacu ma tyaja. Ndu'u cha' tso'o bi' ca su

ndi'i ycu' Ndyosi, lijya bi' nde lo yuu, nda bi' chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ma.

³⁴ —Cusu' —nacui ngu' ji'i Jesús—, ta clya nu'u cha' tso'o bi' cacu ya, lo'o li' cacu ya ji'i lcaa tsa.

³⁵ —Ñi'ya ndu'ni tyaja lo'o ndye ndyacu na ji'i, jua'a cua'ni na' lo'o ñati, si xñi ngu' cha' jna' —nacui Jesús li'—. Ta na' sca chalyuu ji'i ngu' su xcu' ndyaala' ti' ngu' —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—. Lo'o lcaa ñati nu tyu'u cha' ji'i ngu' lo'o na', nga'aa jña la ngu' xa' lo na cacu ngu'; lo'o xñi ngu' cha' jna', nga'aa tyucua nguityi ngu' li' —nacui—.

³⁶ Pana nu cu'ma ni, ñi'ya nu ni na' ji'i ma tsubi' cha' ná jlya ti' ma jna', masi cua na'a ma jna' —nacui Jesús—.

³⁷ Lcaa ñati nu cua nda Sti na' jna', ngu' nu ngusñi cha' jna' ni, caca ngu' bi' ñati 'na li'. Tucua' na' cha' ji'i ngu' bi', ná culo'o na' ji'i ngu' cha' tyaa ngu' chaca se'i.

³⁸ Cua ngutu'u na' nde slo ycu' Ndyosi Sti na', lijya na' nde lo yuu cha' cua'ni na' cña nu ngulo Sti na' 'na; si'i cha' cua'ni na' ñi'ya nu nta' cua'ni ta —nacui Jesús—.

³⁹ Na cua nti' Sti na' cha' ná hcuna' ni sca ñati nu cua ngusñi cha' 'na. Lo'o li' cua'ni na' cha' tyu'u ngu' chaca quiya' lo'o cua tye ti chalyuu —nacui—.

⁴⁰ Nde laca cña nu nti' Sti na' nu cua nda jna' lijyaa cha' caca: cua nti' Ni cha' ná tye chalyuu su tyi'i ngu' lo'o Ni, lcaa ñati nu ndyuloo jna' cha' laca Sñi' Ni, lcaa ñati nu xñi cha' jna'. Lo'o li' chañi cha' cua'ni na' cha' tyu'u ngu' chaca quiya' lo'o cua tye ti chalyuu.

⁴¹ Lo'o li' ná ndiya ti' ngu' judío cha' nchcui' Jesús lo'o ngu' ndi'ya: “Ñi'ya nu ndu'ni tyaja, jua'a cua'ni na' si xñi sca ñati cha' jna'. Sca ti na' nu ngutu'u ca su ntucua ycu' Ndyosi, sca ti na' taca cua'ni na' cha' tyaala' ti' ñati”, nacui Jesús. Nda tsa ngu' cha' lo'o tya'a ngu' cha' ná tso'o cha' bi'.

⁴² Li' nacui ngu':

—¿Ha si'i Jesús sñi' José laca nu jua? —nacui ngu'—. Cua nslo na ji'i sti yu lo'o xtya'a yu. ¿Ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' yu jua cha' cua ngutu'u yu ca su ntucua ycu' Ndyosi?

⁴³ Li' nguxtyacui Jesús cha' lo'o ngu':

—Nga'aa chcuí' tsa mā lo'o tya'a mā jilí cha' nu nda na' lo'o mā tsá —nacuí—.

⁴⁴ Ná tucuí caca ñatí jna' si ná lo'o ycuí' Ndyosi Sti na' ngua'ni cha' caca ngu' jua'a. Lo'o lí' na' lacá nu cua'ni cha' tyu'ú ngu' bi' chaca quiya' lo'o cua tye ti chalyuu —nacuí Jesús—.

⁴⁵ Ndi'ya nchcuí' sca cha' nu nguscua sca jyo'o cusu' lo quityi nu ngua sa'ni: “Ycuí' Ndyosi laca nu culu'u cha' jilí ycuí' Ni jilí ñatí”, nacuí quityi bi'. Bi' cha' ñatí 'na caca lcaa ñatí nu taquiya' cha' jilí ycuí' Ndyosi Sti na', lcaa ñatí nu caca tsa'a cha' nu culu'u Ni jilí ngu'.

⁴⁶ Ná nacuí na' cha' cua na'a ñatí chalyuu jilí Sti na' —nacuí Jesús—. Bilya. Sca ti na' cua na'a na' jilí ycuí' Ni, cha' cua ngutu'u na' ca slo Ni.

⁴⁷ Liñi tsa cha' nu nda na' lo'o mā juani, cha' ñatí nu ngusñi cha' jilí ycuí' Ndyosi ni, cua laca ngujui chalyuu nu ná nga'a cha' tye jilí ngu' —nacuí—.

⁴⁸ Ta na' sca chalyuu jilí ngu' su xcuí' ndyaala' tso'o ti' ngu'.

⁴⁹ Cua ndyacu jyo'o cusu' jilí mā na nu nda ycuí' Ndyosi jilí ngu', ngua'ya bi' lo yuu lo natí' btyi ca su nguti'i ngu'; pana nga'aa lu'ú ngu' bi' juani, masi ndyacu ngu' na bi' sa'ni la.

⁵⁰ Ndi'ya nchcuí' na' lo'o mā juani —nacuí Jesús—, cuentya jilí la cui' cha' tso'o nu ta Ni jilí ñatí, nu chañi cua'ni cha' tyaala' ti' ngu': slo ycuí' Ndyosi ngutu'u cha' tso'o bi', lijya bi' chalyuu; chañi cha' lo'o cacu sca ñatí jilí na bi', ná nga'a cha' tye chalyuu jilí ngu' li'.

⁵¹ Na' lacá nu cha' tso'o nu caja jilí ñatí —nacuí Jesús—. Ngutu'u na' nde slo ycuí' Ndyosi lijya na' chalyuu cha' caca na' ñatí, cha' caja ñi'ya nu tyaala' ti' ngu'. Nu lo'o xñi ñatí cha' jna', ná nga'a cha' tye chalyuu jilí ngu' bi' li'; ta na' tyucuí ña'a na' jilí ngu', cha' jua'a caja chalyuu cucuí jilí ngu'.

⁵² Li' nguxana ngu' judío bi', lye tsa nxlyú ngu' cha' hichu' tya'a ngu'.

—¿Ñi'ya cua'ni nu jua si ta yu cuaña' ycuí' ca yu cha' cacu na?— nacuí ngu' jilí tya'a ngu'.

⁵³ Li' nguxacuí Jesús cha' jilí ngu':

—Liñi tsa cha' nu nda na' lo'o mā juani —nacuí—, ná taca ca tso'o cresiya jilí mā

si ná caja lcaa cha' nu jilí ycuí' na' jilí mā, na' nu cua lijya chalyuu cha' caca na' ñatí. Nga'a cha' tyatí cha' bi' ne' cresiya jilí mā, ñi'ya si cacu mā, si co'o mā sca na —nacuí Jesús—.

⁵⁴ Cua ña'a ca ñatí nu jua'a ti caja tyucuí ña'a ycuí' na' jilí ngu', ná nga'a cha' tye chalyuu jilí ngu' bi'. Cua'ni na' cha' tyu'ú ngu' bi' chaca quiya' lo'o cua tye ti chalyuu —nacuí Jesús—.

⁵⁵ Chañi cha' taca caja tyucuí ña'a ycuí' na' jilí mā, ñi'ya laca si caja cuaña' na' cha' cacu mā, ñi'ya laca si caja tañi na' cha' co'o mā.

⁵⁶ Lo'o cua ña'a ca ñatí nu jua'a cacu ngu', nu jua'a co'o ngu' cha' nu ta na' jilí ngu' —nacuí—, lcaa tsá tyi'i ngu' bi' lo'o na', tyi'i na' lo'o ngu' bi' li'.

⁵⁷ Lcaa tyempo lu'ú Sti na' nu nda 'na lijya ca nde, lo'o jua'a chacuayá' jilí ycuí' Ni lu'ú na'; chacuayá' 'na tyu'ú ñatí nu xñi cha' 'na, ñatí nu caja tyucuí ña'a na' jilí.

⁵⁸ Na' lacá nu cha' tso'o nu cacu ngu' bi' —nacuí Jesús jilí ngu'—, cha' ngutu'u na' nde slo ycuí' Ndyosi lijya na' lo yuu; si'i la cui' tya'a na nu ndyacu jyo'o cusu' jilí na lo natí' btyi cua sa'ni —nacuí—. Nga'aa lu'ú ngu' bi' juani, masi cua ndyacu ngu' cha' bi' nu ngua sa'ni li'; pana lo'o caja cha' tso'o bi' jilí mā cha' cacu mā —nacuí—, ná nga'a cha' tye chalyuu jilí mā li'.

⁵⁹ Jua'a cha' ngulu'u Jesús jilí ngu' Capernaum nde ni'i su ndyu'u ti'i ngu' cha' cuna ngu' cha' jilí ycuí' Ndyosi.

Taca caca cucuí cresiya jilí na si taquiya' na cha' nu nda Jesús

⁶⁰ Lo'o ndyuna tyuu tya'a ñatí nu ndyaca tsa'a jilí Jesús cha' nu nchcuí' yu, li' nacuí ngu' bi':

—Tlyu tsa cha' nchcuí' nu cusu' re lo'o na. Tso'o la si nga'aa cuna na cha' bi' tsiya' ti.

⁶¹ Jlo ti' Jesús cha' nchcuí' tsa nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' lo'o tya'a ngu' cuentya jilí cha' nu cua nda ca ti yu lo'o ngu', bi' cha' nchcuí' yu lo'o ngu' chaca quiya':

—¿Ha ngua tyuju'u ti' mā 'na xqui'ya cha' nu nchcuí' na' lo'o mā? —nacuí yu—.

⁶² ¿Ñi'ya ta culacua ti' mā lo'o ña'a mā jna' cha' tya'a na' ca su ngutu'u na' clyo,

na' nu lijyaa chalyuu cha' caca na' ñati? —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—.

⁶³ Nu xtyi'i nu ta Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na, bi' laca nu nda chalyuu tso'o ji'na; si'i xqui'ya juersa nu ntsu'u ji'i cuaña' ti na lu'ú na —nacui Jesús—. Lo'o jua'a lcaa cha' nu nda na' lo'o ma juani, cuentya ji'i sca na nu ta ycu'i Ndyosi ji'i ñati laca cha' bi', sca cha' nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ñati laca bi'; caja chalyuu ji'i ngu' si taquiya' ngu' ji'i cha' bi'.

⁶⁴ Pana tya ntsu'u xi ngu' tya'a ndya'a ma nu ná jlya ti' jna' —nacui Jesús li'.

Tya lo'o nguxana ti cha', tya li' ngua tii Jesús tilaca laca nu ná jlya ti' ji'i yu, tilaca laca nu cuju'i cresiya ji'i yu ca tiya' la.

⁶⁵ Li' nacui Jesús:

—Bi' cha' nacui na' ji'i ma tsá cha' ná tucui caca ñati jna' si ná cua'ni Sti na' cha' ñati 'na caca ngu' bi'.

⁶⁶ Lo'o jua'a ngua li', ngua tyuju'u ti' tyuu tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús; nga'aa ntaja'a ngu' bi' tya'a lo'o yu.

⁶⁷ Li' nchcuane Jesús ji'i nu tii tyucuaa tya'a ñati bi':

—¿Ha lo'o cu'ma nti' ma xtyanu ma 'na?

⁶⁸ Li' nguxacui Simón Pedro cha' ji'i Jesús:

—Cusu' —nacui—, ¿ma nde ntsu'u chaca se'i su tsa'a ya cha' cuna ya lcaa ña'a cha' liñi nu nchcui' nu'u? Ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i ya si cua'a jyaca ya ji'i cha' nu nchcui' nu'u —nacui—.

⁶⁹ Jlya ti' ya jinu'u. Cua jlo ti' ya cha' ycu'i Ndyosi laca nu cua ngusubi jinu'u, cha' sca ti nu'u nu chañi cha' laca nu'u Sñi' ycu'i Ndyosi nu lijya chalyuu.

⁷⁰ Li' nacui Jesús:

—Jua'a na', cua ngusubi na' ji'i ca ta'a tii tyucuaa tya'a ma, masi cuiñaja caca tsaca ma.

⁷¹ Nu nti' Jesús ñacui cha' Judas sñi' Simón Iscariote, bi' laca nu ta ji'i Jesús ji'i ngu' xña'a ca tiya' la. Lo'o nu Judas bi' ni, lo'o bi' nga'a laja nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús.

7

Ná jlya ti' tya'a Jesús ji'i yu

¹ Tiya' la li' xcui' nde loyuu su cuentya Galilea ndya'a Jesús; nga'aa ndya'a yu

loyuu su cuentya Judea bi', cha' nti' tsa ngu' bi' cuju'i ngu' ji'i.

² Cua ngulala sca ta'a ji'i ngu' judío, nu ndu'ni ngu' ji'i: ta'a chcua'ya.

³ Lo'o li' nacui nu ngu' qui'yu tya'a Jesús: —Tyu'u nu'u su ndi'i nu'u re, yaa nu'u nde loyuu su cuentya Judea tso'o la —nacui tya'a yu ji'i Jesús—. Ntsu'u tsa ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u cajua; tso'o culu'u nu'u xi cha' tlyu nu ndu'ni nu'u ji'i ngu' bi'.

⁴ Ná cua'ni nu'u cña bi' cuaana ti si nti' nu'u cha' tyuloo lcaa ñati hi; culu'u loo ycu'i nu'u ji'i lcaa ñati cha' taca jinu'u cua'ni cha' tlyu jua'a.

⁵ Jua'a nchcui' ngu', cha' lo'o ngu' tya'a Jesús ni, ná jlya ti' ngu' ji'i yu.

⁶ Li' nacui Jesús:

—Tya lyiji tyalaa la cui' tyempo nu tya'a na' ca bi'. Cua ña'a ca tsá tso'o cha' tsa'a cu'ma —nacui Jesús—,

⁷ cha' ná liye' ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ma; pana liye' tsa ti' ngu' ña'a ngu' 'na, cha' nchcui' liñi na' lo'o ngu' cuentya ji'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu' —nacui—.

⁸ Yaa clya ycu'i ca ma ta'a bi'; ná tsa'a na', cha' tya lyiji tyalaa la cui' tyempo nu tya'a ca bi'.

⁹ Nga'aa nchcui' la Jesús li'. Ndyanu yu nde Galilea.

Ndi'i Jesús ta'a chcua'ya

¹⁰ Ndyaa nu ngu' qui'yu tya'a Jesús ta'a. Ca tiya' la lo'o ycu'i Jesús ndyaa. Ná ndyaa yu tsa tlyu ti lo'o xa' ñati, ycu'i ti yu ndyaa yu cha' ná ña'a ñati ji'i yu.

¹¹ Lo'o ndyaca ta'a bi', li' ndya'a ngu' judío ndya'ana ngu' ji'i yu:

—¿Macala ndya'a yu bi'? —ndu'ni ngu'.

¹² Quiña'a tsa cha' nda ngu' quichi bi' lo'o tya'a ngu' cuentya ji'i Jesús. Ntsu'u ngu' nu nchcui' ndi'ya: “Tso'o tsa ñati bi'”. Lo'o ntsu'u xi xa' la ngu' nu ndu'ni: “Si'i. Xcui' cha' cuiñi nda yu, na ñilo'o ti yu ji'i ngu'”.

¹³ Pana ntsii ngu' si cuna ngu' judío cha' nu nchcui' ngu', bi' cha' cuaana ti nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu'.

¹⁴ Sca semana ndalo ta'a bi'. Lo'o jua'a tsá nchca jacua ji'i ta'a, li' ndyaa Jesús ne' laa tonu; nguxana yu nlyu'u yu ji'i ngu' ca bi' li'.

15 Ndube tsa ti' ngu' judío cha' nchca tsa ji'i Jesús:

—¿Ni cha' laca cha' nchca tsa ji'i yu jua nclyu'u yu ji'i ñati? Ná tyuu yija nguta'a yu scuelya, ná ngua tsa'a tso'o yu jua —nacu' ngu'.

16 Li' nda Jesús sca cha' lo'o ngu' nu ndi'i ne' laa bi':

—Ná nclyu'u na' ji'i ngu' cha' nu nda'ya hique ycu' ca ti na'; ña'a cha' nu ncliyacua ti' ycu' Ndyosi nu nda 'na lijyaa chalyuu, bi' laca cha' nu nclyu'u na' ji'i ngu' —nacu' Jesús—.

17 Si nti' mā cua'ni mā cña nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni mā, li' caca cuayá' ti' mā mala ngutu'u cha' nu nclyu'u na' ji'i ngu', si slo ycu' Ndyosi ngutu'u cha' bi', si sca cha' nu nda'ya hique ti na' laca cha' bi' —nacu' yu—.

18 Sca ñati nu nchcui' cha' ji'i ycu' ca lo'o ngu', jua'a nti' yu cha' caca tlyu ycu' ca ti yu. Xa' ña'a ndu'ni na', cha' tyucui tyiquee na' ndu'ni tlyu na' ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na' nu ngulo cña 'na cãã na' nde chalyuu. Ná ntsu'u cha' cuiñi 'na tsiya' ti.

19 '¿Ha si'i la cui' jyo'o cusu' Moisés nu ngulu'u ji'na cha' cua'ni na lcaa cña nu nti' ycu' Ndyosi? Pana ná ndaquiya' mā tsiya' ti ji'i cha' bi' —nacu' Jesús—. Lo'o nu juani nti' mā cujuui mā jna'. ¿Ni cha' laca bi'?

20 —Ñi'ya nti' sca nu xña'a, jua'a nti' nu'u —ndu'ni ngu' ji'i Jesús li'—. ¿Tilaca nti' cujuui jinu'u lacua?

21 Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' chaca quiya': —Sca ti quiya' ngua'ni na' sca cha' tlyu tsã ta'a tsã nu tacati tsa ji'i mā, lo'o li' ndube tsa ti' mā.

22 Ntsu'u sca cña nu ndaquiya' tsa mā ji'i —nacu' yu—, sca cña laca nu nda jyo'o Moisés cha' lo'o mā sa'ni cha' cua'ni mā; ni si'i Moisés bi' ngua nu nda cha' bi' lo'o mā, cha' cua sa'ni la lo'o bilya cala ycu' Moisés ndu'ni jyo'o cusu' ji'i mā cña bi'. Ndyi'u tsa ti' mā cha' si'yu mā lo quiji nu sube qui'yu sñi' mā cha' culacua ngu', masi tsã nu ndi'i cña' ngu' laca bi' —nacu' Jesús—.

23 Nu lo'o ndu'u scua snu' tsã tya lo'o ngula sñi' mā, ndu'ni mā cña bi', masi ndi'i cña' ngu' cha' ta'a, cha' ndaquiya' mā lcaa cha' nu cua nda Moisés lo'o na. Bi' cha' juani, ¿ni cha' laca cha' ñasi' mā 'na?

—nacu' Jesús—. Laca cha' ngua'ni na' cha' ngua tso'o sca ñati, masi sca tsã ndi'i cña' ngu' ngua bi'.

24 Ná tso'o cua'ni cuayá' mā ji'i sca ñati lo'o ña'a ti mā ji'i —nacu' yu—. Ñi'ya nu tyu'u liñi cha' ji'i sca ngu', jua'a cua'ni cuayá' mā ji'i ngu' tso'o la.

Nhcui' Jesús mala ngutu'u yu lijya yu

25 Lo'o ndyuna xi ngu' quichi' Jerusalén cha' bi', li' nguxana nhcui' ngu' ji'i:

—Nu ñati jua, ¿ha si'i na ncliyana ngu' ji'i yu cha' cujuui ngu' ji'i? —nacu' ngu'—.

26 Lo'o juani ña'a mā ñi'ya nu ndyu'ni yu jua, ndu yu nhcui' yu su ndi'i lcaa ñati. Ná nchca ji'i ngu' tsiya' ti cua'a ngu' ji'i yu cha' nga'aa chcui' yu —nacu' ngu' ji'i tya'a ngu'—. ¿Ha ngujui cha' ji'i nu laca loo ji'na lacua, cha' nu jua laca Cristo, nu ñati tlyu nu cua cãã ti?

27 Pana jlo ti' na macala ngutu'u yu jua. Si'i jua'a caca lo'o nu Cristo nu ñati tlyu nu ntajaty na ji'i cha' cãã. Lo'o cãã nu bi', ná tucui caca cuayá' ti' mala tyu'u nu bi' cãã.

28 Bi' cha' cui' nhcui' Jesús ca su ndu yu nclyu'u ji'i ngu' ne' laa tonu bi':

—Chañi cha' nslo mā 'na, chañi cha' jlo ti' mā mala ngutu'u na' —nacu'—, pana si'i cuentya jna' lijya na' ca nde. Sca ti ycu' Ndyosi nda 'na lijyaa chalyuu, lo'o jua'a ná nslo mā ji'i nu bi' —nacu'—.

29 Nslo na' ji'i ycu' Ni, cha' ca slo Ni ngutu'u na' lijyaa; ycu' Ni laca nu ngulo cña 'na cha' cãã na' ca nde.

30 Lo'o ndye nhcui' Jesús cha' bi', li' ndyalaa xi ngu' slo yu, ngua ti' ngu' cha' taya' ngu' ji'i yu. Pana ni sca ngu' ná ndaya' ngu' ji'i yu, cha' tya lyiji tyalaa tyempo ji'i Ni cha' xñi ngu' ji'i yu.

31 Masi jua'a ngua'ni ngu' bi', tya ndi'i quiña'a ñati nu ngusñi cha' ji'i yu. Nhcui' ngu' lo'o tya'a ngu' li':

—La cui' ña'a cña tonu cuentya ji'i ycu' Ndyosi ndu'ni yu re, ñi'ya nu nscua lo quityi cha' cua'ni nu ñati tlyu nu cua cãã ti; bi' laca yu re, nti' ya —nacu' ngu'.

Ngua ti' ngu' fariseo su'ba ji'i Jesús ne' chcuq

32 Cua ndyuna ngu' fariseo ña'a cha' nu nhcui' ngu' quichi' ji'i Jesús. Bi' cha' ngulo

ngu' cña jil'i policia ne' laa cha' tsaá ngu' taya' ngu' jil'i Jesús. Jua'a ngua'ni sti jo'ó nu laca loo lo'o nu ngu' fariseo bi'.

³³ Li' nacuj Jesús jil'i ñati nu ndi'i ne' laa tonu bi':

—Tya tyi'i na' la xi lo'o mā nde lo yuu chalyuu —nacuj—, lo'o li' tya'a na' slo ycu'i nu Xu'na na' nu nda 'na liyaa ca nde —nacuj—.

³⁴ Li' tsaana mā jna' macala su ndi'i na', lo'o ná quije na' jil'i mā tsiya' ti, cha' ná caja chacuayá' tyalaa mā ca su tyi'i na' li'.

³⁵ —¿Macala tsaá yu jua, su ná taca quije yu ji'na? —nacuj nu ngu' judío bi' jil'i tya'a ngu'—. ¿Ha tsaá yu tyijyu' la ca su ndi'i xa' la ngu' judío tya'a na? ¿Ha tsaá yu cha' culu'u yu cha' jil'i ycu'i Ndyosi jil'i xa' ñati nu ndi'i ca bi'? —nacuj ngu'—.

³⁶ ¿Ñi'ya nti' yu jua cha' nhcui' yu ndi'ya: “Tsaana mā jna' macala su ndi'i na', lo'o ná quije na' jil'i mā tsiya' ti, cha' ná caja chacuayá' tyalaa mā ca su tyi'i na' li'”? —nacuj ngu'.

Suu hitya nu tyu'u ne' cresiya jil'i ngu'

³⁷ Lo'o cua tye ti ta'a, tsá ycu'i ta'a li' tya ndu Jesús ne' laa tonu. Cuij nhcui' yu lo'o ñati ca bi':

—Lo'o nguityi ca mā hitya, caa mā ca slo na' cha' ta na' hitya co'o mā —nacuj yu—.

³⁸ Ñati nu ntsu'u cha' jil'i lo'o na' caca jil'i ngu' bi' ñi'ya laca si ntsu'u sca suu hitya ne' cresiya jil'i ngu'. Tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u ne' cresiya jil'i ngu' bi', cha' cua'ni tso'o ngu' bi' lo'o tya'a ñati ngu' li' —nacuj Jesús jil'i ngu'—. Lo quityi jil'i ycu'i Ndyosi nguscua cha' jua'a caca jil'i ngu' bi'.

³⁹ Cua nti' Jesús hcui' lo'o ngu' cha' cua ta ti Ni Xtyi'i ycu'i Ni cha' tyanu ne' cresiya jil'i ñati nu cua ngusni cha' jil'i ycu'i Ni, bi' cha' nacuj yu jua'a. Bilya ta ycu'i Ndyosi Xtyi'i ycu'i Ni caa nde chalyuu, xqui'ya cha' bilya tyaa Jesús ca su tlyu su ntucua ycu'i Ndyosi Sti yu.

Ná stu'ba nhcui' ngu' jil'i Jesús

⁴⁰ Lo'o ndyuna ngu' quichi cha' bi', ntsu'u ngu' nu nhcui' jil'i Jesús ndi'ya:

—Chañi cha' yu jua laca nu cusu' nu cua caa ti cha' hcui' cha' jil'i ycu'i Ndyosi lo'o ná.

⁴¹ Lo'o jua'a nhcui' xi xa' la ngu' cha' jil'i yu:

—Yu jua laca nu ñati tlyu nu nda ycu'i Ndyosi jil'i cha' caa —nacuj ngu'.

Li' ngxu'tyacui xa' la ngu' quichi cha' lo'o tya'a ngu':

—Pana si'i nde Galilea tyu'u nu ñati tlyu bi', si'i jua'a caca.

⁴² Lo quityi cusu' bi' nscua cha' sca ñati tya'a jil'i jyo'o David caca nu ñati tlyu bi'; quichi Belén cala yu bi', cha' quichi tyi ngu' David laca bi'.

⁴³ Ná ngua stu'ba cha' jil'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' jil'i Jesús.

⁴⁴ Pana ná tucui ntejeya' jil'i yu, masi ntsu'u ngu' nu ngua ti' ngu' xñi ngu' jil'i.

Ná jlyá ti' ngu' laca cña jil'i Jesús

⁴⁵ Chaca quiya' ndyaa nu policia ne' laa bi' slo sti jo'ó nu laca loo, slo ngu' fariseo. Li' nhcucane ngu' jil'i policia:

—¿Ni cha' laca ná lo'o yu bi' liyaa mā slo cua?

⁴⁶ Li' nacuj policia:

—Bilya cuna ya nhcui' sca ñati ñi'ya nu nhcui' yu jua.

⁴⁷ Nguxacu' ngu' fariseo cha' jil'i ngu' bi': —¿Ha lo'o jil'i cu'mā ñilo'o yu jua lacua? —nacuj ngu'—.

⁴⁸ Ná ntsu'u ni sca ñati nu laca loo ji'na nu ngusni cha' jil'i yu bi'. Ni ngu' fariseo cua, ná jlyá ti' ya cha' nu nhcui' yu —nacuj ngu'—.

⁴⁹ Ná tso'o ngu' quichi, xcui' cha' cuxi ntsu'u jil'i ngu', xqui'ya cha' ná ndaquiya' ngu' jil'i cha' nu nda jyo'o Moisés lo'o na.

⁵⁰ Li' ndyatú tsaca ngu' fariseo laja ngu' bi'; Nicodemo naa yu, la cui' nu cusu' nu cua ndyaa slo Jesús talya bi' laca yu.

⁵¹ —Lo'o cua'ni cuayá' na jil'i sca ñati —nacuj Nicodemo li'—, ná nscua chacuayá' ji'na cha' xcube' na jil'i ñati bi' si tya lyiji cuna na lcaa cha' nu ta yu, si bilya caca cuayá' ti' na ñi'ya laca cha' cuxi nu ngua'ni yu bi' —nacuj.

⁵² —¿Ha la cui' ngu' Galilea laca nu'u lacua? —nacuj tya'a fariseo jil'i Nicodemo li'—. Lo quityi jil'i ycu'i Ndyosi nu nscua sa'ni ña'a nu'u xi, cha' caca cuayá' la ti' nu'u cha' si'i nde Galilea tyu'u ñati nu culu'u cha' jil'i ycu'i Ndyosi ji'na.

Ngusta ngu' qui'ya ji'i sca nu cuna'a

⁵³ Li' ndyaa ngu' to' tyi ngu'.

8

¹ Li' ndu'u Jesús, ndyaa yu sca ti nde ca'ya Olivos cha' chcu' yu lo'o ycu' Ndyosi.

² Pana tsa cua cuxee ti, xa' ndatu Jesús ne' laa tonu. Li' ndyu'u ti'i lcaa ñati ca slo yu. Ca bi' ndyaca'a yu ngulu'u yu cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu'.

³ Li' yaa ngu' fariseo bi' slo Jesús, lo'o ngu' mstru cha' jo'ó, yaa lo'o ngu' ji'i sca nu cuna'a nu ndacui qui'ya ji'i. Cua ngujui nu cuna'a bi' ji'i ngu' la cui' tyempo nu ngua'a cho' lo'o clyo'o xa' ñati. Li' nguxatu ngu' bi' ji'i nu cuna'a bi' cla'be laja su ndi'i ngu'.

⁴ Nchcu' ngu' lo'o Jesús li':

—Mstru —nacui ngu' bi'—, cua ngujui nu cuna'a re ji'i ya la cui' tyempo lo'o ngua'a cho' lo'o clyo'o xa' ñati —nacui ngu' ji'i Jesús—.

⁵ Cuentya ji'na, cuentya ji'i cha' nu cua nda jyo'o Moisés lo'o na, ntsu'u cha' cujui'i na quee ji'i cho' cua cha' cujuui na ji'i. ¿Ñi'ya ñacui ta nu'u ji'i?

⁶ Na nchcu' cuayá' ti ngu' bi' lo'o Jesús, cha' cua nti' ngu' caja cha' ji'i ngu' ñi'ya caca sta ngu' qui'ya ji'i Jesús. Bi' cha' ñi'ya nu nga'a ti yu ndati'ichu' yu xi, nguscua lo'o sne ya' ti yu lo yuu.

⁷ Lo'o jua'a nchcuane ngu' ji'i Jesús chaca quiya'. Li' ndaca'a liñi Jesús, nchcu' yu lo'o ngu' nu yaa lo'o ji'i nu cuna'a bi':

—Lo'o ntsu'u tsaca cu'ma nu ná ntsu'u qui'ya ji'i ma —nacui yu—, bi' caca nu cujuui'i quee ji'i nu cuna'a cua clyo.

⁸ Li' xa' ndati'ichu' Jesús nscua lo'o sne ya' ti yu lo yuu, nga'aa nchcu' yu li'.

⁹ Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', nguxana ngu' ngutu'u ngu' ndyaa ngu' li', cha' cua jlo ti' ngu' cha' ntsu'u qui'ya ji'i ycu' ngu'. Clyo la ndyaa nu ngu' cusu' la, li' ndyaa lcaa ngu' cuentya sca ti ngu'. Li' ndyanu Jesús chaca tya yu, lo'o ña'a ti ndu nu cuna'a bi' ntajatya ji'i yu ni jacua' chcu' yu lo'o.

¹⁰ Ndaca'a Jesús chaca quiya', li' nacui yu ji'i nu cuna'a bi':

—¿Macala ndyaa ngu' jua? —nacui—. ¿Ha tya ndu nu ngusta qui'ya jinu'u?

¹¹ —Ná tucui ndu nu ngusta qui'ya 'na, cusu' —nacui nu cuna'a bi'.

—Tso'o lacua —nacui Jesús ji'i—. Jua'a na', ná ntsu'u qui'ya nu sta na' jinu'u. Tyaa clyo nu'u juani —nacui—, nga'aa cua'ni la nu'u cha' cuxi.

Xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ñati laca Jesús

¹² Chaca quiya' nda Jesús cha' lo'o ngu' ne' laa bi'.

—Na' laca nu nda xee cha' tyu'ú ne' cresiya ji'i ñati —nacui yu—. Tyanu xee lubii jna' ne' cresiya ji'i ñati nu xñi cha' jna', lo'o jua'a ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i ngu' bi' li'; nga'aa ntsu'u cha' tya'a yu'u ngu' bi', ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu ná ntsu'u xee jna' ne' cresiya ji'i tsiya' ti.

¹³ Li' nacui ngu' fariseo ji'i Jesús:

—Sca ti nu'u nda cha' liñi cuentya ji'i ycu' ca. Ná tucua' ngu' cha' jinu'u si chcu' nu'u jua'a.

¹⁴ Nguxtyacui Jesús cha' lo'o ngu' li':

—Tucua' ngu' cha' nu ta na' lo'o ngu' tu'ni. Masi sca ti na' nda cha' liñi cuentya ji'i ycu' ca na' —nacui yu—. Cua jlo ti' na' macala ngutu'u na', lo'o cua jlo ti' na' ma nde tsa'a; pana nu cu'ma ni, ná jlo ti' ma tsiya' ti mala ngutu'u na', ná jlo ti' ma ma nde tsa'a —nacui Jesús ji'i ngu'—.

¹⁵ Cua laca ngusta ma yabe' chu' na'. Lo'o ndyu'ni ma jua'a, ndyu'ni ma ñi'ya ndu'ni ñati chalyuu ti. Si'i na lijya na' chalyuu cha' sta na' yabe' chu' ñati —nacui—,

¹⁶ pana taca cua'ni cuayá' na' ji'i ñati. Lo'o cua'ni cuayá' na' ji'i ngu' ni, liñi cha' nu ta na' li', cha' si'i ycu' ti na' cua'ni cuayá' na' ji'i ngu' li'; lo'o na' lo'o ycu' Ndyosi nu nda jna' lijyaa re, stu'ba ti cua'ni cuayá' ya ji'i ngu' li' —nacui Jesús—.

¹⁷ Ndaquiya' tsa na' ji'i cha' cusu' nu nscua lo quityi cua sa'ni la; ndacua nscua sca cha' nu nchcu' cha' tyu'u lubii ñati ji'i sca cha' nu ntsu'u ji'i, nu lo'o stu'ba ti chcu' tucua tya'a ngu' ji'i cha' bi'.

¹⁸ Tsaca ngu' bi' laca na' —nacui Jesús—, cha' nchcu' na' cha' liñi cuentya ji'i ycu' ca na'; nu chaca ngu' bi' laca Sti na' nu nda jna' lijyaa re.

¹⁹ —¿Macala ntsu'u Sti nu'u lacua? —nacui ngu' ji'i Jesús li'.

—Ná nslo ma jna' tsiya' ti, lo'o la cui' ti ná nslo ma jil'i Sti na' —nacui Jesús jil'i ngu'—. Si cua ndyuloo ma jna', la cui' jua'a cua ndyuloo ma jil'i Sti na' li'.

²⁰ Nacui Jesús jua'a lo'o ngulu'u yu jil'i ngu' ne' laa tonu, ntucua yu cacua ti su ndu cña' su kujui'i ngu' cña' nu caca msta jil'i ngu' ne' laa. Lo'o ná tucui ngua'ni cha' tejeya' jil'i Jesús, cha' tsa'a lo'o jil'i yu ni'i chcuá, cha' tya lyiji tyalaa tyempo jil'i yu cha' xcube' ngu' xña'a jil'i yu.

“Ná caja chacuayá' tsa'a ma ca su tyi'i na'”

²¹ Li' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Tsa'a na' —nacui yu—, li' tsaana ma jna' ca su ndya'a na', pana ná quije na' jil'i ma tsiya' ti —nacui—. Tya lyiji quije na' jil'i ma lo'o cajaa ycuui' ma ña'a lo'o cresiya cuxi jil'i ma, pana ná caja chacuayá' tsa'a ma ca su tyi'i na' li'.

²² —¿Ha kujuii yu jil'i ycuui' ca yu? —nacui ngu' judío jil'i tya'a ngu'—. ¿Ha jua'a ntsu'u tyiquee yu lo'o nacui yu: “Ná caja chacuayá' tsa'a ma ca su tyi'i na' li'”?

²³ Bi' cha' tya nda la Jesús xi cha' lo'o ngu' bi':

—Nde chalyuu su ndi'i cu'ma cuxi tsa ndu'ni ñati; pana na' ni, chaca chalyuu ca slo ycuui' Ndyosi ngutu'u na' —nacui yu—. Cua ngui'i ma jil'i nu cuxi nu ndu'ni ñati chalyuu; pana na' ni, ntsu'u tyiquee na' jil'i ycuui' Ndyosi Sti na' ca su ntucua ycuui' Ni —nacui Jesús—.

²⁴ Bi' cha' ni na' jil'i ma cha' cajaa ycuui' ma ña'a lo'o cresiya cuxi jil'i ma; chañi cha' bi': cajaa ma ña'a lo'o cresiya cuxi jil'i ma, si ná jlya ti' ma cha' laca na' ñi'ya nu ni na' jil'i ma cha' laca na'.

²⁵ —¿Tilaca laca nu'u lacua? —nacui ngu' jil'i Jesús li'.

—Tya tsubi' ni na' jil'i ma tilaca laca na' —nacui Jesús li'—.

²⁶ Tya quiña'a la cha' taca chcuui' na' lo'o ma nquicha' cuentya jil'i qui'ya nu ntsu'u jil'i ma; pana liñi tsa cha' nu nda ycuui' Ndyosi nu nda 'na lijyaa, lo'o jua'a cua ña'a ca cha' nu nda Ni lo'o na', bi' ti cha' laca nu nda na' lo'o ñati chalyuu.

²⁷ Ná ngua cuayá' ti' ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' jil'i ycuui' Ndyosi Sti yu.

²⁸ Bi' cha' tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' li':

—Tiya' la lo'o sicua ma jna' lo' crusi, li' caca cuayá' ti' ma cha' laca na' ñi'ya nu ni na' jil'i ma, na' nu lijyaa chalyuu cha' caca ñati —nacui Jesús—. Ná sca cña ndu'ni na' chacuayá' jil'i ycuui' ca na'; ycuui' Ndyosi Sti na', bi' laca nu ngulu'u 'na lcaa ca cha' nu nchcui' na' —nacui—.

²⁹ Lcaa tsa ndi'i Ni lo'o na', ycuui' Ni laca nu nda jna' lijyaa re. Ná nguxtyanu Sti na' jna', cha' xcui' cña nu ndiya ti' Ni, bi' laca cña nu ndu'ni na'.

³⁰ Lo'o ndyuna ngu' cha' nchcui' Jesús jua'a, tyuu tya'a ngu' ngusñi hique ti' ngu' cha' nu nchcui' yu.

“Nga'aa tatsaa ngu' jil'i ma cha' cua'ni ma cña cuxi”

³¹ Lo'o li' nda Jesús cha' lo'o ngu' judío nu jlya ti' jil'i yu.

—Lo'o tyanu cha' nu nclyu'u na' jil'i ma ne' cresiya jil'i ma, cha' jil'i ycuui' Ndyosi bi', li' chañi cha' laca ma ñati nu ndyaca tsa'a jna' —nacui Jesús jil'i ngu'—.

³² Li' taca ca cuayá' ti' ma lcaa cha' liñi; ná tucui caca tatsaa jil'i ma cha' cua'ni ma cña cuxi ca su ndi'i ma, xqui'ya cha' jlo ti' ma cha' liñi bi'.

³³ —Ñati jil'i jyo'o Abraham laca ya —nacui ngu' judío bi'—, ni sca ñati bilya tatsaa jil'i ya cha' cua'ni ya cña cuxi. ¿Ñi'ya nti' ta nu'u lo'o nacui nu'u cha': “Nga'aa tatsaa ngu' jil'i ma cha' cua'ni ma cña cuxi ca su ndi'i ma”? —nacui ngu' judío bi' jil'i Jesús.

³⁴ —Liñi tsa cha' ta na' lo'o ma juani —nacui Jesús li'—, cha' cua laca ntsu'u xu'na ñati chalyuu, lcaa ca ñati nu ntsu'u qui'ya jil'i ngu'.

³⁵ Lo'o sca ñati nu ntsu'u xu'na ni, cua laca ti hora ndyiji cha' tso'o jil'i ca su ndi'i yu to' tyi xu'na yu, cha' si'i ñi'ya laca sñi' laca msu nu ndi'i slo xu'na yu. Pana sñi' nu xu'na bi', lcaa tyempo ndi'i sñi' lo'o sti, ndyiji tsa cha' tso'o jil'i —nacui Jesús—.

³⁶ Na' nu laca nu sca ti Sñi' ycuui' Ndyosi ni, lo'o cua'ni lyaá na' jil'i ma, chañi cha' nga'aa caca tatsaa ngu' jil'i ma cha' cua'ni ma cña cuxi chaca quiya' ca su ndi'i ma —nacui—.

37 Cua jlo ti' na' cha' tya'a ñati jil'i jyo'o Abraham laca cu'ma, pana cua nti' ma cujuui ma jna' cha' ná ntucúa ma cha' nu nchcui' na' lo'o ma —nacui' Jesús—.

38 Nclyu'u na' jil'i ma cua ña'a ca cha' nu cua na'a na' slo ycu' Ndyosi Sti na', bi' laca cha' nu nchcui' na' lo'o ma. Lo'o cu'ma ni, ndu'ni ma lcaa ña'a cña nu ngua tsa'a ma jil'i sti ma, bi' cña ndu'ni ma.

39 Li' ngxu'tyacui' ngu' cha' lo'o Jesús:

—Jyo'o Abraham bi' ngua jyo'o cusu' jil'i ya, nu nguti'i cua sa'ni la —nacui' ngu'.

—Si cha'ni cha' laca ma tya'a ñati jil'i jyo'o Abraham bi', li' cua'ni ma ñi'ya nu ngua'ni ycu' Abraham bi' —nacui' Jesús jil'i ngu' bi'—.

40 Pana juani nti' tsa ma cujuui ma jna', masi xcui' cha' liñi nclu'u na' jil'i ma, la cui' cha' liñi nu nda ycu' Ndyosi lo'o na.

41 Ná ngua'ni jyo'o Abraham jua'a —nacui' Jesús—. Chaca nu laca sti cu'ma, lo'o jua'a cña nu nclyo nu bi', bi' laca cña nu ndiya la ti' ma cha' ndu'ni ma.

—Si'i sñi' nu xña'a laca ya —nacui' ngu'—. Sca ti ycu' Ndyosi laca Sti ya —ndu'ni ngu' judío lo'o Jesús li'.

42 —¿Ha ycu' Ndyosi laca Sti cu'ma lacua? ¿Ni cha' laca ná ntsu'u tyiquee ma ña'a ma jna' lacua? —nacui' Jesús—. Nde slo ycu' Ndyosi ngutu'u na'; xqui'ya Ni, bi' cha' ndi'i na' nde chalyuu —nacui' Jesús—. Si'i cuentya jil'i ycu' ca ti na' lijya na' chalyuu, ngulo ycu' Ndyosi cña jna' cha' caa na'.

43 ¿Ni cha' laca ná ndaca'a jyaca ma jil'i cha' nu nchcui' na' lo'o ma? —nacui' Jesús jil'i ngu' li'—. Ná nchca jil'i ma tsiya' ti caca cuayá' ti' ma cha' nu nda na' lo'o ma —nacui' yu jil'i ngu' judío bi'—.

44 Ycu' nu xña'a laca sti cu'ma, lo'o jua'a nti' ma cua'ni ma la cui' cña nu ngulo nu bi' jil'i ma. Tya lo'o nguxana chalyuu, tya li' nguxana ndyu'ni ñu'u nu bi' jil'i cresiya jil'i ñati —nacui' Jesús—. Ná ngutu'u nu bi' ca su ntsu'u suu cha' liñi, ná ntsu'u cha' liñi jil'i nu bi' tsiya' ti —nacui'—. Lo'o ñilo'o nu bi' jil'i ñati, xquicha' ycu' ca laca cha' cuiñi nu nda nu bi' lo'o ngu'. Sca nu cuiñi laca nu xña'a, bi' laca sti lcaa nu cuiñi.

45 Nda na' cha' liñi lo'o ma, bi' cha' ná jlya ti' ma jna' tsiya' ti, cha' si'i cha' cuiñi nda na' lo'o ma.

46 Ná caca ñacu' ma cha' ntsu'u xqui'ya na'; pana lo'o ta na' sca cha' liñi lo'o ma, ¿ni cha' laca ná jlya ti' ma 'na li'?

47 Lcaa ñati nu nacui' cha' ycu' Ndyosi laca Sti ngu', tyaja'a ngu' bi' cuna ngu' lcaa cha' nu nchcui' Ni lo'o ngu' —nacui' Jesús jil'i ngu' judío bi'—. Pana si'i sñi' ycu' Ndyosi laca cu'ma, bi' cha' ná nti' ma cuna ma cha' nu nchcui' na' lo'o ma tsiya' ti.

Cua laca lu'ú Jesús lo'o nguti'i jyo'o Abraham tya sa'ni la

48 Li' ngxu'tyacui' ngu' judío cha' lo'o Jesús:

—Liñi cha' nu nchcui' ya jinu'u juani, cha' ngu' Samaria laca nu'u. Ñi'ya nti' sca nu xña'a, jua'a nti' nu'u —nacui' ngu' li'.

49 —Ná ntsu'u cui'i cuxi jna' tsiya' ti —nacui' Jesús—. Ch'i tsa ndu'ni na' loo ycu' Ndyosi Sti na'; lo'o cu'ma ni, ná ndu'ni ch'i ma loo na'.

50 Pana si'i cha' nti' na' cha' cua'ni tlyu ngu' jil'i ycu' na', cha' ycu' Ndyosi Sti na' ndu'ni cha' caca tlyu na'. Sca ti ycu' Ndyosi laca nu cua'ni cuayá' jil'i lcaa ñati.

51 Lo'o cha'ni tsa cha' nu ta na' lo'o cu'ma ndi'ya: Lo'o taquiya' ngu' jil'i cha' nu nclyu'u na' jil'i ngu', ná tye chalyuu tso'o nu ta na' jil'i ngu' bi', masi cajaa ngu'.

52 Li' xa' nchcui' ngu' judío bi' lo'o Jesús chaca quiya':

—Juani jlo ti' ya cha' ñi'ya nti' sca nu xña'a, jua'a nti' nu'u —nacui' ngu'—. Sa'ni ngujuii jyo'o Abraham, sa'ni ngujuii nu xa' la jyo'o cusu' nu nda cha' jil'i ycu' Ndyosi lo'o ñati. ¿Ñi'ya nti' nu'u lo'o nacui' ca ti nu'u: “Ná nga'a cha' tye chalyuu jil'i ñati nu taquiya' jil'i cha' nu nclyu'u na' jil'i”? —nacui' ngu'—.

53 ¿Ha nti' nu'u cha' xti la cha' jlo ti' jyo'o cusu' Abraham jil'i ya, quiña'a la cha' jlo ti' ycu' nu'u lacua? ¿Ha jua'a nti' nu'u? Lo'o jyo'o Abraham, lo'o nu xa' la jyo'o cusu' bi', cua ngujuii lcaa ngu' bi'. ¿Tilaca laca nu'u, nti' nu'u?

54 Lo'o li' nacui' Jesús:

—Ná tso'o na' tsiya' ti si cua'ni na' cha' caca tlyu ycu' ca ti na', pana ycu' Ndyosi

Sti na' ndu'ni cha' caca tlyu na' —nacui—. Ndu'ni ma' cha' Sti ma' laca ycu' Ndyosi;

⁵⁵ masi ná ndyuloo ma' ji'i Ni, pana jua'a ndu'ni ma'. Nslo na' ji'i Ni tu'ni. Ná taca ñacu' na' cha' ná nslo na' ji'i Ni; cuiñi na' si jua'a ñacu' na', ñi'ya laca cu'ma, cha' cuiñi tsa ma'. Chañi cha' nslo na' ji'i Ni, jua'a ndaquiya' na' ji'i laca cha' nu nchcui' Ni lo'o na' —nacui Jesús ji'i ngu' judío bi'—.

⁵⁶ Nu Abraham jyo'o cusu' ji'i ma' ni, lye tsa ngua ti' yu ña'a yu jna' lo'o cala na' chalyuu. Lo'o li' ndi'ya ngua, cha' cua na'a nu cusu' jna', tso'o tsa ndyu'u tyiquee yu li'.

⁵⁷ Li' lye nchcui' ngu' judío lo'o Jesús:

—Bilya caca tu'ba tyi yija nu'u —nacui ngu' ji'i—. ¿Ñi'ya ngua cha' cua na'a nu'u ji'i jyo'o Abraham lacua?

⁵⁸ —Liñi tsa cha' nu nchcui' na' lo'o cu'ma juani —nacui Jesús—, cha' cua laca lu'ú na' lo'o ngula jyo'o Abraham bi'.

⁵⁹ Li' ngusñi ngu' quee cha' cu' ngu' ji'i Jesús cuju' ngu' ji'i li', pana ndyu'u cuatsi' yu ji'i ngu'. Ngutu'u yu ne' laa bi', nteje tacui yu cla'be su ndi'i ñati' ndyaa yu li'.

9

Nu qui'yu nu ca ña'a cuityi' lo'o ngula

¹ To' tyucui' su ndyaa Jesús, na'a yu ji'i sca ngu' cuityi', ca ña'a cuityi' lo'o ngula nu quicha bi'.

² Li' nchcuane nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ji'i Jesús:

—Mstru —nacui ngu'—, ¿tilaca ntsu'u qui'ya ji'i cha' cuityi' cloo yu cua lo'o ngula yu? ¿Ha ycu' yu? ¿Ha ngu' cusu' ji'i yu ndacui qui'ya ji'i?

³ —Si'i xqui'ya yu cua, si'i xqui'ya ngu' cusu' ji'i yu —nacui Jesús ji'i ngu'—. Na cuityi' yu lo'o ngula yu cha' taca ña'a ngu' ñi'ya laca cña tonu nu cua'ni ycu' Ndyosi lo'o cua'ni Ni cha' tyaca tso'o yu.

⁴ Lo'o tya xee nga'a cha' cua'ni na cña —nacui Jesús—, lo'o cua ndyaa cuichaa nga'aa caca cua'ni ni sca na cña li'. Lo'o jua'a laca lo'o na' —nacui—, nga'a cha' cua'ni na' laca ña'a cña nu ngulo ycu' Ndyosi jna' lo'o nda Ni jna' lijya na' ca nde —nacui Jesús—.

⁵ Lo'o tya tyi'i na' chalyuu, tya ta na' xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ñati'.

⁶ Ndye nchcui' Jesús, li' ngusalú yu xi hitya sañi' lo yuu, cha' nguxa' xi lo'o yuu cha' caca nana'. Nda'a yu nana' bi' chu' scua' cloo nu quicha bi'.

⁷ Li' nacui Jesús ji'i:

—Yaa nu'u, caata chcu nde tojo'o Siloé —tojo'o bi' naa Siloé cha'cña ji'i ngu', ñi'ya nti' si ñacu' na cha'cña ji'na: tojo'o “su nacui ji'i ngu' cha' tsa' ngu”.

Bi' cha' ndyaa nu quicha bi' ndyaata tojo'o bi' li'. Lo'o ñaa li', cua ndyaca tso'o cloo.

⁸ Lo'o li' nu ngu' nu ndi'i cacua ti su ndi'i nu ngua quicha bi', nu cua na'a su ngüijña msta' tsubi' la, li' nchcui' ngu' bi' ji'i:

—Nu qui'yu re, ¿ha la cui' yu re laca nu ngua'a calle ngüijña yu msta' ji'i ngu'?

⁹ —La cui' yu bi'— nacui tsaca ngu'.

—Si'i yu bi', masi sca ti cuayá' ña'a loo yu bi'— nacui chaca ngu'.

Lo'o li' nguxacu' ycu' nu qui'yu bi' cha' ji'i ngu' bi':

—La cui' yu bi' laca na'.

¹⁰ Li' nchcuane ngu' ji'i yu:

—¿Ñi'ya ngua cha' ndyaca tso'o cloo nu'u juani?

¹¹ —Nu ñati' nu naa Jesús, bi' laca nu nguxa' xi nana' cha' nguta'a chu' scua' cloo na' —nacui nu qui'yu bi'—. Lo'o li' ngulo yu bi' cña 'na cha' tsa'a na' caata nde tojo'o Siloé, bi' cha' ndya'a ndyaata ca bi'; hora ti ngua tso'o cloo na', tyaca' tso'o ña'a na' juani.

¹² —¿Ma nde ndyaa yu bi'? —nacui ngu' ji'i li'.

—Ná jlo ti' na' —nacui.

Nchcui' ngu' fariseo lo'o nu ngua cuityi'

¹³ Ndyaa lo'o ngu' ji'i nu qui'yu nu ngua cuityi' bi' slo ngu' fariseo ne' laa.

¹⁴ Tsa nu ndi'i cña' ngu' ngua bi', tsa tacati ngua nu lo'o nguxa' Jesús nana' bi', ngua'ni yu jo'o ji'i cloo nu cuityi' bi'.

¹⁵ Lo'o li' nguxana ngu' fariseo, nchcuane ngu' ji'i nu ngua cuityi' bi':

—¿Ñi'ya ngua cha' ngua tso'o cloo nu'u?

—Nguta'a yu nana' chu' scua' cloo na' —nacui nu qui'yu bi'—, li' ndyaa na' ndyaata chcu, tyaca' tso'o ña'a na' juani —nacui.

¹⁶ Li' ntsu'u xi ngu' fariseo nu nacui:

—Si'i slo ycuí' Ndyosi yaa nu Jesús bi', bi' cha' ná ndaquiya' yu tsa' ta'a ji'i ngu'.

Lo'o jua'a ntsu'u xi xa' ñati nu nchcui' ji'i yu ndi'ya:

—¿Ñi'ya caca ji'i yu bi' cua'ni yu cña tonu cuentya ji'i ycuí' Ndyosi si jua'a ntsu'u tsa qui'ya ji'i yu?

Ná stu'ba cha' nu nchcui' ngu' bi' ji'i Jesús.

¹⁷ Li' xa' nchcuane ngu' ji'i nu ngua cuityi' bi':

—Nu'u ni, ¿ñi'ya chcui' ta nu'u cha' ji'i yu bi' juani, cha' cua ngua'ni yu jo'o ji'i cloo nu'u?

Li' nguxacui' nu qui'yu bi' cha' ji'i ngu':

—Sca nu cusu' nu nda cha' ji'i ycuí' Ndyosi lo'o ñati, jua'a laca yu bi' —nacui'.

¹⁸ Ná jlya ti' nu ngu' judío bi', cha' ca ña'a cuityi' nu qui'yu bi' lo'o ngula, lo'o nu juani tyaca' tso'o xee ña'a. Su ndye cha', li' ngusi'ya ngu' ji'i ngu' cusu' ji'i.

¹⁹ Li' nchcuane ngu' ji'i ngu' cusu' bi':

—¿Ha sñi' cu'ma laca yu re? —nacui' ngu'—. ¿Ñi'ya ngua li'? ¿Ha ca ña'a cuityi' yu lo'o ngula yu? ¿Ñi'ya ngua cha' ña'a yu juani?

²⁰ Li' nguxacui' sti xtya'a cha' ji'i ngu' fariseo bi':

—Jlo ti' ya cha' sñi' ya laca yu, jlo ti' ya cha' ca ña'a cuityi' yu lo'o ngula yu —nacui' ngu'—,

²¹ pana ná nda ya cuentya tsiya' ti ñi'ya ngua cha' ngujui xee nu ntsu'u cloo yu juani. Ná jlo ti' ya tilaca laca nu ngua'ni jo'o ji'i yu. Xcuane ma ji'i ycuí' yu; cua tlyu yu bi', ycuí' yu taca ta liñi yu cha' lo'o ma.

²² Jua'a nacui' sti xtya'a nu qui'yu bi' ji'i ngu', cha' ntsii tsa ngu' ji'i ngu' judío bi'; na cua ngua'ni stu'ba ngu' laca cña cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' culo'o ngu' ji'i ñati ne' laa, cua ña'a ca ñati nu ñacui' cha' Jesús laca Cristo, nu ñati tlyu nu nda ycuí' Ndyosi ji'i lijya chalyuu. Nga'aa ta ngu' judío bi' chacuayá' tsa ngu' ne' laa li'.

²³ Bi' cha' nacui' sti xtya'a nu ngua cuityi' bi': “Xcuane ma ji'i ycuí' yu, cua tlyu yu bi'”.

²⁴ Tya ngusi'ya ngu' ji'i nu ngua cuityi' bi' chaca quiya', lo'o li' lye nchcui' ngu' lo'o:

—Chacuayá' ji'i ycuí' Ndyosi, ta nu'u cha' liñi lo'o ya juani —nacui' ngu' ji'i—. Cua jlo ti' ya cha' ntsu'u tsa qui'ya ji'i nu Jesús bi'.

²⁵ —Ná nda na' cuentya si ntsu'u qui'ya ji'i yu —nacui' nu ngua cuityi' bi'—. Jlo ti' na' cha' cuityi' na' clyo, lo'o juani cua ntsu'u xee cloo na'. Tsa bi' ti cha' jlo ti' na'.

²⁶ —¿Ñi'ya ngua'ni yu bi' lo'o nu'u lacua? —nacui' ngu'—. ¿Ñi'ya ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o cloo nu'u juani?

²⁷ —Cua ndacha' na' ji'i ma tsaca quiya' tsa, lo'o ná ngua'a jyaca ma ji'i cha' bi' —nacui' nu qui'yu bi'—. ¿Ni cha' laca xa' nti' ma cuna ma cha' bi' chaca quiya'? ¿Ha lo'o cu'ma nti' ma caca tsa'a ma cha' ji'i yu?

²⁸ Li' nchcui' nu ngu' judío bi' cha' ti' lo'o:

—Nu'u laca sca nu ndyaca tsa'a ji'i yu bi' —nacui' ngu'—, cuare laca ya ñati nu ndyaca tsa'a ji'i jyo'o cusu' Moisés.

²⁹ Jlya ti' ya cha' nda ycuí' Ndyosi cha' lo'o nu Moisés bi', pana ná jlo ti' ya tsiya' ti ma nde ngutu'u nu Jesús bi' lijya.

³⁰ Li' nguxtyacui' nu qui'yu bi' cha' lo'o ngu' fariseo bi':

—Tlyu tsa cha' nda ma lo'o na' juani —nacui'—. Nde cua ti ndu sca nu qui'yu nu ngua'ni ca ti jo'o cloo na', lo'o ná jlo ti' ma tsiya' ti ma nde ngutu'u yu lijya yu —nacui'—.

³¹ Jlo ti' lcaa tya'a na cha' ná ndaquiya' ycuí' Ndyosi ji'i cha' nu nchcui' ñati cuxi lo'o Ni; ndaquiya' Ni ji'i ngu' lo'o nchcui' ñati nu ndu'ni tacati, ñati nu ndu'ni cña nu ngulo Ni ji'i —nacui'—.

³² Tya lo'o nguxana chalyuu, bilya cua'ni ngu' cha' tyu'u xee cloo ñati chaca quiya' nu lo'o ca ña'a cuityi' ngu' lo'o ngula ngu'.

³³ Ná caca ji'i yu bi' cua'ni yu cña bi' si si'i ca slo ycuí' Ndyosi ngutu'u yu.

³⁴ —Ngu' cuxi laca nu'u, pana nti' nu'u culu'u xi cha' jo'ó ji'i ya —nacui' ngu' judío li'—. Cuxi nu'u lo'o ngula nu'u, jua'a cuxi ti nguluu nu'u —nacui' ngu'.

Lo'o li' ngulo'o ngu' ji'i nu qui'yu bi', nga'aa nda ngu' chacuayá' tsa ne' laa tsiya' ti.

Na cuityi' ngu' cha' ná jlya ti' ngu'

³⁵ Li' ngujui cha' ji'i Jesús, ndyuna yu cha' ngulo'o ngu' ji'i nu qui'yu bi' ne' laa. Lo'o ngujyacia Jesús ji'i, nchcuane yu ji'i li':

—¿Ha jlya ca ti' nu'u ji'i ycuí' nu cua lijya chalyuu cha' caca ñati? —nacuí Jesús ji'i.

36 —¿Tilaca laca yu bi', cusu'? —nacuí nu qui'yu bi'—. Nti' tsa na' xñi na' cha' ji'i.

37 —Cua na'a nu'u ji'i yu bi' —nacuí Jesús—. Na' laca bi', na' nu nchcui' lo'o nu'u juani ti.

38 Hora ti ndyatú stí' nu qui'yu bi' slo Jesús.

—Jlya ti' na' jinu'u, Xu'na —nacuí.

39 Li' nchcui' Jesús lo'o:

—Cua lijya na' chalyuu cha' cua'ni cuayá' na' ji'i ñati, tilaca laca nu xñi cha' jna', tilaca laca nu ná tyaja'a xñi cha' jna' —nacuí Jesús—. Ta na' xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ngu' nu xñi cha' jna', masi ñi'ya nti' cuityi' ti ngu' ndi' ngu' chalyuu; tacu' na' xee ji'i ngu' nu ná tyaja'a xñi cha' jna' tsiya' ti, masi ndu'ni ngu' cha' tso'o tsa ycuí' ngu'.

40 Ndu xi ngu' fariseo slo Jesús lo'o nchcui' yu jua'a.

—¿Ha cuityi' cua lacua? —nacuí ngu' ji'i yu.

41 —Ná ntsu'u qui'ya ji'i ma, si jlo ti' ma cha' cuityi' ti ma —nacuí Jesús—. Cha' nchcui' ma cha' taca ña'a ma, bi' cha' ña'a ti ntsu'u qui'ya ji'i ma.

10

Cui' ji'i lo'o su ndyi' xlya' talya

1 Ta na' sca cha' liñi lo'o ma juani —nacuí Jesús ji'i ngu' judío li'—. Tachaa tsa ndya' lo'o su ndyi' xlya' talya. Lo'o ndya'a ngu' ne' lo'o bi', sca ti to' lo'o nga'a cha' tyatí ngu'. Nu cuaana laca nu ndyacu' que lo'o, ndyatí chaca se'i li' —nacuí Jesús—.

2 Nde to' lo'o ndyatí nu laca xu'na xlya' bi'.

3 Nslo nu ntsu'u cua to' lo'o ji'i xu'na xlya', bi' cha' nda chacuayá' ndyatí yu bi' ne' lo'o —nacuí Jesús—. Nslo xlya' xtyi'i xu'na ni'; lo'o nxi'ya yu ji'i xlya' ji'i ycuí' ca, lijya ni' slo yu, ndya'a lo'o yu ji'i xlya' bi' li'.

4 Lo'o cua ngutu'u laca xlya' nde liya', li' nde loo la ntyucua nu laca xu'na ni', nde chu' la lca'a xlya' ji'i yu, cha' nduna ni' lo'o nxi'ya xu'na ni' ji'i ni'.

5 Ná ndyu'u lca'a ni' ji'i xa' ñati; lo'o nduna ni' cha' nu nchcui' xa' ñati lo'o ni', xna ni' li', cha' ná nslo ni' xtyi'i xa' ñati.

6 Bi' ngua sca cha' nu nchcui' ne' ti Jesús lo'o ngu', pana ná ngua cuayá' ti' ngu' tsiya' ti ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu' li'.

Ña'asii tso'o Jesús ji'i xlya' ji'i yu

7 Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o ngu' chaca quiya':

—Liñi tsa cha' nu nda na' lo'o ma —nacuí Jesús—. Ycuí' ti na' laca to' lo'o bi', cha' nchca'a na' to' lo'o su ndyatí ni'.

8 Ná ndaquiya' xlya' bi' ji'i ñati nu yaa yala la, cha' xcui' nu cuaana laca ngu' bi'; tsa cu' ti ntyucuaana ngu' na nu ntsu'u ji'i tya'a ñati ngu' —nacuí—.

9 Nu nga'a to' lo'o, tso'o tsa ña'asii ji'i xlya' ji'i; lo'o jua'a na', tso'o tsa ña'asii na' ji'i ñati 'na —nacuí Jesús—. Taca tyeje tacui ngu' cha' tyatí ngu' ne' lo'o su nga'a na', cha' ná caca cuxi ji'i ngu' bi' li'. Tso'o ti tyatí ngu' ne' lo'o su nga'a na', tso'o ti tyu'u ngu' chaca quiya', ñi'ya nu ndu'ni xlya'. Caja ñi'ya tyiji yu'u ji'i ngu' bi' li', ñi'ya laca lo'o ndyiji na ndacu xlya'.

10 Tsa cu' ti cña cuaana ndu'ni nu ngu' cuaana bi' —nacuí Jesús—. Ndyaa ngu' bi' cha' cua'ni ñu'u ngu' ji'i ñati, cha' chcuna' cresiya ji'i ñati bi'; na cua lijya na' cha' ta na' chalyuu tso'o ji'i ñati, su caca tyi'i ngu' tyucui tyiquee ngu' li' —nacuí—.

11 Tso'o tsa ña'asii na' ji'i xlya' 'na. Ycuí' ca na' tyaja'a Na' cajaa cha' ná cajaa xlya' jna', cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i ngu' —nacuí—.

12 Sca msu ti ni, ná ña'asii tso'o ji'i xlya', xna yu lo'o ña'a yu cha' lijya bo'o. Si'i ycuí' yu nu laca loo ji'i xlya', si'i ycuí' yu nu ca ji'i ni', nti' yu. Bi' cha' caca lya' ti' bo'o ji'i taju xlya' bi', li' tyijyu' cañi xlya' xna ni' —nacuí Jesús—.

13 Nxna msu tyijyu' cha' ne' xña ti ji'i ngu' ndya'a yu, si'i na ji'i yu laca xlya' bi'.

14 Tso'o tsa ña'asii na' ji'i xlya' 'na. Nslo na' ji'i ñati jna', lo'o jua'a cua ngui'i ñati bi' jna'.

15 Ñi'ya nslo Sti na' jna', jua'a nslo na' ji'i Sti na'; ñi'ya ntsu'u cha' ji'i Sti na' lo'o na', jua'a ntsu'u cha' jna' lo'o ñati jna'. Ycuí' ca

na' tyaja'a na' cajaa cha' ná tye cresiya ji'i ñati 'na —nacui Jesús ji'i ngu'—.

16 Tya ntsu'u la xa' ñati 'na nu ndi'i xa' quichi, nu ná stu'ba nga'a lo'o taju ñati re; nga'a cha' tsa'a na' tsaqui'ya na' ji'i ngu' bi', cha' lo'o ngu' bi' tyaa ngu' ca ne' lo'o re. Lo'o li' cuna ngu' cha' nu chcu' na' lo'o ngu'; caca ngu' sca ti taju ñati 'na, lo'o jua'a caca na' nu sca ti Xu'na ngu' —nacui Jesús—.

17 'Tye chalyuu 'na, cajaa na' cha' tyu'ú na' chaca quiya' ca tiya' la, bi' cha' ntsu'u tsa tyiquee Sti na' ña'a 'na.

18 Ná tucui xlyaá cresiya 'na, ycu' ca ti na' ntaja'a na' cajaa —nacui Jesús—. Taca cua'ni na' jua'a, cha' cua nda ycu' Ndyosi Sti na' chacuayá' cajaa na', lo'o jua'a cua nda Ni chacuayá' cha' tyu'ú na' chaca quiya'.

19 Tya chaca quiya' ná stu'ba cha' ji'i ngu' judío lo'o tya'a ngu' cha' nchcu' Jesús jua'a.

20 Ntsu'u tsa ngu' nu nacui ndi'ya:

—Ñi'ya nti' sca nu xña'a, jua'a nti' yu cua. Na tonto yu. Ná ntsu'u cha' cuna na cha' nu nchcu' yu cua.

21 Li' nacui xa' la ñati:

—Ná taca chcu' ngu' ñi'ya nu nchcu' yu cua juani si ntsu'u cui'i xña'a ji'i ngu'. ¿Ha caca ji'i nu xña'a cua'ni cha' tyaca tso'o cloo nu cuityi'? Ná taca ji'i.

Nxu' tya'a ngu' judío lo'o Jesús

22 Tyempo tlya' ngua li', nu lo'o sube tsa tsa. Nde quichi Jerusalén ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ta'a su ngulacua ji'i laa tonu ca bi'.

23 Ndyaa Jesús to' laa ca su nchcu' ngu' ji'i: “Corredor ji'i Salomón”.

24 Li' ndyu'u ti'i tyuu tya'a ngu' judío slo Jesús, nchcuane ngu' ji'i yu:

—¿Ni jacua' chcu' liñi nu'u lo'o cua, cha' caca cuayá' ti' ya si nu'u laca nu ñati tlyu nu ta ycu' Ndyosi ji'i caa? —nacui ngu' ji'i Jesús—. Ná talo ya si ná cacha' nu'u lcaa cha' ji'i cua. Tso'o si chcu' liñi nu'u juani.

25 —Jua'a ni na' tsaca quiya' ji'i ma —nacui Jesús ji'i ngu' bi' li'—, lo'o ná jlya ti' ma cha' nu nchcu' na' lo'o ma tsiya' ti —nacui—. Lo'o ña'a ma cha' ndu'ni na' cña tonu bi' chacuayá' ji'i Sti na', ndyiji cha' liñi ji'i ma li';

26 pana ná jlya ti' ma ji'i cña bi', cha' si'i taju ñati 'na laca ma. Nacui na' jua'a ji'i ma tsubi' —nacui Jesús ji'i ngu'—.

27 Ñi'ya ndu'ni xlya', jua'a nduna ñati 'na jna' lo'o nchcu' na' lo'o ngu'. Cua nslo na' ji'i ngu', cua ndya'a ngu' lo'o na'.

28 Ná nga'a cha' tye chalyuu nu ta na' ji'i ngu' bi', ná chcu' cresiya ji'i ngu' li'. Ná tucui caca ji'i xlyaá ji'i ñati bi' 'na, cha' tso'o tsa ña'asii na' ji'i ñati bi' —nacui Jesús—.

29 Na cua nda Sti na' ñati bi' jna', lo'o jua'a nga'aa ntsu'u chaca nu stu'ba tlyu lo'o ycu' Ni; bi' cha' ná tucui caca ji'i xlyaá ji'i ngu' bi', nu lo'o ña'asii Sti na' ji'i ngu'.

30 Lo'o jua'a stu'ba ntsu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi Sti na' lo'o na' —nacui Jesús.

31 Chaca quiya' ngusñi nu ngu' judío bi' quee cha' cu' ngu' ji'i Jesús, cuju' ngu' ji'i.

32 Li' nchcu' yu lo'o ngu' bi':

—Cua quiña'a tsa cña tso'o ngua'ni na' chacuayá' ji'i Sti na' slo cu'ma, lo'o jua'a cua na'a ma cña nu ngua'ni na'. ¿Ha xqui'ya sca cña tso'o nu ngua'ni na', bi' cha' nti' ma cuta ma quee 'na?

33 Li' ngu'xyacui nu ngu' judío bi' cha' lo'o Jesús:

—Ná cuju' ya jinu'u lo'o quee xqui'ya sca cña tso'o nu ngua'ni nu'u —nacui ngu'—, xqui'ya cha' cuxi nu nchcu' nu'u ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' cu' ya quee jinu'u. Sñi' ñati chalyuu ti laca nu'u, pana ndu'ni nu'u cha' laca nu'u ycu' Ndyosi.

34 Li' nacui Jesús ji'i ngu':

—Lo quityi nscua cha' cusu' nu jlya tsa ti' ma, ntsu'u sca cha' nu nchcu' ndi'ya: “Ndyosi laca lcaa cu'ma cuentya jna'” —nacui Jesús—.

35 Jlo ti' na cha' ná caca ji'na tacu' na ni sca cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o na. Sca cha' nu nchcu' quityi bi' ni, nacui cha' ñi'ya laca ycu' Ndyosi, jua'a laca ñati nu ndaquiya' cha' nu nda Ni lo'o.

36 ¿Ni cha' laca ngusta cu'ma qui'ya jna' slo ycu' Ndyosi lo'o nacui ma cha' nchcu' na' cha' cuxi ji'i ycu' Ni? —nacui Jesús—. Cua ngusubi Sti na' jna', nda Ni 'na liyyaa nde chalyuu. ¿Ni cha' laca ná tso'o nti' ma cha' nacui na' cha' nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca na'?

37 Ná ntsu'u cha' jlya ti' mā jna' —nacui Jesús li'—, si ná ndu'ni na' cua ña'a ca cña nu ndu'ni Sti na' —nacui—.

38 Pana nu lo'o ndu'ni na' cña ji'i ycu'i Ndyosi, li' caca jlya ti' mā jna' xqui'ya cña nu ndu'ni na' bi', masi ná jlya ti' mā cha' nu nchcui' na'. Lo'o li' caca cuayá' ti' mā, caca jlo ti' mā, cha' stu'ba ntsu'u cha' ji'i Sti na' lo'o na', stu'ba ntsu'u cha' jna' lo'o Sti na'.

39 Chaca quiya' ngua'ni cuayá' ngu' si caca taya' ngu' ji'i Jesús. Li' nga'aa ndyanu yu, laja ti' ngu' ngutu'u yu ngulaá yu ji'i ngu'.

40 Li' ndyaa Jesús chaca quiya', ndyaa chaca tsu' sta'a Jordán ca su ngutu Juan ntyucuatya ji'i ngu' tya clyo. Nde bi' nguti'i yu, lo'o jua'a ndya'a tsa ngu' slo.

41 Li' nacui ngu' ji'i tya'a ngu':

—Ná ngua'ni Juan ni sca cña tonu cha' cube ti' na' ji'i. Pana liñi tsa ndyu'u lcaa cha' nu nchcui' nu Juan bi' tya tsubi' la cuentya ji'i nu qui'yu re.

42 Lo'o li' cua nguxana tyuu tya'a ngu', jlya ti' ngu' ji'i Jesús lo'o nguti'i ngu' nde bi'.

11

Ngujuii Lázaro

1 Ndi'i sca nu qui'yu nu naa Lázaro. Quicha tsa bi'. Ngu' quichi Betania laca, lo'o jua'a María lo'o Marta laca tya'a ngula nu qui'yu bi'.

2 (Tya'a ngula María laca Lázaro nu quicha bi', lo'o jua'a María laca nu su'ba setye tyixi xtyi'i chu' quiya' Jesús nde loo la, lo'o li' sube' cho' quicha' que ycu'i cho' quiya' Jesús cha' quityi.)

3 Cua nda tyucuaa nu cuna'a bi' cha' ndyaa ca slo Jesús:

—Tyu'u cha' clyu ti' jinu'u, Xu'na —nacui ngu' cuna'a bi'—, nde lijya cha', cha' caca cuayá' ti' nu'u cha' ntsiya tya'a tso'o nu'u, quicha tsa yu.

4 Lo'o ndyuna Jesús cha' bi', li' nacui:

—Ná nga'a cha' cajaa nu quicha bi'. Na quicha yu bi' cha' caca tlyu la ycu'i Ndyosi, cha' cua'ni tlyu ngu' jna', cha' na' laca nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi. Lo'o ña'a ngu' ñi'ya cña tonu nu cua'ni na' cha' caca jo'o ji'i yu, li' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ndyosi.

5-6 Lo'o ndyuna Jesús cha' quicha Lázaro, li' tya ndyanu Jesús tya tyucuaa tsā su ndi'i bi', masi ntsu'u tsa tyiquee yu ña'a yu ji'i ca ta'a sna ngu' bi', ji'i Marta, lo'o ji'i nu chaca cho' tya'a Marta, lo'o ji'i ycu'i Lázaro.

7 Tiya' la, li' nacui Jesús ji'i ñati nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Tyaa na xtyuu na nde loyuu su cuentya Judea —nacui.

8 Li' nguxacui ngu' bi' cha' ji'i:

—Mstru —nacui ngu'—, ná sa'ni ngua bi' lo'o ngua ti' ngu' judío bi' cu ngu' quee jinu'u cha' cujuui ngu' jinu'u, ngua ti' ngu'. ¿Ha cua tsa ti nu'u nde jua chaca quiya'? —nacui ngu'.

9 Li' nacui Jesús ji'i ngu' bi':

—Tii tyucuaa ti hora ntsu'u ji'i sca tsā. Lo'o tya'a na ndacua, ná sca na tyacua quiya' na, tyaca' su ndya'a na cha' tya xee —nacui—.

10 Lo'o tyu'u ta'a na talya, li' tyacua sca na nga'a tyucui quiya' na, cha' ná tyaca' xee ña'a na ji'i li'.

11 Lo'o cua nchcui' Jesús jua'a, li' nacui:

—Cua laja' Lázaro tya'a tso'o na. Nde jua tsa'a na' juani cha' xtyu'u ji'i yu.

12 —Mstru —nacui ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i—, lo'o laja' ca yu, li' tyaca tso'o yu.

13 Ngua ti' ngu' cha' ndyu'u xcalá yu, masi nti' Jesús ñacui ji'i ngu' cha' chañi cha' ngujuii yu.

14 Lo'o li' liñi nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Ngujuii Lázaro —nacui—.

15 Tso'o ti nti' na' cha' ná nguti'i na' nde jua lo'o ngujuii yu. Juani taca tyu'u tso'o cha' ji'i ycu'i mā, taca xñi tso'o la mā cha' jna' —nacui—. Tyaa na ca su nscua jyo'o.

16 Li' nchcui' Tomás nu Culaca' lo'o tya'a ndyaca tsa'a ji'i Jesús:

—Tyaa na lo'o nu cusu' lacua, cha' stu'ba ti cajaa na lo'o —nacui Tomás.

“Tyu'ú tya'a ngula nu'u chaca quiya”

17 Lo'o ndyalaa Jesús ca bi', ngujui cha' ji'i yu cha' cua jacua tsā nguatsi' jyo'o Lázaro.

18 Ná tyijyu' ndyi'ya tya'a quichi Betania bi' lo'o quichi Jerusalén, ntsu'u xi tucua ti kilómetro cla'be cuayá' tyijyu' ndi'i quichi bi'.

19 Lo'o li' quiña'a ngu' quichi tonu bi' ndyaa cha' xtyucua ngu' ji'i Marta lo'o ji'i María cha' ngujuii tya'a ngula ngu'.

20 Tya cuayá' ndyuna ngu' cha' cua lijya Jesús, hora ti ngutu'u Marta ndyaa cha' tyacua tya'a lo'o Jesús tyucuii. Sca ti María ndyanu ni'i.

21 Lo'o li' nchcui' Marta lo'o Jesús:

—Ná ngujuii tya'a ngula na' si nguti'i nu'u ca nde, cusu' —nacui' nu cuna'a bi' ji'i Jesús—.

22 Pana jlo ti' na' cha' masi juani cua'ni ycu'i' Ndyosi lcaa cha' nu jña nu'u ji'i Ni.

23 Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i Marta bi':

—Tyu'ú tya'a ngula nu'u chaca quiya'.

24 —Jlo ti' na' cha' chaca quiya' tyu'ú yu bi' nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o lo'o cua tye ti chalyuu —nacui' Marta.

25 Li' nguxtyacui' Jesús cha' lo'o nu cuna'a bi':

—Na' laca nu ndu'ni cha' tyu'ú ñati, na' laca nu ndu'ni cha' chañi caca tso'o cresiya ji'i ñati —nacui' Jesús—. Masi cajaa ngu', tya tyu'ú ngu' bi' chaca quiya', caja chalyuu cucui ji'i ngu' si cua ngusñi ngu' cha' jna' —nacui' Jesús ji'i Marta—.

26 Lo'o jua'a lcaa ñati nu tso'o ti ndi'i tyiquee cha' ngusñi ngu' cha' jna', ná nscua cha' cajaa ngu' bi' tsiya' ti. ¿Ha jlya ti' nu'u cha' bi'?

27 —Chañi cha' jlya ti' na', cusu' —nacui' nu cuna'a bi'—. Hasta juani jlya ti' na' cha' nu'u laca Cristo nu ñati tlyu bi', nu'u laca nu sca ti Sñi' ycu'i' Ndyosi, lo'o jua'a cua nda Ni jinu'u lijya.

Lo'o Jesús ndyunaa yu

28 Ndye nchcui' Marta, li' ndyaa nu cuna'a bi', cuaana ti ngusi'ya ji'i María tya'a ngula:

—Cua tyalaa ti nu Mstru bi' juani —nacui'—. Nxi'ya yu jinu'u cha' tsaa nu'u slo yu.

29 Lo'o ndyuna María cha' bi', hora ti ngutu'u ndyaa slo Jesús li'.

30 Tya lyiji tyalaa Jesús quichi, tya nga'a yu su ndyacua tya'a Marta lo'o yu tya tsá la.

31 Lo'o nu ngu' judío nu ndi'i nxyucua ji'i María ni'i ni, lo'o na'a ngu' cha' tsa tsiya' ca ngutu'u María ndyaa, li' ndyaa lca'a ngu'

ji'i cho'; ngua ti' ngu' cha' to' cuaá ndyaa cho' cha' cunaa cho'.

32 Lo'o li' ndyalaa María ca su ndu Jesús. Lo'o na'a cho' ji'i yu, hora ti ngutu sti' cho' slo Jesús. Lo'o li' nacui' María bi':

—Si nguti'i nu'u tsubi', cusu' —nacui'—, ná ngujuii tya'a ngula na' li'.

33 Xñi'i tsa ñaa xtyi'i Jesús li', ndube tsa ti' yu cha' ndyunaa María, lo'o jua'a ngusi'ya tsa ngu' judío tya'a ndya'a María.

34 Li' nchcuane Jesús ji'i ngu':

—¿Macala nguxatsi' ma ji'i jyo'o bi'?

—Tsa na'a na xi ji'i, cusu' —nacui' ngu' li'.

35 Lo'o Jesús ngusi'ya li'.

36 —Tyaca'a tsa jyo'o bi' ji'i Jesús, ntsu'u tsa tyiquee yu ña'a yu ji'i —nacui' ngu' judío bi'.

37 Lo'o jua'a ndi'i xi ngu' nu nacui':

—¿Ni cha' laca ná ngujui ñi'ya nu cua'ni yu cha' ná cajaa Lázaro nquicha'? Nchca ji'i yu cua'ni yu cha' tyaca tso'o cloo ngu' cuityi'.

Ndyu'ú Lázaro chaca quiya'

38 Ca chaca quiya' xñi'i tsa ñaa xtyi'i Jesús, lo'o li' ndyaa yu ca to' cuaá. Sca tyuquee laca, lo'o ndu sca quee tlyu ndyacui' tu'ba tyuquee bi'.

39 —Clyatsu' ma quee cua —nacui' Jesús.

Li' nchcui' Marta tya'a ngula jyo'o bi' lo'o Jesús:

—Tyucu tsa xtyi'i caca si tyu'utsu' quee cua, cusu' —nacui'—. Cua jacua tsá nguatsi' jyo'o re.

40 Li' nacui' Jesús:

—Caca ña'a ma cha' tlyu tsa nu ndu'ni ycu'i' Ndyosi nu lo'o jlya ti' ma ji'i Ni. ¿Ha si'i jua'a ni na' ji'i ma tsá?

41 Li' ngulotsu' ngu' quee nu ndyacui' tu'ba tyuquee bi'. Li' nguxña'a Jesús nde cua.

—Sti na' —nacui' Jesús li'—, tsa xlya'be hi cha' cua ndyuna nu'u cha' nu nchcui' na' lo'o nu'u.

42 Lcaa tsá cua jlo ti' na' cha' nduna nu'u lcaa cha' nu nchcui' na' lo'o nu'u; pana nchcui' na' lo'o nu'u juani xqui'ya ñati nu ndi'i re, cha' taca ca jlya ti' ngu' jna' cha' chañi cha' cua nda nu'u jna' lijya chalyuu.

43 Li' cui' tsa nchcui' Jesús:

—Lázaro, tyu'u nu'u su ntsu'u nu'u ndacua, tyaa nu'u nde liya' re.

⁴⁴ Li' ngutu'u nu ngua jyo'o bi'; ña'a ti tya ngüixi late' ngati tyucui ña'a hichu', ña'a ti tya ndyacu' chaca late' loo.

—Xati' cya ma late' nu ntsu'u chu' yu cua —nacui Jesús ji'i ngu'—, cha' ta ma chacuayá' tya'a yu.

Nchcui' ngu' ñi'ya caca cujuui ngu' ji' Jesús

⁴⁵ Lo'o li' quiña'a tya'a ngu' judío bi' jlya ti' ngu' ji'i Jesús, ñati nu ndi'i nxyucua ji'i María tsá la, cha' cua na'a ngu' cha' tlyu nu ngua'ni ca ti Jesús cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

⁴⁶ Pana ntsu'u xi ngu' bi' nu hora ti ndyaa slo ngu' fariseo, nda ngu' cha' lo'o ngu' ñi'ya nu ngua'ni Jesús.

⁴⁷ Bi' cha' nu ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' fariseo bi', nguxana nxi'ya ngu' ji'i lcaa ngu' tisiya, cha' tyu'u ti'i ngu'. Lo'o li' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Ñi'ya cua'ni na juani? —nacui ngu'—. Quiña'a tsa cha' tlyu ndyu'ni nu qui'yu bi'.

⁴⁸ Lo'o ta na chacuayá' ji'i yu cha' tya cua'ni la yu jua'a, li' xñi lcaa ngu' quichi cha' ji'i yu. Li' caa ngu' romano cha' cuityi ngu' laa tlyu ji'na, culo'o ngu' ji'i ñati tya'a na su ndi'i ngu' —nacui ngu'.

⁴⁹ Li' ndatu tsaca ngu'; Caifás naa yu, lo'o jua'a yija bi' laca yu xu'na sti jo'ó. Nchcui' yu lo'o ngu' bi' li':

—Ni sca na ná jlo ti' ma,

⁵⁰ ná nchca tii ma tsiya' ti —nacui yu—. Tso'o la caca ji'i ma si cajaa sca ti ñati, cha' ná cajaa lcaa ngu' quichi tyi na. Cuxi la cña caca si cuityi ngu' tyucui ña'a nasiyu re.

⁵¹ Si'i cha' nu ngua'ya hique ycu' ca yu nchcui' yu jua'a; cha' yija bi' ngua yu xu'na sti jo'ó, bi' cha' nacui yu jua'a, cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi nda yu cha' lo'o ngu', ni cña caca ji'i Jesús ca nde loo la lo'o cajaa Jesús lo crusi. Si'i xqui'ya ñati chalyuu jua ti cajaa Jesús,

⁵² masi cajaa Jesús cuentya ji'i lcaa ñati lcuu ti ña'a chalyuu, cha' stu'ba ti caca tyiquee lcaa ñati nu jlya ti' ji'i ycu' Ndyosi, ngu' nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i cha' caca ngu' sñi' Ni.

⁵³ Lo'o li' nguxana nchcui' ngu' nu laca cña lo'o tya'a ngu' ñi'ya nu caca cujuui ngu' ji'i Jesús;

⁵⁴ bi' cha' nga'aa ndyaa Jesús su ndi'i ngu' judío, ngutu'u yu loyuu bi', ndyaa yu chaca loyuu su tyijyu' la xi, ca to' yuu btyi. Ndyalaa yu sca quichi su naa Efraín li', ca bi' nguti'i Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

⁵⁵ Cua ngulala tsa ta'a pascua, bi' laca sca ta'a ji'i ngu' judío. Quiña'a ngu' ngutu'u ngu' quichi tyi ngu', masi quichi ne' quixi', ndyalaa ngu' quichi Jerusalén li'. Yala ti ngua'ni lubii ngu' tyucui ña'a ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi, nu lo'o tya lyiji ti caca ta'a.

⁵⁶ Li' ndyaa ngu' ndyaana ngu' macala ntsu'u Jesús. Lo'o ndi'i ngu' ne' laa, li' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Ñi'ya nti' ma? —nacui ngu'—. ¿Ha caa yu ta'a nti' ma?

⁵⁷ Ndube tsa ti' ngu' cha' lo'o nu ngu' sti jo'ó nu laca loo bi', lo'o ngu' fariseo, cua ngulo ngu' cña ji'i lcaa ngu' quichi; nacui sti jo'ó cha' lo'o caja cha' ji'i ngu' macala ntsu'u Jesús, hora ti ntsu'u cha' cacha' ngu' ji'i ngu' nu laca loo. Li' tsa ngu' policía xñi ngu' ji'i Jesús, nti' ngu' nu laca loo bi'.

12

Nda'a sca nu cuna'a setye chu' quiya' Jesús

¹ Tya lyiji tya xcuá tsá cha' caca ta'a pascua, li' ñaa Jesús nde quichi Betania chaca quiya'. Laca Betania quichi tyi Lázaro nu ngujui tya tsubi' la, lo'o li' ngua'ni Jesús cha' ndyu'ú yu chaca quiya'.

² Li' nda ngu' sca sii ji'i Jesús, cha' tso'o tsa nti' ngu' cha' ndyalaa yu slo ngu'. Nda Marta na ndyacu ngu' li', lo'o jua'a stu'ba ti ntucua Lázaro lo'o ngu' su ndyacu ngu' sii lo'o Jesús.

³ Li' ndyalaa lo'o María ji'i sca lyura setye tyixi xtyi'i. Quiña'a tsa nga'a setye bi' ji'i, cha' tyucui setye ji'i quixi' nardo laca. Li' nda'a María setye bi' chu' quiya' Jesús, lo'o quicha' que ycu' María ngusube' chu' quiya' yu; tyucui ña'a ni'i ntyucua xtyi'i setye tyixi xtyi'i bi' li'.

⁴ Nga'a Judas sñi' Simón Iscariote lo'o ngu', cha' ñati nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús laca.

La cui' bi' laca nu kujui' cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' cuxi ca tiya' la. Na'a nu Judas bi' ñi'ya nu ngua'ni María, lo'o li' lye nchcui' ni cha' laca ngua'ni María jua'a:

⁵ —¿Ni cha' laca ná ngua caya' setye tyixi xtyi'i ji'i nu cuna'a cua cha' caja cñi xtyucua ji'i ngu' ti'i? —nacui' nu Judas bi'—. Ná tyiquee' caja tyuu mil paxu lo setye bi'.

⁶ Cha' cuaana Judas, bi' cha' nacui' jua'a, si'i cha' tya'na ti' ji'i ngu' ti'i. Ycui' ca Judas laca loo ji'i cuiji' su ntsu'u cñi ji'i ngu' tya'a ndya'a lo'o Jesús, pana na ntyucuaana Judas cñi nu ntsu'u ji'i lcaa ngu' bi'.

⁷ —Ta ma chacuayá' cua'ni nu cuna'a cua jua'a —nacui' Jesús—. Na cua nguxco'o cho' setye bi' cha' cua'ni jo'o ji'i ngu' lo'o cua ngulala ti xatsi' ngu' jna' —nacui'—.

⁸ Lcaa tyempo ndi'i ngu' ti'i lo'o ma nde chalyuu, lcaa tsá taca xtyucua ma ji'i ngu' bi' nquicha'; pana nu na' ni, ná tyuu tsá tyi'i na' slo cu'ma.

Lo'o ji'i Lázaro ngua ti' ngu' kujui' ngu' ji'i

⁹ Ngujui' cha' ji'i ngu' cha' ndi'i Jesús ca bi', lo'o li' ndyaa quiña'a tya'a ngu' judío; tsa tlyu ti ngu' ndyaa na'a ngu' ji'i Jesús. Lo'o jua'a nti' ngu' ña'a ngu' ji'i nu ngua jyo'o Lázaro bi', cha' ngua'ni Jesús cha' ndyu'ú chaca quiya'.

¹⁰ Lo'o li' ngua'ni stu'ba sti jo'ó nu laca loo cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu', cha' lo'o ji'i Lázaro kujui' ngu',

¹¹ cha' xqui'ya nu Lázaro bi', bi' cha' nguxtyanu quiña'a tya'a ngu' judío ji'i sti jo'ó, cha' ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús.

Ngua'ni chi' ngu' loo Jesús lo'o ndyalaa yu nde Jerusalén

¹² Quiña'a tsa ñati ndyaa ngu' ta'a bi'. Ca chaca tsa, li' ndyuna ngu' cha' cua lijya ti Jesús nde Jerusalén; bi' cha' ngutu'u ngu' bi' ndyaa ngu' tsa tlyu ti cha' tyacua tya'a ngu' lo'o Jesús.

¹³ Ndyaa lo'o ngu' ste' nga, lo'o jua'a cuii ngusi'ya ngu' li':

—Cua'ni tlyu na ji'i ycui' Ndyosi Sti na —nacui' ngu' ji'i Jesús—. Culacua Ni jinu'u cha' lijya nu'u lo'o chacuayá' ji'i ycui' nu Xu'na na. Masi juani ti, culacua Ni jinu'u cha' nu'u laca Rey nu laca loo ji'i ngu' Israel.

¹⁴ Li' ngujui' sca huru ji'i Jesús, ndyaa tucua yu chu' huru bi', cha' ndi'ya nscua cha' lo quityi' cusu':

¹⁵ Ná cutsij cu'ma ngu' ca tyi quichi' Sión; cua lijya nu Xu'na ma, ntucua yu chu' sca huru.

¹⁶ Tyempo li' ná ngua cuayá' ti' ngu' cha' bi'. Pana ca tiya' la, lo'o cua ngua lcaa cha' tlyu nu ndyanu cha' cua'ni Jesús lo'o yaa yu lo yuu, nu lo'o ngua tlyu Jesús ca su ntucua yu lo'o ycui' Ni nde cua, li' ndyi'u ti' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu, ndyi'u ti' ngu' ji'i cha' nu nscua lo quityi' bi' cua sa'ni la; ndyi'u ti' ngu' cha' la cui' jua'a ngua ji'i Jesús.

¹⁷ Jua'a ngua li'. Nu ñati nu nguti'i slo Jesús nu lo'o ngusi'ya Jesús ji'i jyo'o Lázaro ca tyuquee su nguatsi' cha' tyu'ú Lázaro chaca quiya', nda ngu' cha' lo'o ngu' quichi' ñi'ya nu ngua cha' bi';

¹⁸ bi' cha' ngutu'u ñati quiña'a bi', ndyaa ngu' cha' tyacua tya'a ngu' lo'o Jesús tyucuii, cha' cua ndyuna ngu' ñi'ya ngua'ni Jesús cña tonu bi' lo'o Lázaro.

¹⁹ Li' nchcui' ngu' fariseo lo'o tya'a ngu':

—Ña'a ma ji'i yu bi'. ¿Ñi'ya cua'ni na juani? Ná caca ji'na tsiya' ti tacu' na cha' ji'i yu bi'. Tyucui ña'a chalyuu ngusñi ngu' cha' ji'i yu juani.

Lijya xingu' xa' tsu' nclyana ngu' ji'i Jesús

²⁰ Lo'o ngu' griego ndyalaa laja ñati nu ndya'a ta'a bi' nde Jerusalén.

²¹ Ñaa xi ngu' griego bi' slo Felipe li'. Quichi' Betsaida laca quichi' tyi nu Felipe bi'; nde loyuu su cuentya Galilea, ca bi' ndi'i quichi' bi'. Li' nchcui' ngu' bi' lo'o Felipe:

—Tyu'u cha' clyu ti' jinu'u, cusu', cua nti' ya tyacua tya'a ya xi lo'o Jesús —nacui' ngu'.

²² Li' ngutu'u Felipe ndyaa slo Andrés tya'a quichi' tyi; stu'ba ti ndyaa ngu', ndyaa cacha' ngu' ji'i Jesús.

²³ Lo'o li' nda Jesús sca cha' lo'o ngu':

—Cua ndyalaa hora cha' caca tlyu ycui' na' lo'o cajaa na', na' nu cua lijyaa chalyuu cha' caca ñati —nacui' Jesús—.

²⁴ Li'ni tsa cha' nu ta na' lo'o ma juani, cha' sca si'yu nu ndyataa ngu' ni, ñi'ya laca sca si'yu trigo, tyanu si'yu bi' jua'a ti si ná cataa ngu' ji'i lo yuu —nacui'—. Lo'o cua ndyataa ngu' si'yu bi' lo yuu, li' catsu' scua'

si'yu bi', ñi'ya laca si na ngujuui ti. Pana nu lo'o tyucua si'yu bi', quiña'a tsa si'yu tyu'u lo bi' li'.

²⁵ Jua'a laca lo'o ñati nu nti' xñi cha' 'na —nacui Jesús—. Cua ña'a ca ñati nu lye tsa ndu'ni tyaca'a ji'i ycu' ca ngu', chcuna' chalyuu ji'i ngu'; pana ñati nu ná ntsii cajaa ngu' xqui'ya na', bi' laca nu caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu'.

²⁶ Lo'o nti' ñati cua'ni cña 'na —nacui Jesús li'—, nga'a cha' tsa ngu' mala nti' na' cha' tsa, cha' li' taca tyi'i msu bi' 'na ca su ndi'i ycu' na'; lo'o ycu' Sti Na' cua'ni chi Ni loo ngu' nu cua'ni cña 'na li'.

Nda Jesús cha' lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycu' yu

²⁷ Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' li':

—Quiña'a tsa cha' ncyacua ti' na' juani. ¿Ha tso'o la si jña na' ji'i ycu' Ndyosi Sti na' cha' cua'ni Ni cha' ná tyacua cha' cuxi re 'na? Si'i, ná chcui' na' jua'a. Cua ndyalaa hora 'na juani cha' caca lcaa cña nu nga'a cha' caca 'na.

²⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu:

—Sti na', tso'o la si caca tlyu ycu' nu'u.

Li' nguañi nchcui' ycu' Ndyosi nde cua. Ndi'ya nchcui' Ni:

—Cua laca ndu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' ca na', lo'o jua'a tya caca tlyu la na' chaca quiya' xqui'ya nu'u.

²⁹ Li' nacui nu ñati quiña'a nu ndi'i cacua ti cha' nguañi nchcui' tyi'yu, ngua ti' ngu'. Xa' la ñati nacui cha' nde cua ndyu'u cha' nu nda sca xca ji'i ycu' Ndyosi lo'o Jesús.

³⁰ Pana ndi'ya nacui ycu' Jesús:

—Xqui'ya cu'ma laca cha' nguañi nchcui' ycu' Ndyosi nde cua, si'i xqui'ya na' —nacui Jesús—.

³¹ Cua ndyalaa hora cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati chalyuu, nu lo'o tyijiloo na' tsiya' ti ji'i nu xña'a nu laca loo nde chalyuu —nacui Jesús ji'i ngu'—.

³² Lo'o sicua ngu' cuxi jna' ca su ndi'i na' lo yuu, kujui' ca'a ngu' jna' lo crusi, li' cuane na' ji'i lcaa ñati cha' xñi ngu' cha' 'na.

³³ Jua'a nacui Jesús cha' caca cuayá' ti' ngu' ñi'ya nu caca lo'o kujui' ngu' ji'i yu.

³⁴ Li' ngxu'tyacui ngu' cha' lo'o Jesús:

—Cua ndyuna ya lo'o nchcui' ngu' lo quityi cusu' ji'na, cha' ndi'ya nscua, cha' ná nga'a cha' tye tsa ji'i Cristo, nu ñati tlyu nu ta ycu' Ndyosi ji'i lijya —nacui ngu'—. ¿Ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' nu'u cha' ntsu'u cha' kujui' ca'a ngu' ji'i lo crusi, ji'i Cristo nu ya chalyuu cha' caca ñati? ¿Ñi'ya ña'a ñati laca nu Cristo bi'?

³⁵ Li' ngxu'tyacui Jesús cha' lo'o ngu':

—Tya xi ca tsa tya tyi'i na' slo cu'ma, na' nu ta xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ñati —nacui Jesús—. Bi' cha' juani yaa ma su nga'a cha' tsa ma lo'o tya xee ti, cha' ná cua'ni nu cuxi ngana ji'i ma, nu cuxi nu nda talya chalyuu. Nu lo'o talya ña'a su ndya'a na, ná jlo ti' na ma nde ndya'a na li'.

³⁶ Lo'o jua'a cu'ma —nacui Jesús ji'i ngu'—, tso'o la si xñi ma cha' jna' laja lo'o tya ndi'i na' chalyuu, na' nu ta xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i cu'ma ñati chalyuu. Li' tyucui tyiquee ma caca ma ñati ji'i ycu' Ndyosi.

Ndye nchcui' Jesús jua'a lo'o ngu', li' ngutu'u yu ndyaa yu ca su ná quije yu ji'i ngu'.

Suu cha' xqui'ya bi' ná jlya ti' ngu' judío ji'i Jesús

³⁷ Masi cua ngua'ni Jesús quiña'a cha' tlyu slo ñati bi', ná ntaja'a ngu' xñi ngu' cha' nu nchcui' yu.

³⁸ Jua'a ngua cha' caca lcaa cha' nu ngus-cua jyo'o Isaías lo quityi ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la:

Ndyosi Xu'na na', nacui lo quityi bi' ji'i, ná ntaja'a ngu' re xñi ngu' cha' jinu'u, cha' nu nda ya lo'o ngu'.

Ná ngua cuayá' ti' ngu' tsiya' ti si nu'u ndu'ni cha' tlyu slo ngu'.

Jua'a laca cha' nu nscua lo quityi bi'.

³⁹ Bi' cha' ná ngua ji'i ngu' judío bi' xñi ngu' cha' ji'i Jesús. Lo'o jua'a ntsu'u chaca cha' nu nguscua jyo'o Isaías bi':

⁴⁰ Cua ndacu' ycu' Ndyosi hiqee ngu' bi', ngua'ni Ni cha' cu'u ti hiqee ngu' bi'.

Jua'a ngua cha' ná ña'a ngu' ni cha' laca bi', cha' ná caca cuayá' ti' ngu' cha' bi'.

Lo'o jua'a ná ntaja'a ngu' culochu' ngu' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ngu',

bi' cha' ná nchca cui'ya na' cha' clyu ti' ji'i
ngu' ji'i cha' cuxi bi' li', nacui' ycu'i'
Ni.

41 Nguscua jyo'o Isaías jua'a cha' cua ngua
tii cha' tlyu tsa caca nu Cristo; cha' ji'i ycu'i'
yu bi' nchcui' jyo'o Isaías li'.

42 Lo'o jua'a ngua, ndi'i xi ngu' nu laca
cña nu jlya ti' ji'i Jesús; pana ntsii ngu' bi' ji'i
ngu' fariseo, bi' cha' ná ntaja'a ngu' chcu'i'
ngu' cha' ji'i Jesús ca slo ñati. Ntsii ngu' si
cua'a ngu' fariseo ji'i ngu' cha' nga'aa ca
tsaa ngu' ne' laa ji'i tya'a ngu' judío.

43 Ndiya la ti' ngu' bi' cha' tso'o ti chcu'i'
ñati chalyuu cha' ji'i ycu'i' ngu'. Ná nti' ngu'
cha' caca tso'o tyiquee ycu'i' Ndyosi ña'a Ni
ji'i ngu'.

Tilaca laca nu sta qui'ya ji'i ñati chalyuu

44 Li' cuii tsa nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Nu lo'o ngusñi ñati cha' jna' ni, si'i ji'i
sca ti na' jlya ti' ngu' bi' li'; lo'o ji'i ycu'i'
Ndyosi nu nda 'na lijyaa nde chalyuu xñi
ngu' cha' li' —nacui'—.

45 Lo'o ña'a ñati jna', li' ña'a ngu' ji'i ycu'i'
Ni nu nclyo cña jna'.

46 Cua lijya na' chalyuu cha' caca na'
ñi'ya laca sca xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i
ñati. Lo'o xñi ñati cha' jna', li' nga'aa tyi'i
ngu' chalyuu ñi'ya laca si ná ntsu'u xee ne'
cresiya ji'i ngu' xqui'ya cha' cuxi nu ndu'ni
ngu'.

47 Nda na' cha' lo'o ngu'; pana si cuna
ngu' cha' bi', lo'o li' ná taquiya' ngu' ji'i
cha' bi', si'i na' nu sta qui'ya ji'i ngu' bi'
li' —nacui' Jesús—. Ná lijya na' cha' cua'ni
cuayá' na' ji'i ñati chalyuu; cha' cua'ni lyaá
na' ji'i ngu', bi' cha' lijya na'.

48 Pana cua ndyuna ñati lo'o nchcui' na'
lo'o ngu'; bi' laca cha' nu tyanu cuentya ji'i
ngu', nu lo'o cua'ni cuayá' ycu'i' Ndyosi ji'i
ngu' lo'o cua ndye chalyuu —nacui' Jesús—.
Ca li' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati nu ná
ndaquiya' ji'i cha' nu nchcui' na', nu ná
ntaja'a xñi cha' nu nchcui' na' lo'o ngu'.

49 Si'i chacuayá' ji'i ycu'i' ca ti na' nchcui'
na' lo'o ñati; ycu'i' Ndyosi Sti na' nu cua nda
jna' lijyaa chalyuu, bi' laca nu ngulo cña 'na
ñi'ya cha' nu ta na', ñi'ya ña'a cha' nu chcu'i'
na' lo'o ñati —nacui' yu—.

50 Jlo ti' na' cha' talo tsa lcaa cña nu nda
Sti na' cha' cua'ni ma, ná nga'a cha' tye

chalyuu ji'i ma si taquiya' ma ji'i cha' bi'
—nacui' Jesús ji'i ngu'—. Bi' cha' tsa ña'a
cha' nu cua nchcui' Sti na' lo'o na', bi' laca
cha' nu nchcui' na' lo'o ma juani.

13

*Ngui' Jesús quiya' ngu' nu ndyaca tsa'a
ji'i*

1 Tyucuaa tsa tya lijyi cha' caca ta'a pas-
cua bi'; jlo ti' Jesús cha' cua ngulala tyempo
ji'i, cha' tyu'u yu chalyuu re tyaa yu ca
slo ycu'i' Ndyosi Sti yu. Xcu'i' cua ntsu'u
tsa tyiquee Jesús ña'a ji'i ñati chalyuu nu
ngusñi cha' ji'i yu; lo'o ña'a ti tya ntsu'u tsa
tyiquee yu ña'a yu ji'i ñati bi' li', ña'a cuayá'
nu tye chalyuu ji'i.

2 Laja li' cua ngua'ni nu xña'a cha'
ngua'ya cha' hique Judas sñi' Simón Iscari-
ote cha' cujui' cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' cuxi.

3 Jlo ti' Jesús cha' lcaa cha' nu ntsu'u ji'i
ycu'i' Ndyosi Sti yu cua nda Ni ji'i yu. Lo'o
jua'a jlo ti' yu cha' cua ngutu'u yu ca slo
ycu'i' Ndyosi yaa yu chalyuu, cha' cua tyaa
ti yu ca slo ycu'i' Ndyosi chaca quiya'. Masi
jlo ti' Jesús cha' bi',

4 pana ndatu Jesús to' mesa laja lo'o ndy-
acu ngu' sii, ngulo yu late' tyucui' nu lacu'
yu, ndaya' yu chaca late' cha' sca' yu sii' yu;

5 li' ngujui' yu hitya ne' sca tsi'yu, ndyaa
ngui' yu quiya' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i,
nguxquityi' yu quiya' ngu' lo'o late' nu
ndyaaca' sii' yu.

6 Lo'o ndyalaa Jesús ca su ntucua Simón
Pedro, li' nchcui' Pedro lo'o yu:

—¿Ha nu'u, cusu'? ¿Ha qui'í nu'u quiya'
na'? —nacui' Pedro ji'i.

7 —Ná nchca cuayá' ti' nu'u juani ni cha'
laca ndyu'ni na' jua'a —nacui' Jesús ji'i—,
pana ca tiya' la xi caca cuayá' ti' nu'u.

8 —Ná caja chacuayá' jinu'u qui'í nu'u
quiya' na' tsiya' ti —nacui' Pedro li'.

Nguxtyacui Jesús cha' lo'o Pedro li':

—Ná caca tyu'u cha' jinu'u lo'o na' si ná
qui'í na' quiya' nu'u —nacui' yu.

9 —Tso'o lacua, cusu' —nacui' Simón Pe-
dro li'—. Si'i quiya' ti na' qui'í nu'u lacua,
lo'o ya' na' lo'o scua' que na' xcaata nu'u.

10 —Lubii tsa tyucui' ña'a na si cua
ndyaata na chcu —nacui' Jesús li'—, nga'aa
nti' na caata na chcu chaca quiya' li'. Pana

quiya' ti na tyaatj lo'o tyatj na ni'j. Lo'o jua'a cu'ma, masi lubii tsa cresiya ji'j ma, tya ntsu'u chaca yu laja cu'ma nu ná lubii cresiya ji'j.

11 Jua'a nacuj Jesús: “Ntsu'u chaca yu laja cu'ma nu ná lubii cresiya ji'j”, nacuj, cha' cua jlo ti' Jesús tilaca laca nu kujui' cresiya ji'j yu ji'j ngu' cuxi.

12 Lo'o ndye ngui'j Jesús quiya' ngu', xa' ndyacu' ste' yu, xa' ndyaa tucua yu to' mesa. Li' nchcui' yu lo'o ngu':

—¿Ha ngua cuayá' ti' ma na laca nu ngua'ni na' lo'o ngui'j na' quiya' ma jua'a? —nacuj yu—.

13 “Mstru”, ndu'ni ma 'na; “Xu'na ya”, ndu'ni ma 'na, lo'o chañi tsa cha' bi'. Jua'a laca na' cuentya ji'j ma —nacuj yu—.

14 Na' nu laca Xu'na ma, na' nu laca Mstru ji'j ma ni, cua ngui'j na' quiya' ma; bi' cha' jua'a ntsu'u cha' qui'j ycu' ma quiya' tya'a ma —nacuj yu—.

15 Ngua ti' na' cha' ña'a ma ñi'ya nu ngua'ni na', cha' ñi'ya ngua'ni na' lo'o nguxtyucua na' ji'j ma, jua'a ntsu'u cha' cua'ni ma cha' xtyucua ma ji'j tya'a ma —nacuj Jesús ji'j ngu' nu ndyaca tsa'a ji'j—.

16 Cha' liñi nchcui' na' lo'o cu'ma, cha' ñatj nu laca xu'na ngu', bi' laca loo ji'j ngu', si'i msu nu laca loo; ñatj nu nclyo cña ji'j nu tsa lquichj, bi' laca loo, si'i nu ndya'a lquichj ti.

17 Lo'o juani lo'o ngua cuayá' ti' ma lcaa ña'a cha' nu nda ca ti na' lo'o ma, tso'o tsa caca tyiquee ma li', si taquiya' ma ji'j cha' bi' —nacuj—.

18 Ná nchcui' na' ji'j lcaa cu'ma. Jlo ti' na' ti ji'j ngusubi na' cha' caca tsa'a ngu' jna' —nacuj Jesús—. Tya sa'ni nguscua ngu' sca cha' ji'j ycu' Ndyosi lo quityi ndi'ya: “La cui' ñatj nu stu'ba ndyacu tyaja lo'o na', bi' laca nu xuu tya'a lo'o na' juani”; jlo ti' na' cha' nga'a cha' caca cha' bi' —nacuj Jesús—.

19 Na nda ti na' sca cha' lo'o ma juani, nu lo'o tya lyiji caca cha' bi'; lo'o cua ngua jua'a, li' caca jlya ti' ma jna', cha' chañi cha' laca na' nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi nu lijya chalyuu, ñi'ya nu ni na' ji'j ma.

20 Ta na' sca cha' liñi lo'o ma —nacuj yu—. Nu lo'o taquiya' ma ji'j sca ñatj nu ta na' cha' tya'a slo ma, li' stu'ba laca si taquiya' ma jna'; lo'o taquiya' ma jna', li'

stu'ba laca si taquiya' ma ji'j ycu' Ndyosi Sti na' nu nda jna' lijya.

Ndacha' Jesús ji'j ngu' tilaca laca nu kujui' cresiya ji'j yu ji'j ngu' xña'a

21 Lo'o nchcui' Jesús jua'a, ti' tsa nti' cresiya ji'j yu nda yu cha' lo'o ngu' bi':

—Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o ma juani, cha' ntsu'u sca ngu' tya'a ma nu kujui' cresiya 'na ji'j ngu' cuxi —nacuj Jesús li'.

22 Ndube tsa ti' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'j, nguxña'a ngu' ji'j tya'a ngu' li'; ná nda ngu' cuentya tsiya' ti ti ji'j cha' nu nchcui' yu.

23 Pana ntsiya tsaca lo ngoca' cacua ti su ntucua Jesús; tyaca'a tsa nu qui'yu bi' ji'j Jesús,

24 bi' cha' ngua'ni que ti Simón Pedro ji'j yu bi', nchcuane ji'j:

—¿Ti ji'j nchcui' nu cusu' lo'o nacuj jua'a?

25 Bi' cha' ngusni yane nu qui'yu bi' nde chu' ña'a ntsiya ti, cha' caca cacua la ji'j Jesús. Li' nchcui' lo'o Jesús:

—Xu'na, ¿tilaca laca nu bi'? —nacuj.

26 —Ndi'ya cua'ni na' —nacuj Jesús ji'j li'—. Ta'a na' sa yu'be tyaja 'na ne' ca'ña scuaa re. Ñatj nu ta na' yu'be tyaja bi' ji'j cha' cacu, nu bi' laca nu ni na' ji'j ma.

Li' nda'a Jesús sa yu'be tyaja ne' ca'ña, nda ji'j Judas, sñi' Simón Iscariote.

27 Lo'o ngusñi Judas ji'j tyaja bi', la cui' hora bi' ndyatj ycu' nu xña'a nu naa Satanás, ndyaa ne' cresiya ji'j nu Judas bi'. Li' nacuj Jesús ji'j:

—Yaa clya nu'u lquichj cua hj.

28 Ná tucui nu ntucua to' mesa ngua cuayá' ti' ni cha' laca nchcui' Jesús lo'o Judas jua'a.

29 La cui' Judas laca nu laca loo ji'j kujui' cñi nu tsa tlyu ntsu'u cñi ji'j lcaa ngu' bi'; bi' cha' ntsu'u ngu' nu ngua ti' cha' cua ngulo Jesús cña ji'j cha' tsa cui'ya sca na nu cua'nijo'o ji'j ngu' cha' caca ta'a; jua'a ngua ti' xa' la ngu' cha' ntsu'u cña ji'j Judas cha' tsa ta msta ji'j ngu' ti'i.

30 Bi' cha' lo'o ndye ndyacu Judas tyaja bi', ngutu'u ndyaa ña'a talya ti li'.

Sca cña cucui cha' cua'ni na

31 Lo'o ngutu'u Judas ndyaa, li' nchcui' Jesús lo'o ñatj nu ndyanu bi':

—Cua ndyu'ni ycuí' Ndyosi cha' caca tlyu na', na' nu cua lijyaa chalyuu cha' caca na' ñati —nacuí yu—. Lo'o jí'í ycuí' Ni cua'ni tlyu ngu' xqui'ya na' —nacuí—.

³² Nu lo'o ndu'ni na' cha' caca tlyu Sti na' xqui'ya cha' laca na' Sñi' ycuí' Ni, la cui' jua'a cua'ni Ni cha' caca tlyu la na'; yala ti cua'ni Ni jua'a.

³³ Sñi' na' —nacuí Jesús jí'í ngu' bi' li'—, tya xi ca tsá tya tyi'í na' nde chalyuu lo'o ma. Ñi'ya nu ni na' jí'í ngu' judío tya tsubi', la cui' ti cha' ta na' lo'o ma juani: Tsaana ma jna', pana ná caja chacuayá' tsa ma ca su tsa'a —nacuí yu—.

³⁴ Nde hcui' na' sca cña cucui lo'o ma cha' cua'ni ma: Nga'a cha' tso'o ti tyu'u tyiquee ma ña'a ma jí'í tya'a ñati ma; ñi'ya ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jí'í ma, la cui' jua'a nga'a cha' tyu'u tyiquee ma ña'a ma jí'í tya'a ñati ma.

³⁵ Li' caca cuayá' ti' lcaa ñati cha' ñati nu ndyaca tsa'a 'na laca ma, si tso'o ntsu'u tyiquee ma ña'a ma jí'í tya'a ñati ma —nacuí Jesús.

Nacuí Jesús cha' cua xtyanu ti Pedro jí'í

³⁶ Li' nchcui' Simón Pedro lo'o Jesús:

—Xu'na —nacuí—, ¿macala tsa nu'u?

—Ná caja chacuayá' cha' tya'a nu'u lo'o na' ca su tsa'a —nacuí Jesús—. Ca tiya' la tsa nu'u.

³⁷ Li' nchcuane Pedro jí'í yu:

—¿Ni cha' laca ná nti' nu'u cha' tya'a na' lo'o nu'u ca su tsa nu'u juani ti? —nacuí—. Cajaa na' si caca clyaa ycuí' nu'u.

³⁸ —¿Ha chañi hí cha' tyaja'a nu'u cajaa cha' clyaa na'? —nacuí Jesús jí'í—. Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o nu'u juani: Lo'o tya lyiji ti xi'ya ndye'e nde tlyu, sna quiya' xacuí nu'u cha' jí'í ngu' cha' ná nslo nu'u 'na.

14

Nclyu'u Jesús chaca tyucuii cucui jí'na

¹ 'Ná quiña'a tsa cha' culacua ti' ma cuentya 'na —nacuí Jesús jí'í ngu' li'—. Cua ngusñi ma cha' jí'í ycuí' Ndyosi, jua'a xñi tso'o ma cha' jna' li'.

² Quiña'a tsa su tso'o ntsu'u su tyi'í ma ca slo ycuí' Ndyosi Sti na'. Tsa'a na' ca bi' cha' cua'ni cho'o na' su tyi'í ma. Ná nchcui' na'

lo'o cu'ma jua'a, si si'í cha' liñi nu nchcui' na' lo'o ma —nacuí Jesús—.

³ Lo'o jua'a tsa'a na' cha' cua'ni cho'o na' su tyi'í ma, li' caa na' lo yuu chaca quiya', caqui'ya na' jí'í ma cha' tyi'í ma lo'o na'.

⁴ Cua jlo ti' ma macala su tsa'a na', jlo ti' ma ñi'ya nu cua'ni na' cha' tsa'a ca jua.

⁵ —Cusu' —nacuí Tomás—, ná jlo ti' ya macala tsa nu'u. ¿Ñi'ya cua'ni ya cha' quije tyucuii bi' jí'í ya? —nacuí jí'í Jesús.

⁶ —Na' laca nu nclyu'u tyucuii —nacuí Jesús li'—, na' nclyu'u lcaa cha' nu liñi ca; na' nda chalyuu tso'o jí'í ngu', chalyuu nu ná nga'a cha' tye. Ná taca jí'í ngu' tyalaa ngu' ca slo ycuí' Ndyosi si ná lo'o na' —nacuí Jesús—.

⁷ Ndyuloo ma 'na, bi' cha' jua'a cua ndyuloo ma jí'í Sti na' li'; cua ndyuloo ma jí'í Ni juani, cha' cua na'a ma jí'í ycuí' Ni nu lo'o cua na'a ma jna'.

⁸ Li' nchcuane Felipe jí'í Jesús:

—Cusu' —nacuí—, culu'u nu'u jí'í Sti nu'u jí'í ya, tsa bi' ti cha' nti' ya.

⁹ —Felipe —nacuí Jesús jí'í—, cua tyu tsa tsá ndi'í na' lo'o cu'ma, ¿ha tya lyiji tyuloo ma jna'? —nacuí—. Cua na'a ma 'na, bi' cha' jua'a jí'í Sti na' cua na'a ma li'. ¿Na laca nti' nu'u lo'o ndi'ya nchcui' nu'u lo'o na': Culu'u nu'u jí'í Sti nu'u jí'í ya? —nacuí Jesús jí'í Felipe—.

¹⁰ ¿Ha ná jlya ti' ma cha' stu'ba ntsu'u cha' 'na lo'o ycuí' Ndyosi Sti' na'? Lo'o jua'a lcaa hora ndi'í ycuí' Ndyosi Sti na' lo'o na' —nacuí—. Si'í cha' nu ngulo hique ti na' nu nchcui' na' lo'o ma; stu'ba ntsu'u cha' jí'í Sti na' lo'o na', lo'o ycuí' Ni laca nu nclyo cña 'na, ñi'ya nu cua'ni na'.

¹¹ Xñi ma cha' jna' lacua, cha' nu nacuí na' jí'í ma cha' stu'ba ntsu'u cha' 'na lo'o ycuí' Ndyosi Sti na'. Si ná caca jlya ti' ma 'na jua'a, li' tso'o masi xqui'ya cña tonu nu ndu'ni na', bi' cha' jlya ti' ma jna' —nacuí Jesús—.

¹² Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o ma juani, cha' lcaa ñati nu xñi cha' jna', taca cua'ni ngu' la cui' ña'a cña tonu nu ndu'ni ycuí' na'; lo'o jua'a tlyu la cña caca cua'ni ngu' bi' li', cha' cua tya'a ti na' ca su ndi'í ycuí' Ndyosi Sti na' —nacuí Jesús—.

13 Bi' cha' juani lcaa cha' nu jña mā jil'i ycu'i Ndyosi chacuayá' jna', cua'ni na' cha' bi' —nacu'i—. Jua'a jil'i ycu'i Ndyosi Sti na' cua'ni tlyu ngu', nu lo'o cua'ni tlyu ngu' 'na nu laca Sñi' ycu'i Ni.

14 Lcaa cha' nu jña mā jil'i Sti na' chacuayá' jna', cua'ni na' cha' bi' li'.

Caa Xtyi'i ycu'i Ndyosi xtyucua Ni ji'na

15 'Taquiya' mā jil'i lcaa cha' nu nchcui' na' lo'o mā, si chañi cha' ntsu'u tyiquee mā 'na —nacu'i Jesús—.

16 Lo'o tya'a na', li' chcu'i na' lo'o ycu'i Ndyosi Sti na' cha' ta Ni chaca nu xtyucua jil'i mā; bi' laca Xtyi'i ycu'i Ndyosi nu laca suu lcaa cha' liñi. Tyanu nu bi' lo'o mā ña'a cuayá' nu tye chalyuu —nacu'i—.

17 Ná caca tyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya jil'i ñati cuxi, cha' ná nchca ña'a ngu' bi' jil'i Ni, ná nslo ngu' tilaca laca ycu'i Ni. Nu cu'ma, nslo mā jil'i Ni xqui'ya cha' ndi'i nu bi' lo'o mā, lo'o jua'a cua tyanu ti Ni ne' cresiya jil'i mā —nacu'i Jesús jil'i ngu'—.

18 Ná xtyanu na' jil'i mā ycu'i ti mā, ñi'ya si laca mā ñati nu ná tucui ntsu'u jil'i mā —nacu'i—, tya caa na' su ndi'i mā chaca quiya'.

19 Ca tiya' la xi, li' nga'aa ña'a ñati chalyuu jna'; pana cu'ma, tya ña'a mā jna'. Li' caca tso'o tyiquee mā, xqui'ya cha' lu'ú na'.

20 Lo'o jua'a caca cuayá' ti' mā cha' stu'ba ntsu'u cha' jna' lo'o Sti na', cha' ntsu'u cha' jil'i mā lo'o na' —nacu'i Jesús—, lo'o jua'a ntsu'u cha' jna' lo'o cu'ma.

21 Lcaa ñati nu chañi cha' ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' jna', bi' laca ñati nu cua'a jyaca jil'i lcaa cha' nu chcu'i na' lo'o ngu'; taquiya' ngu' bi' jil'i cha' bi' —nacu'i—. Lo'o ntsu'u tsa tyiquee ngu' ña'a ngu' jna', jua'a Sti na' ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni jil'i ngu' bi' li'. Lo'o na', tso'o tsa caca tyiquee na' ña'a na' jil'i ngu' bi', cuati culu'u na' jil'i ngu' bi' lcaa cha' ñi'ya nu laca ycu'i Na'.

22 Li' nchcui' nu chaca Judas bi', si'i nu naa Judas Iscariote:

—Nu lo'o nacu'i nu'u cha' culu'u nu'u ñi'ya nu laca ycu'i ca nu'u jil'i cuare ti, ná lo'o jil'i xa' ñati, ¿ñi'ya ta nti' nu'u, Xu'na? —nacu'i nu Judas bi' jil'i Jesús.

23 —Ñati nu chañi cha' ntsu'u tsa tyiquee jna', taquiya' ngu' jil'i lcaa cha' nu nchcui'

na' lo'o ngu' —nacu'i Jesús—. Lo'o li' tso'o tsa caca tyiquee ycu'i Ndyosi Sti na' ña'a Ni jil'i ngu' bi'. Cuati caa ya lo'o Sti na' cha' tyanu ya lo'o ngu' bi' —nacu'i Jesús—.

24 Pana ñati nu ná ntsu'u tyiquee jna', ná ndaquiya' ngu' tsiya' ti jil'i cha' nu nchcui' na' lo'o ngu'. Cua ndyuna cu'ma cha' nu nda Sti na' 'na cha' culu'u jil'i mā, cha' si'i sca cha' nu nda'ya hique ti na' laca cha' nu nda na' lo'o mā.

25 'Cua nchcui' na' lcaa cha' bi' lo'o tya ndi'i ti na' lo'o mā.

26 Tiya' la li' caca cuayá' la ti' mā lcaa cha', nu lo'o culu'u Xtyi'i ycu'i Ndyosi cha' bi' jil'i mā —nacu'i Jesús—. Na cua ta ti ycu'i Ndyosi Sti na' jil'i Xtyi'i ycu'i Ni cha' caa Ni chalyuu cha' xtyucua Ni jil'i mā lcaa hora chacuayá' jna'. Lo'o jua'a cua'ni nu bi' cha' tyi'u ti' mā lcaa cha' nu cua nchcui' na' lo'o mā.

27 'Ndi'ya cua'ni na' lo'o mā cha' cua tya'a ti na': cua'ni na' cha' ti' tyi'i tyiquee mā. Ná nchca jil'i ñati chalyuu tyi'i ti' tyi'i ngu', pana ycu'i na' cua'ni na' cha' ti' tyi'i mā —nacu'i Jesús—. Nga'aa culacua tsa ti' mā, nga'aa cutsii mā —nacu'i—.

28 Cua ndyuna mā lo'o nchcui' na' ndi'ya: “Tya'a na', pana ca tiya' la li' caa na' su ndi'i mā chaca quiya'”. Bi' cha' taca ca chaa ti' mā lo'o cuna mā cha' cua tya'a ti na' slo ycu'i Ndyosi Sti na', si chañi cha' ntsu'u tyiquee mā ña'a mā jna'. Cua tlyu la cha' nu ntsu'u jil'i ycu'i Ndyosi Sti na', sube la cha' jna' —nacu'i Jesús—.

29 Jua'a ni na' jil'i mā lo'o tya lyiji caca cha' bi'; pana lo'o cua ndya'a na', li' taca jlya ti' mā cha' bi'.

30 'Nga'aa quiña'a tsa cha' chcu'i na' lo'o mā juani —nacu'i Jesús li'—. Cua lijya nu xña'a nu laca loo nde chalyuu, cua lijya nu bi' ca su ndi'i na re. Ná ntsu'u chacuayá' jil'i nu bi' cha' caca loo jna'.

31 Pana nga'a cha' caca cuayá' ti' ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jil'i ycu'i Ndyosi Sti na', bi' cha' ndu'ni na' lcaa cña nu nclyo ycu'i Ni 'na —nacu'i Jesús—. Pana juani tyatū clya mā, ya'a clya mā lo'o na'.

15

Yaca si'yu lo'o sta'yaca si'yu bi'

¹ Na' laca ñi'ya laca sca suu yaca nu nda si'yu tyixi, jua'a laca na' —nacui Jesús ji'i ngu'—. Lo'o ycu' Ndyosi Sti na' laca nu ca ji'i yaca bi'.

² Tso'o tsa ña'asii Sti na' ji'i lcaa sta' yaca bi', lo'o na' laca yaca bi'. Ca quiya' sta' yaca nsi'yu Ni ji'i, nu lo'o ná nda si'yu lo tsiya' ti. Nsubii Ni xi lo yaca nu nda si'yu tso'o, cha' tya quiña'a la si'yu tyu'u lo bi';

³ lo'o jua'a cu'ma ni —nacui Jesús—, cua laca ngusubii na' ji'i ma nu lo'o ngusni ma cha' nu nchcui' na' lo'o ma.

⁴ Cua'ni stu'ba tyiquee ma lo'o na', cha' stu'ba ti nchca tyiquee na' lo'o ma. Ndi'ya laca ñi'ya si laca na' sca suu yaca, lo'o jua'a cu'ma laca ma sta' yaca bi' —nacui—. Pana sca sta' yaca si'yu ni, nga'aa ta sta' bi' si'yu si si'yu ngu' ji'i ca quiya' sta' bi'; sca ti si stu'ba ti caluu sta' bi' ñi'ya ntucua ti ji'i suu yaca, li' ta sta' bi' si'yu —nacui—. Jua'a lo'o cu'ma, ná taca tyu'u cha' tso'o ne' cresiya ji'i ma cha' xtyucua ma ji'i xa' ñati si ná stu'ba caca tyiquee ma lo'o na'.

⁵ Ñi'ya laca suu yaca nu nda si'yu tyixi ji'i, jua'a laca na' cuentya ji'i ma, cha' na' laca suu cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ma —nacui Jesús ji'i ngu'—. Ñi'ya laca sta' yaca bi', jua'a laca cu'ma, si ngusni ma cha' 'na. Stu'ba ti caca tyiquee ma lo'o na', li' caja quiña'a la cha' tso'o nu tyu'u ne' cresiya ji'i ma su ndi'i ma chalyuu, si laca na' suu cha' tso'o ji'i ma. Ni sca cha' ná caca ji'i ma si ná stu'ba caca tyiquee ma lo'o na' —nacui Jesús—.

⁶ Culaya' Sti na' ji'i ñati nu ná stu'ba nchca tyiquee ngu' lo'o na', ñi'ya lo'o nchcuaa ngu' sta' yaca nu cua ndyanaa; nxuti'i montón ngu' sta' yaca btyi bi', nsta ngu' ji'i lo quii' cha' tye tyaqu'i bi'.

⁷ Nu lo'o stu'ba ti ntsu'u tyiquee ma lo'o na' —nacui Jesús—, nu lo'o tyanu cha' nu nchcui' na' ne' cresiya ji'i ma, li' taca jña ma sca cha' ji'i Sti na', lo'o jua'a ta Ni cha' bi' ji'i ma.

⁸ Cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi Sti na', si ña'a ngu' cha' tso'o tsa ndu'ni ma lo'o xa' ñati. Li' caca cuayá' ti' xa' ñati cha' ñati nu ndyaca tsa'a 'na laca ma —nacui—.

⁹ Ñi'ya nu ntsu'u tyiquee Sti na' ña'a Ni jna', jua'a ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i

cu'ma.

¹⁰ Lcaa tsa tyi'u ti' ma su ndi'i ma cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i ma. Jua'a tso'o tsa caca tyiquee na' ña'a na' ji'i ma si taquiya' ma ji'i lcaa cha' nu nda na' lo'o ma. Lo'o jua'a na' —nacui Jesús— cua ngua'ni na' lcaa cña nu ngulo Sti na' 'na. Jlo ti' na' cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jna' tyucui su ndi'i na'.

¹¹ 'Nhcui' na' jua'a lo'o cu'ma, cha' lo'o ña'a ma cha' chaa ti' na' ndu'ni na' cña ji'i ycu' Ndyosi Sti na', la cui' jua'a cu'ma, ná nga'a cha' tye cha' caca chaa ti' ma.

¹² Nde laca cña nu ta na' ji'i ma —nacui Jesús—, cha' tso'o ti caca tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma, ñi'ya ntsu'u tyiquee na' ña'a ji'i ma.

¹³ Si jua'a ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a tso'o na, li' cua'ni lyaá na ji'i ngu' bi', masi cajaa ycu' na; nga'aa ntsu'u xa' cña tlyu la nu caca cua'ni na cha' xtyucua na ji'i tya'a tso'o na.

¹⁴ Tya'a tso'o na' laca cu'ma si taquiya' ma ji'i cha' nu nda na' lo'o ma —nacui Jesús—,

¹⁵ nga'aa ñacu' na' cha' msu jna' laca ma. Sca msu ti ni, ná jlo ti' yu lcaa cña nu ntsu'u ji'i xu'na yu. Ni na' cha' tya'a tso'o na' laca ma, cha' cua ngulu'u na' ji'i ma lcaa cha' nu cua ndyuna na' slo Sti na'.

¹⁶ Si' cu'ma nu ngusubi ma 'na cha' tya'a ma lo'o na' —nacui Jesús—, na' laca nu cua nchcui' na' lo'o ma clyo. Tya li' ngulo na' cña ji'i ma cha' xcui' cha' tso'o tyu'u ne' cresiya ji'i ma, cha' jua'a talo cña tso'o nu ndu'ni ma; li' cua'ni Sti na' lcaa cha' nu jña ma ji'i Ni chacuayá' 'na.

¹⁷ Bi' cha' juani ndulo tsa cña re ji'i ma cha' cua'ni ma: cha' tso'o tsa caca tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma.

Na lya' ti' ñati chalyuu ji'i Jesús lo'o jua'a ji'i ñati ji'i

¹⁸ Tya nchcui' la Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i li':

—Cha'ni cha' ntsu'u quiya' liye' ti ti' tya'a ñati ma ji'i ma. Ná cube tsa ti' ma li', cua jlo ti' ma cha' tya clyo la jua'a ngua'ni liye' ti' ngu' jna' —nacui Jesús—.

¹⁹ Si cua'ni ma ñi'ya nu ndu'ni ñati cuxi nde chalyuu, li' hcui' tso'o ngu' lo'o ma,

ñi'ya si laca mā tya'a ngu'. Pana juani nga'aa ntsu'u cha' ji'i mā lo'o cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu, cha' cua ngusubi na' ji'i mā cha' caca mā ñati 'na; bi' cha' liye' tsa ti' ngu' ña'a ngu' ji'i mā —nacui—.

²⁰ Tyi'u ti' mā cha' nu nchcui' na' lo'o mā tsubi': "Nu laca loo laca nu nclyo cña, si'i ngu' msu ti". Ñi'ya ndu'ni lya' ti' ngu' jna', jua'a cua'ni lya' ti' ngu' ji'i mā. Ná ndaquiya' ngu' ji'i cha' nu ngulu'u na' ji'i ngu', la cui' jua'a ná taquiya' ngu' ji'i cha' nu chcui' cu'mā lo'o ngu' bi'.

²¹ Jua'a cua'ni ngu' lo'o cu'mā xqui'ya na' —nacui Jesús—, cha' ná nslo ngu' tilaca laca nu nda 'na lijyaa nde chalyuu.

²² 'Ná ntsu'u qui'ya ji'i ngu' bi' lo'o bilya caa na' chcui' na' lo'o ngu'; pana juani ni, nga'aa cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi' ji'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu'.

²³ Nu lo'o liye' ti' ngu' ña'a ngu' jna', jua'a ji'i ycu' Ndyosi Sti na' liye' ti' ngu' ña'a ngu' ji'i Ni —nacui Jesús—.

²⁴ Ná ntsu'u qui'ya ji'i ngu' bi' clyo, pana juani ni, cua nguti'i na' slo ngu' bi', cua ngua'ni na' cña nu ná caca ji'i xa' ñati cua'ni; cua na'a ngu' lcaa ña'a cña tonu nu ngua'ni na', bi' cha' liye' ti' ngu' ña'a ngu' jna'. Lo'o jua'a ji'i Sti na' liye' ti' ngu' ña'a ngu' ji'i Ni, bi' cha' cua ndyanu yabe' hichu' ngu' bi' —nacui Jesús—.

²⁵ Nga'a cha' caca cha' jua'a, cha' nu nscua lo quityi cusu' ji'i ngu' bi'; ndi'ya nchcui' cha' bi': "Liye' ti' ngu' ña'a ngu' jna', masi ná ntsu'u suu cha' ji'i ngu' cha' cua'ni ngu' jua'a".

²⁶ 'Cua'ni na' cha' caa nu laca Xtyi'i ycu' Ni lo yuu, Xtyi'i nu ndu'u slo ycu' Ndyosi —nacui Jesús—. Bi' laca nu culu'u ji'i mā lcaa cha' nu liñi ca, bi' laca nu xtyucua ji'i mā lcaa tyempo chacuayá' 'na. Nu lo'o caa nu bi' lo yuu, li' culu'u Ni lcaa cha' liñi nu ntsu'u 'na ji'i mā —nacui Jesús—.

²⁷ Lo'o cu'mā ni, cua nguti'i mā lo'o na' tya clyo, bi' cha' taca ji'i mā chcui' liñi mā cha' jna' lo'o xa' ñati.

16

¹ 'Yala la nchcui' na' lcaa cha' bi' lo'o mā, cha' ná xtyanu mā cha' jna' lo'o cua'ni lya' ti' ngu' ji'i mā,

² masi ná ta ngu' chacuayá' ji'i mā cha' tsa mā ne' laa ji'i ngu' li' —nacui Jesús—. Tyalaa sca tyempo nu culacua ti' ngu' cha' cña tacati cua'ni ngu' si cujuui ngu' ji'i ngu' tya'a mā.

³ Jua'a cua'ni ngu' bi', cha' ná nslo ngu' ji'i ycu' Ndyosi Sti na'; la cui' jua'a ná nslo ngu' jna' —nacui Jesús—.

⁴ Cua nchcui' na' lcaa cha' bi' lo'o mā juani, cha' nu lo'o tyalaa tyempo cuxi bi', li' taca tyi'u ti' mā ñi'ya nu cua nchcui' na' lo'o mā juani.

Cña nu ndu'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi

'Tya clyo ná nda na' cha' bi' lo'o mā, cha' tya ndi'i na' lo'o mā —nacui Jesús—.

⁵ Pana juani cua tsa'a ti na' ca su ndi'i ycu' Ndyosi Sti na' nu nda 'na lijyaa, masi bilya xcuane mā jna' ma nde tsa'a.

⁶ Xñi'i tsa ti' mā xqui'ya cha' nu nda na' lo'o mā tsa.

⁷ Pana ná cube tsa ti' mā. Cha' liñi nda na' lo'o mā juani —nacui Jesús—, cha' tso'o la tyi'i mā si cua ndya'a na'. Ná caa Xtyi'i ycu' Ni nu xtyucua ji'i mā lcaa tsa si ná tya'a na', cha' nu lo'o tya'a na', li' ta na' ji'i nu bi' caa Ni.

⁸ Nu lo'o caa Xtyi'i ycu' Ndyosi lo yuu chalyuu —nacui Jesús—, cua'ni Ni cha' cube ti' lcaa ti tya'a ñati chalyuu cha' ntsu'u qui'ya nu ngusta ycu' Ndyosi ji'i ngu'; jua'a cua'ni Ni cha' tyi'u ti' ñati jna', cha' liñi tsa laca ycu' na'; jua'a cua'ni Ni cha' ca cuayá' ti' ñati cha' ntsu'u cha' cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi ji'i lcaa ñati chalyuu —nacui—.

⁹ Cua'ni Xtyi'i ycu' Ni cha' cube ti' ngu' cha' ntsu'u qui'ya ji'i ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi, xqui'ya cha' jlo ti' ngu' cha' ná ndaquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcui' na' —nacui Jesús—.

¹⁰ Lo'o jua'a cua'ni Ni cha' tyi'u ti' ngu' jna' cha' liñi tsa ndu'ni na', cha' liñi tsa cha' nu nchcui' na'; pana cua tsa'a ti na' slo ycu' Ndyosi Sti na', lo'o li' nga'aa ña'a mā 'na —nacui—.

¹¹ Jua'a cua'ni Ni cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' ntsu'u cha' cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi ji'i lcaa ñati chalyuu, xqui'ya cha' cua ngusta Ni yabe' hichu' nu xña'a nu laca loo ji'i ñati chalyuu.

12 'Tya quiña'a la cha' ntsu'u cha' nti' na' chcu'i' na' lo'o mā nquicha' —nacu'i' Jesús ji'i' ñati' nu ndyaca tsa'a' ji'i'—, pana ná talo mā cua'a' jyaca mā ji'i' cha' bi' juani, cha' tucui' tsa cha' bi'.

13 Nu lo'o caa Xtyi'i' ycu'i' Ndyosi nu tyu'u nde slo ycu'i' Ni, li' culu'u nu bi' lcaa cha' nu liñi ca ji'i' mā; li' chcu'i' liñi nu bi' lo'o mā lcaa cha' nu cuentya 'na —nacu'i'—. Ná chcu'i' nu bi' chacuayá' ji'i' ycu'i' ca Ni; tsa ña'a' cha' nu cua ndyuna ti Ni ca slo ycu'i' Ndyosi, bi' ti cha' ta nu bi' lo'o mā —nacu'i' Jesús—. Lo'o jua'a' ta nu bi' cha' lo'o mā, lcaa cha' nu caca jna'.

14 Cua'ni tlyu Xtyi'i' ycu'i' Ni jna'. Lcaa cha' nu culu'u nu bi' ji'i' mā, cha' jna' laca bi'; na' laca suu cha' bi' —nacu'i' Jesús ji'i' ngu' nu ndyaca tsa'a' ji'i'—.

15 Lcaa cha' nu ntsu'u ji'i' ycu'i' Ndyosi Sti na' cua nda Ni 'na; bi' cha' ni na' ji'i' mā lacua, cha' lcaa cha' nu culu'u Xtyi'i' ycu'i' Ndyosi ji'i' mā, cha' jna' laca bi'.

Caca chaa ti' na, masi xñi'i' tsa ti' na ndi' na

16 'Ca tiya' la xi, nga'aa ña'a' mā jna', xqui'ya cha' tya'a na' slo ycu'i' Ndyosi Sti na'; pana tiya' la li' ña'a' mā jna' chaca quiya' —nacu'i' Jesús.

17 Lo'o li' ntsu'u xi ngu' nu ndyaca tsa'a' ji'i' Jesús nu ndi'ya' nchcu'i' ngu' lo'o tya'a ngu':

—Nacu'i' nu cusu' cha' ngulala ti cha' nga'aa ña'a' na ji'i' ycu'i' yu —nacu'i' ngu' bi'—. Lo'o li' nacu'i' yu cha' tiya' la ña'a' na ji'i' yu chaca quiya'. Lo'o jua'a' chaca cha' nacu'i' nu cusu', cha' tsa'a yu ca slo ycu'i' Ndyosi Sti yu.

18 ¿Ñi'ya' ntsu'u ta cha' nu nchcu'i' nu cusu' jua cha' "tiya' la xi"? —nchcuane ngu' ji'i' tya'a ngu'—. Ná jlo ti' na ni cha' laca nchcu'i' nu cusu' jua'a'.

19 Cua jlo ti' Jesús lcaa ña'a' cha' nu nti' ngu' xcuane ngu' ji'i', bi' cha' nguxtyacui yu cha' lo'o ngu' bi' li':

—Cua nacu'i' na' ji'i' mā cha' ca tiya' la xi nga'aa ña'a' mā jna', lo'o jua'a' ca tiya' la, li' ña'a' mā jna' chaca quiya'. ¿Ha xqui'ya cha' bi' nchcu'i' tsa mā lo'o tya'a mā?

20 Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o mā juani —nacu'i' Jesús ji'i' ngu' bi' li'—, cha' chañi

xi'ya mā, chañi cunaa mā nu lo'o cua ndya'a na', masi chaa ti' xa' la ñati' chalyuu. Pana ná cube tsa ti' mā, masi xñi'i' ti' mā; caca chaa ti' mā lo'o tyu'u na' chaca quiya' li'.

21 Lo'o cua ndyalaa hora cha' cala sñi' sca nu cuna'a' ni —nacu'i' Jesús—, ti' tsa cña caca ji'i' nu cuna'a' bi'; pana lo'o ngula cubi' bi', li' cjlyaa ti' nu cuna'a' bi' cha' ti' tsa cña bi' ji'i', tso'o tsa ntsu'u tyiquee cha' cua laca ngula sca ñati'.

22 Lo'o jua'a' cu'mā —nacu'i'—, xti ti tyempo caca xñi'i' ti' mā; pana caa na' caa na'a na' ji'i' mā chaca quiya', lo'o li' caca chaa ti' mā chaca quiya'. Ná tucui' taca cua'a' ji'i' mā cha' ná caca chaa ti' mā li'.

23 'Nu lo'o tyalaa tyempo bi', nga'aa si'i' jna' jña mā sca cha' —nacu'i' Jesús—. Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o mā, cha' lcaa cha' nu jña mā ji'i' ycu'i' Ndyosi Sti na' chacuayá' 'na, ta Ni cha' bi' ji'i' mā —nacu'i'—.

24 Si'i' chacuayá' 'na ngüijña mā cha' ji'i' ycu'i' Ndyosi Sti na' sa'ni la; pana jua'a' jña mā cha' ji'i' Ni juani, cha' caca cha' bi' ji'i' mā, cha' xcu'i' na caca chaa ti' mā su ndi'i' mā li'.

Cua ntijiloo Jesús ji'i' nu xña'a'

25 'Xcu'i' cui' ti nda na' lo'o mā —nacu'i' Jesús—, cha' caca cuayá' ti' mā scaa cha'; pana tyalaa sca tsa lo'o nga'aa si'i' cui' ti chcu'i' na' lo'o mā li', liñi ti ta na' cha' lo'o mā cha' ji'i' ycu'i' Ndyosi Sti na'.

26 Nu lo'o tyalaa tyempo bi' —nacu'i'—, li' taca jña mā cha' ji'i' ycu'i' Ndyosi Sti na' chacuayá' 'na. Ná ni na' ji'i' mā cha' chcu'i' na' lo'o Sti na' cuentya ji'i' mā, cha' jua'a' ta Ni lcaa cha' nu jña mā ji'i' Ni;

27 la cui' ycu'i' Ndyosi Sti na' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a' Ni ji'i' mā. Ntsu'u tyiquee mā ña'a' mā jna', jua'a' jly'a ti' mā cha' ca slo ycu'i' Ndyosi ngutu'u na', bi' cha' ntsu'u tyiquee Ni ña'a' Ni ji'i' mā —nacu'i'—.

28 Nde su ndi'i' Sti na' ngutu'u na' lijya na' nde chalyuu; lo'o juani cua tyu'u ti na' chalyuu, tsa'a na' ca slo Sti na' chaca quiya'.

29 Li' nchcu'i' ngu' nu ndyaca tsa'a' bi' lo'o Jesús:

—Tso'o tsa nchca cuayá' ti' ya cha' nu nda nu'u lo'o ya juani —nacu'i' ngu' ji'i'—,

nga'aa si'i ñi'ya nchcui' sca cuii ti nda nu'u cha',

³⁰ bi' cha' ná ntsu'u cha' xcuane ngu' ni tsaca cha' jinu'u. Juani tso'o tsa nchca cuayá' ti' ya cha' jlo ti' nu'u lcaa ca cha', bi' cha' jlya ti' ya cha' ca slo ycu' Ndyosi ngutu'u nu'u.

³¹ Li' nacui Jesús ji'i ngu':

—¿Ha jlya ti' ma jna' juani? —nacui Jesús—.

³² Cua'a jyaca ma xi ji'i cha' nu chcui' na' re lacua: Cua ngulala ti hora, cua la cui' hora ndyaca juani cha' tyaa ma toni'i ji'i scaa ma. Li' tyanu na' ycu' ti na' —nacui—, pana si'i sca ti na' tyanu na', cha' stu'ba ndi'i Sti na' lo'o na'.

³³ Cua nda na' lcaa cha' bi' lo'o ma cha' ti' ti tyi'i tyiquee ma xqui'ya na' —nacui—. Nde chalyuu ti'í ti' ñati' ña'a ji'i ma. Pana ná cube ti' ma, cua'ni tlyu tyiquee ma; na' laca loo nde chalyuu, cha' cua ntijiloo na' tsiya' ti ji'i nu xña'a.

17

Nhcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu cuentya ji'i ñati ji'i

¹ Lo'o ndye nchcui' Jesús cha' bi', li' nguxña'a yu nde cua, lo'o jua'a cuii tsa nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu:

—Chcui' na' lo'o nu'u, cha' nu'u laca Sti na' —nacui—. Cua ndyalaa hora 'na cha' cajaa. Lo'o juani cua'ni nu'u cha' caca tlyu la na', cha' laca na' Sñi' nu'u, cha' li' taca cua'ni na' cha' caca tlyu la ycu' nu'u.

² Na cua nda nu'u chacuayá' jna' cha' caca na' loo ji'i lcaa ñati, cha' ta na' chaca chalyuu ji'i ñati nu nda nu'u 'na, chalyuu nu ná nga'a cha' tye —nacui Jesús ji'i ycu' Ndyosi Sti yu—.

³ Chalyuu nu ta na' ji'i ngu' laca cha' tyuloo ngu' jinu'u, nu'u nu laca sca ti ycu' Ndyosi nu ntucua nde cua; lo'o jua'a tyuloo ngu' jna', cha' laca na' Jesucristo nu nda nu'u lijyaa.

⁴ Nde lo yuu re su nguti'i na' cua ngua'ni na' cha' tlyu tsa laca nu'u —nacui Jesús—, jua'a cua ndye ngua'ni na' lcaa cña nu nda nu'u 'na cha' cua'ni na' ca nde.

⁵ Sti na' laca nu'u, bi' cha' cua'ni nu'u cha' caca tlyu la na', ñi'ya ngua nu lo'o nguti'i na' lo'o nu'u tya clyo lo'o tya lyiji xana

chalyuu. Cua'ni nu'u cha' caca tlyu na', la cui' ñi'ya laca tlyu nu'u ca su ntucua nu'u.

⁶ Lcaa ca cha' ñi'ya laca ycu' nu'u ni, cua ndye nchcui' na' cha' bi' lo'o ñati chalyuu nu cua ngusubi nu'u ji'i cha' caca ñati jna', ña'a cuayá' nu ndyuloo tso'o ngu' jinu'u —nacui—. Ñati jinu'u laca ngu' bi', pana cua nda nu'u ngu' bi' jna'. Cua ndaquiya' ngu' lcaa cha' nu nda nu'u lo'o ngu'.

⁷ Lo'o jua'a ngua cuayá' ti' ngu' juani cha' nu'u laca nu nda lcaa cña nu ngua'ni na', cha' lcaa ca cha' nu ntsu'u jna', na cua nda nu'u jna'.

⁸ Lo'o jua'a cua ngulu'u na' ji'i ngu' lcaa cha' nu ngulu'u nu'u 'na —nacui Jesús—, ndaquiya' tsa ngu' cha' bi' juani. Jlo tsa ti' ngu' cha' ca slo nu'u ngutu'u na' lijyaa, jlya ti' ngu' cha' nu'u laca nu cua nda jna' lijyaa.

⁹ 'Sti na', chcui' na' lo'o nu'u juani —nacui Jesús—, cha' xtyucua nu'u ji'i ngu' bi'. Ná chcui' na' ji'i cua ña'a ca ñati chalyuu, sca ti ji'i ñati nu nda nu'u jna' chcui' na' cha' lo'o nu'u, cha' laca ngu' bi' ñati jinu'u.

¹⁰ Lcaa ngu' nu ngusñi cha' 'na, laca ngu' bi' ñati jinu'u —nacui—. La cui' ti cha', ñati jna' laca ngu', xqui'ya cha' laca ngu' ñati ji'i ycu' nu'u. Lo'o ña'a xa' ñati chalyuu ji'i ngu' bi', hora ti caca cuayá' ti' ngu' cha' tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u jna'.

¹¹ Nga'aa tyi'i na' lo yuu chalyuu —nacui Jesús—, cha' cua tyaa ti na' nde su ntucua nu'u; pana ngu' bi', tya tyi'i la ngu' nde chalyuu. Lubii tsa laca nu'u, Sti na', bi' cha' ndijña na' cha' clyu ti' jinu'u cuentya ji'i ngu' nu cua nda nu'u 'na. Cua nti' na' cha' cua'a nu'u ji'i ngu' bi' lo'o juersa ji'i ycu' nu'u, cha' ná quiñu'u tyiquee ngu'. Ñi'ya nu stu'ba cha' jinu'u lo'o na' —nacui—, jua'a cua'ni nu'u lo'o ngu' bi', cha' caca stu'ba cresiya ji'i ngu' bi' lo'o tya'a ngu' nu ngusñi cha' jinu'u.

¹² Lo'o tya ndi'i na' lo'o ñati nu nda nu'u 'na —nacui Jesús—, li' ndaca'a na' ji'i ngu' bi' lo'o juersa ji'i ycu' nu'u. Ná nda na' chacuayá' tyacua cha' cuxi ji'i ngu'; ni tsaca ngu' bi', ná nguna' chalyuu ji'i ngu'. Sca ti nu ñati nu nguscua tya sa'ni la cha' chcuna' cha' ji'i, bi' laca nu ndye cha' ji'i tsiya' ti,

cha' nga'a cha' caca lcaa cha' nu nguscua ngu' lo quityi cusu' cuentya jinu'u.

13 'Bi' cha' juani tyaa na' su ntucua nu'u, Sti na' —nacuĭ Jesús ji'i ycuĭ' Ndyosi Sti yu—. Lo'o tya ndi'i na' nde chalyuu, li' nda na' cha' bi' lo'o ngu', cha' ñi'ya lo'o chaa ti' ycuĭ' na' re, jua'a caca chaa ti' ngu' bi' tyucui tyiquee ngu'.

14 Lcaa cha' nu cua nchcui' nu'u lo'o na', cua nda na' cha' bi' lo'o ngu' bi' —nacuĭ—. Lo'o juani, ñi'ya lo'o liye' ti' ñati chalyuu 'na, jua'a ca liye' ti' ñati ña'a ji'i ngu' bi', xqui'ya cha' ná ntsu'u cha' ji'i ya lo'o nu cuxi nu ntsu'u nde chalyuu.

15 Bi' cha' chcuĭ' na' lo'o nu'u juani, Sti na' —nacuĭ Jesús—, cha' nti' na' cha' ña'asii nu'u ji'i ngu' bi', cha' ná cua'ni lya' ti' nu xña'a ji'i ngu', masi si'i cha' caa caqui'ya nu'u ji'i ngu' bi' chcuĭ' na' lo'o nu'u.

16 Jua'a na' lo'o ngu' bi', ná ntsu'u cha' ji'i ya lo'o nu cuxi nu ntsu'u nde chalyuu —nacuĭ—.

17 Liñi tsa cha' nu nda nu'u, lo'o jua'a tya ta la nu'u cha' liñi bi' lo'o ngu' bi', cha' cha'a cresiya ji'i ngu'; nga'aa si'i cha' cuxi tyu'u tyiquee ngu' bi', ñi'ya lo'o ntsu'u tyiquee ngu' tya sa'ni la.

18 Ñi'ya nda nu'u 'na cha' lijyaa nde chalyuu —nacuĭ Jesús ji'i ycuĭ' Ndyosi Sti yu—, jua'a cua nda na' ji'i ngu' bi', cha' tsa ngu' culu'u ngu' cha' jinu'u nde lo tyucui ña'a chalyuu.

19 Lo'o juani ta na' tyucui ña'a ycuĭ' ca na' cuentya ji'i ñati bi', cha' cua'ni na' lcaa cña nu nti' nu'u cha' cua'ni na' —nacuĭ—. Lo'o jua'a lcaa ñati nu ngusñi cha' jinu'u ni, nti' na' cha' cha'a cresiya ji'i ngu', cha' ta nu'u cha' liñi nu tyanu ne' cresiya ji'i ngu' cuentya jinu'u.

20 'Si'i sca ti ji'i ngu' nu cua ngusñi cha' 'na chcuĭ' na' lo'o nu'u —nacuĭ Jesús ji'i ycuĭ' Ndyosi Sti yu—, lo'o chcuĭ' na' cha' ji'i lcaa ñati nu xñi cha' jna' ca tiya' la, nu lo'o chcuĭ' ngu' lo'o ñati bi'; lo'o cha' ji'i ñati bi' chcuĭ' na' lo'o nu'u juani —nacuĭ—.

21 Ndiña na' jinu'u cha' caca stu'ba cresiya ji'i ngu' bi' lo'o tya'a ngu'. Sti na', ñi'ya stu'ba ntsu'u cha' jinu'u lo'o na', ñi'ya stu'ba nchca tyiquee na' lo'o nu'u, jua'a cua'ni nu'u cha' caca stu'ba tyiquee ngu' bi'

lo'o na; li' taca jlya ti' xa' ñati cha' nu'u nda 'na lijyaa —nacuĭ Jesús—.

22 Cua ngua'ni nu'u cha' caca tlyu na' nde chalyuu, lo'o jua'a cua ngua'ni na' cha' caca ñati bi' ñi'ya laca ycuĭ' na'. Ñi'ya lo'o stu'ba tsa nchca tyiquee nu'u lo'o na', jua'a nti' na' cha' caca stu'ba tyiquee ngu' bi' lo'o tya'a ngu'.

23 Nu lo'o stu'ba ti ntsu'u tyiquee na' lo'o ngu' bi', lo'o jua'a stu'ba ntsu'u tyiquee nu'u lo'o na' —nacuĭ—, li' chañi cha' caca stu'ba cresiya ji'i ngu' lo'o tya'a ngu'. Lo'o li' caca cuayá' ti' xa' ñati chalyuu cha' cua nda nu'u 'na lijyaa lo yuu, cha' ñi'ya lo'o tyaca'a na' jinu'u, jua'a cua'ni tyaca'a nu'u ji'i ngu' nu ngusñi cha' 'na.

24 'Sti na' —nacuĭ Jesús ji'i ycuĭ' Ndyosi Sti yu—, cua nti' na' cha' tyi'i ñati nu nda nu'u 'na ca su tyucua na'. Li' ña'a ngu' bi' 'na nde su tlyu la su nda nu'u 'na, cha' tyaca'a tsa na' jinu'u tya lo'o tya lyiji xana chalyuu.

25 Sti na' —nacuĭ Jesús—, xcui' cha' liñi ndu'ni nu'u. Nslo na' jinu'u, masi ná nslo ñati chalyuu jinu'u. Pana jlo ti' ñati nu ngusñi cha' jna' cha' nu'u laca nu nda 'na lijyaa nde chalyuu.

26 Cua ngulu'u na' ji'i ngu' bi' lcaa cha' nu nda nu'u jna', lo'o jua'a tya cua'ni la na' cha' ca cuayá' tso'o ti' ngu' bi' tilaca laca nu'u. Bi' cha' taca caca tso'o tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ñati ngu', ñi'ya ntsu'u tsa tyiquee nu'u ña'a nu'u 'na, lo'o li' tyanu Xtyi'i ycuĭ' na' ne' cresiya ji'i ngu'.

18

Ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús preso

1 Ndyee nchcui' Jesús cha' bi' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, li' ngutu'u Jesús ndyaa yu lo'o ngu'. Nteje tacui ngu' ndyaa ngu' ca chaca tsu' sta'a Cedrón, sca sta'a lati nu nscua to' quichi Jerusalén. Tacala' xi lo yuu nde bi' su ndi'i xi yaca cuiñi ji'i ngu', ca bi' ndyaa Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

2 Lo'o nu Judas nu cua ndyujui' cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' cuxi ni, lo'o Judas jlo ti' mala su ndyaa ngu', cha' cua tyuu quiya' ndyu'u ti'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o Jesús ca bi'.

3 Bi' cha' ndyaa lo'o Judas ji'i sca taju sendaru lo'o policia nu nda ngu' tlyu ji'i

ndyaa, la cui' sti jo'ó nu laca loo bi' lo'o ngu' fariseo. Lo'o xee lámpara, lo'o quii' quityee, lo'o chcuá cusuú ntucua ya' ngu' ndyaa ngu'. Li' ndyaa lo'o Judas ji'i ngu' bi' ca su ndi'i yaca cuiñii bi'.

⁴ Jlo ti Jesús lcaa cha' nu nga'a cha' cua'ni ngu' lo'o yu, bi' cha' ndyaa yu ndyacua tya'a yu lo'o ngu' xña'a bi' tyucuii su lijya ngu'. Li' nchcuane Jesús ji'i ngu':

—¿Ti ji'i lijya ma yaana ma? —nacui yu ji'i ngu' bi'.

⁵ —Ji'i Jesús, ngu' Nazaret, bi' laca nu ncliyana ya ji'i —nacui ngu'.

—Na' laca bi' —nacui Jesús ji'i ngu' li'.

Lo'o jua'a stu'ba ti ndu Judas lo'o ngu', nu Judas nu cua ndyujui' cresiya ji'i Jesús ji'i nu ngu' xña'a bi'.

⁶ Lo'o cua nchcui' Jesús cha': “Na' laca bi'”, nacui yu, hora ti nguta'achu' ngu' li', ndyaa stii ngu' lo' yuu.

⁷ Chaca quiya' nchcuane Jesús ji'i ngu':

—¿Ti ji'i ncliyana ma ndya'a ma? —nacui.

—Ji'i Jesús, ngu' Nazaret, yu bi' laca nu nti' ya —nacui ngu'.

⁸ —Cua ni na' ji'i ma tsá cha' na' laca bi' —nacui Jesús ji'i ngu' li'—. Si jna' ti nti' ma, ta ma chacuayá' tyaa laja ti nu xa' la ngu' tya'a ndya'a na' re.

⁹ Nchcui' Jesús lo'o ngu' jua'a, cha' caca ñi'ya nu cua nchcui' ca Jesús lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu, nu lo'o cua nacui yu ndi'ya: “Ni tsaca ñati nu cua nda nu'u 'na, ná nguna' ngu' 'na”.

¹⁰ Li' ngulo Simón Pedro xlyu cusuú nu nga'a sii', ngujui'i Pedro xlyu ji'i ngu', ngusi'yu cu' jyaca la'a tsu' cui sca nu naa Malco; msu ji'i xu'na sti jo'ó laca bi'.

¹¹ Hora ti nchcui' Jesús lo'o Pedro:

—Xco'o clya xlyu cua hi' ne' quiji. Na cua nda ycuí' Ndyosi Sti na' chacuayá' ji'i ngu' cha' xcube' ngu' 'na. ¿Ha ná tso'o cha' jua'a caca 'na nti' nu'u?

Ndu Jesús nde loo xu'na sti jo'ó

¹² Cua ngua li', lo'o nu sendaru, lo'o xu'na sendaru, lo'o policía ji'i ngu' judío, ntejeya' ngu' ji'i Jesús, tachaa ngusca' ngu' ji'i yu li'.

¹³ Cloyo ndyaa lo'o ngu' ji'i yu slo sca nu cusu' nu naa Anás, sti laa Caifás nu ngua xu'na sti jo'ó yija bi'.

¹⁴ La cui' Caifás ngua nu nda cha' lo'o ngu' judío tya tsubi' la cha' caca tso'o la xi ji'i ngu' quichi masi cajaa sca ñati, cha' ná ntsu'u cha' cajaa lcaa ñati li'.

Ndyutsii Pedro cha' tyuloo ji'i Jesús slo ñati

¹⁵ Ndyaa'a Simón Pedro lca'a ji'i Jesús ty-ijyu' ti. Lo'o jua'a chaca nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús, lo'o nu qui'yu bi' lca'a ji'i Jesús. Ndyuloo tso'o nu bi' ji'i sti jo'ó Anás, bi' cha' ndyaa lca'a ji'i Jesús ca nde ni'i tlyu, nu laca to' tyi sti jo'ó bi'.

¹⁶ Pana ndyanu Pedro nde liya'; bi' cha' ndyaa nu chaca, ndyaa nchcui' lo'o sca nu cuna'a cua' nu ndu cua' toni'i. Li' ndyaa lo'o ji'i Pedro nde ni'i.

¹⁷ Nacui nu cuna'a cua' nu ndu toni'i bi' ji'i Pedro:

—¿Ha lo'o nu'u ndyaca tsa'a ji'i yu jua lacua? —nacui nu cuna'a bi' ji'i.

—Si'i na' —nacui Pedro.

¹⁸ Laja li' nu ngu' msu lo'o ngu' policía bi', cua nguxtyu'u ngu' quii' nchcubi' nde bi', cha' tlya' tsa; ndu ngu' to' lquii' bi', cha' caca chcatsu ngu'. Lo'o Pedro ndu lo'o ngu' bi' li', cha' lo'o nti' caca chcatsu ti' to' lquii'.

Nchcuane sti jo'ó nu laca loo ji'i Jesús

¹⁹ Nchcuane sti jo'ó nu laca loo ji'i Jesús li':

—¿Tilaca laca nu ndyaca tsa'a jinu'u? ¿Ñi'ya cha' laca nu nclu'u nu'u ji'i ngu'?

²⁰ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i sti jo'ó bi':

—Lcua ti se'i su ndya'a na', liñi nchcui' na' lo'o ngu' ña'a cuayá' nu cuna lcaa ñati —nacui yu—. Masi ne' laa sube ti, masi ne' laa tlyu, lcaa su ndyu'u ti'i ngu' judío, ca bi' ngulu'u na' ji'i ngu'; ni sca quiya' ná nchcui' na' cuaana ti lo'o ngu'.

²¹ ¿Ni cha' laca nchcuane nu'u jna'? Cuacha' nu'u ji'i ñati nu cua ndyuna cha' nu nchcui' na' ni cha' nda na' lo'o ngu' bi'. Jlo ti' ngu' lcaa cha' nu ngulu'u na' ji'i ngu'.

²² Lo'o nchcui' Jesús jua'a, li' ngujui'i ya' sca policía tu'ba yu:

—Ná tso'o xacui nu'u cha' jua'a ji'i sti jo'ó nu laca loo —nacui policía li'.

²³ —Si cuxi ti nchcui' na' ngua ti' ma, cuacha' clya ma 'na ni cha' cuxi laca bi' —nacui Jesús li'—. Pana cua nchcui' na'

cha' liñi lo'o ma. ¿Ni cha' laca ngujui'i ya' ma tu'ba na' li'? —nacui Jesús.

²⁴ Li' ngulo nu cusu' Anás cña ji'i ngu' cha' tyaa lo'o ngu' ji'i Jesús, ña'a ndyaaca' ti, slo Caifás, nu laca xu'na sti jo'ó bi'.

Tya chaca quiya' ná ntaja'a Pedro ta cha' liñi lo'o ngu'

²⁵ Laja li' ndu Pedro to' lquii' cha' caca chcatsu ti'. Nhcui' nu xa' ñati nu ndi'i nde bi' lo'o Pedro li':

—¿Ha lo'o nu'u ndyaca tsa'a ji'i yu jua?

Ná ntaja'a Pedro ta cha' liñi lo'o ngu'.

—Ná lo'o na' —nacui.

²⁶ Lo'o nde bi' ndi'i sca msu ji'i xu'na sti jo'ó bi', la cui' tya'a lo'o nu ngusi'yu cu' Pedro jyaca bi'. Nhcui' msu bi' lo'o Pedro li':

—¿Ha ná cua na'a na' hī tsaca quiya' tsā lo'o ndyaa nu'u lo'o yu jua ne' yaca cuiñii bi'? —nacui msu bi'.

²⁷ Xa' nhcui' Pedro cha' ná lo'o ndyaa, lo'o la cui' hora li' ngusi'ya ndye'e.

Ngua cuayá' ji'i Jesús slo Pilato

²⁸ Li' ngutu'u ngu' slo Caifás, ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús ca su ndi'i nu gobernador romano nu naa Pilato. Cua cuxee ti ndyaca li', bi' cha' ná ntaja'a nu ngu' judío bi' tyati ngu' ne' ni'i ji'i gobernador; tacati tsa ndu'ni ngu' bi' xqui'ya ta'a. Ngua ti' ngu' cha' quiñu'u cha' ji'i ngu' si tyati ngu' ne' ni'i ji'i ngu' xa' tsu', cha' ná ntsu'u chacuayá' cacu ngu' sji ta'a bi' li';

²⁹ bi' cha' ngutu'u nu naa Pilato, nu laca gobernador bi', ndyaa slo ngu' judío cha' xcuane ji'i ngu' ndi'ya:

—¿Ni qui'ya ngusta ma hichu' yu re? —nacui Pilato ji'i ngu'.

³⁰ Li' nguxtyacui ngu' cha' lo'o Pilato:

—Si ná ntsu'u qui'ya ji'i yu, ná caa lo'o ya ji'i yu slo nu'u, cusu' —nacui ngu' ji'i.

³¹ —Yaa lo'o ma ji'i yu re cha' cua'ni cuayá' ma ji'i yu cuentya ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ycu' ca ma —nacui Pilato ji'i ngu' li'.

Nguxacu' nu ngu' judío bi' cha' ji'i Pilato li':

—Ná ntsu'u chacuayá' ji'i ya cha' cujuui ya ji'i sca ñati jua'a, cha' ngu' judío laca ya —nacui ngu'.

³² Lo'o ngua'ni ngu' jua'a, li' ngutu'u tu-cua cha' nu cua nhcui' Jesús lo'o ngu', ñi'ya ña'a cajaa ycu' ca.

³³ Li' nguxtyuu Pilato ndyaa toni'i ji'i, ngusi'ya ji'i Jesús cha' tyaa slo:

—¿Ha nu'u laca rey nu laca loo ji'i ngu' judío? —nacui Pilato ji'i Jesús.

³⁴ Nhcui' Jesús lo'o nu cusu' bi' li':

—¿Ha cha' ngua'ya hique ycu' ca nu'u laca cha' cua? ¿Ha xa' ñati ndacha' jinu'u cha' jua'a laca na'? —nacui Jesús ji'i Pilato.

³⁵ —¿Ha ngu' judío laca na' nti' nu'u? —nacui Pilato li'—. Jlo ti' nu'u cha' ñati tya'a quichi tyi nu'u, lo'o jua'a sti jo'ó nu laca loo ji'i ngu', bi' ngu' laca nu cua yaa lo'o jinu'u cha' ca cuayá' jinu'u slo na'.

³⁶ —Si laca na' sca rey jua'a —nacui Jesús—, li' cua nxuu tya'a ngu' tya'a ndya'a na' lo'o ngu' judío jua cha' ná xñi ngu' 'na —nacui—. Pana si'i ñati chalyuu laca nu cua ngusta 'na cha' caca na' loo ji'i ngu'.

³⁷ —¿Ha laca nu'u rey lacua? —nacui Pilato.

Li' nguxtyacui Jesús cha' lo'o nu cusu' bi' chaca quiya':

—Nu'u nacui cha' laca na' rey. Cña nu ntsu'u 'na laca cha' hcui' liñi na' ji'i lcaa cha' nu ntsu'u slo ycu' Ndyosi lo'o ngu'; bi' cha' ngula na' chalyuu, bi' cha' lijya na' lo yuu cha' hcui' liñi na' lcaa cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati. Cuna ngu' lcaa cha' nu nhcui' na' si ná ndyacu' hique ngu' ji'i cha' liñi bi'.

³⁸ Li' nhcui' Pilato lo'o Jesús:

—Ná jlo ti' na' si ntsu'u cha' liñi jua'a nde chalyuu —nacui.

Ngulo Pilato cña cha' cujuui ngu' ji'i Jesús

Li' ngutu'u Pilato nde liya', ndyaa nde su ndu nu ngu' judío bi' chaca quiya'.

—Cuentya jna', ná ntsu'u qui'ya ji'i yu jua, ná ntsu'u cha' xcube' na' ji'i yu —nacui Pilato ji'i ngu' judío—.

³⁹ Pana cua ngui'i ma cha' ndu'ni lyaá na' ji'i sca ngu' preso lcaa yija lo'o nchca tsa ta'a pascua —nacui Pilato li'—. ¿Ha cua nti' ma cha' cua'ni lyaá na' ji'i yu jua nu laca rey ji'i cu'ma ngu' judío?

⁴⁰ Cui' ngusi'ya lo'o ngu' ji'i chaca quiya':

—Si'i ji'i yu jua nti' ya. Ji'i Barrabás cua'ni lyaá nu'u —nacui ngu'.

Lo'o nu naa Barrabás ni, si'i ñati tso'o laca bi'; tyaala tsa Barrabás, la cui' ñati cuaana laca.

19

¹ Li' ngulo Pilato cña cha' tyaa lo'o ngu' ji'i Jesús, cha' ti'í tsa quiji'i ngu' ji'i yu lo'o juata.

² Ngüiñá ngu' sendaru sca sne' quiche' cha' sta ngu' hique Jesús, li' nda ngu' sca late' cuaa ña'a cha' cacu' yu, ñi'ya ña'a si laca yu rey.

³ Li' lu'ba ti, lu'ba ti ndyaa ngu' slo yu cha' chcuicha' ngu' ji'i yu; na cuiñi ti ngu' cha' ndyu'ni chi' ngu' loo yu.

—Tso'o ti tyi'i nu'u, cusu', cha' nu'u laca rey nu laca loo ji'i ngu' judío —ndu'ni ngu' ji'i Jesús li'.

Lo'o li' ngujui'i ya' ngu' loo Jesús.

⁴ Chaca quiya' ngutu'u Pilato ni'i ndyaa su ndi'i ngu' judío.

—Cua lijya yu jua —nacui Pilato—, lijya lo'o na' ji'i yu jua slo ma' chaca quiya', cha' caca cuayá' ti' ma' cha' ná ntsu'u qui'ya ji'i yu cuentya jna'.

⁵ Li' ngutu'u Jesús lo'o sne' quiche' ntu-cua hique yu, lo'o late' cuaa ña'a lacu' yu.

—Ña'a ma' ji'i yu cua ña'a —nacui Pilato li'.

⁶ Lo'o sti jo'ó nu laca loo lo'o msu ji'i ngu' ni, cui' ngusi'ya lo'o ngu' ji'i Pilato lo'o na'a ngu' ji'i Jesús lijya.

—¡Cujuii clya ma' ji'i yu! ¡Cujuii clya ma' ji'i yu jua! —nacui ngu' ji'i.

Nhcui' Pilato lo'o ngu' li':

—Ycui' ca ma' yaa lo'o ma' ji'i yu cha' cujui'i ca'a ma' ji'i lo' crusi —nacui Pilato ji'i ngu'—. Cuentya jna' ná ntsu'u qui'ya ji'i yu.

⁷ Li' nguxacui ngu' judío cha' ji'i Pilato bi':

—Ntsu'u sca cha' ji'i cuare —nacui ngu'—. Cuentya ji'i ya ntsu'u qui'ya ji'i yu, cha' nacui yu cha' laca yu nu sca ti Sñi' ycui' Ndyosi; xqui'ya cha' bi' ntsu'u cha' cajaa yu.

⁸ Lo'o ndyuna Pilato cha' bi', ndyutsii tsa yu li'.

⁹ Xa' nguxtyu Pilato ndyaa nde ni'i ji'i, nchcuane ji'i Jesús:

—¿Macala ngutu'u nu'u lijya?

Ná nguxacui Jesús cha' ji'i tsiya' ti li'.

¹⁰ —¿Ni cha' laca ná nti' nu'u chcu' lo'o na'? —nacui Pilato ji'i Jesús—. Cua jlo ti' nu'u cha' ntsu'u chacuayá' 'na cha' cua'ni lyaá na' jinu'u, lo'o jua'a ntsu'u chacuayá' 'na cha' cujuii na' jinu'u lo' crusi.

¹¹ —Ná ntsu'u chacuayá' jinu'u tsiya' ti cha' caca nu'u loo jna' —nacui Jesús ji'i Pilato—. Ycui' Ndyosi nu laca loo la, bi' laca nu ta chacuayá' ji'na; bi' cha' tlyu la qui'ya ntsu'u ji'i yu nu cua ndyujui' cresiya 'na jinu'u.

¹² Li' nguxana ndyu'ni cña ti' Pilato, si caja ñi'ya nu cua'ni lyaá yu ji'i Jesús. Pana ña'a ti ndu'ni nu ngu' judío bi', cui' ngusi'ya lo'o ngu' ji'i Pilato:

—Si cua'ni lyaá nu'u ji'i nu qui'yu jua ni, li' nga'aa tso'o nu'u cuentya ji'i César nu laca xu'na cu'ma' ngu' romano —nacui ngu'—. Cua nacui nu qui'yu jua cha' sca rey laca yu, bi' cha' tya'a cusu' yu ji'i César nu laca xu'na ma'.

¹³ Lo'o ndyuna Pilato ñi'ya nacui ngu' judío bi', li' ndu'u yu ndyaa tucua yu ca su ndu'ni cuayá' yu ji'i ngu'. Li' ngulo yu cña cha' caa lo'o ngu' ji'i Jesús ca su ntucua yu, la cui' se'i su ntsiya quee cuaja' nu ngua naa Gabata cha'cña ji'i ngu' judío.

¹⁴ Nde hora ngua bi', tsa ta'a sii ji'i ta'a pascua. Lo'o li' nacui Pilato ji'i ngu' judío:

—Yu re laca rey nu laca loo ji'i ma'.

¹⁵ Lye tsa nhcui' ngu' judío lo'o Pilato li':

—¡Yaa lo'o ma' ji'i yu! ¡Yaa lo'o ma' ji'i yu! Cujuii clya ma' ji'i yu lo' crusi.

—¿Ha nti' ma' cha' cujuii ya ji'i rey nu laca loo ji'i ma'? —nacui Pilato ji'i ngu'.

—Nga'aa ntsu'u chaca rey nu laca loo ji'na —nguxacui ngu' ji'i—. Sca ti César laca loo ji'na.

¹⁶ Bi' cha' jua'a ngua li'. Ngulo Pilato cña ji'i sendaru cha' cujuii ngu' ji'i Jesús, cha' cujui'i ca'a ngu' ji'i yu lo' crusi li'.

Ngujui'i ca'a ngu' ji'i Jesús lo' crusi

¹⁷ Li' ndaya' sendaru ji'i Jesús, ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús ca su cajaa yu. Ngüi'ya Jesús ji'i crusi nu ji'i ycui' ca yu, ndyaa yu li'. Ndyaa lo'o ngu' ji'i yu nde su naa Gólgota cha'cña ji'i ngu' judío, nu jua'a nti' tyu'u cha'cña bi': Su nscua tyijya hique jyo'o.

18 Ca bi' ngujui'i ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi, lo'o tya tyucuaa tya'a ñati tya'a ndyujui ngu' ji'i lo'o Jesús; la'a tsu' cui nguxtyu ngu' crusi ji'i tsaca yu, la'a tsu' coca nguxtyu ngu' crusi ji'i chaca yu li'. Crusi ji'i Jesús nguxtyu ngu' cla'be la.

19 Li' ngulo Pilato cña cha' ndi'ya sca sca cha' hique crusi bi': "Nu nde laca Jesús Nazaret, rey ji'i ngu' judío". Jua'a cha' nguscua bi'.

20 Quiña'a tsa ngu' judío na'a ji'i cha' nu nscua hique crusi bi', cha' ná tyijyu', to' quichi ti ngua su ndyujui ngu' ji'i Jesús lo crusi. Sna lo cha'cña ji'i ngu' nscua cha' bi' hique crusi: cha'cña ji'i ngu' judío nscua bi', cha'cña ji'i ngu' latín nscua bi', lo'o cha'cña ji'i ngu' griego nscua bi'.

21 Bi' cha' ndyaa sti jo'ó nu laca loo ji'i ngu' judío, ndyaa cacha' ngu' ji'i Pilato:

—Ná tso'o cha' nguscua nu'u cha' rey laca yu bi', cha' laca yu loo ji'i cuare ngu' judío —nacu'i ngu'—. Tso'o la si sca nu'u cha' ycu'i yu nacui yu cha' laca yu rey ji'i ngu' judío.

22 Li' nguxacu'i Pilato cha' ji'i ngu':

—Tyanu cha' bi' ñi'ya nu nscua ti, na cua nscua juani —nacu'i.

23 Lo'o cua ngujui'i ca'a sendaru ji'i Jesús lo crusi, li' ndaya' sendaru bi' ste' yu. Ndi'i jacua tya'a sendaru ca bi' lo'o cua ngusa'be ngu' ste' Jesús cha' caja xi ndaca ji'i ca ta'a jacua ngu'. Lo'o late' tyucui ji'i Jesús ndaya' ngu' ji'i. Ña'a tsa cu' ti ngalya late' bi', ná ntsu'u su ngujyacu'a late' bi'.

24 Bi' cha' nacui ngu' ji'i tya'a ngu':

—Ná cusaa' na late' re. Quijya na lo'o tya'a na cha' quije cha' ji'na tilaca nu ca ji'i late' re.

Lo'o jua'a ngua cuayá' ti' na cha' chañi cha' nu nscua lo quityi cusu cua' sa'ni, nu nchcui' ndi'ya: "Cua ngusa'be ngu' ste' na' lo'o tya'a ngu', cua ngüijya ngu' lo'o tya'a ngu' cha' quije cha' ji'i ngu' tilaca nu ca ji'i late' bi'". Jua'a nacui lo quityi bi', lo'o la cui' jua'a ngua'ni ngu' sendaru bi' li'.

25 Laja li' ndu xtya'a Jesús cacua ti su ngujui'i ca'a ngu' ji'i yu lo crusi bi'. Ndu lo'o sca nu cuna'a tya'a ngula, lo'o María clyo'o Cleofas, lo'o María Magdalena.

26 Na'a Jesús ji'i xtya'a yu, lo'o jua'a na'a yu ji'i sca nu qui'yu nu ndyaca tsa'a ji'i nu tyaca'a tsa ji'i Jesús bi', na'a yu cha' stu'ba ti ndu ngu' cacua ti slo crusi. Li' nacui Jesús ji'i xtya'a yu:

—Ma'a —nacu'i—, yu cua caca sñi' nu'u juani.

27 Lo'o jua'a nchcui' Jesús lo'o nu qui'yu bi':

—Ma' cusu' cua caca xtya'a nu'u juani.

Li' ndyaa lo'o nu qui'yu bi' ji'i xtya'a Jesús, nda su tyi'i ma' ca toni'i ji'i li'.

Ngujui Jesús

28 Jua'a ngua lo'o cua ngua tii Jesús cha' cua ngua lcaa cha' nu ntsu'u cha' caca ji'i ycu'i yu, li' nacui yu ñi'ya nu nacui sca cha' nu nscua lo quityi cusu':

—Nguityi tsa na' hitya —nacu'i yu.

29 Nde jua ndu sca te'i vino tiye'. Li' ngujui'i ngu' sca quiche ne' te'i su ntsu'u vino bi', ña'a cuayá' nu ngutsa' tso'o ti; ngusta ngu' quiche bi' si' chcu'a cha, ngusicu'a ngu' ji'i quiche ña'a cuayá' nu tyalaa ca su ntucua tu'ba Jesús.

30 Lo'o cua nguxcui Jesús vino bi', li' nacui yu:

—Cua ngua lcaa cha'.

Li' ngua'ya tacui hique yu, ngujui yu li'.

Ndyojo' sendaru chcu'a cha sii' Jesús

31 Ta'a sii' pascua ngua, lo'o jua'a ná nti' nu ngu' judío bi', cha' tyanu jyo'o lo crusi chaca tsa. Ndube tsa ti' ngu' cha' tacati tsa tsa ta'a bi'; bi' cha' ndyaa ngu' slo Pilato, ngüijña ngu' cha' ji'i nu cusu' cha' cula'a sendaru tyijya quiya' ngu' nu ndacui lo crusi, cha' cajaa clyo' ngu' li'. Hasta li' caja ñi'ya nu caca ta'ya ngu' ji'i jyo'o bi' lo yuu.

32 Bi' cha' ndyaa sendaru ca su ndu crusi ji'i tya'a ngujui Jesús; ngula'a ngu' quiya' su ndyaa ngu' clyo, li' ngula'a ngu' quiya' nu chaca.

33 Pana lo'o ndyaa ngu' ca su ndu crusi ji'i Jesús, li' na'a ngu' cha' cua laca ngujui yu, bi' cha' nga'aa ngula'a ngu' quiya' Jesús.

34 Ña'a cuayá' nu ndyojo' sca sendaru chcu'a cha sii' Jesús, li' tsiya' ca ndyalú tañi nguxa' lo'o hitya lubii.

35 Lo'o na' nu nscua quityi re, Juan laca na', na'a na' cha' jua'a ña'a ngua cha' bi'. Chañi cha' jlo ti' na', bi' cha' nchcui' na' cha'

liñi lo'o cu'ma, cha' lo'o ma taca jlya ti' ma cha' bi'.

³⁶ Cua ngua jua'a, ñi'ya nu nscua cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi ndi'ya: "Ná catsa ni tsaca tyijya yu".

³⁷ Lo'o ntsu'u chaca cha' nu nscua lo quityi bi' nu nchcui' ndi'ya: "Ndyojo' ñati chcuā cha sii' yu, lo'o li' nguxña'a ngu' bi' ji'i nu quicha bi'".

Nguatsi' jyo'o Jesús

³⁸ Nde ngusii la ndyaa tsaca yu nu naa José Arimatea slo nu Pilato bi'. La cui' ñati nu ngua tsa'a ji'i Jesús laca bi', masi cuaana ti ndyaca tsa'a nu José bi'. Ntsii yu si ca cuayá' ti' ngu' judío tya'a quichi tyi yu cha' ndyaca tsa'a yu ji'i Jesús. Ndyaa yu ngüijña yu chacuayá' ji'i Pilato cha' tsa lo'o yu ji'i jyo'o Jesús cha' tyatsi', lo'o li' nda Pilato chacuayá' tyaa lo'o yu ji'i. Li' ndyaa José ca su ndu crusi, ndyaa ndyiqui'ya ji'i jyo'o Jesús, cha' tsa lo'o yu ji'i ca to' cuaá.

³⁹ Lo'o Nicodemo nguxtyucua ji'i yu, la cui' Nicodemo nu ndyaa slo Jesús talya tya sa'ni xi bi'. Ndyaa lo'o Nicodemo sca yu'ba styi' yaca nu tyixi xtyi'i; mirra naa sca lo styi' yaca bi', nguxa' lo'o chaca nu naa áloes. Calaa tyii kilo cuayá' ti'i yu'ba bi'.

⁴⁰ Ngusta ngu' na tyixi xtyi'i bi' lo sca late' lati loo, li' ngüixii ngu' late' bi' tyucui ña'a hichu' jyo'o Jesús, ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío nu lo'o nxatsi' ngu' ji'i jyo'o nu ndyijii ji'i ngu'.

⁴¹ Ca su ngujui' ca'a ngu' ji'i ngu' lo crusi, ca bi' ntsu'u sca lo'o su ndi'i yaca tyacala' ji'i ngu'. Ne' lo'o bi' ntsu'u sca tyuquee nu ngulu ca ti ngu' sii' cua'a cha' caca cuaá ji'i ngu'. Bilya tyatsi' ngu' ne' cuaá bi'.

⁴² Cacia ti ntucua tyuquee bi', bi' cha' ndacua ti nguxatsi' ngu' ji'i jyo'o Jesús li', cha' cua ca talya ti ta'a sji pascua, cuentya ji'i ngu' judío.

20

Ndyu'ú Jesús chaca quiya'

¹ Ndyu'u sca cuacha li', tsā clyo ji'i se-mana; jua'a tya lyiji quixee tso'o ti, lo'o ngutu'u María Magdalena ndyaa to' cuaá. Na'a cha' cua laca ngutu'u tsu' quee tlyu nu ndyacu' to' cuaá bi',

² bi' cha' ngusna María ndyaa ca su nga'a Simón Pedro lo'o chaca nu qui'yu nu ndyaca tsa'a nu tyaca'a tsa ji'i Jesús. Ndacha' María ji'i ngu' bi':

—Cua ngulo ngu' ji'i jyo'o Xu'na na su nguxatsi' ngu' ji'i ne' tyuquee —nacui María ji'i ngu'—. Ná jlo ti' ya mala ndyaa lo'o ngu' ji'i.

³ Li' ngutu'u Pedro lo'o nu chaca yu, ngusna ngu' ndyaa ngu' nde to' cuaá.

⁴ Tyucuaa ngu' ngusna ngu', pana lye la ngusna nu chaca yu, yala la ngulaa bi' to' cuaá.

⁵ Li' nguxña'a yu ne' tyuquee bi', na'a yu cha' tya ntsiya late' lati loo nu ngüixii ngu' chu' jyo'o, pana ná ndyaa yu ca ne' tyuquee bi'.

⁶ Li' ngulaa Simón Pedro to' cuaá lijya lca'a ji'i nu chaca yu bi'. Hora ti ndyatí Pedro ndyaa ne' tyuquee, na'a cha' ndi'i late' lati loo bi' tyuquee bi'.

⁷ Lo'o jua'a na'a Pedro late' nu ndyacu' loo jyo'o, nguxcu' ti late' bi', ntsiya chaca se'i; nga'aa ntsiya lo'o late' lati loo nu ngüixii chu' jyo'o, ycu' ti late' bi' ntsiya.

⁸ Li' lo'o nu chaca yu nu ngulaa yala la, lo'o yu bi' ndyatí yu ne' tyuquee, ndyaa na'a yu ñi'ya ña'a ne' cuaá. Ca li' jlya tso'o ti' yu;

⁹ li' ngua cuayá' ti' ngu' cha' ñi'ya nu nscua lo quityi cusu' cha' ntsu'u cha' tyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o nguatsi', jua'a ngua cha' bi'.

¹⁰ Li' nguxtyuu ngu', tyucuaa ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús bi', ndyaa ngu' su ndi'i ngu' tya'a ngua tsa'a ngu'.

Ngutu'u tu Jesús su ndu María Magdalena

¹¹ Pana nu María bi' ni, ndyanu cho' to' tyuquee bi', ndyunaa tsa cho'. Laja lo'o ndyunaa ti cho', li' nguxña'a cho' nde ne' tyuquee bi',

¹² na'a ji'i tucua tya'a xca ji'i ycu' Ndyosi nu ngutu'u yaa nde cua. Ngati tsa ña'a ste' ngu' nu ndu'u tucua nde bi'. Ca su nguscua jyo'o Jesús tya la ti ti, ca bi' ndyaa tucua ngu'; tsaca yu ndyaa tucua nde su nguscua hique jyo'o bi', chaca yu ndyaa tucua nde su nguscua quiya' yu.

¹³ Li' nchcuane xca bi' ji'i María:

—¿Ni cha' laca lye tsa ndyunaa nu'u?

Li' nguxacuj María cha' jil'i xca' bi':

—Cua ngulo ngu' jil'i jyo'o Xu'na na' —nacuj—, lo'o ná jlo ti' na' mala ndyaa lo'o ngu' jil'i ndyaa.

¹⁴ Lo'o ndye nchcui' María lo'o xca' bi', nguxña'a cho' nde chu' cho', lo'o li' na'a cho' cha' ndu Jesús nde bi', pana ná ndyulo María jil'i yu.

¹⁵ Li' nchcuane Jesús jil'i:

—¿Ni cha' laca lye tsa ndyunaa nu'u? —nacuj yu jil'i nu Maria bi'—. ¿Ti jil'i ncliyana nu'u ndya'a?

Ngua ti' María cha' nu ca jil'i yaca tyacala' laca nu ndu bi', bi' cha' nchcui' lo'o yu li':

—Si nu'u laca nu ngulotsu' jil'i jyo'o nu nguatsi' re, cusu' —nacuj jil'i yu—, cua'ni nu'u cha' tso'o cuacha' clya xi 'na mala ndyaa lo'o nu'u jil'i, cha' li' tsa lo'o na' jil'i jyo'o bi' chaca se'i su tso'o la.

¹⁶ —¡María! —nacuj Jesús jil'i li'.

Lo'o li' nguxtyacui María na'a su ndu Jesús.

—¡Raboni! —nacuj. (Sca cha' hebreo laca; La Mstru 'na, jua'a nti' ñacuj cha' bi'.)

¹⁷ Li' nchcui' Jesús lo'o María:

—Ná cala' nu'u jna' cha' tya lyiji tya'a na' nde cua' ca su ntucua Sti na' —nacuj—. Nu juani, yaa clya nu'u su ndi'i nu xa' la ñati nu cua ngusñi cha' 'na, yaa cacha' nu'u jil'i ngu' bi', cha' cua tyacuj ti na' tya'a na' ca su ntucua ycu' Ndyosi Sti na', nu laca Sti ma. Tya'a na' ca su ntucua ycu' Ndyosi nu Xu'na na', nu bi' nu laca ycu' Ndyosi nu Xu'na ma.

¹⁸ Li' ndyaa María Magdalena su ndi'i ngu' nu ngua tsa'a jil'i, ndyaa cacha' jil'i ngu':

—Cua na'a na' jil'i ycu' nu Xu'na na tsa —nacuj.

Lo'o li' nda nu cuna'a bi' cha' lo'o ngu', lcaa ña'a cha' nu cua nacuj Jesús jil'i.

Xa' la tyempo lo'o ndu'u tucua Jesús slo ñati jil'i

¹⁹ La cui' talya tsa clyo jil'i semana bi', cua nga'a ya' ni'i su ndyuu ti'i ngu' nu ngua tsa'a jil'i Jesús, cha' ntsii ngu' jil'i ngu' judío. Li' yaa Jesús, ndatu slo ngu' bi'.

—Ti ti tyil'i tyiquee ma, ná culacua tsa ti ma —nacuj yu jil'i ngu' bi'.

²⁰ Li' ngulu'u Jesús tyuu ya' yu jil'i ngu', ngulu'u yu sii' yu jil'i ngu', su ngua quicha yu. Lo'o na'a ngu' nu ngua tsa'a jil'i ycu' nu Xu'na ngu', tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' li'.

²¹ Chaca quiya' nchcui' Jesús lo'o ngu' li': —Ti ti tyil'i tyiquee ma, ná culacua tsa ti ma —nacuj yu jil'i ngu'—. Ñi'ya lo'o nda Sti na' 'na lijyaa chalyuu, jua'a ta na' jil'i ma cha' tsa ma tyucui ña'a chalyuu.

²² Ngulo tu'u Jesús lo ngu' bi' li'.

—Tyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya jil'i ma juani —nacuj yu jil'i ngu' bi'—.

²³ Cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi jil'i qui'ya nu ntsu'u jil'i ñati lo'o chcu' ma lo'o ngu' cha' cua'ni clyu ti' Ni jil'i ngu', lo'o jua'a tyanu qui'ya nu ntsu'u jil'i ñati lo'o chcu' ma lo'o ngu' cha' ná cua'ni clyu ti' Ni jil'i ngu'.

Na'a Tomás jil'i ycu' Jesús

²⁴ Cua ntsu'u sca nu qui'yu tya'a nu tii tyucuaa tya'a ngu', nu naa Tomás nu Culaca'. Ná lo'o Tomás ndi'i lo'o nu xa' tya'a ngu' nu ngua tsa'a bi', nu lo'o ndyaa Jesús slo ngu'.

²⁵ Li' nacuj ngu' tya'a ngua tsa'a jil'i Tomás:

—Cua na'a ya jil'i ycu' nu Xu'na na —nacuj ngu'.

Li' nchcui' Tomás lo'o ngu':

—Lo'o cua na'a na' ca su ngujuo' ngu' clavo ya' ycu', li' jlya ti' na' cha' la cui' yu laca bi' —nacuj—. Lo'o cua ndyajo' sne ya' na' cuityu su ngujuo' ngu' clavo ya' yu, lo'o cua ndyajo' ya' na' ca su ntucua cuityu sii' yu, ca li' jlya ti' na' —nacuj Tomás.

²⁶ Li' cua ndu'u scua snu' tsa, ndyalaa ngu' nu ngua tsa'a jil'i Jesús toni'i chaca quiya'; lo'o Tomás ndi'i lo'o ngu' li'. Cua ndyacuj toni'i, li' ndyatí Jesús ni'i jua'a ti, ndyatú yu slo ngu' bi'. Li' nchcui' yu lo'o ngu':

—Ti ti tyil'i tyiquee ma.

²⁷ Li' nchcui' Jesús lo'o ycu' Tomás:

—Cuaa nu'u ca nde, cojo' sne ya' nu'u su ntucua cuityu ya' na' —nacuj—. Ña'a tso'o nu'u su ntucua cuityu ya' na' re. Cuaa nu'u, cojo' ya' sii' na'. Nga'aa cua'ni nu'u cha' ná jlya ti' nu'u 'na, taca jlya tso'o ti' nu'u 'na juani —nacuj Jesús.

28 —Xu'na na' laca nu'u, cusu' —nacui Tomás ji'i Jesús—, lo'o jua'a Ndyosi jna' laca nu'u.

29 —Jlya ti' nu'u juani cha' cua na'a nu'u jna' —nacui Jesús ji'i Tomás—, pana tso'o la caca tyiquee ñati nu jlya ti' 'na lo'o bilya ña'a ngu' 'na.

Ni cha' laca cua nscua quityi re

30 Chañi cha' ngua'ni Jesús quiña'a la cha' tlyu cha' cube ti' ñati ji'i ycu' Ndyosi Sti yu. Na'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i cha' bi', masi ná nchcui' quityi re cha' ji'i lcaa cha' bi'.

31 Cha' nu nscua lo quityi re ni, nscua bi' cha' taca jlya ti' ma cha' Jesús laca Cristo nu cua nda ycu' Ndyosi ji'i lijya chalyuu, cha' taca xñi ma cha' ji'i Jesús, cha' laca yu nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi. Li' caja chalyuu tso'o nu ná nga'a cha' tye ji'i ma chacuayá' ji'i ycu' Jesús.

21

Ngutu'u tucua Jesús su ndu ngu' to' tayu'

1 Tiya' la xi xa' ngulu'u loo Jesús ji'i nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i, nu lo'o ndyaa ngu' nde to' tayu' Tiberias. Ndi'ya ngua cha' bi':

2 Tsa tlyu ti ndyaa Simón Pedro, lo'o Tomás nu Culaca', lo'o Natanael ngu' quichi' Cana, sca quichi' nu ndi'i nde loyuu su cuentya Galilea; lo'o sñi' Zebedeo, lo'o tya tyucuaa tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús, ndyaa ngu' to' tayu' bi'.

3 Li' nacui Simón Pedro ji'i ngu' bi':

—Tsaa na cuta cualya —nacui.

—Tsa taju ti na tsaa na lacua —nacui ngu' ji'i tya'a ngu' li'.

Ndyati' ngu' ne' yaca ni'i ndyaa ngu' li', pana ná sca na ngujui ji'i ngu' ndyaa ngu' talya bi'.

4 Tsa cua cuxee ti chaca tsa, li' ndu Jesús to' tayu'. Tya ntsu'u ngu' lo hitya, pana ná jlo ti' ngu' nu ngua tsa'a ji'i yu si la cui' Jesús laca nu ndu to' tayu' bi'.

5 Li' ngusi'ya lo'o Jesús ji'i ngu':

—¿Ha ngujui xi na cacu ma, La?

—Ná sca na ngujui ji'i ya tsiya' ti —nacui ngu' ji'i yu li'.

6 Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' nu ntsu'u lo hitya bi':

—Cu ma taraya ji'i ma nde la'a tsu' cui, tsu' bi' caja xi cualya ji'i ma —nacui yu.

Ngua'ni ngu' jua'a, lo'o nga'aa ngua ji'i ngu' tyojolaqui ngu' ji'i taraya tyaa nde ne' yaca ni'i bi'; quiña'a tsa cualya ndyati' ne' taraya ji'i ngu'.

7 Li' nchcui' nu qui'yu nu ngua tsa'a ji'i Jesús nu tyaca'a tsa ji'i yu, nacui ji'i Pedro: —Nu ndu ca bi' laca ycu' nu Xu'na na —nacui.

Nu lo'o ndyuna Pedro cha' bi', li' ndyacu' ste' cha' quichi' ti ndyu'ni cña, ngutacua Pedro ndyú lo hitya, ngutu'u to' tayu'.

8 Tiya' la ngutu'u nu xa' la ñati bi' lo'o yaca ni'i; ndyolaqui ngu' ji'i taraya ngutsa'a ntsu'u cualya ne', ngutu'u ngu' to' hitya. Ná tyijyu' ntsu'u ngu' to' tayu' bi', cuayá' sca siyento metro ti ndyaa ngu' lo hitya bi'.

9 Lo'o ngua'ya ngu' to' hitya, ngutu'u ngu' ne' yaca ni'i bi', li' na'a ngu' cha' cua laca ndyu'u tu'u quii' nchcubi'; nscua cualya nchqui'i lo quii', lo'o xi xlyá nscua.

10 Nchcui' Jesús lo'o ngu' li':

—Tyaa lo'o ma xi cualya nu ngujui ji'i ma ca nde —nacui yu ji'i ngu'.

11 Li' ndyati' Pedro ne' yaca ni'i, ngujolaqui taraya ngutu'u ca lo yuu btyi; ngutsa'a ne' taraya bi' ntsu'u cualya tonu. Sca siyento cla'be ntucua sna tya'a cualya ndyati' ne' taraya ji'i ngu', ni ná ngutaa' taraya, masi quiña'a tsa cualya ndyati' ne'.

12 —Tyaa ma cacu ma msaa —nacui Jesús ji'i ngu' bi' li'.

Pana ná tucui ngua ti' xcuane ji'i: ¿tilaca laca nu'u? Jlo ti' ngu' cha' la cui' Jesús nu Xu'na ngu' laca yu bi'.

13 Li' ndyaa Jesús slo ngu', ndaya' xlyá cha' ta yu cacu ngu' bi'; jua'a lo'o cualya nda yu ndyacu ngu'.

14 Cua ngua sna quiya' li' nu ngulu'u loo Jesús ji'i nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i, tya lo'o ndyu'ú yu chaca quiya' lo'o ngujui yu.

Nchcui' Jesús lo'o Simón Pedro

15 Lo'o ndye ngua'ni ngu' msaa, li' nchcuane Jesús ji'i Simón Pedro:

—Simón, sñi' Juan —nacui Jesús ji'i—, ¿ha ntsu'u la tyiquee nu'u ña'a jna'? ¿Ha ntsu'u la tyiquee nu'u ña'a ji'i tya'a tso'o nu'u?

Li' nguxacui Pedro cha' ji'i Jesús:

—Cua jlo ti' nu'u, Xu'na, cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'aa jinu'u —nacui Pedro ji'i.

—Culu'u nu'u cha' 'na ji'i ñati nu ngusñi ca ti cha' bi' lacua, ñi'ya lo'o ña'asiu nu'u ji'i na'ni cuañi' scu' nu'u —nacuı Jesús ji'i Pedro.

¹⁶ Xa' nchcui' Jesús lo'o chaca quiya':

—Simón, sñi' Juan —nacuı—, ¿ha chañi cha' hi cha' ntsu'u tyiquee nu'u ña'a 'na?

—Xu'na, cua jlo ti' nu'u cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'aa jinu'u —nacuı Pedro ji'i Jesús.

—Ña'asiu nu'u ji'i ñati 'na lacua —nacuı Jesús ji'i li'.

¹⁷ Cua ngua sna quiya' nu nchcuane Jesús ji'i:

—¿Ha chañi hi cha' ntsu'u tyiquee nu'u ña'a 'na?

Cua xñi'i ti' Pedro cha' cua sna quiya' nchcuane Jesús ji'i si chañi cha' ntsu'u tyiquee ña'a ji'i yu, bi' cha' nchcui' ndi'ya:

—Lcaa ca cha' jlo ti' nu'u, Xu'na —nacuı Pedro ji'i yu—. Cua jlo ti' nu'u cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jinu'u.

—Culu'u nu'u cha' 'na ji'i ñati 'na lacua —nacuı Jesús ji'i—.

¹⁸ Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o nu'u juani, cha' nu lo'o ngua cuañi' nu'u ni —nacuı Jesús—, li' ngua ji'i ycuı' ca nu'u sca' nu'u juata ndi'i sii' nu'u, ngua jinu'u tsaa macala su nti' nu'u tsaa li'; pana lo'o casu' nu'u, li' xquiñi nu'u scu' cha' sca' tachaa ngu' xa' chalyuu jinu'u, li' tsaa lo'o ngu' jinu'u macala su ná nti' nu'u tsaa.

¹⁹ Nacuı Jesús jua'a cha' caca cuayá' ti' Pedro ñi'ya ña'a cujuı' ngu' ji'i ca tiya' la; xqui'ya cha' cajaa Pedro jua'a, bi' cha' lye la cua'ni tlyu xa' ñati ji'i ycuı' Ndyosi li'.

—Tya'a nu'u lo'o na' lacua —nacuı Jesús ji'i Pedro li'.

Nu qui'yu nu tyaca'a tsa ji'i Jesús

²⁰ Li' nguxña'a Pedro ca su ndi'i nu xa' la tya'a ngu', na'a cha' lca'a nu qui'yu nu ngua tsa'a ji'i Jesús, nu tyaca'a tsa ji'i yu, lijya lca'a bi' ji'i ngu'. La cui' bi' laca nu tya tsubi' la nguxni yane nde chu' cha' caca cacua la slo Jesús su ndyacu ngu' sii, cha' nchcuane ji'i Jesús ndi'ya: “¿Xu'na, tilaca laca nu cujuı' cresiya jinu'u ji'i ngu' cuxi?” nacui.

²¹ Na'a Pedro cha' lca'a nu qui'yu bi' ji'i ngu', bi' cha' nchcuane Pedro ji'i Jesús:

—¿Na ca caca ji'i yu bi' nde loo la? —nacuı Pedro ji'i.

²² Nguxacuı Jesús cha' ji'i Pedro li':

—Ná culacua tsa ti' nu'u —nacuı yu ji'i—. Si nti' na' cha' tyanu yu chalyuu re ni jacua' nu tyaa na' chaca quiya', ná ntsu'u cha' cube ti' nu'u ji'i cha' bi' —nacuı Jesús—. Nu'u ni, tya'a nu'u lo'o na'.

²³ Lo'o ndyuna ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús cha' bi', nchcui' tsa ngu' lo'o tya'a ngu' cha' nga'aa nscua cha' cajaa nu qui'yu bi' ngua ti' ngu'. Pana liñi la cha', ná nacui Jesús cha' ná cajaa chca; tsa bi' ti cha' nacui yu: “Ná culacua tsa ti' nu'u. Si nti' na' cha' tyanu yu chalyuu re ni jacua' nu tyaa na' chaca quiya', ná ntsu'u cha' cube ti' nu'u”. Tsa bi' ti cha' nda Jesús lo'o ngu'.

²⁴ Lo'o na' laca nu qui'yu nu ngua tsa'a ji'i Jesús bi'. Na' nguscua cha' re lo quityi, lo'o jlo ti' na' cha' liñi tsa nchcui' na' lo'o ma. Jlo ti' na' cha' liñi laca lcaa cha' nu nscua na' re.

²⁵ Lo'o jua'a tya ntsu'u quiña'a la cha' nu ngua'ni Jesús; si lo quityi scua ngu' cha' ji'i lcaa ca cha' nu ngua'ni Jesús nu lo'o yaa yu nde chalyuu, ná tyu'u scua tyucui ña'a chalyuu cha' tyuco'o quityi bi', nti' na'. Tsa lo cua ti cha' nscua na' re.

Ndi'ya ngua'ni ñati tya cloy lo'o ngua tsa'a ngu' ji'i Jesús

Nhcui' Jesús cha' caq Xtyi'i ycu'i Ni

¹ Tya tsubi' la cua nscua na' sca quityi nu ndyaa slo nu'u, Teófilo. Quityi bi' ndacha' ji'i cua ña'a ca cña nu ngua'ni Jesús, cua ña'a ca cha' nu ngulu'u Jesús tya lo'o nguxana ndyu'ni yu cña,

² Icaa cha' nu ngua'ni yu lo'o nguti'i yu nde chalyuu. Bilya tyaa Jesús ca slo ycu'i Ndyosi lo'o ngusubi yu ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu tsa chcu'i cha' ji'i ycu'i yu nde chalyuu. Nguxtyucua Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'i Jesús lo'o ngulo yu cña ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', ñi'ya ntsu'u cña nu cua'ni ngu' bi'.

³ Lo'o cua ngujui Jesús, ndyu'ú yu chaca quiya', li' ndu'u tucua yu slo ngu' bi'. Tya tu'ba tsá ndya'a Jesús chalyuu, lo'o jua'a tyuu quiya' ndu'u tucua yu slo ngu' bi'; tso'o tsa ngulu'u yu ji'i ngu' cha' chañi cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya'. Lo'o jua'a ngulu'u yu ji'i ngu' bi' ñi'ya nu caca ycu'i Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati.

⁴ Bilya tyaa Jesús lo'o nhcui' yu lo'o ngu' bi', cha' tyanu ngu' quichi Jerusalén.

—Jatya ma ca quichi re —nacui Jesús ji'i ngu'—, ña'a cuayá' nu caa Xtyi'i ycu'i Ndyosi cha' tyanu Ni ne' cresiya ji'i ma, ñi'ya nhcui' Sti na' tya sa'ni la; jua'a nda na' la cui' ti cha' lo'o ma tsubi' ti.

⁵ Cloy cua ntyucuatya Juan ji'i ñati lo'o hitya ti; pana cua tyalaa ti tsá nu caa Xtyi'i ycu'i Ndyosi cha' tyanu ne' cresiya ji'i ma, jua'a tyucuatya ycu'i Ndyosi ji'i ma.

Ndyaa Jesús nde cua

⁶ Li' Icaa tya'a ngu' cua ndyu'u ti'i ngu' se'i ti, nhcuane ngu' bi' ji'i Jesús li':

—Xu'na —nacui ngu'—, ¿ha si'i juani nu cua'ni nu'u cha' tyanu cha' ji'i cua, cha' caca ya loo ji'i loyuu su cuentya quichi tyi ya chaca quiya', cha' la cui' ngu' Israel laca ya?

⁷ Nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi' li':

—Ná ndyi'ya ma chacuayá' cha' caca cuayá' ti' ma ni tsá caca, ni tyempo caca nu cua'ni ycu'i Ndyosi cña. Sca ti ycu'i Ndyosi Sti na' jlo ti' cha' bi', nguxtyanu tso'o Ni cha' ji'i.

⁸ Juani xa' chcu'i na' lo'o ma, cha' caja ñi'ya cua'ni ma nu lo'o tyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i ma, cha' li' taca chcu'i ma cha' tso'o lo'o Icaa ñati, nu cha' ji'i ycu'i na'. Chcu'i ma lo'o ngu' nde quichi Jerusalén, jua'a lo'o ngu' loyuu su cuentya Judea, jua'a lo'o ngu' loyuu cacua ti nu naa Samaria bi'; chcu'i ma lo'o ngu' Icaa quichi su ndi'i ngu' chalyuu.

⁹ Lo'o cua ndye nhcui' Jesús cha' bi', laja lo'o na'a ngu' ji'i ndyiqui'ya ycu'i Ndyosi ji'i yu ndyaa yu nde cua li'. Ndyacu' sca coo hichu' yu cha' nga'aa tyaca' ña'a ngu' ji'i yu.

¹⁰ Hora nu ndyaa bi', li' nguxña'a ngu' nde cua. Lo'o ti ndu tucua tya'a ñati nu ngati ste'. Ndu ngu' slo ngu' bi' li',

¹¹ nhcui' ngu' lo'o ngu' bi':

—Cu'ma ngu' Galilea —nacui ngu'—, ¿ni cha' laca ndu ma ña'a ma nde cua? —nacui ngu'—. Jesús nu nguxtyanu ca ti ji'i ma cua ndyaa nde cua, tya caa yu lo yuu chaca quiya'. Ñi'ya nu tyaca' lo'o ndyaa yu, jua'a tyaca' lo'o caa yu chaca quiya' —nacui ngu' nu ngati ste' bi' li'.

Ngusubi ngu' ji'i Matías cha' cua'ni cña loo Judas

¹² Li' ndu'u ngu' nde lo cuati Olivos, nguxtyuu ngu' nde quichi Jerusalén. Caca ti ndi'i quichi; ná ntsu'u chacuayá' ji'i ngu' judío cha' tsa ngu' tyijyu' la tsá ta'a, nu lo'o ndi'i cña' ngu'.

¹³ Yala ti ndyalaa ngu' quichi bi', li' ndyaa ngu' ni'i tucua ba'a su ndi'i ngu': ndyaa Pedro, lo'o Jacobo, lo'o Juan, lo'o Andrés, lo'o Felipe, lo'o Tomás, lo'o Bartolomé, lo'o Mateo, lo'o chaca Jacobo sñi' Alfeo, lo'o Simón nu ngua sca ngu' ji'i taju cananista, lo'o Judas tya'a Jacobo.

¹⁴ Stu'ba ti nclacua ti' ngu' bi', lu'ba ti nhcui' ngu' lo'o ycu'i Ndyosi. Lo'o tya'a Jesús ndi'i lo'o ngu' bi', lo'o María xtya'a Jesús, lo'o tyuu tya'a nu cuna'a nu ndya'a lo'o yu.

¹⁵ Ngua sca tsá ndyu'u ti'i Icaa ñati nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo ca quichi bi';

sca siyento ntucua calaa tya'a ñati ntsu'u nu ngutu'u ti'i tsá bi'. Li' ndatu Pedro cha' chcu'i yu lo'o ngu' bi':

16 —Cu'ma tya'a ndi'i na re —nacu'i Pedro ji'i ngu' bi'—, nu ngua sa'ni nguxtyucua Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'i jyo'o cusu' David lo'o nguscua jyo'o bi' lo' quityi ñi'ya caca cña nu cua'ni jyo'o Judas nde loo la. Ycu'i Judas ngulu'u tyucui ji'i ngu' xña'a lo'o ngusñi ngu' ji'i Jesús preso; pana ñi'ya nu ndyanu cha' caca ji'i yu, jua'a ngua cha' bi'.

17 Stu'ba ti nguta'a jyo'o Judas lo'o na, stu'ba ti ngua'ni yu cña lo'o na nquicha'.

18 Lo'o li' ndyaa jyo'o bi' ngüi'ya sca yuu lo'o caya' nu nda ngu' ji'i yu cha' ngua'ni yu cha' cuxi, nu lo'o ndyujui' yu cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' xña'a bi'. Ycu'i ca yu nguxtyú yu ji'i yu lo' yuu, ngutaa' ne' yu ndu'u tri se'i yu, ngujui yu li'.

19 Hora ti ngua cuayá' ti' lcaa ngu' quichi Jerusalén, bi' cha' nchcu'i ngu' cha'cña ji'i ngu' cha' Acéldama naa yuu su nclú yu; ndi'ya ndyu'u cha'cña bi': “Yuu su ndyalú tañi ñati”.

20 Lo'o jua'a ngutu'u tucua cha' nu nguscua jyo'o cusu' lo' quityi Salmos nu nchcu'i ndi'ya:

Laja ti tyanu tyi yu,

nga'aa tyanu ñati lu'ú cajua.

Lo'o xa' nchcu'i quityi bi' chaca quiya':

Cua'ni xa' ñati cña su ndu yu.

'Jua'a nchcu'i quityi bi' —nacu'i Pedro ji'i ngu'—,

21-22 bi' cha' juani tso'o si cua'ni xa' ñati tya'a na cña loo jyo'o Judas. Ñati bi' caca sca ngu' tya'a na nu ndya'a lo'o na lcaa tsá lo'o nguti'i Jesús lo'o na chalyuu re. Ndyaa yu lo'o na, masi clyo lo'o ntyucuatya jyo'o Juan ji'i ñati, masi tsubi' ti lo'o ndu'u Jesús ndyaa nde cua. Ñati bi' cua na'a ñi'ya ngua lo'o ndyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o cua ngujui, bi' cha' taca chcu'i yu lo'o xa' ñati cha' caca cuayá' ti' ngu' ñi'ya nu ngua cha' bi'.

23 Li' ngusubi ngu' tucua tya'a nu qui'yu; sca yu nu naa José Barsabás nu nchcu'i ngu' cha' Justo naa yu, lo'o chaca yu nu naa Matías.

24 Li' nchcu'i lcaa ngu' bi' lo'o ycu'i Ndyosi:

—Ndyosi nu Xu'na ya —nacu'i ngu'—, jlo ti' nu'u ñi'ya nu ntsu'u tyiquee lcaa ñati chalyuu. Culu'u nu'u ji'i ya ti ji'i nu tucua tya'a nu qui'yu re nu cua ngusubi ycu'i nu'u ji'i,

25 cha' taca tsaa yu bi' xa' quichi, cha' chcu'i yu cha' jinu'u cña su ndu jyo'o Judas nquicha'. Na cua nguxtyanu jyo'o bi' cña cha' xña'a tsa bi', lo'o li' ndyaa ca su ndyanu cha' tsaa.

26 Li' ngua'ni ngu' sca cña cha' ngusubi ngu' ji'i tsaca ngu', ti ji'i tyanu cña bi'. Jua'a nquijeloo ji'i ngu' cha' Matías caca ñati bi'. Li' stu'ba ti ndya'a yu bi' lo'o nu tii chaca tya'a ngu' cha' caca tya'a ngu' nu nda Ni cña ji'i cha' chcu'i cha' ji'i Jesucristo nde lo' yuu chalyuu.

2

Ndyalaa Xtyi'i ycu'i Ndyosi

1 Ngua tsá ta'a Pentecostés, sca ta'a ji'i ngu' judío, li' ndyu'u ti'i lcaa ñati nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo ca bi' se'i ti.

2 Hora ti nguañi nde ne' ni'i su nga'a ngu' ñi'ya laca lo'o lye tsa ndyaca cui'i. Lcaa ngu' bi' ndyuna ngu' lo'o nguañi bi'.

3 Li' ndu'u tucua tyuu tya'a na ñi'ya slu quii' ti ña'a, ngutacu'i bi' lo' xlya hique lcaa ngu' bi';

4 jua'a ngua lo'o ndyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i lcaa ngu' bi'. Li' nguxana nchcu'i ngu' cha'cña ji'i xa' ñati, cha' Xtyi'i ycu'i Ndyosi ngua'ni lo'o ngu' cha' ngua ji'i ngu' li'.

5 Tyempo nu ndyaca ta'a bi' nde quichi Jerusalén ndi'i quiña'a tsa ngu' judío; ngutu'u ngu' lija' ngu' tyuu quichi loyuu tyijyu', cha' ndu'ni tlyu ngu' bi' ji'i ycu'i Ndyosi.

6 Li' nguxana ndyu'u ti'i ngu' bi' ca su ndañi cha' bi'. Ná ngua cuayá' ti' ngu' bi' tsiya' ti ñi'ya nu ngua, cha' lcaa ngu' tyijyu' ndyuna ngu' cha' nchcu'i nu ñati ji'i Jesucristo bi' cha'cña ji'i ycu'i ca ngu' tyijyu' bi'.

7 Ndube tsa ti' ngu' tyijyu' bi' li', ngulacua tsa ti' ngu' bi':

—¿Ha si'i xcui' ngu' quichi su cuentya Galilea laca ngu' jua? —nacu'i ngu' bi' lo'o tya'a ngu'—.

⁸ ¿Ni cha' laca ndyuna na nchcui' ngu' jua cha' cña ji' na? —nacui' ngu'—.

⁹ Quiña'a tsa quichi' ndu'u na: laca na ngu' Partia, ngu' Media, ngu' Elam, ngu' Mesopotamia, ngu' Judea, ngu' Capadocia, ngu' Ponto, ngu' loyuu su cuentya Asia,

¹⁰ ngu' Frigia, ngu' Panfilia, ngu' Egipto, ngu' Africa nu ndi'i nde loo la ji'i quichi' Cirene; lo'o jua'a ngu' romano, lo'o ndi'i ngu' bi' ca nde —nacui' ngu' bi'—. Ntsu'u nu laca sñi' ngu' judío tya'a na, lo'o jua'a ntsu'u xa' ngu' romano nu stu'ba ti ndyu'ni tlyu ji'i ycu' Ni lo'o na.

¹¹ Lo'o jua'a ndi'i ngu' Creta, ndi'i ngu' Arabia. Pana lcaa na lo'o tya'a na ndyuna na nchcui' ngu' cha' cña ji' na, stu'ba ti ndyuna na lcaa ña'a cha' tlyu nu ngua'ni ycu' Ndyosi.

¹² Ndube tsa ti' lcaa ngu' bi'. Ná jlo ti' ngu' tsiya' ti na ca ngua. Tya nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' li':

—¿Na laca ndyaca re? —nacui' ngu' bi'.

¹³ Lo'o jua'a nxyí lo'o xa' la ñati' ji'i ñati' ji'i Jesucristo bi':

—Cu'bi tsa ngu' jua cha' nchcui' ngu' jua'a —nacui' ngu'.

Cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu'

¹⁴ Lo'o li' ndu' Pedro lo'o nu tii chaca tya'a ñati' bi', cui' nchcui' yu lo'o nu ngu' quiña'a bi' li':

—Ngu' cusu' cu'ma, ngu' judío —nacui' Pedro—, lo'o lcaa cu'ma nu ndi'i nde quichi' Jerusalén juani —nacui' yu—, cua'a jyaca ma' ji'i cha' nu chcu' na' lo'o ma' —nacui' yu—.

¹⁵ Cu'bi cuare, nti' ma; pana si'i na cu'bi cuare, cha' hora cua caa nde tlya ti laca juani.

¹⁶ Ndi'ya ndyaca cha' re: na cua ngua cha' tlyu bi', ñi'ya nu nchcui' cha' nu cua nguscua jyo'o cusu' Joel nu ngua sa'ni la. Ndi'ya nchcui' quityi' bi':

¹⁷ Tyempo nde loo la lo'o cua tye ti chalyuu, nacui' ycu' Ndyosi,

ta na' Xtyi'i ycu' na' cha' tyanu ne' cresiya ji'i ñati' chalyuu, nacui' Ni.

Li' ta sñi' ma' cha' jna' lo'o ngu'.

Lo'o jua'a ña'a ngu' cuañi' cha' tlyu nu ndu'ni ycu' Ni,

culu'u na' cha' tlyu bi' ji'i ngu';

lo'o jua'a chcu' xcalá ngu' cusu'.

¹⁸ Ta na' Xtyi'i ycu' na' cha' tyanu ne' cresiya ji'i lcaa ñati' nu ndu'ni cña nu nclyo na' ji'i ngu' bi', nacui' Ni.

Li' chcu' ñati' bi' lcaa cha' nu ta na' lo'o ngu' cha' chcu' ngu'.

¹⁹ Cua'ni na' cha' tlyu nde cua, lo'o jua'a cua'ni na' cha' tlyu nde lo yuu; lye tyalú tañi li', tyaqu' quii' tonu, xcui' snii caca nde lo yuu, nacui' Ni.

²⁰ Na' laca ycu' nu Xu'na ma; cua tyalaa ti tsa lo'o cua'ni cuayá' na' ji'i lcaa ñati' chalyuu.

Cua'ni na' cha' tyacu' lo xee cuichaa, cha' nga'a ña'a caca co', ñi'ya tañi ña'a, nacui' Ni.

Sca tsa tlyu tsa caca bi', liñi caca cuayá' ti' lcaa ñati' chalyuu lo'o tyalaa tsa bi'.

²¹ Pana cua'ni lyaá na' ji'i lcaa ñati' nu ndijña cha' clyu ti' na.

Jua'a nchcui' ycu' Ndyosi. Nguscua jyo'o Joel cha' bi' lo quityi —nacui' Pedro—.

²² 'Cu'ma ngu' Israel —nacui' yu—, cua'a jyaca ma' ji'i cha' nu chcu' na' lo'o ma' juani: Ngu' Nazaret laca Jesús. Nguxtyu-cua ycu' Ni ji'i yu lo'o ngua'ni yu xcui' cña tonu ca slo ma. Ngulacua tsa ti' ma lo'o na'a ma cña tonu bi', lo'o ngua cuayá' ti' ma cha' xcui' cña ji'i ycu' Ndyosi ngua.

²³ Cua sa'ni la cua jlo ti' ycu' Ndyosi, tya li' cua nchcui' Ni ñi'ya nu caca ji'i Jesús. Ndacha' lo Ni ji'i ngu' cha' cuju' ñati' cuxi ji'i ycu' Jesús. Jua'a ngua li'; tsubi' ti ngusñi ma' ji'i yu, ngujui' ca'a ma' ji'i yu lo crusi. Cua ndyujui' ma' ji'i yu lo'o nda ma' cña ji'i ñati' cuxi bi', cha' cua ngua'ni ngu' cña cuxi bi' cuentya ji'i ma, ñi'ya nu nacui' Ni cha' caca.

²⁴ Pana ná nscua cha' tyanu Jesús ne' cuaá ña'a jyo'o ti yu, bi' cha' ngua'ni ycu' Ndyosi Sti yu cha' ndyu'ú yu chaca quiya'.

²⁵ Cua ntsu'u chaca cha' nu nguscua jyo'o cusu' David sa'ni la nu nchcui' cuentya ji'i Jesús ndi'ya:

Xu'na, nacui' yu, xcui' ndya'a nu'u lo'o na'; cacua tsa nga'a nu'u slo na', cha' caca tlyu tyiquee na' lo'o nxyucua nu'u jna';

²⁶ bi' cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na', jua'a tso'o tsa nchcui' na' xqui'ya nu'u, cha' chaa tsa ti' na'.

Ti ti ndi'i tyucui ña'a na' xqui'ya cha' ndi'i nu'u cha' ña'asii nu'u jna'.

27 Ná tyanu cresiya jna' su ndi'i jyo'o, xqui'ya cha' ná ta nu'u chacuayá' catsu' cuaña' na' jua'a ti, cha' ntsu'u tsa tyiquee nu'u ña'a nu'u jna';

28 cua ngulu'u nu'u tyucuii su tsa'a na' cha' tyi'i na' ca slo nu'u.

Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' stu'ba ti tyi'i na' lo'o nu'u li'.

Jua'a nguscua jyo'o David lo quityi.

29 'Pana jlo ti' cu'ma cha' chañi cha' ngujui David, nu jyo'o cusu' ji'na —nacu'i Pedro—. Sa'ni tsa ngujui bi'; nguxatsi' ngu' ji'i li', lo'o jua'a tya ntsiya cuaa' ji'i jyo'o bi' juani.

30 Tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi ngua jyo'o David bi'; jlo ti' yu cha' nda Ni cha' liñi lo'o yu lo'o nchcui' Ni cha' sca ñati' tya'a nati' ji'i ycu'i yu cala nde loo la, bi' caca nu Cristo. Caca Cristo bi' rey, ñi'ya lo'o ngua ycu'i David rey.

31 Ngua cuayá' ti' yu tya sa'ni la cha' ntsu'u cha' tyu'ú nu Cristo bi' chaca quiya' lo'o cua ngujui, bi' cha' nchcui' yu cha' ná tyanu cresiya ji'i Cristo su ndi'i jyo'o, ná catsu' cuaña' Cristo li'.

32 Cha' liñi laca cha' ngua'ni ycu'i Ndyosi cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya' —nacu'i Pedro—. Liñi nda ya cha' lo'o cu'ma, cha' cua na'a ya ji'i yu chaca quiya' cha' lu'ú yu.

33 Li' ñaa ycu'i Ndyosi yaqui'ya Ni ji'i Jesús cha' tyaa yu ca slo ycu'i Ni. Juani ndi'i Jesús nde la'a tsu' cui' su tlyu ca su ntucua ycu'i Ndyosi. Cua nda ycu'i Ndyosi Sti yu Xtyi'i ycu'i Ni ji'i Jesús, lo'o nu juani cua nda Jesús Xtyi'i ycu'i Ni cha' tyalaa nde chalyuu. Lcaa cha' nu cua ndyuna ma, lcaa cha' nu cua na'a ma tsa juani, bi' laca cña nu ngua'ni ycu'i Jesús.

34 Ná ndyaa jyo'o David ña'a lu'ú ti ca slo ycu'i Ndyosi, bi' cha' jlo ti' na cha' si'i cha' ji'i ycu'i ca yu nchcui' cha' nu nguscua nu David bi' lo quityi, nu ndi'ya nchcui':

Cua nchcui' ycu'i Ndyosi lo'o nu Xu'na na': "Tyucua nu'u la'a tsu' cui' jna'.

35 Caca nu'u loo ji'i lcaa ñati' nu laca tya'a cusu' nu'u", nacui' ycu'i Ndyosi ji'i.

Jua'a nguscua jyo'o David lo quityi —nacu'i Pedro—.

36 'Ntsu'u sca cha' ji'i ycu'i Jesús nu nga'a cha' ca cuayá' ti' lcaa na nu laca na ngu' Israel: La cui' Jesús nu ngujui' ca'a na ji'i lo crusi cha' cujuui na ji'i, la cui' yu bi', cua nda ycu'i Ndyosi chacuayá' ji'i yu cha' caca yu Xu'na na, cha' laca yu nu Cristo.

37 Lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Pedro, ntyuju'u tsa ti' ngu' li'. Nchcuane ngu' ji'i Pedro lo'o ji'i lcaa ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús tya clyo:

—¿Ñi'ya cua'ni ya juani? —nacu'i ngu' ji'i ngu' bi'.

38 —Tso'o si caca tyuju'u ti' ma ji'i cha' cuxi, lcaa cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ma xtyanu ma ji'i li' —nacu'i Pedro ji'i ngu'—. Lo'o jua'a tyucuatya ngu' ji'i ma chacuayá' ji'i Jesús li'. Cuityi Ni lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ma li', jua'a ta Ni Xtyi'i ycu'i Ni cha' tyanu Ni ne' cresiya ji'i ma.

39 Liñi tsa cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o ma lo'o nchcui' Ni cha' tyanu Xtyi'i ycu'i Ni ne' cresiya ji'i ma, lo'o ne' cresiya ji'i sñi' ma tyanu Xtyi'i ycu'i Ni, lo'o ne' cresiya ji'i ngu' nu ndi'i tyijyu' tyanu Ni; tyanu Ni ne' cresiya ji'i lcaa ñati' nu cua ngusubi ycu'i Ndyosi ji'i.

40 Tya quiña'a la cha' nchcui' Pedro lo'o ngu' li'. Liñi tsa ngulo yu cña ji'i ngu':

—Xtyanu ma ji'i ñati' nu ndu'ni xcui' cha' cuxi —nacu'i yu ji'i ngu'.

41 Lcaa ngu' nu jlya ti' cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu', ndyaa ngu' bi' cha' tyucuatya ngu' ji'i ngu' bi' chacuayá' ji'i Jesús. La cui' tsa bi' nguxana sna mil tya'a ñati' ngusñi ngu' cha' ji'i Jesucristo.

42 Ndyuna tso'o lcaa ngu' bi' cha' nu ngulu'u ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo ji'i ngu'. Tso'o ntsu'u tyiquee ngu' bi', stu'ba ti ndi'i ngu', lu'ba ti nchcui' ngu' lo'o ycu'i Ndyosi; stu'ba ti ndacu ngu', stu'ba ti ndyu'ni tlyu lcaa ngu' bi' ji'i Jesucristo.

Ndi'ya ngua'ni ñati' ji'i Jesucristo clyo

43 Ndube tsa ti' lcaa ngu' quichi' bi' ji'i cña nu ndyu'ni ycu'i Ndyosi, cha' cua quiña'a cña tonu ngua'ni ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo chacuayá' ji'i Ni.

44 Lcaa ngu' stu'ba ti ndi'i ngu' lo'o tya'a ngu' nu ntsu'u cha' ji'i Jesucristo, nda ngu'

cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu' cha' tacha ngu' ji'i tya'a ngu';

⁴⁵ ndyujui' ngu' lcaa na nu ntsu'u ji'i ngu', cha' caja cñi nu tacha ngu' ji'i tya'a ngu' nu ná ntsu'u cha' tso'o ji'i tsiya' ti.

⁴⁶ Lcaa tsá ndyu'u ti'i ngu' bi' ne' laa tonu ji'i ngu' judío, jua'a stu'ba ti ndacu ngu' bi' to' tyi tya'a ngu'. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' bi', tso'o ti nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu',

⁴⁷ cha' ndu'ni tlyu ngu' bi' ji'i ycu'i' Ndyosi. Tso'o nchcui' lcaa ñati quichí ji'i ngu' bi', jua'a lcaa tsá quiña'a la ñati ngusñi ngu' cha' ji'i Jesucristo; ndyu'ni lyaá Ni ji'i ngu' bi' li'. Bi' cha' quiña'a la ñati ndyatú nu ndyu'u ti'i lo'o taju ñati ji'i Jesucristo bi' li'.

3

Ngua'ni ngu' jo'o ji'i nu quicha quiya'

¹ Ngua sca tsá ndyaa Pedro lo'o Juan ne' laa tonu. Hora cua sna nde ngusij ngua, bi' hora laca nu nchcui' ngu' loyuu bi' lo'o ycu'i' Ndyosi.

² Nga'a sca nu quicha quiya' to' laa, ca ña'a quicha quiya' yu nu lo'o ngula yu. Lcaa tsá ndya'a lo'o tya'a nu quicha bi' ji'i yu to' laa tonu, nu to' laa nu nda'ya tsa ña'a ndu'ni ngu' quichí ji'i. Nga'a yu to' laa ndijña yu msta' ji'i ngu' nu lo'o lijya ngu' to' laa li'.

³ Cua na'a nu quicha bi' ji'i Pedro lo'o ji'i Juan, lijya ngu' cha' tsa' ngu' ne' laa, ngüijña yu msta' ji'i ngu' bi' li'.

⁴ Ndyatú se'i ti Pedro lo'o Juan cha' ña'a tso'o ngu' ji'i nu quicha bi'. Li' ndacha' Pedro ji'i yu:

—Ña'a nu'u xi ji'i ya —nacui' Pedro ji'i yu.

⁵ Ndyuna tso'o yu, ngua ti' yu cha' cua ta ti ngu' msta' ji'i yu.

⁶ —Ná ntsu'u cñi jna' —nacui' Pedro ji'i—, chaca lo cña ntsu'u jna' cha' cua'ni na' lo'o nu'u —nacui—. ¡Chacuayá' ji'i Jesucristo Nazaret ni!, tyatú nu'u cha' tya'a nu'u ycu'i' ti.

⁷ Li' ngusñi Pedro ya' yu tsu' cui' cha' xatu ji'i yu li'. Hora ti ngua tso'o quiya' yu, lo'o yane quiya' yu ngua tso'o.

⁸ Tajua' tsa ndatú yu bi', nguxana yu ndya'a yu li'; ndyatí yu ndyaa yu ne' laa tonu lo'o ngu' bi' li', ndya'a yu ndyacuá yu cha' chaa tsa ti' yu, cha' ngua tso'o

quiya' yu ndya'a yu. Ngua'ni tlyu yu ji'i ycu'i' Ndyosi cha' ngua'ni Ni cha' ngua tso'o quiya' yu.

⁹ Cua na'a lcaa ñati ji'i yu ne' laa, cha' tso'o ti nchca ndya'a yu, cha' ndyu'ni tlyu yu ji'i ycu'i' Ndyosi.

¹⁰ Nslo ngu' ji'i yu, cha' la cui' yu quicha quiya' nu cua nchca'a to' laa bi' ndijña yu msta' ji'i ngu' lcaa tsá laca yu bi'. Ndube tsa ti' ngu' li', ngulacua tsa ti' ngu' cha' cua ngua tso'o quiya' yu.

Cha' nu nda Pedro lo'o quiña'a ñati

¹¹ Ndu Pedro lo'o Juan to' laa tonu nu nacui' ngu' “Corredor ji'i Salomón” li'. Lo'o nu qui'yu nu ngua tso'o quiya' bi' ni, ndu yu lo'o ngu'; ña'a ti nga'a yu ngusñi yu ya' ngu' bi'. Li' quiña'a tsa ngu' quichí ngusna lijya slo ngu' bi', cha' ndube tsa ti' nu ngu' quiña'a bi' ñi'ya nu ngua, cha' ngua tso'o quiya' yu quicha bi' li'.

¹² Cua na'a Pedro ji'i ñati cha' quiña'a tsa ngu' ndyalaa ngu' slo. Li' nchcui' Pedro lo'o ngu' quiña'a bi' ñi'ya nu ngua ji'i nu quicha bi':

—Cu'ma ngu' Israel —nacui' Pedro ji'i ngu'—, ¿ni cha' laca ndube tsa ti' ma? —nacui—. Na ndu ti ma nxña'a tsa ma ji'i ya —nacui—. Ndube tsa ti' ma ña'a ma na ca ndyaca ji'i nu qui'yu re. Nacui' ma cha' nchca tsa ji'i ya; ngua'ni ya cha' ndyaca tso'o yu re xqui'ya cha' tso'o tsa cha' nu ndu'ni ya lcaa tsá, nti' ma. Si'i jua'a. Jesús laca nu ngua'ni cha' ndyaca tso'o quiya' yu re.

¹³ Ycu'i' Ndyosi Sti na ni, la cui' Ni laca nu ngua'ni tlyu jyo'o cusu' ji'na ji'i tya sa'ni la, masi jyo'o Abraham, masi jyo'o Isaac, masi jyo'o Jacob; lcaa jyo'o cusu' ji'na ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i' Ndyosi bi'. Ycu'i' Ndyosi laca nu cua nda chacuayá' ji'i Jesús Sñi' ycu'i' Ni cha' caca tlyu yu. Ntejeya' ma ji'i nu Jesús bi' tsubi' ti, ndyaa lo'o ma ji'i yu, ndyaa ma ngusta ma qui'ya ji'i yu slo ngu' nu laca loo; nu lo'o ngua ti' gobernador Pilato cha' tyu'u Jesús laja ti, ná ntaja'a ma li'.

¹⁴ Xcui' cha' tso'o ngua'ni nu Jesús bi', xcui' lubii cresiya ji'i yu, lo'o ná nda ma chacuayá' tyu'u yu laja ti li'. Ngüijña ma chacuayá' ji'i gobernador bi', cha' tyu'u

laja ti chaca nu laca preso, nu cua ndyujui ji'i tyuu tya'a ñati.

15 Lo'o li' ngüijña ma chacuayá' cujuui ngu' ji'i Jesús, masi ycuí' Jesús laca nu nda chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ñati. Li' ngua'ni ycuí' Ndyosi cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu. Jlo ti' ya cha' chañi laca cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya', cha' cua na'a ya ji'i yu ña'a lu'ú ti yu chaca quiya'.

16 'Cua nslo ma ji'i nu qui'yu re nu ngua quicha yu nquicha' —nacuí Pedro ji'i ngu'—. Lo'o juani cua ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o yu re, xqui'ya cha' jlya ti' ya ji'i Jesús. Nchca tsa ji'i nu Jesús bi' cua'ni cha' tyaca tso'o ñati; taca ña'a ma cha' chañi cha' bi', cha' ngua tso'o yu re juani.

17 'Cu'ma ngu' tya'a quichi tyi na, jlo ti' na' cha' ná ngua tii ma tilaca ngua Jesús nu lo'o ngüijña ma chacuayá' cha' cujuui sendaru ji'i yu. Lo'o jua'a nu ngu' nu laca loo ji'i ma, ná ngua tii ngu' na laca nu ngua'ni ngu', si cha' tso'o, si cha' cuxi ngua'ni ngu' li'.

18 Cua laca cha' juani, la cui' cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'na sa'ni la, la cui' cha' nu nguscua ngu' lo quityi ji'i ycuí' Ndyosi. Quityi bi' nchcui' cha' ti' tsa cua'ni quicha ngu' ji'i Jesucristo; jua'a cujuui ngu' ji'i Jesús, la cui' Jesús nu nda ycuí' Ndyosi ji'i yaa lo yuu chalyuu.

19 Bi' cha' ntsu'u cha' ca tyuju'u ti' ma ji'i laca cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ma ji'i, cuati jña ma cha' clyu ti' ji'i ycuí' Ndyosi cha' cuityi Ni laca cha' cuxi nu ngua'ni ma. Cua'ni nu Xu'na na cha' taca ca tso'o cresiya ji'i ma chaca quiya' li'.

20 Cuati culo ycuí' Ndyosi cña ji'i Jesús cha' tyaa chaca quiya', la cui' Jesús nu ngusubi Ni ji'i cha' caca nu Xu'na na.

21 Ntsu'u cha' tyanu Jesús ca slo Ni nu juani ti; pana tiya' la, li' tyalaa sca tsá lo'o chaca quiya' cua'ni cucui ycuí' Ndyosi ji'i laca na nu ntsu'u chalyuu, cha' li' tyaa Jesús. Jua'a laca cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'na, cha' nu nguscua ngu' lo quityi cua sa'ni la.

22 Tyempo bi' ndi'ya nguscua jyo'o Moisés bi': “Ñi'ya ngulo ycuí' Ndyosi cña jna' cha' ta na' cha' ji'i Ni lo'o ma, jua'a

culo nu Xu'na na cña ji'i sca nu cusu' tya'a quichi tyi na ca nde loo la. Taquiya' ma laca cha' nu chcuí' nu cusu' bi' lo'o ma.

23 Si ntsu'u sca ñati nu ná nti' taquiya' cha' nu ta nu cusu' bi', tye cha' ji'i ñati bi' li'; ná caca ñati bi' ñati ji'i ycuí' Ndyosi.” Jua'a nscua cha' lo quityi bi'.

24 'La cui' jua'a nguscua laca jyo'o cusu' ji'na lo quityi ji'i ycuí' Ndyosi sa'ni la; masi quityi nu nguscua jyo'o Samuel, masi quityi nu nguscua laca jyo'o cusu' bi', nguscua ngu' cha' caa Jesucristo lo yuu chalyuu. Lo'o juani cua ngua cha' nu nchcui' ngu' bi'.

25 Laca na laca na tya'a ñati ji'i jyo'o cusu' nu nguscua quityi ji'i ycuí' Ndyosi bi'; na cua ngüijña cha' ji'i Ni lo'o jyo'o cusu' ji'na bi', lo'o jua'a ngua cha' ndyanu cha' bi' cuentya ji'na juani, cha' tya'a ñati ji'i jyo'o cusu' bi' laca na. Ndi'ya nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o Abraham, nu jyo'o cusu' ji'na bi': “Sca ñati tya'a nu'u nu tyi'i chalyuu nde loo la”, nacuí Ni ji'i, “bi' laca nu cua'ni cho'o cresiya ji'i laca lo ñati chalyuu”.

26 Ngua'ni ycuí' Ndyosi cha' ndyu'ú nu sca ti Sñi' ycuí' ca chaca quiya' lo'o ngujuii yu, jua'a ngulo Ni cña ji'i yu cha' clyo caa yu ca slo na ca nde. Cua nti' Ni cha' ca lubii cresiya ji'na, bi' cha' cua ñaa Sñi' ycuí' Ni cha' xtyucua ji'na, cha' caca culotsu' na ji'i laca cha' cuxi nu ntsu'u ji'na.

4

Ndyaa lo'o ngu' ji'i Pedro lo'o ji'i Juan

1 Tya ndu Pedro lo'o Juan nchcui' lo'o ngu' ne' laa nu lo'o ngulaa sti jo'ó. Yaa ngu' lo'o xu'na ngu' policía nu ndi'i cua ne' laa tonu, lo'o nu ngu' saduceo yaa.

2 Ñasi' tsa ngu' bi', cha' nclyu'u Pedro lo'o Juan ji'i ñati; nclyu'u ngu' cha' ñi'ya lo'o ndyu'ú Jesucristo chaca quiya' lo'o ngujuii yu, jua'a nga'a cha' tyu'ú laca jyo'o ñati chaca quiya' nde loo la.

3 Li' ngulo ngu' cña cha' xñi ngu' policía ji'i Pedro lo'o ji'i Juan, cha' su'ba ngu' ji'i ne' chcuá sca talya, cha' ngusii tsa lo'o ngujui ngu' bi' ji'i ngu'.

4 Tso'o tsa ndyuna quiña'a ñati cha' ji'i ycuí' Ndyosi nu ngulu'u ngu' bi' ji'i ngu', hora ti ngusñi ngu' cha' bi'. Cua ntsu'u

ca'yu mil tya'a nu qui'yu ti nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo li'.

⁵ Ca chaca tsa ndyu'u ti'i ngu' nu laca loo ji'i ngu' quichi Jerusalén, lo'o ngu' cusu' ji'i quichi, lo'o ñati nu nclu'u cha' jo'ó ji'i ngu' ne' laa.

⁶ Nga'a Anás nu ngua xu'na sti jo'ó, jua'a nga'a Caifás, lo'o Juan, lo'o Alejandro, nga'a lcaa tya'a sti jo'ó nu laca loo.

⁷ Ngulo ngu' ji'i Pedro lo'o ji'i Juan ne' chcuá, ñaa lo'o ngu' ji'i ngu' bi' ca slo ngu' nu laca loo. Li' nchcuane nu ngu' cusu' bi' ji'i ngu':

—¿Ñi'ya ngua'ni ma cha' ndyaca tso'o yu quicha quiya' bi'? —nacu'i ngu' ji'i ngu'—. ¿Tilaca laca nu nda chacuayá' cha' cua'ni ma jo'o ji'i yu?

⁸ Li' tso'o tsa nguxtyucua Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'i Pedro, bi' cha' ngua ji'i yu nguxacu'i yu cha' ji'i ngu' nu laca loo, jua'a ji'i ngu' cusu' bi':

—Cu'ma ngu' cusu' nu laca loo ji'i ya —nacu'i Pedro ji'i ngu'—,

⁹ cua nchcuane ma ji'i ya ni cha' laca nguxtyucua ya ji'i yu re nu ngua quicha quiya' —nacu'i—, ni cha' ngua'ni ya jo'o ji'i yu re —nacu'i—.

¹⁰ Cua'a jyaca ma xi lacua. Ta na' sca cha' lo'o ma, lo'o lcaa ngu' loyuu re, cha' ycu'i Jesucristo laca nu ngua'ni cha' ndyaca tso'o nu quicha re. La cui' Jesús Nazaret nu ndyujui ma ji'i lo crusi, bi' laca nu cua ngua'ni ycu'i Ndyosi cha' ndyu'ú chaca quiya' lo'o ngujui. Ycu'i Jesús bi' nda chacuayá' cha' ngua tso'o quiya' yu re, bi' cha' ndu yu ca nde tso'o ti yu juani.

¹¹ Ñi'ya laca sca cuityi ni'i nu nchcuaa sca quee tonu cha' ná tso'o nti' cuityi, masi stu'ba tsa ña'a loo, jua'a laca cu'ma cha' ná ntaja'a ma cuna ma cha' nu cua nchcui' Jesús lo'o ma; ñi'ya laca quee bi' nu cua nchcuaa ma ji'i, jua'a laca ycu'i Jesús, cha' ná ndaquiya' ma ji'i yu tsiya' ti. Pana juani loo la laca nu Jesús bi',

¹² bi' cha' nchca ji'i cua'ni lyaá ji'na ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'na; ná ntsu'u xa' ñati tyucui ña'a chalyuu nu nchca la ji'i, cha' sca ti ji'i Jesús cua nda ycu'i Ndyosi chacuayá' cua'ni cña bi'.

¹³ Ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Pedro, cuati ña'a tsa ngu' ji'i Pedro lo'o Juan:

—¿Ni cha' laca ná ntsii ngu' re nchcui' ngu' lo'o na? —nacu'i ngu'—. Si'i ñati tlyu laca ngu', si'i ñati nu ngua tsa'a quityi laca ngu' re.

Li' ngua tii ngu' cusu' cha' cua nguta'a ngu' lo'o Jesús.

¹⁴ Nga'aa ngujui la cha' nu chcui' ngu' cusu' lo'o ngu' bi', cha' stu'ba ti ndu ngu' lo'o yu nu ngua quicha bi'.

¹⁵ Li' ngulo ngu' cña cha' tyu'u nu ca ta'a sna ti ngu' bi' nde liya', cha' cuaana ti chcui' ngu' cusu' lo'o tya'a ti ngu':

¹⁶ —¿Ñi'ya cua'ni na lo'o ngu' jua? —nacu'i ngu' cusu'—. Cua ngua'ni ngu' sca cha' tlyu, lo'o jlo ti' lcaa ngu' quichi Jerusalén re cha' bi' —nacu'i ngu'—. Ná taca ñacu'i na cha' cha' cui'ni laca bi' —nacu'i ngu'—.

¹⁷ Pana ná tso'o si cuna xa' la ñati cha' ji'i Jesús; bi' cha' tso'o si xcutsii na ji'i ngu' jua, cha' ná culu'u ngu' ji'i xa' ñati tilaca laca Jesucristo.

¹⁸ Li' ngusi'ya ngu' cusu' ji'i ngu' bi', cha' tyaa ngu' nde ni'i chaca quiya'. Ngulo ngu' cusu' cña ji'i ngu' bi' li':

—Nga'aa chcui' ma tsiya' ti cha' ji'i Jesucristo lo'o xa' ñati —nacu'i ngu' cusu' ji'i ngu'—.

¹⁹ Nguxacu'i Pedro lo'o Juan cha' ji'i nu ngu' cusu' bi' li':

—Ná cube tsa ti' cu'ma, ngu' cusu' —nacu'i ngu' ji'i ngu' bi'—. ¿Ha ntsu'u cha' cua'ni ya cña nu culo cu'ma ji'i ya? ¿Ha ná tso'o la nti' cu'ma cha' cua'ni ya cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'i ya?

²⁰ Tso'o la nti' ya cha' cua'ni ya cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'i ya; bi' cha' ná tye chca cha' chcui' ya lo'o ñati, lcaa cha' nu cua na'a ya ji'i Jesús, lo'o lcaa cha' nu cua ndyuna ya, cha' nu nchcui' yu lo'o ya.

²¹ Ngua ti' ngu' cusu' xcutsii ngu' ji'i Pedro lo'o Juan, bi' cha' chaca quiya' lye la nchcui' ngu' cusu' bi' lo'o ngu'. Lo'o li' nda ngu' cusu' chacuayá' cha' tyaa ngu' laja ti; ná ngua ji'i ngu' nu laca loo xcube' ngu' ji'i Pedro lo'o ji'i Juan, cha' ndyutsii ngu' cusu' bi' ji'i ngu' quichi, cha' nu ngu' quichi ni,

lye tsa ndya xlya'be ngu' ji'i ycu' Ndyosi cha' ngua tso'o yu quicha quiya' bi'.

²² Cua nteje tacui tu'ba yija ntsu'u nu quicha bi' lo'o ngua'ni Ni cha' ndyaca tso'o yu.

Ca ta'a ñati ji'i Jesucristo nchcui' lo'o ycu' Ndyosi

²³ Nu lo'o nda ngu' cusu' chacuayá' cha' tyaa ngu' laja ti, li' hora ti ndu'u ngu' ndyaa ngu' ca slo nu ngu' tya'a ndya'a ngu'. Nda Pedro lo'o Juan cha' lo'o lcaa tya'a ngu', lcaa ña'a cha' nu nchcui' sti jo'ó, lcaa ña'a cha' nu nda ngu' cusu' bi' lo'o ngu'.

²⁴ Lo'o cua ndyuna tya'a ngu' cha' bi', stu'ba ti nchcui' lcaa ngu' lo'o ycu' Ndyosi li':

—Ndyosi Sti ya —nacui' ngu'—, nu'u laca nu Xu'na ya, nu'u laca nu laca loo la —nacui' ngu'—. Cua ngüiña nu'u lcaa chalyuu, lo'o lcaa nde cua, lo'o lcaa tyujo'o; cua ngüiña nu'u lcaa na nu ntsu'u chalyuu —nacui' ngu'—.

²⁵ Nda nu'u Xtyi'i ycu' nu'u ji'i David jyo'o cusu' ji'i ya, nu lo'o nguscua yu cha' cuentya jinu'u lo quityi. Ndi'ya nscua cha' lo quityi bi':

¿Ni cha' laca tyaala tsa ngu' xa' loyuu?

Nclyacua tsa ti' ngu' bi', cha' cua'ni cuxi ngu'; pana ná nchca ji'i ngu' cua'ni ngu' cha' cuxi bi'.

²⁶ Cua ndyu'u ti'i lcaa nu laca xu'na chalyuu re lo'o nu laca loo ji'i lcaa quichi,

cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o ycu' Ndyosi nu Xu'na na, jua'a lo'o Cristo nu ngusubi ycu' Ndyosi ji'i.

²⁷⁻²⁸ Ñi'ya nu cua nchcui' quityi jinu'u nu nguscua jyo'o David sa'ni la bi' —nacui' ngu' ji'i ycu' Ndyosi Sti na—, jua'a cua ndyu'u ti'i ngu' nu laca loo ji'i quichi re cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o Jesús Sñi' ycu' nu'u, masi xcui' lubii tsiya' ti cresiya ji'i nu Jesús bi'; la cui' yu laca nu ngusubi nu'u ji'i —nacui' ngu'—. Ndyu'u ti'i Herodes lo'o Poncio Pilato, lo'o ngu' xa' loyuu, lo'o ngu' tya'a ya nde loyuu re. Li' ngua'ni ngu' lcaa cña nu nda nu'u chacuayá' ji'i ngu' bi' cha' cua'ni ngu'; ñi'ya nu nda nu'u cha' lo'o ngu' sa'ni, la cui' jua'a ngua cha' yija re —nacui' ngu' ji'i ycu' Ndyosi—.

²⁹ Xu'na ya, ña'a nu'u ca nde juani cha' tyaala tsa ngu' ña'a ngu' ji'i ya. Nti' ya cua'ni ya cña nu ngulo nu'u ji'i ya, bi' cha' xtyucua nu'u ji'i ya juani cha' caja juersa ji'i ya, cha' ná cutsii ya nu lo'o ta ya cha' jinu'u lo'o ñati re —nacui' ngu'—.

³⁰ Ta nu'u chacuayá' cha' tyaca tso'o ngu' quicha; cua'ni Jesús Sñi' nu'u nu xcui' lubii cresiya ji'i quiña'a tsa cña tonu, cha' jua'a cube tsa ti' ngu' jinu'u. Tsa lo cua ti cha' chcui' ya juani.

³¹ Lo'o cua ndye cha' nchcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi, li' ngüiña ni'i su nga'a ngu' bi'. La cui' hora jlo ti' ngu' cha' chañi cha' ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i lcaa ngu' bi' li', bi' cha' nga'aa ndyutsii ngu' lo'o nda ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o xa' ñati.

Lcaa na nu ntsu'u ji'i ngu' ngusa'be ngu' ji'i lo'o lcaa tya'a ngu'

³² Se'i ti ndi'i lcaa ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo, stu'ba tsa ndu'ni lcaa ngu' bi' lo'o tya'a ngu', sca ti cha' ntsu'u tyiquee lcaa ngu'. Nda ngu' lcaa na nu ntsu'u ji'i ngu' cha' xtyucua ji'i lcaa ngu' lo'o tya'a ngu'.

³³ Lo'o nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo ni, tlyu tsa tyiquee ngu' nchcui' ngu' lo'o xa' ñati cha' cua na'a ycu' ca ngu' ji'i Jesús nu Xu'na na lo'o cua ndyu'u yu chaca quiya', nu lo'o ngujuu yu. Lo'o jua'a nguxtyucua ycu' Ni ji'i lcaa ngu' bi', cha' tso'o ti cua'ni ngu' lo'o lcaa ñati.

³⁴ Tso'o tsa tyiquee lcaa ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, bi' cha' ni sca tya'a ngu' nga'aa ntsu'u na nu lyiji ji'i ngu', cha' lcaa ngu' nu ntsu'u ni'i ji'i, lcaa nu ntsu'u xi yuu ji'i, ndyujui' ngu' na bi', cha' caja ñi'ya tyiji yu'u ji'i ngu' lo'o tya'a ngu'.

³⁵ Nda ngu' cñi bi' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo cha' tacha ngu' cha' bi' ji'i tya'a ngu' li'. Ngu' bi' jlo ti' si ntsu'u na nu lyiji ji'i xa' tya'a ngu'.

³⁶ La cui' jua'a ngua'ni sca ngu' Chipre nu naa José. Ngu' Leví laca yu; ñi'ya ndu'ni xirta cña ne' laa, jua'a ndu'ni ngu' Leví bi' cña. Xa' xtañi ngusta nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi' ji'i nu José bi'; Bernabé ngua xtañi yu li', cha' tso'o tsa nxaala' yu tyiquee tya'a ñati.

³⁷ Ntsu'u xi yuu ji'i yu bi'. Lo'o cua ndyujui' yu yuu bi' ji'i xa' ñati, li' ñaa nu Bernabé bi', nda yu lcaa cñi caya' lo yuu bi' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo.

5

Ñilo'o Ananías lo'o Safira ji'i ycu' Ndyosi

¹ Lo'o jua'a ntsu'u chaca yu nu naa Ananías, lo'o clyo'o yu naa Safira. Ndyujui' ngu' xi yuu ji'i ngu' ji'i xa' ñati.

² Li' ndyaa nu qui'yu bi' slo nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo; pana tsa cla'be ti cñi nda yu ji'i ngu', cha' cuaana ti nguxco'o yu nu chaca tya cla'be cñi bi' toni'i ji'i yu. Lo'o jua'a ngua cuayá' ti' clyo'o yu lcaa ña'a nu ngua'ni yu bi'.

³ Nchcui' Pedro lo'o yu li':

—Ananías —nacui—, ¿na laca ngua hi? ¿Ni cha' laca nda nu'u chacuayá' ji'i nu xña'a nu naa Satanás cha' caca loo ne' cresiya jinu'u? Bi' laca nu ngua'ni cha' nguñilo'o nu'u ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi —nacui Pedro ji'i yu bi'—. Nacui nu'u cha' nde laca lcaa cñi nu ngujui jinu'u lo yuu bi', lo'o si'i lcaa cñi laca re.

⁴ Yuu jinu'u laca bi' nquicha', lo'o jua'a cua ntsu'u chacuayá' jinu'u cua'ni na laca nu nti' nu'u cua'ni lo'o cñi bi'. ¿Ni cha' laca nguñilo'o nu'u ji'i ya lacua? Ná liñi cha' nu ngua'ni nu'u, cha' nu cua nacui nu'u cha' lcaa cñi bi' laca re, lo'o si'i jua'a laca bi'. Si'i lo'o ñati ti nda nu'u cha' cuiñi bi', lo'o ycu' Ndyosi cua nda nu'u cha' cuiñi bi' —nacui Pedro ji'i nu qui'yu bi'.

⁵ Lo'o ndyuna Ananías cha' bi', li' nclyú yu lo yuu. Na nclyú ti yu, ngujui yu li'. Ndyutsii tsa lcaa ngu' nu ndi'i cacua ti li'.

⁶ Yala ti lijya xi ngu' cuañi', ngüixii ngu' late' chu' jyo'o bi', ngulo ngu' ji'i nde liya'. Li' ndyaa lo'o ngu' ji'i, ndyaa cha' tyatsi'.

⁷ Cua nteje tacui sna hora lo'o ñaa clyo'o jyo'o bi' li', pana ná jlo ti' ma' na laca ngua ji'i jyo'o bi'.

⁸ Li' nchcui' Pedro lo'o nu cuna'a bi':

—Cacha' nu'u jna' —nacui ji'i—, ¿ha tsa lo cua ti cñi nda ngu' ji'i ma' cha' ndyujui' ma' yuu bi' ji'i ngu'?

—Chañi —nacui nu cuna'a bi'—, la cui' tsa lo cua ti cñi nda ngu' ji'i ya.

⁹ —¿Ni cha' laca ngua'ni ma' jua'a? —nacui Pedro li'—. Tyucuaa ma', cua ngua'ni stu'ba ma' cha' lo'o tya'a ma' cha' cua'ni cuayá' ma' ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi, si jlo ti' Ni, si ná jlo ti' Ni cha' cuiñi ma' —nacui—. Cua'a jyaca xi ñi'ya ndañi quiya' ngu' cuañi' nu lijya ndyaa nguxatsi' ngu' ji'i jyo'o clyo'o nu'u. La cui' jua'a tsa lo'o ngu' jinu'u juani.

¹⁰ Hora ti nclyú nu cuna'a bi' lo yuu; slo ti Pedro nclyú, ngujui ca li'. Li' ñaa ngu' cuañi' na'a ngu' cha' lo'o nu cuna'a bi' ngujui. Hora ti ndyi'ya ngu' ji'i jyo'o ma', ndyaa lo'o ngu' ji'i, ndyaa cha' tyatsi' sii' ti cuaá su nguatsi' jyo'o clyo'o; ca bi' nguxatsi' ngu' ji'i.

¹¹ Ndyutsii tsa lcaa ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo cha' jua'a ngua ji'i jyo'o Ananías lo'o clyo'o yu, lo'o jua'a ndyutsii tsa lcaa ñati nu ndyuna cha' bi'.

Ngua'ni ngu' tyuu tya'a cha' tlyu chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi

¹² Quiña'a tsa chacuayá' nda ycu' Ndyosi ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo, bi' cha' ngua'ni ngu' quiña'a tsa cha' tlyu ca su ndi'i ngu' quichi'. Ngulacua tsa ti' ngu' quichi' xqui'ya cña tlyu bi'. Lcaa ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo ni, ndyuu ti' ngu' ca su nacui ngu': “Corredor ji'i Salomón”, cha' stu'ba ti ntsu'u tyiquee lcaa ngu' bi'; ca to' laa tonu laca corredor bi'.

¹³ Xa' la ngu' quichi' ni, ndyutsii tsa ngu'; ná ndya'a ngu' slo ngu' bi', masi tso'o tsa nchcui' ngu' ji'i lcaa ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo.

¹⁴ Li' ndyuna tyuu tya'a ñati cha' ji'i ycu' Jesucristo nu Xu'na na, jlya ti' ngu' cha' bi' li'. Stu'ba ti ngusñi ngu' cha' bi', masi nu cuna'a, masi nu qui'yu, ngusñi ngu' cha' ji'i ycu' nu Xu'na na.

¹⁵ Li' ndyaa ngu' quichi' bi', ndyaa qui'ya ngu' ji'i ngu' quicha nu ntsiya slo ngu'. Li' ngusta ngu' ji'i ngu' quicha bi' lo jaa', masi lo qui'ña, cha' tsa lo'o ngu' ji'i ngu' quicha bi' ca to' calle su tyeje tacui Pedro. Ngua ti' ngu' masi cua'a ti tyacala' nu nda Pedro loo ngu' quicha bi', nu lo'o nteje tacui yu. Tyaca tso'o nu quicha bi' li'.

¹⁶ Nguañi cha' bi' lcaa quichi' cacua ti, lcaa su ndi'i ñati quicha; bi' cha' ñaa lo'o

ngu' ji'i lcaa ngu' quicha nu ntsu'u slo ngu', lo'o ji'i ngu' nu cua ngusñi cui'i cuxi ji'i. Ñaa lo'o ngu' ji'i ngu' quicha bi' nde quichi Jerusalén slo Pedro, lo'o jua'a ngua tso'o lcaa nu ngu' quicha bi' li'.

Nhcube' ngu' ji'i Pedro lo'o Juan

17 Ñasi' tsa xu'na sti jo'ó ña'a ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús tya clyo, xqui'ya cha' quiña'a tsa cña tlyu ndyu'ni ngu' cuentya ji'i Jesús. Lo'o jua'a ngu' saduceo nu tya'a ndya'a sti jo'ó ni, ti'í ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ngu' bi'.

18 Bi' cha' ngulo ngu' cña cha' xñi ngu' ji'i ca ta'a nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' tsa'a lo'o ngu' ji'i ngu' bi' ne' chcuá.

19 Nu lo'o ngua talya, li' ndyalaa sca xca ji'i ycu'i' Ndyosi, ngusaala toni'i su ntsu'u ngu' ne' chcuá cha' tyu'u ngu' nde liya'. Lo'o cua ngutu'u ngu' nde liya', li' nchcui' xca bi' lo'o ngu'.

20 —Yaa clyo mā —nacui—, yaa mā ne' laa tonu jua cha' culu'u mā cha' ji'i Jesús ji'i tya'a ñati mā —nacui—. Ta mā cha' lo'o ngu' ñi'ya caca cucui cresiya ji'i ngu' xqui'ya Jesucristo.

21 Ndaquiya' ngu' bi' ji'i cha' nu nchcui' xca bi' lo'o ngu'; bi' cha' lo'o nguxee, li' ndyatí ngu' bi' ndyaa ngu' ne' laa tonu cha' culu'u ngu' cha' bi' ji'i ñati nu ndi'i ca bi'.

Li' ndyaa xu'na sti jo'ó lo'o ngu' tya'a ndya'a yu, ngulo yu cña cha' tyu'u ti'i lcaa ngu' cusu', lcaa nu laca loo ji'i ngu' Israel. Cuati ngulo yu cña cha' tsa'a ngu', tsa'a culo ngu' ji'i ngu' nu ntsu'u ne' chcuá bi', cha' tyaa ngu' bi' slo yu.

22 Ndyaa ngu' li'; pana nu lo'o ndyalaa ngu' toni'i chcuá, nga'aa tucui ntsu'u ne' chcuá bi'. Hora ti ngxutyuu ngu' ñaa ngu' slo nu ngu' cusu' bi'.

23 —Ndyalaa ya toni'i chcuá —nacui ngu' ji'i ngu' nu laca loo bi'—. Nga'a ya' toni'i chcuá bi', lo'o ña'a ti tya ndi'i ngu' cua —nacui—. Pana nu lo'o ngusaala ya toni'i chcuá, nga'aa tucui ndi'i ne' chcuá na'a ya li'.

24 Ngulacua tsa ti' sti jo'ó lo'o nu laca loo ji'i ngu' policía nu nga'a cua, nu lo'o ndyuna ngu' cha' nga'aa ntsu'u preso bi'.

25 Li' ndyalaa sca ñati slo ngu':

—¿Ha ná jlo ti' mā mala ndi'i ngu' nu ngusu'ba mā ji'i ne' chcuá la caa? —nacui yu ji'i nu ngu' cusu' bi'—. Cua ndi'i ngu' bi' ne' laa tonu nclyu'u ngu' ji'i ñati ca bi'.

26 Hora ti ndu'u nu laca loo ji'i ngu' nu nga'a cua bi', ndyaa ndyiqui'ya ji'i preso bi'. Lo'o nu ngu' policía nu nga'a cua ni, ndyaa ngu' lo'o. Ná ngulo policía juersa ji'i ngu' lo'o ngusñi ngu' bi' ji'i ngu', cha' ntsii policía ji'i ngu' quichi, ñi'ya si cu ngu' quee ji'i ycu'i' policía.

27 Ñaa lo'o ngu' ji'i ngu' bi' slo ngu' cusu' cha' ca cuayá' ji'i ngu' bi'. Li' nguxana sti jo'ó nu laca loo bi' nchcui' lo'o ngu':

28 —Cua ngulo ya cña ji'i mā —nacui sti jo'ó ji'i ngu' preso—, cha' ná culu'u mā cha' ji'i jyo'o Jesús bi' ji'i ñati —nacui—. ¿Na laca ngua ji'i mā juani? ¿Ni cha' laca ná nduna mā? —nacui—. Nclyu'u mā cha' bi' ji'i lcaa ngu' quichi Jerusalén re, lo'o jua'a nti' mā sta mā qui'ya ji'i ya cha' ndyujui ya ji'i Jesús.

29 Nguxacui Pedro cha' ji'i sti jo'ó bi' li', cuentya ji'i lcaa ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo nchcui' yu:

—Ntsu'u cha' taquiya' ya ji'i cña nu ngulo ycu'i' Ndyosi ji'i ya, masi xa' cña culo ñati chalyuu ji'i ya —nacui Pedro ji'i ngu'—.

30 Cua ndyujui mā ji'i Jesús, ngujui' ca'a mā ji'i lo crusi. Lo'o juani ni, ycu'i' Ndyosi nu ngua ycu'i' Ndyosi ji'i lcaa jyo'o cusu' ji'na, bi' laca Ni nu ngua'ni cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya'.

31 Nchca ji'i Jesús bi' cuityi yu cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ñati chalyuu. Ycu'i' Jesús laca nu Xu'na na, bi' cha' la'a tsu' cui ca su ntucua Ni nda ycu'i' Ndyosi su tyi'i Jesús. Ngua'ni Ni jua'a cha' caja ñi'ya caca tyuju'u ti' na nu laca na ngu' Israel ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na, lo'o jua'a cui'ya Ni cha' clyo ti' ji'na li'.

32 Cha' liñi nchcui' ya lo'o mā cha' cua na'a ya ji'i ycu'i' Jesús bi'. Cua nda ycu'i' Ndyosi Xtyi'i ycu'i' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i lcaa ñati nu ndu'ni cña nu ngulo Ni ji'i ngu'. Lo'o jua'a Xtyi'i ycu'i' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' taca ca jlo ti' ya cha' chañi laca cha' ji'i Jesucristo nu nclyu'u ya ji'i lcaa ñati.

³³ Lye tsa ngunasi' ngu' cusu' li', lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu'; nti' tsa ngu' kujuii ngu' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo bi' li'.

³⁴ Pana hora ti ndatu sca nu cusu' slo ngu' li'. Gamaliel naa nu cusu' bi'. Ngu' fariseo laca nu Gamaliel bi', nu tso'o tsa nclyu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i tya'a quichi tyi yu. Nclyu'u yu cha' nu nguscua jyo'o cusu' lo quityi sa'ni, lo'o jua'a ndiya tsa ti' lcaa ñati ña'a ngu' ji'i nu cusu' bi'. Juani nchcui' yu lo'o ngu' cha' tso'o la si tsa nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo bi' nde liya' sca hora ti.

³⁵ Lo'o li' nchcui' nu Gamaliel bi' lo'o lcaa ngu' cusu' bi':

—Cu'ma, laca ma loo ji'i ngu' Israel —nacu' yu ji'i ngu'—, tso'o la si cui'ya na cuentya ñi'ya cña nu cua'ni na lo'o ngu' nu ndu nde liya' bi' —nacu'—.

³⁶ Ntsu'u ti' na cha' tya tsubi' la ngulaa sca nu qui'yu nu tyaala tsa, nu naa Teudas; nguti'i yu xi loyuu re. Jlya tsa ti' ngu' cha' nu nchcui' yu bi', cha' nacu' yu cha' ñati tlyu ngua yu. Li' ndya'a jacua siyento tya'a ñati lo'o yu; pana nu lo'o ndyujuii ñati ji'i yu, li' ngusna lyiji nu ñati tya'a ndya'a yu li'. Ndye cha' ji'i yu jua'a ti li'.

³⁷ Chaca quiya' ndyalaa sca ngu' Galilea tyempo lo'o nguscua ngu' nu laca cña xtañi ngu' quichi, jyo'o Judas ngua bi'. Ngusi'yana jyo'o Judas bi' ji'i tyuu tya'a ñati cha' tyu'u lca'a ngu' ji'i yu, cha' xuu tya'a ngu' lo'o ngu' sendaru. Lo'o li' ñi'ya nu ngua ji'i Teudas bi', jua'a ngua lo'o Judas bi', cha' ndyujuii ñati ji'i yu. Ndye cha' ji'i yu jua'a ti li', ngusna lcaa ngu' tya'a ndya'a yu.

³⁸ Bi' cha' juani, tso'o la si ná sca na cua'ni na lo'o ngu' nu ndu nde liya' bi'; tso'o la si nga'aa cala' na ji'i ngu' bi'. Si ñati ti ngulo cña ji'i ngu' bi', tye cha' ji'i ngu' jua'a ti li';

³⁹ si chañi cha' ycu' Ndyosi laca nu ngulo Ni cña ji'i ngu' bi', cu'ma ná nchca ji'i ma cua'ni tye ma cha' ji'i ngu' bi' li'. Na nxuu tya'a ma lo'o ycu' Ndyosi laca si cua'a ma ji'i ñati ji'i Ni.

⁴⁰ Ndyuna ngu' cusu' cha' nu nchcui' nu cusu' bi' lo'o ngu'. Li' ngusi'ya ngu' ji'i ngu' nu ndu nde liya' bi' cha' tyaa ngu' nde ni'i chaca quiya'. Ngulo ngu' cña ji'i xca cha'

quiji'i ji'i preso bi'. Li' liñi tsa ngulo ngu' cusu' bi' cña ji'i preso bi', cha' nga'aa chcu' ngu' cha' ji'i Jesucristo lo'o xa' ñati. Lo'o cua ndye cha', li' ndyaa laja ti ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo.

⁴¹ Ndu'u ngu', chaa tsa ti' ngu' li', masi cua nchcube' ngu' nu laca loo bi' ji'i ngu' xqui'ya cha' ngusni ngu' cha' ji'i Jesús.

⁴² Lcaa tsá nclyu'u ngu' ji'i ñati ne' laa tonu, lo'o jua'a nde to' tyi ñati; xcui' nclyu'u ngu' cha' ji'i Jesucristo ji'i ngu', cha' Jesús laca ycu' nu Xu'na na, cha' bi' laca nu ntajatya tsa ngu' ji'i tya tsubi' la.

6

Nda ngu' cña ji'i nu cati tya'a ñati

¹ Tyempo bi' ngua quiña'a la ngu' tya'a ngu' judío nu cua ngusni cha' ji'i Jesucristo, pana ná stu'ba ntsu'u tyiquee ngu' nu nchcui' cha' griego lo'o ngu' nu nchcui' cha' cña ji'i ngu' judío:

—Ná stu'ba ndacha ngu' na cacu nu cuna'a ti'i —nacu' ngu' nu nchcui' cha' griego—. Ná tso'o ndu'ni ngu', cha' nda ngu' ji'i nu cuna'a ti'i nu nchcui' cha' cña ji'i ngu' judío, lo'o jua'a ná nda ngu' ji'i nu cuna'a ti'i tya'a ya nu nchcui' cha' griego —nacu' ngu'.

² Bi' cha' nguane nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi' ji'i ngu' cha' tyu'u ti'i lcaa ngu' nu laca ñati ji'i Jesucristo, cha' chcu' ngu' lo'o ñati bi':

—Ntsu'u cña ji'i ya cha' culu'u ya cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i lcaa ñati —nacu' ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús bi'—, bi' cha' ná tso'o si xcui' ndya'a tyiquee ya ji'i na cacu ngu' re —nacu' ngu' bi'—.

³ Cu'ma ngu' tya'a na, tso'o la si subi ma tya chcati tya'a ngu' tya'a ma nu caca cña bi', cha' stu'ba ti xtyucua ngu' ji'i lcaa ngu' ti'i tya'a na. Nga'a cha' caca ngu' bi' ñati nu tso'o tsa nchcui' ngu' ji'i, ñati nu nclyacua tso'o ti', ñati nu ntsu'u Xty'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i cha' ta la juersa ji'i, cha' taca cña'asi' tso'o ngu' lcaa na nu ntsu'u ji'na. Tso'o si jua'a laca ñati nu cua'a lo ma cña ji'i cha' caca ngu' cña bi'.

⁴ Li' caja la xi tyempo cha' chcu' ya lo'o ycu' Ndyosi, cha' culu'u ya cha' ji'i Jesucristo ji'i xa' ñati.

5 —Tso'o lacua —nacui lcaa ngu'—, jua'a cua'ni ya.

Li' ngusubi ngu' ji'i Esteban, sca yu nu jlya tsa ti' ji'i Jesucristo; chañi cha' ntsu'u Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i yu bi'. Lo'o jua'a ngusubi ngu' ji'i Felipe, lo'o ji'i Prócoro, lo'o ji'i Nicanor, lo'o ji'i Timón, lo'o ji'i Parmenas, lo'o ji'i Nicolás nu ngu' quichi Antioquía. Ñi'ya nu jlya ti' ngu' judío, jua'a jlya ti' Nicolás nu ngua tya clyo la.

6 Li' ndyaa lo'o lcaa ñati nu ndi'i bi' ji'i nu cati tya'a ngu' bi' slo nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo. Lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi' ni, nchcui' ngu' lo'o ycu'i Ndyosi cha' ji'i nu cati tya'a ngu' bi'. Cuati ngusta ya' ngu' hique nu cati tya'a ngu' bi' chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi, cha' tyanu ngu' lo' cña bi'.

7 Lcaa tsá nda ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o quiña'a la ñati nu ntaja'a cua'a jyaca ji'i cha' bi'. Jua'a ngua quiña'a la ngu' nu ndyaca tsa'a cha' ji'i Jesucristo nde quichi Jerusalén, lo'o jua'a ngua tyuu tya'a sti jo'ó ji'i ngu' judío nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo li'.

Ngusñi ngu' ji'i Esteban

8 Tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu Esteban bi' xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ndyosi. Cua nda ycu'i Ndyosi chacuayá' cha' ngua'ni yu tyuu tya'a cña tonu cha' cube tsa ti' xa' ñati.

9 Pana ntsu'u ñati nu lijya ngutu'u nde xa' loyuu nu naa Cirene, lo'o ngu' quichi Alejandría, lo'o ngu' Cilicia, lo'o ngu' Asia; ca ta'a ngu' ndya'a ngu' ne' laa ji'i ngu' libertades, su ndyu'u ti'i ngu' nu ngua preso ji'i ngu' tsubi' la. Li' nguxana ngu' bi' nxuu tya'a tsa ngu' lo'o Esteban.

10 Ná ngua ji'i ngu' cua'ni ngu' ngana ji'i Esteban, cha' cua nda Xtyi'i ycu'i Ndyosi juersa ji'i yu cha' caja ñi'ya xtyacui yu cha' lo'o ngu' bi'.

11 Li' nguane ngu' bi' ji'i xa' ñati cha' ta ngu' xi cha' cuiñi lo'o ngu' quichi. Nacui ngu' cuiñi bi' cha' cua ndyuna ngu' cha' suba' nu nchcui' Esteban ji'i ycu'i Ndyosi; lo'o jua'a ji'i jyo'o Moisés nchcui' yu cha' cuxi, nacui ngu' cuiñi bi'.

12 Nda ngu' cuiñi bi' cha' bi' lo'o lcaa ngu' quichi, masi lo'o ngu' cusu', masi lo'o ngu'

nu nclyu'u cha' jo'ó ne' laa. Ndyuna ngu' cha' nu nchcui' nu ngu' cuiñi bi' lo'o ngu', ngunasi' tsa ngu' ji'i Esteban li'. Ngusñi ngu' ji'i yu, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu slo ngu' nu laca loo cha' caca cuayá' ji'i yu lo'o ngu'.

13 Lo'o jua'a ndacua nga'a ngu' nu nchcui' cha' cuiñi bi':

—Lcaa tsá chiya'a nchcui' nu qui'yu re —nacui ngu' cuiñi bi'—. Nchcui' ca'a yu ji'i laa tonu re, lo'o jua'a nchcui' ca'a yu ji'i quityi nu nscua cña lo, la cui' cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'na —nacui'.

14 Cua ndyuna ya lo'o nchcui' yu re cha' cua'ni ñu'u Jesús ji'i laa tonu re, la cui' Jesús Nazaret ni. Lo'o jua'a xa' la cha' ngulu'u yu ji'i ñati, nu ná stu'ba lo'o cha' nu nguscua jyo'o Moisés cua sa'ni la; pana cua nguscua liñi jyo'o Moisés lcaa ña'a cña ji'i ycu'i Ndyosi nu nga'a cha' cua'ni na —nacui' nu ngu' cuiñi bi' ji'i ngu'.

15 Ña'a tsa ngu' cusu' nu laca loo bi' ji'i Esteban li', cha' ñi'ya ña'a loo xca' ji'i ycu'i Ndyosi, jua'a ña'a loo Esteban, cha' laca yu sca ñati nu lubii tsa cresiya ji'i.

7

Cha' nu nchcui' Esteban lo'o ngu' nu laca loo

1 Li' nchcuane xu'na sti jo'ó ji'i Esteban: —¿Ha cha' liñi laca cha' nu nchcui' ngu' re? —nacui'.

2 Nguxacui Esteban cha' ji'i li':

—Cu'ma ngu' cusu', cu'ma ngu' tya'a quichi tyi na —nacui' yu—, cui'ya ma cha' clyu ti' 'na, chcui' na' xi lo'o ma —nacui' yu—. Tlyu tsa cha' ntsu'u ji'i ycu'i Ndyosi nu ndu'ni tlyu na ji'i Ni. Cua sa'ni ngulu'u loo Ni ji'i jyo'o cusu' ji'na nu ngua naa Abraham. Tya ndi'i jyo'o cusu' bi' nde quichi tyi yu, nde loyuu su cuentya Mesopotamia, cha' bilya tyalaa yu ca quichi Harán nu ngua li'.

3 “Xtyanu nu'u ji'i loyuu quichi tyi nu'u, tyu'utsu' nu'u ji'i ngu' tya'a nu'u”, nacui' ycu'i Ndyosi ji'i Abraham bi' li'. “Tsaa nu'u ca chaca chalyuu ca su culu'u na' jinu'u cha' tyi'i nu'u”, nacui' Ni.

4 Bi' cha' ngutu'u Abraham loyuu ji'i ngu' Caldea, ndyaa yu quichi Harán, ndyanu yu ca quichi bi' tyuu yija. Nu lo'o ngujuii

sti Abraham, li' ngulo ycuí' Ndyosi cña jí'í yu cha' tsaá yu tyijyu' la ña'a cuayá' nu ndyalaa yu loyuu re su ndi'í na juani.

⁵ Pana ná nda ycuí' Ndyosi chacuayá' caja yuu jí'í yu tsiya' ti, lo'o jua'a ni sca sñi' Abraham ná ntsu'u tyempo bi'. Li' nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o yu: “Ta na' yuu re jinu'u, jua'a jí'í sñi' nu'u ca tiya' la, nu lo'o cua ntsu'u nu sube jinu'u”, nacui' ycuí' Ndyosi jí'í yu.

⁶ Lo'o li' nda ycuí' Ndyosi cha' lo'o Abraham chaca quiya': “Tsaá sñi' ste' nu'u nde ca chaca chalyuu”, nacui' Ni. “Li' tyanu ñati jinu'u tyijyu' chaca tyajacua siyento yija, su xcube' ngu' ca tyi jí'í ñati jinu'u”, nacui' Ni. “Ntsu'u cha' cua'ni ngu' cña jí'í ngu' ca tyi bi' laja ti, ná lo'o caya'.

⁷ Li' xcube' na' jí'í ngu' bi' xqui'ya cha' ti'í tsa xcube' ngu' jí'í ñati jinu'u. Tyu'u ñati jinu'u loyuu bi' li', tyaa ngu' ca nde chaca quiya', cua'ni tlyu ngu' bi' jna' li'.”

⁸ Ngüiñi cha' jí'í ycuí' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham li'; bi' cha' ngulo Ni cña jí'í yu cha' xi'yu ngu' quiji lcaa nu qui'yu sñi' yu, cha' jua'a tyi'u ti' sñi' yu cha' cua ngüiñi cha' jí'í ycuí' Ndyosi lo'o sti ngu'. Jua'a ngua cha', ngusi'yu jyo'o Abraham quiji sñi' nu ntsu'u cua snu' ti tsa ngula; la cui' Isaac ngua naa sñi' yu. Nu lo'o cua ngusu' jyo'o Isaac bi', li' ngula sñi' yu, lo'o la cui' jua'a ngua'ni yu, cha' ngusi'yu quiji sñi' yu. Jacob ngua naa sñi' yu, lo'o li' tii tyucuaa tya'a sñi' ngula jí'í jyo'o Jacob bi'; jyo'o cusu' jí'í lcaa na laca ngu' bi'.

⁹ “Tsaca sñi' Jacob ngua naa José. Ngua sca tsa ngua ñasi' tsa tya'a yu jí'í nu José bi', bi' cha' ndyujui' ngu' jí'í yu jí'í xa' ñati. Ngüi'ya ngu' jí'í nu José bi', ndyaa lo'o ngu' jí'í yu ca loyuu su cuentya Egipto. Pana ná ngulaya' ycuí' Ndyosi jí'í José,

¹⁰ ngua'ni Ni cha' nga'aa ngua'ni cuxi ngu' lo'o yu li'. Tyempo bi' ntsu'u rey jí'í ngu' Egipto nu ngua naa Faraón, lo'o li' ngua'ni ycuí' Ndyosi cha' ngua cuayá' ti' Faraón cha' ngu' tii ngua nu José bi'. Bi' cha' ndiya ti' rey Faraón jí'í yu, nda rey cña jí'í yu, cha' ngua nu José bi' loo jí'í lcaa ngu' Egipto, lo'o jua'a jí'í lcaa msu nu ntsu'u toni'í jí'í rey Faraón bi'.

¹¹ Lo'o li' ndyalaa sca jbi'ña loyuu Egipto,

lo'o jua'a ca loyuu su cuentya Canaán. Ti'í tsa ña'a ndyanu ngu', nga'aa ngujui na cacu jyo'o cusu' jí'na.

¹² Li' ngujui cha' jí'í Jacob cha' tya ntsu'u na cacu ngu' ca loyuu Egipto, bi' cha' ngulo yu cña jí'í sñi' yu cha' tsaá squi'ya ngu' nscua' cha' cacu ngu' lo'o tya'a ngu', la cui' sñi' yu bi' laca jyo'o cusu' jí'na. Li' ndyaa ngu' bi' sca quiya'.

¹³ Lo'o ndyaa ngu' nu nchca tyucuaa quiya', li' ngua cha' ndyuloo ngu' jí'í jyo'o José, cha' la cui' tya'a ngu' laca yu. Ngua cuayá' ti' rey Faraón tilaca laca sti José, tilaca laca tya'a yu li'.

¹⁴ Lo'o li' nda José cha' ndyaa cacha' jí'í sti yu cha' tyaa nu cusu' ca su ndi'í yu lo'o lcaa tya'a yu. Cua ntsu'u snayala tyii nga'yu tya'a ngu' tya'a sti José tyempo bi'.

¹⁵ Ndyaa nu Jacob bi' nde loyuu su cuentya Egipto lo'o lcaa tya'a ngu' li', jua'a tya ndalo nu cusu' xi tyuu yija hasta ña'a cuayá' nu ngujui yu. Li' ngujui lcaa sñi' jyo'o Jacob, nu jyo'o cusu' jí'na bi' ni.

¹⁶ Pana ná ndyanu tyijya jyo'o cusu' jí'na ca loyuu su cuentya Egipto, cha' nu lo'o ndu'u ngu' ndyaa ngu', ndyaa lo'o ngu' jí'í tyijya jyo'o bi', cha' xatsi' ngu' jí'í tyijya chaca quiya' ne' tyuquee nde quichi Siquem; tyuquee bi' ngua nu ngüi'ya jyo'o Abraham jí'í ngu' Hamor nu ngua tya sa'ni la, cha' tsaá sñi' tsaá xatsi' jí'í ycuí'.

¹⁷ “Cua ndyatü la tya'a jyo'o cusu' jí'na ca loyuu su cuentya Egipto; li' ndyalaa tyempo nu nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham nu ngua sa'ni la, tyempo cha' tyu'u ngu' tyaa ngu'.

¹⁸ Xa' rey ngua loo jí'í ngu' Egipto li', nu bilya cuna tilaca ngua jyo'o José bi'.

¹⁹ Nguñilo'o rey bi' jí'í jyo'o cusu' jí'na, nguxcube' rey bi' jí'í ngu'. Jua'a ngulo rey bi' cña cha' xcuaa ngu' jí'í lcaa cubi' qui'yu jí'í ngu', cha' cajaa cubi', cha' nga'aa catü la ngu' bi'.

²⁰ Tyempo bi' ngula jyo'o Moisés, lo'o jua'a tso'o tsa ntsu'u tyiquee ycuí' Ndyosi ña'a jí'í nu piti bi'. Sna co' ti nguti'í yu lo'o xtya'a yu lo'o sti yu, cha' nguxcati' xtya'a yu jí'í yu.

²¹ Li' ndyalaa tyempo nu ntsu'u cha' xcuaa ngu' cusu' jí'í cubi' bi'. Pana sca nu

cuna'a sñi' rey xña'a bi' nquiye cubi' bi' ji'i, ndyi'ya ji'i ndyaa to' tyi li' cha' caca cubi' sñi' miña'a.

²² Nu lo'o cua ngusu' la nu Moisés bi', ngua tsa'a yu lcaa cha' nu jlo ti' ngu' tii nde loyuu su cuentya Egipto. Jlo tsa ti' nu Moisés bi' ña'a cha' nu chcu' yu lo'o ngu', cha' ngua tsa ji'i yu.

²³ 'Cua ntsu'u tu'ba yija Moisés, lo'o nti' tsa yu tsa na'a yu ji'i ngu' Israel tya'a yu, si tso'o ndi'i ngu'.

²⁴ Li' na'a yu ji'i sca ngu' Egipto nu ti' tsa nchcube' ji'i sca ngu' Israel. Nguxtyucua Moisés ji'i nu ngu' tya'a yu bi', ngujui'i yu ji'i nu ngu' Egipto bi' ña'a cuayá' nu ndyujuii yu ji'i bi'.

²⁵ Ndi'ya ngulacua ti' Moisés li': "Juani ngua cuayá' ti' tya'a na' cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' Israel tya'a na' xqui'ya na'". Jua'a ngulacua ti' nu Moisés bi', pana si'i cha' bi' nti' ngu' Israel tya'a yu.

²⁶ Nguxee chaca tsá ndyalaa yu ca su ngusu'u tya'a tucua tya'a ngu' Israel. Ná ndiya ti' Moisés cha' nxu'u tya'a ngu' bi': "¿Ni cha' laca nxu'u tya'a ma?" nacui' yu ji'i ngu' li'. "La cui' ca ngu' tya'a na laca ma. Ná tso'o cha' nxu'u tya'a ma."

²⁷ Li' ntejeya' chaca nu xña'a la bi' ji'i Moisés, nguxacui' cha' ji'i yu ndi'ya: "¿Tilaca laca nu nda chacuayá' jinu'u cha' caca nu'u loo ji'i cua?" nacui' ji'i nu Moisés bi', "¿Ha cua'ni cuayá' nu'u ji'i cua?" nacui'.

²⁸ "Ñi'ya nu ndyujuii nu'u ji'i nu ngu' Egipto bi' la caa, ¿ha jua'a cujuui nu'u jna' nti' nu'u juani?"

²⁹ Nu lo'o ndyuna Moisés cha' bi', li' ngusna yu, ndyaa yu ca chaca chalyuu su naa Madián. Ngu' xta laca nu Moisés bi', nu nguti'i yu loyuu bi'. Ngujui clyo'o yu li', lo'o jua'a ngujui tucua tya'a sñi' qui'yu yu.

³⁰ 'Cua nteje tacui tu'ba yija, li' ntsu'u sca tsá nga'a Moisés sca loyuu btyi su ná ntsu'u hitya nu co'o ngu'. Cacia ti sca ca'ya nu naa Sinaí, ca bi' ndya'a yu li'. Na'a yu sca yaca quiche' ndyaqui, pana laja quii' bi' ngulu'u loo sca xca ji'i ycu' Ndyosi ji'i yu.

³¹ Ndube tsa ti' Moisés li'. Ndyaa yu cacua la xi slo yaca quiche' bi', lo'o li' ndyuna yu cha' nu nchcu' ycu' Ndyosi nu Xu'na na lo'o yu:

³² "Ycui' Ndyosi laca na'", nacui' nu Xu'na na. "La cui' na' laca, ngua'ni tlyu jyo'o cusu' jinu'u jna'", nacui' Ni. "Lo'o jyo'o Abraham, lo'o jyo'o Isaac, lo'o jyo'o Jacob ngua'ni tlyu ngu' 'na." Ndyutsij tsa nu Moisés bi' li', hasta nchcua tya yu; nga'aa ngua ña'a cui'ya yu ji'i quii' tsiya' ti.

³³ Chaca quiya' nchcu' ycu' nu Xu'na na lo'o yu li': "Clyo clyu nu'u caña nu nga'a quiya' nu'u", nacui' Ni, "cha' slo na' ndu nu'u. Tacati tsa ca nde cha' ycu' Ndyosi laca na'.

³⁴ Cua na'a na' ji'i lcaa ngu' Israel tya'a nu'u ca su ndi'i ngu' nde loyuu Egipto. Cua ngusubi na' ji'i lcaa cu'ma cha' caca ma ñati 'na, pana juani lye tsa nchcube' ngu' cuxi bi' ji'i ñati 'na. Ndyuna na' cha' xñi'i tsa ndañi nxi'ya ngu', bi' cha' ndyalaa na' cha' cua'ni lyaá na' ji'i ngu'. Juani culo na' cña jinu'u cha' xtyuu nu'u tyaa nu'u nde loyuu su cuentya Egipto chaca quiya'."

³⁵ 'Nu ngua sa'ni la ná ntaja'a ngu' Israel tya'a yu cha' caca nu Moisés bi' loo ji'i ngu': "¿Tilaca laca nu nda chacuayá' jinu'u cha' caca nu'u loo ji'i cua, cha' cua'ni cuayá' nu'u ji'i cua?" nacui' ngu' ji'i yu sa'ni la. Pana la cui' Moisés bi' ni, cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i yu cha' caca yu loo ji'i ngu' Israel tya'a yu, cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' bi', cha' ti' tsa nchcube' ngu' bi'; bi' cha' ngulo ycu' Ndyosi cña ji'i Moisés nu lo'o na'a yu ji'i xca ji'i ycu' Ndyosi ndu laja yaca quiche' su ndyaqui bi'.

³⁶ Nda ycu' Ndyosi chacuayá' ji'i jyo'o Moisés cha' cua'ni yu cña tonu cha' cube ti' ngu' ca loyuu su cuentya Egipto. Xqui'ya cha' ngua ji'i yu ngua'ni yu cña tonu bi', bi' cha' ngua ji'i yu ngulo yu cña ji'i lcaa ngu' Israel tya'a yu, cha' ngutu'u ngu' loyuu su cuentya Egipto nguta'a lo'o Moisés ji'i ngu' bi'. Xa' ngua'ni yu cña tonu to' tyujo'o nu naa Tyujo'o Nga'a. Li' nguta'a yu lo'o ngu' nde sca loyuu btyi su ná ntsu'u hitya nu co'o ngu', lo'o jua'a chaca quiya' ngua'ni yu cña tonu cha' cube ti' ngu' ji'i ycu' Ndyosi. Cua tu'ba yija nguta'a nu Moisés bi' lo'o ngu'.

³⁷ La cui' Moisés ngua nu nchcu' lo'o ngu' bi' ndi'ya: "Cua ngulo ycu' Ndyosi cña jna' cha' ta na' cha' ji'i Ni lo'o ma, la cui' jua'a culo Ni cña ji'i chaca ngu' tya'a na nde

loo la”, nacui nu Moisés bi' ji'i ngu' nu ngua li'.

³⁸ La cui' Moisés bi' nga'a lo'o ngu' ca su ndyu'u ti'i ngu' cla'be loyuu btyi bi'. Li' nchcui' xca ji'i ycu' Ndyosi lo'o nu cusu' bi' ca lo xlya ca'ya su naa Sinaí. Lo'o jua'a nda Moisés cha' bi' lo'o lcaa ngu' bi', la cui' jyo'o cusu' ji'na laca ngu' bi'. Nu cha' nu cua nchcui' Moisés lo'o ngu' bi' li', ná nga'a cha' tye cha' bi' tsiya' ti; bi' cha' tya ntsu'u cha' nu nguscua jyo'o Moisés bi', cha' ca cuayá' ti' na ji'i juani.

³⁹ 'Pana ná ndyuna tso'o jyo'o cusu' ji'na cha' nu nda Moisés lo'o ngu', cha' ná nti' ngu' cua'a jyaca ngu' ji'i. Ndyi'u tsa ti' ngu' cha' ji'i loyuu su cuentya Egipto, bi' cha' ngua ti' ngu' xtyuu ngu' loyuu bi' chaca quiya'.

⁴⁰ Tya ntsu'u nu Moisés bi' lo ca'ya, lo'o li' ndi'ya nguane ngu' ji'i jyo'o Aarón nu ngua sca sti jo'ó: “¿Ha ná cuiñá nu'u sca jo'ó cuentya ji'na cha' cua'ni tlyu na ji'i, ñi'ya ndu'ni tlyu ngu' ji'i sca jo'ó?” nacui' ngu' ji'i nu Aarón bi'. “Cua ngulu'u Moisés tyucui' ji'na su ngutu'u na loyuu su cuentya Egipto, pana juani nga'aa jlo ti' na na laca ngua ji'i yu bi'.”

⁴¹ Li' ngüiñá ngu' sca toro cuañi' lo'o oro cha' caca bi' jo'ó ji'i ngu'. Ndyujuii ngu' bata ca slo jo'ó bi' ji'i ngu', cha' ta ngu' msta' ji'i jo'ó, cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i jo'ó bi'. Chaa tsa ti' ngu' lo'o na'a ngu' ji'i jo'ó nu ngüiñá ycu' ca ngu' ji'i.

⁴² Xa' ña'a cha' ngulacua ti' ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i ngu': “Culaya' na' ji'i ngu' jua tsiya' ti cha' ndyu'ni ngu' cña cuxi bi' li'”, nacui' Ni. “Xcui' cha' xña'a nti' ngu' jua.” Jua'a ngulacua ti' ycu' Ndyosi, bi' cha' nguxtyanu Ni ji'i ngu' cha' cua'ni tlyu ngu' bi' ji'i lcaa na nu ntsu'u nde cua; jo'ó laca cuichaa ngua ti' ngu' li', jo'ó laca co' ngua ti' ngu', lo'o cualya, lo'o cuii. Xcui' cha' cuxi ngua'ni ngu' li'. Cuentya ji'i cha' cuxi nu ngua'ni ngu', bi' laca cha' nu nguscua jyo'o cusu' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi ndi'ya:

Ngu' Israel laca lcaa ma; nguta'a yu'u ma tu'ba yija lo nat'i btyi, nacui' ycu' Ndyosi.

¿Ni cha' laca ná ngua'ni tlyu ma 'na tyempo bi' lo'o ndyujuii ma na'ni bi'?

Si'i na tyucui tyiquee ma nda ma na'ni bi', cha' caca ni' msta' na.

⁴³ Ndyi'ya lo'o ma ji'i ni'i sube ji'i jo'ó Moloc,

ndyi'ya lo'o ma ji'i sca cuii nu laca jo'ó Renfán;

tucua tya'a jo'ó bi' ngüiñá ma cha' caca jo'ó bi' xu'na ma.

Bi' cha' cua'ni na' cha' tsa lo'o ngu' xa' tsu' ji'i ma nde chaca chalyuu nu tyijyu' la;

tsaa ma chaca tsu', nde quichi Babilonia cha' chcube' ma cajua.

Jua'a nchcui' ycu' Ndyosi lo'o nguscua jyo'o cusu' cha' ji'i Ni lo quityi nu ngua sa'ni.

⁴⁴ Nguta'a yu'u jyo'o cusu' ji'na ca lo nat'i btyi. Ntsu'u sca ni'i quiji na'ni ti ji'i ngu', nu ndyi'ya lo'o ngu' ji'i ndya'a ngu', cha' ndyi'u ti' ngu' ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya ni'i quiji bi'. Ycu' Ndyosi ngulu'u cña ji'i jyo'o Moisés bi' ñi'ya nu cuiñá ngu' ni'i bi'.

⁴⁵ Nu lo'o ngujuii nu Moisés bi', li' ngusubi Ni ji'i jyo'o Josué cha' caca yu loo ji'i jyo'o cusu' ji'na. Lo'o ni'i quiji bi', ñaa lo'o ngu' ji'i lo'o ndyalaa ngu' loyuu re. Li' ngulo'o ycu' Ndyosi ji'i xa' la ñati, ngulo'o Ni ji'i lcaa ngu' ca tyi bi', cha' tyanu yuu re laja ti. Nguxtyanu ngu' ji'i ni'i quiji bi' to' tyi sca ñati hasta ña'a cuayá' nu ndyalaa tyempo lo'o ngua jyo'o David loo ji'i ngu'.

⁴⁶ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i nu David bi'. Li' ngua ti' David cuiñá sca ni'i su caca tyi ycu' Ndyosi, cha' ycu' Ndyosi laca loo ji'i ñati ji'i Jacob.

⁴⁷ Pana ná tso'o nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni David jua'a; nu lo'o cua nguluu sñi' jyo'o David nu ngua naa Salomón, li' nda ycu' Ndyosi chacuayá' ji'i yu cuañi' bi', cha' cuiñá yu ni'i bi'.

⁴⁸ Lo'o ycu' Ndyosi ni, ná ntaja'a Ni tyanu Ni ne' ni'i nu ngüiñá ñati ti, cha' laca ycu' Ndyosi loo ji'i lcaa ca chalyuu. Ñi'ya nguscua sca jyo'o cusu' cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi tya sa'ni la:

⁴⁹ Ntsu'u tyi na' nde cua, nacui' ycu' Ndyosi nu Xu'na na.

Sca ti na' ndyi'ya loo na' ji'i tyucui ña'a chalyuu, nacui' Ni,

bi' cha' ná ca cuiñá sca ñati chalyuu sca ni'i su tyi'i na', nacui' Ni,

ná ntsu'u su xtyii cña' na'.

⁵⁰ Ycui' na' ngüiñá na' lcaa na nu ntsu'u tyucui ña'a chalyuu.

⁵¹ Tya nchcui' la Esteban lo'o ngu' cusu' li':

—Ná ntaja'a mā taquiya' mā cha' nu nchcui' ycui' Ndyosi lo'o mā. Tacalya tsa hique mā, cha' ná nduna mā cha' ji'i ycui' Ndyosi tsiya' ti; jua'a lcaa tsā chii nti' mā lo'o nlyacua ti' mā cha' ji'i Xtyi'i ycui' Ndyosi. La cui' ñi'ya ngua'ni jyo'o cusu' ji'na cha' cuxi sa'ni, la cui' jua'a ndyu'ni mā juani.

⁵² Cua nguxcube' jyo'o cusu' ji'na ji'i lcaa jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycui' Ndyosi cha' nchcui' Ni lo'o ñati' cua sa'ni. Cua ndyujuii ngu' bi' ji'i jyo'o cusu' nu nguscua cha' ji'i ycui' Ndyosi ndi'ya: “Tyalaa sca ñati' nde chalyuu re; xcui' lubii tsa cresiya ji'i yu bi' caca”, nacui' jyo'o cusu' bi'. Lo'o jua'a tsubi' ti' cua ndyalaa la cui' ñati' nu nchcui' quityi cha' ji'i. Chiya'a tsa ngua'ni mā nu lo'o ndyujuii mā ji'i yu.

⁵³ Xca ji'i ycui' Ndyosi laca nu nda cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o mā sa'ni la, cña nu ngulo ycui' Ni ji'i mā laca cha' bi'. Tya ntsu'u quityi bi' ji'i mā juani, pana ná ntaja'a mā taquiya' mā ji'i cha' nu nchcui' ycui' Ndyosi lo'o mā lo quityi bi'.

Ndyujuii ngu' ji'i Esteban

⁵⁴ Nu lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Esteban, ngua ñasi' tsa ngu' li', tyaala tsa ndi'i cloo ngu' cha' ñasi' ngu'.

⁵⁵ Nxña'a Esteban nde cua, li' na'a yu sca xee tlyu tsa nu ngua'ni Xtyi'i ycui' Ndyosi cha' ña'a yu ji'i; xee ji'i ycui' Ndyosi ngua bi'. Lo'o li' na'a yu ji'i ycui' Jesús ndu' la'a tsu' cui' ca su ntucua ycui' Ndyosi.

⁵⁶ —Ña'a mā yi'a —nacui' Esteban ji'i ngu' li'—, cua ngusaala ycui' Ndyosi nde cua —nacui—. Cua na'a na' ji'i ycui' nu nda Ni ji'i lijya cha' laca yu ñati, ndu' yu la'a tsu' cui' ca su ntucua ycui' Ndyosi.

⁵⁷ Cuii tsa ngusi'ya ngu' li', ndacu' ngu' jyaca ngu' cha' nga'aa nti' ngu' cuna ngu' cha' nu nchcui' Esteban.

⁵⁸ Ntejeya' ngu' ji'i nu Esteban bi', lo'o li' yala ntchaa ngutu'u ngu' ndyaa lo'o ngu' ji'i yu nde to' quichi. Li' ngu' quee ji'i yu cha' kujuii ngu' ji'i yu, pana ngusta ngu'

bi' ste' ngu' ca su ndu' sca yu cuañi' nu naa Saulo.

⁵⁹ Laja lo'o ngu' quee ji'i nu Esteban bi', nchcui' yu lo'o Jesús:

—Jesús Xu'na na' —nacui' Esteban—, cua'ni nu'u cha' tso'o qui'ya nu'u cresiya jna'.

⁶⁰ Li' ngucha sti' yu lo'o lye tsa nchcui' yu chaca quiya':

—Xu'na na' —nacui' yu—, ná sta nu'u qui'ya ji'i ñati' re cha' ngu' quee jna' —nacui' Esteban ji'i Jesús.

Lo'o jua'a tsa tsiya' ca ngujuii yu li'.

8

Tyaala tsa Saulo ji'i ñati' ji'i Jesucristo

¹ Tso'o tsa ngua ti' nu Saulo bi', cha' cua ndyujuii ngu' ji'i Esteban. La cui' tsā bi' nguxana yu, ti' tsa nchcube' yu ji'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo ca quichi Jerusalén. Lya' tsa ti' yu ji'i ngu' bi'; bi' cha' ngusñi ngu' tyucuii, ndyaa ngu' xa' la quichi nde loyuu su cuentya Judea, lo'o jua'a loyuu su cuentya Samaria. Pana nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo ni, ndyanu ngu' bi' nde Jerusalén.

² Lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu xñi'i tsa ti' xqui'ya cha' ngujuii Esteban. Tyuu tya'a ngu' bi', ngu' nu tyucui tyiquee ngu' ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycui' Ndyosi ni, ndyaa lo'o ngu' bi' ji'i jyo'o Esteban ca su nguatsi'; jua'a nxi'ya tsa ngu' nu ndyaa lo'o ji'i bi'.

³ Lo'o nu Saulo bi' ni, ngua ti' yu cha' lye tsa xcube' yu ji'i lcaa ñati' ji'i Jesucristo li'. Ndyati' yu ca ni'i ji'i ngu', ntejeya' yu ji'i ngu' qui'yu bi', ntejeya' yu ji'i ngu' cuna'a bi', cha' tyaa lo'o yu ji'i ngu' ne' chcuā.

Ndyalaa cha' ji'i Jesús loyuu su cuentya Samaria

⁴ Lo'o nu ngu' nu ndyaa xa' quichi bi' ni, nda ngu' cha' ji'i Cristo nu Xu'na na lo'o ngu' lcaa quichi ca su ndyaa ngu'.

⁵ La cui' jua'a ndya'a sca ñati' nu naa Felipe, ndyaa yu nde loyuu su cuentya Samaria; li' ndyalaa yu sca quichi ca bi', nda yu cha' ji'i Jesucristo lo'o ngu' quichi bi'.

⁶ Tso'o tsa ndyuna lcaa ngu' quichí cha' bi', lo'o jua'a na'a ngu' cña tonu cuentya jii' ycuí' Ndyosi nu ngua'ni Felipe slo ngu'.

⁷ Ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o tyuu tya'a ngu' quicha, jua'a ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' nu ngusñi cui'i cuxi jii'. Cuii nxi'ya ngu' nu ntsu'u cui'i cuxi jii', cuati ndu'u nu cui'i cuxi nu ntsu'u jii' ngu' bi' ndyaa. Lo'o jua'a ngua tso'o ngu' nu quicha quiya', ngua tso'o ngu' nu nchcu' tyijya.

⁸ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee lcaa ngu' quichí bi' li'.

⁹ Quichí bi' ndi'i sca nu qui'yu nu naa Simón, ngu' cucha'a laca bi'. Nchcuí' nu Simón bi' cha' ngu' tlyu laca ycuí' ca; lo'o jua'a ngusñi ngu' quichí cha' nu nchcuí', jlya ti' ngu' cha' laca nu Simón bi' sca ñati tlyu.

¹⁰ Ndaquiya' ngu' culiya' jii'; lo'o jua'a ngu' ti'i, lo'o ngu' nu laca loo jii' quichí, lo'o nu sube, lcaa ngu' lo'o tya'a ngu' ndyuna tso'o ngu' lcaa cha' nu nchcuí' nu Simón bi'.

—Cua nda ycuí' Ndyosi chacuayá' jii' nu qui'yu re cha' cua'ni cua ña'a ca cña tonu nu nti' yu cua'ni yu —nacuí' ngu' quichí bi' li'.

¹¹ Cua tyuu yija ngua'ni cucha'a nu Simón bi' jii' lcaa ñati quicha, bi' cha' jlya ti' ngu' lcaa cha' nu nchcuí' yu cucha'a bi', nu lo'o bilya tyalaa Felipe quichí bi'.

¹² Li' ndyalaa Felipe ca bi', nda yu cha' jii' Jesucristo lo'o lcaa ngu' quichí; ndacha' yu jii' ngu' ñi'ya caca si laca ycuí' Ni loo ne' cresiya jii' ngu'. Ndyuna ngu' cha' nu nchcuí' Felipe li', ngusñi ngu' cha' bi'; bi' cha' ntyucuatya yu jii' lcaa ñati nu ngusñi cha' bi', masi ngu' qui'yu, masi ngu' cuna'a.

¹³ Lo'o ycuí' Simón ni, ngusñi cha' bi' li', jua'a ntyucuatya Felipe jii'. Li' lcaa tsa ndya'a lca'a jii' Felipe, cha' ndube tsa ti' Simón lo'o na'a lcaa cña tonu nu ngua'ni nu Felipe bi'.

¹⁴ Li' ndyuna ngu' nu ngua tsa'a jii' Jesucristo nu ndyanu ca Jerusalén cha' lo'o ngu' Samaria bi', cua ngusñi ngu' cha' jii' ycuí' Ndyosi. Cuati ngulo ngu' bi' cña jii' Pedro lo'o Juan cha' tsa ngu' ca loyuu su cuentya Samaria bi'.

¹⁵ Ndyalaa ngu' ca bi', li' nchcuí' ngu' lo'o ycuí' Ndyosi cuentya jii' lcaa ngu' quichí nu cua ngusñi cha' jii' Jesucristo ca bi', ngüijña

ngu' jii' ycuí' Ndyosi cha' ta Ni Xtyi'i ycuí' Ni, cha' tyanu Ni ne' cresiya jii' ngu' bi'.

¹⁶ Bilya tyanu Xtyi'i ycuí' Ndyosi ne' cresiya jii' ngu' bi', masi cua ntyucuatya Felipe jii' ngu' nu lo'o ngua ti' ngu' caca ngu' ñati jii' Jesucristo.

¹⁷ Ngusta ya' Pedro lo'o Juan hique ngu', li' ndyanu Xtyi'i ycuí' Ndyosi ne' cresiya jii' ngu' bi'.

¹⁸⁻¹⁹ Na'a Simón cha' nu lo'o ngusta ya' ngu' nu ngua tsa'a jii' Jesucristo hique ngu', ndyanu Xtyi'i ycuí' Ndyosi ne' cresiya jii' ngu' li'. Nchcuí' Simón lo'o ngu' bi' li':

—Ta na' cña jii' ma si xtyucua ma jna' cha' jua'a cua'ni na' xi cña jua —nacuí' Simón—. Lo'o na' ntá' cha' sta ya' na' hique ñati cha' tyanu Xtyi'i ycuí' Ndyosi ne' cresiya jii' ngu' —nacuí'.

²⁰ —Stu'ba ti cua'ni tye ycuí' Ndyosi jinu'u lo'o lcaa cña jinu'u —nacuí' Pedro jii' Simón li'—. Nu cha' tso'o nu ntsu'u jii' ycuí' Ndyosi, ná taca ca caya' bi' —nacuí'—.

²¹ Ná ntsu'u cha' jinu'u lo'o ycuí' Ndyosi tsiya' ti, bi' cha' ná ta Ni chacuayá' jinu'u cha' cua'ni nu'u cña lo'o ya.

²² Culochu' nu'u jii' cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya jinu'u, cha' caca chcuí' nu'u lo'o ycuí' Ndyosi cha' cui'ya Ni cha' clyu ti' jinu'u jii' lcaa cha' cuxi nu ngua'ni nu'u.

²³ Jlo ti' na' lcaa ña'a cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya jinu'u, cha' tyaala tsa nu'u; ya' nu xña'a cua ntsu'u nu'u, bi' cha' ndacha' na' jinu'u juani cha' culochu' nu'u jii' cha' cuxi nu ntsu'u jinu'u.

²⁴ Nguxacuí' Simón cha' jii' ngu' li':

—Cua'ni ma cha' tso'o chcuí' ma lo'o ycuí' nu Xu'na na cuentya jna' —nacuí' Simón jii' ngu'—, cha' cui'ya Ni cha' clyu ti' 'na —nacuí'—, cha' nga'aa cua'ni ycuí' Ndyosi ñi'ya nu nacuí' ma jna'.

²⁵ Quiña'a la cha' jii' ycuí' Ndyosi ngulu'u Pedro lo'o Juan jii' ngu' li', nchcuí' ngu' ñi'ya ngua lcaa cha' jii' Jesús. Lo'o li' ndu'u ngu' yaa ngu' nde Jerusalén. Cla'be tyucuii nteje tacuí' ngu' tyuu quichí loyuu su cuentya Samaria, ngulu'u ngu' jii' ngu' lcaa quichí bi' ñi'ya nu ndu'ni lyaá Jesús jii' ñati chalyuu.

Ndyacua tya'a Felipe lo'o sca ngu' Etiopía

²⁶ Lo'o li' nchcui' sca xcā ji'ḷi ycu' Ndyosi lo'o Felipe:

—Nslo nu'ḷ tyucuij nu ndu'u Jerusalén ndyaa nde quichḷ Gaza. Tsaa nu'ḷ xi tyucuij bi' —nacui xcā bi' ji'ḷi Felipe.

Nscua tyucuij bi' nde sca natḷi' btyi su ná ntsu'u hitya.

²⁷ Li' ndu'u Felipe ndyaa tyucuij bi', lo'o li' na'ā ji'ḷi sca nu qui'yu ngu' Etiopía. Sca ñatḷi tlyu laca nu cusu' bi', cha' laca yu loo ji'ḷi laca cñi nu ntsu'u ji'ḷi reina nu laca loo ji'ḷi loyuu Etiopía bi'; nu cuna'ā reina bi' ngua naa Candace. Cua ndyaa nu qui'yu bi' Jerusalén cha' cua'ni tlyu yu ji'ḷi ycu' Ndyosi.

²⁸ Li' nguxtyuḷ tyucuij ñaa yu cha' tyaa quichḷ tyi yu. Ntucua yu ne' carreta nu ntojolaqui cuayu ji'ḷi, nchcui' yu lo quityi nu nguscua jyo'o Isaías cuentya ji'ḷi ycu' Ndyosi.

²⁹ Nchcui' ycu' Ndyosi lo'o Felipe li'; Xtyi'i ycu' Ni nu ndyanu ne' cresiya ji'ḷi Felipe nchcui' ndi'yā:

—Yaa nu'ḷ cha' jyacua ji'ḷi carreta jua —nacui Ni ji'ḷi Felipe.

³⁰ Ngusna tsa Felipe ndyaa lca'ā ji'ḷi carreta li'. Sii' ti carreta ndya'ā xi, lo'o jua'ā ndyuna cha' nu nchcui' nu cusu' bi' lo quityi laja lo'o ntucua ne' carreta; la cui' quityi nu nguscua jyo'o Isaías ngua bi'. Li' nguxana nchcui' Felipe lo'o nu cusu' bi':

—¿Tsaa xi la? —nacui Felipe ji'ḷi.

—Tsa'ā xi.

—¿Ha nchca cuayá' ti' nu'ḷ cha' nu nchcui' nu'ḷ lo quityi cua? —nacui Felipe ji'ḷi.

³¹ —Ná nchca jna' cha' ná ntsu'u nu culu'u 'na —nacui nu cusu' bi' li'—. Tyacuḷ nu'ḷ ne' carreta re cha' tyaa na stu'ba ti.

Li' ndyaa tucua Felipe ne' carreta lo'o nu cusu' bi'.

³² Stu'ba ti nchcui' tyucuaa ngu' lo quityi ji'ḷi ycu' Ndyosi nu ntsu'u ya' nu cusu' bi'; la cui' laca' quityi su na'ā cui'ya nu cusu' bi', la cui' se'ḷi bi' nchcui' tyucuaa ngu' li'. Ndi'yā nchcui' quityi bi':

Tsaa lo'o ngu' ji'ḷi yu cha' cujuui ngu' ji'ḷi, ñi'yā si laca yu sca xlya'.

Lo'o jua'ā, ñi'yā ndu'ni xlya' nu ná nxi'ya lo'o nsi'yu ngu' quicha' hichu' ni',

jua'ā cua'ni yu nu cala nde loo la;

masi cujuui ngu' ji'ḷi yu, ná sca cha' xacui yu ji'ḷi ngu' bi' li'.

³³ Lye tsa xcube' ngu' ji'ḷi yu bi', cha' ná liñi cua'ni cuayá' ngu' nu laca loo ji'ḷi yu.

La cui' jua'ā, ná caca chcui' na cha' tya caja sñi' yu,

xqui'ya cha' cua cujuui ti ngu' ji'ḷi yu bi'; nga'aa tyiquee' tyi'ḷi yu nde chalyuu li'.

Jua'ā nscua cha' lo quityi bi'.

³⁴ Li' nchcuane nu cusu' Etiopía bi' ji'ḷi Felipe:

—Cua'ni nu'ḷ cha' tso'o culu'u xi jna' lo quityi re —nacui yu ji'ḷi—. ¿Ti ji'ḷi cujuui ngu' nacui quityi re? —nacui yu—. ¿Ha nguscua ca jyo'o cusu' Isaías cha' ji'ḷi ycu' ca ti? ¿Ha si'i cha' ji'ḷi chaca nu qui'yu nguscua jyo'o cusu' bi'?

³⁵ Nguxacuḷ Felipe cha' ji'ḷi nu cusu' bi' li'; ngulu'u Felipe ñi'yā nu ndyu'u cha' nu nscua lo quityi bi' ji'ḷi, laca cha' ji'ḷi Jesucristo ngulu'u ji'ḷi nu cusu' bi' li'.

³⁶ Nu lo'o ndyaa ngu' tyucuij bi', li' ndyalaa ngu' ca su ntsu'u hitya. Li' nchcui' nu cusu' bi' lo'o Felipe:

—Nde nscua hitya —nacui yu—. ¿Ha ná cua'ni cha' tso'o ta chacuayá' tyucuatya nu'ḷ jna'?

³⁷ —Tso'o —nacui Felipe ji'ḷi—. Tso'o si chañi cha' tyucui tyiquee nu'ḷ ngusñi nu'ḷ cha' ji'ḷi Jesucristo.

—Cua ngusñi na' cha' bi' tu'ni —nacui nu cusu' bi'—. Jlya ti' na' cha' sca ti Jesucristo laca Sñi' ycu' Ndyosi.

³⁸ Li' nchcui' nu cusu' bi' lo'o msu ji'ḷi cha' tsatu carreta ji'ḷi cha' ca'ya nu cusu' bi' loyuu lo'o Felipe. Ndyaa ngu' lo hitya, ntyucuatya Felipe ji'ḷi nu cusu' bi' li'.

³⁹ Ndye ntyucuatya ji'ḷi, li' ndu'u ngu' lo hitya bi'. Hora ti ndyaa Felipe, ndyaa lo'o Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'ḷi cha' tsaa chaca se'ḷi; nga'aa na'ā nu cusu' bi' ji'ḷi Felipe li'. Ndyaa nu cusu', nu ngu' Etiopía bi' ni, ndyaa yu ca loyuu quichḷ tyi yu li'; jua'ā tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu cusu' bi' li'.

⁴⁰ Nu lo'o ngua tii nu Felipe bi', cua ndyalaa quichḷ Azoto. Ndyaa nde su ndi'ḷi tyuḷ tya'a quichḷ cha' culu'u cha' ji'ḷi Jesucristo ji'ḷi ñatḷi bi'. Ca tiya' la, li' ndyalaa Felipe nde quichḷ Cesarea.

9

Nguxcutsa'a ycuí' Ndyosi cresiya jí'i Saulo

¹ Ña'a ti ñasi' tsa Saulo jí'i lcaa ngu' nu ngusñi cha' jí'i ycuí' nu Xu'na na. Nti' tsa Saulo xcube' yu jí'i ngu' bi', ña'a cuayá' nu cjuui yu jí'i ngu' nti' yu; bi' cha' ndyaa yu ca slo xu'na sti jo'ó jí'i ngu' judío,

² cha' nti' yu culo yu quityi chacuayá' jí'i cha' tsa sca' yu jí'i ngu' nu ngusñi cha' jí'i Jesucristo. Nti' yu tsa yu quichi Damasco cha' culu'u yu quityi chacuayá' bi' jí'i ngu' nu laca loo ne' laa bi', nu laa jí'i ngu' judío bi'. Li' nti' Saulo sca' jí'i ñati jí'i Jesucristo quichi bi', cha' xtyu yu tyaa lo'o yu jí'i ngu' nde Jerusalén; masi ngu' qui'yu, masi ngu' cuna'a, lcaua ti ña'a ñati bi' tejeya' yu jí'i ngu', nti' yu.

³ Ngusñi yu tyucui ndyaa yu ca quichi Damasco bi' li'. Cua tyalaa ti yu quichi bi', li' tsi tsiya' ca ngua'a sca xee tlyu jí'i ycuí' Ndyosi slo yu; lcaa su ndu Saulo ntyiji' xee bi' lo yuu.

⁴ Nclyú yu lo yuu lo'o ndyuna yu cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o yu:

—Saulo, Saulo —nacui Ni—, ¿ni cha' laca lye tsa nxuu tya'a nu'u lo'o na'?

⁵ —¿Tilaca laca nu'u, Cusu'? —nacui Saulo.

—Jesús laca na' —nacui Ni—. Na nxuu tya'a nu'u lo'o na' laca —nacui Ni—. La cui' ca nu'u ndu'ni cha' quicha ti' ycuí' nu'u. Ñi'ya nu ndu'ni sca toro, jua'a ndu'ni nu'u; na ntyiji' quiya' toro la cui' se'i su ndatu ngu' yaca cha siyu' ni', lo'o jua'a nu'u, ndu'ni ñu'u jí'i ycuí' ca ti nu'u.

⁶ Lye tsa nchcuá Saulo cha' ndyutsij yu li'.

—¿Ñi'ya nu nti' nu'u cha' cua'ni na', Xu'na? —nacui Saulo li'.

—Tyatu nu'u ni —nacui Jesús jí'i— cha' tye tyalaa ca quichi Damasco jua. Ca ndacua ndi' sca ñati nu culu'u jinu'u ñi'ya caca cña nu cua'ni nu'u cuentya jna'.

⁷ Ndyutsij tsa ngu' tya'a ndya'a Saulo, nga'aa ngua chcuí' ngu' li'; cua ndyuna ngu' cha' nchcuí' ycuí' Ndyosi lo'o Saulo, masi ná na'a ngu' jí'i Ni, tilaca laca nu cua nchcuí'.

⁸ Li' ndatu Saulo, ngusaala yu cloo yu; pana nga'aa ngua ña'a yu, ngua talya loo yu

tsiya' ti. Li' ntejeya' chaca ñati ya' yu cha' nga'aa ngua ña'a yu, ndyaa lo'o ngu' jí'i yu nde quichi Damasco.

⁹ Sna tsá ndyanu yu sca ni'i ti; ná sca na ndyacu yu chu' sna tsá, ni xixi ca na, ná ndyo'o yu, lo'o xcui' talya ña'a xee cloo yu.

¹⁰ La cui' quichi Damasco ndi' sca nu qui'yu nu naa Ananías, nu ngusñi cha' jí'i Jesucristo. Ñi'ya laca lo'o nchcuí' xcalá na, jua'a nchcuí' ycuí' nu Xu'na na lo'o Ananías bi'.

—Ananías —nacui Ni.

—Nde ti nga'a na', Xu'na —nacui Ananías.

¹¹ —Yaa nu'u toni' jí'i Judas nu ntucua to' calle liñi bi' —nacui nu Xu'na na—, yaa xcuane nu'u jí'i ngu' bi' si ndi' Saulo nu ca tyi quichi Tarso ndacua. Nta' cha' tsa nu'u ca slo yu bi', xqui'ya cha' nga'a yu nchcuí' yu lo'o ycuí' Ndyosi Sti na' juani.

¹² La cui' jua'a cua ngua'ni Ni cha' nchcuí' xcalá yu; laja xcalá yu na'a yu jinu'u cha' ndyaa nu'u slo yu cha' cua'ni nu'u jo'o jí'i cloo yu, cha' sta ya' nu'u lo yu cha' tyaca tso'o cloo yu chaca quiya'.

¹³ —Xu'na —nacui Ananías—, tyuu quiya' cua ndañi cha' nu nchcuí' ngu' jí'i nu Saulo bi', cha' tyaala tsa yu jí'i ñati jinu'u nu ndi' nde quichi Jerusalén.

¹⁴ Lo'o juani cua ndyalaa yu quichi re, ndyi'ya lo'o yu jí'i quityi chacuayá' jí'i xu'na sti jo'ó cha' sca' jí'i cua, lcaa ngu' tya'a ya nu ngusñi ya cha' jí'i ycuí' nu'u.

¹⁵ Nguxacui ycuí' nu Xu'na na cha' jí'i Ananías li':

—Ntsu'u cha' tsa nu'u ca slo nu Saulo bi' —nacui Ni jí'i—. Cua ngusubi na' jí'i yu cha' cua'ni yu cña jna' —nacui Ni—. Tsa yu bi' ca slo ngu' xa' loyuu, tsa yu ca slo nu laca xu'na loyuu tyijyu', lo'o jua'a tsa yu ca slo tya'a ma, nu ngu' Israel bi'. Ta yu cha' jna' lo'o lcaa ñati ca su tya'a yu, bi' laca cña jna' nu cua'ni yu.

¹⁶ Culu'u na' jí'i yu ñi'ya cha' ti'í nu tyacua jí'i yu lo'o ta yu cha' jna' lo'o ñati.

¹⁷ Li' ndyaa Ananías slo Saulo ca to' tyi Judas bi'. Ndyatí Ananías ni'i, ngusta ya' yu lo Saulo, nchcuí' yu lo'o nu Saulo bi' li':

—Saulo, tya'a na' —nacui yu—. La cui' Jesucristo nu laca Xu'na na cua ngulu'uloo Ni jinu'u tyucui su lijya nu'u ca quichi re.

Lo'o nu juani cua ngulo nu Xu'na na cña 'na cha' caa na' slo nu'u cha' cua'ni na' jo'o ji'i cloo nu'u, cha' caca ña'a nu'u chaca quiya'; bi' cha' lijya na' slo nu'u juani, xqui'ya cha' nti' Xtyi'i ycuí' Ndyosi tyanu ne' cresiya jinu'u.

¹⁸ Nu lo'o ndyaala cloo Saulo, ngua ti' yu cha' ngutu'u sca na cloo yu, ñi'ya si laca sa yu'be quiji. Hora ti ngua tso'o cloo yu li', ña'a tso'o yu chaca quiya'. Li' ntyucuatya Ananías ji'i yu.

¹⁹ Lo'o li' ndyacu Saulo cha' quije juersa ji'i yu chaca quiya', cha' ñi'ya ngua yu tya tsubi' la, jua'a ndyaca yu chaca quiya'. Li' stu'ba nguti'i yu xi lo'o ñati ji'i Jesucristo ca quichi Damasco bi'.

Nhcui' Saulo cha' ji'i Jesucristo lo'o ngu' quichi Damasco

²⁰ Hora ti nguxana Saulo ndya'a yu lcaa ne' laa ji'i ngu' judío quichi bi', ngulu'u yu ji'i ngu' cha' chañi cha' laca Jesús nu sca ti Sñi' ycuí' Ndyosi.

²¹ Quiña'a tsa ngulacua ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' bi'.

—¿Ha si'i Saulo jua laca nu lye tsa nchcube' ji'i ñati ji'i Jesucristo ca quichi Jerusalén? —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'. —¿Ha si'i nu jua laca nu ndyalaa nde quichi re cha' sca' ji'i ñati bi', cha' caca cuayá' ji'i ngu' ca slo xu'na sti jo'ó?

²² Lye la ngulu'u Saulo ji'i ngu' cha' chañi cha' Cristo laca ycuí' Jesús, la cui' nu cua nda ycuí' Ndyosi ji'i yaa chalyuu. Nga'aa ngujui la ñi'ya nu xacui' ngu' cha' ji'i nu Saulo bi' li', lcaa tya'a ngu' judío nu ndi'i quichi Damasco bi'.

Ngulaá Saulo ji'i ngu' judío

²³ Cua nteje tacui tyuu tsa, li' nguane ngu' judío ji'i tya'a ngu' cha' cujuui ngu' ji'i Saulo.

²⁴ Pana ngua tii Saulo cha' cua nti' ngu' cujuui ngu' ji'i. Ca to' quichi bi' ntsu'u sca lo'o tlyu, xcui' quee laca lo'o bi'; cua tsa lo'o bi', lo'o jua'a lcaa to' lo'o bi' nga'a ngu' cua cha' xñi ngu' ji'i Saulo. Ntsu'u ngu' cua to' lo'o tsa talya.

²⁵ Ngua sca talya, li' ndyalaa xi tya'a ñati ji'i Jesucristo; ndyacuí' ngu' que lo'o bi', cha' culo ngu' ji'i Saulo ne' lo'o. Li' ndyatí Saulo ne' sca chcubi tlyu, lo'o li' nda'ya

ngu' ji'i Saulo, ngua'ya yu chaca chu' lo'o lo'o reta; ndu'u yu ne' chcubi li', ngusñi yu tyucui ndyaa yu.

Ndyalaa Saulo ca Jerusalén

²⁶ Ndyalaa Saulo ca quichi Jerusalén li', ndyalaa yu slo ñati ji'i Jesucristo ca quichi bi'. Pana ndyutsii ngu' bi' ji'i Saulo, cha' ná jlya ti' ngu' cha' chañi cha' cua ngusñi yu cha' ji'i Jesús.

²⁷ Li' ndyaa lo'o Bernabé ji'i yu slo ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo, cha' chcuí' yu lo'o ngu'.

—Cua na'a Saulo re ji'i ycuí' nu Xu'na na —nacui' Bernabé ji'i ngu'. —Cua na'a yu ji'i ycuí' Jesús nu lo'o ndya'a yu nde quichi Damasco, nhcui' Ni lo'o yu li' —nacui—. Lo'o jua'a ná ndyutsii Saulo li', ngulu'u yu cha' ji'i Jesucristo ji'i ngu' quichi bi'.

²⁸ Li' jlya tso'o ti' ngu' cha' nu nhcui' Bernabé ji'i Saulo, bi' cha' ndyanu Saulo lo'o ngu' quichi Jerusalén cha' tya'a ndya'a ngu' cña laca yu.

²⁹ Lo'o jua'a ná ndyutsii yu, nda yu cha' ji'i ycuí' Jesús lo'o ngu' quichi bi'. Pana ndi'i xi ngu' judío nu nhcui' cha' griego, nhcui' ngu' bi' lo'o Saulo li'; lye tsa nxuu tya'a ngu' lo'o yu li', hasta ngua ti' ngu' bi' cujuui ngu' ji'i yu.

³⁰ Ngua tii nu ngu' tya'a ndya'a lo'o Saulo cha' nti' ngu' bi' cujuui ngu' ji'i yu, bi' cha' ngutu'u ngu' ndyaa lo'o ngu' ji'i yu nde quichi Cesarea. Nhcui' ngu' lo'o Saulo li', cha' tso'o la si tyaa yu ca quichi Tarso.

³¹ Li' ndyaa ti'i ti' ñati ji'i Jesucristo, masi ca loyuu Judea, masi ca loyuu Galilea, masi ca loyuu Samaria; lcaa tsa ndyaca tsa'a la ngu' cha' ji'i Jesucristo. Ndyu'ni tlyu ngu' ji'i Jesús, lo'o jua'a ndyu'ni ngu' lcaa cña nu nti' ycuí' Ndyosi nu Xu'na na cha' cua'ni ngu'. Xtyi'i ycuí' Ndyosi nda juersa ji'i ngu' bi', lo'o jua'a ndyatí la ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesús li'.

Ngua'ni Pedro jo'o ji'i Eneas

³² Lo'o nu Pedro bi' ni, ndya'a Pedro slo lcaa ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, lcaa ti quichi su ndi'i ngu' bi'. Li' ndyalaa yu ca su ndi'i ñati ji'i Jesucristo bi' ca quichi Lida.

³³ Lo'o jua'a ndi'i sca nu qui'yu quicha nu naa Eneas quichi bi'; cua nchcu' tyucu' yu, cua snu' yija ntsiya yu lo qui'ña li'.

³⁴ Li' nchcui' Pedro lo'o yu quicha bi':

—Eneas —nacu'— cua ngua'ni Jesucristo cha' ndyaca tso'o nu'u juani —nacu'—. Bi' cha' tyatu nu'u, xcua tso'o late' lo qui'ña cua.

Hora ti ndatu Eneas li'.

³⁵ Lcaa ñati na'a ngu' ji'i nu Eneas bi', cha' ndyaca tso'o yu; na'a ngu' tya'a quichi tyi yu, lo'o jua'a ngu' quichi Sarón na'a ngu' ji'i yu. Li' ngusñi ngu' cha' ji'i ycu' Jesús nu Xu'na na, ngulochu' ngu' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu'.

Ndyu'ú Dorcas chaca quiya'

³⁶ Cua ndi'i sca nu cuna'a nu naa Tabita nde quichi Jope, jua'a ñati ji'i Jesucristo laca ma' bi'. Dorcas nchcui' ngu' cha'cña ji'i ngu' griego ji'i ma'. Tso'o tsa tyiquee nu cuna'a bi', tso'o tsa nxyucua ma' ji'i lcaa ngu' ti'i.

³⁷ Pana la cui' tyempo nu lo'o ndi'i Pedro quichi Lida, ngusñi sca quicha ji'i ma', ngujui ma' li'. Nu lo'o cua nguxcaata ngu' ji'i jyo'o, li' ndyaa lo'o ngu' ji'i ngusta ngu' ji'i ca chaca ba'a ni'i bi' nde cua.

³⁸ Cua ngujui cha' ji'i ngu' cha' ndi'i Pedro quichi Lida, bi' cha' nguane nu ñati ji'i Jesucristo ji'i tucua tya'a ñati ji'i cha' tsa ngu' cuane ngu' ji'i Pedro cha' caa yu hora ti, cha' cacua ti quichi Jope ndi'i quichi Lida bi'. Ngulaa ngu' slo Pedro li', nchcui' ngu' lo'o yu:

—Cua'ni cha' tso'o caa nu'u nde quichi Jope lo'o ya hora ti —nacu' ngu' ji'i nu Pedro bi' li'.

³⁹ Hora ti ndu'u Pedro lijya lo'o ngu' li'. Nu lo'o ndyalaa ngu' ca toni'i, ngulu'u ngu' ji'i Pedro macala su nscua jyo'o bi'. Ndi'i lcaa nu cuna'a ti'i ca slo, nxi'ya tsa ngu' ndi'i ngu' cha' cua ngujui. Nda ngu' cha' lo'o Pedro cha' quiña'a tsa cha' tso'o ngua'ni nu jyo'o bi' lo'o ngu', jua'a ngulu'u ngu' ji'i yu lcaa late' nu cua ngujyacu'a nu jyo'o bi' cha' ta xlya'be ti ji'i ngu'.

⁴⁰ Nchcui' Pedro lo'o ngu' li':

—Tyu'u ma' xi nde liya' —nacu' yu ji'i ngu'.

Nu lo'o ndye ndu'u ngu' nde liya', li' ndyatu sti' Pedro nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi.

Nu lo'o ndye nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi, li' ndyaa yu nde su nscua jyo'o bi', nchcui' yu lo'o jyo'o bi' li':

—Tabita —nacu' yu—, tyatu nu'u juani.

Lo'o li' tsa tsiya' ca nguxuti'i Tabita bi' cloo; li' nguxña'a ji'i Pedro, hora ti ndaca'a li'.

⁴¹ Ngusñi Pedro ya' ma', nguxatu yu ji'i ma'; li' ngusi'ya yu ji'i ngu' nu ndi'i nde liya'. Hora ti ñaa nu ñati ji'i Jesucristo bi' nde ni'i lo'o lcaa nu cuna'a ti'i bi', na'a ngu' ji'i Tabita cha' cua ndyu'ú ma' chaca quiya'.

⁴² Lcaa ngu' quichi Jope ni, nu lo'o ndyuna ngu' ñi'ya ngua cha' ji'i nu cuna'a bi', ndube tsa ti' ngu' li'; quiña'a tsa ngu' bi' ngusñi ngu' cha' ji'i ycu' Jesús nu Xu'na na li'.

⁴³ Ndyanu Pedro tyu tsa quichi Jope bi' li'; to' tyi Simón nu cuityi quiji, ca bi' ndyanu yu.

10

Nchcui' Pedro lo'o Cornelio

¹ Ndi'i sca nu qui'yu nu naa Cornelio ca quichi Cesarea; laca Cornelio capitán ji'i sca latya ngu' sendaru nu nacui' ngu' cha' latya Italiano laca ngu'.

² Ndyu'ni tlyu nu Cornelio bi' ji'i ycu' Ndyosi lo'o lcaa ngu' tya'a nga'a ti yu, masi ngu' xa' tsu' laca yu. Tso'o tsa tyiquee yu, nxyucua tsa yu ji'i ngu' ti'i. Lcaa tsa ntsu'u yu nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi.

³ Lo'o li' ntsu'u sca tsa ndyalaa sca xca ji'i ycu' Ndyosi slo yu bi', hora cua sna nde ngusii ndyalaa xca bi'. Ñi'ya ngua si nchcui' xcalá ti yu, jua'a ngua cha' bi'. Li' nchcui' xca bi' lo'o yu:

—Cornelio —nacu' xca ji'i yu.

⁴ Ndyutsi' tsa Cornelio lo'o na'a yu ji'i xca bi' li'.

—Xu'na —nacu' yu—, ¿ñi'ya cha' laca nti' nu'u jna'?

—Cua ndyuna ycu' Ndyosi cha' nu cua nchcui' nu'u lo'o Ni —nacu' xca bi'—. Lo'o jua'a cua na'a Ni cha' tso'o tsa ndu'ni nu'u lo'o ngu' ti'i, bi' cha' cua ndyi'u ti' ycu' Ndyosi jinu'u.

⁵ Juani culo nu'u cña ji'i ngu' cha' tsa ngu' quichi Jope. Quichi bi' ndi'i sca nu qui'yu nu naa Simón, lo'o xtañi yu laca Pedro.

6 Cua ndyalaa yu toni'i ji'i chaca Simón nu laca cuityi quiji nu ntucua tyi cacua ti to' tyujo'o. Ta nu Simón Pedro bi' sca cha' lo'o nu'u, ni cña ntsu'u cha' cua'ni nu'u.

7 Ndu'u xca ji'i ycu'i Ndyosi bi', ndyaa li'. Lo'o li' ngusi'ya Cornelio ji'i tucua tya'a msu ji'i, lo'o ji'i sca sendaru nu ndu'ni cña ji'i; lo'o sendaru bi' ndyu'ni tlyu yu ji'i ycu'i Ndyosi.

8 Li' nchcui' Cornelio lo'o nu ca ta'a sna ngu' lcaa ña'a cha' nu ngua ji'i ycu'i tsa; li' ngulo yu cña ji'i ngu' cha' tsa ngu' tsaqui'ya ngu' ji'i Pedro ca quichi' Jope bi'.

9 Nguxee chaca tsa ndya'a ngu' nde tyucui' Jope. Lo'o ndyalaa nde hora, xi tya lyiji tyalaa ngu' quichi' bi'. La cui' hora bi' ndyacu'i Pedro ndyaa yu que ni'i cha' chcu'i' yu lo'o ycu'i' Ndyosi. Jlyacua tsa que ni'i bi'.

10 Li' ntucua Pedro ntyute' tsa yu, jña tsa ti' yu cacu yu li'; na cua nguxana ndyique' ngu' scuaa, pana tya lyiji xi caque'. Lo'o li' ngua'ya xcalá yu, nchcui' xcalá yu ña'a nu ntucua ti yu que ni'i bi'.

11 Laca cha' nxña'a yu nde cua, na'a yu ngusaala ycu'i' Ndyosi nde cua; ngutacui' ñi'ya nti' sca tasá tlyu tsa nu ndyaaca' juu ca ta'a jacua jyaca, lijya ndati'i' tasá bi' lo yuu. Jua'a ña'a nti' yu.

12 Tyuu tsa tya'a na'ni cuxi ntsu'u ne' tasá nu ndati'i' nde lo yuu bi': ntsu'u na'ni nu ntucua quiya', ntsu'u na'ni lu'be, lo'o jua'a ntsu'u cuaña.

13 Li' ndyuna Pedro cha' nchcui' ycu'i' Ndyosi lo'o yu, ngua ti' yu:

—Pedro —nacui' Ni ji'i yu—, cujuui clya nu'u ji'i na'ni cua cha' cacu nu'u ji'i.

14 —Ná nchca jna', Xu'na —nacui' Pedro ji'i—. Ni sca quiya' bilya cacu na' cuaña' na'ni jua; na'ni cuxi laca jua cuentya ji'i cuare.

15 Xa' nchcui' ycu'i' Ndyosi lo'o yu li':

—Ná tso'o ñacu'i' nu'u cha' na'ni cuxi laca jua, si cua nacui' ycu'i' Ndyosi cha' lubii ni'.

16 Sna quiya' nchcui' ycu'i' Ndyosi lo'o Pedro jua'a, li' ndyuc'o' tasá bi' ndyaa nde cua chaca quiya', ña'a ndacui' ti lo'o juu.

17 Laja lo'o ndube tsa ti' Pedro, cha' ná ngua cuayá' ti' yu ni cha' laca nchcui' xcalá jua'a, li' ndyalaa ngu' bi' to' ni'i; la cui' nu ca ta'a sna ngu' nu ngulo Cornelio cña ji'i

cha' caa ngu' laca ngu' bi'. Cua nchcuane ngu' ji'i ngu' quichi' mala ntucua tyi Simón nu laca cuityi quiji, jua'a ndyalaa ngu' to' ni'i.

18 Li' cuji ndacha' ngu' ji'i nu laca tyi si nga'a Simón Pedro.

19 Laja li' quiña'a tsa ngulacua ti' Pedro ni cha' nchcui' xcalá yu, lo'o li' nchcui' Xtyi'i ycu'i' Ndyosi lo'o yu:

—Cua ndyalaa sna tya'a ñati' nclyana ngu' jinu'u —nacui' Ni ji'i Pedro ña'a ntucua ti yu que ni'i—.

20 Cua'ya nu'u yala ti cha' tsa nu'u lo'o ngu' re. Ná cube ti' nu'u cha' ji'i ngu', na' ngulu' cña ji'i ngu' cha' caa ngu' ca nde.

21 Li' hora ti ngua'ya Pedro cha' chcu'i' lo'o ngu' bi'.

—La cui' na' laca nu ndya'a ma' nclyana ma' —nacui' Pedro ji'i ngu'—. ¿Ni cña cua'ni ta na' ji'i ma' nti' ma'?

22 —Cua ngulo nu cusu' Cornelio cña ji'i ya cha' caa ya ca nde —nacui' ngu' ji'i Pedro—. Tso'o tsa tyiquee nu Cornelio bi', ndu'ni tlyu yu ji'i ycu'i' Ndyosi, lo'o jua'a tso'o tsa nchcui' lcaa ngu' judío tya'a nu'u ji'i nu cusu' bi'. Cua ndacha' xca ji'i ycu'i' Ndyosi ji'i Cornelio cha' ta yu ji'i ya caa ya ca nde, caqui'ya ya jinu'u cha' tsa na ca slo nu cusu' bi', ca quichi' Cesarea. Ntsu'u cha' cuna ycu'i' Cornelio cua ña'a ca cha' nu chcu'i' nu'u lo'o.

23 —Tyaa ma' ni'i —nacui' Pedro ji'i ngu'—. Ntsu'u su caja' ma' ca nde. Ca la quee tsa na cajua.

Nguxee chaca tsa, li' ndu'u ngu' quichi' Jope ndyaa ngu', ndyaa ngu' lo'o tucua sna tya'a ñati' ji'i Jesucristo nu ca tyi quichi' bi'.

24 Tsa nchca tyucuaa ndyalaa ngu' quichi' Cesarea. Nga'a Cornelio ntajatya ji'i ngu'; cua laca ndyu'u ti'i ngu' toni'i ji'i, lcaa ñati' tya'a nu cusu' lo'o tya'a ndya'a ti ngu'.

25 Nu lo'o ndyalaa Pedro to' tyi Cornelio, li' ndu'u nu cusu' ñaa nde liya', ndyatú st'i' nde loo Pedro cha' cua'ni tlyu ji'i yu ngua ti' Cornelio, ñi'ya ndu'ni tlyu na ji'i ycu'i' Ndyosi.

26 Hora ti ndaya' Pedro ya' Cornelio, nguxatu' yu ji'i nu cusu' bi' li'.

—Tyatu' nu'u, cusu' —nacui' Pedro ji'i—, tyucuaa na laca na ñati' chalyuu ti.

²⁷ Tya nchcui' la Pedro lo'o ngu' lo'o ndyatí ngu' ndyaa ngu' ni'í. Li' na'a Pedro cha' cua quiña'a ñati ndyu'u ti'í ni'í bi'.

²⁸ Nda Pedro cha' lo'o ngu' bi' li':

—Jlo ti' mā cha' ná ntsu'u chacuayá' ji'í cua nu laca ya ngu' judío, cha' tyu'u ti'í ya lo'o cu'mā ngu' xa' tsu' —nacui Pedro ji'í ngu'—. Ná ntsu'u chacuayá' tyatí ya ni'í ji'í ngu' xa' tsu' —nacui—. Pana cua ngulu'u ycu' Ndyosi jna' cha' ná tso'o chcu' na' ji'í xa' ñati cha' ñati cuxi laca ngu', cha' si'í ñati lubii laca ngu', masi ngu' xa' tsu' laca ngu'.

²⁹ Bi' cha' lijya na' ca nde juani. Nu lo'o ndyalaa ti msu jinu'u ca slo na', hora ti ndu'u na' lijya na' lo'o ngu' re; nga'aa nchcui' tsa na' lo'o msu bi'. Bi' cha' juani, ¿ni cña cua'ni ta na' ji'í cu'mā nti' mā?

³⁰ Nguxacui Cornelio cha' ji'í Pedro li':

—Cua ngua jacua tsā nchcui' na' lo'o ycu' Ndyosi su nga'a na' ni'í re —nacui ji'í Pedro—, lo'o hora ti ndyalaa sca ñati slo na' nu lacu' late' ngati, hasta ntyiji'í xee ndubi lo late' bi'. Hora cua sna nde ngusii ndyalaa yu bi', nu lo'o bilya cacu na' li'.

³¹ Nchcui' yu bi' lo'o na': “Cornelio”, nacui yu, “cua ndyuna ycu' Ndyosi cha' nu nchcui' nu'u lo'o Ni, jua'a cua na'a ycu' Ni cha' tso'o tsa ndu'ni nu'u lo'o ngu' ti'í; bi' cha' cua ndyi'u ti' ycu' Ndyosi jinu'u.

³² Juani culo nu'u cña ji'í ngu' cha' tsaa ngu' quichi Jope; quichi bi' ndyalaa sca nu qui'yu nu naa Simón, lo'o xtañi yu laca Pedro. Tsaa ngu', tsaa cacha' ngu' ji'í yu cha' caa yu ca nde. Cua ndi'í yu to' tyi chaca Simón nu laca cuityi quiji nu ntucua tyi cacua ti to' tyujo'o. Nu lo'o tyalaa yu ca nde, li' culu'u yu sca cha' nu tso'o tsa jinu'u.”

³³ Jua'a nacui ñati bi' jna' —nacui Cornelio—. Bi' cha' hora ti ngulo na' cña ji'í ngu' cha' tsaa ngu' ca su ndi'í nu'u. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' ndyalaa nu'u slo na' juani; bi' cha' cua ndyu'u ti'í lcaa tya'a ya se'í ti chacuayá' ji'í ycu' Ndyosi, cha' cuna ya lcaa cha' nu cua nda ycu' Ni lo'o nu'u cha' chcu' lo'o ya.

Cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu' slo Cornelio

³⁴ Li' nguxana Pedro ngulu'u yu ji'í ngu' bi':

—Juani cua ngua cuayá' ti' na' cha' stu'ba tsa ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o lcaa ñati chalyuu —nacui—.

³⁵ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'í lcaa ñati chalyuu nu chañi cha' ndu'ni tlyu ngu' ji'í ycu' Ni, ñati nu ndu'ni lcaa ña'a cha' nu nti' Ni.

³⁶ Cua nda ycu' Ndyosi cha' lo'o ya nu laca ya ngu' Israel, cha' ti'í tyi'í cresiya ji'í ñati chalyuu xqui'ya Jesucristo, nu laca Xu'na lcaa ñati.

³⁷ Jlo tso'o ti' mā ña'a cha' nu nteje tacui tya tsubi' la loyuu re, su ca tyi ngu' judío. Clyo nda Juan cha' bi' lo'o ngu' nu lo'o ntyucuatya ji'í ngu', li' nda Jesús cha' bi' lo'o ngu' ca loyuu su cuentya Galilea. Tiya' la li' nda Jesús cha' bi' lo'o lcaa ngu' tya'a ngu' Israel.

³⁸ Jlo ti' mā ñi'ya nguti'í Jesús chalyuu, la cui' Jesús Nazaret. Cua ngusubi ycu' Ndyosi Sti yu ji'í Jesús, nda la Ni juersa ji'í nu Jesús bi' nu lo'o ndyalaa Xtyi'í ycu' Ni lo yu. Lcaa su nguta'a yu ngua'ni yu cha' tso'o lo'o ñati, lo'o jua'a ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' nu quicha tsa, masi ñati nu ntsu'u tsa cha' ti'í ji'í xqui'ya cha' ngusñi cui'í cuxi ji'í ngu'. Ngua'ni Jesús cña jua'a, cha' nguxtyucua ycu' Ndyosi ji'í yu.

³⁹ Cua na'a ya lcaa cña nu ngua'ni Jesús ca quichi Jerusalén, lo'o jua'a cña nu ngua'ni yu lcaa quichi tyi ngu' judío tya'a ya. Na cua nguta'a ya lo'o yu, bi' cha' chañi cha' nu nchcui' ya lo'o mā. Li' ntejeya' ngu' ji'í Jesús, ngujui'í ca'a ngu' ji'í yu lo crusi; jua'a ngujui yu li'.

⁴⁰ Pana nu lo'o ndya'a sna tsā, li' ngua'ni ycu' Ndyosi cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya'.

⁴¹ Li' ndu'u tucua yu nde su ndi'í ya; ná na'a lcaa ngu' quichi bi' ji'í yu, cua laca ti ñati tya'a ya na'a ya ji'í yu. Cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'í ya cha' culu'u ya cha' ji'í ycu' Ni ji'í xa' ñati, bi' cha' cua na'a ya ji'í Jesús lo'o ndyu'ú yu chaca quiya'. Stu'ba ti ndyacu ya lo'o ycu' yu li'.

⁴² Tya li' cua ngulo Jesús cña ji'í ya cha' ta ya cha' liñi ji'í ycu' lo'o ñati, cha' cua nda ycu' Ndyosi cña ji'í nu Jesús bi', cha' cua'ni cuayá' yu ji'í lcaa ñati chalyuu, masi nu cua ngujui, masi nu tya lu'ú.

⁴³ Na cua nguscua jyo'o cusu' xi cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni; lcaa quityi bi' nchcui' cha' ntsu'u cha' caa sca ñati tlyu lo yuu chalyuu tyempo nde loo la; bi' laca nu cuityi yabe' nu ntsu'u ji'i lcaa ñati, si xñi ngu' cha' ji'i yu, nacui' cha' nu nscua lo quityi bi'. Na cua ndyalaa yu bi' lo yuu re juani, Jesús naa yu.

Ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' xa' tsu'

⁴⁴ Tya ndu Pedro nchcui' lo'o ngu' bi', lo'o li' ndyalaa Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i lcaa ñati nu ndyuna cha' nu nclyu'u Pedro ji'i ngu'.

⁴⁵ Ndube tsa ti' ñati ji'i Jesucristo tya'a ndya'a Pedro. Ngu' judío laca ngu' bi', bi' cha' ndube tsa ti' ngu' cha' lo'o ngu' xa' tsu', cua nda ycu' Ndyosi Xtyi'i ycu' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i ngu'.

⁴⁶ Li' jlo ti' nu ngu' judío bi', cha' chañi cha' cua nda ycu' Ndyosi Xtyi'i ycu' Ni ji'i Cornelio lo'o ji'i tya'a yu, nu lo'o ndyuna ngu' cha' nchcui' ngu' bi' cha'cña ji'i ngu' xa' quichi, masi bilya chcu' ngu' jua'a nquicha'. Lo'o jua'a lye tsa ngua'ni tlyu ngu' bi' ji'i ycu' Ndyosi. Li' nchcui' Pedro lo'o tya'a ndya'a yu:

⁴⁷ —Ñi'ya nu lo'o ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'na, la cui' jua'a cua ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' re juani —nacui' Pedro ji'i tya'a ndya'a yu—, bi' cha' tso'o la si tyucuatya na ji'i ngu' re.

⁴⁸ Li' nchcui' ngu' bi' lo'o ñati tya'a Cornelio bi':

—Tso'o la si tyucuatya ya ji'i ma juani, cha' ca cuayá' ti' ngu' quichi re cha' ñati ji'i Jesucristo laca ma.

Lo'o li' xa' nchcui' nu ngu' ca tyi lo'o Pedro cha' tyanu yu la xi lo'o ngu' bi'.

11

Nchcui' Pedro lo'o ñati ji'i Jesucristo ca Jerusalén

¹ Cua ngujui cha' ji'i quiña'a ñati nu ndi'i loyuu su cuentya Judea, cha' lo'o ngu' xa' tsu' cua ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús; cua ngujui cha' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo, lo'o jua'a cua ngujui cha' bi' ji'i lcaa ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i ca bi'.

² Bi' cha' lo'o nguxtyuu Pedro ñaa yu nde quichi Jerusalén, ndyagua tya'a yu lo'o xi ngu' judío nu ngusñi cha' ji'i Jesús, pana ña'a ti tya tiji' ti' ngu' ji'i cha' cusu'.

³ Li' nchcuane ngu' ji'i Pedro:

—¿Ni cha' laca ndyaa nu'u slo ngu' xa' tsu'? —nacui' ngu' ji'i Pedro—. ¿Ni cha' laca ndyacu nu'u stu'ba ti lo'o ngu' bi'?

⁴ Li' nchcui' Pedro lo'o ngu' ñi'ya nu ngua lo'o ndyaa yu slo ngu' bi':

⁵ —Ngua sca tsa nga'a na' ca quichi Jope —nacui' Pedro—. Laja lo'o nchcui' na' lo'o ycu' Ndyosi, li' ñaa sca xcalá na'. Laja lo'o nchcui' xcalá, li' nguxña'a na' nde cua; ñi'ya sca tasá tlyu, jua'a ña'a na nu lijya ndati'i nde cua cha' ca'ya nde lo yuu. Ca ta'a jacua jyaca tasá bi' ntucua juu, jua'a tso'o ti lijya tasá bi' ndati'i lo yuu ca su nga'a na'.

⁶ Li' na'a tsa na' ji'i na nu ntsu'u ne' tasá bi', cha' na'a na' cha' ntsu'u tyuu tsa lo na'ni: ntsu'u na'ni nu ntucua quiya', ntsu'u na'ni tyaala, lo'o jua'a ntsu'u cuaña, ntsu'u na'ni lu'be.

⁷ Li' nchcui' ycu' Ndyosi lo'o na': “Pedro”, nacui' Ni, “cujuii clyu nu'u ji'i na'ni cua cha' cacu nu'u ji'i”.

⁸ Lo'o li' nguxacui' na' cha' ji'i Ni: “Ná nchca 'na cacu na'ni nu ña'a jua'a, Xu'na”, nacui' na' ji'i Ni. “Ni sca quiya' bilya cacu na' ji'i na'ni cuxi jua, cha' nchcui' cuare cha' ná tso'o cacu ya na'ni nu ña'a jua'a.”

⁹ Li' xa' nguañi nchcui' ycu' Ni nde cua: “Ná tso'o ñacu' nu'u cha' laca bi' na'ni cuxi, cha' na cua nacui' ycu' Ndyosi cha' laca bi' na'ni lubii”.

¹⁰ Sna quiya' nteje tacui cha' bi' su nga'a na', li' nguxtyacui' tasá bi' ndyaa nde cua chaca quiya'.

¹¹ Hora ti ndyalaa sna tya'a ñati ca ni'i su nga'a na' li'. Cua ngulo sca ngu' quichi Cesarea cña ji'i ngu' bi', cha' caa ngu' su ndi'i na'.

¹² Nchcui' Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o na' li', cha' ná culacua tsa ti' na', cha' tsa'a na' lo'o ngu' bi'. Ca ta'a scua ñati re ndyaa ngu' lo'o na' slo ñati bi' ca quichi Cesarea.

¹³ Li' nda nu cusu' bi' cha' lo'o ya ñi'ya ngua cha' bi'. Cua na'a yu sca xca ji'i ycu' Ndyosi nu ndyatí lijya ni'i ji'i yu cha' ta sca cha' lo'o yu: “Culo nu'u cña ji'i msu jinu'u”,

nacui xca bi' jil'i nu cusu' bi', "cha' tsaá msu ca quich'i Jope, cha' tsaá cacha' jil'i Simón Pedro cha' caá yu ca nde.

¹⁴ La cui' Simón bi' ta cha' lo'o nu'u, lo'o lcaa tya'a nu'u, cha' caja ñi'ya nu cua'ni lyaá ycui' Ndyosi jil'i ma." Jua'a nacui xca bi' jil'i nu cusu' bi'.

¹⁵ Li' ndyalaa ya ca to' tyi ngu' bi'. Nguxana na' ngulu'u na' cha' jil'i ngu', lo'o li' hora ti ngua'ya Xtyi'i ycui' Ndyosi lo ngu'. La cui' ñi'ya ndyanu Xtyi'i ycui' Ni ne' cresiya jil'na nu ngua tya clyo, la cui' jua'a ndyanu Xtyi'i Ni ne' cresiya jil'i ngu' bi' li'.

¹⁶ Ntsu'u ti' na' li', cha' tya tsubi' la nchcui' ycui' nu Xu'na na lo'o na ndi'ya: "Tsubi' cua ntyucuatya Juan jil'i ñati lo'o hitya ti", nacui, "pana xa' ña'a cua'ni ycui' Ndyosi cha' caca lubii cresiya jil'i ma nu lo'o tyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya jil'i ma".

¹⁷ Na cua nda ycui' Ndyosi Xtyi'i ycui' Ni jil'i ngu' xa' tsu' la cui' ñi'ya nu nda Ni Xtyi'i ycui' Ni jil'na, nu lo'o ngusñi na cha' jil'i Jesucristo nu Xu'na na; bi' cha' ná tso'o si cua'a na cña nu ndu'ni ycui' Ndyosi lacua.

¹⁸ Nu lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu', nga'aa ngua chcui' tyaala ngu' bi' lo'o Pedro. Li' ngua'ni tlyu ngu' bi' jil'i ycui' Ndyosi. Ndi'ya nchcui' ngu' lo'o Ni li':

—Ndyosi Sti ya, tso'o tsa ndu'ni nu'u lo'o ngu' xa' tsu', masi si'i ngu' judío laca ngu' bi' —nacui ngu' jil'i ycui' Ndyosi—. Ndu'ni nu'u cha' ca tyuju'u ti' ngu' jil'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u jil'i ngu', cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jil'i ngu' bi'.

Ñati jil'i Jesucristo nde quich'i Antioquía

¹⁹ Cua sa'ni xi ngua lo'o ndyujui ngu' jil'i Esteban, lo'o la cui' tyempo bi' ngua ti' ngu' xcube' ngu' jil'i lcaa ngu' nu ntsu'u cha' jil'i lo'o Jesús; bi' cha' tyuu tsa tya'a ngu' bi' ndatsu' ngu' ndyaa ngu' tyijyu'. Ntsu'u ngu' nu ndyaa ca loyuu su cuentya Fenicia, ntsu'u tya'a ngu' nu ndyaa ca loyuu su cuentya Chipre, lo'o jua'a ntsu'u tya'a ngu' nu ndyaa ca quich'i Antioquía. Lcaa su ndyaa ngu' ngulu'u ngu' cha' tso'o jil'i Jesucristo jil'i tya'a ngu' judío ti, ná ngulu'u ngu' cha' bi' jil'i xa' ñati.

²⁰ Tiya' la li', ndyaa xi xa' la ñati jil'i Jesús ca quich'i Antioquía; ngu' ca tyi loyuu su cuentya Chipre lo'o jua'a loyuu su cuentya Cirene laca ngu' bi'. Nchcui' ngu' bi' lo'o lcaa ngu' quich'i, masi lo'o ngu' judío, masi lo'o xa' ñati; ngulu'u ngu' cha' tso'o jil'i Jesucristo jil'i lcaa ngu' quich'i bi'.

²¹ Tlyu tsa chacuayá' ntsu'u jil'i ngu' xqui'ya Jesús nu Xu'na na, bi' cha' ngusñi quiña'a ñati cha' jil'i ycui' Ni, bi' cha' nguxtyanu ngu' cha' cuxi nu ntsu'u tsa tyiquee ngu' jil'i clyo.

²² Li' ngujui cha' bi' jil'i taju ñati jil'i Jesucristo nu ndi'i nde Jerusalén, bi' cha' nchcui' ngu' lo'o Bernabé cha' tsaá yu ca quich'i Antioquía.

²³ Li' ndu'u Bernabé ndyaa yu, ndyalaa yu ca quich'i bi', na'a yu ñi'ya laca cha' tso'o nu ngua'ni ycui' Ndyosi lo'o ngu' bi'. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee Bernabé li'. Nda yu sca cui' lo'o taju ñati jil'i Jesucristo ca bi', cha' tyucui tyiquee ngu' cua'ni ngu' cña lcaa tsa, lcaa ña'a cña nu nti' ycui' nu Xu'na na cha' cua'ni na.

²⁴ Tso'o tsa tyiquee Bernabé; cua ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya jil'i yu, lo'o jua'a tso'o tsa jlyá ti' yu jil'i Jesucristo. Bi' cha' quiña'a la ñati cua ngusñi ngu' cha' jil'i nu Xu'na na xqui'ya nu Bernabé bi' li'.

²⁵ Lo'o li' ndu'u yu bi' ndyaa yu nde quich'i Tarso, ndyaana yu jil'i Saulo. Lo'o nquiye yu jil'i, li' ngutu'u yu ñaa lo'o yu jil'i Saulo ca quich'i Antioquía chaca quiya'.

²⁶ Li' nguti'i ngu' sca yija lo'o taju ñati jil'i Jesucristo ca bi', nclu'u ngu' jil'i quiña'a ñati. Quich'i Antioquía bi' ngua su ngutu'u suu cha' nu nchcui' ngu' cha' ngu' cristiano laca ñati nu ngusñi cha' jil'i Jesucristo.

²⁷ Tyempo bi' ndyalaa tucua sna la tya'a ñati nu ngua tu'ba jil'i ycui' Ndyosi. Ndu'u ngu' quich'i Jerusalén ndyalaa ngu' quich'i Antioquía li'.

²⁸ Agabo naa tsaca ngu' bi'. Cua nda Xtyi'i ycui' Ndyosi sca cui' lo'o nu Agabo bi' cha' chcui' yu lo'o ngu'. Li' nchcui' Agabo lo'o ngu' cha' cua caá ti sca jbi'ña tlyu tsa tyucui ña'a chalyuu. Chañi cha' jua'a ngua cha' nu nda Agabo bi', pana nde loo la ngua cha' bi', nu lo'o ngua Claudio rey nu laca loo.

²⁹ Li' ngüiñi cha' ji'i ñati ji'i Jesús lo'o tya'a ngu' cha' ta ngu' msta' ji'i tya'a ti'i ti ngu', ngu' nu ndi'i quichi su cuentya Judea.

³⁰ Jua'a ngua'ni ngu' li'. Nda ngu' msta' bi' ji'i Bernabé lo'o ji'i Saulo cha' tsa lo'o ngu' ji'i, cha' ta ngu' cñi bi' ji'i ngu' cusu' ca bi'. Li' tacha ngu' cñi bi', caja xi ndaca ti ji'i tya'a ti'i ti ngu'.

12

Ndyujuii ngu' ji'i Jacobo lo'o ngusu'ba ngu' ji'i Pedro ne' chcuá

¹ Nu ngua tyempo bi', rey nu ngua naa Herodes ni, nchcube' tsa ji'i ñati ji'i Jesucristo.

² Ngulo rey bi' cña ji'i msu ji'i cha' cujuui ngu' ji'i Jacobo lo'o maxtyi. (Jacobó bi' ngua tya'a ngula Juan.)

³ Chaa tsa ti' ngu' judío cha' ndyujuii rey ji'i Jacobo, bi' cha' lo'o ji'i Pedro ntejeja' nu rey bi' li'. La cui' tsá nu ngusñi rey ji'i yu, li' ngua sca ta'a ji'i ngu' judío, ta'a nu lo'o ndacu ngu' xlyá tiji nu ná lo'o scua tiye' ndya'.

⁴ Ntejeja' ngu' ji'i Pedro, li' ndyaa lo'o ngu' ji'i, ngusu'ba ngu' ji'i ne' chcuá. Li' ndyatú jacua latya sendaru cua' ji'i, jacua tya'a sendaru ntsu'u ji'i sca latya ngu'; ndi'i ngu' bi' cua' to' ni'i chcuá su ntsu'u Pedro. Nu lo'o tye tsá ta'a pascua, li' tyu'u ti'i lcaa ngu' quichi cha' cua'ni cuayá' nu Herodes bi' ji'i Pedro, nti' ycu' rey bi';

⁵ bi' cha' ntsu'u cha' ña'asii tso'o sendaru ji'i yu lo'o ntsu'u yu ne' chcuá. Pana laja li' lye tsa nchcui' tya'a ñati ji'i Jesucristo lo'o ycu' Ndyosi cha' cua'ni lyaá Ni ji'i Pedro.

Nclyo ycu' Ndyosi ji'i Pedro ne' chcuá

⁶ Cua ngua talya li'. Chaca tsá cua culo ti Herodes ji'i Pedro cha' ca cuayá' ji'i yu slo ngu' quichi bi'. Cua ngusca' ngu' ji'i Pedro lo'o tucua tya'a carena, sca carena ntsu'u ya' sca sendaru. Lo'o jua'a ndu xa' la sendaru cua' toni'i chcuá nde liya'. Li' ngua'ya xcalá ti Pedro.

⁷ Laja lo'o laja' ti yu, hora ti ndu'u tucua sca xca' ji'i ycu' Ndyosi su nga'a yu. Tso'o tsa xee ngulane ne' ni'i chcuá li'. Nguxtyu'u xca' bi' ji'i Pedro, nchcui' xca' lo'o yu li':

—Tyatu cly nu'u —nacui xca' bi' ji'i yu.

Hora ti ndyati' carena chcuá nu ndyaa' ya' yu.

⁸ Xa' nchcui' xca' lo'o yu li':

—Xca' nu'u sii' —nacui—. Xu'ba nu'u caña quiya'.

Ngua'ni Pedro jua'a, lo'o li' nchcui' xca' lo'o yu chaca quiya':

—Quixii nu'u te' quicha' hichu'. Ya'a cly tyu'u lca'a nu'u jna' —nacui xca' bi' ji'i.

⁹ Li' ndu'u lca'a Pedro ji'i xca' bi', pana ná ngua tii yu cha' chañi cha' ndyalaa xca' ji'i ycu' Ndyosi slo yu; ngua ti' yu cha' laja xcalá ti yu ngua cha' bi'.

¹⁰ Nteje tacui ngu' slo sendaru nu nga'a cua' ne' ni'i chcuá, lo'o jua'a nteje tacui ngu' slo xi xa' la sendaru nu nga'a cua'. Li' ndyalaa ngu' ca toni'i chcuá tlyu, xcui' chcuá laca toni'i bi'. Lo'o li' ndyaa toni'i bi' ycu' ti; jua'a ngua ngutu'u ngu' to' calle, ndyaa ngu' ndyalaa ngu' nde sca jyaca calle bi'. Lo'o li' ndu'u nu xca' bi' ndyaa, chaca tya Pedro ndyanu calle bi'.

¹¹ Li' nda Pedro cuentya:

—Juani nchca cuayá' ti' na' cha' cua ngulo ycu' nu Xu'na na' cña ji'i xca' bi' ji'i Ni, cha' nu ñaa ngulo jna' ni'i chcuá jua —nacui yu—. Ngua ti' Herodes xcube' jna', cha' xña'a tsa ntsu'u tyiquee ngu' judío tya'a na' ña'a ngu' jna'; pana ná ngua ji'i cua'ni cña cuxi bi'.

¹² Ngulacua tsa ti' Pedro su ndu ycu' ti yu. Nu lo'o ngua cuayá' ti' yu, li' ndyaa yu ca slo María xtya'a Juan Marcos. Ca ni'i bi' ndyu'u ti'i tyu'u tya'a ñati ji'i Jesús, nchcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi.

¹³ Ngujui' ya' yu toni'i, lo'o li' sca nu cuna'a cuañi' nu naa Rode, bi' nu ndyaa na'a toni'i. Ña'a ndu ti nu cuna'a bi' toni'i nde ni'i ti.

¹⁴ Hora ti ndyuloo nu cuna'a bi' xtyi' Pedro lo'o nchcui' yu. Chaa tsa ti' cho' li'. Ngusna cho' ndyaa chcu' lo'o tya'a ndi'i cho' ni'i bi', pana ña'a ti tya ndu ycu' Pedro nde liya' cha' bilya saala ngu' toni'i.

¹⁵ —Cua ngua tonto hiqye nu'u —nacui ngu' ji'i Rode li'.

Pana lye la nchcui' nu cuna'a bi' lo'o ngu' li', cha' chañi cha' Pedro laca nu ndu toni'i bi' nde liya'.

—Si'i —nacui ngu' li'—. ¿Ha si'i nu xca ji'i ycu' Ndyosi nu ña'asi' ji'i Pedro laca bi'? —nacui ngu' ji'i.

¹⁶ Ña'a ti tya ndu Pedro nde liya' ntyiji' ya' yu toni'i. Li' ndyaa ngu' cha' saala ngu' toni'i. Lo'o na'a ngu' ji'i Pedro ndu, li' ndube tsa ti' ngu' cha' cua ndyalaa ycu' yu.

¹⁷ Ngua'ni ya' yu ji'i ngu' li', cha' ca ti' ti ngu'. Ndacha' yu ji'i ngu' ñi'ya ngua lo'o ngua'ni ycu' Ndyosi nu Xu'na na cha' tso'o cha' ngulo Ni ji'i yu ne' chcu'a.

—Chcui' ma lo'o Jacobo lo'o lcaa ngu' tya'a ndya'a na —nacui Pedro ji'i ngu'—, ta ma cha' lo'o ngu' ñi'ya nu ngua'ni ycu' Ni lo'o na' lo'o ngulo Ni 'na ne' chcu'a.

Ndu'u yu ni'i ndyaa yu xa' se'i li'.

¹⁸ Nu lo'o nguxee chaca tsa quiña'a tsa ngulacua ti' sendaru bi', cha' nga'aa ngua cuayá' ti' ngu' macala ndyaa Pedro.

¹⁹ Li' ngulo rey Herodes cña ji'i sendaru cha' tsa ngu' tsaana ngu' ji'i yu. Ndyaa ngu' li', pana nga'aa nquiye yu ji'i sendaru bi'. Li' nchcuane Herodes ji'i sendaru nu nga'a cua ji'i Pedro ni'i chcu'a, pana nga'a ndyiji ñi'ya nu xacui sendaru cha' ji'i rey, cha' ná jlo ti' ngu' ñi'ya ngua ji'i Pedro; bi' cha' ngulo Herodes cña ji'i xa' sendaru cha' cujuu' ngu' ji'i lcaa sendaru nu ngua'a cua ji'i nu Pedro bi'. Li' ndu'u rey bi' loyuu su cuentya Judea, ndyaa ca quichi Cesarea, cha' ca bi' tyi'i xi ngua ti'.

Ngujui Herodes

²⁰ Lo'o li' ngua ñasi' tsa nu Herodes bi' ji'i ngu' quichi Tiro, lo'o jua'a ji'i ngu' quichi Sidón. Nu ngua tya clyo la cua nda rey Herodes na cacu ngu' quichi bi', lo'o li' nga'aa nda rey na cacu ngu', cha' ñasi' tsa ti' rey ña'a ji'i ngu'. Stu'ba ti' ntsu'u tyiquee lcaa ngu' quichi bi' lo'o tya'a ngu', cha' tsa ngu' slo rey cha' chcui' ngu' lo'o. Li' tso'o tsa nchcui' ngu' quichi lo'o nu cusu' Blasto nu laca cña ji'i rey bi'; bi' cha' tso'o nchcui' nu Blasto bi' lo'o rey cuentya ji'i ngu' quichi bi', cha' tyaala' cha' ji'i rey lo'o ngu' bi'.

²¹ Li' ngusta Herodes sca tsa cha' tyu'u ti'i ngu' sca se'i ti. Ndyacu' Herodes lcaa late' tso'o nu ntsu'u ji'i cha' laca rey, ndyaa ntucua lo yaca xlya tso'o su ntyucua ycu' rey, cha' ta sca cui' lo'o ngu' nu lo'o ndyuu

ti'i ngu' slo. Li' nguxana rey nda cui' lo'o ngu' bi'.

²² Cui' tsa ngu' ya lo'o ngu' ji'i rey li':

—Ndyosi laca nu'u —nacui ngu' ji'i rey—. Si'i sca ñati chalyuu ti laca nu'u nu nchcui' lo'o cuare juani.

²³ Hora ti ndyalaa sca xca ji'i ycu' Ndyosi slo rey cha' ta sca quicha tlyu ji'i nu Herodes bi', ndyati conu' ne' rey bi' li'. Ti' tsa ne' rey li', cha' ndyacu conu' bi' ne'. Ngujui rey li', cha' cua nda chacuayá' ji'i ngu' cha' ngua'ni tlyu ngu' ji'i rey ñi'ya nu ndu'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi; masi sca ñati chalyuu ti ngua rey bi', pana nda chacuayá' cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i.

²⁴ Li' quiña'a tsa ñati ndyuna cha' ji'i ycu' nu Xu'na na, ndyatu la ngu' nu ngusni cha' ji'i Jesucristo li'.

²⁵ Nu lo'o cua ndye cña ji'i Bernabé lo'o Saulo ca quichi Jerusalén, li' ngxuyuu ngu' ñaa ngu' nde quichi Antioquia chaca quia'. Ñaa lo'o ngu' ji'i Juan, la cui' nu naa Juan Marcos.

13

Nguxana Bernabé lo'o Saulo ngua'ni ngu' cña ji'i ycu' Ndyosi

¹ Nu taju ñati ji'i Jesucristo ca quichi Antioquia bi' ni, laja ngu' bi' ntsu'u xi ngu' nu laca tu'ba ji'i ycu' Ndyosi. La cui' jua'a laja ngu' bi' tya ntsu'u la xa' tya'a ngu' nu tso'o tsa nclyu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i tya'a ngu'; ngu' nu nclyu'u ji'i tya'a ngu' ngua Bernabé, lo'o Simón nu ngata, lo'o Lucio Cirene, lo'o Saulo, lo'o Manaén. (Nu Manaén bi' ngua tya'a miña'a Herodes nu laca gobernador ji'i loyuu su cuentya Galilea.)

² Ngua sca tsa nu lo'o tyucui tsa ná ndyacu ngu' taju bi', xqui'ya cha' ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na. Li' nchcui' Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi':

—Ta ma chacuayá' ji'i Bernabé lo'o jua'a ji'i Saulo, cha' tsa ngu' xa' quichi cha' cua'ni ngu' cña nu ta na' ji'i ngu' cha' cua'ni ngu' —nacui ycu' Ndyosi ji'i ngu'.

³ Tyuu hora ná ndyacu ngu' li', cha' tsa cu' ti nchcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi. Li' ngusta ya' lcaa tya'a ñati ji'i Jesucristo bi' hique Bernabé, lo'o jua'a hique Saulo, cha'

tso'o ti tsaá ngu' ca su cua'ni ngu' cña cuentya ji'i ycuí' Ndyosi.

Nda ngu' cha' ji'i ycuí' Ndyosi ca loyuu su cuentya Chipre

⁴ Li' ndyaa Bernabé lo'o Saulo ca quichi Seleucia cha' tyatí ngu' ne' yaca ni'i, cha' tsaá ngu' chaca tsu' tyujo'o ca loyuu su naa Chipre. Ca bi' cua'ni ngu' cña nu ngulo Xtyi'i ycuí' Ndyosi ji'i ngu'.

⁵ Li' ndyaa ngu' ne' yaca ni'i ca quichi Salamina. Lo'o ndyalaa ngu' chaca tsu' bi', li' ndyatí ngu' ndyaa ngu' ne' laa ji'i ngu' judío quichi bi', cha' culu'u ngu' cha' ji'i ycuí' Ndyosi ji'i ñatí nu ndi'i ne' laa bi'. Tyempo bi' tya ndya'a Juan lo'o ngu' cha' xtyucua ji'i ngu'.

⁶ Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' tyuu tya'a quichi nde Chipre bi', ndyaa ngu' ndyalaa ngu' ca quichi Pafos li'. Quichi bi' ndyacua tya'a ngu' lo'o sca nu qui'yu nu cucha'a tsa nu naa Barjesús. Ngu' judío laca nu qui'yu bi', lo'o jua'a nacuí yu cha' laca yu tu'ba ji'i ycuí' Ndyosi; pana si'i cha' liñi nda yu.

⁷ Ndi'i nu cucha'a bi' slo gobernador nu naa Sergio Paulo. Ngua tsa nu gobernador bi', lo'o jua'a nti' tsa cuna cha' ji'i ycuí' Ndyosi; bi' cha' nguane gobernador ji'i Bernabé lo'o ji'i Saulo cha' caá ngu' ca slo, cha' culu'u ngu' cha' bi' ji'i.

⁸ Pana ná ndiya ti' nu cucha'a bi' nu lo'o ndyuna gobernador cha' ji'i ycuí' Ndyosi. (Elimas naa nu cucha'a bi' cha'cña ji'i ngu' quichi Pafos bi'.) Lye tsa nxuu tya'a yu lo'o Saulo lo'o Bernabé, cha' cua nti' yu cua'a yu ji'i gobernador cha' nga'aa xñi nu cusu' bi' cha' ji'i ycuí' Ndyosi nu nchcui' ngu' lo'o.

⁹ Li' na'a tsa Pablo ji'i nu cucha'a bi'. (Nu juani naa Pablo nu ngua naa Saulo clyo.) Xtyi'i ycuí' Ndyosi laca nu nda juersa ji'i nu Pablo bi',

¹⁰ bi' cha' nchcui' lo'o nu cucha'a bi':

—Lye tsa ñilo'o nu'u ji'i ngu' —nacuí Pablo ji'i nu cucha'a bi'—. Liye' tsa ti' nu'u ña'a nu'u ji'i ya, cha' msu ji'i nu xña'a laca nu'u —nacuí—. Ndaca'a tsa nu'u ji'i ngu' cha' ná cua'ni ngu' sca cha' tso'o ti; bi' cha' juani culo na' cña jinu'u cha' nga'aa cua'a nu'u ji'i ngu' nu nti' xñi cha' ji'i ycuí' Ndyosi nu Xu'na ya.

¹¹ Xcube' nu Xu'na ya jinu'u juani, cha' nga'aa caja ñi'ya ña'a nu'u xee cua; tyuu tsa tyanu cuityi' ti nu'u li'.

Hora ti ngua cuityi' yu cucha'a bi' li', nga'aa ngua ña'a yu tsiya' ti. Li' ncl yana yu ji'i sca ñatí nu xñi ya' yu cha' tsaá lo'o ji'i yu nde liya'.

¹² Lo'o na'a gobernador cha' ngua cuityi' nu cucha'a bi', li' hora ti ngusñi nu cusu' bi' cha' ji'i Jesucristo. Jua'a ndube tsa ti' nu cusu' bi' ji'i cha' nu ngulu'u ngu' ji'i cuentya ji'i ycuí' nu Xu'na na.

Ndyaa Pablo lo'o Bernabé ca quichi Antioquía Pisidia

¹³ Lo'o li' ndu'u Pablo lo'o tya'a ndya'a yu, ndu'u ngu' quichi Pafos ndyaa ngu'. Ndyatí ngu' ne' yaca ni'i ndyaa ngu' chaca tsu' tyujo'o, ndyalaa ngu' ca quichi Perge ca loyuu su cuentya Panfilia li'. Nga'aa ndya'a Juan lo'o ngu' li', na cua ndyaa yu quichi tyi yu.

¹⁴ Ndu'u ngu' quichi Perge ndyaa ngu' chaca quichi Antioquía ca loyuu su cuentya Pisidia. Nu ngua tsa ta'a nu ndi'i cña' ngu', li' ndyatí Pablo lo'o Bernabé ndyaa ngu' ne' laa ji'i ngu' judío. Ca bi' ndyaa tucua ngu' xi.

¹⁵ Li' nchcui' sca nu cusu' lo quityi ji'i ycuí' Ndyosi cha' cuna lcaa ñatí nu ndi'i ne' laa bi'; nchcui' lo quityi nu nscua cña nu ngulo Ni ji'i ngu', li' nchcui' nu cusu' bi' sca cha' nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycuí' Ndyosi nu ngua sa'ni. Lo'o li' nchcuane nu cusu' nu laca loo ne' laa bi' ji'i Pablo lo'o Bernabé:

—¿Ha ntsu'u sca cui' ji'i ma cha' ta ma lo'o ya juani? —nacuí ji'i ngu'.

¹⁶ Li' ndyatú Pablo ngua'ni ya' yu ji'i ngu' cha' cua'a jyaca ngu' ji'i yu. Nchcui' Pablo lo'o ngu' li':

—Tyu'u cha' clyu ti' ji'i ma cua'a jyaca ma ji'i cha' nu chcui' na' lo'o ma juani —nacuí Pablo ji'i ngu'—. Ngu' Israel laca na, lo'o jua'a ndu'ni tlyu na ji'i ycuí' Ndyosi.

¹⁷ La cui' ycuí' Ndyosi nu ndu'ni tlyu na ji'i, la cui' Ni laca nu ngusubi ji'i jyo'o cusu' ji'na cha' tyu'u tucua quiña'a ñatí ji'i ngu' nde loo la. Tya ndi'i jyo'o cusu' ji'na ca loyuu Egipto lo'o ndyatú quiña'a tsa tya'a ngu', masi si'i quichi tyi ngu' ngua quichi

bi'. Li' tlyu tsa cña ngua'ni ycuí' Ndyosi, cha' ngulo Ni jí'í jyo'o cusu' jí'na ca loyuu Egipto bi'. Jua'a ngua cuayá' ti' xa' ñati chalyuu cha' tonu tsa cña nu ndu'ni ycuí' Ndyosi nde chalyuu.

¹⁸ Nu lo'o nguta'a ngu' loyuu btyi bi' tya tu'ba yija, ndalo tsa tyiquee ycuí' Ni jí'í jyo'o cusu' jí'na li', masi quiña'a tsa cha' cuxi ngua'ni ngu' bi'.

¹⁹ Li' ngua'ni tye Ni cha' jí'í cati tya'a nación ñati nu nguti'í loyuu su cuentya Canaán, la cui' ñati nu nguti'í loyuu bi' tya clyo la; nda Ni yuu bi' cha' caja su tyi'í jyo'o cusu' jí'na li'.

²⁰ Lo'o jua'a nda Ni ñati nu ngua loo jí'í jyo'o cusu' jí'na cuentya jí'í ycuí' Ndyosi. Li' cua ndya'a jacua siyento cla'be yija, tya lo'o ndyalaa ngu' loyuu Canaán bi', ña'a cuayá' nu ngula jyo'o Samuel nu ngua tu'ba jí'í ycuí' Ndyosi.

²¹ Li' ngüijña ngu' jí'í ycuí' Ndyosi cha' ta Ni sca rey cha' caca loo jí'í ngu', bi' cha' nda Ni jí'í jyo'o Saúl sñi' Cis jí'í ngu'; ngua yu bi' loo jí'í ngu' tu'ba yija li'. Jyo'o Saúl bi' ngua tya'a ñati jí'í ngu' Benjamín.

²² Nu lo'o ndye tu'ba yija, li' nga'aa nda Ni cña bi' jí'í yu bi', nda Ni jyo'o David cha' caca loo jí'í ngu' cña su ndu Saúl nquicha'. Cua nchcui' ycuí' Ndyosi cha' jí'í nu jyo'o David bi': “Ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jí'í David sñi' Isai”, nacui' ycuí' Ndyosi. “Cua nda na' cuentya cha' laca yu bi' sca ñati nu tyaja'a cua'ni lcaa cña nu nti' na' cha' cua'ni yu.”

²³ Cua sa'ni nda ycuí' Ndyosi cha' lo'o na cha' nde loo la cala sca ñati tya'a jí'í jyo'o David bi', nu cua'ni lyaá jí'í lcaa na nu laca na ngu' Israel; yu bi' laca Jesús.

²⁴ Nu lo'o bilya xana Jesús culu'u cha' jí'í ngu' tya'a quichi tyi na, nda jyo'o Juan cha' lo'o ngu' tya'a na, cha' ca tyuju'u ti' ngu' tya'a na jí'í qui'ya nu ntsu'u jí'í ngu' lo'o ycuí' Ndyosi. Lo'o li' ntyucuatya jyo'o Juan bi' jí'í ngu' nu ngusñi cha' bi'.

²⁵ Nu lo'o cua tye ti cña jí'í jyo'o Juan bi', li' nchcui' yu lo'o ngu' tya'a quichi tyi na ndi'ya: “Xa' ñati ntajatya ma jí'í”, nacui' Juan jí'í ngu'; “si'í na' laca”, nacui' yu. “Ca nde loo la caa sca ñati nu tlyu la chacuayá' ntsu'u jí'í. Lo'o na', cua'ni tlyu na' jí'í ñati

bi'; tso'o tsa caca tyiquee na' masi cña nu ntsu'u qui'ya ñati bi' sati' na' juata ti.” Jua'a nchcui' jyo'o Juan cuentya jí'í Jesús.

²⁶ 'Lcaa na nu laca na la cui' tya'a ñati jí'í jyo'o Abraham, lo'o jua'a lcaa ma nu ndaquiya' ma jí'í ycuí' Ndyosi, cuentya jí'í lcaa na laca cha' tso'o nu nda Ni lo'o na, cha' tso'o nu nchcui' ñi'ya ndu'ni lyaá Ni jí'í ñati chalyuu.

²⁷ Ná ngua cuayá' ti' ngu' quichi Jerusalén tilaca laca Jesús, lo'o jua'a ná ngua cuayá' ti' ngu' nu laca loo jí'í quichi bi' tilaca laca yu. Ná nda ngu' cuentya ñi'ya ndyu'u cha' nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba jí'í ycuí' Ndyosi sa'ni; masi ndyuna ngu' lo'o ndya'a nchcui' ngu' lo' quityi bi' ne' laa lcaa tsa nu ndi'í cña' ngu', ná nda ngu' cuentya si cha' jí'í ycuí' Jesús nchcui' quityi bi'. Bi' cha' cuxi tsa cña ngua'ni ngu' lo'o Jesús nu lo'o ngusta ngu' qui'ya jí'í yu. La cui' tya'a cña nu nguscua jyo'o cusu' lo' quityi cha' cua'ni ngu' lo'o yu, cua ngua'ni ngu' li'.

²⁸ Masi ná ntsu'u qui'ya jí'í Jesús tsiya' ti, ngüijña ngu' jí'í gobernador, la cui' nu Pilato bi', cha' culo cña jí'í ngu' cha' cujuui ngu' jí'í Jesús.

²⁹ Nu lo'o cua ndye ngua'ni ngu' lcaa cha' ñi'ya nchcui' lo' quityi bi' cha' caca jí'í Jesús, li' nda'ya ngu' jí'í jyo'o bi' su nga'a lo crusi, nguxatsi' ngu' jí'í jyo'o bi' li'.

³⁰ Pana ngua'ni ycuí' Ndyosi cha' ndyu'ú yu chaca qui'ya' li'.

³¹ Tyuu tsa ndu'u tucua ycuí' ca Jesús su ndi'í ngu' tya'a ndya'a yu. La cui' ngu' nu cua ñaa lo'o yu tya lo'o ndu'u ngu' nde Galilea ñaa ngu' ca quichi Jerusalén, bi' ngu' laca nu nda cha' liñi jí'í Jesús lo'o ñati juani.

³² 'Lo'o juani cua lijya ya ca nde cha' culu'u ya cha' tso'o jí'í ycuí' Ndyosi bi' jí'í cu'ma. Tya sa'ni la cua ngüiñi cha' jí'í ycuí' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' jí'na;

³³ lo'o nu juani cua ngua'ni Ni cha' bi' cuentya jí'na, nu lo'o cua ndyu'ú Jesús chaca qui'ya'. Ndi'ya nchcui' Salmo nu nchca tyucuaa cha' jí'í Jesús: “Sñi' na' laca nu'u”, nacui' ycuí' Ni jí'í Jesús. “Juani cua ngua'ni na' cha' tyu'ú nu'u chalyuu.”

³⁴ Chaca cha' nchcui' quityi cha' jí'í ycuí'

Ndyosi cha' tyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o ndyujuii ngu' ji'i, lo'o jua'a nchcui' quityi bi' cha' ná quiñu'u cuaña' Jesús ne' cuaá. “Ta na' lcaa cha' tso'o ji'i mā, la cui' ña'a cha' tso'o nu nchcui' na' lo'o David cha' caja ji'i mā”, nacui' ycu'i Ni.

³⁵ Lo'o jua'a ntsu'u chaca Salmo, chaca jii ji'i ycu'i Ndyosi, nu nchcui' ñi'ya nu nacui' Jesús ji'i ycu'i Ni: “Jlo ti' na' cha' ná ta nu'u chacuayá' quiñu'u cuaña' na', cha' na' laca Sñi' ycu'i nu'u”, nacui'.

³⁶ Ngua'ni jyo'o David cña ji'i ycu'i Ndyosi lcaa tyempo lo'o nguti'i nu cusu' bi' chalyuu. Lo'o ngujuii yu, li' nguxatsi' ngu' ji'i se'i ti lo'o xa' la jyo'o cusu' ji'na; ndye cuaña' yu ngutsu' li'.

³⁷ Pana Jesús ni, ná ngunu'u cuaña' Jesús lo'o nguatsi' yu, xqui'ya cha' ngua'ni ycu'i Ndyosi cha' ndyu'ú yu chaca quiya'.

³⁸ Bi' cha' ntsu'u cha' ca cuayá' ti' lcaa cu'mā, cha' xqui'ya Jesús cua'ni clyu ti' ycu'i Ndyosi ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua'ni mā;

³⁹ taca tyu'u laja ti mā ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i mā si xñi mā cha' ji'i Jesús. Ná ndu'ni cha' masi tso'o tsa ndaquiya' mā ji'i lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés sa'ni, ná nchca ji'i cha' bi' cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'i mā.

⁴⁰ Tso'o la si cui'ya mā cuentya cha' ná tyacua cha' cuxi ji'i mā, la cui' cha' nu nguscua jyo'o cusu' sa'ni cuentya ji'i cu'mā nu nchcui' ndi'ya:

⁴¹ Clyacua tso'o ti' mā, lcaa cu'mā nu nti' mā xtyí lo'o mā ji'i ycu'i Ndyosi;

cube xi ti' mā, tyaa mā cuaana ti li'.

Ycu'i Ndyosi laca na', nu tlyu tsa cña tonu cua'ni na' tyempo nu ndi'i mā chalyuu, nacui' Ni.

Ná caca jlya ti' mā cha' ndu'ni na' cña bi' tsiya' ti,

masi tso'o tsa culu'u ñati' ñi'ya laca cha' bi' ji'i mā.

Cua ndye nchcui' Pablo lo'o ngu' li'.

⁴² Na cua tyu'u ti ngu' ne' laa tsa ngu', lo'o li' ngüijña tsa tyuu tya'a ñati' bi' ji'i Pablo lo'o ji'i Bernabé cha' culu'u la ngu' cha' ji'i Jesús ji'i ngu' chaca quiya' ca xnu' tsa.

⁴³ Jua'a lo'o ndye ndyu'u ti'i ngu' ne' laa bi', li' ndyaa ngu' lo'o Pablo lo'o Bernabé.

Tyuu tya'a ngu' judío ndyaa ngu' lo'o ngu' bi', lo'o jua'a xa' ñati' nu ndu'ni tlyu ji'i ycu'i Ndyosi stu'ba ti lo'o nu ngu' judío bi', la cui' ti ndyaa ngu' lo'o ngu' bi' li'. Ngulu'u la ngu' bi' ji'i nu quiña'a ngu' bi' li', cha' tso'o ti tyanu cha' ji'i Jesús tyiquee ngu', cha' ca cuayá' tso'o ti' ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'i lcaa ñati' chalyuu.

⁴⁴ Nu lo'o ngua snu' tsa, li' ndyu'u ti'i lcaa tya'a ngu' quichi' ne' laa bi', cha' cuna ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi chaca quiya'.

⁴⁵ Ñasi' tsa nu ngu' judío bi' lo'o na'a ngu' ji'i nu quiña'a tsa ñati' bi'. Nchcui' suba' ngu' judío lo'o Pablo li', nacui' ngu' cha' cuiñi tsa cha' nu nclu'u yu bi'.

⁴⁶ Pana ná ndyutsii Pablo lo'o Bernabé cha' xacu'i ngu' cha' ji'i ngu' judío bi':

—Clyo ntsu'u cha' chcui' ya cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o mā nquicha', cha' ngu' judío tya'a na laca mā. Pana juani tsa ya culu'u ya cha' bi' ji'i ngu' xa' tsu', xqui'ya cha' ná ntaja'a mā cuna mā cha' nu nchcui' ya. Na cua ngüiñi cha' ji'i mā lo'o tya'a mā, cha' ná nti' mā caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i mā.

⁴⁷ Jua'a cña ngulo ycu'i nu Xu'na na ji'i ya nu nchcui' quityi cusu' bi' ndi'ya:

Ñi'ya nti' sca xee ndubi nu nclyu'u xee tyijyu',

jua'a nga'a cha' ta mā cha' jna' lo'o ngu' xa' tsu', nacui' ycu'i Ndyosi,

cha' ca cuayá' ti' lcaa ñati' chalyuu tilaca laca nu cua'ni lyaá ji'i ngu'.

⁴⁸ Ndyuna nu ngu' xa' tsu' cha' bi', lo'o li' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu'. Tso'o tsa laca cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu Xu'na na, ngulacua ti' ngu' bi'; jua'a ngusñi ngu' cha' bi'. Jlya ti' ngu' bi' cha' ji'i Jesús, lcaa ngu' nu cua ngusubi ycu'i Ndyosi ji'i; ngujui chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi' li'.

⁴⁹ Jua'a ngua, lo'o li' ndyaa ngu', ndya'a nchcui' ngu' cha' ji'i nu Xu'na na lo'o lcaa ñati' lcaa quichi' ca loyuu bi'.

⁵⁰ Hora ti nchcui' ngu' judío lo'o ngu' nu laca loo ji'i quichi', jua'a lo'o ngu' cuna'a tlyu, cha' su'ba ñasi' ji'i ngu' quichi' lo'o ña'a ngu' ji'i Pablo lo'o Bernabé. Ngua ti'í ti' ngu' ji'i ngu' bi' li', ngulo'o ngu' ji'i ngu' bi', cha' tsa Pablo lo'o Bernabé xa' se'i.

51 Lo'lo li' nu Pablo lo'lo Bernabé bi' ni, ngusalú ngu' snii yuu nu ntsu'u quiya' ngu' to' quichí. Jua'a ngua'ni ngu' cha' ta ngu' quichí bi' cuentya cha' ná tso'o cña nu ngua'ni ngu', nu lo'lo ngulo'o ngu' quichí j'i' tyucuaa ngu' bi'. Ndu'u ngu' ndyaa ngu' ca quichí Iconio li'.

52 Lo'lo nu ñati j'i' Jesucristo nu ndyanu quichí Antioquía bi' ni, chaa ti' ndyanu ngu' quichí tyi ngu' cha' cua ndyanu Xty'i ycu' Ndyosi ne' cresiya j'i' ngu'.

14

Ndi'i Pablo lo'lo Bernabé ca quichí Iconio

1 Lo'lo cua ndyalaa Pablo lo'lo Bernabé ca quichí Iconio, ndyatí ngu' ndyaa ngu' ne' laa j'i' ngu' judío tya'a ngu'. Ndejua ngulu'u ngu' cha' j'i' Jesús; bi' cha' quiña'a tsa ngu' ngusñi ngu' cha' bi', masi ngu' judío, masi xa' ñati.

2 Li' hora ti ngunasi' xa' la tya'a ngu' judío, ngu' nu ná jlyá ti' cha' bi'. Su'ba ñasi' ngu' j'i' xa' ñati nti' ngu', cñilo'o ngu' j'i' ngu' quichí nti' ngu', cha' ca ti'í ti' ngu' ña'a ngu' j'i' ngu' nu ngusñi cha' bi'.

3 Tyiquee' xi ndyanu Pablo lo'lo Bernabé quichí bi', cha' ná ndyutsi' ngu' culu'u ngu' cha' j'i' nu Xu'na na j'i' ngu' quichí bi'. Lo'lo jua'a ngua'ni Pablo lo'lo Bernabé cña tonu chacuayá' j'i' ycu' Ndyosi, bi' cha' ngua j'i' ngu' quichí ta ngu' cuentya cha' xcui' cha' liñi nlyu'u ngu' bi' j'i' ngu'.

4 Ná stu'ba cha' j'i' ngu' quichí lo'lo tya'a ngu' li'. Ntsu'u ngu' nu ndaquiya' tsa j'i' tya'a ngu' judío, lo'lo jua'a ntsu'u ngu' nu ndaquiya' j'i' cha' nu nda ngu' nu ndya'a nchcui' cha' j'i' Jesucristo bi'.

5 Li' ngüñi cha' j'i' ngu' judío bi' lo'lo xa' ñati tya'a quichí tyi ngu', lo'lo nu laca loo j'i' quichí, cha' cua'ni cuxi ngu' lo'lo Pablo lo'lo tya'a ndya'a yu; nti' ngu' cu' ngu' quee j'i' ngu' bi'.

6 Pana ngua cuayá' ti' Pablo lo'lo tya'a ndya'a yu cha' bi', ngusna ngu' ndyaa ngu' ca xa' quichí loyuu su cuentya Licaonia li', ndyalaa ngu' ca quichí Listra. Lo'lo li' ndyaa lye la ngu' ca quichí Derbe lo'lo lcaa quichí cacua ti.

7 Ngulu'u ngu' cha' bi' j'i' ngu' lcaa quichí, cha' ndu'ni lyaá Jesús j'i' ñati chalyuu.

Ngü' quee j'i' Pablo ca quichí Listra

8 Ndi'i sca nu qui'yu ca quichí Listra bi' nu ná nchca tya'a tsiya' ti, cha' quicha quiya'. Ni sca quiya' ná ngua j'i' nu qui'yu bi' tyatu, xqui'ya cha' quicha quiya' tya lo'lo ngula; xcui' na nchca'a ti nu quicha bi'.

9 Tso'o tsa ndyuna nu quicha bi' laja lo'lo nlyu'u Pablo j'i' ngu'; li' na'a yu j'i' nu quicha bi', ngua cuayá' ti' yu cha' jlyá ti' nu quicha cha' taca j'i' ycu' Ndyosi cua'ni cha' tyaca tso'o.

10 Li' nchcui' Pablo lo'lo nu quicha bi':

—Tyatu liñi nu'u juani —nacui Pablo j'i'. Hora ti ndatu nu quicha bi', ngua j'i' ndya'a li'.

11 Quiña'a ñati cua na'a ñi'ya nu ngua j'i' nu quicha bi', bi' cha' ndube tsa ti' ngu'. Li' nxi'ya lo'lo tsa ngu' j'i' tya'a ngu':

—Cua ndyalaa tucua tya'a jo'ó ca slo na juani —nacui ngu'—. Ñi'ya ña'a ñati, jua'a ña'a jo'ó re —nacui ngu' j'i' tya'a ngu' cha'cña j'i' ngu' Licaonia.

12 Nchcui' ngu' cha' jo'ó Júpiter laca Bernabé, lo'lo jo'ó Mercurio laca Pablo nacui ngu', xqui'ya cha' nda tsa Pablo cha' lo'lo ngu'.

13 Ntsu'u sca laa j'i' jo'ó Júpiter ca to' quichí bi', lo'lo jua'a ndi'i sca sti jo'ó cuentya j'i' laa bi'. Li' yala ti ndyalaa sti jo'ó bi' lo'lo toro, lo'lo jua'a ndi'i tyaaca' queé yani toro bi'. Ngua ti' lcaa ngu' bi' cujuui ngu' j'i' toro bi' li', cha' cua'ni tlyu ngu' j'i' nu tucua tya'a jo'ó nu ndyalaa ca ti slo ngu'.

14 Ñati nu ndya'a tyijyu' nchcui' cha' j'i' Jesucristo laca Pablo lo'lo Bernabé ni, bi' cha' ngua xñi' tsa ti' tyucuaa ngu' lo'lo nda ngu' cuentya ñi'ya nu ndyu'ni ngu' quichí bi'. Li' ngusaa' ycu' ca ngu' ste' ngu', cha' caca cuayá' ti' ngu' quichí cha' ná tso'o cña nu ndyu'ni ngu'. Li' ngusna Pablo lo'lo Bernabé ndyaa ngu' lcaa laja ñati quiña'a bi', cu' tsa ngusi'ya lo'lo ngu' j'i' ngu' quichí bi':

15 —Ngu' cusu' cu'ma —nacui Pablo lo'lo Bernabé j'i' ngu' quichí—. ¿Ni cha' laca ndyu'ni ma' jua'a? —nacui ngu'—. Laca ya ñati chalyuu ti, ñi'ya nu laca cu'ma; si'i

ndyosi laca ya. Cua ndyalaa ya ca nde cha' ta ya cha' lo'o mā, cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu lu'ú ca. Ná tso'o cua'ni tlyu mā ji'i xa' la jo'ó, sca ti ji'i ycu'i Ndyosi nu lu'ú nga'a cha' tyu'u tyiquee mā ji'i; bi' laca nu ngüiñá lcaa na nu ntsu'u lo yuu, lo'o lcaa na nu ntsu'u nde cua, lo'o lcaa tyujo'o, lo'o lcaa na nu ntsu'u ca bi'.

¹⁶ Cua sa'ni la ndalo tsa tyiquee ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'i lcaa ñati chalyuu, masi ngua'ni ngu' cua ña'a ca cha' cuxi nu nti' ngu' cha' cua'ni ngu'.

¹⁷ Lo'o jua'a nda Ni lcaa cha' tso'o nu ndyiji ji'na: nda Ni tyo nu nda'ya lo yuu cha' caluu tso'o si'yu nu ntyaa na, cha' tso'o caca clacua ji'na li'; ndyiji cha' bi' ji'na cha' cacu tso'o na, cha' jua'a tso'o tsa caca tyiquee na li'. Jua'a laca cha' nu nlyu'u ycu'i Ndyosi ji'na cha' caca cuayá' ti' na tilaca laca Ni.

¹⁸ Tyucuaa ngu' bi', lye tsa nhcui' ngu' lo'o ngu' quichi, pana lqui'ya tsa ngua cuayá' ti' ngu' quichi cha' ná tso'o tsiya' ti' si cujuu' ngu' toro cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i ngu' bi'.

¹⁹ Lo'o li' ndyalaa la xi ngu' judío nu xña'a tsa tyiquee, ngu' nu ndu'u quichi Antioquía bi'; lo'o xa' la tya'a ngu' nu ndu'u quichi Iconio ndyalaa ngu'. Nhcui' ngu' bi' lo'o ngu' quichi cha' su'ba ñasi' ngu' ji'i ngu' quichi bi' lo'o Pablo. Li' ngu' ngu' quichi quee ji'i Pablo cha' ngua ti' ngu' cujuu' ngu' ji'i yu bi'. Lo'o ngua ti' ngu' cha' cua ngujuu' yu, li' ngujolaqui ngu' ji'i yu ndyaa lo'o ngu' ji'i yu ca to' quichi.

²⁰ Pana ndyu'u ti'i ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo slo Pablo su ntsiya yu; li' ndaca'a yu, ndyaa yu nde quichi lo'o ngu' chaca quiya'. Ca chaca tsá ndu'u Pablo lo'o Bernabé ndyaa ngu' ca quichi Derbe.

²¹ Li' nda ngu' cha' lo'o ngu' quichi ñi'ya nu ndu'ni lyaá Jesús ji'i ñati chalyuu, bi' cha' quiña'a ngu' quichi bi' ntaja'a ngu' xñi ngu' cha' ji'i Jesús. Li' nguxtyuu Pablo lo'o Bernabé ñaa ngu' nde quichi Listra lo'o quichi Iconio lo'o quichi Antioquía bi' chaca quiya'.

²² Ca ta'a quichi su ndyaa ngu' bi', nhcui' ngu' lo'o ñati ji'i Jesucristo cha' tso'o la tyatí tyiquee ngu' lo cha' ji'i Jesús,

cha' tlyu cua'ni tyiquee ngu', cha' ná cutsii ngu' tsiya' ti.

—Cua'ni lya' ti' ngu' ji'na tu'ni —nacui Pablo lo'o Bernabé ji'i ngu'—, lo'o jua'a xcube' ngu' ji'na; pana lo'o cua nteje tacui cha' bi', li' tsaa na tyi'i na su laca ycu'i Ndyosi loo.

²³ Lo'o jua'a ngusubi Pablo lo'o Bernabé ji'i ñati cha' caca ngu' loo ji'i scaa taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i scaa quichi tyi ngu'; ngua'ni Pablo lo'o Bernabé cña bi' lcaa quichi su ndyaa ngu'. Tyuu hora ná ndyacu ngu' tyaja tsá nu lo'o nhcui' ngu' lo'o ycu'i Ndyosi cha' subi ngu' ji'i ñati nu caca loo ji'i taju tya'a ngu'. Ndiñña ngu' ji'i ycu'i nu Xu'na na cha' cua'a Ni ji'i ngu' bi', cha' ná caca cuxi ji'i ngu', cha' tso'o tsa ngusñi lcaa ñati bi' cha' ji'i ycu'i Ni.

Nguxtyuu Pablo lo'o Bernabé ndyaa ngu' ca quichi Antioquía Siria

²⁴ Ndu'u nu Pablo lo'o Bernabé bi', ndyaa ngu' li', nteje tacui ngu' loyuu su cuentya Pisidia, ndyalaa ngu' loyuu su cuentya Panfilia li',

²⁵ cha' tsaa ngu' ca quichi Perge. Ngulu'u ngu' ji'i ngu' quichi bi' ñi'ya laca cha' ji'i Jesucristo. Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' ca quichi Atalia,

²⁶ ndyatí ngu' ne' yaca ni'i ndyaa ngu' chaca tsu' tyujo'o bi' ca quichi Antioquía su nguti'i ngu' clyo. La cui' quichi bi' ndi'i ngu' nu lo'o ngusta ya' tya'a ngu' lo ngu' cuentya ji'i Jesucristo, nu lo'o cua tsaa ti ngu' tyijyu' tya clyo. Cua ndye cña su ndyaa ngu' tyijyu' juani,

²⁷ bi' cha' ndyalaa ngu' chaca quiya' quichi Antioquía bi'. Li' ndyu'u ti'i lcaa ñati ji'i Jesucristo slo ngu'; ndu' Pablo lo'o Bernabé nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu', lcaa ña'a cha' nu cua ngua'ni ycu'i Ndyosi lo'o ngu' ca su ndyaa ngu' tyijyu', cha' jua'a cua nda Ni chacuayá' cha' xñi ngu' xa' tsu' cha' ji'i Jesucristo.

²⁸ Tyiquee' ndyanu Pablo lo'o Bernabé quichi bi', stu'ba ti ndi'i ngu' lo'o tya'a ñati ji'i Jesucristo quichi bi'.

15

Ndyu'u ti'i ngu' ca quichi Jerusalén

¹ Ngua sca tsa ndyalaa xi ñati nu ndu'nde loyuu su cuentya Judea, ndyalaa ngu' quichi Antioquía bi'. Li' nguxana nclyu'u ngu' jii' ñati jii' Jesucristo cha' ná chañi cha' cua'ni lyaá ycui' Ndyosi jii' ngu', si bilya xi'yu ngu' quiji ngu' qui'yu bi', cha' culacua ngu'. Jua'a laca cña nu ngulo jyo'o Moisés jii' ngu' sa'ni cha' cua'ni ngu', nacui ngu' bi'.

² Li' nguxana Pablo lo'o Bernabé nxlyú ngu' cha' hichu' ngu' bi'. Xqui'ya cha' ná nchca caca stu'ba cha' bi' lo'o ngu' tsiya' ti, bi' cha' nu ñati jii' Jesucristo bi' ni, ngusubi ngu' jii' Pablo, lo'o jii' Bernabé, lo'o jii' xi xa' la ñati, cha' tsa ngu' nde quichi Jerusalén. Tsa ngu' slo ngu' nu ngua tsa'a jii' Jesucristo tya clyo, slo ngu' cusu' nu jii' la cui' tya'a taju ngu', cha' chcu' tube ngu' ñi'ya caca cha' bi' jii' ngu': si xi'yu ngu' quiji ngu', si ná xi'yu ngu' quiji ngu'.

³ Li' nchcu' salya' ngu' lo'o tya'a ngu', lcaa ngu' taju ñati jii' Jesucristo quichi Antioquía ngusalya' lo'o Pablo, lo'o Bernabé, lo'o tya'a ndya'a ngu'. Li' ndu' ngu' ndyaa ngu' tyucui nu tsa nde Jerusalén. Nteje tacui ngu' loyuu su cuentya Fenicia, lo'o loyuu su cuentya Samaria, nchcu' ngu' lo'o lcaa taju ñati jii' Jesucristo nu ndi' quichi tyucui su nteje tacui ngu'. Ndacha' ngu' ñi'ya nu ngua'ni ycui' Ndyosi, cha' nguxcutsa'a Ni cresiya jii' ngu' xa' tsu', cha' juani cua ngusñi ngu' xa' tsu' cha' jii' ycui' Ndyosi. Lo'o ndyuna ngu' quichi bi' cha' bi', tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' li', cha' lo'o ñati xa' tsu' ngusñi ngu' cha' jii' Jesucristo; nga'aa si' i ngu' judío ti nu ngusñi cha' bi'.

⁴ Ndyalaa Pablo lo'o Bernabé lo'o tya'a ndya'a ngu' ca quichi Jerusalén li'. Tso'o nchcu' ñati jii' Jesucristo bi' lo'o ngu' li'; jua'a ndi' ngu' nu ngua tsa'a jii' Jesús tya clyo, ndi' ngu' nu laca loo jii' taju ñati quichi bi'. Lo'o li' nguxana Pablo lo'o Bernabé ndacha' ngu' jii' ngu' bi' ñi'ya nu ngua'ni ycui' Ndyosi lo'o ñati xa' tsu' ca su ndyaa ngu'.

⁵ Pana lo'o xi ngu' fariseo nu ngusñi cha' jii' Jesucristo nga'a lo'o ngu' bi'. Li' ndatu ngu' fariseo bi' cha' chcu' ngu':

—Nga'a cha' xi'yu ngu' quiji nu qui'yu ngu' xa' tsu' nu ngusñi cha' jii' Jesús, cha' culacua ngu' —nacui ngu' fariseo bi'—.

Ntsu'u cha' taquiya' ngu' bi' lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés sa'ni —nacui ngu'.

⁶ Li' ndyu'u ti' lcaa ngu' nu ngua tsa'a jii' Jesucristo tya clyo lo'o lcaa ngu' nu laca loo jii' taju ñati bi'; nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu', si tso'o cha' culacua ngu' jua'a, si ná tso'o laca cha' culacua ngu'.

⁷ Lye tsa nchcu' tube ngu' cha' bi', lo'o li' ndatu Pedro nchcu' lo'o ngu':

—Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jii' Jesucristo —nacui Pedro—. Jlo ti' ma tilaca laca na'. Clyo ngusubi ycui' Ndyosi jna' nu lo'o tya nguti' na' lo'o cu'ma, cha' tsa'a culu'u na' jii' ngu' xa' tsu' ñi'ya ndu'ni lyaá Jesús jii' ñati chalyuu. Lo'o jua'a ngusñi ngu' bi' cha' jii' Jesús li'.

⁸ Cua na'a ycui' Ndyosi lcaa ña'a nu ntsu'u tyiquee ngu' bi', lo'o li' nda Ni Xtyi' ycui' Ni cha' tyanu ne' cresiya jii' ngu' bi', masi ngu' xa' tsu' laca ngu'. Ñi'ya nu ngua'ni ycui' Ndyosi lo'o na, la cui' jua'a ngua'ni Ni lo'o ngu' xa' tsu' bi';

⁹ stu'ba ngua'ni Ni, masi lo'o na, masi lo'o ngu' xa' tsu' bi'. Nu lo'o ngusñi ngu' cha' jii' Ni, li' ngua'ni lubii Ni cresiya jii' ngu' bi'.

¹⁰ Lo'o nu juani, ná ndiya ti' ma cña nu ngua'ni ycui' Ni lo'o ngu' bi'; nti' ma cha' cua'ni ngu' bi' lcaa cña ñi'ya nu nguxtyanu jyo'o Moisés jii'na. Pana tucui tsa cña bi', ná ngua jii'na tsiya' ti cua'ni na lcaa cña bi'; ni lcaa jyo'o cusu' jii'na, ná ngua jii' ngu' cua'ni ngu' cña tucui bi'.

¹¹ Ná tso'o cha' chcu' ma jua'a. Cua ngusñi na cha' jii' Ni, cha' ngua'ni lyaá ycui' Jesús jii'na jii' qui'ya nu ntsu'u jii'na, xqui'ya cha' tso'o ti nti' Ni ña'a Ni jii'na; la cui' jua'a ngua'ni Ni lo'o ngu' xa' tsu' nu ngusñi cha' jii' Ni.

¹² Cuaana ti ndi' lcaa ngu' li'. Tso'o ti ndyuna ngu' lo'o nda Bernabé lo'o Pablo cha' lo'o ngu', lcaa ña'a cha' tlyu nu ngua'ni ycui' Ndyosi ca su nguta'a ngu' slo ñati xa' tsu'.

¹³ Lo'o ndye nda Bernabé lo'o Pablo cha' lo'o ngu', li' nchcu' Jacobo lo'o lcaa ngu' bi':

—Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jii' Jesucristo —nacui Jacobo jii' ngu'—, cua'a jyaca ma xi'na.

¹⁴ Cua nchcu' Simón Pedro lo'o na ñi'ya nu ngua'ni ycui' Ndyosi tya clyo, nu lo'o

nguxana ndyuna ngu' xa' tsu' cha' ji'i Ni. Li' nguxana Ni ngusubi Ni ji'i tyuu tya'a ñati bi', cha' lo'o ngu' bi' caca ngu' ñati ji'i ycu'i Ndyosi.

¹⁵ Cua sa'ni nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi la cui' tya'a cha', nu lo'o nchcui' quityi ji'i ycu'i Ndyosi ndi'ya:

¹⁶ Tya'a na' chaca quiya', nacui ycu'i Ni.

Ñi'ya laca sca ni'i ngunu'u, jua'a nti' cu'ma, cha' cua ngujlyaa ti' ma jna', nacui Ni.

Pana ñi'ya lo'o ndu'ni tiji ngu' sca ni'i nu cua ngunu'u bi', la cui' jua'a xa' cua'ni na' cha' taquiya' ma jna'.

Li' taca taquiya' ma jna' ñi'ya ndaquiya' jyo'o cusu' ji'i ma jna', nu lo'o tya lu'ú jyo'o cusu' David.

¹⁷ Na' laca nu Xu'na nu laca loo.

Jua'a cua'ni na' lo'o ma, cha' clyana cua ña'a ca ngu' xa' tsu' jna';

na cua ngusubi na' ji'i ñati bi' sa'ni, cha' caca ngu' ñati jna'.

¹⁸ Jua'a nacui ycu'i Ndyosi lo'o nda Ni cha' lo'o jyo'o cusu' nu ngua sa'ni, cha' cua jlo ti' Ni lcaa ña'a cña nu cua'ni Ni nde loo la.

¹⁹ Bi' cha' nti' na' cha' ná tso'o si tatsaa na ji'i ngu' xa' tsu' nu ngusñi cha' ji'i Jesús cha' taquiya' ngu' lcaa cha' cusu' ji'i ngu' judío tya'a na juani, nu lo'o nguxana ca ti cha' nchcutsa'a Ni cresiya ji'i ngu' cha' caca ngu' ñati ji'i ycu'i Ni —nacui Jacobo—.

²⁰ Tsa bi' ti cha' cua'ni na, nti' na'; scua na xi cha' tso'o cha' tsa slo ngu' bi' nu nacui ndi'ya: Ná tso'o si cacu ngu' msta ji'i jo'ó, xqui'ya cha' cua'ni ñu'u msta bi' ji'i cresiya ji'na si cacu na ji'i; lo'o jua'a ná tso'o tsiya' ti tyu'u cha' ji'i ngu' lo'o clyo'o xa' ñati; ná tso'o cacu ngu' na'ni nu ná ndye ndyalú tañi ji'i ni', nu lo'o cua ndyujuii ngu' ji'i; ni ná tso'o cacu ngu' tañi.

²¹ Pana cuentya ji'i cha' nu nguscua jyo'o Moisés nu ngua sa'ni, tsa lo cua ti cha' scua na cha' tsa slo ngu' xa' tsu', cha' jua'a ntsu'u quityi nu nguscua jyo'o bi' ne' laa ji'i ngu' judío lcaa quichi. Ndyaa ngu' ne' laa tsa nu ndi'i cña' ngu', lcaa semana ña'a ngu' lo quityi bi'.

Nga'aa nchcui' la Jacobo bi' li'.

²² Ngua stu'ba cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' li', lcaa ñati ji'i Jesucristo nde Jerusalén, lo'o

ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo, lo'o ngu' nu laca loo ji'i taju ngu'. Li' ngua ti' ngu' cha' subi ngu' xi xa' la tya'a ngu' cha' tsa ngu' lo'o Pablo lo'o Bernabé ca quichi Antioquía; ngusubi ngu' ji'i Judas nu laca xtañi Barsabás, lo'o ji'i Silas, ñati nu ndaquiya' tsa ngu' bi' ji'i.

²³ Ndyaa lo'o ngu' ji'i quityi nu nguscua ngu' Jerusalén bi'.

“Xlyo ni'i ji'i lcaa ma”, nacui quityi bi', “lcaa cu'ma nu laca ma ñati ji'i Jesucristo tya'a na, masi ngu' xa' tsu' laca ma, masi ndi'i ma ca quichi Antioquía, masi ndi'i ma ca quichi loyuu su cuentya Siria, masi ndi'i ma ca quichi loyuu su cuentya Cilicia. Cuare nu nguta'a ya lo'o Jesucristo tya clyo, lo'o ngu' cusu' ji'i taju tya'a na re, lo'o tyuu tya'a ñati ji'i Jesús ca nde, stu'ba ti nscua ya quityi re cha' ca ca slo ma.

²⁴ Cua ndyuna ya cha' cua ndyaa xi ngu' tya'a ya ca slo cu'ma, lo'o jua'a cua ngulu'u ngu' ji'i ma cha' ntsu'u cha' xi'yu ma quiji ngu' qui'yu tya'a ma; nacui ngu' bi' cha' ntsu'u cha' cua'ni ma lcaa cña nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi nu ngua sa'ni. Pana ná ngulo ya cña ji'i ngu' bi', cha' tsa ngu' slo cu'ma; jlo ti' ya cha' xñi'i xi ti' ma ndi'i ma nu lo'o ná nchca cuayá' ti' ma si cha' liñi laca cha' bi'.

²⁵ Bi' cha' juani cua ngua stu'ba cha' ji'i ya lo'o tya'a cuare, ngusubi ya tucua tya'a ngu' tya'a ya, la cui' ñati ji'i Jesucristo tya'a na laca ngu'; tsa ngu' slo ma lo'o Bernabé lo'o Pablo tya'a na. Ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i nu ngu' tya'a na bi',

²⁶ masi ntsu'u tyuu tya'a ñati nu ngua ti' cujuui ngu' ji'i tya'a na bi' xqui'ya cña nu ngulo Jesucristo nu Xu'na na ji'i ngu' tya'a na bi'.

²⁷ Judas lo'o Silas laca ngu' nu cua ngulo ya cña ji'i cha' tsa ngu' slo ma, cha' ta ngu' cha' liñi lo'o ma.

²⁸ Nguxtyucua Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'i cuare lo'o nchcui' ya lo'o tya'a ya, bi' cha' ndi'ya ti chcui' ya lo'o ma juani, cha' ná tso'o si culo ya xa' la cña tucui ji'i ma:

²⁹ Ná tso'o cacu ma cuaña' na'ni nu laca msta, nu cua nda ngu' ji'i jo'ó; ná tso'o cacu ma tañi; ná tso'o cacu ma na'ni nu ná ndye ndyalú tañi lo'o ndyujuii ngu' ji'i; la cui' ti cha' ná tso'o tsiya' ti si tyu'u cha' ji'i ma lo'o

clyo'o xa' ñati. Si taquiya' ma' jii' lcaa cha' nu nscua re, tso'o ti tyi' ma' li'. Tsa lo cua ti cha' nscua ya."

³⁰ Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' lo'o quityi bi', ndyalaa ngu' ca quichi Antioquia. Ndyu'u ti' lcaa ñati jii' Jesucristo quichi bi' lo'o nda ngu' quityi jii' ñati bi'.

³¹ Lo'o cua nchcui' ngu' bi' lo quityi, li' tso'o tsa ngua tyiquee ngu' xqui'ya cha' nu nchcui' quityi lo'o ngu'.

³² Tu'ba jii' ycu' Ndyosi ngua nu Judas lo'o Silas bi', bi' cha' ngua jii' ngu' ngulu'u ngu' xi jii' ngu' quichi bi'; li' tlyu la ngua tyiquee lcaa ñati jii' Jesucristo bi', xqui'ya cha' nu ngulu'u ngu' bi' jii' ngu'.

³³ Tyiquee' xi nguti' ngu' bi' quichi Antioquia, li' nchcui' salya' ñati jii' Jesucristo lo'o ngu'. Nti' tya'a ngu' cha' xtyucua ycu' Ndyosi jii' ngu' tyucui' su ñaa ngu' nde slo xa' la tya'a ngu'.

³⁴ Li' nacui' Silas cha' nga'aa tyaa ycu' yu, tyanu yu lo'o ngu'.

³⁵ Lo'o jua'a ndyanu Pablo lo'o Bernabé quichi Antioquia bi'; ngulu'u la ngu' jii' tya'a ngu', nda la ngu' cha' jii' ycu' nu Xu'na na lo'o tya'a ngu'. Lo'o jua'a tya ntsu'u tya tyu'u la tya'a ngu' nu ndi' ndejua nu nchcui' cha' jii' ycu' nu Xu'na na lo'o tya'a ngu'.

Ndyaa Pablo chaca quiya' cha' chcui' cha' jii' Jesucristo nde xa' quichi

³⁶ Ngua sca tsá nchcui' Pablo lo'o Bernabé:

—Tyaa na —nacui—, tsa na chaca quiya' slo ñati nu tya'a ntsu'u cha' jii' na lo'o Jesucristo, ngu' nu ndi' tyijyu' —nacui Pablo jii' Bernabé—. Xa' tsa na lcaa quichi su ngulu'u na cha' jii' Jesucristo tsubi', tsa na'a na si tso'o ti ndi' tya'a na bi'.

³⁷ Ngua ti' Bernabé cha' lo'o Juan tsa Juan lo'o ngu', la cui' nu Juan Marcos bi'.

³⁸ Pana ná nti' Pablo tsa lo'o jii' Juan, cha' lo'o ngulaa ngu' nde loyuu su cuentya Panfilia tya clyo, ndu'u Juan ndyaa li', cha' nga'aa ndalo Juan cha' cua'ni cña bi'.

³⁹ Ná stu'ba ntsu'u tyiquee Pablo lo'o Bernabé li', nga'aa ndya'a ngu' stu'ba ti; bi' cha' ndyaa Bernabé ndyatí ne' yaca ni' cha' tsa ca loyuu Chipre chaca quiya'; lo'o nu Marcos bi' ndyaa lo'o Bernabé li'.

⁴⁰ Li' ngusubi Pablo jii' Silas cha' tsa lo'o. Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li', nu lo'o cua nchcui' tya'a ngu' lo'o ycu' Ndyosi nu Xu'na na cha' xtyucua Ni jii' ngu' tyucui'.

⁴¹ Ndyaa ngu' ca loyuu su cuentya Siria, li' ndyaa la ngu' ca loyuu su cuentya Cilicia; nchcui' ngu' lo'o tya'a ñati jii' Jesucristo nu ndyuu ti' tsa tlyu ti ca bi', cha' tlyu cua'ni tyiquee ngu', cha' tyatí tachaa la cha' jii' Jesús tyiquee ngu'.

16

Ndyaa Timoteo lo'o Pablo lo'o Silas

¹ Ndyalaa Pablo lo'o Silas ca quichi Derbe, li' ndyalaa ngu' ca quichi Listra. Quichi bi' ndyacua tya'a ngu' lo'o sca yu cuañi' tya'a ngusñi ngu' cha' jii' Jesucristo nu naa Timoteo. Xtya'a yu laca sca nu cuna'a judío nu ntsu'u cha' jii' lo'o Jesucristo, pana ngu' griego ngua sti yu.

² Nu ñati jii' Jesús ca quichi Listra bi', tso'o tsa nchcui' ngu' cha' jii' nu Timoteo bi', lo'o jua'a tso'o nchcui' ngu' jii' yu bi' ca quichi Iconia.

³ Ngua ti' Pablo cha' tsa Timoteo lo'o ngu' li', bi' cha' ngusi'yu Pablo quiji Timoteo cha' culacua yu. Ná ca ñasi' ngu' judío lcaa quichi su tya'a yu lo'o ngu' li', masi jlo ti' lcaa ngu' cha' ngu' griego ngua sti yu.

⁴ Nchcui' ngu' lo'o tya'a ñati jii' Jesús lcaa quichi su ndya'a ngu', cha' ca cuayá' ti' ngu' bi' lcaa ña'a cha' nu nguscua ngu' Jerusalén lo quityi bi'; nguscua ngu' nu ngua tsa'a jii' Jesús tya clyo lo'o ngu' cusu' quityi bi', cha' ca cuayá' ti' ngu' xa' tsu' lcaa ña'a cña nu ntsu'u cha' cua'ni ngu' nu laca ñati jii' Jesucristo.

⁵ Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', li' cua ngua tlyu la tyiquee ngu' cha' jii' Jesucristo; nga'aa ndyutsii ngu' li'. Lo'o jua'a ngua cha' lcaa tsá ndyatú la ñati nu ntsu'u cha' jii' lo'o Jesucristo.

Nchcui' sca ngu' Macedonia lo'o Pablo laja xcalá yu

⁶ Lo'o li' ná nda Xtyi' ycu' Ndyosi chacuayá' jii' ngu' cha' culu'u ngu' cha' jii' Jesucristo ca quichi nde loyuu su cuentya Asia, bi' cha' nteje tacui ngu' loyuu su cuentya Frigia, lo'o jua'a loyuu su cuentya Galacia,

⁷ ndyalaa ngu' tyucuii nu tsa ca loyuu su cuentya Misia li'. Ngulacua ti' ngu' cha' tya tsa la ngu' ca loyuu su cuentya Bitinia, pana ná nda Xtyi'i ycu' Jesús chacuayá' cha' tsa ngu' cajua;

⁸ bi' cha' nteje tacui ngu' loyuu su cuentya Misia ndyaa lye la ngu', ndyalaa ngu' quichi Troas ca to' tyujo'o li'.

⁹ Ngua sca talya laja lo'o ndi'i Pablo quichi bi', li' nchcui' xcalá yu. Cua na'a Pablo sca ngu' Macedonia nu ndacha' ji'i yu: "Tyeje tacui ma' chaca tsu' tyujo'o, caa ma' xa' tsu' ca nde Macedonia, loyuu quichi tyi na'", nacui nu qui'yu bi', "cha' xtyucua ma' ji'i cua", nacui ji'i Pablo laja xcalá.

¹⁰ Lo'o li' ngusni ya tyucuii cha' tsa ya chaca tsu' tyujo'o bi' ca loyuu Macedonia, xqui'ya cha' nchcui' xcalá Pablo. (Lo'o na' ndya'a na' lo'o ngu'. Lucas naa na', na' nu nscua' quityi re.) Jlo ti' ya cha' ycu' Ndyosi laca nu ngulo cña ji'i ya cha' tsa ya ndejua, cha' ta ya cha' ji'i Jesucristo lo'o ñati nu ndi'i ndejua.

Ndi'i Pablo lo'o Silas ca quichi Filipos

¹¹ Hora ti ndyaa ya ndyatí ya ne' yaca ni'i cha' tsa ya chaca tsu', ndu'u ya ndyaa ya li'. Cuati na'a ya ca su naa Samotracia, sca loyuu piti ti cla'be tyujo'o laca bi'. Ca chaca tsá ndyalaa ya chaca tsu' tyujo'o bi', ca quichi Neápolis.

¹² Ca bi' ngusni ya tyucuii ndyaa ya nde quichi Filipos, quichi nu laca loo ji'i laca quichi loyuu su cuentya Macedonia laca quichi Filipos bi'. (Lo'o nguxana ti quichi bi', ngüiñá ngu' romano ji'i.) Lo'o li' ndyanu ya tyuu tsá quichi bi'.

¹³ Lo'o nu ngua tsá nu ndi'i cña' ngu' judío, li' ndu'u ya quichi ndyaa ya ca to' sta'a su ndyu'u ti'i ngu' judío cha' chcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi tsá bi'; ngulu'u ya xi ji'i ngu' cuna'a nu ndyu'u ti'i ndacua ti.

¹⁴ Lidia naa sca nu cuna'a bi'; ngu' Tiatura laca, lo'o cña ji'i laca cha' ndujui' late' nde quichi Filipos bi', sca lo late' nu cuaa ña'a, nu tso'o xi ña'a. Ndu'ni tlyu ma' cusu' bi' ji'i ycu' Ndyosi, cha' tso'o ndyuna ma' cha' ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na; jua'a nguxtyucua Ni ji'i ma' cha' cui'ya tso'o cuentya ñi'ya nu ndyu'u cha' nu ngulu'u Pablo ji'i ngu'.

¹⁵ Li' ntyucuatya ngu' ji'i Lidia lo'o ji'i laca tya'a ngu' nu ndi'i slo.

—Si chañi cha' nclyacua ti' ma' cha' laca na' ñati ji'i Jesucristo —nacui nu cuna'a bi' ji'i ya—, tyaa ma' to' tyi na', tyanu ma' xi slo cua lacua.

Tyuu quiya' nchcui' ma' lo'o ya cha' tsa ya, bi' cha' ndyaa ya lo'o ma' ca toni'i ji'i ma'.

¹⁶ Ngua sca tsá ndyaa ya su ndyu'u ti'i ngu' cha' chcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi, lo'o li' ndyacua tya'a ya lo'o sca nu cuna'a cuañi' tyucuii. Quicha nu cuna'a bi', cha' cua sa'ni tsa ngusni cui'i ji'i. Cuentya ji'i cui'i bi' nchca ti nu cuna'a bi' ñi'ya nu lijya tyempo ji'i ngu' ca nde loo la, bi' laca cha' nu nda cui'i bi' lo'o nu cuna'a bi'. Msu nu ngüi'ya ti ngu' laca nu cuna'a bi', lo'o ná nda xu'na cho' caya' ji'i. Ngua'ni tsa xu'na cho' ngana, cha' nda ngu' quichi quiña'a tsa cña ji'i xu'na cho', cha' caya cha' ji'i ngu' ñi'ya nu caca ji'i ngu' nde loo la lo'o nchcui' nu cuna'a bi' lo'o ngu'.

¹⁷ Ndyaa laca'a cho' ji'i Pablo lo'o ji'i cuare. Cuii tsa ngusi'ya nu cuna'a quicha bi' lijya:

—Msu ji'i ycu' Ndyosi nu laca loo laca ngu' re —nacui nu quicha bi'—. Culu'u ngu' ji'i ma' ñi'ya nu cua'ni lyaá ycu' Ndyosi ji'i ma'.

¹⁸ Tyuu tsá laca'a nu cuna'a bi' ji'i ya, lo'o la cui' jua'a nxi'ya tsa. Li' nga'aa ndiya ti' Pablo cha' nxi'ya cho'. Nguxtyacui yu nde chu' yu tyucuii su ndyaa yu, nchcui' yu lo'o nu cuna'a quicha bi' cha' ji'i cui'i nu ngusni ji'i cho', cha' tyu'u cui'i bi' tyaa li'.

—Chacuayá' ji'i Jesucristo nchcui' na' —nacui Pablo ji'i. —Tyu'u cui'i nu ntsu'u laja cuaña' nu'u juani, tyaa nde liya'.

Hora ti ngutu'u cui'i bi' ndyaa li'. Ngua tso'o nu cuna'a bi' li'.

¹⁹ Tyaala tsa ngu' nu laca xu'na nu cuna'a bi'. Hora ti ngusni xu'na bi' ji'i Pablo lo'o ji'i Silas, ndyaa lo'o xu'na bi' ji'i ngu' slo ngu' nu laca loo ji'i quichi, cha' nda xu'na nu cuna'a bi' cuentya cha' nga'aa caca cua'ni ngu' ngana lo'o nu cuna'a bi' si nga'aa ntsu'u cui'i cuxi ji'i.

²⁰ Ngusta ngu' qui'ya ji'i Pablo lo'o Silas ca slo bese li'.

—Ngu' judío laca ngu' re —nacui ngu' ji'i bese—. Cuxi tsa ndyu'ni ngu' re, bi' cha' ñasi' tsa ngu' quichi juani.

²¹ Xa' cha' nclu'u ngu' re ji'na nu ná ntsu'u chacuayá' ji'na cha' cua'ni na, cha' ngu' romano laca na.

²² Ñasi' tsa lcaa ngu' quichi li'. Ngulo bese cña cha' tyu'u ste' Pablo lo'o ste' Silas, cha' quiji'i ngu' ji'i ngu' bi' lo'o yaca.

²³ Quiña'a tsa quiya' ngujui'i yaca ngu' ji'i ngu' bi', li' ngusu'ba ngu' ji'i ngu' bi' ne' chcuá. Lo'o jua'a ngulo ngu' cña ji'i ngu' nu nga'a cua to' ni'i chcuá cha' tso'o tsa ña'asi' ngu' ji'i ngu' bi'.

²⁴ Bi' cha' ngua'ni clya nu laca loo ji'i ni'i chcuá bi', ngusu'ba yu ji'i ngu' ne' cuarto cla'be ni'i chcuá bi', lo'o li' ngusca' yu quiya' ngu' lo'o yaca.

²⁵ Nu lo'o ngua cla'be talya nga'a Pablo lo'o Silas ne' chcuá bi'; nchcui' ngu' lo'o ycuí' Ndyosi, ndyula tu'ba ngu' jii ji'i ycuí' Ni. Lo'o jua'a ndyuna lcaa preso tya'a ntsu'u ngu' ne' chcuá.

²⁶ Tsi tsiya' ca ngulacui chalyuu li', lye tsa ngüña ni'i chcuá; ndyaala lcaa toni'i chcuá bi' li', xqui'ya cha' ngulacui tsa chalyuu, lo'o jua'a ngusi'yu cu' juu chcuá su ndyaaca' ngu'.

²⁷ Hora ti ngue ti' nu laca loo ji'i ni'i chcuá bi', na'a yu cha' ntucua yaala toni'i. Ndyutsii tsa yu li', cha' ngulacua ti' yu cha' cua ngusna lcaa preso ji'i. Hora ti ngusñi yu maxtyi ji'i cha' cujuu yu ji'i ycuí' ca yu.

²⁸ Cuii ngusi'ya Pablo ji'i yu li':

—Ná ntsu'u cha' cua'ni nu'u jua'a —nacui Pablo ji'i yu—. Nde ti ndi'i lcaa cuare.

²⁹ Ngusi'ya nu laca loo cha' caa lo'o ngu' ji'i quii'. Li' ndyatí yu ni'i chcuá, lye tsa nchcuá yu lijya yu li', cha' ndyutsii tsa yu. Ndatu sti' yu slo Pablo lo'o Silas li'.

³⁰ Li' ngulo yu ji'i ngu' ne' chcuá.

—Cusu' —nacui yu ji'i Pablo lo'o Silas—, cuxi tsa ñati laca na'. ¿Ñi'ya cua'ni na' cha' cua'ni lyaá Ni jna'? —nacui nu laca loo bi'.

³¹ —Xñi nu'u cha' ji'i ycuí' Jesucristo nu Xu'na na —nacui Pablo ji'i yu—, bi' nu taca ji'i cua'ni lyaá ji'i lcaa ma, lo'o jinu'u, lo'o ji'i sñi' nu'u, lo'o ji'i lcaa ngu' nu ndi'i slo nu'u.

³² Nu Pablo lo'o Silas ni, ngulu'u ngu' cha' ji'i Jesús ji'i lcaa ngu' nu ndi'i ca slo nu laca loo ji'i ni'i chcuá bi' li'.

³³ Talya tsa ngua li', pana ngui'i nu laca loo bi' ji'i su ti'i ji'i Pablo lo'o ji'i Silas, su ngujui'i yaca ngu' ji'i ngu'. Li' ntyucuatya ngu' ji'i nu laca loo bi', lo'o ji'i lcaa ngu' nu ndi'i slo.

³⁴ Ndyaa lo'o yu ji'i Pablo lo'o Silas ni'i ji'i yu, cha' ta yu na cacu ngu'. Tso'o tsa tyiquee nu laca loo bi' juani, cha' cua ngusñi yu cha' ji'i ycuí' Ndyosi; la cui' ti tso'o ntsu'u tyiquee lcaa ngu' nu ndi'i slo yu.

³⁵ Nguxee chaca tsa, li' ngulo bese cña ji'i policía cha' tsa ngu' chcuí' ngu' lo'o nu laca loo ji'i ni'i chcuá bi', cha' culaá ji'i ngu' bi'.

³⁶ Li' nchcui' nu laca loo bi' lo'o Pablo lo'o Silas:

—Cua ngulo bese cña jna' cha' culaá na' ji'i ma —nacui yu ji'i ngu'—, bi' cha' tso'o ti tyaa ma lacua.

³⁷ —Ná tso'o —nacui Pablo ji'i policía—. Cua na'a lcaa ngu' quichi re nu lo'o ngujui'i yaca ngu' ji'i ya, masi ngu' romano laca cuare. Bilya ca cuayá' ji'i ya lo'o ngusu'ba ngu' ji'i ya ne' chcuá re —nacui—. Lo'o juani nti' ngu' cha' culaá ngu' ji'i ya cuaana ti. Si'i jua'a nga'a cha' caca. Tso'o la caa ycuí' ngu' cha' culaá ngu' ji'i ya.

³⁸ Ndyaa policía li', ndacha' ngu' ji'i bese lcaa ña'a cha' nu nchcui' Pablo lo'o ngu'. Nu lo'o ngua cuayá' ti' bese cha' ngu' romano laca Pablo lo'o Silas, ndyutsii tsa bese bi' li'.

³⁹ Hora ti ndyaa ycuí' bese ca to' ni'i chcuá li':

—Cusu' —nacui bese bi' ji'i Pablo lo'o Silas—, cui'ya ma cha' clyu ti' ji'i ya —nacui.

Ngulaá ngu' ji'i Pablo lo'o Silas li'.

—Cua'ni ma cha' tso'o tyaa ma chaca quichi —nacui ngu' ji'i Pablo lo'o Silas.

⁴⁰ Li' ndu'u Pablo lo'o Silas ni'i chcuá, ndyaa ngu' slo ma' Lidia chaca quiya'. Xa' nchcui' ngu' lo'o ñati ji'i Jesucristo bi', cha' caca tlyu tyiquee ngu' xqui'ya Jesús. Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'.

17

Ñasi' tsa ngu' Tesalónica

¹ Ndyaa Pablo lo'o Silas tyucuij nde Tesalónica. Clyo nteje tacui ngu' quichi Anfípolis, li' nteje tacui ngu' quichi Apolonia, lo'o li' ndyalaa ngu' nde quichi Tesalónica. Ntucua sca laa ji'i ngu' judío quichi bi',

² bi' cha' ndyaa Pablo ne' laa bi' ñi'ya nu ndya'a yu ne' laa ji'i ngu' judío lcaa quichi. Tsá nu ndi'i cña' ngu' judío ndyu'u ti'i ngu' quichi ne' laa, lo'o jua'a ndyatí Pablo ndyaa yu ne' laa tsá bi'. Cua ndyaa sna semana nchcui' yu lo'o ngu' ca bi';

³ ngulu'u yu cha' ji'i ycuí' Ndyosi ji'i ngu', cha' nu nchcui' quityi cusu' ji'i Cristo ñi'ya nu ntsu'u cha' xcube' ngu' ji'i, lo'o li' ñi'ya tyu'ú nu Cristo bi' chaca quiya' lo'o cua ndyujuii ngu' ji'i.

—Nchcui' na' lo'o ma' cha' ji'i Jesús —nacui' Pablo ji'i ngu' li'—. Ñi'ya nu nchcui' quityi ji'i nu Cristo bi', la cui' jua'a ngua ji'i Jesús —nacui'—. La cui' Cristo laca nu Jesús bi'.

⁴ Ngusñi tucua sna tya'a ti ngu' judío cha' bi', li' ndya'a ngu' bi' lo'o Pablo lo'o Silas; jua'a ngusñi tyuu tya'a ngu' griego nu ndu'ni tlyu ji'i ycuí' Ndyosi cha' bi'; jua'a tyuu tya'a nu cuna'a tlyu nu ndi'i quichi bi', ngusñi ngu' cha' bi' li'.

⁵ Pana ñasi' tsa ngu' judío nu ná jlyá ti' cha' bi'; tyaala tsa ngu' bi', bi' cha' nchcui' ngu' lo'o ñati xña'a nu xcui' ndya'a calle ti, ñati taja ti, cha' xtyucua ngu' xña'a bi' ji'i ngu'. Cuxi tsa ngua'ni ngu' bi' li', lo'o jua'a ngua ñasi' lcaa ngu' quichi. Ndyaa ngu' slo Jasón li', ndyatí ngu' ni'i ji'i yu Jasón bi', cha' nclyana ngu' ji'i Pablo lo'o Silas. Xñi ngu' ji'i ngu' bi' nti' ngu', cha' tsa lo'o ngu' ji'i Pablo lo'o Silas ca slo ngu' quichi.

⁶ Pana ná nquije Pablo lo'o Silas ji'i ngu', bi' cha' ngusñi ngu' ji'i ycuí' Jasón lo'o ji'i tya'a ndya'a yu, ndyaa lo'o ngu' ji'i ngu' bi' ca slo ngu' tisiya. Cuij nchcui' ngu' lo'o ngu' tisiya li', ngusta ngu' qui'ya ji'i Jasón lo'o ji'i tya'a ndya'a yu:

—Tyaala tsa ngu' bi' —nacui' nu ngu' xña'a bi'—. Lcaa quichi su ndya'a ngu' bi' nga'aa si'i ti ti ndi'i ngu' quichi bi' xqui'ya cha' cuxi nu nchcui' ngu' bi' —nacui' ngu'—.

Lo'o juani cua ndyalaa ngu' xña'a bi' quichi tyi na,

⁷ ndi'i ngu' slo yu Jasón re. Ná ndaquiya' ngu' bi' ji'i cña nu ngulo rey tlyu ji'na nu laca na ngu' romano, cha' nchcui' ngu' cha' ntsu'u chaca rey nu tlyu la nu naa Jesús; bi' laca nu taca culo cña ji'na, nacui' ngu' bi'.

⁸ Lo'o ngua cuayá' ti' ngu' tisiya qui'ya nu ngusta ngu' ji'i ngu' bi', ñasi' tsa ngu' li', ñasi' lcaa ngu' quichi;

⁹ bi' cha' ngüijña ngu' tisiya cñi ji'i Jasón lo'o ji'i tya'a ndya'a yu xqui'ya Pablo, lo'o jua'a xqui'ya Silas. Nda ngu' cñi, lo'o ti ngutu'u ngu' laja ti li', nu Jasón lo'o tya'a ndya'a yu.

Ndyalaa Pablo lo'o Silas nde quichi Berea

¹⁰ Nu ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesús ca bi', hora ti ngua'ni cho'o ngu' tyucuij ji'i Pablo lo'o Silas cha' tyaa ngu'; la cui' talya ndu'u ngu' ndyaa ngu' ca quichi Berea. Lo'o ndyalaa ngu' nde quichi bi', li' ndyatí ngu' ndyaa ngu' ne' laa ji'i ngu' judío.

¹¹ Tso'o la tyiquee ngu' quichi Berea bi'; si'i na cuxi tyiquee ngu' bi' ñi'ya laca tyiquee ngu' Tesalónica. Nti' tsa ngu' cuna ngu' cua ña'a ca cha' nu nda Pablo lo'o Silas lo'o ngu'. Lcaa tsá nclyana ngu' lo' quityi ji'i ycuí' Ndyosi si cha' liñi laca nu nchcui' ngu' bi';

¹² bi' cha' ngusñi tyuu tya'a ngu' quichi cha' bi', lo'o ngu' judío, lo'o jua'a ngu' griego, masi nu qui'yu, masi nu cuna'a tlyu, ngusñi ngu' cha' bi'.

¹³ Li' ngujui cha' ji'i ngu' judío nu ndi'i nde quichi Tesalónica cha' nclyu'u Pablo cha' ji'i ycuí' Ndyosi ji'i ngu' Berea. Ngua ñasi' tsa ngu' bi' li', yala ti ndyalaa ngu' ca quichi Berea bi' li'. Ndyaa ngu' nda ngu' sca cha' cuiñi lo'o ngu' quichi bi', cha' xuu tya'a ngu' lo'o Pablo.

¹⁴ Lo'o ngua tii ñati ji'i Jesucristo cha' jua'a nti' ngu' judío bi', hora ti ngusalya' ngu' lo'o Pablo cha' tyaa yu tyucuij to' tyujo'o; pana ndyanu Silas lo'o Timoteo quichi bi'.

¹⁵ Ndyaa xi ngu' Berea lo'o Pablo ña'a cuayá' nu ndyalaa ngu' ca quichi Atenas. Hora ti ngxutyuu ngu' Berea nde quichi tyi ngu' li', cha' ta ngu' cha' lo'o Silas lo'o

Timoteo, cha' lo'o ngu' tsa'a ngu' yala ti xi cha' tyacua tya'a ngu' lo'o Pablo ca quichi Atenas bi'.

Ca quichi Atenas

¹⁶ Ntajatya Pablo ji'i Silas lo'o Timoteo ña'a cuayá' nu tyalaa ngu' ca quichi Atenas. Xñi'i tsa ti' Pablo lo'o na'a yu cha' quiña'a tsa jo'ó ntsu'u quichi bi';

¹⁷ bi' cha' nchcui' yu lo'o ngu' ca ne' laa ji'i ngu' judío bi', nchcui' yu lo'o ngu' judío, jua'a lo'o ngu' xa' tsu' nu ndu'ni tlyu ji'i ycu' Ndyosi cajua, lo'o jua'a nchcui' yu lo'o lcaa ngu' nu ndi'i lo caya'. Lcaa tsá nclyu'u yu ji'i ngu' quichi bi'.

¹⁸ Cua ntsu'u sca taju ngu' nde quichi bi', ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' nu nclu'u ngu' epicúreo, lo'o jua'a ntsu'u chaca taju ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' nu nclu'u ngu' estico. Ndyacua tya'a nu ngu' nu ndyaca tsa'a tyucuaa lo cha' bi' lo'o Pablo li'. Nchcui' tsa ngu' cha' ji'i yu lo'o tya'a ngu':

—¿Ni cha' nda nu qui'yu re nu nchcui' tsa lo'o na? —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'.

—¿Ha si'i cha' ji'i xa' jo'ó nchcui' yu? —nacui' tya'a ngu' li'.

Pana cua ndyuna ngu' lo'o ngulu'u Pablo cha' ji'i Jesús, cha' ngulu'u yu ji'i ngu' ñi'ya ngua cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya'.

¹⁹ Li' ngusñi ngu' ya' Pablo cha' tsa'a lo'o ngu' ji'i ca su ndyu'u ti'i ngu' cusu' quichi bi', sca yuu laja ti nu naa Areópago.

—Nti' ya cha' caca cuayá' ti' ya, ¿ñi'ya ndyu'u cha' nu nclyu'u nu'u ji'i ya? —nacui' ngu' ji'i Pablo—. Sca cha' cucui laca cha' nu nchcui' nu'u re;

²⁰ bilya cuna ya cha' bi', tya lyiji ta ya cuentya —nacui' ngu'—. Bi' cha' juani, ta nu'u cha' lo'o ya ¿ñi'ya ndyu'u cha' bi'?

²¹ Nu ngu' quichi Atenas ni, xcui' nti' ngu' cuna ngu' cua ña'a ca cha' cucui nu caca chcui' ngu' lo'o tya'a ngu', sca cha' nu bilya cuna ngu'. La cui' jua'a ndu'ni lcaa ngu' xa' tsu' nu ndi'i quichi bi', xcui' ca ndiya ti' ngu' chcui' ngu' ji'i sca cha' cucui.

²² Bi' cha' ndatu Pablo cla'be laja ñati ca Areópago bi', nchcui' yu lo'o ngu' li':

—Cu'ma ngu' Atenas —nacui' Pablo ji'i ngu'—. Cua na'a na' cha' jlyá tsa ti' ma' ji'i jo'ó nu ntsu'u ji'i ma' —nacui' yu—.

²³ Ndyaa na'a na' xi calle quichi re, lo'o li' na'a na' lcaa jo'ó nu cuentya ji'i cu'ma. Li' na'a na' sca mesa nu ndu' laja ti su nscua sca cha'cña nde sii' mesa bi' nu ndi'ya nchcui': “Nde laca mesa ji'i jo'ó nu bilya tyuloo ya ji'i”. Cha' ji'i ycu' Ndyosi nu bilya slo ma' tilaca laca Ni, cha' ji'i nu ycu' Ndyosi bi' ta na' lo'o ma' juani —nacui' yu—.

²⁴ 'Cua ngüiñá ycu' Ndyosi tyucui ña'a chalyuu lo'o lcaa na nu ntsu'u chalyuu; laca ycu' Ndyosi nu Xu'na nu laca loo, masi nde cua, masi nde lo yuu chalyuu —nacui' Pablo ji'i ngu'—. Pana ná ndi'i Ni ne' sca laa nu ndiñá ñati ti.

²⁵ Ni sca cha' ná lyiji ji'i ycu' Ndyosi, ná nga'a cha' xñi Ni ni sca na nu nda ñati ji'i Ni. Cua ngua'ni cu'ú Ni ji'i lcaa ñati, cua nda Ni xtyi'i ngu' cha' tyu'ú ne' cresiya ji'i scaa ngu', lo'o jua'a cua nda Ni lcaa cha' nu ntsu'u ji'i ñati chalyuu.

²⁶ 'Cua ngüiñá ycu' Ndyosi ji'i lcaa ñati chalyuu lo'o sca ti lo cuaña' ñati. Lo'o jua'a ngusta ycu' Ndyosi ni tyempo cala scaa ngu', ndu'ni Ni mala su caca quichi tyi scaa ngu'.

²⁷ Na cua nda Ni ji'i ñati lijya ngu' chalyuu cha' clyana ngu' ji'i ycu' Ni, cha' quije Ni ji'i ngu'. Pana ná tyijyu' ndi'i ycu' Ndyosi ji'na, cacua ti su ndi'i lcaa na ndi'i ycu' Ni.

²⁸ Chacuayá' ji'i Ni lu'ú na, chacuayá' ji'i Ni ndya'a na, lo'o jua'a chacuayá' ji'i Ni ndyu'ni na lcaa cña. Ntsu'u sca cha' nu nguscua jyo'o ngu' tii tya'a ma' lo quityi sa'ni, cha' nu ndi'ya nchcui': “Tya'a ycu' Ndyosi laca na”. Jua'a nacui' jyo'o cusu' bi' ji'i ma'.

²⁹ Si chañi cha' ycu' Ndyosi laca tya'a na —nacui' Pablo ji'i ngu'—, ná taca chcui' na cha' laca Ni sca lcu'i, masi lcu'i oro, masi lcu'i plata, masi lcu'i quee ndu. Na ndiñá ti ñati chalyuu lcu'i bi' ñi'ya nu nda'ya cha' hique ti ngu' cha' cuiñá ngu' ji'i.

³⁰ Cua ndalo tsa tyiquee ycu' Ndyosi ji'i ñati chalyuu tyempo sa'ni lo'o bilya ca jlo ti' ngu' lcaa cha' bi', pana juani cua ngulo Ni cña ji'i lcaa ñati chalyuu cha' culochu' ngu' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu'.

³¹ Cua ngusta Ni sca tsá cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati chalyuu, lo'o jua'a cua

ngusubi Ni sca ñati nu caca bese. Jesucristo laca bi'. Tso'o tsa ngua'ni Ni cha' tyanu tachaa cha' bi' jil'i ñati chalyuu, nu lo'o ngua'ni Ni cha' ndyu'ú nu ñati bi' chaca quiya' lo'o cua ndyujuii ngu' jil'i.

³² Nu lo'o ndyuna ngu' quichi cha' bi', cha' cua ndyu'ú sca ñati chaca quiya' ca su ntsiya ngujuii, li' nxyí lo'o tsa ngu' jil'i Pablo. Lo'o jua'a ntsu'u xi xa' la ngu' nu nchcui' lo'o yu:

—Culu'u nu'u cha' bi' jil'i ya chaca quiya' chaca tsá —nacui' ngu' bi' jil'i yu.

³³ Li' ngutu'u Pablo ca Areópago su ntu-cua ngu'.

³⁴ Pana ndu'u lca'a xi ngu' jil'i yu li', xqui'ya cha' jlya ti' ngu' bi' cha' nu cua nchcui' yu lo'o ngu'. Sca nu qui'yu nu naa Dionisio ngusñi cha' bi', masi laca Dionisio sca ngu' cusu' nu ndya'a ca Areópago; jua'a sca nu cuna'a nu naa Dámaris ngusñi cha' bi', lo'o xi xa' la ñati ngusñi cha' bi'.

18

Ca quichi Corinto

¹ Li' ndu'u Pablo quichi Atenas ndyaa yu ca quichi Corinto.

² Quichi bi' ndyacia tya'a yu lo'o sca ngu' judío nu naa Aquila, ngu' quichi Ponto laca nu Aquila bi'. Nguti'i ngu' nde Italia nquicha', nu Aquila bi' lo'o clyo'o nu naa Priscila; pana ndu'utsu' ngu' ndyalaa ngu' nde quichi Corinto, nu lo'o ngulo rey Claudio cña cha' culo'o ngu' jil'i lcaa ngu' judío nu nguti'i quichi Roma, quichi nu laca loo jil'i loyuu su cuentya Italia bi'. Toni'i jil'i nu Aquila bi' ndyalaa Pablo li'.

³ Stu'ba ti ngua'ni Pablo cña lo'o ngu' bi' li', cha' cuityi ni'i late' laca ngu'; bi' cha' ndyanu yu slo ngu' cha' cua'ni yu cña lo'o ngu'.

⁴ Ndyaa Pablo ne' laa jil'i ngu' judío lcaa tsá ta'a nu ndi'i cña' ngu', cha' culu'u yu cha' jil'i Jesús jil'i ngu' nu ndyu'u ti'i li', masi jil'i ngu' judío, masi jil'i ngu' xa' tsu'.

⁵ Cua ndu'u Silas lo'o Timoteo ca Macedonia, li' ndyalaa ngu' slo Pablo. Lo'o cua ndyalaa ngu' bi', li' lcaa tsá lcaa hora nclyu'u Pablo cha' jil'i Jesús jil'i ngu' judío. Nchcui' yu cha' laca Jesús ycu'i' Cristo, nu ntajaty tsa ngu' jil'i cha' caa nde chalyuu.

⁶ Pana ngunasi' tsa ngu' judío bi' jil'i Pablo li', suba' tsa nchcui' ngu' lo'o; bi' cha' nguscui' yu ste' yu slo ngu' cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' cuxi tsa nchcui' ngu' lo'o yu.

—Nguna' tsa ndu'ni cu'ma —nacui' Pablo jil'i ngu'—. Xqui'ya ycu'i' ma laca; ná ntsu'u qui'ya 'na, cha' xcui' cha' liñi laca nu ngulu'u na' jil'i ma. Cua tya'a ti na' lacua. Juani tsa'a na' cha' ta na' cha' re lo'o ngu' xa' tsu', cha' ná nduna cu'ma, ngu' judío.

⁷ Li' ndu'u yu ne' laa bi', ndyaa yu ca slo sca ñati nu naa Justo; cacua ti to' laa bi' ntucua tyi yu. Sca ñati nu ndyu'ni tlyu jil'i ycu'i' Ndyosi laca nu Justo bi'.

⁸ Lo'o jua'a yu Crispo ngusñi cha' jil'i ycu'i' nu Xu'na na. Crispo laca sca nu cusu' nu laca loo ne' laa jil'i ngu' judío. Jlya ti' nu Crispo bi' jil'i ycu'i' nu Xu'na na, lo'o jua'a jlya ti' lcaa ngu' nu ndi'i slo. Quiña'a tya'a ngu' Corinto ngusñi ngu' cha' jil'i Jesús, bi' cha' ntyucuatya ngu' bi' li'.

⁹ Lo'o li' cua na'a Pablo jil'i Jesús nu Xu'na na, ñi'ya si na nchcui' xcalá yu ngua.

—Ná cutsji nu'u —nacui' Jesús jil'i yu—. Ná ca taja ti' nu'u cha' culu'u nu'u cha' jna' jil'i ñati —nacui' Ni—.

¹⁰ Ndi'i na' lo'o nu'u cha' xtyucua na' jinu'u, bi' cha' nga'aa caca xñi ngu' jinu'u cha' xcube' ngu' hi. Lo'o jua'a ntsu'u tsa ngu' quichi re nu taca xñi ngu' cha' jna' nde loo la, si ta nu'u cha' lo'o ngu'.

¹¹ Li' ndyanu Pablo sca yija cla'be ca quichi Corinto bi', xcui' cha' jil'i Jesús ngulu'u yu jil'i ngu' quichi bi'.

¹² Lo'o li' ngua Galión gobernador jil'i loyuu su cuentya Acaya bi'; tyempo bi' ndyu'u ti'i tyu'u tya'a ngu' judío se'i ti cha' xu'u tya'a ngu' lo'o Pablo, masi tya'a ngu' judío laca yu. Li' ngusñi ngu' bi' jil'i yu cha' tsa lo'o ngu' jil'i yu ca slo ngu' tisiya;

¹³ ngusta ngu' qui'ya jil'i yu ca slo nu gobernador bi' li':

—Ndyaa nu qui'yu re laja quichi tyi na, pana ná tso'o cha' nu nclu'u yu jil'i ñati —nacui' ngu' jil'i nu laca loo bi'—. Nclu'u yu jil'i ngu' cha' xa' ña'a cua'ni tlyu ngu' jil'i ycu'i' Ndyosi, masi ná nda gobierno chacuayá' cha' cua'ni ngu' jua'a.

¹⁴ Ngua ti' Pablo xacu'i' yu cha' jil'i ngu' li', pana clyo nchcui' nu cusu' Galión bi':

—Ná tyiquee' taquiya' na' ji'i cha' nu nchcui' cu'ma ngu' judío, si ntsu'u sca cha' nu cuxi tsa —nacu'i Galión bi' ji'i ngu'—. Pana si'i jua'a laca cha' re —nacu'i—.

¹⁵ Cua ñasi' ma xqui'ya cha' nlyu'u yu re xi xa' lo cha' ji'i ngu'. Sca cha' ji'i jo'ó cuentya ji'i cu'ma laca cha' re, cha' ná stu'ba cha' nu nchcui' yu lo'o cha' nu nchcui' cu'ma cuentya ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ma; bi' cha' ná ndiya ti' ma cha' nclu'u yu cha' bi' ji'i ngu'. Cua'ni cuayá' ycu'i ca ti ma ji'i cha' re lacua. Ná ndu'ni cha' caa lo'o cu'ma ji'i yu ca slo na'.

¹⁶ Lo'o li' ngulo gobernador cña cha' culo ngu' ji'i ngu' judío nde liya'.

¹⁷ Li' hora ti ndaya' laca ngu' quichi bi' ji'i nu cusu' Sóstenes, cha' laca nu cusu' bi' loo ne' laa ji'i ngu' judío. Ti'í tsa ngujui' ngu' ji'i nu cusu' bi' ca slo gobernador Galión; pana nu Galión bi' ni, ná ndube ti' bi' tsiya' ti.

Ngua sna quiya' lo'o ndyaa Pablo ca chaca tsu'

¹⁸ Tya ndyanu Pablo quichi bi' tya tyuu tsa; li' ngutu'u yu ndyaa yu lo'o Aquila lo'o Priscila bi', ndyaa ngu' ne' yaca ni'i ca quichi Cencrea. Li' tsa ycu'i Pablo ca loyuu su cuentya Siria. Ca quichi Cencrea bi' ngusi'yu ngu' quicha' hique Pablo, cha' caca cuayá' ti' ngu' jua'a cha' ntsu'u sca cha' nu cua ngüiñi ji'i yu lo'o ycu'i Ndyosi tya tsubi' la.

¹⁹ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' ne' yaca ni'i, li' ndyalaa ngu' ca quichi Efeso su tyanu Aquila lo'o Priscila. Ndyatí Pablo ycu'i ti ne' laa cha' hcui' yu lo'o ca ta'a ngu' judío nu ndyu'u ti'i cajua.

²⁰ Ngua ti' ngu' quichi bi' cha' tyanu Pablo nde quichi tyi ngu', pana ná ntaja'a yu.

²¹ Ngusalya' yu lo'o ngu' bi' li':

—Ntsu'u cha' tsa'a na' ca Jerusalén cha' cua ngulala ta'a —nacu'i Pablo ji'i ngu'—. Li' xtyuu na' chaca quiya' nde quichi re, si jua'a nti' ycu'i Ndyosi —nacu'i yu.

Ndu'u Pablo quichi Efeso ndyatí yu ne' yaca ni'i, ndyaa yu li'.

²² Lo'o cua ndyalaa yaca ni'i bi' ca quichi Cesarea, li' ndu'u Pablo ndyaa yu ca quichi Jerusalén. Tso'o ti nchcui' yu lo'o tya'a ñati

ji'i Jesucristo cajua, lo'o li' hora ti ndyaa yu ca quichi Antioquía.

²³ Ndyanu yu sca tucua co' ca quichi bi', li' ndu'u yu ndyaa yu chaca quiya' cha' tsa yu ca slo laca taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i ca loyuu su cuentya Galacia, su cuentya Frigia. Nchcui' yu lo'o ngu' cha' tyanu tachaa la cha' ji'i Jesucristo tyiquee ngu'.

Ndyalaa Apolos ca quichi Efeso

²⁴ La cui' tyempo ndyalaa sca nu qui'yu ngu' judío nde quichi Efeso. Apolos naa yu bi', lo'o Alejandría naa quichi tyi yu. Jlo tsa ti' yu laca cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu nscua lo quityi tya sa'ni la, lo'o jua'a tso'o tsa nchcui' yu cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ñati.

²⁵ Tya tsubi' la cua ngulu'u tso'o ngu' ji'i yu laca cha' nu cuentya ji'i ycu'i nu Xu'na na; bi' cha' yala ti ti' yu, ná taja ti' yu tsiya' ti cha' hcui' yu cha' bi'. Tso'o tsa nlyu'u yu cha' ji'i Jesús lo'o ñati li'; jua'a ntyucuatya yu ji'i ngu' ñi'ya nu ntyucuatya jyo'o Juan, cha' bilya ca cuayá' ti' yu laca cha' ji'i Jesús.

²⁶ Ná ntsii yu Apolos cha' culu'u yu ji'i ngu' ne' laa ji'i ngu' judío, pana nu lo'o ndyuna Priscila lo'o Aquila ñi'ya nu ngulu'u yu cha' ji'i ngu' ne' laa, li' nchcui' ngu' lo'o yu. Liñi la ngulu'u ngu' ji'i Apolos ñi'ya nu xñi ngu' tyucuii ji'i ycu'i Ni li'.

²⁷ Ca tiya' la ngua ti' Apolos tsa yu ca loyuu su cuentya Acaya. Tso'o ntsu'u tyiquee tya'a ñati ji'i Jesucristo cha' tsa yu cajua, bi' cha' nguscua ngu' sca quityi cha' tsa slo tya'a ñati ji'i Jesucristo cajua, cha' tso'o ti hcui' ngu' lo'o yu nu lo'o tyalaa yu ca su ndi'i ngu'. Ndyaa yu li', ndyalaa yu ca loyuu su cuentya Acaya bi'. Li' nguxtyucua tsa yu ji'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo laca quichi su ndyaa yu. Xqui'ya cha' tso'o tsa tyiquee ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'i ngu', bi' cha' cua ngusñi ngu' cha' ji'i Ni.

²⁸ Ngulu'u nu Apolos bi' ji'i laca ngu' cha' cuiñi tsa laca cha' nu nda nu ngu' judío bi', masi ñati tya'a yu laca ngu'; jua'a ngulu'u yu cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu nscua lo quityi tya sa'ni la, nu nchcui' cha' ji'i nu Cristo nu ntajatya tsa ngu' ji'i bi'. Cristo laca Jesús, nacu'i yu. Tso'o tsa nchcui' yu, bi' cha' ná tucui ngua ji'i tacu' cha' ji'i yu.

19

Ndyalaa Pablo ca quichi Efeso

¹ Laja lo'o ndi'i Apolos quichi Corinto, la cui' tyempo bi' ndyaa Pablo nde ca'ya, ña'a cuayá' nu ndyalaa yu nde quichi Efeso. Ca bi' ndyacua tya'a yu lo'o xi ñati nu ndyu'ni tlyu ji'i ycu' Ndyosi.

² —¿Ha cua ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ma tya lo'o ngusñi ma cha' ji'i ycu' Ni? —nacui Pablo ji'i ngu'.

—Ná ndyanu Ni —nacui ngu' ji'i Pablo—. Ná jlo ti' ya na laca nu naa Xtyi'i ycu' Ndyosi.

³ —¿Ni cha' laca ntyucuatya ngu' ji'i ma lacua? —nacui Pablo ji'i ngu' li'.

—Cua ntyucuatya ngu' ji'i ya ñi'ya nu ngulu'u jyo'o Juan ji'i ngu' cha' caca —nacui ngu' ji'i yu.

⁴ —Cua ntyucuatya Juan ji'i ñati cha' caca cuayá' ti' xa' ñati cha' cua ngulochu' ngu' bi' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu' —nacui Pablo ji'i ngu'—. Nhcui' Juan lo'o ngu' cha' cua caa ti chaca ñati nu laca Jesucristo, lo'o jua'a ntsu'u cha' xñi ngu' cha' ji'i yu bi' li'.

⁵ Ndyuna ngu' cha' nu ngulu'u Pablo ji'i ngu', bi' cha' chaca quiya' ntyucuatya ngu' cuentya ji'i ycu' Jesús nu Xu'na na.

⁶ Li' ngusta ya' Pablo hique ngu'. Ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' li'; hora ti nhcui' ngu' cha' cña ji'i xa' ñati, lo'o jua'a nhcui' ngu' ña'a cha' nu nda ycu' Ni ji'i ngu' cha' chcu' ngu' lo'o tya'a ngu'.

⁷ Tii tyucuaa tya'a ngu' qui'yu ngua nu cua ntyucuatya li'.

⁸ Lo'o li' ndyaa Pablo ne' laa ji'i ngu' judío cha' chcu' yu cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu', cha' culu'u yu ji'i ngu' ñi'ya nlyo ycu' Ni cña. Ndyaa sna co' nu ngua'ni yu jua'a.

⁹ Pana ntsu'u ngu' nu nhcui' cuxi ji'i cha' nu nclu'u Pablo bi', xqui'ya cha' liye' ti' ngu'; ná ntaja'a ngu' bi' xñi ngu' cha' ji'i Jesús. Li' ndu'u Pablo ndyaa lo'o yu ji'i ngu' nu cua ngusñi cha' bi', ndyaa ngu' nde ne' ni'i scuelya ji'i sca nu cusu' nu naa Tiranno. Li' tya ngulu'u yu ji'i ngu' lcaa tsa.

¹⁰ Tucua yija ngua'ni yu jua'a, ña'a cuayá' nu ndyuna lcaa ngu' loyuu su cuentya Asia cha' ji'i Jesús. Nhcui' yu lo'o lcaa ngu' bi', masi lo'o ngu' judío, masi lo'o xa' la ngu'.

¹¹ Lo'o jua'a nda ycu' Ndyosi chacuayá' ji'i Pablo cha' cua'ni yu tyuu tya'a cña tonu ca slo ngu', bi' cha' ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' quicha.

¹² Lo'o jua'a ngusñi ngu' lcaa late' nu cua ndyala' Pablo ji'i, ndyaa lo'o ngu' ji'i late' bi' ca slo ngu' quicha tya'a ngu'. Ngua tso'o nu ngu' quicha bi' li', lo'o jua'a ngu' quicha nu ngusñi cui'i cuxi ji'i, ndu'utsu' cui'i ji'i ngu' bi' ndyaa li'.

¹³ Quichi bi' ndi'i xi ngu' judío nu ná ntsu'u quichi tyi, na ndya'a yu'u ti ngu' bi'. Nhcui' ngu' cha' nhca ji'i ngu' bi' culo ngu' cui'i cuxi nu ngusñi ji'i ngu' quicha. Lo'o li' ngua ti' ngu' cha' culo ngu' cui'i chacuayá' ji'i Jesús nu Xu'na na, masi ná ngusñi ngu' cha' ji'i ycu' Jesús.

—Chacuayá' ji'i Jesús tyu'utsu' cui'i nu ngusñi ji'i ma —nacui ngu' ji'i ngu' quicha bi'—, la cui' Jesús nu nclu'u Pablo cha' ji'i —nacui ngu'.

¹⁴ Jua'a ngua'ni nu cati tya'a sñi' Esceva; lo'o nu cusu' Esceva ni, ngua bi' sca sti jo'o nu laca loo cuentya ji'i ngu' judío.

¹⁵ Jua'a nhcui' sñi' Esceva bi' sca quiya', lo'o hora ti nguxacui nu quicha bi' cha' ji'i ngu' bi' li'.

—Cua nslo na' ji'i Jesús —nacui cui'i bi'—, lo'o jua'a nslo na' ji'i Pablo, ti ñati laca bi' —nacui—. Pana nu cu'ma ni, ¿tilaca laca cu'ma?

¹⁶ Li' ntejeya' nu quicha bi' ji'i ca ta'a sñi' Esceva, ngua'ni lya' ti' ji'i ngu', ngujui' tsa ji'i ngu'. Hora ti ngusna ngu' ña'a quichi' ti ngu', cha' ndye ste' ngu' ngutaa'. Ti' tsa ngua quicha ngu' bi' li'.

¹⁷ Lo'o li' ngujui cha' bi' ji'i lcaa ngu' quichi Efeso, masi ngu' judío, masi xa' la ñati. Ndyutsii tsa ngu' li', lo'o jua'a ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Jesús nu Xu'na na li'.

¹⁸ Lo'o li' yaa tyuu tya'a ngu' nu cua ngusñi cha' ji'i Jesús, nu ntyuju'u tsa ti' ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua'ni ngu';

¹⁹ Jua'a ngu' nu ngua'ni cucha'a, yaa lo'o ngu' ji'i quityi cuxi bi' ji'i ngu', ndaqu' ngu' quityi cucha'a bi' li'. Ngulacua ngu' ni tsa lo nga'a quityi nu ndaqu' ngu' bi'; tu'ba tyi mil cña plata, tsa lo cua ntsu'u lo quityi nu ndaqu' ngu' bi' li'.

²⁰ Jua'a ngua cha' quiña'a la ñati ngua cuayá' ti' cha' jil'i ycuí' nu Xu'na na, ngua cuayá' ti' ngu' cha' tlyu tsa laca cha' jil'i ycuí' nu Xu'na na.

²¹ Lo'o li' ngua ti' Pablo cha' tsa yu ca loyuu su cuentya Macedonia, lo'o ca loyuu su cuentya Acaya, cha' tsa yu slo laca taju ñati jil'i Jesucristo nu ndil'i loyuu bi'. Nde loo la, li' tsa yu ca Jerusalén ngua ti' yu. Lo'o jua'a nchcui' Pablo cha' lo'o ntsu'u cha' tsa yu ca nde quich'i Roma ca tiya' la.

²² Pana clyo nchcui' yu lo'o Timoteo lo'o Erasto cha' tsa ngu' ca Macedonia nde loo la jil'i yu, tyanu la xi ycuí' yu nde loyuu Asia, nti' yu.

Ñasi' tsa ngu' Efeso

²³ Li' nguxana ngunasi' ngu' quich'i Efeso xqui'ya ñati nu ngusñi tyucui' jil'i ycuí' nu Xu'na na.

²⁴ Ndi'ya ngua cha': Sca ñati nu naa Demetrio ngua suu cha' ñasi' ngu' bi'; cuitiyi plata laca Demetrio bi', ndiña yu lcuí' plata jil'i ni'i su ndya'a ngu' quich'i ndu'ni tlyu ngu' jil'i jo'ó xu'na quich'i, nu jo'ó Diana bi'. Lo'o jua'a ndyiji tsa ngana jil'i ngu' xqui'ya cña bi'. Ntsu'u tsa msu jil'i Demetrio, cha' nxyucua msu bi' jil'i yu lo'o cña bi' jil'i.

²⁵ Li' ndyu'u ti'i laca ñati jil'i yu, lo'o jua'a laca cuitiyi plata nu ntsu'u quich'i bi', ndyu'u ti'i ngu' se'i ti.

—Cu'ma tya'a ndu'ni na cña —nacuí' Demetrio jil'i ngu'—, jlo ti' ma cha' ndyiji tsa ngana jil'i na lo'o cña nu ntsu'u jil'i na —nacuí' yu—.

²⁶ Lo'o juani cua na'a ma cha' ndya'a nu Pablo bi' quich'i tyi na re, lo'o jua'a ndya'a yu nde laca quich'i loyuu su cuentya Asia re. Cua ndyuna ma cha' nu nclyu'u yu bi' jil'i ngu', cha' ná tso'o cua'ni tlyu ngu' jil'i jo'ó nu ndiña ñati ti; si'i ycuí' Ndyosi laca jo'ó bi', nacuí' Pablo. Lo'o nu juani ntsu'u tsa ngu' quich'i re nu ngusñi cha' nu nchcui' yu bi'.

²⁷ Cuxi tsa ndyu'u cha' bi', si nga'aa nti' ngu' cui'ya ngu' lcuí' nu ndiña na; nga'aa caja cña nu cua'ni na li'. Lo'o li' nga'aa tyaja'a ngu' cua'ni tlyu ngu' jil'i xtya'a na jo'ó Diana nu laca loo tsiya' ti ne' laa jil'i quich'i tyi na re. Juani laca ñati loyuu su cuentya Asia ndyu'ni tlyu jil'i jo'ó bi', lo'o

jua'a laca ñati tyucui' ña'a chalyuu ndyu'ni tlyu jil'i. Ná tso'o si cua'ni tye ngu' cha' jil'i jo'ó tlyu nu ntsu'u jil'i na.

²⁸ Lo'o ndyuna ngu' nu ndiña lcuí' jo'ó cha' bi', ñasi' tsa ngu' li'. Cui' ngusi'ya lo'o ngu' jil'i tya'a ngu' li':

—Tlyu tsa xtya'a na jo'ó Diana, bi' laca jo'ó jil'i laca ngu' Efeso tya'a na —nacuí' ngu'.

²⁹ Ná jlo ti' ngu' quich'i na laca ngua jil'i ngu' cha' nxi'ya tsa ngu' jua'a, pana ngusna laca ngu' ndyaa ngu' cha' ña'a cui'ya ngu' xi jil'i. Li' ntejeya' ngu' jil'i Gayo lo'o Aristarco xqui'ya cha' ndya'a ngu' lo'o Pablo, masi ngu' Macedonia laca ngu' bi', ndyaa lo'o ngu' bi' jil'i ngu' ca su ndyu'u ti'i ngu' quich'i.

³⁰ Li' ngua ti' Pablo tsa su ndyu'u ti'i ngu' cha' chcuí' yu lo'o ngu' quich'i bi', pana nu tya'a ñati jil'i Jesús bi', ngua'a ngu' jil'i yu cha' ná tsa yu.

³¹ Lo'o jua'a ntsu'u xi tya'a tso'o Pablo nu laca loo jil'i loyuu su cuentya Asia bi', lo'o ngu' bi' nda ngu' cha' lo'o Pablo cha' ná tsa ycuí' yu tsiya' ti ca su ndyu'u ti'i ngu' quich'i.

³² Quiña'a tsa ñati ndyu'u ti'i se'i ti li'; pana sca cha' nchcui' tsaca ngu', xa' cha' nchcui' chaca ngu' li', cha' ná jlo ti' ngu' quich'i ni cha' laca cha' ndyu'u ti'i ngu'.

³³ Li' ndyjo'laqui ngu' judío jil'i sca nu qui'yu cha' tyu yu ca nde loo ngu' quich'i bi', Alejandro naa yu bi'. Li' ngua'ni ya' yu cha' ca ti laca ngu', cha' caja ñi'ya nu chcuí' yu lo'o ngu'.

³⁴ Pana nu lo'o ngua tii ngu' cha' lo'o Alejandro laca ngu' judío, lye la nxi'ya lo'o ngu' li'. Ndye tucua hora nu xcui' ngusi'ya lo'o ti nu ngu' quiña'a bi' jil'i tya'a ngu' ndi'ya:

—Tlyu tsa xtya'a na jo'ó Diana, bi' laca jo'ó jil'i laca ngu' Efeso tya'a na —ndu'ni ngu'.

³⁵ Lo'o li' ngua'ni scaranu quich'i bi' cha' ngua ti nu ngu' quiña'a bi':

—Cu'ma ngu' Efeso —nacuí' scaranu bi' jil'i ngu' quich'i—, jlo ti' laca ñati chalyuu cha' ngu' tya'a na laca nu ña'asi' na jil'i laa jil'i xtya'a na jo'ó Diana —nacuí' yu—, na ña'asi' na jil'i ycuí' jo'ó Diana nu ndyú nde cua.

³⁶ Ná tucui taca ñacui cha' si'i jua'a laca cha' bi'; bi' cha' cuaana ti ma lacua, culacua xi ti' ma na laca ndyu'ni ti ma juani.

³⁷ Cua ñaa lo'o ma ji'i ngu' re, masi ni sca cha' cuxi ná ngua'ni ngu' ne' laa ji'i ma, ni sca quiya' ná nchcui' suba' ngu' ji'i jo'ó ji'i ma.

³⁸ Lo'o Demetrio ni, lo'o tya'a ndu'ni Demetrio cña bi', si ntsu'u qui'ya cha' sta ngu' ji'i ngu' re, ntsu'u cha' tsa'a ngu' ca toni'i cña; ca slo bese sta ngu' qui'ya ji'i ngu', cha' ca cuayá' cha' bi' li'.

³⁹ Si ntsu'u xa' la cha' nu nti' ma chcui' ma ji'i ngu', chcui' ma lo'o ngu' cusu' quichi' re la cui' tsá lo'o tyu'u ti'i ngu'.

⁴⁰ ¿Ñi'ya caca chcui' na lo'o gobierno? Si caa ngu' gobierno bi' sta ngu' qui'ya ji'i quichi' re cha' lye tsa ngusu' tya'a na tsá juani, nga'aa ntsu'u cha' nu xacui' na ji'i ngu' bi' li'. Ná tyiquee' culacua ti' ngu' bi' cha' na nxu' tya'a na lo'o ycui' gobierno li'.

⁴¹ Jua'a nchcui' scaranu lo'o ñati' quiña'a, lo'o li' ngulo yu cña ji'i ngu' cha' tyaa ngu' to' tyi ngu'. Lo'o jua'a ngua cha' ngua ti' cha' bi', ndyaa ngu' li'.

20

Tsaa Pablo ca Macedonia lo'o ca Grecia

¹ Nu lo'o cua ndye cha' ngunasí' ngu' quichi', li' ngusi'ya Pablo ji'i lcaa ñati' ji'i Jesucristo nu ndi'i quichi' bi', cha' tyaa ngu' ca slo. Li' ngulu'u yu la xi ji'i ngu'; jua'a ngusalya' yu lo'o ngu', ndu'u yu ndyaa yu ca loyuu su cuentya Macedonia li'.

² Nguta'a yu ca slo lcaa taju ñati' ji'i Jesucristo nu ndi'i loyuu bi', lo'o jua'a tlyu ngua'ni tyiquee' ngu' xqui'ya lcaa cha' nu ngulu'u yu ji'i ngu' bi'. Lo'o li' ndyaa yu chaca loyuu su cuentya Grecia;

³ loyuu bi' ndyanu yu sna co'. Li' cua tsa'a ti yu ne' yaca ni'i ca loyuu su cuentya Siria, lo'o li' ngua tii yu cha' ngua ti' tya'a ngu' judío cua'ni cuxi lo'o yu, bi' cha' xa' tyucui' ndyaa yu li'; ndyaa yu nguxtyu' yu tyucui' ndyaa nde Macedonia.

⁴ Ndyaa Sópater ngu' Berea lo'o ya, lo'o jua'a Aristarco lo'o Segundo ngu' Tesalónica, lo'o jua'a Gayo ngu' Derbe, lo'o Timoteo bi', lo'o jua'a Tíquico lo'o Trófimo ngu' Asia; ca ta'a ya ndyaa ya lo'o yu li'.

⁵ Lo'o li' lcaa ngu' tya'a ndyaa Pablo bi', ndyaa ngu' nde loo la ca quichi' Troas;

⁶ ndyanu Pablo lo'o na' ti (la cui' Lucas laca na' nu nscua na' quityi re). Ndyanu ya nde quichi' Filipos cha' tyeje tacui ta'a lo'o ndacu ngu' xlyá nu ná lo'o scua tiye' ndyaa'. Ndu'u ya ndyaa ya li', ndyatí ya ne' yaca ni'i cha' tsa'a ya tyacua tya'a ya lo'o ngu' bi' ca quichi' Troas. Ca'yu tsá nguti'i ya ne' yaca ni'i cha' tyaala ya chaca tsu' tyujo'o bi', lo'o li' cati tsá nguti'i lcaa ya quichi' bi'.

Ndyalaa Pablo ca quichi' Troas

⁷ Lo'o ngua tsá domingo, li' ndyu'u ti'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesús cha' stu'ba ti cacu ngu' sii. Nclyu'u Pablo cha' ji'i ycui' Ndyosi ji'i ngu' li'; hasta ca cla'be talya nclyu'u yu ji'i ngu', xqui'ya cha' chaca tsá cua tyaa ti ya li'.

⁸ Ndyu'u ti'i ya sca ba'a ni'i nde cua su nchca tyuna ba'a ni'i bi'. Quiña'a quii' ntsu'u ne' ni'i bi'.

⁹ Lo'o jua'a nga'a sca nu qui'yu cuañi' nu naa Eutico, nu ntucua nde tyuni'i ventana. Ndyu'u tsa xcalá yu cuañi' bi', cha' tyiquee' tsa nchcui' Pablo. Li' ngua'ya xcalá yu, ndyú yu lo yuu nde liya'. Ndyaa ngu' cha' xatu ngu' ji'i yu, pana cua ngujuii yu.

¹⁰ Li' hora ti ngua'ya Pablo lo ndyiya', ndyaa ngüityi Pablo ji'i yu nu ngujuii bi', lo'o ntejeya' Pablo ji'i yu bi' li'.

—Ná ca xñi'i ti' ma, na lu'ú yu re juani —nacui' Pablo ji'i ngu' li'.

¹¹ Xa' ndyacu' Pablo ndyaa lo ndyiya', li' ngua'ni yu sii. Lo'o li' xa' nguxana ngulu'u yu ji'i ngu' ña'a cuayá' nguxee chaca tsá. Ndu'u ya ndyaa ya li'.

¹² Lo'o nu yu cuañi' nu ngua tso'o ca ti ni, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu ca to' tyi yu. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee' ngu' cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya'.

Ndu'u ngu' quichi' Troas, ndyaa ngu' ca Mileto

¹³ Lo'o li' ndu'u ya ndyaa ya nde loo la, ndyatí ya ne' yaca ni'i cha' tsa'a ya ca quichi' Asón, pana ndyanu ycui' Pablo cha' tsa'a yu xa' tyucui' nde lo yuu btyi.

¹⁴ Xa' ndyacu' tya'a yu lo'o ya ca quichi' Asón bi', ndyatí yu ne' yaca ni'i lo'o ya, ndyaa ya ca quichi' Mitilene li'.

15 Xa' ndu'u ya ndyaa ya li', nteje tacui ya loyuu su cuentya Quío; ca chaca tsá li' ndyalaa ya ca quichí Samos. Nde loo la ndyanu ya xi nde quichí Trogilio, lo'o jua'a ca chaca tsá ndyalaa ya ca quichí Mileto.

16 Ná ndyaa ya ca quichí Efeso, cha' ná ntaja'a Pablo tyanu yu tyiquee' ca loyuu su cuentya Asia bi'; ngua ti' yu tsa clya yu ca Jerusalén cha' tyi'í yu quichí bi' lo'o caca tsá ta'a Pentecostés, si caca jí'í.

Ngulu'u Pablo jí'í ngu' cusu' jí'í taju ñati jí'í Jesucristo nu ndi'í quichí Efeso

17 Laja lo'o ndyanu ya ca Mileto bi', nda Pablo sca cha' ndyaa slo ngu' cusu' jí'í taju ñati jí'í Jesucristo ca quichí Efeso, si tyaa ngu' slo yu.

18 Nu lo'o ndyalaa ngu', li' ngulu'u Pablo xi jí'í ngu':

—Cua jlo ti' mā ñi'ya nu ngua'ni na' lcaa tsá lo'o nguti'í na' ca loyuu su cuentya Asia re, su ndi'í na' quichí tyi mā —nacui Pablo jí'í ngu'—.

19 Jlo ti' mā cha' lcaa tsá ngua'ni na' cña jí'í Jesús tyucui tyiquee na'; ná ngua'ni tyucuaa ti' na' lo'o mā. Lo'o jua'a ngusi'ya tsa na' xqui'ya ñati cuxi loyuu re. Ngua quicha ti' na' nu lo'o ngua ti' nu ngu' judío tya'a na' cua'ni cuxi ngu' lo'o na'.

20 Jlo ti' mā cha' lcaa tsá tsa cu' ti nclu'u na' lcaa cha' tso'o bi' jí'í mā, cha' taca tyi'í tso'o la cresiya jí'í mā, masi ngulu'u na' jí'í mā nu lo'o ndyu'u ti'í mā tsa tlyu ti, masi ngulu'u na' jí'í mā ca to' tyi scaa ti mā.

21 Sca ti cuaya' nchcui' na' lo'o lcaa ngu', masi lo'o ngu' judío tya'a na', masi lo'o xa' la ñati; sca ti cha' ngulu'u na' jí'í lcaa mā, cha' nga'a cha' culochu' mā jí'í lcaa cha' cuxi nu ntsu'u jí'í mā lo'o xñi mā cha' jí'í Jesucristo nu Xu'na na.

22 Lo'o nu juani tsa'a ca Jerusalén, cha' jua'a cua ndatsaa Xtyi'í ycuí' Ni 'na cha' tsa'a ca ndacua, masi ná nchca cuayá' ti' na' ñi'ya nu caca jna' lo'o tyalaa na' cajua.

23 Tsa bi' ti cha' jlo ti' na' cha' lcaa quichí su ndya'a na' nacui ngu' cha' cua tejeya' ti ngu' jna', cha' su'ba ngu' jna' ne' chcuá; nacui ngu' cha' lye tsa ca quicha ti' na' ca quichí Jerusalén bi'. Tsa lo cua ti cha' jlo ti' na', cha' jua'a laca cha' nu cua nda Xtyi'í ycuí' Ndyosi lo'o na'.

24 Pana ná ntsii na' xqui'ya cha' nu nchcui' ngu' bi', ná ndu'ni cha' jna' masi cujui ngu' jna'. Sca ti cha' nti' na', cha' tso'o ti tye cña nu nda ycuí' Jesús jna', cha' ta na' cha' tso'o jí'í ycuí' Ndyosi lo'o xa' ñati, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jí'í ñati chalyuu.

25 'Cua nguta'a na' lo'o cu'mā, cua ngulu'u na' jí'í mā lcaa ña'a cña nu nclyo ycuí' Ni; pana juani chañi cha' nu nchcui' na' re, cha' nga'aa ña'a na' jí'í mā chaca quiya'.

26 Bi' cha' nchcui' na' lo'o mā juani, cha' ná ndacui na' qui'ya si chcuna' cresiya jí'í sca ñati tya'a cu'mā.

27 Cua nda na' cha' lo'o mā, lcaa cha nu' ngua ti' ycuí' Ndyosi cua'ni Ni lo'o mā; ni sca cha' ná ndyu'u cuaana ti tyiquee na'.

28 Nu juani ntsu'u cha' ña'asii mā jí'í ycuí' ca mā, lo'o jua'a ña'asii mā jí'í ca ta'a ñati jí'í Jesucristo ca quichí tyi mā, cha' cua nda Xtyi'í ycuí' Ndyosi cña jí'í mā cha' caca mā loo jí'í taju ñati bi'. Tlyu tsa cña nu ngua'ni ycuí' nu Xu'na na cha' ca tí qui'ya nu ntsu'u jí'í na tya lo'o ngujui yu lo crusi, nu lo'o ndyalú tañi ycuí' ca yu.

29 Jlo ti' na' cha' nu lo'o nga'aa ndya'a na' ca nde, li' caa ñati cuiñi cha' cua'ni ñu'u jí'í taju ñati tya'a mā; ñi'ya ndu'ni tyaala bo'o jí'í sca taju xlya', jua'a cua'ni ñu'u nu ngu' cuiñi bi' jí'í taju ñati tya'a ndya'a mā.

30 Lo'o jua'a laja ycuí' ngu' tya'a mā tyu'u tucua xi ngu' cuiñi bi'; cha' cuiñi ti culu'u ngu' bi' jí'í lcaa tya'a ñati jí'í Jesucristo, cha' nga'aa tyi'u ti' ngu' ni sca cha' liñi nu cua nchcui' mā lo'o ngu'.

31 Cui'ya mā cuentya lacua. Tyi'u ti' mā cha' cua ndya'a sna yija ngulu'u na' jí'í mā tsá lo'o talya, lo'o jua'a ntsu'u quiya' ngusi'ya tsa na' xqui'ya cu'mā.

32 'Xtyanu na' jí'í cu'mā ya' ycuí' Ndyosi cha' xtyucua Ni jí'í mā juani. Taquiya' mā jí'í lcaa cha' nu cua nda ycuí' Ndyosi lo'o mā, la cui' cha' laca nu ndu'ni cha' caca nguula ti' cresiya jí'í mā, cha' tlyu tsa laca cha' jí'í ycuí' Ndyosi. Jua'a caca cuayá' ti' mā cha' quiña'a tsa cha' tso'o tyacua jí'í mā stu'ba ti lo'o lcaa ñati nu ngusubi ycuí' Ndyosi jí'í.

³³ Ná ngua ti' na' xñi na' cñi ji'i ngu'; ni late' nu ta ngu' na, ná ntaja'a na' xñi na' ji'i.

³⁴ Jlo ti' ma cha' ycu' na' ngua'ni na' cña lo'o ya' ti na' cha' caja cña cha' tyiji yu'u jna' chalyuu. Lo'o jua'a tya nda na' xlya'be ji'i ngu' nu ndya'a lo'o na'.

³⁵ Ngua'ni na' jua'a cha' culu'u na' ji'i ma ñi'ya nu cua'ni ma lo'o ngu' nu ntsu'u tsa cha' nu lyiji ji'i. La cui' jua'a ntsu'u cha' tyi'u ti' na' ji'i cha' nu cua nchcui' ycu' Jesús nu Xu'na na lo'o na ndi'ya: “Tso'o ntsu'u tyiquee ma si ta ngu' sca cha' xlya'be ji'i ma, pana tlyu la cha' tso'o laca si ta ma sca cha' xlya'be ji'i tya'a ñati ma”, nacui Jesús ji'na.

³⁶ Lo'o cua ndye nchcui' Pablo lo'o ngu', li' ngutu sti' ya cha' chcu' ya lo'o ycu' Ndyosi; stu'ba ti nchcui' lcaa ya lo'o ycu' Ni li'.

³⁷ Lo'o jua'a nxi'ya tsa ngu' bi' laja lo'o ngüityi ngu' ji'i Pablo, nchcuicha' ngu' ji'i yu lo'o nchcui' salya' ngu' lo'o.

³⁸ Xñi'i tsa ti' ngu' cha' nchcui' Pablo cha' nga'aa ña'a ngu' bi' ji'i yu. Li' ndyaa lo'o latya ngu' bi' ji'i ya tyucuii cha' tyaa ya ne' yaca ni'i chaca quiya'.

21

Tsaa Pablo ca Jerusalén

¹ Nguxtyanu ya ji'i tya'a ya li'. Ndu'u ya ndyaa ya ne' yaca ni'i ca loyuu su cuentya Cos. Ca chaca tsa ndyalaa ya ca quichi Rodas, lo'o li' ndyalaa ya ca quichi Pátara.

² La cui' quichi bi' ngujui chaca yaca ni'i ji'i ya nu cua tsa ti nde loyuu su cuentya Fenicia. Ndyati ya ne' yaca ni'i bi', ndu'u ya ndyaa ya li'.

³ Cua nteje tacui ya cacua ti loyuu su cuentya Chipre, la'a tsu' coca ndyanu yuu btyi bi', cha' tsa liñi ya ca loyuu su cuentya Siria. Ntsu'u cha' tsa yaca ni'i ca quichi Tiro cha' tyanu yu'ba ji'i ndejua. Lo'o ndyalaa ya quichi bi' ndu'u ya ne' yaca ni'i bi'.

⁴ ndyaa ya slo taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i quichi bi'; ndyanu ya cati tsa lo'o ngu' bi' li'. Nchcui' ngu' bi' lo'o Pablo cha' ná tsa yu ca quichi Jerusalén, cha' cua ngua'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi cha' ngua cuayá'

ti' ngu' bi' ñi'ya nu caca ji'i Pablo ca quichi bi'.

⁵ Lo'o ndye cati tsa, li' ndu'u ya ndyaa ya. Nguxtyucua lcaa tya'a ngu' ji'i ya tyucuii su ndyaa ya to' tyujo'o; lo'o jua'a lcaa nu cuna'a lo'o nu sube ji'i ngu', ndyaa ngu' lo'o ya. Li' ngutu sti' lcaa ya ca to' tyujo'o cha' stu'ba ti chcu' ya lo'o ycu' Ndyosi.

⁶ Ngusalya' ngu' lo'o ya, ngüityi ngu' ji'i ya, li' ndyati ya ne' yaca ni'i; cuati nguxtyuu ngu' yaa ngu' nde toni'i ji'i ngu'.

⁷ Ndu'u ya quichi Tiro ndyaa ya ca quichi Tolemaida. Xa' ndu'u ya ne' yaca ni'i li'; nchcuicha' ya ji'i ñati ji'i Jesucristo tya'a na nu ndi'i quichi bi', jua'a ndyanu ya lo'o ngu' sca talya ti.

⁸ Ca chaca tsa ndu'u ya ndyaa ya tyucuii ca quichi Cesarea; ndyalaa ya to' tyi Felipe li', la cui' Felipe nu nchcui' lo'o ngu' cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na. Nga'a Felipe ji'i nu cati tya'a ngu' nu laca cña ji'i ñati nu ngusñi cha' ji'i Jesús tya clyo. Ndyanu ya slo yu li'.

⁹ Ntsu'u jacua tya'a sñi' Felipe, xcui' cuna'a nu ntucua ycu' ti laca sñi' yu. Cua nda ycu' Ndyosi chacuayá' ji'i nu cuna'a bi', cha' chcu' ngu' cua ña'a ca cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ngu' cha' chcu' ngu' lo'o ñati.

¹⁰ Cua nguti'i ya slo ngu' tyuu tsa, lo'o li' ndyalaa sca nu qui'yu nu naa Agabo; ca loyuu su cuentya Judea ndu'u yu bi'. Sca nu laca tu'ba ji'i ycu' Ndyosi laca yu bi', tii tsa yu.

¹¹ Lo'o ndyalaa yu ca slo ya, li' ngulo yu juata nu ndyaaca' sii' Pablo, li' ya' yu lo'o quiya' yu ngusca' yu lo'o juata bi'.

—Cua nchcui' Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o na' cha' ñi'ya nu ndyaaca' ycu' na', jua'a sca' ngu' judío tya'a na ji'i ñati nu ca ji'i juata re ca Jerusalén —nacui Agabo ji'i ya—. Tsa lo'o ngu' ji'i ñati bi' slo ngu' xa' tsu' cha' xcube' ngu' ji'i yu —nacui.

¹² Ndyuna ya cha' nu nchcui' Agabo, lo'o li' ca ta'a ya lo'o ngu' Cesarea tya'a na, tya'na nchcui' ya lo'o Pablo cha' ná tsa yu ca Jerusalén.

¹³ —¿Ni cha' laca nxi'ya ma? —nacui Pablo ji'i ya li'—. ¿Ni cha' laca ndyu'ni ma cha' ca xñi'i ti' na'? —nacui—. Cua laca cha' tsa'a ca Jerusalén; tyaja'a na' tsa'a, masi

lo'o sca' ngu' jna', masi lo'o cujuu ngu' jna' cajua xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

¹⁴ Ngua cuayá' ti' ya li' cha' ná ngua ji'i ya cua'a ya ji'i yu.

—Tso'o si caca ñi'ya nu nacui ycu' Ndyosi cha' caca lacua —nacui ya li'.

¹⁵ Lo'o ngua'ni cho'o ya ji'i ya, li' ndu'u ya ndyaa ya ca Jerusalén.

¹⁶ Tyuu tya'a ngu' tya'a na ndyaa lo'o ji'i ya cha' culu'u ngu' ji'i ya macala ndi'i chaca yu tya'a na nu naa Mnasón. Ngu' Chipre laca nu Mnasón bi'. Cua ngusñi yu cha' ji'i Jesús tya sa'ni la, lo'o nu juani ntucua tyi yu ca Jerusalén. Slo yu bi' ndyanu ya li'.

Ndyacua tya'a Pablo lo'o Jacobo

¹⁷ Tso'o ntsu'u tyiquee ñati ji'i Jesucristo tya'a na cha' cua ndyalaa ya ca Jerusalén.

¹⁸ Nguxee chaca tsá ndyaa Pablo lo'o ya ca slo Jacobo. Cajua ndyu'u ti'i lcaa ngu' cusu' ji'i ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo quichi bi'.

¹⁹ Nchcuicha' Pablo ji'i ngu' bi', li' nchcui yu lo'o ngu', ndacha' yu lcaa ña'a cña nu ngua'ni ycu' Ndyosi lo'o nguti'i ya slo ngu' xa' tsu'.

²⁰ Nu lo'o cua ndyuna ngu' cha' bi', li' ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi. Nchcui ngu' lo'o Pablo li':

—Tso'o tsa lacua —nacui ngu' ji'i yu—. Juani ni, jlo ti' nu'u cha' cua ntsu'u tyuu mil tya'a ngu' judío tya'a na nu ngusñi cha' ji'i Jesús tya tsubi' la. Nacui ngu' cha' ntsu'u cha' taquiya' lcaa na lo'o tya'a na cua ña'a ca cha' cusu' nu nguxtyanu jyo'o Moisés ji'na cua sa'ni la —nacui ngu'—.

²¹ Lo'o jua'a cua nquijeloo cha' ji'i ngu' cha' ngulu'u nu'u ji'i ngu' judío tya'a na nu ndi'i xa' quichi, cha' nga'aa ntsu'u cha' taquiya' ngu' bi' ji'i cha' cusu' nu nguscua jyo'o Moisés bi', ni ná ntsu'u cha' xi'yu ngu' quiji sñi' ngu' cha' culacua ngu'; ngulu'u nu'u cha' ná nga'a cha' cua'ni ngu' bi' ñi'ya nu ndu'ni na cha' laca na ngu' judío, nacui ngu'.

²² ¿Na laca cua'ni na lacua? Ná tyiquee' tyu'u ti'i lcaa ngu' judío tya'a na, lo'o caja cha' ji'i ngu' cha' cua ndyalaa nu'u quichi re.

²³ Bi' cha' ta ya sca cu'i lo'o nu'u ñi'ya nu cua'ni nu'u juani. Cua ndi'i jacua tya'a ngu' qui'yu re nu cua ngüiñi sca cha' ji'i ngu' lo'o ycu' Ndyosi.

²⁴ Tsaa lo'o nu'u ji'i ngu' bi', cha' stu'ba ti cua'ni lyiji ma cha' nu cua ngüiñi ji'i ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi. Nu'u cui'ya lcaa na nu nga'a cha' caca msta ji'i ngu' ne' laa. Li' taca xi'yu ngu' quicha' hique ngu' lo'o cua ndye cha' bi'. Caca cuayá' ti' lcaa ngu' li', cha' lo'o nu'u ndaquiya' nu'u ji'i lcaa cha' nu nguxtyanu jyo'o cusu' ji'na, cha' si'i cha' liñi nu cua nchcui' ñati jinu'u li'.

²⁵ Lo'o nu ngu' xa' tsu' nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo ni, cua nguscua ya sca quityi cha' tsaa slo ngu' bi', cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' ná ntsu'u cha' cua'ni ngu' lcaa lo cha' nu ntsu'u ji'i ngu' judío tya'a na. Nguscua ya cha' ndi'ya: ná tso'o cacu ngu' cuaña' na'ni nu cua nda ngu' cha' caca msta ji'i jo'ó, ni ná tso'o cacu ngu' tañi, ni ná tso'o cacu ngu' na'ni nu ná ndyalú tso'o tañi ni' lo'o ndyujui ngu' ji'i, ni ná tso'o chca'a ngu' lo'o ñati nu si'i clyo'o ngu'.

Ngusñi ngu' ji'i Pablo preso to' laa tlyu

²⁶ Ca chaca tsá, li' ndyaa lo'o Pablo ji'i nu jacua tya'a ñati bi', ngua'ni lubii ngu' ji'i ycu' ca ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi. Li' ndyaa ngu' ne' laa tlyu, cha' cacha' ngu' ji'i ngu' bi' ni tsá tye tyuco'o tsá ji'i ngu' lo'o tya'a ngu', cha' li' taca caa ngu' ne' laa jua, caa lo'o ngu' msta nu ta ngu' ji'i ycu' Ndyosi li'.

²⁷ Cua tya'a ti cati tsá, cua tye ti cña ji'i ngu'. Pana cua ntsu'u xi' ngu' judío nu laca tyi ca Asia, lo'o jua'a cua na'a ngu' bi' ji'i Pablo su ndya'a yu ne' laa tlyu bi'. Hora ti ngua'ni cu'i ngu' bi' sca cuentyu lo'o ngu' quichi, cha' caca ñasi' ngu' ji'i Pablo li'.

²⁸ Ngusi'ya ngu' judío bi' ji'i ngu' quichi li':

—Cu'ma ngu' Israel tya'a na —nacui ngu'—, xtyucua ma ji'i ya —nacui ngu'—. Cua ngulu'u nu qui'yu re ji'i ngu' lcaa quichi su nguta'a yu cha' ná tso'o na nu laca na ngu' judío; ná tso'o cha' cua'ni tlyu na ji'i cha' nu nguscua jyo'o Moisés, lo'o jua'a ná tso'o laa tlyu re, nacui yu re. Lo'o chaca cha' ni, cua ndyaa lo'o yu re ji'i ngu'

xa' tsu' ne' laa tlyu re cha' cua'ni ñu'u ngu' ji'i laa su ndu'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi.

²⁹ Nhcui' ngu' jua'a cha' cua na'a ngu' ji'i Pablo ndya'a lquichi lo'o Trófimo, sca ngu' Efeso. Ngua ti' ngu' li', cha' cua ndyaa lo'o yu ji'i ne' laa tlyu bi'.

³⁰ Nxna lijya lcaa ngu' quichi li', cha' tejeya' ngu' ji'i Pablo. Hora ti ngulo'o ngu' ji'i yu ne' laa, ndacu' ngu' to' laa li'.

³¹ Ngua ti' ngu' kujuii ngu' ji'i Pablo; pana ndyaa xi xa' la ngu' slo nu xu'na sendaru ngu' romano, ndyaa cacha' ngu' ji'i cha' lye tsa nxu'u tya'a lcaa ngu' quichi.

³² Bi' cha' ngulo nu xu'na sendaru bi' cña ji'i capitán ji'i cha' tsa lo'o ngu' ji'i ña'a latya sendaru, tsa ngu' lo'o ycu' xu'na ngu' bi' ca su ndi'i ngu' quichi. Ngusna ngu' ndyaa ngu' su ndyu'u ti'i lcaa ngu' quichi li'. Nga'aa ngujui'i ngu' quichi ji'i Pablo lo'o na'a ngu' ji'i sendaru lo'o xu'na sendaru bi' lijya.

³³ Li' ndyaa xu'na sendaru bi' cacua ti slo nu Pablo bi'; ngulo cña cha' tejeya' sendaru ji'i yu, cha' sca' ngu' ji'i yu lo'o tucua tya'a carena chcuā. Li' nchcuane xu'na sendaru bi' ji'i ngu' quichi, cha' caca cuayá' ti' ycu' tilaca laca preso bi' ji'i, ñi'ya laca qui'ya nu ntsu'u ji'i yu.

³⁴ Pana nxi'ya tsa ngu' quichi ndi'i ngu' li'; nxi'ya tsaca ngu' lo'o nxi'ya chaca ngu', bi' cha' ná jlo ti' xu'na sendaru bi' na laca ngua ji'i ngu'. Li' ngulo cña cha' tsa lo'o sendaru ji'i Pablo ca to' tyi sendaru.

³⁵ Lo'o cua ndyalaa sendaru su tyacu' lo ndyiya' to' ni'i ji'i ngu', li' ngusñi sendaru ji'i Pablo, ngü'ya cua ngu' ji'i yu cha' ñasi' tsa ngu' quichi ji'i yu.

³⁶ Tlyu tsa taju ñati nu ndyaa lca'a ji'i sendaru.

—Cujuii clya mā ji'i —nacu' ngu' bi' ji'i sendaru bi'.

Nda Pablo cha' lo'o ngu' quichi ñi'ya ngua ji'i yu

³⁷ Cua tyatí ti ngu' toni'i ji'i sendaru, li' nhcui' Pablo lo'o xu'na sendaru bi':

—Cusu', cua'ni cha' tso'o ta nu'u chacuayá' hcui' na' xi —nacu' Pablo ji'i.

—¿Ha nchca jinu'u hcui' cha' griego? —nacu' xu'na sendaru ji'i Pablo li'.

—Nchca 'na —nacu' Pablo.

³⁸ —¿Ha si'i nu'u laca nu ngu' Egipto nu ngua loo ji'i ngu' nu ngusu' tya'a lo'o go-bierno tsubi'? —nacu' ji'i Pablo—. ¿Ha si'i nu'u ndyaa lo'o ji'i jacua mil tya'a ñati cuxi ca lo nati' btyi?

³⁹ —Si'i na' —nacu' Pablo—. Ngu' judío laca na'. Tarso naa quichi tyi na', la cui' sca quichi tlyu xi ca loyuu su cuentya Cilicia —nacu'—. Cua'ni nu'u cha' tso'o ta nu'u chacuayá' jna' hcui' na' xi lo'o ngu' quichi re juani.

⁴⁰ Li' nda xu'na sendaru chacuayá' hcui' Pablo, bi' cha' ndatu yu lo ndyiya' quee bi' li', ngutacui ya' yu cha' ca ti nu ngu' quiña'a bi'. Lo'o ngua ti' ngu', li' cha' hebreo nhcui' Pablo lo'o ngu', cha' bi' laca cha' cña ji'i ngu' judío.

22

¹ —Cu'ma ngu' cusu', ngu' tya'a na' —nacu' Pablo ji'i ngu'—, cua'a jyaca mā ji'i cha' nu hcui' na' lo'o mā —nacu'—, si caca cua'ni lyaá na' ji'i ycu' ca na' lo'o hcui' na' lo'o mā.

² Ndyuna ngu' judío cha' nhcui' Pablo cha' cña ji'i ngu' lo'o ngu', bi' cha' ti ti ndi'i ngu' laja lo'o nhcui' yu:

³ —Tya'a cu'ma ngu' judío laca na' —nacu' Pablo ji'i ngu'—. Quichi Tarso ngula na' ca loyuu su cuentya Cilicia; tiya' la ndyalaa na' quichi Jerusalén re, cha' ngua tsa'a na' slo mstru Gamaliel li'. Tso'o ngua tsa'a na' lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'na nu nscua lo quityi. Tyucui tyiquee na' ngua ti' na' taquiya' na' lcaa cha' ji'i ycu' Ndyosi, la cui' ñi'ya nu ndyu'ni mā tsa juani.

⁴ Cua sa'ni la lo'o ycu' na' lca'a cusu' na' ji'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, cha' kujuii na' ji'i ngu'. Ntejeya' na' ji'i ngu' bi', masi ngu' qui'yu, masi ngu' cuna'a, ngusu'ba na' ji'i ngu' ne' chcuā.

⁵ Jlo ti' xu'na sti jo'ó, lo'o jua'a ngu' cusu' quichi re ni, jlo ti' ngu' cha' bi'; bi' cha' cua nda ngu' quityi jna' nu nguscua ngu' cha' tsa slo ngu' judío tya'a na ca quichi Damasco. Ndyaa na' ca bi' cha' clyana la na' ji'i ñati nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo, cha' tyaa lo'o na' ji'i ngu' bi' nde Jerusalén re, cha' xcube' mā ji'i ngu' bi'.

Nda Pablo cha' lo'o ngu' ñi'ya ngux-cutsa'a Jesús cresiya ji'i yu

6 'Ndyaa na' tyucuij, cua tyalaa ti na' ca quichi Damasco bi'. Nde hora ngua, lo'o tsi tsiya' ca ndaca'a sca xee tlyu ji'i ycu' Ndyosi nde cua; tyucui ña'a lo yuu su ndu na' ngujui'i xee bi'.

7 Nclyú na' tyucuij li', ndyuna na' cha' nchcui' sca ñati lo'o na': "Saulo, Saulo", nacui yu, "¿ni cha' laca nxuu tya'a nu'u lo'o na'?"

8 "¿Tilaca laca nu'u, cusu'?" nacui na' ji'i li'. "Jesús Nazaret laca na'", nacui yu jna'. "Nxuu tya'a nu'u lo'o ycu' na', bi' cha' nchca quicha ti' na'."

9 Cua na'a ngu' nu ndyaa lo'o na' xee bi'. Ndyutsii tsa ngu' li', masi ná ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o na'.

10 "¿Na laca nu nti' nu'u cha' cua'ni na', Xu'na?" nacui na' ji'i Jesús li'. "Tyatu nu'u", nacui nu Xu'na na jna', "tsaa nu'u ca quichi Damasco. Ndejua ndi'i sca ñati nu culu'u jinu'u lcaa ña'a cña nu ntsu'u cha' cua'ni nu'u."

11 Ngua cuityi' na' xqui'ya xee tlyu bi' li', bi' cha' nu ngu' tya'a ndyaa na' bi', ngusñi ngu' ya' na' cha' tsa la ya tyucuij nde quichi Damasco bi'.

12 'Ndi'i sca nu cusu' nu naa Ananías quichi bi', nu ndaquiya' tsa ji'i lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi sa'ni. Lcaa ngu' judío tya'a na nu ndi'i quichi Damasco ni, nchcui' ngu' cha' tso'o tsa tyiquee nu Ananías bi'.

13 Ndyalaa nu cusu' bi' slo na' li': "Saulo tya'a na", nacui yu jna', "cua'ni ycu' Ndyosi cha' tyaala cloo nu'u chaca quiya' juani". Hora ti ndyaala cloo na' chaca quiya', na'a na' ji'i ycu' Ananías li'.

14 "Ycu' Ndyosi nu ngua'ni tlyu sti na ji'i, bi' laca nu ngusubi jinu'u cua sa'ni la", nacui Ananías jna'. "Ngusubi ycu' Ni jinu'u cha' ca cuayá' ti' nu'u ña'a cha' nu nti' ycu' Ni, cha' ña'a nu'u ji'i ycu' nu liñi ca, cha' cuna nu'u cha' nu chcui' Ni lo'o nu'u", nacui jna'.

15 "Ntsu'u cha' tsa nu'u slo lcaa ñati cha' cacha' nu'u ji'i ngu' lcaa ña'a cha' nu cua na'a nu'u, lcaa ña'a cha' ji'i ycu' Ndyosi nu cua ndyuna nu'u.

16 Nga'aa ntsu'u cha' jatya la nu'u ca nde; tyatu clya nu'u juani; cua ngüityi ycu' Ni qui'ya nu ntsu'u jinu'u, xqui'ya cha' ngusñi nu'u cha' ji'i Jesús. Lo'o li' tyucuatya ngu' jinu'u." Jua'a nchcui' Ananías lo'o na' li'.

Ndyaa Pablo slo ngu' xa' tsu'

17 'Nu lo'o nguxtyuu na' nde Jerusalén, li' ndyaa na' ne' laa tlyu jua cha' chcui' na' lo'o ycu' Ndyosi. Ñi'ya nti' si nchcui' sca xcalá na,

18 jua'a cua na'a na' ji'i ycu' nu Xu'na na. "Tyaa clya nu'u", nacui nu Xu'na na jna', "tyu'u nu'u quichi Jerusalén re; yaa clya nu'u", nacui Ni, "cha' ná jlya ti' ngu' nde lo'o chcui' nu'u cha' jna' lo'o ngu'."

19 "Xu'na", nacui na' ji'i nu Xu'na na li', "jlo ti' ngu' quichi re cha' nguta'a na' ne' laa lcaa quichi, cha' ngusñi na' ji'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o nu'u, ngusu'ba na' ji'i ngu' bi' ne' chcu'a, ngujui'i na' ji'i ngu' bi'.

20 Nu lo'o ngu' quee ji'i Esteban, ndyalú tañi yu; ndyujuii ngu' ji'i yu xqui'ya cha' liñi nchcui' yu cha' jinu'u lo'o ngu'. Lo'o na' ni, stu'ba ti ndu na' lo'o ngu' bi' li', nguna'asi na' ste' ngu' nu ndyujuii ji'i yu. Tso'o nti' na' tyempo bi', nu lo'o na'a na' cha' cua ngujuii yu bi'." Jua'a nchcui' na' lo'o ycu' Ndyosi ne' laa bi'.

21 "Tyaa nu'u juani", nacui ycu' nu Xu'na na jna' li'. "Culo na' cña jinu'u cha' tsa nu'u xa' quichi tyijyu' la, cha' culu'u nu'u ji'i xa' ñati; nga'aa si'i ji'i ngu' judío tya'a nu'u ti culu'u nu'u."

Ntsu'u Pablo preso ji'i xu'na sendaru

22 Lo'o ndyuna ngu' quichi cha' bi', nga'aa nti' ngu' cuna la ngu' cha' li'. Nxi'ya lo'o tsa ngu' ji'i sendaru cha' ñasi' ngu':

—Cujui mā ji'i nu qui'yu re —nacui ngu'—. Nga'aa tso'o cha' tyi'i yu chalyuu.

23 Cuij ngusi'ya lo'o ngu' ji'i Pablo li', ngusaa' ngu' ste' ycu' ca ngu', ngusñi ngu' yuu ngu' nde cua cha' ñasi' tsa ngu'.

24 Bi' cha' ngulo xu'na sendaru cña cha' tsa lo'o sendaru ji'i preso ni'i, cha' quiji'i sendaru ji'i yu lo'o juata nu ntsu'u chcu'a laja. Cua'ni ngu' jua'a ngua ti' xu'na sendaru, cha' li' tyaja'a yu cacha' yu ña'a cha' cuxi nu ngua'ni yu, cha' ngusi'ya tsa ngu' quichi xqui'ya cha' bi'.

25 Cua ngusca' ngu' jii' yu cha' quiji'i jua' ata ngu' jii' yu, lo'o li' nchcui' Pablo lo'o nu capitán bi':

—¿Ha ntsu'u chacuayá' jii' ma' quiji'i ma' jii' sca ngu' romano? —nacui' Pablo jii' capitán—. ¿Ha si'i na' cua'ni cuayá' ngu' tisiya jii' ngu' romano clyo?

26 Hora ti ngusna capitán ndyaa nda xi cha' lo'o xu'na sendaru li':

—Cui'ya nu'u cuentya ñi'ya ña'a cua'ni nu'u lo'o nu qui'yu jua —nacui' capitán jii' xu'na—. Sca ngu' romano laca yu.

27 Hora ti liya nu xu'na sendaru bi' slo Pablo li'.

—¿Ha chañi cha' nu'u laca ngu' romano? —nacui' jii' Pablo.

—Chañi —nacui' Pablo jii'.

28 —Quiña'a tsa caya' nda na' cha' laca na' ngu' romano —nacui' xu'na sendaru li'.

—Ná lo'o caya' nda na', cha' ngu' romano laca sti na' —nacui' Pablo jii'.

29 Nu sendaru nu ndi'i slo yu cha' quiji'i ngu' jii' yu ni, hora ti ndatsu' ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' yu. Li' cua ndyutsi' tsa xu'na sendaru cha' cua ngulo cña jii' ngu', cha' ngusca' ngu' jii' sca ngu' romano, masi ná lo'o chacuayá' jii' ycu' bese.

Ndu Pablo slo ngu' nu laca loo jii' ngu' judío

30 Ca chaca tsá tya nti' xu'na sendaru ca cuayá' ti' ni qui'ya laca nu ngusta ngu' judío bi' jii' Pablo. Ngusat'i' ngu' carena chcuá nu ndyaaca' Pablo li'. Ngulo xu'na sendaru bi' cña jii' sti jo'ó tlyu lo'o jii' lcaa ngu' cusu' cha' tyu'u ti' ngu' se'i ti. Li' ndyaa lo'o jii' Pablo ca slo ngu' bi'.

23

1 Cua ndyu'u ti'i lcaa ngu' cusu' bi'. Li' ña'a tsa Pablo jii' ngu' cusu' nu cua'ni cuayá' jii' yu.

—Cu'ma' ngu' cusu' tya'a na' —nacui' Pablo jii' ngu' li'—, lcaa tsá tso'o ndi'i na'. Lubii cresiya jna' cuentya jii' ycu' Ndyosi.

2 Ananías naa nu laca xu'na sti jo'ó bi'; li' ngulo nu Ananías bi' cña jii' ngu' nu ndu cacua ti cha' quiji'i ya' ngu' tu'ba Pablo.

3 —La cui' jua'a quiji'i ycu' Ndyosi jinu'u tu'ni —nacui' Pablo jii' xu'na sti jo'ó bi' li'—. Cuiñi nu'u. ¿Ha liñi tsa ndu'ni nu'u nti'?

Nde ndyu'ni cuayá' ma' jna' cuentya jii' chacuayá' nu ntsu'u jii'na, pana cua ngulo nu'u cña cha' quiji'i ya' ngu' tu'ba na', masi ná ntsu'u chacuayá' cua'ni nu'u jua'a.

4 Nchcui' ngu' nu ndu' cacua ti lo'o Pablo li':

—¿Ha nchcui' suba' nu'u lo'o xu'na sti jo'ó nu laca cña jii' ycu' Ndyosi? —nacui' ngu' jii' Pablo.

5 —Cu'ma' ngu' cusu' tya'a na' —nacui' Pablo—, ná jlo ti' na' si xu'na sti jo'ó laca jua. Ná tso'o cha' nu nchcui' na' si jua'a, cha' cua nscua sca cha' lo quityi jii' ycu' Ndyosi ndi'ya: “Ná chcui' cuxi ma' jii' xu'na ma”.

6 Pana ngua cuayá' ti' Pablo li' cha' nga'a ngu' fariseo, lo'o jua'a nga'a xi ngu' saduceo laja ngu' cusu' bi'. Cui' nchcui' Pablo chaca quiya' li':

—Cu'ma' ngu' cusu' tya'a na' —nacui' yu jii' ngu'—, ngu' fariseo laca na' —nacui' Pablo—, lo'o jua'a ngu' fariseo ngua sti na'. Ndyu'ni cuayá' ma' jna' xqui'ya cha' jlya ti' na' cha' ntsu'u cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya' ca nde loo la.

7 Nu lo'o ndyuna ngu' cha' bi', li' ngxlyú ngu' cha' hichu' tya'a ngu'; ngu' fariseo nxuu tya'a lo'o ngu' saduceo li'.

8 Ná jlya ti' ngu' saduceo cha' tya taca tyu'ú sca ñati chaca quiya' lo'o cua ngujuii, ni ná jlya ti' ngu' cha' ntsu'u xcá jii' ycu' Ndyosi, ni ná jlya ti' ngu' cha' ntsu'u cui'i; pana ngu' fariseo ni, jlya ti' ngu' lcaa cha' bi'.

9 Bi' cha' lye tsa nxuu tya'a ngu' bi'. Lo'o li' ndyatú xi ngu' fariseo nu nslo tso'o jii' quityi jii' ycu' Ndyosi.

—Ná ngua'ni nu qui'yu re cha' cuxi —nacui' ngu' bi'—. Ná tso'o xuu tya'a na lo'o ycu' Ndyosi si chañi cha' cua nchcui' sca cui'i tso'o lo'o yu re, si cua nchcui' sca xcá jii' ycu' Ndyosi lo'o yu.

10 Lye la nxuu tya'a ngu' xqui'ya cha' bi' li'. Ngulacua tsa ti' xu'na sendaru si cujuui ngu' jii' Pablo, bi' cha' ngulo cña jii' sendaru cha' tejeya' ngu' jii' Pablo, cha' xa' tsaa lo'o ngu' jii' yu ca to' tyi sendaru chaca quiya'.

11 Lo'o ngua talya lye, li' ndyalaa ycu' nu Xu'na na slo Pablo.

—Cua'ni tlyu tyiquee nu'u Pablo —nacui Ni—. Ñi'ya cua nchcui' nu'u cha' jna' nde quichi Jerusalén re, jua'a ntsu'u cha' chcui' nu'u cha' jna' ca quichi Roma.

Ngua ti' ngu' cujuui ngu' ji'i Pablo

¹² Lo'o cua nguxee chaca tsá, li' ngüiñi cha' ji'i ngu' judío lo'o tya'a ngu' cha' cujuui ngu' ji'i Pablo. Ndi'ya ngua'ni ngu' jura li':

—Ña'a ycui' Ndyosi ji'na cha' chañi ca cha' ná cacu na ná co'o na tsiya' ti ña'a cuayá' nu cua ndyujuii na ji'i nu Pablo bi' —nacui ngu' ji'i tya'a ngu'.

¹³ Cua ntsu'u tu'ba tya'a ñati nu ngua ti' cua'ni cña cuxi bi'.

¹⁴ Bi' cha' ndyaa ngu', nchcui' ngu' lo'o sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' quichi bi':

—Cua ngüiñi cha' ji'i ya lo'o ycui' Ndyosi —nacui ngu' ji'i ngu' nu laca loo—. Nchcui' ya lo'o Ni cha' ná cacu ya tsiya' ti ña'a cuayá' nu cua ndyujuii ya ji'i nu Pablo bi' —nacui ngu'—.

¹⁵ Bi' cha' juani, lcaa cu'ma ngu' cusu' lo'o ngu' tisiya, jña ma ji'i xu'na sendaru bi' cha' caa lo'o ngu' ji'i Pablo ca slo ma chaca quiya'. Ta ma cha' lo'o ngu' cha' tya nti' ma cua'ni cuayá' ma la xi ji'i yu bi'. Li' tsaa ya chca'a cuaana ya to' tyucuii, cha' cujuui ya ji'i yu laja lo'o tyeje tacui ngu' lo'o yu li'.

¹⁶ Laja li' cua ngujui cha' ji'i sñi' tya'a Pablo, ña'a cha' nu nchcui' ngu' bi'. Yala ti ndyaa yu cuañi' bi' to' tyi sendaru cha' ta yu cha' lo'o chi tya'a yu.

¹⁷ Li' ngusi'ya Pablo ji'i sca capitán:

—Cua'ni cha' tso'o tsaa lo'o ji'i yu cuañi' re ca slo xu'na ma —nacui Pablo ji'i—. Ntsu'u sca cha' nu ta yu lo'o nu laca xu'na ma.

¹⁸ Ndyaa lo'o capitán ji'i yu cuañi' bi' slo xu'na ngu' li':

—Cua ngusi'ya Pablo jna' —nacui capitán ji'i xu'na—, nu Pablo nu ntsu'u ne' chcuá —nacui capitán—. Nacui yu 'na cha' caa lo'o na' ji'i yu cuañi' re slo nu'u, cha' ntsu'u sca cha' nu nti' chcui' lo'o nu'u.

¹⁹ Ntejeya' xu'na sendaru ya' yu cuañi' bi' li', ndyaa lo'o ji'i su ná cuna xa' ñati cha' nu chcui':

—¿Ha ntsu'u sca cha' nu nti' nu'u chcui' lo'o na'? —nacui xu'na sendaru ji'i yu cuañi' bi' li'.

²⁰ —Cua ngüiñi cha' ji'i nu ngu' judío bi' lo'o tya'a ngu' cha' jña ngu' cha' clyu ti' jinu'u, cha' caa lo'o nu'u ji'i Pablo ca slo ngu' tisiya bi' la quee —nacui yu cuañi' bi' ji'i xu'na sendaru li'—. Chcui' ngu' lo'o nu'u cha' tya nti' la ngu' cua'ni cuayá' ngu' xi ji'i Pablo slo ngu'.

²¹ Cha' cuiñi laca bi'. Cua ntsu'u masi tu'ba tya'a ñati nu ntajatyá ngu' ji'i ma cuaana ti to' tyucuii bi'; cua nchcui' ngu' bi' lo'o ycui' Ndyosi cha' ná cacu ngu' ná co'o ngu' tsiya' ti, ña'a cuayá' nu cua ndyujuii ngu' ji'i nu Pablo bi'. Lo'o jua'a cua laca ndi'i ngu' juani, ntajatyá ngu' cha' chcui' ngu' lo'o nu'u.

²² Li' ngulo xu'na sendaru cña ji'i yu cuañi' bi', cha' ná cacha' ji'i xa' ñati cha' nu cua nda lo'o sendaru. Li' ngusalya' yu cuañi' bi' lo'o xu'na sendaru, ndu'u ndyaa.

Nda xu'na sendaru ji'i Pablo cha' tsaa yu ca slo Félix nu laca gobernador

²³ Lo'o li' ngusi'ya xu'na sendaru ji'i tu-cua tya'a capitán cha' caa ngu' slo. Ngulo cña ji'i capitán bi', cha' cua'ni cho'o ngu' ji'i ngu' cha' tsaa ngu' lo'o quiña'a tya'a sendaru ca quichi Cesarea; nacui cha' hora cua caa nde talya tsaa ngu'. Tsaa lo'o ngu' ji'i tucua siyento tya'a sendaru nu tya'a quiya' ti, lo'o jua'a tya xna yala tyi tya'a sendaru nu tyucua hichu' cuayu ti, lo'o jua'a tya tyucuaa siyento tya'a sendaru nu tya'a lo'o clya chcuá, tsaa lo'o ngu' ji'i li'.

²⁴ Lo'o jua'a ngulo cña cha' cua'ni cho'o ngu' ji'i cuayu nu tyucua Pablo. Ntsu'u cha' cua'a tso'o sendaru ji'i Pablo tyucuii ña'a cuayá' nu tyalaa tso'o ti yu ca slo gobernador Félix.

²⁵ Li' nguscua xu'na sendaru sca quityi cha' tsaa slo nu Félix bi'; ndi'ya nchcui' quityi bi':

²⁶ “Claudio Lisias nscua quityi re cha' tsaa slo nu'u, gobernador Félix, cha' nu'u laca loo. Xlyo ni'i.

²⁷ Cua ntejeya' ngu' judío ji'i nu qui'yu re, cua cujuui ti ngu' ji'i yu lo'o ndyalaa na' lo'o sendaru. Ngua tii na' cha' ngu' romano laca yu re, bi' cha' ngulo na' ji'i yu ya' ngu' cuxi bi'.

²⁸ Lo'o li' ngua ti' na' ca cuayá' ti' na' ni qui'ya ntsu'u ji'i yu lo'o ngu', bi' cha' ndyaa

lo'o na' ji'i yu ca slo ngu' nu laca loo ji'i ngu' judío.

²⁹ Li' ngua cuayá' ti' na' cha' cua ngusta ngu' qui'ya ji'i yu cuentya ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'i tya'a ngu' judío ti, pana ná ntsu'u cha' cujuui ngu' ji'i yu, ná ntsu'u cha' su'ba ngu' ji'i yu ne' chcuá.

³⁰ Li' ngua tii na' cha' cuaana ti cua ngüiñi cha' ji'i tyuu tya'a ngu' judío cha' cujuui ngu' ji'i yu re, bi' cha' nda na' ji'i yu lijya yu slo nu'u juani. Ngulo na' cña ji'i nu ngu' judío bi', cha' caa ngu' ca slo nu'u cha' sta ngu' qui'ya ji'i yu re, si ntsu'u sca qui'ya ji'i yu cuentya ji'i ngu'. Tsa lo cua ti cha' nscua na' juani." Jua'a nguscua nu xu'na sendaru bi' lo quityi.

³¹ Ñi'ya nu ngulo xu'na sendaru cña ji'i ngu', jua'a ngua cha' bi' li'. Lo'o ngua talya, li' ndyaa ngu' ndyaa qui'ya ngu' ji'i Pablo, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu ca quichi Antípatris.

³² Ca chaca tsá nguxtyuu sendaru nu ndya'a quiya' ti, ñaa ngu' nde to' tyi ngu'. Tya ndyaa la ngu' nu ntucua hichu' cuayu bi', ndyaa lo'o ngu' ji'i Pablo tyucuii.

³³ Ndyalaa ngu' ca quichi Cesarea li', nda ngu' quityi ji'i gobernador, lo'o jua'a nguxtyanu ngu' ji'i preso slo nu cusu' bi' li'.

³⁴ Nhcui' gobernador lo quityi bi', li' nhcuaane ji'i Pablo ma ngu' laca. Nguxacui Pablo cha' ji'i li':

—Loyuu su cuentya Cilicia ndi'i quichi tyi na' —nacui Pablo.

³⁵ —Ña'a na' ñi'ya caca cha' jinu'u lo'o caa ngu' bi' slo na' cha' sta ngu' qui'ya jinu'u —nacui gobernador ji'i Pablo.

Lo'o li' ngulo nu gobernador bi' cña ji'i sendaru cha' tyi'i ngu' sendaru cua ji'i Pablo ca toni'i cña su ngutucua jyo'o rey Herodes cua sa'ni la.

24

Ndacha' Pablo ji'i Félix ñi'ya ngua ji'i yu

¹ Lo'o cua ndya'a ca'yu tsa, li' ndyalaa Ananías nu xu'na sti jo'ó bi'; ndyalaa yu lo'o ngu' cusu' lo'o sca ñati nu laca tu'ba nu naa Tértulo. Li' ndyaa ngu' bi' slo gobernador cha' sta ngu' qui'ya ji'i Pablo,

² bi' cha' ngulo gobernador cña ji'i sendaru cha' caa lo'o ngu' ji'i Pablo ca

slo. Li' nhcui' Tértulo bi' lo'o Félix nu laca gobernador bi':

—Cha' clyu ti' tyu'u jinu'u, cusu', chcu'i ya xi lo'o nu'u —nacui Tértulo—. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya cha' xcui' cña tso'o ndu'ni nu'u lo'o laca nu'u loo loyuu chalyuu re. Tso'o ti ndi'i ya, cha' tso'o tsa jlo ti' nu'u ñi'ya culo nu'u cña ji'i ya —nacui—.

³ Bi' cha' tso'o ntsu'u tyiquee ya, nxñi ya cua ña'a ca cha' tso'o nu ndyu'ni nu'u lo'o ya, macala ndyu'ni nu'u cña. Lo'o nu juani ndyu'ni chi ya loo nu'u, cusu' —nacui—.

⁴ Cui'ya cha' clyu ti' ji'i ya, masi sca hora ti culo laja nu'u xi; cua'ni nu'u sna Ndyosi cuna xi lo'o chcu'i' na' sca cha' re lo'o nu'u.

⁵ Cua lijya ya ca nde cha' catcha' liñi ya jinu'u lcaa ña'a cña cuxi nu ngua'ni yu re. Nslo ya ji'i yu re cha' suba' tsa nhcui' yu, lya' tsa ti' yu. Nsu'ba yu cha' cusu' ji'i ñati lcaa quichi su ndya'a yu slo ngu' judío tya'a ya, cha' yu re laca loo ji'i taju ngu' nazareno.

⁶ Ngua ti' yu tsa lo'o yu ji'i xi ngu' xa' tsu' ca ne' laa ji'i cuare, ca su ná ntsu'u chacuayá' cha' tsa xa' ñati; bi' cha' nte-jeya' ya ji'i yu, ndyaa lo'o ya ji'i yu cha' ca cuayá' ji'i yu lo'o ya xqui'ya cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ya.

⁷ Li' ndyalaa Lisias nu xu'na sendaru quichi bi'. Tyaala tsa ngua bi' lo'o nguxlyaá ji'i nu Pablo bi' ya' ya, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu li'.

⁸ Ngulo Lisias cña ji'i ya cha' caa ya slo nu'u cha' sta ya qui'ya ji'i yu ca nde. Tso'o la si xcuaane nu'u ji'i yu si cha' liñi nhcui' ya ji'i yu.

⁹ Lo'o jua'a nhcui' nu ngu' judío nu ndu lo'o Tértulo bi', cha' liñi tsa cha' nu nhcui' Tértulo cuentya ji'i Pablo.

¹⁰ Nda gobernador chacuayá' chcu'i ycu'i Pablo li':

—Tso'o ntsu'u tyiquee na' si caca cua'ni lyaá na' ji'i ycu'i' ca na' laja lo'o chcu'i' na' lo'o nu'u —nacui Pablo ji'i Félix bi'—. Cua jlo ti' na' cha' cua tyuu yija laca nu'u loo ji'i nación re —nacui—.

¹¹ Liñi cha' nu nhcui' na' re, taca ca cuayá' ti' nu'u cha' liñi tsa laca cha' bi'. Cua tii tyucuaa ti tsá ntsu'u lo'o ndyalaa na' nde quichi Jerusalén cha' cua'ni tlyu na' ji'i ycu'i' Ndyosi.

12 Ná nguxlyú na' cha' hichu' ñati; ná ngua'ni cuxi na' lo'o ñati, masi ne' laa tonu, masi xa' ne' laa, masi laja quichí ti, ná nchcui' na' cha' cuxi lo'o ñati li'.

13 Qui'ya laja ti ngusta ngu' re 'na. Ná tucui ndu nu taca chcui' cha' liñi laca cha' nu nchcui' ngu' re jna'.

14 Chañi laca cha' ndu'ni tlyu na' ji'i ycu' Ni, la cui' ycu' Ndyosi bi' laca nu ngua'ni tlyu jyo'o cusu' ji'i ya ji'i Ni. Lo'o jua'a cua ngusñi na' cha' cucui nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o na nu ngua tsubi' ti, masi nchcui' ngu' re cha' cha' cuiñi laca bi'. Pana ña'a ti tya ndaquiya' na' ji'i lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moises lo quityi sa'ni, lo'o jua'a ndaquiya' na' ji'i lcaa quityi nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni.

15 Ñi'ya nu jlya ti' ngu' judío re, jua'a jlya ti' na'. Chañi cha' cua'ni ycu' Ndyosi cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya', masi ñati tso'o ngua jyo'o bi', masi ñati cuxi ngua ngu'.

16 bi' cha' nti' na' cua'ni na' xcui' cha' tso'o laja lo'o ndi'i na' chalyuu, cha' ná caja ñi'ya nu cutsii na' ca slo ycu' Ndyosi, lo'o jua'a ná cutsii na' slo ñati ti li'.

17 Tyuu yija ndya'a na' xa' quichí tyi-juu' la, lo'o tsubi' ti nguxtyuu na' ndyalaa na' nde loyuu su ndi'i quichí tyi ya chaca quiya', cha' ta na' sca msta nu xtyucua xi ji'i ngu' ti'i nde jua, la cui' msta nu cua nda ngu' tyijyu' cha' tsa slo ngu' ti' bi'. Lo'o jua'a na', ngua ti' na' cha' ta na' sca msta ji'i ycu' Ndyosi.

18 Ñi'ya nu nscua cha' cua'ni ya cha' laca ya ngu' judío, jua'a ngua'ni lubii na' ji'i ycu' ca na' cha' tsa'a ne' laa. Nga'a na' ne' laa tonu li', nda na' msta bi'; ti ti nguti'i na' ne' laa, ná ndi'i quiña'a ñati. Lo'o li' ndyalaa xi ngu' judío tya'a ya nu ca tyi loyuu su cuentya Asia, na'a ngu' bi' jna' li'.

19 ¿Ni cha' laca ná ñaa ngu' bi' ca nde cha' sta ngu' qui'ya jna' lacua, si chañi cha' ntsu'u qui'ya 'na lo'o ngu'?

20 Masi ná ñaa ngu' bi', pana taca xcua ne' u' ji'i ngu' re ñi'ya laca qui'ya nu ntsu'u jna', nu nquijeloo ji'i ngu' tisiya nu lo'o ndu na' slo ngu' nu laca loo bi'.

21 Ná jlo ti' na' si chcui' ngu' cha' cuxi ngua cha' bi', nu lo'o cuii nchcui' na' lo'o

ngu' ndi'ya: “Ndyu'ni cuayá ma jna' juani xqui'ya cha' jlya ti' na' cha' chañi, cua'ni ycu' Ndyosi cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya'”, nacui na' ji'i ngu' li'.

22 Ndyuna Félix lcaa cha' nu nchcui' Pablo, lo'o li' ná ntaja'a yu cua'ni cuayá yu ji'i Pablo la cui' tsa bi'; jlo ti' Félix ñi'ya nu nchca ji'i ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, bi' cha' ca tiya' la ngua ti' yu.

—Tso'o la si xa' chcui' ma lo'o na' chaca quiya' lo'o tyalaa Lisias, nu xu'na sendaru bi' —nacui Félix ji'i ngu'.

23 Li' nchcui' Félix lo'o capitán ji'i sendaru nu nga'a cua ji'i Pablo, cha' ta chacuayá ji'i yu cha' cua'ni yu ñi'ya nu nti' ti yu, masi ña'a ti tya chca'a ngu' cua ji'i yu; jua'a nda chacuayá' cha' caa ngu' tya'a ndya'a yu ca slo yu cha' ta ngu' na laca nu lyiji xi ji'i. Ndu'u Félix ndyaa li'.

24 Lo'o nteje tacui la xi tsa, li' ndyalaa Félix quichí bi' chaca quiya'; stu'ba ti ndyalaa nu cusu' bi' lo'o clyo'o nu naa Drusila, ngu' judío laca nu cuna'a bi'. Li' ngulo Félix cña cha' caa lo'o ngu' ji'i Pablo slo, cha' culu'u Pablo ñi'ya nu ntsu'u cha' cua'ni ngu' si xñi ngu' cha' ji'i Jesucristo.

25 Li' ngulu'u Pablo ji'i ngu' cha' nti' ycu' Ndyosi cha' xcui' cha' liñi ti cua'ni ñati chalyuu, cha' cua'a ngu' ji'i ycu' ca ngu' cha' nga'aa cua'ni ngu' cha' cuxi, bi' laca cña nu nti' ycu' Ndyosi; jua'a ngulu'u yu cha' ntsu'u cha' cua'ni cuayá Ni ji'i lcaa ñati nu lo'o cua ndye chalyuu. Ndyutsii xi Félix li'.

—Tyaa nu'u juani —nacui nu cusu' bi' ji'i Pablo—. Xi'ya na' jinu'u chaca quiya' si ntsu'u sca hora nu laja xi jna'.

26 Ndi'ya ngulacua ti' Félix: si tyiquee' tyanu Pablo ne' chcu'a, li' ta yu cñi cha' culaá Félix ji'i yu; bi' cha' lu'ba ti nxi'ya Félix ji'i yu cha' caa yu ca slo.

27 Jua'a ti nteje tacui tucua yija. Li' ngutsa'a nu laca loo; nga'aa si'i Félix laca gobernador li', Porcio Festo naa gobernador cui. Pana nguxtyanu Félix ji'i Pablo ne' chcu'a cha' caca tso'o tyiquee ngu' judío ña'a ngu' ji'i ycu' Félix, ngua ti' nu cusu' bi'.

25

Ndu Pablo slo Festo

¹ Lo'o li' ndyalaa Festo ca quichĩ Cesarea cha' caca yu gobernador. Sna tsã ti nguti'ĩ yu quichĩ bi', li' ndyaa clya yu ca quichĩ Jerusalén.

² Nu lo'o ndyalaa yu quichĩ bi', li' nu sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' jĩ'ĩ ngu' judío ni, nchcui' ngu' cha' ti'ĩ jĩ'ĩ Pablo ca slo Festo bi' li';

³ jua'a ndijña ngu' jĩ'ĩ yu si cua'ni yu cha' tso'o cha' caã lo'o jĩ'ĩ Pablo ca Jerusalén. Ndjña ngu' jua'a cha' cuaana ti cua ngüiñi cha' jĩ'ĩ ngu' lo'o tya'a ngu' cha' cujuui ngu' jĩ'ĩ Pablo laja lo'o ñaa lo'o ngu' jĩ'ĩ tyucuii.

⁴ Pana ná ntaja'a Festo tsiya' ti; nacui yu cha' ca quichĩ Cesarea ntsu'u Pablo ne' chcuã, lo'o jua'a yala ti xtyuũ ycu' yu nde quichĩ bi'.

⁵ —Tso'o la si stu'ba ti tsaa ngu' nu laca loo jĩ'ĩ ma lo'o na' —nacui Festo jĩ'ĩ ngu'—. Tsaa ma lo'o na' ca Cesarea cha' sta ma qui'ya jĩ'ĩ yu bi' cajua, si ntsu'u sca cha' cuxi nu ngua'ni yu lo'o ma.

⁶ Nguti'ĩ nu cusu' Festo snu' tsã, masi tii tsã nguti'ĩ yu ca Jerusalén, li' nguxtyuũ yu ndyaa yu nde Cesarea chaca quiya'. Ca chaca tsã ntucua Festo lo yaca xlya tso'o ca su ntucua ycu' gobernador nu lo'o ndyu'u ti'ĩ ngu' cha' ca cuayá' jĩ'ĩ ngu'. Li' ngulo yu cña jĩ'ĩ ngu' cha' caã lo'o ngu' jĩ'ĩ Pablo ca slo yu.

⁷ Ñaa lo'o ngu' jĩ'ĩ Pablo li'. Lo'o jua'a ndi'ĩ nu ngu' nu laca loo jĩ'ĩ quichĩ Jerusalén, cua ndyalaa ca ti ngu'. Cagua ti slo Pablo ndũ ngu' bi', lo'o li' tlyu tsa qui'ya ngusta ngu' jĩ'ĩ nu Pablo bi'; pana ná tucui ndũ nu chcu' si cha' liñi laca nu nchcui' ngu' bi' jĩ'ĩ Pablo.

⁸ Nchcui' ycu' Pablo lo'o ngu' bi' cha' tyu'u lubii cha' jĩ'ĩ ycu' lo'o ngu':

—Ni sca cha' cuxi ná ngua'ni na' —nacui Pablo—. Ná ngua'ni na' cha' cuxi cuentya jĩ'ĩ cha' cusu' nu ntsu'u jĩ'ĩ ngu' judío tya'a ya, ni ná ngua'ni cuxi na' ne' laa tonu, la cui' ti ná ngua'ni na' cha' cuxi cuentya jĩ'ĩ cña nu ngulo rey nu laca loo jĩ'ĩ ngu' romano; bi' cha' nti' na' cha' ná ntsu'u qui'ya 'na.

⁹ Pana nu Festo bi' ni, ngua ti' yu cha' cua'ni tya'a yu lo'o ngu' judío, bi' cha' nchcuane yu jĩ'ĩ Pablo ndi'ya:

—¿Ha nti' nu'u tsaa ca Jerusalén? —nacui Festo jĩ'ĩ Pablo—, cha' ca cuayá' jinu'u lo'o na' ca ndacua.

¹⁰ —Ca nde laca su ndu'ni cuaya' ma jĩ'ĩ na cuentya jĩ'ĩ rey jĩ'ĩ ngu' romano nu laca loo la —nacui Pablo jĩ'ĩ nu cusu' bi'—, ca nde ca cuayá' jna' lo'o nu'u lacua —nacui—. Jlo tso'o ti' nu'u cha' ni sca cha' cuxi ná ngua'ni na' cuentya jĩ'ĩ ngu' judío tya'a na'.

¹¹ Si'ĩ ñati xña'a laca na'; lo'o tyalaa hora cha' cajaa na', ná cutsii na' cha' cajaa li'. Si ná laca na' ñati xña'a, ná ntsu'u cha' ta nu'u chacuayá' tsaa na' slo ngu' bi' li'; bi' cha' jña na' chacuayá' jinu'u juani cha' tsa'a ca slo ycu' rey jĩ'ĩ ngu' romano nu laca loo la, cha' cua'ni cuayá' yu bi' jna' cajua.

¹² Nu lo'o cua ndyuna Festo cha' bi', li' nchcui' yu xi lo'o ngu' cusu' nu nxyucua jĩ'ĩ yu. Li' nchcui' yu lo'o Pablo chaca quiya':

—Tso'o —nacui Festo jĩ'ĩ Pablo—. Cua ndijña nu'u cha' tsaa slo rey jĩ'ĩ ngu' romano nu laca loo la cha' caca cuayá' jinu'u ca quichĩ bi', tsaa nu'u ca bi' lacua.

Ndu Pablo slo rey Agripa

¹³ Nu lo'o cua nteje tacui xi tsã, li' ndyalaa rey Agripa ca quichĩ Cesarea. Ndyalaa rey lo'o sca nu cuna'a tya'a nu naa Berenice, cha' ta ngu' xlyo ni'ĩ jĩ'ĩ nu cusu' Festo bi'.

¹⁴ Tyuũ tsã ndyanu ngu' slo Festo. Laja li' nchcui' Festo cha' jĩ'ĩ Pablo lo'o ngu':

—Ntsu'u sca ñati ca nde nu ngusu'ba Félix jĩ'ĩ ne' chcuã —nacui Festo jĩ'ĩ ngu'—.

¹⁵ Nu lo'o nguti'ĩ na' nde Jerusalén, li' nu sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' jĩ'ĩ quichĩ bi' ni, nchcui' ngu' lo'o na', ngusta ngu' qui'ya jĩ'ĩ yu bi'; ngua ti' ngu' cha' culo na' cña cha' cujuui ngu' jĩ'ĩ yu li'.

¹⁶ Pana nguxacui na' cha' jĩ'ĩ ngu' cha' si'ĩ jua'a ndu'ni ngu' romano; ná taca cua'ni cuayá' ya jĩ'ĩ yu, nu lo'o bilya ta ya tyempo jĩ'ĩ yu cha' tyu'u lubii cha' jĩ'ĩ ycu' yu lo'o ngu' su ndũ ngu' nu ngusta qui'ya jĩ'ĩ.

¹⁷ Ndyalaa ngu' ca nde slo na' li'. Lo'o ngua chaca tsã, hora ti ntucua na' lo yaca xlya tso'o ca su ntucua gobernador nu lo'o ndu'ni cuayá' na' jĩ'ĩ ñati. Li' ngulo na' cña cha' caã lo'o ngu' jĩ'ĩ nu qui'yu bi'.

18 Ngua ti' na' cha' cua ngua'ni yu sca cha' cuxi, pana si'i jua'a ngua qui'ya nu ngusta ngu' bi' hichu' yu;

19 cuentya ji'i cha' nu jlya tsa ti' ngu' judío ti, tsa bi' ti cha' ngua bi'. Lo'o jua'a nchcui' ngu' cha' ji'i sca ñati nu naa Jesús nu cua ngujuii, nacui' ngu', pana nacui' nu Pablo bi' cha' xa' ndyu'ú nu Jesús bi' chaca quiya'.

20 Ná jlo ti' na' ñi'ya quiñi cha' jna' lo'o ngu' bi'. Li' nchcuane na' ji'i Pablo si nti' yu tsa yu ca Jerusalén cha' ca cuayá' ji'i yu lo'o na' cajua;

21 pana cua ndijña Pablo chacuayá' jna' cha' ca cuayá' ji'i yu ca slo rey Augusto nu laca loo la. Bi' cha' ngulo na' cña cha' tyanu yu ne' chcuá, cha' ta na' ji'i yu cha' tsa yu slo rey nu laca loo la bi'.

22 Nchcui' rey Agripa lo'o Festo li':

—Lo'o na' nta' cuna na' cha' nu nchcui' yu bi' —nacui' Agripa ji'i.

—La quee taca cuna nu'u ni cha' ta yu —nacui' Festo li'.

23 Ca chaca tsa nu Agripa lo'o ma' Berenice bi', ndyacu' lcaa ste' ngu' nu tso'o tsa ña'a cha' cua'ni chi' ngu' quichi' loo. Li' ndyaa ngu' su ndyu'u ti'i ngu'; lo'o lcaa xu'na sendaru, lo'o ngu' nu laca loo ji'i quichi', ndya'a ngu' lo'o ngu' bi'. Li' ngusi'ya Festo ji'i sendaru cha' caa lo'o ngu' ji'i Pablo ca slo.

24 —Ña'a nu'u yi'a, rey Agripa —nacui' Festo—, jua'a lcaa cu'ma nu ndyu'u ti'i ma' ca nde, ña'a tso'o ma' ji'i nu qui'yu re. Cua tyuu tya'a ngu' judío nchcui' cha' ji'i yu re lo'o na', masi ca Jerusalén, masi quichi' Cesarea re. Lcaa quiya' lo'o nchcui' ngu' lo'o na' nacui' ngu' cha' ntsu'u cha' cajaa yu,

25 pana ná nchca cuayá' ti' na' ni cha' laca cha' ntsu'u cha' cajaa yu. Li' ngüijña yu 'na cha' ca cuayá' ji'i yu lo'o rey Augusto nu laca loo la, bi' cha' ngulacua ti' na' cha' ta na' ji'i yu cha' tsa yu ca slo rey bi'.

26 Tsa bi' ti cha', ná jlo ti' na' ñi'ya nu scua na' quityi nu tsa slo xu'na na', nu rey nu laca loo la bi', cha' ta na' xi cha' cuentya ji'i yu re. Bi' cha' ngusi'ya na' ji'i yu cha' caa yu tyatu yu slo lcaa cu'ma, jua'a slo ycu' nu'u, rey Agripa. Juani taca xcuane nu'u ji'i yu na laca nu ngua'ni yu, li' caja ñi'ya scua na' cha' lo quityi bi'.

27 Ná taca tsa yu preso cajua si ná lo'o quityi nu nscua ñi'ya laca qui'ya nu ntsu'u ji'i yu.

26

Nchcui' Pablo si caca cua'ni lyaá ji'iyu' ycu'!

1 —Ta na' chacuayá' chcu' nu'u juani, si caca tyu'u lubii cha' jinu'u lo'o ngu' re —nacui' rey Agripa ji'i Pablo li'.

Ngua'ni ya' Pablo ji'i rey, li' nguxana nchcui' yu lo'o ngu':

2 —Tso'o ntsu'u tyiquee na', rey Agripa —nacui' Pablo—, cha' slo nu'u ndu na' juani —nacui—, cha' ta na' sca cha' lo'o cu'ma, ñi'ya nu ngua cha' ngusta ngu' judío tya'a na qui'ya bi' jna'.

3 Jlo ti' na' cha' nchca cuayá' ti' nu'u lcaa cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ngu' judío tya'a na; nu lo'o lye tsa nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu', nchca cuayá' ti' nu'u li'. Bi' cha' cua'ni nu'u cha' tso'o, talo tyiquee nu'u cua'a jyaca nu'u ji'i lcaa cha' nu chcu' na' lo'o nu'u juani.

Nu lo'o bilya culu'u loo Jesucristo ji'i Pablo

4 Jlo ti' lcaa ngu' judío tya'a na ñi'ya nu ngua'ni na' lcaa yija lo'o nguti'i na' ca quichi' tyi na', masi lo'o nguti'i na' ca quichi' Jerusalén;

5 jlo ti' ngu' cha' bi'. Si nti' ngu', taca chcu' ngu' lo'o ma' cha' ngu' fariseo laca na' tya lo'o cuañi' na', lo'o jua'a liñi la ndaquiya' ngu' fariseo ji'i lcaa cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ngu' judío.

6 Ñi'ya nu jlya ti' jyo'o cusu' ji'na cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ngu', jua'a jlya ti' na' juani; bi' cha' nchca cuayá' jna' lo'o ma' juani.

7 Ca ta'a tii tyucuaa tya'a taju ngu' Israel nu laca ngu' tya'a na ni, ntajatya ngu' ni jacua' cua'ni ycu' Ndyosi cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya'; bi' cha' ndu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi, lcaa tsa lo'o lcaa talya ndu'ni tlyu ngu' ji'i Ni. La cui' jua'a lo'o na', jlya ti' na' cha' bi', rey Agripa; bi' cha' laca ngusta ngu' judío tya'a na qui'ya jna'.

8 ¿Ni cha' laca ntsu'u ñati cu'ma nu ná jlya ti' cha' nchca ji'i ycu' Ndyosi cua'ni Ni cha' tyu'ú jyo'o chaca quiya'?

Ngua'ni lya' ti' Pablo ji'i nu ñati ji'i Jesucristo nu ngua sa'ni la

⁹ Cloyo ngua ti' na' cha' lye tsa xcube' na' ji'i ñati nu cua ngusñi cha' ji'i Jesús Nazaret,

¹⁰ bi' cha' ngua'ni lya' ti' na' ji'i ngu' bi' ca quichi Jerusalén. Ngusñi na' ji'i tyuu tya'a ñati ji'i Jesucristo li', ngusu'ba na' ji'i ngu' ne' chcuá xqui'ya chacuayá' nu cua nda sti jo'ó nu laca loo jna'; stu'ba ntsu'u tyiquee na' lo'o ngu' nu ndyujuii ji'i ñati ji'i Jesucristo bi'.

¹¹ Chañi cha' lye tsa ngua'ni lya' ti' na' ji'i ñati bi', ngua tsa ti' na' cha' xtyanu ngu' tsiya' ti cha' ji'i Jesús. Jua'a ngua'ni na' lcaa ne' laa ji'i ngu' judío, masi quichi loyuu re, masi quichi tyijyu' la su ngusna ngu', cha' ñasi' tsa na' ji'i ngu' bi'.

Ngusñi Pablo cha' ji'i Jesucristo

¹² Lo'o li' ngua sca tsá ndya'a na' tyucui su tsa quichi Damasco. Ntsu'u quityi chacuayá' nu nda sti jo'ó nu laca loo la jna', cha' cua'ni na' la cui' cña cuxi bi' ca quichi bi'.

¹³ Nde hora ngua, rey Agripa, li' ndaca'a sca xee tlyu ji'i ycu' Ndyosi nde cua; lcaa su ndu cua lo'o tya'a ndya'a ya ngujui'i xee bi' lo yuu. Jo'o la ngujui'i xee cuichaa, lye la ngujui'i xee bi'.

¹⁴ Lcaa ya nclýu ya tyucui bi', cha' ndyutsi tsa ya. Li' nchcui' Ni xi lo'o na'; cha'cña 'na, cha'cña ji'i ngu' judío nchcui' Ni lo'o na': "Saulo, Saulo", nacui Ni jna', "¿ni cha' laca lye tsa nxuu tya'a nu'u lo'o na'?" nacui Ni. "La cui' ca nu'u ndu'ni cha' quicha ti' ycu' nu'u; ñi'ya ndu'ni sca toro, jua'a ndu'ni nu'u. Na ntyiji'i quiya' toro la cui' se'i su ndatu ngu' yaca cha siyu' ni'; lo'o jua'a nu'u, ndu'ni ñu'u ji'i ycu' ca ti nu'u."

¹⁵ "¿Tilaca laca nu'u, Xu'na?" ni na' ji'i Ni li'. "Jesús laca na'", nacui Ni. "Ji'i ycu' na' ndyu'ni nu'u cha' ca quicha ti' na'", nacui Ni.

¹⁶ "Tyatu nu'u juani. Cua ngulu'u loo na' jinu'u juani cha' cua'ni nu'u cña jna', cha' cacha' nu'u ji'i xa' ñati cha' cua na'a nu'u jna' tsá juani. Lo'o jua'a ntsu'u cha' ta nu'u cha' lo'o ngu', lcaa ña'a cha' nu culu'u na' jinu'u nde loo la.

¹⁷ Cua'ni lyaá na' jinu'u ya' ngu' judío tya'a cusu nu'u, lo'o ji'i ngu' xa' tsu' si

cua'ni tyaala ngu'. Lo'o jua'a culo na' cña jinu'u cha' tsa nu'u slo ngu' xa' tsu',

¹⁸ cha' ñi'ya si ndya'a ngu' cuityi', jua'a ndya'a ñati bi' chalyuu; ñi'ya si talya tsa ña'a su ndya'a ngu', jua'a ndyu'ni ngu' bi'. Bi' cha' ntsu'u cha' culu'u nu'u cha' jna' ji'i ngu' bi', cha' xñi ngu' cha' jna'. Li' nga'aa tya'a ngu' su talya ña'a, ñi'ya si cuityi' ti ngu'; taca tya'a ngu' tyucui su xee cuentya ji'i ycu' Ndyosi, taca ña'a ngu' li'. Satanás laca nu nclýo cña ji'i ngu' bi' juani, pana ca li' caca ngu' ñati ji'i ycu' Ndyosi. Ntsu'u cha' xñi ngu' bi' cha' jna', cha' taca cui'ya ycu' Ni cha' clyu ti' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' bi'. Li' caca stu'ba cha' ji'i ngu' bi' lo'o ñati nu cua lubii cresiya ji'i xqui'ya na'", nacui ycu' Jesús 'na li'.

Ndaquiya' Pablo ji'i cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o yu

¹⁹ Cusu' rey Agripa, cua ngua'ni na' cña nu ngulo Jesús jna', nu lo'o ngulu'u loo Jesús jna'.

²⁰ Cloyo ngulu'u na' ji'i ngu' judío tya'a na nu ndi'i ca quichi Damasco, cha' culochu' ngu' ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u tsa tyiquee ngu' ji'i tya sa'ni la, cha' xñi ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi li'; lo'o jua'a xcui' cha' tso'o ntsu'u cha' cua'ni ngu' li', cha' ca cuayá' ti' xa' ñati cha' cua nguxcutsa'a Ni cresiya ji'i ngu' bi'. La cui' jua'a ngulu'u na' ji'i ngu' Jerusalén, lo'o ji'i ngu' lcaa quichi nu ndi'i loyuu su cuentya Judea re. Lo'o li' ngulu'u na' cha' bi' ji'i ngu' xa' tsu'.

²¹ Bi' cha' ntejeya' ngu' judío tya'a na jna' to' laa tlyu, cha' ngua ti' ngu' cha' cujuii ngu' jna'.

²² Ná sca nti' na' lo cña re, cha' nxyucua ycu' Ndyosi jna' lcaa tsá cha' culu'u na' cha' ji'i Ni ji'i lcaa ñati, masi ji'i ngu' tlyu, masi ji'i ngu' ti'i. La cui' ti cha' nclýu'u na' ji'i ngu' juani ñi'ya nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni la; cua nguscua ngu' lcaa cha' nu caca nde loo la, lo'o la cui' cha' bi' laca nu nguscua jyo'o Moisés.

²³ Cua nguscua ngu' cha' lye tsa xcube' ñati ji'i nu Cristo bi' nde loo la; ntsu'u cha' cajaa yu, lo'o li' Cristo laca nu cloyo nu tyu'ú chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu. Cua nguscua ngu' cha' tyu'ú yu chaca quiya' cha'

cua'ni lyaá Ni ji'í lcaa na, masi ngu' judío tya'a na, masi ngu' xa' tsu'. Jua'a nclyu'u na' ji'í ñati.

Ngua tsa ti' Pablo cha' xñi rey Agripa cha' ji'í Jesús

²⁴ Nu lo'o nchcui' Pablo jua'a lo'o ngu', li' lye nchcui' Festo lo'o:

—Na loco nu'u, Pablo —nacui Festo ji'í—. Cha' lye tsa nchcui' nu'u lo quityi, bi' cha' cua ngüichí yaa hique nu'u —nacui.

²⁵ Nguxacui Pablo cha' ji'í nu cusu' bi' li':

—Si'í na loco na', cusu' —nacui Pablo ji'í Festo—. Ná nguichí cha' nu nchcui' na', xcui' cha' liñi nda na' lo'o ma.

²⁶ Cua jlo ti' rey Agripa re, xqui'ya cha' nchca cuayá' ti' nu cusu' cha' bi'; bi' cha' tlyu tyiquee na' lo'o nchcui' na' lo'o nu cusu' re. Lo'o jua'a jlo ti' nu cusu' ñi'ya ngua cha' bi', cha' si'í na cuaana ti ngua cha' ji'í Jesús.

²⁷ Cusu' rey Agripa, ¿ha jlya ti' nu'u cha' nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'í ycuí' Ndyosi nu ngua sa'ni? Jlo ti' na' cha' lo'o nu'u jlya ti' cha' bi' —nacui Pablo ji'í rey Agripa.

²⁸ —¿Ha yala ti nti' nu'u cha' caca na' ñati ji'í Jesucristo? —nacui rey Agripa ji'í Pablo li'.

²⁹ —Masi yala ti, masi ca tiya' la —nacui Pablo—, tso'o tsa si xñi lcaa tya'a ma cha' bi', lo'o nu'u, rey Agripa, lo'o lcaa cu'ma nu ndyuna ma cha' nu' nchcui' na' lo'o ma tsá juani; tso'o tsa si caca stu'ba cha' ji'í ma lo'o na' lo'o xñi ma cha' bi' li'. Sca ti cha' ná tso'o, si sca' ngu' ji'í ma lo'o carena chcuá ñi'ya nu ngusca' ngu' jna'.

³⁰ Cua ndye nchcui' Pablo lo'o ngu', li' ndatu rey, ndatu gobernador lo'o ma' Berenice, lo'o jua'a ndatu lcaa ngu' nu nga'a lo'o ngu' bi' li'.

³¹ Ndu'u ngu' lijya ngu' nde liya' li'. Nchcui' tsaca ngu' lo'o tya'a ngu':

—Ná ntsu'u cha' cuxi nu ngua'ni nu qui'yu jua —nacui ngu' ji'í tya'a ngu'—. Ná ntsu'u cha' cujuui ngu' ji'í yu, ni ná ntsu'u cha' tyu'ú yu ne' chcuá.

³² Nchcui' Agripa lo'o Festo li':

—Taca culaá na ji'í yu re nquicha', si ná ngüijña ycuí' yu cha' ca cuayá' ji'í yu ca slo nu laca loo la —nacui Agripa ji'í Festo.

27

Nda ngu' ji'í Pablo ndyaa ca quichí Roma

¹ Lo'o li' ngua stu'ba cha' ji'í ngu' lo'o tya'a ngu' cha' ta ngu' ji'í Pablo tsaá yu ca loyuu su cuentya Italia. Lo'o na' nu nscua quityi re, nguta'a na' lo'o ngu' li'. Ngulo ngu' cña ji'í sca capitán ji'í sendaru nu naa Julio cha' tsaá lo'o ji'í Pablo lo'o xa' preso. Julio laca capitán ji'í taju sendaru nu cuentya ji'í Augusto.

² Lo'o jua'a ndyaa Aristarco ngu' Tesalónica lo'o ya. (Quichí Tesalónica ndi'í ca loyuu su cuentya Macedonia.) Ndyaa ya ndyatí ya ne' sca yaca ni'í nu cua tsaá ti nde tyuu tya'a quichí nde loyuu su cuentya Asia. Lo'o jua'a quichí tyi xu'na yaca ni'í bi' naa Adramitio.

³ Ndu'u ya ndyaa ya li', ca chaca tsa ndyalaa ya ca quichí Sidón. Tso'o tsa tyiquee nu Julio bi', nda bi' chacuayá' ji'í Pablo cha' tsaá yu slo tya'a tso'o yu nu ndi'í quichí bi', cha' xtyucua xi tya'a yu ji'í yu.

⁴ Lo'o li' ndu'u ya ndyaa ya chaca quiya' lo'o yaca ni'í bi'. Cagua ti tu'ba yuu Chipre nteje tacui ya li'; la'a tsu' coca ndyanu loyuu btyi bi', cha' ná nda cui'í chacuayá' tsaá ya chaca tsu' loyuu bi'.

⁵ Jua'a ngua cha' ndyaa ya tyucuii lo tyujo'o nu nteje tacui cacua ti tu'ba yuu Cilicia lo'o Panfilia, ña'a cuayá' nu ndyalaa ya quichí Mira ca loyuu su cuentya Licia.

⁶ Ca quichí bi' ngujui chaca yaca ni'í ji'í capitán ji'í sendaru bi'. Quichí tyi xu'na yaca ni'í bi' naa Alejandría. Na cua tsaá ti bi' ca loyuu su cuentya Italia, bi' cha' ngulo capitán bi' cña ji'í ya cha' tyatí ya ne' yaca ni'í bi', cha' tsaá lo'o ji'í ya ndejua.

⁷ Tyuu tsa tsá nguta'a ya lo hitya li', cha' tiya' tsa ndya'a yaca ni'í bi'. Lqui'ya ti ndyalaa ya cacua ti quichí Gnido li', cha' lye tsa ngua'a cui'í ji'í yaca ni'í bi'. Li' nteje tacui ya cacua ti to' quichí Salmón cha' tsaá ya cacua la to' yuu nu naa Creta nu ndi'í cla'be tyujo'o, cha' nga'aa ndyaca lye cui'í nde jua, ngua ti' ngu'.

⁸ Tiya' tsa ndya'a yaca ni'í bi', laja lo'o nteje tacui cacua ti to' loyuu bi'; li' ndyalaa ya su naa Buenos Puertos, nu ndi'í cacua ti quichí Lasea.

⁹ Cua quiña'a tsa tsa nguna' ji'i ya xqui'ya cui'i bi', cha' lqui'ya tsa cua nteje tacui yaca ni'i lo tyujo'o tyucui su liya ya ca Buenos Puertos. Cua ndyatí co' tlya' nu lye tsa ndyaca cui'i tlya' li'; bi' cha' nhcui' Pablo lo'o ngu' nu laca loo li':

¹⁰ —Nga'aa tso'o cha' tsa la na juani, cusu' —nacu' Pablo ji'i ngu'—. Cua ngua tii na' cha' quiñu'u yaca ni'i re, chcuna' lcaa yu'ba li' —nacu'—, lo'o jua'a ntsu'u nu cajaa lo hitya li'.

¹¹ Pana ná ndyuna capitán ji'i sendaru cha' nu nhcui' Pablo lo'o; jlo la ti' ngu' nu nclya' ya' yaca ni'i lo'o nu laca loo ji'i yaca ni'i bi', ngua ti' ngu'.

¹² Tyuu tya'a ngu', ngulacua ti' ngu' cha' tso'o la si tya tsa la yaca ni'i bi' ca quichi Fenice ca nde loo la xi; la cui' loyuu Creta bi' ndi'i quichi Fenice, pana nde loo la xi. Jlo ti' ngu' cha' nde quichi Fenice tso'o la tyanu yaca ni'i tyucui tyempo tlya', cha' ná ndyaca lye cui'i tlya' ndejua; bi' cha' ná tso'o tyanu yaca ni'i ca Buenos Puertos, ngua ti' ngu'.

Lye tsa ndyaca cui'i lo tyujo'o

¹³ Lo'o li' nguxana ndyaca sca cui'i tso'o, bi' cha' ngulacua ti' ngu' cha' tso'o la masi tsa clya ya ca quichi Fenice bi'. Ndu'u ya ndyaa ya lo'o yaca ni'i li'. Ndyanu ya cacua ti to' loyuu su cuentya Creta bi',

¹⁴ pana tiya' la ngutsa'a cui'i; chaca quiya' tyaala tsa ngua bi' li', cha' nde lo yuu btyi bi' liya cui'i. Tyaala tsa cui'i nu naa Nordeste bi',

¹⁵ nducuni'i cui'i bi' ji'i yaca ni'i macala su nti' tsa lo'o ji'i ya li'.

¹⁶ Nteje tacui ya cacua ti su ndi'i sca yuu cla'be sube ti nu naa Claudia; jo'o la xi ngua cui'i sca hora ti li', bi' cha' sa cu' ti ntucua laqui ya ji'i canoa cha' tyu'u bi' lo hitya, cha' xco'o ya ji'i ne' yaca ni'i. Ntucua juu hique canoa bi', cha' tyucua laqui ya ji'i.

¹⁷ Nu lo'o cua ndyu'u co'o canoa bi', li' ngüixi' ngu' reta tonu sii' tyi'i ca chu' yaca ni'i bi', cha' ná cula'a clyoo' ji'i yaca ni'i. Ntsi' tsa ngu' si tyacua ya su lati hitya cla'be tyujo'o, ca lo yusi' nu naa Sirte, bi' cha' nda'ya ngu' tasá nu ngutacui lo yaca ni'i cha' nga'aa tucuni'i cui'i ji'i late' bi', cha' nga'aa xna lo'o lye cui'i ji'i yaca ni'i bi' li'.

¹⁸ Ca chaca tsa ña'a ti lye tsa ndyaca cui'i, lo'o jua'a lye tsa ntyiji'i clyoo' ji'i yaca ni'i, bi' cha' nguxana ngu' nhcuaa ngu' yu'ba nu ntsu'u ne' yaca ni'i lo hitya tyujo'o.

¹⁹ Tsa nchca tyuna, li' nhcuaa ya lcaa ya' xña nu ntucua ji'i yaca ni'i bi', nu ndu'ni ngu' cña lo'o nquicha'; lo'o ya' ycu' ya nguxcuaa ya ya' xña bi' lo hitya.

²⁰ Tyuu tsa nga'aa na'a ya xee cuichaa li', nga'aa na'a ya cualya lo'o cui' nu nga'a nde cua, hasta lo'o nga'aa tyu'u ya xqui'ya cui'i tyaala bi', ngulacua ti' ya.

²¹ Cua ngua tyuu tsa nu nga'aa ndyacu ya tsiya' ti, bi' cha' ndatu Pablo cha' chcui' yu lo'o ngu' bi' li':

—Cu'ma ngu' tya'a ndya'a na —nacu' Pablo ji'i ngu'—, tso'o la ngua si cua ngüi'ya ma cuentya ji'i cha' nu nhcui' na' lo'o ma tya clyo, cha' tyanu na ca loyuu su cuentya Creta bi'. Juani nguna' yu'ba ji'i ma, lo'o jua'a cua ngunu'u yaca ni'i re.

²² Pana cua'ni tlyu tyiquee ma juani, taca jlya ti' ma cha' ni sca ma ná nscua cha' cajaa ma, masi chcuna' yaca ni'i re.

²³ Jlo ti' ma cha' ycu' Ndyosi laca nu Xu'na na', cha' cña ji'i ycu' Ni ndyu'ni na'. Talya ti ngulu'u loo sca xca ji'i ycu' Ndyosi 'na;

²⁴ ndi'ya nhcui' nu bi' lo'o na': “Ná cutsii nu'u, Pablo”, nacui' xca bi' jna'. “Na cua nscua cha' tyatu nu'u slo rey ji'i ngu' romano nu laca loo la”, nacui', “bi' cha' cua'ni lyaá ycu' Ndyosi ji'i lcaa ngu' tya'a ndya'a nu'u ne' yaca ni'i re xqui'ya nu'u, cha' nu'u laca tu'ba ji'i Ni.”

²⁵ Cua'ni tlyu tyiquee ma lacua. Jlya ti' na' cha' nu cua nhcui' ycu' Ndyosi lo'o na'; jlo ti' na' cha' caca cha' ji'na ñi'ya nu nacui' xca ji'i ycu' Ndyosi jna',

²⁶ masi clyo ntsu'u cha' tsa lo'o cui'i ji'na ca sca loyuu cla'be tyujo'o.

²⁷ Cua ndye tucua semana nu ndyaa lo'o cui'i ji'i ya jua'a ti, ca li' ndyalaa ya sca tyujo'o su nhcui' ngu' ji'i, tyujo'o Adria. Ngua cla'be talya nu lo'o ngua tii ngu' nu nclya' ya' yaca ni'i cha' ntsu'u yuu btyi cacua ti;

²⁸ bi' cha' ngusu'ba cuayá' ngu' ji'i hitya, ni tsa lo cuayá' clyaa hitya. Li' nquije cha' ji'i ngu' cha' calaa tyii ntucua scua

metro cuayá' clyaa hitya bi'. Ca nde loo la xi ngusu'ba cuayá' ngu' ji'i hitya chaca quiya', calaa ntucua cati ti metro cuayá' clyaa hitya li'.

²⁹ Ntsii ngu' si tya'ni ca'a siyu' yaca ni'i chu' quee tlyu, bi' cha' nguxlyu'u ngu' jacua tya'a chcuá ngratu lo juu nde siyu' yaca ni'i, cha' nga'aa tya'a la. Lo'o li' ndyutsii tya ngu' ndi'i ngu', ntajatya ngu' ña'a cuayá' nu quixee chaca tsá.

³⁰ Laja li' nu ngu' nu ndyala' ya' yaca ni'i bi' ni, cuaana ti nda'ya ngu' ji'i canoa lo hitya lo'o juu; cha' cuiñi ti nchcui' ngu' cha' cua tsaa ti ngu' xlyu'u ngu' xa' chcuá ngratu nde que yaca ni'i, cha' ngua ti' ngu' tyaa ngu' cuaana ti ne' canoa bi'.

³¹ Li' nchcui' Pablo lo'o sendaru, jua'a lo'o capitán ji'i ngu':

—Si ná tyanu ngu' nu ndyala' ya' yaca ni'i, cajaa lcaa mā ne' hitya —nacui Pablo ji'i sendaru.

³² Hora ti ngusi'yu sendaru juu nu ndyaaca' ji'i canoa li', nguxtyú ngu' ji'i jua'a ti lo hitya, ndyaa li'; ná lo'o ñati ndyaa.

³³ Cua quixee ti chaca tsá, li' nchcui' Pablo lo'o ngu' cha' cacu ngu' xi.

—Cua ndye tucua semana juani —nacui Pablo ji'i ngu'—, lo'o ná ndyacu mā tsiya' ti, ni ná ngujua' tso'o mā —nacui—.

³⁴ Tso'o la si cacu mā xi juani cha' caja juersa ji'i mā. Ni sca cu'mā ná nscua cha' cajaa mā, ni ná ca quicha mā.

³⁵ Lo'o ndye nchcui' Pablo lo'o ngu', li' ngusñi yu sca xlyá. Ndyaa yu xlyá'be ji'i ycu' Ndyosi slo lcaa ngu', ngusa'be yu xlyá bi', ndyacu yu li'.

³⁶ Tso'o la ngua tyiquee ngu' cha' na'a ngu' ñi'ya nu ngua'ni Pablo, bi' cha' ndyacu lcaa ngu' xi li';

³⁷ tucua siyento ntucua snayala tyii ntu-cua scuá tya'a ñati, tsa lo cua tya'a ya ntsu'u ya ne' yaca ni'i bi'.

³⁸ Lcaa ngu' ndyacu ngu' ña'a cuayá' nu nguaala' ti' ngu'. Li' ngulo ngu' yu'ba ji'i, ndye nguxcuáa ngu' ji'i lcaa si'yu trigo bi' lo hitya, cha' ca lasa la xi yaca ni'i li'.

Ndye cha' ji'i yaca ni'i

³⁹ Lo'o nguxee chaca tsá, li' na'a ya cha' cua ndyalaa ya sca to' yuu, pana ná ngüi'ya ngu' cuentya macala laca su ndyalaa ya.

Na'a ngu' su nga'a xi yusi to' yuu btyi bi', lo'o jua'a ti ti nscua hitya ca bi'. Ngua ti' ngu' cha' tso'o la si xtyii yaca ni'i lo yusi bi', si caja ñi'ya nu tyeje tacui yaca ni'i cajua;

⁴⁰ bi' cha' ngusi'yu ngu' reta ji'i chcuá ngratu su ndyaaca' yaca ni'i nde siyu', ndyanu chcuá ngratu ne' hitya. Li' ngusatí' ngu' ya' yaca ni'i, ngutacui ngu' tasá lo yaca cha' tucuni'i cui'i ji'i yaca ni'i tsaa ca bi'.

⁴¹ Ndyaa ya li', ndyalaa yaca ni'i sca seli su nxna tucua tya'a ya' hitya. Lati tsa hitya jua xqui'ya yusi, bi' cha' ndyaa scua hique yaca ni'i lo yusi bi' li', nguxana nclya'a clyoo' tonu ji'i siyu' yaca ni'i bi' li'.

⁴² Ngulacua ti' sendaru cha' si ntsu'u cha' xcuatya ngu' lo hitya, lo'o ti xna lcaa preso ji'i ngu'; bi' cha' ngulacua ti' ngu' cha' tso'o la cujuui ngu' ji'i lcaa preso yala ti.

⁴³ Pana ná nda capitán chacuayá' ji'i sendaru cha' cujuui ngu' ji'i preso, cha' ná nti' capitán bi' cujuui ji'i Pablo. Li' ngulo capitán cña ji'i lcaa ngu' nu nchca ji'i ngu' xcuatya ngu', cha' tsaa ngu' lo hitya cha' tyu'u tso'o ti ngu' ca loyuu btyi;

⁴⁴ ngu' nu ná nchca xcuatya ni, ntsu'u cha' xñi ngu' ngoca', masi xñi ngu' yu'be yaca ni'i ti bi'. Lo'o jua'a tso'o ti ndyalaa lcaa ya to' yuu btyi bi' li'.

28

Ndi'i Pablo loyuu su cuentya Malta nde cla'be tyujo'o

¹ Cua ndu'u ya to' tyujo'o, lo'o li' nchcui' ngu' ca tyi lo'o ya cha' loyuu su ca tyi ngu' bi' naa Malta.

² Ngua'ni tya'na ti' ngu' ca tyi ji'i ya li'; nguxtyu'u ngu' sca quii' tlyu to' hitya, xqui'ya cha' nda'ya tyo, lo'o jua'a tlya' tsa ndyaca, li' nchcui' ngu' lo'o ya cha' tsaa ya to' lquii' cha' ca chcatsü ya xi.

³ Ndyaa Pablo xi xaca, li' ngusta yu la xi yaca lo quii'; cha' tyique' tsa, hora ti ndyu'u tucua sca cuaña tyaala nu ndyacu ya' yu, li' ndyanu ndacui cuaña ya' yu.

⁴ Na'a ngu' ca tyi ji'i cuaña nu ndacui ya' Pablo, lo'o hora ti nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' li':

—Ñati nu cua ndyujuii ji'i tya'a laca nu qui'yu cua —nacui ngu' ji'i tya'a ngu'—.

Masi cua ngulaá yu ji'i tyujo'o, pana cajaa yu juani, cha' ñati xña'a laca yu.

⁵ Li' nchquiña Pablo ya' yu cha' xtyú ji'i cuaña lo quii', ngua ti' yu. Ná sca ngua ji'i yu li'.

⁶ Ntajatya ngu' ca tyi, ña'a tsa ngu' ji'i yu si tyacuí quii ya' Pablo, si clyú yu lo yuu cha' cajaa yu, ngua ti' ngu'. Tyiquee' ntajatya ngu', li' na'a ngu' cha' ná sca ngua ji'i Pablo; xa' ngulacua ti' ngu' li', xa' cha' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—Sca jo'ó laca nu qui'yu re —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu' li'.

⁷ Cacia ti su ndi'i ya cua nscua xi yuu ji'i sca nu cusu' nu naa Publio. Lo'o nu Publio ni, laca bi' loo ji'i yuu cla'be nu naa Malta bi'. Li' nchcui' ycu' nu cusu' bi' lo'o ya cha' tsa ya ca to' tyi ycu'. Ndyaa ya li'; sna tsá nguti'i ya lo'o nu cusu' bi', lo'o tso'o tsa ngua tyiquee nu cusu' bi' ña'a ji'i ya.

⁸ Ngua quicha sti Publio; ntsu'u tyique' ji'i, lo'o jua'a cutse' tañi ndyu'ni ji'i. Ndyaa na'a Pablo ji'i sti Publio bi' li'. Nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi cuentya ji'i nu quicha bi', ngusta ya' yu chu' nu quicha; hora ti ngua tso'o nu quicha bi' li'.

⁹ Lo'o li' ngujui cha' bi' ji'i lcaa ngu' quicha nu ndi'i loyuu bi', cuati ndyalaa ngu' slo ya cha' cua'ni Pablo jo'o ji'i ngu'; ndyaca tso'o ngu' bi' li'.

¹⁰ Quiña'a tsa cha' tso'o nda ngu' ji'i ya li', lo'o jua'a lye tsa ngua'ni chi' ngu' loo ya ña'a cuayá' nu ndu'u ya ndyaa ya. La cui' tsá bi', ñaa lo'o ngu' ji'i lcaa na nu lyiji ji'i ya, ngusu'ba ngu' ji'i ne' yaca ni'i cha' tsa ya lo'o.

Ndyalaa Pablo ca quichi Roma

¹¹ Sna co' nguti'i ya loyuu su cuentya Malta bi', li' ndyatí ya ne' sca yaca ni'i cha' tyaa ya; na cua ndyanu yaca ni'i bi' nde Malta tyucui tyempo tlya'. Alejandría naa quichi tyi xu'na yaca ni'i bi', lo'o jua'a cua ndu'lcui' jo'ó que yaca ni'i bi', la cui' lcu' jo'ó culaca' Cástor lo'o Pólux. (Jua'a naa jo'ó bi'.) Ndu'u ya ndyaa ya lo'o yaca ni'i bi' li'.

¹² Xti ti tsá ngua lo'o ndyalaa ya ca quichi Siracusa, lo'o li' sna tsá nguti'i ya quichi bi'.

¹³ Xa' ndu'u ya li', ndyaa yaca ni'i cacua ti to' yuu btyi cha' tyalaa ya ca quichi Regio. Ca chaca tsá tso'o tsa ndyaca cui'i, bi'

cha' tsá nchca tyuna ndyalaa ya ca quichi Puteoli.

¹⁴ Ca bi' ndyacua tya'a ya lo'o tyuu tya'a ngu' nu laca tya'a ñati ji'i Jesucristo. Nchcui' ngu' lo'o ya cha' tyanu ya slo ngu', bi' cha' cati tsá nguti'i ya lo'o ngu' bi'. Li' ndu'u ya ndyaa ya tyucui' nu ndyaa quichi Roma.

¹⁵ Cua ngujui cha' ji'i tya'a ñati ji'i Jesucristo nu ca tyi nde Roma cha' cua lijya ya tyucui', bi' cha' ndu'u ngu' to' tyi ngu' lijya ngu' cha' tyacua tya'a ngu' lo'o ya tyucui'. Ndyacua tya'a ya lo'o sca taju ngu' bi' ca quichi Foro de Apio, lo'o li' ndyacua tya'a ya lo'o chaca taju ngu' ca su naa Tres Tabernas; ndya tsa Pablo xlya'be ji'i ycu' Ndyosi lo'o na'a yu ji'i ca ta'a ngu' bi', ngua tlyu la tyiquee yu li'.

¹⁶ Ndyalaa ya ca quichi tlyu nu naa Roma li', ndyalaa lo'o capitán ji'i lcaa preso bi' slo xu'na chaca latya sendaru nu ndi'i cua cajua. Lo'o li' nda ngu' chacuayá' ji'i Pablo cha' tyi' yu xa' ni'i, masi ña'a ti ndi'i sca sendaru cua ji'i yu lcaa hora.

Ngulu'u Pablo cha' ji'i ycu' nu Xu'na na ca Roma

¹⁷ Cua ngua sna tsá tya lo'o ndyalaa ya ca quichi Roma, li' nda Pablo cha' ndyaa slo ngu' cusu' ji'i taju tya'a ngu' judío nu ndi'i quichi bi'. Ndyu'u ti' ngu' slo Pablo li':

—Cu'ma ngu' cusu' tya'a na —nacui' Pablo ji'i ngu'—, ná sca cha' cuxi ngua'ni na' lo'o ngu' judío tya'a na; ná sca cha' cuxi ngua'ni na' cuentya ji'i cha' cusu' nu jlyu ti' na, nu nda jyo'o cusu' ji'na lo'o na. Pana ntejeya' ngu' jna' ca Jerusalén, preso laca na' lo'o nda ngu' jna' ya' ngu' romano.

¹⁸ Ngua cuayá' jna' lo'o ngu' romano bi' li'; pana nacui' ngu' bi' cha' ná ntsu'u qui'ya 'na xqui'ya bi' cujuu' ngu' jna'. Ngua ti' ngu' bi' cua'ni lyaá ngu' jna' li'.

¹⁹ Ná ntaja'a nu laca loo ji'i ngu' judío tya'a na tsiya' ti. Su cua ndye, li' ngüijña na' cha' ca cuayá' jna' lo'o rey ji'i ngu' romano nu laca loo la, nu ndi'i quichi re, masi ná nti' na' sta na' qui'ya ji'i ngu' tya'a quichi tyi na.

²⁰ Lo'o nu juani nti' na' ña'a na' ji'i ma cha' chcu' na' lo'o ma, bi' cha' cua nda na' cha' lijya slo ma, cha' cua'ni ma cha' tso'o caa ma ca slo na'. Ca ta'a na laca na ngu'

Israel; jua'a ntajatya tsa na ji'i ycu'i Ndyosi, ni jacua' cua'ni Ni lcaa cha' nu cua nchcui' Ni lo'o jyo'o cusu' ji'na cua sa'ni la. Lo'o na', jlya ti' na' cha' bi' stu'ba ti lo'o cu'ma, bi' cha' ngusca' ngu' jna' lo'o carena chcu'a re.

²¹ Nguxacui' ngu' cusu' cha' ji'i Pablo li':

—Bilya tyalaa ni sca quityi slo ya nu cua nguscua ngu' nu ndi'i loyuu su cuentya Judea cha' chcu'i cha' jinu'u lo'o ya —nacui' ngu' ji'i Pablo—. Bilya tyalaa xa' ngu' judío tya'a na nu nti' chcu'i cha' cuxi jinu'u lo'o ya —nacui' ngu'—.

²² Nti' ya cuna ya tyucui ña'a cha' nu ntsu'u cha' ta nu'u lo'o ya cuentya ji'i tyucui' cucui bi', cha' jlo ti' ya cha' lcaa quichi' ntsu'u ngu' nu ñasi' tsa ji'i ngu' nu cua ngusñi tyucui' bi'.

²³ Li' ngüiñi cha' ji'i ngu' ni tsa tyu'u ti'i lcaa ngu' slo Pablo. Tsa bi' quiña'a tsa ñati ndyu'u ti'i slo yu. Tyucui tsa ngulu'u yu ji'i ngu'; ngulu'u yu ñi'ya nu nclyo ycu'i Ndyosi cña, ñi'ya ngua cha' nu nguscua jyo'o Moisés cuentya ji'i Ni, ñi'ya ngua cha' nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i Ni lo quityi lo'o nchcui' ngu' cha' ji'i Jesús.

²⁴ Ntsu'u ngu' nu jlya ti' cha' nu nchcui' Pablo lo'o ngu' li', lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu ná jlya ti' cha' bi' tsiya' ti;

²⁵ ná nchca ca stu'ba tyiquee ngu'. Li' ngua ti' ngu' tyaa ngu', pana xa' nchcui' Pablo lo'o ngu':

—Liñi tsa cha' nu nda Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o jyo'o Isaías nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi nu ngua sa'ni, cha' nu nchcui' bi' lo'o jyo'o cusu' ji'na. Ndi'ya ntsu'u cha' bi':

²⁶ Tsaa nu'u slo ngu' jua cha' chcu'i nu'u lo'o ngu' cua ña'a ca cha' nu ta na' lo'o nu'u, nacui' ycu'i Ndyosi.

Ndi'ya chcu'i nu'u lo'o ngu':

Ná tyiquee' cuna ma cha' jna', pana ná ca cuayá' ti' ma ñi'ya ndyu'u cha' nu cua ndyuna ma;

ná tyiquee' ña'a ma cha' jna', pana ná ta ma cuentya ni cha' nu cua na'a ma.

²⁷ Tacalya tsa cresiya ji'i ngu' tya'a ma, cha' ná nti' ngu' bi' taquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcui' na' tsiya' ti.

Ná nduna tso'o ngu' bi', xqui'ya cha' ná ntaja'a ngu' ca cuayá' ti' ngu' cha' jna';

ná nti' ngu' bi' ta ngu' cuentya, cha' ná nchca ji'i ngu' ña'a tso'o ngu';

ná ntaja'a ngu' bi' culochu' ngu' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu'.

Bi' cha' ná nchca cui'ya na' cha' clyu ti' ji'i ngu' xqui'ya cha' cuxi bi'.

Jua'a nacui' ycu'i Ndyosi ji'i ngu'.

²⁸ Taca ca cuayá' ti' ma juani cha' cua nguxana Ni nda Ni cha' ji'i ycu'i Ni ndyaa ca su ndi'i ngu' xa' tsu'; tyaja'a Ni cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' bi', nu lo'o xñi ngu' cha' ji'i Ni. Lo'o jua'a nga'aa caca tye cha' bi' juani, chañi cha' cuna ngu' bi' cha' ji'i ycu'i Ndyosi.

²⁹ Lo'o ndye nchcui' Pablo, li' ndu'u ca ta'a ngu' judío ndyaa ngu'; pana lye tsa nguxlyú ngu' cha' hichu' tya'a ngu'.

³⁰ Tucua yija ndyanu Pablo ca Roma ne' sca ni'i ngüijña ti. Tso'o ntsu'u tyiquee yu ña'a yu ji'i lcaa ngu' nu ndya'a slo yu,

³¹ ná ntsij yu culu'u yu ji'i ngu' ñi'ya caca ycu'i Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ngu'. Lo'o jua'a ná ngua'a ngu' ji'i yu cha' ná ta yu lcaa cha' ji'i Jesucristo lo'o ngu'.

Quityi nu nguscua San Pablo ndyaa ca slo ñati ji'i Jesucristo nde quichi Roma

¹ Pablo laca na' nu nscua quityi re cha' caa nde quichi Roma ca su ndi'i ma, cu'ma nu ngusni ma cha' ji'i Jesucristo. Ndyu'ni na' cña ji'i ycu'i Ndyosi, cha' ycu'i Ni ngusubi Ni jna' cha' tsa'a na' chcu'i na' cha' tso'o ji'i Ni lo'o ñati.

² Nu lo'o tya lyiji caa Jesucristo nde chalyuu, tya li' cua nchcu'i liñi ycu'i Ndyosi ñi'ya nu caca cha' bi' tyempo nu liya nde loo la. Cua nda Ni cha' bi' lo'o xi ñati nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ni, cha' nchcu'i Ni lo'o ñati nu ngua sa'ni la; nguscua ngu' cha' bi' lo quityi li'.

³ Cha' tso'o ji'i Jesucristo nu Xu'na na, nu laca Sñi' ycu'i Ndyosi, bi' laca cha' nu nscua lo quityi bi'. Ngula Jesús lo yuu ñi'ya nu nclya cua ña'a ca sñi' ñati, cha' la cui' tya'a ñati ji'i jyo'o David laca Jesús;

⁴ lo'o jua'a laca Jesús nu sca ti Sñi' nu ntsu'u ji'i ycu'i Ndyosi. Ndi'ya caca cuayá' tso'o ti' na cha' bi': chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi Sti yu ndyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o cua ngujui yu, tlyu tsa cha' ngua'ni Ni li'. Nu lo'o nda ycu'i Ndyosi Xtyi'i ycu'i Ni ji'i Jesús, nda Ni cha' lo'o na cha' Sñi' ycu'i ca Ni laca nu Jesús bi'.

⁵ Tso'o tsa ngua'ni ycu'i Ndyosi lo'o na' xqui'ya Jesucristo. Cua ngulo Ni cña jna' cha' tsa'a na' tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'i ñati; chacuayá' ji'i ycu'i Ni tsa'a na' chcu'i na' cha' tso'o ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ñati. Nti' Ni cha' caja ñati ji'i ycu'i Ni lcua ti se'i, ñati nu xñi cha' ji'i ycu'i Ni, ñati nu taquiya' ji'i cha' nu nchcu'i Ni.

⁶ Lo'o cu'ma ni, cua ngusubi Ni ji'i ma cha' caca ma ñati ji'i Jesucristo.

⁷ Nscua na' quityi re cha' caa nde quichi Roma ca su ndi'i ma. Nda na' xlyo ni'i ji'i ma cuentya ji'i ycu'i Ndyosi Sti na, cuentya ji'i Jesucristo nu Xu'na na, cha' ntsu'u tsa tyiquee ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'i ma. Cua ngusubi Ni ji'i ma cha' tyucui tyiquee ma

taca caca ma ñati ji'i Ni. Ndi'ya nti' na', cha' ña'a ti cua'ni ycu'i Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ma xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Nti' tsa Pablo tsa'a na'a xi ji'i ngu' bi'

⁸ Su nguxana ti quityi re, ndyu'ni tlyu na' ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya Jesucristo. Tso'o tsa nti' na' cha' cua ngusni lcaa tya'a ma cha' ji'i Jesús, ca lcaa quichi ndañi cha' jlya ti' ma cha' bi'.

⁹ Lo'o na' ni, cua ngujui cña jna' cha' chcu'i na' cha' tso'o ji'i Jesucristo Sñi' ycu'i Ndyosi lo'o xa' ñati; tyucui tyiquee na' ndyu'ni na' cña bi' cuentya ji'i Ni. Jlo ti' ycu'i Ndyosi cha' lu'ba ti ndyi'u ti' na' ji'i ma laja lo'o nchcu'i na' lo'o ycu'i Ni.

¹⁰ Lo'o jua'a lcaa tsa ndijña na' chacuayá' ji'i Ni cha' tsa'a na' slo cu'ma, cha' tyi'i na' xi lo'o ma, cua ña'a ca hora nu nti' ycu'i Ni.

¹¹ Nti' tsa na' tyacua tya'a na' xi lo'o cu'ma, cha' cua nti' na' ta sca cui' lo'o ma; Xtyi'i ycu'i Ndyosi laca nu xtyucua 'na, cha' taca jlya la ti' ma ji'i Jesús. Li' tyati' la ti' tyiquee ma.

¹² Tso'o si caca cua'ni na cha' caca tyati' la ti' tyiquee tya'a na, cha' stu'ba ti xñi tso'o la na cha' ji'i Jesús li'.

¹³ Cu'ma tya'a ngusni na cha' ji'i Jesús, nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma ñi'ya nu ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i cu'ma. Tyuu quiya' ngua ti' na' caa na' ca su ndi'i ma, pana hasta juani bilya caja ñi'ya caca nu caa na'. Ñi'ya nu ngua'ni na' ca xa' loyuu chalyuu, jua'a cua nti' na' cha' caca su ndi'i cu'ma; nti' na' cha' taquiya' xa' la ñati cha' ji'i Jesús, lo'o jua'a nti' na' cha' tya culu'u la na' cha' bi' ji'i ma.

¹⁴ Cua ngulo Ni cña 'na cha' tsa'a chcu'i lo'o ngu' xa' tsu', masi ndi'i ngu' bi' quichi tonu, masi ndi'i ngu' tyijyu' la ca ne' quixi'; ngulo Ni cña jna' cha' sca ti cha' chcu'i na' lo'o ngu', masi lo'o ngu' nu nchca tsa ji'i, masi lo'o ngu' nu ná ndyi'ya cuentya tsiya' ti.

¹⁵ Bi' cha' nti' na' tsa'a cha' chcu'i na' cha' tso'o ji'i ycu'i Ndyosi lo'o cu'ma ngu' Roma, ñi'ya lo'o cua nda na' cha' bi' lo'o xa' ñati.

Tlyu tsa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i cha' nu nda Jesús cha' chcu'i na lo'o ñati

16 Ná ntyuju'u ti' na' tsiya' ti cha' culu'u na' cha' tso'o nu ntsu'u ji'í Jesús ji'í ñati. Lijya cha' bi' lo'o lcaa chacuayá' ji'í ycuí' Ndyosi, cha' cua'ni lyaá Ni ji'í lcaa ñati nu xñi cha' ji'í ycuí' Ni. Tya clyo nda Ni cha' tso'o bi' lo'o ngu' judío ti, li' lo'o nda Ni cha' tso'o bi' lo'o ngu' xa' tsu'.

17 Lo'o cuna na cha' tso'o ji'í Jesús bi', li' caca cuayá' ti' na ñi'ya ndu'ni ycuí' Ndyosi cha' ca tso'o cresiya ji'í ñati cuxi; xqui'ya cha' nu jlya ti' na ji'í cña nu ngua'ni Jesús, bi' cha' taca caca tso'o cresiya ji'í ñati cuxi na, sca ti si xñi na cha' ji'í ycuí' Ni. Ndi'ya ndyu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu': "Nu lo'o jlya ti' na ji'í ycuí' Ni cha' taca cua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya ji'na, li' caca sca chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na".

Yabe' nu ndyanu hichu' ñati chalyuu

18 Lo'o cuna na cha' ji'í Jesús bi', li' ca cuayá' ti' na cha' ñasi' tsa ycuí' Ndyosi ca su ntucua Ni nde cua; xcube' tsa ycuí' Ni ji'í cua ña'a ca ñati cuxi. Na ñasi' Ni ji'í ngu' bi', cha' cuxi tsa ndu'ni ngu'; cuxi tsa ngu' bi', lo'o jua'a ná nda ngu' chacuayá' cuna xa' ñati lcaa ña'a cha' liñi nu cua nda ycuí' Ndyosi lo'o ñati chalyuu.

19 Nchca cuayá' ti' ngu' cuxi bi' lcaa lo cha' nu caca cuayá' ti' ñati nquicha', cha' ji'í ycuí' Ndyosi, cha' cua ngulu'u ycuí' Ni cha' bi' ji'í ngu'.

20 Ycuí' Ndyosi ni, ná nchca ji'na ña'a na ji'í Ni ca su ntucua Ni nde cua, ni ná taca ca cuayá' ti' na ñi'ya laca cha' ná tye chca cha' tlyu nu ndu'ni Ni. Pana tya lo'o nguxana chalyuu tya clyo, tya li' taca tyuloo na ji'í ycuí' Ni; tya li' ngujui ñi'ya caca cuayá' ti' na tilaca laca ycuí' Ni, si clyana na ji'í Ni. Taca tyuloo ñati ji'í Ni lo'o ña'a ngu' ji'í lcaa lo na nu ngüiñá Ni. Bi' cha' ná ntsu'u cha' clyo ti' ji'í ycuí' Ndyosi lo'o ñati cuxi bi'.

21 Masi nslo ngu' cuxi bi' tilaca laca ycuí' Ni, ná ntaja'a ngu' bi' cua'ni tlyu ngu' ji'í Ni; masi ycuí' Ndyosi laca Ni, ná ndya ngu' bi' xlya'be ji'í Ni. Xcuí' cha' cuxi ti ntsu'u tyiquee ngu'. Ngüichi yaa cha' hique ngu' cha' ná ntaja'a ngu' xñi ngu' cha' liñi bi'.

22 Nacuí' ngu' cha' nchca tsa ji'í ycuí' ca ngu', pana lye tsa ndyu'ni tyucuaa ti' ngu' lo'o nchcuí' ngu' jua'a; ple tsa ngu' xqui'ya cha' cuxi nu ndu'ni ngu'.

23 Ná nti' ngu' cua'ni tlyu ngu' ji'í ycuí' Ndyosi nu laca loo la, la cui' Ni laca nu ná tye chalyuu ji'í tsiya' ti; ndiya la ti' ngu' cua'ni tlyu ngu' ji'í lcuí' ñati nu ndyijii ti. Lo'o jua'a ndu'ni tlyu ngu' ji'í lcuí' quiñi nu ndacui nde cua, lo'o ji'í lcuí' na'ni nu ntucua quiya', lo'o ji'í lcuí' na'ni nu nsube' ne' ni' lo yuu; bi' laca cha' nu ndu'ni tlyu ngu' ji'í.

24 Bi' cha' cua ngulaya' Ni ji'í ngu' cuxi bi'; juani cua nda Ni tyempo ji'í ngu' cha' caca suba' ngu', cha' cua'ni suba' ngu' lo'o tya'a ngu', sca lo cha' cuxi nu ntyuju'u tsa ti' na cha' chcuí' na ji'í.

25 Cua ngxu'tyanu ngu' bi' lcaa cha' liñi nu ngulu'u ycuí' Ndyosi ji'í ngu', ndiya la ti' ngu' cha' xñi ngu' lcu'a ti lo cha' cuiñi; ndu'ni tlyu ngu' ji'í jo'ó cuiñi, ndaquiya' ngu' ji'í lcuí' scaa na nu cua ngüiñá ti ycuí' Ndyosi, nga'aa si'í ji'í ycuí' Ni nu ngüiñá cha' bi' ndu'ni tlyu ngu'. La cui' ycuí' Ndyosi nu ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'í, cha' xcui' tso'o ti ndu'ni Ni lo'o na laca Ni. Jua'a laca cha' tu'ni.

26 Ngxu'tyanu Ni ji'í ngu' cuxi lacua, cha' cua'ni suba' ngu' lo'o tya'a ngu'; sca lo cha' cuxi nu ná nti' na chcuí' na ji'í lo'o ñati, bi' laca cha' cuxi nu ndu'ni ngu' bi'. La cui' ti nu ngu' cuna'a nga'aa ndi'í lo'o ngu' qui'yu ñi'ya nu ndi'í cua ña'a ca ñati tso'o, xcui' lo'o tya'a cuna'a ti ndu'ni ngu' cha' suba';

27 lo'o jua'a nu ngu' qui'yu nga'aa ndi'í lo'o ngu' cuna'a ñi'ya nu ndi'í ñati, ndacui tsa ti' ngu' ji'í xa' qui'yu, ndu'ni suba' ngu' lo'o tya'a qui'yu ngu'. Laja cuaña' ti ngu' nda ycuí' Ndyosi cha' ti'í ji'í ngu', cha' cuxi tsa cña nu ndyu'ni ngu' bi'.

28 Jua'a laca ji'í ngu', cha' ná nti' ngu' tyuloo ngu' ji'í ycuí' Ndyosi; bi' cha' ngxu'tyanu Ni ji'í ngu' cha' cua'ni ngu' cha' cuxi bi', nda Ni xi tyempo cua'ni ngu' ñi'ya nu nti' ti ngu' cua'ni ngu'.

29 Ná tso'o tsiya' ti cña nu ndu'ni ngu' lo'o tya'a ñati ngu': xcui' cha' suba' ti ndu'ni ngu', cuxi tsa ndu'ni ngu'; ndacui tsa ti' ngu' ji'í scaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'í tya'a ñati ngu', ti'í tsa ti' ngu' ña'a ngu' ji'í tya'a ngu'; nti' ngu' cha' tso'o la caca ji'í ycuí' ngu' que ji'í xa' la tya'a ngu', pana nxuu tya'a ngu' bi' hasta ndujuii ngu' ji'í tya'a ngu'; ndu'ni ngu' ngana ji'í tya'a ngu';

chiya'a tsa cha' ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ñati ngu', hasta nclo que ngu' cuentyu ji'i tya'a ngu',

³⁰ hasta nchcui' ngu' cha' ti' ji'i tya'a ngu'; liye' ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ycu' Ndyosi, cha' suba' nchcui' ngu'; tyixi ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu', ndu'ni tyucuaa tsa ti' ngu' lo'o tya'a ñati ngu'. Lo'o jua'a tya nclyana la ngu' cha' cuxi nu cua'ni ngu', ni ná ndaquiya' ngu' ji'i sti ngu', ji'i xtya'a ngu'.

³¹ Ni sca cha' ná ndube ti' ngu' bi' tsiya' ti; ná ndu'ni ngu' ni sca cña nu cua nacui' ngu' cha' cua'ni ngu'. Ná ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ngu', ñi'ya ndu'ni ñati tso'o; la cui' ti ná ndu'ni tya'na ti' ngu' ji'i tya'a ngu'.

³² Nda ngu' bi' cuentya cha' nu cua nchcui' ycu' Ndyosi ji'i ngu', cha' ntsu'u cha' cajaa ngu' bi' xqui'ya cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. Masi jlo ti' ngu' cha' bi', ná ndube ti' ngu' bi'; ña'a ti ndu'ni ngu' cha' cuxi bi' ji'i ngu'. Lo'o jua'a tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' lo'o ña'a ngu' ji'i xa' ñati nu ndyu'ni la cui' tya'a cha' cuxi bi'.

2

Liñi tsa cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi ji'i ñati chalyuu

¹ Lo'o cu'ma ni, nchcui' tsa ma ji'i sca cha' cuxi nu ndyu'ni ñati; pana ná caja ñi'ya nu cua'ni clyu ti' Ni ji'i ycu' ma, nu lo'o nclyotu ma qui'ya nu ntsu'u ji'i xa' ñati, lo'o jua'a ycu' ca ma ntsu'u qui'ya bi' ji'i ma. Ñi'ya ndu'ni cuayá' bese ji'i ñati cuxi, jua'a ndu'ni ma, nu lo'o nchcui' ma jua'a ji'i ñati; pana stu'ba ntsu'u qui'ya ji'i ma lo'o nu ñati cuxi bi'.

² Cua jlo ti' ma cha' liñi tsa ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o nchcube' Ni ji'i ngu' nu ndu'ni lcaa lo cha' cuxi.

³ ¿Ni cha' laca nti' ma cha' ná caca ji'i cu'ma ñi'ya nu ndyaca ji'i nu ngu' cuxi bi'? Cha' cuiñi, ná clyaa ma ji'i ycu' Ndyosi nu lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati; na nsta ma qui'ya ji'i ñati bi', masi ndu'ni ma la cui' tya'a cha' cuxi nu ndu'ni ngu' bi'.

⁴ ¿Ni cha' laca ná ndube ti' ma cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'na? Ntucua' Ni cña ji'na, ndalo tsa tyiquee Ni ji'na; tso'o tsa nti' ycu' Ndyosi ña'a Ni

ji'na, cha' caja ñi'ya nu tya'achu' na ji'i cha' cuxi nu ndiya tsa ti' na ji'i.

⁵ Ná ntaja'a ma taquiya' ma ji'i cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ma, ná ntaja'a ma ca tyuju'u ti' ma tsiya' ti; bi' cha' ndyanu cha' xcube' Ni ji'i ma lo'o tyalaa tsa, nu lo'o ña'a ngu' cha' liñi tsa cua'ni cuayá' Ni ji'i ñati chalyuu.

⁶ Tsa bi' tya Ni ji'na tsa ña'a nu ngua'ni na lo'o nguti' na chalyuu;

⁷ sca chalyuu tso'o nu ná nga'a cha' tye, bi' laca nu ta Ni ji'i ngu' tso'o, nu ná nchca taja ti' ndu'ni ngu' cña tso'o lo'o tya'a ngu'. Xcu' ndya'a cha' tyiquee ngu' bi' ji'i cha' tso'o nu ntsu'u ca slo ycu' Ndyosi, xcu' nti' ngu' cha' tyi'i tso'o ti ngu' cuentya ji'i Ni, xcu' ndube ti' ngu' ji'i chalyuu nu lijya nde loo la.

⁸ Pana nu ñati cuxi ni, nu xcu' cha' ji'i ycu' ca ngu' ntsu'u tyiquee ngu', tlyu tsa cha' ti' ta Ni ji'i ngu' bi'; ñasi' tsa ycu' Ndyosi ji'i lcaa ngu' bi', cha' ná ntaja'a ngu' taquiya' ngu' tsiya' ti ji'i lcaa cha' liñi nu nclyu'u Ni ji'i ngu', cha' ndijña tsa ti' ngu' ji'i cua ña'a ca cha' cuxi nu ña'a ngu'.

⁹ Xcube' tsa Ni ji'i ngu' bi' li', tlyu tsa cha' ti' caca ji'i lcaa ñati chalyuu, cua ña'a ca ñati nu ndu'ni xcu' cha' cuxi. Cloy tyacua cha' ti' bi' ji'i ngu' judío, li' la cui' jua'a tyacua ji'i ngu' xa' tsu', nu si'i ngu' judío laca ngu'.

¹⁰ Pana lcaa ñati nu ndu'ni cha' tso'o ni, ta ycu' Ndyosi cha' tso'o nu ntsu'u ca slo Ni ji'i ngu' bi'; cua'ni chi loo Ni ji'i ngu' bi' ca slo ycu' Ni li', cua'ni Ni cha' ti' tyi'i tyiquee ngu' li'. Cloy tyacua cha' tso'o bi' ji'i ngu' judío, lo'o li' la cui' jua'a tyacua ji'i ngu' xa' tsu'.

¹¹ Si'i cua laca ti ñati nu ndu'ni tyaca'a ycu' Ndyosi ji'i, sca ti cuayá' ndu'ni Ni lo'o cua ña'a ca ñati chalyuu.

¹² Ngu' xa' tsu' ni, masi bilya cuna ngu' lcaa cha' nu cua nda Moisés lo'o ngu' judío, pana tye cha' ji'i ngu' jua'a ti, si ntsu'u qui'ya ji'i ngu'. La cui' jua'a xcube' ycu' Ndyosi ji'i ngu' judío, nu cua ndyuna cha' liñi nu nda jyo'o Moisés lo'o ngu'; si ntsu'u qui'ya ji'i ngu', cua'ni cuayá' Ni ji'i ngu' cuentya ji'i cha' nu nchcui' Moisés bi' li'. Lo'o jua'a sca ti cuayá' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati nu ndu'ni cha' cuxi.

13 Ná caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ndyuna ti na cha' liñi nu nda Ni lo'o na; sca ti si taquiya' na ji'i cha' bi', si cua'ni na lcaa ña'a cña nu ngulo Ni ji'na, li' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i Ni.

14-15 Ntsu'u ngu' xa' tsu' ni, cua laca ndu'ni ngu' ñi'ya nu nscua lo quityi ji'i ycu'i Ndyosi, masi bilya cuna ngu' cha' bi'. Jua'a jlo ti' na cha' nchca cuayá' ti' ngu' bi' ni cña laca nu nti' ycu'i Ndyosi, xqui'ya cha' tyucui tyiquee ngu' ndu'ni ngu' tsa ña'a cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o ngu' judío sa'ni la, masi bilya ta Ni cha' lo'o ngu' xa' tsu' bi'; hique ti ngu' bi' nda'ya cha' tso'o nu ndu'ni ngu' lo'o tya'a ñati ngu'. Lo'o jua'a hora ti nda ngu' bi' cuentya cha' qui'ya laca lo'o ndyu'ni ngu' sca cha' cuxi, pana ná ntsu'u cha' culacua ti' ngu' lo'o ndu'ni ngu' sca cha' tso'o.

16 Jua'a caca lacua, nu lo'o tyu'u lubii lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ñati, tsa li' lo'o culo Ni cña ji'i Jesucristo cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati; la cui' tyempo bi' culotu Ni lcaa cha' nu ntsu'u cuaana ti ne' cresiya ji'i ngu'. Jua'a laca cha' nu nchcui' na' lo'o ñati laja lo'o nclyu'u na' cha' tso'o ji'i ycu'i Ndyosi ji'i ngu'.

Cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'i jyo'o Moisés cha' cua'ni ngu' judío

17 Pana nu cu'ma ni, nacui ma cha' ngu' judío laca ma, bi' cha' jlya tsa ti' ma ji'i lcaa cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o jyo'o Moisés nu ngua sa'ni. Lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ma lo'o xa' ñati, cha' nacui ma cha' sca ti cu'ma laca ma ñati ji'i ycu'i Ndyosi.

18 Na cua jlo ti' ma ñi'ya laca cña nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni ma, nti' ma; cua nguscua Moisés cha' bi' lo quityi cuentya ji'i ma, bi' cha' cua nda la ma xi cuentya ñi'ya laca sca cha' tso'o, ñi'ya laca sca cha' cuxi.

19 Lo'o jua'a nti' ma, cha' ycu'i ma nchca ji'i ma culu'u ma tyucui liñi ji'i ñati nu ná jlo ti'; nti' ma cha' taca ta ma cha' lo'o ngu' nu ná ndyiji ñi'ya nu caca cuayá' ti' ngu' sca cha' liñi;

20 nti' ma cha' taca culu'u qui'i ma ji'i ñati nu ná nduna tso'o, cha' ple ti ngu' xi; nti' ma cha' caca ma mstru ji'i ñati nu bilya caca tsa'a tsiya' ti. Nti' ma cha' caca ma

jua'a, xqui'ya cha' jlya tsa ti' ma cha' nu nguscua jyo'o Moisés bi'; laja cha' bi' nscua lcaa cha' nu caca jlo ti' na, lcaa cha' liñi nu ntsu'u nde chalyuu, nti' ma.

21 Na nclyu'u ma ji'i tya'a ñati ma tu'ni, ¿ni cha' laca ná nchca culu'u ma ji'i ycu'i ca ti ma? Nacui ma cha' ná tso'o cuaana ngu' na nu ntsu'u ji'i xa' ñati. ¿Ha ná lo'o cu'ma tya ntucuaana ma ntsu'u quiya'?

22 Nacui ma cha' ná tso'o tyu'u cha' ji'i ngu' lo'o clyo'o xa' ñati. ¿Ni cha' laca cha' lo'o cu'ma ndu'ni ma cha' cuxi bi' lacua? Si ná ndiya ti' ma tsiya' ti lo'o ndu'ni tlyu xa' ñati ji'i jo'ó nu si'i ycu'i Ndyosi laca, ¿ni cha' laca ndya'a ma ntucuaana ma cha' tso'o nu ntsu'u ne' laa ji'i ngu' bi'?

23 Nacui ma cha' tso'o la tsiya' ti laca cha' nu nda jyo'o Moisés lo'o ma, pana ndyu'ni tsa ma cha' cuxi lo'o ycu'i Ndyosi nu lo'o ná ndaquiya' ma ji'i cha' bi'.

24 Na ndu'ni ti ma ñi'ya nu nacui quityi cusu', quityi ji'i ycu'i Ndyosi nu nchcui' ndi'ya: "Cuxi tsa nchcui' ngu' xa' tsu' ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya cu'ma". Jua'a cha' nscua lo quityi.

25 Jlya tsa ti' ma cha' nu nacui cha' si'yu ma quiji ngu' qui'yu sñi' ma lo'o tya cuañi' ngu', cha' culacua ngu'. Tso'o tsa si lo'o taquiya' ma lcaa cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o jyo'o Moisés; pana si ná taquiya' ma lcaa cha' bi', cua laca ma ñi'ya si ná nsi'yu quiji ma tsiya' ti li'.

26 Lo'o jua'a nu ngu' xa' tsu' nu ná nsi'yu quiji ngu' ni, si taquiya' ngu' bi' cha' nu nda Moisés lo'o na, li' stu'ba ti tucua ycu'i Ndyosi cha' ji'i ngu' bi', ñi'ya ntucua Ni cha' ji'i ngu' judío tya'a na nu cua nsi'yu quiji ngu'.

27 Chañi cha' ná ngua'a cuayá' lo quiji ngu' bi' jua'a; ná ntsu'u cha' bi' ji'i ngu', cha' ngu' xa' tsu' laca ngu'. Pana si ndu'ni ngu' bi' lcaa cña nu nti' Ni cha' cua'ni ngu', ta ngu' cha' tyuju'u ti' ji'i cu'ma ngu' judío, cha' ná ndaquiya' ma ji'i cha' bi', masi cua ndyuna ma cha' liñi ji'i ycu'i Ndyosi, masi cua ngua'a cuayá' lo quiji ma.

28 Si'i na tyucui tyiquee ngu' judío laca na lo'o tacati tsa ndyu'ni na ji'i ycu'i Ni cha' ña'a ti ngu' ji'na. Ná caca cña jua'a, masi ngua'a cuayá' lo quiji na;

²⁹ si'i jua'a laca na ngu' judío. Tyucui tyiquee ngu' judío laca na lo'o xñi tso'o na cha' ji'i ycu' Ndyosi; liñi la tyu'u cha' ji'na lo'o Ni si chca'a cuayá' ji'i ycu' Ndyosi ca ne' cresiya ji'na. Li' taca culo Ni cña ji'na lo'o Xtyi'i ycu' Ni, si'i lo'o sca cha' nu nscua lo quityi ti. Lo'o li' tso'o tsa cua'ni ycu' Ndyosi lo'o na, nga'aa si'i ñati chalyuu ti nu chcu' tso'o ji'na li'.

3

¹ Tso'o ti xi na cha' laca na ngu' judío lacua, tso'o xi cha' nsi'yu quiji na, cha' jua'a ngulacua na.

² Ndi'ya laca sca cha' tso'o nu ntsu'u ji'na cha' laca na ngu' judío: Sca ti lo'o ngu' judío tya'a na cua nda ycu' Ndyosi cha' ji'i Ni tya clyo.

³ Masi ntsu'u xi ngu' judío nu nga'aa jlya ti' ji'i ycu' Ndyosi, ná culaya' Ni ji'i cua ña'a ca ngu' judío xqui'ya nu xti ti ñati bi'.

⁴ Ná nti' Ni cua'ni Ni jua'a. Xcu' cha' liñi ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o ñati ji'i Ni, masi cha' cuiñi laca nu ndu'ni lcua ti lo ñati chalyuu. Cua nscua sca cha' ji'i ycu' Ndyosi lo quityi nu nchcu' ndi'ya:

Lo'o chcu' nu'u, li' caca cuayá' ti' ngu' cha' liñi tsa ndu'ni nu'u;
lo'o caca cuayá' jinu'u slo ñati, taca cua'ni lyaá nu'u ji'i ycu' ca li'.

⁵ Cha' nu na ni, ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndyu'ni na; lo'o nu cha' cuxi bi' ni, ndu'ni cha' taca ca cuayá' la ti' na cha' liñi tsa laca ycu' Ndyosi. ¿Ñi'ya ta ñacu na li'? ¿Ha ná liñi ndu'ni Ni lo'o na? ¿Ha ná tso'o si xcube' Ni ji'na lo'o ndyu'ni na cha' cuxi? Ntsu'u ñati nu nchcu' jua'a.

⁶ Pana liñi tsa ndu'ni Ni. Ná caca xcube' Ni ji'i ñati chalyuu xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', si ná liñi ndu'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati.

⁷ Ná tyiquee' ñacu ngu' cha' na cuiñi na'. Tso'o, cha' cuiñi nda na' lacua. Pana xqui'ya na', bi' cha' nchca cuayá' la ti' xa' ñati cha' liñi nu nda ycu' Ndyosi lo'o na; jua'a ndyu'ni tlyu la ngu' ji'i Ni xqui'ya na'. Ná ntsu'u cha' sta Ni qui'ya 'na lacua.

⁸ La cui' ti ná tso'o laca cha' cua'ni la na cha' cuxi cha' caca tso'o la cha' ji'na nde loo la; pana ntsu'u ngu' nu ñilo'o ji'i tya'a ngu' lo'o nchcu' ngu' cha' jua'a laca cha' cuxi nu

nchcu' ya. Liñi tsa cua'ni ycu' Ndyosi lo'o xcube' Ni ji'i ngu' nu nchcu' cha' cuiñi ji'na jua'a.

Lcaa ñati ntsu'u qui'ya ji'i ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi

⁹ Ndi'ya ñacu na lacua: Ná caca chcu' na cha' tso'o la na cha' laca na ngu' judío, cha' si'i cha' bi' tsiya' ti; cua ngua cuayá' ca ti' na cha' stu'ba ti ntsu'u cha' cuxi ji'i ngu' judío lo'o ji'i ngu' xa' tsu', cha' ntsu'u tsa cha' cuxi nu laca loo ji'i lcaa ñati chalyuu.

¹⁰ La cui' cha' nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi nu nchcu' ndi'ya:

Ni tsaca ngu' ná ntsu'u nu xcui' cha' tso'o ndu'ni;

¹¹ ná ntsu'u ñati nu nchca cuayá' ti' cha' ji'i ycu' Ndyosi,

ná tucui nclyana ji'i ycu' Ni.

¹² Cua ndyu'utsu' lcaa ngu' ji'i tyucui liñi, stu'ba ti ngua cuxi cresiya ji'i lcaa ngu';

ná ntsu'u ni sca ñati nu xcui' cha' tso'o ndu'ni.

¹³ Ñi'ya nti' xtyi'i tyucu nu ntsu'u to' cuaá nu tya lyiji tyacu' lo, jua'a laca ngu' bi',

cha' xcui' cha' cuxi ndyu'u tu'ba ngu'.

Lye tsa ñilo'o ngu' ji'i tya'a ngu' laja lo'o nchcu' ti ngu'.

Ñi'ya laca hitya tyaala nu ntsu'u tu'ba cuaña, jua'a laca ngu',

cha' tyaala tsa nchcu' ngu'.

¹⁴ Ná nxutacui ngu' cha' nda ngu' qui'ya ji'i tya'a ngu';

¹⁵ cujuii clya ngu' bi' ji'i tya'a ngu', nti' ngu'.

¹⁶ Xcu' na cua ndu'ni ñu'u ngu' ji'i tya'a ngu', ndu'ni ngu' cha' ca xñi'i ti' xa' ñati macala su ndya'a ngu' bi'.

¹⁷ Ná nslo ngu' ji'i tyucui liñi nu cua'ni cha' ti' tyi'i tyiquee ngu'.

¹⁸ Pana ná ntsii ngu' tsiya' ti ña'a ngu' ji'i ycu' Ndyosi, nacui ngu'.

Jua'a cha' nscua lo quityi bi'.

¹⁹ Cua jlo ti' na cha' cua nscua lcaa cha' cusu' bi', cha' cube ti' ngu' judío nu ntsu'u cha' ji'i lo'o cha' bi'; jua'a nguscua jyo'o cusu', cha' cua nti' ycu' Ndyosi cha' caca cuayá' ti' lcaa ñati tyucui ña'a chalyuu cha' ná caja ñi'ya nu cua'ni lyaá ngu' ji'i ycu' ca

ngu' lo'o Ni, cha' nga'a cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i ngu'.

²⁰ Masi cua'ni na lcaa ca cha' nu nguscua ngu' lo quityi cusu' bi', ná caca ca tso'o tyiquee na cuentya ji'i ycuí' Ndyosi lo'o ndyu'ni ti na jua'a; tsa bi' ti cña ndu'ni quityi bi', cha' caca cuayá' ti' na cha' ntsu'u tsa qui'ya ji'na cuentya ji'i ycuí' Ndyosi.

Cua'ni lyaá ycuí' Ndyosi ji'i ñati lo'o xñi ngu' cha' ji'i Jesucristo

²¹ Lo'o juani cua ngutu'u tucua sca cha' cucui nde chalyuu, ná stu'ba tsiya' ti cha' bi' lo'o cha' cusu' bi'. Lo'o nclyu'u ycuí' Ndyosi cha' bi' ji'na, li' caca cuayá' ti' na ñi'ya caca ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycuí' Ni. Cua nscua xi cha' nu nchcui' ji'i cha' bi' lo quityi cusu' bi', masi lo quityi nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycuí' Ndyosi nchcui' Ni lo'o ñati sa'ni.

²² Nchcui' quityi cha' cua'ni ycuí' Ndyosi cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycuí' Ni, si xñi na cha' ji'i Jesucristo. Stu'ba ti cua'ni Ni lo'o ca ta'a na nu laca na ngu' judío; jua'a lo'o lcaa ñati nu cua ngusñi cha' ji'i ycuí' Ndyosi ca chaca tsu' chalyuu, stu'ba ti cua'ni Ni lo'o lcaa ñati.

²³ Lcaa na ntsu'u qui'ya ji'na cuentya ji'i ycuí' Ndyosi, cha' ná ngua'ni na tsiya' ti cña nu nti' Ni cha' cua'ni na.

²⁴ Pana cua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya ji'na, cha' tso'o ti ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'na; sca cha' tso'o nu ngua'ni ti Ni cuentya ji'na laca, cha' tlyu tsa cña nu ngua'ni ycuí' Jesucristo cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'na, nu lo'o ngujui yu lo crusi cha' cua'ni lyaá yu ji'na.

²⁵ Nda ycuí' Ndyosi ji'i Jesús ñaa chalyuu cha' tyaja'a yu cajaa yu; masi ycuí' yu chcube' yu cña loo lcaa ñati chalyuu, cha' qui'ya ycuí' yu yabe' nu ntsu'u ji'na. Caca cha' bi' ji'na si tyaja'a na xñi na cha' ji'i Jesús. Lo'o jua'a nti' Ni culu'u Ni ji'na cha' xcui' cha' liñi ndu'ni Ni lo'o na, masi ná ngua'ni cuentya Ni ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i jyo'o cusu' ji'na; pana ndalo tsa tyiquee Ni ji'i ngu' bi' li'.

²⁶ Nu juani ngulu'u Ni ji'na cha' liñi tsa ndu'ni ycuí' Ni; jua'a taca ji'i Ni cua'ni lubii cresiya ji'i scaa na, si tyaja'a na xñi na cha' ji'i Jesús.

²⁷ Cha' cuiñi nchcui' na si ñacui na cha' nchca tsa ji'i ycuí' ca na ñati chalyuu, cua'ni na cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycuí' Ndyosi. Ná taca. Lye tsa ndyu'ni tyucuaa ti' na lo'o Ni si jua'a nti' na. ¿Ñi'ya jua'a? Ná nchca ji'na cua'ni na cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycuí' Ndyosi lo'o taquiya' ti na lcaa cha' cusu', sca ti nu lo'o xñi na cha' ji'i Jesús caca tso'o cresiya ji'na. Pana nga'aa tso'o chcui' na cha' tyixi li', cha' si'i ycuí' na laca nu ndu'ni cha' ca tso'o cresiya ji'i ycuí' ca na.

²⁸ Bi' cha' ni na' ji'i ma cha' ntsu'u sca ti ña'a, ñi'ya nu caca ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycuí' Ndyosi; ntsu'u cha' xñi na cha' ji'i Jesús, masi ná nchca ji'na cua'ni na lcaa lo cha' cusu' nu nguscua ngu' sa'ni.

²⁹ Si'i sca ti ji'i ngu' judío ti laca ycuí' Ndyosi loo, lo'o ji'i ngu' xa' tsu' laca Ni loo.

³⁰ Chañi tsa laca cha' bi', cha' sca ti ycuí' Ndyosi laca loo tyucui ña'a chalyuu; ná ntsu'u chaca nu laca loo la. Cua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya ji'i ngu' judío lo'o xñi ngu' cha' ji'i Ni; la cui' jua'a cua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya ji'i ngu' xa' tsu', nu lo'o xñi ngu' bi' cha' ji'i Ni.

³¹ Tso'o lacua. Na jlya ti ti' na ji'i cña nu ngua'ni Jesús, tsa bi' ti cha' cua'ni na cha' clyaá na ji'i lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'na. ¿Ha nga'aa ntsu'u cha' taquiya' na lcaa cha' nu nguscua jyo'o cusu' cha' cua'ni na lacua? Si'i cha' bi', masi tso'o la taquiya' na cha' cusu' bi' juani, nu lo'o ngusñi na cha' ji'i Jesús.

4

Ñi'ya ngua ji'i Abraham

¹ Juani ta na' sca cha' lo'o ma ñi'ya ngua ji'i Abraham, nu jyo'o cusu' ji'na nu ngua tya sa'ni.

² Ycuí' ca Abraham ni, ná ngua cua'ni yu cha' ca tso'o cresiya ji'i ycuí' ca yu cuentya ji'i ycuí' Ndyosi, ni ná ngua ji'i yu xacui yu cha' ji'i ycuí' Ndyosi cha' ngua ji'i ycuí' yu.

³ Nde laca cha' nu nscua lo quityi ji'i ycuí' Ndyosi: “Ngusñi Abraham cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o yu; bi' cha' ngüiñi cha' ji'i Ni lo'o yu cha' caca tso'o cresiya ji'i yu, xqui'ya cha' jlya ti ti' yu ji'i Ni”. Jua'a nscua lo quityi bi'.

⁴ Lo'o ndya'a na ne' xña jil'i ñati ni, nda ngu' xcaya' na li'; si'i na nda laja ti ngu' cñi ji'na, cñi nu ndacui ngu' ji'na laca, cha' ngua'ni na cña.

⁵ Pana nu lo'o jlya ti ti' na jil'i Jesús cha' ngulotsu' yu yabe' nu ntsu'u ji'na, li' taca xquiñi Ni cha' jil'i Ni lo'o na cha' caca tso'o cresiya ji'na, masi ná sca na ndacui Ni ji'na.

⁶ Tya sa'ni la nacui jyo'o David cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ñati nu cua laca ngua'ni lubii ycu' Ndyosi cresiya jil'i. Cua nacui Ni cha' lubii cresiya jil'i ngu', masi ná sca cña ngua'ni ngu' cuentya jil'i Ni cha' caca lubii ycu' ngu'.

⁷ Li' nacui David ndi'ya:

Tso'o ntsu'u tyiquee na lo'o cua'ni clyu ti'
Ni ji'na jil'i qui'ya nu ntsu'u ji'na,
lo'o culotsu' Ni yabe' nu ntsu'u ji'na,
nacui.

⁸ Tso'o ntsu'u tyiquee na si nga'aa cua'ni
Ni cuentya jil'i lcaa cha' cuxi nu cua
ngua'ni na.

⁹ Si'i xcui' ngu' judío ti nu tso'o ntsu'u
tyiquee ngu' jua'a, taca ñacui na cha' lo'o
ngu' xa' tsu' caca tso'o tyiquee ngu' jua'a.
Cua nchcui' ca ti na cha' ngusñi Abraham
cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o yu, bi' cha'
cua nacui Ni jil'i yu cha' ca tso'o cresiya jil'i
yu cuentya jil'i ycu' Ndyosi, xqui'ya cha'
jlya ti ti' yu jil'i Ni.

¹⁰ ¿Ni jacua' ngua cha' bi'? ¿Ha cua laca
cha' cua nsu'yu lo quiji yu ñi'ya nu ndu'ni
ngu' judío cha' clyacuá ngu'? Si'i. Tya lyiji
xi'yu ngu' quiji yu tyempo bi';

¹¹ ca tiya' la, li' ngulacuá yu jua'a. Sca
cuayá' ti ngua bi', cha' caca cuayá' ti' ngu'
cha' ngua tso'o cresiya jil'i yu cuentya jil'i
ycu' Ndyosi, nu lo'o jlya ti ti' yu jil'i Ni. Yala
la ngua cha' ngusñi yu cha' jil'i ycu' Ndyosi,
tiya' la ngulacuá yu. Bi' cha' lcaa mā nu
ntsu'u mā xa' tsu' nu ngusñi mā cha' jil'i
Jesús, laca mā ñi'ya laca si Abraham laca
jyo'o cusu' jil'i mā nu yaá chalyuu tya clyo
la. Lo'o xñi cua ña'a ca na cha' jil'i Jesús, li'
quiñi cha' jil'i ycu' Ndyosi lo'o na cha' caca
lubii cresiya ji'na.

¹² La cui' jua'a laca tyiquee ngu' judío
tya'a na nu stu'ba ti ngusñi cha' jil'i Jesu-
cristo lo'o na. Chañi cha' Abraham ngua
jyo'o cusu' jil'i ngu'; pana tso'o la cha' jlya ti

ti' ngu' jil'i ycu' Ndyosi, ñi'ya jlya ti' nu jyo'o
Abraham bi', masi tya lyiji clyacuá yu.

*Ngüiñi cha' jil'i Ni lo'o ñati xqui'ya cha' jlya
ti' ngu' jil'i cña nu ngua'ni Jesús*

¹³ Lo'o jua'a ngua cha' ngüiñi cha' jil'i
ycu' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham, lo'o ñati
jil'i Abraham nu ñaa chalyuu ca tiya' la;
nacui Ni cha' tyucui ña'a chalyuu caca jil'i
ngu' bi' ca tiya' la. Pana bilya ta Ni cha'
lo'o jyo'o Moisés nu ngua li', cha' bilya cala
nu Moisés bi'; bi' cha' ná ndaquiya' jyo'o
Abraham jil'i cña nu ngulo Moisés, cha' tya
lyiji caja cha' bi' jil'i ngu'. Ngua tso'o cresiya
jil'i ngu' bi' cuentya jil'i ycu' Ndyosi xqui'ya
cha' jlya ti' ngu' jil'i cha' nu nchcui' Ni, bi'
cha' ngüiñi cha' jil'i Ni lo'o ngu'.

¹⁴ Ná nti' ycu' Ndyosi cha' tsa lo cua ti
ngu' caja chalyuu cucui jil'i ngu', ngu' nu
taquiya' jil'i lcaa cha' nu nda jyo'o cusu' lo'o
ngu'; tya nti' Ni cha' xñi cua ña'a ca ñati cha'
jil'i Jesús, cha' jua'a ti taca quiñi cha' jil'i ycu'
Ndyosi lo'o ngu' li'.

¹⁵ Xcui' na xcube' ti Ni ji'na, nu lo'o caca
cuayá' ji'na slo ycu' Ndyosi cuentya jil'i
cha' cusu' bi'; pana ná caja ñi'ya nu sta Ni
qui'ya ji'na si ná nscua sca cha' nu ndaca'a
ji'na jua'a.

¹⁶ Ngüiñi cha' jil'i Ni lo'o jyo'o Abraham
lo'o ngusñi ti yu cha' jil'i Ni, cha' caca cuayá'
ti' lcaa na cha' xcui' cha' tso'o ntsu'u ty-
iquee Ni; bi' cha' nda Ni cha' bi' lo'o na.
Ndyanu cha' bi' jil'i lcaa ñati jil'i Abraham
nu cala chalyuu ca nde loo la. Ni si'i tsa lo
cua ti ñati nu taquiya' jil'i cha' cusu' ti laca
nu tyanu cha' tso'o bi' jil'i, la cui' jua'a tyanu
cha' bi' jil'i lcaa ñati tya'a na nu xñi na cha'
jil'i ycu' Ndyosi ñi'ya ngusñi ycu' Abraham
cha' jil'i Ni; jua'a nti' na lo'o nacui na cha' sti
lcaa na ngua jyo'o Abraham bi' cuentya jil'i
ycu' Ndyosi.

¹⁷ Ndi'ya nchcui' cha' nu nda Ni lo'o
Abraham, nu nscua lo quityi: “Cua nda
na' chacuayá' cha' caca nu'u sti tyuu lo
tya'a ñati nu catu chalyuu nde loo la”,
nacui Ni jil'i Abraham. Cua ngüiñi cha' jil'i
ycu' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham sa'ni, cha'
ngusñi yu cha' nu cua nchcui' ycu' Ndyosi
lo'o yu, la cui' Ni nu ndyu'ni cha' tyu'ú jyo'o
chaca quiya'. Lo'o jua'a ngulo Ni cña cha'
tyu'u tucua lcaa cha' nde loo la, cha' nu cua

nacui Ni jil'i yu lo'o nchcui' Ni ñi'ya si cua laca ndi'i cha' bi' jil'i yu nu ngua li'.

¹⁸ Masi ngua ti' jyo'o Abraham cha' ná caja sñi', ná ndube ti' yu; jlya ti' yu jil'i ycu' Ndyosi, ntajatya yu ni jacua' caja sñi' yu. Bi' cha' ngua jyo'o Abraham sti tyuu tya'a ñati nu ndyatū lo yuu ca nde loo la, ñi'ya nu cua nchcui' Ni lo'o yu: “Quiña'a tsa ñati tyu'u jinu'u tyempo nde loo la”, nacui Ni jil'i yu.

¹⁹ Ná ngujlyaa ti' Abraham cha' bi'; ña'a ti jlya ti' yu cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o yu, masi ndube ti' yu cha' ngusu' tsa yu, cha' cua tyalaa ti sca siyento yija ntsu'u yu. Jlo ti' yu cha' cua ngulala ti cajaa tyucuaa ngu', lo'o ycu', lo'o ma' Sara clyo'o yu; nga'aa ntsu'u tyempo cha' caja sñi' Sara, ngua ti' yu.

²⁰ Pana ná nguta'achu' yu, ná ngujlyaa ti' yu cha' nu cua nchcui' Ni lo'o yu; jlya tso'o ti' yu cha' bi'. Ngua'ni tlyu yu jil'i ycu' Ndyosi,

²¹ cha' jlo ti' yu cha' taca jil'i Ni cua'ni lyiji Ni jil'i cha' nu ngüiñi jil'i Ni lo'o yu.

²² Bi' cha' nda Ni chacuayá' cha' caca tso'o cresiya jil'i yu, xqui'ya cha' jlya tsa ti' yu jil'i Ni.

²³ Jua'a nscua lcaa cha' bi' lo quityi nu nchcui' cha' ngüiñi cha' jil'i Ni lo'o nu Abraham bi', cha' ngua tso'o cresiya jil'i yu lo'o ngusñi ti yu cha' jil'i ycu' Ni. Si'i cuentya jil'i jyo'o Abraham ti nscua cha' bi',

²⁴ masi lo'o cuentya jil'i nscua cha' caca jua'a; lo'o jil'i na cua nchcui' ycu' Ndyosi cha' caca tso'o cresiya jil'i na cuentya jil'i ycu' Ni si xñi na cha' jil'i Ni, lacui' Ni nu ngua'ni cha' ndyu'ú Jesús nu Xu'na na chaca quiya' lo'o ngujuii yu.

²⁵ Nda Ni chacuayá' cujuui ngu' jil'i Jesús, cha' cuityi qui'ya nu ntsu'u jil'i na; lo'o li' ndyu'ú Jesús chaca quiya', cha' caca tso'o cresiya jil'i na cuentya jil'i ycu' Ndyosi.

5

Ñi'ya caca lo'o caca stu'ba cha' jil'i ngu' lo'o ycu' Ndyosi

¹ Jua'a laca lacua; xqui'ya cha' ngusñi ti na cha' jil'i Jesús, bi' cha' cua ngua tso'o cresiya jil'i na cuentya jil'i ycu' Ndyosi. Lo'o li' ti ti ndi'i tyiquee na, stu'ba ti ntsu'u cha'

jil'i na lo'o ycu' Ndyosi xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

² Tso'o tsa ndyu'ni ycu' Ndyosi lo'o na chacuayá' jil'i Cristo, nu lo'o ngusñi na cha' jil'i nu Cristo bi'. Ngua'ni Ni cha' ntsu'u cha' jil'i na lo'o ycu' Ni, bi' cha' nga'aa ntsu'u cha' tya'achu' na jil'i Ni; tso'o tsa ntsu'u tyiquee na, cha' jlo ti' na cha' ca tiya' la caja sca se'i nu tso'o tsa su tyi'i na ca su ntucua ycu' Ndyosi, cha' jua'a tso'o ti ndu'ni Ni lo'o na.

³ Masi juani tso'o ntsu'u tyiquee na laja lo'o ndi'i na chalyuu; masi lya' tsa ti' ngu' jil'i na, jlo ti' na cha' taca talo na lo'o nchcube' na jua'a.

⁴ Lo'o ngualoo cha' ti' bi', cua jlo ti' na cha' cua ngua'ni cuayá' ti Ni jil'i na. Lo'o li' si ña'a ti tya tso'o cresiya jil'i na cuentya jil'i ycu' Ndyosi, li' cua ndu' ti' na cha' caca tso'o jil'i na nde loo la.

⁵ Lo'o jua'a si'i sca cha' nu nda ti ti' na laca cha' bi', sca cha' chañi laca bi'; cua'ni Ni jil'i. Cua ngua'ni Ni cha' ca tii cresiya jil'i na, cha' ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni jil'i na; ngua'ni Ni jua'a nu lo'o nda Ni Xtyi'i ycu' Ni jil'i na.

⁶ Jlo ti' na cha' ná caca cua'ni lyaá na jil'i ycu' ca ti na jil'i qui'ya nu ntsu'u jil'i na; pana lo'o ndyalaa la cui' hora nu ngusta ycu' Ndyosi, li' ngujuii Jesús xqui'ya na, ñati cuxi na.

⁷ Tlyu tsa cha' cua'ni na si tyaja'a na cajaa na cha' caja ñi'ya nu cua'ni lyaá na jil'i chaca ñati; masi sca ñati nu xcu' cha' tso'o ndu'ni, ná nti' na cajaa na cuentya jil'i yu. Sca ti si sca ñati nu tso'o tsa ndu'ni laca bi', tso'o tsa nchcui' lo'o tya'a, ná tyiquee' tyaja'a sca ngu' cajaa cuentya jil'i ñati bi', si caca cua'ni lyaá ngu' jil'i nu ñati bi' li'.

⁸ Pana jua'a ngua'ni ycu' Ndyosi lo'o na, cha' culu'u Ni jil'i na cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jil'i na; nda Ni jil'i Cristo cha' cajaa cuentya jil'i na, masi tya ntsu'u tsa qui'ya jil'i na.

⁹ Tso'o lacua. Cua laca ngua tso'o cresiya jil'i na cuentya jil'i ycu' Ndyosi, xqui'ya cha' ndyalú tañi ycu' Cristo lo'o ngujuii yu lo crusi. La cui' jua'a cua lijya nclyaá na juani; xqui'ya Cristo nga'aa xcube' Ni jil'i na lo'o tye chalyuu.

¹⁰ Tya'a cusu ycu' Ndyosi ngua na; pana juani ngua stu'ba cha' jil'i na lo'o Ni, nu

lo'o ngujuii Sñi' ycuí' Ni lo crusi. Bi' cha' juani ngua t̄i cha' ji'na lo'o ycuí' Ndyosi, lo'o jua'ā cua'ni lyaá Ni ji'na xqui'ya cha' cua ndyu'ú nu Jesús bi' chaca quiya'.

¹¹ Ni si'i tsa lo cua ti cha', masi lo'o cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na ña'ā na ji'i ycuí' Ndyosi xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na, cha' bi' laca nu ngua'ni cha' caca ca stu'ba cha' ji'na lo'o Ni.

Xqui'ya sca ti ñati ngua cuxi chalyuu

¹² Cua ngua cha', xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni sca ti jyo'o cusu' nu naa Adán, bi' cha' nguxana cha' ntsu'u qui'ya ji'i ñati chalyuu; bi' cha' ntsu'u cha' ndyijii ñati. Lo'o jua'ā tiya' la ntsu'u cha' cajaa lcaa na, cha' ntsu'u qui'ya ji'i lcaa na.

¹³ Jua'ā ntsu'u qui'ya ji'i ñati chalyuu nu ngua tya clyo, masi bilya culo ycuí' Ndyosi cña cha' ná cua'ni ngu' cha' cuxi tyempo bi'. Tsa bi' ti cha', ná nacui ngu' cha' qui'ya ngua, cha' ná jlo ti' ngu' cha' ná ndiya ti' Ni cña cuxi nu ndyu'ni ngu'.

¹⁴ Tya lo'o ngutu'ú nu Adán bi' chalyuu, hasta ca lo'o nda ycuí' Ndyosi cha' lo'o jyo'o Moisés, xcuí' ngujuii ñati xqui'ya cha' ntsu'u tsa qui'ya ji'i ngu', masi ná stu'ba cha' cuxi nu ngua'ni ngu' bi' ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Adán tya clyo, nu lo'o ná ndaquiya' yu sca cña nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'i yu. Sca lo ti cña ngua'ni jyo'o Adán, sca ti cha' cuxi ngua'ni yu; pana nu Jesucristo nu ñaa chalyuu tiya' la ni, chaca lo cña ngua'ni yu, cña tso'o ngua'ni.

¹⁵ Nu jyo'o Adán ni, ngxu'tyanu yu yabe' hichu' na xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni ycuí' ca yu; xqui'ya sca ti nu qui'yu bi' ngua cuxi chalyuu tya li', bi' cha' quiña'ā tsa ñati ndyijii. Pana juani ni, xqui'ya sca ti ñati nu naa Jesucristo, chaca lo cha' nda ycuí' Ndyosi lo'o na, sca cha' tso'o tsa laca bi'; tlyu tsa cha' tso'o nu ngua'ni ycuí' Ndyosi cuentya ji'na li'. Nacuí Ni cha' laja ti taca cua'ni lyaá Ni ji'na ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'na. Lo'o jua'ā quiña'ā tsa ñati laca nu ndyu'ni Ni cha' ndyaca lubii cresiya ji'i ngu'.

¹⁶ Ná stu'ba ndyu'u cha' ji'i cña nu ngua'ni jyo'o Adán lo'o cña nu ndyu'ni ycuí' Ndyosi. Nu Adán bi' ni, sca ti cha' cuxi ngua'ni yu su clyo, lo'o li' ndyanu yabe'

hichu' yu; lo'o jua'ā ndyanu yabe' hichu' lcaa na lo'o tya'a na juani xqui'ya cha' cuxi bi'. Lo'o juani quiña'ā tsa cha' cuxi ndu'ni na lacua. Pana Jesús ni, sca cña laja ti ngua'ni cuentya ji'na nu lo'o ngua'ni lyaá ji'na ji'i nu cuxi; ngua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycuí' Ndyosi li'.

¹⁷ Ntsu'u cha' cajaa na xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i nu sca ti Adán bi', masi sca ti cha' cuxi ngua'ni yu; pana tlyu la cña ndyu'ni ycuí' Ndyosi cuentya ji'na juani, nu lo'o ndyu'ni lubii Ni cresiya ji'na. Quiña'ā tsa cha' xlya'be ngua'ni Ni lo'o na; jua'ā caja chalyuu cucui ji'na juani xqui'ya Jesucristo, masi sca ti ñati laca bi'.

¹⁸ Ndi'ya ngua li': lo'o ngua'ni jyo'o Adán cha' cuxi bi', la cui' jua'ā ndyanu yabe' hichu' na, lo'o hichu' lcaa tya'a ñati na. Pana ndi'ya ndyu'u cha' lo'o ngua'ni Jesucristo sca cha' tso'o: li' laja ti ngua'ni Ni cha' cuityi Ni yabe' nu ntsu'u hichu' na, cha' caja chalyuu nu ná nga'ā cha' tye ji'na.

¹⁹ Tya clyo cua ntsu'u sca ñati nu ná ndaquiya' ji'i cña nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'i yu, bi' cha' ndyanu qui'ya ji'i lcaa na lo'o tya'a na juani. Lo'o tiya' la li', yā chaca ñati nu ndaquiya' ji'i cña nu ngulo Ni ji'i; xqui'ya nu bi' ndyaca tso'o cresiya ji'i lcaa na cuentya ji'i ycuí' Ndyosi juani.

²⁰ Nu lo'o cuna na ni cña laca nu nclyo ycuí' Ndyosi ji'na, li' nchca cuayá' la ti' na ñi'ya laca qui'ya nu sta Ni ji'na. Masi ndube tsa ti' na cha' ntsu'u tsa cha' cuxi ji'na, la cui' jua'ā jlo ti' na cha' ntaja'ā Ni cua'ni lyaá Ni ji'na; jlo ti' na cha' nchca ji'i Ni, cha' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o na.

²¹ Nu cuxi laca loo ji'na, bi' cha' ndyijii na; pana juani nti' ycuí' Ndyosi caca Ni loo ji'na, cha' tya'na tsa ti' Ni ji'na. Lo'o caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i Ni, li' ta Ni sca chalyuu nu ná nga'ā cha' tye ji'na xqui'ya Jesús nu Xu'na na.

6

Xqui'ya Cristo, bi' cha' taca caja chalyuu cucui ji'i ñati

¹ Ndi'ya ñacuí na lacua: Ná tso'o si ña'ā ti tya cua'ni na cha' cuxi, cha' li' tya quiña'ā la cha' tso'o cua'ni ycuí' Ndyosi lo'o na, nti' na.

² Ná tso'o tsiya' ti cua'ni na ñi'ya nu ngua'ni na sa'ni la. Juani laca na ñi'ya laca si cua ngujuii na lo'o Cristo, cha' xa' tyucuii tsa na juani; ná tso'o si ña'a ti tya cua'ni na cha' cuxi lacua.

³ Nu lo'o ntyucuatya ngu' ji'na lo'o nguxana ca ti cha' tyu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo, li' ñi'ya si na cua ngujuii na stu'ba ti lo'o Jesús, jua'a ngua.

⁴ Lo'o ntyucuatya ngu' ji'na, ndyaa na ne' hitya li', ñi'ya laca si cua ndyaa na nguatsi' na stu'ba ti lo'o Cristo ne' cuaá. Ca bi' ntsiya jyo'o na, cha' taca tyu'ú na chaca quiya', ñi'ya lo'o ngutu'u na nde lo hitya, cha' jua'a tlyu tsa cha' nu ngua'ni ycu' Ndyosi Sti yu nu lo'o ndyu'ú Cristo chaca quiya'. Lo'o jua'a caja sca chalyuu cucui ji'na xqui'ya Cristo.

⁵ Jua'a ndyaca cha' cua laca ntsu'u cha' ji'na lo'o nu Cristo bi'. Ngujuii yu nu lo'o ngüityi yu qui'ya nu ntsu'u ji'na. Lo'o na ni, ñi'ya laca si na cua ngujuii na, jua'a laca na; pana lo'o tyu'ú na chaca quiya', li' caja chaca chalyuu cucui ji'na, ñi'ya lo'o ndyu'ú Jesús chaca quiya'.

⁶ Cuxi tsa ñati ngua na; pana juani laca na ñi'ya laca si lo'o na ngujuii na lo sca crusi lo'o ngujuii ycu' Jesús, cha' ngüityi yu tsiya' ti cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'na li'. Bi' cha' juani nga'aa caca ji'i cha' cuxi bi' caca loo ji'na chaca quiya'.

⁷ Lo'o cua ngujuii sca ñati ni, cua ndye cha' ji'i lo'o qui'ya nu ntsu'u ji'i nde chalyuu li'.

⁸ Lo'o na laca na jua'a, nu lo'o ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, cha' laca na ñi'ya si cua ngujuii na lo'o Cristo; lo'o li' caca na ñi'ya laca si cua ndyu'ú na lo'o Cristo chaca quiya'.

⁹ Jlo ti' na cha' cua ngulo Ni ji'i Cristo ca su ntsiya nguatsi' yu; nga'aa cajaa yu chaca quiya', nga'aa caca tyatsi' yu chaca quiya'.

¹⁰ Cua ngujuii Cristo, cha' sca ti quiya' cua'ni tye Ni ji'i lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati chalyuu na; lo'o li' cua ndyu'ú yu chaca quiya', cha' tyucui tyempo tyi'i yu cuentya ji'i ycu' Ndyosi Sti yu.

¹¹ Lo'o jua'a cu'ma ni, ñi'ya si cua ngua'ni tye ma tsiya' ti ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ma, jua'a culacua ti' ma; ñi'ya si cua ndyu'ú ma chaca quiya' cha' xcui'

cua'ni ma cña ji'i ycu' Ndyosi stu'ba ti lo'o Jesucristo nu Xu'na na, jua'a culacua ti' ma.

¹² Bi' cha' juani nga'aa ta ma chacuayá' cha' caca loo cha' cuxi bi' ji'i ma lo'o ndi'i ma nde chalyuu. Ná tso'o cha' taquiya' na ji'i lcaa lo cha' cuxi nu jña ti' na cha' cua'ni na ji'i, cha' laca na ñati chalyuu ti.

¹³ Ni sca ti tsu' ya' ma, ni sca ti tsu' quiya' ma, ná ta ma ji'i cha' jña nu xña'a, cha' ná caca ma msu ji'i nu bi', cha' ná cua'ni ma cha' cuxi lo'o. Xa' ña'a culacua ti' ma juani; ta ma tyucui ña'a ma cha' caca ma cuentya ji'i ycu' Ndyosi, ñi'ya laca si ngujuii ma tsaca quiya', lo'o li' xa' ndyu'ú ma chaca quiya'. Bi' cha' juani nga'a cha' ta ma tyucui ña'a ma cha' cua'ni ma cña ji'i ycu' Ndyosi, laja lo'o ndu'ni ma cha' tso'o ca su ndi'i ma.

¹⁴ Nga'aa si'i nu cuxi nu ntsu'u chalyuu nu caca loo ji'i ma juani. Si'i xcui' cha' ntsii ti ti' ma tyi'i ma chalyuu, ñi'ya si lo'o nchcube' tsa cha' cusu' bi' ji'i ma; taca tyi'i tso'o ti ma chalyuu juani, cha' xcui' tlyu tsa cha' tso'o nu ndyu'ni Ni lo'o ma.

Nga'a cha' cui'ya ngu' cuentya tilaca laca nu laca loo ji'i ngu'

¹⁵ Ná tso'o ñacui na cha' juani nga'aa ntsu'u cha' taquiya' na ji'i cha' cusu' bi', cha' ndaquiya' na ji'i cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi nu xcui' cha' xlya'be ti ndu'ni lo'o na. Ná tso'o laca si tya cua'ni la na cha' cuxi li', cha' nga'aa ntsu'u chacuayá' ji'na cha' cua'ni na jua'a.

¹⁶ Nu lo'o ndya'a na ne' xña ji'i sca ñati ni, taquiya' na sca cña nu culo ñati bi' ji'na li'; jlo ti' na cha' nu ñati bi' laca xu'na na, lo'o jua'a nga'a cha' taquiya' na ji'i cha' nu nchcui' nu xu'na bi'. Lo'o nu cuxi nu ndyu'ni cha' caca na cuxi ni, si ndyu'ni cha' cuxi bi' cha' laca bi' loo ji'na, li' ntsu'u cha' cajaa na tsiya' ti; pana si ycu' Ndyosi laca loo ji'na, taquiya' na ji'i cha' nu nchcui' Ni li', caca tso'o cresiya ji'na li'.

¹⁷⁻¹⁸ Tso'o tsa nti' na' cha' tyucui tyiquee ma ndyu'ni ma cña ji'i ycu' Ndyosi, tsa ña'a cha' nu ngulu'u ngu' ji'i ma. Nu cha' cuxi, bi' laca nu ngua loo ji'i ma; pana lo'o cua ngulaá ma ji'i nu cuxi bi', li' nguxana ma ndu'ni ma cña cha' caja chaca chalyuu su

caca lubii cresiya ji'i mā, cha' ycu'i Ndyosi laca loo ji'i mā juani.

¹⁹ Jua'a laca cha' nu nda na' lo'o cu'ma, cha' caca cuayá' la ti' mā tilaca laca nu laca loo ji'i mā. Tya tsubi' la cua nda mā tyucui ña'a mā cha' cua'ni mā cha' suba', cha' cua'ni mā cha' cuxi, lo'o jua'a lye la ndy-acua cha' cuxi ji'i mā li'; bi' cha' juani ta mā tyucui ña'a mā cha' xcui' cña tso'o cua'ni mā, cha' xcui' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi tyi'i mā chalyuu.

²⁰ Cua tsubi' la lo'o tya ndu'ni mā xcui' cha' cuxi, ná ngua ji'i mā cua'ni mā cña tso'o ñi'ya nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni na;

²¹ ni sca quiya' ná ngua tso'o cha' ji'i mā lo'o ngua'ni mā cha' cuxi nu ngua li'. Lo'o juani ntyuju'u tsa ti' mā xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni mā. Tsa bi' ti cña ndu'ni nu cha' cuxi bi', cha' cua'ni tye bi' ji'i ñati' si taquiya' ngu' ji'i; nga'aa caca tyu'u cha' ji'i ngu' lo'o ycu'i Ndyosi si jua'a ndu'ni ngu'.

²² Pana juani ni, nga'aa caca ji'i nu cuxi bi' culo cña ji'i mā, cha' cua ndyatí mā lo cña ji'i ycu'i Ndyosi. Chaa ti' mā ndyu'ni mā cña ji'i Ni juani, cha' xcui' na ndi'i mā chalyuu cuentya ji'i ycu'i Ni; li' ná nga'a cha' tye chalyuu nu ta Ni ji'i mā lo'o cua ndye lcaa cha'.

²³ Tsa bi' ti caya' caja ji'na lo'o ndu'ni na cha' cuxi, cha' chcuna' lyiji cresiya ji'na lo'o; pana si stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús nu Xu'na na, li' ta ycu'i Ndyosi sca chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na. Sca cha' xlya'be nu nda ti Ni ji'na laca.

7

Cua nscua sca cha' nu ndaca'a ji'i ñati' nu ntsu'u clyo'o

¹ Cu'ma ngu' tya'a na, ntsu'u ngu' tya'a mā nu tso'o tsa jlo ti' lcaa cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'na; cua jlo ti' mā cha' ndatsaa cha' bi' ji'na tyucui tyempo lo'o tya lu'ú ti na.

² Ñi'ya laca sca nu cuna'a nu ntsu'u clyo'o ni, cuentya ji'i cña nu ngulo Ni ji'i jyo'o cusu' ji'na bi', nga'a cha' tyi'i nu cuna'a bi' lo'o clyo'o tyucui tyempo lo'o tya lu'ú ti yu; sca ti nu lo'o cua ngujui yu, li' nga'aa cua'a cha' bi' ji'i nu cuna'a bi', nga'aa ntsu'u nu cuentya ji'i li'.

³ Ndi'ya laca cha': si tyu'u cha' ji'i nu cuna'a bi' lo'o chaca nu qui'yu lo'o tya lu'ú ti clyo'o, cña cuxi laca nu cua'ni nu cuna'a bi' li'. Pana si cua ngujui clyo'o nu cuna'a bi', nga'aa ndatsaa cha' bi' ji'i; taca caja clyo'o nu cuna'a bi' lo'o xa' nu qui'yu, cha' si'i sca cña cuxi laca nu cua'ni li', nu lo'o nga'aa lu'ú clyo'o nu cuna'a bi'.

⁴ Ndi'ya laca na juani cuentya ji'i cha' cusu' nu ndaquiya' tsa na ji'i tya sa'ni la: ñi'ya laca sca nu cuna'a nu nga'aa ntsu'u clyo'o, jua'a laca lcaa tya'a na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo. Na cua ngujui Cristo lo crusi, bi' cha' juani nga'aa ntsu'u cha' ji'na lo'o nu cha' cusu' bi'. Cua ngua stu'ba cha' ji'na lo'o Cristo nu lo'o ndyu'ú yu chaca quiya' lo'o cua ngujui yu, bi' cha' taca ji'na cua'ni na cña ji'i ycu'i Ndyosi laja lo'o tya ndi'i ti na nde chalyuu.

⁵ Nu ngua cua tsubi' la, cuxi ti ndi'i na, cha' ñati' chalyuu laca na; ngua ti' na cua'ni na lcaa lo cha' cuxi nu ndiya ti' na ji'i, masi cua ndyuna na cha' cusu' nu nti' cua'a ji'na. Bi' cha' la cui' cha' cuxi bi' ngua'ni lo'o na cha' chcuna' lyiji chalyuu ji'na.

⁶ Pana juani cua ndi'i laja ti na cuentya ji'i nu cha' cusu' bi', nga'aa caca ji'i cha' bi' culo cña ji'na. Cua ngua laja ji'na juani cha' cua'ni na cña nu nti' ycu'i Ndyosi, xqui'ya cha' cua ngujui chaca chalyuu cucui nu nda Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'na.

Loo laca nu cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu'

⁷ Ndi'ya ñacui na lacua: Si'i la cui' cha' cusu' nu ndu'ni cha' caca cuxi. Nu lo'o bilya cuna na' cha' bi', bilya ca cuayá' ti' na' na ca laca sca cha' cuxi; ná ngua cuayá' ti' na' nquicha', masi cuxi tsa laca cha' tyacui ti' na' ji'i sca na nu ntsu'u ji'i tya'a na'. Pana lo'o cua ndyuna na' ni cña ngulo ycu'i Ndyosi ji'na, cha' ná tyacui ti' na' ji'i cha' bi' tsiya' ti, li' ngua cuayá' ti' na' cha' ná tso'o laca cha' ndacui ti' na' ji'i sca na jua'a.

⁸ Pana ngua'ni nu cuxi ngana 'na li'. Masi jlo ti' na' cha' cuxi tsa cha' bi', ña'a ti ndiya ti' na' cua'ni na' lcaa lo cha' cuxi; si ná lo'o nscua sca cha' nu cua'a 'na, ná ta na' cuentya cha' cuxi laca sca cña nu ndyu'ni na'.

⁹ Ngua ti' na' cha' tso'o tsa nguti'i na', nu lo'o tya lyiji ca cuayá' ti' na' ni cha' nda cha'

cusu' bi'; pana nu lo'o ngua cuayá' ti' na', li' ngua tii na' cha' ntsu'u tsa qui'ya jna'. Na cua chcuna' ti chalyuu 'na ngua li'.

¹⁰ Ngua ti' ycuí' Ndyosi cha' caja chalyuu ji'na nquicha', nu lo'o taquiya' na ji'í lcaa cña nu ngulo Ni nu ngua sa'ni. Pana si'í jua'a ngua lo'o na'; cua chcuna' ti chalyuu 'na li', cha' ngua tii na' cha' ntsu'u tsa qui'ya 'na li'.

¹¹ Cha' cuxi laca nu ngua'ni ngana 'na; bi' cha' tya ngua'ni la na' cha' cuxi, masi cua nchcui' cha' cusu' bi' lo'o na' cha' ná cua'ni na' jua'a. Na nchcube' tsa cha' cuxi bi' 'na, cua laca cha' 'na ñi'ya laca si cua ngujui' na'.

¹² Chañi cha' sca cha' tso'o ji'í ycuí' Ndyosi laca cha' cusu' bi'; lcaa cña nu ngulo Ni ji'na, ca slo ycuí' Ni ngutu'u cha' bi'. Liñi tsa ndu'ni ycuí' Ndyosi, tso'o tsa ndyu'u cha' nu nda Ni lo'o na;

¹³ bi' cha' ná taca ñacui' na' cha' cua chcuna' ti chalyuu 'na xqui'ya cha' bi'. Cha' cuxi nu ndyu'ni na', bi' laca nu ndu'ni ñu'u ji'í chalyuu 'na. Lo'o juani nchca cuayá' ti' na' ñi'ya laca sca cha' cuxi; laja lo'o ndyuna na' cha' tso'o tsa ndyu'u cha' cusu' bi', la cui' hora li' ndu'ni nu cha' cuxi bi' ngana 'na. Bi' cha' tso'o la nchca cuayá' ti' na' cha' lye tsa laca nu cha' cuxi nu ndu'ni na'.

¹⁴ Jlo ti' na cha' cña nu ngulo ycuí' Ndyosi laca nu cha' cusu' bi'; sca ti si lo'o Xtyi'í ycuí' Ndyosi cua'ni cña ne' cresiya ji'na, li' taca ji'na taquiya' na ji'í cña bi'. Pana nu na' ni, ñati chalyuu ti laca na', loo la laca nu cha' cuxi bi' ne' cresiya jna'.

¹⁵ Ná nchca ca cuayá' ti' na' ni cha' laca ndu'ni na' xcui' cha' cuxi. Nti' na' cua'ni na' sca cña tso'o nquicha', pana ná nchca 'na tsiya' ti; cha' cuxi nu ná ndiya ti' na' ji'í, bi' laca nu ndu'ni na'.

¹⁶ Cha' ná tso'o nti' na' lo'o ndu'ni na' cha' cuxi bi', bi' cha' jlo ti' na' cha' stu'ba ntsu'u cha' jna' lo'o nu cha' cusu' bi', masi ná ndaquiya' na' ji'í.

¹⁷ Bi' cha' lacua, si'í ycuí' na' laca nu ndu'ni cha' cuxi bi'; masi nu cha' cuxi nu laca loo ne' cresiya jna', bi' laca nu ndatsaa 'na cha' cua'ni na' ji'í li'.

¹⁸ Cua jlo ti' na' cha' ná tso'o laca cha' nu ntsu'u ne' cresiya jna', cha' ñati chalyuu ti laca na'; masi nti' tsa na' cua'ni na' xcui'

cha' tso'o nquicha', pana ná nchca jna' tsiya' ti.

¹⁹ Ná nchca jna' cua'ni na' cha' tso'o nu nti' na' cua'ni; ña'a ti ndu'ni na' cha' cuxi, masi nga'aa nti' na' cua'ni na' jua'a.

²⁰ Ndi'ya ndyu'u cha' lacua: lo'o ndyu'ni na' sca cha' nu ná tso'o nti' na', si'í ycuí' na' nu ndu'ni cha' cuxi bi' li'; masi nu cha' cuxi nu laca loo ne' cresiya jna', bi' laca nu ndatsaa 'na cha' ndyu'ni na' ji'í.

²¹ Lo'o li' ndi'ya ndyaca cha' 'na lacua: Masi nti' tsa na' cua'ni na' sca cha' tso'o nquicha', nchca cuayá' ti' na' cha' xcui' cha' cuxi ntsu'u ne' cresiya jna'.

²² Tyucui tyiquee na' ndiya tsa ti' na' cua'ni na' lcaa cña nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'na nu ngua sa'ni;

²³ pana nchca cuayá' ti' na' cha' ndi'í chaca nu laca loo ji'í tyucui ña'a na'. Nxuu tya'a bi' lo'o lcaa cha' tso'o nu ntsu'u tyiquee na' ji'í; bi' laca cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya jna', nu ndu'ni lo'o na' cha' cua'ni na' cña ji'í, ñi'ya nti' si cua laca na' sca preso.

²⁴ Xñi'í tsa ti' na' lacua. ¿Tilaca caca ji'í cua'ni lyaá ji'í tyucui ña'a na', cha' nga'aa cua'ni na' cha' cuxi jua'a? Cua chcuna' ti chalyuu 'na xqui'ya cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya 'na.

²⁵ Sca ti ycuí' Ndyosi Sti na taca ji'í Ni cua'ni lyaá Ni 'na, xqui'ya cña nu ngua'ni Jesucristo nu Xu'na na. ¡Bi' cha' quiña'a tsa xlya'be tya na' ji'í ycuí' Ndyosi lacua! Pana tsa bi' ti cha' jlo ti' na', cha' nga'a cha' taquiya' na' ji'í cña nu ngulo ycuí' Ndyosi; ná nchca jna' cua'ni lyaá na' ji'í ycuí' ca na' cha' ñati chalyuu ti laca na', lo'o jua'a ña'a ti tya ndyu'ni ñati chalyuu cha' cuxi.

8

Chalyuu cucui nu ntsu'u ji'í ngu' xqui'ya Xtyi'í ycuí' Ndyosi

¹ Pana juani ni, ndi'ya ngua'ni ycuí' Ndyosi: Nga'aa ndyanu yabe' hichu' na, si stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo; nga'aa taca ji'í nu cuxi nu ntsu'u chalyuu cojolaqui ji'na juani, cha' Xtyi'í ycuí' Ndyosi laca loo ji'na lo'o ndi'í na nde chalyuu.

² Nu lo'o laca Xtyi'i ycu'i Ndyosi loo ji'na, li' caja chalyuu cucui ji'na xqui'ya Jesucristo, cha' stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Ni; na cua ngulo Ni ji'na ya' nu cuxi nu ndyu'ni cha' chcuna' chalyuu ji'na.

³ Cua ngua'ni Ni sca cha' tlyu nu ná ngua cua'ni nu cha' cusu' nu nda jyo'o Moisés lo'o ñati nu ngua sa'ni. Ná ngua cña cha' bi', xqui'ya cha' cuxi tsa tyiquee ñati chalyuu na; pana ngua ji'i ycu'i Ndyosi cua'ni cha' tlyu bi', nu lo'o nda Ni ji'i Sñi' ycu'i ca Ni yaa chalyuu re cha' ngua ñati. Nda Ni ji'i nu Jesús bi' yaa, cha' caca yu sca msta lu'ú; bi' laca msta nu ngua ji'i cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'na. Ngua Jesús ñati; stu'ba ti ngua yu ñi'ya laca cua ña'a ca ñati chalyuu, cha' jua'a ngua ji'i yu cua'ni tye yu ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati cuxi na. Bi' cha' ngua Ni ñati.

⁴ Lo'o nu juani taca cua'ni na cña nu ngulo Ni ji'na, la cui' cña laca nu nchcui' cha' cusu' bi' cha' cua'ni na; taca cua'ni na ji'i juani, xqui'ya cha' nga'aa caca cojolaqui nu cuxi nu ntsu'u chalyuu ji'na, cha' Xtyi'i ycu'i Ndyosi laca loo ji'na lo'o ndi'i na chalyuu juani.

⁵ Nu lo'o cua'ni na ñi'ya nu ndu'ni ñati chalyuu ti, la cui' cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ñati bi', bi' laca loo ne' cresiya ji'na li'; pana si Xtyi'i ycu'i Ndyosi laca loo ji'na lo'o ndi'i na chalyuu, li' taca taquiya' na ji'i lcaa cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi.

⁶ Chcuna' chalyuu ji'na, si xcui' cua'ni na cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu ti; pana caja chalyuu cucui ji'na cha' ti ti tyi'i tyiquee na, si taquiya' na ji'i lcaa cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi.

⁷ Tya'a cusu ycu'i Ndyosi laca na, si ña'a ti ndu'ni na cha' cuxi ñi'ya nu ndu'ni ñati chalyuu ti; ná nchca ji'na tsiya' ti taquiya' na ji'i cha' nu nda ycu'i Ni lo'o na, si ña'a ti tya nti' na cua'ni na cha' cuxi.

⁸ Bi' cha' ná taca ji'na cua'ni na cña nu nti' ycu'i Ni cha' cua'ni na, si tiji' tsa ti' na ji'i cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu.

⁹ Nga'aa si'i jua'a ndi'i ma juani, nga'aa nchca tiji' ti' ma ji'i cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu; stu'ba ntsu'u cha' ji'i ma lo'o ycu'i Ndyosi juani, cha' cua nda ycu'i Ndyosi Xtyi'i Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i ma. Lo'o jua'a ná ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo tsiya'

ti, si bilya tyanu Xtyi'i ycu'i Ni ne' cresiya ji'na, la cui' Xtyi'i nu ndyu'u ji'i Cristo.

¹⁰ Masi ngua'ni nu cuxi nu ntsu'u chalyuu cha' chcuna' chalyuu ji'i ma, pana tya lu'ú ma juani, xqui'ya cha' lu'ú Xtyi'i ycu'i Ni ne' cresiya ji'i ma si ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Cristo. Ndyanu Xtyi'i ycu'i Ni lo'o ma nu lo'o ngua tso'o cresiya ji'i ma cuentya ji'i ycu'i Ndyosi chacuayá' ji'i Jesús.

¹¹ La cui' Xtyi'i ycu'i Ndyosi laca bi', la cui' laca nu ngulo ji'i jyo'o Jesús ca su ntsiya nguatsi', ndyu'ú yu chaca quiya' li'. Lo'o jua'a cua nda ycu'i Ndyosi Xtyi'i ycu'i Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i ma, cha' nu lo'o cajaa ma, li' cua'ni Ni cha' tyu'ú ma chaca quiya' xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ni.

¹² Cu'ma ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, juani nga'aa caca ji'i ñati culo ngu' cña ji'na, cha' cua'ni na cha' cuxi ñi'ya ndu'ni ñati chalyuu ti.

¹³ Chcuna' chalyuu ji'i ma si xcui' culana ma ji'i cha' cuxi lo'o ndi'i ma chalyuu; pana chacuayá' ji'i Xtyi'i ycu'i Ni taca tyijiloo ma ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ma, cha' nga'aa cua'ni la ma ji'i. Caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ma li'.

¹⁴ Cua ña'a ca na, cua laca na sñi' ycu'i Ndyosi si ndu'ni na cua ña'a ca cña nu nclyo Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'na.

¹⁵ Na cua nda ycu'i Ndyosi Xtyi'i Ni ji'i ma, cha' ndu'ni Xtyi'i Ni cha' caca ma sñi' ycu'i Ndyosi; ndu'ni bi' cha' ndi'ya taca chcui' na lo'o ycu'i Ndyosi: “Sti ya”, ñacui na ji'i Ni. Si'i cha' cuxi ndu'ni Xtyi'i Ni nu lo'o nclyo bi' cña ji'i ma, si'i cha' xcutsii ji'i ma ñi'ya nu ntsii ma cua sa'ni la, si'i jua'a cña ndu'ni nu bi'.

¹⁶ Cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'na ni, stu'ba nchcui' cha' bi' lo'o cha' nu nda Xtyi'i Ni lo'o na, cha' cua laca na sñi' ycu'i Ni.

¹⁷ Nu lo'o cua laca na sñi' ycu'i Ni, lo'o ji'na tyacua lcaa cha' tso'o nu ta Ni li', lcaa ña'a cha' nu cua nda Ni ji'i Cristo; pana si cua nti' na cha' stu'ba ti tyi'i na lo'o Cristo ca su tlyu ca su ntucua Ni, li' ntsu'u cha' talo na lo'o ndyu'ni lya' ti' ngu' ji'na nde chalyuu ti, ñi'ya ndalo ycu'i Cristo lo'o ngua'ni lya' ti' ngu' ji'i yu.

¹⁸ Ntsu'u quiya' ndyiji xi cha' ti' ji'na laja lo'o ndi'i ti na nde chalyuu; pana xca ti cha'

laca cha' bi', ná stu'ba laca cha' ti'í bi' lo'o cha' tso'o nu caja ji'na ca nde loo la, nti' na'. Lo'o jua'a tya lyiji culu'u Ni lcaa cha' ji'na, ñi'ya caca cha' tso'o bi' nde loo la.

19 Lcaa ca na lu'ú nu cua ngüiñá ycuí' Ndyosi nde chalyuu ni, ntajaty tsa na bi' ji'í ycuí' Ndyosi, ni jacua' culu'u Ni ji'í ñati chalyuu tilaca nu chañi cha' laca ngu' sñi' ycuí' Ni.

20 Cua ngunu'u lcaa chalyuu; lcaa lo na nu ntsu'u nde chalyuu ni, ná lcaa na bi' ngua ñi'ya nu ngua ti' ycuí' Ndyosi cha' caca cha' bi' lo'o ngüiñá Ni ji'í. Cua nguxtyanu Ni chalyuu cha' tyanu jua'a ti, masi si'í jua'a ndiya ti' lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu bi'. Pana ná nga'a cha' tyanu cha' jua'a tyucui tyempo;

21 cua tyalaa ti sca tsá nu tye lcaa cha' cuxi nu ndu'ni cha' quiñu'u chalyuu, lcaa cha' cuxi nu laca loo ji'na. Lo'o li' tso'o tsa caca lcaa lo na nu ngüiñá Ni nde chalyuu, cha' stu'ba ti cua'ni lyaá Ni ji'í nu na bi' lo'o ji'na nu laca na sñi' ycuí' Ni.

22 Tya lyiji caca cha' tlyu bi', pana jlo ti' na cha' ntsu'u tsa cha' ti'í, ntsu'u tsa cha' quicha ti' ji'í lcaa na nu ngüiñá ycuí' Ndyosi nde chalyuu. Ñi'ya lo'o lijya ti'í ji'í sca nu cuna'a cha' cua cala ti sñi', jua'a ntsu'u cha' ti'í chalyuu juani.

23 La cui' jua'a lo'o lcaa tya'a na nu ntsu'u Xtyi'í ycuí' Ndyosi ji'na, nxi'ya na ndi'í na cha' ntsu'u tsa cha' ti'í ji'na juani. Na cua nda Ni Xtyi'í ycuí' Ni ji'na lo'o ndi'í na nde chalyuu, sca cha' tso'o nu nda Ni ji'na yala la laca. Laja li' ntajaty tsa na ji'í tsá tlyu bi', cha' cua'ni lyaá lyiji Ni ji'na, cha' xcutsa'a Ni ji'í tyucui ña'a na li'. Lo'o li' ta Ni su tyi'í na slo Ni, cha' cua laca na sñi' ycuí' Ni.

24 Jlya ti' na cha' ngua'ni lyaá Ni ji'na, masi nga'a cha' jatya na ji'í tsá tlyu bi', cha' cua'ni tye Ni cña nu ndyu'ni Ni. Sca na nu ntajaty na ji'í ni, lo'o cua na'a na ji'í, cha' ndu'u tucua cha' bi', nga'aa nti' cha' jatya la na ji'í li'; si'í na tya ntajaty na ji'í, na cua na'a na ji'í li'.

25 Pana lo'o chañi cha' tya ntajaty na ji'í sca cha', li' ntsu'u cha' talo na ji'í, masi tya lyiji ña'a na ji'í, masi talo na tyiquee' ña'a cuayá' nu ña'a na ji'í cha' cua ndyu'u tucua.

26 Bi' cha' laca cha' nxyucua Xtyi'í ycuí' Ndyosi ji'na, cha' ná nchca ji'na tsiya' ti. Ná jlo ti' na ñi'ya nu tso'o la chcuí' na lo'o ycuí' Ndyosi, pana Xtyi'í ycuí' Ni laca nu nclu'u ji'na ñi'ya nu chcuí' na lo'o Ni. Cua jlo ti' Xtyi'í ycuí' Ni cha' ti'í tsa cha' nu ntsu'u tyiquee na, cha' ná ndyiji ñi'ya caca chcuí' na cha' bi' lo'o Ni; bi' cha' lo'o Xtyi'í ycuí' Ndyosi nchcuí' lo'o ycuí' Ndyosi Sti na cuentya ji'na li'.

27 Nclyotu ycuí' Ndyosi lcaa ca cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'í ñati. Lo'o jua'a jlo ti' Ni lcaa cha' nu nti' Xtyi'í ycuí' Ni ta lo'o Ni, cha' nu lo'o ndijña nu bi' sca cha' ji'í ycuí' Ndyosi Sti na cuentya ji'na, stu'ba nti' Xtyi'í Ni lo'o lcaa cha' nu nclyacua ti' ycuí' Ndyosi Sti na.

Nga'aa ntsu'u nu cuxi nu caca cua'ni cha' culaya' ycuí' Ndyosi ji'í ñati ji'í Ni

28 Jlo ti' na cha' cua nda ycuí' Ndyosi chacuayá' ñi'ya caca lcaa cha' nu ndyaca chalyuu, cha' caca tso'o chalyuu su ndi'í na si ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'í Ni. Na cua ngusubi Ni ji'na juani, cha' caca na ñi'ya nu ngua ti' Ni tya clyo cha' caca na.

29 Masi tya lo'o nguxana chalyuu, tya li' jlo ti' ycuí' Ni tilaca laca nu tyaja'a xñi cha' ji'í Ni nde loo la. Ngua ti' Ni cha' caca na ñi'ya laca Jesús, Sñi' ycuí' ca Ni, ngua ti' Ni cha' caca Jesús tya'a na; quiña'a tsa tya'a sñi' ycuí' Ni caca na li', pana loo la laca Jesús.

30 Jua'a ngua ti' Ni tya clyo la cha' caca na, bi' cha' ngusubi Ni ji'na. Nu lo'o cua ngusubi Ni ji'na, li' ngua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'í Ni; nu lo'o ndye caca tso'o cresiya ji'na, li' ta Ni su tyi'í na ca su tlyu ca su ntucua ycuí' Ni.

31 Lo'o cua ndyuna na lcaa cha' tso'o bi', li' taca ñacui' na cha' ná ntsu'u nu caca xuu tya'a lo'o na, cha' ycuí' Ndyosi laca nu ndi'í lo'o na.

32 Ná nda ycuí' Ndyosi chacuayá' ji'í Jesús cha' tya'achu' yu ji'í cña ji'í Ni jua'a ti, masi nu sca ti Sñi' ycuí' Ni laca yu; nda Ni ji'í yu cha' cajaa lo crusi cuentya ji'í lcaa na lo'o tya'a na. Cua nda Ni lcaa cha' tso'o nu ji'í ycuí' ca Ni ji'í Jesús, la cui' nu laca nu sca ti Sñi' ycuí' Ni. Lo'o jua'a sca ti cuayá' nu ta

Ni cha' bi' ji'na, ñi'ya lo'o nda Ni cha' bi' ji'i Sñi' ycu' Ni.

³³ Ná tucui taca sta qui'ya ji'na lacua, cha' cua laca ngusubi ycu' Ndyosi ji'na; ycu' Ndyosi laca nu cua ngulo yabe' ji'i lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'na.

³⁴ Ná ntsu'u nu caca xcube' ji'na li', cha' xqui'ya na cua ngujuii Jesús, xqui'ya na cua ndyu'ú yu chaca quiya'. Lo'o juani ntucua Cristo la'a tsu' cui' ca su ntucua ycu' Ndyosi, ndijña yu cha' clyu ti' ji'i ycu' Ndyosi Sti yu cuentya ji'na.

³⁵ Ni sca cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu ná taca cua'ni cha' culaya' Cristo ji'na juani, cha' ntsu'u tsa tyiquee nu Cristo bi' ña'a Ni ji'na. Ná sca caca ji'na, masi quicha tsa na, masi ti'í ti ndi'i na chalyuu, masi xcube' tsa ngu' ji'na, masi ndyiji jbi'ña ji'na, masi tye ste' na ngusu, masi ntsu'u tsa cha' cuxi su ndi'i ti na, masi cujuui ngu' ji'na; lcaa cha' bi' ná caca cua'ni cha' culaya' Cristo ji'na.

³⁶ Ndi'ya nchcui' sca cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi:

Xqui'ya ycu' Ndyosi, cua ña'a ca hora ndyujuii ngu' ji'na.

Ndyu'ni ngu' lo'o na ñi'ya si laca na xlya', la cui' xlya' nu ndya'a lo'o ngu' ji'i slo ñati nu ndujuii ji'i.

³⁷ Masi jua'a, lye tsa ntyijiloo na ji'i nu cuxi bi'; nga'aa nchca ji'i nu cuxi bi' culo cña ji'na tsiya' ti xqui'ya Jesús, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na.

³⁸ Bi' cha' jlo ti' na' juani cha' nga'aa ntsu'u ni sca na nu caca cua'ni cha' culaya' ycu' Ndyosi ji'na, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na; masi cua ngujuii na, masi tya lu'ú na, ná culaya' Ni ji'na. Ni xca ji'i ycu' Ndyosi nu ntucua nde cua, ni sca cui'i nu laca loo nde lo yuu, ná nchca ji'i tsiya' ti cua'ni cha' culaya' Ni ji'na. Masi chalyuu su ndi'i na juani, masi chalyuu nu caca nde loo la, ná culaya' Ni ji'na. Ná ntsu'u nu laca loo nde chalyuu nu nchca ji'i culo ji'na ya' nu Xu'na na;

³⁹ ná sca na nu ntsu'u nde cua, ná sca na nu ntsu'u nde qui'ñi ne' yuu, ná sca na tyucui ña'a chalyuu nu ngüiña ycu' Ndyosi, ná caca ñi'ya nu culo ji'na ya' Jesucristo nu Xu'na na, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na.

9

Na cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i ngu' judío cha' caca ngu' ñati ji'i Ni

¹ Ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Cristo laca na', bi' cha' xcui' cha' liñi ta na' lo'o cu'ma; si'i cha' cuiñi nchcui' na'. Xtyi'i ycu' Ndyosi ngua'ni cha' ngua'ya cha' hique na', bi' cha' liñi tsa cha' nu ta na' lo'o ma juani.

² Xñi'i tsa ti' na', ti'í tsa ntsu'u tyiquee na' xqui'ya ngu' judío tya'a na';

³ tyucui tyiquee na' tyaja'a na' cha' masi tyanu yabe' nu ntsu'u ji'i ngu' bi' hichu' ycu' ca na', masi nga'aa ña'a Cristo jna' tsiya' ti nti' na', si jua'a ti taca cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' tya'a quichi tyi na' bi'.

⁴ Laca ngu' bi' la cui' tya'a ñati ji'i jyo'o cusu' Israel, ñati ji'i nu yaa chalyuu nde loo la; sca ti tañi ntsu'u ji'i ngu' lo'o jyo'o bi', lo'o jua'a cua nda ycu' Ndyosi chacuaya' cha' caca ngu' bi' ñati ji'i ycu' Ni. Tlyu tsa cha' nu ngua'ni Ni, cha' ntaja'a ycu' Ni tyi'i Ni lo'o ngu' bi'. Cua ngüiñi cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi'; cua ngulo Ni cña ji'i Moisés, lcaa ña'a cña nu culo yu ji'i ngu' bi'; cua nda Ni cha' lo'o ngu' bi', ñi'ya nu caca lo'o cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ni; lo'o jua'a yala la nda Ni cha' lo'o ngu' bi', ñi'ya nu caca ji'i Cristo nu ntsu'u cha' caa nde loo la.

⁵ Sñi' jyo'o cusu' ji'na laca ngu' bi'. Nu lo'o ngula Cristo chalyuu ngua Ni ñati, la cui' tya'a ngu' Israel ngua yu li'. La cui' jua'a laca Cristo ycu' Ndyosi nu laca loo ji'i lcaa na tsiya' ti, bi' cha' lcaa tyempo ndu'ni tlyu ngu' ji'i Ni. Chañi tsa cha' bi'.

⁶ Si'i na ngujlyaa ti' ycu' Ndyosi cha' nu nguxquiñi Ni lo'o ngu' Israel tya sa'ni la, cha' nu cua'ni lyaá Ni ji'i ngu'; pana nu tya'a ñati ji'i jyo'o Israel nu yaa chalyuu nde loo la ni, ná lcaa ngu' bi' ndaquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi, ñi'ya ndaquiya' ycu' jyo'o Israel ji'i cha' bi' cua sa'ni la.

⁷ Lo'o jua'a si'i cua ña'a ca ñati tya'a ji'i jyo'o Abraham nu chañi ca laca ngu' judío. Ná stu'ba ngua'ni jyo'o Abraham lo'o lcaa sñi' yu, cha' cua nda ycu' Ndyosi cha' lo'o yu tya tsubi' la ndi'ya: “Sca ti sñi' nu'ú, nu Isaac ni, ji'i bi' tucua' na' cha' ji'i; jua'a tucua' na' cha' ji'i lcaa ñati nu tyu'ú ji'i yu

tyempo nde loo la”, nacui ycuí Ndyosi jilí Abraham.

⁸ Jua'a nchca cuayá' ti' na cha' ná caca ngu' sñi' ycuí Ndyosi sca ti xqui'ya cha' tya'a ñati jilí jyo'o Abraham lo'o jilí jyo'o Israel laca ngu'; sca ti si tyucui tyiquee ngu' jlya ti' ngu' cha' cua'ni Nilcaa cña nu ngüiñi cha' jilí Ni lo'o ngu' tya sa'ni la cha' cua'ni Ni, li' chañi cha' laca ngu' ñati jilí ycuí Ni.

⁹ Nde laca cña nu cua ngüiñi cha' jilí ycuí Ndyosi lo'o jyo'o Abraham cua sa'ni li': “Chaca yija tyaa na”, nacui Ni jilí Abraham. “Hasta ca li' ta na' sca sñi' nu'u lo'o ma' Sara.”

¹⁰ Cua nchcui' ycuí Ndyosi cha' bi' lo'o nu Isaac bi'. Cyo'o jyo'o cusu' Isaac bi' ngua naa Rebeca. Lo'o li' ngula tucua tya'a sñi' nu Rebeca bi' lo'o sca ti sti ngu'.

¹¹⁻¹³ Masi tya lyiji cala nu sube bi', tya lyiji cuna ngu' ni sca cha' tso'o, ni sca cha' cuxi, li' ndacha' ycuí Ndyosi jilí Rebeca: “Nu cala clyo ni, bi' caca msu jilí nu cuañi' la”, nacui Ni. Ndi'ya cha' nu nscua lo quityi lo'o nchcui' ycuí Ndyosi jilí tyucuaa nu sube bi': “Tyaca'a tsa Jacob 'na”, nacui Ni, “pana nga'aa ndiya ti' na' jilí Esaú tsiya' ti”. Jua'a ndyanu cha', cha' ntsu'u chacuayá' jilí ycuí Ndyosi cha' subi Ni jilí cua ña'a ca ñati nu nti' ycuí Ni; si'i xqui'ya cña nu ndyu'ni ti na caca na ñati jilí ycuí Ndyosi laca.

¹⁴ ¿Ha tso'o ñacui na cha' ná liñi ndu'ni ycuí Ndyosi laca? Ná taca chcuí na jua'a.

¹⁵ Nde laca cha' nu nda Ni lo'o Moisés tya sa'ni la: “Cua ña'a ca ñati nu nti' na' cua'ni tya'na ti' na' jilí, bi' laca ñati nu cua'ni tya'na ti' na' jilí”, nacui Ni. “Tso'o nti' na' ña'a na' jilí cua ña'a ca ñati nu ntsu'u tyiquee na' ña'aa jilí.”

¹⁶ Bi' cha' laca cha' si'i na ndu'ni clyu ti' ycuí Ndyosi jilí na xqui'ya cha' nu ndiya ti' ti' na jilí Ni, si'i na ndu'ni clyu ti' Ni jilí na xqui'ya cha' nguula tsa ndyu'ni na cña jilí Ni; laca cha' tya'na ti' ti' Ni ña'a Ni jilí na, bi' cha' ngua'ni lyaá Ni jilí na.

¹⁷ Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu', la cui' cha' nu nda ycuí Ndyosi lo'o jyo'o rey jilí ngu' Egipto nu ngua li': “Cua nda na' chacuayá' jinu'u cha' caca nu'u rey”, nacui Ni, “cha' caca cuayá' ti' nu'u cha' nguula tsa cña nu ndu'ni na' chalyuu.

Lo'o jua'a caca cuayá' ti' ñati tyucui ña'a chalyuu tilaca laca na”, nacui Ni jilí rey bi'.

¹⁸ Ca cuayá' ti' na li', cha' tya'na ti' Ni ña'a Ni jilí cua ña'a ca ñati nu nti' Ni cua'ni tya'na ti' Ni jilí; jua'a ndacu' Ni cha' jilí cua ña'a ca ñati nu nti' ti Ni tacu' Ni cha' jilí, cha' nga'aa cuna ngu' cha' jilí Ni.

¹⁹ ¿Ni cha' laca nsta ycuí Ndyosi qui'ya jilí ñati chalyuu laca, si jua'a ná nchca jilí na tsiya' ti' cua'ni na xi xa' la cha', si jua'a cua laca ngusubi ycuí Ndyosi jilí ña'a ñati nu nti' ti Ni jilí?

²⁰ Pana na nu laca na ñati chalyuu ti, ná tso'o si xlyú na cha' jua'a hichu' ycuí Ndyosi. Ñi'ya laca sca quityu' ni, ná nchca jilí quityu' bi' xlyú cha' hichu' ñati nu ngüiñá jilí lo'o yuu; ná nchca chcuí quityu' bi' ndi'ya: “¿Ni cha' laca ngüiñá nu'u jna' jua'a?”

²¹ Ntsu'u chacuayá' jilí cuityi yuu cha' cuiñá ma' na laca nu nti' ma' cuiñá ma' lo'o yuu jilí. Taca jilí ma' cuiñá ma' sca quityu' tso'o nu quiña'a nga'a, lo'o jua'a taca jilí ma' cuiñá ma' sca quityu' nu canta' ti ña'a, si jua'a nti' ma'; masi lo'o la cui' tya'a yuu ndya' nu tso'o bi', lo'o jua'a ndya' nu canta' ti bi'.

²² Ngua ti' ycuí Ndyosi culu'u Ni jilí na ñi'ya ña'a xcube' Ni jilí ñati cuxi, cha' ca cuayá' ti' na cha' nguula tsa cña nu ndu'ni Ni. Ndalo tsa tyiquee Ni jilí ñati cuxi bi', masi cua ntsu'u tsa chacuayá' jilí ycuí Ndyosi cha' ca ñasi' Ni jilí ngu', cha' jua'a cuityi Ni jilí ngu' tsiya' ti.

²³ Pana ngua ti' Ni cha' caca cuayá' ti' na ñi'ya tlyu tsa cha' tso'o nu ndyu'ni Ni lo'o na, cha' tya'na tsa ti' Ni ña'a Ni jilí na. Tya tsubi' la cua ngusubi ycuí Ndyosi jilí na, cha' lo'o na caja cha' tso'o nu ntsu'u jilí ycuí Ndyosi jilí na.

²⁴ Ñati jilí ycuí Ndyosi laca na; stu'ba ti ngusubi Ni jilí na, masi laca na ngu' judío, masi laca na ngu' xa' tsu'.

²⁵ Bi' laca cha' nu nguscua jyo'o Oseas lo quityi, nu lo'o nacui ycuí Ndyosi ndi'ya:

Cusubi na' jilí ñati nu caca ñati jna', masi si'i jua'a ngua ngu' nquicha';

la cui' ñati nu ná ntsu'u tyiquee na' ña'a na' jilí nquicha',

la cui' ngu' bi' tso'o tsa caca tyiquee na' ña'a na' ji'i ngu' juani, nacui Ni.

²⁶ Lcaa quichi su nacui ji'i ngu' bi' tya tsubi' la: "Si'i ñati ji'i ycu' Ndyosi laca ma", ca bi' ñacui ji'i ngu' juani: "Sñi' ycu' Ndyosi nu lu'ú ca laca ma".

²⁷⁻²⁸ Lo'o jua'a ntsu'u chaca cha' nu nchcui' jyo'o Isaías ji'i ngu' Israel ndi'ya: "Ná ndu'ni cha' masi quiña'a tsa ñati tyu'ú ji'i Israel nde loo la; masi ñi'ya laca yusi nu ndi'i to' tyujo'o, tsa lo cua tya'a ñati caca na. Cua nacui ycu' Ndyosi nu Xu'na na cha' yala ti cuityi Ni ji'na nu lo'o xcube' Ni ji'na, pana tya tyanu xi tya ñati tya'a na nu cua'ni lyaá Ni ji'na."

²⁹ La cui' jua'a nchcui' Isaías chaca cha' ndi'ya:

Tya sa'ni la ndye cha' tsiya' ti ji'i ngu' quichi Sodoma lo'o ji'i ngu' quichi Gomorra;

la cui' jua'a taca cua'ni tye ycu' nu Xu'na na ji'i lcaa ngu' Israel tya'a na.

Pana cua nda Ni chacuayá' clyaá tucua sna tya'a ti ngu' tya'a na, xqui'ya cha' tya'na tsa ti' Ni ña'a Ni ji'na.

Ná ntaja'a ngu' judío xñi ngu' cha' tso'o nu nda Jesucristo lo'o ngu'

³⁰ Ndi'ya ñacui na lacua: Cua ngua tso'o cresiya ji'i ngu' xa' tsu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi, xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús, masi si'i ngu' judío laca ngu' bi'; ngua tso'o cresiya ji'i ngu' bi' xqui'ya cha' jlya ti' ngu' cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi, si'i na ngua'ni tsa ngu' cña cha' caca tso'o cresiya ji'i ycu' ca ngu'.

³¹ Pana nu ngu' nu ngutu'ú ji'i jyo'o Israel ni, ná ngujui ñi'ya caca tso'o cresiya ji'i ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi; cua ndyuna ngu' cha' nu nda Ni lo'o ngu' nquicha', pana ná ndaquiya' ngu' lcaa cha' bi'.

³² ¿Ni cha' laca ná ngua tso'o cresiya ji'i ngu' judío lacua? Laca cha' ná jlya ti' ngu' cha' taca ji'i Jesús cua'ni cho'o ji'i cresiya ji'i ñati. Nti' nu ngu' judío bi' cha' caca tso'o cresiya ji'i ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi laja lo'o ndyu'ni ti ngu' cña nu ngulo jyo'o Moisés ji'i ngu'. Ngua cuxi cha' ji'i ngu' li', ñi'ya laca si cua nlyú ti'i ngu' chu' sca quee nu ntsiya cla'be tyucui su ndya'a ngu'.

³³ Cha' ji'i quee bi' nscua sca cha' lo quityi cusu', nu nchcui' ndi'ya:

Sta na' sca quee nu xtyii tyucui su ndya'a ngu' Israel, ngu' quichi Sión bi', nacui ycu' Ndyosi.

Jesús laca ñi'ya laca quee bi', lo'o jua'a ta Jesús sca cha' tyuju'u ti' ji'i ngu' bi'; tyuu tya'a ngu' bi' ca tyuju'u ti' ngu' xqui'ya Jesús bi'. Pana ná ntsu'u cha' caca taja ti' ngu' ji'i Jesús, si cua ngusñi ngu' cha' ji'i.

10

¹ Cu'ma ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús, tyucui tyiquee na' lye tsa nchcui' tya'na na' lo'o ycu' Ndyosi, cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' judío tya'a na'.

² Liñi tsa cha' nu chcui' na' ji'i ngu' bi', cha' tso'o tsa ndu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi nquicha', pana ná jlo tso'o ti' ngu' ñi'ya laca cña nu nti' Ni cha' cua'ni ngu'.

³ ná nchca cuayá' ti' ngu' bi' ñi'ya ndu'ni Ni cha' ca tso'o cresiya ji'i ñati cuentya ji'i ycu' Ni. Xa' ña'a nti' ngu' bi'; cha' ji'i ycu' ca ngu' nclyana ngu' ñi'ya caca tso'o cresiya ji'i ngu', cha' ná ntaja'a ngu' jlya ti' ngu' ji'i cña nu ndyu'ni ycu' Ndyosi.

⁴ Pana cua ñaa Jesús chalyuu juani, cua ngusñi na cha' ji'i yu, bi' cha' taca ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi; nga'aa nti' cha' taquiya' tsa na cha' cusu' nu cua nda jyo'o Moisés bi', cha' si jua'a taca ca tso'o cresiya ji'na.

⁵ Ndi'ya laca cha' nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi lo'o nchcui' yu ñi'ya caca tso'o cresiya ji'na, si taquiya' na lcaa cha' cusu' bi': "Tso'o ti tyi'i na chalyuu, si cua'ni na lcaa ca cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na". Jua'a nchcui' quityi bi'.

⁶ Pana chaca cha' nscua lo quityi ñi'ya caca ca tso'o cresiya ji'na lo'o xñi ti na cha' ji'i Jesús; ndi'ya nchcui' quityi bi': "Ná nga'a cha' tsaa na tsaana na ji'i Cristo ca su ntucua ycu' Ndyosi nde cua", nacui quityi, "cha' tyaa lo'o na ji'i Cristo nde lo yuu.

⁷ Ná nga'a cha' tsaa na tsaana na ji'i Cristo ca su ntsiya jyo'o", nacui quityi, "cha' tyaa lo'o na ji'i nde lo yuu chaca quiya'."

⁸ Ndi'ya ntsu'u cha' lo'o jlya ti' na ji'i Ni: "Cacua tsa ntsu'u cha' ji'i Jesús ji'na. Taca tyu'u cha' ji'i Cristo nde tu'ba na, taca tyu'u

cha' bi' nde ne' cresiya ji'na.” Bi' laca cha' tso'o nu ta na lo'o ngu', cha' taca cua'ni lyaá Ni ji'na ji'í nu cuxi, si chañi cha' xñi na cha' ji'í Jesús.

⁹ Tsa bi' ti cha' nti', cha' cacha' na ji'í ngu' cha' Jesús laca nu Xu'na na, lo'o jua'a tyucui tyiquee na jlya ti' na cha' ngua'ni ycuí' Ndyosi cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya' ca su nguatsi'. Li' taca ji'í Ni cua'ni lyaá Ni ji'na,

¹⁰ cha' nde ne' cresiya ji'na ntsu'u cha' ji'í Jesús nu cua ngusñi na, lo'o la cui' jua'a nde tu'ba na ntsu'u cha' ji'í Jesús nu nchcui' na lo'o ñati; li' taca ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'í ycuí' Ndyosi, lo'o jua'a cua'ni lyaá Ni ji'na ji'í lcaa cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu.

¹¹ Cua nscua chaca cha' lo quityi ji'í ycuí' Ndyosi ndi'ya: “Ni tsaca na, tya'a ngusñi na cha' ji'í ycuí' Ndyosi, ná ntsu'u cha' caca taja ti' na ji'í Ni li'”. Jua'a nchcui' quityi.

¹² Sca ti cuayá' tyacua cha' bi' ji'í ngu' judío, la cui' jua'a tyacua cha' bi' ji'í ngu' xa' tsu', cha' sca ti ycuí' Ndyosi nu Xu'na na laca loo ji'í lcaa ñati chalyuu; sca ti cuayá' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o lcaa ñati nu jña cha' clyu ti' ji'í ycuí' Ni chacuayá' ji'í Jesús.

¹³ Ndi'ya ndyu'u cha' nu nscua lo quityi cusu': “Cua'ni lyaá Ni ji'í lcaa ñati nu jña cha' clyu ti' ji'í Ni chacuayá' ji'í ycuí' nu Xu'na na”.

¹⁴ Pana ná caca chcuí' ngu' lo'o ycuí' Ndyosi chacuayá' ji'í Jesús si bilya xñi ngu' cha' ji'í yu; jua'a ná caca xñi ngu' cha' ji'í Jesús si bilya cuna ngu' cha' bi'; ni ná caca cuna ngu' cha' bi' si bilya caja ñati nu ta cha' bi' lo'o ngu'.

¹⁵ Pana ná tucui caca ji'í tsa cha' ta cha' bi' lo'o xa' la ngu' si ná culo Ni cña ji'í cha' tsa. Ndi'ya nchcui' quityi cusu': “Tso'o tsa nti' na lo'o tyalaa ngu' slo na cha' ta ngu' cha' tso'o ji'í ycuí' Ndyosi lo'o na, cha' culu'u ngu' ñi'ya caca cha' ti ti tyi'í tyiquee na”. Jua'a nchcui' quityi.

¹⁶ Ná ndyuna tso'o lcaa ñati cha' nu nda na lo'o ngu', nu lo'o ndacha' na ji'í ngu' ñi'ya cua'ni lyaá Ni ji'í ñati. La cui' jua'a ngua lo'o jyo'o Isaías cua sa'ni. “Ndyosi Xu'na ya, ná tucui ndu' tsiya' ti nu ngusñi cha' jinu'u nu nchcui' ya lo'o ngu'”, nacui

jyo'o bi'.

¹⁷ Pana nu na ni, cua ngusñi na cha' ji'í Jesús nu ngua tya clyo, tya lo'o ndyuna na cha' tso'o nu cua nchcui' ngu' lo'o na cha' ji'í Cristo.

¹⁸ Nti' na' xcuane na' sca cha' ji'í cu'ma: ¿Ha bilya cuna ngu' judío cha' ji'í Cristo lacua? Cua ndyuna ngu', cha' cua nscua sca cha' lo quityi cusu' nu nchcui' ndi'ya: Tyucui ña'a chalyuu nguañi cha' nu nda ngu' lo'o;

lcaa se'í ndyalaa cha' nu nchcui' ngu', masi ca su cua tyijyu' la cua ndyalaa cha' bi'.

Jua'a nchcui' quityi.

¹⁹ Chaca cha' xcuane na' ji'í ma li': ¿Ha ná nda ngu' judío cuentya ñi'ya ndyu'u cha' bi' lacua? Sa'ni tsa nguscua jyo'o Moisés cha' ji'í ngu' bi', ndi'ya nchcui' quityi bi':

Cua'ni na' cha' caca liye' ti' ma ña'a ma ji'í xa' ñati nu si'í ñati tso'o laca ngu' nti' ma, nacui Ni.

Nacui ma cha' ple tsa ngu'; ná nchca cuayá' ti' ngu', nti' ma.

Ta na' cha' ñasi' ti' ji'í ma, xqui'ya cha' cua ngusñi ñati bi' cha' jna'; masi cu'ma ni, ná nti' ma cuna ma cha' jna', nacui Ni.

²⁰ Lo'o jua'a liñi tsa cha' nu nda jyo'o Isaías nu ngua sa'ni cuentya ji'í ycuí' Ndyosi:

La cui' ñati nu bilya clyana ngu' cha' 'na, cua ngujui cha' jna' ji'í ngu' juani, nacui Ni.

Masi bilya jña ngu' sca cha' tso'o jna', cua nclyu'uloo na' ji'í ngu' bi' juani.

²¹ Pana xa' ña'a nguscua jyo'o Isaías cha' ji'í ngu' Israel: “Tyucui tsa ngusi'yana na' ji'í ngu'”, nacui Ni, “pana ná ndaquiya' ngu' bi' 'na tsiya' ti; xcui' na nxuu tya'a ti ngu' lo'o na”. Jua'a nchcui' quityi.

11

Si'í lcaa ngu' judío nu nguxtyanu ngu' ji'í ycuí' Ni

¹ Ná nti' ycuí' Ndyosi tsiya' ti culaya' Ni ji'í ngu' judío, cha' laca ngu' ñati ji'í ycuí' Ni. Lo'o jua'a ycuí' na' laca na' ngu' judío, cha' sca ti lo tañi na' lo'o jyo'o Abraham; laca na' tya'a jyo'o cusu' Benjamín.

² Nu ngua sa'ni ngusubi ycuí' Ndyosi jí'í ngu' Israel, cha' caca ngu' ñatí jí'í Ni; juani nga'aa culaya' Ni jí'í ngu' bi'. ¿Ha ná ntsu'u tí' mā cha' nu nscua lo quityí cuentya jí'í nu Elías bi'? Sca jyo'o cusu' nu nda cha' jí'í ycuí' Ndyosi lo'o ñatí sa'ni ngua jyo'o Elías bi'; pana nu lo'o nchcui' Elías lo'o ycuí' Ndyosi, ngusta yu qui'ya jí'í ngu' Israel ndi'ya:

³ “Ndyosi Xu'na na', cua ndyujui ngu' bi' jí'í lcaa ñatí nu laca tu'ba jinu'ú”, nacuí nu Elías bi'. “Cua ngüityí ngu' jí'í lcaa su tlyu su ndu'ni tlyu ya jinu'ú nquicha'. Chaca tya na' ndyanu na' juani; lo'o jua'a na', cujuí ngu' jna' cua nti' ngu'”, nacuí yu jí'í ycuí' Ndyosi.

⁴ Li' nguxacuí Ni cha' jí'í yu bi': “Ná cube tí' nu'ú. Tya ndü tya chcati mil tya'a ngu' qui'yu nu caca cña 'na, ñatí nu bilya tyú stí' slo lcuí jo'ó Baal”, nacuí Ni jí'í Elías.

⁵ La cui' jua'a laca tyempo juani, si'í lcaa ngu' judío nu nguxtyanu ngu' jí'í ycuí' Ndyosi; tya ndi'í xi ñatí nu cua ngusubi Ni jí'í, xqui'ya cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni jí'í ñatí bi'.

⁶ La cui' jua'a tya'na tsa tí' Ni ña'a Ni jí'í na, bi' cha' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o na. Si'í na clyaá na jí'í nu cuxi xqui'ya sca cña nu ngua'ni ycuí' ca tí' na, cha' ná ntsu'u cha' ñacuí na cha' ycuí' Ndyosi ngua'ni lyaá jí'í na si cua ngua'ni lyaá na jí'í ycuí' ca na, nti' na.

⁷ Ndi'ya ngua lí': Ná lcaa ngu' Israel ngua jí'í ngu' cua'ni ngu' cha' ca tso'o cresiya jí'í ngu' cuentya jí'í ycuí' Ndyosi, ñi'ya ngua tí' ngu' cha' cua'ni ngu'. Ñatí nu ngusubi ycuí' Ndyosi jí'í ni, ngujui ñi'ya caca cha' bi' jí'í ngu'; pana nu xa' la tya'a ngu' Israel bi', tsa tyempo ti ndyacú' jyaca ngu'.

⁸ Ndi'ya nchcui' quityi cusu' cha' jí'í ngu' bi': “Nga'aa nda ycuí' Ndyosi chacuayá' cha' ca cuayá' tí' ngu' bi'. Laca ngu' bi' ñi'ya si ntsu'u cloo ngu', pana ná sca na ña'a ngu' tsiya' tí; laca ngu' ñi'ya si ntucúa' jyaca ngu', pana ná nduna ngu' tsiya' tí. Lo'o jua'a ña'a tí' ndu'ni ngu' bi' juani.”

⁹ La cui' tya'a cha' nda jyo'o rey David, lo'o nacuí yu ndi'ya:

Quiña'a tsa cha' tso'o ngusta ycuí' Ndyosi lo mesa jí'í ngu' Israel,

pana cua ngunu'ú cresiya jí'í ngu' xqui'ya cha' tso'o bi';

bi' cha' nchcube' Ni jí'í ngu', ñi'ya laca si na cua ndyú ngu' ne' sca lco'o,

ñi'ya laca si na cua nclyú ngu' cha' ntyucua quee quiya' ngu'.

¹⁰ Tso'o si caca cuityí' tí' ngu', cha' nga'aa caca ña'a ngu';

tso'o si caja cña tí' jí'í ngu', cha' catsa hichü' ngu' tsiya' tí.

Jua'a nscua lo quityi bi'.

Ñi'ya cua'ni lyaá Ni jí'í ngu' xa' tsu'

¹¹ Chaca cha' ñacuí na' juani: Nu lo'o nclyú ngu' judío bi', si'í na ngua cuxi jí'í ngu' tsiya' tí; xqui'ya cha' ná ndaquiya' ngu' bi' tsiya' tí jí'í ycuí' Ndyosi, bi' cha' ngujui la xi tyempo jí'í ngu' xa' tsu' cha' clyana ngu' jí'í ycuí' Ndyosi, cha' cua'ni lyaá Ni jí'í ngu'. Cua nti' ycuí' Ndyosi cha' ña'a ngu' judío ñi'ya ngusñi ngu' xa' tsu' cha' jí'í ycuí' Ni, lo'o lí' jña ngu' judío cha' clyu tí' jí'í ycuí' Ni cha' cua'ni lyaá Ni jí'í ycuí' ca ngu'.

¹² Jua'a ngua cha' tso'o la ndyuna ngu' tyucuí ña'a chalyuu cha' jí'í ycuí' Ndyosi, masi cha' cuxi ngua'ni ngu' judío bi'. La cui' jua'a ngua tso'o la cha' jí'í ngu' xa' tsu' cuentya jí'í ycuí' Ndyosi, masi ngua cuxi la chalyuu jí'í ycuí' ngu' judío. Bi' cha' tlyu tsa cha' tso'o caca, nu lo'o xcutsa'a Ni tyiquee cua ña'a ca ngu' judío lo'o xñi ngu' cha' tso'o nu jí'í Jesús.

¹³ Lo'o cu'mā ngu' xa' tsu' ni, nti' na' ta na' xi cha' lo'o mā. Ycuí' Ndyosi laca nu ngusubi 'na, cha' tsa'a na' ta na' cha' jí'í Jesús lo'o cu'mā nu ndi'í mā xa' tsu'. Nchcui' na' lo'o cu'mā jua'a, xqui'ya cha' ndulo tsa cña nu nda Ni 'na.

¹⁴ Nti' tsa na' cha' lo'o xi ngu' judío tya'a na' jña ngu' jí'í ycuí' Ndyosi, cha' ta Ni la cui' tí' cha' tso'o nu ntsu'u jí'í mā jí'í ngu' judío bi', cha' caca cua'ni lyaá Ni jí'í ngu' bi'.

¹⁵ Nu lo'o ngulaya' Ni jí'í ngu' judío, lí' ngua'ni Ni cha' caca stu'ba cha' jí'í ycuí' Ni lo'o ngu' xa' tsu'. Tso'o la tsiya' tí' caca cha' lo'o quiñi cha' jí'í Ni lo'o ngu' judío chaca quiya', cha' lí' caca jí'í lcaa ñatí ñi'ya laca si xa' ta Ni chalyuu jí'í ñatí nu cua ngujui.

¹⁶ Cuentya jí'í ngu' judío ni, na jí'í ycuí' Ndyosi laca sca xlyá nu ndya' tya clyo, lo'o

li' si cua nda ngu' tsa lo cua ji'i Ni, na ji'i ycu'i Ni laca ña'a tsaca ngulu' scua xlyá bi'. La cui' jua'a laca lo'o sca yaca nu ndyataa ngu' cha' caca cuentya ji'i ycu'i Ndyosi; lo'o caluu yaca bi', lo'o cuentya ji'i ycu'i Ni caca lcaa sta' yaca bi'. Ndi'ya ndyu'u tyucuaa cha' bi', cha' ñi'ya ngua jyo'o Abraham ñati ji'i ycu'i Ndyosi cha' ngusñi yu cha' ji'i Ni, jua'a laca lcaa ñati chalyuu ñati ji'i ycu'i Ndyosi, nu lo'o xñi ngu' cha' ji'i Ni.

17 Laca ngu' judío ñi'ya si laca ngu' sca yaca cuiñii, sca yaca olivo ni. Na cua ngusi'yu ycu'i Ndyosi ji'i tyuu tya'a sta' yaca bi', ngulotsu' Ni ji'i sta' yaca bi' li'; pana juani la cui' ca su ngutucua sta' yaca bi' nquicha', ndacua ngusca' Ni tyuu tya'a sta' yaca quixi', cha' xñi ca'a sta' yaca quixi' bi' ji'i yaca cuiñii bi'. Ñi'ya laca sta' yaca quixi', jua'a laca cu'ma ngu' xa' tsu', cha' cua ngujui la cui' cha' tso'o ji'i ma, ña'a cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu' judío. Laca ma ñi'ya laca si sca ti suu yaca laca ma lo'o ngu' judío, si sca ti si'ye laca ma lo'o ngu' bi'.

18 Bi' cha' ná tso'o laca si culacua ti' ma cha' tso'o la cu'ma, cuxi la ngu' judío, nu ngu' nu laca ñi'ya laca sta' ycu'i yaca. Si jua'a nti' ma, tso'o la si tyi'u ti' ma cha' si'i cu'ma nu ndyu'ni cu'ú ma ji'i suu yaca bi', la cui' suu bi' laca nu nda cha' tso'o ji'i cu'ma.

19 Ná tyiquee' ñacu'i ma 'na: “Ca su ngusi'yu Ni ji'i sta' yaca bi', ca bi' ngujui su xñi ca'a ya ji'i yaca olivo bi'”, ñacu'i ma.

20 Chañi cha' ji'i ma. Pana ndi'ya laca cha': cua ngulotsu' ycu'i Ndyosi ji'i ngu' judío ji'i yaca bi', xqui'ya cha' ná ngusñi ngu' cha' ji'i Ni; pana cu'ma ni, xqui'ya cha' ngusñi ma cha' ji'i ycu'i Ni, bi' ti cha' cua ngujui chacuayá' ji'i ma cha' xñi ca'a ma ji'i yaca bi' ca su ntucua ma juani. Bi' cha' ná ntsu'u cha' cua'ni tyucuaa ti' ma lo'o ngu' judío bi'. Culacua tso'o ti' ma xi.

21 Ná ngua'ni ycu'i Ndyosi cha' clyu ti' ji'i ngu' judío, ngu' nu laca sta' ycu'i yaca bi'; ngusi'yu cu' Ni ji'i sta' bi'. Lo'o jua'a ná cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'i cu'ma, si jua'a xtyanu ma ji'i ycu'i Ni.

22 Cui'ya ma cuentya lacua, cha' taca ji'i Ni cua'ni tso'o Ni lo'o ñati, lo'o jua'a xa' tyempo taca ji'i Ni cua'ni tyaala Ni ji'i ñati,

si jua'a nti' Ni. Tyaala tsa ngua'ni Ni lo'o ngu' bi', xqui'ya cha' ná ndaquiya' ngu' ji'i ycu'i Ni; lo'o jua'a tso'o ti' cua'ni Ni lo'o cu'ma, si ña'a ti taquiya' ma ji'i Ni nu ndyu'ni tsa cha' tso'o lo'o ma. Si nga'aa taquiya' ma ji'i cha' nu nchcui' Ni, la cui' jua'a culaya' Ni ji'i ma li'.

23 Pana xa' quiñi cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ngu' judío, si xcutsa'a ngu' bi' cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu', si taquiya' ngu' ji'i ycu'i Ni chaca quiya'. Li' xñi ca'a ngu' ji'i suu yaca bi' chaca quiya', la cui' se'i bi' su ngutucua ngu'; taca ji'i ycu'i Ndyosi sta tso'o Ni ji'i ngu' judío chaca quiya' ca la cui' su tso'o su ngutucua ngu' clyo.

24 Ná stu'ba cha' ji'i ma lo'o ngu' judío cua sa'ni la. Na cua ngulotsu' ti' Ni ji'i ma ca su ngutucua ma lo sca suu yaca quixi'; li' cua ngusca' Ni ji'i ma, cha' xñi ca'a ma ji'i suu yaca cuiñii bi'. Pana si'i jua'a ndyaluu yaca bi' clyo. Lo'o nu ngu' judío ni, ná tlyu cña masi xa' sca' Ni ji'i ngu' lo la cui' suu yaca su ngutucua ngu' tya clyo; yala ti xñi ca'a ngu' ji'i suu yaca bi' chaca quiya', cha' sta' ycu'i yaca bi' laca ngu'.

Lo'o cua'ni lyaá Ni ji'i lcaa ngu' judío

25 Cu'ma ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma cha' tucui re, sca cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu ntsu'u cuatsi' ti nquicha'; lo'o caca cuayá' ti' ma cha' re, nga'aa chcu'i ma cha' tyixi lo'o ngu' judío li'. Ndi'ya laca cha': Quiña'a tsa tya'a ngu' judío ntsu'u nu ndyacu' hique ngu' tsiya' ti, cha' ná caca cuna ngu' cha' ji'i Jesús; ña'a cuayá' nu tye cuna lcaa ngu' xa' tsu' nu nga'a cha' xñi cha' ji'i Jesús,

26 li' cua'ni lyaá ycu'i Ndyosi ji'i lcaa ngu' nu chañi ca tya'a ñati ji'i Israel. Ndi'ya nscua cha' lo quityi cusu':

Tyaa nu cua'ni lyaá ji'i ma, nde quichi Sión bi' tyu'u yu caa yu.

Culotsu' yu bi' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' Israel tya'a yu,

27 lo'o li' cuityi na' lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' bi', nacui ycu'i Ndyosi.

Li' tyu'u tucua cha' nu nguxquiñi na' lo'o ngu' bi' nu ngua sa'ni.

Jua'a nchcui' quityi.

28 Tya'a cusuu ycu'i Ndyosi laca ngu' judío juani, xqui'ya cha' ná jlya ti' ngu'

cha' chañi cha' cua ngua'ni lyaá Ni ji'i ngu'; bi' cha' cua ngujui la xi tyempo ji'i cu'ma ngu' xa' tsu', cha' xñi ma cha' ji'i Jesucristo xqui'ya ngu' judío. Pana ña'a ti tya ntsu'u tsa tyiquee ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'i ngu' bi', xqui'ya cha' cua ngusubi Ni ji'i jyo'o cusu' ji'i ngu' bi' tya clyo cha' caca ngu' ñati ji'i Ni.

²⁹ Ná tya'achu' ycu'i Ni ji'i sca cha' nu cua nda Ni lo'o na, ná culaya' Ni ji'i sca ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu'i Ni.

³⁰ Lo'o jua'a cu'ma, ná ndaquiya' ma cha' ji'i ycu'i Ndyosi cua sa'ni la; pana tya'na ti' Ni ña'a Ni ji'i ma nu lo'o nga'aa jlya ti' ngu' judío ji'i Ni.

³¹ Masi ná ndaquiya' ngu' judío bi' ji'i ycu'i Ndyosi juani, pana la cui' jua'a cua'ni tya'na ti' ycu'i Ndyosi ji'i ngu' bi' ca nde loo la, ñi'ya nu ndu'ni tya'na ti' Ni ji'i ma.

³² Sca ti cuayá' nguxtyanu Ni ji'i lcaa ñati chalyuu cha' ná taquiya' ngu' ji'i ycu'i Ni, si jua'a nti' ngu', cha' jua'a ná ntaja'a ngu' taquiya' ngu' ji'i Ni tsiya' ti. Pana tiya' la li' caca ji'i ycu'i Ni cua'ni tya'na ti' Ni ji'i ngu' lo'o clyana ngu' ji'i Ni chaca quiya'.

³³ Tlyu tsa cha' tso'o ndyu'u ca slo ycu'i Ndyosi; lcaa cha' nchca cuayá' ti' Ni, lcaa cha' jlo ti' ycu'i Ni. Sca ti ycu'i Ndyosi jlo ti' na ca laca nu lijya nde loo la, sca ti ycu'i Ndyosi jlo ti' na laca nu ndu'ni ycu'i Ni. Ndi'ya cha' nscua lo quityi cusu' cuentya ji'i cha' bi':

³⁴ “¿Tilaca caca cuayá' ti' ñi'ya laca cha' nu ca'ya hique ycu'i Ni? ¿Ha ntsu'u ñati nu nchca ji'i ta sca cui' lo'o ycu'i Ndyosi?”

³⁵ Ná caja ñi'ya nu ta na sca na nu jña ycu'i Ni, cha' tiya' la tya Ni caya' ji'i ji'na.”

³⁶ Lcaa na nu ntsu'u chalyuu, na ji'i ycu'i Ndyosi laca bi', cha' cua ngüiñá ycu'i Ni lcaa na, cha' caca bi' cña ji'i Ni. Nga'aa caca tye cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi. Lo'o jua'a chañi tsa cha' bi'.

12

Ta na tyucui ña'a na ji'i ycu'i Ndyosi cha' xcu'i na tyi'i na chalyuu cuentya ji'i Ni

¹ Cu'ma ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, xqui'ya cha' lye tsa ndu'ni tya'na ti' Ni ji'na, bi' cha' nchcui' na' lo'o ma juani. Ta ma tyucui ña'a ma ji'i ycu'i Ndyosi, cha' cua'ni ma cua ña'a ca cña nu nti' Ni cha'

cua'ni ma nde chalyuu; ta ma tyucui ña'a ma ji'i Ni cha' xcu'i' na tyi'i ma chalyuu cuentya ji'i ycu'i Ni, cha' laca ma ñi'ya nti' sca msta lu'ú ti. La cui' jua'a nti' ycu'i Ndyosi, cha' laca ma ñati ji'i Ni. Na cua laca ntsu'u cha' cua'ni ma jua'a.

² Nga'aa ta ma tyempo cha' tatsaa ngu' ji'i ma cha' cua'ni ma cha' cuxi; xa' ña'a tyi'i ma chalyuu juani, cha' cua nchcutsa'a Ni lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ma. Bi' cha' caca cuayá' ti' ma cua ña'a ca cña nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni ma: ña'a cña laca nu tso'o la cha' cua'ni ma, ña'a cña nu ndiya la ti' ycu'i Ndyosi ji'i, ña'a cña nu tyu'u tso'o la ji'i ma su cua ndye cha' bi'; lcaa cha' bi' caca cuayá' ti' ma li'.

³ Tlyu tsa cha' tso'o nu ngua'ni ycu'i Ndyosi lo'o na', nu lo'o nda Ni cña jna'; bi' cha' nchcui' tsa na' lo'o ma juani, cha' nga'aa cua'ni tyucuaa ti' ma lo'o xa' ñati. Nga'a cha' culacua ti' ma cha' lcaa cña nu cua nchca ji'i ma juani, Cristo ngua'ni cha' caca ji'i ma, nu lo'o ngusñi ma cha' ji'i Ni.

⁴ Tyuu tsa tya'a tyijya ntsu'u laja cuaña' scaa na, pana scaa cña ntsu'u ji'i scaa tyijya bi'.

⁵ Lo'o jua'a laca na, lcaa tya'a na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, cha' masi tyuu tsa ngu' tya'a na, pana sca ti taju ñati laca na lo'o tya'a na; sca ti ñati laca tsaca na, pana lcaa na stu'ba ti ntsu'u cha' ji'na lo'o tya'a na.

⁶ Xi xa' la cña nchca cua'ni sa scaa na, ña'a cña nu nda Ni chacuayá' cha' cua'ni scaa na, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'na. Nu lo'o ntsu'u ngu' tya'a ma nu nchca ji'i ngu' chcu'i' ngu' sca cha' nu nti' ycu'i Ndyosi ta Ni lo'o ma, bi' cña cua'ni ngu' lacua. La cui' ñi'ya nduna ngu' bi' cha' nu nda ycu'i Ndyosi, ñi'ya ngusñi ngu' cha' bi', la cui' jua'a ta ngu' cha' bi' lo'o ma.

⁷ Lo'o nchca ji'i tsaca ma xtyucua ma ji'i tya'a ma, tyucui tyiquee ma xtyucua ma ji'i ngu' bi' lacua. Lo'o nchca ji'i tsaca ma culu'u ma cha' liñi ji'i tya'a ma, tyucui tyiquee ma culu'u ma cha' bi' ji'i ngu' lacua.

⁸ Nu lo'o ta ma sca cui' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ngu', tyucui tyiquee ma ta ma cha' bi' lacua. Nu lo'o ta ma cha' xlya'be ji'i ngu', tyucui tyiquee ma ta ma cha' tso'o ji'i ngu' lacua. Si laca ma loo ji'i ngu' tya'a ma,

cui'ya mā cuentya cha' tso'o ti cua'ni mā lacua. Nu lo'o cua'ni tya'na ti' mā ji'i ngu', tso'o ti caca tyiquee mā laja lo'o cua'ni mā cña bi' cuentya ji'i ngu' li'.

Ñi'ya nu tso'o la tyi'i na chalyuu si ñati ji'i ycu' Ndyosi laca na

⁹ Cua'ni mā cha' tso'o tsa caca tyiquee mā ña'a mā ji'i xa' la ñati, cha' si'i sca cha' nu nda ti mā laca bi', nu lo'o chcu' tso'o mā lo'o ngu', masi lo'o cua'ni mā cha' tso'o lo'o ngu'. Nga'aa taquiya' mā ji'i cha' cuxi, tyucui tyiquee mā clyana mā ji'i cha' tso'o.

¹⁰ Ndi'ya caca tyiquee mā ña'a mā ji'i ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'i mā lo'o Cristo: caca ñi'ya si laca ngu' bi' tya'a ngula mā tsiya' ti; bi' cha' cua'ni chi' mā loo tya'a mā, xti ti cha' tyu'u tyiquee ycu' ca mā li'.

¹¹ Ná cua'ni taja mā lo'o cua'ni mā cña ji'i ycu' Ndyosi; na cua ndyanu Xty'i ycu' Ndyosi ca ne' cresiya ji'i mā, bi' cha' caca tlyu tyiquee mā cha' cua'ni la mā cña bi'.

¹² Ndu'ni cha' tso'o tsa caca tyiquee mā lo'o jatya mā ji'i ycu' Ndyosi cha' caa Ni cua'ni lyaá Ni ji'i mā. Ná xtyanu mā ji'i cha' bi', masi ti' tsa xcube' ngu' ji'i mā su ndi'i mā chalyuu. Lcaa tsá chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi Sti na.

¹³ Nu lo'o lyiji sca na ji'i sca ngu' tya'a ngusñi mā cha' ji'i Cristo, nga'a cha' tya'be cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ycu' ca mā, cha' ta mā na ji'i ngu' bi', na laca nu lyiji ji'i ngu'. Lcaa tyempo ta mā to' tyi mā cha' tyi'i ñati nu lijya ti.

¹⁴ Chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi cuentya ji'i ñati nu ndyu'ni lya' ti' ji'i mā; pana ná jña mā cha' tyanu yabe' ji'i ngu' bi', masi xcui' cha' tso'o ti jña mā cuentya ji'i ngu' bi'.

¹⁵ Cua'ni chaa ti' mā lo'o xa' ñati, nu lo'o ña'a mā ji'i ngu' cha' chaa ti' ngu' ndi'i ngu'; lo'o jua'a tso'o si caca xñi'i ti' mā lo'o ngu', nu lo'o ña'a mā cha' xñi'i ti' ngu' ndi'i ngu'. Cua'ni mā cha' caca stu'ba tyiquee mā lo'o xa' ñati.

¹⁶ Sca ti cha' chcu' mā lo'o lcaa ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'i mā lo'o Jesucristo; ná cua'ni tyucuaa ti' mā lo'o ngu' ti' tya'a mā, tso'o ti chcu' mā lo'o ngu' bi'. Stu'ba ti tya'a mā lo'o ngu' bi', ná culacua ti' mā cha' nhca la ji'i ycu' ca mā.

¹⁷ Nu lo'o cuxi ti cua'ni ngu' lo'o mā, ná tya mā cha' cuxi ji'i ngu' chaca quiya'; clyana mā sca cña tso'o nu caca cua'ni mā cuentya ji'i ngu', cha' jua'a ña'a tsa ñati ji'na.

¹⁸ Cua'ni mā cha' cajá ñi'ya tyi'i tso'o ti mā lo'o lcaa ñati, cha' ná caja tya'a cusu mā.

¹⁹ Cu'mā tya'a tso'o na', ni sca quiya' ná xtyacui mā cha' cuxi ji'i ngu' nu cua'ni lya' ti' ji'i mā, masi ta mā tyempo ji'i ycu' Ndyosi cha' xcube' Ni ji'i ngu' bi'. Tso'o la jua'a. La cui' jua'a ndyu'u cha' nu nscua lo quityi cusu' ndi'ya: “Cña 'na laca cha' caca ñasi' na' ji'i ngu', cha' ta na' nu ti' ji'i ngu', nacui Ni”. Bi' laca cha' liñi nu nda ycu' nu Xu'na na lo'o na.

²⁰ Lo'o jua'a tya nda Ni xi xa' la cha': “Nu lo'o ngujui jbi'ña ji'i tya'a cusu mā”, nacui Ni, “tso'o la si ta mā na cacu ngu' bi'; nu lo'o nguityi tsa tya'a cusu mā hitya, ta mā na co'o ngu' li'. Jua'a ta mā sca cha' tyuju'u ti' ji'i ngu'.” Jua'a cha' nscua lo quityi.

²¹ Bi' cha' nga'aa ta mā tyempo ji'i nu cuxi cha' cua'ni bi' ngana ji'i mā. Juani taca tyijiloo mā ji'i nu cuxi, xqui'ya cha' xcui' cha' tso'o ndyu'ni mā.

13

¹ Lcaa cu'mā ngu' tya'a na, nga'a cha' taquiya' mā ji'i ngu' nu laca cña. Ycu' Ndyosi laca nu cua nda chacuayá' ji'i ngu' bi', cha' caca ngu' loo ji'na; ná ntsu'u chaca nu taca ta chacuayá' bi' ji'i ngu'.

² Bi' cha' lacua, nu lo'o xuu tya'a na lo'o ngu' nu laca cña, laca ñi'ya si nxuu na lo'o ycu' Ndyosi, cha' ycu' Ni ngusta Ni ji'i ngu' bi' cha' caca ngu' loo ji'na. Si jua'a xuu tya'a na lo'o ngu', caja ñi'ya nu xcube' ngu' ji'na li'.

³ pana ná caca xcutsii ngu' nu laca loo ji'na si cña tso'o ti ndyu'ni na, sca ti ji'i ngu' xña'a xcutsii ngu' bi'. Si chañi cha' nti' mā cha' ná cutsii mā ji'i ngu' nu laca cña, xcui' cha' tso'o ti cua'ni mā li'. Ná tyiquee' lo'o ngu' nu laca cña bi' cua'ni chi' ngu' loo mā, si jua'a xcui' cha' tso'o ti ndu'ni mā.

⁴ Chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi laca ngu' bi' loo ji'na, cha' taca xtyucua ngu' ji'na; pana si cua'ni mā cha' cuxi, li' ntsu'u cha' cutsii mā, cha' ntsu'u chacuayá' xcube' ngu' bi'

ji'ḷi mā li'. Chacuayá' ji'ḷi Ni laca ngu' bi' loo ji'na lacua, cuentya ji'ḷi Ni nchcube' ngu' ji'ḷi ngu' cuxi;

⁵ bi' cha' ntsu'u cha' taquiya' mā ji'ḷi cha' nu nchcui' ngu' bi'. Xcube' ngu' bi' ji'na si ná taquiya' na ji'ḷi ngu'. Lo'o jua'a jlo ti' na cha' nga'a cha' taquiya' na ji'ḷi ngu' bi', xqui'ya cha' liñi nu ntsu'u hique scaa na.

⁶ La cui' jua'a sca cha' tso'o laca si tya mā lcaa cñi cña loo nu jña ngu' bi' ji'ḷi mā, cha' msu ji'ḷi ycu' Ndyosi laca ngu' nu laca cña bi', cha' bi' laca cña nu nda Ni ji'ḷi ngu' bi', cha' cua'ni ngu' nde chalyuu.

⁷ Tya mā ji'ḷi ngu' laca cña lcaa na nu ntsu'u chacuayá' ji'ḷi ngu' cha' jña ngu' ji'ḷi mā. Ná tyacui mā cñi cña loo, ni ná tyacui mā cñi ji'ḷi sca cña nu cua ngua'ni ngu'; tya mā caya' bi' ji'ḷi ngu'. Lo'o jua'a cua'ni tlyu mā ji'ḷi ngu' bi', cua'ni chi mā loo ngu', tucúa mā cña ji'ḷi ngu' bi'.

⁸ Nga'aa su'ba mā tane' hichu' mā. Sca lo ti cña lyiji cha' cua'ni mā lo'o xa' ñati, cha' tso'o tsa cua'ni mā ña'a mā ji'ḷi ngu'; cua laca ndyu'ni mā lcaa cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na, nu lo'o tso'o tsa ntsu'u tyiquee mā ña'a mā ji'ḷi tya'a ñati mā.

⁹ Tyuu lo cña ngulo Ni ji'ḷi ñati nu lo'o nda Ni cha' lo'o Moisés nu ngua sa'ni; ndi'ya nacui Ni: “Ná tyu'u cha' ji'ḷi mā lo'o clyo'o xa' ñati”, nacui Ni. “Ná cujuui mā ji'ḷi tya'a ñati mā. Ná cuaana mā na nu ntsu'u ji'ḷi tya'a ñati mā. Ná tyacui ti' mā na nu ntsu'u ji'ḷi tya'a ñati mā”, nacui Ni. Sca ti cuayá' ndyu'u lcaa cha' bi' lo'o chaca cha' nu nchcui' quityi re: “Ntsu'u cha' cua'ni tya'na ti' mā ji'ḷi tya'a ñati mā, ñi'ya laca si ndu'ni tya'na ti' mā ji'ḷi ycu' ca mā”, nacui Ni.

¹⁰ Nu lo'o ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'ḷi tya'a ñati na jua'a, ná taca cua'ni na cha' cuxi lo'o ngu' bi' li'. Bi' cha' na cua ndye ndyu'ni na lcaa cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na, nu lo'o cua'ni tya'na ti' na ji'ḷi tya'a ñati na, cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'ḷi ngu'.

¹¹ Cua'ni mā cha' tyi'u ti' mā lcaa cha' bi'. Cua jlo ti' mā cha' cua ndyalaa hora cha' clyana na ji'ḷi ycu' Ndyosi; bi' cha' juani que ti' mā lacua, cha' tii ti' mā tyi'ḷi mā chalyuu. Cua tyaa ti ycu' Jesús cha' cua'ni lyaá Ni ji'na, cha' caqui'ya Ni ji'na. Nu lo'o

ngusñi na cha' ji'ḷi Jesús tya clyo, li' ngua ti' na cha' tya lyiji tsa tyalaa tsā bi' cha' tyaa ycu' Jesús; pana juani cua ngulala ti tyalaa tsā bi'.

¹² Ñi'ya laca chalyuu talya, jua'a laca lo'o ndi'ḷi na chalyuu, xqui'ya cha' cuxi nu ntsu'u ji'na. Pana juani cua tye ti talya bi', cua tyaa ti Cristo cha' culotsu' Ni cha' cuxi bi'. Li' caca chalyuu ji'na ñi'ya si cua nguxee tso'o, cha' lubii tsa xee caca li'. Bi' cha' nga'a cha' xtyanu na ji'ḷi cha' cuxi nu ndu'ni ngu', cha' cuxi tsa tyiquee ngu' nu ndya'a chalyuu talya bi'. Cua'ni cho'o na tyucui ña'a na, cha' nguula tsa cua'ni na cña cuentya ji'ḷi Cristo nde chalyuu, ñi'ya si laca na sendaru ji'ḷi Cristo.

¹³ Clyana na ñi'ya caca tyi'ḷi tso'o ti na lo'o ñati, ñi'ya si laca na ñati nu xcu' ndya'a ndacuā ti su caca ña'a ñati ji'na. Li' ná tso'o laca si culiji na chalyuu ji'na jua'a ti lo'o ndya'a na cha' cu'bi na, masi xa' la juersa ji'na culiji na lo'o xcu' ndi'ḷi ti na ta'a. Ná tso'o bi'. Lo'o jua'a ná ntsu'u cha' cua'ni suba' na lo'o xa' ñati, ná ntsu'u cha' clyana na xa' la cha' cuxi nu cua'ni na lo'o ñati; ni nga'aa clyana na cha' cusuu lo'o ngu', nga'aa cua'ni liye' ti' na ji'ḷi ngu'.

¹⁴ Ta mā chacuayá' cha' caca loo ycu' Jesucristo nu Xu'na na ji'ḷi tyucui ña'a mā; nga'aa taquiya' na ji'ḷi lcaa lo cha' cuxi, cha' nu tiji' tsa ti' na ji'ḷi xqui'ya cha' laca na ñati ti.

14

Ná chcu' ngu' cha' cuxi ji'ḷi xa' la ñati tya'a ntsu'u cha' ji'ḷi ngu' lo'o Cristo

¹ Tso'o ti chcu' mā lo'o sca ñati tya'a ngusñi na cha' ji'ḷi Jesús, masi tya lyiji ca cuayá' tso'o ti' cha' bi'; ná xuu tya'a mā lo'o nu ñati bi' xqui'ya sca cha' nu ná nchca cuayá' tso'o ti'.

² Ntsu'u ñati nu jlya tsa ti' ji'ḷi Cristo, bi' cha' ná ntsii ngu' cacu ngu' lcaa lo na. Xa' la ñati nu ná jlya tso'o ti' ji'ḷi Cristo, ntsii ngu' bi' si cua'ni ngu' cha' cuxi xqui'ya sca na cacu ngu'; bi' cha' ná ntaja'a ngu' bi' cacu ngu' cuaña'. Ndacu ngu' si'yu, ndacu ngu' cuu, ndacu ngu' caatya, tsa bi' ti na ndacu ngu' bi'.

³ Pana nu ngu' nu ná ntsij ndacu cuaña' ni, ná tso'o si xtyí lo'o ngu' jilí xa' la tya'a ngu' nu ntsij cacu bi'. La cui' ti cha', nu ngu' nu ntsij cacu cuaña' bi', ná tso'o si chcui' cuxi ngu' bi' jilí ngu' nu ndacu lcaa lo na nu nda ycui' Ndyosi cha' cacu na, cha' cua nda Ni chacuayá' jilí ngu' cha' caca ngu' sñi' ycui' Ni.

⁴ Ná tso'o si chcui' cuxi mā jilí xa' la ñati tya'a ngusñi na cha' jilí Ni. Ycui' Ndyosi laca Xu'na ngu', si'i cuentya jilí cu'mā laca ngu' bi'; cuentya jilí ycui' Ndyosi laca cña nu ndyu'ni ngu', si cha' tso'o ndyu'ni ngu', si cha' cuxi ndyu'ni ngu'. Lo'o jua'a ná tyacua cha' cuxi jilí ngu' xqui'ya cha' bi', cha' lo'o ngu' bi' ngusñi ngu' cha' jilí ycui' nu Xu'na na; jua'a xtyucua Ni jilí ngu', cha' tyilí tso'o ti ngu' chalyuu cuentya jilí ycui' Ni.

⁵ Ntsu'u ngu' tya'a ntsu'u cha' jilí na lo'o Cristo nu ndu'ni tacati jilí sca tsā, ná ntsu'u cha' jilí xa' la tsā cuentya jilí ngu' bi'; xa' la ñati nchcui' cha' na jilí ycui' Ndyosi laca lcaa tsā. Ta mā chacuayá' cua'ni scaa ñati tsa ña'a nu ncyacua ti' ycui' ca ngu'.

⁶ Si tacati tsa sca tsā cuentya jilí tsaca ngu', bi' laca tsā nu nga'a cha' cua'ni chí ngu' bi' loo ycui' Ndyosi lacua; lo'o jua'a taca cua'ni chí nu xa' la ñati loo ycui' Ndyosi, masi ná ntsu'u cha' tacati jilí ngu' lo'o tsā bi'. La cui' jua'a ndyu'u cha' lo'o ñati nu ná ntsij cacu cuaña' bi'; xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' jilí ycui' Ndyosi, bi' cha' ná ntsij ngu' bi'. Ndyu' ngu' xlya'be jilí ycui' Ni lo'o ndacu ngu' jilí. Lo'o nu ntsij cacu cuaña' bi' ni, la cui' ti xqui'ya ycui' Ndyosi ntsij ngu' cacu ngu' jilí; lo'o ngu' bi' ndya ngu' xlya'be jilí ycui' nu Xu'na na cha' nda Ni na cacu ngu'.

⁷ Ntsu'u cha' caca na cña jilí Ni, masi tya lu'ú na, masi cajaa na. Si'i cha' jilí ycui' ti na ndi'i na chalyuu, si'i cha' jilí ycui' ti na cajaa na;

⁸ cha' caca na cña jilí ycui' Ndyosi, bi' cha' ndi'i na lo yuu chalyuu. Nu lo'o ntsu'u cha' cajaa na, cha' jilí Ni laca li', cha' na jilí ycui' Ni laca na, masi tya lu'ú na, masi cua ngujuu na.

⁹ Cua ngujuu Cristo, lo'o jua'a cua ndyu'ú Cristo chaca quiya', cha' ca cuayá' ti' lcaa ngu' cha' ycui' Ndyosi laca Xu'na lcaa jyo'o

nu ngusñi cha' jilí Ni nu lo'o nguti'i ngu' chalyuu. Lo'o jua'a ycui' Ni laca Xu'na ñati nu jlya ti' jilí Ni nde chalyuu juani.

¹⁰ Ñati jilí Cristo laca cua ña'a ca ngu' tya'a ngusñi na cha' jilí Ni, bi' cha' ná nga'a cha' chcui' cuxi mā jilí cña nu ndu'ni scaa ngu' tya'a ntsu'u cha' jilí na lo'o Cristo. Ná chcui' cuxi mā jilí ngu' bi', ñi'ya nu ngua'ni mā tya tsubi' la; ntsu'u cha' tyalaa tsā bi' lo'o tyaa lcaa tya'a na ca su ntucua ycui' Ndyosi. Nde loo ycui' Ni tsatu na li', cha' cua'ni cuayá' Ni jilí na.

¹¹ Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu nacui' ycui' Ndyosi ndi'ya:

Ycui' Ndyosi lu'ú laca na', nacui' Ni, nga'a cha' tyatu sti' lcaa ñati nde loo su ntucua na',

cha' chcui' liñi ngu' lo'o tya'a ñati cha' laca na' ycui' Ndyosi Sti ngu'.

¹² Bi' cha' lacua, lcaa na lo'o tya'a na nga'a cha' xacui' na cha' jilí ycui' Ndyosi lo'o tyalaa tsā bi', lcaa cha' ñi'ya nu ngua'ni scaa na lo'o ñaa na chalyuu.

Ná ta ngu' tyempo jilí tya'a ngu' cha' tya'achu' ngu' jilí Jesús

¹³ Nga'aa chcui' cuxi mā jilí cña nu ndyu'ni scaa ngu' tya'a ngusñi mā cha' jilí Jesús lacua. Ndi'ya cua'ni mā juani: nga'aa ta mā tyempo jilí ngu' tya'a mā cha' cua'ni ngu' cha' cuxi xqui'ya cu'mā.

¹⁴ Cua nchcui' Cristo lo'o na', cua jlo ti' na' cha' ni sca na cuxi ná nda ycui' Ndyosi cha' cacu ñati; lcaa na nu ndacu ñati chalyuu, na tso'o laca bi'. Pana ntsu'u ñati nu ná nchca cacu sca na, xqui'ya cha' nti' ti ngu' cha' na cuxi laca bi'; cuxi tsa laca na bi' cuentya jilí ngu' bi' si cacu ngu' jilí li'.

¹⁵ Lo'o ngu' tya'a ntsu'u cha' jilí mā lo'o Jesús ni, si ña'a ngu' cha' ndyacu mā sca na nu ná ntsu'u chacuayá' cacu ycui' ngu', nti' ngu', chiya'a culacua ti' ngu' bi' li'; ñi'ya laca si ná tso'o ntsu'u tyiquee mā ña'a mā jilí ngu', bi' cha' ndyacu mā na bi' culacua ti' ngu'. Ná tso'o jua'a. Ná ntsu'u chacuayá' jilí mā cacu mā na laca nu nti' ti mā, si jua'a cua'ni mā cha' xtyanu ngu' tya'a mā cha' jilí Cristo xqui'ya cha' ndyacu mā na bi'. Lo'o ngu' bi', laca ngu' cuentya jilí ycui' Ndyosi; xqui'ya ngu' bi', bi' cha' ngujuu Cristo.

16 Masi ndi'i tso'o ti ma, ná nga'a cha' ta ma tyempo ji'i ngu' cha' chcu' ngu' cha' cuxi ji'i cña nu ndyu'ni ma xqui'ya cha' ndyacu ma na bi'.

17 Nu lo'o laca ycu' Ndyosi loo ji'na ni, ná ndulo tsa cha' ji'na cuentya ji'i sca na nu ndacu na, sca na nu co'o na; nu ndulo tsa ji'na laca cha' tyaa Xtyi' ycu' Ndyosi tyanu ne' cresiya ji'na, cha' ca tso'o cresiya ji'na xqui'ya Jesús. Bi' cha' ti ti taca tyi'i tyiquee na chalyuu, taca ca chaa ti' na xqui'ya ycu' Ndyosi; lcaa cha' bi' caca nu lo'o laca Ni loo ji'na.

18 Li' tso'o ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ma, lo'o jua'a ñati chalyuu cua'ni chi' ngu' loo ma, si cua'ni ma lcaa ña'a cña nu ngulu'u Cristo ji'na.

19 Tso'o lacua. Lcaa tya'a na nga'a cha' clyana na cua ña'a ca cha' nu cua'ni cha' caca tyi'i tso'o na lo'o tya'a ñati na, ña'a cha' nu cua'ni cha' xtyucua na ji'i tya'a ñati na, cha' tso'o ti tyi'i na cuentya ji'i Cristo;

20 ná cua'ni ñu'u ma ji'i cña nu ndyu'ni ycu' Ndyosi xqui'ya sca na nu ndacu ma. Cha'ni cha' tso'o tsa laca lcaa na nu nda Ni cha' cacu ñati, pana caca cuxi na bi' cuentya ji'i ma, si ntsu'u ngu' nu xtyanu cha' ji'i Jesús xqui'ya cha' ndacu ma ji'i.

21 Tso'o la masi ná cacu ma cuaña' tsiya' ti, masi ná co'o ma lcui tsiya' ti, si nti' ma cha' cuxi laca na bi' cuentya ji'i tya'a ñati ma. Ni sca na ná cua'ni ma nu cua'ni cha' tya'achu' ngu' tya'a ma ji'i Jesús, cha' cua'ni ngu' cha' cuxi, cha' quiñu'u cresiya ji'i ngu'.

22 Nu lo'o nti' ma cha' tso'o tsa cuentya ji'i ycu' Ndyosi laca sca cña nu ndu'ni ma, masi ntsu'u ñati nu ná ndiya ti' cha' ndu'ni ma jua'a, tsiya' ti cua'ni ma cña bi' li' ca su nga'a ycu' ti ma, ca su ña'a sca ti ycu' Ndyosi ji'i ma. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ñati nu ngui' ndu'ni jua'a, ná ntsu'u cha' culacua tsa ti' ngu' bi'; cua jlo ti' ngu' bi' cha' si'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu'.

23 Pana ná tso'o ndyu'ni ñati lo'o ndyacu cuaña' si nti' ngu' cha' cuxi laca cha' bi' cuentya ji'i ycu' Ni; qui'ya laca ji'i ngu' bi', cha' si'i na tyucui tyiquee ngu' ndyacu ngu' cuaña' bi' li'. Lcaa cña nu ndyu'ni na cha' siya' ti tyiquee na, qui'ya ji'na laca bi'.

15

Si'i xcui' cña ji'i ycu' ca na nu tyu'u tyiquee na

1 Lcaa na nu nguula ti' tyiquee na xqui'ya cha' ngusñi na cha' ji'i Cristo, ntsu'u cha' talo tyiquee na ji'i tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo nu tya lyiji xñi tso'o cha' bi'; ntsu'u cha' xtyucua na ji'i ngu'. Si'i xcui' cña ji'i ycu' ca na nu nga'a cha' tyu'u tyiquee na ji'i;

2 clyana na ñi'ya caca cha' caca tso'o ji'i ngu' tya'a na nu nga'a cacua ti slo na. Xtyucua na ji'i ngu' bi', cha' tyatí la ti' tyiquee ngu' lo'o jlya ti' ngu' ji'i Cristo;

3 ñi'ya nu ngua'ni ycu' Cristo, ni sca cña ná ngua'ni yu cha' ji'i ti yu. Cua ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu', sca cha' nu nda yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu ndi'ya: "Lcaa cha' cuxi nu nchcu' ngu' jinu'u, cua ndyanu cha' bi' hichu' na'; yabe' nu ngusta ngu' jinu'u laca bi'".

4 Lcaa quityi nu nguscua jyo'o cusu' tya sa'ni la ni, nclyu'u quityi bi' ji'na ñi'ya nu caca jatya na ji'i sca cha' nu lijya nde loo la; nda quityi cha' lo'o na ñi'ya xtyucua ycu' Ndyosi ji'na cha' talo tsa tyiquee na laja lo'o ndu ti' na ji'i Ni.

5 Lo'o jua'a cua nti' ya cha' xtyucua Ni ji'i cu'ma, la cui' nu sca ti ycu' Ndyosi nu nxyucua ji'i lcaa na cha' talo tyiquee na, nu ndu'ni cha' ca tlyu tyiquee na. Xtyucua Ni ji'i cu'ma, cha' jua'a talo tyiquee ma ji'i tya'a ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Ni, cha' caca stu'ba tyiquee ma lo'o tya'a ma xqui'ya Jesucristo.

6 Lo'o ngua stu'ba cha' ji'i ma lo'o tya'a ma, li' sca ti cha' taca tyu'u tyiquee ma, sca ti cha' taca tyu'u tu'ba ma lo'o cua'ni tlyu ma ji'i ycu' Ndyosi Sti na, nu laca Sti Jesucristo nu Xu'na na.

Nduna ngu' xa' tsu' cha' tso'o nu nda Jesús

7 Ñi'ya tso'o tsa nchcu' Cristo lo'o ma, jua'a nga'a cha' chcu' tso'o ma lo'o tya'a ñati ma, cha' caja ñi'ya cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ña'a ngu' ji'i ma.

8 Cua ñaa Cristo cha' cua'ni lyaá yu ji'i ngu' judío, ñi'ya nu ngüiñi cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'i ya sa'ni la; caca

cuayá' ti' na jua'a cha' liñi tsa cha' nu nda Ni lo'o jyo'o cusu' bi'.

⁹ Ñaa nu Cristo bi', cha' jua'a caja ñi'ya nu cua'ni tlyu ngu' xa' tsu' mā jil'i ycu' Ndyosi, cha' lo'o jil'i cu'mā cua'ni tya'na tsa ti' Ni, ñi'ya nu ndyu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu ndi'ya nchcui':

Cua'ni tlyu na' jinu'u laja ngu' xa' tsu', xqui'ya cha' ngua'ni lyaá nu'u jil'i ngu';

cula tu'ba na' jii jinu'u, cha' cua'ni chi' na' loo nu'u, nacui' jyo'o David.

¹⁰ Ntsu'u chaca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu nchcui' ndi'ya:

Cu'mā ngu' xa' tsu', stu'ba ti ca chaa ti' mā lo'o lcaa ñati' nu ngusubi ycu' Ndyosi jil'i, nacui' jyo'o Moisés.

¹¹ Lo'o jua'a tya ntsu'u chaca cha' nu nchcui' ndi'ya:

Cua'ni tlyu lcaa ngu' xa' tsu' jil'i ycu' nu Xu'na na;

lcaa ngu' cula tu'ba ngu' jii nu chcui' cha' jil'i lcaa cha' tlyu nu ngua'ni ycu' Ni, nacui' jyo'o David.

¹² Lo'o jyo'o Isaías nguscua sca cha' lo quityi cusu' nu nacui' ndi'ya:

Tyu'u tucua sca ñati' tya'a ñati' jil'i jyo'o Isaí, caa yu bi' lo yuu cha' caca yu loo jil'i ngu' xa' tsu'.

Ndu ti' ngu' xa' tsu' jil'i yu bi', cha' cua'ni lyaá yu jil'i ngu'.

Jua'a nchcui' quityi cusu' bi'.

¹³ Bi' cha' juani nti' na' cha' cua'ni Ni cha' xñi tso'o la mā cha' jil'i ycu' Ni, cha' tso'o tsa caca tyiquee mā, cha' ti' ti taca tyi' tyiquee mā li'. Nu lo'o tyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'na, li' nga'aa caca taja ti' na lo'o ntajatya na jil'i ycu' Ndyosi cha' caa Ni.

¹⁴ Cu'mā tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, nslo tsa na' jil'i mā cha' tso'o tsa tyiquee mā; tso'o tsa nchca cuayá' ti' mā cha' jil'i Cristo, lo'o jua'a nchca tsa jil'i mā ta mā cui' lo'o ngu' tya'a mā.

¹⁵ Cua nscua na' quityi re cha' caa ca su ndi'i mā; ná ntsii na' tsiya' ti cha' chcui' na' cha' bi' lo'o mā, cha' xñi tso'o la mā cha' bi'. Ntsu'u chacuayá' cha' chcui' na' lo'o mā, cha' ycu' Ndyosi cua nda Ni cña bi' 'na, cha' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o na'.

¹⁶ Cua ngusubi ycu' Ndyosi 'na cha' cua'ni na' cña jil'i Jesucristo; cña bi' laca

cha' tsa'a na' ta na' cha' tso'o jil'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' xa' tsu', lcaa su ndi'i ngu'. Jua'a ndyu'ni na', cha' tyucui tyiquee ngu' caca ngu' bi' ñati' jil'i ycu' Ndyosi xqui'ya cña nu cua'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya jil'i ngu'. Li' tyaja'a Ni quiñi cha' jil'i Ni lo'o ngu' bi' xqui'ya na'.

¹⁷ Xqui'ya Jesucristo ntsu'u tsa cha' nu taca chcui' na' lo'o cu'mā nquicha'; taca chcui' na' jil'i cña nu cua ngua'ni na' cuentya jil'i ycu' Ndyosi, ni si'i cha' cua'ni tyucuaa ti' na' lo'o mā laca si chcui' na' jua'a.

¹⁸ Pana tsa bi' ti cha' chcui' na' lo'o mā, cha' jil'i cña nu ngua'ni Jesús, cha' caja ñi'ya nu taquiya' ngu' xa' tsu' jil'i cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi. Si'i sca ti na' nu ngua'ni na' cña bi', pana Xtyi'i ycu' Ndyosi ngua'ni cña lo'o na' lo'o nchcui' na' lo'o ngu'.

¹⁹ Ngua'ni Ni cña tonu nu ná ca cua'ni ñati' chalyuu, cha' cube ti' xa' ñati' cha' ycu' Ndyosi laca nu ndyu'ni cña bi'. Jua'a ngua cha' cua ndya'a na' ndi'i na' ca loyuu tyijyu' la. Nguxana na' nde quichi' Jerusalén, ña'a cuayá' ndyalaa na' loyuu su cuentya Ilírico. Lcaa quichi' su ndya'a na', quiña'a tsa cha' tso'o jil'i Cristo nda na' lo'o ngu' ña'a cuayá' nu ngua'na.

²⁰ Lye tsa ndyu'ni cña ti' na', cha' tsa'a na' tsaana na' lcuca ti quichi' su bilya cuna ngu' cha' jil'i Cristo. Bi' ti quichi' ndyanu na' nclu'u na' cha' tso'o bi' jil'i ngu', cha' ná nti' na' tyati' yu'u na' lo'o cña nu ndyu'ni xa' tya'a ñati' jil'i Cristo.

²¹ Nti' na' cha' tyu'u tucua sca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu nchcui' ndi'ya: Ca quichi' su bilya chcui' ngu' cha' jil'i ycu' Ndyosi lo'o ngu', ca bi' tyuloo tso'o ñati' jil'i ycu' Ndyosi; ca su bilya cuna ngu' cha' jil'i ycu' Ni, ca bi' ca cuayá' tso'o ti' ñati' cha' jil'i Ni.

Nti' tsa Pablo tsa ca quichi' Roma

²² Tyijyu' tsa ndya'a na', bi' cha' bilya caja ñi'ya nu caa na' ca su ndi'i mā,

²³ masi cua ngua tyuu yija nu ngua ti' na' cha' caa na' chcui' lo'o mā. Ca juani ngua laja 'na lijyaa, cha' nga'aa ntsu'u cña nu cua'ni na' ca nde;

²⁴ bi' cha' cua nti' na' cha' caa na' tyil'i na' xi ca su ndi'i mā, tyucui' su tsa'a nde

España. Li' taca ta na' xi cha' lo'o mā. Nu lo'o ngua chaa xi ti' na lo'o tya'a na, li' taca chcu' salya' mā lo'o na', cha' xtyucua mā jna' tyucuij su tsa'a nde loo la.

²⁵⁻²⁶ Pana clyo la ntsu'u cha' tsa'a na' nde quichī Jerusalén. Nu ngu' tya'a ntsu'u cha' jī'na lo'o Cristo nu ndi'ī nde Macedonia, nu ndi'ī nde Acaya ni, tso'o tsa tyiquee ngu' ña'a ngu' jī'ī xa' ñati; bi' cha' cua nguxuti'ī ngu' tsa ycu' cñi nu caca msta, cha' cua nti' ngu' xtyucua ngu' jī'ī ngu' ti' tya'a na, nu ñati jī'ī Cristo nu ndi'ī nde Jerusalén. Bi' cha' tsa'a na' tsa lo'o na' jī'ī cñi bi' ca slo ngu' ti' bi'.

²⁷ Chañi cha' tyucui tsa tyiquee ngu' bi' nda ngu' msta bi'. Taca ñacui na cha' ñi'ya laca si na ndacui ti ngu' bi' jī'ī tya'a ngu', jua'a laca cña nu ndyu'ni ngu' juani. Tya clyo ngu' judío laca nu cua nda cha' jī'ī Cristo lo'o ngu' xa' tsu'; xqui'ya cha' bi' ngua tso'o cresiya jī'ī ngu' cuentya jī'ī ycu' Ndyosi, masi ngu' xa' tsu' laca ngu'. Bi' cha' juani lo'o ngua ti' nu ngu' judío bi', tso'o si xtyucua ngu' xa' tsu' jī'ī ngu' bi', cha' tya'a ñati jī'ī Cristo laca ngu'.

²⁸ Clyo cua'ni na' cha' xcua se'ī ti cña bi', ña'a cuayá' nu cua nda na' cñi bi' jī'ī ngu'; li' xñi na' tyucuij tsa'a nde España. Pana laja tyucuij tyeje tacui na' ca su ndi'ī cu'mā.

²⁹ Nu lo'o tyalaa na', li' jlo ti' na' cha' quiña'a tsa cha' tso'o jī'ī Cristo ntsu'u cha' chcu' na' lo'o mā, cha' caja ñi'ya nu tyatī la ti' tyiquee mā li'.

³⁰ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' jī'ī ycu' Ndyosi, tyu'u cha' clyo ti' jī'ī mā lo'o na' xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na, cha' jua'a ntsu'u tsa tyiquee mā ña'a mā jī'ī tya'a ñati mā, xqui'ya cña nu ndyu'ni Xtyi'ī ycu' Ni ne' cresiya jī'ī mā. Cua'ni mā cha' caca stu'ba tyiquee mā lo'o na', cha' lu'ba tsa chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi cuentya jna'.

³¹ Jña mā cha' clyo ti' jī'ī ycu' Ni, cha' clyaá na' jī'ī nu ngu' tyaala nu ná jlya ti' tsiya' ti cha' jī'ī Cristo, nu ngu' nu ndi'ī nde Judea ni. Lo'o jua'a jña mā cha' jī'ī Ni cuentya jī'ī ñati jī'ī ycu' Ndyosi nu ndi'ī nde Jerusalén, cha' tso'o ti tyu'u tyiquee ngu' tya'a na chcu' ngu' lo'o na', nu lo'o xñi ngu' msta nu ta na' jī'ī ngu'.

³² Lo'o jua'a jña mā cha' jī'ī Ni, cha' tso'o

ti caca tyiquee na' lo'o tyalaa na' ca su ndi'ī mā, cha' xa' caca nguula ti' tyiquee na' nu lo'o tyi'ī na' lo'o mā, si jua'a nti' Ni cha' caca.

³³ Xtyucua Ni jī'ī lcaa cu'mā lacua, la cui' ycu' Ndyosi nu ndu'ni cha' ti' tyi'ī tyiquee na nde chalyuu. Chañi tsa cha' caca jua'a.

16

Nchcuicha' Pablo jī'ī tyuu tya'a ñati jī'ī Cristo

¹⁻² Lo'o tyalaa ma' Febe slo mā, chcu' tso'o mā lo'o ma' xqui'ya ycu' nu Xu'na na, ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni mā, cha' tya'a ngusñi na cha' jī'ī Cristo laca ma' bi'. Tya'a na laca ma' Febe, ndyu'ni ma' cña cuentya jī'ī taju ñati jī'ī Cristo nu ndi'ī quichī Cencia. Ta mā na nu lyiji jī'ī ma' cusu' bi', cha' cua nguxtyucua tsa ma' jī'ī quiña'a tsa ñati tya tsubi' la; lo'o jua'a na', cua nguxtyucua tsa ma' jna'.

³ Chcuicha' mā jī'ī Priscila lo'o Aquila, tya'a ndyu'ni na' cña jī'ī Jesucristo.

⁴ Cua tsubi' la hasta cua cajaa ti ycu' ngu' ngua cuentya jna', cha' ngua'ni lyaá ngu' jna' lo'o ntsu'u na' sca su cuxi tsa. Lo'o ycu' na' ndya na' xlya'be jī'ī ngu' bi'; jua'a lcaa tya'a ngu' xa' tsu' nu ntsu'u cha' jī'ī lo'o Cristo nde quichī tyijyu' la, jua'a nti' ngu', cha' ta ngu' tsa xlya'be jī'ī ngu' bi'.

⁵ Cuati chcuicha' mā jī'ī lcaa ñati jī'ī Cristo nu ndyu'u ti' ca toni'ī jī'ī nu Aquila bi'. Lo'o jua'a chcuicha' mā jī'ī Epeneto tya'a tso'o na', ngu' Asia nu clyo ngusñi cha' jī'ī Cristo laca yu bi'.

⁶ Jua'a chcuicha' mā jī'ī María, cha' ngua'ni tsa ma' cña cuentya jī'ī mā.

⁷ Lo'o jua'a chcuicha' mā jī'ī Andrónico lo'o Junias tya'a quichī tyi na', tya'a ngutu'u na' ni'ī chcuā. Tyucuaa ngu' bi' laca ngu' ñati nu cua nda Cristo jī'ī ndyaa, cha' ta ngu' cha' jī'ī ycu' Ndyosi lo'o ngu' nu cua tyijyu' la; nguula tsa cña nu ngua'ni ngu' cuentya jī'ī nu Xu'na na. Pana yala la ngusñi ngu' bi' cha' jī'ī Jesús, lo'o li' tiya' la ngusñi na' cha' bi'.

⁸ Lo'o jua'a chcuicha' mā jī'ī lcaa ngu' tya'a nscua xtañi ngu' lo' quityi re: jī'ī Amplias, cha' tyaca'a tsa yu 'na xqui'ya ycu' nu Xu'na na;

⁹ lo'o jua'a jil'i Urbano, tya'a ndyu'ni na' cña jil'i Jesucristo; jua'a jil'i Estaquis, la cui' jua'a tyaca'a tsa yu 'na;

¹⁰ jua'a jil'i Apeles, cha' cua jlo ti' na cha' ngusñi tso'o yu cha' jil'i Cristo xqui'ya lcaa cña nu ngua jil'i yu cuentya jil'i Cristo; jua'a jil'i lcaa ngu' tya'a Aristóbulo;

¹¹ jua'a jil'i Herodión tya'a quich'i tyi na'; jua'a jil'i lcaa ngu' tya'a Narciso nu jlya ti' jil'i ycu' nu Xu'na na;

¹² jua'a jil'i Trifena lo'o Trifosa, nu ndyu'ni tsa cña jil'i ycu' nu Xu'na na; jua'a jil'i Pérsida tya'a tso'o na', cha' quiña'a tsa cña tso'o jil'i ycu' nu Xu'na na ngua'ni ma' bi';

¹³ lo'o jua'a chcuicha' ma' jil'i Rufo, sca ñati jil'i Cristo nu tso'o tsa cha' nchcui' ngu' jil'i; lo'o jua'a jil'i xtya'a Rufo, nu nguna'asi jil'i tsa jna' ñi'ya si laca ma' xtya'a na';

¹⁴ lo'o jua'a jil'i Asíncrito, jil'i Flegonte, jil'i Hermas, jil'i Patrobas, jil'i Hermes, lo'o jua'a jil'i lcaa tya'a ñati jil'i Cristo nu ndyu'u ti' ca slo ngu' bi';

¹⁵ lo'o jua'a chcuicha' ma' jil'i Filólogo, jil'i Julia, jil'i Nereo, jil'i nu cuna'a tya'a ngula yu, jil'i Olimpás; lo'o jua'a jil'i lcaa tya'a ngu' nu stu'ba ntsu'u cha' jil'i ngu' lo'o Cristo. Nti' na' cha' chcuicha' ma' jil'i lcaa ñati bi' cuentya jna'.

¹⁶ Nu lo'o chcuicha' ma' jil'i tya'a ma, tyucui tyiquee ma' quityi ma' jil'i tya'a ma' chacuayá' jil'i Cristo. Lcaa taju ñati nu ntsu'u cha' jil'i lo'o Cristo ca nde, cua nti' ngu' chcuicha' ngu' jil'i ma.

¹⁷ Cu'ma tya'a ntsu'u cha' jil'i na lo'o Cristo, lye hcui' na' lo'o ma' juani, cha' tii ti' ti' tyil'i ma' xi, cha' ná tyu'u tucua ñati nu ta cha' cusu jil'i ma' lo'o tya'a ma, cha' ná tacu' loo ngu' bi' cha' liñi jil'i Cristo nu cua ndyuna ma. Ná xñi ma' cha' jil'i ngu' bi',

¹⁸ cha' si'i cña jil'i Cristo laca bi', si xa' la cha' nchcui' ngu' lo'o ma. Ndu'ni ngu' bi' lcaa cha' cuxi nu nlyacua ti' ycu' ngu' cha' cua'ni ngu'. Lo'o jua'a ndyu'ni ngu' cha' quich'i yaa cha' hiqee ngu' ti'i, cha' tso'o tsa ndañi cha' nu nda ngu', cha' tajua' ti nchcui' ngu'.

¹⁹ Pana nu cu'ma ni, tso'o tsa nchcui' ñati cha' jil'i ma' lcaa quich'i, cha' tso'o tsa ndaquiya' ma' cha' jil'i Cristo. Tso'o tsa nti'

na' ña'a na' jil'i ma' lo'o nduna na' cha' bi'; cua nti' na' cha' yala ti tyat'i ti' ma' cha' cua'ni ma' cua' ña'a ca cha' tso'o, cha' ná tyat'i ti' ma' tsiya' ti' cha' cua'ni ma' ni sca cha' cuxi.

²⁰ Ná tyuu tsá lyiji cha' cua'ni tye ycu' Ndyosi jil'i nu xña'a, cha' nga'aa tyaca' cña cuxi nu ndu'ni nu xña'a bi' tsiya' ti. Cua'ni Ni cha' ti' ti tyil'i tyiquee ma, ñi'ya ntsu'u tyiquee ycu' Ni; lo'o jua'a ña'a ti' cua'ni Jesucristo nu Xu'na na cha' tso'o lo'o lcaa tya'a ma.

²¹ Lo'o Timoteo tya'a ndya'a na' cña, lo'o Lucio, lo'o Jasón, lo'o Sosípater ngu' tya'a quich'i tyi na', cua nti' ngu' chcuicha' ngu' jil'i ma.

²² Cuati lo'o na', scaranu jil'i Pablo laca na' lo'o nscua ya quityi re, Tercio naa na'; lo'o na', nti' na' chcuicha' na' jil'i ma' chacuayá' jil'i ycu' nu Xu'na na.

²³ Lo'o yu Gayo nda yu cha' lo'o na' cha' chcuicha' na' jil'i ma; la cui' to' tyi yu nda yu su tyil'i na', jua'a nda yu toni' jil'i yu su tyu'u ti' ña'a taju ñati nu ntsu'u cha' jil'i lo'o Cristo re. Cuati lo'o Erasto nu laca loo jil'i cña quich'i re, nti' yu chcuicha' yu jil'i ma; la cui' ti' cha' nti' Cuarto, yu tya'a na.

²⁴ Bi' cha' lacua, xtyucua ycu' Jesucristo nu Xu'na na jil'i lcaa ma' lo'o tya'a ma, ña'a ti' cua'ni Ni cha' tso'o lo'o ma; jua'a nti' na cha' caca.

Ngusalya' Pablo lo'o ngu'

²⁵ Cua'ni tlyu na jil'i ycu' Ndyosi lacua. Taca jil'i Ni ta Ni juersa jil'i ma, cha' tyil'i ma' ñi'ya nu nga'a cha' tyil'i ti' na chalyuu, si xñi tso'o na cha' jil'i Jesús. Cha' tso'o jil'i la cui' Jesucristo, bi' laca cha' nu nda na' lo'o ngu', masi tyuu tsa siyento yija ntsu'u cuatsi' ti' cha' nu nchcui' ñi'ya nu cua'ni ycu' Ndyosi nde loo la;

²⁶ pana juani cua ngulu'u tso'o Ni cha' bi' jil'i na. Bi' cha' nga'a cha' cañi cha' jil'i Cristo tyucui ña'a lo yuu chalyuu su ndi' ñati ña'a cuayá' cuna lcaa ngu' xa' tsu', cha' taca xñi ngu' cha' jil'i sca ti' ycu' Ndyosi, cha' taquiya' ngu' jil'i cha' nu nchcui' Ni. La cui' cha' bi' laca nu cua nscua lo quityi jil'i ycu' Ndyosi, nu nguscua jyo'o cusu' ñi'ya caca cha' nde loo la. Ngua ti' ycu' Ndyosi cha' caca cha' bi', bi' cha' jua'a ndyaca

juani; ycui' Ndyosi laca nu ná nga'a cha' tye
chalyuu ji'i Ni tsiya' ti.

²⁷ Sca ti ycui' Ndyosi jlo ti' lcaa cha', bi'
cha' lcaa tyempo ná nga'a cha' tye cha'
cua'ni tlyu na ji'i ycui' Ni chacuayá' ji'i
Jesucristo. Jua'a nti' na cha' caca tu'ni.

Quityi nu nguscua San Pablo ndyaa ca slo ñati jil'i Jesucristo nde quichi Corinto

¹ Pablo laca na' nu nscua quityi re, lo'o jua'a stu'ba ti ntucua na' lo'o Sóstenes tya'a ndyu'ni na' cña. Chacuayá' jil'i ycu' Ndyosi ndya'a na' nchcui' na' cha' jil'i Jesucristo lo'o lcaa ñati.

² Nscua na' quityi re cha' caa slo cu'ma, ngu' taju ñati jil'i Jesucristo nu ndi'i ma nde quichi Corinto. Xqui'ya Jesucristo cua ngusubi Ni jil'i ma, lo'o juani laca ma ñati jil'i ycu' Ni; nga'a cha' tyi'u ti' ma jil'i Ni lcaua ti lo cña nu ndu'ni ma su ndi'i ma chalyuu. Stu'ba cha' jil'i ma lo'o cua ña'a ca ñati nu ndu'ni tlyu jil'i Jesucristo nu Xu'na na tyucui ña'a chalyuu, cha' ñi'ya laca Ni Xu'na na, jua'a laca Ni Xu'na ngu' bi'.

³ Ndi'ya nti' na': cha' ña'a ti cua'ni ycu' Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti tyi'i tyiquee ma xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Lcaa cha' tso'o nu caja jil'na xqui'ya Cristo

⁴ Lcaa tsa nda na' xlya'be jil'i ycu' Ndyosi xqui'ya cu'ma, cha' cua nda Ni cha' tso'o lo'o ma xqui'ya Jesucristo.

⁵ Ntsu'u tsa cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o ma, cha' cua ngua stu'ba cha' jil'i ma lo'o Cristo; bi' laca cha' nu ntsu'u ne' cresiya jil'i ma juani. Bi' cha' cua jlo tso'o ti' ma lcaa cha' nu jil'i Jesús, lo'o jua'a nchca jil'i ma nchcui' ma cha' bi' lo'o ñati.

⁶ Jua'a nchca cuayá' ti' xa' ñati cha' liñi laca cha' nu ngusñi ma jil'i Jesús, cha' cua na'a ngu' lcaa cña nu ndu'ni ma su ndi'i ma chalyuu.

⁷ Ná sca cha' lyiji jil'i ma ne' cresiya jil'i ma; lcaa cña nchca jil'i ma tyempo juani, xqui'ya cha' ndu tsa ti' ma cha' caa Jesucristo nu Xu'na na chaca quiya'.

⁸ Ycu' Jesús laca nu cua'ni cha' tyanu tachaa cha' ne' cresiya jil'i ma ña'a cuayá' nu tye chalyuu jil'i ma. Lo'o li' ná ntsu'u qui'ya nu sta ycu' Ndyosi hichu' ma lo'o

caa Jesucristo nu Xu'na na cha' cua'ni cuayá' Ni jil'i ñati chalyuu.

⁹ Ycu' Ndyosi ndu'ni cña, lcaa cña nu cua nacui' Ni cha' cua'ni Ni; bi' laca nu ngusubi jil'i ma cha' caca stu'ba cha' jil'i ma lo'o Jesucristo nu Xu'na na, nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi.

Tsa cla'be ti ngu' nchcui' ngu' tsaca cha'

¹⁰ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Cristo, chcui' na' lo'o cu'ma juani chacuayá' jil'i ycu' Jesucristo nu Xu'na na, cha' caca stu'ba cha' jil'i lcaa cu'ma lo'o tya'a ma, cha' ná chcui' ma tucua lo cha'. Tso'o ti tyi'i ma lo'o tya'a ma, sca ti cha' culacua ti' ma, sca ti cha' tyu'u tyiquee ma.

¹¹ Tsubi' ti ngujui cha' jna', nu lo'o nacui' ngu' tya'a Cloé 'na cha' ntsu'u tsa cha' cusuu jil'i ma lo'o tya'a ma, cha' ná stu'ba cha' jil'i ma lo'o tya'a ma;

¹² xa' ña'a nchcui' sa scaa ma. Ntsu'u sca taju jil'i ma nu nacui': "Jil'i Pablo ngusñi ya cha'"; chaca taju jil'i ma nacui': "Ñati jil'i Apolos laca ya"; jua'a tya xa' la ngu' taju jil'i ma nacui' ngu': "Ñati jil'i Pedro laca ya"; jua'a tya xa' la ngu' nacui': "Ñati jil'i Cristo laca ya".

¹³ ¿Ha tyu tya'a nu laca Cristo ntsu'u chalyuu cha' cua'ni lyaá jil'i ma lacua? ¿Ha jna' nu ngujui' ca'a ngu' 'na lo crusi cha' cajaa na' xqui'ya cu'ma? ¿Ha cuentya jna' cua ntyucuatya ma?

¹⁴ Ni tsaca ma ná ntyucuatya na' jil'i ma. Tso'o jua'a nti' na' cuentya jil'i ycu' Ndyosi cha' si' na' laca nu ngua'ni jil'i, masi ntsu'u tucua tya'a ti ngu' nu cua ntyucuatya na' jil'i, yu Crispo lo'o yu Gayo.

¹⁵ Ná ca ñacu' ngu' cha' cua ntyucuatya ma cuentya jna' lacua.

¹⁶ Tyu'u cha' clyu ti' jil'i ma, ndyi'u ti' na' cha' lo'o jil'i yu Estéfanos, lo'o jil'i ngu' tya'a ndi'i yu, cua ntyucuatya na' jil'i ngu' bi'; pana ná ntsu'u ti' na' si cua ntyucuatya na' jil'i xa' la ngu'.

¹⁷ Si' cha' tyucuatya na' jil'i ñati nda ycu' Ndyosi cña 'na lijya; cua ngulo Ni cña 'na cha' tsa'a chcui' cha' tso'o nu ntsu'u jil'i Jesús lo'o ñati. Si' na lijya na' lo'o quiña'a tsa cha' nu culo hique ti na', ñi'ya nchcui' ñati chalyuu nu nchca tsa jil'i; si jua'a, ná

ca cuaya' ti' ñati ñi'ya ngua cha' tlyu nu ngua'ni Cristo lo'o ngujuii yu lo crusi.

Cristo ntucua suu lcaa cha' nu cua nti' ycu' Ndyosi cha' caca cuayá' ti' na ji'i

18 Ñati nu ngunu'u chalyuu ji'i xqui'ya cha' cuxi nu ndu'ni ngu', ná nchca cuayá' ti' ngu' bi' tsiya' ti; na nxyí lo'o ti ngu' ji'na si chcu' na lo'o ngu' ñi'ya ntsu'u cha' ji'i Cristo, cha' ngujuii yu lo crusi xqui'ya na cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'na. Pana nu na ni, nu clyaá na ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na xqui'ya Cristo, tlyu tsa cña ngua'ni ycu' Ndyosi, jua'a nti' na.

19 Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu' ji'i ycu' Ndyosi nu nchcu' ndi'ya:

Cua'ni tye na' ji'i lcaa cha' nu nchcu' ñati nu nchca tsa ji'i, nacui ycu' Ndyosi.

Nga'aa taquiya' na' ji'i cha' nu nlyo hique ti ñati nu ngua tsa'a tso'o ti, nacui Ni.

20 ¿Ni cña tso'o cuentya ji'i ycu' Ndyosi ndu'ni ñati nu nchca tsa ji'i lacua? ¿Ni cña ndu'ni ngu' nu ngua tsa'a tso'o ti? ¿Ni cña ndu'ni ngu' nu nchca tsa nchcu' lacua? Sca ti nde chalyuu cua'nijo'o cña bi' ji'i ngu'. Cua nacui ycu' Ndyosi ji'na cha' ná tso'o tsiya' ti sca cha' nu ngua tsa'a ñati chalyuu ti, cha' tonto laca bi'.

21 Ngua'ni Ni cha' ná caja ñi'ya tyuloo ñati chalyuu ji'i Ni cha' hique ti ngu'; jua'a tso'o la, ngua ti' ycu' Ndyosi. Pana ndu'ni lyaá Ni ji'i ñati nu xñi cha' ji'i Ni; la cui' cha' nu ndacha' na ji'i ngu', masi cha' tonto nchcu' na, nacui ngu' li'.

22 Cua nti' ngu' judío cha' cua'ni na sca cha' tlyu slo ngu', cha' jlyu ti' ngu' cha' nu chcu' na lo'o li'; cuati nu ngu' xa' tsu' ni, cua nti' ngu' cha' tso'o tsa jlo ti' na lcaa cha' lo'o chcu' na lo'o ngu'.

23 Pana nu na ni, ndacha' na ji'i ngu' cha' ji'i Cristo nu cua ngujuii lo crusi cha' cua'ni lyaá ji'na. Li' chiya'a nti' ngu' judío lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcu' na re; lo'o jua'a ngu' xa' tsu', cha' tonto nchcu' na nti' ngu' bi', si'i cha' bi' tsiya' ti nti' ngu' bi'.

24 Pana xa' ña'a nti' lcaa tya'a na nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'na, masi laca na ngu' judío, masi laca na ngu' xa' tsu'. Sca ti cha' ji'i Cristo nchcu' na, cha' ji'i ycu' Cristo ntsu'u lcaa chacuayá', lcaa cha' tso'o

nu cua nti' ycu' Ndyosi cha' caca cuayá' ti' na.

25 Tso'o tsa ndyu'u cua ña'a ca cha' nu nchcu' ycu' Ndyosi, masi ñacu' ñati chalyuu cha' tonto tsa laca cha' bi'; pana cuxi la ndyu'u lcaa cha' tlyu nu nda ñati chalyuu nu nchca tsa ji'i, nti' ngu'. La cui' jua'a nguula la cña ndyaca, cua ña'a ca cña nu ndu'ni ycu' Ndyosi, masi ñacu' ngu' cha' ná nchca ji'i Ni; pana cuxi la cña ndyaca nu ndu'ni ycu' ca ñati.

26 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, tyi'u ti' ma juani ñi'ya ña'a ñati ngua ma tya clyo, nu lo'o ngusubi ca ti Ni ji'i ma: sca tucua ti ma nu nchca tsa ji'i ma; si'i ñati tlyu laca ma, si'i ñati culiya' laca ma su ndi'i ma chalyuu, sca tucua ti cu'ma nu tso'o laca xi ji'i ma.

27 La cui' cu'ma nu nacui ngu' cha' ná tso'o ma tsiya' ti, nu juani laca ma ñati nu nti' la ycu' Ndyosi ji'i. Jua'a cua nti' ycu' Ndyosi ta cha' tyuju'u ti' ji'i ñati nu nchca tsa chcu', nti' ycu' ngu'; bi' cha' cua ngusubi Ni ji'i cu'ma, masi ñati ti' laca ma. Lo'o jua'a ndu'ni Ni cha' tyuju'u ti' ñati nu tlyu tsa cña nchca ji'i, nti' ycu' ngu'; bi' cha' ngusubi Ni ji'i cu'ma nu ná nchca lye ji'i ma.

28 Ndu'ni Ni cha' nga'aa nchca chcu' tsiya' ti nu ñati nu ndulo tsa ji'i ycu' ca; bi' cha' nsubi Ni ji'i ngu' ti'i, nsubi Ni ji'i ngu' nu nxyí lo'o ñati ji'i, nsubi Ni ji'i ngu' nu ná sca na ntsu'u ji'i tsiya' ti, bi' ngu' laca nu nsubi ycu' Ndyosi ji'i cha' caca ngu' ñati ji'i.

29 Jua'a ca cuayá' ti' lcaa na cha' ná tso'o si cua'ni tyucuaa ti' na ji'i tya'a ñati na, si ndube ti' na ji'i ycu' Ndyosi.

30 Ndi'ya laca cha': cua nacui ycu' Ndyosi cha' caca stu'ba cha' ji'na lo'o Jesucristo, lo'o jua'a cua nda Ni ji'i Jesucristo ji'na. Masi ná nchca ji'na, pana nu Jesucristo ni, lcaa cha' nchca ji'i ycu'. Xqui'ya nu Jesús bi' nchca tso'o cresiya ji'na ñati cuxi na cuentya ji'i ycu' Ndyosi; xqui'ya Jesús taca caca na ñati ji'i ycu' Ndyosi, cha' Jesús laca nu ngua'ni lyaá ji'na ji'i nu cuxi.

31 Bi' cha' cua'ni na ndi'ya, ñi'ya nu nscua lo quityi cusu': "Si nti' na chcu' na lo'o xa' ñati cuentya ji'i sca cha' tlyu, li' tso'o la si chcu' na ji'i cha' tlyu nu ngua'ni ycu' nu Xu'na na". Jua'a nacui quityi bi'.

2

Ni cha' laca ngujui'i ca'a ngu' ji'i Cristo lo crusi

¹ Cu'ma tya'a ngusni na cha' ji'i Cristo, tyi'u ti' ma ñi'ya ngua'ni na' tya clyo, lo'o ndyalaa na' su ndi'i ma cha' chcu' na' lo'o ma cha' tso'o nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o na, cha' ji'i Jesucristo bi'; ná quiña'a tsa cha' tucui nchcu' na' lo'o cu'ma li', si'i cha' nchca tsa na' nchcu' na' lo'o cu'ma li'.

² Laja lo'o nguti'i na' quichi tyi ma, ngüiñi ti' na' cha' ná ta na' xi xa' la cha' lo'o ma tsiya' ti; sca ti cha' ji'i ycu' Jesucristo, la cui' Cristo nu ngujui'i ca'a ngu' ji'i lo crusi, tsa bi' ti cha' nchcu' na' lo'o ma li'.

³ Lo'o ndyalaa na' su ndi'i ma, nguna'a tya ti' na' ndu na' li'; nchcu'a tya na' cha' ngulacua tsa ti' na' ni cha' xacu' ma 'na li'.

⁴ Lo'o nda na' cha' bi' lo'o ma, ná ngulana na' quiña'a tsa cha' nu tyu'u tu'ba na', ná ngua'ni na' ñi'ya nu ndu'ni ñati nu nchca tsa chcu'. Pana cua nda ycu' Ndyosi juersa jna'; cua nchcu' na' lo'o ma lcaa cha' nu cua nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o na', cha' caca cuayá' tso'o ti' ma.

⁵ Xqui'ya cña nu ngua'ni ycu' Ndyosi, bi' cha' ngusni ma cha' ji'i Jesús li'; si'i xqui'ya sca cha' nu ngulo hique ti na' cha' nchca tsa jna'.

Sca cha' tso'o nu nti' ycu' Ndyosi chcu' Ni lo'o ñati

⁶ Masi jua'a, cua ntsu'u cha' tso'o nu nchcu' na lo'o ñati nu nduna tso'o cha' ji'i ycu' Ndyosi; cha' nu ngua'ya hique ycu' Ndyosi laca cha' bi', si'i sca cha' nu jlo ti' ñati chalyuu. La cui' ti ná jlo ti' nu laca loo chalyuu cha' bi', masi cua lijya tye cha' culo ngu' bi' cña.

⁷ Cua nda ycu' Ndyosi cha' tso'o bi' lo'o na cha' chcu' na lo'o ñati. Bilya caca cuayá' ti' ñati chalyuu ji'i cha' bi' tya sa'ni la, cha' ná nti' Ni cha' cuna ñati nu ngua li'. Pana tya lo'o bilya tya' chalyuu, tya li' ngulacua ti' Ni ñi'ya nu cua'ni Ni; ngua ti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni lyaá Ni ji'na lo'o xni na cha' ji'i Jesús. Tlyu tsa cha' tso'o caca ji'na li'.

⁸ Ni sca ñati nu laca loo chalyuu, ná ngua cuayá' ti' ngu' cha' bi'. Si ngua jlo ti' ngu' cha' bi', ñi'ya nu ngua ti' ycu' Ndyosi cha'

cua'ni Ni, ná ngujui'i ca'a ngu' bi' ji'i Jesús lo crusi li', ycu' Jesús nu Xu'na na nu tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u ji'i.

⁹ Ñi'ya nu nscua cha' lo quityi cusu', jua'a laca cha' bi'. Ndi'ya nchcu' quityi bi':

Cua ngua'ni cho'o ycu' Ndyosi cha' tso'o nu tyacua ji'i ñati nu ntsu'u tyiquee ji'i ycu' Ni;

laca bi' cha' nu bilya ña'a ñati chalyuu ji'i, cha' nu bilya cuna ñati ji'i,

ni ná ngulacua ti' ngu' cha' caca cha' bi'.

¹⁰ Pana nu na, ngu' tya'a ngusni na cha' ji'i Cristo, cua ngulu'u Ni ji'na ñi'ya caca cha' tso'o bi' xqui'ya Xtyi'i ycu' Ni nu cua nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na. Tso'o tsa ndacha' loo Xtyi'i ycu' Ni ji'na lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee ycu' Ndyosi cha' cua'ni Ni nde chalyuu, tso'o tsa jlo ti' na cha' bi' xqui'ya Xtyi'i ycu' Ni.

¹¹ Nu ñati chalyuu na ni, hique ti na ntsu'u co'o lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee na; sca ti ycu' na lo'o ycu' Ndyosi caca jlo ti' na lcaa cha' nu nclyacua ti' na. Lo'o jua'a laca ycu' Ndyosi, sca ti Xtyi'i ycu' Ni jlo ti' lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee Ni.

¹² Si'i sca cui'i cuxi nu ntsu'u nde chalyuu ti laca Xtyi'i nu cua nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na juani; na cua nda Ni Xtyi'i ycu' Ni ji'na, cha' cua ngusni na cha' ji'i Ni. Lo'o jua'a xqui'ya Xtyi'i ycu' Ni caca cuayá' ti' na lcaa cña tso'o nu ndu'ni Ni ne' cresiya ji'na.

¹³ Nu lo'o cacha' na cha' tso'o nu ji'i ycu' Ndyosi bi' ji'i ñati ji'i ycu' Ni, nu ngu' nu ntsu'u Xtyi'i ycu' Ni ne' cresiya ji'i, li' clyana na sca cha' nu chcu' na, sca cha' nu ta Xtyi'i ycu' Ni lo'o na; ná clyana na quiña'a tsa cha' chcu' na ñi'ya nu ndu'ni ñati nu nchca tsa ji'i ycu' ca ngu'.

¹⁴ Pana ñati nu ná stu'ba cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi ni, ná taca ca cuayá' ti' ngu' bi' ni sca cña nu ndu'ni ycu' Ndyosi cuentya ji'i Xtyi'i ycu' Ni; ná nchca ca cuayá' ti' ngu' bi' ji'i cha' bi' tsiya' ti. Sca ti si ntsu'u Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'na, li' caca cuayá' ti' na ni cha' laca bi', bi' cha' ná sca cha' laca nti' ngu' bi'.

¹⁵ Taca ca cuayá' ti' na ñi'ya ndyu'u lcaa cha' si cua ntsu'u Xtyi'i ycu' Ndyosi ne'

cresiya ji'na, lo'o li' ná taca xacui ngu' xi xa' la cha' ji'na.

¹⁶ Ndi'ya nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi: “¿Tilaca nchca cuayá' ti' ni cha' laca nu nda'ya hique ycu' Ndyosi? ¿Ha caca ji'na ta na sca cui lo'o Ni?” nacui quityi. Pana nu na ni, xqui'ya Xtyi'i ycu' Ndyosi cua ngujui cha' ji'na ni cha' laca nu ncliyacua ti' ycu' Cristo.

3

Sca ti cña ji'i ycu' Ndyosi ndu'ni ca ta'a ngu' nu ngulu'u cha' ji'i Jesús

¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi, tyucui tyempo lo'o nguti'i na' ca slo ma nu ngua tya li', ná ngua 'na chcu' na' lcaa cha' nu ngua ti' na' chcu' lo'o ma, cha' bilya xñi tso'o ma cha' ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi nu nda Ni ji'na. Xti ti cha' nchcu' na' lo'o ma li', cha' ña'a ti cuxi ti ngulacua ti' ma. Ñi'ya laca nu sube cuañi', jua'a ngua cu'ma, cha' bilya xñi tso'o ma cha' ji'i ycu' Ndyosi;

² bi' cha' tiya' ti ngulu'u na' scaa cha' ji'i ma. Ñi'ya laca lo'o sca cubi' cuañi', styi' xtya'a ti ntyi' cubi' bi', cha' ná nchca cacu tso'o; jua'a ngua cu'ma, cha' ná ngua cuna tso'o ma scaa cha'. Masi juani tya lyiji cua'ni yala ma cha' ca tsa'a tso'o ma,

³ cha' ña'a ti tya ndiya la ti' ma ña'a cha' cuxi nu ndyu'ni ñati chalyuu. Nu lo'o liye' ti' ma ji'i tya'a ñati ma, nu lo'o lye nxuu tya'a ma, tyaca' tyijyu' cha' ndiya la ti' ma cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu. Tya ndu'ni ma ñi'ya nu ndu'ni ñati cuxi.

⁴ Nu lo'o ñacui sca ngu' tya'a ma cha' ndi'ya: “Ñati ji'i Pablo laca ya”, cuati ñacui xa' la ngu' tya'a ma cha' ndi'ya: “Ñati ji'i Apolos laca ya”, ñi'ya ndu'ni ñati cuxi, jua'a ndu'ni ma li'.

⁵ ¿Tilaca laca nu Apolos bi' lacua? ¿Tilaca laca na' lacua? ¿Ha si'i cña ji'i ycu' Ndyosi ndyu'ni ca ta'a ya? ¿Ha si'i xqui'ya cha' nda ya cha' lo'o ma, bi' cha' ngusñi ma cha' ji'i Cristo li'? Cua laca cña ndyu'ni scaa ya, la cui' cña ñi'ya nu cua nda ycu' nu Xu'na na cha' cua'ni ya.

⁶ Ñi'ya laca sca ñati nu cataa sca si'yu, lo'o li' chaca laca nu su'ba hitya suu na cuiñii bi', jua'a laca cuare lo'o ma; na' laca nu

ya ndacha' na' cha' bi' ji'i ma su clyo, lo'o tiya' la li' ñaa Apolos nda la cha' bi' lo'o ma. Pana sca ti ycu' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' tyanu tso'o cha' bi' ne' cresiya ji'i ma;

⁷ ná ndu'ni cha' tilaca laca nu cua nda cha' bi' lo'o ma tya clyo la, ná ndu'ni cha' tilaca laca nu tya nda la cha' bi' lo'o ma ca tiya' la. Sca ti ycu' Ndyosi laca nu ndulo tsa cha' ji'i, cha' ycu' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' tyanu tachaa cha' ji'i Ni ne' cresiya ji'i ma.

⁸ Sca ti cuayá' ndu'ni ya lo'o tya'a ya, masi nda ya cha' lo'o cu'ma su clyo, masi nclyu'u tso'o la ya cha' bi' ji'i ma ca tiya' la. Ycu' Ndyosi ni, tya ta la Ni cha' tso'o ji'i ya, tsa ña'a nu ndyu'ni tso'o ya cña ji'i Ni.

⁹ Tya'a ndyu'ni ya cña ji'i ycu' Ndyosi laca cuare; lo'o cu'ma ni, ndu'ni Ni cña ne' cresiya ji'i ma, cña ji'i ycu' Ndyosi laca bi'.

Lo'o jua'a taca ta na' chaca cui lo'o ma juani: ñi'ya si laca ma sca ni'i tonu, jua'a laca ma cuentya ji'i ycu' Ndyosi;

¹⁰ lo'o na', ñi'ya nti' sca cuityi ni'i cuentya ji'i ycu' Ndyosi, jua'a laca na' lo'o cu'ma, laja lo'o nclyu'u na' ji'i ma cha' ji'i ycu' Ni. Ndi'ya ndyu'ni na' lo'o ma: ñi'ya nti' si cua ngusta tso'o na' quiya' sca ni'i, lo'o li' ndyalaa xa' la ngu' cuityi cha' cua'ni lyiji ngu' cha' tya' ni'i bi', bi' laca ñati nu tya'a ndya'a na' cña nu cua ngulu'u tso'o la ji'i ma. Lcaa ngu' cuityi nga'a cha' culacua ti' clyo ñi'ya ña'a xana tya' ni'i; lo'o jua'a lcaa ya tya'a ndyu'ni ya cña, nga'a cha' cui'ya tso'o ya cuentya ñi'ya nu caca culu'u tso'o la ya cha' bi' ji'i ñati.

¹¹ Jua'a laca cha' lacua: cua laca ngusta ycu' Ndyosi ji'i Jesucristo, cha' sca ti yu bi' caca suu lcaa cha' bi', cha' ycu' Jesús laca nu ntucua quiya' cha' nu cua ngusñi na ji'i ycu' Ndyosi Sti na; nga'aa ntsu'u xa' la jo'ó xa' la ñati nu laca suu cha' bi'.

¹² Ntsu'u ngu' tya'a na nu nclyu'u tso'o la ji'i lcaa tya'a na, ñi'ya nti' si cuiñá chca ngu' sca ni'i tso'o, ñi'ya laca si tya' ni'i bi' masi lo'o oro, masi lo'o plata, masi lo'o quee ndubi nu quiña'a tsa nga'a tya' ni'i bi'. Pana ntsu'u xa' la ngu' tya'a na nu cuxi la nclyu'u ji'i tya'a, ñi'ya laca si cuiñá chca ngu' sca ni'i yaca ti, nu canta' ti tya' lo'o quii lo'o quixii ti.

¹³ Tiya' la li' lo'o caa Jesucristo chaca

quiya' cha' cua'ni cuayá' jì'ì ñatì chalyuu, lì' quijeloo cha' jì'ì ycuì' Ndyosi ñi'ya ña'a cña nu ngua'ni scaa ngu'. Tsa bi' tsa cña nu ngua'ni scaa ñatì lo sca quii' tlyu, cha' cua'ni cuayá' Ni jì'ì; si tyaquì cña bi', ná tso'o ngua cña bi' li'; si ná tyaquì, li' caca cuayá' ti' Ni cha' tso'o tsa cña bi' li'.

¹⁴ Nu lo'o talo cña nu ngua'ni sca ñatì lo'o cua ndyaa lo quii' bi', li' ta Ni cha' tso'o nu tyacua jì'ì ñatì bi'.

¹⁵ Cuati ñatì nu tyaquì cña jì'ì lo quii' bi', nga'aa ña'a ngu' jì'ì li'; chcuna' cña bi' tsiya' ti. Pana tya culaá Ni jì'ì ngu' bi', masi tya xi tya lyiji cha' tyaquì ycuì' ngu'.

¹⁶⁻¹⁷ Nu laa tlyu su ndu'ni tlyu ngu' judío jì'ì ycuì' Ndyosi tyaca'a tsa jì'ì Ni laca bi', cha' cuentya jì'ì Ni ndya' ni'ì bi'; tyaala tsa ycuì' Ni si cua'ni ñu'u ñatì jì'ì laa bi'. Lo'o cu'ma ni, tyucui ña'a taju cu'ma nu ngusñi ma cha' jì'ì Cristo, tyaca'a tsa ma cuentya jì'ì ycuì' Ndyosi; na cua ndyanu Xtyi'ì ycuì' Ndyosi ne' cresiya jì'ì ma. Lo'o jua'a cua'ni tye ycuì' Ni jì'ì cua ña'a ca ñatì nu cua'ni ñu'u tyucui jì'ì sca ñatì nu tya'a ngusñi na cha' jì'ì Jesús.

¹⁸ Cua ngusñi na cha' jì'ì Cristo, bi' cha' tso'o la si ná cñilo'o na jì'ì ycuì' ca na cha' ngua tsa jì'ì ngu'. Ná tso'o si jua'a nclyacua ti' na; nga'a cha' culacua ti' na cha' ná ngua jì'ì tsiya' ti, lo'o li' taca cua'ni ycuì' Ndyosi cha' ca'ya sca cha' liñi hique na.

¹⁹ Masi ndu'ni ñatì chalyuu cha' ngua tsa jì'ì, cha' tso'o tsa nclyacua ti' ngu', si'ì jua'a nti' ycuì' Ndyosi ña'a Ni jì'ì ngu' bi'; ná tso'o tsiya' ti cha' nu nchcui' ñatì chalyuu nti' Ni. Cua nscua sca cha' lo quityi cusu' nu nchcui' ndi'ya: “Ndu'ni ycuì' Ndyosi cha' quichi' yaa cha' hique ñatì chalyuu, masi tso'o tsa ndu'ni ngu' nti' ngu'”, nacui lo quityi.

²⁰ Lo'o ndi'ya laca cha' nu nscua chaca se'ì lo quityi bi': “Cua jlo ti' ycuì' Ndyosi cha' ná tso'o tsiya' ti cha' nu nchcui' ñatì chalyuu nu nchca tsa jì'ì ndu'ni”.

²¹ Bi' cha' nga'aa cua'ni tyixi ma lo'o tya'a ma, nga'aa tyu'u lca'a tsa ma jì'ì sca ti ñatì tya'a ya. Cuentya jì'ì cu'ma laca cua ña'a ca tya'a ndyu'ni ya cña,

²² masi na', masi Apolos, masi Pedro; lo'o

jua'a cuentya jì'ì cu'ma laca cua ña'a ca cha' nu ndyaca nde chalyuu, masi lu'ú na, masi cua ngujui na, masi sca cha' nu ndyaca juani, masi sca cha' nu caca tyempo nde loo la; cuentya jì'ì cu'ma laca lcaa cha' nu ndyaca nde chalyuu lacua.

²³ Pana cu'ma ni, cuentya jì'ì Cristo laca ma; lo'o nu Cristo bi', cuentya jì'ì ycuì' Ndyosi laca Ni.

4

Cristo laca nu nda cña bi' jì'ì Pablo lo'o jì'ì tya'a ndya'a yu cña

¹ Nga'a cha' tyi'u ti' ma cha' cña jì'ì ycuì' Cristo ndyu'ni ya. Na ndi'ya lo ya cña cha' culu'u ya jì'ì ñatì lcaa cha' nu cua ngulu'u ycuì' Ndyosi jì'ì ya; sca cha' nu bilya cuna ñatì chalyuu tsiya' ti, bi' laca cha' nu culu'u ya jì'ì ngu'.

² Lo'o ñatì nu cui'ya loo sca cña ni, lcaa tsa nga'a cha' tyi'u ti' ngu' jì'ì lcaa cña nu culo xu'na ngu' jì'ì ngu'.

³ Cuentya jna', ná ntsii na' jì'ì ma, ná ntsii na' jì'ì cua ña'a ca cha' nu chcuì' ma jna'; masi chcuì' cua ña'a ca ñatì chalyuu jna', ná ntsii na' jì'ì ngu' tsiya' ti. Ná sca cha' cuxi ntsu'u jna' si nti' ngu' sta ngu' qui'ya 'na, nti' na';

⁴ Lo'o jua'a cuentya jì'ì ycuì' Ndyosi, ná ntsu'u cha' cuxi nu ngua'ni na', nti' na'. Pana ná ñacui na' cha' ná ntsu'u cha' sta Ni qui'ya 'na tsiya' ti, sca ti ycuì' Ndyosi nu Xu'na na taca cua'ni cuayá' Ni jna' ca lo'o tye chalyuu.

⁵ Lo'o jua'a cu'ma, ná yala tsa clyacua ti' ma cha' sta ma qui'ya jì'ì sca ñatì; jatya ma ña'a cuayá' caa ycuì' nu Xu'na na, bi' laca nu cua'ni cuayá' jì'ì ca ta'a na. Li' culotu Ni jì'ì lcaa cha' cuxi nu ntsu'u cuaana ti ne' cresiya jì'ì na, masi sca cha' nu ná nti' na cacha' na jì'ì tya'a ñatì chalyuu na. Jua'a cacha' Ni lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya jì'ì lcaa ñatì chalyuu, lo'o li' ta Ni nu tso'o jì'ì na, cua ña'a ca cha' tso'o nu ñacui Ni cha' tyacua jì'ì scaa na.

⁶ Nchcui' na' cha' bi' lo'o cu'ma cha' taca tyi'ì tso'o ti ma. Cua nchcui' tsa na' jì'ì tyucua ya, na' lo'o Apolos, cha' taca culacua xi ti' ma ñi'ya ntsu'u cha' jì'ì ya; jua'a caca cuayá' ti' ma cha' ná tso'o xñi ma xi xa' la

cha', nu si'i ñi'ya nu nscua lo quityi cha' ji'i ycuí' Ndyosi. Ná tso'o cha' chcuí' tso'o ma lo'o sca yu tya'a ya nu lca'a tsa ma ji'i, lo'o li' cua'ni xña'a ma lo'o chaca yu tya'a ya.

⁷ ¿Ni cha' laca cha' ndulo tsa cha' ji'i ycuí' ma cuentya ji'i ma, pana ná ndube ti' ma ji'i xa' ñati? Ycuí' Ndyosi cua nda lcaa na nu ntsu'u ji'i ma, lcaa cña nu nchca ji'i ma; bi' cha' lacua ná ntsu'u cha' cua'ni tyucuaa ti' ma ji'i tya'a ma. Si'i xqui'ya cña nu ndyu'ni ycuí' ma ngutsa'a chalyuu ji'i ma, xqui'ya ycuí' Ndyosi cua laca ma ñi'ya nu laca ma juani.

⁸ Ndu'ni ma cha' ndulo tsa cha' ji'i ycuí' ma, nga'aa ntsu'u na nu lyiji ji'i ma tsiya' ti, nti' ma; ndyu'ni ma ñi'ya nu ndu'ni ngu' culiya', ndi'i ma ñi'ya ndi'i nu laca loo chalyuu. Lo'o cuare ni, si'i ñati tlyu laca ya, nti' ma. Pana si cha'ni cha' laca ma loo ji'i ya, ¿ha ná ta ma chacuayá' masi caca stu'ba xi cha' ji'i ya lo'o ma li', cha' lo'o ya caca ya ñati tlyu li'?

⁹ Nti' na' cha' cua nguxtyanu ycuí' Ndyosi ji'i cuare, masi clyo ngulo Ni cña ji'i ya cha' tsa ya tyijyu' cha' chcuí' ya cha' ji'i Ni; pana nu juani tyanu chu' la ya ji'i lcaa ngu' tya'a na, ñi'ya laca preso nu tyiquee' ntajatya cha' cujuu' ngu' ji'i. Cua laca ya sca cuxe', masi ña'a ñati chalyuu ji'i ya, masi xca nu ntsu'u ji'i ycuí' Ndyosi nde cua ña'a ji'i ya.

¹⁰ ¿Xqui'ya ycuí' Cristo tonto tsa ya tu'ni! Lo'o cu'ma ni, nti' ma cha' tso'o tsa jlo ti' ma cha' ji'i Cristo. ¿Xti la cña nchca ji'i cuare, nguula la cña nchca ji'i cu'ma nti' ma! ¿Chiya'a la ndu'ni ngu' lo'o cuare tu'ni; chi' la ndu'ni ngu' loo cu'ma!

¹¹ Masi la cui' tyempo juani ti ntsu'u quiya' lo'o ná ndyiji na cacu ya, ná ndyiji na co'o ya, masi late' cusu lacu' ya ntsu'u quiya'; ntyiji' ngu' ji'i ya, ni ná ntsu'u tyi cua, xcui' na ndya'a yu'u ti ya.

¹² Ti'i tsa cña nu ndu'ni ya cha' caja ñi'ya nu tyiji yu'u ji'i ya chalyuu. Nu lo'o ti'i tsa cha' nu nda ngu' lo'o ya, ná nsacu' tu'ba ya ji'i ngu'; tso'o ti nchcuí' ya lo'o ngu' li'. Lo'o ndu'ni lya' ti' ngu' ji'i ya, ndalo ya li'; ná nsacu' ya' ya ji'i ngu' tsiya' ti.

¹³ Masi chiya'a tsa nchcuí' ngu' lo'o ya, ndalo tyiquee ya ji'i ngu' li', nxaala' ya cha'

ji'i ngu'. Masi juani ña'a ti tya ndyu'ni cuxi ñati lo'o cua, ñi'ya si laca ya nana' nu ndyanu lo hitya yuu; ñi'ya nti' sca nguti nu nchcu' ngu', jua'a laca ya cha' ná ntsu'u cuentya ya tsiya' ti, ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu'.

¹⁴ Lo'o nscua na' quityi re, ná nti' na' cha' ca tyuju'u ti' ma; tsa bi' ti cha' nti' na' cha' cua'a na' ji'i ma cha' ná cua'ni tyixi ma lo'o ya. Na tyaca'a cu'ma jna' ñi'ya si laca ma sñi' na'.

¹⁵ Ntsu'u tsa ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo nu taca xtyucua ngu' ji'i ma, pana sca ti na' ndu'ni na' ñi'ya nu ndu'ni sti ma, cha' ndye ndacha' na' cha' tso'o nu cua nda Jesucristo lo'o na ji'i ma; xqui'ya na' ngusñi ma cha' ji'i Jesús.

¹⁶ Bi' cha' juani nchcuí' tsa na' lo'o ma cha' cua'ni ma ñi'ya nu cua na'a ma cha' ndu'ni na'.

¹⁷ Juani nda na' ji'i yu Timoteo lija yu ca su ndi'i ma, cha' laca nu Timoteo bi' ñi'ya laca sca sñi' na', cha' tyaca'a tsa yu 'na; jua'a tso'o tsa ngusñi yu cha' ji'i Jesucristo. Lcaa se'i su ndya'a na' slo taju ñati ji'i Jesús nu ndi'i sca quichi, ca bi' nclyu'u na' ña'a cha' tso'o nu nga'a cha' cua'ni na chalyuu nu lo'o cua ngusñi na cha' ji'i Jesucristo; jua'a ndu'ni na' tyucui tyempo xqui'ya Jesucristo. Lo'o Timoteo cacha' yu ji'i ma cha' jua'a ndu'ni na'.

¹⁸ ¿Ni cña ndu'ni xi ngu' tya'a ma nu lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ji'i tya'a ma? Ná caa na' ca quichi Corinto slo ma, nti' ma.

¹⁹ Pana ná cube ti' ma, caa na' yala ti ca su ndi'i ma chacuayá' ji'i ycuí' Ndyosi nu Xu'na na. Lo'o li' quijeloo cha' ji'i ma jna', nu lo'o ña'a na' ñi'ya ndyu'ni nu ngu' tyixi bi'; si'i na ntucua' na' ji'i ngu' xqui'ya cha' nu nda ti ngu' bi' li'.

²⁰ Ná taca tyatí yu'u na cha' ji'i ycuí' Ndyosi cha' laca Ni loo ji'na si na nchcuí' ti na cha' ji'i Ni; na cua nti' Ni cha' cua'ni na cña ji'i Ni, tsa ña'a cña nu ndu'ni ycuí' Ni.

²¹ Cua jlo ti' na' cha' tso'o la caca ji'i ma si tso'o ti tyu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i ma lo'o tyalaa na' ca slo ma; tso'o la si tso'o ti chcuí' na' lo'o cu'ma li'. Ná tso'o ca ti' ma si ta na' cha' cusu lo'o ma li'.

5

Nga'a cha' culo'o ngu' ji'i tya'a ngu' nu ngua'ni cha' cuxi

¹ Cua ngujui cha' 'na, cua ndyuna na' cha' suba' tsa ngua'ni sca ñati tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesucristo; ngua'ni yu sca cña nu cuxi tsa. Pana ni ngu' xa' tsu', ná ndu'ni ngu' tsa lo cua cha' cuxi, masi ná ndaquiya' ngu' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti. Ndi'ya cña ngua'ni yu: ngua'a yu lo'o xtya'a miña'a yu.

² Lo'o ña'a ti tya ndu'ni tyucuaa ti' ma ji'i tya'a ma, masi nga'a cha' ca xñi'i tsa ti' ma xqui'ya cha' cuxi bi'. Nga'a tsa cha' culo'o ma ji'i ñati nu ngua'ni cha' cuxi bi', cha' nga'aa tya'a yu stu'ba ti lo'o cu'ma.

³ Sca ti cuayá' ndyu'u cha', masi ná ndi'i na' lo'o ma juani cha' cua'ni cuayá' na' ji'i yu bi'; pana cacua tsa slo cu'ma ndi'i na', nti' na', xqui'ya cha' ndyi'u tsa ti' na' ji'i ma. Cua laca ngusta na' qui'ya ji'i ñati nu ngua'ni cha' cuxi bi'.

⁴ Bi' cha' lacua tyu'u ti'i ma tsa tlyu ti ma chacuayá' ji'i Jesús nu Xu'na na, cha' cua'ni cuayá' ma ji'i yu bi' yala ti. Sca ti cha' ntsu'u tyiquee na' lo'o ma, lo'o jua'a cua nda ycu' Jesucristo chacuayá' cha' cua'ni ma jua'a.

⁵ Li' xtyanu ma ji'i yu bi' ya' nu xña'a. Masi quiñu'u ycu' yu li', quiñu'u cha' ji'i yu su ndi'i yu chalyuu, pana ca lo'o tye chalyuu, ca li' cua'ni lyaá ycu' nu Xu'na na ji'i yu, qui'ya Ni cresiya ji'i yu.

⁶ Si'i cha' tso'o ndu'ni ma cha' ndu'ni tyucuaa ti' ma ji'i tya'a ma. ¿Ha ná jlo ti' ma ñi'ya ndu'ni scua tiye'? Masi xti ti scua tiye' tyu'u ji'i catyá xlyá, cua'ni bi' cha' tyacu' quiña'a scua li'.

⁷ La cui' jua'a laca cu'ma, cha' ntsu'u qui'ya bi' chu' ma. Laca qui'ya bi' ji'i ma ñi'ya laca scua tiye' nu nga'aa tso'o tsiya' ti; tso'o si xcuaa ma ji'i, chaca quiya' quixa' cucui scua bi'. Lo'o jua'a cu'ma, nga'a cha' culotsu' ma qui'ya nu ntsu'u ji'i ma, cha' xcutsa'a Ni cha' nu ntsu'u tyiquee ma, cha' caca lubii cresiya ji'i ma. Na cua laca lubii bi' ji'i ma xqui'ya Jesús. Lo'o caca ta'a pas-cua ni, li' tyi'u ti' na cha' ngua'ni tye ycu' Cristo ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na. Xqui'ya laca na ngujui Ni lo crusi, ngua Cristo msta lu'ú cuentya ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na.

⁸ Bi' cha' tso'o la si tyi'u ti' na ji'i Cristo laca tsa, cha' xa' ña'a cua'ni na li'; tso'o ti cua'ni na lo'o ñati, xcui' cha' liñi chcu' na lo'o ñati. Laca na ñi'ya laca xlyá cui nu ndya' chaca quiya' li'; nga'aa ntsu'u cha' cua'ni na ñi'ya nu ngua'ni na sa'ni lo'o ntsu'u cha' cuxi ji'na, lo'o ntsu'u cha' suba' ji'na, cha' ngua na ñi'ya ngua tsa ycu' xlyá nu ná tso'o tyempo bi'.

⁹ Lo quityi nu nda na' ndyaa slo ma tya clyo la, bi' nguscua na' cha' ná cua'ni tya'a ma lo'o ñati nu xcui' cha' suba' ndu'ni;

¹⁰ pana ná nguscua na' cha' nga'aa chcu' ma tsiya' ti lo'o ñati cuxi bi'. Ntsu'u tsa ñati chalyuu nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi, nu ndu'ni suba', nu ndacui ti', nu cuaana, nu ndu'ni tlyu ji'i lcu' jo'ó ti; lo'o jua'a ná caca tyu'utsu' na ji'i ngu' bi', sca ti si tyu'u na chalyuu tyaa na tsiya' ti.

¹¹ Pana ná tso'o cha' tyu'u cha' ji'i ma lo'o ñati nu ndu'ni jua'a, masi ndu'ni ngu' bi' lo'o ma cha' tya'a ñati ji'i Jesucristo laca ngu' bi'; bi' laca cha' nu ngua ti' na' chcu' lo'o ma. Ná caca stu'ba cha' ji'i ma lo'o ngu' si suba' ndu'ni ngu', si ndacui ti' ngu', si ndu'ni tlyu ngu' ji'i lcu' jo'ó ti, si cuxi tsa nchcu' ngu' lo'o ñati, si cu'bi ngu', si cuaana ngu'; ná caca xñi ma cha' ji'i ngu' nu ndu'ni jua'a. Masi nacui ñati bi' cha' stu'ba ti ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o Jesús, ná caca tyu'u cha' ji'i ma lo'o ngu'. La cui' ti cha', ni ná tso'o chca'a ma cacu ma tyaja lo'o ñati nu ndu'ni jua'a.

¹²⁻¹³ Si'i cuentya jna' laca ñati nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti, caca cuayá' ji'i ngu' bi' slo ycu' Ndyosi. Pana nu ngu' tya'a ma nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Cristo, tso'o la si cua'ni cuayá' ycu' cu'ma ji'i ngu', nti' na'. Bi' cha' lacua culo'o ma ji'i nu cuxi, cha' ná cua'ni tya'a ngu' bi' lo'o ma tsiya' ti.

6

Nu lo'o ntsu'u cha' cusuu ji'na lo'o tya'a ñati na

¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, nu lo'o ndyaca sca cha' cusuu ji'i ma lo'o tya'a ñati ma, ¿ha tso'o la cha' ndya'a ma slo bese, nti' ma? ¿Ha tso'o nti' ma cha' ndya'a ma slo ñati nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti? ¿Ha ná tso'o la si tsa ma slo ngu' tya'a

ngusñi ma cha' jilí Jesús? Jua'a taca ca ti cha' jilí ma lo'o tya'a ma li'.

² Cua jlo ti' ma cha' cua nscua cha' ycuí na cua'ni cuayá' na jilí lcaa ñati chalyuu lo'o cua tye ti cha', cha' cua ntsu'u cha' ji'na lo'o ycuí Ndyosi. Si jua'a caca cña nu cua'ni ma ca tiya' la, ¿ha ná caca jilí ma cua'ni cuayá' ma jilí sca cha' xca ti nde chalyuu juani?

³ Lo'o jua'a nu ngu' xca jilí ycuí Ndyosi ca nde cua, nda ma cuentya cha' lo'o ngu' bi' nga'a cha' cua'ni cuayá' na jilí; bi' cha' ycuí ca na taca xquiñi na sca cha' nu ndyaca jilí na lo'o tya'a na nde chalyuu.

⁴ Lo'o ndyaca sca cha' cusuu jilí ma lo'o tya'a ma, ná tso'o tsa lo'o ma jilí tya'a ma cha' caca cuayá' jilí ma slo xa' ñati nu ná stu'ba cha' jilí lo'o tya'a ngusñi ma cha' jilí Jesús.

⁵ Nscua na' cha' re cha' caca tyuju'u ti' ma slo ycuí Ndyosi. ¿Ha ná ntsu'u ni tsaca ngu' tya'a ma nu nchca cuayá' ti' ñi'ya caca xquiñi cha' jilí ma lo'o tya'a ma?

⁶ Pana xa' tsa ña'a ndu'ni ma ca jua. Masi ñati tya'a ngusñi ma cha' jilí Jesús, ndya'a lo'o ma jilí ca slo ngu' nu ná ndaquiya' jilí ycuí Ndyosi tsiya' ti, cha' cua'ni cuayá' ngu' bi' jilí ngu' tya'a ma.

⁷ Nu lo'o ntsu'u cha' cusuu jilí ma lo'o tya'a ma, li' hora ti caca cuayá' ti' na cha' tya lyiji xñi tso'o ma cha' jilí Jesús. ¿Ha ná tso'o la, masi ta ma chacuayá' cha' caca cha' cuxi bi' jilí ma jua'a ti? ¿Ha ná tso'o la, masi cuaana ngu' cha' tso'o nu ntsu'u jilí ma jua'a ti?

⁸ Pana si'i na tso'o la ndu'ni ma; cha' cuxi ndyu'ni ma lo'o ycuí ngu' tya'a ngusñi ma cha' jilí Jesús, hasta ntyucuaana ma na nu ntsu'u jilí tya'a ma.

⁹ Jlo ti' na cha' ná lo'o ñati cuxi taca tsa ca su tlyu ca su laca ycuí Ndyosi loo. Tso'o si liñi tsa caca cuayá' ti' ma cha' ná tsa ngu' cuxi ca su tso'o bi': ñati nu suba' tsa ndu'ni lo'o tya'a, lo'o jua'a ñati nu ndu'ni tlyu jilí lcuí jo'ó ti, lo'o jua'a ñati nu ntsu'u cha' jilí lo'o clyo'o xa' ñati, jua'a nu ngu' qui'yu nu ndu'ni suba' lo'o tya'a qui'yu ti ngu',

¹⁰ lo'o jua'a nu cuaana, lo'o jua'a nu nxlyaa na nu ntsu'u jilí tya'a ngu', lo'o jua'a nu cu'bi, lo'o jua'a nu nchcui' cha' cuxi jilí

tya'a ngu', lo'o jua'a nu cuxi ti ndu'ni ngana jilí tya'a ngu', ná tsa chca ñati cuxi bi' ca su tso'o su ntucua ycuí Ndyosi.

¹¹ Lo'o jua'a ntsu'u xi cu'ma nu ngua'ni ma la cui' tya'a cha' cuxi bi' tya sa'ni la; pana cua xa' ña'a ndu'ni ma juani, cha' cua ngüityi Jesús lcaa qui'ya nu ntsu'u jilí ma tya li', cua ndyatí ma cuentya jilí ycuí Ndyosi li'. Cua ngüiñi cha' jilí ma lo'o ycuí Ndyosi nu lo'o ngusñi ma cha' jilí ycuí Jesucristo nu Xu'na na, lo'o li' cua nda Ni Xtyi'i ycuí Ni cha' tyanu ne' cresiya jilí ma.

Ña'a tsaca tyucui ña'a na laca na jilí ycuí Ndyosi

¹² Ntsu'u quiya' nchcui' ñati: “Ntsu'u chacuayá' 'na cha' cua'ni na' cua ña'a ca cha', ñi'ya nu nti' na' cha' cua'ni na'”, nacui ngu'. Chañi cha' jilí ngu', pana ntsu'u cha' nu cua'ni na nu ná ntsu'u su xtyucua jilí na. Lo'o na, taca ñacui na cha' ntsu'u chacuayá' jilí na cha' cua'ni na ñi'ya nu nti' ti na cua'ni na; pana ná tso'o si qui'i tsa na jilí sca cha' nu ndu'ni na ña'a cuayá' nu nga'aa caca xtyanu na jilí.

¹³ Ntsu'u chaca cha' nu nchcui' ñati: “Taca cacu na lcau ti lo na nu nti' na cacu na”, nacui ngu', “bi' cha' ntsu'u qui'i ne' na cha' cua'ni cha'a na bi' lo'o na cacu na”, nacui ngu'. Chañi cha' bi', pana sca ti cuayá' cua'ni tye ycuí Ndyosi jilí na ndacu na lo'o jua'a jilí cuaña' ycuí na. La cui' jua'a cua ngüiñá ycuí Ndyosi jilí tyucui ña'a na lijya na chalyuu, pana si'i cha' culiji ti cuaña' na lo'o ndu'ni suba' na lo'o ñati, si'i xqui'ya cha' bi' ngüiñá Ni jilí na; cha' caca na ñati jilí ycuí Ni, cha' caca Ni nu Xu'na na, bi' cha' cua nda ycuí Ndyosi jilí na lijya na chalyuu.

¹⁴ Tlyu tsa cha' ngua'ni ycuí Ndyosi lo'o Jesús nu Xu'na na lo'o ngua'ni Ni cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya', ngulo Ni jilí yu ca su ntsiya yu ngujui. La cui' jua'a tlyu tsa cha' caca lo'o cua'ni Ni cha' tyu'ú na chaca quiya', qui'ya Ni jilí na tyaa lo'o Ni jilí na ca lo'o tye chalyuu.

¹⁵ Cristo ca jilí tyucui ña'a tsaca ma lacua, stu'ba ti ntsu'u cha' jilí ma lo'o nu xa' la ñati tya'a ngusñi na cha' jilí Cristo. Lo'o laca na ñati jilí Cristo ni, ¿ha caca sa'a na jilí sca

nu cuna'a calle ti? Ná tso'o cua'ni na jua'a tsiya' ti.

¹⁶ ¿Ha ná jlo ti' ma cha' stu'ba ti tyiquee na, sca ti tañi na lo'o ñati' bi', si tyu'u cha' ji'na lo'o, masi sa'a ti na ji'i? La cui' jua'a cha' nscua lo quityi cha' jo'ó nu ndi'ya nchcui': "Laca nu tyucuaa ngu' bi' ñi'ya si laca ngu' sca ti ñati'". Jua'a nchcui' quityi bi'.

¹⁷ La cui' jua'a caca ji'na lo'o tyu'u cha' ji'na lo'o Jesús nu Xu'na na; nchca stu'ba cha' ji'na lo'o Jesús li', cha' ntsu'u Xtyi'i ycu' Ni ne' cresiya ji'na.

¹⁸ Bi' cha' ná cua'ni suba' ma lo'o xa' ñati'. Cua ña'a ca qui'ya nu ntsu'u ji'na, ná cua'ni ñu'u bi' ji'i ycu' na; pana lo'o cala' na ji'i xa' ñati' nu si'i ñati' ji'na, ycu' ca na cua'ni ñu'u na ji'na li'.

¹⁹⁻²⁰ ¿Ha ná nda ma cuentya cha' tyaca'a tsa ma ji'i ycu' Ndyosi, xqui'ya cha' nda Ni Xtyi'i ycu' Ni nu ndyanu ne' cresiya ji'i ma? Nga'aa si'i cuentya ji'i ycu' ti ma ndya'a ma, cuentya ji'i ycu' Ndyosi laca ma. Quiña'a tsa cha' tso'o ngua'ni Ni cuentya ji'na cha' ngula'a ma ji'i nu cuxi, cha' laca ma ñati' ji'i ycu' Ni; bi' cha' cua'ni tlyu ma ji'i ycu' Ndyosi lcaa su ndya'a ma, tyi'u ti' ma ji'i Ni, lo'o jua'a tyucui tyiquee ma cua'ni ma lcaa cña nu culo ycu' Ni ji'i ma.

7

¿Ha tso'o la si caja clyo'o na?

¹ Juani scua na' xi cha', cha' xacui na' cha' ji'i ma cuentya ji'i quityi nu nguscua ma, nu ndyalaa slo na' tsubi' ti. Nu na ngu' qui'yu, tso'o la si ná caja clyo'o na; tyanu na jua'a ti, nti' na'.

² Pana nde chalyuu su ndi' na, ntsu'u tsa cha' suba' nu ndu'ni ngu' lo'o ngu' cuna'a; bi' cha' ni na' ji'i ma cha' tso'o la si lcaa ñati' caja clyo'o ngu', caja sca nu cuna'a ji'i sca nu qui'yu, lo'o jua'a nu cuna'a caja qui'yu ji'i.

³ Nga'a cha' tyi'i tso'o nu qui'yu lo'o clyo'o yu, ñi'ya nu nga'a cha' caca; lo'o jua'a nu cuna'a ni, nga'a cha' tyi'i tso'o lo'o clyo'o ñi'ya nu nga'a cha' caca.

⁴ Bi' cha' nga'aa culo sca nu cuna'a cña ji'i ycu' ca si cua ngujui clyo'o, cha' nu qui'yu laca loo ji'i; lo'o jua'a nu qui'yu, nga'aa si'i

ycui' ca yu nu culo cña ji'i yu lo'o cua ngujui clyo'o yu, cha' nu cuna'a laca loo ji'i yu li'.

⁵ Ná tso'o si tyeje tacui tyuu tsá nu ná ndi'i ma lo'o clyo'o ma; sca ti si tyu'utsu' ma xi ji'i tya'a ma cha' caja xi tyempo chcui' ma lo'o ycu' Ndyosi Sti ma. Lo'o nteje tacui cha' bi', xa' tyi'i ma lo'o clyo'o ma li', ñi'ya nu ndi'i ti ma. Si ná cua'ni ma jua'a, ná tyiquee' quiñu'u cha' ji'i ma lo'o clyo'o ma cha' ná nchca talo ma tyuu tsá. Lo'o li' cua'ni nu xña'a ngana ji'i ma.

⁶ Ná ñacui ma cha' nclyo na' cña ji'i ma cha' caja clyo'o ma; nde laca sca cha' nu nda ti na' lo'o ma,

⁷ cha' cuentya jna' tso'o la si tyanu ngu' ycu' ti ngu' ñi'ya nu ndi'i na', jua'a nti' na'. Pana xi xa' ca ña'a ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o scaa ñati, cha' cua nda ycu' Ndyosi chacuayá' ñi'ya tyi'i scaa na; tsaca lo ña'a ndi'i tsaca ñati, chaca lo ña'a ndi'i chaca ñati, tsa ña'a chacuayá' nu nda Ni ji'na.

⁸ Nde laca cha' nu ta na' lo'o cu'ma nu bilya caja clyo'o ma, cuati jua'a lo'o ngu' tya'a na nu ndyanu ti'i ti: tso'o la caca ji'i ma si tyi'i ma ñi'ya nu ndi'i ti na', nti' na'.

⁹ Sca ti si ná talo ma tyi'i ma jua'a ti, tso'o la si caja clyo'o ma li', cha' ná tso'o si quiñu'u ti' na cha' xcui' ndijña tyiquee na ji'i ñati' nu caca clyo'o na.

¹⁰ Nu cu'ma nu ndi'i lo'o clyo'o ma ni, ndi'ya cña ntsu'u cha' cua'ni ma; ni si'i cuentya jna' ngulo na' cña re ji'i ma, ndi'ya cña nclyo ycu' Ndyosi nu Xu'na na ji'i ma: Ná xtyanu ti'i cu'ma ngu' cuna'a ji'i clyo'o ma.

¹¹ Si cua nguxtyanu ma ji'i nu qui'yu, nga'a cha' tyanu ma ycu' ti ma, sca ti si tyaja'a ma tyaa ma lo'o clyo'o ma chaca quiya'. Lo'o jua'a cu'ma ngu' qui'yu, ná ntsu'u chacuayá' ji'i ma cha' culo'o ma ji'i clyo'o ma.

¹² Nu juani ta na' sca cha' lo'o cu'ma ngu' qui'yu tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, nu ntsu'u clyo'o ma nu tya lyiji xñi cha' ji'i Jesús; si tyaja'a bi' tyi'i bi' ñi'ya nu ndi'i ti lo'o ma, tso'o li'. Ná ntsu'u chacuayá' ji'i ma cha' culo'o ma ji'i nu cuna'a bi' cha' tyaa ngu'. Na' laca nu ngulo na' cña bi' ji'i ma; masi ná ndu ycu' Ndyosi lo'o na', pana sca ti cuayá' ndyu'u cha' bi'.

13 La cui' ti cha' ta na' lo'o cu'ma ngu' cuna'a tya'a na nu ntsu'u clyo'o ma nu bilya xñi cha' ji'i Jesús, tya'a cha' nu ngusñi ma: ná tso'o culo'o ma ji'i nu qui'yu clyo'o ma si tya ndi'i tso'o ti ngu' lo'o ma.

14 Ntucua ycu' Ndyosi ji'i cha' nu nchcui' ngu' cuna'a bi' lo'o ycu' Ni cuentya ji'i clyo'o ngu', tso'o cha' bi' cuentya ji'i ycu' Ndyosi cha' clyo'o laca ngu'. Lo'o jua'a nu ngu' cuna'a nu tya lyiji xñi cha' ji'i Jesús, tya'a cha' nu cua ngusñi clyo'o, ntucua ycu' Ndyosi ji'i cha' nu nchcui' nu qui'yu bi' lo'o ycu' Ni cuentya ji'i clyo'o ngu'; tso'o cha' bi' cuentya ji'i Ni cha' clyo'o laca ngu'. Nga'a cha' caca jua'a xqui'ya nu sube sñi' ma. Nga'aa laca ngu' sube bi' ñi'ya nu laca sñi' xa' ñati nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti, cha' cua ngusñi Ni cuentya ji'i nu sube bi' xqui'ya cu'ma.

15 Sca ti cha' ji'i ñati nu ná ntaja'a xñi cha' ji'i Jesús bi', si cua nti' ngu' xtyanu ngu' ji'i clyo'o ngu', si lya' ti' ngu' ji'i clyo'o ngu' cha' ngusñi clyo'o ngu' cha' ji'i Jesús, li' ta ma chacuayá' cha' tyaa ngu' nu ná ngusñi cha' ji'i Jesús bi'. Nu ngu' tya'a na nu ngusñi cha' ji'i Jesús, masi qui'yu, masi cuna'a, cua ntsu'u chacuayá' ji'i ma cha' xtyanu ma ji'i clyo'o ma, sca ti si jua'a ti taca tyi'i ma ti ti chalyuu. Cua nti' ycu' Ndyosi cha' tyi'i tso'o na chalyuu.

16 Cu'ma ngu' cuna'a, ná tyiquee' xñi clyo'o ma cha' ji'i Jesús xqui'ya cu'ma cha' jlya ti' ma ji'i Jesús; clyaá yu bi' ji'i nu xña'a li'. La cui' jua'a cu'ma ngu' qui'yu, ná tyiquee' xñi clyo'o ma cha' ji'i Jesús xqui'ya cha' jlya ti' ma ji'i Jesús; clyaá cho' ji'i nu cuxi li'.

Ná ndulo tsa cha' ji'i ycu' Ndyosi na ca laca scaa na

17 Nu lo'o tya lyiji cusubi ycu' Ndyosi ji'na, tya li' cua laca nda Ni ji'na ñi'ya nu tyi'i scaa na chalyuu. Ycu' Ndyosi laca nu nda chalyuu ji'na tya clyo, lo'o jua'a ycu' Ni laca nu ngusubi ji'na cha' xñi na cha' ji'i Ni juani. Tya la cui' chalyuu bi' laca nu ntsu'u ji'na juani, la cui' ña'a chalyuu nu ngujui ji'na tya clyo; pana juani tyucui tyiquee na ndi'i na chalyuu. La cui' ti cha' nchcui' na' lo'o ngu' lcua ti quichi' su ndi'i ngu' nu ngusñi cha' ji'i Cristo.

18 Ñi'ya nti' ngu' judío ni, lo'o ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús xqui'ya cha' ngusubi Ni ji'i ngu', ná tso'o si caca tyuju'u ti' ngu' cha' ngusi'yu ñati qui'ji ngu' cha' laca ngu' judío; ntsu'u cha' tyanu ngu' ñi'ya nu ña'a ti ngu' lo'o ngua cuañi' ngu'. Ngu' xa' nasiyu ni, ná ntsu'u cha' ji'i ngu' cha' xi'yu qui'ji ngu' jua'a, nu lo'o xñi ngu' bi' cha' ji'i Jesús; ná ntsu'u cha' cua'ni ngu' ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío, tyanu ngu' ñi'ya nu ndi'i ti ngu' li'.

19 Ná ndu'ni cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi, masi ngulacua na jua'a, masi ná ngulacua na jua'a; nu ndu'ni cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi laca cha' cua'ni na cña nu nclyo Ni ji'na.

20 Bi' cha' juani ña'a ti tya nga'a cha' tyi'i na chalyuu, ñi'ya ndi'i ti na tya lo'o ngusubi Ni ji'na cha' caca na ñati ji'i.

21 Ná ndu'ni cha' masi msu nu ngüi'ya ñati laca ma nu lo'o ngusubi Ni ji'i ma, pana tso'o laca si caja nu ta caya' cha' tyu'u ma laja ti.

22 Ñati nu jua'a tya ntsu'u xu'na ngu' nu lo'o cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i ngu', juani ndi'i tso'o ti ngu' bi', xqui'ya cha' cua ngusñi ngu' bi' cha' ji'i Jesús; masi ña'a ti tya laca ngu' ñati ji'i xu'na ngu', taca taquiya' ngu' bi' ji'i cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi juani. Lo'o jua'a nu ngu' msu nu ndi'i tso'o ti ni, lo'o cusubi Cristo ji'i ngu' bi', la cui' jua'a caca ngu' bi' msu ji'i ycu' Ndyosi.

23 Quiña'a tsa cha' tso'o ngua'ni ycu' Ndyosi cuentya ji'na, cha' ngulaá ma ji'i nu xña'a; bi' cha' ná ta ma chacuayá' ji'i ñati chalyuu ti nu nti' cua'a ji'i ma cha' ná tyi'i tso'o ti ma.

24 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, ndi'ya clyacua ti' scaa ma: nga'a cha' tyi'i ma chalyuu ñi'ya nu ndi'i ti ma nu lo'o ngusubi Jesús ji'i ma tya clyo, ña'a ti tya xñi tso'o ti ma cha' ji'i ycu' Ndyosi.

25 Bilya ta ycu' nu Xu'na na cha' lo'o na' ñi'ya cua'ni ñati nu ntucua ycu' ti, si caja clyo'o ngu', si ná caja clyo'o ngu'; bi' cha' cuentya jna' ti, ta na' xi cha' lo'o ma. Taca xñi ma cha' jna', xqui'ya cha' lo'o na' ngua'ni tya'na ti' Ni 'na; bi' cha' ndyu'ni na' cña ji'i Ni.

26 Lye tsa laca chalyuu juani, ndyacua tsa cha' ti'i ji'na; bi' cha' tso'o la si tyanu na

ñi'ya nu ndi'i ti na, nti' na'.

²⁷ Si ntsu'u clyo'o ma, tyi'i tso'o ma lo'o lacua, ná culo'o ma ji'i; si ndi'i ma ycu'i ti ma, ná culana ma ji'i ñi'ya nu caca clyo'o ma, nti' na'.

²⁸ Pana la cui' ti cha', si'i qui'ya laca masi caja clyo'o ma; lo'o jua'a sca nu cuna'a nu bilya caja clyo'o, si'i qui'ya laca masi caja clyo'o bi'. Tsa bi' ti cha' ndube ti' na' ji'i ma, lcaa ña'a cha' ti'í nu caca ji'i ma nde loo la su ndi'i ma chalyuu. Ná nti' na' cha' quiña'a tsa cha' ti'í tyacua ji'i ma xqui'ya cha' ntsu'u clyo'o ma, xqui'ya cha' ndi'i sñi' ma li'.

²⁹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ndi'ya laca cha' nu ta na' lo'o ma: Tya xti tya tyempo tya lijya ji'na chalyuu. Bi' cha' cua'ni yala ma su ndi'i ma chalyuu; masi ntsu'u clyo'o ma, si'i xcu'i cha' ji'i clyo'o ma tyu'u tyiquee ma;

³⁰ masi nxi'ya ma, ná ñacui ma cha' xñi'i ti' ma; masi nxyi' ma, ná ñacui ma cha' chaa tsa ti' ma; masi cui'ya ma sca yu'ba, ná culacua ti' ma cha' tsa cu' ti na ji'i ma laca bi';

³¹ masi ntsu'u tsa cha' tso'o ji'i ma nde chalyuu, ná culiji tsa ma tyempo ji'i ma xqui'ya cha' tso'o bi'. Cua lijya ti tye tyucui ña'a chalyuu, lo'o jua'a lcaa na nu ntsu'u chalyuu nga'a cha' tye cha' bi'.

³² Cua nti' na' cha' ná caca xa' la cha' ji'i ma, cha' jua'a xqui'ya cha' bi' ná caca cua'ni tso'o ma cña. Cu'ma ngu' qui'yu nu bilya caja clyo'o ma, taca cua'ni ma tsa lo ti cña ji'i ycu'i Ndyosi li'; cua'ni ma ñi'ya nu nti' ycu'i nu Xu'na na cha' cua'ni na li'.

³³ Pana nu cu'ma nu ntsu'u clyo'o ma, cua ntsu'u tsa cña ji'i ma cha' caja ñi'ya nu tyiji yu'u ji'i ma chalyuu, cha' cua'ni ma ñi'ya nu tso'o la nti' clyo'o ma. Tucua lo cha' ntsu'u tyiquee ma li'.

³⁴ Lo'o jua'a cu'ma ngu' cuna'a nu ntucua ycu'i ti, lo'o jua'a nu cuañi' nu bilya caja clyo'o, taca cua'ni ma tsa lo ti cña ji'i ycu'i nu Xu'na na; jua'a caca ma ñati' ji'i ycu'i Ndyosi tyucui ña'a tsaca ma, tyucui tyiquee ma. Pana nu cu'ma nu cua ntsu'u clyo'o ma, cua ntsu'u tsa cha' ndube ti' ma cha' caja ñi'ya nu tyiji yu'u ji'i ma chalyuu, cha' cua'ni ma ñi'ya nu tso'o la nti' clyo'o ma.

³⁵ Nti' tsa na' cha' xtyucua na' ji'i cu'ma, bi' cha' nda na' cha' bi' lo'o ma. Si'i na ndaca'a na' ji'i ma cha' ná caja clyo'o ma, cha' ntsu'u cha' cua'ni ma ñi'ya nu tso'o la cuentya ji'i sa scaa ma. Na cua nti' na' cha' tyucui tyiquee ma cua'ni ma cña ji'i ycu'i Ndyosi, lo'o li' ná caja nu cua'ni ñu'u tyucui nu cua ngulu'u Jesús ji'i ma.

³⁶ Tso'o si ta sti nu cuna'a cuañi' chacuayá' caja clyo'o sñi', si'i qui'ya laca bi'. Cua ndyalaa ti' cho', cua la cui' tyempo caja clyo'o. Nga'a cha' cua'ni sti nu cuna'a ñi'ya nu tso'o la nti' yu cuentya ji'i sñi'; ná ntsu'u qui'ya ji'i, masi caja clyo'o sñi'.

³⁷ Pana la cui' ti tso'o cua'ni xa' la ngu' tya'a ma, nu tso'o la nti' masi ná caja clyo'o sñi' tsiya' ti. Ná tso'o si tatsaa ngu' ji'i sca ñati' cha' ta ji'i sñi' cha' caja clyo'o lo'o sñi' ngu'. Ntsu'u chacuayá' ji'i sca ñati' cha' cua'ni ñi'ya nu tso'o la nti' yu cuentya ji'i sñi' yu.

³⁸ Jua'a laca cha' cuentya ji'i nu cuna'a cuañi' tya'a ma; tso'o si ta ma ji'i sñi' ma cha' caja clyo'o lo'o xa' ñati, lo'o jua'a sca ti cuayá' tso'o ndu'ni ñati nu ná nda ji'i, nti' na'.

³⁹ Cu'ma ngu' cuna'a nu cua ngujui clyo'o ma, ná ntsu'u chacuayá' caja clyo'o lo'o chaca ñati' laja lo'o tya lu'ú clyo'o ma. Sca ti si cua ngujui nu qui'yu ji'i ma, ca li' ntsu'u chacuayá' caja clyo'o ma chaca quiya'. Taca caja clyo'o ma li' chaca quiya' lo'o cua ña'a ca nu qui'yu nu nti' ma, sca ti si lo'o yu bi' laca ñati tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús.

⁴⁰ Pana nti' na' cha' tso'o la tyu'u tyiquee ma si ná caja clyo'o ma, si tyanu ma ycu'i ti ma. Jua'a nclyacua ti' na', cha' Xtyi'i ycu'i Ndyosi nacui 'na cha' chcu'i na' jua'a, nti' na'.

8

¿Ha cacu na sca na nu cua nscua slo jo'ó?

¹ Nde scua na' chaca cha' nu tsaa slo ma, cha' ca cuayá' ti' ma ni cha' ndyu'ni ma lo'o ndacu ma msta nu cua ngusta ngu' slo jo'ó tya clyo. Ntsu'u cu'ma nu ñacui ma: “Cua jlo ti' ya, cua nda ya cuentya cha' ná ntsu'u cha' tacati ji'i jo'ó jua; taca cacu ya msta bi'”, ñacui ma. Chañi tsa cha' bi'. Pana tyixi cua'ni na lo'o tya'a ñati na nu lo'o chcu'i na

jua'a. Sca ti si ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na, si cube ti' na ji'i ngu' bi', ca li' taca xtyucua na ji'i ngu'.

² Nu lo'o ndu'ni na lo'o ngu' cha' cua jlo ti' na sca cha', cha' cua laca ngua tsa'a na sca cha', cha' tyixi nda na lo'o ngu' li'. Laca bi' ñi'ya si ná jlo ti' na tsiya' ti, si bilya ca tsa'a na tso'o ti sca cha' nu nga'a tsa cha' ca tsa'a na.

³ Pana si tso'o ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycu'i Ndyosi, tyuloo Ni ji'na li', tyu'u cha' ji'i Ni lo'o na li'.

⁴ Tso'o lacua. Ta na cha' lo'o tya'a na si tso'o cuentya ji'i ycu'i Ndyosi cha' cacu na msta nu cua ngusta ngu' slo jo'ó tya clyo. Cua jlo ti' na ñi'ya nu laca sca lcu'i jo'ó, lcu'i ti laca bi'. Ná tyaca ña'a na sca na nu lu'ú, ñi'ya nu ña'a lcu'i jo'ó bi'. Sca ti ycu'i Ndyosi Sti na ntsu'u chalyuu.

⁵ Chañi cha' quiña'a tsa jo'ó ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a nde cua ntsu'u xa' la jo'ó, ntucua bi' cuentya ji'i ñati chalyuu. Ndu'ni ngu' ji'i jo'ó bi', cha' laca bi' jo'ó cuentya ji'i ngu'; ndu'ni ngu' cha' laca bi' xu'na ngu'.

⁶ Pana nu ñati tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús, sca ti ycu'i Ndyosi Sti na jlya ti' na ji'i tsiya' ti; la cui' ti jua'a sca ti ycu'i Jesucristo nu Xu'na na ngusñi na cha' ji'i. Ngüiñá Ni tyucui ña'a chalyuu, xqui'ya Jesús ndya' lcaa lo na; cuentya ji'i ycu'i Jesús laca lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a xqui'ya ycu'i Jesús ndi'i na chalyuu.

⁷ Pana ná lcaa ñati nchca cuayá' ti' cha' bi'. Ntsu'u ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús nu ná nchca cacu sca na nu cua nscua slo jo'ó tya clyo. Nu ngua tya sa'ni la, cua ngui'i tsa ngu' bi' ji'i jo'ó bi'; lo'o juani ña'a ti tya ntsu'u ti' ngu' bi' cha' na cacu jo'ó laca na nu cacu ngu' bi'. Bi' cha' ná ndalo ngu' bi' tsiya' ti cha' cacu ngu' cuaña' nu ngua msta bi'; cha' cuxi laca cha' bi' cuentya ji'i ngu' bi'.

⁸ Masi jlo ti' na cha' sca na cacu na ni, si'i bi' laca nu ndu'ni cha' tso'o la na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi. Si'i na caca tso'o la na, masi cacu na ji'i; lo'o jua'a ná sca cha' caca ji'na, masi ná cacu na ji'i.

⁹ Bi' cha' cui'ya ma cuentya ñi'ya cua'ni ma slo ngu' nu tya nclyacua tsa ti' bi'. Ntsu'u chacuayá' ji'na cha' cacu na cua ña'a ca na tu'ni; pana ná tyiquee' tyu'utsu' ngu'

bi' ji'i tyucui liñi si ná tso'o ti cua'ni ma slo ngu', si cacu ma msta nu nscua slo jo'ó tya clyo.

¹⁰ Ndi'ya cha' caca lo'o ñati nu tya quiña'a tsa nclyacua ti' ji'i na nu nscua slo jo'ó bi' li'. Nti' ngu' cha' cua jlo tso'o ti' ma lcaa cha' ji'i Jesús. Nu lo'o ña'a ngu' ji'i ma cha' nga'a ma slo jo'ó, ndacu ma na laca nu nscua slo jo'ó, lo'o ngu' cua'ni ngu' ñi'ya nu ndyu'ni ma nti' ngu' li', masi cha' cuxi laca bi' cuentya ji'i ngu'.

¹¹ Lo'o jua'a caca cuxi ji'i ngu' li', chcuna' tyucui ji'i ngu' xqui'ya cu'ma nu cua jlo ti' ma cha' liñi ji'i ycu'i Ndyosi. Tso'o la tyi'u ti' ma cha' lo'o xqui'ya ngu' bi' ngujuui Cristo.

¹² Cha' cuxi ndyu'ni ma lo'o ycu'i Cristo li', xqui'ya cha' ngua'ni ma cha' cuxi bi' lo'o ngu' tya'a ngusñi ma cha' ji'i Ni; na ndyu'ni ñu'u ma ji'i ycu'i ngu' li', xqui'ya cha' tya nclyacua tsa ti' ngu' bi'. Ná talo ngu' bi' si ña'a ngu' cha' ndu'ni ma jua'a.

¹³ Lo'o jua'a na', tso'o la masi ná cacu na' cuaña' nu cua nscua slo jo'ó, cha' jua'a ná cua'ni ngu' tya'a na' cha' cuxi xqui'ya na' li'. Ná nti' na' cha' tyu'utsu' ngu' tya'a na' ji'i tyucui liñi.

9

Ntsu'u chacuayá' ji'i Pablo, cha' ycu'i Ndyosi laca nu cua nda cña ji'i yu

¹ Cua ntsu'u chacuayá' 'na cha' cua'ni na' cua ña'a ca lo cha'. Cua ngua'a loo ycu'i Ndyosi 'na cha' cua'ni na' cña ji'i Ni, nu lo'o na'a na' ji'i ycu'i Jesús nu Xu'na na. Ngusñi ma cha' ji'i Jesús juani xqui'ya cha' ndu'ni na' cña ji'i Ni,

² masi nti' xa' ñati cha' si'i cña ji'i Ni laca na'; pana cu'ma ngu' Corinto cua nslo ma 'na, cha' cua nda na' cha' ji'i Jesús lo'o ma tya clyo. Chañi cha' bi'. Taca jlo ti' ngu' cha' jua'a laca cña nu ndyu'ni na', lo'o ña'a ngu' ñi'ya ndyaca cha' bi' lo'o ma.

³ Ndi'ya nxacui na' cha' ji'i ngu' nu lo'o nchcui' chu' ti ngu' 'na:

⁴ Ntsu'u chacuayá' 'na cha' xñi na' xi na cacu na' lo'o na co'o na' caya' lo cña nu ndyu'ni na', ni na' ji'i ngu' bi'.

⁵ Lo'o jua'a taca caja clyo'o na' lo'o sca nu cuna'a nu tya'a ngusñi na' cha' ji'i Jesús, cha' tya'a lo'o na' ji'i tyucui lcaa su ndya'a

na' tyijyu', ni na' ji'i ngu' bi'. Jua'a ndu'ni tya'a ndya'a na' cña, masi tya'a ycu' nu Xu'na na, masi Pedro, ntsu'u clyo'o ngu' bi'.

⁶ Si'i sca ti na' lo'o Bernabé nu nga'a cha' cua'ni lye ya cña cha' caja na cacu ya, laja lo'o nclyu'u ya cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu'.

⁷ ¿Ha ná jlo ti' mā ñi'ya ndu'ni ñati chalyuu cha' tyiji yu'u ji'i ngu' chalyuu? Ñi'ya nti' ngu' sendaru ni, ná ndya'a bi' cusuu laja ti, ntsu'u nu nda caya' ji'i ngu'. Lo'o jua'a ñati nu ntsu'u cña ne' quixi' ni, ndyiji na cacu ngu' lo na nu ntyaa ngu'; nu ngu' nu ndya'a lo'o scu' ñati ni, ndyiyu ngu' styi' nu ndyu'u ji'i scu' ngu'. Bi' cha' ntsu'u chacuayá' ji'i ya cha' caja na nu tyiji yu'u ji'i ya chalyuu. Jua'a ni na' ji'i ngu' bi'.

⁸ Nchcui' na' re ñi'ya nu laca cha' ji'i ñati chalyuu, ñi'ya nu ndyiji na ndacu ngu'; pana la cui' jua'a nchcui' cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi, cha' jo'ó nu nguscua Moisés tya sa'ni.

⁹ Ndi'ya nchcui' lo quityi bi': "Ná xca' mā tu'ba toro lo'o nxatá ni' nguata trigo cha' tyu'u si'yu bi'". Jua'a cha' nchcui' lo quityi bi'. Ni si'i cha' ji'i toro ti nchcui' ycu' Ndyosi, cha' tya'na ti' Ni ji'i ni' cha' caja xi tyempo cacu ni';

¹⁰ lo'o cha' ji'i ya nchcui' Ni, ji'i cuare nu ndya'a ya tyijyu' cha' chcui' ya cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati. Ñi'ya nu laca ji'i ngu' nu nclya'a yuu lo'o toro, ñi'ya nu laca ji'i ngu' nu ndu'ni clacua, jua'a laca ji'i ya; lo'o cuare ntsu'u chacuayá' ji'i ya cha' jña ya xi cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu' nu lo'o cua ndye cña ji'i ya.

¹¹ Nu cña nu ndyu'ni ya cuentya ji'i mā ni, si'i sca cña nu taca ña'a mā ji'i laca bi', ne' cresiya ji'i mā ndyaca cña bi'; pana taca tyi'u ti' mā ji'i ya, na laca nu lyiji ji'i ya cha' tyiji yu'u ji'i ya nde chalyuu.

¹² Xa' la tya'a ndyu'ni ya cña ndyiji na laca nu lyiji ji'i ngu' nu lo'o nda mā xi xcaya' ngu' bi'. ¿Ha ná tso'o si la cui' ti cha' caja ji'i ya, ñi'ya nu ndyiji ji'i ngu' bi'?

Tsa bi' ti cha', ná ndijña ya cha' tso'o bi' ji'i mā tsiya' ti. Ndalo tsa ya ji'i cua ña'a ca cha' ti' nu ndyacua ji'i ya, cha' ná nti' ya tsiya' ti tacu' ya ji'i cha' tso'o ji'i Cristo nu nchcui' ya lo'o mā, cha' ná cuna ñati ji'i cha' bi'.

¹³ Ná tyiquee' cua jlo ti' mā ñi'ya nu ndyaca ji'i nu laca cña ne' laa tlyu ji'i ngu' judío. ¿Ha si'i la cui' ti ne' laa bi' ndyiji na ndacu ngu' bi'? Ndyiji na cacu sti jo'ó ne' laa bi' nu tsa cu' ti nxñi msta nu ndya'a lo'o ngu' ne' laa, cha' taqui lyiji ngu' ji'i lo mesa ji'i ycu' Ndyosi; sa yu'be ti msta bi' caja ji'i sti jo'ó bi' cha' cacu ngu'.

¹⁴ Lo'o cuare, lo'o ncliji chalyuu ji'i ya su ndya'a ya tyijyu' cha' nchcui' ya cha' tso'o nu ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati, tso'o si ta ngu' xi na tyiji yu'u ji'i ya chalyuu.

¹⁵ Pana ná ngüijña na' na cacu na' ji'i ngu' tsiya' ti lcaa se'i su ndya'a na'. La cui' jua'a ná nscua na' quityi re cha' jña na' na cacu na' ji'i cu'mā, cha' ná xñi na' na nu ta ngu' 'na masi cajaa ycu' na'; tso'o la nti' na' cha' ndu'ni na' cña re jua'a ti, ná lo'o caya'.

¹⁶ Ná tso'o si tyucuaa ti' na' ji'i mā xqui'ya cha' ndya'a na' nchcui' na' cha' tso'o nu ji'i Jesús lo'o ñati, na cua ngua'a loo Ni 'na cha' cua'ni na' cña bi'. Tlyu tsa cha' ti' caca 'na si ná chcui' na' cha' ji'i Jesús lo'o ñati.

¹⁷ Nu lo'o cua'ni na' sca cña cuentya 'na ti, ndu' ti' na' cha' caja xcaya' na' li'. Pana xa' ña'a cña laca cña nu nda Ni 'na; na cua ndyanu cña bi' 'na cha' bi' ti cña cua'ni na', cha' cua ndatsaa Ni 'na cha' cua'ni na' ji'i. Bi' cha' ndyu'ni na' cña bi'.

¹⁸ ¿Ha ná caja xcaya' na' li'? Chañi cha' caja bi' 'na, pana xa' lo na laca bi' li'; laca cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' nu lo'o nchcui' na' cha' tso'o ji'i Jesús lo'o ñati. Bi' cha' tso'o tsa nti' na', masi ná nda ngu' xcaya' na'. Ná nti' na' jña na' xcaya' na' ji'i mā, masi ntsu'u chacuayá' cha' jña na' cha' bi' ji'i mā, laja lo'o ndyu'ni na' cña ji'i ycu' Ni.

¹⁹ Ntsu'u chacuayá' cua'ni na' ni cña laca nu nti' na' cua'ni na'. Ná tucui ndatsaa 'na cha' cua'ni na' cña ji'i ngu' nquicha'; pana nti' na' cha' quiña'a la ñati xñi ngu' cha' ji'i Cristo, bi' cha' nda na' chacuayá' ji'i cua ña'a ca ngu' cha' tatsaa ngu' 'na.

²⁰ Nu lo'o nga'a na' slo ngu' judío, li' ndyu'ni na' ñi'ya nu ndu'ni lcaa ngu' judío, cha' xñi la ngu' judío cha' ji'i Cristo. Nchcui' na' cha' ji'i Jesús lo'o ngu' bi', bi' cha' ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío lo'o tya'a ngu', jua'a ndu'ni na' slo ngu', masi nga'aa ntsu'u cha' taquiya' na' ji'i cha' cusu' ji'i ngu' bi', nu

cña nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi cha' cua'ni ngu' bi' tya sa'ni la. Pana laca cha' cua nti' na' cha' quiña'a la ñati bi' xñi ngu' cha' ji'i Cristo.

²¹ Ngu' xa' tsu' ni, ná nga'a cha' taquiya' ngu' ji'i cha' nu laca ji'i ngu' judío. Bi' cha' ñi'ya si laca na' ñati tya'a ngu', jua'a ndi'i na' lo'o ngu' xa' tsu' li', cha' tso'o la xñi ngu' bi' cha' ji'i Cristo. Laja li' ndaquiya' na' lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi Sti na lo'o na, cha' jua'a nga'a cha' caca si taquiya' na ji'i Cristo.

²² Lo'o li', lo'o ndi'i na' lo'o ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús nu tya lyiji jlya tso'o ti' ngu' cha' ji'i Jesús, ñi'ya si stu'ba ti cha' laca 'na lo'o ngu', jua'a ndi'i na' lo'o ngu' li', cha' cuna la ngu' bi' cha' ji'i Cristo. Lcua ti lo cña cua'ni na' cha' tyaja'a la ñati xñi ngu' cha' ji'i Cristo.

²³ Jua'a ndu'ni na' lcua ti se'i su ndya'a na', cha' nchcui' na' lo'o ngu' cha' tso'o ji'i Jesús. Cua nti' na' cha' ñi'ya ndyaca tso'o ne' cresiya 'na xqui'ya cha' bi', la cui' jua'a caca tso'o ne' cresiya ji'i lcaa ñati.

²⁴ Ndi'ya laca cña nu nda Ni 'na, ñi'ya ndyaca lo'o cua'ni ngu' sca posta lo'o nxna ngu'. Tyuu tya'a ngu' xna ngu' stu'ba ti li', masi sca ti yu tyijiloo ji'i ca ta'a ngu' su tye cha' bi'. La cui' jua'a caca lo'o na, nga'a cha' tsa cu' ti cua'ni na cña ña'a cuayá' nu tye chalyuu ji'na.

²⁵ Lo'o cua xna ti ngu' sca posta ni, ná taquiya' ngu' ji'i sca cha' nu cua'a ji'i ngu' cha' ná xna tso'o ngu'; talo ngu' ña'a cuayá' nu tyijiloo ngu' ji'i tya'a ngu', cha' cua'ni ngu' ngana. Su cua ndye, li' caja xi cha' tso'o ji'i ngu' nu ngua'ni ngana bi', masi xti ti tyempo talo cha' bi', pana xa' ña'a cha' ndyaca lo'o na. Lye tsa ndyu'ni cña ti' na lcaa hora, ña'a cuayá' ta Ni sca cha' tso'o ji'na, sca cha' nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti.

²⁶ Lo'o na', ñi'ya laca sca ñati nu nxna posta, jua'a ndu'ni na' nde chalyuu; liñi tsa nxna na' ña'a cuayá' tyalaa na' su ndye tyucui. La cui' ñi'ya laca si nxuu tya'a na' lo'o ndacu' ti na', ná nducu' na' ndacu' na' lo cui' ti.

²⁷ Nchcube' na' ji'i ycu' ca na', cha' talo chalyuu 'na, cha' ná xtyanu ti'i Ni 'na tsiya' ti. Quiña'a tsa cha' cua ngulu'u na' ji'i xa' ñati cuentya ji'i ycu' Ni, lo'o jua'a ntsu'u

cha' taquiya' ycu' na' ji'i cha' bi'.

10

Ná cua'ni tlyu na ji'i cua ña'a ca lcui jo'ó

¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, tya nti' na' cacha' na' ji'i ma chaca quiya' ñi'ya ngua ji'i jyo'o cusu' ji'na, nu lo'o nguta'a ngu' lo'o jyo'o Moisés nu ngua sa'ni. Ndacui sca coo nde cua su nguta'a ngu' bi', cha' ná ña'a ngu' xña'a bi' ji'i ngu'. Tso'o ti nteje tacui ngu' bi' cla'be lo hitya su naa Tyujo'o Nga'a, ngutu'u ngu' chaca tsu' li'.

² Coo nu ndacui bi', lo'o jua'a hitya tyujo'o bi', bi' laca nu ngua'ni cha' ngusñi ngu' cha' ji'i Moisés; bi' cha' ngutu'u lca'a ngu' ji'i, ñi'ya laca cha' lo'o tyucuatya na cuentya ji'i Jesús.

³ Ycu' Ndyosi laca nu nda na ndyacu ca ta'a ngu' bi';

⁴ La cui' jua'a ngujui na ndyi'o lcaa ngu' bi', cha' ycu' Ndyosi laca nu cua nda lcaa na bi' ji'i ngu'. Sca quee tlyu nu nga'a ca sii' cua'a, ca quiya' quee bi' ngutu'u hitya nu ndyi'o ngu'. Ycu' Ndyosi laca nu nda hitya nu ndyi'o ngu' bi', cha' masi tya li' nguta'a ycu' Cristo lo'o ngu' bi', nguna'asii Ni ji'i ngu' su nguta'a ngu'.

⁵ Masi jua'a ngua'ni ycu' Ndyosi, ná ntaja'a ngu' bi' taquiya' ngu' cha' ji'i Ni tsiya' ti. Bi' cha' ngua taja ti' Ni ji'i ngu' li', nguxtyanu ti'i Ni ji'i ngu'; ca lo nat'i btyi bi' ngujui ngu' li', ndyanu tyijya ngu' bi' to tyucui bi'.

⁶ Lo'o jua'a na, taca tyi'u ti' na ñi'ya nu ngua'ni jyo'o cusu' bi' nu ngua sa'ni. Ná tso'o si xcui' na tyu'u tyiquee na ji'i cha' cuxi, cha' la cui' jua'a ngua'ni ngu' bi' tya li'.

⁷ La cui' ti ná tso'o cha' cua'ni tlyu na ji'i lcui jo'ó, ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi'. Ndi'ya nchcui' cha' nu nscua lo quityi cusu' cha' ji'i ñati bi': "Tsa cu' ti ndya'a ngu' jii. Na ndi'i ti ngu' ndyacu ngu' ndyi'o ngu' lo'o tya'a ngu', li' ndatu ti ngu' cha' quijya ngu' lo'o tya'a ngu'", nacui lo quityi bi'.

⁸ La cui' ti ná tso'o cha' cua'ni suba' na lo'o xa' cuna'a, ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi' li'. ¿Ñi'ya ngua li'? Sca ti tsa ngujui calaa ntucua sna mil tya'a ñati bi' xqui'ya cha' cuxi bi'.

⁹ Jua'a ná tso'o cha' xtyí lo'o ti na ji' ycuí' Ndyosi nu Xu'na na, cha' quiña'a tsa cha' clyu ti' ngüi'ya Ni ji'na. Jua'a ngua'ni ngu' bi' nu ngua sa'ni, li' ngusu'ba Ni cuaña lijya cha' ndyujuii ni' ji' ngu' bi'.

¹⁰ La cui' ti cha' ná ntsu'u cha' chcuí' cuxi na ji' ycuí' Ndyosi. Cua ntsu'u xi jyo'o cusu' bi' nu ngua'ni ngu' jua'a, lo'o li' ndye ngu' ndyujuii Ni ji' ngu' bi', cha' nda Ni sca xca lijya nu ndyujuii ji' ngu' bi'.

¹¹ Lcaa cha' tlyu bi' ngua ji' jyo'o cusu' bi' nu ngua sa'ni, cha' caja ñi'ya tyi'u ti' xa' ñati nde loo la na laca nu ngua ji' jyo'o cusu' bi', ni cha' laca ngua ji' ngu' bi' jua'a. Lo'o jua'a tya nscua cha' bi' lo' quityi' cha' cube ti' na ji' cha' bi'. Cua ngulala ti' tye chalyuu su ndi' na juani;

¹² bi' cha' tso'o si cube ti' ma cha' ná tyu'utsu' ma ji' tyucui' nu liñi ca, si nti' ma cha' tso'o ti tyi' cresiya ji' ma, cha' ná tyacua sca cha' cuxi ji' ma tsiya' ti.

¹³ Lcaa quiya' lo'o tyacua sca cha' cuxi ji' ma, ná cube ti' ma li', la cui' jua'a ndyaca ji' cua ña'a ca ñati chalyuu. Pana ná cube ti' ma, ña'a ycuí' Ndyosi ji'na; lcaa cña nu nacui' Ni cha' cua'ni Ni cuentya ji'na, ndu'ni Ni cña bi'. Ná ta Ni chacuayá' cha' tyijiloo sca cha' cuxi ji' ma ña'a cuayá' nu nga'aa caca xtyanu ma ji'; pana la cui' hora lo'o cua cñilo'o ti cha' cuxi bi' ji' ma, li' xtyucua Ni ji' ma cha' ná cua'ni ma ji', lo'o li' taca clyaa ma ji' cha' cuxi bi'.

¹⁴ Cu'ma tya'a tso'o na, ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji' ma, bi' cha' nchcuí' tsa na' lo'o ma juani cha' ná cua'ni tlyu ma tsiya' ti ji' lcuí' jo'ó ji' ngu', nga'aa tsa ma su ntucua bi'.

¹⁵ Nti' na' cha' nduna tso'o ma, cua laca nclyacua tso'o ti' ma nti' na', bi' cha' nchcuí' na' lo'o ma jua'a. Taca cui'ya ma cuentya cha' chañi laca cha' nu nda na' lo'o ma juani.

¹⁶ Lo'o ndyu'u ti' na stu'ba ti lo'o ngu' tya'a ngusñi na cha' ji' Jesús ndyi'yu na, lo'o jua'a ndacu na li'; jua'a ndu'ni na xqui'ya cha' ngulacua Jesús ji' cha' bi' tya clyo. Bi' cha' clyo nda na tsa xlya'be ji' ycuí' Ndyosi xqui'ya cña nu ngua'ni Jesús bi'. Lo'o ndyi'yu na vino bi', li' stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o ycuí' Jesús lo'o lcaa ngu' tya'a na, nu lo'o ntsu'u ti' na cha' cua ndyalu tañi

ycuí' Jesús lo'o ngu'juii Ni lo crusi xqui'ya na. Lo'o ndacu na xlyá bi', la cui' jua'a li', stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús lo'o lcaa ngu' tya'a na, nu lo'o ntsu'u ti' na cha' nda Jesús ji' tyucui' ña'a ycuí' ca cha' ngu'juii Ni lo crusi xqui'ya na.

¹⁷ Sca ti ycu' xlyá nscua lo mesa su ndacu na stu'ba ti; lo'o ndya'be xlyá bi', li' ndyiji na cacu ca ta'a na, masi tyuu tsa tya'a na. Tsa tlyu ti ndi' na cha' stu'ba ti laca na ñati ji' Jesús.

¹⁸ Cui'ya ma xi cuentya ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío. Ndyaa lo'o ngu' ji' msta cha' sta ngu' ji' lo mesa su ndu'ni tlyu ngu' ji' ycuí' Ndyosi. Lo'o li' ntsu'u nu laca cña ne' laa bi', nu ndacu na nu ngua msta bi'. Ntsu'u cha' ji' nu ndyacu msta bi' lo'o ycuí' Ndyosi, cha' xqui'ya Ni ntucua mesa bi'.

¹⁹ Xa' ña'a ndu'ni ngu' xa' tsu' lo'o lcuí' jo'ó ji' ngu'. Lo'o ngu' bi' nsta ngu' cuaña' lo mesa cha' caca msta ji' jo'ó ji' ngu'. ¿Ha tso'o la chacuayá' ntsu'u ji' lcuí' jo'ó bi' lacua? Ná ntsu'u cha' ji' bi' tsiya' ti. Stu'ba ti ña'a cuaña' msta bi' lo'o xa' la cuaña'.

²⁰ Ndi'ya laca cha' lo'o ndu'ni tlyu ngu' ji' jo'ó bi': Si' ji' ycuí' Ndyosi ndu'ni tlyu ngu' bi', ji' tyuu lo cui' xña'a ndu'ni tlyu ngu' lo'o ndu'ni ngu' jua'a. Lo'o cu'ma ni, ná tso'o cua'ni tya'a ma lo'o cui' xña'a bi'.

²¹ Ná tso'o co'o ma cuentya ji' cui' xña'a bi', lo'o li' co'o ma na nu cua nda Jesús nu Xu'na na cha' co'o na. Ná tso'o tsiya' ti cha' bi'; ni ná tso'o cacu ma cuentya ji' cui' xña'a bi', li' nde loo la cacu ma cuentya ji' Jesús nu Xu'na na.

²² ¿Ha nti' na cha' ca chii ti' ycuí' Ndyosi nu Xu'na na ña'a Ni ji'na? ¿Ha nchca la ji'na que ycuí' Ndyosi lacua, nti' na?

Cube ti' na ji' xa' ñati, si' xcui' cha' ji' ycuí' ca na cube ti' na

²³ Chañi tsa cha' nu nchcuí' ñati: “Ntsu'u chacuayá' cua'ni na cua ña'a ca cha' nu nti' ti na cua'ni na”, nacui' ngu'. Pana ntsu'u xi cha' nu ndu'ni na nu ná taca xtyucua ji'na tsiya' ti. Chañi cha' taca cua'ni na ñi'ya nu nti' ti na, pana si' lcaa cha' bi' ndu'ni cha' xñi tso'o na cha' ji' ycuí' Ndyosi.

²⁴ Nga'a cha' culacua ti' na ñi'ya nu caca tso'o la cha' ji' xa' ñati, si' xcui' na cuentya ji'na ti culacua ti' na.

25 Taca cacu mā lcaa na ndacu nu nchca caya' ni'ī lcaya'; ná sca culacua ti' mā na ca laca bi', si tso'o, si ná tso'o laca bi' cuentya ji'ī mā.

26 Ycui' Ndyosi Sti na ca ji'ī tyucui ña'a chalyuu, lo'o jua'a la cui' Ni ngüiñá Ni lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu.

27 Ná cube ti' mā si chcui' sca ñati lo'o mā cha' cacu mā xi slo ngu', masi sca ñati nu ná ntsu'u cha' ji'ī lo'o ycui' Ndyosi laca bi'. Tso'o si tsa mā slo ngu' bi' si nti' mā lacua. Lo'o li' cacu mā ji'ī na laca nu ta ngu' ji'ī mā; ná ntsu'u cha' cube ti' mā ji'ī na bi', si tso'o, si ná tso'o laca bi' cuentya ji'ī mā.

28 Sca ti si cacha' sca ñati tya'a ndyacu mā cha' msta nu nscua slo jo'ó laca nu cuaña' nu ndyacu mā bi', li' ná tso'o cha' cacu mā ji'ī. Tso'o la si cui'ya ngu' bi' cuentya cha' cuxi laca na bi' cuentya ji'ī mā, cha' caca jlo ti' ngu' cha' ná ntsu'u cha' cacu mā na bi' lo'o ngusñi mā cha' ji'ī Jesús.

29 Cu'mā cua jlo ti' mā cha' bi'. Chaca yu bi' tya lyiji caca cuayá' tso'o ti' yu, bi' cha' ná nti' na cha' tyu'utsu' yu ji'ī tyucui liñi si ña'a yu cha' ndyacu mā na bi'.

Ná tyiquee' ñacui mā 'na li': “¿Ni cha' laca xcui' cuentya ji'ī xa' ñati culacua ti' na'? Ntsu'u chacuayá' cua'ni na' ñi'ya nu nti' na' cua'ni na'.

30 Si nda tsa na' xlya'be ji'ī ycui' Ndyosi cuentya ji'ī na ndacu na', ¿ni cha' laca chcui' ñati cha' cuxi 'na lo'o ndacu na' ji'ī lacua?” ñacui mā 'na.

31 Tso'o lacua masi cacu mā, masi co'o mā, masi cua'ni mā lcaa ti lo cña nu ndyu'ni mā, pana tyi'u ti' mā ji'ī ycui' Ndyosi laja lo'o cua'ni mā lcaa cña bi', cha' caca cuayá' ti' ngu' li' cha' tso'o tsa laca cha' ji'ī ycui' Ndyosi, la cui' cha' nu cua ngusñi mā.

32 Ná ta mā chacuayá' tyu'utsu' ni tsaca ngu' ji'ī tyucui liñi ji'ī Cristo; ni ngu' judío, ni ngu' xa' tsu' nu si'i ngu' judío laca, ni tsaca ñati tya'a ngusñi mā cha' ji'ī ycui' Ndyosi, ná tso'o tsiya' ti si tyú ngu' ya' nu xña'a.

33 Lcaa su ndyu'ni na' cña ndube ti' na' ji'ī xa' ñati, si caca tso'o cresiya ji'ī ngu' lo'o cua'ni na' cña bi'. Si'i na tyacua cha' tso'o ji'ī ycui' ca na', nti' na' cha' caca tso'o

cresiya ji'ī cua ña'a ca ñati, cha' caja ñi'ya clyaá ngu' ji'ī nu cuxi li'.

11

1 Bi' cha' cui'ya tso'o mā cuentya ña'a cña nu ndu'ni na', lo'o la cui' jua'a cua'ni mā li', cha' ñi'ya laca cña nu ngua'ni Cristo, jua'a laca cña nu ndu'ni na'.

Ñi'ya cua'ni nu ngu' cuna'a lo'o ndyu'u ti'ī ngu' lo'o na

2 Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'ī Cristo, tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a ji'ī mā, cha' xcui' ndyi'u ti' mā 'na, lo'o jua'a ndu'ni mā lcaa lo cha' nu ngulu'u na' ji'ī mā.

3 Ndi'ya nti' na' cha' caca cuayá' ti' mā: Ycui' Ndyosi laca loo ji'ī Cristo, lo'o jua'a Cristo laca loo ji'ī lcaa ñati; la cui' jua'a nu qui'yu laca loo ji'ī nu cuna'a.

4 Bi' cha' ná tyucua smalyu scua' que ngu' qui'yu ne' laa su ndyu'u ti'ī mā; masi chcui' yu lo'o ycui' Ndyosi, masi cacha' yu sca cha' ji'ī Ni ji'ī ñati, ná tyucua smalyu hique yu. Loo laca Cristo ji'ī yu, bi' cha' ná cua'ni tyucuaa ti' yu ji'ī Ni ñi'ya si tyucua smalyu hique yu.

5-6 Pana nu ngu' cuna'a ni, tso'o si sta ngu' payu hique ngu' lo'o ndyu'u ti'ī lcaa ngu' ne' laa; masi chcui' ngu' lo'o ycui' Ndyosi, masi cacha' ngu' sca cha' ji'ī ycui' Ndyosi ji'ī ñati, sta ngu' payu hique ngu', cha' ná cua'ni tyucuaa ti' ngu' cuna'a ji'ī clyo'o ngu' ca su ndyu'u ti'ī ngu' li', cha' loo la laca nu qui'yu ji'ī nu cuna'a. Nclyá cu'mā quicha' hique nu cuna'a nu ngua sa'a ji'ī ngu', cha' ca tyuju'u ti'; la cui' jua'a stu'ba ti laca nu cuna'a nu ná sta payu hique ne' laa. Bi' cha' cu'mā ngu' cuna'a, si ná nti' mā cua'ni tyucuaa ti' mā ji'ī nu ngu' qui'yu su ndyu'u ti'ī mā lo'o ngu', tso'o la si tacu' mā hique mā li'; ná ntsu'u cha' ca tyuju'u ti' mā li'.

7 Ná ntsu'u cha' tacu' ngu' qui'yu hique ngu', cha' ycui' Ndyosi ngüiñá ji'ī sca nu qui'yu tya clyo; ñi'ya nu ña'a ycui' Ni, jua'a ña'a ngüiñá Ni ji'ī nu qui'yu bi'. Pana xa' cha' laca ji'ī nu cuna'a, tso'o tsa ña'a nu cuna'a xqui'ya nu qui'yu.

8 Clyo ngüiñá ycui' Ndyosi ji'ī nu qui'yu, tiya' la li' ngüiñá Ni ji'ī nu cuna'a. Tyijya sii' nu qui'yu ngulo Ni cha' ngüiñá Ni ji'ī

nu cuna'a, si'i tyijya nu cuna'a ngulo ycu'i Ndyosi lo'o ndya' nu qui'yu;

⁹ bi' cha' xqui'ya nu qui'yu ndya' nu cuna'a nu ngua clyo, si'i xqui'ya nu cuna'a ndya' nu qui'yu.

¹⁰ Tso'o la tyacu' hique nu cuna'a lacua, cha' caca cuayá' ti' ngu' cha' ntsu'u nu laca loo ji'i ngu'. Hasta nu xca' ji'i ycu'i Ndyosi nde cua nu ndya'a lo yuu su ndyu'u ti'i ma, lo'o bi' caca cuayá' ti' cha' bi' li', lo'o ña'a ngu' ji'i ngu' cuna'a.

¹¹ Pana juani stu'ba ti ngusñi na cha' ji'i Jesús, masi qui'yu na, masi cuna'a na. Ná caja ñi'ya tyi'i nu qui'yu chalyuu si ná lo'o nu cuna'a; jua'a nu cuna'a ni, ná caja ñi'ya tyi'i chalyuu si ná lo'o nu qui'yu.

¹² Chañi cha' xqui'ya nu qui'yu ndya' nu cuna'a tya clyo, pana la cui' jua'a chañi cha' nu cuna'a laca nu ndu'ni cala ji'i nu qui'yu juani; lo'o jua'a ycu'i Ndyosi laca nu ndu'ni cha' tyu'ú tyucuaa lo ngu' bi' chalyuu.

¹³ Ycu'i ca ma' cacha' liñi ma' 'na si tso'o nti' ma' cha' chcu'i' sca nu cuna'a lo'o ycu'i Ndyosi lo'o ntucua yaala ti hique nu cuna'a bi'.

¹⁴ Nu na ñati chalyuu na, cua jlo ti' na ñi'ya ña'a quicha' hique na. Jua'a laca cha' ji'na, ntyuju'u tsa ti' na si tonu tsa quicha' hique nu qui'yu.

¹⁵ Si'i jua'a nti' na lo'o nu cuna'a, tso'o tsa nti' na si tyucu'i quicha' hique nu cuna'a. Cua'nijo'o quicha' hique ngu' ji'i ngu', cha' ná ca tyuju'u ti' ngu'.

¹⁶ Si chcu'i' cuxi ngu' xqui'ya cha' ndyacu' hique ngu', tso'o si caca cuayá' ti' ngu' bi', cha' sca ti cuayá' ndu'ni ya ñi'ya nu ndu'ni lcaa ñati ji'i Jesucristo lcaa ti quichi tyi ngu'.

Cha' cuxi nu ndyaca nu lo'o ndyacu ngu' sii nu ngulu'u Jesús ji'na cha' cua'ni na

¹⁷ Chaca cha' nscua na' re, cha' caca cuayá' ti' ma' cha' ná ndiya ti' na' cña nu ndyu'ni ma' lo'o ndyu'u ti'i ma' cha' cacu ma' sii nu ngulu'u Jesús ji'na cha' cua'ni na. Cua nscua cha' caca tso'o cresiya ji'i ma' li', nu lo'o cacu ma' sii bi'; pana xa' ña'a ndyu'ni bi' lo'o ma', ndyu'ni ñu'u bi' ji'i cresiya ji'i ma' juani.

¹⁸ Nacu'i ngu' cha' ná tso'o ndu'ni ma' su ndyu'u ti'i ma' cha' cacu ma' sii bi'. Xi xa' ca

ña'a ndu'ni sa scaa ma', nacui' ngu'. Cua jlo ti' na' cha' la cui' jua'a ndyaca lo'o cu'ma' si nti'.

¹⁹ Si jua'a ná stu'ba ntsu'u cha' ji'i ma' lo'o tya'a ma', chañi tiya' la li' taca ca cuayá' ti' na tilaca nu chañi ca ndaquiya' cha' ji'i Jesús.

²⁰ Pana ná tso'o cha' nga'aa ndu'ni ma' sii ñi'ya tya'a sii nu ngulu'u ycu'i Jesús ji'na, cha' cua'ni na nu lo'o ndyu'u ti'i ma' lo'o tya'a ma' li'.

²¹ Lo'o ndyalaa hora cacu ma', li' yala ti ndacu ma' sii ji'i ycu'i ti ma', ná nda ma' tyempo tsiya' ti cacu xa' la tya'a ma'; bi' cha' ntsu'u ngu' tya'a ma' nu ná ndyiji cacu tso'o, lo'o jua'a ntsu'u xa' la ngu' nu hasta nchca cu'bi ngu', cha' quiña'a tsa na ngusñi ngu' ndyi'o ngu'.

²² Taca cacu ma' co'o ma' to' tyi ma' si ntyute' tsa ma'. Pana ñi'ya nu ndu'ni ma' juani, na ndu'ni ñu'u ma' ji'i tya'a ndi'i ma', tya'a ngusñi ma' cha' ji'i ycu'i Ndyosi, ña'a cuayá' nda ma' cha' tyuju'u ti' ji'i ngu' ti'i tya'a ngusñi ma' cha' ji'i Jesús. Ná tyiquee' cua ngua cuayá' ti' ma' na laca nu nti' na' chcu'i' lo'o ma' juani, cha' nga'aa ntsu'u cha' tso'o nu caca chcu'i' lo'o ma' tsiya' ti cuentya ji'i cha' bi'.

Sii nu ngulu'u Jesús nu Xu'na na cha' cacu na

²³ Ndi'ya cha' nclyu'u na' ji'i ma', la cui' cha' nu ndyuna na' lo'o nchcu'i' ñati nu ngua tsa'a ji'i ycu'i nu Xu'na na tya clyo: La cui' talya nu lo'o ndyujui' ngu' cresiya ji'i Jesús, laja lo'o tya ndi'i ñati bi' lo'o Jesús, li' ndaya' Jesús ji'i xlyá,

²⁴ ndya yu xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi Sti na, lo'o li' ngusa'be yu xlyá bi'; li' nacui' Jesús ji'i tya'a ndya'a yu: "Jacu ma' xlyá re; ñi'ya nti' cuaña' na', jua'a nti' xlyá re. Cuentya ji'i ma' laca cha' nu chcube' na' lo' crusi, bi' cha' tyi'u ti' ma' 'na lo'o cacu ma' xlyá re", nacui' Jesús ji'i ngu' bi'.

²⁵ Tiya' la li' lo'o cua ndye ngua'ni ngu' sii, li' ndaya' Jesús ji'i vaso; ndi'ya nacui' yu ji'i ngu' li': "Lo'o co'o ma' na nu ntsu'u ne' vaso re, li' tyi'u ti' ma' cha' tyalú tañi na' xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i lcaa ñati, cha' jua'a quiñi cha' ji'i ycu'i Ndyosi Sti na' lo'o

ngu'. Lo'o co'o ma na re, tyi'u ti' ma 'na li'", nacui Jesús jil'i ngu'.

²⁶ Bi' cha' lcaa quiya' lo'o cacu ma xlyá bi', lo'o co'o ma na nu ntsu'u ne' vaso bi', ña'a cuayá' nu caa Jesús chaca quiya', liñi culu'u ma jil'i ñati cha' ngujuii Jesús lo crusi xqui'ya na.

Ñi'ya nu nga'a cha' cacu na sij bi'

²⁷ Ndi'ya ndyaca li': ntsu'u qui'ya ji'na lo'o ycu'i' Ndyosi, si ná tyucui tyiquee na cacu na co'o na sij jil'i ycu'i' Ni; na ndu'ni cuxi na jil'i ycu'i' nu Xu'na na li', cha' ná ndyi'u tso'o ti' na cha' nda Jesús jil'i tyucui ña'a ycu'i' ca yu ngujui'i ca'a ngu' jil'i yu lo crusi, cuati ndyalú tañi yu lo crusi lo'o ngujuii yu jua'a xqui'ya na.

²⁸ Bi' cha' ntsu'u cha' culacua tso'o ti' na lo'o cacu na sij bi'; li' tyucui tyiquee na cacu na xlyá bi', co'o na na nu ntsu'u ne' vaso bi'.

²⁹ Si ná culacua tso'o ti' na ni cha' laca nu ndacu na jil'i, ni cha' laca nu ndy'i'yu na jil'i, li' ntsu'u qui'ya ji'na lo'o ycu'i' Ndyosi, cha' ná ndyi'u ti' na jil'i ycu'i' Jesús, lo'o jua'a ná ntsu'u ti' na jil'i tya'a na nu stu'ba ndyu'ni tlyu na jil'i Ni.

³⁰ Bi' cha' quiña'a tsa cu'ma nchca quicha ma, lo'o jua'a nchca ñu'u ti' ma, lo'o jua'a ntsu'u cu'ma nu ndyijii tsiya' ti;

³¹ pana si culacua tso'o ti' na tya clyo lo'o cacu na sij bi', ná ntsu'u cha' ca tyaala Ni ji'na jua'a li'.

³² Nchca tyaala Ni ji'na juani, lo'o jua'a nchcube' Ni ji'na xqui'ya cha' cuxi nu ndyu'ni na, cha' tiya' la lo'o cua ndye chalyuu ná tsa na ca bilyaa lo'o ñati nu ná ndaquiya' jil'i Ni tsiya' ti.

³³ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, tyi'u ti' ma cha' bi' lo'o tyu'u ti'i ma cha' cua'ni ma sij bi'; jatya ma xi jil'i tya'a ma cha' stu'ba ti xana cacu ma lo'o lcaa tya'a ma.

³⁴ Si ntsu'u ma nu ntyute' ma, jacu ma tyaja to' tyi ti ma clyo. Lo'o li' nga'aa cua'ni cuxi ma lo'o tyu'u ti'i ma, li' ná ntsu'u cha' caca tyaala Ni jil'i ma. Lo'o caa na', taca quiñi nu xa' la cha' bi' ji'na lo'o cu'ma li'.

12

Cña nu ndu'ni Xtyi'i ycu'i' Ndyosi cha' caca cua'ni sa scaa na

¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, ntsu'u sca cha' nu nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma cuentya jil'i cña nu caca jil'i sa scaa na xqui'ya Xtyi'i ycu'i' Ndyosi.

² Cua jlo ti' ma ñi'ya nu ngua'ni ma tya sa'ni la, nu lo'o bilya cuna ma cha' jil'i Jesús; na nguñilo'o lcu'i jo'ó jil'i ma, jo'ó nu cu'u ti, cha' jlyu ti' ma lcu'a ti lo cha' nu ntsu'u jil'i jo'ó bi'.

³ Bi' cha' nti' tsa na' cha' caca cuayá' ti' ma cha' re. Si'i Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ndu'ni cha' ñacu'i ngu': "Cuiñaja laca nu Jesús bi'". Ná taca ñacu'i ngu' jua'a xqui'ya Xtyi'i ycu'i' Ndyosi. Lo'o ñacu'i ngu': "Xu'na na laca Jesús", Xtyi'i ycu'i' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' ñacu'i ngu' jua'a li'.

⁴ Tyuu lo cha' nda ycu'i' Ndyosi ji'na cha' caca cua'ni na sca cña jil'i Ni, pana sca ti Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ndu'ni cha' taca cua'ni na cña bi'.

⁵ Lo'o jua'a xa' ña'a cña ndyu'ni sa scaa na, pana cuentya jil'i ycu'i' Ndyosi ndyu'ni lcaa na cña bi'.

⁶ Masi ná stu'ba ndyu'ni lcaa na, pana sca ti ycu'i' Ndyosi ndu'ni cha' taca cua'ni na cña bi', ca ta'a na.

⁷ Ndu'ni Xtyi'i ycu'i' Ndyosi lo'o na cha' taca cua'ni lcaa na sca cña cuentya jil'i ycu'i' Ni, ca ta'a na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús; bi' laca sca lo cña nu xtyucua jil'i ca ta'a na, lo'o jua'a xqui'ya cha' bi' cua jlo ti' na cha' cua ntsu'u Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ne' cresiya ji'na.

⁸ Ndi'ya laca cña nu taca cua'ni na xqui'ya Xtyi'i ycu'i' Ndyosi: ntsu'u ngu' nu ndacha' liñi ñi'ya nu ngua jil'i Jesús; lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu tso'o tsa nclyu'u tyucuii cha' xñi na cha' jil'i ycu'i' Ndyosi;

⁹ lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu tso'o tsa jlyu ti' jil'i ycu'i' Ndyosi; lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nchca jil'i cua'ni cha' tyaca tso'o nu quicha chacuayá' jil'i Jesús;

¹⁰ lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nchca jil'i ndu'ni xa' la cha' tlyu chacuayá' jil'i ycu'i' Ndyosi, cña nu ná nchca cua'ni ñati nquicha'; cuati ntsu'u xa' la ngu' nu nchca jil'i ndacha' jil'i ñati sca cha' nu nda ycu'i' Ndyosi lo'o ngu' bi'; cuati jua'a ntsu'u ngu' nu nchca tii ni cña ndu'ni sa scaa ngu', si cuentya jil'i Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ndu'ni ngu' cña, si si'i cuentya jil'i ycu'i' Ndyosi ndu'ni

ngu' cña; lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nchca ji'i nchcui' cha'cña ji'i xa' la ñati; jua'a tya ntsu'u xa' la ngu' nu nchca ji'i xtyacui' cha' bi', cha' caca cuayá' ti' lcaa ñati' ni cha' nda ngu' bi' li'.

¹¹ Sca ti Xtyi'i ycui' Ndyosi ndu'ni cha' nchca ji'i ñati' cua'ni lcaa cña bi'; bi' laca nu nda sca lo cña cua'ni sa scaa na, ñi'ya nu ntsu'u tyiquee Ni cha' caca ji'na.

Sca ti ñati' laca na lo'o lcaa ñati' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús

¹² Nu ycui' na ni, sca ti ñati' laca sca na, masi tyuu tsa tya'a tyijya ntsu'u laja cuaña' scaa na. La cui' jua'a laca lo'o ña'a taju tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo; sca ti taju ñati' laca na, masi xa' ca ña'a ndu'ni sa scaa na.

¹³ Ca ta'a na, masi ngu' judío, masi ngu' xa' tsu' laca na, masi msu nu ngüi'ya ñati, masi msu nu ndi'i tso'o ti laca na, na cua ntyucuatya na chacuayá' ji'i Xtyi'i ycui' Ndyosi; cua ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi bi' ne' cresiya ji'i sa scaa na, cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o lcaa ti tya'a ñati' nu ngusñi cha' ji'i Cristo.

¹⁴ Tyuu tsa tya'a tyijya ntsu'u laja cuaña' na nu nxyucua ji'na nu lo'o ndyu'ni na cña nde chalyuu, si'i sca ti tyijya nu ndulo la ji'na.

¹⁵ Si ndi'ya chcui' quiya' na lo'o na: "Si'i ya' nu'u laca na', bi' cha' ná ntsu'u cha' jna' lo'o nu'u", ñacu' bi'. ¿Ñi'ya ñacu' ta na? Pana ná nchca xuu bi', ca ña'a ngalya bi' ji'i tyucui' ña'a na.

¹⁶ Lo'o li' si ndi'ya ñacu' jyaca na ji'na: "Si'i cloo nu'u laca na', bi' cha' ná ntsu'u cha' jna' lo'o nu'u", ñacu' bi'. ¿Ñi'ya ñacu' ta na? Pana ná nchca xuu bi', na ca ña'a ngalya bi' ji'i tyucui' ña'a na.

¹⁷ Ná ntsu'u su cuna na li', si xcui' cloo na laca tyucui' ña'a na. ¿Ñi'ya caca cui' na sca na si xcui' jyaca na laca tyucui' ña'a na?

¹⁸ Na cua ngusta se'i ti ycui' Ndyosi scaa tyijya laja cuaña' na, cha' ñi'ya nu ndiya ti' Ni, jua'a ngüiñá Ni ji'na.

¹⁹ Ná laca na sca ñati' si sa yu'be ti na;

²⁰ pana jua'a laca cha' ji'na cha' sca ti ñati' laca sca na, masi tyuu tsa tya'a tyijya ntsu'u laja cuaña' na.

²¹ Ná ca ñacu' cloo na ji'i ya' na: "Ná cua'nijo'o nu'u 'na". Lo'o jua'a ná ca ñacu'

sca' hique na ji'i quiya' na: "Ná ntsu'u su cua'nijo'o nu'u 'na".

²² Masi nti' na cha' xti la cña ndu'ni sca lo tyijya na, bi' laca nu lye la ndulo ji'na;

²³ lo'o jua'a lacu' na ste' cha' nti' na cha' ná tso'o ña'a xa' la se'i laja cuaña' na. Sca se'i su tacati ji'na, nu ntyuju'u ti' na si ña'a ngu' ji'i, lcaa hora ndyacü' late' lo se'i bi';

²⁴ pana xa' la se'i laja cuaña' na, nda na chacuayá' masi ná tacu' late' lo bi'. Jua'a ngüiñá ycui' Ndyosi ji'i tyucui' ña'a na, cha' la cui' se'i laja cuaña' na nu ná ña'a ngu' ji'i, bi' laca nu tacati la cuentya ji'na.

²⁵ Pana stu'ba ti ndu'ni lcaa tyijya laja cuaña' na cña, stu'ba ti cha' ji'i sca tyijya na su ngalya lo'o xi xa' la tyijya na.

²⁶ Lo'o quicha xi sca tyijya na, tyucui' ña'a na ti' li'; lo'o ndaca'a na ji'i sca tyijya na, tyucui' ña'a na tso'o nti' na li'. (La cui' jua'a laca ma, tyucui' ña'a tsaca taju cu'ma nu cua ngusñi cha' ji'i Cristo).

²⁷ Ca ta'a cu'ma lacua, stu'ba cha' ji'i ma lo'o lcaa ñati' tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo scaa quichi; lo'o jua'a sa scaa ma laca ma ñati' ji'i Cristo.

²⁸ Tso'o tsa ngusubi ycui' Ndyosi ji'i ñati' nu caca cña ji'i laja lcaa tya'a ñati' nu cua ngusñi cha' ji'i Cristo scaa quichi: clyo ngusubi Ni ji'i ñati' nu ndya'a xa' quichi tyijyu' la cha' chcui' ngu' cha' ji'i Jesús lo'o ngu' quichi bi'; li' ngusubi Ni ji'i ñati' nu ndacha' ji'i tya'a ngu' sca cha' nu cua nda ycui' Ndyosi lo'o ngu'; lo'o jua'a ntsu'u ñati' nu liñi tsa nlyu'u cha' ji'i Jesús ji'i tya'a ngu'; lo'o jua'a ntsu'u ñati' nu ndu'ni cha' tlyu chacuayá' ji'i ycui' Ndyosi, cña nu ná nchca cua'ni ñati' nquicha'; lo'o jua'a ntsu'u ñati' nu nchca ji'i cua'ni cha' tyaca tso'o nu quicha chacuayá' ji'i Jesús; lo'o jua'a ntsu'u ñati' nu nchca ji'i xtyucua ji'i tya'a ngu' lo'o cua ña'a ca lo cña; lo'o jua'a ntsu'u ñati' nu laca cña cuentya ji'i tya'a ngu', ntsu'u ñati' nu nchca chcui' cha'cña ji'i xa' la ñati. Laja ñati' ji'i Ni, nsubi ycui' Ndyosi ji'i ngu' nu caca lcaa lo cña bi'.

²⁹ Pana ná lcaa na ndya'a na tyijyu' cha' chcui' na cha' ji'i Jesús lo'o xa' ñati, ni ná lcaa na nchca ji'na cacha' na sca cha' nu nda ycui' Ndyosi lo'o ñati; jua'a cua laca ti na taca culu'u liñi na cha' ji'i Jesús ji'i

ñati, cua laca ti na nchca cua'ni na cha' tlyu cuentya ji'i ycu'i Ndyosi;

³⁰ jua'a ná lcaa na nda Jesús chacuayá' ji'na cha' cua'ni na cha' tyaca tso'o nu quicha; la cui' jua'a ná lcaa na nchcui' na cha'cña ji'i xa' la ñati, ni ná lcaa na nchca xtyacui na cha' bi', cha' caca cuayá' ti' xa' ñati ni cha' nda ngu' tya'a na lo'o ngu' li'.

³¹ Bi' cha' nga'a cha' jña ma chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi cha' caca cua'ni la ma cña, cha' caca xtyucua ma ji'i xa' la ngu' tya'a ma. Lo'o jua'a tya ntsu'u chaca cha' nu ndulo la ji'i ma, nu bilya culu'u na' ji'i ma; bi' laca cha' nu culu'u na' ji'i ma juani.

13

Tso'o si ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na

¹ Ná ndu'ni cha' masi nchca tsa chcui' na lcaa lo cha'cña ji'i ñati chalyuu, masi cha'cña ji'i xca nu ntucua ca slo ycu'i Ndyosi nde cua chcui' na; si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i xa' la ñati, ná sca cha' tso'o ntsu'u tyiquee na li'. Laca na ñi'ya nti' sca sniquiji nu ntyiji' na ji'i jua'a ti, jua'a laca na ñi'ya laca sca cui'chcua nu lye tsa ncliyatu'u na ji'i; ná ntsu'u cha' taquiya' ngu' ji'na li'.

² Ná ndu'ni cha' masi cacha' na lcaa cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o ñati, si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ngu'. Ná ndu'ni cha' masi jlo ti' na lcaa cha' ji'i ycu'i Ndyosi, masi tso'o tsa nchca cuayá' ti' na sca cha' nu ná ngujui ñi'ya nu caca cuayá' ti' ñati nu ngua sa'ni la; ná sca na laca na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ñati. La cui' ti masi jlya tsa ti' na ji'i ycu'i Ndyosi ñi'ya nti' si caca cuityi na ji'i sca ca'ya cua, pana si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ñati, ná sca na laca na li'.

³ La cui' ti ná sca na laca na masi tacha na lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'na ji'i ñati, si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ngu' bi' li'. Ná ndu'ni cha' masi cua'ni lya' ti' ngu' ji'na, masi su'ba ngu' ji'na lo quii' cha' cajaa na xqui'ya cha' ngusñi na cha' ji'i Jesús, si la cui' tyempo bi' ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na, ná sca cha' laca na. Si'i na tso'o la na si ná ndu'ni na jua'a.

⁴ Si chañi cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ñati, talo tyiquee na ji'i ngu' li', cua'ni

tya'na ti' na ji'i ngu' li'; si'i na tyiji ti' na cha' ji'i ngu' li', si'i na chcui' tyucuaa ti' na lo'o ngu', ni si'i na cua'ni tyixi na lo'o ngu' li'.

⁵ Si chañi cha' bi', ná cua'ni suba' na lo'o ngu', si'i xcui' cha' ji'na ti tya'a tyiquee na, ni ná ca ñasi' na ji'i ngu' lu'ba ti. Ntsu'u cha' clyu ti' ji'na lo'o ngu', si chañi cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ngu'.

⁶ La cui' jua'a si'i na chaa ti' na lo'o ndy-acua sca qui'ya ji'i ngu', tso'o la nti' na si xñi ngu' bi' sca cha' liñi.

⁷ Si ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ñati, talo tyiquee na ji'i ngu', masi cua ña'a ca cha' cuxi cua'ni ñati bi'; jlya ti' na cua ña'a ca cha' tso'o, ndu ti' na cha' tso'o la caca cha' nde loo la, masi ná jlo ti' na; jua'a tyiquee' talo na lo'o cua ña'a ca cha' nu ndyaca ji'na.

⁸ Nde loo la ná ntsu'u cha' tye cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ñati. Nde loo la tyalaa tyempo nu lo'o nga'aa ndu'ni cha' tya chcui' la ycu'i Ndyosi lo'o na nde chalyuu, nga'aa ndu'ni cha' chcui' la na cha'cña ji'i xa' ñati, ni nga'aa ndu'ni cha' caca cuayá' ti' na lcaa cha' ji'i ycu'i Ndyosi ca lo'o caca tyempo bi'; pana ná tye chca cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ñati.

⁹ Juani bilya caca cuayá' ti' na lcaa cha' ji'i Ni, ná caja ñi'ya chcui' na lcaa ca cha' nu ntsu'u tyiquee Ni;

¹⁰ pana nde loo la li', lo'o cua'ni ycu'i Ndyosi cha' caca cuayá' ti' na lcaa cha', li' nga'aa tyi'u ti' na nu xca ti cha' nu nchca cuayá' ti' na juani.

¹¹ Lo'o tya sube na ni, xcui' cña nu ndu'ni nu sube ngua'ni na; ñi'ya nu nclacua ti' sca nu sube, jua'a nchcui' na li', jua'a ngua'ya cha' hique na, jua'a ngulacua ti' na. Pana lo'o nguluu na, li' nga'aa nclacua ti' na ñi'ya nu nclacua ti' nu sube.

¹² Jua'a laca cha' ji'na su ndi'i na chalyuu; juani nguxa' ti ndyiji sca cha' ji'i ycu'i Ndyosi ji'na, si'i tsa liñi ti nduna na cha' bi'. Ñi'ya nti' si ña'a na ji'i ycu'i ca na lo sca cuanaa, tsa lyiji ti ña'a na ji'na; pana nde loo la, li' caca cuayá' tso'o ti' na lcaa cha' bi'. Cua laca ti cha' jlo ti' na juani, pana nde loo la ta na cuentya ji'i lcaa lo cha'; li' tyuloo na ji'i ycu'i Ndyosi ñi'ya ndyuloo Ni ji'na.

¹³ Bi' cha' lacua, lcaa tyempo ndu'ni cha' tyi'u ti' na ji'i ycu'i Ndyosi, lcaa tyempo

ndu'ni cha' tu ti' na cha' caca tso'o la ji'na ca nde loo la, lo'o jua'a tyucui tyempo ndu'ni cha' tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na. Bi' laca cña nu ndulo la cha' cua'ni na, cha' tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na.

14

¿Ha chcuil na cha'cña ji'i xa' ñati laja lo'o ndyu'ni tlyu na ji'i ycuil Ndyosi?

¹ Cua'ni ma cha' xcui' tso'o tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma lacua. Lo'o jua'a jña ma chacuayá' ji'i ycuil Ndyosi cha' taca cua'ni ma la cui' cña nu nda Xtyi'i ycuil Ni ji'na. Pana lo'o chaca cña ntsu'u nu ndulo tsa ji'i ma, cha' ca tsa'a ma ta ma cha' lo'o ñati, lcaa ña'a cha' nu cua nti' ycuil Ndyosi cha' ta Ni lo'o ngu' bi'.

² Sca ñati nu nchcui' cha'cña ji'i xa' ñati laja lo'o ndyu'u ti'i ti ma ni, si'i lo'o cu'ma nchcui' yu, cha' ná nchca cuayá' ti' ma ni cha' nda yu; sca ti lo'o ycuil Ndyosi nchcui' yu bi', cha' Xtyi'i ycuil Ndyosi ndu'ni cha' ta yu sca cha' nu ná nga'a cha' cuna ngu' tya'a ma.

³ Xa' la ñati nu ndacha' liñi sca cha' nu nda Ni lo'o ngu', lo'o cu'ma nchcui' ñati bi'. Taca xtyucua ngu' bi' ji'i ma cha' taquiya' tso'o la ma cha' ji'i Ni, taca cua'ni ngu' cha' tyatí la tyiquee ma ji'i cha' bi'; jua'a taca cua'ni ngu' cha' tyi'i ti tyiquee ma li'.

⁴ Tso'o tsa cuentya ji'i ycuil ca ngu' nu nchca nchcui' cha'cña ji'i xa' ñati, cha' ndyatí la ti' tyiquee ycuil ca ngu' ji'i ycuil Ndyosi; pana tso'o la ndu'ni ñati nu ndacha' liñi sca cha' nu cua nda ycuil Ndyosi lo'o ñati bi' ji'i tya'a ngu', cha' ndu'ni ngu' cha' tyatí la ti' tyiquee lcaa ngu' tya'a ndu'ni tlyu ma ji'i ycuil Ndyosi.

⁵ Jua'a na', tso'o nti' na' si lcaa cu'ma caca chcuil ma cha'cña ji'i xa' ñati; pana cña nu ndulo la cha' ji'i ma laca si ta ma cha' lo'o tya'a ma, la cui' cha' nu cua nti' ycuil Ndyosi chcuil Ni lo'o ma. Tso'o la si jua'a taca ta ma cha' lo'o tya'a ma; ná ntsu'u cha' chcuil ma cha'cña ji'i xa' ñati li', sca ti ca si ntsu'u chaca ngu' nu taca ji'i xtyacui cha' bi' cha' caca cuayá' ti' tya'a ndyu'u ti'i ma. Li' tso'o la tyatí ti' tyiquee ngu' tya'a ma.

⁶ Lo'o tyalaa na' su ndi'i ma, si'i na xtyucua na' ji'i ma si xcui' cha'cña ji'i xa' ñati chcuil na' lo'o ma; taca xtyucua na' ji'i ma sca ti si caja sca cha' 'na, sca cha' nu cua nti' ycuil Ndyosi ta Ni lo'o ma. Sca ti si culu'u liñi na' ji'i ma cha' ca tsa'a tso'o la ma cha' ji'i Ni, jua'a taca xtyucua na' ji'i ma li'.

⁷ Cua ña'a ca chcu'a musca, masi cui'chcu'a, masi rube, nga'a cha' cula'á tso'o na ji'i cha' cuna tso'o ngu' ni jii laca nu ndañi bi'.

⁸ Jua'a sendaru ni, ná tsa'a ngu' cusu'u si ná cañi cui' cula'á cui'chcu'a nu xi'yane ji'i ngu'.

⁹ La cui' jua'a laca lo'o cu'ma, ná caca cuayá' ti' ngu' ni cha' nti' ma ta ma lo'o ngu' si ná liñi chcuil ma cha'cña ji'i ngu' lo'o ngu'; lo'o cui'i ti nchcui' ma si ná nchcui' ma cha'cña jua'a.

¹⁰ Chañi cha' quiña'a tsa lo cha'cña nchcui' ñati chalyuu, lo'o jua'a ntsu'u scaa lo ñati nu nduna sca lo cha'cña.

¹¹ Pana si ná nduna na sca cha' nu nchcui' sca ñati slo na, li' culacua ti' na cha' ngu' xta laca yu; ná ntsu'u cha' ji'na lo'o yu bi' li', masi tya'a quichí tyi na laca yu.

¹² Cua jlo ti' na' cha' nti' tsa ma cha' caca cua'ni ma cua ña'a ca cña nu nda Xtyi'i ycuil Ndyosi ji'na; bi' cha' jña la ma chacuayá' ji'i ycuil Ndyosi cha' taca ji'i ma cua'ni ma lcaa lo cña tso'o, cua ña'a ca cña nu xtyucua ji'i ngu' tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús ca bi', cha' tyatí la ti' tyiquee ngu'.

¹³ Tso'o lacua, si nchca chcuil na cha'cña ji'i xa' la ñati, pana tso'o la si jña na chacuayá' ji'i ycuil Ndyosi cha' caca cuayá' ti' na ni cha' nda na lo'o ngu'.

¹⁴ Ndi'ya ndyaca si cha'cña ji'i xa' ñati chcuil na nu lo'o ndu'ni tlyu na ji'i ycuil Ndyosi: Chañi cha' ne' cresiya ji'na nchcui' na lo'o Ni tu'ni, pana ni ycuil na, ná nchca cuayá' ti' na ni cha' nda na.

¹⁵ Ndi'ya cua'ni na lo'o cua'ni tlyu na ji'i Ni lacua: Taca chcuil na lo'o Ni cha' ji'na ti, sca cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'na, pana nga'a cha' caca cuayá' ti' na ni cha' nda na slo ngu' tya'a na; la cui' jua'a nu lo'o cula tu'ba na jii ji'i ycuil Ndyosi, cula tu'ba na cha' ji'na ti tu'ni, pana lo'o ndu'ni cha' caca cuayá' ti' na ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' jii bi'.

16 Si ná cua'ni na jua'a, li' ná caja ñi'ya ñacui' ngu' cha': "Jua'a caca cha' lacua", lo'o ndye nchcui' na li'. Cua ña'a ca ñati nu ndi'i slo na ni, si cha' ji'na ti laca cha' nu chcui' na lo'o ndu'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi, nga'aa caja ñi'ya chcui' ngu' li', cha' ná nchca cuayá' ti' ngu' ni cha' nda na, masi tso'o tsa ta na xlya'be ji'i ycu' Ndyosi.

17 Ná tyiquee' tso'o tsa nchcui' na lo'o Ni, pana cha' nu nchcui' na bi' ná xtyucua ji'i xa' la ngu' tya'a na tsiya' ti.

18 Tso'o tsa nti' na' ña'aa ji'i ycu' Ndyosi cha' nchca 'na nchcui' na' cha'cña ji'i xa' la ñati; nchca la jna', xti la cha' nchca ji'i cu'ma, nti' na'.

19 Pana nu lo'o ndyu'u ti'i na cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi, nti' na' cha' tso'o la si chcui' na' lo'o ma sca tucua ti si'yu cha' nu nchca cuayá' ti' ma cha' ca tsa'a la ma li'; ná ndulo cha' ji'i ma masi chcui' na' ti mil tya'a si'yu cha' nu nchcui' xa' ñati nu ná nduna ma ji'i tsiya' ti, ná sca cha' laca bi'.

20 Cu'ma tya'a ngusni na cha' ji'i Cristo, tso'o la si ná jlo ti' ma tsiya' ti na ca laca sca cha' cuxi; ñi'ya laca nu sube, jua'a caca ma cha' ná jlo ti' ngu' sube cha' bi'. Pana nga'aa culacua ti' ma ñi'ya nu nclacua ti' nu sube; juani culacua tso'o ti' ma, ñi'ya nclacua ti' ngu' cusu'.

21 Ndi'ya cha' nda quityi cusu': "Chcui' na' lo'o ñati re", nacui' ycu' Ndyosi, "ta na' ji'i xa' ñati ca xa' nasiyu tyijyu' la cha' caa ngu' chcui' lo'o ngu' re; pana masi cua'ni na' jua'a, ná xni ngu' re cha' 'na". Jua'a nacui' ycu' Ndyosi nu Xu'na na.

22 Ntsu'u quiya' nu ndu'ni Ni cha' caca chcui' ngu' cha'cña ji'i xa' ñati cha' cube ti' ñati nu bilya xni cha' ji'i Ni. Ná ntsu'u cha' caca jua'a xqui'ya ngu' nu cua ngusni cha' ji'i ycu' Ni; pana lo'o ta na sca cha' nu cua nda Ni lo'o ñati, bi' laca cuentya ji'i ngu' tya'a ngusni na cha' ji'i Jesús, si' cuentya ji'i ñati nu bilya xni cha' bi'.

23 Ná tyiquee' tyalaa xi xa' la ñati ca su ndyu'u ti'i ma, ngu' nu bilya xni cha' ji'i Jesús, jua'a ngu' nu si' tya'a ndyu'ni tlyu ma ji'i ycu' Ndyosi laca ngu'. Si tyalaa ngu' bi' su ndyu'u ti'i ma tsa tlyu ti, lo'o li' ña'a ngu' ji'i ma cha' xcui' cha'cña ji'i xa' ñati nchcui' ma, li' ñacui' ngu' bi' cha' cua ngua

loco ma.

24 Xa' ña'a caca si xcui' cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o ma laca cha' nu chcui' ma lo'o tya'a ma; nu lo'o tyalaa ngu' su ndyu'u ti'i ma, si ngu' nu bilya xni cha' ji'i Jesús, nu si' tya'a ndyu'ni tlyu ma ji'i ycu' Ndyosi laca ngu', li' ca tyuju'u ti' ngu' bi' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', nu lo'o cuna ngu' cha' nu nchcui' ma. Li' caca cuayá' ti' ngu' cha' cuxi tsa laca ycu' ngu',

25 ycu' ca ti ngu' caca cuayá' ti' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u yacu' ti ne' cresiya ji'i ngu'. Lo'o jua'a tyatu sti' ngu' li' cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi, ñacui' ngu' cha' chañi cha' ndi'i Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o cu'ma.

Tso'o ti cua'ni na lo'o tya'a na lo'o tyu'u ti'i na cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi

26 Cu'ma tya'a ngusni na cha' ji'i Jesús, ndi'ya cua'ni ma nu lo'o tyu'u ti'i ma lo'o tya'a ma: Tyatu tsaca ma cha' cacha' ni jii caca nu cula tu'ba ma cuentya ji'i ycu' Ndyosi; cuati tyatu chaca nu culu'u cha' ji'i ycu' Ni ji'i tya'a ma; lo'o li' chcui' tsaca ngu' sca cha' nu nti' Ni ta Ni lo'o ma; lo'o jua'a taca ta ma xi cha' lo'o cha'cña ji'i xa' ñati, si lo'o nchca ji'i ma xtyacui ma cha' bi', cha' caca cuayá' ti' lcaa ñati nu nga'a ca ndacua. Lcaa ña'a nu cua'ni ma ntsu'u cha' tyati la ti' tyiquee lcaa ñati tya'a ndyu'u ti'i ma.

27 Nu lo'o chcui' ma cha'cña ji'i xa' ñati ni, li' tso'o masi tucua sna tya'a ti ma chcui' ma, sa sca ti ma chcui' ma li'. Cuayá' tsa jua ti ngu'. Lo'o jua'a nga'a cha' caja sca nu xtyacui cha' bi', cha' caca cuayá' ti' lcaa ma;

28 pana si ná caja sca nu xtyacui cha' bi', li' tso'o la masi ná chcui' ma cha'cña ji'i xa' ñati laja lo'o ndyu'u ti'i ma. Sca ti tso'o si chcui' ma cha'cña bi' ca su ntucua ma ycu' ti ma. Sca ti ycu' Ndyosi caca cuayá' ti' cha' bi' li'.

29 Lo'o chcui' ma sca cha' nu cua nti' Ni ta Ni lo'o ngu' tya'a ma ni, li' chcui' tucua sna tya'a ti ma; nu xa' la ñati tya'a ndi'i ma ca ndacua, culacua ti' ma si liñi ca ndyu'u cha' nu nchcui' tya'a ma.

30 Lo'o li' si ta Ni sca cha' lo'o chaca ñati nu nga'a lo'o ma ca ndacua, tso'o la si cua'a ma ji'i nu nchcui' clyo, cha' xutacui cha' nu nchcui' yu.

³¹ Lcaa tya'a mā nu cua ngujui sca cha' ji'i mā, sca cha' nu cua nti' Ni ta Ni lo'o mā, tso'o si chcu' sa scaa mā li' lacua, cha' ca tsa'a mā ca ta'a mā cha' bi', lo'o li' caca tlyu la tyiquee mā.

³² Cu'mā nu nchcu' lo'o ngu' sca cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o mā, ycu' ca mā nga'a cha' cua'a mā ji'i ycu' mā, cha' ná tyeje tacui mā chacuayá' ji'i scaa mā.

³³ Nti' Ni cha' tso'o ti cua'ni na lo'o tya'a na lo'o tyu'u ti'i na, ná tso'o nti' Ni si lye tsa nguixa' nu ndu'ni na.

Ndi'ya ndu'ni ca ta'a ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús scaa quich'i, nu lo'o ndyu'u ti'i ngu'.

³⁴ Ná nda ngu' chacuayá' chcu' ngu' cuna'a ca su ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi; nga'a cha' tucua' nu cuna'a cha' nu nchcu' nu qui'yu, cha' jua'a cña ngulo Ni ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'.

³⁵ Ca toni'i taca xcuane nu cuna'a ji'i clyo'o si ntsu'u sca cha' nu nti' ngu' cha' caca cuayá' ti' ngu'. Si'i cha' tso'o laca si chcu' sca nu cuna'a laja su ndyu'u ti'i ngu'.

³⁶ Nga'a cha' tyi'u ti' mā cha' si'i cu'mā laca nu yaa nchcu' cha' ji'i ycu' Ndyosi nu ngua su clyo, ni si'i ngu' tya'a quich'i tyi ti mā nu cua ndyuna cha' bi' tya clyo.

³⁷ ¿Ha ntsu'u chacuayá' ji'i mā cha' chcu' mā cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o ngu' nti' mā? ¿Ha ji'i cu'mā ti cua nda Ni Xtyi'i ycu' Ni cha' cua'ni mā cña ji'i Ni? Cua'a jyaca mā lacua; cña nu nclyo na' ji'i mā lo'o nscua na' quityi re, chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi laca cña bi',

³⁸ bi' cha' ná tucua' mā cha' ji'i ñati nu ná ntaja'a taquiya' ji'i cha' re.

³⁹ Jua'a caca lacua, cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, jña mā chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi cha' caca chcu' mā lcaa cha' ji'i Ni nu cua nti' Ni cha' ta Ni lo'o ñati. La cui' jua'a tso'o laca si ná cua'a mā ji'i ñati nu nchcu' cha' cña ji'i xa' ñati.

⁴⁰ Tsa bi' ti cha', xcu' tso'o ti cua'ni mā lo'o tyu'u ti'i mā lo'o tya'a mā; liñi ti cua'ni mā, ñi'ya nu nga'a cha' caca.

15

Cua ndyu'ú Jesucristo chaca quiya'

¹ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, cua nti' na' cha' tyi'u ti' mā ji'i cha' nu cua ndacha' na' ji'i mā tya clyo, cha' ndu'ni lyaá ycu' Jesús ji'na ji'i nu cuxi; bi' laca cha' nu cua ndyuna mā tya clyo, lo'o juani cua ndyanu tso'o ti cha' bi' ne' cresiya ji'i mā.

² Xqui'ya cha' cua nchcu' na' cha' ji'i Jesús lo'o mā, bi' cha' ngulaá mā ji'i nu cuxi; lo'o juani tya nga'a cha' taquiya' tso'o mā ji'i cha' bi', cha' ná ngusñi mā ji'i cha' bi' cha' culiji yu'u cha' bi' jua'a ti.

³ Tya clyo cua ndacha' na' ji'i mā lcaa cha' ji'i Jesucristo nu cua ngulu'u ngu' 'na. Ndi'ya ngulu'u na' ji'i mā, cha' ngujui Cristo lo crusi cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'na; la cui' ñi'ya nu cua nscua lo quityi cusu' cha' caca ji'i Cristo, jua'a ngua.

⁴ Li' nguxatsi' ngu' ji'i jyo'o bi' ne' cuaa; pana lo'o ndu'u scua sna tsa, li' ndyu'ú yu chaca quiya'. Cua ndacha' liñi quityi cusu' tya clyo la cha' jua'a caca ji'i nu Cristo bi'.

⁵ Lo'o li' ngulu'u loo Jesús ji'i Pedro, lo'o jua'a ji'i ca ta'a tii chaca ngu' nu ngua tsa'a ji'i tya clyo.

⁶ Tiya' la li' ngulu'u loo Jesús ji'i tyu tsa tya'a ñati, nteje tacui ca'yu siyento tya'a ñati nu ndi'i se'i ti li'. Lo'o ña'a ti tya tyu tya'a ngu' bi' tya lu'ú ngu', masi ntsu'u xi ngu' bi' nu cua ngujui.

⁷ Lo'o li' ngulu'u loo Jesús ji'i Jacobo, lo'o jua'a ji'i lcaa tya'a ngu' nu ndya'a nchcu' cha' ji'i Jesús lo'o ñati tyijyu' la.

⁸ Su cua ndye li', lo'o 'na ngulu'u loo Ni 'na, masi ná ntsu'u cha' cua'ni Ni lo'o na' jua'a. Laca na' ñi'ya si laca sca cubi' nu ngula cuañi' ti, cha' ná lo'o na' nguta'a na' lo'o ñati nu ngua tsa'a tya clyo.

⁹ Ná tso'o na' tsiya' ti nti' na', masi ngusubi Ni 'na cha' sañi na' cha' ji'i Jesús ca xa' quich'i tyijyu', cha' ntsu'u xa' la ngu' tya'a ya nu nchca la ji'i ngu' cua'ni ngu' cña bi'. Ná stu'ba na' lo'o ngu' bi', cha' tya tsubi' la lya' tsa ti' na' ji'i lcaa ñati ji'i Jesucristo.

¹⁰ Pana tya'na ti' ycu' Ndyosi, bi' cha' tso'o ti ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni jna'; jua'a ngua'ni Ni cha' ndya'a na' cña ji'i Ni li'. Ni si'i na nguliji yu'u cha' bi' jua'a ti lo'o ngua'ni Ni cha' tso'o lo'o na'; masi lo'o nu xa' la ngu' tya'a ya ndyu'ni ngu' la cui' cña nu ndyu'ni na', pana tlyu la cña ntsu'u jna'

que ngu' bi'. Si'i na nchca tsa 'na, pana ycuí' Ndyosi laca nu ndu'ni lo'o na' cha' caca chcuí' na' lo'o ñati, cha' tso'o ti ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni 'na.

¹¹ Lo'o juani ná ndu'ni cha' jna' tilaca laca nu nchcuí' lo'o ma, masi nchcuí' na', masi nchcuí' xa' la ñati; sca ti cuayá' nchcuí' lcaa ya lo'o nchcuí' ya cha' bi' lo'o ñati, la cui' ti cha' nu cua ngusñi ma.

Tyu'ú ñati chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu'

¹² Chañi laca cha' nu nda ya lo'o cu'ma, cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya' lo'o ngujuii yu. ¿Ni cha' laca lacua nchcuí' xi ñati tya'a cu'ma cha' nga'aa ntsu'u cha' tyu'ú ñati chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu'?

¹³ Si chañi laca cha' nga'aa ntsu'u cha' tyu'ú ñati chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu', ni ycuí' Cristo ná ndyu'ú yu lo'o cua ngujuii yu lacua.

¹⁴ Na ñilo'o ngu' ji'na si jua'a, ni ná caja cha' nu ta ya lo'o ma li', si cha' cuiñi laca cha' ndyu'ú Cristo chaca quiya'. Jua'a ná caja cha' ji'i Jesús nu xñi ma si chañi cha' nga'aa ndyu'ú yu bi'.

¹⁵ La cui' ti ngu' cuiñi laca ya cuentya ji'i ycuí' Ndyosi si ná ngua jua'a. Cua nchcuí' ya tya clyo cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya' chacuayá' ji'i ycuí' Ndyosi; pana ná ngua cua'ni ycuí' Ndyosi jua'a lo'o Jesús, si nga'aa caca tyu'ú ñati chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu'.

¹⁶ Ná chañi cha' ndyu'ú Cristo chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu si nga'aa caca tyu'ú ñati chaca quiya'.

¹⁷ La cui' ti ná ntsu'u cha' xñi ma cha' ji'i Jesús si jua'a ngua, cha' ná ndyu'ú yu chaca quiya' li', ña'a ti tya ntsu'u qui'ya chu' ma lacua.

¹⁸ Lo'o jua'a lcaa jyo'o cusu' nu ngusñi cha' ji'i Cristo tya tsubi' la, cua nguna' cha' ji'i ngu' bi' si jua'a.

¹⁹ Tso'o tsa cha' si'i sca ti nde chalyuu su ndu' ti' na ji'i Cristo cha' ña'a na ji'i. Si nde chalyuu ti xtyucua Cristo ji'na, xñi'i tsa ti' na caca na su ndi'i na li'; xñi'i la ti' na caca na que lcaa ngu', nti' na'. Pana ná ndyaca jua'a lo'o na, cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya'.

²⁰ Chañi tsa cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya' lacua. Lo'o ca tiya' la, li' tyu'ú quiña'a la ñati chaca quiya', lcaa ñati nu ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o Cristo; tyu'ú jyo'o su ntsiya nguatsi' nquicha', xa' tyu'ú ngu' chaca quiya', li' tsa ngu' tyi'i ngu' lo'o Cristo. Pana juani cua yala la ndyu'ú Cristo chaca quiya' cha' ta na cuentya ñi'ya caca cha' bi'.

²¹ Xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i sca ti ñati, bi' cha' ntsu'u cha' ndyijii na; la cui' jua'a sca ñati ngua nu ngua'ni cha' tyu'ú na chaca quiya', masi cua ngujuii na.

²² Adán naa ñati nu ngutu'u tucua chalyuu clyo, lo'o lcaa na laca na ñati nu ngutu'ú ji'i jyo'o Adán tiya' la, bi' cha' ntsu'u cha' ndyijii na nde chalyuu. Cristo laca nu ñati nu ndyu'ú chaca quiya' bi', xqui'ya bi' taca tyu'ú na chaca quiya' si ntsu'u cha' ji'na lo'o nu Cristo bi'.

²³ Ntsu'u ñi'ya caca cha' re: tya clyo cua ndyu'ú ycuí' Cristo chaca quiya'; tiya' la lo'o tyalaa tsa nu caa Cristo chaca quiya', li' tyu'ú na, lcaa na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o ycuí' Ni;

²⁴ li' tye chalyuu. Cua'ni tye Cristo ji'i lcaa nu laca loo, ji'i lcaa ngu' tisiya, ji'i lcaa ti ña'a ñati nu nxuu tya'a lo'o ycuí' Ndyosi. Li' chaca quiya' tya Jesús lcaa chacuayá' nu cua nda ycuí' Ndyosi ji'i tya clyo, cha' caca Ni loo ji'i lcaa ti lo ñati li'.

²⁵ Ndi'ya ndyaca cha': Juani tya ntsu'u chacuayá' culo Jesús cña ji'i lcaa ñati, ña'a cuayá' cua'ni tye ycuí' Ndyosi ji'i lcaa ñati nu nxuu tya'a lo'o Jesús.

²⁶ Lo'o cua ndye lcaa cha', li' cua'ni tye Ni cha' ndyijii ñati.

²⁷ Pana juani ti cua nda ycuí' Ndyosi Sti yu lcaa chacuayá' ji'i Sñi' Ni, cha' caca Cristo loo ji'i lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu. Nu lo'o nacuj quityi cha' lcaa na tsiya' ti caca cuentya ji'i Cristo, cua jlo ti' na cha' ná lo'o ji'i ycuí' Ndyosi Sti yu culo Cristo cña, cha' ycuí' Ni laca nu cua nda chacuayá' ji'i Sñi' Ni tya clyo; ná nchcuí' Ni cha' ji'i ycuí' ca Ni li'.

²⁸ Tiya' la li', nu lo'o cua ndaquiya' lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu ji'i Cristo, li' tsa Jesús ca su ntucua ycuí' Ndyosi Sti yu, lo'o li' xa' tya Jesús lcaa cña cuentya ji'i ycuí' Ndyosi Sti yu chaca quiya'. Bi' laca nu cua

nda chacuayá' ji'í Cristo tya clyo, cha' laca yu Sñi' ycuí' Ni. Lo'o li' sca ti ycuí' Ndyosi caca loo ji'í lcaa ca na nu ntsu'u chalyuu, jua'a lo'o lcaa ca na nu ntsu'u nde cua.

²⁹ Ntsu'u xi ngu' tya'a ma nu ntyucuatya ngu', masi si'í cuentya ji'í ycuí' ca ngu' ntyucuatya ngu' bi', cuentya ji'í jyo'o tya'a ngu' ntyucuatya ngu'. Cua jlya ti' jyo'o ngu' ji'í Jesús lo'o tya lu'ú ngu' chalyuu, pana ná ngulala ji'í jyo'o ntyucuatya li'. ¿Ni cha' laca ntyucuatya ngu' bi' si nga'aa tyu'ú ñati chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu'?

³⁰ Lo'o cuare, quiña'a tsa cha' cuxi ndy-acua ji'í ya ca su ndya'a ya tyijyu'; ná tsa ya tsiya' ti si ná jlo ti' ya cha' cua ndyu'ú Jesús chaca quiya'.

³¹ Lo'o na', cua ña'a ca tsa cua cajaa ti na' xqui'ya Cristo; pana ná talo na' cua'ni na' cña bi' si ná ndyu'ú Jesús chaca quiya'. Lo'o juani tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' ngusñi ma cha' ji'í Jesucristo nu Xu'na na, tyuu tya'a cu'ma ca quichi Corinto bi'.

³² Lo'o nguta'a na' ca quichi Efeso, lye tsa ngua'ni lya' ti' ngu' quichi bi' 'na; tyaala tsa ngua'ni ngu' 'na, hasta ngusu'u tya'a ngu' lo'o na' ñi'ya ndu'ni na'ni tyaala. ¿Ni cha' laca ndya'a na' cajua si ná jlo ti' na' cha' cua ndyu'ú Jesús chaca quiya'? Si'í ngana ndya'a na' cajua. Ntsu'u ñati nu nchcui' ndi'ya: “Cacu na tyaja, co'o na lcui, cha' la quee ti cajaa na”, ndu'ni ngu' lo'o na. Jua'a cua'ni na' si ná jlo ti' na' cha' lu'ú Jesús.

³³ Chañi tsa laca cha' nu nchcui' ñati ndi'ya: “Si xcui' lo'o ñati cuxi ndya'a na, xtyanu na ji'í cha' tso'o nu ndu'ni na li'”. Ná tucua ma cha' ji'í ñati nu ñacui cha' ná caca cuxi tyiquee na lo'o ndu'ni na cha' cuxi.

³⁴ Nga'a cha' xtyanu ma ji'í cha' cuxi nu ndyu'ni ma, xana culacua tso'o ti' ma li'; tso'o ti cua'ni ma lo'o tya'a ma. Nti' na' cha' ntsu'u xi cu'ma nu bilya ca cuayá' tso'o ti' ma cha' ji'í ycuí' Ndyosi, bi' cha' nchcui' na' lo'o ma jua'a cha' caca tyuju'u ti' ma.

Ñi'ya ña'a ngu' lo'o tyu'ú ngu' chaca quiya'

³⁵ Ná tyiquee' xcuaane ma 'na ndi'ya: “¿Ñi'ya caca tyu'ú ñati nu cua ngujuii? ¿Ñi'ya ña'a tyucui ña'a ngu' bi', nu lo'o tyu'ú ngu' chaca quiya'?”

³⁶ Ná tso'o ndyu'u cha' si chcuí' ma jua'a. Lo'o cataa na sca si'yu ni, catsu' scua' si'yu bi' ñi'ya laca si na cua ngujuii, cha' tyucua bi' li'.

³⁷ Si'í na cua laca ntyucua si'yu lo'o ndy-ataa na ji'í; si'yu ti ndyataa na, masi si'yu trigo, masi xi xa' la si'yu.

³⁸ Tiya' la li' ndu'ni ycuí' Ndyosi cha' caluu na cuiñii bi' li', ndyaluu ñi'ya nu nga'a cha' caluu bi', cha' sca si'yu caca sca lo na cuiñii. Xqui'ya cha' bi' caca cuayá' ti' na cha' ntsu'u sa scaa ca ña'a sca lo na lu'ú bi'.

³⁹ ná stu'ba ña'a lcaa lo na bi': tsaca lo ña'a ñati chalyuu, xa' lo ña'a na'ni, xi xa' lo ña'a na'ni lu'be, chaca lo ña'a cualya; ntsu'u sa scaa ca ña'a sca lo na nu ntsu'u chalyuu.

⁴⁰ Ntsu'u na nu nga'a nde cua, cuati jua'a xa' lo na ntsu'u chalyuu. Pana xa' ña'a laca sca na nu nga'a nde cua, chaca lo ña'a na nu ntsu'u nde lo yuu chalyuu:

⁴¹ xa' ña'a xee cuichaa, lo'o jua'a xa' ña'a xee coo', xa' ña'a xee cuii nu nga'a nde cua. Jua'a nu cuii bi', si'í sca ti cuayá' ña'a xee bi'.

⁴² La cui' jua'a caca na lo'o tyu'ú na chaca quiya'. Lo'o cua ndyaa jyo'o ne' yuu, catsu' bi' li'; pana lo'o tyu'ú bi' chaca quiya', nga'aa quiñu'u bi' tsiya' ti li'.

⁴³ Chiya'a ña'a jyo'o lo'o tyatsi', pana lu-bii tsa ña'a caca lo'o tyu'ú chaca quiya'; sca na nu xcui' quicha ti ti' laca jyo'o nu tyatsi', pana nguula ti' bi' lo'o tyu'ú chaca quiya';

⁴⁴ cuaña' tya na laca nu tyatsi', pana xa' ña'a caca tyucui ña'a na nu lo'o tyu'ú na chaca quiya'. Nde chalyuu ti cua'nijo'o cuaña' na, ñi'ya nu laca na juani; pana cha'a tyucui ña'a na cha' caca tyi'í na lo'o ycuí' Ndyosi chalyuu nde loo la.

⁴⁵ Ndi'ya nscua lo quityi ji'í ycuí' Ndyosi: “Ñati lu'ú ngua Adán nu ñati nu nguti'í chalyuu clyo, lo'o jua'a ycuí' Ndyosi laca nu cua nda cresiya ji'í yu”. Jua'a cha' nda quityi cusu'. Tiya' la li' nda Ni ji'í chaca ñati nu yaa chalyuu; ngua bi' ñati, la cui' ñi'ya nu ngua Adán ñati. Pana tso'o la ña'a ñati ngua nu Jesús bi'; cua nda ycuí' yu chaca cresiya nu tso'o la ji'í ñati, cha' caca stu'ba cha' ji'í yu lo'o ycuí' Ndyosi.

⁴⁶ Lo'o ngula na chalyuu tya lyiji caca

tso'o tyucui ña'a na cha' caja chalyuu cucui ji'na, cha' tya clyo ndya' na ñi'ya nu laca cuaña' ti na; tiya' la li' ntsu'u cha' caca tso'o tyucui ña'a na cha' taca tsaa tyi'i na lo'o ycu' Ndyosi.

⁴⁷ Lo'o yuu ti ngüiñá Ni ji'i Adán nu nguti'i chalyuu clyo. Pana ca slo ycu' Ndyosi ngutu'u nu chaca ñati nu yaa chalyuu ca tiya' la, la cui' Jesucristo nu Xu'na na.

⁴⁸ Ñi'ya laca ñati nu ndya' lo'o yuu ti bi', jua'a laca lcaa na cha' laca na ñati chalyuu; ñi'ya laca Cristo nu ngutu'u yaa nde cua, jua'a taca caca na si xñi na cha' ji'i yu.

⁴⁹ Lo'o ndi'i na chalyuu, xti ti tyempo talo tyucui ña'a na; pana lo'o tsaa na tyi'i na slo ycu' Ni, li' xa' ña'a caca na. Ñi'ya nu laca ycu' Cristo, jua'a caca na li'.

⁵⁰ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, ntsu'u sca cha' nu nti' na' chcu' na' lo'o ma: Ñi'ya nu ña'a ti cuaña' na juani, ná caca tyu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi lo'o culo Ni cña lo'o cua ndye chalyuu; ná caca tsaa na ñi'ya nu quicha ti ti' na ca chalyuu cucui nu caca nde loo la, su ná ntsu'u quicha tsiya' ti.

⁵¹ Nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma sca cha' nu bilya cuna ñati: Ná lcaa na cajaa na; ntsu'u na nu ña'a lu'ú ti na caca na lo'o qui'ya Ni ji'na, nu lo'o cua tye ti chalyuu. Pana lcaa na tsi tsiya' ca cha'a tyucui ña'a na

⁵² laja lo'o nchquiña ti quiji cloo na. Li' cañi cula'á cui'chcua ji'i ycu' Ndyosi. Lo'o cañi cui'chcua bi', li' tyu'ú lcaa jyo'o nu ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o yaa ngu' chalyuu; tyu'ú ngu' chaca quiya' cha' nga'aa ntsu'u cha' cajaa ngu' bi' tsiya' ti. Li' xcutsa'a Ni ji'i tyucui ña'a tsaca na.

⁵³ Nde chu' la lo'o tya ndi'i na chalyuu, ná tso'o ycu' na tsiya' ti, cha' xcui' na quiñu'u ti na; pana nde loo la, tso'o tsa caca tyucui ña'a na, nga'aa ntsu'u cha' quiñu'u na, nga'aa ntsu'u cha' tye na tsiya' ti.

⁵⁴ Lo'o cua ngua nguxcutsa'a Ni ji'i tyucui ña'a na cha' nga'aa quiñu'u na tsiya' ti li', nga'aa caca na ñi'ya nu ngua na tyempo nu nteje tacui; xcutsa'a Ni lcaa cha' ji'na. Li' tyu'u scua sca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu nchcu' ndi'ya: “Cua ngua'ni tye Ni cha' ndyijii ñati chalyuu, cua ntijiloo ycu' Ndyosi ji'i lcaa tya'a ngusu Ni;

⁵⁵ nga'aa caca cua'ni nu xña'a ngana ji'na cha' cajaa na, nga'aa caca cua'ni lya' ti' cha' ti'í bi' ji'na juani”, nacui quityi bi'.

⁵⁶ Ti'í tsa cha' nchca ji'na lo'o ndyijii na xqui'ya cha' ntsu'u tsa qui'ya ji'na. Jlo ti' ná cha' ntsu'u qui'ya ji'na, xqui'ya cha' ná ndaquiya' na cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na tya clyo cha' cua'ni na.

⁵⁷ Pana cua xa' ña'a laca juani, cua nda Ni chacuayá' cha' tyijiloo na ji'i nu xña'a xqui'ya cña nu ngua'ni Jesús nu lo'o ndyu'ú yu chaca quiya', bi' cha' quiña'a tsa xlya'be ta na ji'i ycu' Ndyosi lacua.

⁵⁸ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ntsu'u tsa tyiquee na' ña'aa ji'i cu'ma. Ndi'ya ñacui na' ji'i ma, cha' ña'a ti xñi tso'o ma cha' ji'i ycu' Ndyosi, lcaa tsa jlya ti' ma ji'i Ni; xcui' lye tsa cua'ni ma cña ji'i ycu' nu Xu'na na, ná ca taja ti' ma lo'o cua'ni ma cña bi'. Cua jlo ti' ma cha' ná culiji jua'a ti sca cña nu ndyu'ni ma cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

16

Msta cha' xtyucua ji'i tya'a ti'i ti ngu' ca Jerusalén

¹ Cua nda na' cha' nu ndyaa slo ca ta'a ngu' nu ndyu'u ti'i cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi ca lcaa quichi ca loyuu su cuentya Galacia; cua nchcu' na' ñi'ya cua'ni ngu' lo'o xti'i ngu' msta. La cui' jua'a cua'ni cu'ma nu lo'o xti'i ma msta bi', cha' xtyucua ma ji'i ngu' ti'i tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús nu ndi'i ca loyuu su cuentya Judea.

² Tsa clyo nu nxana sca semana, li' tso'o si lcaa ma xñi ma xi xcaya' ma, caya' nu cua ngujui ji'i ma semana nu ndye. Tyuco'o bi' li', lo'o li' ná ntsu'u cha' xti'i ma msta bi' yala ntchaa ti nu lo'o tyalaa na'.

³ Lo'o cua ngulaa na', li' ta na xi ñati nu tsaa ca quichi Jerusalén, cua ña'a ca ngu' nu cuane ma ji'i cha' tsaa ngu', ñati nu cua ndyuloo tso'o ma ji'i. Ta na xi quityi cui'ya ngu' tsaa ngu', quityi bi' cacha' ñi'ya laca cña nu ndya'a ngu'. Li' tsaa lo'o ngu' bi' ji'i msta nu ta ma ji'i ngu' ti'i tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús ca Jerusalén bi'.

⁴ Ca li' ñacui na' si tsa'a, si ná tsa'a lo'o ngu' bi'. Ná jlo ti' na' ñi'ya caca cña re 'na, si ta chacuayá' tsa'a.

Tyucuii su tsa Pablo

⁵ Ntsu'u cña tsa'a tyuu quichi ca loyuu su cuentya Macedonia; lo'o tye cña bi', li' tyalaa na' ca quichi tyi ma ca ndacua,

⁶ tyanu na' xi lo'o ma li'. Ná tyiquee' tyanu na' lo'o ma tyucui tyempo tlya'. Laja lo'o tyi'i na' lo'o cu'ma, li' taca xtyucua ma xi 'na cha' quiñi la tyucuii 'na cha' tsa'a tyijyu' la, macala su ntsu'u cha' tsa'a.

⁷ Ná nti' na' cha' tyeje tacui na' jua'a ti slo ma; na cua nti' na' tyanu na' xi tyempo lo'o ma, chacuayá' ji'i ycu' nu Xu'na na.

⁸ Juani ti tyanu na' ca quichi Efeso re ña'a cuayá' tyalaa tsá ta'a Pentecostés.

⁹ Tso'o tsa ndyaca 'na su ndi'i na' quichi re, cha' ntsu'u tsa ngu' quichi nu tso'o tsa ndaca'a jyaca lo'o nchcui' na' lo'o ngu', masi ña'a ti ntsu'u tsa ñati nu nxuu tya'a lo'o na'.

¹⁰ Si tyalaa Timoteo cajua, chcu' tso'o ma lo'o yu, cha' ná ca xñi'i ti' yu laja lo'o tyi'i yu lo'o ma. Cuentya ji'i ycu' nu Xu'na na ndya'a yu, la cui' tya'a cña nu ndya'a na'.

¹¹ Ni tsaca ma, ná cña'a ti'i ma ji'i yu; tso'o la si xtyucua ma ji'i yu cha' quiñi tyucuii ji'i yu cha' tyalaa yu ca slo na'. Ntajatya tsa ya ji'i yu, na' lo'o lcaa tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo ca nde.

¹² Cua nchcui' tsa na' lo'o Apolos tya'a tso'o ma, cha' caa na'a yu xi ji'i ma; caa yu lo'o xa' la ngu' tya'a na re. Pana ná ntaja'a yu caa yu yala ti; ca lo'o laja ji'i yu, ca li' caa yu su ndi'i ma.

Cha' nu nguscua Pablo su cua tye quityi

¹³ Tii ti ti' ma tyi'i ma chalyuu. Xñi tso'o ma cha' ji'i Jesús. Cua'ni tlyu tyiquee ma, ná cutsii ma.

¹⁴ Xcu' tso'o ti tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i ñati lcu'a ti se'i su ndyu'ni ma cña.

¹⁵ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, cua jlo ti' ma cha' lcaa ngu' tya'a Estéfanos ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús clyo; clyo ca ngua ngu' bi' ji'i lcaa cu'ma ngu' quichi nu ndi'i cacua ti nde Acaya. Lcaa tsá ntaja'a ngu' bi' xtyucua ngu' ji'i ñati tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi.

¹⁶ Nti' na' cha' taquiya' ma ji'i ngu' bi'; la cui' jua'a taquiya' ma ji'i lcaa ngu' nu cua'ni cña stu'ba ti lo'o ngu' bi', lo'o jua'a

ji'i lcaa ñati nu tso'o tsa cua'ni cña ñi'ya nu ndyu'ni ngu' bi'.

¹⁷ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' cua ndyalaa Estéfanos lo'o Fortunato lo'o Acaico slo na' ca nde. Ná ndu'ni cha' masi ná ndi'i ma lo'o na' juani, cha' nu ngu' bi' ni, nxyucua tsa ngu' 'na;

¹⁸ cua ngua'ni ngu' bi' cha' nguula la ti' tyiquee na', la cui' ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi' lo'o cu'ma. Nga'a cha' taquiya' ma ji'i lcaa ñati nu ndyu'ni cña jua'a.

¹⁹ Lcaa quichi ca loyuu su cuentya Asia su ntsu'u ñati nu ndyu'u ti'i cuentya ji'i Jesús, nda ngu' xlyo ni'i ji'i ma. Lo'o jua'a Aquila lo'o Priscila, cuati jua'a lcaa ñati nu ndyu'u ti'i to' tyi ngu' bi', nda ngu' xlyo ni'i ji'i ma cuentya ji'i ycu' nu Xu'na na.

²⁰ Lcaa ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, cua nti' ngu' chcu'cha' ngu' ji'i ma; tyucui tyiquee ma quityi ma ji'i tya'a ma chacuayá' ji'i Cristo.

²¹ Lo'o ycu' na' nda na' xlyo ni'i ji'i ma, nu nscua na' xtañi na' lo' quityi re, Pablo.

²² Chaca tya cha' chcu' na' lo'o ma juani: Si ntsu'u ngu' tya'a ndyu'u ti'i ma nu ná liñi cha' tso'o ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i ycu' nu Xu'na na, xtyanu ti'i ma ji'i ngu' li', cha' xcube' ycu' Ndyosi ji'i. ¡Tya'a nu'u, Xu'na, ca su ndi'i ya!

²³ Xtyucua Jesucristo nu Xu'na na ji'i ma.

²⁴ Tyi'u ti' ma 'na, cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i ma xqui'ya Jesucristo. Jua'a caca cha' lacua.

Quityi nchca tyucuaa nu nguscua San Pablo ndyaa ca slo ñati ji'i Jesucristo nde quichi Corinto

¹ Pablo laca na'. Seḷi ti ndi'i na' ca nde lo'o Timoteo tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo. Nscua ya quityi re cha' caḷ slo lcaa cu'ma ca quichi Corinto nu tsa tlyu ti ndyu'ni tlyu ma ji'i ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a tya'a quityi re slo lcaa ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu'i Ndyosi tyucui ña'a loyuu su cuentya Acaya. Cua nda ycu'i Ndyosi cña 'na cha' tsa'a na' chcu'i na' lo'o ngu' xa' quichi ca tyijyu' la, lcaa cha' nu ji'i Jesucristo.

² Cua nti' tsa ya cha' ña'a ti cua'ni ycu'i Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ma xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Nxtyucua tsa ycu'i Ndyosi ji'na lo'o quiña'a tsa cha' ti' ndyacua ji'na

³ Cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi nu laca Sti Jesucristo nu Xu'na na, xqui'ya cha' tya'na ti' Ni ña'a Ni ji'na, lo'o jua'a nxtyucua tsa Ni ji'na lo'o ndyacua cua ña'a ca cha' ti' ji'na.

⁴ Nu nxtyucua Ni ji'na ni, jua'a ndu'ni Ni cha' tiya' la taca xtyucua na ji'i xa' ñati, nu lo'o tyacua cua ña'a ca cha' ti' ji' ngu'; ñi'ya lo'o nguxtyucua ycu'i Ndyosi ji'na, la cui' jua'a taca xtyucua na ji'i xa' ñati li'.

⁵ Ñi'ya lo'o ngua'ni lya' ti' ñati ji'i Cristo tya sa'ni la, jua'a nda ngu' quiña'a tsa cha' ti' ji'na juani, nu lo'o nchcu'i na cha' ji'i Cristo; pana ña'a ti nxtyucua tsa Cristo ji'na, la cui' hora lo'o nchcube' na.

⁶ Masi tyacua cha' ti' ji' ya, masi lya' ti' ngu' ji' ya, xqui'ya cu'ma laca cha' ti' bi', cha' taca xtyucua la ycu'i Ndyosi ji' ma cha' caja ñi'ya clyaa ma ji' nu cuxi li'. Nu lo'o xtyucua Ni ji' ya ni, xqui'ya cu'ma ndu'ni Ni jua'a li', cha' caja ñi'ya xtyucua ya ji' ma; jua'a ta Ni juersa ji' ma cha' lo'o cu'ma talo ma ji' cha' ti', la cui' ña'a cha' ti' nu ndyaca ji' ya.

⁷ Ndyi'u tsa ti' ya ji' cu'ma. Jlo ti' ya cha' ñi'ya ndyu'ni lya' ti' ngu' ji' ya, jua'a cua'ni

lya' ti' ngu' ji' ma; pana ñi'ya nxtyucua Ni ji' ya, jua'a xtyucua Ni ji' cu'ma.

⁸ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji' Cristo, cua nti' ya cha' caca cuayá' ti' ma ñi'ya ngua lo'o ngujui cha' ti' ji' ya ca quichi su ndyaa ya ca loyuu su cuentya Asia, cha' tlyu tsa cha' cuxi nu ndyacua ji' ya nu ngua li'. Ná jlo ti' ya tsiya' ti' ñi'ya caca cha' tyijiloo ya ji' cha' cuxi bi' nquicha'; ngua ti' ya cha' nga'aa tyu'ú ya,

⁹ cha' cua ndyalaa tyempo nu cua cajaa ti ya. Pana jua'a ngua cha' tso'o la jlyu ti' ya ji' sca ti ycu'i Ndyosi, cha' nchca ji' Ni cua'ni Ni cha' tyu'ú ñati chaca quiya' masi cua ngujui ngu'; bi' cha' nchca ji' Ni cua'ni lyaá Ni ji'na, si' na culacua ti' na cha' ycu'i ca ti na ntsu'u cha' cua'ni na cha' clyaa na laja cha' cuxi bi'.

¹⁰ Cua ngua'ni lyaá ycu'i Ndyosi ji' ya tyempo bi', cha' ná ngujui ya, masi cuxi tsa ngua cha' ca bi'; lo'o jua'a tya cua'ni lyaá la Ni ji' ya ca nde loo la. Cua ngusñi ya cha' ji' ycu'i Ndyosi, bi' cha' jlyu ti' ya ji' ycu'i Ni, cha' ña'a ti tya cua'ni lyaá Ni ji' ya.

¹¹ Lo'o jua'a taca xtyucua ma ji' ya nu lo'o chcu'i ma lo'o ycu'i Ndyosi cuentya ji' cuare. Tucua Ni cha' nu chcu'i ma lo'o Ni, cha' tyuu tya'a ma; li' cua'ni Ni cha' caca tso'o ji' ya. Lo'o li' tyuu tya'a ma taca tya ma xlyabe ji' ycu'i Ndyosi cuentya ji' ya, nu lo'o cua ngulaá ya ji' nu cuxi.

Ná ngua ji' Pablo tsa nde Corinto

¹² Tso'o tsa nti' ya cha' xcui' ngua'ni tyucui tyiquee ya lo'o ma, xcui' nda ya cha' liñi lo'o ma, ñi'ya nu ngua'ni ya lo'o xa' ñati; jua'a nti' ya. Ngua ji' ya cua'ni ya jua'a lo'o ma xqui'ya cha' lye tsa ngua'ni tya'na ti' ycu'i Ndyosi ji'na laja ti; si' cha' nda'ya cha' hique ti ya, bi' cha' ndu'ni ya jua'a.

¹³⁻¹⁴ Tsa lo cua ti cha' nguscua ya lo quityi nu caḷ slo ma, sca cha' nu taca chcu'i cu'ma, sca cha' nu taca ca cuayá' ti' ma. Masi juani cua ngua cuayá' ti' ma xi, pana cua nti' ya cha' tya caca cuayá' tso'o la ti' ma cha' bi'. Lo'o tyalaa tsa bi', nu lo'o caḷ Jesús nu Xu'na na chaca quiya', li' caca tso'o tyiquee ma ña'a ma ji' ya; jua'a cuare tso'o ca ti' ya ña'a ya ji' ma ca li'.

¹⁵ Jua'a ngua ti' na', bi' cha' ngulacua ti' na' tsa'a na' slo cu'ma tya clyo. Ná tyiquee'

tsaa na'a na' ji'i cu'ma tucua quiya' ngua ti' na' nguicha', cha' ca tso'o cresiya ji'i ma.

¹⁶ Clyo ngua ti' na' tyeje tacui na' nde su ndi'i ma tyucui lo'o ndya'a na' ca Macedonia. Nu lo'o nguxtyuu na' ndya'a na' ca Macedonia bi', tyaa na' ca su ndi'i ma chaca quiya', cha' caca xtyucua cu'ma jna' tsa'a na' nde tyucui Judea, ngua ti' na'.

¹⁷ Pana lo'o na' yaa na' slo cu'ma ni, li' ngua ti' ma cha' na' ngulacua tso'o ti' na'. Na' tso'o cha' hcui' ma cha' laca na' sca ñati nu nchcui' tucua ti' cha'; nu lo'o ngüiñi tyucui 'na tya clyo, na' ñilo'o na' ji'i ni sca ñati.

¹⁸ Cua jlo ti' ycu' Ndyosi cha' na' nchcui' ya tucua cha' lo'o cu'ma, ñi'ya si nacui ya cha' jua'a laca, lo'o li' nacui ya cha' si' jua'a. Na' ndu'ni ya jua'a,

¹⁹ cha' nu Jesucristo bi', nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi ni, si' tucua cha' ntsu'u tyiquee Ni. Cua nchcui' ya cha' ji'i Ni su ndi'i cu'ma, lo'o na', lo'o Silvano, lo'o Timoteo, nchcui' cua cha' ji'i Ni. Na' hcui' Ni cha' si' jua'a laca sca cha' si' cua nchcui' Ni tsaca quiya' cha' jua'a laca cha' bi'. Sca ti Cristo laca nu chañi cha' nchcui' Ni cha' liñi,

²⁰ sca ti nu Cristo bi' nu ndu'ni cha' chañi cha' tyu'u tucua laca cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o na; bi' cha' xqui'ya Jesucristo taca hcui' na: "Amén, jua'a caca cha' lacua". Jua'a ñacu' na laja lo'o ndu'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi.

²¹ Ycu' Ndyosi laca nu ngua'ni lo'o ya cha' ngusñi tso'o ya cha' ji'i Cristo, lo'o jua'a ngua'ni Ni lo'o cu'ma; na' cua ngua'ni ycu' Ndyosi cha' laca na' ñati ji'i Ni.

²² Ndi'ya laca ñi'ya si ngusta ycu' Ni sca cuayá' nu ji'i Ni hichu' na, nu lo'o nda Ni Xtyi' ycu' Ni nu ndyanu ne' cresiya ji'na. Xtyi' ycu' Ndyosi laca nu nda ycu' Ndyosi ji'na yala la, cha' caca cuayá' ti' na cha' chañi cha' cua'ni Ni lo'o na laca ña'a cha' nu nacui Ni cha' cua'ni Ni.

²³ Na' nguta'a na' quichi tyi ma tu'ni, cha' na' nti' na' cha' caca ñasi' na' ji'i cu'ma. Chañi cha' xqui'ya cha' bi' ti, bi' cha' na' ndya'a na' ca slo ma li'. Cua jlo ti' ycu' Ndyosi cha' bi'. Qui'ya ycu' Ndyosi cresiya 'na si na' chañi cha' nu nchcui' na' re.

²⁴ Pana tso'o la masi si' xqui'ya cuare ti taquiya' ma cha' ji'i ycu' Ndyosi, cha' ne'

tyiquee ycu' ca ma cua ngusñi tso'o ma cha' ji'i Jesús. Na' cua nti' ya xtyucua ya ji'i ma cha' ca chaa la ti' ma laja lo'o ndyu'ni tlyu ycu' ca ma ji'i Jesús.

2

¹ Bi' cha' ngulacua ti' na' cha' nga'aa su'ba na' cha' xñi' ti' tyiquee ma lo'o tsa'a slo ma chaca quiya'.

² Ndi'ya laca cha': tso'o tsa nti' na' lo'o ña'a na' ñi'ya nu ndyu'ni cu'ma; cua nda na' cha' xñi' ti' ji'i ma tsaca quiya', bi' cha' na' tso'o si' jua'a cua'ni na' chaca quiya',

³ cha' jua'a ngua cha' nu nguscua na' lo' quityi bi' tya tsubi' la. Na' nti' na' tsa'a na' slo cu'ma nguicha'; na' tyiquee' cua'ni ma cha' ca xñi' ti' na', ngua ti' na'. Pana tso'o la si tso'o ti' caca tyiquee na', cha' jua'a si tso'o ntsu'u tyiquee na', lo'o cu'ma tso'o ti' caca tyiquee ma li', ngua ti' na'.

⁴ Nu lo'o nguscua na' quityi bi', quiña'a tsa ngulacua ti' na' li'; xñi' tsa ti' na' ngua li', hasta ndyunaa na' xqui'ya cu'ma. Pana si' cha' ca xñi' ti' cu'ma nguscua na' quityi bi'; ngua ti' na' cha' ca cuayá' ti' cu'ma cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i cu'ma, bi' cha' nguscua na' quityi bi'.

Tyu'u cha' clyu ti' ji'i cu'ma lo'o ngu' cuxi bi'

⁵ Cua ngua xñi' ti' ma xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni nu ñati bi'. Lo'o ngua'ni yu jua'a ni, si' sca ti na' ngua xñi' ti' na' li'; lo'o laca cu'ma ngua xñi' xi' ti' tyiquee ma xqui'ya cha' cuxi bi'. Pana juani nga'aa ntsu'u cha' cuxi bi', bi' cha' nga'aa nti' na' cua'ni tyaala na' ji'i cu'ma.

⁶ Cuayá' tsa cha' nu ngua'ni cu'ma lo'o yu bi', cha' cati xqui'ya yu bi', nu lo'o ndyu'u ti' ma tsa tlyu ti' nu ngua li'.

⁷ Bi' cha' juani cui'ya cu'ma cha' clyu ti' ji'i yu bi', xaala' ma cresiya ji'i ma lo'o yu, cha' na' hcuna' chalyuu ji'i yu bi' xqui'ya cha' xñi' tsa ti' yu.

⁸ Ndiña ya cha' clyu ti' ji'i ma juani cha' xtyucua ma xi' ji'i yu bi', cha' ca cuayá' ti' yu cha' ña'a ti' tya ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i yu.

⁹ Cua laca nguscua na' quityi bi', cha' lijya slo cu'ma, cha' ngua ti' na' quijeloo cha' 'na si chañi cha' ji'i ma cha' cua'ni

cu'ma ñi'ya nu ni na' ji'i ma li'; ná jlo ti' na' nquicha', si tyaja'a cu'ma cua'ni ma jua'a.

¹⁰ Lo'o na', cui'ya na' cha' clyu ti' ji'i yu bi', si cua ngua'ni clyu ti' cu'ma ji'i yu. Lo'o cu'ma cua ngua'ni yu cha' cuxi bi', pana na' ngüi'ya cha' clyu ti' ji'i yu bi' cuentya ji'i ma, masi tyijyu' ndi'i na', masi sca ti Cristo ndu lo'o na'. Bi' cha' jua'a culacua tso'o ti' ma lacua,

¹¹ cha' ná caca tyijiloo nu xña'a nu naa Satanás ji'na; cua jlo tsa ti' na cha' tajua' tsa nu xña'a bi'.

Ngulacua tsa ti' Pablo nga'a yu ca quichi Troas

¹² Ndyaa na' ca quichi Troas tya tsubi' la, ndyaa cacha' na' cha' ji'i Jesús ji'i ngu' quichi bi'. Lo'o jua'a ngua li', cha' tso'o tsa ndyuna ngu' quichi bi' cha' ji'i ycu' Ndyosi, xqui'ya cha' cua nda ycu' nu Xu'na na chacuayá' 'na cha' cua'ni na' cña ji'i Ni ca ndacua.

¹³ Pana ná ndalo na' ca bi', cha' ngulacua tsa ti' na' ni cha' laca bilya tyalaa Tito tya'a ndyaa ya cña slo na'; bi' cha' yala ti ngusalya' na' lo'o ngu' quichi bi'. Li' tya ndyaa la na' nde loyuu su cuentya Macedonia.

Ntijiloo na ji'i nu cuxi xqui'ya Cristo

¹⁴⁻¹⁵ Ndyaa tsa na' xlya'be ji'i ycu' Ndyosi cha' stu'ba cha' ji'na lo'o Cristo. Laca cha' ñi'ya si ndyaa lo'o ycu' Ndyosi ji'na ndyaa qui'i ti na calle, cha' ndyu'ni chi Ni loo Jesucristo cha' cua ntijiloo yu ji'i nu cuxi. Jua'a ji'na ta Ni su tya'a na laja ñati bi', cha' lo'o na nsañi na cha' ji'i ycu' Cristo ca slo lcaa ñati; ndacha' na cha' ji'i ycu' Ndyosi ca slo ñati, masi nchcui' na lo'o ñati nu nti' clyaa ji'i nu cuxi, masi nchcui' na lo'o xa' ñati nu ná nti' cuna cha' tso'o bi'. Pana ñi'ya laca sca na tyixi xtyi'i nu nda xtyi'i ntyucua lcaa se'i, jua'a laca cña nu ndu'ni na cuentya ji'i ycu' Ndyosi. Ndiya tsa ti' ycu' Ndyosi ji'i, la cui' jua'a ndiya ti' Ni cña nu ndyu'ni Cristo nde chalyuu xqui'ya na.

¹⁶ Ñati nu chiya'a tsa ndu'ni ni, ná ndiya' ti' ngu' cha' nu nchcui' na tsiya' ti; na ndacane la cha' bi' ji'i ngu' cha' cua chcuna' ti chalyuu ji'i ngu' xqui'ya cha' cuxi nu ndyu'ni ngu'. Pana ñati nu nti' clyaa ji'i nu cuxi ni, xa' ña'a ndu'ni ngu' bi'; cua jlo

ti' ngu' cha' ntsu'u chaca chalyuu tso'o la nu caja ji'i ngu'. Ntsu'u tsa ñati nu ná caca cua'ni cña bi'; pana cuare ni, taca cua'ni ya ji'i chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi.

¹⁷ Si'i ngana ndyu'ni ya lo'o cha' ji'i ycu' Ndyosi bi', si'i na nchcutsa'a ya ji'i lo'o xa' la cha'; tyucui ti' tyiquee ya nchcui' ya lo'o ñati ñi'ya laca si na ndi'i ycu' Ndyosi slo ya, xqui'ya cha' ycu' Ndyosi laca nu ngua'a loo ji'i ya cha' cua'ni ya cña bi' cuentya ji'i Cristo.

3

Nde laca sca cha' nu cua nguxana ca ti

¹ Ná nchcui' tyucuaa ti' ya lo'o cu'ma. Ná nti' ya cha' chcui' ma cha' tlyu tsa ñati laca ya. Lo'o ndyaa ya slo ma, ná ntsu'u cha' qui'ya ya sca quityi nu ñacu' cha' tso'o ti ndyu'ni ya cña; jua'a lo'o ndyaa ya chaca se'i, ná ntsu'u cha' jña ya sca quityi jua'a ji'i ma.

² Ná ntsu'u cha' tyu'ú quityi ji'i ya jua'a, cha' taca ña'a ngu' ji'i cu'ma. Cua jlo ti' ngu' cha' xqui'ya cuare tso'o tsa ndyuna ma cha' ji'i Jesús, jlo ti' ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya ji'i cu'ma.

³ Cristo ngua'ni cña bi' ne' cresiya ji'i cu'ma, nu lo'o nda Ni ji'i cua cha' ndyaa ya ca su ndi'i ma; bi' laca sca cña ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi nu lu'ú ca, nu ngua'ni Ni ne' cresiya ji'i cu'ma ñati chalyuu, ni si'i cha' nscua sca cha' chu' quee cuaja' ti.

⁴ Taca chcui' na jua'a, cha' tlyu tsa ndyaca tyiquee na xqui'ya cha' jlya ti' na ji'i ycu' Ndyosi, cha' cua ngusñi na cha' ji'i Jesús.

⁵ Cuentya ji'na, ná nchca ji'na cua'ni na cña ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti; pana ycu' Ni ndu'ni Ni lo'o na cha' taca ji'na cua'ni na lcaa lo cña ji'i Ni nu ndyu'ni na.

⁶ Laca bi' sca cha' nu cua nguxana ca ti, sca cña nu ndyu'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi laca. Ná laca bi' ñi'ya laca sca cña nu ndacane ti quityi cusu' ji'na cha' cua'ni na. Ndyijii na xqui'ya yabe' nu ntsu'u ji'na xqui'ya cña nu nclyo quityi cusu' bi' ji'na, pana juani ndyiji chalyuu cucui ji'na xqui'ya Xtyi'i ycu' Ndyosi.

⁷ Cña nu ngulo Moisés ji'i ngu' bi' cuentya ji'i ycu' Ndyosi ni, chu' quee cuaja' nscua cha' bi'; nguscua Ni letra hichu' quee cuaja'

bi', cha' chcu' ngu' lo. Ndubi tsa ña'a xee ji'i ycu' Ndyosi ngua, nu lo'o nda ca ti Ni cha' cusu' bi'; hasta tyucui ña'a loo nu cusu' Moisés ndubi tsa ña'a ngua, ni nga'aa ngua ña'a tya'a ngu' Israel ji'i loo nu cusu' bi'. Pana yala ti nteje tacui cha' bi', xtyi'i ti nguliji xee bi' loo yu li'. Lo'o xee ndubi ndyalaa cha' cusu' bi' lacua, masi xcui' jua'a ndyiji ñati lo'o yabe' nu ntsu'u ji'i ngu' xqui'ya cña nu nclyo cha' cusu' bi';

⁸ pana juani tlyu la cha' ndyaca nu lo'o nda na cha' ji'i Jesús lo'o ñati, lo'o li' ndu'ni Xtyi'i ycu' Ni cña ne' cresiya ji'i ngu' bi'.

⁹ Cña nu nclyo cha' cusu' ni, bi' ndu'ni cha' quijeloo qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati; ntsu'u cha' chcube' ngu' li', masi ndubi tsa ña'a xee nu ngua ca su ntucua quiya' cha' cusu' bi'. Bi' cha' juani tlyu la cha' laca cha' ji'i ycu' Jesús bi', cha' jua'a ndyaca lubii cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya Jesús bi'.

¹⁰ Juani tlyu la cha' tso'o ndyaca ca su ndi'i na, bi' cha' nga'aa ña'a na ji'i cha' tso'o nu ngua ji'i cha' cusu' bi', masi tso'o tsa ña'a ngua cha' bi' tya clyo la.

¹¹ Xti ti tyempo ndalo nu cha' cusu' bi', masi tlyu xi xee ngua lo'o tya lyiji calo cha' bi'. Pana tyucui tyempo nu lijya nde loo la, ná nga'a cha' tye cha' nu nguxana ca ti bi' juani; tlyu la cha' laca bi' tsiya' ti.

¹² Lo'o juani nga'aa ntsi na chcu' na lo'o ñati, cha' jlo ti' na cha' tso'o tsa laca cha' ji'i Jesús nu nchcu' na re.

¹³ Nga'aa nti' cha' tyacu' sca late' loo na ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Moisés nu ngua sa'ni bi', cha' ná ña'a ngu' Israel loo yu lo'o nguliji xee bi' jua'a ti.

¹⁴⁻¹⁵ Ndyacu' tsa cha' hique ngu' Israel nu ngua li', cha' ná ngua cuayá' ti' ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti. Masi chalyuu juani, jua'a laca lo'o quityi cha' jo'ó nu nguscua jyo'o Moisés, la cui' cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'i ñati nu ngua sa'ni bi'; nu lo'o chcu' ti ngu' judío lo quityi cha' jo'ó bi', ña'a ti ná nchca ca'ya cha' bi' hique ngu' bi'. Tsiya' ti taca ca'ya cha' bi' hique ngu' lo'o xñi ngu' bi' cha' ji'i Jesús; li' saala Ni hique ngu' cha' cuna tso'o ngu' cha' ji'i Ni.

¹⁶ Pana lo'o xñi na cha' ji'i ycu' nu Xu'na na, li' tye cha' nu ndyacu' hique na.

¹⁷ Lo'o nchcu' ca ti quityi re cha' ji'i nu "Xu'na na", bi' nti' ñacu' cha' Xtyi'i ycu' Ndyosi laca nu bi'. Lo'o jua'a nu lo'o laca Xtyi'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na loo ji'na, nga'aa tucui caca ji'i tatsaa ji'na cha' cua'ni na cua ña'a ca cña cuxi li'.

¹⁸ Jua'a laca cha' ji'na, lcaa na lo'o tya'a na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús, tyaca' tyijyu' cha' cua nda nu Xu'na na xee nu tyu'u loo na. Pana ná nga'a cha' tyacu' sca late' loo na, cha' la cui' cha' tlyu bi' laca nu ña'a ti tya lye la ndyu'ni cña lo'o na cha' cha'a tyucui ña'a na, cha' caca na ñi'ya laca ycu' Ndyosi nu Xu'na na tsiya' ti. Ca slo ycu' nu Xu'na na nu laca Xtyi'i bi', ca bi' ndyu'u nu cha' tlyu bi'.

4

¹ Bi' cha' ná nchca taja ti' ya ji'i cña nu ndyu'ni ya. La cui' ycu' Ndyosi laca nu cua nda cña bi' ji'i ya, xqui'ya cha' tya'na ti' Ni ña'a Ni ji'i ya.

² Cua nguxtyanu ya ji'i lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni ngu' cuaana ti, lcaa cha' nu ntyuju'u tsa ti' ngu' cua'ni ngu' ji'i. Si'i na ñi'lo'o ya ji'i ngu', la cui' jua'a ná nchcutsa'a ya cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o xi xa' la cha', nu lo'o nchcu' ya cha' bi' lo'o ngu'; tso'o ti nclyo'u ya tyucui cha' ji'i Jesús ji'i ngu'. Lo'o jua'a cha'ni tsa laca cha' bi', cha' jua'a caca cuayá' ti' lcaa ñati cha' tyucui tyiquee ya ndu'ni ya cña ji'i ycu' Ndyosi; jua'a nti' ycu' Ni ña'a Ni ji'i ya.

³ Lo'o li' si ntsu'u ñati nu ñacu' cha' tucui tsa ndyu'u cha' tso'o ji'i Jesús nu nchcu' ya lo'o ngu', li'ni la ñacu' na li' cha' ñati bi' laca nu nguna' ndu'ni, bi' cha' ná nchca cua'a jyaca ñati bi' ji'i cha' bi'.

⁴ Ná ntaja'a ngu' bi' xñi ngu' cha' bi' xqui'ya nu xña'a nu ñi'lo'o ji'i ñati chalyuu. Ndacu' nu cuxi bi' cha' ji'i ngu' cha' ná cuna ngu' cha' tso'o nu cuentya ji'i Cristo, bi' cha' ná nchca tyanu xee lubii ji'i Cristo ne' cresiya ji'i ngu' bi'. Tlyu tsa cha' laca ji'i Cristo; lcaa cha' nu ntsu'u ji'i Ni, stu'ba ntsu'u cha' ji'i Ni lo'o ycu' Ndyosi Sti Ni ca su ntucua Ni juani.

⁵ Nu cha' nu nda ya lo'o ngu' ni, si'i cha' ji'i ycu' ca ya nchcu' ya. Ndi'ya laca cha' nu nchcu' ya lo'o ngu': Jesucristo laca Xu'na tyucui ña'a nde cua, lo'o la cui' Ni

laca Ni loo ji'i tyucui ña'a nde chalyuu. Bi' cha' ñacui ya cha' xqui'ya Jesús nu Xu'na na ndyu'ni ya cña cuentya ji'i ma.

⁶ La cui' ycui' Ndyosi laca nu nda xee lubii ji'i Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na; bi' cha' caca cuayá' ti' na lcaa cha' tlyu nu tso'o tsa nu ntsu'u ji'i ycui' Ndyosi, la cui' ti cha' nu nchca tii na cha' ndyu'ni Ni cña ne' cresiya ji'na nu lo'o xñi na cha' ji'i Cristo. Ycui' Ni ngulo Ni cña cha' tyucua xee ca su ngua chalyuu talya nu ngua tya sa'ni la.

Ndi'ya tyi'i na nde chalyuu lo'o ngusñi na cha' ji'i ycui' Ndyosi

⁷ Masi tlyu tsa cha' tso'o nu ntsu'u ne' cresiya ji'na xqui'ya Cristo, pana ñati chalyuu ti laca na, si'i na nguula tsa ti' na ycui' ca na. Ñi'ya laca sca quityu' nu ndya' lo'o yuu ti nu xtyi'i ti ncla'a, jua'a ti laca na. Tso'o la jua'a, cha' li' taca ca cuayá' ti' na cha' sca ti ycui' Ndyosi laca nu lcaa cña nchca ji'i Ni; nga'aa si'i ycui' ca na nu nchca ji'na.

⁸ Lcua ti se'i su ndya'a ya, tlyu tsa cña ndyacua ji'i ya, pana ná nchca tyijiloo nu cuxi ji'i ya. Lu'ba ti nlyacua tsa ti' ya, pana ná nchca taja ti' ya lo'o xñi' ti' ya.

⁹ Ntsu'u tsa tya'a cusuu ya, pana la cui' ti cha' ná lyiji tya'a tso'o ya. Masi ntsu'u ngu' nu ndyu'ni cha' quicha ya, pana ná nchca cua'ni tye ngu' ji'i ya.

¹⁰ Macala su ndya'a ya nde chalyuu, lu'ba ti nchca quicha ya, ntsu'u tsa cha' ti'i nu ndyu'ni ngu' lo'o ya, tsa ña'a nu ngua ji'i Cristo lo'o yaa yu nde chalyuu, nu lo'o ndyujui ngu' ji'i yu. Pana li' ca jlo ti' xa' ñati cha' ña'a ti tya lu'ú ycui' Cristo, nu lo'o ña'a ngu' bi' cha' ña'a ti tya lu'ú ya.

¹¹ Cua ña'a ca hora lo'o ndi'i ya chalyuu ntsu'u tsa cha' cuxi nu taca kujui ji'i ya, cha' quiña'a tsa cha' cuxi ndyacua ji'i ya lcaa se'i su ndya'a ya xqui'ya Jesús. Pana jua'a taca ña'a ngu' cha' tya ndi'i Jesús lo'o ya; bi' cha' laca tya ntsu'u chalyuu ji'i ya, masi quicha ti ti' ya ndya'a ya.

¹² Jua'a laca cha' ji'i cuare, na ncliji tyucui ña'a ya xqui'ya cha' ti'i nu ndyacua ji'i ya nde chalyuu; pana cu'ma ni, cua ngujui chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ma xqui'ya cña nu ngua'ni ya.

¹³ Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu' su nchcui' ngu' ndi'ya: “Jlyu ti' na' cha'

chañi laca cha' bi', bi' cha' nchcui' na' cha' liñi bi' lo'o xa' ñati”, nacui jyo'o cusu' bi'. Lo'o jua'a cuare, nchcui' ya cha' ji'i Jesús cha' cua ndyatí tyiquee ya ji'i yu, xqui'ya cha' ngusñi ya cha' ji'i yu.

¹⁴ Chañi jlyu ti' ya cha' ngulo ycui' Ndyosi ji'i Jesús nu Xu'na na ca su ntsiya yu nguatsi' yu, lo'o la cui' jua'a caqui'ya Ni ji'na, cha' stu'ba ti tyalaa na ca su ntucua ycui' Ni.

¹⁵ Ndalo ya ji'i lcaa cha' ti'i nu ndyacua ji'i ya xqui'ya cu'ma; tiya' la li' tyatu quiña'a la tya'a ñati ma nu taca tya xlya'be ji'i ycui' Ndyosi cuentya ji'i ya, cha' jua'a quiña'a tsa tya'a ñati ma ntsu'u nu cua ngujui xlya'be nu ta ycui' Ndyosi ji'i ma. Lo'o li' stu'ba ti taca cua'ni chi' na loo ycui' Ndyosi.

¹⁶ Bi' cha' ná nchca taja ti' na ji'i cña nu ndyu'ni na cuentya ji'i ycui' Ndyosi, masi ncliji tyucui ña'a cuaña' na jua'a ti; pana ña'a ti lu'ba ti ndu'ni ycui' Ndyosi cha' ca tso'o la cresiya ji'na.

¹⁷ Si'i na tlyu tsa cha' ti'i nu ndyacua ji'na chalyuu re juani, xti ti tyempo talo cha' ti'i bi'; pana tiya' la ni, tlyu tsa cha' tso'o nga'a cha' tyacua ji'na ca slo ycui' Ndyosi, lo'o ná nga'a cha' tye bi' tsiya' ti. Ná stu'ba cha' ti'i re lo'o cha' tso'o nu nga'a cha' tyacua ji'na nde loo la.

¹⁸ Ná ntsu'u tyiquee na ji'i sca na nu tso'o ña'a ti, cha' ná talo lcaa na nu tso'o ña'a bi' tsiya' ti; na nlyana na ji'i sca cha' nu ná nchca ña'a na ji'i juani ti, pana nde loo la tyu'u tucua cha' bi', ña'a na ji'i li'. Bi' laca nu ná nga'a cha' tye cha' ji'i.

5

¹ Jlo ti' na cha' ñi'ya nti' sca ni'i canta' ti, jua'a nti' cuaña' na, cha' si' cua ngujui na ni, cua ndye cuaña' na nguti. Pana cua ngua'ni cho'o ycui' Ndyosi chaca ni'i nu tyacua ji'na, chaca cha' laca bi'; ycui' Ndyosi xcutsa'a tyucui ña'a na, lo'o ná nga'a cha' tye cha' ji'na tsiya' ti li'. Ca su ntucua ycui' Ndyosi laca cha' bi', si'i ñati nu cuiña' ni'i bi'.

² Ná tso'o nti' na ndi'i na nde chalyuu, cha' xcui' quicha tsa ti' na. Chañi cha' cua nti' na tyu'utsu' na nde chalyuu, tyaa clya

na ca slo ycuí' Ndyosi, cha' yala la caja ni'í cucuí' bi' ji'na li'.

³ Ni'í bi' laca nu tacu' lo tyucuí' ña'a na, cha' caja su tyi'í cresiya ji'na, cha' ná tyi'í na jua'a ti.

⁴ Nchca taja ti' na su ndi'í na nde chalyuu, cha' ndyacuá tsa cha' ti'í ji'na. Si'í na nti' na cha' cajaa na yala ti, pana nti' tsa na cha' caca cucuí' tyucuí' ña'a na; bi' laca nu cua'ni ycuí' Ndyosi lo'o tyalaa na ca su ntucua Ni. Lo'o li' tye cha' cuxi ji'na, tye tyucuí' ña'a cuaña' na nu nscua cha' cajaa, cha' li' taca quije chaca chalyuu nu tso'o la ji'na, nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti.

⁵ Na cua ngua'ni cho'o ycuí' Ndyosi cha' jua'a caca ji'na ca li'; cua nda Ni Xtyi'í ycuí' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na juani. Laca bi' sca cha' nu nda Ni ji'na yala ti, cha' tyi'ú ti' na lcaa cha' nu cua'ni Ni cuentya ji'na ca nde loo la.

⁶ Bi' cha' nchca tlyu tyiquee na, cha' ndu ti' na cha' jua'a cua'ni ycuí' Ndyosi. Nu lo'o tya lu'ú na chalyuu, jlo ti' na cha' tyijyu' tsa to' tyi na ca slo ycuí' Ndyosi, cha' tya lyiji tyalaa na ca su ntucua ycuí' nu Xu'na na.

⁷ Ndalo na ndi'í na chalyuu xqui'ya cha' jlyá ti' na cha' nu nda Ni lo'o na, si'í na cua na'a na ñi'ya caca cha' nde loo la.

⁸ Cha' nu tlyu nchca tyiquee na, bi' cha' cua nti' tsa na cha' xtyanu na ji'í chalyuu re su quicha ti ti' na ndi'í na, cha' tsa na tyi'í na ca slo ycuí' nu Xu'na na;

⁹ ndyu'ni cña ti' na cha' cua'ni na lcaa ña'a cña nu ndiya' la ti' nu Xu'na na, masi tya lu'ú na, masi cua ngujui na.

¹⁰ Lcaa na lo'o tya'a na nga'a cha' tyalaa na ca su ntucua ycuí' Cristo cha' cua'ni cuayá' Ni ji'na. Lo'o li' tyacua cha' ji'í scaa na, ña'a cha' nu nga'a cha' tyacua ji'na xqui'ya cña nu cua ngua'ni scaa na nde chalyuu, si cha' tso'o ngua'ni na, si cha' cuxi ngua'ni na.

Chcui' na sca cha', ñi'ya nu caca cati qui'ya ji'na lo'o ycuí' Ndyosi

¹¹ Xqui'ya cha' ndube tsa ti' ya cha' ña'a ycuí' Ndyosi ji'í ya, bi' cha' nchcui' tsa ya cha' ji'í Jesús lo'o xa' ñati. Tso'o tsa nslo ycuí' Ndyosi ji'í ya, ñi'ya ndu'ni sa scaa ya. Lo'o jua'a cu'ma, nti' ya cha' liñi tsa ndyuloo ma ji'í ya,

¹² si'í cha' tyixi ti ya nchcui' tso'o ti ya cha' ji'í ycuí' ca ti ya. Ndi'ya nti' ya: caja ñi'ya xtyacuí' ma cha' lo'o ngu' cuentya ji'í ya, si tso'o ti nti' ma ña'a ma ji'í ya. Ntsu'ú ñati ca bi' nu ná ndube ti' ñi'ya ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu', pana ndube la ti' ngu' bi' ñi'ya ndu'ni ch'í ngu' loo ycuí' ca ngu'.

¹³ Ná ndu'ni cha' masi ñacuí' ngu' bi' cha' tonto tsa ya; jua'a laca ya tu'ni, xqui'ya cha' ndyu'ni ya cña ji'í ycuí' Ndyosi. Masi jua'a laca ya nti' ngu' bi', pana tyucuí' tyiquee ya taca xtyucua ya ji'í cu'ma li'.

¹⁴ Cua jlo ti' na cha' sca ti ycuí' Cristo ngujui lo crusi cuentya ji'í lcaa ñati chalyuu; ñi'ya nti' si cua ngujui lcaa ñati chalyuu xqui'ya qui'ya nu ntsu'ú ji'í ngu', jua'a laca cha', xqui'ya cha' ngujui yu lo crusi bi'. Lo'o juani jlo ti' na cha' ntsu'ú tsa tyiquee Cristo ña'a Ni ji'í lcaa ñati chalyuu, bi' cha' nga'a cha' chcui' na cha' ji'í Jesús lo'o xa' ñati.

¹⁵ Xqui'ya lcaa ñati, bi' cha' ntaja'a Cristo ngujui yu lo crusi. Cua nti' yu cha' nga'aa tyi'í ñati chalyuu cha' ji'í ycuí' ti ngu'; tyi'í ngu' ni, pana xcui' cuentya ji'í Cristo, cha' bi' laca nu cua ngujui cuentya ji'í ngu', bi' laca nu cua ndyu'ú chaca quiya' cuentya ji'í ngu'.

¹⁶ Bi' cha' juani nga'aa chcui' tyucuaa ti' na lo'o xa' ñati si ná ndiya ti' na ñi'ya ndu'ni ngu' bi' nde chalyuu. Nu ngua tya sa'ni la, la cui' ti cha' ná ndiya ti' ya cña nu ngua'ni ycuí' Cristo; si'í ñati nguula, si'í ñati tlyu laca yu ngua ti' ya tya li'. Pana juani nga'aa si'í jua'a nlyacua ti' ya ña'a ya ji'í Cristo.

¹⁷ Lo'o juani nu lo'o cua ngusñi sca ñati cha' ji'í Cristo, li' cua nguxcutsa'a Ni cha' ji'í ñati bi'; cua ndye cha' ji'í yu lo'o cha' cuxi nu ngua'ni yu nu ngua tya tsubi' la. Chaca chalyuu cucuí, bi' laca nu cua ngujui ji'í yu juani.

¹⁸ Ycuí' Ndyosi laca nu ndu'ni lcaa cha' bi', cha' cua ndyaca stu'ba cha' ji'na lo'o Ni xqui'ya Cristo. Lo'o juani cua nda Ni cña ji'na cha' chcui' na lo'o ngu' ñi'ya caca stu'ba cha' ji'í ngu' lo'o ycuí' Ni.

¹⁹ Xqui'ya Cristo ndu'ni Ni cha' cati qui'ya nu ntsu'ú ji'í ñati chalyuu lo'o Ni, nga'aa culotu Ni ji'í cha' cuxi nu cua ngua'ni ñati. Lo'o li' cua ngua'a lo Ni

ji'na, cha' cua'ni na cña cuentya ji'i Ni, cha' chcu' na lo'o ñati ñi'ya taca ca stu'ba cha' ji'i ngu' lo'o ycu' Ndyosi;

²⁰ bi' cha' laca ndya'a ya ca slo ma chacuayá' ji'i ycu' Cristo. Ndi'ya laca lo'o nchcu' ya lo'o ma, ñi'ya laca si ycu' Ndyosi nchcuane Ni ji'i ma cha' cua'a jyaca ma ji'i cha' nu nchcu' Cristo. Nchcu' ya lo'o cu'ma chacuayá' ji'i Cristo lacua, cha' cua'ni ma cha' caca stu'ba cha' ji'i ma lo'o ycu' Ndyosi.

²¹ Masi ná ntsu'u qui'ya ji'i Cristo tsiya' ti, pana ycu' Ndyosi ngua'ni cha' ndyanu qui'ya nu ntsu'u ji'na hichu' Cristo. Si cua ngua stu'ba cha' ji'na lo'o Cristo, li' caca lubii cresiya ji'na ñi'ya nu nti' ycu' Ndyosi cha' caca na.

6

¹ Ngu' tya'a ndyu'ni na cña ji'i ycu' Ndyosi laca ma; bi' cha' nchcu' tsa ya lo'o cu'ma, cha' ná culiji ma cha' tso'o jua'a ti, cha' tso'o nu cua nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i ma. Na cua ngusni ma cha' bi' tsaca quiya', bi' cha' ña'a ti taquiya' ma ji'i cha' bi' juani.

² Ndi'ya nchcu' sca cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la: Cua nti' tsa na' cha' cua'ni cho'o na' cresiya ji'i ma, nacui ycu' Ndyosi, bi' cha' ntucua' na' cha' ji'i ma lo'o nchcu' ma lo'u.

Cua nti' na' cha' cua'ni lyaá na' ji'i ma, bi' cha' nguxtyucua tsa na' ji'i ma.

Jua'a nacui ycu' Ndyosi. Lo'o nu juani cua laca tyempo cha' cua'ni cho'o Ni cresiya ji'i ma, juani cua laca la cui' tyempo cha' cua'ni lyaá ycu' Ndyosi ji'i ma ji'i nu cuxi.

³ Ná nti' ya cha' xtyí lo'o ngu' ji'i ya xqui'ya cña nu ndyu'ni ya, cha' lo'o ji'i ycu' Ndyosi xtyí lo'o ngu' bi' li'; bi' cha' ná ta ya chacuayá' cha' tyu'u tucua sca cha' cuxi, nu xqui'ya bi' taca chcu' ngu' ji'i ya.

⁴ Tso'o la nti' ya si caca cuayá' ti' ngu' cha' ndya'a ya lo cña ji'i ycu' Ndyosi, nu lo'o ña'a ngu' cña nu ndyu'ni ya cuentya ji'i Ni. Ndalo tsa ya ji'i cha' ti'í nu ndu'ni ngu' lo'o ya, masi ntsu'u tsa na nu lyiji ji'i ya, masi ntsu'u tsa cha' tucui nu ndyaca ji'i ya.

⁵ Cua ngujui' juata ngu' ji'i ya, jua'a cua ngusu'ba ngu' ji'i ya ne' chcu; cua ndyu'u

ti'i tsa tlyu ti ñati ca slo ya cha' cua'ni lya' ti' ngu' ji'i ya; lo'o jua'a ntsu'u quiya' nteje tacui ya cuayá' cña nu ndyu'ni ya, ntsu'u quiya' ná nchca caja' ya, ntsu'u quiya' nu lye tsa ntyute' ya.

⁶ Pana ndi'ya ca cuayá' ti' ngu' cha' cña ji'i ycu' Ndyosi laca nu ndya'a ya lo'o: na cua ngua lubii cresiya ji'i ya cuentya ji'i ycu' Ni; liñi tsa nchca cuayá' ti' ya cha' ji'i Ni; ndalo tsa tyiquee ya ña'a ya ji'i ngu', cha' ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ya, lo'o jua'a chañi cha' ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya ji'i tya'a ñati ya;

⁷ liñi tsa cha' ji'i ycu' Ndyosi nu nchcu' ya lo'o ñati, lo'o jua'a tyucui chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi nda Ni nu ndya'a lo'o ya. Bi' cha' nu lo'o ña'a ngu' lcaa cha' nu ndyaca ji'i ya, li' taca ca cuayá' ti' ngu' cha' cña ji'i ycu' Ndyosi laca nu ndya'a ya lo'o. Na cua ngua tso'o cresiya ji'i ya juani cuentya ji'i ycu' Ni, bi' cha' cua ngujui juersa ji'i ya cha' taca xuu tya'a ya lo'o nu xña'a; jua'a taca cua'a ya ji'i nu bi', cha' ná cua'ni ñu'u nu bi' ji'i ya.

⁸ Ntsu'u quiya' nu ndu'ni chi' ngu' loo ya; xa' la tyempo, li' nchcu' ngu' cha' ti'í ji'i ya. Nchcu' ngu' cha' tso'o ji'i ya, lo'o jua'a nchcu' ngu' cha' cuxi ji'i ya. Nchcu' ngu' cha' nu cuiñi tsa ya; xa' la tyempo, li' nchcu' ngu' cha' liñi tsa cha' nu nchcu' ya.

⁹ Ntsu'u quiya' ndu'ni ngu' cha' ndyuloo ngu' ji'i ya; xa' la quiya', li' ndu'ni ngu' cha' ná nslo ngu' ji'i ya tsiya' ti. Ntsu'u quiya' ndya'a ya su cua cajaa ti ya nchca, pana ña'a ti tya lu'ú ya; nchcube' tsa ngu' ji'i ya, pana ná nchca cujuii ngu' ji'i ya.

¹⁰ Masi xñi'i tsa ti' ya xqui'ya cha' ti'í nu ndyacua ji'i ya tu'ni, pana ña'a ti chaa ti' ya; ti'í tsa ya tu'ni, pana ndyiji juersa ji'i ya cha' xtyucua ya ji'i tyuu tya'a ñati. Masi ná sca na ntsu'u ji'i ya tsiya' ti lo'o ndi'i ya nde chalyuu; pana ycu' Ndyosi nxyucua ji'i ya, lcaa na ntsu'u ji'i ya li'.

¹¹ Cu'ma ngu' tya'a na, ngu' Corinto, ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya ji'i ma, bi' cha' cua liñi tsa nchcu' ya lo'o cu'ma lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee ya.

¹² Si'i na nga'aa nti' ya xtyucua ya ji'i ma, la cui' cu'ma laca nu lqui'ya tsa ntaja'a ma xtyucua ma ji'i ya;

¹³ bi' cha' juani tya'na tsa nchcui' na' lo'o cu'ma. Ndi'ya nti' na' chcui' na' lo'o cu'ma, ñi'ya nchcui' ngu' lo'o sñi' ngu': Cui'ya ma cha' clyu ti' jil'i ya, tyucui tyiquee ma cua'ni cho'o ma tyiquee ma ña'a ma jil'i ya.

Tyaca'a tsa na jil'i ycu' Ndyosi nu lu'ú ca

¹⁴ Ná clyana ma ñi'ya caca quiñi cha' jil'i ma lo'o ñati nu ná ntsu'u cha' jil'i lo'o ycu' Ndyosi, ná cua'ni tya'a ma lo'o ñati bi' tsiya' ti. Ná taca ca stu'ba cha' jil'i ma lo'o ngu' bi', cha' nu ñati nu cua ngua lubii cresiya jil'i cuentya jil'i ycu' Ndyosi ni, ná taca cua'ni tya'a ngu' lo'o ñati nu ná ndaquiya' jil'i Ni tsiya' ti; lo'o jua'a ñati nu ntsu'u xee jil'i ycu' Ndyosi ne' cresiya jil'i, ná taca ca stu'ba cha' jil'i ngu' bi' lo'o ñati nu ndiya la ti' chalyuu talya.

¹⁵ Ná taca tsiya' ti ca stu'ba cha' jil'i Cristo lo'o Satanás; lo'o jua'a ñati nu cua ngusñi cha' jil'i Cristo ni, ná taca cua'ni tya'a ngu' lo'o ñati nu ná ntaja'a xñi cha' bi' tsiya' ti.

¹⁶ Ñi'ya nti' cu'ma nu tyaca'a tsa ma jil'i ycu' Ndyosi ni, ná taca cua'ni tya'a ma lo'o xa' ñati nu ngusñi cha' jil'i cua ña'a ca jo'ó; tyaca'a tsa na jil'i ycu' Ndyosi nu lu'ú ca xqui'ya cha' ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'na. Ndi'ya nacui ycu' Ndyosi:

Tyi'i na' ca slo ñati bi', lo'o jua'a tya'a na' lo'o ñati bi';
caca na' ycu' Ndyosi cuentya jil'i ngu' bi',
bi' cha' taca caca ngu' bi' ñati 'na.
Jua'a nacui Ni.

¹⁷ Lo'o jua'a nchcui' ycu' nu Xu'na na chaca quiya' lo'o na, nu ngusñi na cha' jil'i Ni. Ndi'ya nacui Ni:

Tyu'utsu' ma nde su ndi'i ngu' cuxi; ná cua'ni tya'a ma lo'o nu ngu' cuxi bi',
cha' ná tyat'i cha' jil'i ma lo'o cha' cuxi nu ndyu'ni ngu' bi'.

Li' quiñi cha' 'na lo'o ma,

¹⁸ caca na' Sti ma;

jua'a cu'ma caca ma sñi' na', masi nu cuna'a, masi nu qui'yu.

Jua'a nacui ycu' Ndyosi nu Xu'na ma, nu lcaa tsiya' ti cña nchca jil'i Ni.

7

¹ Cu'ma ngu' tya'a na, nu ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jil'i ma, jua'a laca cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o na, cha' nu

caca ji'na nde loo la. Bi' cha' lacua, ntsu'u cha' cua'ni tye na jil'i lcaa cha' cuxi nu nti' cua'ni ñu'u jil'i cresiya ji'na, jil'i tyucui ña'a na. Lo'o jua'a lye tsa cua'ni na cña cha' caca na ñati jil'i ycu' Ni; na laca nu cua'ni na nde chalyuu, cua'ni na jil'i ñi'ya nti' si cua ndu ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'na.

Nguxtyanu ngu' cha' cuxi nu cua ngua'ni ngu'

² Cua'ni cho'o tyiquee ma ña'a ma jil'i ya lacua. Ni sca quiya' ná ngua'ni ya cha' cuxi lo'o cu'ma, ni sca cu'ma ná ngua'ni ñu'u ya chalyuu jil'i ma; ná ntsu'u mala su nñilo'o ya jil'i ma, ni sca tya'a ma.

³ Ná nti' na' sta na' qui'ya hichu' ma. Ndi'ya nti' na' chcui' na' lo'o ma, ñi'ya nu nacui na' jil'i ma tsubi': lcaa tyempo ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jil'i cu'ma; masi cua ngujui na, masi ña'a ti tya tyiquee' tyi'i na chalyuu, pana ña'a ti stu'ba ntsu'u tyiquee na' lo'o cu'ma.

⁴ Tso'o tsa nti' na' lo'o ndyi'u ti' na' jil'i cu'ma, la cui' jua'a nti' na' lo'o nchcui' na' cha' jil'i ma lo'o xa' ñati. Ña'a ti ndyaca tlyu tyiquee na', ña'a ti chaa ti ti' na' ndi'i, masi cua ngua lcaa cha' ti' bi' jil'i ya.

⁵ Tya lo'o ndyalaa ya ca loyuu su cuentya Macedonia re, nga'aa ngujui tyempo cha' chca'a cña' ya tsiya' ti, cha' lcaa ti se'i tucui tsa cña ndyacua jil'i ya. Lcaa se'i su ndya'a ya nda tsa ngu' cha' cusuu lo'o ya, lo'o jua'a hasta ca ne' cresiya jil'i ya ndyat'i cha' ntsi'i ya.

⁶ Pana ycu' Ndyosi ni, nda la Ni juersa jil'i ñati nu xñi'i ti ti' nga'a; bi' cha' xa' juersa nda Ni jil'i ya cha' caca nguula la tyiquee ya, xqui'ya cha' cua ndyalaa Tito ca nde.

⁷ Lo'o jua'a tso'o tsa cha' nu nda yu lo'o ya cuentya jil'i cña nu ndyu'ni cu'ma; nacui yu cha' cua nti' tsa cu'ma ña'a loo ma jil'i ya chaca quiya', lo'o jua'a nacui yu cha' ntyuju'u ti ti' ma ndi'i ma xqui'ya cha' cuxi nu ngua jil'i ma tya li', nacui yu cha' nga'aa ndiya ti' ma cha' cuxi nu nchcui' ngu' 'na tsubi' la. Xqui'ya lcaa cha' bi', chaa la ti' na' ndi'i na' juani.

⁸ Chañi cha' ndube ti' na' cha' ngua xñi'i xi ti' ma xqui'ya quityi nu nguscua na' tya li', pana ná ntyuju'u ti' na'; ná tya'achu' na' jil'i cha' nu cua nguscua na' li', masi ntsu'u

t̄sa nu ntyuju'u ti' na' cha' nguscua na' cha' bi'. Jlo ti' na' cha' ngua x̄ñi'i ti' mā nquicha', pana xtyi'i ti' ngualo cha' bi'.

⁹ Nu juani tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' cua ndaquiya' mā cha' bi', cha' cua ngua x̄ñi'i xi ti' mā, lo'o li' nguxtyanu mā cha' cuxi nu ngua'ni mā tya li'. Ngua x̄ñi'i ti' mā tu'ni, pana ngua ti' ycu'i' Ndyosi cha' caca tso'o j̄i'i mā lo'o cua ndye cha', bi' cha' si'i na' cua ngunu'u tyiquee mā juani xqui'ya cha' ngua tyaala na' j̄i'i mā li'.

¹⁰ Nu lo'o ndube ti' na' j̄i'i ycu'i' Ndyosi laja lo'o nga'a na' x̄ñi'i ti' na, li' caya ñi'ya xtyanu na' j̄i'i cha' cuxi nu ndyu'ni na; clyaa na' j̄i'i nu cuxi li', nga'aa ntsu'u cha' culacua tsa ti' na li'. Pana ñati nu x̄ñi'i xi ti', nu ná ndube ti' j̄i'i ycu'i' Ndyosi ni, ná ntaja'a ñati bi' ca tyuju'u ti' j̄i'i qui'ya nu ntsu'u j̄i'i; chcuna' chalyuu j̄i'i ngu' bi' jua'a ti li'.

¹¹ Culacua xi ti' mā ñi'ya ndyaca j̄i'i mā juani, tya lo'o ngua'ni na' cha' ngua x̄ñi'i ti' mā nu ngua li': tyucui tyiquee mā ncliyacua ti' mā juani, cha' cua nti' tsa mā juani cha' tyu'u lubii mā j̄i'i cha' bi'; tsa cla'be ngua ñasi' mā, tsa cla'be ti' ndyutsii mā, pana ndyi'u tsa ti' mā jna' li', ña'a cuayá' nu lye tsa ngua ti' mā cha' ña'a loo mā 'na chaca quiya'; yala ti' ngua ti' mā chcube' mā j̄i'i yu nu ngua'ni cha' cuxi bi'. Jua'a nchca cuayá' ti' ya cha' nga'aa ndyanu yabe' j̄i'i mā xqui'ya cha' cuxi bi'.

¹² Bi' cha' laca nguscua na' nu quityi bi'; si'i na' ngulacua tsa ti' na' xqui'ya yu nu ngua'ni cha' cuxi bi', ni si'i na' ngulacua tsa ti' na' xqui'ya ngu' nu ngua cuxi j̄i'i. Ngua ti' na' cha' culacua tso'o ti' mā j̄i'i cha' nu cua nchcui' ya lo'o mā, ñi'ya laca si' ndu ycu'i' Ndyosi ña'a Ni j̄i'na; bi' cha' nguscua na' quityi nu ndyaa slo mā bi'.

¹³ Lo'o nu juani tso'o la nti' ya cuentya j̄i'i cu'ma.

Tso'o ti' nti' ycu'i' ya lacua; lo'o jua'a lye la cha' ti' ya juani cha' cua na'a ya j̄i'i Tito, cha' tso'o tsa ngua ti' yu. Ca ta'a cu'ma ngua'ni mā cha' ti' ti' cresiya j̄i'i yu ndyalaa yu juani.

¹⁴ Lo'o tya ndi'i yu ca slo na', cua ni na' j̄i'i yu cha' tso'o tsa ngusñi mā cha' j̄i'i Jesús, lo'o jua'a chañi tsa cha' bi'. La cui' jua'a lcaa quiya' lo'o nchcui' ya, chañi tsa laca cha' j̄i'i Jesús nu nchcui' ya lo'o mā; lo'o

jua'a chañi ngua cha' nu ni na' j̄i'i Tito, cha' tso'o ti' nti' ycu'i' ya ña'a ya j̄i'i mā.

¹⁵ Tya cuayá' nu tso'o la ntsu'u tyiquee Tito ña'a yu j̄i'i mā juani, nu lo'o ndyi'u ti' yu j̄i'i lcaa cu'ma cha' cua ndaquiya' tsa mā j̄i'i lcaa cha' nu cua nacui' yu j̄i'i mā; na'a yu cha' ndube tsa ti' mā xqui'ya cha' nu cua nda yu lo'o mā, lo'o jua'a ná nguxtyacui mā xi xa' la cha' lo'o yu li'.

¹⁶ Lo'o jua'a na', tso'o tsa nti' na' juani cha' taca tyi'u ti' na' j̄i'i cu'ma jua'a.

8

Nda ngu' cñi cha' caca msta cuentya j̄i'i Cristo

¹⁻² Cu'ma tya'a ngusñi na' cha' j̄i'i Cristo, juani ta na' sca cha' lo'o mā cuentya j̄i'i la cui' ngu' tya'a na, nu ñati j̄i'i Cristo nu ndi'i ca loyuu Macedonia. Tso'o tsa ngua ti' ca ta'a ngu' nu ndi'i tyuu quichi' su cuentya Macedonia bi'; cua tlyu tsa msta nu nguxti'i ngu' bi', ñi'ya laca si' na' culiya' tsa ngu'. Masi lye tsa ngua ti' ngu' bi' xqui'ya cha' ti' nu cua ndyacia j̄i'i ngu', pana ña'a ti' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' li'. Lo'o jua'a ngua j̄i'i ngu' nda ngu' msta bi' xqui'ya cha' quiña'a tsa cha' tso'o ngua'ni ycu'i' Ndyosi lo'o ngu' jua'a ti, jua'a ngulacua ti' ngu' bi'.

³ Chañi tsa cha' nu ta na' lo'o mā cuentya j̄i'i ngu' bi': Cha' tso'o ti' tyiquee ngu' bi' ni, cua nda ngu' lcaa ña'a nu ngujui ti' xi j̄i'i ngu'; lo'o jua'a tya quiña'a la cñi nda ngu', masi ná ndyu'u scua cñi nu ndyanu j̄i'i ngu'.

⁴ Hasta ngüijña ngu' chacuayá' j̄i'i ya cha' ta ngu' msta bi', cha' xtyucua ngu' j̄i'i xa' la tya'a ñati, ngu' nu cua ngusñi cha' j̄i'i Jesús ca xa' quichi' su ntsu'u tsa na' nu lyiji j̄i'i ngu'.

⁵ Ni ná ngulacua ti' ya cha' ta ngu' jua'a. Tya clyo ntaja'a ngu' tyucui tyiquee ngu' cha' cua'ni ngu' ñi'ya nu nti' ycu'i' Ndyosi; lo'o li' nacui' ngu' cha' cua'ni ngu' ñi'ya nu nti' ya cha' cua'ni ngu' chacuayá' j̄i'i ycu'i' Ndyosi.

⁶ Bi' cha' cua nchcui' ya lo'o yu Tito bi', cha' cua'ni lyiji yu cha' xti'i yu msta nu nda cu'ma cha' tso'o ntsu'u tyiquee mā, cha' tya tsubi' la cua nguxana nxi'i yu msta bi'.

⁷ Nu cu'ma ni, tso'o tsa jlya ti' ma ji'i ycuil' Ndyosi, tso'o tsa nchca ji'i ma culu'u ma cha' ji'i ycuil' Ndyosi ji'i xa' ñati, tso'o tsa nchca cuayá' ti' ma ñi'ya ndyu'u sca cha'; na cua nti' tsa ma xtyucua ma ji'i ngu', la cui' jua'a ntsu'u tsa tyiquee ma ña'a ma ji'i ya. Nchca tsa ji'i ma cuentya ji'i lcaa cña, nti' ya; bi' cha' nclyacua ti' ya cha' ná tyiquee' yala tsa cua'ni ma cha' xti'i ma cñi bi'.

⁸ Si'i na nclyo na' cña ji'i ma re; nu lo'o ña'a ma ji'i xa' la ngu' tya'a na, cha' nti' tsa ngu' xtyucua ngu' ji'i tya'a ñati ji'i Cristo, li' taca cua'ni cuayá' ma ji'i ycuil' ca ma si chañi ca cha' ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i la cui' ngu' tya'a ma.

⁹ Cua jlo ti' ma ñi'ya ndu'ni Jesucristo nu Xu'na na, cha' xcui' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o ñati. Lcaa na cua ntsu'u ji'i Ni, pana cua ntaja'a Ni ngua Ni sca ñati ti, ñi'ya nti' sca ñati ti'i nu ná sca na ntsu'u ji'i tsiya' ti. Xqui'ya cu'ma, bi' cha' ngua'ni Ni jua'a, cha' tiya' la li' taca caja lcaa na nu ntsu'u ji'i ycuil' Ni ji'i ma.

¹⁰ Ndi'ya nti' na', tso'o la si cua'ni ma cha' xcua se'i cña bi' lacua, cha' tya yija na ndyu'ni ma ji'i. Si'i la xña cua'ni ti ma ji'i; pana xqui'ya cha' ndiya ti' ma ndu'ni ma jua'a, bi' cha' ta ma msta bi'.

¹¹ La cui' jua'a cua'ni ma cña bi', ña'a cuayá' nu xcua se'i cña bi'. Tso'o tsa ngua ti' ma nu lo'o nguxana cña bi', lo'o jua'a tso'o si tyucui tyiquee ma cua'ni lyiji ma ji'i, tsa ña'a cuayá' cha' tso'o nu ntsu'u ji'i scaa ma ta ma msta bi'.

¹² Si chañi cha' ntsu'u tyiquee ngu' ta ngu' tsa ña'a nu ntsu'u xi ji'i ngu', tso'o ti xñi ycuil' Ndyosi msta bi' ji'i ngu', ñi'ya nu nchca ti ji'i ngu' li'; ná nti' Ni cha' ta ngu' msta si ná sca na ntsu'u ji'i ngu'.

¹³ Ná nti' na' cha' lyiji tsa na ji'i ma laja lo'o ta ma cñi, cha' caja na nu lyiji ji'i ngu' ti'i tya'a na.

¹⁴ Laca cha' cua ngujui xi cha' tso'o ji'i ma juani ti, bi' cha' ntsu'u ñi'ya nu taca xtyucua ma ji'i xa' la ngu' tya'a na nu lyiji tsa cha' ji'i. Nde loo la li', si lyiji ñi'ya nu tyiji yu'u ji'i ma chalyuu, ná tyiquee' lo'o ngu' bi' taca xtyucua ngu' ji'i cu'ma li', cha' jua'a caca stu'ba cha' ji'i ma lo'o xa' la ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i ycuil' Ndyosi.

¹⁵ La cui' jua'a nscua lo quityi ji'i ycuil' Ndyosi. Ndi'ya nacui: "Masi nteje tacui cuayá' nguxuti'i ngu' na cacu ngu', nga'aa ntyucua la ji'i ngu' tsiya' ti li'; lo'o nu ngu' nu nguxuti'i xti ti cha' bi', nga'aa lyiji ji'i ngu' tsiya' ti lo'o cua ndye cha' li'".

Sca cha' cuentya ji'i Tito lo'o tya'a ndya'a yu

¹⁶ Tso'o tsa nti' ya lo'o nchcui' ya lo'o ycuil' Ndyosi, cha' nu Tito, tya'a ndya'a ya cña bi' ni, nti' tsa yu xtyucua yu ji'i ma. Stu'ba ti nti' yu lo'o na' cha' xtyucua ya ji'i cu'ma.

¹⁷ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu ngua'ni yu cña nu cua ni na' ji'i yu; lo'o juani nti' tsa yu xtyucua yu ji'i ma, bi' cha' tsa yu tsa na'a yu ji'i cu'ma chaca quiya', cha' ji'i ti yu.

¹⁸ Lo'o yu ta ya chaca yu tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, cha' caa lo'o Tito ji'i yu ca slo ma. Cua laca ndyuloo ma ji'i yu bi', cha' tso'o tsa nchcui' ngu' ji'i yu macala su ndyu'u ti'i ngu' cuentya ji'i Cristo, cha' tso'o tsa nda yu cha' ji'i Cristo lo'o ngu'.

¹⁹ La cui' jua'a nu ñati ji'i Cristo nu ndyu'u ti'i lcaa quichi' cua ngusubi ngu' ji'i yu tya'a na bi', cha' tya'a yu lo'o ya, cha' xtyucua yu ji'i ya lo'o ndyu'ni ya cña cha' xti'i ya msta nu nda ngu'. Ndyu'ni ya cña bi' cuentya ji'i nu Xu'na na, cha' jua'a taca cua'ni chi' ya loo Ni; lo'o jua'a nti' ya cha' yala ti cua'ni ma cña bi', xqui'ya cha' ndiya ti' ma ndu'ni ma jua'a.

²⁰ Li' ná taca chcui' ngu' ji'i ya xqui'ya cha' cua nxi'i ya cñi nu nda ma cha' xlya'be ti bi'.

²¹ Ndube ti' ya ji'i ycuil' nu Xu'na na, lo'o jua'a ndube ti' ya ñi'ya nu chcui' ñati; bi' cha' nti' ya cha' xcui' lubii ti cua'ni ya lcaa cña bi'.

²² Lo'o jua'a tya nda ya chaca yu tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo cha' stu'ba ti caa yu lo'o nu xa' ñati ngu' tya'a na bi'. Quiña'a tsa cña cua ngua'ni yu cuentya ji'i nu Xu'na na, bi' cha' jlo ti ya cha' ndiya ti' yu cua'ni yu cña lo'o na. Masi juani tyaca' tyijyu' cha' ndyi'u tsa ti' yu ji'i ma.

²³ Bi' cha' juani si xcua'ne ngu' ji'i ma ni cña laca ndya'a Tito, ndi'ya ñacui' ma ji'i ngu': Tya'a ndya'a na cña laca yu re. Lo'o jua'a xacui' ma cha' ji'i ngu' cha'

stu'ba ndyu'ni yu cña lo'o cua cuentya ji'i cu'ma. La cui' jua'a si xcuane ngu' ji'i ma, ni cña laca nu ndya'a xa' la tya'a ndya'a Tito bi', ndi'ya xacui ma cha' ji'i ngu' li': Ndy'a'a ngu' bi' cuentya ji'i lcaa latya ngu' xa' quichj nu ndyu'ni tlyu ji'i Cristo, cha' ndu'ni chj ngu' loo Cristo.

²⁴ Bi' cha' chcu' tso'o ma lo'o ngu' bi' lacua, cha' ca cuayá' ti' xa' la ngu' tya'a na cha' chañi cha' ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i Tito lo'o tya'a ndya'a yu. Lo'o jua'a tso'o tsa nti' ya lo'o ña'a ya ñi'ya nu ndyu'ni ma lo'o ngu' bi'. Ca tiya' la li' caja cha' bi' ji'i lcaa taju ñati nu cuentya ji'i Cristo bi'.

9

Msta nu nda ma cha' xtyucua ji'i tya'a ñati ma

¹ Nga'aa nti' cha' chcu' la na' lo'o cu'ma cuentya ji'i msta nu nxi'i ma cha' xtyucua ji'i ngu' tya'a ma nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Cristo,

² cha' cua jlo ti' na' cha' tso'o ti nti' ma ña'a ma ji'i ngu'. Lu'ba ti nchcu' na' lo'o ngu' ca tyi re, ca loyuu su cuentya Macedonia re, cha' tso'o tsa ndyu'ni ma, cu'ma ngu' ca tyi nde loyuu su cuentya Acaya bi'; ni na' ji'i ngu' cha' yala tsa ti' cu'ma, cha' tya yija na ngua'ni cña ti' ma cha' xti'i ma msta bi'. Lo'o nu ngu' Macedonia re ni, cua ngua' chaa la ti' tyiquee ngu' lo'o na'a ngu' cha' yala tsa ndyu'ni ma cña.

³ Masi jua'a ña'a ti tya ta na' ji'i ngu' tya'a na bi', cha' caa ngu' ca slo ma. Li' taca cua'ni ma tsa ña'a nu cua nacui na' ji'i ngu' cha' ndu'ni ma, si'i cha' laja ti nchcu' na' ji'i ma lacua. Bi' cha' cua'ni ma cha' xti'i ma msta bi', cha' cua laca ti nguscua se'i cha' bi' nu lo'o caa na'.

⁴ Ná jlo ti' na' si lo'o xi tya'a na nu laca ngu' Macedonia re caa na' li'. ¿Ñi'ya cua'ni na li', si ña'a ngu' cha' ná ngua'ni yala ma? Ca tyuju'u tsa ti' ya li', cha' cua nchcu' ya lo'o ngu' cha' tso'o tsa ndu'ni ma; jua'a cu'ma caca tyuju'u ti' ma li'.

⁵ Bi' cha' cua nchcu' na' lo'o ngu' tya'a na re, cha' tsa ngu' nde loo la que na', cha' xtyucua ngu' ji'i ma cha' cua'ni cho'o ma msta, ñi'ya nu nacui ma 'na cha' ta ma; cua laca nscua se'i ti cha' bi' lo'o caa na'

li'. Jua'a laca bi' sca cña tso'o nu ngua'ni ma xqui'ya cha' ndiya ti' ma ndu'ni ma ji'i, si'i sca cña nu ndatsaa tsa ya ji'i ma laca nu ngua'ni ma li'.

⁶ Tyi'u ti' ma ñi'ya ndyaca lo'o ntyaa na na cuiñi. Si xti ti si'yu na cuiñi bi' cataa na, xti ti cha' tso'o tyu'u ji'na li'; pana si quiña'a si'yu cataa na, quiña'a la cha' tso'o tyu'u li'.

⁷ La cui' jua'a lo'o ta na cñi xlya'be ti, nga'a cha' quiñi ti' na ni tsa lo ta scaa na. Ná tso'o si cha' cuiñi ti na ta na ji'i, la cui' ti ná tso'o si cha' juersa ti ta na ji'i; ndiya la ti' ycu' Ndyosi si tso'o ntsu'u tyiquee na ta na ji'i.

⁸ Taca xtyucua ycu' Ndyosi ji'i ma lo'o quiña'a tsa cha', lo'o li' tyu'u scua ji'i ma lcaa cha' nu lyiji ji'i ma; lo'o jua'a tya caja la ñi'ya xtyucua ma ji'i xa' ñati lo'o cua ña'a ca cña tso'o.

⁹ Ndi'ya nchcu' cha' nu nscua lo quityi cusu':

Sca ñati nu ndaquiya' tso'o ji'i ycu' Ndyosi, quiña'a tsa cha' xlya'be nda yu ji'i ngu' ti'i tya'a yu;

bi' cha' lcaa tyempo tyi'u ti' ngu' ji'i cña tso'o nu ndu'ni yu.

¹⁰ Nda ycu' Ndyosi na cuiñi cataa na, jua'a nda Ni na cacu na; la cui' jua'a ta Ni lcaa na nu lyiji ji'i ma cha' cua'ni ma sca cña tso'o lo'o ñati chalyuu. Lo'o jua'a xtyucua Ni ji'i ma cha' tyu'u scua cha' tso'o nu ndyu'ni ma, cha' xqui'ya bi' caca tso'o tyiquee ñati.

¹¹ Bi' cha' jua'a ndyaca, cha' cua ndyiji lcaa na ji'i ma, ña'a cuayá' taca ta ma cha' xlya'be ji'i xa' ñati. Lo'o cua ndye, li' tso'o tsa tya ngu' xlya'be ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya msta nu cua nda ma, nu tsa lo'o ya ji'i cha' tyalaa ca su ndi'i ngu' ti'i bi'.

¹² Nu lo'o nda ma na nu xtyucua ji'i ngu' tya'a na ni, li' caja na nu lyiji cha' tyiji yu'u ji'i ngu' bi' chalyuu; jua'a tso'o tsa caca tyiquee ngu' bi'. Lo'o chcu' ngu' lo'o ycu' Ndyosi,

¹³ cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi li'. Taca ña'a ngu' bi' ji'i ma, cha' chañi cha' ndaquiya' ma ji'i cha' tso'o nu cua nda Cristo lo'o ma; ca cuayá' ti' ngu' cha' bi' lo'o ña'a ngu' cña nu cua ngua'ni ma cha' caja xlya'be ji'i ngu' bi'. Cua'ni chj ngu' loo ycu' Ndyosi li', xqui'ya cha' tso'o tsa nda

ma mstā ji'ngu' bi', la cui' ñi'yā nu nda mā ji'i lcaa ñati.

¹⁴ Li' chcu' ngu' bi' lo'o ycui' Ndyosi cuentya ji'i mā, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' ña'ā ngu' ji'i mā; tyi'u ti' ngu' cha' quiña'ā tsa cha' tso'o ndu'ni ycui' Ndyosi lo'o ñatī xqui'ya mstā nu cua nda mā ji'i ngu' bi'.

¹⁵ Tso'o tsa laca si tya na xlya'be ji'i ycui' Ndyosi lacua, cha' tlyu tsa cha' tso'o laca nu cua nda Ni ji'na, ni nga'aa nchca ca cuayá' ti' na cha' bi'.

10

Ycui' Ndyosi nda chacuayá' macala su cua'ni Pablo cña

¹ Pablo laca na' nu nchcu' na' lo'o cu'mā juani; tyu'u cha' clyu ti' ji'i mā, masi chcu' liñi na' lo'o mā. Nacu' ngu' cha' ntsii na' lo'o nchcu' na' lo'o mā nu lo'o ndi'i na' slo mā, pana tyaala tsa ndu'ni na' lo'o mā nu lo'o nga'ā na' tyijyu'; jua'ā cha' nda ngu'. Tyi'u ti' mā lacua, cha' xcui' tso'o ti nti' Cristo lo'o ña'ā Ni ji'na.

² Nu juani tya'na nchcu' na' lo'o mā, cha' ná cua'ni lye mā lo'o na', cha' jua'ā ná cua'ni tyaala na' lo'o mā chaca quiya' lo'o tyalaa na' ca su ndi'i mā. Taca cua'ni tyaala na' lo'o ñatī tu'ni, ñatī nu cua nñilo'o ji'i mā cha' cuxi tsa cña ndyu'ni ya.

³ Chañi tsa cha' laca na ñatī chalyuu, pana ná ndyu'ni na ngana ji'i ngu' ñi'yā nu ndu'ni xa' ñatī;

⁴ si'i na nxuū tya'a na lo'o ngu' cuxi ñi'yā nu nxuū tya'a sca ñatī chalyuu. Ycui' Ndyosi ni, nchca tsa ji'i Ni, bi' laca nu stu'ba ti ndu'ni cña lo'o na cha' taca tyijiloo na ji'i lcaa cha' cuxi nu nxuū lo'o na.

⁵ Ntsu'u cha' tyijiloo na ji'i lcaa cha' cuiñi nu nchcu' ngu' ji'i Cristo; jua'ā ntsu'u cha' tyijiloo na ji'i lcaa cha' cuxi nu tiji' tsa ti' ngu' ji'i, nu ndaca'a tsa ji'i ngu' cha' ná xñi ngu' cha' ji'i ycui' Ndyosi. Nu lo'o cua nguxtyanu ngu' ji'i lcaa cha' cuxi bi', li' taca cua'ni na cha' taquiya' ngu' ji'i cha' nu ntsu'u ji'i Cristo.

⁶ Bi' cha' lo'o cu'mā ni, nga'ā cha' taquiya' lyiji mā lcaa cha' nu ntsu'u ji'i Cristo, cha' tiya' la li' taca culo'o ya ji'i nu xa' la ñatī nu ná ntaja'ā taquiya' ji'i cha' bi' tsiya' ti.

⁷ Na la xña nchcu' ti mā ji'i ya. Pana tso'o la si culacua xi ti' mā ñi'yā ndyu'u scaa cha' nu liñi ca; nu ñatī nu nti' cha' cuentya ji'i Cristo laca ngu' bi' ni, ndu'ni cha' culacua tso'o la xi ti' ngu' bi', cha' caca cuayá' ti' ngu' li', cha' lo'o cuare laca ya cuentya ji'i Cristo.

⁸ Cua nchcu' tsa na' lo'o mā cha' cua nda ycui' nu Xu'na na chacuayá' ji'i ya, nu lo'o ndya'ā ya slo cu'mā; lo'o jua'ā ná nchca tyuju'u ti' na' masi nchcu' na' jua'ā lo'o mā. Cua lo'o chacuayá' ji'i ycui' Ndyosi ndya'ā ya, cha' taca tyatí la ti' tyiquee mā cha' ji'i Ni; si'i na cua'ni ñu'u lyiji ya ji'i mā.

⁹ Ná nti' na' cha' ñacu' mā cha' na nchcutsii ti na' ji'i mā lo'o quityi nu nscua na' cha' yaa slo mā.

¹⁰ Nacu' ngu': Tonu tsa cha' nu nda nu Pablo bi', tyaala tsa ndu'ni yu lo'o na, nu lo'o ndi'i yu tyijyu'. Nda yu cha' nu lijya ca slo na, nacui' ngu' ji'i mā, pana ná nchca culo tso'o yu cña ji'na nu lo'o ndi'i yu slo na; ná nduna na tsiya' ti cha' nu nda yu li', nacui' ngu' bi' li'.

¹¹ Tso'o si caca cuayá' ti' ngu' bi' lacua, cha' sca ti cuayá' ndyu'u cha' nu nscua ya lo quityi nu lo'o nga'ā ya tyijyu', la cui' ñi'yā nu cua'ni ya lo'o mā nu lo'o tyi'i ya ca slo mā.

¹² Si'i na caca stu'ba cha' ji'i ya lo'o ñatī bi', nti' ya; tyixi tsa ndu'ni ngu' bi' lo'o tya'ā ngu', tonto tsa ngu' bi'. Na ña'ā cuayá' ngu' bi' ji'i ycui' ca ngu', bi' cha' nti' ngu' cha' tso'o tsa ndyu'ni ycui' ngu'.

¹³ Pana nu cuare ni, ná nti' ya cha' chcu' tso'o ti ngu' ji'i ya cuentya ji'i sca cña nu cua ngua'ni xa' ñatī; tso'o masi chcu' ngu' ji'i cña nu ndyu'ni ycui' ca ya, cha' ycui' Ndyosi laca nu nda chacuayá' macala su nga'ā cha' cua'ni scaa ya cña. Lo'o jua'ā nda Ni chacuayá' cha' ndyalaa ya ca slo cu'mā, ngu' Corinto.

¹⁴ Bi' cha' lacua, cua lo'o chacuayá' ji'i ycui' Ndyosi ndyaa ya ca slo mā tya clyo, cha' nchcu' ya cha' tso'o nu ntsu'u ji'i Cristo lo'o mā; si'i na ntyijiloo ya ji'i chacuayá' nu nda Ni ji'i ya bi'.

¹⁵ Ná ntsu'u cha' chcu' ya ji'i cña nu ndyu'ni xa' ñatī cuentya ji'i ycui' Ndyosi, chcu' ya ji'i tsa bi' ti cña nu nda Ni chacuayá' cha' cua'ni ycui' ca ya ca slo mā.

Na cua nti' ya cha' xñi tso'o la ma cha' jii ycu' Ndyosi nde loo la, cha' li' quiña'a la cña taca cua'ni ya laja ngu' tya'a ma, ñi'ya nu cua nda Ni chacuayá' cha' cua'ni ya.

¹⁶ Lo'o li' xqui'ya cu'ma caja ñi'ya chcu' ya cha' tso'o nu ntsu'u jii Cristo lo'o ngu' xa' quichi nu ndi'i tyijyu' la, nde loo la ca su ndi'i cu'ma. Bi' cha' lacua, ná ndu'ni cha' chcu' ya cha' jii cña nu cua ngua'ni xa' ñati cuentya jii Cristo.

¹⁷ Si nga'a cha' chcu' na jii sca cha', tso'o la chcu' na jii sca cña nu ndyu'ni ycu' Ndyosi lacua.

¹⁸ Si'i na taquiya' tso'o la Ni jii ñati nu nchcu' tsa jii cña nu ndyu'ni ycu' ca ngu'; nu lo'o tso'o ti nti' Ni ña'a Ni jii ñati, li' taquiya' Ni jii cña nu ndyu'ni ngu' bi'.

11

Nu ngu' nu cuiñi ti nclyu'u cha' jii Jesús

¹ Lo'o juani tyu'u cha' clyu ti' jii ma lo'o na', talo tyiquee ma xi jna', masi cha' tonto ti na' nchcu' tsa na' cha' jii ycu' ca ti na'.

² Na tiji' tsa ti' na' ña'a na' jii cu'ma. Ni tyiquee' la cui' jua'a nti' ycu' Ndyosi ña'a Ni jii cu'ma. Na cua ngüñi cha' 'na lo'o ycu' Ndyosi cha' ta na' jii ma cha' caca ma ñati jii Cristo, ñati nu lubii tyiquee, la cui' ñi'ya laca lo'o sca nu cuna'a cuañi' nu caja clyo'o lo'o sca ti nu qui'yu jii;

³ ndube tsa ti' na' si quiñu'u chca cresiya jii ma. Tya sa'ni ni, cua nguñilo'o nu cuaña jii Eva, cha' tajua' tsa nchcu' nu xña'a bi'. Pana ná nti' na' cha' quiñu'u cha' jii ma lo'o Cristo jua'a, ná nti' na' cha' ñilo'o nu xña'a jii ma xqui'ya xa' ñati; juani tso'o tsa cha' tyucui tyiquee ma cua ngusñi ma cha' jii ycu' Cristo.

⁴ Ngujui cha' jna' cha' ndi'ya ndu'ni ma: tso'o tsa nchcu' ma lo'o cua ña'a ca ñati nu lijya ca slo ma, masi xa' ña'a cha' nu nda ngu' cuentya jii Jesús, masi ná stu'ba cha' nu nda ngu' bi' lo'o cha' nu cua nda ya lo'o ma tya clyo la. La cui' jua'a nduna ma chaca cha', pana si'i cha' tso'o jii Jesús nu ndu'ni lyaá ji'na jii nu cuxi nu cua nchcu' ya lo'o ma laca bi'. Bi' cha' laca cha' chaca xtyi'i ndyu'ú ne' cresiya jii ma juani, nga'aa si'i Xtyi'i ycu' Ndyosi laca bi'.

⁵ Ni si'i na cuxi la laca cha' nu nchcu' na', si'i na tso'o la cha' nu nchcu' nu xa' ñati bi'; nti' ma jua'a, masi cua nguñilo'o ngu' jii ma lo'o nchcu' ngu' cha' laca ngu' cña jii Cristo.

⁶ Masi ná nchca 'na chcu' liñi na' lo'o ñati, nti' ma, pana ndye cha' ngua tsa'a tso'o na' cha' jii Jesús bi'; lo'o jua'a jlo ti' ma cha' chañi tsa cha' nu nchcu' na' re, cha' tyuu quiya' cua na'a ma 'na, lcaa ca cha' nu cua ngua 'na.

⁷ Ná ngusñi na' caya' jii ma tsiya' ti nu lo'o ndi'i na' ngulu'u na' cha' tso'o jii ycu' Ndyosi jii ma. Cua ntaja'a na' li' cha' caca ti'í la na' xqui'ya cu'ma, cha' caja ñi'ya caca tso'o la tyiquee ycu' cu'ma. ¿Ha ná tso'o cha' ngua'ni na' jua'a, nti' cu'ma?

⁸ Ca ta'a taju ngu' tya'a na nu ngusñi cha' jii Jesucristo xa' quichi ni, bi' laca ngu' nu nxyucua 'na lo'o cñi tyucui tyempo lo'o ngua'ni na' cña ca su ndi'i cu'ma; ná ngusñi ti na' caya' jii ngu' bi', cha' jua'a ngua nxyucua na' jii ma li'.

⁹ Tyucui tyempo nu lo'o nguti'i na' lo'o cu'ma, nu lo'o lyiji cñi 'na, li' ná ngüñi na' jii ma cha' xtyucua ma xi 'na; nu ngu' ca tyi Macedonia, tya'a ngusñi na' cha' jii Cristo, cua yaa yalo'o ngu' bi' lcaa na nu nguliji ti xi 'na. Jua'a ngua'ni na' nu ngua li', cha' ná ta na' quiña'a tsa cña jii cu'ma, ngua ti' na'. La cui' jua'a tya cua'ni la na' tyempo nde loo la, nti' na'.

¹⁰ Tso'o la nti' na' cha' ndyaca jna' jua'a. Bi' cha' juani macala su tya'a na' tyucui loyuu su cuentya Grecia, nga'aa nti' na' cha' ta ngu' caya' 'na; cua jlo ti' ma cha' chañi tsa cha' nu nchcu' na' re, xqui'ya cha' laca na' ñati jii Cristo.

¹¹ Si'i xqui'ya cha' ná ntsu'u tyiquee na' ña'a na' jii ma, bi' cha' nchcu' na' jua'a; cua jlo ti' ycu' Ndyosi cha' tso'o tsa nti' na' ña'a na' jii cu'ma.

¹² Lo'o jua'a tya cua'ni la na' ña'a nu ndu'ni ti na' juani, cha' jua'a ná caca chcu' lye nu xa' ñati bi' jii ya, lo'o ñacui ngu' cha' ndyu'ni ya cña ñi'ya nu ndu'ni ycu' ngu'.

¹³ Ná chañi cha' ndyu'ni ngu' bi' cña jii Cristo; na cuiñi ti ngu' bi', quiña'a tsa cha' cuiñi nda ngu' bi' lo'o ñati macala su ndya'a ngu'. Xa' ña'a xi ndu'ni loo ngu' bi', cha' ñilo'o ngu' jii xa' ñati cha' laca ngu' bi' ñati

tso'o, cha' ñati nu ndyu'ni cña ji'i Cristo laca ngu' bi'.

¹⁴ Ná tlyu cña laca cha' ndu'ni ngu' bi' jua'a, cha' lo'o nu xña'a nu naa Satanás taca ji'i ñilo'o ji'i ñati, nu lo'o xa' ña'a cua'ni loo yu ña'a cuayá' nu ca ti' ngu' cha' laca yu sca xca nu ndyu'u tucua lo'o xee ji'i ycu' Ndyosi; pana ná chañi laca cha' bi'.

¹⁵ La cui' jua'a lo'o ngu' nu ndyu'ni cña cuentya ji'i nu xña'a bi'; ná tlyu cña cha' cua'ni ngu' cha' xa' ña'a loo ngu', ña'a cuayá' nu ñilo'o ngu' bi' ji'i xa' la ñati cha' cña ji'i ycu' Ndyosi laca nu ndyu'ni ngu' bi'. Pana nu lo'o tyalaa hora cha' caca cuayá' ji'i ngu' lo'o ycu' Ndyosi, li' chcube' ngu' bi' ñi'ya nu nga'a cha' tyacua ji'i ngu' xqui'ya cña cuxi nu cua ngua'ni ngu' lo'o yaa ngu' chalyuu.

Cha' ti'í nu cua ngujui ji'i Pablo lcaa su nguta'a yu

¹⁶ Chaca quiya' hcui' na' lo'o ma, cha' ná nga'a cha' hcui' ma cha' nu tonto ti laca na'. Masi jua'a nti' ma, cha' tonto laca na', pana ta ma xi chacuayá' 'na hcui' na' xi ji'i lcaa cha' nu cua ngua 'na.

¹⁷ Ná ndiya ti' na' cha' nchcui' na' ji'i cha' bi', cha' si'i cha' nu cua nda ycu' Ndyosi cha' hcui' na' lo'o ñati laca cha' bi', nti' na'. Chañi cha' tonto tsa na', nti' na', si lye tsa hcui' na' cha' ji'i ycu' ca na'.

¹⁸ Pana ná ndube ti' na', hcui' na' xi juani, cha' ntsu'u tsa ngu' nu jua'a nchcui' tsa ngu' cha' caca chi' la loo ycu' ca ngu', nti' ngu'; bi' cha' lo'o na' ntsu'u chacuayá' hcui' na' xi, nti' na'.

¹⁹ ¡Nu cu'ma nchca tsa ji'i ma! Bi' cha' tso'o tsa ndalo tyiquee ma ji'i ngu' nu tonto ti ndu'ni.

²⁰ Na ndalo tsa tyiquee ma ji'i lcaa ngu' tonto bi', masi lye tsa nclyo ngu' cña ji'i ma, masi ndyu'ni ngu' ngana ji'i ma, masi ndatsaa tsa ngu' ji'i ma cha' cua'ni ma cha' cuxi, masi ndu'ni tyucuaa tsa ti' ngu' lo'o ma, masi lu'ba ti ntyiji' ngu' saca' ma; cua ndalo tsa tyiquee ma ji'i ngu' bi'.

²¹ Lo'o li' nacui ma cha' ná ngulo tso'o ya cña ji'i ma. ¡Chañi cha' ná ngua'ni tyaala ya ji'i cu'ma ñi'ya nu ndyu'ni nu ñati bi'!

Tso'o lacua, hcui' na' xi cha' ji'i ycu' ca ti na', masi cha' tonto ti ndyu'ni na' jua'a;

si'i ngu' bi' ti nu ntsu'u chacuayá' hcui' ngu' ji'i ycu' ca ngu'.

²² Laca na' ngu' hebreo stu'ba ti lo'o ngu' bi'; jua'a laca na' ngu' Israel stu'ba ti lo'o ngu' bi', cha' jua'a ndyu'u cha' jna' lo'o jyo'o Abraham stu'ba ti lo'o ngu' bi'.

²³ Nacui ngu' bi', cha' cña ji'i Cristo ndyu'ni ngu'; la cui' cña bi' ndyu'ni na'. Masi tonto ti nchcui' na', pana tso'o la cña nu ndyu'ni na' que cña nu ndyu'ni ngu' bi'; lye la ngua'ni na' cña, lu'ba la ngusu'ba ngu' 'na ne' hcua, tyuu tsa quiya' cua ngu' jui' ngu' juata hichu' na', lu'ba ti ndyaca cha' cua cajaa ti na' xqui'ya Cristo.

²⁴ Calaa tyii ntucua caa quiya' ndya'ni ngu' cuxi cuentya ji'i ngu' judío ni, lo'o jua'a ca'yu quiya' ngujui' ngu' judío 'na tsa lo cua quiya';

²⁵ jua'a sna quiya' ngujui' ngu' romano yaca hichu' na', lo'o jua'a tsaca quiya' ngu' quee 'na cha' ngua ti' ngu' cujuu' ngu' 'na. Sna quiya' ngua cuxi ji'i yaca ni' su ndya'a na', ngüilyu'u bi' nde ne' hitya; lo'o jua'a sna quiya' ngua cha' ndyanu na' nchcuatya ti na' lo hitya sca tsá lo'o sca talya.

²⁶ Quiña'a tsa se'i ndya'a na' tyucui su caca cuxi 'na nquicha': ntsu'u hora ndy- acua na' cla'be sta'a lo'o ndyaluu bi'; la cui' jua'a ntsu'u tsa ñati cuaana tyucui; masi ngu' judío tya'a na', masi ngu' xa' tsu', ngua ti' ngu' cua'ni cuxi ngu' lo'o na'; la cui' jua'a masi ndya'a na' nde quichi tonu, masi ndya'a na' nde ne' quixi', masi ndya'a na' nde lo tyujo'o, ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndy- acua 'na; lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu stu'ba ndya'a lo'o ñati ji'i Jesucristo, pana cha' cui' ñi' ndyu'ni ngu' bi', cuxi ti ngulacua ti' ngu' ña'a ngu' 'na.

²⁷ Tucui tsa cña nu ndyacua 'na, ti'í tsa cña ndyacua 'na ca su ndya'a na', ña'a cuaya' tyuu tsa quiya' ná ngua caja' na'; ntsu'u quiya' ntyute' na', jua'a ntsu'u quiya' nguityi na' hitya, lo'o jua'a ntsu'u tsa nu ná ngujui tsiya' ti na cacu na', ntsu'u tsá lo'o lye tsa nchca tlya' na', la cui' jua'a ná ngujui late' cacu' na'. Lcaa cha' bi' ndyacua 'na ca su ndya'a na'.

²⁸ Lo'o jua'a tya ntsu'u la xi xa' la cha' 'na; lcaa tsá ndube tsa ti' na' ñi'ya ndyaca

ji'í lcaa taju ñati nu cuentya ji'í Cristo ca xa' quichi, lye tsa ncliyacua ti' na' ne' cresiya jna' lo'o ndyi'u ti' na' ji'í ngu' bi'.

²⁹ Lo'o ná ndyiji juersa ji'í scaa ngu' bi', li' caca ñu'u ti' na' cuentya ji'í ngu' bi'; lo'o ndyacuá qui'ya ji'í scaa ngu' bi', la cui' jua'a na', xñi'í tsa ti' na' li'.

³⁰ Laja lo'o nchcui' ti na', tso'o si chcui' na' ji'í lcaa cha' nu ná nda chacuayá' cha' caja juersa jna' su ntucua ycuí' ti na'.

³¹ Ycui' Ndyosi Sti Jesucristo nu Xu'na na ni, tyucui tyempo nga'a cha' cua'ni tlyu na ji'í Ni: la cui' Ni jlo ti' Ni cha' si'í cha' cuiñi laca nu nda na' lo'o cu'ma.

³² Ndi'ya cha' ngua 'na lo'o nguti'í na' ca quichi Damasco: Nu laca xu'na quichi ca jua, cuentya ji'í rey Aretas laca yu cña; lo'o jua'a ngulo yu bi' cña ji'í ngu' policia cha' tsatu ngu' to' lo'o quichi bi' cha' tejeya' ngu' 'na, cha' tyaa lo'o ngu' 'na nde ne' chcuá li'.

³³ Pana xa' tyucuii ngusñi na' nguta'a na' li'; yaa lo'o ngu' tya'a na sca chcubi, cha' chca'a na' nde ne' chcubi bi', lo'o li' ngusu'ba ngu' 'na toni'í ventana cha' ngua'ya ti'í na' nde chu' lo'o quichi bi' nde liya'. Jua'a ngua, bi' cha' laca cha' ngulaá na' ji'í xu'na quichi bi'.

12

Ngulu'uloo ycuí' Ndyosi ji'í Pablo laja xcalá yu

¹ Tya nti' cha' chcui' na' la xi cha' ji'í ycuí' ca ti na', masi ná tso'o chcui' na' jua'a lo'o xa' ñati. Juani ta na' sca cha' lo'o ma ñi'ya nu cua nchcui' xcalá na' tsaca quiya'. Laja xcalá ti na', li' ngulu'uloo ycuí' nu Xu'na na 'na, lo'o jua'a nda Ni sca cha' lo'o na' li'.

² Sca ñati nu cua ngusñi cha' ji'í Cristo laca na'; nu juani cua ntsu'u tii jlyacua yija tya lo'o ngua ti' na' cha' yaa ycuí' Ndyosi yaqui'ya Ni 'na, cha' li' ndya'a ca chaca chalyuu nde cua la, ca su ntucua ycuí' Ndyosi. Nga'aa jlo ti' na' si chañi cha' ndya'a na' ca ndacua, si laja xcalá ti na' ngulu'uloo ti cha' bi' 'na; sca ti ycuí' Ndyosi jlo ti'.

³ Chaca quiya' chcui' na' lo'o cu'ma cha' ná jlo ti' na' si chañi cha' ndyaa lo'o lye ycuí' Ndyosi 'na ca chalyuu bi' su tso'o tsa

ña'a lcaa na, si na nchcuilo'o ti 'na cha' ndya'a na' ca bi'; sca ti ycuí' Ndyosi jlo ti'.

⁴ Ca bi' cua ndyuna na' quiña'a tsa cha'; cua ntsu'u tsa cha' nu ná nchca chcui' na' ji'í, jua'a ná caja ñi'ya chcui' ñati chalyuu ji'í cha' bi' tsiya' ti.

⁵ Pana tso'o si chcui' na' xi lo'o ma, cha' jua'a ngua 'na tya li'; ná tso'o chcui' na' xa' la cha' cuentya ji'í ycuí' ca na', sca ti si chcui' la na' xi ji'í scaa cha' nu ná nda chacuayá' 'na cha' caja juersa 'na su ntucua na' ycuí' ti na'.

⁶ Ni si'í na tonto laca na' cha' nchcui' tsa na' ji'í ycuí' ca ti na' jua'a, cha' liñi laca nu nda na' lo'o ma juani. Pana nga'aa nti' na' chcui' na' quiña'a la cha' lo'o ma juani, cha' ná nti' na' cha' cua'ni chi' ngu' loo na' si bilya ña'a ngu' ñi'ya ndyu'ni na', si bilya cuna ngu' cha' nu nda na'; tsa ña'a cuayá' nu ndyuloo ti ngu' 'na, jua'a ti taca cua'ni chi' ngu' loo na' nti' na'.

⁷ Lo'o li' nda ycuí' Ndyosi chacuayá' cha' caja xi cha' chcube' na', cha' ná lye tsa caca tyucuaa ti' na' lo'o ñati xqui'ya cha' tlyu ca nde cua nu cua na'a na' laja xcalá; nda Ni sca lo quicha 'na nu ti'í tsa ndyu'ni lo'o na'. Lo'o jua'a laca bi' ñi'ya laca lo'o ntsu'u na ya' nu xña'a nchcube' ji'na, cha' ti'í tsa ndyu'ni quicha bi' lo'o na', cha' ná caca tyucuaa ti' na' lo'o xa' ñati.

⁸ Cua ndya'a sna quiya' nchcui' na' lo'o ycuí' Ndyosi; tya'na tsa nchcui' na' lo'o Ni cuentya ji'í quicha bi' cha' tyu'utsu' bi' jna'.

⁹ Pana ndi'ya nacui Ni 'na li': "Tsa bi' ti cha' nga'a cha' tyi'u ti' nu'u, cha' xcui' cha' tso'o ndu'ni na' lo'o nu'u jua'a ti. Lye la caca cua'ni na' cña xqui'ya nu'u, nu lo'o ná quiña'a tsa juersa ntsu'u ji'í ycuí' ca nu'u", nacui Ni jna'. Bi' cha' juani tso'o tsa nti' na' masi ná ndyiji juersa 'na, cha' li' taca tyanu juersa ji'í ycuí' Cristo ne' cresiya 'na.

¹⁰ Tso'o nti' na' lacua, masi ná ntsu'u juersa 'na tsiya' ti, masi quiña'a tsa cha' ti'í nchcui' ngu' jna', masi ti'í tsa na', masi lya' tsa ti' ngu' 'na, masi tucui tsa laca cña su ndya'a na' cuentya ji'í Cristo; la cui' tyempo lo'o ná nchca 'na tsiya' ti, la cui' hora bi' tso'o tsa ndyiji juersa 'na xqui'ya Cristo.

Ndube tsa ti' Pablo ñi'ya ndyaca ji'í ngu' Corinto nu ngusñi cha' ji'í Cristo

11 Cu'ma ngua'ni ma lo'o na' cha' nchcui' na' cha' tonto re, pana cu'ma laca nu nga'a cha' chcui' tso'o ma 'na nguicha'. Masi na sca cha' ndyaca 'na tsiya' ti, si'i na xti la cña nchca 'na lo'o quiña'a la cña nchca ji'i nu ngu' cuiñi bi', masi tyaca'a tsa ndyu'ni ma ji'i ngu'; si'i jua'a ndyu'u cha'.

12 Cua ndalo tsa na' laja lcaa cha' cuxi nu ngua 'na, cha' ndyu'ni na' cña nu cua nda nu Xu'na na 'na, cha' ndu na' nchcui' na' lo'o cu'ma. Cua jlo ti' ma cha' ycu' Ndyosi laca nu cua nda cña bi' 'na nu lo'o cua na'a ma cha' tlyu nu cua ngua'ni Ni ca slo ma xqui'ya na', cha' jua'a cube la ti' ma ji'i ycu' Ndyosi. Na nchca cua'ni ñati chalyuu cña bi' jua'a ti.

13 Tsa bi' ti cha', na ngüijña na' ji'i cu'ma cha' xtyucua ma 'na, bi' cha' nti' ma cha' chii nti' na' ña'a na' ji'i cu'ma; tso'o la ndu'ni na' lo'o ngu' xa' quichi, nti' ma. Tyu'u xi cha' clyu ti' ji'i ma lo'o na' lacua, cha' na ndijña na' cha' bi' ji'i cu'ma.

14 Cua tyaa ti na' ca su ndi'i ma chaca quiya'. Cua tya'a ti sna quiya' cha' caa na' slo ma juani, lo'o ña'a ti na liyya na' cha' culo na' sca cña tlyu ji'i cu'ma. Sca ti nti' na' cha' caca ma ñati ji'i ycu' Ndyosi, na nti' na' cha' jña na' cñi ji'i ma. Ñi'ya nti' na ni, si ntsu'u sñi' na, ycu' ti na ta na caya' lo na laca nu lyiji ji'i sñi' na; si'i sñi' na nu ta caya' lo ycu' na.

15 Lo'o jua'a na', tso'o tsa nti' na' masi culiji na' lcaa na nu ntsu'u xi 'na, masi tye juersa ji'i ycu' na' tsiya' ti, cha' caja ñi'ya xtyucua na' xi ji'i cu'ma. Bi' cha' na tso'o laca si xti ti ntsu'u tyiquee ma ña'a ma 'na, masi tso'o la ntsu'u tyiquee na' ña'aa ji'i cu'ma.

16 Na quiña'a tsa cñi nguliji ma lo na' li'; pana ña'a ti tya ntsu'u xi ngu' tya'a ma nu nchcui' cha' cua nguñilo'o na' ji'i ma cha' cua'ni na' ngana ji'i ma.

17 ¿Ñi'ya jua'a? Na nda na' ñati liyya ca slo ma cha' cua'ni ngu' ngana ji'i ma cuentya 'na, si'i jua'a nti' na'.

18 Chañi cha' nchcui' na' lo'o yu Tito bi', cha' tsubi' ti tsa yu ca su ndi'i ma; ndyaa yu lo'o chaca yu tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús bi' li'. Pana si'i Tito laca nu ngua'ni ngana ji'i ma; sca ti cuayá ndyu'ni yu cña

ñi'ya nu ndyu'ni na' cña, sca ti cha' ntsu'u tyiquee tyucuaa ya.

19 Ni si'i xcu' na' cua nti' ya cha' tyu'u lubii cha' ji'i ya lo'o cu'ma; laca cha' ndube ti' ya cha' ña'a ycu' Ndyosi ji'i ya, bi' cha' tsa lo cua ti cha' nchcui' ya, tsa ña'a cha' nu nti' ycu' Cristo cha' chcui' ya lo'o cu'ma. La cui' jua'a lcaa cña nu ndyu'ni ya, na xtyucua ya ji'i ma laca cña bi', cha' ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya ji'i cu'ma tya'a tso'o na.

20 Quiña'a xi ncliyacua ti' na' xqui'ya cu'ma juani. Lo'o tyalaa na' ca su ndi'i ma, si quije cha' 'na lo'o ma cha' xa' ña'a ndu'ni ma, nga'aa si'i ñi'ya nu ngulu'u na' ji'i ma tya clyo, ¿ñi'ya cua'ni ta na' lo'o ma li'? Ca cuayá ti' ma cha' taca cua'ni tyaala na' xi lo'o ma li', masi na ndiya ti' ma cha' cua'ni na' jua'a. Ndube ti' na' cha' tya ntsu'u xi ngu' tya'a ma nu ña'a ti nxuu tya'a ngu', nu ti' tsa ti' ngu' ña'a ji'i tya'a ngu', nu ñasi' tsa ngu' ña'a ji'i tya'a ngu', nu sca ti ji'i ycu' ca ngu' ndube ti' ngu'; lo'o jua'a nchcui' ca'a ti ngu' ji'i tya'a ngu', cuentyu tsa ti' ngu' lo'o tya'a ngu', ntyucuaa tsa ti' ngu' ndyu'ni ngu' lo'o tya'a ngu'. Lcaa lo cha' cuxi bi' ndyu'ni ngu' cha' na ndube ti' ngu' tsiya' ti.

21 Nu lo'o tyalaa na' chaca quiya' ca slo ma juani ti, si quije cha' jna' cha' jua'a ndu'ni ma, na tyiquee' quiña'a tsa cha' tyuju'u ti' caca 'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi nu laca Xu'na na', nu lo'o ña'a na' ji'i cu'ma. Xi'ya tsa na' li', ña'a cuayá xñi hitya cloo na'; xi'ya na' xqui'ya ngu' nu ngua'ni cha' cuxi bi' tya tsubi' la, cha' bilya ca tyuju'u ti' ngu' bi' ji'i cha' suba' nu ngua'ni ngu', cha' ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndyu'ni ngu' lo'o tya'a ngu', cha' na lubii cresiya ji'i ngu' bi' tsiya' ti.

13

Liñi nchcui' Pablo lo'o ngu' lo'o ndye nguscua yu quityi

1 Cua tya'a ti sna quiya' juani cha' caa na'a na' ji'i cu'ma. Ndi'ya cua'ni na juani: Xcu' nga'a cha' cua'ni cuayá na ji'i ñati cuxi lo'o tucua sna tya'a ñati nu cua na'a ji'i cha' cuxi bi'.

2 Bi' laca cha' nu nchcui' na' lo'o lcaa cu'ma ngu' Corinto nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo, lo'o jua'a nchcui' na' lo'o cu'ma

ngu' taju ji'i Jesús ca ndacua nu ngua'ni cha' cuxi tya tsubi' la. Nu lo'o ñaa na' nu ndyaca tyucuaa quiya' ni, cua laca nda na' cha' re lo'o cu'ma li', pana juani lo'o ndi'i na' tyijyu', tya chaca quiya' chcu' na' cha' bi' lo'o ma, cha' ni sca ñati nu ndu'ni cha' cuxi ná nga'a cha' clyaá ngu' lo'o caa na' chaca quiya'; cua'ni cuayá' na' ji'i lcaa ngu' bi'.

³ Ca li' caca cuayá' ti' ma cha' ycu' Cristo laca nu nda cha' nu nchcu' na'; lo'o jua'a si'i na xti ti cña nchca ji'i Cristo lo'o xcube' Ni ji'i ma, masi lye tsa cua'ni Ni cña cha' chcube' ma li'.

⁴ Chañi tsa cha' ndye juersa ji'i Cristo nu lo'o ndyujui ngu' ji'i, lo'o ngujui' ca'a ngu' ji'i lo' crusi; pana tlyu tsa cña ngua'ni ycu' Ndyosi cuentya ji'i yu, bi' cha' laca cha' ña'a ti tya lu'ú yu juani. Ñi'ya nti' Cristo, cha' ná nguxlyú cha' hichu' ñati nu ndyujui ji'i, la cui' jua'a cuare, si'i na lye tsa nclyo ya cña ji'i cu'ma nguicha'; pana juani caca cuayá' ti' ma cha' ña'a ti tya lu'ú ya xi, cha' la cui' chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi ndya'a lo'o ya lijya ya, la cui' tya'a chacuayá' nu ntsu'u ji'i Cristo.

⁵ Cua'ni cuayá' ma ji'i ycu' ca ma lacua, cha' ca cuayá' ti' ma si chañi cha' tya ndyanu tyucui cha' ji'i Jesucristo ne' cresiya ji'i ma. Nga'a cha' tyi'u ti' ma cha' ndyanu Xtyi'i Jesucristo ne' cresiya ji'i sa scaa ma; sca ti si cua ngunu'u cresiya ji'i ma lo'o ycu' Ndyosi tsiya' ti, nga'aa tyanu Ni lo'o ma li'.

⁶ Lo'o jua'a nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma cha' ji'i cuare, cha' si'i na ngunu'u cresiya ji'i ya lo'o Ni.

⁷ Lu'ba ti ndijña ya cha' ji'i ycu' Ndyosi, cha' ná ta Ni chacuayá' cha' cua'ni ma xa' la cha' cuxi; na cua nti' ya cha' xtyucua Ni ji'i ma cha' tso'o ti caca tyiquee ma. Ná ndube ti' ya, masi ñacu' ngu' cha' ná nchca ji'i ya tsiya' ti.

⁸ Ná ntsu'u cha' cua'ni tyaala ya lo'o ma si ña'a ti tya ndyanu tso'o cha' ne' cresiya ji'i ma, nu cha' ji'i Jesús nu cua ngusñi ma; pana si ndyu'ni ñu'u ca ma ji'i nu cha' ji'i Jesús bi', li' cua'ni tyaala ya lo'o ma.

⁹ Si tso'o tsa ndyanu tachaa cha' ji'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ma, tso'o tsa nti' ya li', masi xti ti cha' nchca ji'i ycu' ya; bi'

cha' ndijña ya cha' ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i cu'ma lacua, cha' jua'a caca tyucui la ti tyiquee ma ña'a ma ji'i ycu' Ndyosi.

¹⁰ Lo'o jua'a nscua na' quityi re, masi tyijyu' tsa ndi'i na' cuentya ji'i cu'ma, cha' ná caca tyaala na' lo'o cu'ma nu lo'o cua ndyalaa na' ca quichi tyi ma. Chañi cha' cua nda ycu' nu Xu'na na chacuayá' 'na, pana ndi'ya ndyu'u cha' bi': cua'ni na' cha' caca ñi'ya tyanu tachaa la cha' bi' ne' cresiya ji'i ma; ná ntsu'u chacuayá' 'na cha' cua'ni ñu'u lyiji na' ji'i cu'ma.

¹¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo, chcu' salya' na' lo'o ma juani, nu lo'o cua tye ti xcua se'i cha' nu nscua na' lo' quityi re. Cua'ni lyiji ma ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni ma cha' laca ma ñati ji'i ycu' Ndyosi. Cua'a jyaca ma ji'i lcaa cha' nu nda na' lo' quityi re. Cua'ni ma cha' caca stu'ba tyiquee ma lo'o xa' ñati tya'a ma. Tso'o ti tyi'i ma lo'o lcaa ñati. Lo'o li' la cui' ycu' Ndyosi laca nu tyi'i lo'o ma lcaa tsa; ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, lo'o jua'a ndu'ni Ni cha' ti' ti tyi'i tyiquee na.

¹² Chcu'cha' ma ji'i tya'a ma tyucui tyiquee ma, quityi ma ji'i tya'a ma chacuayá' ji'i Cristo.

¹³ Lcaa ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi ca nde, cua nti' ngu' ta ngu' xlyo ni' ji'i lcaa ngu' tya'a ma nu ndi'i cajua.

¹⁴ Lo'o juani nti' tsa na' cha' ná tye cha' stu'ba cha' ji'i lcaa cu'ma cajua lo'o Jesucristo nu Xu'na na, la cui' Ni laca nu quiña'a tsa cha' tso'o ndu'ni lo'o na lcaa tsa. Jua'a nti' na' cha' lcaa tsa caca stu'ba cha' ji'i ma lo'o ycu' Ndyosi, la cui' Ni laca nu ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na. Jua'a nti' na' cha' tyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ma, la cui' Ni laca nu ndu'ni cha' stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Ni, jua'a lo'o xa' la ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi. Jua'a caca cha' lacua.

Quityi nu nguscua San Pablo ndyaa ca slo ñati jii Jesucristo nde Galacia

¹ Pablo laca na' nu nscua quityi re. Cña 'na laca cha' tsa'a na' chcu' na' cha' jii Jesucristo lo'o lcaa ñati. Si'i ñati chalyuu ti laca nu cua nda cña bi' 'na, si'i ñati laca nu nguane 'na cha' cua'ni na' cña bi'; Jesucristo lo'o ycu' Ndyosi Sti Jesús, bi' laca nu cua nda cña bi' 'na. Ycu' Ndyosi ni, bi' laca nu ngua'ni cha' ndyu'u Jesús chaca quiya' lo'o ngujuu yu.

² Lo'o na', lo'o lcaa tya'a ndi'i na' ca nde nu ntsu'u cha' jii ngu' lo'o Jesús, nscua ya quityi re cha' tsa lcaa quichi tyi cu'ma ngu' gálatas, lcaa quichi su ntsu'u cu'ma taju ñati jii Jesucristo.

³ Nti' tsa na' cha' ña'a ti tya cua'ni ycu' Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i cresiya jii ma xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

⁴ La cui' Jesús laca nu nda jii ycu' ca lo'o ngujuu yu cha' cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'na, cha' jua'a cua'ni lyaá Ni ji'na nde chalyuu su ngunu'u tsa tyiquee ñati xqui'ya cha' cuxi; ngulo ycu' Ndyosi Sti na cña jii Jesús, li' ngua'ni yu cña bi' cuentya ji'na.

⁵ Bi' cha' ná nga'a cha' tye tsa nu cua'ni tlyu na jii ycu' Ndyosi. Jua'a caca cha' bi' lacua.

Nga'aa ntsu'u xa' la cha' nu taca cua'ni lyaá jii ñati jii nu cuxi

⁶ Ndube tsa ti' na' cha' yala ti nguta'achu' ma jii ycu' Ndyosi, masi ngusubi Ni jii ma xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee Cristo ña'a ji'na; ndube ti' na' cha' nduna ma chaca cha' nu si'i cha' jii ycu' Ndyosi laca, nu nacui ngu' cha' taca cua'ni lyaá ji'na jii nu cuxi.

⁷ Pana liñi la ñacui na cha' nga'aa ntsu'u xa' la cha' tso'o jii Jesucristo nu taca cua'ni lyaá ji'na. Ndi'ya ndyaca cha': Ntsu'u xi ñati nu ndyu'ni cha' quichi yaa cha' hique ma; cua nti' tsa ngu' bi', cha' xcutsa'a ngu' ñi'ya ntsu'u cha' jii Cristo.

⁸ Pana tlyu tsa qui'ya sta Ni jii ñati nu chcu' sca cha' cuiñi lo'o ma ñi'ya nu caca clyaá ma jii cha' cuxi, nu culu'u jii ma sca cha' nu si'i la cui' cha' liñi laca, nu si'i cha' nu cua nchcu' ya lo'o ma tya clyo. Lo'o cuare, sta ycu' Ndyosi qui'ya jii ya si xcutsa'a ya cha' nu cua nda ya lo'o ma; masi sca xca nu ngutu'u ca slo ycu' Ndyosi laca nu chcu' cha' cuiñi jua'a, xcube' Ni jii, cha' tlyu tsa qui'ya laca bi'.

⁹ Jua'a ni na' jii ma tya tsubi' la, lo'o la cui' cha' laca nu ta na' lo'o ma chaca quiya' juani: Tlyu tsa cha' ti' tyacua jii ñati si ta ngu' xa' la cha' lo'o ma, ñi'ya nu cua'ni ma cha' clyaá ma jii nu cuxi, nu si'i la cui' cha' nu cua ndyuna ma tya clyo.

¹⁰ Lo'o nacui na' jua'a, si'i cha' ndyu'ni cña tsa ti' na' cha' caca ñati 'na nu cua'ni chi loo na'. Tsa bi' ti cha' tso'o nti' na', si ycu' Ndyosi cua'ni chi Ni loo na'; si'i na' cua nti' na' cha' tso'o ti chcu' ñati jna'. Nga'aa caca cua'ni na' cña jii Cristo, si xcu' cha' cua'ni tya'a na' lo'o ñati ntsu'u tyiquee na'.

Ñi'ya ngua cha' ngujui cña jii Pablo

¹¹ Cua nti' na' cha' caca cuayá' tso'o ti' ma cha' bi', cha' si'i sca cha' nu ngua'ya hique ti ñati laca cha' nu cua nda na' lo'o ma; cha' jii Jesús laca bi', cha' nu nchcu' ñi'ya taca clyaá ma jii nu cuxi.

¹² Si'i ñati laca nu nda cha' bi' lo'o na' tya clyo, ni sca ñati chalyuu ná ngulu'u cha' bi' 'na; ycu' Jesucristo ngulu'u loo yu 'na, ycu' bi' laca nu cua nda cha' bi' lo'o na' li'.

¹³ Cua jlo ti' ma ñi'ya nu ngua'ni na' nde chalyuu tya sa'ni la, ñi'ya ndaquiya' tsa na' jii lcaa cña tacati nu ndu'ni ngu' judío tya'a ya. Cua jlo ti' ma cha' ti' tsa nguxcube' na' jii lcaa ñati nu ntsu'u cha' jii lo'o Jesucristo nu ngua li'; ngua ti' na' cua'ni tye na' jii ñati bi' tsiya' ti.

¹⁴ Lye la ngua'ni na' lcaa cña tacati nu ndu'ni ngu' judío tya'a ya nu lo'o ndu'ni tlyu ya jii ycu' Ndyosi. Xa' ngu' quichi tyi na' nu tya'a stu'ba ti na' lo'o, ná stu'ba ngua'ni ngu' ñi'ya nu ngua'ni na'; lye la ndaquiya' na' jii lcaa lo cha' nu ntsu'u jii ya, nu cua nda jyo'o cusu' lo'o ngu' judío tya'a ya tya sa'ni la.

¹⁵ Pana yala la ngua'ni ycu' Ndyosi; masi bilya cala na' cua ngusubi Ni 'na cha' caca

na' ñati jì'ì Ni, xqui'ya cha' jua'a ngua ti' ycuì' Ni; na cua ngusubi Ni 'na xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni 'na.

16-17 Lo'o jua'a ngua'ni Ni cha' ndyuloo na' jì'ì Jesús, nu sca ti Sñi' ycuì' Ni, cha' li' nchca 'na ta na' cha' jì'ì Ni lo'o lcaa cu'ma, ñati nu ndi'ì xa' tsu'. Li' ndacha' na' jì'ì lcaa ma cha' xqui'ya Jesús taca clyaá ma jì'ì cha' cuxi nu ntsu'u jì'ì ma. Nu lo'o ngusñi ca ti na' cha' bi', li' hora ti ndu'u na' nguta'a na' nde loyuu su naa Arabia; ca bi' nguti'ì na' ycuì' ti na'. Ná nguta'a na' ndyaana na' sca cui' nu ta sca ñati lo'o na'; la cui' ti jua'a ná nguta'a na' nde quichì Jerusalén cha' chcuì' na' lo'o ngu' tya'a ndyu'ni na' cña nu ndi'ì nde jua, masi cua nda ngu' bi' cha' jì'ì Jesús lo'o ñati clyo la, nu lo'o tya lyiji cuna na' cha' bi'. Pana nguta'a na' nde Arabia, lo'o tiya' la li' nguxtyuu na' nguta'a na' nde quichì Damasco.

18 Nga'aa ndya'a na' nde Jerusalén li'; pana ca lo'o ndu'u scua sna yija, li' nguta'a na' nde jua. Lo'o li' ndyuloo na' jì'ì Pedro, nguti'ì na' ti'ñu tsa lo'o yu li'.

19 Ná na'a na' jì'ì xa' tya'a ngu' nu ngua tsa'a jì'ì Cristo tya clyo ca bi'; sca ti yu Jacobo tya'a Jesús nu Xu'na na, bi' nu cua na'a na' jì'ì.

20 Chacuayá' jì'ì ycuì' Ndyosi, liñi tsa cha' nu nscua na' lo' quityi re; ni sca cha' cuiñi ná nscua na' tsiya' ti re.

21 Tiya' la li' nguta'a na' nde loyuu su cuentya Siria, jua'a nde loyuu su cuentya Cilicia.

22 Pana nu xa' la taju ñati tya'a ngusñi na cha' jì'ì Jesucristo nu ndi'ì quichì su cuentya Judea, tya lyiji tyuloo ngu' bi' 'na nu ngua li'.

23 Pana cua ndyuna ngu' cha' 'na lo'o nchcuì' ñati 'na ndi'ya: “Nu ñati nu ngua ti' cua'ni tye jì'na bi', juani cua nguxcutsa'a Ni cresiya jì'ì yu, cha' cua ntsu'u cha' jì'ì yu lo'o Jesús”, nacui' ngu' jì'ì tya'a ngu'. “Juani ndya'a yu nda yu cha' lo'o xa' la ñati, cha' lo'o ñati bi' caca xñi ngu' cha' jì'ì Jesús”, nacui' ngu'.

24 Lo'o li' nguxana ngua'ni tlyu ngu' jì'ì ycuì' Ndyosi xqui'ya na'.

Nu xa' la tya'a ñati nde Jerusalén ntucúa ngu' cha' nu nchcuì' Pablo

1 Cua ndya'a tii jlyacua yija, li' xa' ndya'a nde Jerusalén chaca quiya'; lo'o Bernabé ndya'a, lo'o jua'a ndyaa lo'o ya jì'ì Tito.

2 Ndyaa ya Jerusalén, xqui'ya cha' cua ngua'ni ycuì' Ndyosi cha' ngua'ya sca cha' hique na' cha' tyaa ya; bi' cha' lo'o cua ndyalaa ya quichì bi', li' ndya'a ca su ntu-cua ngu' ycuì' ti ngu', nchcuì' na' lo'o ngu' nu laca loo la jì'ì taju tya'a ñati jì'ì Cristo quichì bi'. Li' ndacha' na' jì'ì ngu' bi', nchcuì' na' ni cha' nu nda na' lo'o ngu' xa' tsu' cuentya jì'ì Cristo, cha' ngua'ni lyaá Cristo jì'na jì'ì nu cuxi. Jua'a nchcuì' na' lo'o ngu' bi', xqui'ya cha' ná nti' na' cha' culacua cuxi ti' ngu' bi' ña'a ngu' jna'; ná nti' na' cha' chcuì' ngu' cha' ná tso'o laca cha' nu nda na' lo'o cu'ma ngu' xa' tsu' tya tsubi' la, masi chcuì' ngu' cha' ná tso'o ndu'ni na' juani.

3 Lo'o jua'a yu Tito tya'a ndya'a na' ni, ná nchcuì' ngu' lo'o yu cha' si'yu quiji yu cha' culacua yu ñi'ya ndu'ni ngu' judío, masi ngu' xa' tsu' laca yu.

4 Pana ngulaa xi xa' la ñati slo ya li', ngu' nu cuiñi ti nchcuì' cha' ntsu'u cha' jì'ì ngu' lo'o Cristo; na ndu'ni ti ngu' cha' tya'a na laca ngu' bi'. Cuaana ti nguti'ì ngu' bi' laja lcaa tya'a na cha' ña'a cuayá' ngu' bi' jì'ì ya, si culacua ngu' nu ndya'a lo'o ya, si ná culacua ngu'. Ngua ti' ngu' bi' tacu' cha' tso'o jì'ì Jesús lo'o na, cha' ná ndiya ti' ngu' cha' tso'o ndi'ì tyiquee na chalyuu xqui'ya Jesús; ngua ti' ngu' bi' tatsaa ngu' jì'na cha' cua'ni na lcaa lo cña nu ngulo jyo'o cusu' jì'ì ngu' judío tya'a ya.

5 Pana ná ndaquiya' ya jì'ì cha' nu nchcuì' ngu' bi' tsiya' ti. Ngua ti' ya cha' ná chcuna' tsiya' ti ni sca cha' liñi nu cua nda Cristo lo'o na, nu lo'o cua ngua'ni lyaá yu jì'na; ngua ti' ya cha' tyanu tso'o lcaa cha' bi' ne' cresiya jì'ì ma.

6 Ná ndube ti' na' masi nacui' ngu' cha' tlyu tsa ñati laca nu ngu' nu laca loo jì'na bi'; jlo ti' na' cha' sca ti cuayá' laca lcaa na cuentya jì'ì ycuì' Ndyosi. Pana masi loo laca ngu' bi', ná ngulo ngu' bi' cña jna' cha' culu'u na' xa' la cha' jì'ì cu'ma ngu' xa' tsu'.

7 Ndi'ya ngua: ngutucúa ngu' bi' jì'ì cha'

nu nchcui' na' lo'o ngu'; cua ngüiñi cha' jil'i ngu' bi' lo'o na' li'; cua ngua cuayá' ti' ngu' cha' cua nda ycui' Ndyosi cña 'na cha' tsa'a ta na' cha' jil'i Ni lo'o cu'ma ngu' xa' tsu', ñi'ya taca clyaá ma jil'i nu cuxi. Lo'o jua'a nacui' ngu' cha' cua nda Ni la cui' cña jil'i nu Pedro bi', cha' chcui' yu cha' tso'o bi' lo'o ngu' judío.

⁸ La cui' ycui' Ndyosi nu nda jil'i Pedro ndyaa nclyu'u yu cha' jil'i Ni jil'i ngu' judío, la cui' ycui' Ndyosi bi' laca nu cua nda Ni 'na ndya'a na' nclyu'u na' cha' tso'o bi' jil'i ngu' xa' tsu'.

⁹ Bi' cha' ngutucua' ngu' cña 'na, nu Jacobo lo'o Pedro lo'o Juan bi', la cui' ngu' nu laca loo jil'i ngu' tya'a ngusñi na cha' jil'i Cristo. Stu'ba ti nchcui' ngu' bi', cha' tso'o tsa ngua'ni ycui' Ndyosi lo'o na' nu lo'o nda Ni cña bi' 'na. Li' ngusñi ya' tya'a ya lo'o ngu' bi', na' lo'o Bernabé, cha' caca cuayá' ti' ya cha' tso'o ti nti' ngu' ña'a ngu' jil'i ya, cha' stu'ba ntsu'u cha' jil'i ngu' lo'o ya, cha' tya tsa la ya quichi' tyi ngu' xa' tsu'. Tyanu ycui' ngu' bi' ca su ndi'i tya'a ya, nu ngu' judío bi' li'.

¹⁰ Tsa bi' ti cha' nchcui' ngu' lo'o ya, nu ngüijña ngu' jil'i ya cha' lcaa tyempo tyi'u ti' na na laca nu lyiji jil'i nu ngu' ti' tya'a na nu ndyanu nde Judea. Bi' laca nu ndyu'ni cña ti' na' cha' cua'ni na'.

Lye xi nchcui' Pablo lo'o Pedro nde quichi Antioquía

¹¹ Lo'o li' ndyalaa Pedro nde quichi Antioquía, ca su ndi'i na'. Tiya' la li' ndya'a na' slo yu, ngua'a na' jil'i yu xqui'ya cha' cua ntsu'u sca cha' cuxi nu ndyu'ni yu.

¹² Ndi'ya ngua cha' bi': Nu lo'o ndyalaa ca ti yu, ná ngua tyuju'u ti' yu; ndyacu yu lo'o ngu' tya'a na ca bi', masi ngu' xa' tsu' laca ngu'. Pana nu lo'o ndyalaa xi xa' la tya'a ngu' judío nu nda Jacobo jil'i lijya, li' nguta'achu' yu; nga'aa ntaja'a cacu yu lo'o ngu' xa' tsu' bi' li'. Cua ndyutsii yu si ña'a ngu' judío tya'a yu jil'i yu cha' ndyacu yu lo'o ngu' xa' tsu' bi', cha' ná ntsu'u chacuayá' jil'i ngu' judío cha' cacu ngu' lo'o ngu' xa' tsu', xqui'ya cha' ná lubii ngu' xa' tsu' tsiya' ti ngua ti' ngu' judío.

¹³ Lo'o li' la cui' jua'a ngua'ni xa' la ngu' judío tya'a ntsu'u cha' jil'i na lo'o Cristo, sca

ti cuayá' siya' tyiquee ngu' lo'o Pedro; lo'o ycui' Bernabé ngua ti' yu cua'ni yu ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi', cha' siya' tsa tyiquee ngu'.

¹⁴ Pana nu lo'o ngua cuayá' ti' na' cha' ná ndyu'ni ngu' ñi'ya nu ndyu'u cha' tso'o nu ngulu'u Cristo jil'i na cha' clyaá na jil'i nu cuxi, li' nchcui' na' lo'o Pedro slo lcaa ngu' nu ngusñi cha' jil'i Cristo quichi' bi'. Ndi'ya ni na' jil'i yu li': "Ngu' judío laca nu'u", nacui' na' jil'i Pedro bi'. "Tya lo'o ndyalaa nu'u ca nde, cua ngua'ni nu'u ñi'ya nu ndu'ni ngu' xa' tsu' re, cha' tya'a na laca ngu' cuentya jil'i Cristo; ná ngua'ni nu'u ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío tya'a quichi' tyi na. Bi' cha' lacua, ná tso'o si juani nti' nu'u cha' tatsaa nu'u jil'i ngu' xa' tsu' re, cha' cua'ni ngu' ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío." Jua'a nacui' na' jil'i yu.

Stu'ba cha' laca jil'i ngu' judío lo'o lcaa ñati chalyuu

¹⁵ Nu cuare ni, ngu' judío laca ya tya lo'o ngula ya chalyuu nu ndaquiya' jil'i lcaa cha' nu nda ycui' Ndyosi lo'o ya; si'i na ndaquiya' ya jil'i cua ña'a ca cha' cuxi ñi'ya ndu'ni ngu' xa' tsu'.

¹⁶ Pana jlo ti' ya cha' ná taca ca tso'o cresiya jil'i ya cuentya jil'i ycui' Ndyosi, masi ndu'ni ti' ya cua ña'a ca cña nu nda jyo'o Moisés cha' cua'ni ya; sca ti si jlya ti' ya jil'i cña nu ngua'ni Jesucristo cuentya jil'i na, li' taca ca tso'o cresiya jil'i ya. Bi' cha' lo'o cuare cua ngusñi ya cha' jil'i Jesucristo, cha' taca ca tso'o cresiya jil'i ya cuentya jil'i ycui' Ni, cha' nu jlya ti' ti' ya jil'i Jesús, nga'aa si'i xqui'ya cña nu ndyu'ni ya nu nda jyo'o Moisés jil'i ya. Ni sca na ná taca jil'i na ca tso'o cresiya jil'i na cuentya jil'i ycui' Ndyosi xqui'ya cha' ndaquiya' ti' na sca cha' nu nda jyo'o cusu' lo'o na.

¹⁷ Tso'o lacua. Masi ngu' judío laca ya, cua jlo ti' ya cha' xqui'ya cña nu cua ngua'ni Cristo cuentya jil'i na, bi' cha' taca caca lubii cresiya jil'i ya cuentya jil'i ycui' Ndyosi. La cui' ti cha', nga'a cha' chcui' ya jil'i ycui' ca ya cha' lo'o lcaa ngu' judío tya'a ya ntsu'u qui'ya jil'i ya, ñi'ya lo'o nacui' ya cha' ntsu'u qui'ya jil'i ngu' xa' tsu'. Pana si'i Cristo laca nu ngua'ni cha' laca ya ñati cuxi.

¹⁸ Bi' cha' nga'aa ndaquiya' ya jil'i cha' cusu' nu jlya tsa ti' ya jil'i nquicha'; lo'o juani si xa' taquiya' ya jil'i cha' cusu' nu

ntsu'u jil'i ya, li' ntsu'u qui'ya jil'i ya lo'o ycuil' Ndyosi chaca quiya' xqui'ya cha' si'i na tyucui tyiquee ya ngusñi ya cha' jil'i Jesucristo.

¹⁹ Lo'o na' ni, ná nchca cua'ni na' lcaa cha' cusu' bi', bi' cha' cua ndye cha' jna' lo'o cha' bi'; juani xcui' ndi'i na' chalyuu cha' cua'ni na' lcaa ña'a cña nu nti' ycuil' Ndyosi cha' cua'ni na'.

²⁰ Cuentya jil'i cha' cusu' bi' laca na' ñi'ya laca si cua ngujui na', ñi'ya laca si stu'ba ti nga'a na' lo crusi lo'o Jesús; juani nga'aa si'i ycuil' ca ti na' laca na' loo ne' cresiya 'na, cha' Cristo laca nu laca loo ne' cresiya 'na juani. Ndi'i tso'o ti na' chalyuu juani sca ti xqui'ya cha' jlya ti' na' jil'i cña nu cua ngua'ni ycuil' Jesús, nu sca ti Sñi' ycuil' Ndyosi; bi' laca nu ntsu'u tsa tyiquee ña'a jna', bi' laca nu cua nda chacuayá' jil'i ngu' cha' cujuui ngu' jil'i ycuil' yu cuentya jna'.

²¹ Si'i cha' ná ndube ti' na' jil'i lcaa cha' tso'o nu ngua'ni ycuil' Ndyosi lo'o ngu' judío tya'a ya; laca cha' ndube tsa ti' na' cha' ná taca ca tso'o cresiya ji'na cuentya jil'i ycuil' Ndyosi, masi tso'o tsa ndaquiya' na jil'i cña nu nclyo cha' cusu' bi' ji'na. Ndube tsa ti' na' cha' ná ngujui Jesús jua'a ti; ntsu'u cña nu ngua'ni yu lo'o ngujui yu lo crusi bi', na cua ngua'ni tso'o yu jil'i cresiya ji'na cuentya jil'i ycuil' Ndyosi nu ngua li'.

3

Sca ti lo'o xñi na cha' jil'i Cristo, li' caca quiñi tso'o cha' ji'na lo'o ycuil' Ndyosi

¹ Na tonto tsa ma, cu'ma ngu' gálatas, cha' nduna ma cha' nu nda nu ngu' cuiñi bi'; laca ma ñi'ya si ntsu'u nu ngua'ni cucha'a jil'i ma. Bi' cha' juani nga'aa nti' ma xñi la ma cha' liñi nu cua nda Cristo lo'o na. Pana lo'o nda ya cha' jil'i Cristo lo'o ma tya clyo, li' ngulu'u tsa ya jil'i ma ñi'ya ngua lo'o ngujui Jesucristo lo crusi xqui'ya na; jua'a ngulu'u ya jil'i ma ña'a cuayá' nu ngua cuayá' tso'o ti' ma cha' bi'.

² Xacui ma cha' 'na lacua: ¿Ha cua ndyanu Xtyi'i ycuil' Ndyosi ne' cresiya jil'i ma juani? ¿Ñi'ya ngua jil'i ma cha' ngujui Xtyi'i ycuil' Ndyosi jil'i ma lacua? ¿Ha ngujui Xtyi'i Ni jil'i ma xqui'ya cha' cua ngua'ni ma cña nu nscua lo cha' cusu' bi' cha' cua'ni ma? Si'i. Cua jlo ti' ma cha' ngujui Xtyi'i

ycuil' Ni jil'i ma lo'o ngusñi ma cha' liñi nu cua nda ya lo'o ma, cha' jil'i ycuil' Cristo.

³ ¿Ni cha' laca tonto tsa nclyacua ti' ma juani? Xqui'ya cña nu ndyu'ni Xtyi'i ycuil' Ndyosi lo'o ma, bi' cha' nguxana ca ti ma cha' ntsu'u cha' jil'i ma lo'o ycuil' Ndyosi nquicha'; pana nu juani ni, xqui'ya cha' lye tsa cua'ni cña ti' ycuil' ca ma, jua'a nti' ma cha' caca jil'i ycuil' ca ma quiñi tso'o cha' jil'i ma lo'o ycuil' Ni.

⁴ Masi ngua'ni Ni quiña'a cha' tlyu ca slo ma tya tsubi' la, ntsu'u quiya' nclyacua ti' na' cha' ná ngua tso'o cresiya jil'i ma tsiya' ti, nu lo'o ña'a na' ñi'ya nu ndyu'ni ma. Pana jlo ti' na' cha' ngua tso'o la xi cresiya jil'i ma xqui'ya cha' tlyu bi'.

⁵ Na cua nda ycuil' Ndyosi Xtyi'i ycuil' Ni cha' tyanu ne' cresiya jil'i ma, lo'o xqui'ya nu bi' cua ngujui ñi'ya caca tyuu lo cha' tlyu nu ndyu'ni ycuil' Ndyosi nde su ndi'i cu'ma. Lo'o ndu'ni Ni jua'a, si'i xqui'ya cha' ndaquiya' ma jil'i cha' cusu' bi'; pana ndu'ni Ni jua'a, xqui'ya cha' jlya ti' ma lo'o ndyuna ma cha' tso'o jil'i cña nu cua ngua'ni Jesús cuentya ji'na.

⁶ Nu jyo'o cusu' jil'i ya, nu Abraham bi' ni, cua jlya tsa ti' nu cusu' bi' lcaa cha' nu cua nda ycuil' Ndyosi lo'o yu. Xqui'ya cha' cua jlya ti' yu cha' bi', li' ntucuá Ni cha' jil'i yu ñi'ya si ngua yu sca ñati nu ndu'ni xcui' cha' tso'o.

⁷ Lo'o jua'a nga'a cha' ca cuayá' ti' ma cha' cua ña'a ca ñati nu ngusñi cha' jil'i Cristo, chañi cha' laca ñati bi' ñi'ya laca ngu' judío, cha' ndyu'ni ngu' bi' la cui' ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Abraham, masi tyempo juani.

⁸ Cua nscua lo quityi cusu' cha' ndi'ya nchcui' ycuil' Ndyosi lo'o nu Abraham bi' nu ngua sa'ni: “Caca tso'o cresiya jil'i lcaa ñati nu ndi'i xa' tsu' xqui'ya nu'u”, nacui Ni jil'i Abraham. Ycuil' Ndyosi laca nu cua nda cha' bi' lo'o jyo'o bi' yala la, cha' jua'a lo'o cu'ma ngu' xa' tsu' caca tso'o cresiya jil'i ma cuentya jil'i ycuil' Ndyosi nde loo la, nu lo'o xñi ma cha' jil'i ycuil' Ni.

⁹ Tso'o ti nti' Ni ña'a Ni jil'i Abraham nu ngua sa'ni, xqui'ya cha' ngusñi nu cusu' bi' cha' nu nchcui' ycuil' Ni lo'o yu; bi' cha' caca cuayá' ti' na cha' tso'o nti' Ni ña'a Ni ji'na, cua ña'a ca na nu xñi na cha' jil'i Cristo.

¹⁰ Pana cua ña'a ca ñati nu tsa bi' ti cña nti' cha' taquiya' ji'i cha' cusu' nu nguscua jyo'o Moisés, tyanu yabe' hichu' ñati bi', cha' ndi'ya nchcui' quityi ji'i ycu' Ndyosi: "Tyanu yabe' hichu' lcaa ñati si ná taquiya' ngu' ji'i lcaa ca cha' nu nscua lo quityi bi'".

¹¹ Bi' cha' caca jlo ti' na cha' ná nchca ca lubii cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o ndaquiya' ti na ji'i cña nu nda cha' cusu' bi', cha' ná nchca tyi'u ti' na lcaa ca cha' bi'. Chaca cha' nchcui' quityi bi': "Caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya cha' ngusni na cha' ji'i ycu' Ni; li' taca caja sca chalyuu nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti ji'na".

¹² Pana lo'o xcui' ndaquiya' na ji'i cha' cusu' bi', li' ná ntsu'u sca cha' ji'i Cristo nu nga'a cha' xni na hasta ca ne' cresiya ji'na, cha' ndi'ya nchcui' cha' cusu' bi' lo'o na: "Sca ti si cua'ni na lcaa ca cña nu culo ycu' Ndyosi ji'na, caca tyi'i tso'o ti na chalyuu li'", nacui' quityi bi'.

¹³ Cua ngulo Cristo ji'na ji'i yabe' nu ngusta ycu' Ndyosi hichu' na xqui'ya cha' ná ndaquiya' na ji'i lcaa cha' tsiya' ti nu nda Ni lo'o na; yabe' nu ntsu'u ji'na bi' cua ndyanu hichu' ycu' Jesús li'. Ndi'ya nscua cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi: "Si tlyu tsa yabe' ntsu'u ji'i sca ñati, ntsu'u cha' cujui' ca'a ngu' ji'i ña'a lu'ú ti lo sca yaca ndu cha' cajaa yu".

¹⁴ Jua'a ngua cha' lo'o ngu' xa' tsu' caja cha' tso'o ji'i ngu' xqui'ya Jesucristo, cha' tso'o nu cua ngüiñi ji'i ycu' Ndyosi lo'o nu jyo'o Abraham bi' nu ngua sa'ni. Li' caca ji'i ngu' xa' tsu' ñi'ya nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o Abraham, cha' caja Xtyi'i ycu' Ni ji'i lcaa na nu lo'o xni na cha' ji'i Cristo.

Sa'ni la cua ngüiñi cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o Abraham

¹⁵ Cu'ma tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, ta na' sca cui' lo'o ma juani cuentya ji'i sca ñati nu nti' quiñi sca cha' ji'i yu lo'o tya'a yu. Clyo culo ngu' sca quityi. Lo'o cua ndye ngua stu'ba cha' bi' ji'i ngu', li' nga'aa caca ji'i xa' ñati tacu' ngu' ji'i cha' bi'; nga'aa caca xcutsa'a la ngu' cha' bi'.

¹⁶ Jua'a ngua'ni ycu' Ndyosi lo'o nu Abraham bi'; cua ngüiñi cha' ji'i Ni lo'o jyo'o cusu' bi', jua'a lo'o sca ñati nu tyu'u ji'i

jyo'o cusu' bi' tyempo nde loo la. Ná nacui' quityi ji'i ycu' Ndyosi cha' quiñi cha' ji'i Ni lo'o tyuu tya'a ñati bi'. "Na cua ngüiñi cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o sca ti ñati nu tyu'u ji'i Abraham nde loo la", nacui' quityi. Lo'o nu sca ti ñati bi' ni, Cristo laca bi'.

¹⁷ Ndi'ya cha' nti' na' chcui' na' lo'o ma: Cua ngua stu'ba cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o Abraham nu ngua li'; cua ndya'a jacua siyento ntucua calaa tyii yija tya lo'o cua ngüiñi cha' ji'i ycu' Ni lo'o nu cusu' bi', lo'o li' nda ycu' Ndyosi cha' lo'o Moisés cha' culo yu cña ji'i ngu' cuentya ji'i Ni. Bi' cha' ná ngua ji'i cha' nu nda Moisés bi' tacu' lo cha' nu cua ngüiñi ji'i ycu' Ndyosi lo'o Abraham nu ngua sa'ni la, cha' ná taca cua'a ngu' ji'i cha' bi' tsiya' ti.

¹⁸ Si ntsu'u cha' taquiya' na ji'i lcaa cña nu ngulo Moisés ji'na, cha' jua'a clyaá na ji'i nu cuxi, li' nga'aa nti' cha' jlya ti' na cha' nu cua ngüiñi ji'i ycu' Ndyosi lo'o na cha' cua'ni lyaá Ni ji'na. Pana cha' liñi laca cha' cua ngüiñi cha' ji'i ycu' Ni lo'o Abraham, cha' cua'ni Ni sca cha' xlya'be lo'o na nu lo'o cua'ni lyaá Ni ji'na.

¹⁹ ¿Ni cha' laca ngulo ycu' Ndyosi cña ji'i nu jyo'o Moisés bi', cha' nguscua yu cña bi' lo quityi cuentya ji'i Ni lacua? Tiya' la ngua cha' nda Ni cha' bi' lo'o Moisés, cha' caca cuayá' ti' na ñi'ya nu nacui' ycu' Ndyosi cha' laca scaa cha' cuxi. Pana xti ti tyempo ndalo cha' bi' ña'a cuayá' nu ndyalaa Cristo, la cui' tya'a ñati ji'i jyo'o Abraham; na cua nchcui' ycu' Ndyosi cha' ji'i nu Cristo bi' nu lo'o cua ngüiñi cha' ji'i ycu' Ni lo'o jyo'o cusu' Abraham bi' tya clyo. Nu lo'o nda Ni cha' bi' lo'o nu jyo'o Moisés bi' ni, lo'o xca ji'i ycu' Ni ndu lo xlya ca'ya bi' cuentya ji'i ycu' Ndyosi, cha' chcui' lo'o nu cusu' Moisés bi'. Cla'be la bi' ngutu jyo'o Moisés bi' cha' chcui' yu lo'o ñati, cha' tu'ba ji'i ycu' Ndyosi ngua nu cusu' bi'.

²⁰ Pana juani ná ndu'ni cha' caja sca ñati chalyuu nu caca tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cha' chcui' Ni lo'o na. Cua ngüiñi cha' ji'i Ni lo'o na nu ngua sa'ni si jlya ti' na ji'i cha' bi', la cui' cha' nu cua ngua'ni Jesús cuentya ji'na juani.

Nde laca cña nu ngua'ni cha' cusu' bi'

21 Tso'o si cua'ni na cña nu nscua lo quityi cusu' cha' cua'ni na lacua. Lo'o jua'a ndu'ni tsa cha' xñi na lcaa cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o ñati. Pana masi taquiya' na ji'i lcaa cha' cusu' bi', ná taca caja chalyuu cucui bi' ji'na jua'a ti; ná taca ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycuí' Ni xqui'ya cha' ndyu'ni ti na lcaa cña nu nscua lo quityi cusu' bi' cha' cua'ni na; ná caca jua'a tsiya' ti.

22 Cua nchcui' quityi ji'i ycuí' Ndyosi cha' nu cuxi laca loo la ji'i lcaa ñati chalyuu, ñi'ya si na cua laca na preso ji'i. Si jlo ti' na cha' nu cuxi laca loo ji'na, li' taca ji'i Ni cua'ni lyaá Ni ji'na; ta Ni chalyuu cucui ji'na li', nu lo'o xñi na cha' ji'i ycuí' Jesucristo. Bi' laca nu cha' tso'o nu cua ngüi'ni ji'i ycuí' Ni lo'o na.

23 Lo'o tya lyiji caa Jesucristo ni, tya lyiji caja ñi'ya jlya tso'o ti' na cha' ji'i ycuí' Ni; bi' cha' ngua cha' cusu' bi' loo ji'na, ña'a cuayá' caca jlya tso'o ti' na ji'i Ni xqui'ya Cristo.

24 Laca cha' cusu' bi' loo ji'na ñi'ya nti' si laca na sca nu sube; ngulu'u cha' cusu' bi' xi cha' liñi ji'na ña'a cuayá' nu ñaa ycuí' Cristo. Pana juani cua'ni Cristo cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycuí' Ndyosi, ñi'ya nu nti' ycuí' Ni cha' caca na nu lo'o jlya ti' na ji'i nu Cristo bi'.

25 Lo'o juani taca jlya tso'o ti' na ji'i ycuí' Ndyosi xqui'ya Jesucristo, nga'aa si'i cha' cusu' nu laca loo ji'na.

26 Sñi' ycuí' Ndyosi laca lcaa cu'ma juani lo'o ngusñi ma cha' ji'i Jesucristo, xqui'ya cha' cua ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Ni.

27 Lo'o ngua stu'ba cha' ji'na lo'o Ni, li' cua ntyucuatya ngu' ji'i lcaa na chacuayá' ji'i Cristo, cha' jua'a cua ndyanu lcaa cha' ji'i Cristo ne' cresiya ji'na, ñi'ya nti' si cua laca cha' bi' sca late' nu quixi chu' na.

28 Nu lo'o cua ngua stu'ba cha' ji'na lo'o Jesucristo, la cui' tyempo bi' ngua stu'ba cha' ji'na lo'o tya'a ñati na; bi' cha' nga'aa hcui' na cha' ngu' judío laca ya, cha' ngu' xa' tsu' laca ma; nga'aa hcui' na cha' msu nu ngüi'ya ñati laca ma, cha' ñati nu ndi'i tso'o ti laca na; nga'aa hcui' na cha' qui'yu laca na, cha' cuna'a laca ma. Lcaa na, stu'ba cha' ji'na lo'o tya'a na juani.

29 Nu lo'o ngusñi na cha' ji'i ycuí' Cristo, li' la cui' jua'a laca na ñati nu ndyu'u ji'i

jyo'o Abraham, masi tiya' la ñaa na chalyuu. Su cua ndye, li' tyanu cha' ji'na, lcaa ña'a cha' nu cua ngüi'ni ji'i ycuí' Ndyosi lo'o nu Abraham bi' cua sa'ni la cha' tyacua ji'na.

4

1 Ndi'ya cha' nti' na' ta na' lo'o ma: Sca nu sube ni, masi nguxtyanu jyo'o sti lcaa cha' tso'o ji'i lo'o ngujui sti, cha' tya cuañi' nu sube bi', stu'ba nti' lo'o msu nu ngüi'ya ti sti; na ji'i nu sube bi' laca lcaa cha' tso'o bi', pana tya lyiji casu' yu.

2 Ni jacua' tyalaa tsá nu caja cha' nu nguxtyanu jyo'o sti nu sube bi' ji'i, xa' ñati laca loo ji'i nu sube bi', xa' ñati laca nu ndyi'ya loo cña ji'i nu sube bi'.

3 La cui' jua'a laca ji'na lo'o Jesús. Lo'o tya lyiji cuna na cha' ji'i Jesús, caca ñacui na cha' tya sube na, xqui'ya cha' tya ndu'ni na cña nu ndatsaa cua ña'a ca jo'ó ji'na, ñi'ya nu ndu'ni ti xa' ñati.

4 Pana lo'o cua ndyalaa tsá nu ndu'u scua cha' nu ngüi'ni ji'i Ni lo'o na, li' cua nda ycuí' Ndyosi ji'i Sñi' ycuí' ca Ni ñaa chalyuu; sñi' sca nu cuna'a ngu' judío ngua nu Jesús bi', lo'o jua'a ndaquiya' tsa yu ji'i lcaa cha' cusu' nu jlya ti' ngu' judío.

5 Jua'a ñaa Jesús nde chalyuu cha' cua'ni lyaá yu ji'na ji'i yabe' nu ntsu'u ji'na xqui'ya cha' cusu' bi'. Lo'o jua'a ta Ni chacuayá' juani cha' cua cusu' la na, cha' tyanu cha' ji'na ñi'ya nu nscua cha' tyacua ji'na, xqui'ya cha' laca na sñi' ycuí' Ni.

6 Bi' cha' laca cua nda ycuí' Ndyosi Xtyi'i ycuí' Ni nu tyanu ne' cresiya ji'i ma, cha' culu'u Ni ji'i ma cha' cua laca ma sñi' ycuí' Ni. Xtyi'i ycuí' Ni ndu'ni cha' taca hcui' na lo'o ycuí' Ndyosi chañi ca: “¡Papá! ¡Sti na!” ñacui na.

7 Nga'aa laca ma ñi'ya laca sca msu nu ngüi'ya ti ñati, na cua laca ma sñi' ycuí' Ndyosi; bi' cha' juani ta Ni lcaa cha' nu ndyanu cha' tyacua ji'i ma chacuayá' ji'i Cristo, cha' laca ma sñi' ycuí' Ni.

Ndube tsa ti' Pablo ñi'ya nu nguñilo'o ngu' ji'i ngu' gálatas

8 Sa'ni la lo'o tya lyiji caca cuayá' tso'o ti' ma cha' ji'i ycuí' Ndyosi, xa' la jo'ó ndatsaa

ji'i mā cha' cua'ni mā cña ji'i, jo'ó nu si'i jo'ó nu chañi ca.

⁹ Lo'o juani cua nslo mā ji'i ycu'i Ndyosi; hasta tso'o la ñacu'i na, cua ndyuloo ycu'i Ni ji'i mā. ¿Ni cha' laca nti' mā tya'a'achu' mā ji'i cha' ji'i ycu'i Ndyosi lacua? Xa' cua'ni mā cña nu ndatsaa cua ña'a ca jo'ó nu cuxi ti bi' ji'i mā li', jo'ó nu ntsu'u ji'i ñati ti; pana ná ndyu'u tso'o cha' bi' tsiya' ti, ná caca cua'ni lyaá jo'ó bi' ji'na.

¹⁰ Lo'o juani caca tso'o cresiya ji'i mā cuentya ji'i ycu'i Ndyosi si taquiya' mā ji'i tsā tacati ji'i ngu' judío, nti' mā, masi ta'a nu ndacui snu' tsa, masi ta'a lo'o cuañi' co', masi ta'a nu ndu'ni ngu' ndacui sca yija;

¹¹ bi' cha' quiña'a tsa cha' ncliyacua ti' na' si ná ngua'nijo'o tsiya' ti lcaa cha' nu ngulu'u na' ji'i mā, si xlya'be ti ngulu'u na' cha' bi' ji'i mā.

¹² Cu'mā tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesu-cristo, tya'na chcu'i na' lo'o mā juani, cha' cua nti' na' cha' caca mā ñi'ya nu laca na' tsiya' ti. Nga'aa nchca tatsaa ngu' 'na juani lo'o cha' cusu' bi', masi ngu' judío laca na'; stu'ba ti laca na' lo'o cu'mā juani, cha' cua ngulaá na' ji'i nu cha' cusu' nu ndatsaa tsa 'na. Tya lo'o ñaa na' ca slo mā tya clyo, ná sca cha' cuxi ngua'ni mā lo'o na'.

¹³ Cua jlo ti' mā ñi'ya ngua 'na nu lo'o nda na' cha' lo'o mā tya clyo, cha' taca cua'ni lyaá Cristo ji'na; quicha tsa na' nu ngua li', bi' cha' ngua laja 'na cha' ta na' cha' bi' lo'o mā.

¹⁴ Lo'o jua'a ná nchcu'i cuxi mā 'na li', ná ngulo'o mā 'na, masi tya xi tya ndalo mā 'na cha' quicha tsa na'; xa' ña'a ngua'ni mā lo'o na' li', ntucuá mā cha' jna' ñi'ya si cua laca na' sca xca ji'i ycu'i Ndyosi, ñi'ya si cua laca na' ycu'i Jesucristo.

¹⁵ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee mā ña'a mā 'na nu ngua tyempo bi'; hasta culo mā la cui' ca si'yu cloo mā cha' ta mā 'na ngua ti' mā nquicha', cha' cua nti' tsa mā xtyucua mā jna'. Lo'o juani ni, ¿na laca ngua ji'i mā juani?

¹⁶ ¿Ha nti' mā cha' tya'a cusu' mā laca na' xqui'ya cha' liñi nu nda na' lo'o mā?

¹⁷ Chañi cha' nti' tsa nu ngu' cuiñi bi', cha' taquiya' mā ji'i cha' nu nchcu'i ngu' bi' lo'o mā. Pana si'i cha' tso'o tyiquee ngu' ndyu'ni ngu' jua'a; na cua nti' ngu' bi', cha'

nga'aa taquiya' mā ji'i cha' nu nchcu'i ya lo'o mā, cha' taquiya' la mā ji'i ycu'i ca ngu' bi'.

¹⁸ Tso'o tsa si lo'o xa' la ñati culu'u ngu' la xi cha' liñi ji'i mā, si ntsu'u cha' tso'o tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i mā. Tso'o si jua'a caca tyucui tyempo, masi ndi'i na' lo'o mā, masi ná ndi'i na'.

¹⁹ Chaca quiya' ti' tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i mā, cha' ñi'ya laca sñi' na', jua'a laca mā; ña'a na' ji'i mā ñi'ya si laca na' sca nu cuna'a nu ti' tsa nchcube' ji'i cha' cua cala ti sñi'. Talo cha' ti' bi' 'na ña'a cuayá' nu tyu'u xcu'i cha' ji'i Cristo tyiquee mā.

²⁰ Pana ná jlo ti' na' tsiya' ti ñi'ya sca na' quityi re nu tsa slo mā juani; tso'o la si caja ñi'ya nu tsa'a na' slo mā cha' chcu'i na' xi lo'o mā, cha' ná tyiquee' xa' ña'a cha' chcu'i na li'.

Ñi'ya ngua cha' ji'i Agar lo'o ji'i Sara

²¹ Cu'mā, cua nti' mā taquiya' mā ji'i cha' cusu' bi' ti. Tso'o lacua. ¿Ha bilya cuna mā cha' re, nu nchcu'i cha' ji'i Abraham?

²² Nacu'i quityi cha' ngula tucua tya'a sñi' jyo'o Abraham bi': nu clyo ngua sñi' nu cuna'a cua', sca nu cuna'a nu cua ngüi'ya yu cha' cua'ni cña ji'i yu; nu chaca bi' ngua sñi' ycu'i clyo'o yu, sca nu cuna'a nu ndi'i tso'o ti.

²³ Sñi' nu cuna'a cua' bi' ni, ngula bi' jua'a ti, ñi'ya nu ncliy lcaa nu sube chalyuu; pana sñi' ycu'i clyo'o yu ni, ngula bi' xqui'ya sca cha' nu cua nda ycu'i Ndyosi lo'o sti, xtya'a sa'ni la, nu lo'o nacui Ni cha' cala sñi' ngu'.

²⁴ Sca cui' nu nda na' lo'o mā laca cha' bi': tucua tya'a ngu' cuna'a ngua bi', nu jua'a nti' ñacu'i cha' ntsu'u tucua lo cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o ñati chalyuu. Lo xlya ca'ya Sinaí nu nscua nde Arabia, ca bi' nguxana tsaca cha'; stu'ba nti' cha' bi' lo'o Agar, nu cuna'a nu ngüi'ya ti jyo'o Abraham. Ñati nu jlya tsa ti' ji'i cha' bi', laca ngu' ñi'ya laca sca msu nu ngüi'ya ti ñati.

²⁵ Stu'ba ña'a naa Agar bi' lo'o ca'ya Sinaí bi', cha' jua'a ndyu'u cha' bi' cha'cña ji'i ngu' Arabia; la cui' ca'ya bi' laca su nda ycu'i Ndyosi cha' lo'o ngu' judío tya clyo. Hasta juani tlyu tsa cña nga'a cha' cua'ni lcaa ngu' judío cuentya ji'i cha' cusu' bi', tsa

lo cña ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Agar cuentya ji'i jyo'o Abraham nu ngua sa'ni la. Lo'o nu ngu' judío nu ndi'i quichi Jerusalén ni, cua nti' ngu' bi' tatsaa ngu' ji'na juani cha' taquiya' na ji'i lcaa cña bi'.

²⁶ Pana cua ngujui chaca cha' ji'na, xqui'ya chaca nu cuna'a bi' nu ngua clyo'o Abraham, nu cuna'a nu ndi'i tso'o ti bi'. Chaca lo Jerusalén cucui laca loo ji'na, bi' laca ñi'ya si laca quichi tyi lcaa na nu jlya ti' na ji'i Jesucristo; taca tyi'i tso'o ti na ca bi'.

²⁷ Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu nchcui' ndi'ya:

Cua'ni chaa ti' nu'u, ma' cusu' nu ná ndyiji sñi', masi ná tucui ntsu'u jinu'u.

Chaa ti' xi'ya nu'u, ma' cusu', masi bilya jlo ti' nu'u ñi'ya ndyaa cha' nclya nu sube.

Ntsu'u quiña'a la sñi' nu cuna'a nu ná ngujui sñi' tya clyo;

ndi'i xti la sñi' nu cuna'a nu ntsu'u qui'yu ji'i.

Jua'a nscua lo quityi ji'i ycui' Ndyosi.

²⁸ Isaac sñi' ycui' clyo'o Abraham ngula xqui'ya sca cha' nu cua nda ycui' Ndyosi lo'o ngu' cusu' ji'i, cha' caca jua'a. Lo'o cu'ma, tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús ni, lo'o cu'ma lo'o na' laca na sñi' ycui' Ndyosi juani, xqui'ya sca cha' nu cua nda Ni lo'o na.

²⁹ Nu lo'o nguti'i jyo'o Abraham bi' chalyuu, nu sñi' nu ngula jua'a ti ni, bi' laca nu ngua'ni lya' ti' ji'i Isaac, sñi' ycui' clyo'o yu, masi ngula nu Isaac bi' xqui'ya sca cha' nu nda Xtyi'i ycui' Ndyosi lo'o ngu'. La cui' jua'a laca juani, cha' nxu'u tya'a ngu' bi' lo'o na, cha' si'i sñi' ycui' Ndyosi laca ngu' bi'.

³⁰ Lo'o jua'a ntsu'u chaca cha' nu nchcui' quityi cusu' bi', cha' ndi'ya nacui' clyo'o Abraham bi': "Culo'o ji'i nu cuna'a nu ngüi'ya ti nu'u cha' tyaa cho', tyaalo'o ji'i sñi' bi'. Ná taca tyanu cha' tso'o nu ntsu'u jinu'u lo'o tyucuaa sñi' nu'u. Ná nchca ca stu'ba cha' ji'i sñi' nu cuna'a cua' bi' lo'o sñi' na', cha' sca nu cuna'a nu ndi'i tso'o ti laca na", nacui' clyo'o Abraham bi'.

³¹ Lo'o lcaa na tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo ni, si'i sñi' nu cuna'a nu ndi'i ndyu'ni cña msu ti laca na; na ndi'i tso'o ti na ñi'ya

nguti'i Isaac, sñi' nu cuna'a nu ndi'i tso'o ti bi'.

5

Ña'a ti tya tyi'i tso'o ti na chalyuu lacua

¹ Cua ngua'ni lyaá Cristo ji'na, cha' taca tyi'i tso'o ti na chalyuu. Bi' cha' ña'a ti tya tyi'i tso'o ti ma' chalyuu lacua; nga'aa ta ma' tyempo cha' caca loo xa' ñati' ji'i ma', ñi'ya si cua ngüi'ya ngu' ji'i ma' cha' cua'ni ma' cña ji'i ngu'.

² Cua'a jyaca ma' ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o ma'. Pablo laca na' nu nda na' cha' re lo'o ma'. Ndi'ya nacui' na' ji'i ma': Nga'aa caca xtyucua Cristo ji'i ma' si ta ma' chacuayá' cha' si'yu ngu' quiji ma' ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío cha' culacua ngu'.

³ Tya chcui' na' cha' bi' lo'o ma' chaca quiya': Lo'o ngulacua ma' ñi'ya si laca ma' sca ngu' judío, li' ntsu'u cha' cua'ni ma' lcaa ña'a cha' nu nscua lo quityi cusu' cuentya ji'i ngu' judío bi'.

⁴ Nu cu'ma nu jlya tsa ti' ma' cha' caca tso'o cresiya ji'i ma' cuentya ji'i ycui' Ndyosi si ndu'ni tacati ma' ji'i cha' cusu' bi', na cua ngulochu' ma' ji'i Cristo; nga'aa ndube ti' ma' cha' ntsu'u tsa tyiquee ycui' Ndyosi ña'a Ni ji'i ma' si jua'a ndu'ni ma'.

⁵ Pana nu na ni, tso'o tsa ntsu'u tyiquee na ndu' ti' na cha' cua'ni Ni cha' ca tso'o lijyi cresiya ji'na cuentya ji'i ycui' Ni, nu lo'o tsa na tsa tyi'i na lo'o Ni. Bi' laca cña nu ndu'ni Xtyi'i ycui' Ni ne' cresiya ji'na, xqui'ya cha' ngusñi na cha' ji'i Cristo.

⁶ Lo'o jua'a si chañi cha' stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo, li' ná ndu'ni cha' masi ngulacua na, masi ná ngulacua na. Sca ti cha' ndulo tsa ji'na cha' cua'ni na, cha' xñi tso'o la na cha' ji'i ycui' Ni; lo'o li' caca cua'ni na cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na.

⁷ Tso'o tsa ndyu'ni ma' nquicha'. ¿Tilaca laca nu ndacu' cha' ji'i ma', cha' nga'aa taquiya' la ma' ji'i cha' liñi nu cua nda Cristo lo'o ma'?

⁸ Ycui' Ndyosi ngusubi ji'i ma' tya clyo, pana si'i ycui' Ni laca nu ngua'ni cha' nñilo'o ngu' ji'i ma' juani.

⁹ Culacua xi ti' ma' ni cña cua'ni xi ca ti scua tiye', nu lo'o su'ba ngu' ji'i lo quiña'a

catyá xlyá; la cui' jua'a cña nu cua'ni cha' cuxi nu nda ngu' bi' lo'o mā.

¹⁰ Cuentya jna', ndyi'u tsa ti' na' jii mā xqui'ya ycu' nu Xu'na na, cha' jlya ti' na' cha' stu'ba ti ntsu'u tyiquee mā lo'o cha' nu cua nchcui' ca na'. Ná ndu'ni cha' tilaca laca nu ndya'a nchcui' cha' cuiñi lo'o mā cha' xcutsii jii mā, xcube' tsa ycu' Ndyosi jii ñati bi'.

¹¹ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' jii Cristo, jlo ti' mā cha' nga'aa cua'ni lya' ti' ngu' judío 'na si cacha' na' jii mā cha' culacua mā ñi'ya ndu'ni ngu' bi'; pana ña'a ti ti' ti' ngu' bi' jna', xqui'ya cha' ná nda na' cha' bi' lo'o mā, cha' sca ti nchcui' na' lo'o cu'mā ñi'ya ndyu'u cha' lo'o ngujuii Jesús lo crusi.

¹² Nu ngu' nu ndya'a ndatsaa jii mā cha' culacua mā cuentya jii ngu', tso'o la masi tye cuaña' ycu' ca ngu' si'yu ngu', si jua'a nti' ngu'.

¹³ Cua ngusubi ycu' Ndyosi jii mā cha' caca tyii tso'o ti mā chalyuu. Tsa bi' ti cha', tii ti ti' mā tyii mā chalyuu; ná clyana mā cha' cuxi nu cua'ni mā laja lo'o ndii tso'o ti mā, cha' si' na ndii tso'o ti na cha' culiji na na nu ntsu'u jii na jua'a ti. Ntsu'u cha' xtyucua na jii tya'a ñati na xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na jii ngu', bi' cha' ndii tso'o ti na.

¹⁴ Li' taca cua'ni na lcaa cña nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni na, si taquiya' na jii sca ti cha'cña nu nchcui' ndi'ya: “Nga'a cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na jii xa' la ñati, ñi'ya nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee na ña'a na jii ycu' ca ti na”.

¹⁵ Pana si xcu' cha' cusuu ntsu'u jii mā lo'o tya'a mā, si xcu' na cua'ni ñu'u mā jii tya'a mā nti' mā, ná tyiquee' tye cha' jii mā lo'o tya'a mā tsiya' ti. Nga'a cha' cui'ya mā cuentya cha' ná cua'ni mā jua'a.

Tso'o la si cube ti' na jii cha' nu nda Xtyi' ycu' Ndyosi cha' tyanu ne' cresiya jii na

¹⁶ Ndi'ya cha' ta na' lo'o mā: Ta mā chacuayá' cha' caca Xtyi' ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jii mā ca su ndii mā; li' nga'aa jña ti' tyiquee mā cha' cua'ni mā cua ña'a ca cha' cuxi nu ndiya ti' mā, cha' laca mā ñati chalyuu.

¹⁷ Nu cha' cuxi nu ndiya ti' na ni, nxuu tya'a cha' bi' lo'o cha' nu nda Xtyi' ycu'

Ndyosi cha' tyanu ne' cresiya jii na. Lo'o jua'a Xtyi' ycu' Ndyosi ni, bi' laca nu nxuu tya'a lo'o cha' cuxi nu ndiya ti' na cha' cua'ni na, cha' laca na ñati chalyuu. Ná stu'ba cha' bi' tsiya' ti; bi' cha' nga'aa caca cua'ni mā cua ña'a ca cha' cuxi nu ndiya ti' mā, nu ngua'ni mā cua tsubi' la.

¹⁸ Lo'o taquiya' mā jii cha' nu nda Xtyi' ycu' Ndyosi cha' tyanu ne' cresiya jii mā, li' nga'aa si' cha' cusu' nu nda ñati ti nu caca loo jii mā li'.

¹⁹ Ndi'ya laca cha' cuxi nu ndiya ti' ñati chalyuu, si ná ta ngu' chacuayá' cha' caca Xtyi' ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jii ngu': xcu' na ñi'lo'o ti ngu' jii nu cuna'a, xcu' na ndu'ni suba' ngu' lo'o ñati, cuxi tsa ndu'ni ngu' lo'o tya'a ñati ngu'.

²⁰ jua'a ndu'ni tlyu ngu' jii lcu' jo'ó; jua'a ndu'ni cucha'a ngu' bi' jii tya'a ñati ngu', lo'o jua'a liye' ti' ngu' ña'a ngu' jii tya'a ñati ngu', lye tsa nxuu tya'a ngu'; jua'a ndacu' tsa ti' ngu' jii cha' tso'o nu ntsu'u jii tya'a ñati ngu', cha' xi ndaca tsa nchca ñasi' ngu'; ná ntaja'a ngu' tsiya' ti tya'a tyiquee ngu' cha' jii tya'a ñati ngu', tsa cu' ti ndya'a tyiquee ngu' cha' jii ycu' ca ngu'; jua'a ncllyana tsa ngu' cha' cusuu lo'o tya'a ñati ngu', ndatsaa ngu' jii tya'a ñati ngu' cha' ná cua'ni stu'ba cha' jii ngu' lo'o xa' la tya'a ngu'.

²¹ la cui' jua'a xcu' na nxlyaa ti ngu' na nu ntsu'u jii tya'a ñati ngu', ndujuii ngu' jii tya'a ngu'; xcu' na cu'bi ti ngu', lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu chcu' tsa ndacu, cha' quiña'a tsa na nti' ngu' bi' cacu ngu'; lo'o jua'a tya ntsu'u xa' la cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o mā juani ñi'ya nu ni na' jii mā tya tsubi' la, cha' ná caca tyu'u cha' jii na lo'o ycu' Ndyosi nu lo'o caca ycu' Ni loo ca nde loo la, si tsa cu' ti cua'ni na cha' cuxi jua'a.

²² Xa' ña'a cña ndu'ni Xtyi' ycu' Ndyosi ne' cresiya jii na: ndu'ni Ni cha' tyu'u tyiquee na ña'a na jii tya'a ñati na; jua'a ndu'ni Ni cha' chaa ti' na cuentya jii Ni, cha' ti' tyii tyiquee na, cha' talo tyiquee na jii tya'a ñati na; jua'a ndu'ni Ni cha' ca tya'na ti' na ña'a na jii ñati, cha' xcu' tso'o ti cua'ni na lo'o ñati, cha' liñi ti cua'ni na lo'o ñati;

²³ jua'a ndu'ni Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o na cha' ná quiña'a cha' ntsu'u tyiquee na cuentya ji'i ycu'i ca na, ndu'ni Ni cha' taca ji'na cua'a na ji'i ycu'i ca na li'. Nga'aa ntsu'u cha' sta ycu'i Ndyosi qui'ya ji'na, si cua'ni na jua'a.

²⁴ Cua ngujuii Cristo lo crusi cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'na; bi' cha' cua ngua'ni tye na ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'na tya tsubi' la, lcaa na nu ndacui ti' na ji'i nquicha', ngua'ni tye na ji'i xqui'ya cha' ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Cristo. Lo'o jua'a lcaa cha' nu tiji' ti' na ji'i, cua nguxtyanu na ji'i cha' cuxi bi' juani.

²⁵ Tya lo'o ngusñi na cha' bi' clyo, li' ngujui chalyuu tso'o ji'na xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ndyosi. Juani tso'o la si taquiya' na cha' nu nda Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o na cha' tyanu ne' cresiya ji'na lcaa se'i su ndi'i na.

²⁶ La cui' ti ná tso'o si chcu'i tyucuaa ti' na lo'o ñati, cha' jua'a caja quiña'a tsa cha' cusu'u ji'na lo'o tya'a ñati na li', cha' tyixi tyiquee na. Lo'o jua'a ná tso'o si ña'a ti' na ji'i tya'a na.

6

Xtyucua na ji'i ñati tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo

¹ Cu'ma ngu' tya'a na, ndi'ya nga'a cha' cua'ni ma lo'o ña'a ma cha' ngua cuxi cresiya ji'i sca ngu' tya'a ngusñi ma cha' ji'i ycu'i Ndyosi, xqui'ya cha' ngua'ni yu sca cha' cuxi: nga'a cha' xtyucua ma xi ji'i yu bi', cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'i yu, cha' tucua yu cña ji'i Cristo chaca quiya', cha' tya'a ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Xtyi'i ycu'i Ndyosi laca yu. Tsa tso'o ti chcu'i ma lo'o yu bi'. Lo'o jua'a tii ti ti' ma tyi'i ycu'i ca ma cha' ná cua'ni ma la cui' cha' cuxi ñi'ya nu ngua'ni yu bi'.

² Cua'ni ma cha' stu'ba ti caca tyiquee ma lo'o tya'a ma, cha' caca xtyucua ma ji'i ngu' lo'o sca cha' nu ntsu'u ji'i ngu', cha' ná cua'ni ngu' sca cha' cuxi. Jua'a taca taquiya' tso'o na lcaa cña nu nda Cristo cha' cua'ni na.

³ Na ñilo'o ti na ji'i ycu'i ca na si culacua ti' na cha' tso'o tsa laca na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi; tso'o la si ta na cuentya cha' ná sca na laca na cuentya ji'i ycu'i Ni.

⁴ Ntsu'u cha' cui'ya na cuentya ñi'ya nu ndi'i scaa na chalyuu. Si chañi cha' tso'o tsa ndu'ni na, cha' ji'i ycu'i na laca cha' bi'; ná ntsu'u cha' cua'ni tyucuaa ti' na lo'o xa' la ñati.

⁵ Nga'a cha' talo na ji'i cña ji'na, lcaa cha' nu ndyacua ji'na chalyuu.

⁶ Lcaa tya'a na nu ndyaca tsa'a na cha' tso'o nu cua nda Cristo bi', ntsu'u cha' ta na xi cha' tso'o nu ntsu'u ji'na cha' caja cua ña'a ca na nu tyiji yu'u ji'i mstru nu ngulu'u cha' tso'o bi' ji'na.

⁷ Ná culacua ti' ma cha' caca cñilo'o na ji'i ycu'i Ndyosi. Ná tucui caca ji'i cua'ni jua'a, cha' ñi'ya nu ndyu'ni sa scaa na chalyuu, jua'a tyacua cha' ji'na tiya' la nde slo ycu'i Ndyosi. Ñi'ya nti' lo'o cataa na sca si'yu ni, cha' la cui' si'yu nu ndyataa na, nde loo la la cui' bi' tyu'u lo na nu ndyataa na, si' xa' lo si'yu;

⁸ jua'a laca ñati na lo'o ndi'i na chalyuu, cha' lo'o cua'ni na cua ña'a ca cha' cuxi nu ndiya ti' na cha' cua'ni na, ná sca cha' tso'o tyacua ji'na nu lo'o cua ndye chalyuu. Tsa lo cua ti cha', ntsu'u cha' cajaa na, lo'o jua'a ti culiji yu'u ti lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'na. Pana si cua'ni na lcaa ña'a cña nu nti' Xtyi'i ycu'i Ndyosi cha' cua'ni na, tso'o tsa tyu'u cha' ji'na li'; caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na. Talo ycu'i ca na li', ná tye cña ji'na jua'a ti.

⁹ Bi' cha' ná tso'o si ca taja ti' na cha' cua'ni na cha' tso'o laja lo'o ndi'i na chalyuu. Lo'o tyalaa hora bi', li' tyu'u tucua cha' tso'o nu nacui Ni cha' tyacua ji'na nde loo la, la cui' cha' nu tyiquee' tsa ngujuatya na ji'i; pana ntsu'u cha' talo na, cha' ná ca taja ti' na ndu'ni na cña tso'o.

¹⁰ Bi' cha' tso'o si lcaa quiya' lo'o ña'a na ñi'ya caca xtyucua na ji'i cua ña'a ca ñati, li' cua'ni clya na cha' xtyucua na ji'i ngu' bi'. Clyo ndu'ni cha' xtyucua na ji'i tya'a na, nu ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Cristo.

Cha' nu nscua Pablo su cua tye ti quityi

¹¹ Lo'o juani sca ycu'i ca ti na' tucua sna tya si'yu cha' lo quityi re. Tyaca' cha' tonu letra nscua na'.

¹² Nu ñati nu ndatsaa tsa ji'i ma cha' si'yu quiji ma ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío cha' culacua ngu' ni, ndu'ni ngu' jua'a cha' nti'

ngu' cha' caca stu'ba cha' ji'i ycuí' ngu' lo'o tya'a ngu' judío; li' ná cua'ni lya' ti' tya'a ngu' judío ji'i ngu' bi' si ngusñi ngu' cha' ji'i Jesucristo nu ngujui lo crusi, nti' ngu'.

¹³ Lo'o ycuí' ngu' nu cua ngulacua ngu' jua'a ni, ná ndaquiya' ngu' ji'i lcaa ca cña nu nscua lo cha' cusu' cha' cua'ni na bi'. Tsa bi' ti cha' nti' ngu', cha' caja ñi'ya nu chcuí' ngu' cha' tyixi lo'o tya'a ngu': Cua ngulacua ngu' jua xqui'ya ycuí' ya, ñacui ngu' ji'i tya'a ngu' li'.

¹⁴ Pana nu na' ni, sca ti cha' tso'o ntsu'u chalyuu nti' na', cha' nu ngujui ycuí' Jesucristo nu Xu'na na lo crusi cuentya ji'na; bi' cha' nga'aa nti' na' ta na' xa' la cha' lo'o ñati. Lo'o jua'a xqui'ya cha' ngujui ycuí' Cristo, nga'aa caca tatsaa nu cuxi nu ntsu'u chalyuu jna', cha' nga'aa ntsu'u cha' jna' lo'o cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu juani.

¹⁵ Nu lo'o stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo, ná ndu'ni cha' masi ngulacua na, masi ná ngulacua na, sca ti cuayá' laca na. Sca ti cha' nu ndulo la ji'na juani, cha' xcutsa'a Ni tsiya' ti lcaa cha' nu ndu'ni na lo'o ndi'i na chalyuu, cha' xcui' cha' tso'o cua'ni na li'.

¹⁶ Lcaa ñati nu ndu'ni jua'a xqui'ya Jesús laja lo'o ndi'i ngu' chalyuu, taca tyi'i tyiquee ngu' ti ti li', lo'o jua'a cua'ni tya'na ti' ycuí' Ndyosi ji'i ngu' bi' li'; jua'a cua'ni Ni lo'o lcaa na nu chañi cha' laca na ñati ji'i Ni.

¹⁷ Tya tsubi' la, tlyu tsa cña nda ma'na, cha' ná ndaquiya' ma' ji'i cha' nu nchcuí' na' lo'o ma'; bi' cha' juani nga'aa cua'ni ma' cha' cusu lo'o na' chaca quiya'. Cua ntsu'u cuayá' nu nscua lo cuaña' na', bi' laca cuayá' su nguxcube' ngu' 'na xqui'ya cha' ndyu'ni na' cña ji'i Jesús.

¹⁸ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i ycuí' Ndyosi, lcaa hora tyi'u ti' ma' ji'i ycuí' Jesucristo nu Xu'na na, cha' xcui' tso'o ti ndu'ni Ni lo'o ma'. Lo'o jua'a chañi tsa cha' caca cha' bi'.

Quityi nu nguscua San Pablo ndyaa ca slo ñati jii Jesucristo nde quichi Efeso

¹ Pablo laca na' nu nscua na' quityi re. Ngulo ycuí' Ndyosi cña 'na, bi' cha' ndya'a na' nchcui' na' cha' jii' Jesucristo lo'o ngu' xa' quichi tyijyu' la. Lo'o nu juani nscua na' quityi re cha' caa ca slo cu'ma ngu' Efeso, cha' laca ma ñati jii' ycuí' Ndyosi, cha' tso'o tsa ngusni ma cha' jii' Jesucristo.

² Ndi'ya nti' na', cha' ña'a ti cua'ni Ni cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni ycuí' Ndyosi Sti na cha' ti ti tyi'i tyiquee ma si xni ma cha' jii' Jesucristo nu Xu'na na.

Lcaa cha' tso'o nu tyacua ji'na xqui'ya Cristo

³ Lye tsa tya na xlya'be jii' ycuí' Ndyosi Sti na, nu laca Sti Jesucristo nu Xu'na na. Cua ndyaca stu'ba cha' ji'na lo'o Cristo; bi' cha' lo'o ycuí' Ndyosi, tso'o tsa nti' Ni ña'a Ni ji'na. Lcaa lo cha' tso'o nu tyacua ji'na cha' ngusni na cha' jii' Jesucristo, cua ngua'ni Ni cha' bi' lo'o na xqui'ya Cristo.

⁴ Lo'o tya lyiji tya' chalyuu, tya li' cua ngusubi ycuí' Ndyosi ji'na cha' caca na ñati jii' ycuí' Ni, nu lo'o caca stu'ba cha' ji'na lo'o Cristo. Ngua ti' Ni cha' tyu'utsu' na jii' lcaa lo cha' cuxi, cha' jua'a nga'aa nti' cha' sta Ni qui'ya ji'na tsiya' ti.

⁵ Ntsu'u tsa tyiquee ycuí' Ndyosi ña'a Ni ji'na, bi' cha' tya li', ngua ti' Ni cha' tyati' cha' ji'na lo'o Ni, ñi'ya si laca na sñi' Ni xqui'ya Jesucristo.

⁶ Lo'o juani ntsu'u cha' cua'ni tlyu na jii' ycuí' Ndyosi, cha' jua'a tlyu tsa cha' tso'o nu ngua'ni Ni lo'o na. Xlya'be tsa nti' Ni ña'a Ni ji'na, cha' cua nda Ni jii' Sñi' ycuí' ca Ni lijya, nu tyaca'a tsa jii' Ni, cha' jua'a caca stu'ba cha' ji'na lo'o Ni.

⁷ Cua ngulaá na jii' nu cuxi nu ntsu'u ji'na, xqui'ya cha' cua ngujuii Sñi' ycuí' Ni lo crusi cuentya ji'na, cha' cua ngüi'ya Ni cha' clyu ti' ji'na jii' qui'ya nu ntsu'u ji'na li'; tlyu tsa cha' tso'o nu cua ngua'ni ycuí' Ndyosi lo'o na laca bi'.

⁸ Ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, bi' cha' ngua'ni Ni jua'a. Ndu'ni Ni cha' ca jlo ti' na lcaa cha' jii' Ni, cha' ca cuayá' ti' na ñi'ya caca cha' bi'.

⁹ Ñi'ya nu ngua'ya cha' hique Ni tya sa'ni, jua'a ngua'ni Ni li'; masi ná ndacha' Ni jii' ñati chalyuu nu ngua sa'ni ñi'ya caca cha' bi', tya li' ngua ti' Ni cha' cua'ni Ni cha' cala Cristo nde chalyuu. Hasta juani cua ngua cuayá' tso'o ti' na ñi'ya ngua ti' ycuí' Ndyosi cha' cua'ni Ni xqui'ya Cristo;

¹⁰ ngua ti' Ni cha' caca stu'ba lcaa lo na nu ntsu'u nde chalyuu, lo'o sca ti Cristo nu Xu'na na caca loo la li'. Lo'o tyalaa tyempo bi', li' xuti'i Ni lcaa na nu ntsu'u loyuu chalyuu, lo'o jua'a lcaa na nu ntsu'u nde cua; li' sca ti Cristo caca loo jii' lcaa na bi'.

¹¹ Lcaa cha' nu ndyaca nde chalyuu, ndyaca bi' xqui'ya cha' nti' Ni cha' caca jua'a. Lo'o jua'a na ni, tya clyo cua ngusubi Ni ji'na cha' caca na ñati jii' Ni, cha' caca stu'ba cha' ji'na lo'o Cristo, xqui'ya cha' jua'a nti' ycuí' Ndyosi cha' caca.

¹² Jua'a ngua cha' nu ngua'ni Ni, cha' taca chcuí' ñati cha' tlyu tsa laca Ni, nu lo'o ña'a ngu' jii' ya laja lo'o ndi'i ya nde chalyuu; cha' nu cuare ni, cua ngusni ya cha' jii' Cristo nde loo la jii' xa' ñati.

¹³ Lo'o li' la cui' jua'a ndyaca lo'o cu'ma. Clyo ndyuna ma cha' liñi bi' jii' Cristo; tso'o tsa ngua ti' ma lo'o ndacha' ngu' cha' bi' jii' ma, cha' cua ngua'ni lyaá Ni jii' ma ya' nu cuxi. Ngusni ma cha' jii' Cristo li', lo'o li' nda Ni Xtyi'i ycuí' Ni cha' tyanu ne' cresiya jii' ma, ñi'ya si na cua ngusta Ni cuayá' nu jii' ycuí' ca Ni hichu' ma cha' laca ma ñati jii' Ni; la cui' cña nu nacui' Ni cha' cua'ni Ni, cua laca ngua'ni Ni li'.

¹⁴ Xtyi'i ycuí' Ndyosi ni, bi' laca nu nda Ni ji'na yala la, cha' caca cuayá' ti' na cha' chañi cha' cua'ni Ni lo'o na ñi'ya nu nacui' Ni cha' cua'ni Ni lo'o lcaa ñati jii' Ni; ndyu'ni Xtyi'i ycuí' Ni cha' taca ca cuayá' ti' na cha' tye cua'ni lyaá lyiji Ni jii' lcaa na nu ngusni na cha' jii' Ni. ¡Bi' cha' ntsu'u cha' cua'ni tlyu na jii' ycuí' Ni, cha' tlyu tsa cha' tso'o nu ndyu'ni Ni lo'o na!

Cua nti' Pablo cha' tso'o la caca cuayá' ti' ngu' cha' jii' Cristo

15 Cua ndyuna na' ñi'ya nu ndyu'ni ma tya lo'o ngusñi tso'o ma cha' ji'i Jesús nu Xu'na na; nacui ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee ma ña'a ma ji'i ñati tya'a ngusñi ma cha' ji'i ycu' Ndyosi.

16 Bi' cha' juani, tsa cu' ti ndya na' xlya'be ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya cu'ma; ndyi'u ti' na' ji'i ma laja lo'o nga'a na' ndyu'ni tlyu na' ji'i ycu' Ndyosi.

17 Tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u ji'i ycu' Ndyosi Sti na, la cui' ycu' Ndyosi nu laca Sti Jesucristo nu Xu'na na. Nhcui' na' lo'o Ni cha' ta Ni Xtyi'i ycu' Ni ji'i ma, cha' jua'a ca cuayá' ti' ma lcaa cha' li'; culu'u Xtyi'i ycu' Ni ji'i ma ñi'ya laca ycu' Ni, lo'o li' taca tyuloo tso'o la ma ji'i ycu' Ndyosi.

18 Lo'o jua'a nhcui' na' lo'o Ni cha' saala Ni hique ma, cha' ca cuayá' tso'o ti' ma ña'a cha' tso'o nu tyacua ji'i ma juani, cha' cua ngusubi Ni ji'i ma; tlyu tsa cha' tso'o cua nacui Ni cha' tyacua ji'i ma, lo'o ji'i lcaa ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni.

19 Nhcui' na' lo'o Ni cha' ca cuayá' tso'o ti' ma lcaa cha' nu nhcui' na' re, cha' ndu'ni tsa Ni cña ne' cresiya ji'na, lcaa na nu ngusñi na cha' ji'i Ni. Cña nu ndu'ni Ni lo'o na cha' caca na ñati ji'i Ni,

20 la cui' tya'a cña tonu laca, ñi'ya nu ngua'ni Ni nu lo'o nda Ni xtyi'i ñaa ne' cresiya ji'i Cristo chaca quiya', cha' tyu'u yu nu lo'o ngujui yu; tiya' la li' ndyalo'o Ni ji'i yu cha' ndyaa tucua yu la'a tsu' cui' ca su ntucua ycu' Ndyosi, ca chaca chalyuu tso'o la hasta ca nde cua.

21 Ca bi' laca Cristo loo la ji'i lcaa ñati; nga'aa ntsu'u nu tlyu la que Cristo ca bi', nga'aa ntsu'u nu culo cña ji'i yu. Ná ntsu'u chaca xu'na ñati nde chalyuu nu taca tyijiloo ji'i Cristo; la cui' ti ca chaca chalyuu ca nde cua ni, ná ntsu'u cui' cuxi, ni ná ntsu'u ñati cuentya ji'i ycu' Ndyosi nu taca tyijiloo ji'i Cristo.

22 Cua nda Ni lcaa na tsiya' ti ji'i Cristo cha' culo yu cña ji'i. Lo'o li' xqui'ya cha' laca yu Xu'na lcaa ca chalyuu, bi' cha' ngusta Ni ji'i Cristo cha' caca yu loo ji'i lcaa taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Cristo cua ña'a ca quichí su ndi' ngu'.

23 Ca ta'a na nu ngusñi na cha' ji'i Cristo scaa quichí, tsa tlyu ti na ntsu'u cha' ji'na

lo'o Cristo. Ndi'ya laca na cuentya ji'i Cristo: ñi'ya nti' si laca na sca tsu' ya' Cristo, cha' cua'ni na cña nu ntsu'u ji'i Ni chalyuu. La cui' jua'a, lcaa ca na nu ña'a na nu ntsu'u nde chalyuu ni, cua ntsu'u bi' xqui'ya Cristo.

2

Ngua'ni lyaá Cristo ji'na jua'a ti, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na

1 Cua nda ycu' Ndyosi chalyuu ji'i ma chaca quiya' xqui'ya cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya'. Nu ngua tsubi' la, ñi'ya laca si na cua ndye chalyuu ji'i ma, jua'a ngua ma xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i ma lo'o ycu' Ndyosi, cha' ná ndaquiya' ma tsiya' ti ji'i cha' nu nhcui' ycu' Ndyosi.

2 Nu ngua tyempo bi', ndya'a tsa ma ndu'ni ma cua ña'a ca cha' cuxi nu ndu'ni ñati chalyuu; ndaquiya' tsa ma ji'i nu xña'a nu laca loo ji'i lcaa cui' cuxi nu ndya'a nde chalyuu, la cui' nu cuxi bi' laca nu ndatsaa ji'i ñati chalyuu cha' ná taquiya' ngu' ji'i ycu' Ndyosi.

3 Ca ta'a na ni, chañi cha' ñi'ya nu ndaquiya' ngu' bi' ji'i nu cuxi, jua'a ngua'ni na tya tsubi' la; ngua'ni na cua ña'a ca cha' cuxi nu ndijña ti' cresiya ji'na. Na laca nu ngua ti' ycu' ca na cha' cua'ni na, ngua'ni na ji'i li'; cua ña'a ca cha' cuxi nu ngua'ya hique ti na, ngua'ni na cha' bi'. Bi' cha' ndyanu cha' xcube' ycu' Ndyosi ji'na, cha' ñasi' tsa Ni xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni na lo'o Ni; stu'ba ti xcube' Ni ji'na lo'o cua ña'a ca ñati chalyuu li'.

4 Pana ndyi'ya tsa ycu' Ndyosi cha' clyu ti' ji'na, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na;

5 bi' cha' nda ycu' Ndyosi chalyuu ji'na chaca quiya', xqui'ya cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya'. Cua ndye chalyuu ji'na ngua ti' na nquicha', xqui'ya cha' ná ndaquiya' na ji'i cha' nu nhcui' ycu' Ndyosi; pana xqui'ya cha' xcui' tya'na tsa ti' Ni ña'a Ni ji'na, bi' cha' cua ngulaá na ji'i nu cuxi, cha' cua ngüityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'na.

6 Cua chcuna' ti cresiya ji'na nquicha', lo'o li' cua ngua'ni lyaá Ni ji'na, cha' cua ngua stu'ba cha' ji'na lo'o Jesús. Ñi'ya lo'o

nda Ni xtyi'i ñaa ne' cresiya ji'i Jesucristo chaca quiya', cha' tyu'ú yu nu lo'o ngujuii yu, jua'a ngua'ni Ni lo'o na, cha' clyaa na ji'i nu cuxi. Cua nti' Ni cha' caca stu'ba cha' ji'na lo'o Jesús, masi chalyuu juani, masi ca chaca chalyuu tso'o la nde cua ca su laca ycu' Ni loo.

⁷ Sca ti quiya' ngua'ni Ni lcaa cha' bi', cha' ca cuayá' ti' lcaa ñati nu caa chalyuu nde loo la cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ñati chalyuu. Xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee Jesucristo ña'a Ni ji'na, bi' cha' ca cuayá' ti' na cha' ná ntsu'u su tye cha' ndu'ni tso'o ycu' Ndyosi lo'o na;

⁸ na cua ngulaá na ji'i nu cuxi, xqui'ya cha' jua'a ti ndu'ni Ni cha' tso'o lo'o na lo'o ngusñi na cha' ji'i Cristo. Ni si'i sca cña nu ngua'ni ycu' ca na laca bi', sca cha' tso'o nu ngua'ni ycu' Ndyosi cuentya ji'na jua'a ti laca bi'.

⁹ Ná caca hcui' tyucuaa ti' ma lo'o xa' ñati lacua, cha' si'i cu'ma nu ngua'ni cha' tlyu bi', cha' jua'a ndyaca ji'i ma juani.

¹⁰ Na cua ngüiñá Ni ji'i ca ta'a na, cua ngua'ni stu'ba Ni cha' ji'na lo'o Jesucristo; juani cua nti' Ni cha' xcui' cha' tso'o ti cua'ni na lo'o ndi'i na chalyuu, cha' cua laca nda Ni cña tso'o nu taca cua'ni sa scaa na nde chalyuu.

Ngua'ni Jesús cha' sca ti ñati laca na

¹¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, tyi'u ti' ma ñi'ya ngua ji'i ma tya tsubi' la; xa' lo ñati laca ma tyempo bi', xa' quichi tyijyu' la ngula ma, ná stu'ba tsiya' ti cha' ji'i ma lo'o ngu' judío tya'a na' nu ngua li'. Ndu'ni ngu' judío ji'i ma cha' laca ma ñati nu ná ngulacua Ni ji'i; pana ycu' ngu' judío ni, cua ngulacua Ni ji'i ngu', nacui' ngu'. Nu ngulacua ngu' bi' ni, bi' laca sca cuayá' su nsi'yu ngu' judío qui'ni ngu' qui'yu sñi' ngu'.

¹² Ñati nu ndi'i xa' chalyuu laca cu'ma, bi' cha' ná stu'ba cha' ji'i ma lo'o ngu' judío, nu ngu' nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i nu ngua sa'ni, cha' caca ngu' bi' ñati ji'i Ni. Ni sca quiya' sa'ni la ná nda Ni cha' lo'o cu'ma ngu' xa' tsu'; ná ntsu'u cha' tso'o nu caca ji'i ma nde loo la, cha' ná jlo ti' ma ni sca cha' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti chalyuu bi' ca su ndi'i ma. Ná ntsu'u cha' ji'i cu'ma lo'o Cristo tsiya' ti nu ngua tsubi'.

¹³ Pana juani xa' ña'a cha' ndyaca ji'i ma, tya lo'o ngua stu'ba cha' ji'i ma lo'o Jesucristo. Nu ngua sa'ni la, ná nslo ma ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti; tyijyu' tsa ntucua ycu' Ndyosi ca su ndi'i ma, ngua ti' ma. Pana juani cacua tsa ntucua ycu' Ndyosi ji'i ma; cua nguije Ni ji'i ma, xqui'ya cha' ngujuii nu Cristo bi' lo crusi.

¹⁴ Cristo laca nu ngua'ni cha' ngua ti cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi, lo'o jua'a ngua'ni Cristo cha' nguaala' cha' ji'i ngu' judío tya'a na' lo'o ngu' xa' tsu' tya'a ma; bi' cha' juani cua ndyaca na sca ti ñati. Sa'ni la cua ntsu'u sca cha' nu ndaca'a ji'na; ndatsaa tsa cha' bi' ji'na cha' ná cua'ni tya'a ngu' judío tya'a na' lo'o xa' ñati tsiya' ti, cha' ná nchca tyaala' cha' ji'i ya lo'o ngu' xa' tsu'.

¹⁵ La cui' cha' cusu' nu jlya tsa ti' nu ngu' judío tya'a na' ji'i, bi' laca nu ñilo'o ji'i ya cha' ná ca ti cha', cha' ntsu'u tsa su ndatsaa cha' bi' ji'i ya. Pana cua ngua'ni tye Jesús ji'i cha' cusu' bi', nu lo'o ngujuii yu lo crusi; bi' cha' tyucuaa lo ñati na, cua ndyaca na chaca tya ñati juani, xqui'ya cha' cua ngua stu'ba cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi. Lo'o jua'a ndu'ni Ni cha' caca ñi'ya caca tyi'i ti ti na lo'o Ni, jua'a lo'o tya'a ñati na.

¹⁶ Lo'o jua'a ngua cha' ngua'ni tye Cristo ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ya lo'o cu'ma ngu' xa' tsu', nu lo'o ngujuii yu lo crusi; juani ngua ti cha' ji'i tyucuaa lo ñati na lo'o ycu' Ndyosi xqui'ya Cristo, cha' ngua'ni Cristo cha' ndyaca na sca ti ñati.

¹⁷ Cua ñaa Cristo ni, nda yu sca cui' nu tso'o tsa lo'o ngu' tya'a na, cha' ti ti tyi'i na lo'o ycu' Ndyosi, jua'a lo'o tya'a ñati na; cua nchcui' Cristo lo'o cu'ma ngu' nu ndi'i tyijyu', lo'o jua'a cua nchcui' yu lo'o ngu' judío tya'a na' nu ndi'i cacua ti.

¹⁸ Lo'o juani ná ndu'ni cha' masi ngu' judío laca ya, masi xa' ñati laca ma, sca ti lo ñati laca na lo'o lcaa tya'a na xqui'ya Cristo, sca ti Xtyi'i ycu' Ndyosi ndu'ni cha' tyuloo na ji'i Ni;

¹⁹ bi' cha' juani nga'aa tyijyu' ycu' Ndyosi ji'i cu'ma. Cuentya ji'i ycu' Ndyosi ni, ná laca ma ñi'ya si laca ma ngu' xta nu ndi'i sca chalyuu tyijyu' nu si'i quichi tyi ma; lcaa chacuayá' nu ntsu'u ji'i ycu' Ni cua nda ycu' Ndyosi ji'i ma juani, cha' laca

ma ñati jil'i Ni. Stu'ba ntsu'u cha' jil'i ma lo'o lcaa ñati nu ngusñi cha' jil'i ycu'i Ndyosi xa' quichi, bi' cha' laca ma ñi'ya nti' si stu'ba ti ndi'i ma lo'o ycu'i Ndyosi.

20-21 Lcaa cu'ma nu ngusñi ma cha' jil'i Cristo, cua laca ma tya'a na; sca ti Cristo laca nu ndulo tsa cha' jil'i cuentya jil'na. Xqui'ya Cristo, bi' cha' cua ndyanu tso'o cha' jil'i ma lo'o ycu'i Ndyosi; xqui'ya Cristo, bi' cha' cua ngujui cña nu cua'ni scaa ma, cha' caca ma cña jil'i Ni, cha' cua ngua stu'ba cha' jil'i ma lo'o Ni. Ñi'ya nti' sca ni'i nu tso'o tsa ndya', jua'a nti' ma. Tachaa tsa ntsu'u quiya' ni'i bi', cha' ntsu'u sca quee tlyu nu cui'ya jil'i, nu ta juersa jil'i ni'i bi'; chu' bi' lijya ndya' ña'a tsaca ni'i li'. Nu ngu' nu ngua tsa'a jil'i Jesús tya clyo, lo'o jua'a jyo'o cusu' nu ngua tu'ba jil'i ycu'i Ndyosi nchcui' Ni lo'o ñati nu ngua sa'ni la, ngu' bi' laca nu ngusta suu cha', cha' ngusñi ma cha' jil'i ycu'i Ndyosi; pana sca ti Cristo laca nu ndulo la cha' jil'i cuentya jil'i ma.

22 Cua ngua stu'ba cha' jil'i ma lo'o Cristo; bi' cha' juani lo'o cu'ma, lo'o lcaa xa' ñati nu ngusñi cha' jil'i ycu'i Ndyosi, stu'ba ti taca ca stu'ba cha' jil'i ma lo'o ycu'i Ndyosi. Lo'o li' taca tyil'i ycu'i Ndyosi lo'o ma, xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ni nu cua nda Ni jil'i ma.

3

Tyijyu' ndya'a Pablo, cha' nchcui' yu cha' jil'i Cristo lo'o ngu' xa' tsu'

1 Xqui'ya cha' nu cua nchcui' ca na', bi' cha' nchcui' tsa na' lo'o Cristo cuentya jil'i cu'ma. La cui' Pablo laca na'; ntsu'u na' ne' chcuá juani xqui'ya cha' cua nchcui' na' cha' jil'i Jesucristo lo'o ñati, cha' nguxtyu-cua na' jil'i cu'ma nu si'i ngu' judío laca ma.

2 Cua ngua cuayá' ti' ma cha' ycu'i Ndyosi laca nu nda cña bi' 'na, cha' xtyucua na' jil'i ma, xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jil'na.

3 Cua ndacha' Ni jna' ñi'ya nu nti' Ni cua'ni Ni nde chalyuu. Masi ná ndacha' Ni jil'i ñati sa'ni la ñi'ya cua'ni Ni nde chalyuu, hasta juani ndacha' Ni cha' bi' jna', la cui' ti cha' nu cua nscua tya sa'ni nu caca tyempo juani; cua laca nscua na' xi' cha' bi' lo' quityi re nu cua caa ti slo cu'ma.

4 Lo'o chcu'i ma lo' quityi re, li' caca cuayá' ti' ma cha' nu nda na' lo'o ma cuentya jil'i cña nu nti' Cristo cua'ni nde chalyuu;

5 ni sca ñati ná ngujui ñi'ya caca cuayá' ti' ngu' cha' bi' tyempo nu cua nteje tacui. Pana juani xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ni cua ngulu'u Ni cha' bi' jil'i ngu' nu laca cña jil'i ycu'i Ndyosi, nu ngu' nu ngua tsa'a jil'i Jesús tya clyo bi'. La cui' jua'a ngulu'u Ni cha' bi' jil'i ngu' nu tya nda la cha' jil'i ycu'i Ndyosi lo'o ñati juani.

6 Bilya cuna ñati chalyuu cha' nu ndacha' Ni 'na. Pana ndi'ya ndyu'u cha' bi': Ngu' nu si'i ngu' judío laca ngu' ni, caca ngu' bi' la cui' ñi'ya laca ngu' judío nu ntsu'u cha' jil'i lo'o ycu'i Ndyosi, nu lo'o ca cuayá' ti' ngu' cha' jil'i Cristo; si xñi ngu' bi' cha' jil'i Jesucristo, lo'o ngu' bi' caca tso'o cresiya jil'i ngu' cuentya jil'i ycu'i Ndyosi li'. Caca stu'ba cha' jil'i tyucuaa lo' ngu' li', cha' tsa tlyu ti tya'a ngusñi ngu' cha' jil'i Cristo caca ngu'. Lo'o jil'i ngu' nu si'i ngu' judío laca ngu' bi', tyacua lcaa cha' nu cua nacui Ni cha' tyacua jil'i ngu' xqui'ya Jesucristo.

7 Cua nda ycu'i Ndyosi cña bi' jna' cha' tsa'a chcu'i na' lo'o ñati, masi tyijyu' ntsu'u ngu', xqui'ya cha' tso'o ti nti' ycu'i Ndyosi ña'a Ni 'na. Tlyu tsa cña ngua'ni Ni lo'o na' cha' caca na' cña bi'.

8 Ná tso'o la na' tsiya' ti que cua ña'a ca ñati nu ngusñi cha' jil'i ycu'i Ndyosi, tso'o la ngu' bi' que na'; pana nda Ni chacuayá' cha' tsa'a slo ñati nu ndi'i xa' tsu'. Tso'o tsa cña nda Ni 'na, cha' cacha' na' cha' tso'o bi' jil'i ngu', masi tya lyiji tsa cha' tye ca cuayá' ti' ycu'i na' lcaa cha' tso'o nu ndu'ni Cristo lo'o ñati.

9 Cua nchcui' Ni lo'o na' lacua. Ycu'i Ndyosi nu ngüiñá Ni lcaa na nu ntsu'u chalyuu, nti' Ni cha' culu'u na' cha' bi' jil'i lcaa ñati, cha' li' caca cuayá' ti' ngu' ñi'ya laca cña nu nti' Ni cha' cua'ni ngu'. Nu ngua tya sa'ni la, bilya cuna ñati cha' nu ngua ti' ycu'i Ndyosi cua'ni Ni xqui'ya Cristo;

10 pana juani caca cuayá' ti' lcaa cui'i nu laca loo nde cua, nu lo'o ña'a cui'i bi' jil'i ñati chalyuu nu tsa tlyu ti ndyu'ni tlyu jil'i Cristo. Lo'o jua'a cui'i nu ngua ti' tyijiloo jil'i ycu'i Ndyosi sa'ni la ni, caca cuayá' ti' cui'i bi' cha' nchca la jil'i ycu'i Ndyosi que

cua ña'a ca na nu ngüiñá ycuí Ni.

¹¹ Ngua'ni Ni cha' tlyu bi', nu lo'o nda Ni jilí Jesucristo nu Xu'na na ñaa chalyuu, ñi'ya nu ngua ti' Ni cua'ni Ni tya lo'o bilya tya' chalyuu.

¹² Lo'o juani cua ntsu'u chacuayá' jina cha' tyu'u cha' jina lo'o ycuí Ndyosi xqui'ya la cui' Jesucristo bi'; tyucui tyiquee na taca chcuí' na lo'o ycuí' Ndyosi xqui'ya cha' ngusñi na cha' jilí Jesucristo Sñi' ycuí' Ni. Lo'o jua'a nga'aa ntsu'u cha' cutsii na lo'o chcuí' na lo'o ycuí' Ndyosi.

¹³ Bi' cha' juani chcuí' na' lo'o ma cha' ná ca taja ti' ma, cha' ná tya'achu' ma jilí ycuí' Ndyosi, masi nchcube' na' xi ca su ndi'í na' re cuentya jilí cu'ma; sca cha' tso'o cuentya jilí cu'ma laca cha' bi'.

Ntsu'u tsa tyiquee Cristo ña'a yu jilí ñati

¹⁴ Ndyu sti' na' lo'o nchcuí' na' lo'o ycuí' Ndyosi Sti Jesucristo nu Xu'na na lacua.

¹⁵ Lcaa na lo'o tya'a na ndyu'u tsa na jilí ycuí' Ndyosi ni, cha' ngüiñá Ni lcaa lo ñati, masi nde cua, masi nde loyuu chalyuu. Lo'o jua'a nda Ni xtañi lcaa na.

¹⁶ Juani chcuí' na' lo'o ycuí' Ndyosi Sti na cuentya jilí cu'ma; quiña'a tsa cha' tso'o ntsu'u jilí Ni, bi' cha' taca xtyucua Ni jilí ma. Ndiñña na' jilí Ni cha' ta Ni juersa nu tyanu ne' cresiya jilí ma, cha' caca tlyu tyiquee ma nu lo'o ta Ni Xtyi'i ycuí' Ni cha' tyilí bi' lo'o ma;

¹⁷ ndiñña na' jilí Ni cha' ca cuayá' ti' ma cha' ngua'ni Ni cha' cua ndyanu Xtyi'i ycuí' Jesús ne' cresiya jilí ma, nu lo'o ngusñi tso'o ma cha' jilí ycuí' Ndyosi; ndiñña na' jilí Ni cha' tsa cu' ti tyu'u tyiquee ma ña'a ma jilí tya'a ñati ma, xqui'ya cha' tso'o tsa ngusñi suu cha' bi' ne' cresiya jilí ma;

¹⁸ ndiñña na' jilí Ni cha' taca ca cuayá' ti' ma ñi'ya nu ndu'ni ycuí' Cristo lo'o na, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jina. Nu ntsu'u tyiquee Cristo ña'a Ni jilí ñati ni, jyacua Ni jilí cua ña'a ca ñati, ta Ni cha' bi' lo'o ngu', masi ñati tlyu laca ngu', masi laca ngu' ñati jua'a ti.

¹⁹ Bi' cha' nti' tsa na' cha' ca cuayá' tso'o ti' ma cha' ntsu'u tsa tyiquee Cristo ña'a Ni jina, masi sca cha' tlyu tsa nu ná nchca ca cuayá' tso'o ti' na jilí laca cha' bi'. Lo'o jua'a nti' na' cha' tyilí ycuí' Ndyosi lo'o lcaa ma,

cha' ná tyu'u tyiquee ma jilí xa' la cha' tsiya' ti.

²⁰ Tso'o lacua. Chcuí' na cha' tlyu tsa laca ycuí' Ndyosi. Nchca tsa jilí Ni, hasta nde loo la ndu'ni Ni cuentya jilí lcaa cha' nu ndiñña na jilí Ni; ná nchca ca cuayá' ti' na ñi'ya ndu'ni Ni lcaa cha' bi'. La cui' ycuí' Ndyosi ndu'ni cña laja na, hasta nde ne' cresiya jina, cha' cua'ni Ni cña nu nti' Ni cua'ni Ni lo'o na.

²¹ Cua'ni tlyu na jilí ycuí' Ndyosi, lcaa na nu tsa tlyu ti ndyu'ni tlyu na jilí Ni; la cui' ti tlyu tsa laca Ni cuentya jilí Jesucristo. Jua'a caca jilí Ni tyucui tyempo nde chalyuu, la cui' ti ná ntsu'u tsa nu tye cha' jilí Ni tsiya' ti. Jua'a caca cha' tu'ni.

4

Sca ti cha' ntsu'u jilí ca ta'a na nu cua ngusñi na cha' jilí Cristo

¹ Preso laca na' juani xqui'ya cha' nda na' cha' jilí nu Xu'na na lo'o ñati. Pana nchcuí' na' lo'o ma cha' tso'o ti cua'ni ma lo'o xa' ñati; ñi'ya nu nchcuí' cha' jilí ycuí' Ndyosi nu ngua tsa'a ma tya lo'o ngusubi Ni jilí ma tya clyo, la cui' jua'a cua'ni ma lo'o xa' ñati.

² Ná cua'ni tyucuaa ti' ma lo'o tya'a ñati ma, tso'o ti chcuí' ma lo'o lcaa ngu', talo tyiquee ma jilí ngu'; jua'a xtyucua ma jilí ngu' cha' ca cuayá' ti' xa' ñati cha' chañi cha' ntsu'u tyiquee ma ña'a ma jilí tya'a ñati ma.

³ Cua'ni cña ti' ma lacua, lo'o jua'a xtyucua Xtyi'i ycuí' Ndyosi jilí ma, cha' sca ti cha' taca tyu'u tyiquee ma lo'o ngu' tya'a ntsu'u cha' jilí ma lo'o Cristo lcaa tsa. Lo'o jua'a cua'ni stu'ba cha' jilí ma lo'o tya'a ma cha' taca tyilí tso'o ti ma lo'o ngu'.

⁴ Lcaa na nu ngusñi na cha' jilí Cristo, sca ti ñati laca na, sca ti Xtyi'i ycuí' Ndyosi ndi'í lo'o na; ndu' ti' na cha' stu'ba ti tyacua cha' jina chalyuu ca nde loo la, bi' cha' cua ngusubi Ni jina.

⁵ Sca ti Xu'na na ntsu'u jilí ca ta'a na, sca ti cha' jlya ti' na cuentya jilí Cristo, sca ti cuayá' ntyucuatya na cuentya jilí Cristo,

⁶ cha' sca ti ycuí' Ndyosi ntsu'u; la cui' Sti lcaa na laca bi', lo'o jua'a la cui' bi' laca loo jilí lcaa na. Ndu'ni Ni cña laja lcaa ñati nu cua ngusñi cha' jilí Ni, lo'o jua'a ndi'í Ni lo'o lcaa ñati jilí Ni.

⁷ Pana cua nda Ni sca cña cha' cua'ni scaa na cuentya ji' Ni; tsa ña'a juersa nu nda Cristo ji' scaa na, jua'a taca cua'ni na cña bi'.

⁸ Ndi'ya nscua lo quityi cusu' bi':

Nu lo'o ngutu'u Ni ndyacu' Ni ndyaa Ni nde cua, ndyalo'o Ni ji' quiña'a tsa ñati nu ngua preso nde chalyuu.

Lo'o li' nda tsa Ni tyuu lo cha' tso'o ji' ñati chalyuu nu ngusñi cha' ji' Ni.

Jua'a nscua lo quityi bi'.

⁹ ¿Ni cha' laca nacui quityi cha' cua ndyaa Ni nde cua? Na cua ngua'ya ti' Ni clyo, ñaa Ni loyuu chalyuu ca su ndi' ñati cuxi tya'a na.

¹⁰ La cui' Jesús nu ngua'ya nde loyuu ni, bi' laca nu ndyacu' ndyaa ca su tlyu la, ca su ntucua ycu' Ni ca nde cua. Lo'o juani cua ntsu'u Xtyi' ycu' Jesús tyucui ña'a loyuu chalyuu, lo'o jua'a ntsu'u Xtyi' ycu' Jesús lcaa se' nde cua.

¹¹ Xqui'ya cha' tyuu lo cha' tso'o nda Jesús lo'o ñati chalyuu, bi' cha' taca cua'ni ñati cña nu nda Ni ji' ngu' cha' cua'ni ngu': clyo cua ngua'alo Cristo cña ji' la cui' ñati nu ngua tsa'a ji' yu; lo'o jua'a cua nda Ni cña ji' ngu' cha' caca chcu' ngu' na laca nu cua cua'ni ti ycu' Ndyosi chalyuu; lo'o xa' la ñati ji' Ni ntsu'u cña ji' cha' cacha' liñi ji' ñati ñi'ya caca clyaa' ngu' ji' nu cuxi; lo'o jua'a ngua'alo Ni cña ji' ñati nu caca loo ji' tya'a, cha' caca ngu' bi' mstru, cha' culu'u ngu' bi' cha' ji' ycu' Ndyosi ji' tya'a ngu'.

¹² Jua'a ndu'ni cho'o Ni ji'na, ñati nu ntsu'u cha' ji' lo'o Ni, cha' taca cua'ni na cña ji' Ni, cha' tachaa la tyanu cha' ne' cresiya ji'na nu tsa tlyu ti ngusñi na cha' ji' Cristo.

¹³ Lo'o jua'a lcaa na lo'o tya'a na, sca ti cuayá' taca xñi na cha' ji' Cristo, sca ti cuayá' taca tyuloo na ji' Jesús nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi. Li' caca na ñati tyucui tyiquee, taca caca na ñi'ya nu nti' Cristo cha' caca na.

¹⁴ Li' nga'aa cua'ni na ñi'ya ndu'ni nu sube nu lu'ba ti ncha'a cña ji', cha' nu ndijya ngu'; ni ná ta na chacuayá' cojolaqui ngu' ji'na xa' tyucui, nu lo'o chcu' ngu' lo'o na cua ña'a ca cha' nu bilya cuna na ji'. Ntsu'u tsa cha' cuiñi nu nda ñati nu

tajua' tsa nchcu' lo'o na, ñati nu nti' tsa cha' tsalo'o ji'na nde tyucui cuxi.

¹⁵ Pana xa' ña'a cua'ni na. Chcu' na lo'o ngu' ji' lcaa cha' liñi nu ntsu'u ji' ycu' Ndyosi; culu'u na ji' ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji' lcaa tya'a ñati na, cha' nga'a cha' xñi tso'o na lcaa cha' ji' Cristo cha' caca stu'ba cha' ji'na lo'o ycu' Ni. Nu Cristo bi' ni, la cui' bi' laca loo ji' lcaa tya'a na nu tsa tlyu ti ngusñi na cha' ji' Ni;

¹⁶ xqui'ya Cristo, bi' cha' ndyaca na sca ti ñati cuentya ji' ycu' Ndyosi. Ntsu'u cña cha' cua'ni sa scaa na lo'o tya'a na; nga'a cha' cua'a na ji' tya'a na cha' ná xñi na tyucui cuxi, cha' jua'a stu'ba ti ntsu'u tyiquee na lo'o tya'a na. Si tso'o ti ndi' na lo'o tya'a na, li' tsa tlyu ti xtyucua na ji' tya'a na, cha' tachaa la tyanu cha' ji' Jesús ne' cresiya ji' scaa na, xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji' tya'a na.

Chalyuu cucui nu ngujui ji'na xqui'ya Cristo

¹⁷ Chacuayá' ji' ycu' nu Xu'na na chcu' na' xi lo'o cu'ma juani: Nti' tsa na' culo na' cña ji' cu'ma cha' nga'aa cua'ni ma ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu ná nslo ji' ycu' Ndyosi tsiya' ti; cua ña'a ca cha' cuxi nu nda'ya hique ngu', xcui' jua'a ndu'ni ngu' bi' chalyuu. Sca cha' tonto tsa ndu'ni ngu' bi',

¹⁸ talya tsiya' ti chalyuu nu ntsu'u ji' ngu' bi'; bi' cha' ná nchca ca cuayá' ti' ngu' tsiya' ti. Ná ntsu'u cha' ji' ngu' bi' lo'o chalyuu cucui nu cua nda ycu' Ndyosi ji'na cha' tyi' tso'o ti na, xqui'ya cha' ná jlo ti' ngu' bi' tsiya' ti, cha' ná ntaja'a ngu' bi' xñi tyiquee ngu' sca cha' liñi.

¹⁹ Nga'aa nchca ca tyuju'u ti' ngu' bi', bi' cha' quiña'a la cha' cuxi ndyu'ni ngu', ña'a cuayá' nda ngu' chacuayá' ji' cua ña'a ca cha' cuxi cha' caca bi' loo ji' ngu'. Ná tucui caca cua'a ji' ngu' bi' lo'o ndu'ni ngu' cua ña'a ca cha' suba' lo'o tya'a ngu'.

²⁰ Pana nu cu'ma ni, si' na ngua tsa'a ma ji' Cristo cha' cua'ni ma cha' cuxi bi'.

²¹ Chañi cha' cua ndyuna ma cha' ji' Cristo, cua ngua tsa'a tso'o ma cha' liñi ji' Jesús nu ngulu'u ngu' ji' ma;

²² bi' cha' cua'ni tye ma ji' cha' cuxi nu ngua'ni ma tya sa'ni la. Quiña'a tsa

cha' ndatsaa cha' cuxi bi' ji'i ma nu ngua li', ndacui tsa ti' ma ji'i cha' cuxi bi', ña'a cuayá' nu chcuna' tsiya' ti chalyuu ji'i ma xqui'ya cha' cuxi bi'.

²³ Juani nga'a cha' cua'ni cucui ma ji'i lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ma, jua'a lcaa cha' nu ca'ya hiqee ma;

²⁴ nga'a cha' xñi tso'o ma cha' ji'i ycu'i Ndyosi cha' xa' ña'a cua'ni ma su ndi'i ma chalyuu, cha' taca cua'ni ma ñi'ya nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni ma. Bi' cha' xcu'i cha' tso'o cua'ni ma chalyuu, xcu'i cha' lubii cua'ni ma, si chañi cha' laca ma ñati ji'i ycu'i Ndyosi.

²⁵ Juani nga'aa hcui' ma cha' cuiñi lo'o tya'a ñati ma lacua; xcu'i cha' liñi hcui' scaa ma lo'o tya'a ma, cha' sca ti ñati laca na, sca ti cha' ntsu'u ji'na lo'o tya'a na.

²⁶ Lo'o ntsu'u quiya' ñasi' ma xi, cui'ya ma cuentya cha' ná tyanu qui'ya ji'i ma li'; ná tso'o si caca ñasi' ti' ma tyucui tsa, tsa tyeje tacui ti cha' cua'ni ma ji'i.

²⁷ Ná ta ma tyempo tsiya' ti ji'i nu xña'a cha' caca bi' loo ji'i ma.

²⁸ Cu'ma nu nguaana ma na nu ntsu'u ji'i ñati tya tsubi' la, nga'a cha' xtyanu ma cña bi' ji'i ma, clyana ma cña tso'o la nu cua'ni ycu'i ma; tso'o la si cua'ni ma cña lo'o ya' ycu'i ma, cha' jua'a caja xi ñi'ya nu xtyucua ma ji'i tya'a ma nu lyiji tsa ji'i.

²⁹ Ná hcui' ma cha' ti' lo'o tya'a ñati ma; clyana ma cha' tso'o nu hcui' ma lo'o tya'a ma; clyana ma ñi'ya nu caca xtyucua ma ji'i ngu' cha' tyatí la ti' ngu' ji'i ycu'i Ndyosi, cha' tyanu sca cha' tso'o ne' cresiya ji'i ngu' nu lo'o cuna ngu' cha' nu hcui' ma.

³⁰ Ná cua'ni ma cha' ca xñi'i ti' Xtyi'i ycu'i Ndyosi; nu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ni, ñi'ya laca si cua ngusta Ni cuayá' nu ji'i ycu'i ca Ni hichu' na, cha' laca na ñati ji'i Ni, jua'a laca bi'. Tyanu bi' lo'o na ña'a cuayá' nu tye chalyuu ji'na, ña'a cuayá' nu tyalaa tsa nu cua'ni lyaá Ni ji'na.

³¹ Cua'ni tye ma ji'i lcaa cha' su chii nti' ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma lacua; jua'a cha' liye' ti' ma, jua'a cha' ñasi' ti' ma, cua'ni tye ma ji'i lcaa cha' bi'. Nga'aa xi'ya cui' ma cha' suba' ji'i tya'a ma, nga'aa hcui' ma cuentyu ji'i tya'a ma, nga'aa ntsu'u cha' hcui' cuxi ma ji'i tya'a ma tsiya' ti.

³² Xa' ña'a cua'ni ma juani. Xcu'i tso'o ti cua'ni ma lo'o tya'a ñati ma, tyu'u tsa cha' clyu ti' ji'i ma lo'o tya'a ma; cua'ni clyu ti' ma ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', cha' jua'a cua ngua'ni clyu ti' ycu'i Ndyosi ji'na xqui'ya Cristo.

5

Nga'a cha' cua'ni na cha' tso'o lo'o ndi'i na chalyuu, si laca na sñi' ycu'i Ndyosi

¹ Ntsu'u tsa tyiquee ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'i ma, xqui'ya cha' laca ma sñi' ycu'i Ni; bi' cha' cua'ni ma cha' caca ma ñi'ya nu laca ycu'i Ndyosi tsiya' ti.

² Tso'o ti tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i ñati, cha' la cui' jua'a ntsu'u tsa tyiquee Cristo ña'a Ni ji'na. Nu lo'o ñaa Jesús chalyuu ni, cua ntaja'a Jesús nda yu tyucui ña'a ycu'i ca yu cha' caca sca msta' ji'i ycu'i Ndyosi cuentya ji'na. Tso'o tsa ngua ti' ycu'i Ndyosi li'.

³ Nu juani cha' laca ma ñati ji'i ycu'i Ndyosi, ná tso'o si xcu'i cha' ji'i nu cuna'a ntsu'u tyiquee ma; ná cua'ni ma cha' suba' lo'o ñati, ni ná hcui' ma tsiya' ti ji'i lcaa cha' bi' lo'o tya'a ñati ma; ná tyacui ti' ma ji'i cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ñati.

⁴ Nga'aa ntsu'u cha' tyu'u cha' suba' tu'ba ma. La cui' ti ná hcui' ma cha' tonto, ná hcui' ma sca cha' nguna' ti lo'o tya'a ñati ma. Tso'o la si tya ma xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi.

⁵ Sca cha' chañi tsa laca re: Ñati nu jua'a xcu'i cha' cuxi ndu'ni ni, ná caja chacuayá' tyaa ngu' bi' ca su ntucua ycu'i Ndyosi lo'o Cristo ca tiya' la, nu lo'o caca Ni loo; ñati nu xcu'i cha' ji'i nu cuna'a ntsu'u tyiquee ngu', ñati nu ndu'ni suba', ñati nu ndacui ti', ná caja chacuayá' tyaa ngu' bi' ca su ntucua Ni. Nu ndacui ti' na ji'i sca cha' ni, laca cha' ntsu'u tsa tyiquee na ji'i cha' bi', ñi'ya lo'o ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i sca jo'ó.

⁶ Ná ta ma chacuayá' cha' ñilo'o ngu' ji'i ma lo'o sca cha' tonto ti. Xqui'ya cha' cuxi bi' ñasi' tsa ycu'i Ndyosi ji'i ñati chalyuu nu ná ndaquiya' ji'i cha' nu nchcui' Ni; xcube' tsa Ni ji'i ngu' bi' lo'o tye chalyuu.

⁷ Bi' cha' nchcui' na' lo'o ma, cha' ná tyu'u cha' ji'i ma lo'o ñati nu ndu'ni jua'a.

⁸ Nu ngua sa'ni la, talya tsiya' ti chalyuu ji'i mā; pana juani cua ngua xee chalyuu ji'i mā, tya lo'o ngusñi mā cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na. Ñi'ya ndu'ni ñati nu cua ntsu'u lo xee ji'i Cristo, jua'a nga'a cha' cua'ni mā su ndi'i mā chalyuu juani.

⁹ Na cua ntsu'u nu xee lubii ji'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i mā, bi' laca nu ndu'ni lo'o mā cha' cua'ni mā cha' tso'o; ndu'ni bi' cha' tso'o ti tyu'u tyiquee mā ña'a mā ji'i xa' ñati, cha' xcui' cha' liñi chcu'i mā.

¹⁰ Clyana mā cua ña'a ca cha' tso'o nu nti' ycu'i nu Xu'na na cha' cua'ni mā, lo'o li' cua'ni cha'a mā cha' tso'o bi'.

¹¹ Ná tyu'u cha' ji'i mā lo'o ñati nu xcui' cha' cuijya ti, nu xcui' cha' tonto ti ndu'ni ngu', xqui'ya cha' talya chalyuu nu ntsu'u ji'i ngu'; ta mā sca cuij lo'o ngu' bi', cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' cuxi ti ndyu'ni ngu'.

¹² Pana ntsu'u cha' cuxi nu ndu'ni ngu' cuaana ti, nu tyuju'u tsa ti' na si chcu'i na ji'i cha' bi'.

¹³ Nu lo'o quijeloo cha' ji'i tya'a quichi tyi ngu' ñi'ya ngua cha' cuxi bi', li' ca cuayá' liñi ti' lcaa ngu' cua ña'a ca cha' cuxi nu ngua'ni ngu'. Liñi tsa sca cha' nu cua ndu'u lubii.

¹⁴ Bi' cha' ndi'ya nchcu'i quityi cusu':

Quee ti' cu'mā, cha' ñi'ya laca si na laja' mā, si na ngujui mā, jua'a laca mā xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i mā.

Nga'aa tyu'u cha' ji'i mā lo'o cha' cuxi, cha' li' taca ta Cristo xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i mā.

Jua'a nscua lo quityi.

¹⁵ Tso'o lacua, culacua tso'o ti' mā ñi'ya nu cua'ni mā laja lo'o ndi'i mā chalyuu; ná cua'ni mā ñi'ya nu ndu'ni ñati nu ná nduna tsiya' ti, cua'ni mā ñi'ya nu ndu'ni ñati nu nclyacua tso'o ti'.

¹⁶ Clyana mā cha' tso'o nu cua'ni mā laja lo'o ndi'i mā chalyuu, cha' ná tyu'u cha' ji'i mā lo'o cha' cuxi nu ndyu'ni xa' ñati tyempo juani;

¹⁷ ná caca mā tonto lacua, cua'ni cha'a mā lcaa ña'a cha' nu nti' ycu'i nu Xu'na na cha' cua'ni mā chalyuu.

¹⁸ Ná ca cu'bi mā; ndu'ni ñu'u tsa nu xña'a ji'i ñati cha' chcu'na' chalyuu ji'i ngu', xqui'ya cha' cu'bi ngu'. Xa' ña'a cua'ni mā,

cha' xtyucua Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'i mā lo'o cua ña'a ca cña nu cua'ni mā chalyuu.

¹⁹ Cula tu'ba mā lcaa lo jii ji'i ycu'i Ndyosi nu lo'o tyu'u ti'i mā lo'o tya'a mā cha' cua'ni tlyu mā ji'i Ni, masi jii salmo nu nscua lo quityi tya sa'ni, masi cua ña'a ca jii nu nchcu'i cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu ca'ya hiquee mā; tyucui tyiquee mā cua'ni tlyu mā ji'i ycu'i Ndyosi lo'o jii bi'.

²⁰ Lo'o jua'a cua ña'a ca hora tso'o tya mā xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi Sti na chacuayá' ji'i Jesucristo nu Xu'na na; tya mā xlya'be ji'i Ni cuentya ji'i lcaa cha' nu ndyaca ji'i mā, masi tso'o cha' bi', masi ná tso'o cha' bi'.

Nu lo'o tyucuaa ngu' lo'o clyo'o ngu' ngusñi ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi

²¹ Taquiya' tso'o mā ji'i clyo'o mā xqui'ya ycu'i Ndyosi.

²² Cu'mā ngu' cuna'a ni, taquiya' mā cha' nu nchcu'i clyo'o mā ñi'ya lo'o ndaquiya' na cha' nu nchcu'i ycu'i nu Xu'na na.

²³ Loo laca sca nu qui'yu ji'i clyo'o yu. La cui' jua'a Cristo laca loo ji'i lcaa ñati nu tsa tlyu ti ndyu'ni tlyu ji'i ycu'i Ni; Cristo laca nu ndaca'a ji'i lcaa ñati ji'i yu, cha' ná cua'ni ñu'u nu cuxi ji'i ngu' lo'o tya'a ngu'.

²⁴ Cu'mā ngu' cuna'a tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, nga'a cha' cua'ni chi mā loo clyo'o mā; tucua mā lcaa cña nu culo clyo'o mā ji'i mā, ñi'ya nu ndyaca lo'o lcaa ngu' tya'a mā nu tsa tlyu ti ndyu'ni tlyu mā ji'i Cristo, ntucua mā cña ji'i Cristo.

²⁵ Nu cu'mā ngu' qui'yu ni, tyu'u tso'o tyiquee mā ña'a mā ji'i clyo'o mā, cha' la cui' jua'a tso'o tsa ntsu'u tyiquee Cristo ña'a yu ji'i ñati ji'i yu nde chalyuu; bi' cha' ntaja'a yu ngua'a yu lo crusi xqui'ya ñati nu xñi cha' ji'i yu ca tiya' la.

²⁶ Ngujui yu cha' caja ñi'ya cua'ni lubii yu ji'i ñati nu xñi cha' ji'i yu; ngua ti' Jesús cha' cuna ngu' lcaa cha' ji'i ycu'i yu, cha' taca cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', cha' ta Ni chalyuu cucui ji'i ngu'. Jua'a ngua'ni Ni cha' sca ti quiya' laca ngu' bi' ñati ji'i Ni. Lo'o li' taca tyucuatya ngu' ji'i ngu' bi' cuentya ji'i Jesús.

²⁷ Ngua ti' Cristo cha' tyi'i ñati ji'i yu ca slo ycu'i Ndyosi lo'o tye chalyuu; tlyu tsa cha' tso'o caca nu lo'o tyi'i na ñati ji'i Ni ca slo Ni tsa tlyu ti, nu lo'o lubii tyiquee na, nu lo'o

nga'aa ntsu'u qui'ya ji'na, nu ná lo'o yabe' ji'na, nu ná lo'o chaca cha' cuxi, cha' ná talo ycuí' Ndyosi ña'a Ni ji'í ni sca cha' cuxi.

²⁸ Cu'ma ngu' qui'yu nu ntsu'u clyo'o ma ni, nga'a cha' cua'ni tyaca'a ma ji'í clyo'o ma, ñi'ya ndu'ni tyaca'a ma ji'í ycuí' ca ma. Si tyaca'a clyo'o na ji'na, laca cha' ndu'ni na sca cha' tso'o ji'í ycuí' ca na,

²⁹ cha' ni sca na, ni sca quiya' ná nchca cuxi tyiquee na ña'a na ji'í ycuí' ca na. Na ndacu tso'o na, na ña'asií tso'o na ji'í ycuí' ca na; la cui' jua'a ndu'ni tyaca'a Cristo ji'í ñati ji'í,

³⁰ cha' sca ti taju laca ca ta'a na cuentya ji'í Cristo, cha' ntsu'u cña nu ndu'ni scaa na cuentya ji'í Ni.

³¹ Ndi'ya laca cha' nu nscua lo quityi cusu': "Xtyanu sca nu qui'yu ji'í sti yu ji'í xtya'a yu su ndi'í ngu', cha' tsa tyi'í yu lo'o clyo'o yu; lo'o li' nu tyucuaa ngu' bi' caca ngu' sca ti ñati tsiya' ti cuentya ji'í ycuí' Ndyosi", nacui' quityi bi'.

³² Tlyu tsa cha' nu nscua lo quityi cusu' bi'. Nti' na' cha' cuentya ji'í Cristo nchcui' quityi bi', lo'o jua'a cuentya ji'í ca ta'a na nu ndu'ni tlyu na ji'í Ni tsa tlyu ti, bi' laca cha' nu nchcui' ycuí' Ndyosi lo quityi bi'.

³³ Pana la cui' jua'a nchcui' quityi bi' cuentya ji'í lcaa cu'ma, cha' cua'ni tyaca'a cu'ma ngu' qui'yu ma ji'í clyo'o ma ñi'ya nu ndu'ni tyaca'a ma ji'í ycuí' ca ma. La cui' jua'a nga'a cha' cua'ni chi' ngu' cuna'a ma loo clyo'o ma.

6

¹ Cu'ma ngu' cuañi' ni, tucua ma cña nu culo ngu' cusu' ji'í ma, cha' cua nti' tsa ycuí' Ndyosi nu Xu'na na cha' cua'ni ma jua'a.

² Sca cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o ñati tya clyo, ndi'ya nscua cha' bi': "Cua'ni chi' ma loo sti ma, loo xtya'a ma". Lo'o li' nda ycuí' Ndyosi chaca cha' lo'o na si cua'ni na jua'a:

³ "Cha' jua'a caca tso'o tyiquee ma; lo'o li' quiña'a yija talo ma tyi'í ma chalyuu", nacui' ycuí' Ndyosi.

⁴ Cu'ma nu laca ma sti nu sube ni, ná su'ba ñasi' ma ji'í sñi' ma. Laja lo'o ndyu'ni cu'ú ma ji'í sñi' ma, tya'ni ngu' xi si chañi cha' cuxi ndyu'ni ngu'; culu'u tso'o ma ji'í ngu' cha' taca taquiya' ngu' cha' ji'í ycuí' nu Xu'na na.

⁵ Cu'ma ngu' msu nu ngüi'ya ñati ji'í ma cha' cua'ni ma cña ji'í ngu' laja ti, cua'ni ma lcaa cña nu culo xu'na ma ji'í ma nde loyuu chalyuu. Cube xi ti' ma ñi'ya nu cua'ni ma cña ji'í ngu', cha' tyucui tyiquee ma cua'ni ma cña bi'; cua'ni ma cña bi' ñi'ya laca si cña ji'í Cristo laca cña nu ndyu'ni ma.

⁶ Cua'ni ma cña ji'í ngu' lacua; si'í na cua'ni ti ma jua'a cha' tyanu tso'o ma lo'o ngu', nu lo'o ndu' ti ngu' ndy'ya ngu' cuentya ji'í ma si ndyu'ni ma cña. Tso'o la si tyi'u ti' ma cha' la cui' msu ji'í Cristo laca ma, bi' cha' tyucui tyiquee ma cua'ni ma lcaa ña'a cña nu nti' ycuí' Ndyosi cha' cua'ni na.

⁷ Tso'o ti cua'ni ma lcaa cña lacua, tyi'u ti' ma cha' cña ji'í ycuí' nu Xu'na na laca nu ndyu'ni ma, si'í cña ji'í ñati chalyuu ti.

⁸ Ná ndu'ni cha' masi msu nu ngüi'ya ti ñati laca ma, masi msu nu ndi'í tso'o ti laca ma; cua jlo ti' na cha' ycuí' nu Xu'na na tya cha' tso'o ji'í lcaa ñati nu ndu'ni cña tso'o cuentya ji'í Ni.

⁹ Nu cu'ma ngu' xu'na msu bi' ni, la cui' jua'a nga'a cha' cña'asií tso'o ma ji'í msu ji'í ma. Ná xcutsii ma ji'í ngu', ni ná cua'ni tyaala ma lo'o ngu' bi'; tyi'u ti' ma cha' sca ti nu Xu'na na laca loo ji'í cu'ma lo'o ji'í ngu' bi', lo'o jua'a sca ti cuayá' ndu'ni Ni lo'o cua ña'a ca ñati.

Ya' xña nu cua'nijo'o ji'í ngu' nu ngusñi cha' ji'í Cristo, cha' xuu tya'a ngu' lo'o nu xña'a

¹⁰ Juani ni, cua'ni ma cha' caca nguula ti' tyiquee ma, cha' stu'ba ti ndu'ni ma cña lo'o ycuí' nu Xu'na na, lo'o jua'a nguula tsa juersa ntsu'u ji'í ycuí' Ni.

¹¹ Lcaa tyempo tyi'u ti' ma lcaa cha' nu cua nda ycuí' Ndyosi lo'o ma, cha' taca cua'a ma ji'í ycuí' ca ma, cha' ná cñilo'o nu xña'a ji'í ma.

¹² Si'í na nxuu tya'a na lo'o ñati chalyuu ti, siya' la juersa ntsu'u ji'í ngu' bi'; tya'a cusuu na laca lcaa cui'í cuxi nu ntsu'u nde cua. Nguula tsa nu bi', hasta ngua ti' bi' tyijiloo ji'í ycuí' Ndyosi; pana ná ngua ji'í. La cui' laca nu ngua ti' caca xu'na chalyuu, lo'o jua'a nclyo bi' cña ji'í ñati cha' cua'ni ngu' lcaa lo cha' cuxi nde chalyuu juani.

¹³ Pana cha' nu cua nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o na ni, ñi'ya laca ste' sendaru nu ndya'a

cusuṽ, jua'a laca cha' bi'; xcui' chcuṽ laca ste' sendaru cha' cua'a ji'i ycu' ca ngu'. Taquiya' ma' ji'i cha' bi', xñi tso'o ma' ji'i cha' bi' juani; lo'o tyalaa tyempo cuxi bi', li' taca talo ma' cha' xuṽ tya'a ma' lo'o nu xña'a, cha' ngusñi ma' cha' tso'o bi', masi tya'a cusuṽ na laca nu xña'a bi'. Si jua'a cua'ni ma', nu lo'o tye cha' cusuṽ bi', li' tya tyu ma' ñi'ya nu ndu ti ma'.

¹⁴ Bi' cha' cua'ni tajua' ma' lacua; ñi'ya lo'o ndyaaca' ne' sendaru lo'o juata cha' xñi ca'a tso'o ste' ngu', jua'a cu'ma, xñi tso'o ma' cha' nu nchcui' Ni bi'. Xcui' cha' liñi chcu' ma', cha' li' taca xuṽ tya'a ma' lo'o nu cuxi. Sca sendaru ni, ndyacu' chcuṽ lo tyiquee yu lo'o nde chu' yu, cha' cua'a yu ji'i tyiquee yu. Lo'o jua'a cu'ma, ná taca sta ngu' qui'ya ji'i ma' si xcui' cha' liñi ndu'ni ma'.

¹⁵ Ndyu'u xapatu quiya' sendaru. Lo'o jua'a cu'ma ni, quiñi ti' ma' cha' tsa chcu' ma' cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati; chcu' ma' cha' taca cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' bi' cha' taca cua'ni Ni cha' ti' ti tyi'i tyiquee ngu'.

¹⁶ Lo'o jua'a ndacui sca chcuṽ cuaja' ya' sendaru; nu lo'o cu' tya'a cusuṽ yu clya nu nga'a quii' lo' ji'i yu, li' cua'a yu ji'i ycu' ca yu lo'o chcuṽ cuaja' bi'. Jua'a caca ji'i ma' si chañi cha' ngusñi ma' cha' ji'i ycu' Ndyosi, taca cua'a ma' ji'i ycu' ca ma' lcaa hora cha' ná cua'ni lya' ti' nu cuxi ji'i ma'.

¹⁷ Smalyu chcuṽ ntucua hique ngu' sendaru cha' cua'a ji'i hique ngu'. Lo'o jua'a cu'ma, cua ngua'ni lyaá Ni ji'i ma', bi' cha' ntsu'u nu ña'asii ji'i ma' li'. Xñi ma' lcaa cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o ma' cha' caja ñi'ya nu chcu' ma' lo'o sca ñati, ñi'ya laca si cua ngusñi ma' sca maxtyi cusuṽ ji'i sendaru.

¹⁸ Chcu' ma' lo'o ycu' Ndyosi nu lo'o nxuṽ tya'a ma' lo'o nu cuxi, cha' jña ma' chacuayá' ji'i Ni; lcaa tyempo xtyucua Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i ma' cha' taca chcu' ma' lo'o Ni. Lo'o jua'a chcu' ma' lo'o Ni cuentya ji'i lcaa ñati nu cua ngusñi cha' ji'i Ni. Bi' cha' lacua, ti' ti' ma' chcu' ma' lo'o Ni, cha' ná ca taja ti' ma'.

¹⁹ La cui' jua'a tso'o si chcu' ma' lo'o ycu' Ndyosi Sti na cuentya jna', cha' tya ta la Ni cha' nu chcu' na' lo'o ñati, cha' caca tlyu la tyiquee na' chcu' na' lo'o ñati ña'a cuayá'

nu ca cuayá' ti' ngu' cha' taca cua'ni lyaá Cristo ji'i ngu' ya' nu cuxi; sca cha' nu bilya cuna ngu' laca bi'.

²⁰ Cua ngusubi Ni 'na cha' tsa'a tyijyu', cha' ta na' cha' bi' lo'o ñati; bi' cha' laca na' preso juani. Chcu' ma' lo'o ycu' Ndyosi cuentya jna' lacua, cha' taca chcu' liñi na' cha' bi' lo'o ñati, ñi'ya nu nga'a cha' chcu' na'.

Ngusalya' Pablo lo'o ngu'

²¹ Cua nda na' ji'i yu Tiquico cha' caa slo ma'. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya cha' stu'ba tsa ndu'ni ya cña ji'i ycu' nu Xu'na na lo'o yu. Cacha' lyiji yu ji'i ma' lcaa cha' ñi'ya nu ndyaca 'na ca nde, ñi'ya cña nu ndyu'ni na'.

²² Bi' cha' cua nda na' ji'i yu lijya yu slo cu'ma, cha' tso'o la tyanu tyiquee ma' lo'o cuna ma' ñi'ya nu ndyaca cha' ji'i cuare.

²³ Chcu' na' lo'o ycu' Ndyosi Sti na, lo'o jua'a lo'o Jesucristo nu Xu'na na cuentya ji'i cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo; cua'ni Ni cha' ti' ti tyi'i tyiquee ma', cha' tso'o ti tyu'u tyiquee ma' ña'a ma' ji'i tya'a na, cha' lcaa tyempo jlya ti' ma' ji'i ycu' Ndyosi.

²⁴ Lo'o jua'a nti' na' cha' ña'a ti cua'ni Ni cha' tso'o lo'o lcaa cu'ma nu ntsu'u tyiquee ma' ji'i Jesucristo nu Xu'na na, cu'ma nu nga'aa nti' tya'achu' ma' ji'i Cristo. Chañi cha' jua'a caca cha' bi'.

Quityi nu nguscua San Pablo ndyaa slo ñati ji'i Jesucristo nde quichi Filipos

¹ Pablo lo'o Timoteo laca cuare. Tyucuaa ya ndyu'ni ya cña ji'i Jesucristo, bi' cha' nscua ya quityi re cha' caa ca slo cu'ma, cha' tya'a ñati ji'i ycu'i Ndyosi laca na. Cua ngusñi na cha' ji'i Jesucristo, bi' cha' laca na ñati ji'i ycu'i Ndyosi. La cui' jua'a lo'o quityi re chcu'i ya xi lo'o lcaa ngu' cusu' nu laca loo ji'i ña'a taju cu'ma, jua'a chcu'i ya xi lo'o xa' la ngu' nu laca cña, nu ntsu'u cha' xtyucua ji'i ma.

² Ndi'ya nti' na', cha' ña'a ti cua'ni ycu'i Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' ti ti tyi'i tyiquee ma xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Nhcui' Pablo lo'o ycu'i Ndyosi cuentya ji'i ngu' Filipos bi'

³ Lcaa quiya' lo'o ndyi'u ti' na' ji'i cu'ma, li' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na'; ndya na' xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi cuentya ji'i lcaa ma li'.

⁴ Lo'o nhcui' na' lo'o Ni cuentya ji'i ma, chaa ti ti' na' nhcui' na' lo'o Ni li'.

⁵ Tya lo'o ndyuna ma cha' tso'o ji'i Cristo tya clyo, ña'a ti tsa cu' ti nxyucua ma 'na cha' chcu'i na' cha' bi' lo'o xa' la ñati;

⁶ bi' cha' cua jlo ti' na' juani cha' ña'a ti tya cua'ni ycu'i Ndyosi cña ne' cresiya ji'i ma, ña'a cuaya' nu tyu'u scua cña bi', nu lo'o tyaa Jesucristo chaca quiya', cha' la cui' ycu'i Ni laca nu nguxana ngua'ni cña ne' cresiya ji'i ma tya clyo.

⁷ Tso'o si culacua xi ti' na' jua'a cuentya ji'i cu'ma, xqui'ya cha' lcaa tsa ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i cu'ma; stu'ba ti ndyaca cha' ji'i cu'ma lo'o na', tso'o tsa ndyu'ni Ni lo'o na cha' ndyu'ni na cña ji'i Jesucristo. Nguxtyucua ma jna' tsubi' lo'o nguta'a na' slo ngu' nu laca loo cha' nxacu'i na' cha' ji'i ngu' bi'; nacui' na' ji'i ngu' cha' tso'o tsa laca cha' nu cua nda ycu'i Ndyosi lo'o na, lo'o jua'a ndacha' liñi na' ji'i ngu' ñi'ya laca cha' liñi bi'. Lo'o juani tya nxyucua ma

'na, masi ntsu'u na' ne' chcu'a xqui'ya cha' nhcui' na' cha' ji'i Jesús lo'o ñati.

⁸ Cua jlo ti' ycu'i Ndyosi cha' ñi'ya ntsu'u tyiquee ycu'i Jesucristo ña'a Ni ji'i lcaa cu'ma, la cui' jua'a ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i cu'ma.

⁹ Ndi'ya laca cha' nu nhcui' na' lo'o ycu'i Ndyosi cuentya ji'i ma: ndijña na' chacuaya' ji'i Ni cha' ña'a ti tso'o la tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma, cha' jua'a taca ca cuaya' la ti' ma lcaa cha', cha' jua'a taca culacua tso'o la ti' ma;

¹⁰ ndijña na' cha' lcaa tyempo taca ca'ya cha' hique ma ñi'ya nu tso'o la cha' cua'ni ma. Jua'a nga'aa tyaja'a ma cua'ni la ma cha' cuxi, nga'aa tyanu yabe' hichu' ma nu lo'o tyalaa tsa cha' caa Cristo chaca quiya'.

¹¹ Quiña'a tsa cha' tso'o taca cua'ni ma lcaa su ndi'i ma chalyuu xqui'ya Jesucristo, cha' ndyu'ni Cristo cña ne' cresiya ji'i ma; bi' cha' taca cua'ni tlyu ma ji'i ycu'i Ndyosi, taca cua'ni chi' ma loo Ni.

Sca ti cha' nti' Pablo nde chalyuu, cha' caca yu cña ji'i Cristo

¹² Cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, nti' na' cha' caca cuaya' tso'o ti' ma cha' cua liya' ngañi la cha' tso'o ji'i Jesús laja ngu' quichi re, xqui'ya cha' cuxi nu ndyaca 'na re.

¹³ Nga'a na' ne' chcu'a juani, bi' cha' jlo ti' lcaa ñati nu ndi'i ni'i tlyu ji'i gobierno re, cha' cua ngusu'ba ngu' 'na ne' chcu'a xqui'ya cha' ndya'a na' lo cña ji'i Cristo; masi lcaa sendaru nu ndi'i ca nde, masi xa' la ñati, cua jlo ti' ngu'.

¹⁴ Lo'o jua'a cua ña'a ca ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, tsa ndu' cua tso'o la jlya ti' ngu' cha' ji'i nu Xu'na na juani, cua tlyu la xi tyiquee ngu' juani; nga'aa ntsii ngu' chcu'i ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o xa' ñati, xqui'ya cha' ná ntsii na' lo'o ntsu'u na' ne' chcu'a re.

¹⁵ Chañi cha' ntsu'u ñati nu nhcui' cha' ji'i Cristo lo'o tya'a xqui'ya cha' chi' ti nti' ñati bi', na cua nti' tsa ñati bi' xuu' tya'a lo'o ya; pana tya ntsu'u la xi xa' la ngu' nu nhcui' cha' bi' xqui'ya cha' tso'o ti tyiquee ngu'.

¹⁶⁻¹⁷ Ntsu'u tsa tyiquee ngu' bi' ña'a ngu' ji'i ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a jlo ti' ngu' cha'

cua nda Ni cña 'na cha' xacui na' cha' jii ñati nu xu tya'a lo'o na xqui'ya cha' tso'o jii Cristo. Nu ñati nu chii nti' ni, si'i na tyucui tyiquee ñati bi' nchcui' ngu' cha' jii Cristo; laca cha' cua nti' ngu' tyijiloo ngu' jii tya'a ngu'. Lo'o jua'a cua nti' tsa ngu' cha' ta la ngu' cha' ti'i 'na laja lo'o ndi'i na' ne' chcu.

¹⁸ Ná ndube ti' na' ñi'ya ndyu'ni ngu' bi', masi tyucui tyiquee chcu' ngu' cha' jii Cristo lo'o ñati, masi cha' cuiñi ti ntsu'u tyiquee ngu' nu lo'o nchcui' ngu' cha' bi'; pana tso'o tsa nti' na' si ña'a ti tya cañi la cha' jii Cristo bi'.

Lo'o jua'a tya caca cha la ti' na' tyempo nde loo la.

¹⁹ Ndu ti' na' cha' yala ti caca tso'o la cha' jna' re, cha' cua jlo ti' na' ñi'ya ndijña tsa ma jii ycu' Ndyosi cha' tyu'u na' ne' chcu re, cha' tyu'u na' nde liya'; jlo ti' na' cha' nxyucua tsa la cui' Xtyi'i ycu' Jesucristo 'na.

²⁰ Ndi'ya nti' na' cua'ni na': nti' tsa na' cha' ná caca tyuju'u ti' na' lo'o chcu' na' cha' jii Jesús lo'o ñati; masi tyempo nu lijya nde loo la, masi tyempo juani, tlyu caca tyiquee na' lo'o chcu' na' cha' jii Jesús. Jua'a nti' na' cua'ni na', cha' ña'a ti cua'ni tlyu na' jii Cristo, masi tya lu'ú ti na', masi cua ngujui na'.

²¹ Sca ti cha' nti' na' cua'ni na' nde chalyuu, cha' caca na' cña jii Cristo. Tso'o la masi cajaa na', nti' na', cha' li' taca ña'a na' jii ycu' Ni;

²² pana ná jlo ti' na' na laca nu tso'o la cha' cua'ni na', cha' ná tyiquee' tya taca cua'ni na' tya quiña'a la xi cña jii nu Xu'na na, si tya tyi'i la na' xi chalyuu.

²³ Tyucuaa lo cha' nti' na' cha' caca 'na lacua: Nti' tsa na' cha' xtyanu na' jii chalyuu re, cha' li' taca tyi'i na' lo'o Cristo, cha' bi' nu tso'o la nti' na';

²⁴ pana juani ni, ndulo la cha' jii cu'ma si tya tyi'i la na' xi chalyuu.

²⁵ Nda ti' na' cha' jua'a caca 'na, cha' tya tyi'i la na' xi chalyuu. Li' taca xtyucua la na' jii lcaa cu'ma, cha' xñi tso'o la ma cha' jii Cristo; jua'a caca cha la ti' ma lo'o jlya tso'o ti' ma jii Ni.

²⁶ Lo'o caa na' cha' tyi'i na' slo ma chaca quiya', li' tso'o tsa caca tyiquee ma cuentya

jii Jesucristo xqui'ya na'.

²⁷ Bi' cha' juani, cui'ya ma cuentya ñi'ya nga'a cha' cua'ni ma chalyuu cuentya jii cha' jii Cristo nu cua ngusñi ma. Si jua'a ndu'ni ma, li' ná ndu'ni cha' masi caa na' ca quichi tyi ma, masi ná caca caa na'. Ná tyiquee' caja cha' 'na cha' sca ti cha' ntsu'u tyiquee ma lo'o tya'a ma, cha' ndalo tsa tyiquee ma jii tya'a cusu ma ca bi'; ná tyiquee' stu'ba ti culacua ti' ma lo'o tya'a ma laja lo'o tyiquee' tsa nchcui' ma lo'o ngu' cha' xñi ngu' cha' tso'o bi' jii Cristo.

²⁸ Lo'o ndu'ni ma jua'a, li' nga'aa ntsu'u cha' cutsii ma jii ngu' tya'a cusu ma, cha' taca ca cuayá' ti' ngu' cha' cua nscua cha' cuityi ycu' Ndyosi jii lcaa ñati cuxi. Pana cu'ma ni, cua ngulaá ma jii nu cuxi bi'; ycu' Ndyosi ndu'ni cha' taca tyijiloo ma jii ñati cuxi bi'.

²⁹ Tso'o tsa laca cha' nda ycu' Ndyosi chacuayá' cha' ngusñi ma cha' jii Cristo; pana cua nscua cha' caja xi cha' ti' jii ma, nu lo'o cua ngusñi ma cha' jii Cristo bi'.

³⁰ Stu'ba ti ndyaca cha' jii cu'ma lo'o na', ti' tsa cña nu cua ngujui jii'na. Pana cua na'a ma ñi'ya ngua'ni na' cña tya tsubi' la, cha' lye tsa nxu tya'a na' lo'o nu cuxi; lo'o ña'a ti taca ca cuayá' ti' ma cha' lye tsa ndyu'ni na' cña juani.

2

Ngua Jesús sca ngu' ti'i lo'o yaa yu chalyuu, cha' tiya' la li' tlyu tsa chacuayá' nda ycu' Ndyosi jii'yu

¹ Ná tyiquee' cua nguula la ti' tyiquee ma juani, xqui'ya cha' cua ngusñi ma cha' jii Cristo; cua tso'o la nti' ma cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jii ma. La cui' ti cha' xqui'ya nu Xtyi'i ycu' Ndyosi stu'ba ti ntsu'u cha' jii ma lo'o tya'a ma, jua'a lo'o ycu' Ni, ña'a cuayá' nu nchca tya'na ti' ma ña'a ma jii tya'a ma, ña'a cuayá' nu tso'o ntsu'u tyiquee ma ña'a ma jii tya'a ma.

² Bi' cha' lacua, si chañi cha' jua'a nti' ma, li' cua'ni ma cha' caca tso'o tyiquee na'; jua'a caca nu lo'o ña'a na' cha' stu'ba tsa ntsu'u cha' jii ma lo'o tya'a ma, cha' sca ti cha' ntsu'u tyiquee ma, cha' sca ti cha' nlyacua ti' ma, cha' sca ti cuayá' tso'o ti nti' ma ña'a ma jii tya'a ma.

³ Cua'ni mā cha' ná quiña'a cha' tyu'u tyiquee mā lo'o cua'ni mā sca cña; si'i xcui' cha' ji'i ycu' ca mā culacua ti' mā, ni si'i na cua'ni tyucuaa ti' mā lo'o tya'a mā. Tso'o la si culacua ti' mā cha' tso'o la laca nu xa' la ngu' tya'a mā, pana ná tso'o ycu' ca mā;

⁴ cube la ti' mā ñi'ya caca cha' ca tso'o cha' ji'i xa' la ngu' tya'a mā, si'i xcui' cha' ji'i ycu' ca mā nu nga'a cha' cube ti' mā.

⁵ Tso'o si culacua ti' mā ñi'ya ncliyacua ti' ycu' Jesucristo. Ndi'ya ngua cha' ji'i yu:

⁶ Tyucui tyempo ycu' Ndyosi tsiya' ti laca Jesucristo, ná ntsu'u tyempo nu ná laca yu ycu' Ndyosi; pana lo'o yaa yu lo yuu chalyuu, ná ngulacua ti' Jesús cha' calo'o yu lcaa chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi, masi ntsu'u tsa chacuayá' ji'i yu slo Ni nquicha', cha' stu'ba ti ntsu'u cha' ji'i yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu.

⁷ Pana nguxtyanu yu chacuayá' nu ntsu'u ji'i yu ca slo ycu' Ndyosi Sti yu, cha' tso'o la ngua ti' yu lo'o ngua'ni yu jua'a. Lo'o li' ntaja'a yu ngua yu ñati, cha' caca ñi'ya xtyucua yu ji'na; ñi'ya ncliyacua lcaa ñati, jua'a ngula yu nde chalyuu, ñati tsiya' ti ngua yu.

⁸ Ngua yu sca ñati ti'i, lo'o jua'a tso'o tsa ndaquiya' yu cña nu cua nda ycu' Ndyosi Sti yu ji'i yu; ngujuu yu, hasta ngujuu yu lo crusi, masi jua'a ndujuu ngu' ji'i ngu' nu xña'a tsa nu ngua li'.

⁹ Bi' cha' juani cua ndyaa lo'o Ni ji'i yu cha' stu'ba ti tyi'i yu ca su tlyu la ca su ntucua ycu' Ni; juani tlyu tsa chacuayá' cua nda Ni ji'i Jesús. Tyucui ña'a chalyuu nga'aa ntsu'u la xa' chacuayá' nu tlyu la,

¹⁰ cha' jua'a tyu sti' lcaa na lu'ú nde loo Jesús, masi ñati, masi cui'i. Ná ntsu'u su tye cha' cua'ni chi' ngu' loo yu xqui'ya chacuayá' nu cua nda Ni ji'i yu, masi nu ndi'i ca nde cua, masi nu ndi'i nde lo yuu chalyuu, masi ngu' nu cua nguatsi', lo'o jyo'o bi' cua'ni chi' ngu' loo yu.

¹¹ Cui' tsa chcu' lcaa ñati cha' Jesucristo laca Xu'na lcaa ca chalyuu, jua'a tso'o tsa cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi Sti na.

Ñi'ya nu ntyiji'i xee cuii nde talya, jua'a cua'ni na lo'o ndi'i na chalyuu

¹² Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa mā 'na, cua ndaquiya' tsa mā ji'i cha' nu

nchcui' na' lcaa tsa lo'o nguti'i na' lo'o mā; ña'a ti tya ndulo tsa cha' ji'i mā cha' taquiya' la mā ji'i cha' nu nchcui' na', masi tyijyu' tsa nga'a na' ca su ndi'i mā juani. Ña'a ti cua'ni cña ti' mā cha' caca lyiji lcaa cha' nu ngua ti' ycu' Ndyosi cua'ni Ni ne' cresiya ji'i mā lo'o ngua'ni lyaá Jesucristo ji'i mā. Xti ti cha' tyu'u tyiquee mā cuentya ji'i ycu' mā, pana cube la ti' mā ji'i ycu' Ndyosi.

¹³ Tyi'u ti' mā cha' lcaa tsa ndu'ni ycu' Ndyosi cña laja ne' cresiya ji'i mā, cha' taca cua'ni mā cña ji'i Ni; jua'a ndu'ni Ni cha' tyaja'a mā cua'ni mā lcaa ña'a nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni mā.

¹⁴ Lcaa lo cña nu cua'ni mā ni, ná caca chii nti' mā ña'a mā ji'i ngu' lo'o ndyu'ni mā cña bi', ná xlyú mā cha' hichu' ngu',

¹⁵ cha' ná caca ñacui' ngu' cha' ntsu'u qui'ya ji'i mā li', lo'o jua'a ná caca su lyiji cua'ni mā sca cha' li'. Tso'o la si caca cuayá' ti' ngu' cha' chañi cha' laca mā sñi' ycu' Ndyosi tyucui tyiquee mā, masi xcui' ndi'i ti' mā chalyuu laja ñati cuxi, laja ñati nu chii nti' ngu' ña'a ji'i tya'a ngu'. Xqui'ya cu'ma nga'a cha' cañi cha' ji'i Jesús lcaa su ndi'i ñati bi'; ñi'ya nu ntyiji'i xee cuii nde talya, jua'a caca mā xee nde chalyuu,

¹⁶ nu lo'o ta mā cha' lo'o ngu', si chcu' mā cha' tso'o ji'i Cristo nu taca ta chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu'. Si jua'a cua'ni mā, tso'o tsa caca tyiquee na' ña'a na' ji'i mā lo'o tyalaa tsa nu cua'ni cuayá' Cristo ji'i lcaa ñati. Li' taca ca cuayá' ti' na' cha' tso'o ti ngutu'u scua cña bi' 'na, si'i na nguliji yu'u cña bi' jua'a ti.

¹⁷⁻¹⁸ Jlo ti' na' cha' si'i cha' xca ti laca nu ngua'ni mā lo'o ngusñi mā cha' ji'i ycu' Ndyosi; quiña'a tsa na nguxtyanu mā, tyuu quiya' cua nda mā tyucui ña'a mā cha' caca mā cña ji'i Cristo, xqui'ya cha' cua ngusñi mā cha' ji'i Ni. Lo'o juani lo'o na' ni, cujuu ngu' 'na, nti' na'; chcuna' chalyuu 'na jua'a ti cuentya ji'i cu'ma. Pana ná ntsii na'; masi jua'a caca 'na, chaa tsa ti' na' ndi'ii. Lo'o jua'a nti' na' cha' ca chaa ti' cu'ma, cha' stu'ba ti ca chaa ti' na' lo'o cu'ma.

Nhcui' Pablo cha' ji'i Timoteo lo'o ji'i Epafrodito

19 Chacuayá' jilí Jesús nu Xu'na na, ná tyiquee' ta na' jilí yu Timoteo cha' tsaá yu ca su ndilí mā yala ti, cha' quije xi cha' 'na ñi'ya nu ndilí ca mā; tso'o tsa caca tyiquee na' lo'o cuna na' cha' bi'.

20 Sca ti yu bi' laca nu chañi cha' stu'ba ti nti' yu lo'o na', nu chañi cha' ntsu'u tyiquee yu ña'a yu jilí cu'mā;

21 ná ndilí xa' la ngu' tya'a na ca nde nu ndube ti' ñi'ya ndyaca cña jilí Jesucristo ca su ndilí mā, xcui' na ntsu'u la tyiquee ngu' jilí cña jilí ycui' ca ngu'.

22 Lo'o cu'mā, cua jlo ti' mā cha' lubii tsa cña nu ndyu'ni yu Timoteo bi'. Stu'ba ti ndyu'ni yu cña lo'o na' ñi'ya nti' si cua laca yu sñi' na', stu'ba ti ndya'a ya nchcui' ya cha' tso'o jilí Jesús lo'o xa' ñati.

23 Lo'o tye caca cuayá' jna', li' ta na' jilí yu cha' hora ti tsaá yu ca su ndilí mā,

24 masi nda ti' na' cha' lo'o ycui' na' taca caa na' yala ti ca su ndilí mā chacuayá' jilí ycui' nu Xu'na na.

25 Lo'o jua'a ndu'ni tsa cha' caa chaca yu ca slo mā, nti' na'; Epafrodito laca yu bi'. La cui' yu tya'a ndya'a ya cña laca yu, lo'o jua'a nguula tsa cña ngua'ni yu lo'o ya lo'o nguxacui' ya cha' jilí ngu' cuxi. La cui' yu bi' laca nu nda mā yaa ca slo na' tya tsubi' la, cha' xtyucua yu 'na lo'o na laca nu lyiji xi 'na cha' tyiji yu'u 'na chalyuu.

26 Tijí' tsa ti' yu jilí cu'mā, bi' cha' nti' yu caa na'a yu jilí mā chaca quiya'; ngulacua tsa ti' yu lo'o ngujui cha' jilí yu cha' cua ndyuna mā cha' quicha tsa yu.

27 Chañi tsa cha' quicha tsa yu nu ngua li', cua cajaa ti yu ngua; pana ycui' Ndyosi ngua'ni tya'na ti' Ni jilí yu. La cui' jua'a ngua tya'na ti' Ni ña'a Ni 'na, cha' cua laca ngujui tsa cha' xñi'í ti' 'na ca nde; lo'o li' lye la ngua xñi'í ti' na' si cua ngujui yu, pana ndyaca tso'o yu li'.

28 Bi' cha' tso'o tsa nti' na' juani si yala ti caa yu ca slo cu'mā, cha' lo'o cu'mā caca chaa tsa ti' mā, nu lo'o ña'a mā jilí yu chaca quiya'. Nga'aa culacua tsa ti' na' cuentya jilí cu'mā li'.

29 Caca chaa ti' mā lo'o yu lacua; tso'o tsa chcui' mā lo'o yu lo'o tyalaa yu ca slo mā, cha' laca yu tya'a ngusñi mā cha' jilí nu Xu'na na. Lo'o jua'a cua'ni chí mā loo cua

ña'a ca ñati nu cua'ni ñi'ya nu ngua'ni yu bi';

30 ná ndyutsij yu, masi cua cajaa ti yu laja lo'o nguxtyucua yu jilí ya lo'o cña jilí Cristo re tya tsubi'. Masi ná ngua caa cu'mā ca nde, pana cua nda mā jilí ycui' yu lijya yu cha' cua'ni yu la cui' cña nu ná ngua cua'ni cu'mā, nu nxyucua tsa jilí ya li'.

3

Ñi'ya nu chañi ca cha' ca ti qui'ya nu ntsu'u jilí na cuentya jilí ycui' Ndyosi

1 Cu'mā tya'a ngusñi na cha' jilí Jesús, juani cua nti' tsa na' cha' ca chaa ti' mā xqui'ya ycui' nu Xu'na na. Ná ndu'ni cha' 'na, masi tya chaca quiya' chcui' na' la cui' tya'a cha' nu nguscua na' tya clyo; ná tyiquee' xtyucua na' xi jilí mā, si chcui' na' chaca quiya'.

2 Tii ti' mā, cui'ya tso'o mā cuentya jilí nu ngu' cuxi bi', cha' ñi'ya ndu'ni xne' taja, jua'a ndyu'ni ngu' bi'. Xqui'ya cha' cusu' nu jlyá tsa ti' ngu' bi' jilí, bi' cha' ndatsaa ngu' jilí xa' ñati cha' xi'yu ngu' quiijí ngu', masi sca cña nu cua'ni ñu'u jilí ngu' laca; si'í sca cha' tso'o laca bi'.

3 Pana nu na ni, chañi laca cha' ngulacua ycui' Ndyosi jilí na, masi xa' ña'a nchcui' nu ngu' bi'. Cua ndu'ni tlyu na jilí ycui' Ndyosi xqui'ya Xtyi'í ycui' Ni; chaa tsa ti' na ndilí na chalyuu nu lo'o cua ngujui chalyuu jilí na xqui'ya Jesucristo, cha' nga'aa jlyá ti' na jilí sca cha' nu ndatsaa ñati chalyuu jilí na cha' cua'ni na jilí.

4 Lo'o na', jlyá tsa ti' na' jilí nu cha' cusu' bi'. Tya tsubi' la ni, ná ngyacua xa' la ñati 'na, lye la ndaquiya' na' lcaa cha' cusu' nu ntsu'u jilí ngu' judío tya'a ya.

5 Cua snu' ti tsa ntsu'u na' lo'o ngusi'yu ngu' quiijí na' cha' ngulacua ngu' 'na; ngu' judío laca na' tya lo'o ngula na', tañi ngu' hebreo laca tañi na'. Jua'a la cui' tya'a ñati jilí ngu' Benjamín ngua ngu' cusu' 'na. Ngu' fariseo laca na', bi' cha' ndaquiya' tsa na' lcaa ca cña nu ntsu'u cha' cua'ni ya cuentya jilí cha' cusu' jilí ngu' judío;

6 cha' jlyá tsa ti' na' jilí nu cha' cusu' bi', bi' cha' nguxcube' tsa na' jilí lcaa ñati nu ngusñi cha' jilí Jesucristo, lya' tsa ti' na' jilí ngu' bi'. Lo'o jua'a ná ntsu'u qui'ya 'na lo'o

ngu' judío cuentya jil'i cha' cusu' bi', cha' cua ndaquiya' tsa na' lcaa nu cha' cusu' bi'; tya sa'ni cua ngua lubii cresiya jna', si chañi cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya jil'i ycuil' Ndyosi jua'a ti.

⁷ Sa'ni la ngua ti' na' cha' tso'o tsa ñati laca na' xqui'ya cha' cusu' bi', pana juani nga'aa ncliyacua ti' na' jil'i cha' bi' xqui'ya Cristo.

⁸ Lo'o jua'a, masi tucuna' na' lcaa cha' nu ndiya tsa ti' na' nde chalyuu, ná cube ti' na'; tlyu la tsiya' ti laca cha' tso'o nu cua ngujui 'na juani, laja lo'o ndyuloo na' jil'i Jesucristo nu Xu'na na'. Xqui'ya Cristo, bi' cha' cua nguxtyanu na' jil'i lcaa cha' cusu' bi'; nga'aa tso'o cha' cusu' bi' tsiya' ti, nti' na', hasta xcuaa na' jil'i, nti' na'. Tsa bi' ti cha' nti' na', cha' xñi tso'o na' cha' jil'i Cristo,

⁹ cha' stu'ba ti tyu'u tyiquee na' lo'o Ni. Ná ngüityi ycuil' Ndyosi qui'ya 'na nu lo'o ndaquiya' tsa na' jil'i nu cha' cusu' bi'; laca cha' cua ngüityi ycuil' Ni qui'ya 'na lo'o jlya ti ti' na' jil'i cña nu ngua'ni Cristo, tsa bi' ti cha'. Bi' cha' ngua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya jna'.

¹⁰ Lo'o juani ni, tsa bi' ti cha' nti' na', cha' tyuloo lyiji na' jil'i Cristo, cha' ca tii na' cha' tya ndyu'ni ycuil' Ndyosi cña lo'o na' lo'o la cui' tya'a juersa nu cua ntsu'u jil'i Ni lo'o ngua'ni Ni cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya'. Ná ndu'ni cha' masi jua'a chcube' na' ñi'ya nu cua nchcube' ycuil' Jesús, masi hcuna' chalyuu 'na tsiya' ti ñi'ya lo'o cua ngujui ycuil' Cristo lo crusi.

¹¹ Lo'o juani ndu ti' na' cha' caja chaca chalyuu 'na tiya' la, sca chalyuu nu ná nga'a cha' tye, masi cua ngujui na'.

Cua'ni cña ti' na cha' jyacua na jil'i cha' tlyu nu caja ji'na nde loo la

¹² Ná nacui na' cha' cua ndye ngua tso'o cresiya jna' cuentya jil'i ycuil' Ndyosi sca ti quiya', lo'o juani nga'aa ntsu'u qui'ya 'na; ná ni na' jua'a. Na cua laca nacui Jesucristo cha' laca na' ñati jil'i ycuil' Ni, bi' cha' lye tsa ndyu'ni cña ti' na' cha' ca tso'o lyiji cresiya 'na.

¹³ Cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' jil'i Cristo, cua jlo ti' na' cha' tya lyiji caca jua'a lo'o na'. Tsa bi' ti cha' ndulo tsa cuentya 'na, cha' cua'ni yala na' juani cha' jyacua

na' jil'i cha' tlyu nu cua lijya nde loo la, cha' ca tso'o lyiji cresiya 'na lo'o ycuil' Ndyosi, masi nga'aa tyi'u ti' na' lcaa ña'a cha' nu ngua 'na nu ngua tya sa'ni la.

¹⁴ Bi' cha' lacua, liñi tyucui nxñi na' cha' jyacua na' jil'i nu cha' tlyu bi', cha' bi' laca nu cua ngua'ni cho'o ycuil' Ndyosi cuentya ji'na ca su ntucua ycuil' Ni. Taca caja cha' bi' ji'na ca li', xqui'ya cha' cua ngua stu'ba cha' ji'na lo'o Jesucristo.

¹⁵ Tso'o tsa si la cui' jua'a culacua ti' ca ta'a na nu cua ngusñi tso'o na cha' jil'i Jesús; ycuil' Ndyosi laca nu culu'u liñi la jil'i ma li', si ntsu'u ngu' tya'a ma nu ncliyacua ti' xi xa' la cha'.

¹⁶ Tso'o lacua, tya cua'ni la na la cui' tya'a cha', ñi'ya nu ngua cuayá' tso'o ti' na tya clyo.

¹⁷ Cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, tso'o si cua'ni ma tsa ña'a cha' nu cua na'a ma 'na cha' ndu'ni na'. La cui' jua'a cui'ya tso'o ma cuentya ñi'ya nu ndyu'ni xa' la ngu' tya'a na, nu ndu'ni ñi'ya nu ndu'ni ti cuare, cha' jua'a cua'ni ma.

¹⁸ Cua tyuu tsa quiya' cua nda ya la cui' cha' re lo'o cu'ma, lo'o juani hcui' na' chaca quiya' lo'o ma, masi xñi'i tsa ti' na' hcui' na' ndi'ya: Ntsu'u tsa ngu' tya'a cusu Cristo, masi cua ngujui yu lo crusi cuentya jil'i ngu'; tya'a cusu Cristo laca ngu' bi', cha' ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndu'ni ngu' lcaa se'i su ndya'a ngu'.

¹⁹ Nga'a cha' tyaa ngu' bi' ca chalyuu talya nu lo'o cajaa ngu', xqui'ya cha' sca ndyosi cuiñi ntsu'u jil'i ngu' bi'; cua ña'a ca na nu ndacui tsa ti' ngu' jil'i cha' caja jil'i ngu' nde chalyuu, bi' laca ndyosi jil'i ngu' bi'. Lo'o jua'a tyixi tsa ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu', masi nga'a cha' ca tyuju'u tsa ti' ngu'; xcui' ntsu'u tyiquee ngu' jil'i cua ña'a ca na nu ntsu'u nde chalyuu.

²⁰ Pana nu na ni, ca su ntucua ycuil' Ndyosi tsiya' ti, ca ndacua ntsu'u quichi tyi na nu chañi ca. Lo'o juani chaa tsa ti' na ntajatya na jil'i Jesucristo nu Xu'na na, ni jacua' tyu'u Ni nde cua su ntsu'u quichi nu ca tyi na, cha' caqui'ya Ni ji'na nde chalyuu, cha' cua'ni lyaá lyiji Ni ji'na.

²¹ Xcutsa'a Ni jil'i tyucui ña'a na li', cha' caca na ñi'ya laca ycuil' Ni. Quicha ti ti'

tyucui ña'a na juani, pana ycuí' Ndyosi ni, tso'o tsa ña'a tyucui ña'a Ni; la cui' jua'a caca tyucui ña'a na nde loo la li'. Taca ji'i Ni culo Ni cña ji'i lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a taca ji'i Ni xcutsa'a Ni ji'i tyucui ña'a na tsiya' ti.

4

Lcaa tsá caca chaa ti' na xqui'ya ycuí' nu Xu'na na

¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, tyaca'a tsa cu'ma 'na; ñati nu cua nda ycuí' Ndyosi jna' laca cu'ma, xqui'ya cha' ndyu'ni na' cña ji'i Ni. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' xqui'ya cu'ma, lo'o jua'a xñi'i xi ti' na' lo'o ná ndi'i na' ca slo cu'ma. Nga'a cha' cua'ni ma cha' tyanu tso'o cha' ji'i ycuí' nu Xu'na na ne' cresiya ji'i ma.

² Lo'o cu'ma ma' Evodia lo'o ma' Síntique ni, cui'ya ma cha' clyu ti' 'na, cua'ni ma cha' stu'ba ti tyu'u tyiquee ma lo'o tya'a ma. Ngu' tya'a na laca ma xqui'ya nu Xu'na na, bi' cha' cua'ni ma cha' cati cha' cusu nu ntsu'u ji'i ma lo'o tya'a ma.

³ Lo'o nu'u nu tso'o tsa tya'a ndya'a na cña, cua nti' na' cha' xtyucua nu'u ji'i tyucuaa ma' cusu' bi', cha' taca ca tso'o tyiquee ngu' bi' lo'o tya'a ngu'. Tyucuaa ma' cusu' bi' cua ngua'ni tsa ngu' cña cha' cañi la cha' tso'o ji'i Jesús nquicha'; stu'ba ti ngua'ni ngu' bi' cña lo'o na', lo'o Clemente, lo'o xa' la ngu' tya'a ndya'a ya cña. Cua nscua xtañi lcaa ngu' bi' lo' quityi ji'i ycuí' Ndyosi, nu nscua xtañi ñati nu caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i.

⁴ Nti' na' cha' lcaa tsá caca chaa ti' ma xqui'ya ycuí' nu Xu'na na; masi tucua quiya' chcuí' na' cha' bi' lo'o ma: Nti' na' cha' caca chaa ti' ma.

⁵ Xcuí' cua'ni tya'na tsa ti' ma lo'o lcaa ñati, cha' ca cuayá' ti' ñati cha' jua'a ndu'ni ma. Cua ngulala ti caa ycuí' nu Xu'na na chaca quiya'.

⁶ Ni sca cha' ná culacua tsa ti' ma ji'i, pana jña ma cha' ji'i ycuí' Ndyosi cuentya ji'i cua ña'a ca cha' nu tyacua xi ji'i ma. Lo'o jua'a ta ma xlya'be ji'i ycuí' Ndyosi cha' jua'a ndyaca cha' ji'i ma, nu lo'o chcuí' ma lo'o ycuí' Ni.

⁷ Lo'o li' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ma, masi ná caca cuayá' ti' ñati chalyuu ni

cha' laca ma jua'a. Nga'aa ca'ya cha' cuxi hique ma li', nga'aa caca cuxi cresiya ji'i ma li', xqui'ya cha' cua ngua stu'ba cha' ji'i ma lo'o Jesucristo.

Tyu'u tyiquee na ji'i cua ña'a ca cha' nu tso'o laca

⁸ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, ndi'ya ti culacua ti' ma tyucui tyempo nu ndi'i ma chalyuu: Cua ña'a ca cha' nu chañi tsa cha' jua'a laca, bi' laca nu nga'a cha' tyu'u tyiquee ma ji'i; jua'a lcaa cha' nu cua'ni chi' ngu' loo, lcaa cha' nu liñi ca, lcaa cha' su lubii ntsu'u tyiquee na, lcaa cha' nu tso'o tsa ña'a, lcaa cha' nu tso'o tsa nti' ngu' ña'a ngu' ji'i, masi lcaa cha' tso'o bi', nu jua'a tso'o tsa nchcuí' ngu' ji'i, bi' laca nu nga'a cha' tyu'u tyiquee ma ji'i.

⁹ Cua'ni ma cha' tyi'u ti' ma ji'i lcaa cha' nu cua ngua tsa'a ma 'na, masi sca cha' nu cua ndyuna ma tya lo'o nda na' cha' lo'o ma, masi sca cha' nu cua na'a ma cha' ndyu'ni na'; bi' laca cha' nu nga'a cha' cua'ni ma, lo'o li' cua'ni ycuí' Ndyosi cha' ti ti tyi'i tyiquee ma.

Tso'o tsa ntsu'u tyiquee Pablo cha' cua yaa lo'o ngu' msta cha' xtyucua ji'i

¹⁰ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' lo'o na'a na' cha' cua ndyalaa msta nu nda cu'ma lijya slo na'. Tso'o nti' na' cha' cua ndyi'u ti' ma 'na chaca quiya', lo'o jua'a tso'o tsa nti' na' cha' cua nda ma msta bi' 'na xqui'ya ycuí' nu Xu'na na. Jlo ti' na' cha' si'i na ngujlyaa ti' ma 'na, laca cha' nga'aa ngujui ñi'ya nu xtyucua ma 'na tya tsubi' la.

¹¹ Ná nacui na' cha' lyiji tsa cha' tso'o 'na, cha' tso'o tsa ndyaala' ti' na' lo'o na laca nu ndyiji ti xi 'na.

¹² Ntsu'u quiya' lyiji tsa cha' 'na, lo'o jua'a ntsu'u quiya' quiña'a tsa cha' tso'o ndyiji 'na; jua'a ti ngui'i na', cha' cua ngui'i na' cha' tyaala' ti' na' lcaa su tya'a na' lo' cña re. Ná ndu'ni cha' masi tso'o tsa ndyiji na cacu, masi ntyute' ti na'; masi quiña'a tsa na ntsu'u 'na, masi xti ti cha', ná ndulo cha' bi' 'na.

¹³ Cua nda ycuí' Cristo juersa 'na cha' talo na' ji'i cua ña'a ca cha', na laca nu tyacua ti xi 'na.

¹⁴ Masi jua'a, tso'o tsa nti' na' cha' cua nguxtyucua ma 'na laja lo'o ndyacua cha' cuxi 'na ca nde.

¹⁵ Cu'ma ngu' Filipos, cua jlo ti' ma ñi'ya ngua lo'o ngutu'u na' nde loyuu su cuentya Macedonia, ndya'a na' nchcui' na' cha' ji'i Jesús lo'o ngu' bi'; li' sca ti taju cu'ma nu ndyu'ni tlyu ma ji'i ycu' Ndyosi ca jua, cua ndya ma msta cha' caca sca xlya'be 'na, xqui'ya cha' tso'o tsa ngua tsa'a ma cha' ji'i Jesús laja lo'o nguti'i na' lo'o ma.

¹⁶ Lo'o jua'a tyuu quiya' cua nda ma sca xlya'be 'na nu lo'o nguliji xi cha' tyiji yu'u 'na ca quichi Tesalónica.

¹⁷ Ni si'i cha' caja sca cha' xlya'be ti 'na nclyacua ti' na', tso'o la nti' na' si tyanu tso'o cha' ji'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ma.

¹⁸ Ndi'ya xacui' na' cha' ji'i ma juani: Cua quiña'a tsa na nda ma 'na, bi' cha' cua nti' tsa na' tya na' tsa xlya'be ji'i ma; nga'aa ntsu'u chaca na nu lyiji 'na tsiya' ti juani, tya lo'o yaa yu Epafrodito, yalo'o yu lcaa cha' tso'o nu cua nda ma 'na. Ni'ya laca sca msta nu ndiya tsa ti' ycu' Ndyosi ji'i, cha' tyixi tsa xty'i' nda bi' nu ndacui lcaa ti se'i, jua'a laca cha' tso'o nu nda ma 'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

¹⁹ Tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u ji'i ycu' Ni, bi' cha' ta Ni lcaa na nu lyiji cha' tyiji yu'u ji'i ma chalyuu; cua jlo ti' na' cha' jua'a ndu'ni ycu' nu Xu'na na' lo'o ñati xqui'ya Jesucristo.

²⁰ Tso'o si tyucui tyempo cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi Sti na lacua. Jua'a caca tu'ni.

Ngusalya' yu lo'o ngu'

²¹ Chacuayá' ji'i Jesucristo nda na' xlyo ni'i ji'i lcaa tya'a ma, ñati ji'i ycu' Ndyosi ca-jua; la cui' jua'a nti' lcaa ngu' tya'a ndya'a ya ca nde.

²² Lo'o lcaa ngu' nu ngusni cha' ji'i ycu' Ndyosi ca quichi re, jua'a ngu' nu ndi'i ndyu'ni cña ca ni'i tlyu cuentya ji'i nu xu'na tlyu nu laca emperador, cua nti' tsa ngu' chcuicha' ngu' ji'i ma.

²³ Cua nti' tsa na' cha' ña'a ti tya cua'ni la Jesucristo nu Xu'na na cha' tso'o lo'o ma tyucui tyempo nu lijya nde loo la. Jua'a caca tu'ni.

Quityi nu nguscua San Pablo ndyaa ca slo ñati jii Jesucristo nde quichi Colosas

¹ Pablo laca na' nu nscua na' quityi re. Ycui' Ndyosi ngulo cña 'na, bi' cha' ndya'a na' nchcui' na' cha' jii Jesucristo lo'o ngu' xa' quichi ca tyijyu' la. Stu'ba ti ndi'i na' ca nde lo'o yu Timoteo tya'a ngusñi na cha' jii Cristo.

² Nda na' quityi re cha' caa ca slo cu'ma ca quichi Colosas jua, cu'ma ngu' nu ntsu'u cha' jii ma lo'o ycui' Ndyosi, cu'ma nu laca ma ngu' tya'a na xqui'ya cha' cua ngusñi tso'o ma cha' jii Cristo.

Ndi'ya nti' na', cha' ña'a ti cua'ni ycui' Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyii tyiquee ma, ca su ndi'i ma ca jua.

Nchcui' Pablo lo'o ycui' Ndyosi cuentya jii ngu' bi'

³ Nu lo'o nchcui' ya lo'o ycui' Ndyosi Sti Jesucristo nu Xu'na na cuentya jii cu'ma, lu'ba ti ndya ya xlya'be jii ycui' Ndyosi xqui'ya cu'ma.

⁴ Cua ngujui cha' jii ya cha' tso'o tsa ngusñi ma cha' jii Jesucristo, lo'o jua'a nacui ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee ma ña'a ma jii lcaa ngu' tya'a ngusñi ma cha' jii ycui' Ndyosi.

⁵ Tya clyo lo'o ndyuna ma cha' tso'o bi', cha' nu nchcui' jii ycui' Ndyosi nu chañi ca, li' ngua cuayá' ti' ma cha' tya ntsu'u chaca cha' nu cua tlyu la nu nga'a cha' tyacua jii'na tyempo nde loo la lo'o tyalaa na ca su ntucua ycui' Ndyosi. Ca bi' ntsu'u co'o cha' bi' cuentya jii ma; bi' laca cha' nu tyacua jii ma ca tiya' la xqui'ya cha' ngusñi ma cha' jii Cristo, lo'o jua'a tso'o tsa ntsu'u tyiquee ma ña'a ma jii xa' la tya'a ñati ma.

⁶ Cua lijya ngañi la cha' tso'o jii Jesús bi' tyucui ña'a chalyuu, lo'o jua'a lijya ndyaca tso'o la cresiya jii ñati macala su nduna ngu' cha' bi'. La cui' jua'a ndyaca tya lo'o ndyuna ma cha' bi' tya clyo; tya li' cua ndyuna ma cha' ndu'ni tsa ycui' Ndyosi

cha' xlya'be lo'o ñati, li' ngua cuayá' ti' ma cha' chañi tsa laca cha' bi'.

⁷ Cua ngujui cha' bi' jii ma lo'o ngulu'u yu Epafra jii ma; tso'o tsa tya'a ndya'a ya cña laca yu bi'. Jlo ti' ya cha' tso'o tsa nchcui' yu cha' jii Cristo lo'o ngu' lcaa su ndya'a yu cuentya jii ya.

⁸ La cui' yu bi' laca nu nacui jii ya cha' ndu'ni Xtyi'i ycui' Ndyosi cha' ntsu'u tsa tyiquee ma ña'a ma jii xa' la ñati.

⁹ Bi' cha' juani lu'ba ti nchcui' ya lo'o ycui' Ndyosi cuentya jii cu'ma; tya lo'o ngujui cha' jii ya cha' cua ngusñi ma cha' bi', ndijña ya cha' jii ycui' Ndyosi cha' ta Ni chacuayá' cha' caca cuayá' lyiji ti' ma lcaa cha' ñi'ya nu nti' Ni cha' cua'ni ma, cha' jua'a taca culacua tso'o ti' ma, taca ca'ya cha' tso'o hique ma xqui'ya Xtyi'i ycui' Ndyosi li'.

¹⁰ Lo'o li' lcaa tsa lo'o ndya'a ma chalyuu taca cua'ni ma cña, cua ña'a ca cña nu nti' ycui' Ndyosi cha' cua'ni ma; taca cua'ni ma lcaa lo cña tso'o cuentya jii ycui' Ndyosi li', lo'o jua'a taca ca cuayá' la ti' ma ñi'ya ndyu'u lcaa cha' jii Ni.

¹¹ Nguula tsa cña ndu'ni ycui' Ndyosi ca su tlyu ca su ntucua ycui' Ni; bi' cha' cua ndijña na' jii Ni cha' ta Ni la cui' juersa bi' jii ma, cha' caca tso'o ti tyiquee ma talo ma jii cua ña'a ca cha' cuxi nu tyacua jii ma.

¹² Lo'o jua'a tya ma xlya'be jii ycui' Ndyosi Sti ma nu cua nda chacuayá' cha' tyacua cha' tso'o jii ma, la cui' ti cha' nu cua nchco'o Ni cha' tyacua jii ñati jii ycui' Ni, nu lo'o tyalaa ngu' ca su xee tsa ca su ntucua ycui' Ni.

¹³ Na cua ngua'ni lyaá Ni jii'na, cua ngua'ni tye Ni jii chalyuu talya su nguta'a na, lo'o jua'a cua ngulu'u Ni chaca tyucui jii'na nu tsa ca chalyuu tso'o su laca Cristo loo jii'na. Sñi' ycui' Ndyosi laca Cristo, lo'o jua'a tyaca'a tsa yu jii ycui' Ni;

¹⁴ xqui'ya Cristo cua ngulaá na jii nu cuxi, xqui'ya Cristo cua ngui'ya Ni cha' clyu ti' jii'na jii qui'ya nu ntsu'u jii'na lo'o Ni.

Cua nguaala' cha' jii ycui' Ndyosi lo'o ñati chalyuu

¹⁵ Ná nchca ña'a na jii ycui' Ndyosi tsiya' ti; pana nu lo'o yaa Cristo Sñi' ycui' Ni chalyuu, li' ngujui ñi'ya nu ña'a na jii ycui'

Ni. La cui' yu bi' laca nu nguti'i tya clyo la lo'o ycui' Ndyosi, la cui' jua'a laca yu loo ji'i lcaa lo na nu ngüiñá Ni chalyuu.

16 Stu'ba ti ndu yu bi' lo'o ycui' Ndyosi Sti yu lo'o ntucua quiya' ndya' chalyuu, masi lo'o ndya' tyucui ña'a nde cua, masi lo'o ndya' tyucui ña'a nde lo yuu. Cua ngüiñá Ni lcaa na nu nchca ña'a na ji'i nde lo yuu chalyuu; lo'o jua'a cua ngüiñá Ni lcaa na nu ná nchca ña'a na ji'i, ñi'ya nti' lcaa cui'i nu laca loo nde cua; jua'a cua ngüiñá Ni lcaa lo xu'na nu culo cña ji'i ngu', masi nde lo yuu chalyuu, masi nde cua. Stu'ba ti ndu Cristo lo'o ycui' Ndyosi Sti yu nu lo'o ngüiñá Ni tyucui ña'a chalyuu; la cui' jua'a xqui'ya yu bi', bi' cha' ndya' lcaa lo na.

17 Cua laca ntucua yu bi' lo'o tya lyiji tya' chalyuu, lo'o jua'a lcaa tsá ndu'ni yu cña cha' tyi'i tso'o ti lcaa na nu ntsu'u lo yuu chalyuu.

18 Ycui' yu laca yu loo ji'i lcaa taju ñati nu ndyu'ni tlyu ji'i ycui' Ndyosi tsa tlyu ti, ycui' laca nu nda chalyuu ji'i ngu' bi'. Tya clyo la cua ndyu'ú ycui' yu chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu, cha' li' taca ji'i yu tyucua yu ca su laca yu loo ji'i lcaa lo cha'.

19 Cua nacui' ycui' Ndyosi cha' caca Sñi' Ni ñi'ya laca ycui' Ni tsiya' ti,

20 cha' jua'a ngua ti' Ni cua'ni Ni, cha' chaca quiya' caca Ni loo ji'i tyucui ña'a chalyuu xqui'ya yu bi'. Cua nguaala' cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o ñati chalyuu lo'o ngujuii Cristo lo crusi xqui'ya na; jua'a ngua'ni yu cha' xa' caca tyucui ña'a chalyuu cuentya ji'i ycui' Ndyosi chaca quiya', masi nde lo yuu chalyuu, masi nde cua.

21 Nu ngua cua tsubi' la, tyijyu' tsa nguta'a ma ji'i ycui' Ndyosi; tya'a cusu ma ji'i ycui' Ndyosi ngua ma tyempo bi' xqui'ya cha' cuxi nu cua ngulacua ti' ma, xqui'ya cha' cuxi nu cua ngua'ni ma. Pana juani cua ngua'ni Ni cha' taca cati qui'ya nu ntsu'u ji'i ma lo'o ycui' Ni,

22 xqui'ya cha' tyucui ña'a ycui' Cristo Sñi' Ni, nchcube' tsa yu lo'o ndyujuii ngu' ji'i lo crusi. Jua'a ngua'ni Ni tya li' cha' taca caca ma ñati ji'i ycui' Ni, ñati nu nga'aa ntsu'u yabe' hichu' ma tsiya' ti, cha' nga'aa caca sta ngu' qui'ya ji'i ma lo'o Ni, nu lo'o caa Ni caqui'ya Ni ji'na cha' tsalo'o Ni ji'na

ca su ntucua Ni.

23 Pana juani ña'a ti ndulo tsa cha' ji'i ma cha' tyanu tachaa la cha' ji'i Cristo ne' cresiya ji'i ma, cha' ycui' yu bi' laca su lcaa cha' bi'. Ná ta ma chacuayá' cha' cñilo'o ngu' ji'i ma, cha' si jua'a, nga'aa culacua ti' ma ji'i cha' tso'o nu tyacua ji'i ma nde loo la, la cui' cha' nu cua ndyuna ma ji'i tya clyo. Xqui'ya cha' tso'o ji'i Cristo bi', bi' cha' ndya'a ngu' tyucui ña'a chalyuu nchcui' ngu' cha' bi' lo'o ñati. Lo'o jua'a na', Pablo, ndya'a tsa na' lo cña bi'.

Ndyu'ni Pablo cña cuentya ji'i ñati nu ngusñi cha' ji'i ycui' Ni ca lcaa quichi

24 Tso'o nti' na' masi cua ngujui xi cha' ti'í 'na cuentya ji'i cu'ma; tso'o nti' na' cha' cuentya ji'i ca ta'a taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Cristo lcaa quichi, bi' cha' ndyacua cha' ti'í bi' 'na. Nchcube' tsa Cristo nde chalyuu xqui'ya na, cha' laca na ñati ji'i ycui' yu; jua'a ndyacua cha' ti'í 'na, cha' cua lijya caca stu'ba la cha' ji'na lo'o ycui' Cristo lo'o cha' ti'í nu ndyaca ji'na nde chalyuu cha' ngusñi na cha' ji'i Cristo.

25 Ycui' Ndyosi laca nu cua nda cña bi' 'na, cha' caca na' cña ji'i ca ta'a ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni lcaa quichi, cha' nguula la caca tyiquee ma. Nga'a cha' ña'a ti tya ta la na' cha' ji'i Cristo lo'o xa' ñati ña'a cuayá' nu tye cuna ngu' cha' bi'.

26 Tyucui tyempo nu ngua sa'ni la, ná ngujui ñi'ya nu caca cuayá' ti' ngu' cha' bi'; cua ntsu'u yacu' ti cha'. Pana juani cua ngulu'u ycui' Ndyosi cha' bi' ji'i lcaa ñati nu ntsu'u cuentya ji'i Ni.

27 Sca cha' tlyu nu tso'o tsa laca cha' bi', sca cha' nu caja ji'i lcaa lo ñati chalyuu laca cha' ji'i ycui' Ndyosi bi'; pana ná ngujui chacuayá' cha' caca cuayá' ti' ñati ji'i ycui' Ndyosi cha' bi' nu ngua cua sa'ni la. Ndi'ya ndyu'u cha' bi', cha' nu bilya cuna ngu': Taca tyi'i Cristo lo'o na nde chalyuu, masi juani ti; lo'o jua'a tiya' la li' taca tyu'u cha' ji'na lo'o ycui' Ndyosi ca su tlyu su xee tsa ca su ntucua ycui' Ni.

28 Bi' cha' lye tsa nchcui' ya cha' ji'i Cristo lo'o lcaa ñati; tso'o ti, qui' ti nclyu'u ya cha' bi' ji'i ngu', ndacane ya ji'i ngu' cha' nga'aa cua'ni ngu' cha' cuxi. Cua nti' tsa ya cha' tso'o tsa caca tyucui ti' tyiquee scaa ngu'

cuentya ji'i Cristo nu lo'o tyalaa ngu' ca slo ycuu' Ni.

²⁹ Bi' cha' lye tsa ndyu'ni na' cña cuentya ji'i cha' bi'; nguula tsa cña ndyu'ni na', lo'o jua'a tlyu tsa juersa nda ycuu' Cristo 'na cha' tyu'ú ne' cresiya 'na, cha' talo na' cua'ni na' cña bi'.

2

¹ Ta na' sca cha' lo'o ma, cha' caca cuayá' ti' ma cha' lye tsa ngua'ni na' cña cuentya ji'i ma, lo'o jua'a cuentya ji'i ngu' quichi Laodicea, lo'o jua'a cuentya ji'i tyuu tya'a ngu', masi tya lyiji tyuloo ngu' 'na.

² Jua'a ndyu'ni na' cña, cha' caca tyucui ti' tyiquee ngu', cha' stu'ba ti caca tyiquee ngu' lo'o xa' la tya'a ngu'. Nga'aa cutsii ngu' nu lo'o chcuu' ngu' cha' ji'i Cristo li', xqui'ya cha' tso'o tsa nchca cuayá' ti' ngu' ji'i cha' bi'. Jua'a li' quijeloo cha' ji'i ngu', cha' ycuu' Cristo laca cha' bi', la cui' cha' ji'i ycuu' Ndyosi nu bilya caca cuayá' ti' ngu' ji'i cua sa'ni la.

³ Xqui'ya cha' ngusñi na cha' ji'i Cristo, bi' cha' taca quijeloo cha' ji'na macala su ntu-cua quiya' lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee ycuu' Ndyosi, masi lcaa cha' nu nda'ya hique Ni cha' cua'ni Ni nde chalyuu.

⁴ Cua nti' tsa na' cha' ná tucui cñilo'o ji'i ma, masi nti' ma cha' tso'o tsa nchcuu' ngu' bi'; bi' cha' laca nchcuu' na' lo'o cu'ma jua'a.

⁵ Masi juani ti ná ndi'i na' ca su ndi'i ma, pana lu'ba ti ndyi'u ti' na' ji'i cu'ma. Tso'o tsa nti' na' lo'o ndyuna na' cha' tso'o tsa ngusñi ma cha' ji'i Cristo. Lo'o jua'a tso'o tsa nti' na' cha' tso'o ti ndi'i ma lo'o xa' la ngu' tya'a ngusñi ma cha' ji'i ycuu' Ndyosi.

⁶ Na cua ngüiñi ti' ma lo'o Jesucristo cha' caca Ni nu Xu'na ma, bi' cha' cui'ya ma cuentya cha' stu'ba ti caca tyiquee ma lo'o Ni lcaa tsá lo'o tyi'i ma chalyuu.

⁷ Jua'a xñi tso'o ma cha' ji'i Jesús, cha' ca cuayá' ti' ma lcaa cha' nu laca suu cha' bi'; cha' nu Jesús ni, bi' laca suu lcaa cha' nu cua ngusñi na, la cui' ti cha' nu cua ngulu'u ngu' ji'i ma tya tsubi' la. Lo'o jua'a lcaa tsá tya ma xlya'be ji'i nu Cristo bi' li'.

Xqui'ya Cristo cua ngulacua ngu'

⁸ Cui'ya tso'o ma cuentya lacua, cha' ná tucui taca cñilo'o ji'i ma lo'o cua ña'a ca cha' cuiñi nu chcuu' ngu' lo'o ma, masi tajua' tsa

chcuu' ngu' bi'. Si'i ycuu' Cristo nu ntucua quiya' cha' ji'i ngu' lo'o nchcuu' ngu' jua'a; bi' laca cña cua ti, bi' laca cha' cuiñi nu nchcuu' ñati chalyuu ti, masi nchcuu' ngu' cha' ji'i sca jo'ó, masi nchcuu' ngu' cha' ji'i sca cui'i nu ntsu'u nde chalyuu ti.

⁹ Pana nu Cristo bi' ni, ñi'ya laca tyucui ña'a ycuu' Ndyosi, jua'a laca yu lo'o yaa yu nde chalyuu.

¹⁰ Ycuu' Cristo laca loo ji'i lcaa nu laca xu'na na, jua'a ji'i lcaa cui'i nu laca loo; lo'o cu'ma ni, xqui'ya cha' cua ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Cristo, bi' cha' cua ngua tyucui ti' tyiquee ma, cua ngujui tyucui chalyuu ji'i ma.

¹¹ La cui' jua'a xqui'ya Cristo cua ngulacua Ni ji'i ma; ni si'i na ngusi'yu lo quiji ma lo'o ngulacua ma ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío lo'o sñi' ngu', ycuu' Cristo ngulacua ji'i ma lo'o cua ngua'ni lyaá Ni ji'i ma ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ma nde chalyuu.

¹² Lo'o cua ntyucuatya ma ni, ñi'ya laca si cua nguatsi' ma ne' cuaá lo'o Cristo, jua'a laca ma lo'o Cristo; lo'o li' ñi'ya si cua ndyu'ú ma stu'ba ti lo'o Cristo chaca quiya', jua'a laca cha' bi' li'. Ycuu' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' tyu'ú ma, xqui'ya cha' ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Ni.

¹³ Ñi'ya laca si cua ngujui ma, jua'a ngua cu'ma, xqui'ya cha' cua ntsu'u tsa qui'ya ji'i ma lo'o ycuu' Ndyosi. Lo'o jua'a ná ngujui ñi'ya nu culacua ycuu' Ndyosi ji'i ma li', xqui'ya cha' ná ntsu'u cha' ji'i ma tsiya' ti lo'o Ni nu ngua tyempo bi'. Pana juani cua ngua'ni Ni cha' tyu'ú ma chaca quiya' ñi'ya nu ndyu'ú ycuu' Cristo. Cua ngüi'ya Ni cha' clyu ti' ji'na ji'i lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'na lo'o Ni.

¹⁴ Cua ngua'ni tye Ni cha' ji'i quityi bi' su nscua lcaa cña nu nga'a cha' cua'ni na cuentya ji'i ycuu' Ndyosi. Na cua ndyanu yabe' chu' na xqui'ya quityi bi'; pana tya lo'o ngujui' ca'a ngu' ji'i Cristo lo crusi, tya li' cua ngüityi Ni qui'ya bi' ji'na tsiya' ti.

¹⁵ La cui' ti lo crusi bi' cua ntijiloo Cristo ji'i lcaa nu laca xu'na na, jua'a ji'i lcaa cui'i nu laca loo ji'na. Lo'o ngua'ni chu' Ni loo Cristo xqui'ya cha' cua ntijiloo yu ji'i lcaa xu'na na bi', li' ndyalo'o Cristo ji'i xu'na bi' laja ñati nu lijya qui'i ti, cha' ña'a cui'ya lcaa ñati cha' cua ntijiloo Cristo ji'i lcaa xu'na

bi'.

Tso'o tsa laca cua ña'a ca cha' tso'o nu ndyu'u ca slo ycu' Ndyosi

¹⁶ Nga'aa ta ma chacuayá' cha' culo xa' ñati cña ji'i ma lacua, na laca nu cacu ma, na laca nu co'o ma cha' cua'ni tacati ma lo'o ycu' Ndyosi. La cui' jua'a ná tso'o laca si ñacui ngu' ji'i ma ni tsa laca nu cua'ni ma ta'a; masi ta'a lo'o ndi'i cña' na nu ndacui snu' tsa ti, masi ta'a lo'o cuañi' co', masi chaca ta'a nu ndu'ni ngu' nu ndacui yija ti, ná ntsu'u cha' cua'a jyaca ma ji'i ngu' bi' tsiya' ti, nti' na'.

¹⁷ Sa'ni la xcui' ntsu'u ta'a bi' nde chalyuu, cha' taca ca cuayá' ti' ngu' scaa cha' nu ngua ti' ycu' Ndyosi chcu' lo'o ngu' nu ngua tya li'; pana juani ni, cua ñaa ycu' Cristo chalyuu, bi' cha' nga'aa nti' na cha' cusu' bi'. Cua na'a na ji'i ycu' Cristo, bi' laca nu chañi ca.

¹⁸ Ná cube ti' ma ji'i cua ña'a ca ñati nu cua'ni tyucuaa ti' lo'o ma, ngu' nu tacati la ndu'ni ycu' ngu', nti' ngu', cha' ndyu'ni tlyu ngu' ji'i sca xca nu ntsu'u ji'i ycu' Ndyosi ca nde cua; si'i ji'i ycu' Ndyosi ndyu'ni tlyu ngu' bi'. Ñati nu ndu'ni jua'a ni, nti' ngu' cha' xa' la cha' ji'i ycu' Ndyosi cua ngulu'uloo ji'i ngu'. Lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ngu' bi' lo'o tya'a ngu', masi ná ntsu'u cha' cua'ni ngu' bi' jua'a, cha' ña'a ti tya ntsu'u cha' cuxi ne' cresiya ji'i ngu' bi';

¹⁹ nga'aa ndaquiya' ngu' bi' ji'i Cristo nu laca loo la ji'na. Cristo laca loo ji'i lcaa taju ñati nu ndu'ni tlyu ji'i ycu' Ndyosi tsa tlyu ti; bi' cha' tso'o tsa stu'ba cha' ji'na lo'o xa' la tya'a ñati na, bi' cha' tso'o la ndyanu tachaa cha' ji'na lo'o Ni, cha' quiña'a la cña ndyu'ni Cristo ne' cresiya ji'i ñati ji'i Ni, tsa ña'a nu nti' ycu' Ndyosi cha' caca.

²⁰ Pana cu'ma ni, cua ngxu'tyanu ma ji'i xa' la jo'ó nu ngua xu'na ma cua tsubi' la, cua ngxu'tyanu ma ji'i lcaa cha' nu jlya tsa ti' ñati chalyuu ji'i. Tya lo'o ngujuii Cristo lo crusi cha' cua'ni tye ji'i cha' bi', tya li' cua ngxu'tyanu ma ji'i cha' bi'. Nga'aa nti' cha' tya cua'ni ma ñi'ya nu ndu'ni xa' la ñati chalyuu; nga'aa nti' cha' taquiya' ma ji'i lcaa xa' la cña nu nlyo ngu' ji'i ma,

²¹ nu lo'o ñacui ngu' ndi'ya: "Tacati tsa nu cua. Ná cala' ma ji'i, ná cacu ma ji'i", nacui ngu'.

²² Lcaa na bi' ni, na culiji ti laca na bi'; ya' nu cua nguliji bi', nga'aa ña'a na ji'i li'. Nu lo'o nchcui' ngu' jua'a, sca cña nu ndyu'ni ñati chalyuu ti laca bi'.

²³ Chañi laca cha' tso'o tsa ndyu'u cha' bi' ngua ti' na nquicha', ndatsaa tsa cha' bi' ji'na cha' cua'ni tlyu na ji'i jo'ó bi'; lo'o jua'a bi' laca nu ndu'ni tsa cha' caca tacati na, cha' xcube' na ji'i tyucui ña'a na. Jua'a ndu'ni cha' bi' tu'ni; pana si'i jua'a nga'a cha' caca, nu cati cha' cua'ni na cha' cuxi nu tiji' tsa ti' na ji'i.

3

¹ Pana cu'ma ni, cua ngujui chaca chalyuu cucui ji'i ma xqui'ya cha' cua ngua stu'ba cha' ji'i ma lo'o Cristo; bi' cha' lacua, xcui' na tyu'u tyiquee ma ji'i cua ña'a ca cha' tso'o nu ndyu'u ji'i Cristo lijya, cha' ntucua Cristo nde la'a tsu' cui' su tlyu su ntucua ycu' Ndyosi.

² Cua'ni cha' tyanu tachaa cha' bi' tyiquee ma, nga'aa tyaala' ti' ma lo'o cua ña'a ca cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu.

³ Nu juani ni, nga'aa ntsu'u cha' ji'i ma lo'o cha' cuxi nu ndyaca nde chalyuu; cua ndyanu tso'o cha' ji'i ma lo'o ycu' Ndyosi xqui'ya Cristo.

⁴ Nu chaca chalyuu cucui nu ngujui ji'i ma xqui'ya Cristo, bi' laca cha' nu ndulo la cha' ji'i ma juani. Stu'ba ti tyatu na lo'o Cristo tsa bi', nu lo'o tyu'u tucua yu lijya yu chaca quiya'; li' taca caca stu'ba cha' ji'i ma lo'o nu Cristo bi' ca su caca tlyu la ycu' yu, ca su ntucua ycu' Ndyosi.

Cua ngxu'tyanu ngu' chalyuu cusu' ji'i ngu' cha' jua'a ngujui chaca chalyuu cucui ji'i ngu'

⁵ Cua'ni tye ma lcaa cha' cuxi nu ndiya tsa ti' ma ji'i lacua: nga'aa cua'ni cuxi ma lo'o clyo'o xa' ñati, nga'aa cua'ni ma cha' suba' lo'o tya'a ñati ma, nga'aa tyacui' ti' ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma, cua'ni tye ma ji'i lcaa lo cha' cuxi nu ndijña tsa ti' tyiquee ma cha' cua'ni ma ji'i, nga'aa tyacui' ti' ma ji'i scaa cha' tso'o nu ntsu'u chalyuu. Sca na nu ndacui ti' na ji'i ni, stu'ba ti cuxi laca cha' bi' ñi'ya nti' si cua'ni tlyu na ji'i sca lcui jo'ó ti;

⁶ nchca ñasi' tsa ycuí' Ndyosi lo'o ñati nu ndu'ni cha' cuxi jua'a.

⁷ La cui' tya'a cha' cuxi bi' cua ngua'ni mā lcaa su ndya'a mā nu ngua cua tsubi' la,

⁸ pana juani nga'a cha' xtyanu mā ji'i lcaa cha' cuxi bi'; masi nchca ñasi' tsa mā cua sa'ni la, masi lu'ba ti nxu'ba ñasi' mā ji'i ycuí' ca mā tya li', masi liye' ti' mā ji'i tya'a ñati mā tya tsubi' la, pana nga'aa cua'ni mā jua'a juani. La cui' jua'a nga'aa chcuí' mā cuentyu ji'i tya'a ñati mā, nga'aa chcuí' suba' mā lo'o ngu',

⁹ nga'aa ta mā cha' cui'ni lo'o tya'a mā; na cua nguxtyanu mā ji'i chalyuu cusu' ji'i mā, jua'a cua nguxtyanu mā ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua'ni mā tya tsubi' la,

¹⁰ cha' juani cua ngujui chaca chalyuu cucui ji'i mā. Chaca lo ñati cua laca mā juani; cua nguxcutsa'a ycuí' Ndyosi lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i mā juani, cha' jua'a caca mā ñi'ya nu laca ycuí' Ni, nu lo'o ndyaca tsa'a lyiji mā lcaa cha' nu ntsu'u ji'i ycuí' Ni.

¹¹ Bi' cha' juani nga'aa ndulo tsa cha' ji'na lo'o tya'a na, masi la cui' ngu' judío laca na, masi si'i ngu' judío laca mā; nga'aa ndu'ni cha' masi cua ngulacua na, masi ná ngulacua na; nga'aa ndu'ni cha' si' ngu' xa' tsu' laca na, masi ngu' tyaala laca na, masi ngu' nu ndi'i tso'o ti laca na, masi msu nu ngüi'ya ti ñati laca mā cha' cua'ni mā cña ji'i ñati laja ti. Nga'aa ndulo tsa cha' bi' ji'na juani, cha' sca ti Cristo laca nu ndulo tsa cha' ji'i cuentya ji'na. Ndi'i Cristo lo'o lcaa ñati ji'i Ni, ñi'ya nu laca ngu', macala su ndi'i ngu'.

¹² Ñati ji'i ycuí' Ndyosi laca cu'mā lacua; na cua ngusubi Ni ji'i mā, xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i mā. Bi' cha' ntsu'u cha' cua'ni tya'na ti' mā ji'i xa' ñati; tso'o ti cua'ni mā lo'o ngu', ni ná cua'ni tyucuaa ti' mā lo'o ngu', masi tiya' ti chcuí' mā lo'o ngu', jua'a talo tsa tyiquee mā ji'i ngu'.

¹³ Talo tyiquee mā ji'i xa' la tya'a ñati mā lacua, ña'a cuayá' nu cui'ya mā cha' clyu ti' ji'i ngu' lo'o ntsu'u qui'ya ji'i ngu' lo'o mā. Tsa ña'a nu ndyi'ya nu Xu'na na cha' clyu ti' ji'i mā, jua'a nga'a cha' cua'ni clyu ti' mā ji'i tya'a ñati mā.

¹⁴ La cui' jua'a tso'o tsa caca tyiquee mā ña'a mā ji'i xa' la tya'a ñati mā, cha' jua'a stu'ba tsa caca cha' ji'i mā lo'o ngu' li'.

¹⁵ Ti' ti tyi'i tyiquee mā lacua, xqui'ya cha' ycuí' Ndyosi laca loo ji'i mā; cua ngusubi Ni ji'i mā, jua'a ji'i xa' la tya'a ñati mā, cha' caca mā sca ti taju ñati cuentya ji'i ycuí' Ni. Tso'o si lcaa hora tya mā xlya'be ji'i ycuí' Ni xqui'ya lcaa lo cha'.

¹⁶ Nga'a cha' tyanu tyucui cha' ji'i Cristo ca ne' cresiya ji'i mā. Tso'o tsa ndyu'u cha' bi', bi' cha' tso'o ti culu'u mā cha' bi' ji'i tya'a mā ña'a cuayá' nu cuna tso'o lcaa ngu'. La cui' jua'a cula tu'ba mā lcaa lo ji'i nu ntsu'u ji'i ycuí' Ndyosi, masi ji'i salmo nu nscua lo quityi nu ngua sa'ni, masi cua ña'a ca ji'i nu ca'ya hique mā nu nchcuí' cha' ji'i ycuí' Ndyosi; cula tu'ba mā ji'i cha' cuna ycuí' Ndyosi, xqui'ya cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee mā ña'a mā ji'i ycuí' Ni.

¹⁷ Lcaa ña'a cña nu nti' mā cha' cua'ni mā, lcaa ña'a cha' nu nti' mā chcuí' mā lo'o ñati, chacuayá' ji'i Jesús nu Xu'na na cua'ni mā ji'i lacua. Lo'o jua'a la cui' hora bi' tya mā xlya'be ji'i ycuí' Ndyosi Sti na xqui'ya Jesús.

Cha' tso'o nu cua'ni na lo'o laca Cristo loo ji'na

¹⁸ Cu'mā ngu' cuna'a ni, taquiya' mā ji'i clyo'o mā. Ndulo tsa cha' ji'i mā cha' cua'ni mā jua'a, cha' cua ntsu'u cha' ji'i mā lo'o Cristo nu Xu'na na.

¹⁹ Cu'mā ngu' qui'yu ni, caca tso'o tyiquee mā ña'a mā ji'i clyo'o mā; ná cua'ni tyaala mā ji'i clyo'o mā.

²⁰ Cu'mā ngu' cuañi' ni, nga'a cha' taquiya' mā cña nu culo ngu' cusu' ji'i mā, cha' tso'o tsa nti' nu Xu'na na lo'o ndu'ni mā jua'a.

²¹ Cu'mā ngu' cusu' nu ntsu'u sñi' mā ni, ná su'ba ñasi' mā ji'i sñi' mā, cha' ná tso'o si caca taja ti' ngu' bi' xqui'ya mā.

²² Cu'mā ngu' msu nu ndyu'ni cña ji'i ngu' laja ti, taquiya' mā lcaa cña nu culo ñati nu laca loo ji'i mā nde chalyuu. Si'i na cua'ni ti mā jua'a cha' tyanu tso'o cha' ji'i mā lo'o ngu' lo'o ndu ti ngu' slo mā, cha' ndyi'ya ngu' cuentya ji'i mā si ndu'ni mā cña; pana tyucui tyiquee mā cua'ni mā cña bi', xqui'ya cha' lcaa hora ndube ti' mā ji'i ycuí' nu Xu'na na.

²³ Cua ña'a ca cña nu cua'ni ma, lubii tsa cña cua'ni ma li'. Ndi'ya culacua ti' ma: ñi'ya laca si cña ji'i ycu'i' Ndyosi nu Xu'na na laca nu ndyu'ni ma, nga'aa si'i cña ji'i ñati chalyuu ti.

²⁴ Cua jlo ti' ma cha' ycu'i' nu Xu'na na laca nu nguxco'o cha' tso'o nu tyacua ji'i scaa ma lo'o cua tye ti cha'. Cristo laca nu Xu'na ma nu chañi ca; cuentya ji'i ycu'i' Cristo bi', bi' cha' ndyu'ni ma cña.

²⁵ Pana xcube' ycu'i' Ndyosi ji'i cua ña'a ca ñati nu ndu'ni cha' cuxi; stu'ba ti ndu'ni cuayá' Ni ji'i lcau ti ña'a ñati, masi ñati tonu, masi ñati sube.

4

¹ Cu'ma ngu' xu'na msu, lcaa cha' nu ndyaca ji'i ma lo'o ngu' msu ji'i ma, cua'ni liñi ma cha' bi'; tso'o ti cua'ni ma lo'o ngu' bi'. Tyi'u ti' ma cha' lo'o cu'ma, ntsu'u nu laca loo la ji'i ma, ntucua nu bi' ca su tlyu ca su ntucua ycu'i' Ndyosi.

² Lcaa cu'ma, ná ca taja ti' ma, lcaa tsa chcu'i' ma lo'o ycu'i' Ndyosi. Lo'o jua'a tii ti ma tyi'i ma lo'o chcu'i' ma lo'o Ni, jua'a ta ma xlya'be ji'i Ni lo'o chcu'i' ma lo'o Ni.

³ La cui' tyempo bi' jña ma cha' clyu ti' ji'i ycu'i' Ndyosi cuentya ji'i ya cha' caja la juersa ji'i ya, cha' chcu'i' ya cha' tso'o ji'i Cristo lo'o xa' la ñati, cha' cuna ngu' cha' bi' masi bilya caja ñi'ya nu cuna ngu' cha' bi' yala la; xqui'ya cha' cua nchcu'i' tsa na' lo'o ngu' jua'a, bi' cha' ntsu'u na' ne' chcu'a juani.

⁴ Pana chcu'i' ma lo'o ycu'i' Ndyosi lacua, cha' xtyucua Ni 'na cha' tya chcu'i' liñi na' ji'i lcaa cha' bi', ñi'ya nu nga'a cha' chcu'i' na' ji'i.

⁵ Tii ti ti' ma tyi'i ma slo xa' ñati nu bilya xñi cha' ji'i Jesucristo; ná cua'ni ma cha' tonto slo ngu' bi', cha' jua'a lcaa quiya' lo'o ta ngu' tyempo cha' chcu'i' ma lo'o ngu', li' tso'o tsa ta ma cha' ji'i Jesús lo'o ngu'.

⁶ Laja lo'o nchcu'i' ma lo'o ngu' ni, tso'o ti chcu'i' ma ña'a cuayá' nu cua'a jyaca ngu' ji'i cha' nu nchcu'i' ma; tso'o si caja ñi'ya nu xacu'i' ma cha' ji'i lcaa ngu'.

Cha' nu nchcu'i' Pablo su cua tye ti quityi re

⁷ Yu Tíquico tya'a na ni, ta yu cha' lo'o ma, lcaa cha' ñi'ya nu ndyaca jna' ca nde.

Ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i yu bi', lo'o la cui' jua'a tya'a ndyu'ni ya cña ji'i nu Xu'na na laca yu; lcaa tsa ndyu'ni yu cña bi', ná nchca taja ti' yu ji'i.

⁸ Bi' cha' nda na' ji'i yu cha' caa yu ca su ndi'i ma, cha' ca chaa ti' ma chaca quiya' lo'o ña'a ma ji'i yu; nti' na' cha' cacha' yu ji'i ma ñi'ya nu ndyaca ji'i lcaa tya'a ya su ndi'i ya ca nde.

⁹ Stu'ba ti caa yu lo'o Onésimo tya'a quichi tyi ma; na tyaca'a tsa nu Onésimo bi' ji'i ya, xqui'ya cha' ná nchca taja ti' yu nchcu'i' yu cha' ji'i nu Xu'na na. Tyucuaa ngu' bi', ta ngu' cha' lo'o ma ñi'ya nu ndyaca lcaa cha' ca su ndi'i ya ca nde.

¹⁰ Aristarco tya'a ntsu'u na' ne' chcu'a, lo'o yu nda yu xlyo ni'i ji'i ma; la cui' jua'a cha' nda Marcos tya'a Bernabé. (Tya tsubi' la cua nda na' sca cha' nu ndyaa ca slo cu'ma cuentya ji'i nu Marcos bi', cha' tso'o ti chcu'i' ma lo'o yu nu lo'o tyalaa yu slo ma).

¹¹ Lo'o jua'a Jesús nu laca xtañi Justo, cua nti' yu chcuicha' yu ji'i ma. Tyuu tya'a ngu' judío cua ngusñi cha' ji'i Cristo nquicha'; pana nu sna tya'a ti ngu' bi' ni, Aristarco lo'o Marcos lo'o Justo, tsa bi' ti ngu' ntaja'a tya'a lo'o na' ca su ndya'a na' nchcu'i' na' lo'o xa' la ñati ñi'ya caca cha' lo'o caca ycu'i' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati. Lo'o jua'a cua nxyucua tsa ngu' bi' 'na.

¹² Lo'o yu Epafras tya'a quichi tyi ma, nda yu xlyo ni'i ji'i ma; stu'ba ti ndya'a yu lo cña ji'i Jesucristo lo'o ya. Lcaa tsa ndijña tsa yu cha' clyu ti' ji'i ycu'i' Ndyosi cuentya ji'i cu'ma, ndijña yu chacuayá' ji'i ycu'i' Ni cha' ná tya'achu' ma tsiya' ti cha' ji'i Ni. Ndi'ya nti' yu, cha' tyucui tyiquee ma tsiya' ti cua'ni ma na laca nu nti' Ni cha' cua'ni ma nde lo yuu chalyuu.

¹³ Jlo ti' na' cha' lye tsa ngua'ni yu cña cha' xtyucua yu ji'i cu'ma, jua'a ji'i ngu' quichi Laodicea, jua'a ji'i ngu' quichi Hierápolis tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo.

¹⁴ Lo'o Lucas tya'a tso'o na nu ndyu'ni jo'o ji'i ngu', lo'o jua'a Demas, nda ngu' xlyo ni'i ji'i ma.

¹⁵ Lo'o jua'a ta ma xlyo ni'i ji'i ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo nde quichi Laodicea, lo'o jua'a ji'i ma' Ninfas lo'o lcaa

ngu' tya'a na nu ndyu'u ti'i ca slo ma' cusu' bi'.

¹⁶ Chcui' mā lo quityi re clyo, lo'o li' tya ta mā quityi re tsaa ca slo ngu' Laodicea tya'a ndu'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi. La cui' jua'a ndulo tsa cha' ji'i mā cha' chcui' mā lo chaca quityi nu nda na' cha' ndyalaa slo ngu' Laodicea bi'.

¹⁷ Ndi'ya chcui' mā lo'o yu Arquipo tya'a na: “Cua ngua'a lo ycu' nu Xu'na na jinu'u cha' cua'ni nu'u cña bi' cuentya ji'i ycu' Ni”, ñacu' mā ji'i yu, “bi' cha' juani cua'ni cña ti' nu'u cha' caca tso'o cña bi'”.

¹⁸ Su cua ndye quityi re, nde laca sca cha' nu cua nscua na' lo'o ya' ycu' ti na': Pablo laca na', nda na' xlyo ni'i ji'i mā; tyi'u ti' mā jna' cha' ntsu'u na' ne' chcuā juani. Lo'o jua'a tya cua'ni la ycu' Ndyosi cha' xlya'be lo'o mā tyucui tyempo nu lijya nde loo la. Jua'a caca cha' lacua.

Quityi nu nguscua San Pablo ndyaa ca slo ñati jii Jesucristo nde quichi Tesalónica

¹ Pablo laca na'. Lo'o Silvano lo'o Timoteo ndi'i ngu' ca nde lo'o na'. Nscua ya quityi re cha' tsa slo cu'ma, ña'a taju ti ma ngu' quichi Tesalónica nu ntsu'u cha' jii ma lo'o ycu' Ndyosi Sti na, jua'a ntsu'u cha' jii ma lo'o Jesucristo nu Xu'na na. Nti' tsa ya cha' ña'a ti cua'ni ycu' Ndyosi cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ma.

Tso'o tsa ngusni ngu' bi' cha' jii ycu' Ndyosi

² Lcaa quiya' lo'o nchcui' ya lo'o ycu' Ndyosi cuentya jii cu'ma, ndya ya xlya'be jii ycu' Ni li'.

³ Ntsu'u ti' ya cha' ntsu'u tsa cha' tso'o nu ndyu'ni ma, cha' ntsu'u tsa tyiquee ma ña'a ma jii tya'a ma, xqui'ya cha' ngusni ma cha' jii Jesucristo. Ndalo tsa tyiquee ma xqui'ya cha' jlo ti' ma cha' ntucua Jesucristo nu Xu'na na ca slo ycu' Ndyosi Sti na; bi' cha' xcui' cha' tso'o ndyu'ni ma, masi tlyu tsa cña.

⁴ Lo'o jua'a ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni jii ma. Cu'ma ngu' tya'a ngusni na cha' jii Jesús, jlo ti' ya cha' cua ngusubi Ni jii ma,

⁵ xqui'ya cha' ngusni ma cha' tso'o nu cua nchcui' ya lo'o ma, la cui' cha' tlyu nu nda Xtyi'i ycu' Ni cha' chcui' ya lo'o ma; Xtyi'i ycu' Ndyosi ngua'ni cña laja lo'o nchcui' ya lo'o ma, bi' cha' ngusni ma cha' bi'. Lo'o jua'a jlo ti' ma ñi'ya ngua cña nu ngua'ni ya lo'o nguti'i ya ca slo cu'ma.

⁶ Bi' cha' juani ndyu'ni ma cña nu ndyu'ni ya, la cui' tya'a cña nu ndyu'ni ycu' nu Xu'na na. Cua ngusni ma cha' jii ycu' Ni, masi ti' tsa ti' ngu' ña'a ngu' jii ma; pana tso'o tsa ntsu'u tyiquee ma xqui'ya Xtyi'i ycu' Ndyosi.

⁷ Lo'o li' na'a xa' la ñati jii Jesucristo ñi'ya ndyu'ni ma; bi' cha' juani ndyu'ni ngu' ñi'ya nu ndyu'ni cu'ma, masi ca ta'a

ngu' Macedonia nu ngusni cha' jii ycu' nu Xu'na na, masi ca ta'a ngu' Acaya nu ngusni cha' bi'.

⁸ Cua ngañi cha' jii ycu' nu Xu'na na nde lcaa quichi xqui'ya cu'ma. Si'i ngu' Macedonia ti, ni si'i ngu' Acaya ti, masi ca ta'a ñati jii Jesucristo, cua ndyuna ngu' cha' bi' tyucui ña'a chalyuu; nga'aa ntsu'u cha' ta ya cha' lo'o ngu' bi' cuentya jii ma, cha' ngusni ma cha' jii ycu' Ndyosi, cha' cua jlo ti' ngu' cha' bi'.

⁹ La cui' ngu' bi' nda ngu' cha' lo'o ya ñi'ya ngua lo'o ndyalaa ya slo ma tya clyo, cha' li' nguxtyanu ma jii lcaa ti lo jo'ó nu ntsu'u jii ma tya sa'ni la, cha' cua'ni ma cña jii ycu' Ndyosi nu lu'ú ca, nu sca ti Ndyosi nu chañi ca.

¹⁰ Lo'o jua'a nchcui' ngu' cha' juani ndu ti' ma ni jacua' tyaa Jesús nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, nu cua tyu'u ca su ntucua ycu' Ndyosi cha' caa nde chalyuu chaca quiya'. La cui' Jesús nu ngujuii, lo'o li' ngua'ni ycu' Ndyosi Sti yu cha' ndyu'ú yu chaca quiya', bi' laca nu ngua'ni lya'a jii na cha' nga'aa xcube' ycu' Ndyosi jii na, nga'aa caca ñasi' Ni jii na lo'o tyalaa tsá bi'.

2

Cña nu ngua'ni Pablo lo'o nguti'i yu quichi Tesalónica

¹ Cu'ma ngu' tya'a ngusni na cha' jii Jesús, jlo ti' ma cha' ná nguna' cña nu ngua'ni ya lo'o nguti'i ya slo cu'ma.

² Cua ngua'ni ycu' Ndyosi cha' tlyu tyiquee ya, cha' ngulu'u ya cha' tso'o nu ntsu'u jii ycu' Ndyosi jii ma lo'o ngulaa ya slo cu'ma, masi lya' tsa ti' ngu' jii ya tya tsubi' la ca quichi Filipos. Jlo ti' ma cha' cuxi tsa ngua'ni ngu' bi' lo'o ya li', lo'o jua'a ntsu'u ngu' quichi tyi ma nu cuxi nti' ña'a ngu' jii ya.

³ Si'i cha' cuiñi ngulu'u ya jii ma nu ngua li', si'i na cuxi tyiquee ya ña'a ya jii ma, ni si'i na ñi'lo'o ya jii ma.

⁴ Cua nda ycu' Ni cha' bi' lo'o ya cha' culu'u ya jii ñati, bi' cha' liñi nchcui' ya lo'o ngu' nde lcaa quichi. Si'i ñati chalyuu laca nu Xu'na na, ycu' Ndyosi laca nu Xu'na na; bi' cha' cuentya jii ycu' Ni nclu'u ya cha'

tso'o bi' ji'i Ni ji'i lcaa mā, cha' jlo ti' Ni lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ya.

⁵ Si'i na tso'o tsa ndyu'ni ya lo'o mā cha' cua'ni ya ngana ji'i mā, ni si'i na tso'o tsa nchcui' ya lo'o mā cha' caja cha' tso'o nu ntsu'u ji'i mā ji'i ya. Jlo ti' ycu' Ndyosi cha' xcui' cha' liñi nchcui' ya; lo'o jua'a cu'mā, cua ndyuna mā cha' bi'.

⁶ Ná nti' ya cha' cua'ni chí mā loo ya, masi chacuayá' ji'i ycu' Jesucristo ndyalaa ya slo cu'mā; si'i na nchcui' tyucuaa ti' ya lo'o mā, cha' loo laca ya ji'i mā, ni si'i na tyixi ya cha' loo laca ya ji'i xa' ñati.

⁷ Pana ñi'ya nu ña'asii sca nu cuna'a ji'i sñi', jua'a nguna'asii ya ji'i mā, nu lo'o nguti'i ya ca slo mā nu ngua li'.

⁸ Ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya ji'i mā, cha' cua nda ya cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi lo'o mā; lye tsa ncliyacua ti' ya cuentya ji'i mā, hasta tso'o ntsu'u tyiquee ya masi cujuui ngu' ji'i ya xqui'ya cu'mā.

⁹ Cu'mā ngu' tya'a na, tyi'u ti' mā cha' lye tsa ngua'ni ya cña cha' caja ñi'ya tyiji yu'u ya chalyuu; tsā lo'o talya ngua'ni ya cña lo'o ya' ti ya, cha' ná culiji mā cñi ji'i mā lo ya laja lo'o ngulu'u ya cha' tso'o bi' ji'i mā.

¹⁰ Cua na'a mā, lo'o jua'a cua na'a ycu' Ndyosi, cha' tso'o ti nguti'i ya slo cu'mā nu ntsu'u cha' ji'i mā lo'o Ni. Ñati lubii laca ya, ná ntsu'u cha' jña ngu' qui'ya ji'i ya li'.

¹¹ Ñi'ya ndu'ni sca ñati lo'o sñi', jua'a ngulu'u ya ji'i mā li': nu lo'o ngua'ni mā cha' tso'o, li' nguxtyucua ya ji'i mā; nu lo'o ngua'ni mā cha' cuxi, li' nda ya sca cui' lo'o mā.

¹² Nguxtyucua ya ji'i mā cha' tyucui tyiquee mā cua'ni mā ña'a cha' tso'o nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni na nde chalyuu, cha' jua'a xñi mā cha' ji'i ycu' Ndyosi cha' tsa mā ca su tlyu su xee tsa su laca Ni loo.

¹³ Lo'o jua'a lcaa hora ndya ya xlya'be ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i mā, xqui'ya cha' nu lo'o ndyuna mā cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi, la cui' cha' nu cua nda ya lo'o mā, li' jlya ti' mā cha' bi'. Ngua cuayá' ti' mā cha' laca cha' bi' nu cha' liñi ji'i ycu' Ndyosi, si'i cha' ngua'ya hique sca ñati ti; ngusñi mā cha' bi' li', bi' cha' ndyu'ni ycu' Ndyosi cña ne' cresiya ji'i mā.

¹⁴ Ñi'ya nu ngua tya tsubi' la, cha' ngua'ni lya' ti' ngu' judío ji'i ña'a taju ñati tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo ca loyuu su cuentya Judea, jua'a ngua'ni lya' ti' ngu' tya'a quichi tyi mā ji'i cu'mā li'. Cu'mā ngu' tya'a na, la cui' tya'a cha' ti' ngua ji'i mā ñi'ya nu ngua ji'i ngu' judío tya'a na bi'.

¹⁵ Ñi'ya lo'o ndyujui ngu' judío cuxi nu nguti'i nu ngua sa'ni la ji'i jyo'o nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi, la cui' jua'a cua ndyujui nu ngu' judío cuxi bi' ji'i ycu' Jesús nu Xu'na na cua tsubi'. Ca tiya' la li' lo'o ji'i cuare ngulo'o nu ngu' judío bi'. Ná ndiya ti' ycu' Ndyosi cha' ndyu'ni ngu' bi' jua'a, cha' nxuu tya'a ngu' bi' lo'o lcaa ñati.

¹⁶ Ná nda ngu' judío cuxi bi' chacuayá' ji'i ya cha' chcui' ya cha' ji'i Jesucristo lo'o ngu' xa' tsu', cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' xa' tsu' bi' li'; bi' cha' jua'a nchca tlyu la qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' judío cuxi bi', ña'a cuayá' nchca ñasi' tsa ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi'. Ntsu'u cha' xcube' tsa Ni ji'i ngu' bi' nde loo la.

Nti' tsa Pablo tsa na'a ji'i ngu' chaca quiya'

¹⁷ Masi xa' quichi ndi'i ya juani, nti' ya xtyuu ya slo cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús; ndyi'u tsa ti' ya ji'i mā, masi ná nchca ña'a ya ji'i mā, bi' cha' nti' ya tyaa ya tyaa na'a ya ji'i mā chaca quiya'.

¹⁸ Tyuu quiya' ngua ti' ya caa ya nguicha'. Lo'o na' ni, la cui' Pablo laca na', nti' tsa na' caa na'; pana lcaa quiya' ngua'a Satanás cha' ji'i ya cha' ná caa ya.

¹⁹ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya xqui'ya cu'mā, cha' lo'o cu'mā nscua cha' tyatū mā lo'o ya slo Jesucristo nu Xu'na na lo'o tyaa Jesús nde chalyuu chaca quiya'. Li' tso'o tsa caca tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ya, xqui'ya cha' tso'o tsa ngusñi mā cha' ji'i Ni nu cua nchcui' ya lo'o mā.

²⁰ Nchcui' tsa ya lo'o xa' ñati cha' tso'o tsa ndu'ni mā, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya xqui'ya cu'mā.

3

¹⁻² Lo'o li' nga'aa ndalo ya, xñi'i tsa ti' ya cha' tyijyu' tsa ndi'i mā; bi' cha' nda na' ji'i Timoteo ndyaa yu slo mā. Tso'o la tyanu na' quichi Atenas ngua ti' na', masi ná lo'o

tya'a ndya'a na'. Tya'a na laca nu Timoteo bi' ni, la cui' cña ji'i ycu'i Ndyosi ndyu'ni ya; tya'a ndyu'ni ya cña laca yu lo'o nda ya cha' tso'o ji'i Jesucristo lo'o ñati. Li' ndyaa nu Timoteo bi' nde slo ma cha' xñi la ti' tyiquee ma, cha' caca tlyu la tyiquee ma lo'o ngusñi ma cha' tso'o bi'.

³ Ná nti' ya cha' ca taja ti' ni tsaca ngu' tya'a ma, masi lye tsa ndyu'ni lya' ti' ngu' ji'i ma; jlo ti' ma cha' jua'a ndyu'ni ngu' lo'o ñati ji'i Jesucristo lcau ti lo quichi.

⁴ Lo'o tya nguti'i ya slo ma, li' tyuu quiya' nda ya cha' lo'o ma ndi'ya: "Cua'ni lya' ti' ngu' ji'na", nacui ya. Lo'o chañi lya' tsa ti' ngu' ji'i ma juani.

⁵ Lo'o ngua cuayá' ti' na' cha' bi', nga'aa ndalo na' li'; xñi'i tsa ti' na' cha' ná jlo ta' ñi'ya ndyaca cha' ji'i ma. Bi' cha' nda na' ji'i yu tya'a na ñaa yu slo ma, cha' ca cuayá' ta' si ña'a ti nxñi tso'o ma cha' tso'o ji'i ycu'i Ndyosi, si tyijiloo ma ji'i nu xña'a nu nti' cha' cua'ni ma cha' cuxi. Cua nguna' cña ji'i ya lo'o ma si ná caca tyijiloo ma ji'i nu xña'a bi'.

⁶ Lo'o juani tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya xqui'ya cu'ma. Cua ndyalaa Timoteo ca nde chaca quiya'; cua ndacha' yu ji'i ya ñi'ya ndyu'ni ma, cha' tya ngusñi ma cha' tso'o ji'i ycu'i Ni, cha' ntsu'u tsa tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ma xqui'ya ycu'i nu Xu'na na. Nacu' yu cha' ndube tsa ti' ma ji'i ya, ndu tsa ti' ma ni jacua' tyacua tya'a na chaca quiya'. Stu'ba ti ntsu'u tyiquee na, ¿ni jacua' tyacua tya'a na lacua?

⁷ Lo'o cua ndyuna ya cha' jua'a ndyaca cha' bi' ji'i ma, ngua chaa la ti' ya li', masi lya' tsa ti' ngu' ji'i ya ca nde, masi ndyiji tsa cha' ti' ji'i ya. Ngusñi tso'o ma cha' bi',

⁸ bi' cha' chaa la ti' ya; nguula la ti' ya xqui'ya cu'ma, cha' tlyu tyiquee ma cuentya ji'i ycu'i nu Xu'na na.

⁹ Ná nchca tye cha' tya ya xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi Sti na xqui'ya cu'ma, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya xqui'ya cu'ma.

¹⁰ Nchcui' ya lo'o ycu'i Ndyosi nde tsa lo'o nde talya. Tya'na tsa nchcui' ya lo'o Ni cha' ta Ni chacuayá' ji'i ya cha' tyacua tya'a na chaca quiya', cha' bilya tye culu'u ya ji'i ma lcaa cha' tso'o nu nga'a cha' caca cuayá' ti' ma, cha' jua'a xñi tso'o ma cha' ji'i Jesús.

¹¹ Ntajatya ya ji'i ycu'i Ndyosi Sti na lo'o ji'i Jesús nu Xu'na na ni jacua' ta Ni chacuayá' tsa ya ca slo cu'ma.

¹² Lo'o jua'a ndijña ya ji'i nu Xu'na na cha' cua'ni Ni cha' tso'o la tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ma, lo'o jua'a ji'i lcaa ñati, cha' ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya ji'i cu'ma xqui'ya ycu'i Ndyosi;

¹³ ndijña ya cha' cua'ni Ni cha' caca lubii cresiya ji'i ma, cha' tyanu tso'o cha' ji'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i ma. Li' nga'aa ntsu'u cha' sta ycu'i Ndyosi Sti na qui'ya ji'i ma tsa bi', nu lo'o caa Jesús nu Xu'na na nde chalyuu chaca quiya'. Caa ycu'i nu Xu'na na lo'o lcaa ñati ji'i Ni tsa bi'.

4

Cha' tso'o nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni na nde chalyuu

¹ Cu'ma ngu' tya'a na, juani ndijña ya ji'i ma chacuayá' ji'i Jesús nu Xu'na na, cha' ña'a ti cua'ni ma lcaa ña'a cha' tso'o nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni ma laja lo'o tyi'i ma chalyuu. Li' tso'o la caca cua'ni ma cña ji'i ycu'i Ndyosi. Chañi cha' tso'o tsa ndyu'ni ma, pana cua nti' ya cha' ña'a ti tya cua'ni la ma la cui' cña nu cua ngulu'u ya ji'i ma tya tsubi' la cuentya ji'i ycu'i Ndyosi.

² Tyi'u ti' ma ji'i cña nu ngulo ya ji'i ma cuentya ji'i Jesús nu Xu'na na,

³ cha' ndi'ya nti' ycu'i Ndyosi: caca lubii cresiya ji'i ma, ná cua'ni suba' ma lo'o ñati;

⁴ lcaa cu'ma, tso'o cajo clyo'o ma, pana nga'aa ña'a ma ji'i xa' nu cuna'a li'. Lo'o jua'a tso'o ti tyi'i ma lo'o clyo'o ma; tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i clyo'o ma,

⁵ cha' ná nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni suba' ma lo'o clyo'o ma, ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu ná ndaquiya' ji'i ycu'i Ni tsiya' ti.

⁶ Nga'aa xlya'a ma ji'i nu cuna'a ji'i ngu' tya'a ma, masi ji'i clyo'o ngu', masi ji'i sñi' ngu'. Cua nchcui' tsa ya lo'o ma cha' lcaa cha' ña'a ycu'i nu Xu'na na; jlo ti' ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a ntsu'u cha' xcube' Ni ji'i lcaa ñati nu ná taquiya' ji'i cha' bi',

⁷ cha' cua ngusubi ycu'i Ndyosi ji'na cha' caca na ñati nu lubii cresiya ji'i, si' cha' caca na ñati nu ndyu'ni suba'.

⁸ Si' sca cha' nu nchcui' ñati chalyuu ti laca cha' nu nchcui' na' lo'o ma juani, cha'

liñi nu cua nda ycui' Ndyosi lo'o na laca cha' bi'; bi' cha' si ná taquiya' mā jii' cha' bi', na cua ngxu'tyanu mā jii' ycui' Ndyosi nu nda Xtyi'i ycui' Ni cha' tyanu Ni ne' cresiya jii'na.

⁹ Ná nga'a cha' scua la na' lo quityi re cha' tso'o ti tyu'u tyiquee mā ña'a mā jii' ñati tya'a ngusñi mā cha' jii' ycui' Ni; cua laca ntsu'u tsa tyiquee mā ña'a mā jii' ngu' bi', xqui'ya cha' cua ngulu'u ycui' Ndyosi jii' mā ñi'ya nu cua'ni mā lo'o tya'a mā.

¹⁰ Ni si'i sca ti jii' ngu' tya'a quichi tyi ti mā ntsu'u tyiquee mā, lo'o jua'a ntsu'u tsa tyiquee mā ña'a mā jii' lcaa ngu' tya'a ntsu'u cha' jii' mā lo'o ycui' Ndyosi nde lcaa lo quichi loyuu su cuentya Macedonia. Tya'a na laca ngu' bi', bi' cha' nchcui' ya lo'o mā cha' tya cua'ni la mā cha' tso'o bi'.

¹¹ Tso'o ti cua'ni mā lo'o tya'a mā cha' ti ti tyi'i tyiquee mā li'. Ná tso'o si culo mā cña jii' taju ñati tya'a mā, lo'o li' taja ycui' mā; cua'ni mā cña cha' caja xi na cacu mā ñi'ya nu cua nchcui' ya lo'o mā,

¹² cha' caca chcui' ngu' jii' mā cha' tso'o tsa ndyu'ni mā cña. Ná ntsu'u na laca nu lyiji jii' mā li'.

Tya caa Jesús nu Xu'na na chaca quiya'

¹³ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús, juani ta ya xi cha' lo'o mā cuentya jii' ngu' tya'a na nu cua ngujuii, cha' ca cuayá' ti' mā cha' ñi'ya laca si na laja' ti ngu', jua'a laca jyo'o bi'. Ná ca xñi'i ti' mā cuentya jii' jyo'o tya'a mā lacua, cha' ná stu'ba laca na lo'o ñati nu bilya xñi cha' jii' Jesucristo.

¹⁴ Jlo ti' na cha' ngujuii Jesús, lo'o li' ndyu'ú yu chaca quiya'; bi' cha' caca cuayá' ti' na cha' lo'o caa ycui' Jesús nde chalyuu chaca quiya', li' cua'ni ycui' Ndyosi cha' chaca quiya' tyu'ú lcaa jyo'o nu ngusñi cha' jii' Jesucristo tya clyo la, cha' stu'ba ti caa ngu' lo'o Jesús li'.

¹⁵ Cua nchcui' ycui' nu Xu'na na ñi'ya caca jii' lcaa na tsa bi', nu lo'o caa ycui' nu Xu'na na chaca quiya': Lcaa na nu tya lu'ú na ni, ná tyijiloo na jii' ngu' tya'a na nu cua ngujuii.

¹⁶ Ndi'ya caca cha' lo'o tyalaa tsa bi': Nde cua caa ycui' nu Xu'na na, ca'ya Ni lo yuu; li' stu'ba ti cañi Xtyi'i ycui' Ni lo'o xtyi'i xca jii' Ni nu laca loo, jua'a cañi cui'chcua jii'

ycui' Ndyosi li'. Clyo tyacu' lcaa jyo'o ñati jii' Jesucristo tya'a ngu' nde cua;

¹⁷ li' tyacu' lcaa ngu' tya'a na ña'a lu'ú ti na, cha' tyalo'o ycui' Ni jii'na. Ca laja coo nde cua tyacua tya'a na lo'o jyo'o tya'a na li', cha' lcaa na, stu'ba ti tyacua tya'a na lo'o ycui' nu Xu'na na ca bi'. Tsa cu' ti tyi'i na lo'o ycui' Ndyosi li'.

¹⁸ Bi' cha' lacua, ta mā cha' bi' lo'o ngu' tya'a mā, cha' tso'o ti caca tyiquee lcaa mā.

5

¹ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús, ná ntsu'u cha' scua ya sca quityi cha' cacha' ya jii' mā ni jacua' tyalaa tsa lo'o caa Jesús chaca quiya', ni jacua' tyalaa tyempo bi';

² cua laca ngua cuayá' ti' mā cha' ni sca ñati chalyuu, ná jlo ti' ngu' ni tsa caa ycui' nu Xu'na na. Ñi'ya ndyalaa sca nu cuaana to' ni'i jii' ngu' talya, jua'a cuaana ti caa Jesús.

³ “Ti ti ndi'i chalyuu, tso'o ti ndi'i na”, ñacui' ngu'; pana la cui' hora bi' tye cha' jii' lcaa ñati chalyuu, nga'aa caja mala xna ngu' li'. Ñi'ya laca sca nu cuna'a tana, cha' ná jlo ti' ni hora caca nu cala sñi', ni hora caa nu ti'i jii'; jua'a caca lo'o cua tyalaa ti hora bi' li', cha' ná jlo ti' na ni tsa caca.

⁴ Pana nu cu'mā ni, ná ntsu'u cha' xcutsii tsa bi' jii' mā, masi jlo ti' mā cha' cuaana ca ti tyalaa tsa bi'; si'i na ndya'a mā su talya ña'a xqui'ya cha' cuxi, ñi'ya ndya'a xa' la ñati.

⁵ Cua ntsu'u xee nu nda ycui' Ndyosi ne' cresiya jii' mā; bi' cha' ñati nu ndya'a su xee laca mā, ñati nu lubii cresiya jii' laca mā. Ná laca na ñati nu ndya'a su talya ña'a, cha' si'i ñati nu nguna' chalyuu jii' xqui'ya cha' cuxi laca na.

⁶ Bi' cha' tii ti ti' na tyi'i na chalyuu; si'i ñi'ya nti' si xcui' na laja' ti na tyi'i na chalyuu, masi jua'a ndu'ni xa' la ñati nu ná ndaquiya' jii' Jesucristo tsiya' ti. Lo'o jua'a ña'asi' na jii' ycui' ca na cha' ná caca cu'bi na.

⁷ Xcui' na ndyija' ti ñati ñi'ya si talya laca, xqui'ya cha' ná ndube ti' ngu'; xcui' na cu'bi ti ngu' bi', cha' ná ndube ti' ngu' tsiya' ti.

⁸ Pana nu na ni, ntsu'u xee jii' ycui' Ndyosi ne' cresiya' jii'na, bi' cha' tii ti ti'

na tyi'i na chalyuu; cua ngusñi na cha' ji'i ycu'i Ni, na cua ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na xqui'ya Ni, lo'o jua'a nga'a cha' cua'a na ji'i ycu'i ca na cha' ná cua'ni na cha' cuxi nu nti' cua'ni ñu'u ji'i cresiya ji'na. Na ndu ti' na ji'i ycu'i Ndyosi, ni jacua' tye cuityi Ni ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'na, bi' cha' nga'a cha' ña'asii na ji'i ycu'i ca na.

⁹ Ná ngusubi ycu'i Ni ji'na cha' xcube' Ni ji'na; cua ngusubi Ni ji'na cha' cua'ni lyaá Ni ji'na xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na,

¹⁰ la cui' nu ngujuii cha' cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'na. Bi' cha' taca tyi'i na slo ycu'i Ndyosi li', masi ña'a ti tya lu'ú na chalyuu lo'o caa Jesús, masi cua ngujuii na li'; stu'ba ti tyi'i na ca slo Ni li'.

¹¹ Laja lo'o ndu ti' na ji'i Jesús, tya culu'u ma cha' bi' ji'i nu xa' la ngu' tya'a ma, cha' caca tlyu la tyiquee ma li'. Jlo ti' na' cha' jua'a ndu'ni ma tu'ni.

Xa' la cui' nu nda Pablo lo'o ngu'

¹² Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ndijña ya ji'i ma cha' cui'ya ma cuentya ji'i lcaa ña'a cha' tso'o nu ndyu'ni ngu' nu laca cña ji'i ma. Cua nda ycu'i nu Xu'na na cña ji'i ngu' bi' cha' caca ngu' loo, cha' culu'u ngu' bi' ji'i ma cua ña'a ca cha' tso'o nu caca cua'ni ma cuentya ji'i ycu'i Ndyosi.

¹³ Tso'o ti cua'ni ma lo'o ngu' bi' lacua, cha' tso'o tsa cña ndyu'ni ngu' bi' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi; tso'o ti tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i ngu' bi'. La cui' jua'a tso'o ti tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i lcaa tya'a ma, cha' nga'aa tyu'u cha' cusu ji'i ma lo'o tya'a ma li'.

¹⁴ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ndi'ya chcu'i ya lo'o ma: Culo ma cña ji'i ngu' tya'a ma nu ná nti' cua'ni cña, nu xcui' na taja ti nti' ngu'; cua'ni ma cha' caca tlyu la tyiquee ngu' tya'a ma nu xñi'i ti ti', cha' xñi tso'o la ngu' cha' ji'i Jesús; xtyucua ma ji'i ngu' tya'a ma nu ná ndyiji juersa ji'i cha' xu tyu' tya'a ngu' lo'o nu cuxi, jua'a talo tyiquee ma ji'i cua ña'a ca ngu' tya'a ma.

¹⁵ Si cua'ni xña'a ñati lo'o ma, ná chcu'i ma cha' ti' ji'i ngu' bi' li'; xtyucua ma ji'i ngu' tya'a ma cha' talo ma ji'i ngu' xña'a, cha' xcui' tso'o ti cua'ni ma lo'o lcaa ñati, masi lo'o tya'a ma, masi lo'o xa' ñati.

¹⁶ Tso'o ti caca tyiquee ma lcaa tsa.

¹⁷ Tyucui tyempo chcu'i ma lo'o ycu'i Ndyosi.

¹⁸ Lo'o jua'a tya ma xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi cuentya ji'i cua ña'a ca cha' nu ndyaca ji'i ma. Nti' Ni cha' cua'ni ma jua'a si chañi cha' ngusñi ma cha' ji'i Jesucristo.

¹⁹ Ñi'ya nti' sca xee, jua'a laca Xtyi'i ycu'i Ndyosi; ná xubi' ma ji'i xee bi'.

²⁰ Ná xtyi lo'o ma ji'i tya'a ma lo'o chcu'i ngu' sca cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ma;

²¹ pana cua'ni cuayá ma ji'i cua ña'a ca cha' nu nchcu'i ngu' bi', si tso'o ndyu'u cha', si ná tso'o. Li' xñi ma cha' tso'o bi',

²² pana culochu' ma ji'i lcaa cha' cuxi li'.

²³ Ndu'ni ycu'i Ndyosi cha' ti ti tyi'i tyiquee na. Bi' cha' juani cua'ni Ni cha' caca ma ñati liñi tsiya' ti; caca tso'o tyiquee ma, caca lubii cresiya ji'i ma, caca ma ñati nu tyucui tyiquee tsiya' ti. Si lubii cresiya ji'i ma lo'o caa ycu'i Jesucristo nu Xu'na na chaca quiya', li' nga'aa ntsu'u cha' sta Ni qui'ya ji'i ma;

²⁴ cua ngusubi ycu'i Ndyosi ji'i ma cha' caca ma ñati ji'i Ni tsiya' ti. Si' sca cha' cuiñi nu nda Ni lo'o nchcu'i Ni lo'o ma jua'a, chañi cha' cua'ni Ni cha' caca ma ñati nu lubii cresiya ji'i cuentya ji'i ycu'i Ndyosi.

Ngusalya' Pablo lo'o ngu'

²⁵ Cu'ma ngu' tya'a na, ña'a ti tya chcu'i ma lo'o ycu'i Ndyosi cuentya ji'i ya.

²⁶ Xlyo ni'i ji'i lcaa cu'ma ngu' tya'a na.

²⁷ Nde cña nu culo na' ji'i ma cha' cua'ni ma cuentya ji'i ycu'i nu Xu'na na, cha' chcu'i ma lcaa cha' nu nscua lo quityi re ña'a cuayá cuna lcaa ngu' tya'a na.

²⁸ Ndi'ya nti' ya cha' ña'a ti cua'ni ycu'i Jesucristo nu Xu'na na cha' tso'o lo'o ma. Jua'a caca cha' lacua.

Nguscua San Pablo chaca quityi ndyaa ca slo ñati jii Jesucristo nde quichi Tesalónica

¹ Pablo, Silvano, Timoteo naa ya. Nscua ya quityi re cha' tsa ca slo ña'a taju cu'ma ngu' quichi Tesalónica nu ngusñi cha' jii ycu' Ndyosi Sti na, cu'ma nu cua ngusñi cha' jii Jesucristo nu Xu'na na.

² Ndi'ya nti' ya, cha' ña'a ti cua'ni ycu' Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyi' tyiquee ma xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na laja lo'o ndi' ma chalyuu.

Xcube' ycu' Ndyosi jii ñati nu ná nti' taquiya' jii cha' nu nchcui' Ni

³ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jii Jesús, ntsu'u cha' tya ya xlya'be jii ycu' Ndyosi lcaa quiya' lo'o chcu' ya lo'o Ni cuentya jii cu'ma; ndu'ni tsa cha' cua'ni ya jua'a, xqui'ya cha' lcaa tsa tachaa la ndyanu cha' jii Jesús ne' cresiya jii ma, lcaa tsa ntsu'u la tyiquee ma ña'a ma jii tya'a ñati ma.

⁴ Tso'o tsa li'. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya xqui'ya cu'ma, bi' cha' nda ya cha' jii ma lo'o lcaa taju ngu' tya'a ntsu'u cha' jii na lo'o ycu' Ndyosi. Nacu' ya jii ngu' cha' tso'o tsa ndyu'ni ma, cha' tlyu tsa tyiquee ma xqui'ya ycu' Ndyosi, masi ndyiji tsa cha' ti' jii ma, masi lye tsa ndyu'ni lya' ti' ngu' jii ma. Tso'o tsa cha' ndalo tyiquee ma jii ngu', masi cuxi tsa ndyu'ni ngu' bi' lo'o ma jua'a.

⁵ Liñi tsa ndu'ni cuayá' ycu' Ndyosi jii ñati; bi' cha' caja su tyi' ma ca su laca ycu' Ndyosi loo ca nde loo la, masi xña'a tsa ngu' lo'o ma juani xqui'ya cha' jii ycu' Ndyosi nu cua ngusñi ma.

⁶ Liñi tsa ndu'ni ycu' Ndyosi, lo'o jua'a chañi cha' ca tiya' la xcube' Ni jii lcaa ñati nu nchcube' jii cu'ma juani.

⁷ Nga'aa cua'ni lya' ti' ngu' jii na tsiya' ti lo'o tyu'u tucua ycu' Jesús nu Xu'na na nde cua. Laja xee tlyu tya Jesús li'; stu'ba ti ca Ni lo'o quiña'a tsa ngu' xca jii Ni, cha'

tlyu tsa cña nchca jii xca bi' nu ndu'ni ngu' cuentya jii ycu' Ndyosi.

⁸ Li' xcube' ycu' Ndyosi jii cua ña'a ca ñati nu ná ntaja'a taquiya' jii Ni, lo'o jua'a xcube' Ni jii ñati nu ná ntaja'a xñi cha' tso'o jii ycu' Jesús nu Xu'na na.

⁹ Chañi cha' xcube' Ni jii ngu' bi'; nga'aa ña'a ngu' bi' jii ycu' nu Xu'na na tsiya' ti, nga'a cha' tsa ngu' ca su ná nga'a cha' tye cha' chcube' ngu'. Nga'aa ña'a ngu' bi' xee ndubi jii ycu' Ni li', nga'aa ña'a ngu' jii ycu' Ndyosi nu nchca jii ndu'ni lcaa cña tsiya' ti.

¹⁰ Jua'a xcube' Ni jii ngu' bi' tsa lo'o tya Jesús chaca quiya'. Pana si ntsu'u cha' jii na lo'o Ni, li' cua'ni tlyu na jii Ni tsa bi'; la cui' jua'a cua'ni chi na loo ycu' Ndyosi lo'o tya'a na lo'o tyalaa tsa bi', si cua ngusñi na cha' jii Ni. Lo'o cu'ma, stu'ba ti tyu'u ti' ma lo'o ya slo Jesús tsa bi', cha' ngusñi ma cha' jii Jesús lo'o ngulu'u ya cha' bi' jii ma nu ngua tya clyo la.

¹¹ Bi' cha' lcaa tsa nchcui' ya lo'o ycu' Ndyosi Sti na cha' cua'ni Ni cña ne' cresiya jii ma, cha' tso'o ti cua'ni ma cña nu nda Ni jii ma tya lo'o ngusubi Ni jii ma. Nchcui' ya lo'o Ni cha' xtyucua Ni jii ma, cha' jua'a cua'ni lyiji ma lcaa cha' tso'o nu nclyacua ti' ma cha' cua'ni ma cuentya jii ycu' Ni, lcaa lo cha' tso'o nu ndyu'ni ma xqui'ya cha' ngusñi ma cha' jii ycu' Ndyosi.

¹² Jua'a ndu'ni tlyu ma jii Jesucristo nu Xu'na na, nu lo'o ndu'ni ma cña jii Ni; jua'a ca cuayá' ti' ngu' li' cha' ndyanu Xtyi' ycu' Ni ne' cresiya jii ma. Lo'o li' caca cuayá' ti' ngu' cha' tso'o tsa ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o ma, cha' stu'ba ti ndu'ni ycu' Ndyosi Sti na cña lo'o Jesucristo nu Xu'na na.

2

Caa sca nu xña'a chalyuu

¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jii Jesús, jlo ti' na cha' tya ca Jesús Cristo nu Xu'na na chaca quiya', cha' tsalo'o Ni jii na cha' tyacua tya'a na lo'o Ni ca bi'; bi' cha' liñi nchcui' ya lo'o ma juani,

² cha' ná tya'achu' ma jii cha' tso'o bi'. Ná cutsii ma si nti' ngu' xcutsii ngu' jii ma; masi chcu' ngu' cuentya jii Xtyi' ycu' Ndyosi, nacu' ngu'; masi culu'u ngu' cha'

liñi jil'i mā, nacui ngu'; masi chcu'i ngu' lo quityi nu nda ya lijya slo mā, nacui ngu'. Cha' cuiñi laca si ñacui ngu' cha' nde tsa laca nu caa ycu'i nu Xu'na na, cha' ná jlo ti' ngu' tsiya' ti.

³ Ná taquiya' mā jil'i ngu' cuiñi nu chcu'i jua'a. Nu lo'o tya lyiji tyalaa tsa bi', lye tsa xuu tya'a ñati chalyuu lo'o ycu'i Ndyosi; li' caa sca ñati nu ndu'ni cña jil'i nu xña'a nde chalyuu, nu ntsu'u cha' tsa ca bilyaa lo'o tye chalyuu.

⁴ Bi' laca nu nti' cua'a jil'i lcaa lo jo'ó cha' ná cua'ni tlyu ngu' jil'i; ni ná cua'ni tlyu ngu' jil'i ycu'i Ndyosi, nti' yu, cha' nti' nu yu xña'a bi' cha' cua'ni tlyu ngu' jil'i ycu'i ca yu. Tyatí yu ne' laa tonu, tsa tucua yu ca bi'; li' chcu'i yu lo'o lcaa ñati cha' cua'ni tlyu ngu' jil'i ycu'i ca yu, cha' ycu'i Ndyosi laca ycu'i yu, ñacui yu.

⁵ Cua jlo ti' mā cha' tyuu quiya' ngulu'u na' la cui' ti cha' jil'i yu xña'a bi' jil'i mā, nu lo'o tya ndi'i na' lo'o cu'mā;

⁶ jlo ti' mā ñi'ya ndaca'a Ni jil'i yu xña'a bi' juani, cha' ná caca bi' loo ña'a cuayá' tyu'u tucua tsa jil'i yu bi' ca nde loo la.

⁷ Na cua nguxana cña cuxi bi' laja ñati chalyuu, masi juani ti tya ndaca'a Ni jil'i yu xña'a bi'; pana lo'o nga'aa ndaca'a Ni jil'i yu bi', cha' cua ndyaa Ni,

⁸ li' caca yu xña'a bi' loo. Ca tiya' la caa Jesús nu Xu'na na, lo'o li' cujuui Jesús jil'i yu xña'a bi' nu lo'o culutu'u ti Jesús jil'i yu bi' lo'o cui'i nu ntsu'u tu'ba Ni; tye cha' jil'i yu xña'a bi' lo'o caa Jesús, cha' ná talo yu ña'a yu jil'i xee ndubi jil'i ycu'i nu Xu'na na.

⁹ Pana lo'o caa yu xña'a bi', caa yu lo'o chacuayá' jil'i ycu'i Satanás bi', bi' cha' nchca tsa jil'i yu bi' cua'ni yu cha' tlyu cha' cñilo'o ti yu jil'i ñati chalyuu, cha' culacua ti' ngu' cha' tlyu tsa laca ycu'i yu xña'a bi'.

¹⁰ Tucua cha' ntsu'u tyiquee yu bi', pana ca jlya ti' ñati chalyuu jil'i lcaa cha' cuiñi nu chcu'i yu bi', jlya ti' ngu' xqui'ya cha' cua tsa ti ngu' ca bilyaa; ná nti' ngu' bi' xñi ngu' cha' tso'o nu caca cua'ni lyaá jil'i ngu',

¹¹ bi' cha' culaya' ycu'i Ndyosi jil'i ngu', xqui'ya cha' jlya la ti' ngu' jil'i nu cha' cuiñi bi'.

¹² Chañi cha' tsa ngu' bi' ca su ná nga'a cha' tye chcube' ngu', lcaa ngu' nu ná jlya

ti' cha' tso'o jil'i ycu'i Ndyosi, ngu' nu ndiya la ti' cua'ni cua ña'a ca lo cha' cuxi.

Ngusubi Ni ji'na cha' clyaa na jil'i nu cuxi

¹³ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, ntsu'u tsa tyiquee ycu'i nu Xu'na na ña'a Ni jil'i mā. Lo'o jua'a ntsu'u cha' tya ya xlya'be jil'i ycu'i Ndyosi xqui'ya cu'mā, cha' ngusubi Ni jil'i mā tya lo'o nguxana ti chalyuu cha' cua'ni lyaá Ni jil'i mā; bi' cha' ngua'ni Xtyi'i ycu'i Ni cha' ngua lubii cre-siya jil'i mā lo'o ngusñi mā cha' tso'o jil'i ycu'i Ndyosi.

¹⁴ Cua ngusubi Ni jil'i mā, bi' cha' ndyuna mā cha' tso'o jil'i Jesucristo nu ngulu'u ya jil'i mā; nti' Ni cha' stu'ba ti tyi'i mā lo'o Jesucristo nu Xu'na na ca su tlyu su xee tsa su ndi'i ycu'i.

¹⁵ Cu'mā ngu' tya'a na, juani tyi'u tso'o ti' mā lcaa cha' nu ngulu'u ya jil'i mā; cua'ni mā cha' caca cuayá' tso'o ti' mā lcaa cha' nu cua nchcu'i ya lo'o mā, lcaa cha' nu cua nguscua ya lo quityi cha' caa ca slo mā.

¹⁶⁻¹⁷ Ndi'ya nti' na' cha' cua'ni Ni lo'o mā, masi Jesucristo nu Xu'na na, masi ycu'i Ndyosi Sti na: cua'ni Ni cha' caca nguula ti' tyiquee mā, cha' caja juersa jil'i mā, cha' taca cua'ni mā cua ña'a ca cha' tso'o, cha' xcu'i cha' tso'o chcu'i mā lo'o tya'a mā. Ntsu'u tsa tyiquee ycu'i Ni ña'a Ni ji'na, bi' cha' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o na, cha' ti' ti tyi'i tyiquee na lcaa hora laja lo'o ntajatya na jil'i ycu'i Jesús cha' caa Ni.

3

Chcu'i mā lo'o ycu'i Ndyosi cuentya jil'i ya

¹ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, chcu'i mā lo'o ycu'i Ndyosi cuentya jil'i ya, cha' xtyucua Ni jil'i ya laja lo'o nclyu'u ya cha' jil'i ycu'i nu Xu'na na jil'i ngu', cha' ná tacu' ngu' lo cua ña'a ca cha' nu nclyu'u ya jil'i ngu'. Ñi'ya lo'o ngusñi mā cha' bi' juani, jua'a nti' ya cha' yala ti xñi tya quiña'a la ñati cha' bi', nde lcaa quich'i su nchcu'i ya cha' bi'.

² Chcu'i mā lo'o ycu'i Ndyosi cha' cua'a Ni jil'i ya cha' ná tyijiloo ngu' cuxi jil'i ya, masi ngu' nu cuxi tsa tyiquee ngu'; ntsu'u tsa ñati chalyuu nu ná jlya tso'o ti' jil'i ycu'i Ndyosi.

³ Chañi cha' ndu'ni nu Xu'na na lcaa cha' nu ñacui Ni ji'na, cua'ni Ni cha' caca tlyu tyiquee ma, cua'a Ni ji'i ma cha' ná cala' nu xña'a ji'i ma.

⁴ Jlo ti' ycui' nu Xu'na na cha' ndyu'ni ma cña nu ngulo ya ji'i ma, cha' tya cua'ni la ma cña bi'.

⁵ Lo'o jua'a cua'ni ycui' nu Xu'na na cña ne' cresiya ji'i ma, cha' tyi'u ti' ma cha' ntsu'u tsa tyiquee ycui' Ndyosi ña'a Ni ji'i ma; li' talo tyiquee ma ñi'ya lo'o ndalo tyiquee ycui' Cristo lo'o nguta'a yu lo'o ñati tyo clyo.

Nga'a cha' cua'ni na cña

⁶ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, chaca quiya' culo ya cña ji'i ma chacuayá' ji'i Jesucristo nu Xu'na na: ná tya'a ma stu'ba ti lo'o xa' la ngu' tya'a ngusñi ma cha' bi' nu ná ntaja'a cua'ni cña, la cui' ngu' tya'a ma nu ná ntaja'a taquiya' ji'i cha' nu cua nda ya lo'o ma.

⁷ Si'i na taja ya lo'o nguti'i ya lo'o cu'ma nu ngua li', bi' cha' tso'o si tyaja'a ma cua'ni ma cña ñi'ya ngua'ni ya lo'o ya' ti ya.

⁸ Ná ndyacu laja ti ya slo cu'ma nu ngua li'; nda ya caya' cha' nguxacu ma ji'i ya, cha' ngua'ni ya cña cha' cajá ñi'ya nu tyiji yu'u ji'i ya. Tsá lo'o talya ngua'ni ya cña lo'o ya' ti ya, cha' si' cu'ma nu ngüi'ya ma na nu ndyacu ya li'.

⁹ Pana tso'o si ta ma xi caya' ji'i ngu' nu culu'u ji'i ma; masi cuare ni, taca xtyucua ma xi ji'i ya si nti' ma. Pana ná ngusñi ya caya' nu ngua li', xqui'ya cha' ngua ti' ya culu'u ya ji'i ma cha' ná ca taja ma, cha' cua'ni ma cña cha' caja na nu lyiji cha' tyiji yu'u ji'i ma chalyuu.

¹⁰ Lo'o tya ndi'i ya slo cu'ma, tya li' ngulo ya cña ji'i ma ndi'ya: ná ta ma na cacu ñati nu ná nti' cua'ni cña.

¹¹ Pana juani cua ngujui cha' ji'i ya cha' ntsu'u xi ngu' tya'a ma nu ná tso'o ndu'ni; nga'aa ndyu'ni ngu' bi' cña, ndya'a ngu' nchcui' ngu' cha' cuiñi ti lo'o tya'a ngu', xqui'ya cha' taja ngu'.

¹² Bi' cha' juani nclyo ya cña ji'i ngu' bi' chacuayá' ji'i Jesucristo nu Xu'na na, cha' ntsu'u cha' cua'ni ngu' bi' cña; jua'a caja ñi'ya cacu ngu' cuentya ji'i scaa ngu'.

¹³ Cu'ma ngu' tya'a na, ná ca taja ti' ma cha' cua'ni ma cha' tso'o lo'o ñati.

¹⁴ Ñati nu ná ntaja'a taquiya' ji'i lcaa cha' nu nscua ya lo quityi re ni, cui'ya ma cuentya tilaca laca ngu' bi'; li' nga'aa tya'a ma stu'ba ti lo'o ngu' bi', cha' jua'a caca tyuju'u ti' ngu'.

¹⁵ Pana si'i tya'a cusuu ma laca ngu' bi', tya'a ma laca ngu'; bi' cha' ntsu'u cha' ta ma sca cui' lo'o ngu', ñi'ya laca lo'o nchcui' ma lo'o sca ngu' tya'a ma.

Ngusalya' Pablo lo'o ngu'

¹⁶ Cua'ni ycui' nu Xu'na na lo'o ma cha' ti ti tyi'i tyiquee ma lcaa tsá, masi tsá tso'o ji'i ma, masi tsá cuxi ji'i ma, xqui'ya cha' lcaa hora ti ti ndi'i tyiquee ycui' Ni. Lo'o jua'a tyanu ycui' nu Xu'na na lo'o ma li'.

¹⁷ Xlyo ni'i ji'i ma. Pablo laca na' lo'o ycui' na' nscua na' letra juani, cha' caca cuayá' ti' ma cha' chañi cha' quityi nu nguscua na' lijya slo ma laca quityi re.

¹⁸ Nti' ya cha' ña'a ti cua'ni Jesucristo nu Xu'na na cha' tso'o lo'o lcaa cu'ma. Jua'a caca cha' lacua.

Quityi nu nguscua San Pablo tya clyo cha' ndyaa ca slo Timoteo

¹ Pablo laca na'. Sca ñati nu ndya'a nchcui' cha' ji'i Jesucristo nde xa' quichi laca na', cha' ycu'i Ndyosi nu ndu'ni lyaá ji'i ñati ngulo cña jna' cha' cua'ni na' cña bi'; ngulo Jesucristo cña jna', la cui' nu Cristo nu ndu' ti' na' ji'i cha' tya'a Ni chaca quiya'.

² Nscua na' quityi re cha' caa slo nu'u, Timoteo, cha' ñi'ya si laca nu'u sñi' na', jua'a nti' na' ña'a na' jinu'u, cha' ngusñi nu'u cha' ji'i Jesucristo tya lo'o ngulu'u na' cha' bi' jinu'u. Ndi'ya nti' na', cha' ña'a ti cua'ni ycu'i Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o nu'u, cha' cua'ni tya'na ti' Ni jinu'u, cha' jua'a cua'ni Ni cha' ti' ti tyi'i cresiya jinu'u xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Ná tso'o cha' jlyo ti' ngu' cuentyu ti

³ Lo'o cua tsa'a ti na' ca Macedonia, li' cua nchcui' na' lo'o nu'u cha' tyanu nu'u nde quichi Efeso; chaca quiya' chcui' na' lo'o nu'u juani, cha' tyanu nu'u ca quichi bi'. Ntsu'u ngu' quichi Efeso nu nclu'u xa' lo cha' ji'i ngu' tya'a na; nga'a cha' culo nu'u cña ji'i ngu' bi', cha' nga'aa culu'u tsa ngu' xa' la cha' ji'i tya'a ngu'.

⁴ Lo'o jua'a culo nu'u cña cha' nga'aa ca tsa'a ngu' cuentyu cusu', nga'aa cua'a jyaca ngu' ji'i cña cua nu ndyanu ji'i jyo'o cusu' ji'i ngu' sa'ni. Nguichi tsa cha' bi', lo'o jua'a ná tye chca cha' bi' tsiya' ti. Ná xtyucua cha' bi' ji'na cha' cua'ni na cña ji'i ycu'i Ndyosi; sca ti si xñi na cha' ji'i ycu'i Jesús, li' caca cua'ni na cña ji'i Ni.

⁵ Culo nu'u cña ji'i ngu' cha' tso'o tsa tyu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ngu', cha' bi' laca cña nu ndu'ni ñati nu ngua lubii cresiya ji'i cuentya ji'i ycu'i Ndyosi; jlo ti' ñati bi' ñi'ya laca cña tso'o, lo'o jua'a ndyu'ni ngu' bi' cña tso'o bi' li'. Chañi cha' ngusñi ngu' bi' cha' ji'i ycu'i Ndyosi si ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ngu'.

⁶ Pana ntsu'u xi xa' la ñati nu ná ntaja'a ngu' cuna ngu' cha' bi'; xa' tyucui ngusñi ngu' bi', cha' nchcui' tsa ngu' cuentyu.

⁷ Mstru caca ngu' bi', nti' ngu', ngu' nu nclu'u ñi'ya cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'i ñati, nu nguscua jyo'o Moisés; pana ná nda ngu' bi' cuentya ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' ycu'i ca ngu', ñi'ya ndyu'u cha' nu nda cha' cusu' bi', masi lye tsa nclu'u ngu' cha' bi' ji'i tya'a ñati ngu'.

⁸ Jlo ti' na cha' tso'o tsa cha' cusu' nu nguscua jyo'o Moisés bi', si taquiya' na ji'i.

⁹ Pana si'i xqui'ya ñati nu tso'o tyiquee nda ycu'i Ndyosi cha' cusu' bi'; na cua nda Ni cha' bi' xqui'ya ñati nu ná nti' cua'ni cha' tso'o, xqui'ya ñati nu ná ntaja'a taquiya' ji'i cha' bi', xqui'ya ñati nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu'i Ndyosi, xqui'ya ñati nu ntsu'u qui'ya ji'i, xqui'ya ñati nu cuxi tyiquee, xqui'ya ñati nu nchcui' suba' ji'i ycu'i Ndyosi, xqui'ya ñati nu ndujuii ji'i sti ngu', ji'i xtya'a ngu', xqui'ya ñati nu ndujuii ji'i tya'a ñati,

¹⁰ xqui'ya ñati nu ndu'ni suba' lo'o nu cuna'a, xqui'ya nu cuna'a nu ndu'ni suba' lo'o nu qui'yu, xqui'ya nu qui'yu nu ndu'ni suba' lo'o tya'a qui'yu ti, xqui'ya ñati nu ntucuaana ji'i tya'a ñati cha' tsalo'o ji'i ngu' jua'a ti, xqui'ya nu cuiñi, xqui'ya ñati nu nchcui' cha' cuiñi slo ngu' tisiya. Nda ycu'i Ndyosi cha' cusu' bi', cha' jua'a ca cuayá' ti' lcaa ñati nu ná nti' taquiya' ji'i cua ña'a ca cha' nu liñi ca nu nclu'u na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi.

¹¹ La cui' cha' tso'o bi' nclu'u na' chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi juani, lo'o nclu'u na' cha' tlyu tsa laca ycu'i Ndyosi, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'na.

Tso'o tsa ndu'ni ycu'i Ndyosi lo'o na

¹² Ndyo tsa na' xlya'be ji'i Jesucristo nu Xu'na na cha' ngua'ni Ni cha' caca cua'ni na' cña ji'i Ni; ndya na' xlya'be ji'i Ni cha' ngusubi Ni jna' cha' cua'ni na' cña ji'i Ni, cha' jlo ti' Ni cha' ndaquiya' na' ji'i Ni.

¹³ Ngusubi Ni jna', masi suba' tsa nchcui' na' ji'i Ni cua sa'ni la, tyempo lo'o nguxcube' na' ji'i ñati ji'i Jesucristo; tyaala tsa na' nu ngua li'. Pana ná jlo ti' na' tyempo bi', cha' bilya xñi na' cha' tso'o ji'i ycu'i Ndyosi, bi' cha' ngua tya'na tsa ti' Ni jna'.

¹⁴ Ntsu'u tsa tyiquee nu Xu'na na ña'a Ni 'na, bi' cha' ngusñi na' cha' ji'i ycu'i Jesucristo li'; lo'o nu juani ntsu'u tyiquee na'

ña'a na' ji'i Jesús, lo'o jua'a ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i tya'a ñati na'.

¹⁵ Taca xñi tso'o ngu' cha' nu nchcui' ndi'ya: Cua yaa Jesucristo nde chalyuu cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ñati chalyuu nu ntsu'u qui'ya ji'i. Lo'o na', tlyu la xqui'ya na' que xa' la ñati, cha' cuxi tsa cña nu ngua'ni na' lo'o ñati ji'i Jesucristo nu ngua sa'ni la.

¹⁶ Ngüi'ya tsa Jesucristo cha' clyu ti' 'na lo'o ngüityi Ni qui'ya nu ntsu'u 'na, cha' culu'u ycu'i Ndyosi ji'i xa' la ñati ñi'ya caca xñi ngu' cha' ji'i Ni. Ñi'ya lo'o tya'na ti' Jesús jna' tya clyo, jua'a ca tya'na ti' Ni ji'i lcaa ñati nu xñi cha' ji'i Jesús ca nde loo la, cha' si jlyu ti' ngu' ji'i Ni, ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i ngu' li'.

¹⁷ Bi' cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi juani, cua'ni chi' na loo Ni, cha' ná tye tsa nu laca Ni loo tyucui ña'a chalyuu; ná tye cha' ji'i ycu'i Ndyosi, cha' ná ntsu'u cha' cajaa Ni. Ná nchca ji'na ña'a na ji'i Ni cha' laca na ñati chalyuu ti, pana sca ti ycu'i Ni laca ycu'i Ndyosi. Jua'a laca cha' ji'i Ni tu'ni.

¹⁸ Culo na' cña jinu'u juani, Timoteo, cha' ñi'ya nti' na' ña'a na' ji'i sca sñi' na', jua'a nti' na' ña'a na' jinu'u: Tya cua'ni la nu'u cña ji'i ycu'i Ndyosi ñi'ya nu cua nacui' ngu' nu laca tu'ba ji'i ycu'i Ni cha' cua'ni nu'u; tyi'u ti' nu'u cha' nu cua nchcui' ngu' bi' jinu'u tya tsubi' la, cha' caca nguula la ti' tyiquee nu'u. Li' ñi'ya caca ji'i sca sendaru tso'o, jua'a taca jinu'u xu'u tya'a lo'o nu cuxi nu ntsu'u chalyuu;

¹⁹ taca xu'u tya'a nu'u lo'o nu cuxi bi' si xñi tso'o nu'u cha' ji'i Jesucristo, si xcui' cha' tso'o cua'ni nu'u lo'o ñati. Ntsu'u ngu' nu ngua jlo ti' ñi'ya laca sca cha' liñi, pana nga'aa ndyu'ni ngu' cha' liñi bi' juani; cua ndya'achu' ngu' bi' ji'i ycu'i Ndyosi, cha' nguxtyanu ngu' cha' tso'o bi'.

²⁰ Ñi'ya nti' yu Himeneo lo'o yu Alejandro ni, nga'aa ndaquiya' ngu' ji'i cha' liñi, bi' cha' cua nguxtyanu na' ji'i ngu' bi' ya' nu xña'a, cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' tlyu tsa cha' cuxi laca lo'o nchcui' ngu' cha' suba' ji'i ycu'i Ndyosi.

2

Ndi'ya cua'ni na lo'o chcui' na lo'o ycu'i'

Ndyosi

¹ Nga'a cha' chcui' na lo'o ycu'i Ndyosi cuentya ji'i lcaa ñati chalyuu, nu lo'o jña na cha' ji'i Ni, lcaa cha' nu lyiji ji'i ñati; chcui' na cuentya ji'i xa' ñati lo'o nchcui' na lo'o ycu'i nu Xu'na na, jua'a lo'o tya na xly'a'be ji'i ycu'i Ndyosi cuentya ji'i ñati.

² Nga'a cha' chcui' na lo'o ycu'i Ndyosi cuentya ji'i lcaa ngu' nu laca loo, cuentya ji'i lcaa ngu' nu laca cña; jña ma' cha' cua'ni Ni cha' ti' ti tyi'i tyiquee na, cha' ná xu'u tya'a ngu' laca loo bi' lo'o na, cha' ta ngu' bi' chacuayá' cha' cua'ni na lcaa lo cha' tso'o, ñi'ya nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni na.

³ Jua'a nti' ycu'i Ndyosi nu ndu'ni lyaá ji'na; tso'o nti' Ni si jua'a chcui' na lo'o Ni,

⁴ cha' nti' Ni cha' cua'ni lyaá Ni ji'i lcaa ñati chalyuu, nti' Ni cha' ca cuayá' ti' lcaa ñati ñi'ya nu ntsu'u cha' liñi ji'i ycu'i Ndyosi.

⁵ Sca ti ycu'i Ndyosi ntsu'u tsiya' ti, lo'o jua'a ntsu'u sca ti ñati nu ndi'i slo ycu'i Ni nu nchcui' lo'o Ni cuentya ji'i ñati chalyuu; la cui' Jesucristo laca nu ñati bi'.

⁶ Nda Jesucristo chacuayá' cha' ndyujuii ngu' ji'i yu cua tsubi' la; jua'a nda yu caya' lo qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati chalyuu, nu lo'o ngujuii yu lo crusi. Ngua'ni ycu'i Ndyosi cña bi' la cui' hora lo'o ngua ti' Ni cha' cua'ni Ni ji'i.

⁷ Ngusubi Ni 'na cha' ndya'a na' nda na' cha' tso'o bi' lo'o ñati cuentya ji'i ycu'i Ni, cha' lo'o ngu' xa' tsu' ndyuna ngu' cha' tso'o bi' li'; ndya'a na' ngulu'u na' ji'i ngu' ñi'ya caca xñi ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi. Cha' liñi nscua na' nde, si'i cha' cuiñi nchcui' na'.

⁸ Bi' cha' lacua, lcaa se'i su ndyu'u ti'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo tsa tlyu ti, nti' na' cha' chcui' ngu' lo'o ycu'i Ndyosi. Tso'o ti tyiquee ngu' ta ngu' cha' lo'o ycu'i Ndyosi li', cha' ná tso'o chcui' ngu' lo'o Ni si ñasi' ngu', ni ná tso'o chcui' ngu' lo'o Ni laja lo'o nxu'u tya'a ngu'.

⁹ Lo'o nu ngu' cuna'a ni, cacu' ngu' ste' tso'o ti, si'i late' nu quiña'a tsa nga'a; ná talya' lye ngu' quicha' hique ngu', ná cacu' lye ngu' oro ni quee ndubi nu quiña'a tsa nga'a, cha' ná tso'o cha' cua'ni tyixi tsa ngu' ji'i ycu'i ca ngu' cha' xña'a xa' nu qui'yu ji'i ngu' li';

¹⁰ tso'o la ña'a nu cuna'a nu xcui' cha' tso'o ndu'ni cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

¹¹ Nga'a cha' tyi'i ti ti ngu' cuna'a lo'o culu'u ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi laja lo'o ndyu'u ti'i ngu', cha' lo'o ngu' cuna'a bi' ca tsa'a lo'o ngu', cha' lo'o ngu' cuna'a taquiya' ji'i cha' bi'.

¹² Ná ta na' chacuayá' ji'i sca nu cuna'a cha' culu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i tya'a ngu' lo'o ndyu'u ti'i ngu' tsa tlyu ti, cha' ná tso'o si culo nu cuna'a cña ji'i nu qui'yu jua'a. Ti ti tyi'i ngu' cuna'a tso'o la.

¹³ Nu ngua tya clyo ni, ngüiñá ycu' Ndyosi ji'i nu qui'yu Adán; tiya' la xi, li' ngüiñá Ni ji'i sca nu cuna'a nu ngua naa Eva.

¹⁴ Lo'o jua'a si'i ji'i jyo'o Adán bi' ngua'ni nu xña'a ngana tyempo bi'; ji'i nu cuna'a ji'i yu ngua'ni bi' ngana, nu lo'o ngua'ni jyo'o Eva bi' cha' cuxi.

¹⁵ Bi' cha' tlyu tsa cña ntsu'u ji'i ngu' cuna'a lo'o cala sñi' ngu' juani; pana cua'ni lyaá ycu' Ndyosi ji'i ngu' cuna'a si xñi tso'o ngu' cha' ji'i Ni, si ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ngu'. Cua'ni Ni cha' ca lubii cresiya ji'i ngu' cuna'a bi', si talo ngu' cua'ni ngu' cha' tso'o bi', si nchca ji'i ngu' cuna'a bi' cua'a ji'i ycu' ca ngu' cha' ná ca tyucuaa ti' ngu' ji'i ñati.

3

Ñati nu caca loo ji'i tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús

¹ Nga'a cha' jlya tso'o ti' ma cha' liñi nu nchcui' ndi'ya: Tso'o tsa si tyaja'a sca ngu' tya'a ma caca loo ji'i ña'a taju ti ma nu ngusñi ma cha' ji'i ycu' Ndyosi, cha' tso'o tsa cuentya ji'i ycu' Ndyosi si nti' sca ñati cua'ni cña bi'.

² Si laca sca ñati loo ji'i ña'a taju tya'a ñati ji'i Jesucristo, li' ntsu'u cha' cua'ni yu xcui' cha' tso'o lo'o ñati, cha' ná caja ñi'ya jña ngu' qui'ya ji'i yu li'. Caja clyo'o yu bi' lo'o sca ti nu cuna'a; jua'a ntsu'u cha' culacua tso'o ti' yu, cha' cua'a yu ji'i cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ycu' ca yu, cha' tso'o ti tyi'i yu lo'o tya'a ñati. Ntsu'u cha' ta yu ni'i ji'i yu lo'o jña ñati nu lijya tyijyu', jua'a ntsu'u cha' ta yu na cacu ngu' bi'. Ntsu'u cha' culu'u yu cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ñati, bi' cha' ná tso'o si ná nchca ji'i yu.

³ Ná caca yu cña bi' si cu'bi yu, si xu'u tya'a yu lo'o ñati; nga'a cha' talo tyiquee yu ji'i tya'a ñati yu, cha' ná caja tya'a cusu'u yu. Ná tso'o cha' jña yu cñi ji'i tya'a ñati, cha' caca culiya' tsa ycu' ca yu.

⁴ Ntsu'u cha' culo tso'o yu bi' cña ji'i ngu' tya'a ndi'i ti yu, cha' jua'a taquiya' sñi' yu cña nu nclyo yu ji'i ngu', cha' cua'ni chi' sñi' yu loo yu.

⁵ Ná caca ji'i sca ñati caca loo ji'i taju tya'a ñati ji'i ycu' Ndyosi si ná lo'o culo tso'o yu bi' cña to' tyi yu;

⁶ bi' cha' ná tso'o caca loo sca ñati nu ngusñi ca ti cha' ji'i ycu' Ndyosi, cha' tya lyiji ca tsa'a tso'o yu. Ná tyiquee' lye tsa cua'ni tyucuaa ti' yu ji'i tya'a yu, lo'o li' ntsu'u cha' xcube' ycu' Ndyosi ji'i yu ñi'ya lo'o xcube' Ni ji'i nu xña'a.

⁷ Nu ñati nu caca loo bi' ni, tso'o si caca yu sca ñati nu nchcui' ngu' quichi' ji'i yu cha' tso'o ti ndu'ni yu, masi ngu' nu ná ndaquiya' cha' ji'i Jesucristo tsiya' ti chcui' ngu' jua'a ji'i yu. Lo'o li' ná caca chcui' ngu' cuentyu ji'i yu bi', ná caca cojolaqui nu xña'a ji'i yu bi', cha' cua'ni yu cha' cuxi.

Ñati nu laca cña ji'i ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús

⁸ Lo'o jua'a ñati nu laca cña ji'i ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús ni, lo'o ngu' bi' ntsu'u cha' cua'ni ngu' xcui' cha' tso'o. Ná tso'o si tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu' bi' lo'o ndu'ni ngu' cña bi'; ná tso'o si cu'bi ngu' bi', ni ná tso'o si jña ngu' bi' cñi ji'i tya'a ñati cha' caca culiya' tsa ycu' ca ngu'.

⁹ Ntsu'u cha' xñi tso'o ngu' bi' lcaa cha' liñi ji'i ycu' Ndyosi, tya'a cha' nu ngusñi lcaa na, cha' jua'a tyucui tyiquee ngu' cua'ni ngu' xcui' cha' tso'o.

¹⁰ Lo'o jua'a ntsu'u cha' cua'ni cuayá' ma ji'i ñati bi', cha' ña'a ma si xcui' cha' tso'o ndu'ni ngu'. Ñati nu ndu'ni tso'o ni, taca caca ngu' cña ji'i tya'a ngu' cha' xtyucua ngu' ji'i ña'a taju ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesús, cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi cua'ni ngu' bi' cña li'.

¹¹ Lo'o nu ngu' cuna'a ni, ntsu'u cha' cua'ni ngu' xcui' cha' tso'o nu lo'o caca ngu' cña cha' xtyucua ngu' ji'i ña'a taju ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesús; ná tso'o cha' chcui' nu cuna'a bi' cuentyu ji'i tya'a ngu' lo'o xa'

ñati. Nga'a cha' culacua tso'o ti' nu cuna'a bi', cha' talo ji'i cña nu nda ngu' ji'i.

¹² Ñati nu laca cña ji'i ña'a taju ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesús ni, caju clyo'o ñati bi' lo'o sca ti nu cuna'a; nga'a cha' culo tso'o ñati bi' cña ji'i sñi' ngu', cha' taquiya' tso'o lcaa ñati nu ndi'i to' tyi ngu' cha' nu chcu' ngu' bi'.

¹³ Lo'o jua'a tso'o tsa chcu' cua ña'a ca ñati ji'i ngu' bi' si tso'o ndu'ni ngu' cha' laca ngu' cña, cha' nxyucua ngu' ji'i ngu' tya'a na; li' tyati la ti' ngu' ji'i Jesucristo, lo'o jua'a caca tlyu tyiquee ngu' cha' culu'u ngu' cha' liñi ji'i xa' ñati.

Ñi'ya laca cha' ji'i Jesús nu cua ngusñi na

¹⁴⁻¹⁵ Yala ti caa na' slo nu'u, nti' na'. Jua'a nta', pana ná jlo ti' na' ni jacua' caca 'na, si ntsu'u nu tacu' tyucui jna'; bi' cha' juani nscua na' quityi re cha' caca cuayá' la ti' nu'u ñi'ya nga'a cha' cua'ni ñati ji'i Jesucristo lo'o tya'a ngu', ñi'ya nu ntsu'u cha' cua'ni ngu' lo'o ndyu'u ti'i ngu' tsa tlyu ti. Ndu'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi nu lu'ú ca, lcaa taju na lo'o tya'a na, lo'o jua'a nclu'u lcaa ngu' tya'a na cha' liñi ji'i ycu' nu Xu'na na ji'i xa' ñati. Ná tye cha' liñi bi' tsiya' ti nde chalyuu xqui'ya lcaa taju ngu' tya'a na li'.

¹⁶ Chañi cha' tlyu tsa cha' tso'o ji'i Jesucristo nu ngusñi na. Ndi'ya nchcu' cha' bi': Nu ngua sa'ni la ni, ni sca ñati ná ngua cuayá' ti' ñi'ya cua'ni lyaá ycu' Ndyosi ji'i ngu';

pana nu juani jlo ti' na, xqui'ya cha' ngula Jesucristo chalyuu, cha' ngua ycu' Ni sca ñati.

Lo'o jua'a nchcu' Xtyi'i ycu' Ni cha' ji'i yu, cha' sca ñati nu lubii tsa laca yu;

cua na'a xca ji'i ycu' Ndyosi ji'i Jesús, nu ñati lubii bi'.

Li' nclyu'u ngu' cha' ji'i Jesucristo bi' ji'i ñati ca quiña'a tsa quichi tyucui ña'a chalyuu;

ngusñi ñati lcaa quichi cha' nu nchcu' ngu' ji'i Ni li'.

Cua ndyaa Jesús ca slo ycu' Ndyosi Sti na nde cua, lo'o juani tlyu tsa laca Jesús cajua.

4

Tya'achu' ngu' ji'i cha' liñi ji'i ycu' Ndyosi ca tiya' la

¹ Xqui'ya Xtyi'i ycu' Ndyosi nchca cuayá' ti' na ñi'ya caca tyempo nde loo la, cha' ntsu'u ñati nu cua ngusñi tyucui ji'i Jesucristo nquicha', lo'o li' tyu'utsu' ngu' bi' tyucui ji'i ycu' nu Xu'na na. Xtyanu ñati bi' ji'i Ni li', cha' cñilo'o cui'i cuxi nu ndu'ni cña cuentya ji'i nu xña'a ji'i ngu'; tyijloo cui'i cuxi bi' ji'i ngu' bi' li'.

² Ntsu'u ngu' nu nchcu' tucua lo cha', nu nga'aa ntyuju'u ti' cha' ngusñi ngu' cha' cuiñi nu nchcu' nu xña'a; ji'i ngu' cuiñi bi' cuna xi ngu' tya'a na, tyu'utsu' ngu' ji'i tyucui tso'o li'.

³ Nclu'u ngu' cuiñi bi' cha' ná tso'o caju clyo'o na; nclu'u ngu' cha' ntsu'u tsa na ndacu na nu ná tso'o cacu na, nacui ngu' bi'. Tlyu tsa cha' cuiñi nu nda ngu' bi'. Pana ngüiñá ycu' Ndyosi lcaa na nu ndacu na cha' tso'o ti cacu na ji'i, lcaa tya'a na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo; bi' cha' tya na xlya'be ji'i ycu' Ndyosi lo'o cua cacu ti na, cha' jlo ti' na cha' tso'o ji'i ycu' Ni.

⁴ Tso'o tsa cña ngua'ni Ni, tso'o ngüiñá Ni lcaa lo na; bi' cha' ná tso'o si xcuaa na sca cha' tso'o nu ngüiñá Ni. Xñi na lcaa cha' tso'o bi', lo'o li' ndi'ya chcu' na lo'o ycu' Ndyosi: “Tsa xlya'be jinu'u, Ndyosi Sti ya”, ñacu' na.

⁵ Jua'a chcu' na lo'o ycu' Ndyosi cha' nda Ni lcaa na nu tso'o cha' cacu na; culacua Ni ji'i lcaa na nu ndacu na li', cha' chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi ndacu na ji'i.

Ña'a ti cua'ni tso'o nu'u cña ji'i ycu' Ndyosi

⁶ Culu'u nu'u lcaa cha' nu nscua na' lo quityi re ji'i ca ta'a ñati ji'i Jesucristo cajua, cha' caca nu'u sca ñati nu tso'o tsa ndu'ni cña ji'i Jesucristo, Timoteo. Tyi'u tso'o ti' nu'u lcaa cha' liñi nu cua ngusñi nu'u, cha' ji'i ycu' Ni; ña'a ti xñi tso'o nu'u tyucui ji'i ycu' nu Xu'na na li', ñi'ya nu ndyu'ni ti nu'u.

⁷ Ná taquiya' nu'u ji'i cuentyu nu ná nchcu' cha' liñi ji'i ycu' Ndyosi, cha' cuxi tsa laca cha' bi'. Pana nu'u ni, ntsu'u cha' qui'i nu'u cha' cua'ni nu'u xcui' cña nu ndiya ti' ycu' Ndyosi.

⁸ Tso'o xi cha' ngui'i quiya' na cha' tya'a na, ngui'i ya' na cha' cua'ni na cña; pana tso'o la si qui'i tyiquee na cha' taquiya' na ji'i ycu'i Ndyosi lcaa tyempo. Tso'o ti tyi'i na nde chalyuu, nu lo'o cua'ni na cua ña'a ca cña nu nti' nu Xu'na na cha' cua'ni na; la cui' tso'o ti tyi'i na ca slo ycu'i Ndyosi, si cua'ni na ñi'ya nu nti' Ni cha' cua'ni na.

⁹ Chañi tsa cha' nu nscua na' nde, jua'a ntsu'u cha' xñi tso'o na cha' bi'.

¹⁰ Jlya ti' na ji'i ycu'i Ndyosi nu lu'ú ca; bi' cha' lye cua'ni na cña ji'i Ni, masi lya' tsa ti' ngu' ji'na. Lo'o ycu'i Ndyosi ni, cua'ni lyaá Ni ji'i lcaa ñati si taquiya' ngu' ji'i Ni. Lo'o xñi na cha' ji'i Ni, li' ca cuayá' tso'o la ti' na cha' bi'.

¹¹ Culo nu'u cña nu nguscua na' re ji'i lcaa ngu' tya'a ma, culu'u tso'o nu'u cha' bi' ji' ngu'.

¹² Ná ta nu'u chacuayá' xtyí lo'o ngu' jinu'u cha' tya cuañi' nu'u, nti' ngu'. Cua'ni nu'u xcui' cña tso'o cha' ña'a lcaa tya'a ñati ji'i Jesucristo; xcui' cha' tso'o chcu'i nu'u, xcui' cha' tso'o cua'ni nu'u, lo'o jua'a tso'o tsa tyu'u tyiquee nu'u ña'a nu'u ji'i xa' la ñati. Li' ca cuayá' ti' ngu' cha' tso'o tsa ngusñi nu'u cha' ji'i Jesucristo, xqui'ya cha' xcui' lubii ti cresiya jinu'u ndyu'ni nu'u cña.

¹³ Laja lo'o tya lyiji ti tyalaa na' slo nu'u, ña'a ti tya chcu'i nu'u lcaa cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ngu'; tya chcu'i la nu'u ñi'ya laca cha' liñi bi', tya culu'u la nu'u cha' tso'o bi' ji'i ngu' tsa tlyu ti lo'o tyu'u ti'i ngu'.

¹⁴ Na cua nda ycu'i Ndyosi tyucui chacuayá' ji'i Ni jinu'u lo'o ngusta ya' ngu' cusu' hiqee nu'u, cha' cua'ni nu'u cña cuentya ji'i ycu'i nu Xu'na na. Cua nchcu'i ngu' cuentya ji'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi cha' cua'ni nu'u cña bi'; bi' cha' cui'ya tso'o nu'u cuentya ji'i cha' tso'o nu cua nda ycu'i Ndyosi jinu'u tsa bi', cha' talo nu'u ji'i cña nu ntsu'u jinu'u.

¹⁵ Lo'o ycu'i nu'u ni, cui'ya tso'o nu'u cuentya ji'i lcaa cha' nu nguscua na' nde; li' ña'a ngu' cha' cua ndyaca tsa'a tso'o nu'u cha' caca nu'u loo ji'i ngu'.

¹⁶ Talo nu'u ji'i cña bi'. Cua'a nu'u ji'i ycu'i ca cha' xcui' cha' tso'o ti cua'ni nu'u. Tso'o ti culu'u nu'u ji'i ngu' tya'a na, cha'

jua'a cuna tso'o ngu' cha' nu nclu'u nu'u ji'i ngu', cha' cua'ni lyaá ycu'i Ndyosi ji'i ngu' bi' li'. Lo'o jua'a cua'ni lyaá Ni jinu'u li'.

5

Tso'o ti cua'ni na lo'o tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús

¹ Ná cua'ni tyaala nu'u ji'i sca ngu' cusu' si ngua'ni cuxi yu; ta nu'u sca cui' lo'o yu ñi'ya lo'o nchcu'i na lo'o sti na. La cui' ti cha' lo'o nu ngu' qui'yu cuañi' ni, ta sca cui' lo'o ngu' ñi'ya lo'o nclu'u na ji'i tya'a na.

² Lo'o sca ma' cusu' ni, ta sca cui' lo'o ma' ñi'ya lo'o nchcu'i na lo'o xtya'a na; la cui' ti cha' lo'o nu ngu' cuna'a cuañi' ni, ta sca cui' lo'o ngu' ñi'ya lo'o nclu'u na ji'i sca nu cuna'a tya'a na. Pana xcui' lubii ti cresiya jinu'u ña'a nu'u ji'i ngu' bi'.

³ Ntsu'u cha' ña'asii ngu' ji'i lcaa ngu' cuna'a ti'i si cua ngujuii nu laca clyo'o ngu', si ndyanu ycu'i ti ngu'.

⁴ Si ntsu'u sñi' nu cuna'a ti'i, masi sca sñi' ste', ntsu'u cha' ña'asii ngu' bi' ji'i xtya'a ngu' li'; nga'a cha' ca tsa'a sñi' ngu' cha' ña'asii ngu' ji'i ngu' cusu' ji'i, ñi'ya lo'o nguna'asii ngu' cusu' bi' ji'i sñi' ngu' lo'o ngua cuañi' ngu'. Bi' laca cña nu ndacui ji'i ngu' cuañi' cha' cua'ni ngu' cuentya ji'i ngu' cusu' ji'i, cha' tso'o ntsu'u tyiquee ycu'i Ndyosi lo'o ña'a Ni ji'i ngu' cuañi' nu ña'asii tso'o ji'i ngu' cusu' ji'i.

⁵ Sca ti ji'i ycu'i Ndyosi ndu ti' ngu' cuna'a ti'i nu chañi cha' ndyanu ycu'i ti ngu'; sca ti ycu'i Ni xtyucua Ni ji'i ngu' nti' ngu', bi' cha' nchcu'i ngu' lo'o ycu'i Ndyosi tsa lo'o talya, ndijña ngu' ji'i Ni na ca nu lyiji ji'i ngu'.

⁶ Si'i jua'a ndu'ni nu cuna'a ti'i nu ndyu'ni cua ña'a ca cha', ñi'ya nu nti' ti cresiya ji'i ycu'i ngu'; nti' ngu' cha' tso'o ti ndi'i ngu' chalyuu, pana cua tye ti cha' ji'i ngu' bi' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi.

⁷ Ntsu'u cha' culo nu'u cña ji'i lcaa ngu' bi', cha' ná caca sta xa' la ñati qui'ya ji'i cu'ma ñati ji'i Jesucristo xqui'ya ngu' cuna'a ti'i bi'.

⁸ Ná tso'o ndu'ni ñati nu ná ndube ti' ji'i tya'a, masi ji'i sti ngu', masi ji'i xtya'a ngu', masi ji'i sñi' ngu'; cha' cuiñi nchcu'i ngu' lo'o nacui ngu' cha' ngusñi ngu' cha' ji'i Jesucristo si ná ña'asii ngu' ji'i tya'a ngu', cha'

tso'o la ndyu'ni xa' ñati nu ná ndaquiya' cha' jil'i Jesucristo tsiya' ti.

⁹ Tso'o la scua ngu' cusu' xtañi lcaa nu cuna'a ti'i nu cua ndye snayala yija jil'i, ma' cusu' nu sca ti quiya' ngujui clyo'o, nu sca ti lo'o clyo'o ma' nguti'i ma' chalyuu.

¹⁰ Scua ngu' xtañi ma' cusu' nu nchcui' ngu' jil'i cha' tso'o tsa cña ndu'ni ma' cusu' bi': si cua ngua'ni cu'ú tso'o ma' jil'i nu sube; si cua nda ma' su tyi'i ñati nu lijya tyijyu'; si cua nguxtyucua ma' jil'i tya'a ñati jil'i Jesucristo, masi tlyu cña ntsu'u cha' cua'ni ma'; si ngua tya'na ti' ma' jil'i ñati nu quicha ti'. Si jua'a xcui' cña tso'o ndu'ni ma' cusu' bi', scua ngu' xtañi ma' lo quityi bi' lacua.

¹¹⁻¹² Ná scua ngu' xtañi nu cuna'a cuañi' la nu ndyanu ti'i, cha' ntsu'u quiya' ná talo nu ngu' cuañi' bi'. Pana nu cuna'a nu nscua xtañi lo quityi ni, sca ti cua'ni ngu' cña jil'i Jesucristo nti' ngu', bi' cha' ngüñi cha' jil'i ngu' lo'o ycui' Ndyosi li'. Ñi'ya caca si tiya' la xa' caja clyo'o nu cuna'a cuañi' bi', lo'o li' nga'aa cua'ni ngu' ñi'ya nu nacui' ngu' cha' cua'ni ngu' cuentya jil'i Jesucristo li', jua'a ntsu'u qui'ya jil'i nu cuna'a bi' li'.

¹³ Bi' cha' tso'o la si ná scua ngu' tsiya' ti xtañi nu cuna'a cuañi' nu ndyanu ti'i. Ná tyiquee' xcui' paseya ti tya'a ngu' cuañi' bi' slo ñati; pana si jua'a cua'ni ngu', caca taja ngu' cuna'a bi', chcui' tsa ngu' cuentyu jil'i xa' ñati li', masi jil'i tya'a ngu', masi jil'i xa' la ñati. Ni si'i sca ti cha' taja nu cuna'a ti'i nu ndu'ni jua'a, masi lo'o chcui' tsa ngu' cuna'a bi' lo'o tya'a ngu' lcaa ti lo cha' nu ná tso'o cha' chcui' na.

¹⁴ Bi' cha' tso'o la si xa' caja clyo'o nu cuna'a cuañi' nu ndyanu ti'i, nti' na'; caja sñi' ngu' li', ña'asii ngu' to' tyi ycui' ngu', cha' ná caja ñi'ya nu sta ngu' qui'ya jil'na xqui'ya nu cuna'a bi'.

¹⁵ Jua'a ntā' cha' cua'ni mā, cha' cua ntsu'u xi ngu' cuna'a cuañi' nu ndyanu ti'i nu cua ngulochu' jil'i cha' jil'i ycui' Ndyosi, cha' cua ngusñi ngu' tyucuii jil'i Satanás nu xña'a li'.

¹⁶ Culo nu'u cña jil'i ca ta'a ñati jil'i Jesucristo jua, masi jil'i ngu' qui'yu, masi jil'i ngu' cuna'a, cha' ña'asii ngu' jil'i nu cuna'a ti'i tya'a ngu'; ná xtyanu ngu' jil'i nu cuna'a ti'i tya'a ngu' cha' caca bi' cuentya jil'i taju

ñati jil'i Jesucristo. Li' caca xtyucua tyucui taju ngu' bi' jil'i nu cuna'a nu chañi cha' ti'i ngu', nu ngu' cuna'a ti'i nu ná ntsu'u ni sca ñati jil'i cha' xtyucua jil'i.

¹⁷ Cua'ni chí mā loo ngu' cusu' nu laca loo jil'i taju jil'i mā si tso'o ti ndu'ni ngu' lo'o mā. Lye la cua'ni chí mā loo ngu' cusu' nu nchcui' cha' jil'i ycui' Ndyosi lo'o mā, ngu' cusu' nu nclu'u cha' bi' jil'i mā. Ta mā caya' jil'i ngu' cusu' bi'.

¹⁸ La cui' ti cha' nscua lo quityi jil'i ycui' Ndyosi nu nchcui' ndi'ya: “Ná sca mā tu'ba toro laja lo'o nxatá ni' jil'i trigo cha' tyu'u si'yu; cacu ni' xi, tso'o la li'”, nacui' quityi. Xa' nchcui' lo quityi bi' ndi'ya: “Liñi ndyu'u cha' xñi ngu' caya' lo cña nu ngua'ni ngu'”, nacui' quityi.

¹⁹ Ná tucua' nu'u cha' jil'i ngu' si sta sca ñati qui'ya jil'i sca ngu' cusu' bi'; sca ti si stu'ba ti sta tucua sna tya'a ñati qui'ya bi' jil'i ngu' cusu' bi', li' nga'a cha' tucua' nu'u cha' jil'i ngu'.

²⁰ Si chañi cha' ndyu'ni ngu' cusu' bi' cha' cuxi, li' chcui' nu'u lo'o nu cusu' bi' slo tyucui taju ñati jil'i Jesucristo bi', cha' cube ti' lcaa ngu', cha' ná cua'ni cuxi ngu' jua'a.

²¹ Nclyo na' cña bi' jinu'u, Timoteo, cha' cua'ni nu'u lcaa cña nu nguscua na' lo quityi re; lo'o jua'a jlo ti' ycui' Ndyosi cha' nu nguscua na' re, jlo ti' Jesucristo, jlo ti' xca nu ngusubi ycui' Ndyosi jil'i. Nu lo'o ntsu'u cha' cua'ni cuayá' nu'u jil'i sca ngu' tya'a mā ni, jatya nu'u xi cha' ca cuayá' tso'o ti' nu'u lcaa lo cha' jil'i ngu' bi', cha' sca ti cuayá' liñi tyu'u cha' jil'i ngu' bi', masi tya'a tso'o nu'u, masi chaca tya'a ngu'.

²² Ná yala tsa cua'ni nu'u cha' sta ya' nu'u hichu' sca ñati, cha' caca yu loo jil'i sca taju ñati jil'i Jesucristo; jatya xi cha' ña'a si chañi cha' ñati nu xcui' ndu'ni cha' tso'o laca yu, si chañi cha' tso'o tsa cña ndyu'ni yu, cha' ná tyanu qui'ya yu hichu' nu'u si ntsu'u cha' cuxi ne' cresiya jil'i yu bi'. Lo'o nu'u ni, xcui' lubii ti cresiya jinu'u cua'ni nu'u cña.

²³ Jlo ti' na' cha' quicha xi ti' nu'u; bi' cha' nga'aa co'o nu'u xcui' hitya ti, tso'o co'o nu'u xi vino nu ndyu'u lo si'yu losu' cha' caca jo'o ne' nu'u.

²⁴ Ntsu'u ñati nu ntsu'u qui'ya jil'i, pana jlo ti' xa' ñati ni cha' cuxi ndyu'ni ngu' bi',

masi bilya caca cuayá' jil'i ngu' bi'. Lo'o jua'a ntsu'u ñati nu cuxi tyiquee ngu', pana ná jlo ti' xa' ñati ni cha' cuxi ndyu'ni ngu' bi'; lo'o caca cuayá' jil'i ngu' bi', hasta li' ca cuayá' ti' xa' ñati ñi'ya laca qui'ya nu ntsu'u jil'i ngu' bi'.

²⁵ La cui' jua'a lo'o ñati nu tso'o tsa tyiquee, jlo ti' xa' ñati ni cha' tso'o nu ndyu'ni ngu' bi'. Pana si ntsu'u ñati nu tso'o tyiquee, nu ná jlo ti' xa' ñati jil'i, ca nde loo la tyu'u tucua cha', ca cuayá' ti' ngu' jil'i cha' tso'o nu ngua'ni ngu' bi' li'.

6

¹ Lcaa ñati jil'i Jesucristo nu laca msu nu ngüi'ya ñati ntsu'u cha' cua'ni ch'i ngu' loo xu'na ngu', masi ti' tsa cña nu nda xu'na jil'i. Li' ná caca chcu' cuxi ngu' jil'i ycu' Ndyosi xqui'ya msu bi', ni ná caca chcu' cuxi ngu' jil'i cha' jil'i Jesucristo nu nclu'na.

² Ñati nu laca msu nu cua ngüi'ya tya'a ñati jil'i Jesucristo sa'ni la ni, ná tso'o si cua'ni tyixi msu bi' lo'o xu'na ngu', cha' stu'ba ntsu'u tyiquee ngu' lo'o Jesucristo; ntsu'u cha' lye la cua'ni ch'i msu bi' loo xu'na ngu', tso'o la cua'ni msu bi' cña jil'i xu'na ngu', cha' nu tya'a ngusñi ngu' cha' jil'i Jesús laca ngu' juani, lo'o jua'a ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' jil'i tya'a ngu'. Stu'ba ti ngusñi ngu' cha' jil'i Jesucristo, bi' cha' culu'u nu'u cha' bi' jil'i ngu', lo'o jua'a culo nu'u cña jil'i ngu' cha' cua'ni ngu' lcaa lo cha' nu nscua lo quityi re.

Ná culacua tsa ti' na cha' jil'i cñi

³ Liñi tsa cha' jil'i ycu' Jesucristo nu Xu'na na; cua ña'a ca ñati nu nclu'u xi xa' la cha' jil'i ma, ná liñi ndyu'ni nu ñati bi', ná ntaja'a ngu' tsiya' ti taquiya' ngu' jil'i cha' liñi bi'.

⁴ Na nclu'u ngu' bi' xa' la cha' xqui'ya cha' ná jlo ti' ngu' bi' tsiya' ti, cha' tyixi tsa tyiquee ngu'. Ná tso'o tyiquee ngu' bi', cha' xcui' na ndiya tsa ti' ngu' xu'u tya'a ngu' cuentya jil'i scaa cha' nu nchcu' ngu'; ná tso'o cña nu ndu'ni ngu' bi', cha' jua'a caca liye' ti' ngu' jil'i tya'a ngu', lo'o jua'a xu'u tya'a ngu' bi' li', cha' xcui' cuentyu chcu' ngu' jil'i tya'a ngu', lo'o jua'a sta ngu' qui'ya laja ti jil'i tya'a ngu' li'.

⁵ Lye tsa nchcu' ngu' bi', xqui'ya cha' ná ngusñi tso'o ngu' cha' liñi jil'i ycu' Ndyosi, jua'a nga'aa ncliyacua tso'o ti' ngu' bi'; cha' cuiñi ti ndu'ni tlyu ngu' bi' jil'i ycu' Ndyosi cha' cña jil'i ngu', nti' ngu'. Ná tya'a nu'u stu'ba ti lo'o ngu' bi'.

⁶ Chañi cha' ntsu'u xi cha' tso'o nu tyacua jil'na xqui'ya ycu' Ndyosi, si cua'ni tlyu na jil'i Ni tyucui tyiquee na; pana sca ti si nguaala' ti' na lo'o lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jil'na nde chalyuu.

⁷ Ná sca na lo'o jil'na nu lo'o ngula na chalyuu, lo'o jua'a ná sca na tyalo'o na lo'o cajaa na.

⁸ Cuayá' jil'na nde chalyuu si ntsu'u na cacu na, si ntsu'u ste' na;

⁹ pana ntsu'u ñati nu nti' tsa cha' caca culiya' ngu'. Ná tso'o cha' bi', cha' li' cua'ni cuayá' nu xña'a jil'i ngu' si caca tyu'u cha' cuxi tyiquee ngu'; tye chalyuu jil'i ngu' li', chcuna' cresiya jil'i ngu'.

¹⁰ Lo'o ntsu'u tsa tyiquee ñati jil'i cñi, bi' laca suu quiña'a tsa cha' cuxi. Ntsu'u ñati nu tiji' tsa ti' jil'i cñi, bi' cha' cua ngu-lochu' ngu' cha' jil'i nu Xu'na na, cha' nga'aa taquiya' ngu' bi' cha' jil'i Ni. Xñi' tsa ti' ndi' ngu' bi' li', cha' nchcube' ngu' jil'i ycu' ca ngu'.

Tya nda Pablo xi cha' lo'o yu Timoteo

¹¹ Lo'o nu'u Timoteo, ñati jil'i ycu' Ndyosi laca nu'u, bi' cha' xtyanu nu'u jil'i lcaa cha' cuxi bi'; xcui' cha' liñi cua'ni nu'u, cua ña'a ca lo cha' tso'o nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni na. Tya nxñi tso'o nu'u cha' jil'i ycu' Ndyosi, jua'a cua'ni nu'u cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu'u ña'a nu'u jil'i lcaa ñati; talo nu'u masi xcube' ngu' jinu'u, jua'a cua'ni tya'na ti' nu'u jil'i ñati.

¹² Tyucui tyiquee nu'u cua'ni nu'u cña jil'i ycu' nu Xu'na na, xqui'ya cha' ngusñi tso'o nu'u cha' jil'i Ni. Cua jlo ti' nu'u cha' ná nga'a cha' tye chalyuu jinu'u, cha' ngusubi ycu' Ndyosi jinu'u, lo'o li' cua nda nu'u cha' lo'o tyu'u tya'a ñati ñi'ya ngua lo'o ngusñi nu'u cha' jil'i Jesucristo; si' sca cha' cuaana ti ngua bi'.

¹³ Culo na' cña jinu'u juani chacuayá' jil'i ycu' Ndyosi nu ndu'ni cu'ú jil'i lcaa na lu'ú nu ntsu'u chalyuu; la cui' jua'a culo na' cña jinu'u chacuayá' jil'i Jesucristo nu tso'o tsa

nguxacui cha' jii Poncio Pilato nu laca loo nu lo'o ngua cuayá' jii Jesús. Ná ntsii yu nguxacui yu cha' cuentya jii cña nu ndyaca jii yu cha' nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca yu.

¹⁴ Culo na' cña jinu'u cha' xcui' tso'o ti cua'ni nu'u, cha' cua'ni lyiji nu'u lcaa cha' nu nguscua na' lo quityi re, lo'o jua'a ná ta nu'u tyempo nu caja ñi'ya sta ngu' qui'ya jinu'u. Na ntajatya na jii Jesucristo nu Xu'na na ña'a cuayá' tyaa Ni chaca quiya',

¹⁵ cha' tsá nu nti' ycu' Ndyosi cha' caa Jesús, li' tyu'u tucua Ni chaca quiya'. Nu ycu' Ndyosi ni, tso'o ntsu'u tyiquee Ni tyucui tyempo, lo'o jua'a ycu' Ni laca loo tsiya' ti; laca Ni rey nu tlyu la, nu Xu'na nu laca loo la.

¹⁶ Ná ntsu'u cha' cajaa ycu' Ndyosi tsiya' ti, ná tye cha' jii Ni. Ndubi tsa ña'a xee ca su ntucua ycu' Ndyosi, ni ná ntsu'u ñati nu caca tsaa ca slo Ni jua'a ti xqui'ya xee tlyu bi'. La cui' jua'a ná ntsu'u ñati nu cua na'a jii ycu' Ndyosi, cha' ná nchca ña'a ñati jii Ni nde chalyuu. Bi' cha' cua'ni chi na loo ycu' Ndyosi lacua, cha' laca Ni nu tlyu la. Jua'a laca cha' tu'ni.

¹⁷ Lo'o jua'a ntsu'u cha' culo nu'u cña jii ngu' culiya' tya'a ngusñi ma cha' jii Jesús, cha' ná cua'ni tyucuaa ti' ngu' bi' lo'o tya'a ngu'. Ná tso'o si xcui' culacua tsa ti' ngu' bi' jii cña jii ngu'; la cui' ti ná culacua tsa ti' ngu' jii lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jii ngu', cha' yala ti ndye cña jii'na. Tso'o la si cube ti' ngu' bi' jii ycu' Ndyosi nu lu'ú ca, cha' cua nda Ni lcaa lo na nu ntsu'u jii'na cha' caca tso'o tyiquee na nde chalyuu.

¹⁸ Culo nu'u cña jii ngu' culiya' bi' ndi'ya: Xcui' cha' tso'o cua'ni ngu'; cua'ni tya'na ti' ngu' jii xa' ñati, lo'o jua'a tyi'u ti' ngu' jii ngu' ti'i, cha' ta ngu' na nu lyiji jii ngu' ti'i bi'.

¹⁹ Jua'a ti caca culiya' ngu' slo ycu' Ndyosi xqui'ya cha' tso'o nu ngua'ni ngu' ca nde, xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' tso'o jii ycu' Ni. Ná nga'a cha' tye chalyuu jii ngu' bi' li'.

Chaca tya cña nclyo Pablo jii yu

²⁰ Lo'o nu'u Timoteo, cua'ni tyaca'a nu'u jii cha' nu ntsu'u cha' culu'u nu'u jii ñati cuentya jii ycu' Ndyosi. Ná taquiya' nu'u

tsiya' ti jii cha' cuxi nu nchcui' nu ngu' cuiñi bi'. Jlo tsa ti' ycu' ca ngu', jua'a nti' nu ngu' cuiñi bi'; pana ná nda ngu' bi' cuentya tsiya' ti ñi'ya laca sca cha' liñi.

²¹ Ntsu'u ngu' nu jlya ti' cha' cuiñi nu nchcui' ngu' cuiñi bi', pana juani nga'aa ndya'a stu'ba ngu' bi' lo'o ngu' tya'a ngusñi na cha' jii ycu' Ndyosi.

Ña'a ti cua'ni ycu' Ndyosi cha' tso'o lo'o nu'u. Jua'a caca cha' lacua.

Nguscua San Pablo chaca quityi nu ndyaa ca slo Timoteo

¹ Pablo laca na'. Cua nda ycu'i Ndyosi cña 'na cha' lijya na' tyijyu' ca nde quichi tyi ma, cha' ta na' cha' ji'i Jesucristo lo'o ma. Nacui Ni cha' ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i ñati nu xñi cha' ji'i Jesucristo.

² Nscua na' quityi re cha' caa slo nu'u, Timoteo, cha' sñi' na' laca nu'u nti' na', jua'a ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jinu'u. Ndi'ya nti' na', cha' ña'a ti cua'ni ycu'i Ndyosi cha' tso'o lo'o nu'u, cha' cua'ni tya'na ti' Ni jinu'u, cha' jua'a cua'ni Ni cha' ti' tyi'i cresiya jinu'u xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Nhcui' Pablo ji'i cha' tlyu nu ndyu'ni ycu'i Ndyosi lo'o ñati

³ Ñi'ya nu tyucui tyiquee jyo'o cusu' ji'na ngua'ni ngu' cña ji'i ycu'i Ndyosi nu ngua sa'ni la, jua'a tyucui tyiquee na' ndyu'ni na' cña ji'i ycu'i Ndyosi juani. Ndyaa na' xlya'be ji'i ycu'i Ni lo'o nhcui' na' lo'o Ni cuentya jinu'u, cha' tsa lo'o talya nhcui' na' lo'o Ni.

⁴ Ntsu'u ti' na' cha' ngusi'ya nu'u lo'o ndu'u na' ndyaa na', bi' cha' nti' tsa na' ña'a na' jinu'u chaca quiya' cha' ca chaa ti' na.

⁵ Ntsu'u ti' na' cha' chañi cha' ngusñi nu'u cha' ji'i Jesús. Xtya'a cusu' nu'u, nu ma' Loida ni, bi' laca nu cua ngusñi cha' bi' tya clyo; lo'o li' ma' Eunice xtya'a nu'u cua ngusñi cha' bi'; la cui' jua'a nu'u, tso'o tsa ngusñi nu'u cha' ji'i Jesús.

⁶ Ta na' sca cui' lo'o nu'u juani: Cua'ni tyaca'a nu'u ji'i cha' tso'o nu cua nda ycu'i Ndyosi jinu'u tya lo'o ngusta ya' na' hique nu'u, cha' taca cua'ni nu'u cña cuentya ji'i ycu'i nu Xu'na na.

⁷ Ná nti' ycu'i Ndyosi cha' cutsji na; bi' cha' nda Ni Xtyi'i ycu'i Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na, cha' ca tlyu tyiquee na, cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na, cha' taca cua'ni na ñi'ya nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni na lcaa tsa.

⁸ Ná ca tyuju'u ti' nu'u; ta nu'u cha' lo'o ngu', ñi'ya nu ngusñi nu'u cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na. La cui' ti ná ca tyuju'u ti'

nu'u cha' ntsu'u na' ne' chcuá. Nhcube' ngu' jna' xqui'ya cha' nhcui' na' cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na, bi' cha' ná quiña'a tsa culacua ti' nu'u si lo'o jinu'u xcube' ngu' cha' nhcui' nu'u cha' tso'o ji'i Jesucristo lo'o ngu'. Ta ycu'i Ndyosi juersa ji'na cha' talo na,

⁹ cha' ycu'i Ndyosi laca nu ngua'ni lyaá ji'na; cua ngusubi Ni ji'na cha' cua'ni na cña nu nti' Ni cha' cua'ni na. Ntaja'a Ni cua'ni lyaá Ni ji'na cha' tso'o tyiquee ti Ni, masi si'i xqui'ya cha' tso'o nu ngua'ni ycu'i ca na. Ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na; jua'a laca cha' nu ngulu'u Jesucristo ji'na, cha' ngua ti' ycu'i Ndyosi cua'ni Ni cha' tso'o lo'o na nu lo'o tya lyiji cuiña Ni chalyuu.

¹⁰ Cua nchca cuayá' ti' na cha' bi' juani, xqui'ya cha' cua yaa Jesucristo chalyuu, cha' bi' laca nu ngua'ni lyaá ji'na; ntijiloo Jesús tsiya' ti ji'i nu xña'a nu lo'o ndyu'ú yu chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu, bi' cha' ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i lcaa na nu xñi na cha' ji'i Ni, cha' ngua'ni lyaá Jesús ji'na.

¹¹ Cha' ji'i Jesucristo, bi' laca cha' nu nhcui' na' lo'o ñati. Cua ngusubi ycu'i Ndyosi 'na cha' ndya'a na' nlyu'u na' cha' bi' ji'i ngu' xa' tsu' cuentya ji'i ycu'i Ni,

¹² bi' cha' ndyiji cha' ti' 'na juani. Pana ná tyuju'u ti' na', cha' cua jlo ti' na' tilaca laca nu ngusñi na' cha' ji'i Ni. Jlo ti' na' cha' nchca ji'i Ni ña'asii Ni 'na; nchca ji'i Ni xtyucua Ni 'na lo'o ndyu'ni na' cña nu nda Ni 'na, cha' taca tyu'u tso'o cña 'na tsa bi' lo'o tyaa Jesús nde chalyuu chaca quiya'.

¹³ Ña'a ti tya tyi'u ti' nu'u lcaa cha' nu cua ngulu'u na' jinu'u lacua. Cha' liñi laca bi', jua'a tso'o tsa si xñi tso'o nu'u cha' bi'. Tso'o ti tyu'u tyiquee nu'u ña'a nu'u ji'i ñati, xqui'ya cha' ntsu'u cha' jinu'u lo'o Jesucristo.

¹⁴ Cua'ni tyaca'a nu'u ji'i cha' tso'o nu nda ycu'i Ndyosi lo'o na; xtyucua Xtyi'i ycu'i Ni jinu'u cha' cua'ni nu'u cña bi', bi' cha' ndyanu Xtyi'i ycu'i Ni ne' cresiya ji'na.

¹⁵ Jlo ti' nu'u cha' quiña'a ñati ji'i Jesucristo cua nguxtyanu ngu' 'na; masi cua ña'a ca ngu' nde loyuu su cuentya Asia, lo'o yu Figelo, lo'o yu Hermógenes, cua nguxtyanu ngu' bi' 'na.

¹⁶ Sca ti yu Onesíforo ni, ngxutyucua tsa yu bi' 'na; ná ngua tyuju'u ti' yu cha' ntsu'u na' ne' chcuá, pana ndyaa yu ndyaa na'a yu 'na ca bi'. Bi' cha' nti' na' cha' cua'ni tya'na ti' ycuí' Ndyosi ji'í yu, lo'o jua'a ji'í lcaa ngu' nu ndi'í slo yu bi'.

¹⁷ Nu lo'o ndyalaa yu nde quichi Roma re, li' ngulana tsa yu 'na cha' caá yu ca slo na'.

¹⁸ Nti' na' cha' cua'ni tya'na ti' ycuí' nu Xu'na na ji'í yu bi', nu lo'o tyalaa tsá nu cua'ni cuayá' Ni ji'í lcaa ñati. Lo'o jua'a cua' jlo tso'o ti' nu'u lcaa ña'a cña tso'o nu ngua'ni yu lo'o na ca quichi Efeso.

2

Tlyu cua'ni tyiquee Timoteo, nti' Pablo

¹ Sñi' na', nti' na' cha' ta na' chaca cui' lo'o nu'u juani: Caca tlyu tyiquee nu'u xqui'ya Jesucristo nu xcui' cha' tso'o ndu'ni lo'o na.

² Cua ndyuna nu'u lcaa cha' nu ngulu'u na' ji'í tyu'u tya'a ñati; nu juani la cui' ñi'ya nu ngulu'u na', jua'a culu'u nu'u ji'í ñati nu tyucui tyiquee nti' ngu' culu'u ngu' cha' bi' ji'í xi xa' la ñati, cha' ca tsa'a tso'o nu xa' la ngu' bi' cha' ji'í ycuí' Ndyosi.

³ Ñi'ya ndalo sca sendaru lo'o ndya'a yu cusu, jua'a talo nu'u si cajá cha' ti'í jinu'u lo'o ndyu'ni lya' ti' ngu' jinu'u, cha' sendaru ji'í Jesucristo laca nu'u juani.

⁴ Sca ti cña sendaru caca cua'ni sendaru; ná caca cua'ni yu xi xa' lo cña, si nti' yu cha' ca tso'o tyiquee xu'na yu lo'o yu, cha' bi' laca nu cua ngusubi ji'í yu cha' caca yu sendaru.

⁵ Jua'a si ntsu'u sca cha' cuijya ji'í ngu' lo'o tya'a ngu' ni, cua laca nscua cha' ñi'ya nu tso'o la quijya ngu', cha' taca cua'ni tsaca yu ngana ji'í tya'a yu. Si ná taquiya' ngu' ji'í cha' nu cua nscua bi', li' ná caja cha' xly'a'be ji'í ñati nu cua ngua'ni ngana ji'í tya'a yu lo'o cua ndye cha' cuijya ji'í ngu' li'.

⁶ Chaca cha' ni, sca ñati nu tlyu tsa cña ngua'ni lo xtya' ji'í yu, clyo cacu ycuí' yu na nu ndyu'u lo xtya' bi'.

⁷ Culacua xi ti' nu'u ji'í cha' nu ngulu'u ca ti na' jinu'u, lo'o jua'a xtyucua ycuí' nu Xu'na na jinu'u cha' ca cuayá' ti' nu'u lcaa cha' bi'.

⁸ Tyi'u ti' nu'u ji'í Jesucristo, cha' ycuí' laca nu ndyu'ú chaca quiya' lo'o ngujuii yu. Tya'a ñati ji'í jyo'o David laca yu bi'. La cui' cha' tso'o ji'í Jesús nu lu'ú ca nda na' lo'o ñati,

⁹ bi' cha' ndu'ni lya' ti' ngu' 'na juani. Ñi'ya nu nchcube' ngu' ji'í sca ñati cuxi, jua'a ngusca' ngu' jna' ne' chcuá juani. Ngusu'ba ngu' jna' ne' chcuá tu'ni, pana ná nchca ji'í ngu' su'ba yacu' ngu' ji'í cha' tso'o ji'í ycuí' Ndyosi jua'a;

¹⁰ bi' cha' talo tyiquee na' ji'í ngu', masi nchcube' tsa ngu' jna'. Talo na' ji'í cha' cuxi bi' cuentya ji'í ca ta'a ñati nu ngusubi ycuí' Ndyosi ji'í, cha' lo'o ñati bi' ngua'ni lyaá Jesucristo ji'í, cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'í ñati bi'. Caca tyi'í ngu' bi' ca slo ycuí' Ndyosi su tso'o tsa ña'a lcaa cha'.

¹¹ Nga'a cha' xñi tso'o ma' cha' liñi nu ndi'ya nchcui':

Si cajaa na cha' laca na ñati ji'í Jesucristo, lo'o ti tyaa na tyi'í na lo'o ycuí' Ndyosi li'.

¹² Si talo na lo'o xcube' ngu' ji'na xqui'ya cha' ji'í Ni, li' caja su tyi'í na lo'o ycuí' Jesús ca su laca Ni loo ca bi'.

Si ñacu'í na cha' ná ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo, jua'a ycuí' Ni, ñacu'í Ni cha' ná ntsu'u cha' ji'í Ni lo'o na.

¹³ Masi tya'achu' na ji'í ycuí' Ni, ña'a ti tya tso'o tsa ndu'ni Jesucristo lo'o na;

ná ncha'a cha' ji'í Jesús, ña'a ti tya cua'ni Ni ñi'ya nu cua nacui' ycuí' Ni cha' cua'ni Ni.

Ñati nu tso'o tsa cña ndyu'ni

¹⁴ Lu'ba ti chcuí' nu'u lo'o ngu' cha' taquiya' ngu' lcaa cha' nu nscua na' re. Cua jlo ti' ycuí' nu Xu'na na lcaa ña'a nu ndyu'ni scaa ngu', bi' cha' culo nu'u cña cha' nga'aa xtyacu' ngu' cha' lo'o tya'a ngu' cuentya ji'í cua ña'a ca cuentyu nu nchcui' ñati. Ná tso'o tsiya' ti jua'a, cha' lye tsa quichi cha' hique ngu' nu ndyuna cha' bi'.

¹⁵ Lye tsa cua'ni nu'u cña nu cua nda ycuí' Ndyosi jinu'u, cha' ná ca tyuju'u ti' nu'u xqui'ya cña nu ngua'ni nu'u nu lo'o tsaa nu'u tyi'í ca slo Ni. Chañi tsa laca cha' ji'í ycuí' Ndyosi, bi' cha' tya culu'u la nu'u cha' liñi bi' ji'í ngu' lacua; tso'o ti caca tyiquee Ni ña'a Ni jinu'u li'.

16 Ná cua'a jyaca nu'u tsiya' ti ji'i cha' cuxi nu nchcui' nu ngu' cuiñi bi', cha' tyi-jyu' tsa ndya'achu' ngu' bi' ji'i ycu' Ndyosi; nga'aa ndya'a ngu' bi' tyucui' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti.

17 Cha' cuxi laca nu nclu'u ngu' bi', lo'o jua'a tlyu la caca cha' cuxi bi' nde loo la. Ñi'ya ndyaluu sca quichu' tyaala nu nga'a lo cuaña' na, ña'a cuayá' cua'ni ñu'u ji'i ña'a tsaca cuaña' na, la cui' jua'a laca cha' cuiñi nu nclyu'u yu Himeneo lo'o yu Fileto bi'.

18 Nguxtyanu ngu' bi' cha' liñi ji'i ycu' Ndyosi, lo'o nu juani nacui' ngu' bi' cha' nga'aa tyu'ú na chaca quiya': "Na cua ndyu'ú ngu' chaca quiya', lcaa ngu' nu ntsu'u cha' tyu'ú", nacui' ngu' cuiñi bi'. Pana ntsu'u xi ngu' tya'a na nu cua ngusñi cha' nu nchcui' ngu' bi', lo'o juani nga'aa jlo tso'o ti' ngu' ni cha' nu jlya ti' ngu' tya clyo.

19 Liñi tsa laca cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi; cua'ni Ni cha' ná xtyanu na cha' bi', si jlya ti' na cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi ndi'ya: "Cua nslo ycu' nu Xu'na na tilaca laca ñati' ji'i Ni". Lo'o chaca cha' nchcui' ndi'ya: "Cua ña'a ca ñati' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Cristo ni, ntsu'u cha' xtyanu ngu' bi' lcaa cha' cuxi". Jua'a nacui' quityi' ji'i ycu' Ndyosi.

20 Ntsu'u tsa ya' xña ne' cosiña ji'i sca ni'i tlyu: ntsu'u na oro, jua'a ntsu'u na plata, jua'a ntsu'u na yaca, lo'o jua'a ntsu'u na yuu. Xcui' cña tso'o ti ndu'ni ngu' lo'o ca'ña oro, lo'o ca'ña plata; pana ná ndube ti' ngu' ji'i ca'ña yaca, ji'i ca'ña yuu, cha' tsa'ña ti nga'a bi'.

21 Ñi'ya nti' ya' xña nu ntsu'u ne' cosiña, jua'a laca ñati' ji'i Jesucristo; nti' na cha' cua'ni ycu' nu Xu'na na cha' tso'o lo'o na, cha' cube ti' Ni ji'na ñi'ya lo'o ndube ti' xu'na ni'i ji'i ca'ña ji'i, nu quiña'a tsa nga'a. Ná caca cua'ni na cha' tso'o bi' si ná lubii cresiya ji'na; bi' cha' ndu'ni cha' xtyanu na lcaa cha' cuxi cha' caca lubii cresiya ji'na, cha' sca ti cña nu nda ycu' Ndyosi ji'na cua'ni na li'.

22 Ngu' cuañi' laca nu'u, lo'o jua'a ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndiya ti' ngu' cuañi'; pana nga'aa cua'ni nu'u cha' bi'. Ña'a ti tya cua'ni nu'u cha' tso'o ndi'ya: xñi tso'o nu'u cha' liñi bi', tso'o ti tyu'u tyiquee nu'u ña'a

nu'u ji'i ñati; tso'o ti tyi'i nu'u lo'o tya'a ma nu cua ngua lubii cresiya ji'i ngu', la cui' tya'a ntsu'u cha' ji'i ma lo'o ycu' nu Xu'na na.

23 Nga'aa xacui' nu'u cha' ji'i ñati' nu ná jlo ti' tsiya' ti ñi'ya laca sca cha' liñi; ná sca cha' jlo ti' ngu' bi', pana nti' ngu' xu'u tya'a ngu' lo'o nu'u xqui'ya sca cha' laja ti.

24 Nu ñati' nu ndyu'ni cña ji'i ycu' nu Xu'na na ni, ná tso'o si xcui' nxu'u ti ngu' ndi'i ngu' lo'o tya'a ngu'; ntsu'u cha' chcui' tso'o ti ngu' bi' lo'o lcaa ñati'. Tso'o si nchca ji'i ngu' bi' culu'u ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i xa' ñati; jua'a ntsu'u cha' talo tyiquee ngu' bi' ji'i ñati' nu cua'ni lya' ti' ji'i ngu',

25 jua'a ji'i ñati' nu ñasi' ji'i ngu'. Tso'o ti chcui' ngu' bi' lo'o ñati' nu ñasi', cha' jua'a taca cua'ni ycu' nu Xu'na na cña ne' cresiya ji'i ñati' nu ñasi' bi', cha' taca culu'u Ni ji'i ngu' ñi'ya laca lo'o cha' liñi bi'. Tso'o tsa si culochu' ñati' nu ñasi' bi' lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni ngu',

26 cha' li' taca culo Ni ji'i ngu' ya' nu xña'a. Na cua ngusñi nu xña'a ji'i ñati' nu ñasi' bi' tya tsubi' la cha' cua'ni ngu' cña cuxi cuentya ji'i.

3

Tyempo cuxi nu caca lo'o cua tye ti chalyuu

1 Culacua tso'o xi ti' nu'u, Timoteo; nu lo'o cua tye ti chalyuu, li' lye tsa caca cha' ji'i ngu' xqui'ya quiña'a tsa cha' cuxi.

2 Tyempo nde loo la, li' tyi'i tsa ngu' cuxi: masi ngu' nu sca ti cña ji'i ycu' ca ngu' cube ti', masi ngu' nu tyaca'a tsa cñi ji'i, masi ngu' nu tyixi tsa cua'ni lo'o tya'a ngu', masi ngu' nu nti' cha' tlyu tsa ycu' ca ngu', masi ngu' nu suba' tsa chcui' ji'i ycu' Ndyosi, masi ngu' nu ná taquiya' ji'i sti ngu', ni ji'i xtya'a ngu', masi ngu' nu ná tya xlya'be ji'i ycu' Ndyosi, ni ji'i tya'a ñati' ngu', masi ngu' nu ná tyaja'a cua'ni ch'i ngu' loo ycu' Ndyosi tsiya' ti,

3 masi ngu' nu ná ntsu'u tyiquee ña'a ngu' ji'i tya'a ngu', masi ngu' nu ná cui'ya cha' clyu ti' ji'i tya'a ngu', masi ngu' nu lye tsa chcui' cuentyu ji'i tya'a ngu' lo'o xa' ñati, masi ngu' nu ná tyaja'a cua'a ji'i ycu' ca ngu' cha' nti' ngu' cua'ni ngu' lcaa cha' cuxi nu ndiya ti' ngu' cua'ni ngu', masi ngu' nu

tyaala tsa cua'ni, masi ngu' nu ná ndiya ti' tsiya' ti ni sca cha' tso'o,

⁴ masi ngu' nu nñilo'o ji'j tya'a tso'o ti ngu', masi ngu' nu ná cube ti' tsiya' ti' si lye tsa ndyu'ni tyucuaa ti' ji'j tya'a ngu'; cua'ni ngu' cua ña'a ca cha' cuxi nu jña cresiya ji'j ycu' ca ngu', cha' nga'aa nti' ngu' bi' taquiya' ngu' ji'j ycu' Ndyosi.

⁵ Na cuiñi ti lcaa ngu' bi' lo'o cua'ni tlyu ngu' ji'j ycu' Ndyosi, cha' ná ndaquiya' ngu' bi' ji'j cha' ji'j Ni tsiya' ti.

Xtyanu nu'u ji'j lcaa ngu' bi'.

⁶ Lo'o jua'a ntsu'u xi ngu' cuxi bi' nu nñilo'o ji'j ñati, nu ndya'a ne' ni'j ji'j ñati cha' culu'u ngu' cha' cuiñi ti' ji'j ngu' cuna'a nu ná ncliyacua tso'o ti'. Na tonto tsa ngu' cuna'a bi', cha' ntsu'u tsa qui'ya ji'j ngu', cha' nti' tsa ngu' xñi ngu' ji'j cua ña'a ca cha' cuxi.

⁷ Nti' tsa nu ngu' cuna'a bi' ca tsa'a ngu' sca cha', pana ná nchca ca cuayá' ti' ngu' ni sca cha' liñi.

⁸ Ñi'ya ngua ti' jyo'o Janes lo'o jyo'o Jambres, nu ngu' cucha'a nu ngusu'u tya'a lo'o jyo'o Moisés nu ngua sa'ni, jua'a nti' nu ngu' cuxi bi'; bi' cha' nxu'u tya'a ngu' lo'o lcaa cha' liñi. Nga'aa nchca culacua tso'o ti' ngu', cha' ná jlya ti' ngu' bi' ji'j Jesús tsiya' ti.

⁹ Pana ná talo tyiquee ñati tyu'u tsa ji'j cha' cuxi nu ndyu'ni nu ngu' cuxi bi'. Ñi'ya lo'o ngua cuayá' ti' ngu' sa'ni cha' cuiñi tsa jyo'o Janes lo'o jyo'o Jambres nu ngua li', la cui' jua'a ca cuayá' ti' lcaa ñati cha' xcu' na nñilo'o ti' ngu' cuxi bi' ji'j ñati chalyuu juani.

Chaca quiya' nclyo Pablo cña ji'j Timoteo

¹⁰ Lo'o nu'u ni, Timoteo, jlo ti' na' cha' ná ndu'ni nu'u ñi'ya nu ndu'ni nu ngu' cuxi bi'. Stu'ba ti nti' nu'u lo'o na', bi' cha' ndu'ni nu'u ñi'ya nu ngulu'u na' jinu'u; ndyu'ni nu'u cña ñi'ya nu ndyu'ni na' cña, cha' jlya ti' nu'u cha' ji'j Jesús ñi'ya jlya ti' na' ji'j. Cua na'a nu'u cha' ndalo tyiquee na' ji'j ñati, cha' ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'j ñati, cha' ndalo na',

¹¹ masi lye tsa ndyu'ni lya' ti' ngu' 'na, masi quicha ti' na'. Cua jlo ti' nu'u ñi'ya ndalo na' ca quichí Antioquía, ca quichí Iconio, ca quichí Listra, nu lo'o ngua'ni lya'

ti' ngu' 'na ca bi'; pana cua ngulo ycu' nu Xu'na na 'na ji'j lcaa cha' cuxi bi'.

¹² Chañi cha' xcube' ñati ji'j lcaa tya'a na nu nti' na cha' caca lubii cresiya ji'na cuentya ji'j Jesucristo.

¹³ Pana ngu' nu ndu'ni cha' cuxi ni, cua nscua cha' tya cuxi la cua'ni ngu' bi'; ngu' cuiñi ni, cua nscua cha' tya cuiñi la cua'ni ngu', jua'a ña'a ti tya jlya la ti' ycu' ca ngu' cha' cuiñi li'.

¹⁴ Pana nu'u ni, ña'a ti xñi tso'o nu'u lcaa cha' nu ngua tsa'a nu'u; na cua ngua cuayá' ti' nu'u ji'j cha' bi', cha' liñi laca bi'. Cua jlo ti' nu'u tilaca laca nu ngulu'u cha' bi' jinu'u tya clyo.

¹⁵ Tya cuañi' tsa nu'u lo'o nguxana nu'u ndyaca tsa'a nu'u lo' quityi ji'j ycu' Ndyosi; quityi bi' laca nu culu'u liñi ji'na ñi'ya taca clyaa na ji'j nu cuxi, si xñi tso'o na cha' ji'j Jesucristo.

¹⁶ Ycu' Ndyosi ngua'ni cha' ngua'ya cha' hique ñati chalyuu, cha' xcua ngu' tyucui cha' ji'j Ni lo' quityi bi', bi' cha' tso'o tsa si tya culu'u la na cha' nu nscua lo' quityi bi' ji'j ñati, cha' ca cuayá' ti' ngu' tyucui cha' ji'j ycu' Ndyosi, cha' cua'a ji'j ngu' lo'o ndyu'ni ngu' cha' cuxi. Culu'u quityi bi' ji'na ñi'ya caca xñi tso'o na cha' ji'j Ni chaca quiya', ñi'ya caca ca tsa'a na cha' cua'ni na xcu' cha' tso'o.

¹⁷ La cui' quityi bi' laca nu culu'u ji'j lcaa tya'a na nu laca na ñati ji'j ycu' Ndyosi, ñi'ya taca cua'ni tso'o na lcaa cña nu nda Ni ji'na cha' cua'ni na nde chalyuu.

4

Cua ngulala ti tye chalyuu ji'j Pablo

¹ Culo na' cña jinu'u chacuayá' ji'j ycu' Ndyosi, jua'a chacuayá' ji'j Jesucristo nu cua'ni cuayá' ji'j lcaa ñati lu'u lo'o ji'j lcaa ñati nu cua ngujui. Caa Jesucristo chaca quiya' cha' caca Ni loo ji'j lcaa ñati.

² Culo na' cña jinu'u cha' culu'u nu'u cha' ji'j ycu' Ndyosi ji'j ñati; ña'a ti tya culu'u nu'u cha' bi' ji'j lcaa ñati, masi nti' ngu' cuna ngu' cha' bi', masi ná nti' ngu' cuna ngu' cha' bi'. Tyucui tyiquee nu'u culu'u nu'u ji'j ngu', cha' ta ngu' cuentya ji'j lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'j ngu'; jua'a xtyucua nu'u ji'j ngu' cha' culochu' ngu' cha' cuxi bi'. Talo tyiquee nu'u ji'j

ngu' cha' tso'o ti culu'u nu'u cha' tso'o bi' ji'i ngu',

³ cha' ca nde loo la nga'aa tyaja'a ngu' cuna ngu' cha' tso'o bi' li'; culana ngu' ji'i quiña'a xa' la ñati nu culu'u ji'i ngu' lcu'a ti cha' cuxi nu ndiya la ti' ngu' bi' cuna ngu'.

⁴ Li' culochu' ngu' ji'i lcaa cha' liñi nu cuna ndyuna ngu' nquicha', cha' nga'aa nti' ngu' cuna ngu' cha' liñi bi'; pana xñi tso'o ngu' cua ña'a ca cha' cuiñi, lcaa cuentyu li'.

⁵ Lo'o nu'u ni, culacua xi ti' nu'u na laca nu tso'o la cha' cua'ni nu'u, cha' talo tyiquee nu'u lo'o lya' tsa ti' ngu' jinu'u, cha' ña'a ti chcu' nu'u cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati, cha' tya cua'ni la nu'u lcaa cña nu ntsu'u cha' cua'ni nu'u cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

⁶ Lo'o na' ni, cua tye ti cña jna' nde chalyuu cuentya ji'i cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi; cua ngulala ti cajaa na', nti' na'.

⁷ Cua ngusu'u tya'a na' lo'o nu cuxi; cua ndye nguta'a na' tyucui ji'i Jesucristo, bi' cha' cua tyalaa ti na' ca slo ycu' Ndyosi. Nu cha' tso'o nu cua ngusñi na' ni, cua ndyanu tso'o cha' bi' ne' cresiya 'na,

⁸ bi' cha' jlo ti' na' cha' ntsu'u sca cha' tso'o nu tyacua 'na; ta ycu' nu Xu'na na cha' tso'o bi' jna' nu lo'o tyalaa tsá lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati, cha' liñi tsa ndu'ni cuayá' ycu' Ndyosi. Ta Ni cha' tso'o bi' ji'i lcaa ñati nu ntajatya tsa ji'i Cristo ni jacua' caa Ni chaca quiya', xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i Ni; si'i jna' ti ta Ni cha' bi'.

Cha' nu nda Pablo lo'o ndye quityi

⁹ Quiñi clya tyucui jinu'u cha' caa ca nde slo na' yala ti.

¹⁰ Cua nguxtyanu Demas 'na xqui'ya cha' ndiya la ti' yu ji'i cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu, ndyaa yu ca quichi Tesalónica. Nda na' ji'i Crescente ndyaa ca Galacia, jua'a nda na' ji'i Tito ndyaa ca Dalmacia;

¹¹ sca ti Lucas tya ndi'i ca nde lo'o na'. Tsaana nu'u ji'i Marcos cha' calo'o ji'i yu ca nde, cha' nchca ji'i yu xtyucua yu xi 'na lo'o cña re.

¹² Ngulo na' cña ji'i Tíquico cha' tsa yu ca quichi Efeso.

¹³ Nu lo'o caa nu'u ca nde, calo'o ji'i capa jna' nu nguxtyanu na' to' tyi Carpo

ca quichi Troas, lo'o jua'a lcaa quityi 'na calo'o nu'u ji'i, cha' tiji' tsa ti' na' ji'i quityi nu nguscua na' lo.

¹⁴ Alejandro, nu cuityi chcu'a bi' ni, lye tsa ngua'ni lya' ti' yu 'na; cuxi tsa cña ngua'ni yu lo'o na'. Cua jlo ti' ycu' nu Xu'na na lcaa cha' bi', jua'a tya ta Ni cha' cuxi ji'i yu bi'.

¹⁵ Pana tii ti' nu'u cha' ná tacu' nu Alejandro bi' cha' jinu'u, nu lo'o ta nu'u cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati.

¹⁶ Lo'o nguta'a na' slo ngu' tisiya clyo, ni sca ñati ná nguxtyucua ngu' 'na li', cha' ngusna ngu'; bi' cha' ndijña na' ji'i ycu' Ndyosi cha' cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'i ngu' bi'.

¹⁷ Nguxtyucua ycu' nu Xu'na na jna' li', cua nda Ni juersa 'na cha' tya ngulu'u la na' cha' tso'o ji'i Jesucristo ña'a cuayá' ndyuna lcaa ñati xa' tsu' nu ndi'i ca nde. Cua ngua'a ycu' Ni 'na ji'i cuichi tyaala bi'.

¹⁸ Lo'o jua'a tya cua'a Ni jna' ji'i lcaa lo cha' cuxi nu tyacua na' ji'i; jlo ti' na' cha' ña'a ti tya ña'asi Ni jna', cha' tso'o ti tyalaa na' su nclyo ycu' Ndyosi cña. Nga'aa tye tsa cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi ca bi'. Jua'a caca cha' tu'ni.

Ngusalya' Pablo lo'o ngu'

¹⁹ Ta nu'u xlyo ni'i ji'i Prisca, lo'o ji'i Aquila, lo'o ji'i lcaa ngu' ca to' tyi Onesíforo cuentya jna'.

²⁰ Ndyanu Erasto ca quichi Corinto, lo'o jua'a cua nguxtyanu na' ji'i Trófimo ca quichi Mileto cha' quicha ti' yu.

²¹ Quiñi clya tyucui jinu'u cha' tyalaa nu'u ca nde lo'o bilya xana tyempo tlya'. Lcaa ngu' re nda ngu' xlyo ni'i jinu'u, lo'o Eubulo, lo'o Pudente, lo'o Lino, lo'o Claudia, lo'o lcaa tya'a ñati ji'i Jesucristo quichi re.

²² Tyanu Xtyi'i ycu' Jesucristo lo'o nu'u, cha' taca caca nguula la ti' tyiquee nu'u. Ña'a ti cua'ni ycu' Ndyosi cha' tso'o lo'o lcaa cu'ma. Jua'a caca cha' lacua.

Nguscua San Pablo quityi ndyaa ca slo Tito

¹ Pablo laca na'. Ndyaa na' lo cña jil'i ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a ngua'a lo Jesucristo cña 'na cha' tsa'a chcu'i na' cha' tso'o jil'i Jesús lo'o xa' ñati; nga'a cha' chcu'i na' lo'o ñati nu cua laca ngusubi ycu'i Ndyosi jil'i cha' caca ngu' ñati jil'i ycu'i Ni, cha' jlya tso'o la ti' ngu' bi' jil'i Ni li'. Cua nda Jesucristo 'na lijyaa cha' ca cuayá' ti' ngu' lcaa cha' liñi jil'i Ni, cha' taca cua'ni tlyu lcaa na jil'i ycu'i Ndyosi,

² lo'o jua'a taca jatya na jil'i chalyuu nu ná nga'a cha' tye jina li'. Ná cuiñi ycu'i Ndyosi. Sa'ni tsa nchcu'i Ni cha' caja chalyuu bi' jil'i na, tya lo'o ngüñá Ni chalyuu; tya li' nda Ni cha' lo'o ñati jil'i Ni nde chalyuu cha' taca tyi'i ngu' slo Ni.

³ Lo'o juani cua nti' Ni cha' tso'o tsa tyempo cha' cañi tyijyu' cha' jil'i ycu'i Ndyosi nu ndyu'ni lyaá jil'i na, lo'o jua'a cua ngulo Ni cña jna' cha' culu'u na' cha' tso'o bi' jil'i xa' ñati.

⁴ Nscua na' quityi re cha' caa slo nu'u, Tito, cha' ñi'ya si laca nu'u sñi' na', jua'a nti' na' ña'a na' jinu'u, cha' stu'ba ti ngusñi na cha' jil'i ycu'i Ndyosi. Ndi'ya nti' na' cha' ña'a ti cua'ni ycu'i Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o nu'u, jua'a Jesucristo nu ngua'ni lyaá jil'i na; cua'ni Ni cha' ti tyi'i tyiquee nu'u li'.

Cña nu ndyu'ni Tito ca loyuu Creta

⁵ Nguxtyanu na' jinu'u ca loyuu Creta bi', cha' cua'ni lyiji nu'u cña nu nga'a cha' cua'ni nu'u, cha' subi nu'u jil'i ngu' cusu' nu caca loo jil'i taju ñati tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús lcaa quich'i cajua; subi nu'u jil'i ngu' cusu' bi' ñi'ya nu nacui na' jinu'u tya tsubi' la.

⁶ Xcu'i tso'o ti nga'a cha' cua'ni ngu' cusu' bi', cha' ná taca sta ñati qui'ya jil'i ngu'. Caja clyo'o ngu' bi' lo'o sca ti nu cuna'a, ni ná tso'o tyu'u cha' jil'i ngu' bi' lo'o xa' nu cuna'a. Ntsu'u cha' xñi sñi' ngu' cusu' bi' cha' jil'i Jesucristo, lo'o jua'a ná cua'ni suba' sñi' ngu' lo'o xa' ñati; ntsu'u cha' taquiya' sñi' ngu' jil'i cha' nu nchcu'i ngu' cusu'.

⁷ Lo'o jua'a ngu' nu caca loo jil'i taju ñati tya'a na ni, ná tso'o si ntsu'u cha' sta ñati qui'ya jil'i ngu' bi', cha' cña jil'i ycu'i Ndyosi ndyu'ni ngu' bi'. Bi' cha' clyana nu'u jil'i ngu' nu ná ndu'ni tyucuaa ti' jil'i tya'a ngu', ngu' nu ná ñasi', ngu' nu ná cu'bi, ngu' nu ná ntsu'u cha' cusuu lo'o tya'a ñati, ngu' nu ná ndacui tsa ti' jil'i cñi;

⁸ clyana nu'u jil'i ngu' nu nda su tyi'i ñati nu lijya tyijyu', ngu' nu ndiya ti' cua'ni xcu'i cha' tso'o, ngu' nu tso'o ti nchcu'i lo'o ñati, ngu' nu sca ti cha' jil'i Jesús ntsu'u tyiquee ngu', nu ndu'ni cua' ña'a ca cha' nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni na, ngu' nu nchca jil'i cua'a jil'i ycu'i ca ngu'.

⁹ Tso'o tsa ñati nu cua ngui'i tsa jil'i cha' liñi nu ngulu'u na jil'i, ñati nu nchca jil'i culu'u cha' liñi bi' jil'i tya'a ñati, ñati nu nchca jil'i tacu' tsiya' ti cha' jil'i ngu' cuiñi.

¹⁰ Cua ntsu'u tyuu tya'a ngu' nu ná ntaja'a taquiya' ngu' jil'i cha' nu nchcu'i ngu' nu laca loo, ntsu'u quiña'a tsa ngu' judío nu ndyu'ni jua'a; cuiñi tsa cha' nu nchcu'i ngu' bi', cha' jua'a cñilo'o ngu' jil'i tya'a ngu'.

¹¹ Nga'a cha' tacu' ma tu'ba ngu' cuiñi bi', cha' ná tacu' ngu' cha' jil'i quiña'a ñati, ña'a tya'a nga'a ni'i ti ngu' nu cua ngusñi cha' liñi bi'. Nclyu'u ngu' cuiñi bi' cha' jil'i tya'a na; pana na cuiñi ngu' bi', cha' cua nti' ngu' caja cñi jil'i ngu'.

¹² Cha' liñi nchcu'i sca jyo'o cusu' tya'a quich'i tyi ngu' Creta su ndi'i nu'u, nu ngua tu'ba jil'i jo'ó jil'i ngu' cua sa'ni. Ndi'ya nchcu'i bi': "Cuiñi tsa lcaa ngu' Creta tya'a na', xña'a tsa ngu'. Lo'o jua'a ndacu tsa ngu', pana ná ntaja'a ngu' cua'ni ngu' cña tsiya' ti", nacui jyo'o cusu' bi'.

¹³ Chañi cha' nu nchcu'i jyo'o bi'; bi' cha' lye chcu'i nu'u lo'o ngu' bi', cha' tso'o ti xñi ngu' lcaa cha' jil'i Jesús nu nchcu'i na lo'o ngu',

¹⁴ cha' nga'aa cua'a jyaca ngu' jil'i cuentyu nu nchcu'i ngu' judío, cha' nga'aa taquiya' ngu' jil'i cha' nu nchcu'i ñati chalyuu ti nu cua ngulochu' jil'i lcaa cha' liñi.

¹⁵ Lubii tsa laca lcaa lo na, jua'a nti' sca ngu' nu lubii cresiya jil'i cuentya jil'i ycu'i Ndyosi; pana ná ntsu'u na lubii tsiya' ti nti' ngu' nu cuxi tyiquee, cha' ná jlya ti' ngu'

bi' ji'i cha' liñi. Lo'o cua'ni ngu' nu cuxi tyiquee cha' cuxi, li' nga'aa nda ngu' bi' cuentya cha' xcui' cha' cuxi laca nu ndu'ni ngu'.

¹⁶ Ñati ji'i ycu'i Ndyosi laca ngu' bi', nacui ycu'i ngu', pana ná ndyu'ni ngu' tsiya' ti ñi'ya nu nti' ycu'i Ndyosi; bi' cha' caca cuayá' ti' na cha' cuiñi ngu' bi'. Cuxi tsa ndyu'ni ngu' bi', cha' ná ntaja'a ngu' taquiya' ngu' ji'i cha' nu liñi ca; ni sca cha' tso'o ná ca cua'ni ngu' bi' tsiya' ti.

2

Cha' liñi culu'u Tito ji'i ñati cha' caca tso'o tyiquee ngu' lo'o tya'a ngu'

¹ Lo'o nu'u ni, Tito, xcui' cha' liñi culu'u nu'u ji'i ñati.

² Culu'u nu'u ji'i ngu' nu cusu' la cha' ná caca cu'bi ngu', cha' xcui' cha' liñi jlya ti' ngu', cha' cua'a ngu' ji'i ycu'i ca ngu', cha' xcui' cha' tso'o cua'ni ngu' li'; culu'u nu'u ji'i ngu' bi' cha' jlya tso'o ti' ngu' lcaa cha' liñi, cha' tyu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ñati ngu', cha' talo tyiquee ngu' lo'o ndyu'ni lya' ti' ñati ji'i ngu'.

³ Lo'o jua'a culu'u nu'u ji'i ma' cusu' ñi'ya nu nga'a cha' tyi'i ma' cha' cua'ni ch'i ma' loo ycu'i Ndyosi, cha' ná chcu'i ma' cuentya ji'i ñati, cha' ná ca cu'bi ma', cha' culu'u ma' xcui' cha' tso'o ji'i tya'a ñati ma'.

⁴ Li' lo'o ña'a nu cuna'a cuañi' la ji'i ma' cusu', jua'a ca tsa'a ngu' cha' tso'o tsa tyu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i clyo'o ngu', ña'a ngu' ji'i sñi' ngu'.

⁵ ca tsa'a nu cuna'a cuañi' la cha' cua'a ngu' ji'i ycu'i ca ngu', cha' xcui' cha' tso'o cua'ni ngu', ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni ngu' nu cua ngua lubii cresiya ji'i cuentya ji'i ycu'i Ndyosi; ca tsa'a ngu' ñi'ya nu tso'o ti cua'ni ngu' cña to' tyi ngu', ñi'ya caca tya'na ti' ngu' ji'i tya'a ñati ngu', ñi'ya nu taquiya' ngu' ji'i clyo'o ngu'. Si xcui' tso'o ti ndu'ni nu cuna'a cuañi' ni, li' ná ntsu'u cha' chcu'i cuxi xa' ñati ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya ngu' bi' li'.

⁶ La cui' jua'a, ta nu'u cui' lo'o nu ngu' qui'yu cuañi' cha' cua'a ngu' ji'i ycu'i ca ngu', cha' xcui' cha' tso'o cua'ni ngu'.

⁷ Xcui' tso'o ti cua'ni nu'u, cha' jua'a ca tsa'a nu ngu' cuañi' bi' lcaa cha' tso'o lo'o

ña'a ngu' cua ña'a ca cha' nu ndyu'ni nu'u; lcaa cha' liñi culu'u tso'o nu'u ji'i ngu' bi', si'i cha' laja ti chcu'i nu'u lo'o ngu'.

⁸ Xcui' cha' liñi culu'u nu'u ji'i ngu', cha' ná tucui taca ñacui cha' cuiñi nu'u. Ca tyuju'u ti' ngu' nu cuxi tyiquee li', cha' ná caja ñi'ya chcu'i ngu' cha' cuxi ji'na li'.

⁹ Chcu'i nu'u lo'o ngu' nu laca msu nu ngü'ya ñati cha' taquiya' ngu' ji'i lcaa cha' nu nchcu'i xu'na ngu', cha' tso'o ti cua'ni ngu' lcaa cña ji'i ngu', cha' ná xlyú ngu' cha' hichu' nu laca xu'na ngu'.

¹⁰ Ná tso'o si cuaana ngu' msu na nu ntsu'u ji'i xu'na ngu', masi xtyi ti cha'; xcui' cha' liñi cua'ni ngu' msu lacua. Cua'ni ch'i ngu' loo xu'na ngu', cha' ca cuayá' ti' xa' ñati cha' tso'o tsa laca cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu ndyu'ni lyaá ji'na.

¹¹ Tso'o tsa ndu'ni ycu'i Ndyosi lo'o ñati chalyuu cha' cua nti' Ni cha' clyaá ngu' ji'i nu cuxi;

¹² jua'a cua ngulu'u Ni ji'na ñi'ya taca tyi'i tso'o ti na nde chalyuu. Nti' Ni cha' cua'a na ji'i ycu'i ca na, cha' tso'o ti cua'ni na lo'o tya'a ñati na. Taca cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi nu lo'o cua ngulochu' na ji'i lcaa cha' cuxi nu ná ndiya ti' Ni ji'i, nu lo'o nga'aa ndu'ni na lcaa cha' suba' nu ndiya ti' ñati chalyuu ti.

¹³ Jua'a ti ngulu'u Ni ji'na, cha' taca ca tso'o tyiquee na laja lo'o ntajatya na ji'i ycu'i Ndyosi nu tlyu tsa cha' nu ntsu'u ji'i Ni, ni jacua' caa Ni chaca quiya'. Ndubi tsa xee ntsu'u ji'i Ni li', nu lo'o tyu'u tucua Jesucristo nu ngua'ni lyaá ji'na.

¹⁴ Nu lo'o nda Jesús chacuayá' cha' ndyu'juui ngu' ji'i, nda yu tyucui ña'a ycu'i ca yu cha' taca clyaá na ji'i nu cuxi. Ngua'ni lubii Ni ji'i cresiya ji'na li' cha' caca na ñati ji'i Ni, cha' tyaja'a na cua'ni na xcui' cha' tso'o li'.

¹⁵ Jua'a laca cha' nu nga'a cha' ta nu'u lo'o ngu', pana lye chcu'i nu'u lcaa cha' bi' lo'o ngu'. Culo nu'u cña ji'i ngu', lcaa lo cha' tso'o nu cua'ni ngu', lcaa lo cha' nu ná tso'o cha' cua'ni ngu', cha' nu'u laca loo; ná ta nu'u chacuayá' ji'i ngu' cha' chcu'i ngu' cha' cuxi jinu'u.

3

Ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni na si laca na

ñati ji'i Jesús

1 Culu'u nu'u ji'i ngu' cha' taquiya' ngu' ji'i lcaa ngu' nu laca loo, ji'i lcaa ngu' tisiya; nga'a cha' cua'ni ngu' lcaa lo cña tso'o nu culo ngu' bi' ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'.

2 Ná tso'o chcu' ngu' cuentyu ji'i xa' ñati, ni ná tso'o xu'u tya'a ngu' lo'o ñati; ntsu'u cha' cube ti' ngu' ji'i xa' ñati, cha' tso'o ti chcu' ngu' lo'o lcaa ñati.

3 Cua sa'ni la ná nda na cuentya tsiya' ti ñi'ya ntsu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi; ná ndaquiya' na ji'i Ni li', cha' cua ngüñilo'o nu xña'a ji'na cha' cua'ni na lcaa cha' cuxi nu ndijña cresiya ji'na cha' cua'ni na. Ngua chaa ti' na lo'o ndyu'ni na cha' cuxi bi' li', masi ngua'ni lya' ti' na ji'i ñati, masi ngua liye' ti' na ña'a na ji'i ngu', masi ngua ti' ti' na ña'a na ji'i tya'a na; lo'o jua'a ngu' tya'a na, ngua ti' ti' ngu' ña'a ngu' ji'na.

4 Lo'o li' ngua tsa'a na cha' nti' tsa ycu' Ndyosi cua'ni lyaá Ni ji'na, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, ñati chalyuu na.

5 Lo'o li' ngua'ni lyaá Ni ji'na cha' tya'na tsa ti' Ni ña'a Ni ji'na; pana si'i cha' ngua'ni na sca cha' tso'o, sca cña tacati, lo'o li' xqui'ya bi' ngua'ni tya'na ti' Ni ji'na. Si'i jua'a. Na cua ngua'ni lubii Ni ji'i cresiya ji'na, bi' cha' caca chcu' na cha' cua ngula na chaca quiya'; cua ngua cucui cresiya ji'na xqui'ya cña nu cua ngua'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o na.

6 Tso'o tsa nda Ni Xtyi'i ycu' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na chacuayá' ji'i Jesucristo nu ngua'ni lyaá ji'na;

7 tlyu tsa cha' tso'o nu ngua'ni ycu' Ndyosi lo'o na jua'a, cha' caca na ñi'ya si laca na sñi' ycu' Ni, nu ndu ti' na cha' caja chalyuu cucui nu ná nga'a cha' tye ji'na.

8 Nga'a cha' jlya tso'o ti' ma cha' liñi nu nscua na' re, bi' cha' lye chcu' nu'u cha' bi' lo'o lcaa ñati nu ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi ca bi', cha' xcui' cha' tso'o cua'ni ma li'. Tso'o tsa laca cha' liñi, taca xtyucua cha' bi' ji'i cua ña'a ca ñati;

9 pana ná tso'o chcu' ma cha' laja ti, jua'a ná tso'o si xlyú ma cha' hichu' tya'a ma xqui'ya jyo'o cusu' ji'na, masi xqui'ya sca cha' nu nguscua jyo'o Moisés nu ngua sa'ni la. Ná sca cha' tso'o ná taca cua'ni ma jua'a.

Chcuna' tyempo ji'i ma jua'a, cha' xcui' cha' nu ndacui lo cui'i ti nchcu' ma li'.

10 Tucua quiya' chcu' nu'u lo'o ngu' cha' cua'a nu'u ji'i ngu' nu nti' xu'ba cha' cusu'u laja cu'ma nu laca ma ñati ji'i Jesucristo. Si ná cuna ngu' bi', li' xtyanu ma ji'i ngu' bi'.

11 Cua ngunu'u tsiya' ti cha' nu ntsu'u hique ngu', lo'o jua'a ntsu'u qui'ya ji'i ngu' bi'; hasta ycu' ngu' bi' jlo ti' ngu' cha' ntsu'u qui'ya ji'i ngu'.

Ngusalya' Pablo lo'o Tito

12 Nu lo'o tyalaa ti masi Artemas, masi Tíquico, nu cua nda na' ji'i cha' caa slo nu'u, li' yala ti tsa nu'u ca quichi Nicópolis si caca jinu'u; tyacua tya'a na cajua li', cha' tyi'i na' ca quichi bi' tyempo tlya' ntá'.

13 Xtyucua nu'u ji'i Zenas, nu yu nu laca tu'ba bi', lo'o ji'i Apolos. Li' cui'ya nu'u cuentya cha' nga'aa ntsu'u na nu lyiji ji'i ngu' lo'o tya tsa la ngu' tyucui.

14 Ntsu'u cha' ca tsa'a ca ta'a ñati ji'i Jesucristo tya'a na cha' cua'ni ngu' lcaa lo cha' tso'o, cha' taca xtyucua ngu' ji'i tya'a ñati ngu' nu lyiji xi ji'i; ná tso'o si taja ti ndi'i ngu' chalyuu.

15 Lcaa ngu' ca nde lo'o na' nchcu' ya xlyo ni'i jinu'u. Tso'o ti chcu' nu'u lo'o lcaa ngu' nu tso'o ti ntsu'u tyiquee ña'a ngu' ji'i cua cha' laca ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús. Ña'a ti cua'ni ycu' Ndyosi cha' tso'o lo'o lcaa cu'ma. Jua'a caca cha' lacua.

Nguscua San Pablo quityi ndyaa ca slo Filemón

¹ Pablo laca na', lo'o juani ntsu'u na' ne' chcuá cuentya jil'i Jesucristo. Nscua na' quityi re lo'o Timoteo tya'a na, cha' ta ya cha' lo'o nu'u, Filemón, cha' tso'o tsa tya'a tso'o na laca nu'u, cha' la cui' tya'a cña ndyu'ni na.

² Lo'o jua'a nscua ya quityi re cha' taca cuna lcaa ngu' nu ndyu'u ti'i ca slo nu'u cha' nu nchcui' ya re, lo'o ma' Apia tya'a na, lo'o Arquipo nu stu'ba ti lo'o cuare nxuü tya'a lo'o nu cuxi cuentya jil'i ycu' Ndyosi.

³ Ndi'ya nti' na' cha' ña'a ti cua'ni ycu' Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ma xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Ña'a ti ntsu'u tsa cha' jil'i Filemón lo'o Jesucristo, cha' ngusñi tso'o yu cha' jil'i ycu' Ndyosi

⁴ Ndyaa na' xlya'be jil'i ycu' Ndyosi cuentya jinu'u, Filemón, lcaa quiya' lo'o nchcui' na' lo'o ycu' Ndyosi.

⁵ Hasta ca su ndi'i na' re, cua ndañi cha' tso'o tsa ngusñi nu'u cha' jil'i Jesús nu Xu'na na, jua'a ntsu'u tsa tyiquee nu'u ña'a nu'u jil'i Jesús lo'o jil'i lcaa ñati jil'i Cristo cajua. Lcaa cha' bi' cua ndyuna na' jil'i;

⁶ bi' cha' ndijña na' cha' clyu ti' jil'i ycu' Ndyosi, cha' ca cuayá' tso'o ti' lcaa ngu' nu ndyuna cha' nu nchcui' nu'u lo'o ngu' cuentya jil'i Jesucristo, cha' lo'o ña'a ngu' jinu'u, li' ca cuayá' tso'o ti' ngu' cha' xcui' tso'o tsa ndyu'ni Cristo lo'o na.

⁷ Tso'o tsa tyiquee na' juani, tlyu tyiquee na' xqui'ya nu'u, lo'o ngujui cha' 'na cha' ntsu'u tsa tyiquee nu'u ña'a nu'u jil'i ngu' tya'a na, cha' nxyucua tsa nu'u jil'i ngu' tya'a na cha' talo tyiquee ngu'. Chañi cha' tya'a na cuentya jil'i Jesucristo laca nu'u.

Ndijña Pablo sca cha' tso'o cuentya jil'i Onésimo

⁸⁻⁹ Lo'o juani ndijña na' sca cha' clyu ti' jinu'u. Jlo ti' na' ñi'ya ntsu'u tsa tyiquee nu'u ña'a nu'u jil'i ñati, bi' cha' si'i sca cña nu culo na' jinu'u laca re, masi

ntsu'u chacuayá' jna' cha' chcu' na' jua'a. Pablo laca na', cua ngusu' na' juani, lo'o jua'a ntsu'u na' ne' chcuá juani xqui'ya cha' nchcui' na' cha' jil'i Jesucristo lo'o ñati.

¹⁰ Pana chcu' na' sca cha' lo'o nu'u cuentya jil'i yu Onésimo, cha' ñi'ya nti' na' ña'a na' jil'i sca sñi' na', jua'a nti' na' ña'a na' jil'i yu bi' juani, cha' ne' chcuá re ngusñi yu cha' jil'i ycu' Ndyosi xqui'ya na'.

¹¹ Nu Onésimo bi' ni, ná tso'o ca ngua'nijo'o yu jinu'u nu ngua tya sa'ni la. Pana juani xa' ña'a cua'ni yu; masi cuentya jinu'u, masi cuentya jna', tso'o tsa ndu'ni yu cña juani.

¹² Cua ngulo na' cña jil'i yu cha' xtyuü yu tyaa yu ca slo nu'u chaca quiya', masi ñi'ya laca si la cui' cresiya 'na cua nda na' ndyaa ca slo nu'u.

¹³ Jlo ti' nu'u cha' ntsu'u na' ne' chcuá nde xqui'ya cha' cua nchcui' na' cha' tso'o jil'i Jesucristo lo'o ñati, lo'o jua'a tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' si ndyanu yu ca nde lo'o na', cha' xtyucua yu jna' ñi'ya laca si na cua ndi'i ycu' nu'u ca nde.

¹⁴ Pana nti' na' quiñi cha' 'na lo'o nu'u clyo, Filemón. Tso'o tsa tyiquee nu'u, lo'o nti' na' cha' cua'ni nu'u lo'o yu ñi'ya nu nti' ycu' nu'u; ná nti' na' culo na' cña jinu'u cha' tyanu yu lo'o na'.

¹⁵ Ná tyiquee' ngusna yu xi jinu'u cha' tya ta la ycu' Ndyosi jil'i yu cha' tyalaa yu ca slo nu'u chaca quiya', cha' juani tyanu yu slo nu'u tyucui tyempo nu tyi'i yu chalyuu.

¹⁶ Nga'aa si'i msu jua'a ti caca yu juani, tya'a na laca yu; tya'a na' laca yu nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' jil'i. Lo'o jua'a tya'a nu'u nu tso'o la laca yu juani; msu tso'o jinu'u caca yu juani, cha' la cui' tya'a ñati jil'i Jesucristo laca ma.

¹⁷ Bi' cha' chcu' tso'o nu'u lo'o yu lo'o tyalaa yu ca slo nu'u, ñi'ya nchcui' tso'o nu'u lo'o na' lo'o ndyalaa na' ca slo nu'u, xqui'ya cha' stu'ba ti ngusñi na cha' jil'i ycu' Ndyosi.

¹⁸ Si ntsu'u cuentya nu ndacui yu jinu'u xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni yu cua sa'ni la, sta nu'u tane' bi' cuentya 'na;

¹⁹ tya na' cñi bi' jinu'u, bi' cha' nscua na' xtañi na' ca nde ndi'ya: Pablo. Ná chcu' na jil'i cha' nu ndacui nu'u jna', masi sca

tane' tlyu laca bi', cha' ngu'jui chalyuu nu ná nga'a cha' tye jinu'u xqui'ya na'.

²⁰ Tya'a na laca yu chacuayá' jil'i Jesucristo, bi' cha' ñi'ya nu ngüijña na' jinu'u tsá cha' tso'o ti chcu' nu'u lo'o yu, jua'a cua'ni nu'u lo'o yu, cha' jua'a taca xtyucua nu'u 'na cha' talo na' ca nde.

²¹ Jlo ti' na' cha' taquiya' nu'u jil'i cha' nu nchcu' na' lo'o nu'u, bi' cha' nscua na' quityi re cha' caa slo nu'u; jlo ti' na' cha' tya quiña'a la cha' tso'o tya cua'ni la nu'u.

²² Lo'o chaca cha' ni, nduna ycu' Ndyosi cha' lu'ba ti ndijña ma sca cha' cuentya jna', bi' cha' tso'o si cua'ni cho'o ma sca se'i su tyi'i na'; ndu ti' na' cha' laja ti tyu'u na' ne' chcu'a nde, caa na' ca slo cu'ma li'.

Nchcu' salya' lo'o ngu'

²³ Lo'o yu Epafras tya'a ntsu'u na' ne' chcu'a re xqui'ya Jesucristo, lo'o yu bi' nda yu xlyo ni'i jil'i ma.

²⁴ Lo'o jua'a Marcos, lo'o Aristarco, lo'o Demas, lo'o Lucas, ca ta'a ngu' ndyi'u ti' ngu' jinu'u. Nxyucua tsa ngu' bi' 'na lo'o cña jil'i ycu' Ndyosi ca nde.

²⁵ Ña'a ti cua'ni Jesucristo nu Xu'na na cha' tso'o lo'o lcaa cu'ma lacua. Jua'a caca cha' lacua.

Quityi nu ndyaa ca slo ngu' judío tya'a ngusñi na cha' jì'jì Cristo

Xqui'ya Cristo, bi' cha' cua nchcui' ycuì' Ndyosi lo'o ñati chalyuu

¹ Nu ngua tya sa'ni la, tyuu tsa quiya' cua nchcui' ycuì' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' jì'na, quiña'a xi cha' nda Ni lo'o jyo'o bi'; cua nda ycuì' Ndyosi cha' lo'o jyo'o bi', cha' chcuì' ngu' lo'o lcaa tya'a quichì tyi ngu'.

² Pana nu juani lo'o cua tye ti chalyuu, cua nchcui' Ni lo'o na, xqui'ya cha' cua ñaa Jesús nde chalyuu ca su ndi'jì na, la cui' Jesús nu laca sca ti Sñi' ycuì' Ni. Cua nguti'jì nu Jesús bi' lo'o ycuì' Ndyosi Sti yu nu lo'o ngüiñá Ni chalyuu tya clyo; tya lo'o ngüiñá Ni lcaa lo na nu ntsu'u nde cua lo'o lcaa lo na nu ntsu'u lo yuu chalyuu, cua laca ndu Jesús lo'o ycuì' Ndyosi Sti Jesús li'. Lo'o jua'a cua nda Ni chacuayá' jì'jì cha' caca ycuì' Jesús loo jì'jì lcaa na bi'.

³ Lcaa xee lubii nu ntsu'u ca slo ycuì' Ndyosi, cua ndyanu xee bi' lo Jesús Sñi' Ni lo'o ñaa Jesús nguti'jì yu chalyuu. Ñi'ya nu laca ycuì' Ndyosi, la cui' jua'a laca nu Jesús bi'; liñi tsa nclyo Jesús cña jì'jì lcaa na nu ntsu'u chalyuu tsiya' ti, bi' cha' laca ndi'jì tso'o ti lcaa na bi'. Nu lo'o ndye ngua'ni Jesús cña nu ntsu'u jì'jì yu nde chalyuu, cha' ngüityi yu yabe' nu ntsu'u jì'jì ñati, li' nguxtyuu yu ndyaa yu ca slo ycuì' Ndyosi Sti yu, ndyaa tucua yu nde la'a tsu' cui' su tlyu ca su ntucua ycuì' Ni.

Ná caca stu'ba cha' jì'jì xca jì'jì ycuì' Ni lo'o Jesús

⁴ Tlyu la chacuayá' ntsu'u jì'jì Jesús nu sca ti Sñi' ycuì' Ndyosi que xca jì'jì ycuì' Ni nu ntsu'u nde cua, xqui'ya cña nu cua ngua'ni yu cuentya jì'jì Sti yu; quiña'a tsa chacuayá' nguxtyanu Ni jì'jì Jesús, xqui'ya cha' stu'ba cha' jì'jì yu lo'o ycuì' Ndyosi Sti yu.

⁵ Nde laca sca cha' nu cua nchcui' ycuì' Ndyosi cuentya jì'jì Jesús nu laca Sñi' ycuì' ca Ni: Sñi' na' laca nu'u; cua nda na' chalyuu jinu'u cha' laca nu'u Sñi' na'.

Lo'o jua'a cua nchcui' ycuì' Ndyosi chaca cha' cuentya jì'jì Jesús:

Na' caca Sti yu; caca yu Sñi' na' lacua.

Si'i cha' jì'jì sca xca nu ntsu'u nde cua nchcui' Ni cha' bi', cuentya jì'jì Jesús nda Ni cha' bi'.

⁶ Tya clyo lo'o cua ta ti ycuì' Ndyosi jì'jì Sñi' ycuì' ca Ni cha' caa yu chalyuu, li' nacui' Ni: Lcaa xca nu ntsu'u cuentya jna' nde cua, nga'a cha' cua'ni tlyu ngu' xca bi' jì'jì Sñi' na'.

⁷ Jua'a nchcui' ycuì' Ndyosi jì'jì Sñi' Ni; pana nu laca xca jì'jì ycuì' Ndyosi bi' ni, ndi'ya nchcui' Ni cuentya jì'jì xca bi':

Laca bi' ñi'ya laca cui'jì ti, masi cui'jì nu tso'o tsa ndu'ni.

Ñi'ya ndyatü sca quii' tlyu, cha' tyijyu' tsa ntyiji'jì xee, jua'a laca xca bi' jì'jì ycuì' Ndyosi lo'o ndu'ni bi' cña.

⁸ Xa' ña'a nchcui' ycuì' Ndyosi cuentya jì'jì Jesús nu laca Sñi' ycuì' ca:

Ná nga'a cha' tye cha' caca nu'u loo, cha' ycuì' Ndyosi laca nu'u, nacui' Ni, liñi ti ndu'ni nu'u lo'o ñati ca su laca nu'u loo.

⁹ Ndiya tsa ti' nu'u lcaa cha' liñi nu ndu'ni ñati; ñasi' tsa nu'u lo'o ndyu'ni ñati cha' cuxi lo'o ycuì' Ndyosi Sti nu'u.

Bi' cha' ngusubi na' jinu'u cha' tya'a nu'u lo cña jna', nacui' ycuì' Ndyosi.

Jua'a tso'o tsa nti' nu'u juani, cha' tlyu la chacuayá' cua nda na' jinu'u que jì'jì xa' la ñati, nacui' ycuì' Ndyosi.

¹⁰ Tya chaca cha' cua nchcui' ycuì' Ndyosi lo'o Jesús nu laca Sñi' ycuì' ca Ni:

Nu'u laca Xu'na tyucui ña'a chalyuu, nacui' ycuì' Ndyosi.

Tya clyo ngüiñá nu'u lcaa na nu ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a ngüiñá nu'u lcaa na nu ntsu'u nde cua.

¹¹ Tiya' la li' culiji lcaa cha' bi' jua'a ti; pana ná sca caca jinu'u tsiya' ti,

masi casu chalyuu, masi casu lcaa na nu ntsu'u nde cua ñi'ya laca lo'o ndyasu sca ste' na.

¹² Xco'o nu'u cha' bi', ñi'ya laca lo'o nchco'o na sca late' nu nga'aa cua'nijo'o jì'na;

nchcutsa'a na jì'jì cha' caja xa' nu cucui.

Pana ña'a ti tya ndi'jì ycuì' nu'u;

ná ntsu'u cha' casu' nu'u tsiya' ti, nacui ycuí' Ndyosi jilí Jesús Sñi' ycuí' ca Ni.

¹³ Nde ntsu'u chaca cha' nu nscua lo quityi cusu' cuentya jilí Jesús:

Cuaa clya nu'u ca nde, tyucua nu'u ca su ntucua na' re;

ña'a cuayá' tyijiloo na' jilí lcaa tya'a cusu nu'u tyucua nu'u, cha' caca nu'u loo jilí ngu' bi' tsiya' ti.

Ni sca quiya' bilya hcui' ycuí' Ndyosi jua'a cuentya jilí xca jilí Ni nde cua, sca ti lo'o Jesús cua nhcui' Ni jua'a.

¹⁴ Lcaa nu laca xca jilí ycuí' Ndyosi nde cua ni, lcaa tsá ndu'ni bi' cña nu nclyo ycuí' Ndyosi jilí; cui' nu tso'o tsa laca nu ngu' xca bi'. Nda Ni jilí ngu' xca bi' caa nde chalyuu, cha' xtyucua ngu' jilí ca ta'a ñati nu cua clyaá ti jilí nu cuxi xqui'ya Jesús, cha' cua ngulala ti tye chalyuu.

2

Tlyu tsa cha' laca cha' cua ngulaá na jilí nu cuxi

¹ Tlyu tsa cha' laca jilí Jesús juani lacua, bi' cha' nga'a cha' xñi tso'o na lcaa cha' nu cua nhcui' Jesús lo'o na, cha' ná tyu'utsu' na jilí tyucui' liñi nu ngusñi na.

² Tyempo sa'ni la nhcui' xca bi' lo'o ñati cuentya jilí ycuí' Ndyosi. Liñi tsa nhcui' xca bi' lo'o ngu', cha' tyempo bi' lye tsa nguxcube' Ni jilí lcaa ñati nu ngua'ni cha' cuxi; la cui' jua'a nguxcube' Ni jilí ñati nu nga'aa ndaquiya' jilí cha' nu nhcui' Ni.

³ La cui' ti cha' caca jilí na juani, si ná taquiya' na jilí cha' nu cua ndyuna na bi', cha' clyaá na jilí nu cuxi; ná caja ñi'ya clyaá na jilí ycuí' Ndyosi lo'o cua ndye chalyuu, nu lo'o cua'ni cuayá' Ni jilí lcaa ñati. Cloy ndacha' ycuí' Jesús nu Xu'na na cha' bi' jilí ñati nu ngua tsa'a jilí yu, jua'a ndyuna ngu' bi' cha' nu nhcui' yu; tiya' la li', lo'o jilí na ndacha' ngu' bi' cha' bi'. Bi' cha' jlo ti' na cha' chañi laca cha' bi'.

⁴ Lo'o jua'a ngua'ni ycuí' Ndyosi cña cha' ca cuayá' ti' na cha' chañi tsa laca cha' nu nhcui' ngu', ngua'ni Ni quiña'a tsa cha' tlyu slo na cha' ña'a na jilí. Tyuu tsa cha' nu ná nchca cua'ni ñati chalyuu ngua'ni Ni, cha' cube tsa ti' na jilí ycuí' Ni lo'o ña'a na cha' tlyu bi'. Lo'o li' cua nda Ni Xty'i ycuí' Ni cha' tyanu ne' cresiya jilí ñati chalyuu,

tsa ña'a nu ntsu'u tyiquee ycuí' Ni nda Ni jilí ngu'; bi' cha' nchca jilí na cua'ni na tyuu lo cña cuentya jilí ycuí' Ndyosi, nu ná nchca jilí ñati cua'ni ycuí' ca ngu'.

Tya'a na laca Jesús xqui'ya cha' ngua Ni ñati

⁵ Cha' jilí chalyuu cucui bi' nhcui' na juani, pana si' nu ngu' xca jilí ycuí' Ndyosi laca nu cua ngujui chacuayá' jilí cha' caca ngu' loo jilí chalyuu cucui; sca ti ycuí' Ndyosi culo cña li'.

⁶ Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu'; ndi'ya nhcui' cha' bi':

Ndyosi Xu'na ya, ná sca na tsiya' ti laca ñati chalyuu, ná nga'a cha' cube ti' nu'u jilí ngu';

ná nga'a cha' cua'ni tya'na ti' nu'u jilí ngu', cha' laca ngu' ñati ti, nacui' jyo'o cusu'.

⁷ Masi sube tsa ñati laca ngu' cuentya jinu'u, pana cua nda nu'u sca ñati nu lijya chalyuu;

jua'a cua laca ti tyempo nda nu'u chacuayá' cha' caca xca jinu'u loo jilí yu bi'.

Ca tiya' la, li' ta nu'u sca su tso'o tsa su tyucua yu lo'o nu'u, ñi'ya laca su ntucua tlyu sca xu'na ñati, sca se'i su caca chí loo.

⁸ Lo'o jua'a cua nda nu'u chacuayá' cha' caca yu loo jilí lcaa na.

Jua'a nacui' quityi bi'. Cuentya jilí lcaa ca na tsiya' ti nhcui' quityi bi', nu lo'o nacui' quityi cha' cua nda Ni chacuayá' cha' caca yu loo jilí lcaa na, masi juani ti bilya ña'a na cha' laca yu loo jilí lcaa na bi'.

⁹ Pana cua jlo ti' na ñi'ya ngua jilí Jesús nu ngua li', cha' xti ti tyempo ngua lcaa xca jilí ycuí' Ndyosi loo la jilí ycuí' Jesús. Ngujui yu lo crusi cuentya jilí lcaa ñati chalyuu, xqui'ya cha' xcui' tso'o tsa ndu'ni ycuí' Ndyosi lo'o na. Lo'o jua'a ndube tsa ti' na ñi'ya ndyaca jilí yu juani, cha' tso'o tsa ndyu'ni chí ngu' loo yu; ndyu'ni tlyu ngu' jilí yu xqui'ya cha' cua ngujui yu, xqui'ya cha' ti' tsa ngua ti' yu cuentya jilí na.

¹⁰ Cloy ngüiná ycuí' Ndyosi lcaa ca na nu ntsu'u chalyuu, jua'a tya ña'asii Ni lcaa na; lo'o jua'a nti' Ni cha' tyalaa ca ta'a na nu laca na sñi' Ni ca su tso'o tsa ca su ntucua

ycui' Ni. Bi' cha' clyo ndulo tsa cha' ji'i Ni cha' tye lcaa cña nu ngua'ni Jesucristo; lo'o nu juani cua ngulaá na ji'i nu cuxi xqui'ya Jesús, masi ti'í tsa ngua ti' yu lo'o ngua'ni yu cña bi'.

¹¹ Na cua ngua'ni lubii Jesús ji'i cresiya ji'i ñati chalyuu, bi' cha' juani laca ycuí' Ndyosi Sti na; lcaa na nu cua ngua lubii cresiya ji'na xqui'ya Jesús ni, ntsu'u sca ti Sti na lo'o ycuí' Jesús, cha' laca ycuí' Ndyosi Sti na juani. Lo'o jua'a ná ndube ti' Jesús, nchcui' yu cha' tya'a ycuí' yu laca na.

¹² Cua nscua tsaca cha' nu cua nacui' yu ndi'ya:

Ndyosi Sti na', tso'o ti chcui' na' cha' jinu'u su ndi'i na' lo'o ngu' tya'a na'; cula tu'ba na' jii lo'o cua'ni tlyu na' jinu'u ca su ndyu'u ti'i lcaa ñati.

¹³ Lo'o jua'a chaca cha' nacui' yu ndi'ya: Lo'o na' xñi na' cha' ji'i ycuí' Ndyosi Sti na', nacui'.

Lo'o li' nchcui' yu chaca quiya' ndi'ya: Nde ti ndi'i ya, cha' stu'ba ti ndi'i na' lo'o sñi' na' nu cua nda ycuí' Ndyosi 'na. Jua'a nchcui' cha' nu cua nscua lo quityi cusu' bi'.

¹⁴ Nu na, ñati chalyuu na ni, sca ti cuaña' na, sca ti tañi na lo'o ngu' cusu' ji'na, jua'a lo'o ngu' tya'a na. Ca ta'a na nu cua ngusñi na cha' ji'i Jesús laca na ñati chalyuu; bi' cha' lo'o nu Jesús bi' ngua yu ñati, cha' li' ngua ji'i yu ngujui yu cuentya ji'na. Sca ti jua'a ngujui ñi'ya tyijiloo yu ji'i nu xña'a nu nclyo cña nde ca bilyaa, su nti' nu xña'a bi' cha' tsa cresiya ji'i lcaa ñati.

¹⁵ Lo'o jua'a ngua'ni lyaá yu ji'i ñati nu ntsii tsa cha' cajaa ngu'; lcaa tsá lo'o ñaa ngu' bi' chalyuu, cuxi ti ndi'i ngu' bi', ti'í tsa cña nti' ngu', xqui'ya cha' xcui' na ntsii tsa ngu' si cajaa ngu'. Ngua'ni tye Jesús cha' ntsii ngu' jua'a, ndu'ni yu cha' tso'o ti tyi'i ngu' bi' juani.

¹⁶ Ná yaa Jesús chalyuu cha' xtyucua yu ji'i ngu' xca ji'i Ni nde cua; cuentya ji'na ñati chalyuu na yaa Jesús, cha' xtyucua yu ji'na ngua ti' yu, cha' ca ta'a na laca na tya'a ñati ji'i jyo'o Abraham, masi cua lijya na chalyuu tiya' la xi.

¹⁷ Bi' cha' lacua, stu'ba ti ntsu'u cha' ji'i Jesús lo'o ñati ji'i ycuí' nde chalyuu. Ngujui yu lo crusi cuentya ji'na, lo'o juani ntucua

yu ca slo ycuí' Ndyosi cha' chcui' yu lo'o Ni, cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'na. Juani laca Jesús ñi'ya laca sca sti jo'ó nu laca loo la nu ndyi'u tsa ti' ji'na, nu jua'a tso'o tsa ndu'ni tya'na ti' ji'na.

¹⁸ Juani taca cua'ni lyaá Jesús ji'i ñati lo'o ndyojolaqui nu cuxi ji'i; nchca ji'i yu cua'ni jua'a, xqui'ya cha' lo'o ji'i ycuí' yu ngua ti' nu cuxi cua'ni ngana ji'i, cha' lo'o ycuí' yu ngua tii yu ji'i cha' ti'í lo'o yaa yu nde chalyuu.

3

Ná stu'ba Moisés lo'o Jesús

¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, cu'ma nu cua ngusubi ycuí' Ndyosi ji'i ma, culacua tso'o ti' ma tilaca laca Jesucristo. Cua nda ycuí' Ndyosi Sti yu ji'i yu cha' yaa yu nde chalyuu, lo'o nu juani laca yu ñi'ya laca sti jo'ó nu laca loo la cuentya ji'na, cha' ngusñi na cha' ji'i ycuí'.

² Ndaquiya' Jesús lcaa cña nu ngulo ycuí' Ndyosi Sti yu ji'i yu, ndyi'u ti' yu ji'i ycuí' Ni nu nguane ji'i yu cha' caa yu nde chalyuu tya clyo. La cui' jua'a ndaquiya' jyo'o Moisés ji'i cña nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'i nu ngua sa'ni bi'.

³ Pana juani lye la ndu'ni tlyu na ji'i Jesús, cha' ná stu'ba jyo'o Moisés lo'o yu bi'. Ñi'ya laca lo'o ndye ndya' sca ni'i ni, tso'o tsa nchcui' ngu' cha' ji'i cuityi nu ngüiñá ji'i ni'i bi', masi ná nchcui' lye ngu' cha' ji'i ycuí' ni'i; la cui' jua'a laca lo'o Jesús ni, lye la ndyi'u ti' ngu' ji'i ycuí' Jesús, masi nga'aa lye ndyi'u ti' ngu' ji'i nu Moisés bi'.

⁴ Cua ña'a ca ni'i nu ndiñá ñati ni, cua ntsu'u xu'na ni'i bi'; pana ycuí' Ndyosi ngüiñá lcaa ca na, lo'o lcaa ca chalyuu, lo'o lcaa ñati nu ndi'i chalyuu.

⁵ Tso'o tsa cña nu ngua'ni nu Moisés bi' lo'o ngua yu cña sa'ni, cha' cuentya ji'i ñati ji'i ycuí' Ndyosi nde chalyuu ngua yu cña; nchcui' tsa jyo'o bi' lcaa cha' nu ngua ti' ycuí' Ndyosi cha' chcui' Ni lo'o ngu' bi'.

⁶ Pana nu Cristo bi' ni, tso'o la cña ndu'ni yu, xqui'ya cha' laca yu Sñi' ycuí' Ndyosi, lo'o jua'a laca yu loo ji'i lcaa ñati nu ntsu'u cuentya ji'i Ni. La cui' ñati ji'i ycuí' Ni laca na, si ña'a ti ná ntsii na ña'a cuayá' tye chalyuu ji'na, si ña'a ti tya tso'o ntsu'u

tyiquee na laja lo'o ndu ti' na ji'i Cristo cha' cua'ni lyaá lyiji yu ji'na.

Caja ñi'ya nu tso'o ti tyi'i tyiquee na, si taquiya' na ji'i cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi

⁷ Lo quityi cua nscua sca cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o ñati sa'ni. Ndi'ya nchcui' Ni lo'o ngu' tya li':

Juani ti cua'a jyaca ma ji'i cha' nu nda na' lo'o ma:

⁸ Nga'aa tyu'u cha' cuxi tyiquee ma ña'a ma 'na chaca quiya',

ni nga'aa cua'ni ma ñi'ya nu ngua'ni jyo'o cusu' ji'i ma tsaca quiya' nu ngua sa'ni la.

Nu ngua li' lye tsa ngusuu tya'a ngu' lo'o na' ca ne' quixi' su nguta'a yu'u ti ngu', nacui Ni.

Nu ngua li' ngua ti' ngu' cua'ni cuayá' ngu' 'na, si cua'ni tyaala na' ji'i ngu'.

⁹ Ngua ti' jyo'o cusu' ji'i ma cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o na' nu ngua li';

cua nxyi' lo'o ti ngu' 'na tyucui tu'ba yija, masi na'a ngu' lcaa cha' tlyu nu cua ngua'ni na' cuentya ji'i ngu' lcaa yija bi', nacui Ni.

¹⁰ Bi' cha' ngua ñasi' tsa na' ji'i ngu' bi' li'.

Ni na' li': "Xcui' cuxi ti ncyacua ti' ngu' bi', ná ntaja'a ngu' tsiya' ti cha' tyanu cha' jna' ne' cresiya ji'i ngu';

ná ntaja'a ngu' cua'ni ngu' ñi'ya nu ni na' ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'", nacui na' li'.

¹¹ Ngua ñasi' tsa na' ji'i ngu' bi' li', ña'a cuayá' lye tsa nchcui' na' lo'o ngu' bi' li':

"Nga'aa tyalaa ma ca slo na' cha' tyi'i tso'o ti ma lo'o na'".

Jua'a ntsu'u cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ngu' tya li'.

¹² Cu'ma tya'a ngusni na cha' ji'i Jesús, ña'asi ma ji'i ycu' ca ma, cha' ni tsaca ma ná tya'achu' ma ji'i cha' ji'i ycu' Ndyosi nu lu'ú ca, cha' ná caca cuxi cresiya ji'i ma, ñi'ya si nga'aa taquiya' ma cha' ji'i Ni.

¹³ Ná tso'o si cñilo'o nu cuxi ji'i ma, lo'o li' xana caca cuxi cresiya ji'i ma. Bi' cha' lcaa tsá nga'a cha' xtyucua ma ji'i tya'a ma, cha' tyanu tachaa la cha' ji'i Jesús ne' cresiya ji'i ngu' tya'a ma, cha' ná cñilo'o nu cuxi ji'i ma tyucui lo'o tya ndi'i ti ma chalyuu.

¹⁴ Lcaa na lo'o tya'a na, tya ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo si ña'a ti xni na cha' ji'i Ni ña'a cuayá' nu tye chalyuu ji'na, la cui' ñi'ya lo'o jlya ti' na ji'i yu nu ngua tya clyo.

¹⁵ Ndi'ya nchcui' ycu' Ndyosi cha' nu nscua lo quityi bi':

Juani ti cua'a jyaca ma ji'i cha' nu ta na' lo'o ma:

Nga'aa tyu'u cha' cuxi tyiquee ma ña'a ma 'na chaca quiya',

nga'aa cua'ni ma ñi'ya ngua'ni jyo'o cusu' ji'i ma tsaca quiya' tya sa'ni la;

nu ngua li' lye tsa ngusuu tya'a ngu' lo'o na'.

¹⁶ Lcaa ñati nu cua ndyalo'o Moisés ji'i nu lo'o ngutu'u ngu' ca loyuu Egipto ni, bi' ñati ngua nu cua ndyuna cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ngu' nu ngua li', pana lye tsa ngusuu tya'a ngu' lo'o Ni li';

¹⁷ bi' cha' ngua ñasi' tsa ycu' Ndyosi ji'i ñati bi' tyucui tyempo lo'o ngutu'u sca tu'ba yija, bi' cha' ndyanu tyijya jyo'o bi' jua'a ti to' tyucui ca ne' quixi' ca su nguta'a yu'u ti ngu'.

¹⁸ Cua lye tsa nchcui' Ni cha' ji'i ngu' nu ngusuu tya'a lo'o Ni: "Nga'aa tyalaa ngu' bi' ca slo na', cha' tyi'i tso'o ti ngu' ca nde", nacui Ni li'.

¹⁹ Nchca cuayá' ti' na lacua, cha' nga'aa ndyalaa ngu' bi' ca su nacui Ni ji'i ngu' cha' tsa ngu', xqui'ya cha' nga'aa ndaquiya' ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi.

4

¹ Cha' nu laca juani, cua nguxtyanu Ni sca cha' lo'o na, cha' taca tyalaa na ca slo Ni, cha' tyi'i tso'o ti na ca bi'. Tso'o si cube ti' na ji'i lcaa ngu' tya'a na, cha' ná tyu'utsu' ni tsaca ngu' ji'i tyucui liñi nu tsa ca su tyi'i na lo'o ycu' Ndyosi.

² Ñi'ya lo'o ndyuna jyo'o cusu' bi' cha' tso'o nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ngu' cha' clyaa ngu', la cui' jua'a cua ndyuna na cha' tso'o nu nchcui' Jesús. Pana nu jyo'o bi' ni, ná ngua tso'o cresiya ji'i ngu', masi cua ndyuna ngu' cha' bi', xqui'ya cha' ná jlya ti' ngu' cha' bi', ná ngusni tso'o ngu' cha' bi'.

³ Nu lo'o ngusni na cha' ji'i Ni, li' taca tyalaa na slo ycu' Ndyosi cha' tyi'i tso'o ti na ca bi'. Pana ñi'ya nu nscua lo quityi

re, jua'a ngua cha' ji'i jyo'o bi', cha' nchcui' ycu'i Ndyosi ndi'ya:

Ngua ñasi' na' li', nacui Ni. Lye nchcui' na' ji'i ngu' bi',

cha' ná tyalaa ngu' bi' ca slo na', cha' ná tyi'i tso'o ti ngu' ca nde.

Nacui ycu'i Ndyosi jua'a, masi cua ndye lcaa cña ji'i ycu'i Ni tya lo'o ndya' chalyuu.

⁴ Cua nscua sca cha' lo quityi cusu' nu nchcui' cha' ji'i tsá nchca cati, tsá ndi'i cña' ti na. Ndi'ya nacui quityi:

Nguti'i cña' ycu'i Ni tsá nu nchca cati li', cha' ná ngua'ni Ni cña tsá bi' li'.

⁵ Pana ndi'ya nchcui' lo quityi nu nscua jyo'o bi':

Nga'aa tyalaa ngu' bi' ca slo na' cha' tyi'i tso'o ti ngu' ca nde.

⁶ Bi' ñati laca nu clyo ndyuna cha' tso'o nu cua nchcui' Ni lo'o ngu', cha' clyaa' ngu' ji'i nu cuxi, lo'o li' ná ngua tyalaa ngu' bi' ca slo ycu'i Ndyosi, ná ngua tyi'i tso'o ti ngu' ca su nacui Ni cha' tyi'i ngu', xqui'ya cha' ná ntaja'a' ngu' bi' taquiya' ngu' cha' bi'. Pana tya lyiji xi cha' tyu'u ti'i lcaa ñati nu nscua cha' tyi'i tso'o ti ca slo ycu'i Ndyosi;

⁷ tya nda la Ni xi tyempo ji'na, cha' juani ti tya taca cuna na cha' bi'. Cua ngua tyuu yija tya lo'o ngujuii jyo'o Moisés bi', nu lo'o nchcui' ycu'i Ndyosi lo'o David. Ndi'ya nacui Ni:

Juani ti cua'a jyaca ma ji'i cha' nu nda na' lo'o ma,

ná tyu'u cha' cuxi tyiquee ma ña'a ma jna'.

⁸ Nu ngua cua sa'ni bi', ná ngua ji'i jyo'o Josué tyalo'o yu ji'i ñati bi' sca ti quiya' ca su ndi'i ycu'i Ndyosi; bi' cha' tiya' la tya nda la Ni xi tyempo cha' cuna na cha' bi'.

⁹ Lo'o juani ni, si ña'a ti tya xñi tso'o na cha' ji'i ycu'i Ndyosi, tya taca tyi'i tso'o ti na lo'o Ni li', ñi'ya lo'o ngua'a cña' ycu'i Ni tsá nchca cati bi'.

¹⁰ Masi tye cña ji'na nde chalyuu, tsa na ca slo ycu'i Ndyosi, li' taca tyi'i tso'o ti na lo'o Ni ca bi', ñi'ya nu nguti'i ycu'i Ndyosi lo'o ngua'ni tye Ni cña ji'i Ni lo'o ngua tsá nchca cati bi'.

¹¹ Lcaa tsá cua'ni cña ti' na lacua, cha' ña'a ti tyu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Ni, cha' taca tyi'i tso'o ti na. Ná cua'ni na ñi'ya nu ngua'ni jyo'o cusu' bi', nu ná ndaquiya' tsiya' ti ji'i

ycui' Ndyosi, cha' li' ná ngua tyalaa ngu' bi' ca su nacui Ni cha' tsa ngu'.

¹² Lcaa cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi lo'o ñati ni, ñi'ya nti' sca na lu'ú, jua'a laca cha' bi'. Lcaa tyempo ndu'ni bi' cña ne' cresiya ji'i ñati nu cuna cha' bi'. Laca cha' bi' ñi'ya si laca sca xlyu nu cha tsa tu'ba tyucuaa chu'; ndu'ni bi' cha' saala cuaña' na ña'a cuayá' nu tyalaa ca su ntsu'u tyijya na, ña'a cuayá' tyaca' ycu'a nu ntsu'u ne' tyijya na. La cui' jua'a laca lo'o cuna na cha' ji'i ycu'i Ndyosi bi', na nchcui' ca'a ti cha' bi' ji'i tyucui ña'a na, jua'a lo'o cresiya ji'na. Lo'o nduna na sca cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi lo'o ñati, liñi tsa quijeloo cha' ji'i Ni, lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee na cha' caja ji'na, lcaa cha' nu nclyacua ti' scaa na.

¹³ Ná taca tyu'u cuaana ti cha' tyiquee na, ni tsaca cha' nu ntsu'u ji'na, cha' ná ca cuayá' ti' ycu'i Ndyosi ji'i cha' bi'. Ná taca. Ña'a Ni ji'i lcaa ñati nu cua ngüiñá Ni, nu cua ngusta Ni chalyuu; nchca tii Ni lcaa cha' nu ntsu'u ji'na. Ná taca cua'ni na ni sca cña ca slo ycu'i Ndyosi cha' tyu'u cuatsi' ti sca cha', cha' nga'a cha' xacui na cha' ji'i ycu'i Ni cuentya ji'i lcaa cña nu ngua'ni scaa na nde chalyuu, nu lo'o tye chalyuu ji'na.

Sti jo'ó cuentya ji'na ca slo ycu'i Ndyosi laca Jesús

¹⁴ Lo'o cua ngusñi na cha' ji'i Jesús, li' nga'a cha' cua'ni na cha' tso'o ti tyanu cha' bi' ne' cresiya ji'na. Cua laca ntsu'u sca sti jo'ó nu laca loo la nu ndu cuentya ji'na; Jesús laca bi', nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi laca yu. Cua ndyaa Jesús ca su ndi'i ycu'i Ndyosi Sti yu; juani ndu Jesús slo Ni, nchcui' cha' ji'na lo'o Ni.

¹⁵ Laca Jesús sti jo'ó nu laca loo la cuentya ji'na, lo'o jua'a tya'na tsa ti' Jesús ña'a yu ji'na. Cua jlo ti' yu cha' ntsu'u tsa quiya' lo'o cua cua'ni ti nu cuxi ngana ji'na, cha' nu lo'o tya ndi'i Jesús lo yuu chalyuu, la cui' jua'a lye tsa ngua'ni cuayá' nu xña'a ji'i yu, si cua'ni yu cha' cuxi. Pana nu Jesús bi' ni, ni sca cha' cuxi ná ngua'ni yu, bi' cha' taca caca yu sti jo'ó nu laca loo la cuentya ji'na, cha' jlo ti' Jesús ñi'ya ññilo'o tsa nu xña'a ji'na.

¹⁶ Ná cutsii na tsiya' ti lacua, tyucui tyiquee na jña na sca cha' ji'i ycuí' Ndyosi ca su tlyu ca su laca Ni loo; chcuí' na lo'o ycuí' Ndyosi nu xcui' tso'o tsa ndu'ni lo'o ñati, cha' cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'na, cha' xtyucua Ni ji'na, masi la cui' ca hora nu lyiji tsa cha' ji'na.

5

¹ Xa' la xu'na sti jo'ó nu ndi'i nde chalyuu ni, nsubi ngu' ji'i tya'a ngu' tilaca caca xu'na sti jo'ó, cha' caca yu bi' cña ji'i ycuí' Ndyosi cuentya ji'i ñati. Nsta sti jo'ó bi' msta nu lijya lo'o xa' ñati ji'i lo mesa ji'i ycuí' Ndyosi, jua'a ndijña tsa yu cha' clyu ti' ji'i Ni xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati bi' li'.

² Ñati chalyuu ti laca sti jo'ó bi'; lo'o ycuí' yu ntsu'u cha' cuxi nu ndyu'ni yu, bi' cha' tso'o ti nchcuí' yu lo'o ñati nu ná nduna tsiya' ti, nu ndyu'ni tsa cha' cuxi.

³ La cui' tyempo lo'o ndyu'ni yu bi' cña cuentya ji'i xa' ñati, la cui' jua'a cuentya ji'i ycuí' ca yu nga'a cha' jña yu cha' clyu ti' ji'i ycuí' Ndyosi, xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i ycuí' yu.

⁴ Ni sca ñati ná ntsu'u chacuayá' cha' caca yu xu'na sti jo'ó hora nu nti' ti yu cha' caca yu cña bi'; ycuí' Ndyosi laca nu nsubi tilaca nu tso'o cha' caca xu'na sti jo'ó cuentya ji'i Ni, ñi'ya ngusubi Ni ji'i jyo'o Aarón cha' ngua yu xu'na sti jo'ó.

⁵ Lo'o Cristo ni, laca Ni sti jo'ó nu laca loo la cuentya ji'na; si'i cha' ji'i ycuí' ti Ni ndu'ni Ni jua'a, cha' ná ngüijña Ni cha' ji'i ycuí' Ndyosi Sti Ni cha' caca tlyu la Ni. Ycuí' Ndyosi laca nu cua nchcuí' lo'o Sñi' Ni tya clyo:

Sñi' na' laca nu'u; ycuí' na' cua nda na' chalyuu jinu'u, cha' laca nu'u Sñi' na'.

Jua'a cha' nda Ni lo'o Cristo.

⁶ Lo'o li' cua nchcuí' ycuí' Ni chaca cha' ndi'ya:

Lcaa ca tyempo caca nu'u sti jo'ó; la cui' ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Melquisedec nu ngua cua sa'ni la, jua'a cua'ni nu'u cuentya ji'i ñati juani.

⁷ Nu lo'o tya ndi'i Jesús lo yuu chalyuu, tyuu tsa quiya' ngusi'ya tsa yu lo'o nchcuí' yu lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu; lye tsa ngua ti'

cresiya ji'i yu lo'o ngüijña yu cha' ji'i Ni, cha' nchca tsa ji'i ycuí' Ndyosi. Ngua ji'i Ni cua'a ji'i ñati cha' ná cjuui ngu' ji'i Jesús nguicha'; pana ndyuna Ni cha' nu nchcuí' Jesús lo'o Ni, cha' ntaja'a yu cua'ni yu lcaa cña nu nti' ycuí' Ndyosi Sti yu.

⁸ Bi' cha' ndaquiya' Jesús lcaa cña nu nti' ycuí' Ni cha' cua'ni yu. Nchcube' tsa yu lo'o nguti'i yu nde chalyuu; masi nu sca ti Sñi' ycuí' Ndyosi laca yu, pana tya ngua tsa'a la yu cua ña'a ca cña nu cua'ni yu cuentya ji'i Ni.

⁹ Tiya' la li', lo'o cua ngua lcaa cha' ji'i Jesús cha' cua ngua'ni yu cña nu cua nda ycuí' Ndyosi ji'i yu cha' cua'ni yu, tya li' ntucua quiya' cha' cua'ni lyaá Jesús ji'i cua ña'a ca ñati chalyuu nu tyaja'a cua'a jyaca ji'i cha' nu cua nchcuí' yu lo'o; ná tye tsiya' ti cha' cua'ni lyaá Ni ji'na ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'na.

¹⁰ Bi' cha' cua nacui Ni cha' laca Jesús sti jo'ó nu laca loo la; la cui' ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Melquisedec nu ngua cua sa'ni la, jua'a cua'ni Jesús cuentya ji'na juani.

Caca cuxi cha' ji'na si tya'achu' na ji'i Jesús

¹¹ Cua quiña'a tsa cha' nti' ya chcuí' ya lo'o ma cha' ji'i Cristo, cha' quiña'a tsa cha' tya lyiji ca cuayá' ti' ma. Pana ná nchca culu'u tso'o ya lcaa cha' bi' ji'i ma; tlyu tsa cña caca, xqui'ya cha' ycuí' cu'ma ná ndyu'ni yala ma cha' ca cuayá' ti' ma cha' bi'.

¹² Tya sa'ni tsa ngua lo'o ndyuna ma cha' ji'i Cristo tya clyo; cua nteje tacui tyuu tsa tyempo, ña'a cuayá' taca caca ma mstru cuentya ji'i Cristo nguicha', pana ña'a ti ndi'i ma juani. Tya nti' cha' culu'u la ngu' ji'i ma tya chaca quiya' ñi'ya ntucua quiya' cha' ji'i ycuí' Ndyosi, la cui' cha' nu ngua ti' Ni cha' cacha' Ni ji'i ñati chalyuu. Ñi'ya ndu'ni sca cubi' nu tya ntyi', cha' bilya cacu bi' tyaja, jua'a ndyu'ni ma, cha' ná nchca ca cuayá' ti' ma cha' ji'i ycuí' Ndyosi bi'.

¹³ Tya cuañi' tsa ngu' nu tya ntyi'; la cui' jua'a laca cu'ma, cha' ná jlo ti' ma tsiya' ti ñi'ya nga'a cha' cua'ni ma lo'o ngua tso'o cresiya ji'i ma cuentya ji'i Jesús, masi ntsu'u cha' tso'o nu nga'a cha' cua'ni ma juani.

14 Ñat̄i nu cua nguluu xi laca nu ndacu tyaja; lo'o cu'ma caca jua'a, si qui'i ma cha' culacua tso'o ti' ma ñi'ya laca sca cha', si cha' tso'o laca, si cha' cuxi laca.

6

1 Cua'ni yala na lacua, cha' cuna tso'o na lcaa cha' nu ntsu'u ji'i Cristo; cua'ni na cha' caca na ñat̄i nu ncyacua tso'o ti ti', cha' ná tso'o si xcui' na nchcui' na ji'i cha' nu ngua tsa'a na tya clyo ti. Juani cua jlo tso'o ti' na macala ntucua quiya' cha' ji'i Cristo: cua nchcui' na ñi'ya caca tyu'utsu' na ji'i cha' cuxi nu ngua'ni na tya sa'ni la, ñi'ya caca xñi na cha' ji'i Cristo;

2 jua'a cua nchcui' na ñi'ya caca tyucua atya na chacuayá' ji'i Cristo, ñi'ya caca sta ya' ngu' hique na chacuayá' ji'i Cristo; cua nchcui' na cha' tya tyu'ú na chaca quiya' nde loo la, masi cua ngujui na, cha' li' ntsu'u cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa na lo'o tya'a na.

3 Lo'o nu juani ni, nga'a cha' cua'ni yala ti na cha' taquiya' na lcaa cha' ji'i Jesús nu tya lyiji xñi tso'o na; jua'a cua'ni na lacua, si tya ta la ycu' Ndyosi xi chalyuu ji'na.

4 Ná caja ñi'ya cua'ni na lo'o ñat̄i nu nguxtyanu tsiya' ti ji'i cha' bi'. Cua jlo ti' ngu' ñi'ya laca lo'o cua ndyaala hique ngu' cha' ngulacua tso'o ti' ngu', jua'a cua jlo ti' ngu' cha' tso'o tsa cua ña'a ca cha' nu nda ycu' Ndyosi ya'a slo ngu'. Lo'o ngu' bi', cua ngua'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi cña ne' cresiya ji'i ngu' xqui'ya Jesús nquicha'.

5 Cua jlo ti' ngu' bi', cha' cua na'a ngu' cha' tso'o tsa lcaa cha' nu nacui Ni ji'na cha' cua'ni Ni lo'o na; cua na'a ngu' bi', cha' tlyu tsa cha' nu ndyaca lo'o cua nguxana tyalaa chalyuu cucui ji'i ycu' Ndyosi ca su ndi'i ngu'.

6 Lo'o li' cua ndya'achu' ngu' bi' ji'i Jesús. Nga'aa caca cua'ni na cha' chaca quiya' xñi tso'o ngu' bi' cha' ji'i Jesús; xcui' na nda ngu' bi' cha' ti' ji'i Jesús nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, cha' ndyu'ni ngu' ñi'ya laca si ntyiji' ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi chaca quiya', cha' xa' xtyi' lo'o ti ñat̄i chalyuu ji'i yu.

7 Ñi'ya nti' sca yuu tso'o su ndyu'ni ngu' cña ni, lu'ba ti nda'ya tyo ndyalú lo yuu bi'; ndyi'yu yuu hitya tyo bi' li', cha' jua'a

nxyucua ycu' Ndyosi ji'i yuu cha' tyucua na cuiñi nu cua ndyataa lo yuu, cha' cua'nijo'lo ji'i ngu' nu ndyu'ni cña bi'.

8 Pana ná tso'o yuu tsiya' ti si tyucua xcui' quixi', xcui' yaca quiche'; xtyanu ngu' ji'i yuu nu ndu'ni jua'a, cha' ñi'ya laca si cua ngusta ycu' Ndyosi yabe' ji'i yuu bi', jua'a ndyu'u cha'. Nga'a cha' cua'a ngu' quii' lo yuu bi', cha' tye tyaquj lcaa na cuxi nu ntsu'u ca ndacua. Ñi'ya nu caca ji'i yuu nu ná tso'o tsiya' ti bi', jua'a caca cuxi ji'na si xtyanu na cha' ji'i Jesús.

Ña'a ti tya xñi tso'o na cha' ji'i ycu' Ndyosi, cha' ná xtyanu chca Ni ji'na

9 Cu'ma tya'a tso'o na, nu ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya ji'i ma, nga'aa ntsu'u cha' culacua ti' ya cha' ji'i ma jua'a, masi nchcui' ya ñi'ya nu cua nchcui' ca ti ya. Cua jlo ti' ya cha' tso'o ti ndyaca ji'i ma juani, tya lo'o ngua'ni lyaá Jesús ji'i ma ji'i nu cuxi.

10 Lo'o jua'a liñi tsa ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o na. Ná cjlyaa ti' Ni lcaa cha' tso'o nu cua ndyu'ni ma, nu lo'o nxyucua ma ji'i ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, cha' cua quiña'a xi cña ndyu'ni ma cuentya ji'i ngu' bi'. Xqui'ya cha' ndyu'ni ma jua'a, bi' cha' jlo ti' xa' ñat̄i cha' ntsu'u tsa tyiquee ma ji'i Jesús, cha' ña'a ti tya ndyu'ni ma cha' tso'o lo'o ngu' juani.

11 Tso'o si ña'a ti tya cua'ni ma tyucui tyempo nde loo la nti' ya, cha' ndu ti' ma ji'i ycu' Ndyosi ña'a cuayá' tyu'u tucua lcaa cha' nu cua nchcui' Ni lo'o ma.

12 Ná nti' ya cha' caca taja ma; na cua nti' ya cha' cua'ni ma ñi'ya nu ngua'ni xa' la tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús tya clyo la, nu cua ndalo tsa tyiquee cha' ndu ti' ngu' ji'i ycu' Ndyosi. Bi' cha' cua ngujui lcaa cha' ji'i ngu', ñi'ya nu nacui Ni cha' tyacua ji'i ngu'.

13 Nu ngua sa'ni la lo'o ngüñi cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham, li' ngulotu Ni xtañi ycu' Ni lo'o nacui Ni ndi'ya ji'i nu cusu' bi': "Chacuayá' ji'i ycu' ca ti na' cua'ni na' cña bi' cuentya jinu'u", nacui Ni. Nga'aa ntsu'u la xa' ñat̄i nu tlyu la cha' ji'i que ycu' Ndyosi, bi' cha' ngulotu Ni xtañi ycu' Ni, cha' quiñi cha' ji'i Ni lo'o Abraham bi'.

14 Xa' nchcui' Ni lo'o jyo'o bi' li': "Chañi cha' nu chcui' na' lo'o nu'u, cha' tso'lo tsa cua'ni na' lo'o nu'u, cha' quiña'a tsa ñati jinu'u tyatu nde lo yuu tyempo ca nde loo la". Jua'a nacui' Ni nu ngua li'.

15 Ndalo tsa tyiquee Abraham bi' li', cha' ndu ti' yu ji'i cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o yu; bi' cha' ngutu'u tucua lcaa cha' ji'i yu, ñi'ya nu cua nacui' Ni ji'i yu cha' caca ji'i.

16 Ndi'ya ndu'ni ñati chalyuu: Si nti' ngu' cha' tyanu tachaa sca cha' nu cua quiñi ti ji'i ngu' lo'o tya'a ngu', li' ncliyotu ngu' tañi sca jo'ó, masi xtañi sca ñati tlyu laja lo'o nda ngu' cha'; ná caja ñi'ya xuu tya'a ngu' cuentya ji'i cha' bi' li'.

17 La cui' jua'a ngua'ni ycu' Ndyosi. Ngua ti' Ni cacha' liñi Ni ji'i ngu' ñi'ya nu caca cha' bi' ji'i ngu' bi' ca nde loo la, cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' nga'aa tya'achu' Ni tsiya' ti ji'i sca cha' nu cua nacui' Ni tsaca quiya'; bi' cha' xtañi ycu' Ni ngulotu Ni clyo, cha' jua'a ngüñi cha' ji'i Ni lo'o jyo'o bi'.

18 Xqui'ya lcaa cha' bi' cua jlo ti' na cha' ná nga'a cha' cha'a tsiya' ti sca cha' nu cua nacui' ycu' Ndyosi cha' caca, cha' ná nti' Ni cñilo'o Ni ji'na tsiya' ti. Tso'lo ti ndi'i tyiquee na juani, cha' ni sca cha' cuxi ná taca xcutsji ji'na, xqui'ya cha' jlya ti' na cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o na; cua ngua'ni Ni cha' ndyaca tlyu la tyiquee na, cha' xñi tso'lo na lcaa cha' nu cua nchcui' Ni lo'o na ña'a cuayá' nu tyu'u tucua cha' bi'.

19 Ñi'ya nti' chcuá ngratu nu nsalú ngu' nde siyu' yaca ni'i, cha' tachaa ti xñi ca'a chcuá bi' ji'i quee nde siyu' hitya, cha' tyacu' se'i ti yaca ni'i bi' lo hitya, cha' ná caca tyu'utsu' yaca ni'i bi' tsiya' ti li'; la cui' jua'a ndu'ni Jesús lo'o na, cha' ndu'ni yu cha' tyanu tachaa cha' ji'i ycu' Ni ne' cresiya ji'na, cha' ná tya'achu' na ji'i Ni tsiya' ti. Cua ndyalaa Jesús nde cua, ñi'ya laca si cua nteje tacui yu tasá tlyu nu ndacui cla'be ne' laa tonu; juani cua ndyaa tucua yu la cui' ca su ntucua ycu' Ndyosi.

20 Cuentya ji'na, cua ndyaa Jesús ca bi' nde loo la, cha' taca xtyucua yu ji'na. Ná nga'a cha' tye cha' laca Jesús sti jo'ó nu laca loo la cuentya ji'na; la cui' ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Melquisedec nu ngua sa'ni, jua'a cua'ni Jesús cuentya ji'na juani.

7

Ñi'ya ngua Melquisedec sti jo'ó, jua'a laca Jesús cuentya ji'na juani

1 Nu jyo'o Melquisedec bi' ni, xu'na quichí Salem ngua nu cusu' bi'; cuentya ji'i ycu' Ndyosi nu laca loo la ngua'ni yu cña cha' ngua yu sti jo'ó. Nu ngua tyempo bi' cua ndyaa lca'a jyo'o Abraham ji'i tyuu tya'a rey xña'a, cha' ngusuu tya'a yu lo'o ngu' bi', ndyujuii yu ji'i nu ngu' xña'a bi' li'. Tyucuii lo'o ñaa yu, li' ngutu'u nu Melquisedec bi' ndyaa to' tyucuii cha' tyacua tya'a lo'o nu Abraham bi'; ngulacua ji'i yu chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi li'.

2 Bi' cha' ngusa'be Abraham lcaa yu'ba nu nquije ji'i yu chaca quiya', nu nguaana nu ngu' xña'a bi'; tii tya'a yu'be ngusa'be yu lcaa cha' bi', lo'o li' nda yu ña'a tsaca yu'be ji'i nu cusu' Melquisedec bi'. Ndi'ya ndyu'u xtañi nu cusu' bi': "xu'na quichí nu liñi ca ndu'ni", jua'a ndyu'u cha' bi' cha'cña ji'na; lo'o jua'a cha' xu'na quichí Salem ngua nu cusu' bi', bi' cha' taca chcu' na: "ti ti ndi'i cresiya ji'i ngu' xqui'ya nu xu'na ngu'", cha' jua'a ndyu'u xquicha' Salem cha'cña ji'na.

3 Ná nchcui' quityi ñi'ya naa sti xtya'a nu Melquisedec bi', jua'a ni sca cha' ná nscua lo quityi cuentya ji'i jyo'o cusu' ji'i nu cusu' bi'; ná nchcui' ni jacua' ngula, ni jacua' ngujuii. Ñi'ya ngua Melquisedec, jua'a laca Jesús, cha' lcaa tyempo laca yu sti jo'ó cuentya ji'na; pana Jesús ni, laca yu nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi.

4 Culacua xi ti' ma lacua, ni cha' ngua nu cusu' bi' tlyu la que Abraham. Ji'i nu cusu' Melquisedec bi' cua nda jyo'o cusu' ji'na ña'a tsaca yu'be yu'ba, la cui' yu'ba nu cua nquije ji'i yu chaca quiya', nu nguaana nu ngu' xña'a bi'.

5 Chalyuu nu ngua sa'ni bi', sca ti nu ñati tya'a ji'i jyo'o Leví laca sti jo'ó; bi' ti ngu' nu nda ycu' Ndyosi chacuayá' ji'i cha' xñi ngu' msta nu nda cua ña'a ca ngu' Israel ji'i ycu' Ndyosi. Msta bi' laca sa yu'be lcaa cha' tso'lo nu ntsu'u ji'i ngu'. Lo'o jua'a laca sti jo'ó bi' la cui' tya'a ñati lo'o tya'a quichí tyi ngu' nu cuentya ji'i Abraham.

6 Pana nu cusu' Melquisedec bi' ni, si'i tya'a ngu' Leví ngua Melquisedec bi' tsiya'

ti, masi ngusñi yu msta nu cua nda Abraham jil'i ycui' Ndyosi; li' ngulacua nu cusu' bi' jil'i Abraham, xqui'ya cha' cua ngüiñi cha' jil'i ycui' Ndyosi lo'o Abraham tya clyo la.

⁷ Bi' cha' cua jlo ti' na cha' tlyu la ngua jyo'o Melquisedec bi' que jyo'o Abraham; na cua ngulacua nu cusu' bi' jil'i jyo'o Abraham nu ngua li', bi' cha' tlyu la chacuayá' ntsu'u jil'i ycui' nu cusu' bi' que Abraham.

⁸ Xcui' na ndyijii sti jo'ó nu nxñi msta nu nda ñati chalyuu ti jil'i ycui' Ndyosi, tsa yu'be ti cha' tso'o nu ntsu'u jil'i scaa ngu' nda ngu' bi'; pana ná nscua lo quityi cusu' ni jacua' ngujuii nu Melquisedec bi', la cui' nu cusu' nu cua ngusñi msta nu nda Abraham nu ngua li'.

⁹ Taca ñacui na cha' lo'o ycui' jyo'o Leví cua nda msta jil'i nu Melquisedec bi' nu ngua tsa bi', masi tiya' la yaa nu Leví bi' chalyuu; la cui' jyo'o Leví nu ngua jyo'o cusu' jil'i lcaa tya'a ngu' Leví nu ngua'ni ngu' cña sti jo'ó, cha' ngusñi ngu' msta nu nda ñati chalyuu jil'i ycui' Ndyosi.

¹⁰ Nu lo'o ndyacia tya'a Melquisedec lo'o Abraham, ñi'ya laca si lo'o Leví nda msta, jua'a ngua li', masi tya lyiji cala Leví chalyuu, xqui'ya cha' Abraham ngua jyo'o cusu' jil'i yu, cha' sñi' ste' Abraham ngua sti Leví bi'.

¹¹ Nu sti jo'ó nu yaa chalyuu tiya' la bi', la cui' jua'a tya'a ñati jil'i jyo'o Leví, nclyu'u qui'i ngu' bi' jil'i ngu' Israel cha' cua'ni ngu' lcaa cña nu ngulo ycui' Ndyosi jil'i ngu'. Pana ná ndalo sti jo'ó bi' cua'ni tyucui cña bi', bi' cha' juani ngutu'u tucua chaca nu laca sti jo'ó nu cuentya ji'na. Ná laca yu sti jo'ó ñi'ya ngua Aarón lo'o tya'a Aarón sti jo'ó, masi laca yu sca sti jo'ó nu ñi'ya ngua'ni jyo'o Melquisedec nu ngua sa'ni la, la cui' jua'a cua'ni yu cuentya ji'na juani.

¹² Nu lo'o ncha'a cha' jil'i sti jo'ó ni, la cui' jua'a ncha'a cña nu nga'a cha' cua'ni na cuentya jil'i ycui' Ndyosi.

¹³ Cha' jil'i Jesús nu Xu'na na nchcui' cha' nu nscua lo quityi cusu' bi'; pana ycui' Jesús ni, xa' ñati laca bi', si'i tya'a ñati jil'i Leví laca yu. Ni sca ñati tya'a xtañi Jesús ná ngua ngu' sti jo'ó nde chu' la.

¹⁴ Cua jlo ti' ngu' cha' Judá ngua xtañi Jesús tya lo'o ngula yu; pana nu lo'o nchcui'

jyo'o Moisés tilaca nu caca sti jo'ó, ná nchcui' tsiya' ti jil'i ngu' tya'a xtañi Judá bi'.

¹⁵ Lo'o nu juani laca Jesús sti jo'ó nu xa' ña'a cua'ni; ñi'ya ngua'ni jyo'o Melquisedec, jua'a cua'ni Ni cña jil'i sti jo'ó. Bi' cha' tso'o la nchca cuayá' ti' na juani cha' cua ntyeje tacui cha' jil'i cha' cusu' bi', cha' cua ngutu'u tucua Jesús nu sti jo'ó cucui ji'na.

¹⁶ Cua nda ycui' Ndyosi cña jil'i Jesús cha' caca Ni sti jo'ó, xqui'ya cha' ná ngua jil'i ñati chalyuu cujuui ngu' jil'i yu sca ti quiya'; cua ndyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu. Juani ná nga'a cha' tye chalyuu jil'i Ni; bi' cha' laca Jesús sti jo'ó cuentya ji'na juani, si'i cha' cua'ni Ni lcaa cña nu ndyu'ni ngu' tya'a Leví nu laca ñati chalyuu ti.

¹⁷ Cua nscua lo quityi cusu' cha' ndi'ya nchcui' ycui' Ndyosi lo'o Ni:

Lcaa ca tyempo caca nu'u sti jo'ó;

ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Melquisedec nu ngua sa'ni, la cui' jua'a cua'ni nu'u cuentya jil'i ñati juani.

¹⁸ Bi' cha' cua ngulotsu' ycui' Ndyosi jil'i cha' cusu' nu lye tsa ngulo cña ji'na, cha' ná caca xtyucua cha' cusu' bi' ji'na; ná nchca cati qui'ya nu ntsu'u ji'na lo'o ycui' Ndyosi jua'a.

¹⁹ Tya lyiji tsa cha' ca tso'o cresiya ji'na cuentya jil'i ycui' Ndyosi, masi cua ngua'ni na lcaa cña nu ngulo jyo'o Moisés jil'i ngu' tya'a na nu ngua li', cha' ná ngua cua'ni lyaá cha' cusu' bi' ji'na jil'i nu cuxi; pana juani taca xñi na cha' jil'i ycui' Ndyosi. Cacia tsa laca ycui' Ni ji'na juani xqui'ya Jesús, cha' tso'o la tsiya' ti laca cha' nu yalo'o Jesús cha' chcui' Ni lo'o na.

²⁰ Tso'o la laca Jesús, xqui'ya cha' cua ngüiñi tso'o cha' jil'i ycui' Ndyosi lo'o Sñi' ndi'ya: “Chacuayá' jil'i ycui' ca na' caca nu'u sti jo'ó”, nacui ycui' Ndyosi jil'i Jesús.

²¹ Ná nchcui' Ni jua'a lo'o sti jo'ó tya'a ngu' Leví. Pana ndi'ya nchcui' ycui' Ni lo'o Jesús tya lo'o nguxana cha' caca Jesús sti jo'ó:

Liñi tsa nda na' cha' cuentya jinu'u, nacui ycui' Ndyosi,

nga'aa tya'achu' na' tsiya' ti jil'i cha' nu cua nacui na' bi':

“Lcaa ca tyempo caca nu'u sti jo'ó.

Ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Melquisedec nu ngua sa'ni, la cui' jua'a cua'ni nu'u cuentya ji'i ñati juani."

²² Bi' cha' cua tso'o la ngüiñi cha' ji'i ycu' Ni lo'o na juani, xqui'ya cña nu ngua'ni Jesús cuentya ji'na.

²³ Pana nu sti jo'ó tya'a ngu' Leví bi' ni, xcui' na ndyijii ngu' bi', lo'o li' xa' la tya'a ngu' ndyatí lo cña sti jo'ó bi'; bi' cha' ngua quiña'a tsa sti jo'ó chu' tyuu yija li'.

²⁴ Lo'o nu Jesús bi' ni, ña'a ti lu'ú yu; ná nscua cha' cajaa Ni, bi' cha' ná nga'a cha' tye cha' caca Ni sti jo'ó cuentya ji'na, cha' ná ntsu'u cha' cua'ni xa' ñati cña ji'i.

²⁵ Lcaa ca tyempo, masi juani, masi nde loo la, taca ji'i Ni cua'ni lyaá Ni ji'i cua ña'a ca ñati nu xñi cha' ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya Jesús. Tyucui tyempo ndi'i Jesús ca slo ycu' Ndyosi, cha' hcui' Ni lo'o ycu' Sti Ni cuentya ji'na.

²⁶ Xñi na cha' ji'i Jesús lacua; bi' laca sti jo'ó nu laca loo la, nu chañi cha' taca xtyucua ji'na. Ñati lubii tsiya' ti laca Ni, cha' ná ntsu'u cha' cuxi, ná ntsu'u qui'ya ji'i Ni. Xa' ña'a laca Jesús, nu ná nda ycu' Ndyosi chacuayá' cha' tyanu yu slo ñati chalyuu nu ndu'ni tsa cha' cuxi; cua nda Sti yu su tyucua yu la cui' su tlyu ca su ntucua ycu' Ndyosi Sti yu.

²⁷ Ndulo la tsiya' ti cha' nu ntsu'u ji'i Jesús que cha' nu ntsu'u ji'i xa' la sti jo'ó nu ndi'i chalyuu. Lcaa tsa nsta ngu' bi' msta lo mesa tacati, cha' jua'a cati la qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' lo'o ycu' Ndyosi; clyo ndu'ni ngu' cha' cati qui'ya ji'i ycu' ca ngu', lo'o li' ndu'ni ngu' cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'i lcaa ngu' quichi bi'. Pana nu Jesús bi' ni, sca ti quiya' ngusta yu msta lo'o nguti'i yu chalyuu cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati; tyucui ña'a ycu' yu ngua msta bi', nu lo'o ngujui' ca'a ngu' ji'i yu lo crusi.

²⁸ Ñati chalyuu ti laca sti jo'ó nu ndu'ni cña nu cua nacui' jyo'o Moisés cha' caca, ñati nu tya ntsu'u qui'ya ji'i laca ngu' bi'; pana nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi ni, lubii tsiya' ti cresiya ji'i Ni. Cua tyeje tacui ti tyempo cusu' lo'o ndaquiya' tsa ngu' ji'i cña nu ngulo jyo'o Moisés. Bi' cha' nguane ycu' Ndyosi ji'i Sñi' ycu' ca, nu Jesús bi' ni, cha' caca Ni sti jo'ó cuentya ji'na. Cua nchcui'

Sti Ni lo'o Ni: "Chacuayá' ji'i ycu' ca na' caca nu'u sti jo'ó", nacui' ycu' Ndyosi ji'i Jesús.

8

Jesús laca nu ndi'i ca slo ycu' Ndyosi, cha' hcui' lo'o Ni cuentya ji'na

¹ Ndi'ya ndyu'u cha' nu nti' na' hcui' lo'o ma juani: Ca cua ntucua Jesús, nde la'a tsu' cui' ca su ntucua ycu' Ndyosi, cha' nclyo Ni cña tyucui ña'a chalyuu; ca bi' ntucua Jesús cha' laca Ni sti jo'ó nu laca loo la cuentya ji'na.

² Ndu'ni Ni cña ca sca se'i su tacati tsa nu ngüiñá ycu' Ndyosi; si'i ñati chalyuu ti nu ngüiñá ji'i, cha' laca bi' ñi'ya nu ngua ti' ycu' Ndyosi cha' caca.

³ Lcaa xu'na sti jo'ó nde chalyuu ni, ntsu'u cha' sta ngu' msta ca slo ycu' Ndyosi, ntsu'u cha' taqui' ngu' xa' la msta lo mesa quii', cha' bi' laca cña ji'i ngu'; lo'o jua'a Jesús ni, ntsu'u msta nu nda Ni ca slo ycu' Ndyosi cuentya ji'na,

⁴ masi ná ngua Jesús sti jo'ó lo'o nguti'i yu nde chalyuu. Ná nda ngu' cña bi' ji'i, cha' cua laca ndi'i xa' la sti jo'ó nu nsta msta nu ntsu'u cha' ta ngu' quichi chacuayá' ji'i jyo'o Moisés.

⁵ Pana nu xa' la sti jo'ó bi' ni, ñati nu cajaa ti laca ngu' bi'; cua laca ti cña ndu'ni ngu'. Xqui'ya ngu' bi' nchca cuayá' ti' na cha' tso'o la tsiya' ti sti jo'ó laca Jesús, nu ntucua ca slo ycu' Ndyosi. Lo'o jua'a nu hcua'ya late' nu ngüiñá jyo'o Moisés su ngua'ni tlyu jyo'o cusu' ji'na ji'i ycu' Ndyosi nu ngua li', ndi'ya nchcui' Ni lo'o nu cusu' bi' cuentya ji'i hcua'ya bi': "Cui'ya nu'u cuentya cha' cuiñá ma ni'i bi' ñi'ya nu ngulu'u na' ji'i ma cha' cuiñá ma ji'i, nu lo'o ngutu nu'u nchcui' nu'u lo'o na' lo xlya ca'ya cua bi'", nacui' Ni. Pana sca na nu culiji yu'u ti ngua bi', tso'o la tsiya' ti su ntucua Ni nde cua.

⁶ Bi' cha' cua nchca cuayá' ti' na cha' tso'o la tsiya' ti cña nu ndu'ni Jesús cuentya ji'na, siya' la cña nu ndyu'ni nu xa' la sti jo'ó nde chalyuu. Lo'o juani ndulo tsa cha' ji'na, la cui' cha' nu cua ngüiñi ji'i ycu' Ndyosi lo'o na xqui'ya Jesús, cha' xcui' cha' liñi tsiya' ti nchcui' ycu' Ndyosi lo'o na.

⁷ Ntsu'u tsa cha' nu lyiji ji'i cha' cusu' nu ngua tya clyo, nu cua ngüiñi ji'i Ni lo'o ñati tyempo bi', bi' cha' nda ycui' Ndyosi chaca cha' lo'o ñati. Ná ndyu'u scua cha' cusu' bi', cha' taca ca tso'o cresiya ji'i ñati cuentya ji'i ycui' Ndyosi,

⁸ cha' ná tso'o ngua'ni ñati bi' li'. Ndi'ya nscua lo quityi ji'i ycui' Ndyosi cuentya ji'i cha' bi':

Cua ngulala ti tyalaa tsá cha' quiñi cha' 'na lo'o tya'a ngu' Israel chaca quiya', la cui' jua'a lo'o tya'a ngu' Judá, nacui' ycui' Ndyosi nu Xu'na na.

⁹ Si'i la cui' cha' ñi'ya nu cua ngüiñi 'na lo'o jyo'o cusu' ji'i ngu' bi' nu ngua sa'ni, nacui' Ni.

Nu ngua li' ntejeya' na' ji'i ngu' cha' ngutu'u ngu' ca quichi' tyi ngu' Egipto, ndyaa ngu'.

Pana ná ndaquiya' ngu' ji'i cha' nu cua ngüiñi 'na lo'o ngu';

ña'a ti ngua'ni tsa ngu' cha' cuxi, bi' cha' nga'aa ntucuá na' cha' ji'i ngu', nacui' ycui' Ndyosi nu Xu'na na.

¹⁰ Lo'o juani nde laca cha' cucui nu cua quiñi ti 'na lo'o ngu' Israel juani, nacui' Ni.

Nu lo'o tyalaa tyempo, li' cua'ni na' cha' tyanu tso'o lcaa cha' ne' cresiya ji'i ngu', ñi'ya nu chcu' na' lo'o ngu' li'.

Tyucui ti' tyiquee ngu' cua'ni ngu' cña 'na li';

caca na' ycui' Ndyosi nu Xu'na ngu' li', lo'o jua'a caca ngu' bi' ñati jna'.

¹¹ Taca jlo ti' ngu' tilaca laca na' li', lcaa ngu' lo'o tya'a ngu', masi nu sube, masi ñati cusu'.

Lo'o li' nga'aa ntsu'u cha' cacha' ngu' ji'i tya'a ngu' tilaca laca na';

nga'aa nti' cha' culu'u ngu' ji'i tya'a quichi' tyi ngu' cha' laca na' ycui' Ndyosi nu Xu'na ngu' li'.

¹² Cua'ni clyo ti' na' ji'i ngu' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' li'; nga'aa culotu na' qui'ya ji'i ngu' li'.

Jua'a nchcu' quityi ji'i ycui' Ndyosi bi'.

¹³ Na cua culiji yu'u ti cha' cusu' nu ngua tya clyo; jua'a ndyu'u cha' bi' li', nu lo'o nchcu' ycui' Ndyosi ji'i chaca cha' cucui nu cua quiñi ti ji'i Ni lo'o na. Sa'ni tsa nguxana

cha' cusu' bi'; cua jyo'o ti cha' bi' juani, cua culiji ti cha' jua'a ti.

9

Cristo laca nu cua ngusaala tyucui' ji'na cha' caq na slo ycui' Ndyosi

¹ Nu cha' cusu' nu cua nda Ni lo'o ngu' Israel nu ngua li', nchcu' bi' ñi'ya cua'ni ngu' lo'o ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycui' Ndyosi. Lo'o jua'a cua ntsu'u sca ni'i nu tacati ji'i ngu', su ngua'ni tlyu ngu' bi' ji'i Ni, masi ñati ti ngua ngu' nu ngüiñá ni'i bi';

² sca chcu'ya late' ngüiñá ngu' bi' nu nscua cla'be ne' lo'o su ndya'a sti jo'ó ti. Nde ne' chcu'ya bi' cua ntucua candyeru chcu' su ndyaqui' quii' lcaa hora; jua'a ntucua sca mesa su nscua xlyá lo, nu caca msta ji'i ycui' Ndyosi. Lcaa tsá ngusta sti jo'ó msta bi'.

³ Ca ne' tasá nu ndacui cla'be ne' chcu'ya bi', ca bi' ntsu'u chaca cuarto nu tacati tsa ji'i ngu'.

⁴ Nde ne' cuarto bi' ntucua mesa oro su ndaqui' sti jo'ó yana jo'ó lo; la cui' ca bi' ntucua cñá' tacati, nu ngüixi' tyi' ca chu' yaca lo'o chcu' oro. Ne' cñá' bi' cua ntsu'u co'o tsa yu'be ti na nu ñi'ya ña'a scua ña'a, nu nda ycui' Ndyosi cha' ndyacu ngu' Israel ca lo nat'i btyi su nguta'a yu'u ngu' nu ngua sa'ni; ne' sca caatyá oro ntsu'u co'o na nu ndyacu ngu' bi'. Lo'o jua'a ca ne' cñá' bi' ntsu'u co'o yaca xca ji'i jyo'o Aarón, yaca nu ntyucua sat'i chu' jua'a ti; jua'a ntsu'u tyucuaa quee cuaja', nu nscua nu tii tya'a cha' bi' lo, nu ndacha' ni cña nu cua ngulo ycui' Ndyosi ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'. Ca ta'a na bi' ntsu'u co'o ne' cñá' tacati bi'.

⁵ Chu' cñá' bi' ntucua lcui' ji'i tucua tya'a xca ji'i ycui' Ndyosi nu ndubi tsa ña'a; ngatya'a ti lo lu'be xca ndubi bi' chu' cñá', cha' tyi'u ti' ñati cha' ca bi' lijya ycui' Ndyosi cha' cat'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'. Xca ndubi bi' cua ntucua cha' ca cuayá' ti' ngu' Israel cha' lcaa tsá nga'a ycui' Ndyosi laja su ndi'i ngu'. Pana ná caja tyempo chcu' na ji'i lcaa cha' bi' juani.

⁶ Jua'a ngua cha' ntucua lcaa yaca bi' ne' chcu'ya late' bi' su ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycui' Ndyosi, cha' lcaa tsá ndyat'i sti jo'ó ndyaa ne' chcu'ya bi', ngua'ni cña ji'i ycui' Ndyosi ca jua;

⁷ pana sca ti sti jo'ó nu laca loo nguta'a ca ne' cuarto nu tacati tsa bi' ji'i ngu', sca ti quiya' nguta'a nu cusu' bi' sca yija. Lo'o tañi na'ni ndyaa nu cusu' bi' li', cha' scui ji'i slo ycu' Ndyosi ca ne' cuarto tacati bi', cha' jua'a cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ycu' nu cusu' bi', lo'o jua'a cuityi Ni lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i lcaa ngu' quichi, masi qui'ya nu ná nda ngu' cuentya si cha' cuxi ngua'ni ngu' nquicha', cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi ngua'ni nu cusu' cña bi'.

⁸ Laja lo'o nhcui' na ji'i chcua'ya late' bi' ndu'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi cha' ca cuayá' ti' na, cha' tya lyiji xñi tso'o na tyucui cha' caa na slo ycu' Ndyosi si ña'a ti tya ndu ni'i cusu' bi', si tya ndu'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi ñi'ya nu ngua'ni ngu' tya sa'ni bi'; tya lyiji caja ñi'ya nu caa na slo ycu' Ndyosi nu lubii tsiya' ti cha' ji'i Ni li', si jua'a.

⁹ Xqui'ya lcaa cha' bi' tso'o la ca cuayá' ti' na cha' nu ndyaca juani; ná caja ñi'ya nu ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi laja lo'o ndyu'ni tlyu ti na ji'i Ni ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi', masi quiña'a tsa msta ta na ji'i Ni, masi taqui tsa na na'ni lo mesa cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'na.

¹⁰ Xcui' cha' nu nhcui' ñati chalyuu ti laca, masi ñacui ngu' cha' ná tso'o cacu na co'o na sca lo na, masi ñacui ngu' ñi'ya cua'ni na cha' caca lubii cresiya ji'na; cña nu ndatsaa ti ñati chalyuu ji'na cha' cua'ni na, jua'a laca cha' bi'. Xti ti tyempo talo cha' bi' ña'a cuayá' xcutsa'a ycu' Ndyosi lcaa cha'.

¹¹ Lo'o juani cua yaa Cristo, nu laca chaca lo sti jo'ó nu laca loo; cua laca nguxana ndyaca tso'o chalyuu xqui'ya Ni. Ná ndyaa Ni ngua'ni Ni cña ne' sca ni'i tlyu nu ngüñá ñati ti, cha' ná ndu'ni cha' tyu'u cha' ji'i Ni lo'o sca cha' nu ntsu'u nde chalyuu.

¹² Ndi'ya ña'a cña nu ngua'ni Cristo cuentya ji'na, nu lo'o ndyaa Ni la cui' ca su tacati tsa ca su ntucua ycu' Ndyosi: ná nguta'a Ni lo'o tañi chivo lo'o tañi chqueru, cha' scui Ni tañi bi' nde slo ycu' Ndyosi cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'na; pana ngujuii Cristo lo crusi, ndye tañi ycu' yu ndyalú cuentya ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na. Bi' cha' sca ti quiya' tsiya' ti ngua'ni lyaá Cristo ji'na, lo'o jua'a ná nga'a cha' tye cha' ngulaá na ji'i nu cuxi, xqui'ya cña nu ngua'ni Ni

cuentya ji'na.

¹³ Nu ngua sa'ni la ni, si ntsu'u sca cha' nu ngua'ni cha' nga'aa lubii sca ñati, li' nguscui sti jo'ó tañi chivo tañi toro lo ngu', cha' caca lubii ngu' hichu' ti ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi; jua'a nguscui sti jo'ó jii lo ngu', jii ji'i chqueru msta nu cua ndyaqui cuentya ji'i ngu'.

¹⁴ Masi jua'a ngua'ni ngu' cña nu ngua li', pana tlyu la cña nu ngua'ni Cristo juani, cha' ndyalú tañi ycu' yu lo'o ngujuii yu lo crusi cuentya ji'na. Xqui'ya Xtyi'i ycu' Ni, bi' cha' ngua ji'i Cristo ta yu tyucui ña'a ycu' ca yu, cha' sca ti quiya' cati qui'ya nu ntsu'u ji'na lo'o ycu' Ndyosi; nu ycu' Cristo ni, ná ntsu'u qui'ya ji'i yu tsiya' ti, bi' cha' taca cua'ni lubii Ni cresiya ji'na, nu lo'o tyi'u ti' na ñi'ya nu ngua'ni Ni lo'o ndyalú tañi ycu' Ni. Li' cuityi Ni lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni ñu'u tsa ji'na, jua'a taca ji'na cua'ni na cña ji'i ycu' Ndyosi nu lu'ú ca nde chalyuu li'.

¹⁵ Bi' cha' lacua, Cristo laca nu ngüñi sca cha' cucui ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati chalyuu, masi lo'o cua ña'a ca ñati nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i. Jua'a ngua'ni Cristo, nu lo'o ngujuii yu, cha' jua'a ngulaá na ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua'ni na lo'o tya ndaquiya' tsa na ji'i cha' cusu' bi'. Nu juani taca tyacua lcaa cha' nu cua nacui ycu' Ndyosi Sti na ji'na cha' tyacua ji'i lcaa ngu' nu ngusubi Ni ji'i; ná nga'a cha' culiji yu'u cha' bi' ji'na tsiya' ti.

¹⁶ Sca quityi nu nclyo ñati cha' tyanu xi cha' tso'o ji'i tya'a ngu' lo'o cua ngujuii ngu' ni, ndi'ya ndyaca cha' ji'i quityi bi': ná caja cha' tso'o bi' ji'i tya'a ngu', si bilya cajaa nu ca ji'i cha' tso'o bi';

¹⁷ ná cua'nijo'o quityi bi', si tya lu'ú nu ca ji'i cha' tso'o bi'. Sca ti si cua ngujuii yu bi', li' cua'nijo'o quityi bi' ji'i ngu'.

¹⁸ Lo'o jua'a nu cha' cusu' nu ngua clyo bi' ni, ngua'ni cha' bi' cña cuentya ji'i ngu', xqui'ya cha' ndyujuii ngu' sca na'ni nu ngua msta cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'.

¹⁹ Nu ngua tya clyo ndacha' jyo'o Moisés lcaa cha' cusu' bi' ji'i lcaa ngu' quichi, ndacha' yu lcaa cña nu cua ngulo ycu' Ndyosi ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'. Li' ngusñi

yu xi tañi chqueru lo'o tañi chivo nu ndyu-
juui ca ngu', nguxiya' yu tañi bi' lo'o xi hitya
lubii. Li' ntejeya' yu ji'i sca sta' yaca nu
ntsu'u quicha' xlya' nu nga'a ña'a chu'; lo'o
quicha' xlya' bi' nguscu'i yu tañi bi' lo' ngu'
quichi' bi', jua'a lo cha' cusu' bi' nu nscua lo
quee cuaja'.

²⁰ Lo'o li' nchcui' yu lo'o ngu' bi': "Lo'o
tañi re ndatsaa ycu'i' Ndyosi ji'i ma, cha'
cua'ni ma lcaa lo cña nu cua ngulo Ni ji'i ma
cha' cua'ni ma, nu lo'o ngüiñi cha' ji'i Ni lo'o
ma", nacui' Moisés ji'i ngu' bi' li'.

²¹ La cui' jua'a nguscu'i Moisés tañi lo
chcua'ya bi', jua'a lo lcaa na nu ntucua ca
su ndu'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i' Ndyosi.

²² Cuentya ji'i cha' cusu' bi', xcui' lo'o tañi
sca na'ni nu cua ndyujuii ngu', jua'a ngua
lubii lcaa na; lo'o jua'a juani, sca ti ndyiji
cha' clyu ti' ji'na lo'o ycu'i' Ndyosi, cha' nu
cua ngujuii Cristo cuentya ji'na.

*Ngüityi Cristo qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati nu
lo'o ngujuii yu lo crusi*

²³ Ngua'ni jyo'o cusu' ji'na jua'a lo'o
ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i' Ndyosi ne' laa
nu ngua li', cha' caca lubii lcaa na nu
cua'nijo'o ji'i ngu'; nde chalyuu ti ntucua
lcaa na bi', masi ndi'i bi' cuentya ji'i ycu'i'
Ndyosi. Pana tlyu la cña laca cati' qui'ya nu
ntsu'u ji'i ñati chalyuu ca slo ycu'i' Ndyosi,
tso'o la cña laca nu cua'ni lyaá Ni ji'i ñati ji'i
cha' cuxi bi'.

²⁴ Bi' cha' nga'aa ndyaa Cristo nde ne' laa
nu ngüiñá ñati nde chalyuu ti, masi ntucua
bi' cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi; na cua ndyaa
liñi Ni ca slo ycu'i' Ndyosi ca nde cua. Ca
bi' ntucua Ni juani, cha' chcui' lo'o ycu'i'
Ndyosi cuentya ji'na.

²⁵ Cuentya ji'i cha' cusu' ni, sca ti quiya'
sca yija ndya'a sti jo'ó nu laca loo ji'i tya'a
ngu' judío ne' cuarto nu tacati tsa cuentya
ji'i ngu' bi'; ndya'a lo'o nu cusu' ji'i tañi
na'ni nu cua ndyujuii ca ti ngu' ji'i cha' caca
msta, cha' cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'
quichi'. Pana si'i tyuu quiya' ndyaa Cristo
ca slo ycu'i' Ndyosi nde cua.

²⁶ Si jua'a ngua, ná tyiquee' cua tyuu
tsa quiya' cua ngujui'i ca'a ngu' ji'i Cristo
lo crusi tya lo'o ndya' chalyuu; pana si'i
jua'a ngua cha' bi', sca ti quiya' cua yaa
yu chalyuu nu ngua sa'ni xi lo'o cua tye

ti chalyuu cusu', cha' cuityi yu qui'ya nu
ntsu'u ji'i lcaa ñati lo'o ngujuii yu lo crusi.

²⁷ Cua ña'a ca na ndyijii na sca ti quiya',
lo'o li' ndu'ni cuayá' ycu'i' Ndyosi ji'na;

²⁸ lo'o jua'a Cristo, sca ti quiya' ngujuii
yu lo crusi, cha' jua'a ngüityi yu qui'ya nu
ntsu'u ji'i quiña'a tsa ñati. Tya caa Cristo
chaca quiya' ca tiya' la; pana nga'aa si'i
cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati caa
Ni li', cha' cua ndye ngua'ni Ni cña bi'. Li'
cua'ni lyaá lyiji Ni ji'i lcaa ñati nu ntajatya
tsa ji'i Ni, ña'a cuayá' nu caa Ni chaca
quiya'.

10

¹ Nu lo'o nduna na xcui' cha' cusu' nu
nda jyo'o Moisés lo'o jyo'o cusu' ji'na, ná
nchca ca cuayá' ti' na ñi'ya tyacua cha'
tso'o ji'na nde loo la xqui'ya Jesús, cha' ná
nchcui' cha' cusu' bi' ji'na ñi'ya caca lcaa
cha' bi'; xti tsa cha' ndacha' cha' cusu' bi'
ji'na, ñi'ya nti' sca cuityi nu sta cuayá' ti
ñi'ya caca sca cña lo yuu. Nu ngu' judío
tya'a na, lcaa yija ndu'ni ngu' la cui' ca
ti cha'; lcaa yija ndya'a lo'o ngu' ji'i la
cui' ca msta cha' cati' qui'ya nu ntsu'u ji'i
ngu' lo'o ycu'i' Ndyosi chaca quiya', xqui'ya
cha' ná ntsu'u su tye cña tacati nu ndyu'ni
ngu', cha' ná nchca cua'ni lubii msta nu
ndya'a lo'o ngu' ne' laa ji'i cresiya ji'i ñati
bi' cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi.

² Ná ndyiji ñi'ya nu cua'ni lubii cha' cusu'
bi' ji'i cresiya ji'i ngu' bi', nu lo'o ndya'a
ngu' ndu'ni tlyu ngu' ji'i Ni. Si ngua lubii
cresiya ji'i ngu', nga'aa ngua tii ngu' yabe'
nu ntsu'u ji'i ngu' li'; nga'aa nti' cha' tyalo'o
ngu' ji'i msta ji'i ngu' chaca quiya' li'.

³ Pana tsa bi' ti cña ndu'ni msta bi'
cuentya ji'i ngu': lcaa yija tsiya' ti ndu'ni
cha' ndyi'u ti' ngu' cha' tya ntsu'u qui'ya ji'i
ngu' lo'o ycu'i' Ndyosi;

⁴ ná nchca cati' qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati,
masi nscui' sti jo'ó tañi toro, masi nscui' tañi
chivo lo ngu'.

⁵⁻⁶ Nu lo'o tya lyiji caa Cristo lo yuu cha-
lyuu, li' nchcui' Ni lo'o ycu'i' Ndyosi Sti Ni.
Ndi'ya nacui' Ni:

Nga'aa nti' nu'u cha' calo'o ngu' ji'i na'ni nu
tyaqu'i cha' caca msta,
nacui' Cristo ji'i ycu'i' Ndyosi.

Ná tso'o nti' nu'u ña'a nu'u jil'i ngu' su ndaquí ngu' na'ni lo mesa quii', cha' caca bi' msta;

masi xa' ña'a msta sta ngu' cha' cuityi qui'ya nu ntsu'u jil'i ngu', nga'aa ndiya ti' nu'u cha' bi'.

Pana cua ta ti nu'u cuaña' 'na, cha' caja ñi'ya caa na' nde lo yuu chalyuu, nacui Cristo.

⁷ Bi' cha' cua lijya na' ca nde juani, Ndyosi Sti na',

cha' cua'ni na' cua ña'a ca cña nu nti' nu'u cha' cua'ni na', ñi'ya nhcui' cha' nu nscua lo quityi cusu' cuentya jna'.

Jua'a ngua cha' nu nda Cristo nu ngua li'.

⁸ Lo quityi bi' ni, clyo nacui Cristo cha' ná nti' ycu' Ndyosi msta; la cui' jua'a nacui Ni cha' ná ndiya ti' ycu' Ndyosi cha' xcui' ndya'a lo'o ngu' jil'i msta, masi msta jua'a ti, masi na'ni lu'ú nu caca msta nu tyaquí lo mesa quii' cha' cati qui'ya nu ntsu'u jil'i ngu' lo'o ycu' Ndyosi. Jua'a nacui Ni, pana cuentya jil'i cha' cusu' jil'i ngu' nga'a cha' cua'ni ngu' bi' jua'a.

⁹ Lo'o li' nacui Ni: “Cua lijya na' ca nde, Ndyosi Sti na', cha' cua'ni na' cua ña'a ca cña nu nti' nu'u cha' cua'ni na'”. Jua'a ngua cha' nguxtyanu ycu' Ndyosi cha' cusu' bi', cha' nu nscua ñi'ya caca msta nu tsalo'o ngu' scaa quiya'; li' chaca cha' cucui ngua'ni ycu' Ndyosi, nu lo'o nda Ni jil'i Cristo lijya nde chalyuu cuentya ji'na.

¹⁰ Ngua'ni Jesucristo lcaa cña nu ngua ti' ycu' Ndyosi Sti yu cha' cua'ni yu, cha' nda yu jil'i tyucui ña'a yu cha' ngujui' ca'a ngu' jil'i lo crusi; sca ti quiya' tsiya' ti ngua ycu' ca yu msta, la cui' msta nu ngua ti' ycu' Ndyosi Sti yu ngua bi'. Bi' cha' cua ngua lubii cresiya ji'na cuentya jil'i ycu' Ndyosi juani, cua ndye yabe' nu ntsu'u ji'na.

¹¹ Nu ngu' sti jo'ó jil'i ngu' judío ni, lcaa tsa ndu ngu' bi' ndu'ni ngu' cña cha' sta ngu' la cui' tya'a msta slo ycu' Ndyosi, masi tyuu quiya' sca yija; ná ntsu'u su tye cha' sta ngu' msta bi', jua'a ni sca quiya' ná ngua cati qui'ya nu ntsu'u jil'i ñati lo'o msta bi'.

¹² Pana nu Jesucristo bi' ni, sca ti quiya' ngujuii yu lo crusi cha' cati qui'ya nu ntsu'u jil'i ñati, lo'o ña'a ti tya ndyu'u scua cña nu ngua'ni yu masi chalyuu juani. Li' ngutu'u Jesús ndyaa Ni, ndyaa tucua Ni

nde la'a tsu' cui' su tlyu ca su ntucua ycu' Ndyosi.

¹³ Ca bi' ntucua Ni juani, ntajatya Ni ña'a cuayá' nu tyijiloo lyiji ycu' Ndyosi jil'i lcaa tya'a cusu' Ni.

¹⁴ Sca ti quiya' cua ndyaa Jesús lo crusi lacua, ngua'ni lubii yu jil'i cresiya jil'i ñati cuentya jil'i ycu' Ndyosi; jua'a ngua tyucui ti' tyiquee ñati chaca quiya'.

¹⁵ Sca ti xqui'ya Xtyi' ycu' Ndyosi nchca cuayá' ti' na ni cña laca nu ngua'ni Cristo nu ngua li', bi' cha' ngua'ni Xtyi' ycu' Ni cha' nscua cha' lo quityi nu nhcui' ndi'ya:

¹⁶ Nde laca cha' cucui nu cua quiñi ti 'na lo'o ngu' chaca quiya', nacui nu Xu'na na:

Lo'o tyalaa tyempo bi', li' cua'ni na' cha' tyanu tso'o cha' ne' cresiya jil'i ñati 'na, lcaa cha' ñi'ya nu chcu' na' lo'o ngu' li';

tyucui tyiquee ngu' cua'ni ngu' cña 'na li'.

¹⁷ Chaca cha' nacui Ni li':

Li' nga'aa tyi'u ti' na' cha' cuxi nu cua ngua'ni ngu',

nga'aa culotu na' qui'ya nu ntsu'u jil'i ngu' lo'o na'.

Jua'a nhcui' ycu' Ndyosi.

¹⁸ Bi' cha' juani, nga'aa ntsu'u cha' tsalo'o ngu' jil'i msta cha' cati qui'ya nu ntsu'u jil'i ngu', cha' cua laca ngua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'na jil'i qui'ya nu ntsu'u ji'na.

Cua'ni na cha' caca stu'ba cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi

¹⁹ Cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' jil'i Cristo, tyucui chacuayá' jil'i Ni cua ntsu'u ji'na juani, cha' caa na slo ycu' Ndyosi nu lubii tsiya' ti cha' jil'i Ni. Jesús laca nu nda chacuayá' bi' ji'na, xqui'ya cha' ndyalú tañi ycu' yu lo'o ngujuii yu lo crusi, cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'na.

²⁰ Nu lo'o nda yu tyucui ña'a yu cha' ngujuii yu xqui'ya na, cua ngusaala yu chaca tyucuii cucui cuentya ji'na li', cha' caja ñi'ya caa na cacua ti slo ycu' Ndyosi; xqui'ya ycu' Jesús, bi' cha' taca xñi na tyucuii nu lijya ca slo ycu' Ndyosi juani.

²¹ Cua ntsu'u cha' ji'na lo'o nu Jesús bi', nu sti jo'ó nu laca loo la, cha' ycu' laca nu ndi'ya cña loo jil'i lcaa na cuentya jil'i ycu' Ndyosi Sti yu.

²² Tyaa na ca slo ycui' Ndyosi lacua; tyucui tyiquee na cua'ni na cha' caca stu'ba cha' ji'na lo'o ycui' Ndyosi Sti na, cha' taca xñi tso'o na cha' ji'i Ni li'. Cua ngüityi Ni lcaa cha' cuxi nu ngua'ni cha' ngua tyuju'u ti' na tya tsubi' la; cua ngua lubii cresiya ji'na juani, ñi'ya laca lo'o cua ndyaata na chcu lo'o hitya lubii ti.

²³ Cua'ni na cha' jlya tso'o ti' na cha' nu cua ngusñi na tya clyo lacua, ná tya'achu' na ji'i cha' bi' tsiya' ti. Taca jlya ti' na ji'i ycui' Ndyosi, cha' chañi cha' cua'ni Ni lcaa cha' nu cua nacui Ni ji'na.

²⁴ Culacua tso'o ti' na, cha' caja ñi'ya xtyucua na ji'i xa' la ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús; xtyucua na ji'i ngu' bi', cha' xcui' cha' tso'o ti' cua'ni ngu' lo'o tya'a ngu', cha' jua'a caca tso'o tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ngu'.

²⁵ Ntsu'u ngu' tya'a na nu nga'aa ndya'a slo ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, nu nga'aa ndyu'u ti'i lo'o tya'a na. Pana ná tso'o cua'ni na jua'a; tso'o la ña'a ti tsa na tyu'u ti'i na lo'o tya'a na, cha' tyanu tachaa la cha' ji'i ycui' Ndyosi ne' cresiya ji'na, lcaa na lo'o tya'a ngusñi na cha' ji'i Ni. Nti' na cha' cua tyaa ti nu Xu'na na chaca quiya', bi' cha' lu'ba ti tyu'u ti'i na juani lo'o ngu' tya'a na.

²⁶ Nga'aa ntsu'u xa' la msta nu ta na, nga'aa ntsu'u xa' la cha' nu cua'ni na, cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'na, si ña'a ti tya cua'ni na cha' cuxi li'; cua ngua cuayá' ti' na cha' chañi tsa cha' ji'i Jesús bi', lo'o jua'a nga'aa cui'ya ycui' Ndyosi cha' clyo ti' ji'na si xtyanu na ji'i cha' bi'.

²⁷ Jua'a ti caca na li', cutsii tsa na ji'i ycui' Ndyosi lo'o tyalaa hora nu cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati tya'a ngusu lo'o Ni. Lo'o li' cua'ni tye Ni ji'i lcaa ngu' bi', tsa ngu' nde lo quii' tlyu nu ná nga'a cha' tye tyaqui.

²⁸ Nu ngua sa'ni ni, lo'o ntsu'u ñati nu ná ndaquiya' tsiya' ti ji'i cña nu ngulo ycui' Ndyosi, ndyujui ngu' ji'i ñati bi' li'. Ngua'ni cuayá' ngu' ji'i ñati bi' clyo cuentya ji'i jyo'o Moisés lo'o tucua sna tya'a xa' ñati nu ndacha' liñi ñi'ya ngua cha' bi'; li' ngusta ngu' yabe' hichu' ñati bi', ndyujui ngu' ji'i li', cha' nga'aa ngujui ñi'ya jña ngu' cha' clyo ti' ji'i ycui' Ndyosi cuentya ji'i nu cuxi

bi' li'. Jua'a ngua tya sa'ni la.

²⁹ Lo'o juani ni, tlyu la cha' ti'i tyacua ji'i tya'a ñati na nu chii tsa nti' ña'a ngu' ji'i Jesús, nu sca ti Sñi' ycui' Ndyosi bi', ngu' nu lye tsa chcu' lo' ji'i cña nu ngua'ni nu Jesús bi'; sca ti xqui'ya cha' ngujui yu lo crusi, bi' cha' cua ndyaca lubii cresiya ji'na. Lo'o jua'a si chcu' suba' na ji'i Xtyi'i ycui' Ndyosi, li' lye la cha' nchcube' tyacua ji'na, cha' xcui' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o na xqui'ya Xtyi'i ycui' Ni.

³⁰ Cua jlo ti' na cha' ndi'ya nchcu' ycui' Ndyosi tya sa'ni la: “Na' laca nu xcubi' ji'i ñati chalyuu”, nacui Ni. “Ta na' cha' ti'i ji'i ñati, nu lo'o ntsu'u cha' chcube' ngu'.” Lo'o jua'a cua nchcu' Ni chaca cha' lo'o ngu' li': “Cua'ni cuayá' na' ji'i ñati 'na, cha' na' laca Xu'na ngu'”, nacui Ni.

³¹ Tlyu tsa cha' laca, si taya' ycui' Ndyosi nu lu'ú ca ji'na cha' xcube' Ni ji'na.

³² Tyi'u ti' ma lacua, ñi'ya nu ndyaca ji'i cu'ma nu ngua tya tsubi' la, cua ndyaala hique ma cha' ndyuna tso'o ma cha' ji'i ycui' Ndyosi, lo'o li' cua quiña'a tsa cha' nchcube' cua ndyaca ji'i ma nde chalyuu. Pana ndalo tsa tyiquee ma li'; ná ngua ji'i nu ngu' xña'a bi' tyijiloo ji'i ma,

³³ masi tyuu quiya' nchcu' tsa ngu' cha' ti'i ji'i ma, masi ngua'ni lya' ti' ngu' ji'i ma su ndu ma laja ñati nu ngua li'. Lo'o jua'a cua ntaja'a ma tyanu ma slo ngu' tya'a ma laja lo'o ngua'ni ti'i ti' ngu' ji'i ngu' bi', masi si'i ji'i ycui' ca ma ndyu'ni lya' ti' ngu' tyempo bi'.

³⁴ Lo'o jua'a ndyaa na'a ma ji'i ngu' tya'a ma nu lo'o ntsu'u ngu' bi' ne' chcu'a, nguxtyucua ma ji'i ngu' bi' li'; masi nguaana xa' ñati lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ma, ndalo tsa tyiquee ma li'. Tso'o ntsu'u tyiquee ma, cha' cua jlo ti' ma cha' tso'o la tsiya' ti laca nu cha' ji'i Jesús nu cua ngusñi ma bi'; jlo ti' ma cha' ná tye chca cha' bi', cha' nu cua ndyuna ma cuentya ji'i Jesús.

³⁵ Ná tya'achu' ma ji'i cha' ji'i Jesús lacua. Ña'a ti tya cua'ni tlyu tyiquee ma, cha' tso'o tsa cha' nu tyacua ji'i ma ca tiya' la cuentya ji'i ycui' Ndyosi, si ña'a ti xñi tso'o ma cha' bi'.

³⁶ Nga'a cha' talo tyiquee ma masi tyiquee', si tya nti' ma cua'ni ma lcaa ña'a cña

nu nti' ycui' Ndyosi, si tya nti' mā ña'a mā cha' nu cua nacui Ni cha' caca nde loo la.

³⁷ Cua nscua lo quityi cusu' cha' ndi'ya nchcui' ycui' Ndyosi:

Tya xi tya tyempo tya lyiji cha' tyalaa ycui' yu nu nga'a cha' tyaa chaca quiya'; nga'aa tiya' lye cha' caa yu bi', nacui Ni.

³⁸ Lo'o ñati nu caca lubii cresiya ji'i xqui'ya na' ni, nu lo'o xñi ngu' bi' cha' 'na, li' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi', nacui Ni.

Pana ná tso'o nti' na' ña'a na' ji'i ñati nu tya'achu' ji'i cha' 'na.

³⁹ Nu na ni, ná taca tya'achu' na ji'i cha' ji'i Jesús; si tya'achu' na ji'i yu, chcuna' na tyucui ña'a na, ña'a lo'o cresiya ji'na li'. Pana laca na ñati nu tsa cu' ti xñi na cha' ji'i Ni, bi' cha' ndu'ni lyaá Ni ji'na ji'i nu cuxi.

11

Ñati nu tyucui tyiquee ngu' jlya ti' ngu' cha' ji'i ycui' Ndyosi

¹ Na jlya ti' na ji'i sca cha' lo'o ndu ti' na cha' caca cha' bi', nu lo'o jlo ti' na cha' caca cha' bi' ji'na, masi bilya ña'a na ji'i.

² Jlya ti' jyo'o cusu' ji'na nu ngua'ni tlyu ji'i ycui' Ndyosi nu ngua sa'ni la, bi' cha' ñati tso'o ngua ngu', lo'o jua'a ntucua Ni cha' ji'i ngu' bi'.

³ Jlya ti' na ji'i ycui' Ndyosi, bi' cha' cua ngua cuayá' ti' na cha' clyo nda ycui' Ndyosi cha', lo'o li' ndya' chalyuu nu ña'a na juani; ná na'a na ñi'ya ngua cha' ndya' bi', tsa bi' ti cha' jlya ti' na cha' ngüiña Ni lcaa cha' nu ña'a na lo yuu chalyuu juani.

⁴ Jlya ti' jyo'o Abel ji'i ycui' Ndyosi, bi' cha' tso'o la ngua'ni yu que jyo'o Caín tya'a yu, nu lo'o ngusta ngu' msta slo ycui' Ndyosi. Ntucua Ni cha' nu nchcui' nu Abel bi', xqui'ya cha' jlya ti' yu; lubii tsa cresiya ji'i yu ngua ti' ycui' Ndyosi, nu lo'o na'a Ni ji'i yu lo'o ngusta yu msta. Lo'o jua'a juani tya nchca cuayá' ti' na cha' ngusñi jyo'o Abel cha' ji'i ycui' Ndyosi, masi sa'ni tsa ngujui yu.

⁵ Jlya ti' jyo'o Enoc ji'i ycui' Ndyosi, bi' cha' ná ngujui yu. Jua'a ti ndyalo'o ycui' Ndyosi ji'i yu ca slo ycui' Ni; ná nquije yu ji'i ñati li', xqui'ya cha' cua yaa Ni yaqui'ya Ni ji'i yu. Pana nchcui' quityi cha' cua ndiya

ti' Ni ñi'ya nu ngua'ni nu Enoc bi' laja lo'o nguti'i yu chalyuu.

⁶ Ni sca na, ná taca cua'ni na cha' caca tyaala' ti' tyiquee ycui' Ndyosi, si ná chañi cha' jlya ti' na ji'i Ni. Si nti' na cha' jyacua na ji'i Ni cha' chcui' na lo'o Ni, li' nga'a cha' jlya ti' na cha' lu'ú ycui' Ndyosi; nga'a cha' jlya ti' na cha' taca xtyucua Ni ji'na lo'o jña na sca cha' ji'i Ni.

⁷ Jlya ti' jyo'o Noé ji'i ycui' Ndyosi, bi' cha' ndyuna yu cha' nu nchcui' Ni lo'o yu, nu lo'o nacui Ni ñi'ya ña'a cha' cuxi nu lijya caca nde loo la, masi ycui' yu ná ngua ti' yu ñi'ya caca cha' bi'. Ngusñi yu cha' ji'i ycui' Ndyosi, li' ngüiña yu sca yaca ni'i su tyi'i yu lo'o lcaa tya'a ndi'i yu; jua'a ngua cha' ngulaá ngu' ji'i tyo clyaa bi'. Jlo ti' na juani cha' cuxi tsa ngua chalyuu cusu' bi', cha' sca ti Noé jlya ti' yu cha' nu nchcui' Ni lo'o; ngua'ni ycui' Ndyosi cha' ngua tso'o cresiya ji'i yu li'.

⁸ Jlya ti' jyo'o Abraham ji'i ycui' Ndyosi, bi' cha' ngusñi yu cha' ji'i Ni, nu lo'o nguane Ni ji'i yu cha' tsa yu sca loyuu tyijyu' tsa, su nacui Ni ji'i yu cha' cajua caca quichi tyi yu. Ngutu'u yu loyuu su nguti'i yu tya clyo, ndyaa yu li', masi ná jlo ti' yu macala su tsa yu.

⁹ Xqui'ya cha' jlya ti' yu ji'i Ni, bi' cha' ndyanu yu ca loyuu su nacui Ni ji'i yu cha' cajua caca quichi tyi yu. Ca bi' nguti'i yu ñi'ya ndu'ni ñati nu ndya'a xtyi'i ti; chcua'ya late' ti ngüiña yu cha' nguti'i yu, lo'o la cui' jua'a ngua'ni jyo'o Isaac sñi' yu lo'o jyo'o Jacob sñi' ste' yu nde loo la. Tyucua jyo'o cusu' bi' jlya ti' ji'i la cui' tya'a cha' nu cua nacui Ni ji'i jyo'o Abraham sti ngu' bi'.

¹⁰ Jlya ti' Abraham cha' nde loo la cua'ni cho'o ycui' Ndyosi chaca se'i su tso'o la tyi'i yu, nu ná culiji tsiya' ti; cuiña ycui' Ndyosi ña'a tsaca quichi bi'.

¹¹ Lo'o ycui' Sara clyo'o yu ni, jlya ti' ma' ji'i ycui' Ndyosi, bi' cha' ngua tana ma', masi cusu' tsa ma', masi bilya caja sñi' ma' tsiya' ti. Ngujui sñi' ma' lacua, xqui'ya cha' jlya ti' ma' ji'i ycui' Ndyosi, cha' chañi cua'ni Ni lcaa ña'a cha' nu cua nacui Ni ji'i ma'.

¹² Lo'o jua'a ngua cha' quiña'a tsa ñati ndyatu ji'i sca ti nu cusu' Abraham nde loo

la, masi cua tye ti cha' ji'i yu cha' cusu' tsa yu; tsa ña'a cuii nu ntsu'u nde cua, tsa lo cua tya'a ñati ndyatū ji'i nde loo la. Lo'o juani ná caca culacua na ji'i ngu' bi', ñi'ya laca cha' ná caca culacua na ni tsa lo tya'a satya yusi ndi'i to' tyujo'o.

13 Ña'a ti jlya ti' lcaa jyo'o bi' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ngujuii ngu', masi nga'aa na'a ngu' lo'o ndyu'u tucua lcaa cha' nu nacui Ni cha' caca; pana tso'o tsa ngua tyiquee ngu' bi', cha' nu jlo ti' ngu' cha' cua ngulala ti caca cha' bi', ñi'ya si tsa lyiji ti na'a ngu' ji'i. Jlo ti' ngu' cha' tyijyu' ngutu'u ycu'i ca ngu' lijya ngu', lo'o ná ntsu'u tyi ngu' lo yuu bi'.

14 Jlya ti' ngu' cha' ntsu'u sca se'i tso'o la su tyalaa ngu' ca nde loo la, bi' cha' ngua ti' ngu' jua'a.

15 Nga'aa ndyi'u tsa ti' Abraham lo'o tya'a yu ji'i quichi tyi ngu' ca loyuu tyijyu' su ngutu'u ngu'; cua nguxtyu'u ngu' ca bi' hora ti, si jua'a ngulacua ti' ngu'.

16 Pana si'i jua'a ngua ti' ngu', xqui'ya cha' jlya ti' ngu' cha' ta ycu'i Ndyosi sca se'i su tso'o la tsiya' ti su tyi'i ngu'; ngua ti' ngu' tyalaa ngu' la cui' ca su ntucua ycu'i Ni. Bi' cha' ná tyuju'u ti' Ni lo'o nacui ngu' cha' ycu'i Ndyosi nu Xu'na ngu' laca Ni; na cua ngua'ni cho'o Ni sca se'i su tyi'i ngu' ca slo ycu'i Ni.

17-18 Jlya ti' jyo'o Abraham cha' nu cua nda ycu'i Ndyosi lo'o, bi' cha' ndyalo'o yu ji'i Isaac sñi' yu, cha' ycu'i nu piti caca msta cha' xcua lo mesa quee ji'i ycu'i Ndyosi li'; jua'a ngua cha' ngua'ni cuayá' Ni ji'i yu. Na cua ngüiñi cha' ji'i ycu'i Ni lo'o nu Abraham bi' tya sa'ni la cha' cala sñi' clyo'o yu; tya li' cua nacui Ni ji'i yu: "Xqui'ya Isaac catu quiña'a tsa ñati jinu'u nde loo la". Pana ña'a ti ntaja'a Abraham ndyalo'o yu ji'i nu piti Isaac bi', nu sca ti sñi' yu lo'o clyo'o yu, cha' caca nu piti bi' msta.

19 Taca ji'i ycu'i Ndyosi cua'ni cha' tyu'ú Isaac chaca quiya' si cua ngujuii, ngua ti' Abraham; bi' cha' ntaja'a yu ngua'ni yu jua'a lo'o sñi' yu. Pana nu lo'o cua nscua Isaac lo mesa cha' cajaa, li' xa' ndya Ni ji'i nu piti bi' ji'i Abraham sti yu chaca quiya'; ná ngujuii nu piti bi'.

20 Jlya ti' jyo'o Isaac cha' nu nda ycu'i

Ndyosi lo'o, bi' cha' nchcui' nu cusu' bi' lo'o tyucuaa sñi' yu, nu Jacob lo'o Esaú bi', cha' tso'o tsa caca ji'i ñati nu catu ji'i ngu' tyempo nde loo la.

21 Jlya ti' jyo'o Jacob cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o, bi' cha' ngusta ya' nu cusu' bi' hique tyucuaa sñi' ste' yu nu ngua sñi' José bi', nu lo'o cua cajaa ti nu cusu' bi'; nchcuicha' nu cusu' ji'i nu ngu' cuañi' bi' li'. Lo'o li' ngua'ni tlyu yu ji'i ycu'i Ndyosi, laja lo'o ndu yu nguatū yu yaca xca ji'i yu lyuu.

22 Jlya ti' jyo'o José ji'i ycu'i Ndyosi, bi' cha' lo'o cua cajaa ti yu, li' nda yu sca cha' lo'o ngu' tya'a yu, cha' chañi cha' tyu'u lcaa tya'a ngu' Israel loyuu Egipto bi' ca tiya' la, tyaa ngu' laja ti li'. Lo'o jua'a nacui nu cusu' macala tyatsi' jyo'o ycu'i yu chaca quiya' ca tiya' la, nu lo'o cua ngutu'u ngu' ndyaa ngu'.

23 Jlya ti' sti xtya'a jyo'o Moisés ji'i ycu'i Ndyosi, bi' cha' lo'o ngula sñi' ngu', ngusu'ba cuatsi' ngu' ji'i yu ni'i sna co', cha' na'a ngu' cha' tso'o tsa ña'a cubi' cuañi' bi'. Nga'aa ndyutsii ngu' bi' ji'i rey xña'a, masi ná ndaquiya' ngu' ji'i cña cuxi nu ngulo rey bi'.

24 Lo'o ngua tlyu la nu Moisés bi' li', ná ndiya ti' yu cha' ñacui ngu' ji'i cha' laca yu sñi' nu cuna'a sñi' rey nu laca loo ji'i ngu' Egipto, xqui'ya cha' jlya ti' yu ji'i ycu'i Ndyosi nu Xu'na ngu' Israel;

25 tso'o la cha' stu'ba ti caja cha' ti' ji'i yu lo'o lcaa tya'a ñati ji'i ycu'i Ndyosi, ngua ti' yu. Ná ngua ti' yu tya'a yu xcui' cha' paseya ti, ni ná ngua ti' yu cua'ni yu xi cha' cuxi cha' sca hora ti ca chaa ti' ycu'i ti yu;

26 tso'o la stu'ba ti tyi'i yu lo'o ngu' tya'a yu, masi chii nti' xa' ñati ña'a ji'i yu, ngua ti' yu. Ñi'ya nchcube' ycu'i Cristo nde loo la, jua'a nchcube' Moisés nu ngua li'; pana ná ndube ti' yu cha' culiya' ngu', nguxtyanu yu lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu' Egipto, cha' jlya ti' yu cha' tso'o la caca ji'i ñati ji'i yu nde loo la xqui'ya ycu'i Ndyosi.

27 Jlya ti' jyo'o Moisés bi' ji'i ycu'i Ndyosi, bi' cha' ngutu'u yu loyuu Egipto bi'; ná ndyutsii yu masi ngunasi' tsa rey xña'a bi' li', ni ná nguta'achu' Moisés tsiya' ti. Ndyalo'o yu ji'i ngu' Israel tyucui tyijyu', ñi'ya si ndyaa lca'a yu ji'i ycu'i Ndyosi, masi

ná nchca ña'a na ji'i ycuí Ni.

²⁸ Xqui'ya cha' jlya ti' Moisés cha' nu nda ycuí Ndyosi lo'o, bi' cha' nacuí yu cha' clyo cua'ni ngu' ta'a pascua la cui' talya lo'o cua tyeje tacuí ti sca xca tyaala su ndi'i ngu'; cuentya ji'i ycuí Ndyosi caa xca tyaala bi', cha' xcube' ji'i ngu' Egipto. Li' ngulo Moisés cña cha' ta'a ngu' tañi na'ni chu' yaca nu ndu to' tyuu ni'i ji'i lcaa ngu', cha' nu lo'o ña'a xca tyaala bi' tañi, ná cujuui ji'i sñi' ngu' Israel li'; pana cua ndyujui xca bi' ji'i sñi' nu ngula clyo ji'i lcaa ngu' ca tyi.

²⁹ Xqui'ya cha' jlya ti' Moisés ji'i ycuí Ndyosi, bi' cha' ndyaala sca tyucuii btyi ti cla'be laja Tyujo'o Nga'a, cha' tyu'u ngu' chaca tsu'. Pana nu lo'o ngua ti' ngu' Egipto tyu'u lca'a ji'i ngu' Israel, nga'aa ngua ji'i ngu' li', cha' ndyanu ngu' ne' hitya bi'; ndye ngu' Egipto, ngujui ngu' bi' li'.

³⁰ Jlya ti' ngu' Israel cha' ji'i ycuí Ndyosi, bi' cha' nguta'a ngu' nguxtyi'i ngu' tyi'i ca chu' lo'o quee nu ndu to' quichi Jericó. Cati tsá nguta'a ngu' tsa cu' ti, lo'o li' ndye lo'o bi' nguti.

³¹ Pana jyo'o Rahab, sca nu cuna'a calle nu nguti'i ca quichi bi', jlya ti' cho' ji'i ycuí Ndyosi; bi' cha' nchcui' tso'o cho' lo'o nu tucua tya'a ngu' Israel nu cuaana ti ndyaa, ndyaa na'a ngu' lo quichi bi' clyo. Nda cho' su tyi'i ngu', bi' cha' ná ngujui cho' lo'o ngujui xa' la ñati tya'a quichi tyi cho' nu ná ndaquiya' ji'i ycuí Ndyosi tsiya' ti.

³² Tya ntsu'u quiña'a tsa cha' nu taca chcuí' na' lo'o mā cuentya ji'i cha' tlyu nu ngua'ni jyo'o cusu' ji'na, ngu' nu chañi cha' jlya ti' ji'i ycuí Ndyosi: taca chcuí' na' ji'i Gedeón, lo'o ji'i Barac, lo'o ji'i Sansón, lo'o ji'i Jefté, lo'o ji'i David, lo'o ji'i Samuel, lo'o ji'i ca ta'a jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycuí Ndyosi tya sa'ni la.

³³ Jlya ti' lcaa ngu' bi' ji'i ycuí Ndyosi, bi' cha' ngusu' tya'a ngu' lo'o ñati cuxi nde xa' chalyuu, ntijiloo ngu' ji'i lcaa ñati nu nguti'i ca bi' li'; tso'o tsa cña ngua'ni ngu' bi', bi' cha' ngua'ni Ni cua ña'a ca cha' nu nacuí Ni cha' cua'ni Ni cuentya ji'i ngu' bi'. Ngua ji'i ngu' bi' cua'a ji'i cuichi tyaala cha' ná ndyacu ji'i ngu'.

³⁴ jua'a cua ndalo ngu' bi', masi ngusu'ba ngu' xña'a ji'i ngu' lo quii' tonu cha' tyaqui

ngu'; ná sca ngua ji'i ngu' bi', masi ngulo ñati chcuá cha' cujuui ji'i ngu'. Ná ndalo ngu' bi' tsiya' ti tya clyo, cha' xti ti juersa ntsu'u ji'i ngu'; pana ca tiya' la, li' nguula tsa ti' ngu' bi', cha' tlyu tsa juersa ngujui ji'i ngu', nu lo'o nxuu tya'a ngu' lo'o ñati xa' chalyuu nu tsa tlyu ti ñaa cha' tyijiloo ji'i ngu'.

³⁵ Lo'o jua'a nu ngu' cuna'a ni, xa' ndyalaa nu qui'yu ji'i ngu' ña'a lu'ú ti ngu', xqui'ya cha' jlya ti' ngu' cha' caca ji'i ycuí Ndyosi cua'ni lyaá Ni ji'i ngu', masi cua ngujui ngu' tsaca quiya'.

Ti'í tsa ngujui' ngu' cuxi ji'i xa' la tya'a ngu' bi'. Si cua nguta'achu' ngu' bi' ji'i ycuí Ndyosi, cua ngulaá ngu' ji'i ngu' cuxi bi' li', cha' nga'aa ngujui' ngu' cuxi ji'i ngu' bi'; pana ná ntaja'a ngu' bi' tya'achu' ngu' ji'i Ni, cha' tyu'u laja ti ngu' jua'a. Ndu ti' ngu' bi' ni jacua' caa Ni caqui'ya Ni ji'i ngu', cha' ta chaca chalyuu tso'o la ji'i ngu'.

³⁶ Xa' la tya'a ngu' bi' ni, ti'í tsa nchcui' ngu' ji'i ngu' bi' laja lo'o ngujui' ngu' cuxi ji'i ngu' bi', masi ngusca' ngu' cuxi ji'i ngu' bi' lo'o carena, masi ngusu'ba ngu' ji'i ngu' bi' ne' chcuá.

³⁷ Ntsu'u ngu' bi' nu ngujui li', cha' ti'í tsa ngujui' quee hichu' ngu' lo'o ngu' quee ji'i ngu' bi', hasta ngusa'be ngu' ji'i xa' la ngu' bi' lo'o chcuá; jua'a xa' la ngu' bi' ngujui xqui'ya maxtyi ji'i ngu' cuxi. Lo'o jua'a ntsu'u ngu' bi' nu ná ngujui late' ji'i, bi' cha' lacu' ngu' quiji xlya' ti li', masi quiji chivo; ntsu'u ngu' ti'í, ntsu'u ngu' quicha, cha' lya' tsa ti' ngu' cuxi ji'i ngu' bi', cha' ti'í ti' ngu' cuxi ña'a ngu' ji'i ngu' bi'.

³⁸ Cuxi tsa chalyuu re lo'o ngua jua'a. Ná jlo ti' ñati chalyuu cha' tso'o la nu ngu' bi' que ycuí' ngu', masi xcui' nguta'a yu'u ti ngu' bi', masi ndyu'u cuatsi' ngu' ca ne' quixi', ca nde sii' ca'ya, xqui'ya cha' lya' tsa ti' ñati chalyuu ji'i ngu'; nguti' ngu' bi' tyuquee, lo'o jua'a hasta ngulu ngu' tyuu su nguti' ngu'.

³⁹ Lo'o nu juani tya ndyi'u ti' na ji'i ngu' bi', ñati nu jua'a jlya tsa ti' ji'i ycuí Ndyosi nu ngua sa'ni; pana ná na'a ngu' bi' lcaa cha' nu cua nacuí Ni cha' caca nde loo la,

⁴⁰ xqui'ya cha' tso'o la cha' nu ngua'ya hique ycuí Ni ñi'ya cua'ni Ni lo'o lcaa tya'a

na juani, cha' lo'o cuentya ji'na ngulacua ti' Ni. Ngua ti' Ni cha' caca na ñati nu tyucui tyiquee na stu'ba ti lo'o ngu' bi', lcaa na lo'o jyo'o cusu' bi' caca na ñi'ya nu ngua ti' Ni cha' caca na li'.

12

Culacua ti' na ñi'ya nu ngua'ni Jesús cha' ntijiloo yu ji'i tya'a cusu yu

¹ Lo'o juani, ¿ñi'ya cua'ni na lacua? Ndi'ya cua'ni na nde chalyuu: Ñi'ya si tya ndi'i jyo'o cusu' bi' tsa tlyu ti lo'o na, jua'a cua'ni na, cha' jua'a tyi'u tso'o ti' na lcaa ña'a cha' tlyu nu ngua'ni ngu' bi' tya sa'ni la, xqui'ya cha' jlya ti' ngu' ji'i ycu' Ndyosi. Ndu'ni cha' xtyanu na lcaa cha' nu ndaca'a ji'na cha' ná xñi tso'o na cha' ji'i Jesús; xtyanu na lcaa cha' cuxi nu tiji' tsa ti' na ji'i, culochu' na cha' bi'. Lo'o li' nguula ti' tyiquee na cua'ni na cha' tso'o nde chalyuu, tsa lo cua tyempo nu tya ta ti Ni ji'na.

² Xcui' culacua ti' na ñi'ya ngua'ni Jesús; lcaa cha' nu jlya ti' na ni, Jesús laca suu lcaa cha' bi'; si jua'a, taca jlya ti' na ji'i Ni ña'a cuayá' nu tye chalyuu. Nu ycu' Jesús ni, ná nguta'achu' yu ji'i cña nu nga'a cha' cua'ni yu, masi cua jlo ti' yu cha' cua cajaa ti yu lo crusi. Pana tiya' la li', nu lo'o cua ntijiloo yu ji'i nu cuxi, tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu li'; bi' cha' ná ngua tyuju'u ti' yu tsiya' ti, masi nguxcube' ngu' ji'i yu lo crusi. Lo'o juani cua ndyaa tucua Jesús nde la'a tsu' cui su tlyu ca su ntucua ycu' Ndyosi Sti na.

³ Culacua tso'o ti' ma ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua ji'i Jesús tyempo bi'. Ndalo tsa tyiquee yu ji'i cha' cuxi bi' li', masi liye' tsa ti' ngu' cuxi ña'a ngu' ji'i yu. Bi' cha' lo'o cu'ma ni, ná ntsu'u cha' ca ñu'u ti' ma xqui'ya Jesús, ná ntsu'u cha' ca taja ti' ma ji'i Ni.

⁴ Masi lye tsa nxuu tya'a ma lo'o lcaa cha' cuxi, ni tsaca ma bilya cujuui ngu' ji'i ma xqui'ya Jesús.

⁵ Ná nga'a cha' cjlyaa ti' ma cha' bi', cha' tso'o tsa nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ma ñi'ya si laca ma sñi' ycu' Ni. Ndi'ya nacui Ni:

Sñi', nacui ycu' Ndyosi, taquiya' tso'o ma 'na, masi xcube' na' ji'i ma;
ná ca taja ti' ma 'na, masi cua'a na' ji'i ma cha' ná cua'ni ma sca cha' cuxi.

⁶ Cha' na' laca nu Xu'na ma, cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i cu'ma, bi' cha' xcube' na' xi ji'i ma, nacui ycu' Ndyosi.

Ntsu'u quiya' nda na' xi cha' ti'i ji'i ñati 'na, cha' sñi' na' laca ngu'.

Jua'a nchcui' ycu' Ndyosi lo'o na,

⁷ bi' cha' talo ma tyiquee' lo'o chcube' ma chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi Sti ma lacua. Cua nchcube' ma xi juani, bi' cha' caca cuayá' ti' ma cha' laca ma sñi' ycu' Ni, si jua'a ndu'ni ycu' Ni lo'o ma. Lcaa ñati nu ntsu'u sñi', ntsu'u quiya' ndyu'ni tyaala ji'i sñi'; lo'o ná ndaquiya' nu sube bi' ji'i cha' nu nchcui' sti ngu', nchcube' sti ji'i sñi' li'. La cui' jua'a ndu'ni Ni lo'o na.

⁸ Nga'a cha' xcube' Ni ji'i ma ñi'ya nchcube' Ni ji'i cua ña'a ca sñi' Ni, cha' taca ca cuayá' ti' ma cha' chañi cha' cua laca ma sñi' ycu' Ndyosi li'; ná laca ma sñi' nu ngujui ji'i ñati nde calle ti.

⁹ Nde chalyuu nchcube' sti na ji'na, bi' cha' ndaquiya' na ji'i cha' nu nchcui' ngu' cusu' ji'na lo'o na. ¿Ha ná tso'o si ta na chacuayá' cha' xcube' ycu' Ndyosi Sti na ji'na, cha' tso'o la tyi'i tyiquee na nde loo la lacua?

¹⁰ Cua laca ti tyempo nu nchcube' sti na ji'na nde chalyuu, tsa ña'a nu tso'o cuentya ji'na ndu'ni ngu', cha' ca tsa'a na nti' ngu'; la cui' ti cha' nti' ycu' Ndyosi cha' caca tso'o ji'na, bi' cha' nchcube' Ni ji'na jua'a. Nu lo'o cati qui'ya nu ntsu'u ji'na, li' taca ca stu'ba cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi Sti na, nu ná ntsu'u cha' cuxi ji'i Ni tsiya' ti.

¹¹ Ca xñi' ti' na hora bi' lo'o nchcube' na, si'i na cha' ti' na li'; pana tiya' la li' taca cua'ni la na cha' tso'o, cha' ti' taca tyi'i tyiquee na nde chalyuu li', xqui'ya cha' cua ngusñi tso'o la na cha' ji'i ycu' Ndyosi nu lo'o cua nchcube' na.

Tlyu tsa cha' laca si tya'achu' na ji'i ycu' Ndyosi

¹² Xa' ta ma juersa ji'i tyucui ña'a ma lacua, masi ngua cña' tsa ma; xa' cua'ni cha' nguula ti' tyiquee ma, masi ngua taja ti' ma tsubi'.

¹³ Clyana la ma tyucui liñi su tsa ma, cha' ná quiñu'u la tyucui ji'i xa' la ñati tya'a ma nu siya' la tyiquee ngu'; cua'ni ma cha'

tyatí la ti' tyiquee ñatí bi', cha' si'i na caca ñu'u la ti' ngu'.

14 Cua'ni cña ti' ma cha' tso'o ti tyi'i ma lo'o lcaa ñati, cua'ni ma cha' caca lubii cresiya ji'i ma; ni tsaca na, ná caca ña'a na ji'i ycui' Ndyosi si tya lyiji caca lubii cresiya ji'na.

15 Cui'ya ma cuentya cha' ni tsaca ngu' tya'a ma ná xtyanu jua'a ti lcaa cha' tso'o nu ndu'ni ycui' Ndyosi lo'o na. Lo'o jua'a cui'ya ma cuentya cha' ná cua'ni ñu'u ma ji'i tyiquee xa' la ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús. Ñi'ya laca sca quixi' tyaala nu cua'ni ñu'u ji'i ñati lo'o co'o ngu' hitya bi', jua'a caca na ji'i tya'a na lo'o ntsu'u sca cha' cuxi ji'na.

16 Cui'ya ma cuentya cha' ni tsaca ma ná caca ma ñi'ya ngua jyo'o Esaú; ngua'ni lya' ti' yu bi' ji'i ñati ji'i yu, lo'o jua'a ná ndube ti' yu ji'i ycui' Ndyosi. Sñi' clyo ngua yu, pana ndye ndyujui' yu lcaa chacuayá' nu caja ji'i yu nquicha', xqui'ya cha' ngua ti' yu cacu yu masi sca ti ca'ña scuaa; nguñilo'o tya'a ngula yu ji'i yu li'.

17 Cua jlo ti' ma ñi'ya ngua ca tiya' la: nu lo'o ngua ti' yu cha' culacua sti yu ji'i yu, li' nga'aa ndaquiya' sti yu ji'i cha' nu nda yu lo'o; nga'aa ngujui' ñi'ya nu tya'achu' yu ji'i cha' nu cua ngua'ni yu, masi ngusi'ya tsa yu lo'o ngüijña yu cha' bi' ji'i sti yu.

18 Lo'o ndyuna ma cha' ji'i ycui' Ndyosi juani, ná ndyaca ji'i ma ñi'ya nu ngua ji'i ngu' Israel nu ngua sa'ni la, nu lo'o ngutu ngu' bi' quiya' ca'ya Sinaí. Ná nchca ti ma juani, ñi'ya nu ngua ti' ngu' bi' lo'o lye tsa ndyaqui' sii' ca'ya Sinaí bi' nu ngua li'; talya tsa ña'a ngua li', ná ngua ña'a ngu' tsiya' ti, jua'a lye tsa ngua cui'i.

19 La cui' jua'a ná ndyuna ma lo'o cui' tsa nguañi ngula'á cui'chcua ji'i ycui' Ndyosi li', nguañi nchcui' Ni lo'o ñati bi' li'. Nu lo'o ndyuna ngu' nchcui' ycui' Ndyosi lo'o ngu', li' lye tsa ngüijña ngu' ji'i Ni, cha' nga'aa chcui' ycui' Ni lo'o ngu' bi' tsiya' ti.

20 Ndyutsii tsa ngu' li', cha' nga'aa ndalo jyaca ngu' cuna ngu' cha' nu nda jyo'o Moisés lo'o ngu' cuentya ji'i ycui' Ndyosi; ndi'ya nacui' Ni: “Ná caa ma nde sii' ca'ya re tsiya' ti; masi caa sca na'ni ji'i ma nde sii' ca'ya re, nga'a cha' cujuu clya ma ji'i lo'o

quee”.

21 Lye tsa ña'a ngua cha' bi', hasta ycui' Moisés nacui' ndi'ya: “Lye tsa nchcua na' cha' ndyutsii na”.

22 Pana nga'aa si'i jua'a ndyaca ji'i ma juani, cha' chaca chalyuu tsa ma juani; la cui' ca su ntucua tyi ycui' Ndyosi ca nde cua, ndacua tsa ma juani. Ca bi' ndi'i ycui' Ndyosi lo'o tyuu tsa mil tya'a xca ji'i Ni. Tso'o tsa ña'a ca bi'; ñi'ya si cua nscua chaca ca'ya Sión nde cua, ñi'ya si ca bi' ntucua chaca quichi' Jerusalén nu tso'o la ña'a, jua'a laca bi'.

23 Lo'o jua'a ntsu'u cha' tsa ma slo lcaa tya'a sñi' ycui' Ndyosi nu cua ndyalo'o Ni ji'i ndejua tya sa'ni la, cha' cua nscua xtañi jyo'o bi' lo' quityi ji'i ycui' Ndyosi nde cua. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' bi' ca su ndyu'u ti' ngu'. Na cua tsa ti ma la cui' slo ycui' Ndyosi nu ndu'ni cuayá' ji'i lcaa ñati, ca su ndi'i lcaa ñati jyo'o nu lubii cresiya ji'i xqui'ya Jesús, cha' cua ndyaca cucui tyucui ña'a ngu'.

24 Lo'o jua'a ca bi' ndi'i Jesús, nu ngüiñi chaca cha' nu tso'o la ji'i ycui' Ni lo'o na; tso'o tsa ngua cha' ndyalú tañi ycui' Jesús, cha' xqui'ya nu Jesús bi' ni, bi' cha' cua nguti' cha' cuxi nu ntsu'u ji'na. Pana nu lo'o ndyalú tañi jyo'o Abel nu ngua sa'ni, li' ntsu'u cha' cajaa chaca yu nu cua ndyujui' ji'i tya'a; xcui' cha' cuxi ndyu'u ji'i cha' bi' li'.

25 Cui'ya ma cuentya lacua, cha' cua'a jyaca ma ji'i lcaa cha' nu cua nda Cristo lo'o ma. Nguxcube' tsa ycui' Ndyosi ji'i jyo'o cusu' ji'na, nu lo'o ná ntaja'a ngu' cua'a jyaca ngu' ji'i cha' nu nchcui' jyo'o Moisés lo'o ngu' nde chalyuu chacuayá' ji'i ycui' Ndyosi; ná ngua xna ngu' bi' ji'i ycui' Ndyosi. La cui' jua'a tlyu la cha' caca ji'na juani, si ná taquiya' na ji'i Cristo nu ngutu'u ca slo ycui' Ndyosi yaa nde lo yuu chalyuu, lo'o jua'a cua xa' ndyaa tucua Ni ca slo ycui' Ndyosi chaca quiya' juani.

26 Laja lo'o nchcui' ycui' Ndyosi lo'o ñati sa'ni, la cui' hora bi' ngulacui' chalyuu; pana juani cua nchcui' Ni chaca quiya' ndi'ya: “Chaca tya quiya' cua'ni na' cha' quiña lcaa lo yuu chalyuu, la cui' hora nu quiña lcaa chalyuu nu ntsu'u nde cua”, nacui' Ni.

²⁷ Lo'o nacui Ni: “chaca tya quiya”, jua'a ca cuayá' ti' na cha' ntsu'u cha' xquiña Ni tyucui ña'a lcaa chalyuu nu cua ngüñá Ni, culotsu' Ni jil'i cha' bi' li'. Tsa ña'a ti na nu ntsu'u jil'i ycuí' Ndyosi, bi' ti na nu tyanu li', xqui'ya cha' ná nchca clyiji na bi' tsiya' ti.

²⁸ Lo'o jua'a ná taca cha'a chalyuu cui nu ngujui ji'na xqui'ya Cristo, ná clyiji tsiya' ti bi'; bi' cha' tso'o tyu'u tyiquee na ña'a na jil'i ycuí' Ndyosi lacua. Cua'ni chí na loo ycuí' Ndyosi, cha' jua'a nti' Ni cha' cua'ni na; tyi'u ti' na cha' lcaa tsa cua'ni tlyu na jil'i ycuí' Ni, cha' cube tsa ti' na jil'i Ni.

²⁹ La cui' Ndyosi nu ndu'ni tlyu na jil'i Ni, chañi cha' taca jil'i Ni cui'tyí Ni ji'na tsi tsiya' ca lo'o sca quii' tlyu, si jua'a nti' Ni.

13

Cña nu ndiya ti' ycuí' Ndyosi cha' cua'ni na nde chalyuu

¹ Ña'a ti tyu'u tso'o tyiquee ma ña'a ma jil'i ngu' tya'a ngusñi ma cha' jil'i Cristo, cua'ni ma cha' tso'o lo'o ngu' bi'.

² Tyi'u ti' ma cha' chcuí' tso'o ma lo'o cua ña'a ca ngu' xta, ngu' xa' quichí, si tyalaa ngu' tonil'i jil'i ma; ta ma su tyil'i ngu' bi', cha' jua'a ngua'ni xi jyo'o cusu' jil'i ma nu ngua sa'ni la, lo'o tiya' la li' nquijeloo jil'i ngu' cha' xca jil'i ycuí' Ndyosi nu ntsu'u nde cua lacua ñati nu ngulaa tonil'i jil'i ngu' bi'.

³ Culacua ti' ma ñi'ya caca xtyucua ma jil'i ngu' tya'a ngusñi na cha' jil'i ycuí' Ndyosi, nu lo'o cua ngusu'ba ngu' jil'i tya'a na bi' ne' chcuá. Lo'o jua'a xtyucua ma jil'i ngu' tya'a na nu quicha ti', xqui'ya cha' lya' ti' ngu' jil'i ngu' bi'. Tyi'u ti' ma cha' xtyucua ma jil'i ngu' bi', ñi'ya si ycuí' ca ma nchcube' ma lo'o ngu'.

⁴ Lcaa ma lo'o tya'a ma nga'a cha' cua'ni tyaca'a ma jil'i clyo'o ma; ná cua'ni cuxi ma lo'o clyo'o ma, ñi'ya nti' si tyu'u cha' jil'i ma lo'o xa' ñati laja ti. Xcube' ycuí' Ndyosi jil'i cua ña'a ca ñati nu cua'ni cha' suba' jua'a, jua'a xcube' Ni jil'i ñati nu tyatí yu'u lo'o clyo'o xa' ñati.

⁵ Ná tyu'u tyiquee ma xcui' cha' jil'i cñi, pana tso'o si tyaala' jil'i ma lo'o tsa ña'a nu ndyiji ti xi jil'i ma. Na cua nchcuí' Ni lo'o

na ndi'ya: “Ná culati'i na' jil'i ma”, nacui Ni, “ná xtyanu na' jil'i ma jua'a ti”.

⁶ Bi' cha' ndi'ya culacua ti' na cha' nguula ti' tyiquee na:

Ycuí' nu Xu'na na laca nu nxyucua 'na. Ná ntsu'u cha' cutsii na' lacua, cha' ná caca cua'ni cuxi ñati lo'o na'.

⁷ Tyi'u ti' ma jil'i ngu' jyo'o tya'a ma nu ngua loo jil'i ma chacuayá' jil'i Jesucristo; ngu' bi' laca nu cua nchcuí' cha' jil'i ycuí' Ndyosi lo'o ma tya clyo, bi' cha' culacua tso'o ti' ma jil'i cña tso'o nu ngua'ni ngu' bi' nde chalyuu. Cua'ni ma ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi' lo'o ngusñi ngu' cha' jil'i ycuí' Ndyosi.

⁸ Ná ncha'a Jesucristo: ñi'ya ngua Ni tyempo sa'ni, la cui' jua'a laca Ni juani, lo'o la cui' jua'a caca Ni tyempo nde loo la.

⁹ Ná ta ma chacuayá' culu'u ñati xi xa' la cha' jil'i ma, sca cha' nu ná stu'ba nchcuí' lo'o cha' bi', cha' ná xtyanu ma jua'a jil'i tyucui liñi. Tso'o la si tyanu tso'o lcaa cha' jil'i ycuí' Ndyosi ne' cresiya ji'na, si cube ti' na jil'i lcaa cha' tso'o nu ndu'ni Ni lo'o na lcaa hora; pana ná taca tyanu tso'o cha' jil'i ycuí' Ndyosi ne' cresiya ji'na lo'o taquiya' na jil'i cua ña'a ca cña nu tatsaa ngu' ji'na, ñi'ya nti' si nacui ngu' cha' ná tso'o cacu na sca lo na nu ndacu ngu'. Masi cua ndaquiya' tsa na jil'i cña bi' tya tsubil' la, si'i na tso'o la ngua ti' na lo'o ngua'ni na jua'a.

¹⁰ Xa' ña'a cña ngua'ni Cristo lo'o ndyaa yu lo crusi, cha' ngua yu msta cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'na lo'o ycuí' Ndyosi. Pana lcaa ñati nu tya ndyi'u tsa ti' jil'i msta nu nsta sti jo'ó cuentya jil'i ngu', ná caca tyil'i tso'o tyiquee ngu' bi' lo'o Cristo.

¹¹ Masi xu'na sti jo'ó nu cuentya jil'i ngu' judío ni, xcui' lo'o tañi na'ni ti ñalo'o sti jo'ó bi' nde cuarto su tacati tsa ne' laa bi', cha' cati qui'ya nu ntsu'u jil'i ngu' lo'o bi'. Nu lo'o ndye ngua cña bi', li' ndyalo'o ngu' jil'i ña'a tsaca cuaña' na'ni nu laca msta bi' ca to' quichí; ca bi' ndaqui ngu' cuaña' bi'.

¹² La cui' ti ca to' quichí nchcube' Jesús, cha' caja ñi'ya nu cati cha' cuxi nu ntsu'u jil'i ñati, nu lo'o ndyalú tañi ycuí' ca yu lo'o ngujui yu lo crusi ca bi'.

¹³ Lo'o jua'a na, tso'o si ná cutsii na, masi tsalo'o ngu' ji'na cha' xcube' ngu' ji'na cuentya jil'i Jesús; stu'ba ti caca ji'na nde

chalyuu, ñi'ya nu ngua ji'i Jesús lo'o lya' tsa ti' ngu' ji'i yu.

¹⁴ Nde lo yuu chalyuu ná ntsu'u se'i tso'o su tyanu na; xcui' na ndu ti' na cha' tyalaa na chaca se'i su tso'o la tsiya' ti, su tsa na lo'o cua ndye chalyuu re.

¹⁵ Bi' cha' lcaa tsá cua'ni chí na loo ycui' Ndyosi xqui'ya Jesús, cha' ñi'ya laca si ta na msta' ji'i Ni, jua'a laca nu lo'o tyucui tyiquee na cua'ni tlyu na ji'i Ni. Lo'o jua'a tso'o tsa si lcaa tsá chcu' na cha' tlyu tsá cha' nu ntsu'u ji'i ycui' Ni.

¹⁶ La cui' jua'a ná ca taja ti' ma' cua'ni ma' lcaa cha' tso'o, jua'a xtyucua ma' ji'i tya'a ñati ma'; bi' laca cña nu ndiya ti' Ni cha' cua'ni na cuentya ji'i ycui' Ni.

¹⁷ Taquiya' ma' ji'i ñati nu laca cña cuentya ji'i ña'a taju ngu' tya'a ma'; cua'ni ma' lcaa cña nu ndijña ngu' bi' ji'i ma' cha' cua'ni ma'. Tlyu tsa cña nu ntsu'u ji'i ngu' bi', cha' xcui' ndube ti' ngu' ñi'ya nu ndyu'ni sa scaa ma'; nga'a cha' xacu' ngu' cha' ji'i ycui' Ndyosi si chañi cha' ña'a ti tya tso'o ndyu'ni ma', xqui'ya cha' ngusñi ma' cha' ji'i Ni. Pana tso'o la nti' ngu' bi', si ña'a ti tso'o ntsu'u tyiquee ma' cua'ni ma' ñi'ya nu nacui' ngu' ji'i ma' cha' cua'ni ma'. Si ná cua'ni ma' jua'a, caca xñi' ti' ngu' bi' li', cha' nga'aa caca xtyucua ngu' ji'i ma' li'.

¹⁸ Ña'a ti chcu' ma' lo'o ycui' Ndyosi cuentya ji'i cuare. Tyucui tyiquee ya jlo ti' ya cha' ni sca cha' cuxi ná ntsu'u ji'i ya nu caca tyuju'u ti' ya ji'i. Lcaa tyempo nti' ya cua'ni ya cua' ña'a ca cha' nu tso'o la cuentya ji'i ycui' Ndyosi.

¹⁹ Bi' cha' xa' ndijña tsa na' ji'i ma', cha' lu'ba ti chcu' ma' lo'o ycui' Ndyosi cuentya jna'. Ná tyiquee' cua'ni Ni cha' xtyuu na' caa na' yala la ca su ndi'i ma'.

Ngusalya' yu lo'o ngu'

²⁰ Ycui' Ndyosi laca nu ngua'ni cña cha' ndyu'ú Jesucristo nu Xu'na na chaca quiya' lo'o ngujuii. Lo'o juani laca Jesús loo, cha' ña'asi Ni ji'na nu laca na ñati' ji'i Ni, xqui'ya cha' ngujuii Ni cuentya ji'na. Nu lo'o ngujuii Jesús, li' ngüiñi cha' ji'i Ni lo'o lcaa ñati' ji'i Ni, sca cha' cucui nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti.

²¹ Ycui' Ndyosi ndu'ni cha' ti' ti tyi' tyiquee na, lo'o juani nti' na' cha' xtyucua

Ni ji'i ma' lo'o cua' ña'a ca cha' nu lyiji ji'i ma', cha' taca cua'ni ma' lcaa cña, ñi'ya nu nti' Ni cha' cua'ni ma'; nti' na' cha' cuentya ji'i ma' cua'ni Ni na laca nu tso'o la nti' Ni, chacuayá' ji'i Jesucristo. Lo'o jua'a ná nga'a cha' tye cha' cua'ni tlyu Ni ji'i Cristo. jua'a caca cha' lacua!

²² Cu'ma' tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, cua'ni clyu ti' ma' 'na, talo tyiquee ma' xi 'na cha' cuna ma' cha' nu nchcu' na' re. Ná quiña'a tsa cha' nscua na' lo' quityi re, pana cua nti' na' cha' tyanu tachaa la cha' bi' ne' cresiya ji'i ma'.

²³ Chaca cha' nti' na' chcu' lo'o ma': Cua ngulaá ngu' ji'i Timoteo, tya'a ndya'a na cña, ca su ngutu'ú yu ne' chcu'; nu lo'o caa na', calo'o na' ji'i yu li', si yala ti tyalaa yu slo na'.

²⁴ Chcuicha' na' ji'i lcaa ngu' nu laca loo cuentya ji'i ma', jua'a chcuicha' na' ji'i lcaa ti tya'a ma' nu ngusñi ma' cha' ji'i ycui' Ndyosi. Ca ta'a ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycui' Ndyosi, nu ndi'i nde Italia re, lo'o lcaa ngu' bi' nti' ngu' chcuicha' ngu' ji'i ma'.

²⁵ Cua nti' na' cha' tyi'u ti' ma' lcaa tyempo cha' xcui' tso'o ti ndu'ni ycui' Ndyosi lo'o lcaa na.

Quityi nu nguscua Santiago

¹ Santiago laca na' nu nscua quityi re cha' caa ca su ndi'i cu'ma, ñati ji'i ycu'i Ndyosi nu ndyaa ma tyucui ña'a chalyuu. Cña laca na' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi, la cui' jua'a laca na' cña ji'i Jesucristo nu Xu'na na. Cua nti' na' chcu'i' na' xlyo ni'i lo'o lcaa ma lo'o tya'a ma.

Nu lo'o ta ycu'i' Ndyosi sca cha' nu ca'ya tso'o hique scaa na

² Cu'ma tya'a ngusni na cha' ji'i Cristo, si lye tsa nti' ma xqui'ya cua ña'a ca lo cha' ti'i nu ndyaa ji'i ma, na xni'i tsa culacua ti' ma li'; pana tso'o tsa caca tyiquee ma li',

³ cha' nu lo'o ngualo cha' ti'i bi' ji'i ma xqui'ya cha' ngusni tso'o ma cha' ji'i Jesús, li' taca jlo ti' ma cha' cua nchca la ji'i ma talo ma nde chalyuu.

⁴ Pana cui'ya ma cuentya cha' talo ma tyucui tyempo lo'o ndi'i ma chalyuu, ña'a cuayá nu tye cha' ti'i ji'i ma, cha' caca ma ñati nu tyucui tyiquee, ñati nu na sca na lyiji ji'i cha' ngusni ma cha' ji'i Jesús.

⁵ Si ntsu'u quiya' nu lo'o na jlo ti' ma tsiya' ti ñi'ya nu cua'ni ma, li' tso'o chcu'i' ma lo'o ycu'i' Ndyosi, cha' ta Ni sca cha' nu ca'ya hique ma ñi'ya nu cua'ni ma li'. Tso'o tsa cha' xlyab'be nda Ni ji'i lcaa ñati, cuati na ndu'ni tyaala Ni ji'na lo'o nda Ni sca cha' tso'o ji'na.

⁶ Tsa bi' ti cha', nu lo'o jña ma sca cha' ji'i ycu'i' Ndyosi, li' nga'a cha' jlya ti' ma cha' nchca ji'i Ni cua'ni Ni jua'a; na tso'o si tya'achu' ma ji'i cha' bi', ñi'ya si ñacu'i' ma cha' na nchca ji'i Ni cua'ni Ni jua'a. Ñati nu jua'a ñacu'i' cha' na nchca ji'i ycu'i' Ni, laca ngu' bi' ñi'ya laca sca clyoo' nu ndya'a lo tyujo'o; ndyat' clyoo' ndyaa macala su nducuni'i cui'i ji'i cha' tsa.

⁷ Na ca tu ti' ngu' bi' ji'i ni sca na, cha' ta ycu'i' nu Xu'na na ji'i ngu' li',

⁸ cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu' bi'; na sca cha' caja ji'i ngu' cha' xcu'i' na ncha'a ti tyiquee ngu'. Sca ti cha' chcu'i' ngu' sca tsa, chaca tsa xa' cha' chcu'i' ngu' bi' li'.

⁹ Tso'o ti caca tyiquee ngu' ti'i tya'a ngusni na cha' ji'i ycu'i' Ndyosi; xtyucua Ni ji'i ngu' bi', cha' tso'o la tyi'i ngu' nde loo la, masi nchcube' tsa ngu' su ndi'i ngu' juani ti.

¹⁰ Lo'o jua'a ndu'ni cha' tso'o ti caca tyiquee ngu' culiya' tya'a ngusni na cha' ji'i Ni, masi tye cha' culiya' ngu'; culiji yu'u lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i cua ña'a ca ngu' culiya', ñi'ya ndye cha' ji'i sca quee nu tso'o ña'a nu ntsu'u ca ne' quixi'.

¹¹ Lo'o ndyaa cuichaa nde cua, ca tyique' tsa cua li', ndyanaa yaca quee, ndyalu' lcaa cucu' quee, ndye cha' tso'o ña'a ji'i li'. La cui' jua'a tye cha' ji'i ngu' culiya'; laja lo'o ndyu'ni cña ti' ngu' cha' tya caja la cha' tso'o ji'i ngu', tye cha' tso'o bi' ji'i ngu' li'.

Nu lo'o ndojolaqui nu xña'a ji'na cha' cua'ni na cha' cuxi

¹² Tso'o caca tyiquee ñati nu ña'a ti nxni cha' ji'i Jesús, masi tyacua cua ña'a ca cha' ti'i ji'i ngu'. Tso'o si talo ngu' tyiquee', ña'a cuayá tye cha' ti'i bi' ji'i ngu', cha' caja chalyuu nu na nga'a cha' tye ji'i ngu' bi' li'; bi' laca cha' tso'o nu cua nacui Ni cha' ta Ni ji'i ñati nu ntsu'u tsa tyiquee ña'a ji'i ycu'i' Ni.

¹³ Nu lo'o cojolaqui sca cha' cuxi ji'na ni, na tso'o si ñacu'i' na ndi'ya: "Ycu'i' Ndyosi ndyu'ni cha' nñilo'o cha' cuxi re 'na". Na ntsu'u cha' cuxi tsiya' ti nu caca ji'i cñilo'o ji'i ycu'i' Ndyosi, lo'o jua'a na nñilo'o Ni ji'i ñati lo'o sca cha' cuxi.

¹⁴ Nu lo'o ndojolaqui cha' cuxi ji'na, bi' hora laca nu na ndaquiya' na ji'i sca cha' ji'i ycu'i' Ni; li' la cui' cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ycu'i' ca na, bi' laca nu ndatsaa ji'na cha' tya cua'ni la na cha' cuxi.

¹⁵ Tso'o la nti' na cha' cua'ni na cha' cuxi bi', masi caca tlyu la qui'ya ji'na; nu lo'o ngui'i na ji'i qui'ya bi' ji'na ña'a cuayá nu nga'aa caca xtyanu na ji'i, li' xana na xtyanu na chalyuu tso'o nu cua ngujui ji'na.

¹⁶ Cu'ma tya'a ngusni na cha' ji'i ycu'i' Ndyosi, tyaca'a tsa ma 'na; na ta ma chacuayá' cha' cñilo'o nu xña'a ji'i ma.

¹⁷ Lcaa cha' xlyab'be nu ndyiji ji'na ni, lcaa cha' nu chañi cha' xcu'i' cha' tso'o laca bi', ca su ntucua ycu'i' Ndyosi tsiya' ti, ca bi' ngutu'u lcaa cha' bi', la cui' ycu'i' Ndyosi nu

ngüiñá lcaa xee tlyu nu nga'a nde cua. Sca ti cuayá' ña'a loo ycuí' Ndyosi ña'a Ni ji'na; ná xcutsa'a Ni cha' nu ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, cha' ná ntsu'u cha' tya'achu' Ni ji'i scaa cha' nu cua nchcui' Ni lo'o ñati.

¹⁸ Lcaa cha' nu liñi ca cuentya ji'i ycuí' Ndyosi, cua ngulu'u Ni cha' bi' ji'na cha' caca na ñati ji'i ycuí' Ni, cha' jua'a nti' Ni cha' caca; cua nti' Ni cha' caca na loo ji'i lcaa ca lo na nu cua ngüiñá ycuí' Ni, jua'a nti' Ni.

Cha' tacati nu nga'a cha' cua'ni na cuentya ji'i ycuí' Ndyosi

¹⁹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i ycuí' Ndyosi, nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'aa ji'i ma, tso'o si cui'ya ma cuentya ji'i cha' nu chcuí' na' re. Ntsu'u cña ji'i lcaa na cha' yala ti cua'a jyaca na ji'i cha' nu chcuí' ñati lo'o na; pana tiya' ti xacui' na cha' ji'i ngu', jua'a tiya' tsa caca ñasi' na ji'i ngu'.

²⁰ Nu lo'o nchca ñasi' na ni, ná taca cua'ni na cha' liñi nu nti' ycuí' Ndyosi cha' cua'ni na nde chalyuu.

²¹ Lo'o jua'a nga'a cha' culochu' na lcaa cha' suba', lcaa cha' cuxi nu tya ntsu'u ne' cresiya ji'na; tucua' na cha' ji'i ycuí' Ndyosi lacua, xñi tso'o na lcaa cha' nu nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na, cha' bi' laca cha' nu taca cua'ni lyaá ji'na ji'i nu cuxi nu ntsu'u ji'na.

²² Tsa bi' ti cha', nga'a cha' taquiya' na lcaa cha' nu nclyu'u Ni ji'na, si'i na cua'a jyaca ti na ji'i cha' bi'; na cñilo'o ti na ji'i ycuí' ca na, si xcuí' na cua'a jyaca ti na ji'i cha' bi', lo'o ná ndaquiya' na cha' bi'.

²³ Cua ña'a ca ñati nu nti' cuna ti cha' nu nda Ni lo'o na, lo'o li' ná ntaja'a cua'ni cha' bi', laca ñati bi' ñi'ya laca ñati nu ña'a cui'ya xi ji'i ycuí' ca lo sca cuanaa;

²⁴ yala ntchaa ti ña'a ngu' ji'i ycuí' ca ngu' lo cuanaa, pana lo'o cua ndyaa ngu', li' hora ti cjlyaa ti' ngu' ñi'ya ña'a ycuí' ca ngu'.

²⁵ Xtyucua ycuí' Ndyosi ji'i cua ña'a ca ñati nu chañi cha' cua'a jyaca ji'i cha' tso'o nu nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na; bi' laca cha' nu xtyucua ji'na cha' taca ty'i tyiquee na tso'o ti. Si tso'o ti cua'ni na nde chalyuu, si cua'ni na lcaa cña nu nclyu'u

ycuí' Ndyosi ji'na lcaa tsa lo'o tyi'i na chalyuu, tso'o tsa caca ji'na li'. Si'i na nduna ti na cha' bi', lo'o li' xtyanu na ji'i.

²⁶ Ná tyiquee' ntsu'u xi ngu' tya'a ma nu nti' cha' tacati tsa ndu'ni ycuí' ca ngu'. Pana laja ti ndu'ni ngu' cha' tacati ngu', si ná ndube ti' ngu' ñi'ya nchcui' ngu' lo'o ñati; na ñilo'o ngu' ji'i ycuí' ca ngu' cha' tacati ngu' li'.

²⁷ Si tyucui tyiquee na tsiya' ti ndu'ni na cha' tacati cuentya ji'i Ni, si si'i na tucua cha' ntsu'u tyiquee na, ndi'ya nti' ycuí' Ndyosi Sti na cha' cua'ni na li': nga'a cha' xtyucua na ji'i nu sube ti'i, jua'a nga'a cha' xtyucua na ji'i nu cuna'a nu ndyanu ti'i ti, nu lo'o nchcube' tsa ngu' ndi'i ngu' chalyuu; pana ná tso'o tyati' yu'u na lo'o cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu.

2

Sca ti cuayá' cua'ni tso'o na lo'o cua ña'a ca ñati nu liya slo na

¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na, nu ntucua Ni ca su tso'o tsa ña'a nde cua, ná tso'o si xa' ña'a ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i xi scaa ñati; stu'ba ti cua'ni ma lo'o cua ña'a ca ñati, tso'o la.

² Ná tyiquee' ca tyu lo ñati ca su ndyu'u ti'i ma, masi ngu' culiya' nu ntsu'u cui' oro sne ya' ngu', cuati tso'o tsa ña'a ste' ngu', masi ngu' ti'i nu ngusu tsa ste' ngu'.

³ Ná tso'o si lye tsa cua'ni chi ma loo sca ñati nu nchcu' late' nu tso'o tsa ña'a. Ná tso'o ñacui ma ji'i nu culiya' bi': "Tyucua xi lo yaca xlya tso'o re, cusu'", si ñacui ma ji'i sca ngu' ti'i ndi'ya: "Ndacua ti tyu nu'u. Cua'a xi, masi lo yuu ti cua".

⁴ Ntsu'u qui'ya ji'i ma li', xqui'ya cha' xa' ña'a ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i xi scaa ñati, lo'o jua'a cuxi ti ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i nu xa' ñati bi' li'.

⁵ Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa ma 'na, cui'ya ma cuentya ji'i cha' re: Cua ngusubi ycuí' Ndyosi ji'i ñati ti'i cha' taca xñi tso'o ngu' cha' ji'i ycuí' Ni; ta Ni chalyuu tso'o ji'i ngu' bi' li', la cui' chalyuu nu nacui Ni cha' caja ji'i ñati nu ntsu'u tsa tyiquee ña'a ji'i ycuí' Ni. Masi ti'i tsa ñati bi' nde chalyuu, pana culiya' ngu' cuentya ji'i ycuí' Ndyosi.

⁶ Ná tso'o ndyu'ni cu'ma, cha' ti'í ti' ma ña'a ma ji'i ngu' ti'i. Xcuane na' sca cha' ji'i ma lacua: ¿Ha si'i nu culiya' laca nu ti'í ti' ji'i ma? ¿Ha si'i nu culiya' laca nu ndya'alo'o ji'i ma ca slo ngu' tisiya?

⁷ La cui' ngu' bi' laca nu nchcui' tsa cha' cuxi ji'i ycu' Jesús nu ntsu'u tsa cha' ji'na lo'o.

⁸ Tso'o tsa si chañi cha' ndaquiya' ma cha' cusu' nu nscua tya clyo la; ndi'ya nchcui' cha' bi': "Ntsu'u cha' cua'ni tya'na ti' na ji'i tya'a ñati na, ñi'ya laca si ndu'ni tya'na ti' na ji'i ycu' ca na", nacui' quityi.

⁹ Si xa' ca ña'a ndu'ni ma lo'o xi scaa ñati, cuxi ndu'ni ma li', ntsu'u qui'ya ji'i ma cuentya ji'i ycu' Ndyosi li'; la cui' jua'a ndyu'u cha' nu nscua lo quityi cusu' bi'.

¹⁰ Ñati nu ndaquiya' laca cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na cha' cua'ni na, lo'o li' ntsu'u masi sca ti cha' cuxi nu ndyu'ni ngu' bi', sca ti cuayá' ntsu'u qui'ya ji'i ngu', ñi'ya laca si ná ndaquiya' ngu' tsiya' ti ji'i laca cña nu cua ngulo ycu' Ni ji'na.

¹¹ Ycu' Ndyosi laca nu cua nacui' tyucuaa lo cha' ndi'ya: "Ná tyu'u cha' ji'i ma lo'o clyo'o xa' ñati", nacui' Ni; lo'o jua'a: "Ná cujuui ma ji'i tya'a ñati ma", nacui' Ni. Si cujuui ma ji'i tya'a ñati ma, ntsu'u qui'ya ji'i ma lacua, masi ná ntsu'u cha' ji'i ma lo'o clyo'o xa' ñati; sca ti cuayá' cua ndya'achu' ma ji'i cha' nu cua nchcui' ycu' Ndyosi lo'o na li'.

¹² Cua nda Jesús sca cha' tso'o cha' tyanu ne' cresiya ji'na, cha' xtyucua ji'na cha' taca tyi'i tyiquee na tso'o ti. Nga'a cha' chcu' tso'o na, jua'a ntsu'u cha' cua'ni na cha' tso'o lo'o ndi'i na chalyuu, cha' cua tyalaa ti tsa nu lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i laca ñati chalyuu.

¹³ Lo'o li' si ná ngua'ni tya'na ti' na ji'i tya'a ñati na, ná taca cua'ni tya'na ti' Ni ji'na lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'na; pana ñati nu ngua'ni tya'na ti' ji'i tya'a ñati ni, bi' ñati laca nu tso'o la caca cha' ji'i hora lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i ñati.

Ntsu'u cña tso'o cha' cua'ni na lo'o ngusñi na cha' ji'i ycu' Ni

¹⁴ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ná taca ñacu' na cha' ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús, si ná lo'o ndu'ni na cha' tso'o nu

xtyucua ji'i tya'a ñati na. Sca ti ngusñi tso'o na cha' ji'i Jesús, si cua'ni na cha' tso'o jua'a; li' tyaja'a Ni cua'ni lyaá Ni ji'na.

¹⁵ Ná tyiquee' ntsu'u ngu' tya'a ndyu'u ti'i ma nu lyiji tsa ste' ngu', nu lyiji tsa na cacu ngu', masi qui'yu, masi cuna'a.

¹⁶ Si chcu' ma lo'o ngu' bi' ndi'ya: "Xtyucua Ni ji'i ma", ñacu' ma ji'i ngu', "cacu' ma ste' ma cha' caca chcatsu ma, cacu' tso'o ma tyaja", ñacu' ma ji'i ngu', pana ná nda ma na nu lyiji ji'i ngu' bi' li', ¿ha tso'o nti' ma cha' nchcui' ma lo'o ngu' jua'a? Ná tso'o chcu' ma jua'a, cha' cua ngujlyaa ti' ma cha' ji'i ycu' Ndyosi si chcu' ma jua'a;

¹⁷ ná taca ñacu' na ji'i ngu' cha' cua ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi, si ná lo'o cua'ni na cha' tso'o nu xtyucua ji'i tya'a ñati na.

¹⁸ Ná tyiquee' ñacu' sca ñati ji'na: "Tso'o tsa ngusñi ma cha' ji'i ycu' Ndyosi tu'ni. Pana nu na' ni, nti' na' cha' cuayá' tsa cuentya ji'i ycu' Ndyosi masi cua'ni na' xi cha' tso'o lo'o ñati", ñacu' ngu'. Tso'o lacua. Ndi'ya chcu' na' lo'o ngu' bi' li': "Cacha' ma 'na lacua cha' cua ngusñi ma cha' ji'i ycu' Ni, masi ndyu'ni ma cha' tso'o lo'o ñati; pana laja lo'o ndyu'ni tso'o na' lo'o ñati, li' ca cuayá' ti' ma cha' chañi cha' ngusñi na' cha' ji'i ycu' Ni", ñacu' na' ji'i ngu' bi'.

¹⁹ Jlya ti' ma cha' sca ti ycu' Ndyosi ntsu'u chalyuu. Tso'o tsa, pana cua ña'a ca cui'i xña'a jlya ti' cha' bi'; lo'o jua'a lye tsa nchcua cui'i xña'a bi', cha' ntsu' cui'i ji'i ycu' Ni.

²⁰ Nga'a cha' ca cuayá' ti' ma, cha' ná chañi cha' ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi si ná lo'o cua'ni na cha' tso'o cha' xtyucua na ji'i tya'a ñati na.

²¹ Ndi'ya ngua cha' ngua cuayá' ti' ycu' Ndyosi cha' ngua tso'o cresiya ji'i Abraham, jyo'o cusu' ji'na: na'a Ni cha' ntaja'a nu cusu' ta ji'i sñi' ycu' ca, nu Isaac bi', cha' caca yu sca msta.

²² Ntsu'u sca cña nu ngua'ni Abraham lacua. Xqui'ya bi' ngua cuayá' ti' ycu' Ndyosi cha' cua ngusñi Abraham cha' nu nchcui' Ni lo'o; jlya tsa ti' nu cusu' cha' bi', bi' cha' ntaja'a yu ngua'ni yu cña bi'.

²³ Bi' laca cha' nu nscua lo quityi cusu' ndi'ya: "Ngusñi Abraham cha' ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' ntucua Ni cha' ji'i Abraham

cha' caca yu sca ñati nu lubii tsa cresiya ji'i". Tya'a tso'o ycu'i Ndyosi ngua Abraham li', nacui quityi.

²⁴ Jua'a ca cuayá ti' cu'ma lacua, cha' ntaja'a ycu'i Ndyosi tucua Ni cha' ji'i ñati lo'o ndyu'ni ngu' cha' tso'o, si'i xqui'ya cha' nacui ti ngu' cha' jlya ti' ngu' ji'i Ni.

²⁵ La cui' jua'a ntucua Ni cha' ji'i nu cuna'a calle nu ngua naa Rahab; ntucua Ni cha' nu nchcui' ma' bi', ñi'ya laca si ngua ma' sca ñati tso'o, xqui'ya cha' tso'o tsa cña nu ngua'ni ma' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi. Cua nda ma' su nguti'i ngu' nu ndyaa na'a ji'i quichi tyi ma' cuaana ti; li' ngulu'u ma' chaca tyucui ji'i ngu' su tyaa tso'o ti ngu' bi', cha' xna ngu' ji'i ngu' xña'a li'.

²⁶ Lo'o jua'a nu na ni, si ñacu'i na cha' cua ngusni na cha' ji'i ycu'i Ndyosi, pana ná ndu'ni na cha' tso'o nu xtyucua ji'i tya'a ñati na, li' laca na ñi'ya laca ñati nu ndyaa cresiya ji'i cha' cua ngujuii ngu'.

3

Cua'a na xi ji'i cha' nu chcui' na

¹ Cu'ma tya'a ngusni na cha' ji'i Cristo, ná tso'o si tyuu tsa tya'a ma' culu'u ma' ji'i tya'a ñati ma'; cuayá xti ti na caca na mstru nu culu'u cha' ji'i ycu'i Ndyosi ji'i ngu' tya'a na. Cua jlo ti' ma' cha' lye tsa ndi'i loo ngu' ña'a ngu' ji'na, bi' cha' yala tsa chcui' ngu' ji'na si xni na cña cha' culu'u na ji'i ngu' tya'a na.

² Chañi laca cha' ntsu'u quiya' lcaa na ndyu'u tsa tu'ba na lo'o nchcui' na lo'o tya'a ñati na; ná ntsu'u ni sca ñati nu bilya tyu'u tsa tu'ba tsiya' ti, nu lo'o nchcui' ngu' lo'o tya'a ñati ngu'. Si ntsu'u ñati nu nchca ji'i cua'a ji'i cha' nu nchcui' ycu'i ca ngu', ñati nu tyucui tyiquee tsiya' ti laca ngu' bi'. Ná tyiquee' taca cua'a ngu' bi' ji'i ña'a tsaca ngu', si jua'a; pana tucui tsa laca cha' cua'a na ji'i ycu'i ca na, cha' ná chcui' na cha' cuxi.

³ Ndi'ya ndu'ni na lo'o sca cuayu: nsta na chcu'a tyu tu'ba ni', cha' li' taca culo na cña ji'i ni', cha' tsa ni' lo'o na macala su nti' na cha' tsa na.

⁴ Xa' ña'a ndu'ni ngu' lo'o nclya' ngu' sca yaca ni'i: nu ñati nu laca loo ji'i yaca ni'i ni, lo'o cala' ngu' sca ya' piti nu ntucua nde siyu' yaca ni'i bi', taca ji'i ngu' tsalo'o

ngu' ji'i macala su nti' ngu' cha' tsa ngu' lo'o. Masi tonu tsa yaca ni'i bi', masi lye tsa ndyaca cui'i nu ndyalo'o ji'i, taca ji'i ngu' tsalo'o ngu' ji'i macala su nti' ngu' tsa ngu'.

⁵ La cui' jua'a laca lo'o sca cha' nu nchcui' na; masi xca ti cha' laca bi' nti' na, pana quiña'a tsa cha' tlyu nchcui' na ntsu'u quiya'. Tucui tsa laca cha' cua'a na ji'i tu'ba na, cha' ná chcui' na cha' cuxi jua'a. Lo'o jua'a quiña'a tsa cha' cuxi taca cua'ni sca cha' nu chcui' na; ñi'ya laca cha' xti ti quii' nti' cha' chca'a quii' ji'i quixi' tonu, quiña'a tsa su tyaqui quixi' li'.

⁶ Ñi'ya laca sca quii', jua'a laca sca cha' nu chcui' na; xqui'ya bi' taca xana chaca chalyuu nu cuxi tsa ji'na, nu lo'o cua ndyatí nu cha' cuxi bi' ndyaa nde ne' cresiya ji'na. Xana cañi cha' cuxi bi' tyucui ña'a na li'. Xqui'ya sca cha' nu chcui' ti na, ndyaca'a quii' li'; lo'o nu quii' bi' ni, nde ca bilyaa tsiya' ti ndyu'u bi' li'ya cañi lcaa su ndi'i na.

⁷ Taca ji'i ñati chalyuu cua'ni masu ji'i lcaa lo na'ni tyaala, masi na'ni nu ndyaa quiya' ti, masi na'ni nu ndyacu'i cua, masi na'ni nu sube' ne' ni' lo yuu, masi na'ni nu ntsu'u lo tyujo'o; na cua ndyu'ni masu ñati ji'i lcaa lo na'ni bi'.

⁸ Pana cha' nu nchcui' na ni, ná caja ñi'ya nu cua'ni masu na ji'i, cha' nga'aa chcui' na cha' cuxi lo'o ñati. Cuxi tsa laca tu'ba na, ná nchca ji'na cua'a na ji'i ycu'i ca na. Ñi'ya laca hitya tyaala nu ntsu'u tu'ba cuaña tyaala, jua'a nti' tu'ba na, cha' ntsu'u tsa cha' cuxi nu nchcui' na.

⁹ Tucua lo cha' nchcui' na, cha' ndyu'ni tlyu na ji'i ycu'i nu Xu'na na, la cui' Ndyosi Sti na; lo'o jua'a nsta na qui'ya ji'i tya'a ñati na, masi ngüiñá ycu'i Ndyosi ji'i lcaa ñati chalyuu na cha' laca na ñi'ya ña'a ycu'i Ni.

¹⁰ La cui' tyuu tu'ba na ndyu'u lcaa cha' nu nchcui' na, masi cha' tso'o nu nchcui' na lo'o ycu'i Ndyosi, masi cha' cuxi nu nchcui' na lo'o tya'a ñati na. Cu'ma tya'a ngusni na cha' ji'i Cristo, ná tso'o cha' ndyaca jua'a.

¹¹ Si'i sca ti tyuu pilya ntyucua hitya tso'o stu'ba ti lo'o ntyucua hitya cñi'.

¹² Jua'a lo'o yaca si'yu ni; ná taca tyu'u ntsati ji'i yaca quixuu, ni ná taca tyu'u quixuu ji'i yaca ja'ba, cha' ná ca quixa' cha'.

Ná caja hitya nu tso'o co'o na ca su ntyucua hitya cñi'.

Nu lo'o chañi cha' tso'o tsa nchca cuayá' ti' na scaa cha'

¹³ Nu lo'o nti' ma cha' tso'o tsa nchca ji'i ma nchcui' ma, cha' tso'o tsa nduna ma scaa cha' nu nda ñati lo'o ma, li' xcui' cha' tso'o ti cua'ni ma laja lo'o ndi'i ma chalyuu, cha' taca cui'ya xa' la ñati cuentya ji'i ma cha' ñati tso'o laca ma. Ná quiña'a cha' tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i ngu', pana tso'o ti chcui' ma lo'o ngu'.

¹⁴ Ná taca ña'a ngu' cha' ñati tso'o laca ma si liye' ti' ma, si chiya'a tsa ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i ñati, si xcui' cña ji'i ycu' ca ma ntsu'u tyiquee ma; na nñilo'o ma ji'i tya'a ma si jua'a ndu'ni ma, hasta ndacu' ma cha' liñi nu cua nda ycu' Ndyosi lijya chalyuu.

¹⁵ Si'i nde su ntucua ycu' Ndyosi ndyu'u cha' cuxi nu nchcui' ma, sca cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu laca bi'; sca cha' nu cua nda ycu' nu xña'a laca cha' nu nchcui' ma bi'.

¹⁶ Si liye' ti' na ji'i tya'a na, si xcui' cña ji'i ycu' ca na ntsu'u tyiquee na, ná caca stu'ba cha' ji'na lo'o tya'a na li'; lcaa lo cha' cuxi caca cua'ni na li'.

¹⁷ Pana lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi cha' chcui' na lo'o ñati, xcui' cha' tso'o laca bi'; ná nguxa' cha' tso'o bi' lo'o cha' cuxi, ná ntsu'u cha' xuu tya'a na lo'o tya'a ñati na. Cha' tso'o ti laca nu nda Ni cha' chcui' na lo'o ñati, cha' xcui' na tso'o ti cua'ni na lo'o ñati li'. Lo'o jua'a ndu'ni cha' bi', cha' cua'ni tya'na ti' na ji'i ñati, ña'a cuayá' nu cua'ni na cha' tso'o cha' xtyucua na ji'i ngu'; ndu'ni cha' sca ti cha' liñi chcui' na lo'o ñati, si'i cha' cuiñi chcui' na lo'o ngu'.

¹⁸ Tso'o tsa ndyu'ni ñati nu ná nclyana cha' cusuu lo'o tya'a ñati, ñati nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee nchcui' lo'o tya'a ñati. Tiya' la li' tyu'u tucua quiña'a la cha' tso'o nu cua nti' ycu' Ndyosi cha' caca nde chalyuu, xqui'ya cha' nclyacua tso'o ti' ngu' bi'.

4

Ná cua'ni tya'a na lo'o ñati cuxi nu ntsu'u chalyuu

¹ ¿Ni cha' laca lye tsa nxuu tya'a ma? ¿Ni cha' laca lya' tsa ti' ma ji'i tya'a ñati ma? ¿Ha si'i na ndacui tsa ti' ma ji'i scaa na nu ntsu'u

ji'i tya'a ñati ma? Ná nchca ji'i ma cha' ti' tyi'i tyiquee ma lo'o tya'a ma xqui'ya lcaa lo cha' cuxi nu ndiya tsa ti' ma ji'i.

² Si ntsu'u sca cha' nu tiji' tsa ti' ma ji'i, lo'o ná ntsu'u chacuayá' cha' caja cha' bi' ji'i ma, li' nti' ma cujuui ma ji'i ñati, cha' jua'a taca caja cha' bi' ji'i ma, nti' ma. La cui' jua'a si ndacui tsa ti' ma ji'i sca na nu ná nchca caja ji'i ma, li' nchcui' ma cha' ti' ji'i nu ca ji'i na bi', nxuu tya'a ma lo'o ngu' bi' li'. Pana ná ndyiji na nu nti' ma caja ji'i ma, xqui'ya cha' ná ndijña ma cha' bi' ji'i ycu' Ndyosi su clyo;

³ masi ndijña ma sca cha' ji'i ycu' Ndyosi, pana cuxi tsa tyiquee ma, bi' cha' ná ndyiji cha' bi' ji'i ma li'. Tsa nde ti cha' ntsu'u tyiquee ma: cua nti' ma cha' caja ji'i ma cua ña'a ca cha' nu tyaala' tyiquee ycu' ca ma, pana ná tso'o cha' ndyu'ni ma jua'a;

⁴ cua nguxtyanu ma ji'i ycu' Ndyosi, cua ntsu'u cha' ji'i ma lo'o sca cha' nu cuxi tsa, si jua'a ndyu'ni ma. ¿Ha ná nchca cuayá' ti' ma cha' tya'a cusuu ycu' Ndyosi laca na, si xcui' cha' ji'i ycu' ca ti na ntsu'u tyiquee na? Na nxuu tya'a na lo'o ycu' Ndyosi, si cua'ni tya'a na lo'o nu cuxi nu ntsu'u nde chalyuu.

⁵ Ndi'ya nscua cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi, lo'o jua'a si'i cha' laja ti nda Ni: “Nu Xtyi' ycu' Ndyosi nu nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na, ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na; pana yala tsa caca chi' ti' Ni ji'na, si lo'o ntsu'u sca cha' cuxi loo”. Jua'a nacui quityi.

⁶ Tlyu la tsiya' ti cha' tso'o nu ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o na, cha' xtyucua Ni ji'na. Ndi'ya nscua chaca cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi: “Ná sca na ta ycu' Ni ji'i ñati nu xcui' tyijiloo ji'i tya'a ñati ngu', nti' ngu'; pana quiña'a tsa cha' tso'o ndu'ni Ni lo'o ñati nu tso'o ti ndi'i chalyuu, nu ná ndyu'ni tyucuaa ti' lo'o xa' ñati”, nacui quityi bi'.

⁷ Taquiya' ma cha' ji'i ycu' Ndyosi lacua. Xuu tya'a ma lo'o nu xña'a, lo'o li' xna nu cuxi bi', tyu'u clya bi' su ndi'i ma li'.

⁸ Tso'o tsa xñi ma cha' ji'i ycu' Ndyosi, lo'o li' tucua Ni cha' ji'i ma. Si ntsu'u tsa qui'ya ji'i ma, nga'a cha' xtyanu ma lcaa cha' cuxi nu ntsu'u cha' ji'i ma lo'o; jua'a cua'ni tye ma ji'i lcaa cha' cuiñi nu ntsu'u

ne' cresiya ji'i ma.

⁹ Ntsu'u cha' ca xñi'i ti' ma xqui'ya nu quiña'a tsa cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ma, bi' cha' ndu'ni cha' xi'ya ma, ndu'ni cha' cunaa ma xqui'ya cha' cuxi bi'. Xi'ya ca ma juani, masi nxyi' tsa ma nquicha'; ca xñi'i tsa ti' ma juani, masi chaa tsa ti' ma nquicha'.

¹⁰ Cua'ni ma cha' ca tyuju'u ti' ma nde loo ycu'i Ndyosi ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ma, lo'o li' ta Ni sca se'i tso'o la su tyi'i ma ca su ntucua ycu'i Ni.

Ná chcu'i na cha' ti'í ji'i ngu' tya'a na

¹¹ Cu'ma tya'a ngusñi ma cha' ji'i Cristo, ná chcu'i ma ji'i ngu' tya'a ma. Si chcu'i cuxi na ji'i ngu' tya'a na ni, si sta na qui'ya ji'i ngu' bi', laca cha' nchcu'i cuxi na ji'i lcaa cha' nu nda ycu'i Ndyosi Sti na lo'o ñati tya clyo la; na ndacu' na ji'i cha' bi'. Jua'a ndyu'u cha' si chcu'i na cha' ti'í ji'i ngu' tya'a na. Si ná ndaquiya' na ji'i lcaa cha' nu cua nda ycu'i Ndyosi lo'o na, si chcu'i cuxi na ji'i cha' bi', na ndacu' na ji'i cha' nu cua nda Ni lo'o na; jua'a ndyu'u cha' li'.

¹² Lo'o ycu'i Ndyosi ni, sca ti ycu'i Ni laca nu cua nda cha' bi' lo'o ñati tya clyo; sca ti ycu'i Ni cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati cuentya ji'i cha' bi' nde loo la; sca ti ycu'i Ni taca ji'i Ni cua'ni lyaá Ni ji'i ñati, nu lo'o cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'; jua'a ycu'i Ndyosi laca nu taca cua'ni tye Ni ji'i ñati tsiya' ti, nu lo'o nti' ti Ni. Ná stu'ba laca ma lo'o ycu'i Ndyosi, bi' cha' ná ntsu'u chacuayá' ji'i ma cha' cua'ni cuayá' ma ji'i tya'a ñati ma.

Ná chcu'i na quiña'a tsa cha' tonu lo'o tya'a ñati na

¹³ Nga'a cha' chcu'i na' sca cha' lo'o cu'ma, cha' ntsu'u cu'ma nu nchcu'i ma ndi'ya: “La quee, ca bcha la tsaa ya ca quichi tyijyu' bi'”, nacui ma. “Ca bi' tyanu ya tyucui sca yija, cha' quiña'a tsa ngana cua'ni ya ca bi'”, nacui ma.

¹⁴ Pana ná sca cha' jlo ti' ma tsiya' ti ñi'ya ña'a chalyuu nu caja ji'i ma quee bcha la. Chalyuu su ndi'i na juani, ñi'ya laca sca cuichi coo, jua'a laca bi'; tsiya' ca ndyu'u tucua cuichi coo, lo'o jua'a yala ti ncli'ji yu'u bi'.

¹⁵ Tso'o la si ndi'ya ti cha' ta ma lo'o ñati: “Nde ti tyi'i ya”, ñacu'i ma, “nde cña cua'ni ya; masi cña bi' cua'ni ya, sca ti si ta ycu'i Ndyosi chacuayá' cua'ni ya jua'a”, ñacu'i ma.

¹⁶ Pana si'i jua'a nchcu'i ma juani, cha' tyixi tsa ndyu'ni ma lo'o tya'a ñati ma; lye tsa nchcu'i tyucuaa ti' ma lo'o ngu' tya'a ma. Lcaa quiya' lo'o nchcu'i ma jua'a, cha' cuxi laca bi'.

¹⁷ Lo'o li' ntsu'u qui'ya ji'i ma, cha' ná ntaja'a ma cua'ni ma sca cña tso'o nu ngulo ycu'i Ni ji'i ma cha' cua'ni ma.

5

Sca cha' nu nchcu'i yu lo'o ngu' culiya'

¹ Juani ni, cua'a jyaca ma xi 'na laja lo'o ta na' sca cha' lo'o cu'ma, nu laca ma ngu' culiya'. Tso'o la si xi'ya ma juani, cunaa ma li' xqui'ya cha' ti'í nu cua li'ya cha' tyacua ji'i ma,

² cha' cua nguliji yu'u cha' culiya' ji'i ma jua'a ti. Cua ngunu'u lyiji lcaa late' tso'o ji'i ma, cha' cua ndyacu cuixu' ji'i.

³ Lo'o jua'a cua ntyucua cuayaa' chu' lcaa chcu'a oro ji'i ma, lcaa chcu'a plata ji'i ma. Nu lo'o ña'a ngu' ñi'ya ndyaca ji'i yu'ba bi' ji'i ma, li' ca cuayá' ti' ngu' cha' ñi'ya lo'o ngunu'u chcu'a oro chcu'a plata nu ntsu'u ji'i ma, jua'a cua ndye cha' ji'i lcaa ma; ñi'ya laca si ndyaqui lyiji ma lo quii', cua ndye cha' ji'i ma li'. Quiña'a tsa cha' tso'o cua nguxco'o ma nquicha', cha' cua'nijo'o ji'i ma nde chalyuu, pana cua ngulala ti tye lcaa cha' nde lo yuu chalyuu.

⁴ Lo'o jua'a ná nda ma xcaya' msu nu ndyaa ne' xña ji'i ma, bi' cha' juani cua'a jyaca ma xi ji'i cha' nu nxlyú msu bi' hichu' ma; ca su ntucua ycu'i Ndyosi nu laca Xu'na lcaa chalyuu, ca bi' ndañi nchcu'i nu ngu' nu ngua'ni clacua ji'i ma.

⁵ Xcu'i tso'o tsa laca su ndi'i ma chalyuu; pana bata chcu' laca cu'ma, cha' xcu'i ncli'ana ma lcaa ña'a cha' tso'o nu caca tyaala' tyiquee ma. Lo'o nu juani cua ngulala ti tyalaa tsa cha' cajaa ma, cha' li' cua'ni cuayá' ycu'i Ni ji'i ma.

⁶ Laja lo'o tya ndi'i ma nde chalyuu nsta ma qui'ya ji'i ngu' ti'í nu ná ntsu'u cha' cuxi nu ngua'ni bi'; ndyujui ma ji'i ngu' bi',

masi ná nchca jil'i ngu' bi' cua'ni lyaá ngu' jil'i ycuil' ca ngu'.

Talo na tyiquee' cha' xacui' ycuil' Ni sca cha' jina nu ngüijña na jil'i

⁷ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, talo ma tyiquee' cha' ntajatya ma jil'i ycuil' nu Xu'na na, ni jacua' caa Ni chaca quiya' nde chalyuu. Ñati nu cua ndyataa xtya jil'i ni, ndalo tsa tyiquee ngu' ntajatya ngu' ni jacua' tyu'u si'yu nu ndulo tsa cha' caja jil'i ngu'; ndu ti' ngu' bi' cha' ca'ya tyo, masi tyo nu ca'ya yala la, masi tyo nu ca'ya tiya' la.

⁸ Lo'o jua'a cu'ma ni, nga'a cha' talo ma tyiquee'; cua'ni nguula ti' tyiquee ma, cha' ná tya'achu' ma jil'i ycuil' Ndyosi, cha' cua ngulala ti caa ycuil' nu Xu'na na chaca quiya' nde chalyuu.

⁹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i ycuil' Ni, ná chcuil' ma cha' ti' jil'i ngu' tya'a ma, cha' ná sta Ni qui'ya jil'i ma li'. Cua ngulala ti tyalaa ycuil' nu Bese nu laca loo ca su ndi' na.

¹⁰ Cu'ma ngu' tya'a na, tyi'u ti' ma ñi'ya ngua jil'i jyo'o cusu' jil'i ma nu ngua tu'ba jil'i ycuil' Ndyosi cua sa'ni la; tyiquee' tsa ndalo ñati bi', masi lye tsa nchcube' ycuil' ngu'.

¹¹ Nacu' na cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee jyo'o bi', cha' cua ndalo tsa tyiquee ngu' lo'o nguxcube' ñati jil'i ngu' tyempo bi'. Cua ndyuna ma ñi'ya ngua cha' tyiquee' tsa ndalo jyo'o Job, nu lo'o quiña'a tsa cha' cuxi ngua jil'i yu. Lo'o li' su cua ndye cha', xa' ndya Ni lcaa cha' tso'o jil'i yu chaca quiya'. La cui' jua'a, xcui' na tya'na ti' Ni jil'na, xcui' tso'o ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni jil'na.

¹² Nde laca sca cña nu ná nga'a cha' cua'ni na tsiya' ti, cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i ycuil' Ndyosi: Ná cua'ni ma jura laja ti lo'o xtañi ycuil' Ni lo'o cua quiñi ti sca cha' jil'i ma lo'o xa' ñati; ná ñacu' ma: “Chacuayá' jil'i ycuil' Ndyosi nu ntucua nde cua”, ni ná ñacu' ma: “Chacuayá' jil'i ndyosi nde lo yuu”. Ná culotu ma ni sca xtañi Ni tsiya' ti, cha' caja ñi'ya nu tyanu tachaa cha' jil'i ma lo'o ñati. Tsa bi' ti cha' ñacu' ma jil'i ñati: “Cua'ni na!”, ñacu' ma, si taca cua'ni ma jil'i; lo'o jua'a “Ná cua'ni na!”, ñacu' ma, si ná nchca cua'ni ma jil'i. Ná caja ñi'ya sta Ni qui'ya jil'i ma li'.

¹³ Nu lo'o lye tsa nchcube' scaa ma, xqui'ya cha' ngusñi ma cha' jil'i Jesús, tso'o si chcuil' ma lo'o ycuil' Ndyosi la cui' hora bi'. Lo'o jua'a si ntsu'u scaa ma nu chaa tsa ti' ma, tso'o tsa si cula tu'ba ma sca jil'i jil'i ycuil' Ndyosi li'.

¹⁴ Lo'o ntsiya sca ngu' tya'a ma nu quicha, li' tso'o cuane ma jil'i ngu' cusu' tya'a ngusñi ma cha' jil'i ycuil' Ni, cha' caa ngu' cua'ni ngu' jo'o jil'i nu quicha bi'. Lo'o li' ña ngu' bi' cha' clyu ti' jil'i ycuil' Ndyosi, cha' cua'ni Ni cha' tyaca tso'o nu quicha bi'; cuati salú ngu' setye nu ntsu'u taná lo hichu' yu quicha bi' chacuayá' jil'i ycuil' nu Xu'na na.

¹⁵ Tyaca tso'o nu ñati quicha bi' li', xqui'ya cha' jlyu ti' ma cha' nu cua nchcuil' ma lo'o ycuil' Ndyosi; tya ta Ni chalyuu jil'i nu quicha bi' chaca quiya', lo'o jua'a cui'ya Ni cha' clyu ti' jil'i yu jil'i qui'ya nu ntsu'u jil'i yu.

¹⁶ Bi' cha' lacua, ñii ma jil'i ngu' tya'a ma si ntsu'u qui'ya jil'i ma, cuati ña ma cha' clyu ti' jil'i ngu' tya'a ma lo'o ycuil' Ndyosi, cha' ca tso'o tyucui ña'a ma chaca quiya'. Quiña'a tsa cña caca jil'i sca ñati nu lubii cresiya jil'i cuentya jil'i ycuil' Ndyosi, nu lo'o ña yu sca cha' jil'i Ni.

¹⁷ Ñati chalyuu ti ngua jyo'o Elías; ñi'ya laca na ñati chalyuu, la cui' jua'a ngua yu ñati. Pana ngua sca quiya' nu tya'na tsa nchcuil' yu lo'o ycuil' Ndyosi cha' ná ca'ya tyo chalyuu bi'; lo'o li' chu' sna yija cla'be ná ngua'ya tyo tsiya' ti.

¹⁸ Ña'a cuayá' nu nchcuil' yu lo'o Ni chaca quiya', li' xa' ngua'ya tyo tso'o ti; lo'o li' ngua tso'o lcaa na cuiñii jil'i ngu'.

¹⁹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, nu lo'o ntsu'u sca ngu' tya'a ma nu cua tya'achu' ti jil'i cha' tso'o jil'i Jesús bi', tso'o tsa caca cha' si caca jil'i scaa ma chcuil' tso'o ma lo'o yu, cha' xñi yu cha' jil'i ycuil' Ndyosi chaca quiya'.

²⁰ Si ntsu'u cu'ma nu caca jil'i ma cua'a ma jil'i tya'a ñati ma cha' ná cua'ni ngu' cha' cuxi, cha' culu'u ma cha' jil'i ycuil' Ndyosi jil'i ngu' bi' chaca quiya', tso'o tsa cña cua'ni ma li'; taca cua'ni lyaá ma jil'i ngu' bi' li', cha' ná chcuil' chalyuu jil'i ngu'. Lo'o jua'a caja ñi'ya nu cui'ya ycuil' Ndyosi cha' clyu

ti' ji'i ngu' ji'i lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'
bi'.

Quityi nu nguscua San Pedro ndyaa ca slo ñati ji' Jesucristo nu ndi'i tyijyu'

¹ Pedro laca na' nu nscua na' quityi re cha' caa slo lcaa cu'ma nu ngusni ma cha' ji'i Jesús, cu'ma ngu' nu ndi'i tyijyu'. Ntsu'u cu'ma nu ndyalaa ma nde loyuu su cuentya Ponto; xi xa' la tya'a cu'ma ndyalaa ma nde loyuu su cuentya Galacia, jua'a loyuu su cuentya Capadocia, jua'a loyuu su cuentya Asia, jua'a loyuu su cuentya Bitinia cua lye tsa ngani ma. Cña nu nda ycu' Jesucristo 'na, bi' laca cha' tsa'a na' chcu' na' cha' ji'i Ni lo'o xa' la ñati.

² Tya clyo la cua jlo ti' ycu' Ndyosi Sti na lcaa ña'a cha' nu caca nde loo la, bi' cha' ngusubi ycu' Ni ji'i ma. Lo'o juani ndyu'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi cña cha' tyanu lubii cresiya ji'i ma, cha' taquiya' ma ji'i ycu' Jesucristo; na cua ngujui yu lo crusi xqui'ya cu'ma, ndyalú tañi yu cha' caja ñi'ya caca lubii cresiya ji'i ma. Lo'o juani nti' na' cha' ña'a ti tya cua'ni ycu' Ndyosi cha' tso'o lo'o ma, cha' jua'a ti ti tyi'i tyiquee ma lcaa hora.

Ndu ti' na cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na

³ Cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi, la cui' bi' laca nu ndu'ni tlyu Jesucristo nu Xu'na na ji'i, la cui' Sti Jesucristo nu Xu'na na laca bi'. Tya'na tsa ti' ycu' Ni ña'a Ni ji'na, bi' cha' ngua'ni cucui Ni cresiya ji'na; ntsu'u chalyuu cucui ji'na juani, xqui'ya cha' ndyu'ú ycu' Jesucristo chaca quiya' nu lo'o ngujui yu. Lo'o nu juani cua ndu ti' na cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na,

⁴ xqui'ya cha' cua ngua'ni lyaá Jesús ji'na. Ná ntsu'u ni sca cha', ni sca ñati nu taca cua'ni ñu'u ji'i cha' nu cua ngujui ji'na; ni sca na tsiya' ti, ná ca cua'ni tye na bi' ji'i cha' tso'o nu tyacua ji'na ca slo ycu' Ndyosi lo'o cua tye ti cha', ná ntsu'u na nu taca cua'ni cuxi ji'i cha' bi'.

⁵ Cua ngusni ma cha' ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' ndu Ni cua ji'i ma juani cha' ña'asi Ni ji'i ma. Ná ntsu'u ni sca na nu nguula

la juersa ji'i, nu taca ji'i tyijloo ji'i ycu' Ndyosi; cua'a Ni ji'i ma ji'i nu cuxi, cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ma lo'o tye chalyuu re, cha' cua ndyaa Ni ngua'ni cho'o Ni su tyi'i ma ca slo ycu' Ndyosi.

⁶ Bi' cha' caca chaa ti' ma juani, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ma, masi ntsu'u quiya' xñi'i ti' ma xqui'ya lcaa lo cha' ti' nu ndyacua ji'i ma; pana xti ti tyempo nu ca xñi'i ti' ma.

⁷ Ndyacua cha' ti' ji'i ma jua'a, cha' taca cua'ni cuayá Ni ji'i ma, si chañi cha' ngusni ma cha' ji'i ycu' Ni. Jlo ti' ma cha' quiña'a tsa nga'a chcu' oro; pana hora ti ndu'ni cuayá ngu' ji'i oro bi' lo'o quii' cha' tyalá bi', cha' ña'a ngu' si chañi cha' xcui' oro laca bi'. Nde loo la quiñu'u chcu' oro, tye cha' ji'i, masi quiña'a tsa cña ngua'ni ngu' cha' tyubii oro bi' tya clyo; pana nu cha' ji'i Jesús nu cua ngusni ma ni, ndulo tsa cha' bi' cuentya ji'i ycu' Ndyosi. Masi quiña'a tsa chcu' oro caja ji'na, ná stu'ba tsiya' ti cha' ji'i bi' lo'o ycu' Jesús. Lo'o ndye ndalo ma ji'i lcaa cha' ti' nu ndyacua ji'i ma xqui'ya cha' ngusni ma cha' ji'i Ni, li' tso'o tsa cha' nu caja ji'i ma lo'o tyu'u tucua ycu' Jesucristo caa chaca quiya'; ta Ni sca su tso'o cha' tyi'i ma slo ycu' Ni laja xee nu ndubi tsa ca su ntucua ycu' Ni.

⁸ Ntsu'u tsa tyiquee ma ña'a ma ji'i Jesús, masi bilya ña'a ma ji'i Ni; hasta juani tya lyiji ña'a ma ji'i, pana jlya ti' ma cha' lu'ú Ni. Chañi cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ma juani xqui'ya Jesús, ni ná tye chca cha' chcu' ma lcaa cha' tso'o nu ntsu'u tyiquee ma cuentya ji'i ycu' Jesús lo'o xa' ñati.

⁹ Cua ngusni ma cha' ji'i Ni, bi' cha' taca ca cuayá ti' ma cha' chañi laca cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ma lo'o cua ndye chalyuu.

¹⁰ Nu jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la ni, nchcu' tsa jyo'o cusu' bi' ji'i cha' tso'o nu cua'ni ycu' Ndyosi nde loo la, cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ñati tya'a ndi'i na chalyuu; xcui' cuentya ji'i ycu' Ndyosi nchcu' ngu' cha' bi', pana ná ngua cuayá tso'o ti' ycu' ca ngu' bi' ñi'ya nu cua'ni ycu' Ndyosi cha' caca nde loo la, ni jacua' cua'ni Ni cha' bi'.

¹¹ Xtyi'i ycu' Cristo ngulu'u lcaa cha' ji'i ngu' bi', ñi'ya nu caca ji'i ycu' Cristo nde

loo la, ñi'ya nu chcube' yu nde loyuu chalyuu, ñi'ya nu tlyu tsa cha' tso'o nu caca ji'i yu lo'o tyaa yu ca slo ycu' Ndyosi chaca quiya'. Lo'o li' ngulana tsa nu ngu' jyo'o bi', cha' quije cha' ji'i ngu' tilaca caca nu Cristo bi', ni tsá tyu'u tucua yu nde chalyuu.

¹² Pana ná nquije cha' bi' ji'i ngu' bi' li'; sca ti cha' nchcui' ycu' Ni lo'o ngu' bi', cha' si'i ycu' ngu' bi' laca nu ca cuayá' tso'o ti' ñi'ya caca cha' bi' tyempo nde loo la. Pana cu'ma ni, nu lijya chalyuu nde loo la ji'i ngu' jyo'o bi', nchca cuayá' ti' ma juani, xqui'ya cha' cua ndyuna ma lcaa cha' tlyu nu ngua'ni Jesucristo. Cua ndacha' liñi ya cha' bi' ji'i ma; chacuayá' ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi ngulu'u ya cha' bi' ji'i ma, cha' cua nda ycu' Ndyosi Xtyi'i ycu' Ni lijya lo ya nde chalyuu. Lo'o jua'a lcaa xca ji'i ycu' Ni nu ndi'i slo Ni, lcaa ngu' bi' nti' tsa ngu' ca cuayá' ti' ngu' lcaa cha' nu ngua'ni ji'i Cristo lo'o ñaa yu nde chalyuu.

Nti' ycu' Ndyosi cha' caca lubii cresiya ji'na lcaa tsá lo'o tya ndi'i na chalyuu

¹³ Bi' cha' culacua xi ti' ma, tii ti' ma tyi'i ma chalyuu, cha' lcaa tsá jatya ma ji'i cha' tso'o nu cua tlyu xi, nu cua'ni Ni lo'o ma lo'o cua'ni lyaá lyiji Ni ji'i ma; jua'a caca nu lo'o tyu'u tucua Jesucristo chaca quiya'.

¹⁴ Taquiya' tso'o ma ji'i cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi cha' caca ma sñi' Ni nu tso'o tsa ndu'ni; nga'aa cua'ni ma cua ña'a ca cha' cuxi nu ndiya ti' ma ñi'ya nu ngua'ni ma tya sa'ni la, nu lo'o bilya ca cuayá' ti' ma cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi.

¹⁵ Xcu' na lubii tsiya' ti laca ycu' Ndyosi, xcu' liñi tsa cha' nu ndu'ni Ni, lo'o jua'a laca Ni nu Xu'na na juani. Bi' cha' nti' Ni cha' xcu' lubii tsa caca cresiya ji'i ma, xcu' cha' liñi cua'ni ma.

¹⁶ Ndi'ya nscua cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi: “Cua'ni ma cha' caca lubii cresiya ji'i ma lcaa hora, cha' xcu' lubii tsa laca na' tsiya' ti”, nacui ycu' Ndyosi.

¹⁷ Xcu' liñi ti ndu'ni cuayá' Ni ji'i ñati, ñi'ya laca cha' tso'o nu ngua'ni scaa ngu', ñi'ya laca cha' cuxi nu ngua'ni scaa ngu' laja lo'o ndi'i ngu' chalyuu. Bi' cha' ntsu'u cha' cutsii ma xi lo'o chcu' ma lo'o ycu' Ndyosi ndi'ya: “Sti ya”, ñacui ma ji'i Ni. Ntsu'u cha' taquiya' ma ji'i ycu' Ndyosi Sti

na lcaa tsá lo'o tyi'i ma chalyuu, cha' xcu' cha' tso'o cua'ni ma cuentya ji'i Ni.

¹⁸ Cua ngua'ni lyaá Ni ji'i ma ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ma, bi' cha' nga'aa ntsu'u cha' cube ti' ma ji'i lcaa cha' nu nguxtyanu jyo'o cusu' ji'na cha' cua'ni na. Nda jyo'o cusu' bi' cha' bi' lo'o na, masi jlo ti' ngu' bi' cha' ná caja ñi'ya nu clyaá na ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na lo'o cha' bi'. Pana cua nda ycu' Ndyosi caya' cha' tyu'u na su lubii juani; si'i cñi plata laca cha' bi', ni si'i cñi oro laca nu nda Ni, cha' si cñi laca bi' ni, quiñu'u bi' masi chalyuu juani ti.

¹⁹ Nu lo'o ngujuii Cristo lo crusi lo'o ndyalú tañi ycu', li' nda Ni caya' loo qui'ya nu ntsu'u ji'na, cha' ngua Cristo ñi'ya nti' sca msta lu'u nu xcu' na tso'o, nu xcu' na lubii; lo'o nu tañi ycu' Cristo bi' ni, bi' laca caya' nu ngua'ni lyaá ji'na.

²⁰ Tya clyo lo'o bilya cuiñá Ni chalyuu, cua jlo ti' ycu' Ndyosi cha' ntsu'u cha' cua'ni Cristo cña tonu bi'; pana ngujuatya ycu' Ni ni jacua' nu tyalaa tyempo bi'. Li' ñaa Cristo, ngua'ni yu cña bi' cuentya ji'na, cha' tyacua cha' tso'o bi' ji'na.

²¹ Xqui'ya Cristo, bi' cha' jlya ti' ma ji'i ycu' Ndyosi, cha' cua ngua'ni ycu' Ni cha' ndyu'u Cristo chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu. Lo'o li' nda ycu' Ndyosi sca su tso'o su tyi'i Cristo, ca su tlyu su ntucua ycu' Ni. Ngua'ni Cristo cña tonu bi', cha' taca xñi ma cha' ji'i ycu' Ndyosi, lo'o li' taca tyu ti' ma cha' caca lcaa ña'a cha' nu nacui Ni cha' caa.

²² Xqui'ya cha' nxyucua Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i ma, na cua ndaquiya' ma ji'i cha' liñi nu nda ycu' Ndyosi lo'o na, bi' cha' ngua lubii cresiya ji'i ma; juani taca caca tso'o tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma. Pana tyucui tyiquee ma ntsu'u cha' caca tso'o tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma, si'i ñi'ya ndu'ni ngu' nu ntsu'u tucua cha' tyiquee ngu' cua'ni cu'ma.

²³ Laca ma ñi'ya si cua ngula ma chaca quiya', pana si'i ñi'ya nu ngula ti ma ji'i xtya'a ma; cua ngua cucui cresiya ji'i ma xqui'ya cha' nduna ma cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi nu lu'u ca, ycu' Ndyosi nu ná nscua cha' cajaa Ni tsiya' ti.

²⁴ Ndi'ya nscua cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi:

Ñi'ya laca quixi', jua'a laca ñati chalyuu.
Lcaa na nu tso'o ña'a nu ntsu'u jii' ñati
laca ñi'ya nti' sca quee nu ndyu'ú ne'
quixi' ti;
ndyanaa quixi' bi', li' ndye quee bi', ngüityi
tsiya' ti.
Lo'o jua'a laca lo'o ñati lo'o lcaa cha' tso'o
nu ntsu'u jii' ngu' nde chalyuu,
tye cha' tso'o bi' jii' ngu' stu'ba ti lo'o ycu'i
ngu'.

²⁵ Pana scaa cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi ni,
tyanu cha' bi';
ná quiñu'u cha' bi' tsiya' ti.
Jua'a nacui' quityi bi'. Lo'o jua'a nu cha'
tso'o jii' ycu'i Ndyosi nu ngulu'u ya jii' ma,
la cui' cha' bi' laca nu ná quiñu'u tsiya' ti.

2

¹ Lo'o cu'ma ni, nga'a cha' xtyanu ma jii'
lcaa cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ma ña'a ma
jii' tya'a ñati ma: nga'aa cñilo'o ma jii' tya'a
ma, nga'aa si'i tucua cha' tyu'u tyiquee ma,
nga'aa tyacui ti' ma jii' sca na nu ntsu'u jii'
tya'a ñati ma, nga'aa chcui' ma cuentyu jii'
tya'a ñati ma.

² Ñi'ya laca sca cubi' cuañi' nu ngula ca ti,
jua'a laca cu'ma cuentya jii' ycu'i Ndyosi,
cha' tsubi' ti ngusñi ma cha' jii' ycu'i Ni.
Lu'ba ti ntyi' cubi' cuañi' cha' ntyute' tsa;
si ná cati' lu'ba ti, ná caluu cubi' tsiya' ti.
Lo'o jua'a cu'ma ni, tso'o la si cua'ni cña ti'
ma cha' ca tsa'a la ma cha' jii' ycu'i Ndyosi,
cha' ñi'ya nti' styi', jua'a laca cha' jii' ycu'i
Ndyosi cuentya jii' ma. Cua'ni bi' cha' caca
nguula la ti' tyiquee ma cuentya jii' ycu'i
Ndyosi, cha' taca clyaá ma jii' cha' cuxi.

³ Cua ndyo'o cuayá' ma xi styi' bi', bi'
cha' ngua cuayá' ti' ma cha' tso'o tsa ntsu'u
tyiquee nu Xu'na na ña'a Ni ji'na.

*Laca Cristo ñi'ya nti' sca quee nu ntucua
quiya' ni'i*

⁴ Ycu'i Cristo nu Xu'na na ni, ñi'ya nti'
sca quee nu ntucua quiya' ni'i, jua'a laca
yu, masi na lu'ú ycu'i'. Nacui' ñati chalyuu
nu nti' cuiña ni'i cha' ná tso'o quee bi'; ná
ca cua'ni ngu' cña tso'o lo'o bi', nacui' ngu'.
Pana la cui' Jesús laca nu cua ngusubi ycu'i
Ndyosi jii' cha' caca cña jii' Ni, cha' tyucua
yu ca su ntucua quiya' cha', lcaa cha' nu
ntsu'u jii' ycu'i Ndyosi.

Bi' cha' nga'a cha' tyatí tso'o tyiquee ma
cha' jii' Cristo bi',

⁵ cha' lo'o cu'ma caca ma ñi'ya si laca ma
tyuu cha' tya' sca ni'i jii' ycu'i' Ndyosi, masi
ña'a lu'ú ti ma. Li' xñi ycu'i' Ni tyuu bi', cha'
cuiña Ni sca ni'i nu tacati tsa cuentya jii'
ycu'i' Ni. Chaca cha' ni, ñi'ya nti' sti jo'ó
nu lubii cresiya jii' tsiya' ti, jua'a caca lcaa
cu'ma, cha' taca jii' ma sta ma msta slo ycu'i'
Ndyosi juani xqui'ya Jesucristo; nu msta
bi' laca ycu'i' ca ma, si chañi cha' tyucui'
tyiquee ma nti' ma taquiya' ma jii' cha' nu
nchcui' ycu'i' Ndyosi.

⁶ Ndi'ya nscua cha' lo quityi jii' ycu'i'
Ndyosi:

Ña'a ma yi'a. Cua ngusubi na' jii' sca
ñati nu ndulo tsa cha' jii', ñi'ya nti'
sca quee tonu nu quiña'a tsa nga'a,
nacui' ycu'i' Ndyosi.

Sta na' jii' ñati bi' cha' caca quee nu nscua
quiya' ni'i 'na nde quichí Sión.

Lcaa ngu' nu xñi cha' nu nchcui' nu ñati bi',
caca tso'o tyiquee ngu' li';

cha' liñi tsiya' ti laca cha' nu nchcui' ñati bi'.
Jua'a laca cha' nu nscua lo quityi bi'.

⁷ Lo'o cu'ma ni, ndulo tsa cha' jii' quee bi'
cuentya jii' ma, cu'ma nu ngusñi ma cha'
jii' ycu'i' Ndyosi; pana cuxi tsa cha' caca jii'
ñati nu ná jlya ti' jii' ycu'i' Ndyosi tsiya' ti.
Ndi'ya nscua cha' lo quityi cha' jii' quee bi':
Cua nguxcuaa cuityi ni'i quee tonu bi' clyo,
cha' ná tso'o ña'a quee bi' ngua ti'
ngu';

pana juani cua ngujui cña nu cua'ni quee
bi', cha' ndu su ndulo la cha' jii'
cuentya jii' ycu'i' Ndyosi.

⁸ Ndi'ya nscua chaca cha' nu nchcui' jii'
quee bi' chaca se'i lo quityi:

Tyeje sna quiya' ngu' chu' quee bi', clyú
ngu' tyucuii su lijya ngu' lo'o tyucua
quee bi' quiya' ngu'.

Jua'a nscua cha' lo quityi bi'; na nclyú ngu'
tyucuii cha' ná ndaquiya' ngu' jii' cha' nu
nchcui' ycu'i' Ndyosi. Ngua'ni ycu'i' Ndyosi
jua'a cha' ná taca tya'a ngu' tyucuii jii' Ni si
ná xñi ngu' cha' jii' ycu'i' Ni.

Ñati nu ntsu'u cha' jii' lo'o ycu'i' Ndyosi

⁹ Pana cu'ma ni, cua ngusubi ycu'i'
Ndyosi jii' cu'ma cha' caca ma ña'a tsaca
taju ñati nu ndyu'ni tlyu jii' ycu'i' Ni. Laca

ma ñi'ya laca sca latya sti jo'ó nu cuentya ji'i ycuí' Ndyosi nu laca loo tsiya' ti; ñi'ya tsaca taju ñati lubii laca ma cha' cua'ni tlyu ma ji'i ycuí' Ndyosi lcaa tsá. Ndu'ni Ni lo'o ma: "Ñati 'na laca ma", nacui Ni. Bi' cha' nti' tsa Ni cha' chcuí' ma lo'o lcaa ñati lcaa ña'a cha' tso'o nu ngua'ni ycuí' Ndyosi lo'o ma; cua ngulo Ni ji'i ma ji'i chalyuu cuxi su talya tsa ña'a, cha' tya'a ma ca su ndubi tsa xee ji'i ycuí' Ni.

¹⁰ Nu juani laca ma ñati ji'i ycuí' Ndyosi, masi nu ngua tya tsubi' la ná ntsu'u cha' ji'i ma lo'o ycuí' Ndyosi tsiya' ti. Lo'o jua'a cua nchca cuayá' ti' ma juani cha' ndyu'ni tya'na tsa ti' Ni ji'i ma, masi tya tsubi' la ná nchca cuayá' ti' ma cha' ji'i ycuí' Ndyosi tsiya' ti.

Ndi'na chalyuu cha' cua'ni na cua ña'a ca cña ñi'ya nu nti' ycuí' Ndyosi cha' cua'ni na

¹¹ Cu'ma ngu' tya'a tso'o na, cua nscua cha' tyi'i na ca slo ycuí' Ni tyempo ca nde loo la, bi' cha' nga'a cha' tyi'i na chalyuu juani ñi'ya si laca na ngu' tyijyu' nu ná ntsu'u tyi' ngu'. Lye tsa chcuí' na' lo'o ma juani cha' nga'aa cua'ni ma cua ña'a ca cha' cuxi nu ndijña tyiquee ma cha' cua'ni ma; nga'aa taquiya' ma ji'i cha' cuxi bi', cha' jua'a nga'aa caca ji'i nu cha' cuxi bi' cua'ni ñu'u ji'i ma.

¹² Xcuí' cha' liñi cua'ni ma lacua; xcuí' cha' tso'o cua'ni ma, xqui'ya nu ñati nu ná jlyu ti' ji'i ycuí' Ndyosi tsiya' ti, cha' lo'o ngu' bi' taca ca cuayá' ti' ngu' cha' ñati tso'o laca ma. Nu juani nti' ngu' bi' cha' cuxi tsa ñati laca ma, bi' cha' tso'o la si cua'ni ma xcuí' cha' tso'o ti cha' ña'a ñati bi' ji'i ma; li' ta ngu' bi' cuentya cha' chañi cha' ñati tso'o laca ma. Lo'o ñati bi' cua'ni tlyu ji'i ycuí' Ndyosi tsá nu cua'ni cuayá' Ni ji'i ñati li'.

¹³ Xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na tucua ma cha' ji'i lcaa ngu' nu laca loo, masi rey nu laca loo tsiya' ti ji'i nasyu re,

¹⁴ masi ngu' gobernador nu laca cña cuentya ji'i rey bi'. Ngu' nu laca gobernador ni, nchcube' ngu' ji'i ñati nu ndyu'ni cha' cuxi, lo'o jua'a ndu'ni chi' ngu' loo cua ña'a ca ñati nu ndyu'ni cña tso'o.

¹⁵ Pana nti' ycuí' Ndyosi cha' cua'ni ma xcuí' cña tso'o, nga'aa caca chcuí' ngu' cha' cuxi ji'i ma li'; masi nu ngu' nu ná nti' ca

cuayá' ti', masi nu ngu' nu ná jlo ti' tsiya' ti, ni sca quiya' ná ntsu'u cha' sta ngu' bi' qui'ya ji'i ma li'.

¹⁶ Ñati nu ndi'i tso'o ti laca ma juani, pana ná tso'o si ná taquiya' ma ji'i ngu' nu laca loo lo yuu chalyuu; msu ji'i ycuí' Ndyosi laca ma juani, bi' cha' tso'o la si cua'ni ma cña nu cuentya ji'i ycuí' Ni lacua, cha' ña'a xa' ñati cha' ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Ni.

¹⁷ Tso'o si tucua ma cha' nu nchcuí' lcaa ñati. Lo'o jua'a cua'ni ma cha' tso'o ti caca tyiquee ma ña'a ma ji'i lcaa ñati ji'i Cristo, cha' tya'a ma laca ngu' bi'. Ndu'ni cha' cutsii ma xi ji'i ycuí' Ndyosi, lo'o jua'a ndu'ni cha' cua'ni chi' ma loo rey nu laca loo tsiya' ti chalyuu.

Ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni ngu' msu lo'o xu'na ngu'

¹⁸ Cu'ma nu laca ma msu ji'i ñati ni, taquiya' tso'o ma cña ji'i xu'na ma, masi ndube ti' xu'na ma ji'i ma xqui'ya cha' tso'o tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i ma, masi xña'a tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i ma.

¹⁹ Tso'o tsa ndyu'ni sca msu nu laca ñati ji'i ycuí' Ndyosi, nu lo'o ndalo tyiquee msu bi' ji'i xu'na yu, masi xña'a tsa xu'na yu, masi cha' laja ti xcube' xu'na yu ji'i yu.

²⁰ Si quiji'i xu'na msu ji'i sca msu ji'i xqui'ya cha' ngua'ni msu bi' sca cha' cuxi, ná sca cha' laca li'; nga'a cha' chcube' msu bi'. Pana cuentya ji'i ycuí' Ndyosi, tso'o tsa ndu'ni sca msu si talo tyiquee msu bi' lo'o xcube' xu'na yu ji'i yu laja ti, nu lo'o tso'o tsa ndaquiya' msu bi' ji'i cña ji'i xu'na yu.

²¹ Tya lo'o ngusubi Ni ji'i ma, tya li' jlo ti' Ni cha' jua'a xcube' ngu' ji'i ma, cha' la cui' jua'a nguxcube' ngu' ji'i ycuí' Cristo tya clyo la cuentya ji'i cu'ma. Jua'a ngua cha' ngulu'u Cristo ji'i ma ñi'ya caca talo tyiquee ma lo'o xcube' ngu' ji'i ma.

²² Ná ntsu'u ni sca qui'ya ji'i nu Cristo bi', ni sca cha' cuiñi ná nchcuí' yu;

²³ masi nchcuí' ngu' cha' suba' lo'o yu, ni sca cha' tyaala ná nguxacuí' yu ji'i ngu'; nguxcube' tsa ngu' ji'i yu, pana ná ngua ñasi' yu ji'i ngu' li'. Sca ti lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu nchcuí' yu ji'i cha' cuxi nu ndyu'ni ngu' lo'o, cha' sca ti ycuí' Ni laca nu xcuí' liñi ndu'ni cuaya' ji'i ñati.

²⁴ Ycui' Cristo laca nu sca ti quiya' ngu-jui'i ca'a ngu' ji'i lo crusi cha' taca cuityi Ni quiya nu ntsu'u ji'i lcaa na, cha' clyaa na ji'i quiya nu ntsu'u ji'na; bi' cha' cuentya ji'i Cristo taca tyi'i na chalyuu juani, cha' jua'a tyaja'a na cua'ni na xcui' cha' tso'o nu nti' ycui' nu Xu'na na cha' cua'ni na. Xqui'ya cha' nchcube' ycui' Cristo, bi' cha' ngua ti cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee na, ñi'ya nti' lo'o ngua ti cha' quicha na lo'o ndyaca tso'o na.

²⁵ Lo'o juani nga'aa ndya'a yu'u ti ma, ñi'ya ndya'a yu'u xlya'; na cua nguxtyuu ma ñaa ma ca su nga'a ycui' nu Xu'na ma nu ña'asii ji'i cresiya ji'i ma.

3

Ñi'ya ntsu'u cha' tyi'i ñati lo'o clyo'o

¹ Lo'o jua'a cu'ma ngu' cuna'a ni, ntsu'u cha' taquiya' ma ji'i cha' nu nchcui' clyo'o ma, cha' nu qui'yu laca loo ji'i nu cuna'a, masi tya lyiji taquiya' nu qui'yu bi' ji'i ycui' Ni. Pana lo'o ña'a nu ngu' qui'yu clyo'o ma lcaa cha' tso'o nu ndu'ni ma, li' xñi ngu' cha' ji'i ycui' Ni, masi bilya chcui' ma lo'o ngu' ji'i cha' bi';

² Lo'o ña'a clyo'o ma cha' nduna ma cha' nu nchcui' ycui' ngu' lo'o ma, cha' lubii cresiya ji'i ma, ná tyiquee' taquiya' ngu' bi' ji'i cha' liñi ji'i ycui' Ndyosi li'.

³ Lcaa cu'ma ngu' cuna'a ni, tso'o si ña'asii ma ji'i quicha' hique ma; pana ná nti' cha' culiji quiña'a tsa hora ji'i ma, ni ná nti' cha' culiji quiña'a tsa cñi ji'i ma, cha' cua'ni cho'o ma quicha' hique ma. Ná ntsu'u cha' tyacui chcu' jyaca ma nu quiña'a tsa ntsu'u loo, ni ná ntsu'u cha' cacu' ma late' nu quiña'a tsa nga'a. Si'i na cacu' nu cuna'a nu cua'ni cha' ndiya la ti' ngu' ji'i.

⁴ Pana ycui' Ndyosi ndiya la ti' ji'i nu cuna'a nu tso'o tsa cha' ntsu'u tyiquee ngu'; si ná liye' ti' ngu', si ná tyaala ngu', bi' laca ngu' cuna'a nu ndiya ti' ycui' Ndyosi ña'a Ni ji'i. Ñi'ya laca sca na nu tso'o tsa ña'a, nu quiña'a tsa nga'a, jua'a laca ngu' cuna'a nu ná cuxi tyiquee tsiya' ti cuentya ji'i ycui' Ni.

⁵ Ná cuxi tyiquee tsiya' ti jyo'o ma' cusu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycui' Ndyosi nu ngua cua sa'ni. Tso'o tsa ña'a ma' cusu' bi',

cha' ngua'ni tlyu ma' ji'i ycui' Ni, lo'o jua'a ndaquiya' ma' ji'i cha' nu nchcui' clyo'o ma'.

⁶ Jyo'o ma' Sara ngua'ni ma' jua'a, cha' ndaquiya' ma' bi' ji'i jyo'o Abraham nu ngua clyo'o ma'; “xu'na na”, nacui' ma' bi' ji'i. Lo'o cu'ma ni, ñi'ya si laca ma sñi' ma' Sara bi', jua'a laca cu'ma ngu' cuna'a juani, si xcui' cha' tso'o ndu'ni ma. Nga'aa ntsu'u cha' cutsii ma, nga'aa ntsu'u cha' culacua tsa ti' ma li'.

⁷ Lo'o jua'a cu'ma ngu' qui'yu ni, tso'o ti tyi'i ma lo'o clyo'o ma, cua'ni tyaca'a ma ji'i clyo'o ma; masi xtyi la juersa ntsu'u ji'i nu cuna'a, pana stu'ba ti laca tyucuaa ma cuentya ji'i ycui' Ndyosi, cha' cua nda Ni chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i tyucuaa ma. Si cua'ni ma tso'o jua'a, tso'o ti tyi'i ma to' tyi ma; li' ná caja sca cha' cuxi nu cua'a ji'i ma, nu cua'ni cha' ná chcui' ma lo'o ycui' Ndyosi.

Ñi'ya nu chcube' ngu', masi xcui' cha' tso'o ndu'ni ngu'

⁸ Lcaa cu'ma ni, nga'a cha' caca stu'ba tyiquee ma lo'o tya'a ma, cha' tya'a ngusñi ma cha' ji'i Cristo laca ma; nga'a cha' cube ti' ma ji'i tya'a ma, nga'a cha' cua'ni tyaca'a ma ji'i lcaa tya'a ma. Lo'o jua'a cua'ni tya'na ti' ma ji'i tya'a ma, ná cua'ni liye' ti' ma ña'a ma ji'i ngu' bi'.

⁹ Ná cua'ni cuxi ma lo'o tya'a ñati ma, masi ngua'ni cuxi ngu' lo'o ma; lo'o jua'a ná chcui' tyaala ma lo'o tya'a ñati ma, masi tyaala tsa nchcui' ngu' lo'o ma. Na cua ngusubi ycui' Ni ji'i ma cha' xtyucua Ni ji'i cu'ma, bi' cha' tso'o la si chcui' ma lo'o ycui' Ndyosi cha' xtyucua Ni ji'i ngu' tyaala bi'.

¹⁰ Ndi'ya nscua cha' lo quityi ji'i ycui' Ndyosi:

Lcaa ngu' nu nti' caja chalyuu tso'o ji'i ngu', cha' ca chaa ti' ngu',

nga'a cha' cua'a ngu' bi' ji'i ycui' ca ngu' cha' ná chcui' ngu' cha' cuxi;

la cui' jua'a ná tso'o si tyu'u cha' cuiñi tu'ba ngu' bi'.

¹¹ Ntsu'u cha' tyaatsu' ngu' bi' ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu', cha' nga'aa cua'ni ngu' cha' cuxi bi'.

Xcui' cha' tso'o ntsu'u cha' cua'ni ngu' bi'.

Lo'o li' ntsu'u cha' xtyucua ngu' bi' ji'i tya'a ñati ngu' lcaa tsá,

xqui'ya cha' tso'o ntsu'u tyiquee ngu' bi' ña'a ngu' ji'i tya'a ñati ngu'; jua'a nga'aa xuu tya'a ngu' bi' li'.

¹² Tso'o la si jua'a cua'ni ngu'; cua'ni tyaca'a ycu'i' nu Xu'na na ji'i nu ñati nu tso'o tyiquee bi' li',

cuna Ni lo'o chcui' ngu' bi' lo'o Ni.

Pana lye tyi'i loo Ni ña'a Ni ji'i ñati nu xña'a tyiquee.

Jua'a nchcui' lo quityi bi'.

¹³ Ná ntsu'u cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o ma, si xcui' cha' tso'o ti cua'ni ma.

¹⁴ Pana si ntsu'u quiya' nu cua'ni lya' ti' ngu' ji'i ma xqui'ya sca cha' tso'o nu ndyu'ni ma, tso'o la si ná caca xñi'i ti' tyiquee ma li'; ná cube ti' ma, ná cutsi ma ji'i ngu' bi'.

¹⁵ Tyucui tyiquee ma cua'ni tlyu ma ji'i Cristo, cha' chañi cha' laca Ni nu Xu'na na. Lo'o jua'a culacua xi ti' ma ñi'ya caca xacui ma cha' ji'i ngu' lo'o xcua'ne ngu' ji'i ma ndi'ya: ¿Ni cha' laca ndu ti' ma ji'i nu Cristo bi'? Tso'o ti xacui ma cha' ji'i ngu' bi', ná cua'ni tyixi ma lo'o ngu' bi'.

¹⁶ Xcui' cha' tso'o cua'ni ma lo'o ngu' lacua, cha' taca tyanu lubii cresiya ji'i ma; li' caca tyuju'u ti' nu ngu' cuiñi bi', ngu' nu nchcui' cuentyu ji'i ma xqui'ya cha' tso'o nu ndyu'ni ma cuentya ji'i Cristo.

¹⁷ Si ntsu'u cha' chcube' na, tso'o la xcube' ngu' ji'na xqui'ya sca cha' tso'o nu ndyu'ni na, si ta ycu'i' Ndyosi chacuayá' ji'i ngu'; pana si ngua'ni na sca cha' cuxi, liñi tsa ndyu'u cha' si xcube' ngu' ji'na li'.

¹⁸ Ycu'i' Cristo ngujuii xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'na, masi lubii tsiya' ti cresiya ji'i yu; nchcube' yu cuentya ji'na, cha' cuxi tsa tyiquee na. Lo'o juani taca tyalaa na slo ycu'i' Ndyosi xqui'ya nu Cristo bi'. Sca ti quiya' ngua cha' ti' bi' ji'i Cristo, ndye cña ji'i yu nde loyuu chalyuu li'. Ndyujuii ngu' ji'i nu ñati nu naa Jesucristo bi', pana ngua'ni Xtyi'i ycu'i' Ndyosi cha' ndyu'ú yu chaca quiya'.

¹⁹ Xtyi'i ycu'i' Cristo ngua nu ndyaa ne' ni'i chcuá su ntsu'u ngu' jyo'o ca bilyaa, cha' chcui' Ni lo'o ngu' jyo'o bi'.

²⁰ Ná ntaja'a ngu', ná ndaquiya' ngu' jyo'o bi' ji'i ycu'i' Ndyosi cua sa'ni la lo'o nguti'i ngu' chalyuu. Ntsu'u xi ngu' jyo'o bi' nu nguti'i tyempo lo'o ngüiñá jyo'o Noé yaca ni'i bi'. Ngujuatya ycu'i' Ndyosi ji'i ngu' bi', ngua ti' Ni cha' taquiya' ngu' bi' ji'i Ni, lo'o ná ntaja'a ngu' bi' tsiya' ti; bi' cha' snu' tya'a ti ñati ngulaá ne' yaca ni'i bi' lo'o ngua'ya tyo clyaa tyempo bi'.

²¹ Ñi'ya nu ngua'ni lyaá Ni ji'i ngu' nu nguta'a ne' yaca ni'i bi' lo hitya nu ngua sa'ni la, cha' ndaquiya' ngu' bi' ji'i cha' nu nchcui' ycu'i' Ni; jua'a clyaa ma juani, cha' cua ndaquiya' ma ji'i cha' nu nchcui' Ni. Cua ndyaa ma lo hitya cha' tyucuatya ma li'. Si'i na caata ti na chcu laca cha' bi', si'i cha' cuu' cuaña' na, bi' cha' tyucuatya na li'; ndi'ya laca cha': na cua ndijña na ji'i ycu'i' Ndyosi cha' cua'ni lubii Ni ji'i cresiya ji'na xqui'ya cha' cua ndyu'ú Jesucristo chaca quiya', bi' cha' ntyucuatya na.

²² Na cua ndyaa Jesucristo nde cua, lo'o juani ndi'i yu la'a tsu' cui' ca su ntucua ycu'i' Ndyosi. Nu Jesucristo bi' ni, laca yu loo ji'i lcaa xca ji'i ycu'i' Ndyosi, ji'i lcaa ngu' nu laca cña, ji'i lcaa cui'i tso'o nu nchca xi ji'i; laca yu loo tsiya' ti.

4

Cua'ni na cua ña'a ca cña ji'i ycu'i' Ndyosi nu nchca ji'na

¹ Lo'o ndyi'u ti' ma cha' nchcube' Cristo nde chalyuu, li' caca nguula la ti' ma cha' talo tyiquee ma lo'o chcube' cu'ma; ñi'ya nu ndalo tyiquee ycu'i' Cristo, jua'a taca talo tyiquee ma lo'o chcube' ma li'. Nga'aa caca cua'ni cha' cuxi ngana ji'i ma si lo'o cu'ma chcube' ma jua'a.

² Lo'o li' nu cha' cuxi nu ndiya ti' ñati chalyuu ni, nga'aa si'i cha' bi' nu caca loo ji'i ma lcaa tsá lo'o ndi'i ma chalyuu; xcui' cña nu ndiya ti' ycu'i' Ndyosi cha' cua'ni ma, bi' laca cña nu cua'ni ma, cha' sca ti ycu'i' Ndyosi caca loo ji'i ma li'.

³ Tyempo nu nteje tacui, cua ngua'ni ma lcaa cha' cuxi ñi'ya nu ndiya ti' ñati nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu'i' Ndyosi tsiya' ti. Cuayá' tsa lo cua ti cha' cuxi: bi' cha' nga'aa cua'ni suba' ma lo'o tya'a ñati ma juani, nga'aa cua'ni ma lcaa lo cha' cuxi nu

ndiya ti' mā cua sa'ni la; nga'aa caca cu'bi mā, nga'aa tyeje tacui mā cuayá' cacu mā, co'o mā, ñi'ya nu ndyu'ni ngu' nu ná ndube ti' lo'o ndya'a ngu' bi' ta'a; nga'aa cua'ni tlyu mā jil'i lcui jo'ó, cha' suba' tsa cha' bi' cuentya jil'i ycu' Ndyosi.

⁴ Ngua'ni mā cha' cuxi jua'a cua tsubi' la; lo'o juani nu ñati nu ngua tya'a tso'o mā nquicha', ndube tsa ti' ngu' cha' nga'aa nti' mā cua'ni mā cua ña'a ca cha' cuxi nu ngua'ni mā cua tsubi' la. Ná nchca cuayá' ti' ñati bi' ni cha' laca nga'aa ndu'ni mā jua'a, bi' cha' nchcui' ngu' bi' cuentyu jil'i mā juani.

⁵ Pana ná cube ti' mā, ntsu'u cha' xacui ngu' bi' cha' jil'i ycu' Ndyosi cuentya jil'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu' chalyuu. Cua ngulala ti tyalaa tsa nu cua'ni cuayá' Ni jil'i lcaa ñati, masi ngu' jyo'o, masi ngu' nu tya ndi'i chalyuu.

⁶ Lo'o jua'a ngu' nu cua ngujuii, nu cua ndyuna cha' tso'o jil'i Jesucristo, ñati chalyuu ti ngua ngu' bi', bi' cha' ngujuii ngu', ñi'ya nu nscua cha' cajaa lcaa ñati; pana cua'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi cha' tyu'ú ngu' bi' chaca quiya', cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jil'i ngu' bi', cha' cua ngusñi ngu' cha' jil'i Jesús.

⁷ Cua tye ti cha' jil'i lcaa na nu ntsu'u chalyuu; bi' cha' tso'o la si cua'a mā jil'i ycu' ca mā, tii ti ti' mā tyi'i mā chalyuu cha' taca cua'ni mā cña tso'o, cha' lu'ba ti taca chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi.

⁸ Nu cha' nu ndulo tsa cha' cua'ni mā ni, bi' laca cha' xcui' tso'o caca tyiquee mā ña'a mā jil'i tya'a ñati mā. Lo'o si jua'a nti' na ña'a na jil'i tya'a na, ndyu'ni clyu ti' na jil'i qui'ya nu ntsu'u jil'i tya'a na li'.

⁹ Ta mā xi to' tyi mā su tyi'i tya'a mā, lo'o jua'a ta mā na cacu ngu' lo'o tyalaa ngu' bi' slo mā; ná chcu' mā cha' ti' jil'i tya'a mā xqui'ya cha' ndyalaa ngu' slo mā.

¹⁰ Nda xlya'be ti ycu' Ndyosi ñi'ya taca cua'ni scaa mā sca cña tso'o, lcaa mā nu ngusñi mā cha' jil'i Jesús. Ñi'ya lo'o nxyucua ycu' Ndyosi jil'i na cha' caca tya'na ti' na jil'i tya'a ñati na, la cui' jua'a nga'a cha' xtyucua na jil'i ngu' lo'o cua'ni na cña nu nda Ni cha' cua'ni sa scaa na.

¹¹ Cul'u mā cha' jil'i ñati, si bi' laca cña nu cua nda Ni jil'i mā cha' cua'ni mā; cul'u

mā tsa ña'a cha' nu nti' ycu' Ndyosi chcu' Ni lo'o ngu'. Lo'o jua'a xtyucua mā jil'i tya'a ñati mā lo'o tyucui juersa nu nda ycu' Ndyosi jil'i mā, si bi' laca cña nu cua nda Ni jil'i mā cha' cua'ni mā. Nu lo'o ña'a ngu' cña tso'o nu ndyu'ni mā bi', li' cua'ni tlyu ngu' jil'i ycu' Ndyosi xqui'ya Jesucristo. Lo'o li' ná nga'a cha' tye cha' cua'ni tlyu ngu' jil'i Cristo bi', cha' laca Cristo loo tsiya' ti. Jua'a caca cha' tu'ni.

Ntsu'u cha' tyacua cha' ti' jil'i ñati nu ntsu'u cha' jil'i lo'o Jesucristo

¹² Cu'mā tya'a tso'o na, masi lye tsa cua'ni lya' ti' ñati jil'i mā, ñi'ya nti' si ntsu'u mā ndyaqui mā lo quii', ná ntsu'u cha' cube tsa ti' mā; ná tso'o si culacua tsa ti' mā li', ñi'ya si ná tso'o tyacua cha' cuxi jil'i mā, nti' mā. Jua'a li' nchca cuayá' ti' Ni si chañi cha' ntsu'u cha' jil'i mā lo'o Ni, si ná chañi cha' bi'.

¹³ Nga'a cha' caca tso'o tyiquee mā lo'o tyi'u ti' mā cha' ñi'ya ngua lya' ti' ngu' jil'i ycu' Cristo, jua'a ca lya' ti' ngu' jil'i cu'mā juani. Tlyu tsa laca Cristo cuentya jil'i ycu' Ndyosi, lye tsa quiji'i xee jil'i Ni lo'o caa ycu' Cristo chaca quiya' nde loo la; li' ca chaa la ti' mā, ca tso'o la tyiquee mā.

¹⁴ Nu lo'o nchcui' ngu' cha' ti' jil'i mā xqui'ya Cristo, ca tso'o tyiquee mā cha' ndi'i Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o mā, lo'o jua'a tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u jil'i ycu' Ni. Nchcui' ngu' bi' cha' cuxi jil'i ycu' Ndyosi; pana cu'mā ni, tso'o tsa si tya cua'ni tlyu mā jil'i Ni.

¹⁵ Ná tso'o tsiya' ti si cua'ni mā cha' cuxi. Liñi tsa laca si chcube' ngu' nu lo'o cua'ni ngu' cha' cuxi; masi cujuui ngu' jil'i tya'a ñati, masi cuaana ngu' na nu ntsu'u jil'i tya'a ñati, masi cua'ni ngu' xa' lo cha' cuxi nu ná ntsu'u chacuayá' cua'ni ngu', masi xu'u tya'a ngu' lo'o ngu' nu laca loo, liñi tsa si chcube' ngu' bi'.

¹⁶ Pana ná ntsu'u cha' ca tyuju'u ti' mā si xcube' ngu' jil'i mā cha' laca mā ñati jil'i Jesucristo; cua'ni tlyu mā jil'i ycu' Ndyosi cha' jua'a ndyaca jil'i mā li'.

¹⁷ Cua ndyalaa hora cha' xana cua'ni cuayá' Ni jil'i lcaa ñati, pana clyo nguxana Ni lo'o ñati nu jil'i ycu' Ni; bi' cha' laca si ntsu'u xi cha' ti' jil'i na juani lo'o nguxana ca

ti Ni ndyu'ni cuayá' Ni jil'i ñati, caca cuayá' ti' na cha' tlyu la cha' caca lo'o chcube' ngu' cuxi nde loo la. Li' chcube' ñati nu ná ntaja'a taquiya' jil'i cha' tso'o nu jil'i ycuil' Ndyosi.

¹⁸ Tucui tsa cha' laca cha' clyaá ñati nu ndu'ni cha' tso'o ti; pana nu ñati xña'a, lo'o jua'a ñati nu ntsu'u cha' cuxi jil'i ni, tye cha' jil'i ngu' bi' tsiya' ti.

¹⁹ Ndyiji xi cha' ti' jil'i ma juani chacuayá' jil'i ycuil' Ndyosi. Cua jlo ti' Ni cha' bi', pana ná culati'i Ni jil'na si jua'a. Ntsu'u cha' tya cua'ni na xcui' cha' tso'o, cha' ña'a ti xñi na cha' jil'i ycuil' Ni nu ngüiná lcaa lo na, masi nchcube' na; chañi cha' cña'asii Ni jil'na li'.

5

Cuij nu nda Pedro lo'o ñati tya'a ngusñi cha' jil'i Jesucristo

¹ Sca ngu' cusu' nu laca loo laca na', lo'o juani nti' na' ta na' sca cuij lo'o cu'ma tya'a cusu' na. Lo'o na', cua na'a na' jil'i Cristo lo'o nguxcube' ngu' jil'i yu, bi' cha' jlo ti' na' cha' stu'ba ti tyil'i lcaa tya'a na ca slo ycuil' Ndyosi; ña'a na cha' tlyu nu caca li'.

² Ntsu'u cha' ña'asii tso'o ma jil'i lcaa ngu' tya'a ma, ña'a taju ngu' tya'a ma ca su laca ma loo jil'i ngu'. Ñi'ya nti' xlya', jua'a laca ngu' bi'; ñi'ya nti' ñati nu ña'asii jil'i xlya', jua'a laca na, ngu' cusu' tya'a na. Nga'a cha' xtyucua na jil'i ngu' tya'a na cha' tyanu tachaa la cha' jil'i Cristo tyiquee ngu'. Tyucui tyiquee ma cua'ni ma cña bi', cha' jua'a nti' ycuil' Ndyosi cha' cua'ni na; ná tso'o si ntsu'u cha' tatsaa ngu' tya'a ma jil'i ma cha' cua'ni ma cña bi'. Lo'o jua'a ná tso'o si quiña'a tsa caya' xñi ma jil'i ngu' cha' cua'ni ma cña bi', pana tso'o la si tyucui tyiquee ma cua'ni ma cña bi' cuentya jil'i ycuil' Ndyosi.

³ Ná laca ma xu'na ngu' tya'a ma, bi' cha' tso'o ti cua'ni ma slo ngu', cha' taca ca cuayá' ti' xa' la ngu' tya'a ma ñi'ya nu ntsu'u cha' cua'ni ngu'.

⁴ Nu lo'o tyu'u tucua ycuil' nu Xu'na na, li' ta Ni na tso'o nu tyacua jil'i ma. Ná nga'a cha' tye tsiya' ti na nu ta Ni jil'i lcaa na nu ntsu'u cña jil'na cha' ña'asii na jil'i taju ñati jil'i Ni; si'i ñi'ya nti' ngana nu caja jil'na lo'o

ndyu'ni na cña nde chalyuu nu yala ti tye bi'.

⁵ Lo'o jua'a cu'ma ngu' cuañi' ni, ta na' sca cuij lo'o ma. Taquiya' ma jil'i cha' nu nchcui' ngu' cusu' nu laca loo jil'i ma. Lo'o jua'a ntsu'u cha' xtyucua ma jil'i tya'a ñati ma, cha' ná tso'o cua'ni tyucuaa ti' ma jil'i ngu' bi'. Ndi'ya nscua cha' lo quityi jil'i ycuil' Ndyosi:

Xuu tya'a ycuil' Ndyosi lo'o ñati nu ndu'ni tyucuaa ti' jil'i tya'a ñati, pana xtyucua tsa Ni jil'i ñati nu xti ti cha' ntsu'u tyiquee ngu' cuentya jil'i ycuil' ca ngu'.

⁶ Bi' cha' taquiya' ma jil'i cha' nu nchcui' ycuil' Ndyosi nu laca loo tsiya' ti, cha' ná cua'ni tyucuaa ti' ma jil'i tya'a ñati ma; cua jlo ti' ycuil' Ni ni tsa laca nu lo'o cua'ni Ni cha' caca ma ñati tlyu la.

⁷ Cacha' ma jil'i ycuil' Ni lcaa cha' nu ncly- acua tsa ti' ma jil'i, lo'o li' cua'ni Ni cha' nga'aa cube ti' ma jil'i cha' bi'. Chañi cha' ndube ti' ycuil' Ni ña'a Ni jil'i cu'ma.

⁸ ¡Tii ti ti' ma tyil'i ma chalyuu! Ná caja' ma, cha' tya'a cusuu ma laca ycuil' nu xña'a, lo'o jua'a cacua tsa ndu' bi' slo ma. Ñi'ya nti' sca cuichi nu tyaala tsa nu nclyana jil'i sca ñati cha' cacu ni', jua'a nti' ndya'a yu'u nu xña'a bi' chalyuu.

⁹ Xñi tso'o ma cha' jil'i ycuil' Ndyosi cha' caca nguula ti' tyiquee ma; li' ná ta ma chacuayá' tyijiloo nu xña'a bi' jil'i ma. Jlo ti' na cha' sca ti cuayá' ndyacua cha' ti' jil'i lcaa tya'a na tyucui ña'a chalyuu.

¹⁰ Pana xti ti tsa tyacua cha' ti' jil'i ma. Lo'o tye tsa nu nchcube' ma, li' cua'ni ycuil' Ndyosi cha' caca tso'o ma, cua'ni Ni cha' caca nguula ti' tyiquee ma chaca quiya'; ta Ni juersa jil'i ma, cha' xcui' tso'o tsa ndu'ni ycuil' Ni lo'o na. Xqui'ya Cristo cua ngusubi Ni jil'na cha' taca tyil'i na ca su tlyu su ntucua ycuil' Ni.

¹¹ Ná nga'a cha' tye tsa nu cua'ni tlyu na jil'i ycuil' Ndyosi li', cha' laca Ni loo tsiya' ti. Jua'a caca cha' tu'ni.

Nhcui' salya' Pedro lo'o ngu'

¹² Jlo ti' na' cha' tso'o tsa ngusñi Silvano tya'a na cha' jil'i ycuil' nu Xu'na na; yu bi' laca nu nguxtyucua tsa 'na lo'o nguscua ya quityi sube re cha' caa slo cu'ma. Nti' na'

cha' caca nguula ti' tyiquee ma, cha' chañi cha' tlyu tsa cha' tso'o ndu'ni ycui' Ni lo'o na. Jlo ti' na' cha' bi', lo'o jua'a tso'o tsa si lo'o cu'ma tyi'u ti' ma cha' bi', ñi'ya laca lo'o nxyucua tsa ycui' Ni ji'na lcaa tsā.

¹³ Ña'a tsaca taju ñati ji'i Jesucristo nde Babilonia re nda ngu' xlyo ni'i ji'i ma. Ngu' tya'a na laca ngu' bi', cha' lo'o tyucui taju ngu' bi', ngusubi ycui' Ndyosi ji'i ngu' cha' caca ngu' ñati ji'i Ni. “Xlyo ni'i”, nacui Marcos ji'i cu'ma, nu Marcos nu laca ñi'ya nti' sca sñi' na'.

¹⁴ Chcuicha' ma ji'i lcaa ngu' tya'a ma; quityi ma ji'i tya'a ma cuentya jna', cha' chañi cha' tso'o ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a na.

Cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i cresiya ji'i lcaa cu'ma nu ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Cristo.

Chaca quityi nu nguscua San Pedro, nu ndyaa ca slo ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i tyijyu'

¹ Simón Pedro laca na'; ndyu'ni na' cña ji'i Jesucristo, cha' cua ngusubi Ni 'na cha' tsa'a na' ta na' cha' tso'o ji'i Cristo lo'o ngu' xa' quichj. Lo'o nu juani nscua na' quityi re cha' tsa'a slo lcaa ñati nu ngusñi cha' ji'i ycu'i Ndyosi ñi'ya nu ngusñi na ji'i. Xcui' cha' liñi ndu'ni ycu'i Ndyosi nu Xu'na na, la cui' Jesucristo nu ndyu'ni lyaá ji'na ji'i nu cuxi laca bi'; bi' cha' stu'ba ti laca lcaa na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi, tso'o tsa ndyaca ji'i lcaa na cuentya ji'i Ni.

² Cua nchca cuayá' tso'o ti' ma cha' ji'i ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a nchca cuayá' ti' ma cha' ji'i Jesús nu Xu'na na; bi' cha' ndi'ya nti' na': ña'a ti' cua'ni Ni cha' tso'o lo'o ma lcaa tsa, lo'o jua'a cua'ni Ni cha' ti' ti' tyi'i tyiquee ma lcaa hora.

Ñi'ya ntsu'u cha' caca sca ñati ji'i Jesucristo

³ Cua nda Ni chacuayá' ji'na cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na, jua'a cua nda Ni chacuayá' ji'na cha' tyi'i na chalyuu ñi'ya nu nti' Ni cha' tyi'i ñati ji'i Ni; bi' cha' nchca ji'na, cha' nxyucua Ni ji'na. Cua ngusubi Ni ji'na, cua nda Ni chacuayá' ji'na cha' tyuloo na ji'i ycu'i Ni; lo'o jua'a cua ngua cuayá' ti' na cha' nga'aa ntsu'u chaca nu tlyu la, nga'aa ntsu'u chaca nu nchca la ji'i.

⁴ Tlyu tsa ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a nchca ji'i Ni cua'ni Ni lcaa lo cña; jua'a nchca cuayá' ti' na cha' xcui' cha' liñi laca nu nchcui' ycu'i Ndyosi. Lo'o jua'a ndu' ti' na cha' caja cha' tlyu bi' ji'na nu cua nchcui' Ni lo'o na cha' tyacua ji'na. Cua ngua'ni lyaá Ni ji'na ji'i nu cuxi nu ntsu'u ji'na, cha' nga'aa caca cua'ni cha' cuxi bi' ngana ji'na; lcaa cha' cuxi nu ndiya tsa ti' na ji'i, bi' laca nu ndu'ni ñu'u ji'na nde chalyuu. Pana juani ndu'ni Ni cha' tyaja'a tyiquee na cua'ni na lcaa cha' tso'o, ñi'ya nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni na.

⁵ Bi' cha' tyucui tyiquee ma, lo'o tyucui juersa ji'i ma, cua'ni ma xcui' cha' tso'o bi', cha' culu'u ma ji'i xa' ñati cha' chañi cha' cua ngusñi ma cha' ji'i Jesucristo. Lo'o jua'a ntsu'u cha' caca cuayá' la ti' ma lcaa cha', ña'a cha' nu ndiya la ti' ycu'i Ni.

⁶ Ntsu'u cha' ca cuayá' la ti' ma ñi'ya ntsu'u cha' ji'i ycu'i Ndyosi; li' taca cua'a tso'o ma ji'i ycu'i ca ma, cha' nga'aa cua'ni nu cuxi ngana ji'i ma. Si taca cua'a tso'o ma ji'i ycu'i ca ma, li' talo tsa ma ji'i nu cuxi. Nu lo'o taca talo ma ji'i lcaa cha' cuxi, li' taca tyi'i ma ñi'ya nti' ycu'i Ni cha' tyi'i ma nde chalyuu.

⁷ Si jua'a nti' ma cha' tyi'i ma chalyuu, li' nga'a cha' cua'ni tyaca'a ma ji'i tya'a ñati ma; ntsu'u cha' tso'o ti' caca tyiquee ma ña'a ma ji'i lcaa ñati.

⁸ Si ndu'ni ma lcaa lo cña bi', si jua'a ti' ndu'ni ma lo'o ndi'i ma chalyuu, li' caca cuayá' la ti' ma ñi'ya ntsu'u lcaa cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na. Ná ca taja ti' ma, cha' tso'o tsa cua'nijo'o ma ji'i ycu'i Ndyosi li'.

⁹ Pana si ná ndu'ni ma lcaa lo cha' bi', si ná ndi'i tso'o ma jua'a, laca ma ñi'ya laca sca nu cuityi' nu ndacu' ycu'i ca ti' yu cloo yu. Nga'aa nti' yu cuityi' bi' tyi'u ti' yu ñi'ya ngua'ni lubii ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i yu, nu lo'o ngüityi' Ni cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i yu.

¹⁰ Bi' cha' ña'a ti' tya cua'ni la ma lcaa cha' tso'o bi', ñi'ya nu nguscua na' tya clyo; jua'a tyi'u la ti' ma cha' cua ngusubi ycu'i Ndyosi ji'i ma, cha' caca ma ñati ji'i ycu'i Ni. Lo'o li' ná nga'a cha' chcuna' ma, si jua'a cua'ni ma lcaa lo cha' tso'o bi';

¹¹ ndya'a ma lo tyucui ji'i ycu'i Ndyosi li'. Jua'a caca ycu'i Jesucristo nu Xu'na na loo ji'i ma, bi' laca nu ndyu'ni lyaá ji'na; ná nga'a cha' tye tsa cha' laca ycu'i Ni loo, lo'o li' tso'o ti' tyati' na ca su ntucua ycu'i Ni.

¹² Tya tyu quiya' nti' na' chcui' na' lo'o ma cuentya ji'i lcaa cha' liñi ji'i ycu'i Ndyosi, masi cua jlo ti' ma cha' bi'. Lo'o jua'a jlo ti' na' cha' ngusñi tso'o ma lcaa cha' nu nscua na' bi';

¹³ pana laja lo'o tya lu'ú na', cua'ni na' cha' ná clyaa ti' ma ji'i cha' liñi bi'. Tso'o la si cua'ni na' jua'a, nti' na',

14 cha' cua jlo ti' na' cha' cua tye ti cha' jna' nde chalyuu; cua ndacha' Jesucristo nu Xu'na na 'na cha' cua ngulala ti cajaa na'.

15 Pana cua'ni na' cha' tyanu cha' bi' lo'o ma, cha' taca tyi'u ti' ma cha' tso'o ji'i Jesucristo bi' lcaa tsā, masi cua ngujuii na'.

Nu ngu' nu cua na'a cha' tlyu tsa cha' ntsu'u ji'i ycu' Jesucristo

16 Si'i cña cua nu ngua'ya hique ti ya ngua cha' nu nchcui' ya lo'o ma, nu lo'o ndacha' ya ji'i ma cha' tlyu tsa cha' caca ji'i ycu' Jesucristo nu Xu'na na nu lo'o caa yu chaca quiya'. Ycu' cuare cua na'a ya ji'i Jesús lo'o tlyu tsa cha' ntsu'u ji'i yu;

17 ngua'ni tlyu ycu' Ndyosi Sti Jesús ji'i yu, ndubi tsa ña'a ngua tyucui ña'a loo Jesús lo'o xee ji'i ycu' Ni li'. Masi ná na'a ya ji'i ycu' Ndyosi nu laca loo ji'i lcaa xu'na chalyuu, pana jlo ti' ya cha' nguti'i Ni cacua ti tsā bi', cha' li' ndyuna ya lo'o nchcui' Ni lo'o ngu'. Ndi'ya nacui Ni: “Nu nde laca Sñi' na' nu tyaca'a tsa 'na. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i yu”, nacui Ni.

18 Ycu' cuare cua ndyuna ya cha' nu nchcui' Xtyi'i Ni nu ntucua nde cua, cha' lo'o cuare nguti'i ya lo xlya ca'ya bi' nu ngua tsā bi'.

19 Jua'a ngua cha' taca ca cuayá' ti' na cha' liñi tsa laca lcaa cha' nu cua nchcui' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la. Tso'o si taquiya' na ji'i cha' bi', cha' ñi'ya laca sca xee ndubi nu tso'o tsa ntyiji'i xee su talya ña'a, jua'a laca cha' ji'i Jesús bi'. Culu'u bi' tyucuii tso'o su nga'a cha' tsa na ña'a cuayá' nu quixee tsā bi'. Li' tyu'u tucua sca cuii tlyu nu ntyucua nde nguxee; bi' laca ñi'ya laca Cristo, cha' nda yu xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'na.

20 Ntsu'u cha' ca cuayá' ti' ma cha' ná tucui caca culu'u ji'i ñati ñi'ya nu ndyu'u sca cha' nu nguscua jyo'o cusu' ji'na lo quityi ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la. Sca ti si xtyucua Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i ngu' cha' caca cuayá' tso'o ti' ngu', li' taca culu'u ngu' cha' bi' ji'i xa' ñati cuentya ji'i ycu' Ni.

21 Lcaa ñati nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la ni, ná nchcui' ngu' cua ña'a ca cha' nu ndiya ti ti' ngu', nu lo'o nchcui' ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi; xcui' cha' nu nda

Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi', bi' laca cha' nu nchcui' ngu' cuentya ji'i ycu' Ni.

2

Ñati nu nclu'u cha' cuiñi ji'i ngu'

1 Cua ntsu'u xi ngu' cuiñi nu nguti'i laja ngu' Israel sa'ni la; tu'ba ji'i ycu' Ndyosi ngua ngu', nacui ycu' ngu' cuiñi bi'. La cui' jua'a tyu'u tucua ñati cuiñi laja cu'ma nde loo la; li' culu'u ngu' cuiñi bi' ji'i ma, culu'u ngu' cua ña'a ca cha' nu ca'ya hique ycu' ca ngu'. Lo'o li' ñacui ngu' bi' cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi nchcui' ngu'. Si cuna ma cha' nu chcui' ngu' bi', li' xana cha' cusu ji'i ma lo'o tya'a ma ña'a cuayá' nu tya'be tya'a ma. Li' caca ma tucua latya ma xqui'ya cha' cuiñi bi'. Tlyu tsa cña nu ngua'ni ycu' nu Xu'na na cha' cua'ni lyaá Ni ji'i lcaa na lo'o ji'i ngu' bi', pana ná nti' nu ngu' cuiñi bi' cha' caca ycu' Ndyosi Xu'na ngu' bi' tsiya' ti; ná ntsu'u cha' tsiya' ti ji'i ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi, bi' cha' yala ti tye cha' ji'i nu ngu' cuiñi bi'.

2 Lo'o jua'a cua nscua cha' taquiya' tyu'u tya'a ngu' tya'a na ji'i cha' nu nchcui' nu ngu' cuiñi bi'; lo'o ngu' tya'a na bi' cua'ni ngu' cha' suba' lo'o tya'a ngu' li', ñi'ya nu culu'u ngu' cuiñi bi' ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'. Ná tso'o jua'a. Nu ngu' nu ná ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti ni, quiña'a tsa cha' cuxi chcui' ngu' bi' ji'na li'.

3 Lo'o jua'a ndacui tsa ti' ngu' cuiñi bi' ji'i na nu ntsu'u ji'i ma; nti' tsa ngu' cua'ni ngu' ngana ji'i ma, bi' cha' tajua' ti chcui' ngu' cha' cuiñi ti lo'o ma. Pana ntsu'u cha' xcube' Ni ji'i ngu' cuiñi bi', cha' cua sa'ni cua nchcui' Ni cha' ná tso'o cua'ni ngu' cha' cuxi jua'a. Si'i na laja' ycu' Ni; jlo ti' Ni ñi'ya ndu'ni ngu' cuiñi bi', lo'o jua'a cua'ni tye Ni ji'i ngu' bi' yala ti.

4 Nu cua sa'ni ni, ná ngua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i nu ngu' xca ji'i Ni nu ntsu'u qui'ya ji'i; nguxcuaa Ni ji'i ngu' xca nu xña'a bi', ndyaa ngu' nde ca bilyaa, ca su talya ña'a tsiya' ti. Ndyaca' ngu' xca bi' lo'o juu chcu, cha' ca bi' tyanu ngu' ña'a cuayá' nu cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati chalyuu, lo'o ji'i ngu' xca bi'.

5 Lcaa ñati chalyuu nu ngua tya sa'ni la nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi ni, ná

ngua'ni clyu ti' Ni ji'i ngu' bi'; ngua'ni Ni cha' ngua'ya tyo clyaa, ñi'ya ndacha' Ni ji'i ngu' bi' cha' caca. Cua nchcui' jyo'o Noé cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o lcaa ñati, pana ná nduna ngu' bi'. Ngujuii lcaa ngu' bi' li'; sca ti nu Noé bi' lo'o cati tya'a ñati ji'i, ngua'ni lyaá Ni ji'i ngu' bi', cha' ngua'a jyaca ngu' bi' ji'i cha' nu nchcui' Ni lo'o ngu'.

⁶ La cui' ti cha' ngua cuxi ji'i ngu' quichi Sodoma lo'o ji'i ngu' quichi Gomorra, cha' cuxi tsa ngua'ni ngu' bi'; ngua'ni ñu'u Ni tsiya' ti ji'i tyucuaa quichi bi'. Lo'o ndye ndyaqui quichi bi', jii lo'o nchcubi' tya ndyanu su nscua quichi bi' nquicha'. Jua'a ngua'ni ycu' Ndyosi nu ngua li', cha' ca cuayá' ti' lcaa ñati nu ndiya ti' ndu'ni lcaa lo cha' cuxi, masi juani ti, masi nde loo la; xcube' Ni ji'i ngu' bi' ña'a cuayá' nu tye cha' ji'i ngu' bi' tsiya' ti.

⁷ Sca ti jyo'o Lot, ngulo Ni ji'i yu cha' ngutu'u yu quichi Sodoma bi'; bi' cha' sca ti nu cusu' Lot bi' ná ngujuii yu lo'o ndye cha' ji'i quichi Sodoma bi'. Ñati tso'o ngua Lot; bi' cha' ngulacua tsa ti' yu, lye tsa ngua xñi'i ti' yu, xqui'ya lcaa cha' suba', lcaa cha' cuxi nu ngua'ni lcaa ñati quichi bi'.

⁸ Tso'o tyiquee ycu' Lot bi', lcaa tsa lye tsa ndube ti' yu lo'o na'a yu lcaa cha' cuxi bi'; quiña'a tsa ngulacua ti' yu lo'o ndyuna yu lcaa cha' suba' nu nchcui' ngu' quichi bi'.

⁹ Jua'a caca cuayá' ti' na cha' nchca ji'i ycu' nu Xu'na na cua'ni lyaá Ni ji'i ñati nu tso'o cresiya ji'i, cha' ná tyijiloo nu cuxi ji'i ngu' bi'. Nu lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati ni, jlo ti' Ni ti ji'i xcube' Ni. Cua jlo ti' Ni tilaca laca nu ntsu'u cha' cuxi tyiquee.

¹⁰ Lo'o ñati nu xcui' cha' suba' ndu'ni ni, lye la xcube' Ni ji'i ngu' bi', cha' ná ndaquiya' ngu' bi' tsiya' ti ji'i ngu' nu laca loo ji'i ngu'; ná ndube ti' ngu' bi' tsiya' ti, cha' tyixi tsa tyiquee ngu'. Ná ntsii ngu' bi', masi hcui' ca'a ngu' ji'i ngu' xca ji'i ycu' Ndyosi.

¹¹ Pana nu ngu' xca ji'i ycu' Ndyosi ni, nguula la ngu' xca bi', nchca la ji'i ngu' xca que ñati chalyuu ti; ni ná nchcui' ngu' xca cha' suba' ji'i ñati chalyuu, ná nsta bi' qui'ya hichu' nu ngu' cuxi slo ycu' nu Xu'na na.

¹² Ñi'ya laca na'ni quixi' nu ná nchca culacua ti', jua'a laca nu ñati cuxi bi', cha' xcui' cha' suba' nchcui' ngu' bi' ji'i lcaa cha' nu ná nchca cuayá' ti' ngu' ji'i. Nxñi na ji'i na'ni tyaala nu ntsu'u ne' quixi', ndyujuii na ji'i ni' li'. Lo'o jua'a nu ngu' cuxi bi', tyaala ngu' cha' nti' ngu' cua'ni ñu'u ngu' ji'i lcaa lo na tso'o; pana tye cha' ji'i ngu' bi' tsiya' ti nde loo la,

¹³ hcube' ngu' bi' ñi'ya nu nguxcube' ycu' ngu' ji'i xa' ñati. Tsa lo'o talya ndu'ni suba' ngu' cuxi bi', cha' ná nchca taja ti' ngu' bi' ndu'ni ngu' cha' cuxi bi'; ná nchca tyuju'u ti' ngu' bi' tsiya' ti, masi cuxi tsa cña nu ndyu'ni ngu'. Lo'o jua'a stu'ba ti ndyu'u ti' ngu' bi' lo'o ma lo'o ndyu'ni ma ta'a, ñi'ya si chañi cha' tya'a na laca ngu' bi'.

¹⁴ Xcui' cha' suba' nda'ya hique ngu' cuxi bi' lo'o ña'a ngu' ji'i sca nu cuna'a, cha' ná tye cha' nti' ngu' bi' cua'ni suba' ngu' lo'o. Lo'o jua'a hora ti culu'u ngu' bi' cha' cuxi ji'i xa' ñati nu bilya ca cuayá' tso'o ti' cha' ji'i Jesucristo. Lye tsa ngua tsa'a ngu' cuiñi bi' ji'i lcaa lo cha' cuxi, bi' cha' lye tsa ndacui ti' ngu' bi'; ná nga'a cha' tyaala' ji'i ngu' bi' tsiya' ti. Pana cua nda ycu' Ndyosi yabe' ji'i ngu' cuiñi bi';

¹⁵ cua nguxtyanu ngu' bi' tyucuii su tsa na ca slo ycu' Ndyosi, xa' tyucuii ngusñi ngu' bi'. Lo'o jua'a nguna' tsa ndya'a ngu' bi' juani, cha' la cui' tyucuii su nguta'a jyo'o cusu' Balaam sñi' Beor ndya'a ngu' bi' juani. Nu Balaam bi' ngua tiji' tsa ti' ji'i cñi, bi' cha' ngua'ni yu cña cuxi, cha' caja la cñi ji'i yu ngua ti' yu.

¹⁶ Tu'ba ji'i ycu' Ndyosi ngua nu Balaam bi' nquicha'; bi' cha' ngua'ni ycu' Ni cha' nchcui' huru ji'i yu lo'o yu bi', cha' xcutsii ni' ji'i yu bi', cha' nga'aa cua'ni la yu cña cuxi bi'.

¹⁷ Taca hcui' na cha' laca nu ngu' cuiñi bi' ñi'ya laca sca pilya nu ngüityi tsiya' ti, nu nga'aa ntsu'u hitya ne'. La cui' jua'a laca ngu' bi' ñi'ya laca sca coo ngati ti, nu nxna tsa xqui'ya cui'i, pana ná ndu'ni bi' cha' ca'ya tyo; na ndya'a ti bi' nde cua. Lo'o nu ngu' cuiñi bi' ni, ná ntsu'u cha' tso'o tyiquee ngu' tsiya' ti, bi' cha' ntsu'u cha' tsa ngu' bi' ca su talya tsa ña'a; ca jua cua ngüñá ycu' Ndyosi sca se'i nu cuxi tsa ña'a, su tsa ngu' nu ndu'ni jua'a.

18 Jlo tsa ti' nu ngu' cuiñi bi' ñi'ya chcu' ngu' sca cha' tso'o, pana tucua lo cha' ntsu'u tyiquee ngu' bi'; na cñilo'o ngu' bi' ji'i ngu' nu ngusñi ca ti cha' tso'o ji'i Jesucristo, cha' lo'o ngu' cua'ni suba' ngu' chaca quiya' nti' nu ngu' cuiñi bi'. Ñi'ya ngua'ni ngu' cha' cuxi tya tsubi' la, nu lo'o bilya cuna ngu' cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi, jua'a nti' ngu' cuiñi bi' cha' cua'ni ngu' chaca quiya'.

19 Nchcu' nu ngu' cuiñi bi' lo'o xa' la ngu' cha' ná ntsu'u cha' taquiya' ngu' ji'i lcau ti cña nu culo ycu' Ndyosi ji'i ngu', cha' cua ngulaá ngu' ji'i cha' bi', nacui ngu' cuiñi bi'; pana bilya ca cuayá' ti' nu ngu' cuiñi bi', cha' ycu' ca ngu' laca ngu' msu ji'i lcaa cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. Cua ña'a ca ñati nu ta chacuayá' ji'i nu cuxi cha' tyijiloo ji'i, la cui' hora bi' laca nu cuxi xu'na ñati bi' li'.

20 Cuxi la caca ji'i ñati nu cua nguxtyanu ji'i cha' cuxi tsaca quiya', lo'o li' ta chacuayá' ji'i nu cuxi cha' tyijiloo ji'i chaca quiya'; na cua ngulaá ñati bi' ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu nquicha', na cua ngua tsa'a ji'i Jesucristo nu Xu'na na, cha' bi' laca nu ngua'ni lyaá ji'na.

21 Tso'o la si ná ngua tsa'a ngu' tsiya' ti ji'i tyucui liñi su tsa na ca slo ycu' Ndyosi; ná tso'o si ngua cuayá' ti' ngu', lo'o li' nguxtyanu ngu' tyucui liñi su tsa na ca slo Ni. Nga'aa ndaquiya' ngu' bi' ji'i cha' nu cua nda Cristo lo'o na li'.

22 Lo'o ña'a na ji'i ñati nu cua nguxtyanu cha' ji'i Cristo, li' caca cuayá' ti' na cha' liñi tsa ndy'u' cha' nu nchcu' ngu' ndi'ya: "Sca xne' nu ndyacu' na nu ndyacu' ni', hora ti tsa ni' cacu' ni' na nu ndyacu' ni' chaca quiya'. Lo'o jua'a sca cube' tana ni, lo'o cua ndyaata ni' chcu, hora ti xtyu' ni' ca su ntsu'u nana' cha' xtyi' ni' chaca quiya'."

3

Ndi'ya caca lo'o caa ycu' nu Xu'na na

1 Cu'ma ngu' tya'a tso'o na, cua nguscua na' sca quityi ndyaa slo cu'ma tya tsubi' la. Nu juani nde nscua na' chaca quityi, cha' ca tyi'u ti' ma lcaa cha' nu ji'i Cristo, cha' jua'a caca culacua tso'o ti' ma lcaa hora.

2 Ntsu'u cha' tyi'u ti' ma cha' nu cua nchcu' ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi

cua sa'ni la; tso'o si tyi'u ti' ma cha' bi' lu'ba ti, lo'o jua'a ji'i cha' nu cua nchcu' ycu' nu Xu'na na nu ngua'ni lyaá ji'na. Cua ngusubi ycu' nu Xu'na na ji'i ya cha' culu'u ya cha' ji'i ycu' Ni ji'i cu'ma, bi' cha' tso'o si taquiya' ma ji'i lcaa cha' nu cua ndyuna ma lo'o ngulu'u ya ji'i ma.

3 Tya clyo ntsu'u cha' ca cuayá' ti' ma cha' lo'o cua tyalaa ti tsa nu tye chalyuu, li' tyu'u tucua ngu' nu xtyi'lo'o tsa ji'i cha' ji'i ycu' Ndyosi. Cua'ni ngu' bi' cua ña'a ca cha' cuxi nu ndiya ti' ycu' ca ngu' cha' cua'ni ngu'.

4 Li' ndi'ya ñacu' ngu' bi' ji'i ma: "¿Ni hora caa Cristo laca? ¿Ni cha' laca tya ndu' ti' ma ji'i yu cha' caa yu? Cua nteje tacui tsa tyempo bi', cha' cua ngujui lcaa ngu' cusu' ji'na, lo'o jua'a cua ngusu' na juani. Ña'a ti ndyaca chalyuu re, ñi'ya nu ndyaca tya lo'o nguxana chalyuu clyo."

5 Jua'a ñacu' ngu' cuiñi bi', cha' ná nti' ngu' tyi'u ti' ngu' ji'i cña nu cua ngua'ni ycu' Ndyosi. Nu ngua clyo ná ntsu'u chalyuu tsiya' ti, lo'o li' nchcu' ycu' Ndyosi; cuati ngüiñá Ni lcaa na nu ntsu'u nde cua. Lo'o hitya ti ngüiñá Ni tyucui ña'a chalyuu, lo'o jua'a cla'be la lo hitya nscua yuu chalyuu tya clyo.

6 Pana ca tiya' la xi ndye ngüityi Ni ji'i chalyuu bi' lo'o hitya, nu lo'o ngua'ya tyo clyaa.

7 Ca tiya' la li' xa' ngulo ycu' Ndyosi cña cha' ña'a ti tyanu lcaa na nu ntsu'u nde cua, ña'a ti tyanu lcaa lo na nu ntsu'u nde chalyuu, ña'a cuayá' tyalaa tsa nu cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa na. Li' tye tyaqui lcaa na bi', lo'o jua'a tye cha' ji'i lcaa ñati nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi.

8 Cu'ma ngu' tya'a tso'o na, tso'o la si culacua ti' ma cha' ñi'ya nti' sca tsa ti, jua'a laca sca mil yija cuentya ji'i ycu' Ndyosi; ntsu'u quiya' cha' ñi'ya nti' sca mil yija, jua'a laca sca tsa ti cuentya ji'i ycu' Ni.

9 Si'i na tiya' tsa ti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni Ni cña nu nacui Ni cha' cua'ni ycu' Ni nde loo la; pana na ntajatya tsa Ni ji'na ñati chalyuu na, cha' ná nti' Ni cha' chcuna' ni sca ñati ji'i ycu' Ni. Nti' tsa Ni cha' ca cuayá' ti' lcaa ñati cha' ntsu'u cha' cuxi ji'i ngu'; lo'o li' ca tyuju'u ti' ngu' ji'i cha' cuxi bi', culochu' ngu' ji'i cha' cuxi bi' li'. Jua'a

caca ji'i ngu' nti' ycuí' Ndyosi.

10 Chañi cha' tyalaa tsá bi' lo'o caa ycuí' nu Xu'na na chaca quiya', pana ná jlo ti' na ni tsá caca bi'. Ñi'ya laca si cua caa ti sca nu cuaana to' tyi na lo'o ná jlo ti' na, jua'a caca tsá bi'. Catí jua'a ti lcaa na nu ntsu'u nde cua, lye tsa cañi cha' bi'; lo'o li' tye tsiya' ti tyaquí lcaa na nu ntsu'u nde cua. Jua'a tyucuí ña'a chalyuu ni, tye tsiya' ti li'.

11 Cua nscua cha' tye lcaa na lo'o tyalaa tsá bi', bi' cha' ntsu'u cha' caca ma ñati nu lubii cresiya ji'i, cha' caca ma ñati nu ngua tso'o tyiquee ma cuentya ji'i ycuí' Ndyosi.

12 Jua'a nga'a cha' caca ma laja lo'o tya ly-iji caca tsá bi' nu lo'o caa ycuí' Ndyosi, cha' jua'a taca xtyucua ma ji'i ycuí' Ni lo'o cña ji'i Ni nde chalyuu. Tsá bi' tyaquí tyucuí ña'a nde cua, ña'a cuayá' nu tye tyalá lcaa na nu ntsu'u nde cua; tye tsiya' ti lcaa cha' bi' li'. Cuii lo'o cualya, lo'o cuichaa, lo'o co', lo'o lcaa na ni, tye bi' tyalá.

13 Pana xa' cuiñá Ni chaca chalyuu cucui, lo'o jua'a cuiñá Ni lcaa lo na nu ntsu'u nde cua; cuiñá Ni sca chalyuu nu tso'o tsa ña'a, su xcui' tso'o ti cua'ni ngu' lo'o tya'a ngu' li'. Jua'a nacui Ni cha' caca; jlo ti' na cha' jua'a caca bi', xqui'ya cha' xcui' cha' liñi nchcui' ycuí' Ni. Bi' cha' ndu ti' na ji'i cha' bi' lacua.

14 Cu'ma tya'a tso'o na, na ndu ti' ma ji'i cha' bi', bi' cha' ntsu'u cha' cua'ni ma xcui' cha' tso'o ti, xcui' cha' lubii ti lo'o tya'a ñati ma, cha' ti ti tyi'i tyiquee ma cuentya ji'i ycuí' Ni.

15 Tyi'u ti' ma cha' ndalo tsa tyiquee ycuí' Ndyosi ña'a Ni ji'na, cua nda tsa Ni tyempo ji'na cha' clyaá na ji'i nu cuxi. Jua'a Pablo tya'a na ni, la cui' tya'a cha' nguscua yu lo quityi; ñati tya'a tso'o na laca yu bi', lo'o jua'a tso'o tsa nchcui' quityi nu nguscua yu nu cua ndyalaa slo ma. Ycuí' Ndyosi laca nu ngulu'u ji'i yu lcaa ña'a cha' tso'o nu nguscua yu lo quityi bi'.

16 Tyuu tya'a quityi nguscua Pablo bi', pana sca ti cuayá' nchcui' ca ta'a quityi bi' ji'i cha' ji'i ycuí' Ndyosi nu cua nchcui' na ji'i juani. Ntsu'u xi cha' nu nguscua nu Pablo bi' nu tucui xi cha' caca cuayá' tso'o ti' na ji'i; lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu lye tsa nlyu'u cha' cuiñi xqui'ya quityi bi', cha' ná nchca cuayá' ti' ngu' bi' cha' bi' tsiya' ti. Ná

ngua tsa'a tso'o ngu' bi', cha' bilya ca cuayá' tso'o ti' ngu' cha' bi'; bi' cha' ni sca quityi ji'i ycuí' Ndyosi ná liñi nclu'u ngu' bi' ji'i. Pana tye cha' ji'i ngu' bi' tsiya' ti xqui'ya cha' cuiñi nu nclu'u ngu' ji'i tya'a ñati ngu'.

17 Cu'ma ngu' tya'a tso'o na ni, cua nguscua na' lcaa cha' bi' cha' ca tii ti' ma, cha' ná ta ma chacuayá' ji'i nu ngu' cuiñi bi' cha' culu'u ngu' ji'i ma. Cha' liñi laca nu ngua tsa'a ma clyo, lo'o juani ná tso'o si taquiya' ma ji'i cha' cuiñi nu nlyu'u ngu' bi'; ná tso'o tya'achu' ma ji'i cha' liñi bi' li'.

18 Pana tso'o la ca tsa'a la ma cha' tso'o ji'i Jesucristo nu Xu'na na, nu cua ngua'ni lyaá ji'na; li' taca tyi'i tso'o la tyiquee ma cuentya ji'i ycuí' nu Xu'na na. Cua'ni tlyu na ji'i ycuí' Ni nde chalyuu, lo'o jua'a ná nga'a cha' tye tsá nu cua'ni tlyu na ji'i Ni ca slo ycuí' Ni. Jua'a caca cha' lacua.

Quityi sube nu nguscua San Juan clyo, nu ndyaa ca slo lcaa ñati jii Jesucristo

Jesucristo laca nu nda chaca chalyuu cui jii ñati

¹ Cua laca ntucua Jesús lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu nu lo'o nguxana chalyuu tya clyo; la cui' yu laca nu nchcui' ya jii, nu lo'o nscua ya tilaca laca Jesucristo. Cua jlo tso'o ti' ya cha' bi', cha' cua na'a tso'o ya jii yu lo'o cloo ya, cha' stu'ba ti nguta'a ya lo'o yu; cua ndyuloo ya jii yu lo'o cua ngua'ni ca'a ya' ya jii ycuí' yu. Cua nchcui' ya lo'o cu'ma cha' Jesucristo laca nu nda chaca chalyuu cucui jii ñati.

² Ngula Jesucristo nde lo yuu chalyuu su ndii ya, lo'o jua'a cua na'a ya jii ycuí' yu; bi' laca cha' nu ndacha' ya jii ma juani, cha' chañi tsa laca cha' bi'. Nclyu'u ya jii ma ñi'ya laca cha' tyucui tyempo lu'ú Jesucristo, cha' ntucua yu ca slo ycuí' Ndyosi Sti na clyo; jua'a nclyu'u ya ñi'ya ngua cha' na'a ya jii yu nde chalyuu re.

³ Juani culu'u ya jii ma cua ña'a ca cha' nu cua na'a ya, culu'u ya cua ña'a ca cha' nu cua ndyuna ya. Chañi laca cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o ycuí' Ndyosi Sti na, jua'a lo'o Jesucristo nu sca ti Sñi' ycuí' Ni. Lo'o juani cua nti' ya cha' stu'ba ti caca tyiquee ma lo'o ya;

⁴ bi' cha' nscua ya quityi re, cha' lcaa tsa tso'o ti tyi' tyiquee na.

Xcui' lubii tsa cresiya jii ycuí' Ndyosi

⁵ Nde culu'u ya jii ma cha' nu cua nda Jesucristo lo'o ya: Ñi'ya nti' sca xee nu ndubi tsa ña'a, jua'a nti' ycuí' Ndyosi si tyu'u tucua Ni slo na; xcui' lubii tsa cresiya jii Ni, cha' ne' cresiya jii ycuí' Ni ná ntsu'u su talya ña'a, ná ntsu'u cha' cuxi tsiya' ti.

⁶ Cha' cuiñi laca nu nda na si ñacui' na cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o ycuí' Ndyosi, lo'o li' ña'a ti tya ndiya ti' na cha' cuxi; ndii na chalyuu ñi'ya laca si talya tsa ña'a su ndii na li', cha' ná tso'o ndu'ni na.

⁷ Pana si lubii cresiya jii na ñi'ya lo'o lubii cresiya jii ycuí' Ni, ndu'ni na cha' tso'o li'; stu'ba ti caca tyiquee na lo'o tya'a ngusñi na cha' jii Jesús li'. Lo'o jua'a cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u jii na, xqui'ya cha' cua ndyalú tañi Jesús Sñi' ycuí' Ni lo'o ngujuii yu lo crusi.

⁸ Si ñacui' na cha' ná ntsu'u qui'ya jii na tsiya' ti, na ñilo'o na jii ycuí' ca ti na li', cha' ná nchca chcui' na cha' liñi.

⁹ Pana taca jlyu ti' na jii ycuí' Ndyosi cha' cua'ni clyu ti' Ni jii na jii qui'ya nu ntsu'u jii na, nu lo'o ñii na jii Ni cha' ntsu'u qui'ya jii na. Tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o na li'; hasta cuityi Ni lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya jii na, xqui'ya cha' ngujuii Jesús lo crusi.

¹⁰ Ñi'ya si cua nacui' na cha' na cuiñi ycuí' Ndyosi, jua'a ndyu'u cha' si ñacui' na cha' ná ntsu'u qui'ya jii na tsiya' ti; ná ngusñi suu cha' jii ycuí' Ndyosi ne' cresiya jii na, si tya ñacui' na jua'a.

2

Cristo nu laca tu'ba jii na cha' chcui' lo'o ycuí' Ndyosi cuentya jii na

¹ Ñi'ya nti' na' ña'aa jii sñi' na', jua'a nti' na' ña'aa jii cu'ma, cha' tyaca'a tsa ma 'na; bi' cha' nscua na' quityi re cha' caa ca slo cu'ma, cha' ná nti' na' cha' sta ycuí' Ndyosi qui'ya jii ma. Pana si ntsu'u cha' sta Ni qui'ya jii na lo'o cua ngusñi na cha' jii Jesucristo, la cui' Jesucristo laca nu cua nchcube' yu cña loo na. Sca ñati nu lubii tsa laca nu Jesucristo bi'.

² Ngua cuxi tyiquee na cuentya jii ycuí' Ndyosi Sti na, xqui'ya cha' ngua'ni na cha' cuxi; bi' cha' nchcube' Jesucristo cña loo na, cha' qui'ya ycuí' yu yabe' nu ntsu'u jii na xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni na. La cui' jua'a qui'ya Jesucristo yabe' nu ntsu'u jii lcaa ñati chalyuu nu tso'o ntsu'u tyiquee ña'a jii ycuí' Ni.

³ Nu lo'o nti' na taquiya' na cua ña'a ca cña nu nti' Ni cha' cua'ni na, li' taca jlo ti' na cha' chañi cha' ntsu'u cha' jii na lo'o Jesucristo.

⁴ Cuiñi tsa ñati nu nacui' cha' ntsu'u cha' jii ngu' lo'o Jesucristo, si ná ndaquiya' ngu'

ji'í cña nu nclyo Ni ji'í ngu'; ná liñi cha' nu ntsu'u tyiquee ngu' bi'.

⁵ Si chañi laca cha' ntucúa na lcaa cha' nu nda Jesucristo lo'o na, li' chañi laca cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'í ycuí' Ndyosi Sti yu; jua'a caca cuayá' ti' na cha' chañi cha' laca na ñati ji'í Jesucristo masi tya ndi'í na chalyuu.

⁶ Ñati nu nchcui' lo'o xa' la ngu' cha' ñati ji'í Jesucristo laca ycuí', ntsu'u cha' cua'ni ñati bi' cña, cua ña'a ca cña nu ngua'ni ycuí' Jesucristo.

Sca cña cucui cha' cua'ni na

⁷ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'í Jesús, cua nscua cha' lo' quityi re cha' tyaja'a ma tyu'u tso'o tyiquee ma ña'a ma ji'í tya'a ñati ma. Si'i sca cha' nu bilya cuna ma laca cha' bi'; cua ndyuna ma cha' bi' tya lo'o ngusñi ma cha' ji'í Jesucristo tya clyo la, cha' la cui' ti cha' bi' laca nu cua nscua cua sa'ni.

⁸ Pana si'i jua'a ndyu'ni ñati, bi' cha' nacui na cha' sca cña cucui laca bi'. Tsubi' ti nguxana Jesucristo ngulu'u yu ji'na ñi'ya ntsu'u cha' tyu'u tso'o tyiquee na ña'a na ji'í xa' la tya'a ñati na, ngua'ni Jesús cha' taca cua'ni na jua'a. Sca cha' cucui laca bi', cha' cua tye ti cha' talya ña'a ne' cresiya ji'na; juani tyanu nu cha' tso'o ji'í Jesucristo ne' cresiya ji'na, ñi'ya nti' si ntyiji'í sca xee nu ndubi tsa ña'a su ndi'í na.

⁹ Ñati nu ñacui: “Cua ngusñi ya cha' ji'í Jesucristo, lubii tsa cresiya ji'í ya juani”, ñacui ngu', pana tya ti'í ti' ngu' bi' ña'a ngu' ji'í tya'a ñati ngu', ña'a ti tya ntsu'u tsa cha' cuxi ne' cresiya ji'í ngu' bi', ñi'ya laca sca sel'í su talya tsa ña'a.

¹⁰ Ñati nu ntsu'u tsa tyiquee ña'a ji'í tya'a ñati, bi' laca ñati nu ntsu'u xee ji'í Jesucristo ne' cresiya ji'í. Ni sca cha' cuxi ná cua'ni ngu' bi', nu cua'ni cha' tya'achu' xa' la ñati ji'í cha' ji'í Jesucristo.

¹¹ Ñati nu ti'í ti' ji'í tya'a ñati ni, tya ntsu'u tsa cha' cuxi ne' cresiya ji'í ngu' bi'; ñi'ya nti' ngu' lo'o ndi'í ngu' su talya ña'a, jua'a ti nti' ngu' bi' ndi'í ngu' chalyuu, cha' ná nchca quije tyucui liñi su tsa'a ngu', cha' lye tsa ndacu' talya xee nu ña'a ngu' bi' li'.

¹² Cu'ma sñi' na', nscua na' quityi re cha' caa slo ma, xqui'ya cha' ngua'ni clyu ti'

ycui' Ndyosi ji'í ma; xqui'ya Jesucristo cua ngüityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'í ma.

¹³ Nscua na' quityi re cha' caa slo cu'ma ngu' cusu', cha' cua ngujui ñi'ya nu tyu'u cha' ji'í ma lo'o Jesucristo nu stu'ba ti ntu-cua lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu tya lo'o nguxana chalyuu. Lo'o jua'a nscua na' quityi re cha' caa slo cu'ma ngu' cuañi', cha' cua ntijiloo ma ji'í nu xña'a.

Cu'ma sñi' na', cua ngujui ñi'ya nu tyu'u cha' ji'í ma lo'o ycuí' Ndyosi Sti na, bi' cha' nscua na' quityi re cha' caa slo ma.

¹⁴ Cu'ma ngu' cusu', cua ngusñi ma cha' ji'í Jesucristo, la cui' Cristo nu cua lu'ú lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu tya clyo, bi' cha' nscua na' quityi re cha' caa ca slo ma. Cu'ma ngu' cuañi', nguula ti ti' ma ndi'í ma, cha' cua ndyanu tso'o cha' ji'í ycuí' Ndyosi ne' cresiya ji'í ma; cua ntijiloo ma ji'í nu xña'a, bi' cha' laca nscua na' quityi re cha' caa slo ma.

¹⁵ Ná tyu'u tyiquee ma ña'a ma cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu, ni ná ca tiji' tsa ti' ma ji'í cua ña'a ca cha' culiya' nu ndyiji ji'í ñati cha' ndiya la ti' ngu' ji'í. Si ndiya la ti' na nu cuxi nu ntsu'u chalyuu, ná caca ji'na tsiya' ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'í ycuí' Ndyosi Sti na.

¹⁶ Lcaa cha' cuxi nu ndaca'a ji'í ñati cha' ná xñi tso'o ngu' cha' ji'í ycuí' Ndyosi, si'i ca su ntucua ycuí' Ndyosi Sti na ndyu'u cha' bi'. Lcaa cha' cuxi nu ndiya ti' ñati ji'í, cha' tyaala' xi tyiquee ngu'; jua'a lcaa cha' cuxi nu nti' ngu' cua'ni ngu' lo'o ña'a ngu' ji'í; jua'a lcaa na nu nti' ngu' cha' caja ji'í ngu', cha' jua'a cua'ni tyixi ti ngu' lo'o tya'a ngu', nde chalyuu ti ndyu'u lcaa cha' cuxi bi'.

¹⁷ Yala ti tye chalyuu re, culiji jua'a ti lcaa cha' cuxi nu ndiya ti' ñati chalyuu; pana ñati nu taquiya' ji'í cha' nu nchcui' ycuí' Ndyosi ni, ná nga'a cha' tye chalyuu ji'í ngu' bi'.

Ntsu'u cha' liñi lo'o ntsu'u cha' cuiñi

¹⁸ Cu'ma sñi' na', cua ndyalaa hora cha' tye lcaa cha' nu ntsu'u chalyuu. Cua jlo ti' ma cha' cua lijya sca ñati tlyu nu cñilo'o ji'í tya'a ñati na cha' Cristo laca ycuí' yu; xuu tya'a yu bi' lo'o lcaa na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo. Masi tyempo juani, quiña'a tsa ngu' cuiñi ntsu'u chalyuu, nu nti' xuu tya'a

lo'o ñati jil'i Cristo; bi' cha' cua ngua cuayá' ti' na cha' cua ngulala ti tye lcaa cha'.

¹⁹ Tya clyo ndyu'u ti'i nu ngu' cuiñi bi' lo'o na, lo'o li' ngutu'u ngu' bi' ndyaa ngu'; si'i ñati tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo laca ngu' bi'. Si chañi cha' tya'a ndya'a na laca ngu' bi', cua ndyanu ngu' lo'o na nquicha'; pana ngutu'u ngu' bi', cha' taca ca cuayá' ti' na cha' si'i lcaa ñati nu ndyu'u ti'i lo'o na laca tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesucristo.

²⁰ Cua nda Cristo Xtyi'i ycu'i Ni cha' tyanu ne' cresiya jil'i lcaa ngu' tya'a ngusñi ma cha' jil'i Ni, bi' cha' cua ngua cuayá' tso'o ti' lcaa tya'a ma lcaa cha' nu nclyu'u ycu'i Ndyosi ji'na.

²¹ Cua nscua na' quityi re, xqui'ya cha' nchca cuayá' ti' ma ña'a cha' liñi nu ntsu'u jil'i Cristo. Si'i cha' ná jlo ti' ma cha' liñi bi'; cua jlo ti' ma ña'a cha' liñi nu nchcui' na, cha' si'i cha' cuiñi ti laca cha' bi'.

²² ¿Tilaca laca nu cuiñi lacua? Ñati cuiñi bi' laca nu ñacui cha' si'i Cristo laca Jesús, la cui' Cristo nu cua nda ycu'i Ndyosi jil'i cha' yaa yu chalyuu. Nxyu tya'a ngu' bi' lo'o ñati nu ntsu'u cha' jil'i lo'o Cristo, cha' ñacui ngu' bi' cha' si'i nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi laca Jesucristo, cha' si'i ycu'i Ndyosi laca Sti Jesucristo.

²³ Si ñacui na jil'i ñati cha' si'i Sñi' ycu'i Ndyosi laca Jesucristo, ná ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi Sti Jesucristo, jua'a ndyu'u cha' bi' li'; pana lo'o xñi na cha' jil'i Sñi' ycu'i Ni, cua ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi Sti yu, jua'a ndyu'u cha' bi' li'.

²⁴ Bi' cha' nga'a cha' tyanu tachaa cha' bi' ne' cresiya jil'i ma, cha' nu cua ndyuna ma jil'i Jesús tya lo'o ngusñi ma cha' jil'i yu tya clyo. Si tya ndyanu cha' bi' ne' cresiya jil'i ma, stu'ba tsa ntsu'u tyiquee ma lo'o Jesucristo masi tya ndi'i ma chalyuu, lo'o jua'a stu'ba ntsu'u tyiquee ma lo'o ycu'i Ndyosi Sti na li'.

²⁵ Bi' laca cha' nu ngüiñi jil'i Jesucristo lo'o na, cha' taca caja chaca chalyuu cucui nu ná nga'a cha' tye ji'na.

²⁶ Tsa bi' ti cha' nchcui' na' cuentya jil'i ñati nu ñilo'o jil'i ma jua'a.

²⁷ Nu cu'ma ni, cua ndyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya jil'i ma, bi' cha' nga'aa

nti' cha' culu'u xa' ñati jil'i ma; Xtyi'i ycu'i Ndyosi ni, bi' laca nu culu'u jil'i ma lcaa cha' nu lyiji cha' ca tsa'a ma jil'i. Nu lo'o nclyu'u Xtyi'i ycu'i Ndyosi jil'i ma ni, liñi tsa laca cha' bi'; si'i cha' cuiñi nda nu bi'. Bi' cha' lacua, ñi'ya nu nclyu'u Xtyi'i ycu'i Ni jil'i ma, la cui' jua'a nga'a cha' xñi ma cha' jil'i Jesús.

²⁸ Nu juani ti, cu'ma sñi' na', xñi tso'o ma cha' jil'i Jesucristo. Lo'o li', lo'o caa Jesucristo chalyuu chaca quiya', nga'aa ntsu'u cha' ca tyuju'u ti' na lo'o ña'a na jil'i Ni cha' caa Ni; tyucui tyiquee na tyacua tya'a na lo'o Ni li'.

²⁹ Cua nchca cuayá' ti' ma cha' lubii tsa cresiya jil'i Jesucristo, bi' cha' tso'o si ca cuayá' ti' ma cha' cua ña'a ca ñati nu ndu'ni cha' tso'o ñi'ya ndyu'ni ycu'i Jesús, caca ngu' bi' sñi' ycu'i Ndyosi.

3

Sñi' ycu'i Ndyosi laca na

¹ Tlyu tsa cha' tso'o laca cha' ntsu'u tsa tyiquee ycu'i Ndyosi Sti na ña'a Ni jil'i ca ta'a ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo; bi' cha' laca cha' nchcui' ycu'i Ndyosi ji'na cha' sñi' ycu'i Ni laca na, lo'o jua'a chañi laca cha' bi'. Ná ntaja'a ñati chalyuu tyuloo ji'na cha' sñi' Ni laca na; la cui' jua'a lo'o nguti'i Jesucristo chalyuu, ná ntaja'a ngu' tyuloo ngu' jil'i yu li'.

² Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa ma 'na, nu juani ti laca na sñi' ycu'i Ndyosi; pana bilya caja cha' ji'na ñi'ya nu tso'o la ña'a na, nu lo'o tyi'i na lo'o ycu'i Ni nde loo la. Ñi'ya laca ycu'i Jesucristo, jua'a caca na lo'o culu'u loo Jesucristo ji'na lo'o cua ndye chalyuu re; li' taca ña'a na jil'i Jesucristo ñi'ya nu laca ycu'i'. Tsa bi' ti cha' nchca cuayá' ti' na juani.

³ Lcaa ñati nu nti' ña'a jil'i Ni ca li', nga'a cha' cua'ni lubii ngu' jil'i cresiya jil'i ngu', ñi'ya nu lubii cresiya jil'i ycu'i Jesucristo.

⁴ Si ndu'ni na cha' cuxi, laca cha' ná ntaja'a na cua'ni na cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'na; ntsu'u qui'ya ji'na xqui'ya cha' ná ntaja'a na taquiya' na jil'i cha' nu nchcui' Ni lo'o na.

⁵ Cua jlo ti' ma cha' cua yaa Jesucristo chalyuu cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u jil'i ñati; pana ycu'i Cristo ni, ná ntsu'u qui'ya jil'i yu tsiya' ti.

⁶ Ni sca ñati nu nxñi tso'o cha' ji'i Jesucristo lcaa tsã, nga'aa nscua cha' cua'ni ngu' bi' cha' cuxi. Nu ñati nu ndu'ni cha' cuxi lcaa tsã, ndu'ni ngu' cha' cuxi xqui'ya cha' bilya tyu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o Jesucristo, bilya xñi ngu' cha' ji'i Ni.

⁷ Cu'mã sñi' na', ná nti' na' cha' cñilo'o xa' ñati ji'i mã. Xcui' tso'o ti ngua'ni Jesucristo nde chalyuu; bi' cha' lacua, lcaa ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, cua nscua cha' xcui' cha' tso'o ti cua'ni ngu' bi' laja lo'o tyi'i ngu' chalyuu.

⁸ Lcaa ñati nu ndu'ni xcui' cha' cuxi, cua laca ngu' bi' sñi' ycui' nu xña'a nu laca xu'na cuiñaja; tya lyiji tye cha' cua'ni nu xña'a bi' cha' cuxi. Sca ti Jesús nu Sñi' ycui' Ndyosi, cua yaã Ni chalyuu cha' cua'ni tye Ni ji'i lcaa cña nu ndyu'ni nu xña'a bi'.

⁹ Ñati nu laca sñi' ycui' Ndyosi ni, nga'aa nscua cha' cua'ni ngu' cha' cuxi, cha' cua nda ycui' Ndyosi chaca cha' tso'o la nu tyanu ne' cresiya ji'i ngu' bi' xqui'ya Xtyi' ycui' Ndyosi. Nga'aa tyaja'a ngu' bi' cua'ni ngu' cha' cuxi, cha' sñi' ycui' Ndyosi laca ngu' bi'.

¹⁰ Bi' cha' nchca cuayá' ti' mã juani ñi'ya laca ñati nu laca sñi' ycui' Ndyosi, lo'o jua'a nchca cuayá' ti' mã ñi'ya ndu'ni ñati nu laca sñi' ycui' nu xña'a. Si'i sñi' ycui' Ndyosi laca ñati nu ndu'ni cha' cuxi lcaa tsã, ni si'i sñi' ycui' Ndyosi laca ñati nu ná ntsu'u tyiquee ña'a ji'i tya'a ñati.

Nga'a cha' tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na

¹¹ Nde nscua la cui' cha' nu cua ndyuna mã lo'o ngusñi mã cha' ji'i Jesús tya clyo: nga'a cha' tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na.

¹² Ná cua'ni na ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Caín; sñi' ycui' nu xña'a ngua yu bi', cha' ndyujui yu ji'i tya'a yu. ¿Ni cha' laca ngua'ni yu jua'a? Ndyujui yu ji'i tya'a yu xqui'ya cha' xcui' cha' cuxi ngua'ni jyo'o Caín bi', bi' cha' ná ndiya ti' yu cha' xcui' cha' tso'o ngua'ni yu tya'a yu bi'.

¹³ Cu'mã tya'a ngusñi na cha' ji'i ycui' Ndyosi, ná quiña'a tsa cha' culacua ti' mã si liye' tsa ti' ñati chalyuu ña'a ngu' ji'i mã.

¹⁴ Xcui' nguna' tya ndi'i na chalyuu cua tsubi' la xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'na;

pana juani, cua nda ycui' Ndyosi chaca chalyuu cucui ji'na, cha' tso'o ti ndi'i tyiquee na juani. Ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i xa' la tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo; bi' cha' taca jlo ti' na cha' cua ntsu'u chaca chalyuu cucui ji'na juani, cha' ñati nu ná ntsu'u tyiquee ña'a ji'i tya'a ñati, nguna' tya ndi'i ngu' chalyuu.

¹⁵ Ñi'ya laca ñati nu ndyujui ji'i tya'a ñati, jua'a laca na si liye' ti' na ña'a na ji'i tya'a ñati na. Jlo ti' mã cha' nga'aa caja chalyuu cucui bi' ji'i ñati si ndyujui ngu' ji'i tya'a ñati ngu', pana la cui' tya'a cha' laca si liye' tsa ti' na ña'a na ji'i tya'a ñati na.

¹⁶ Nu lo'o cube ti' na cha' cuentya ji'na ntaja'a Cristo ngujui yu lo crusi, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, li' ca cuayá' ti' na ña'a cha' nu tso'o la cua'ni na, si ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ngusñi na cha' ji'i Ni. Tso'o si tyaja'a na xtyucua na ji'i tya'a na jua'a, masi hasta cajaa ycui' na cuentya ji'i ngu' tya'a na.

¹⁷ Ntsu'u ngu' tya'a na nu nga'aa ntsu'u na nu lyiji ji'i ngu' tsiya' ti' cha' tyiji yu'u ji'i ngu' chalyuu. Si jua'a tso'o ti ndi'i na, lo'o li' ña'a na ji'i tya'a na nu ntsu'u na nu lyiji ji'i ngu', pana ná ntaja'a na cua'ni tya'na ti' na ji'i tya'a na, li' ná taca ji'na ñacui na cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycui' Ndyosi, cha' nu ycui' Ndyosi ni, ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na.

¹⁸ Cu'mã sñi' na', nu lo'o ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i ycui' Ndyosi lo'o ji'i tya'a ñati na, si'i sca cui' ti laca nu chcui' na lo'o ngu', si'i sca cha' nu nda ti' na lo'o ngu' caca bi'; tyucui tyiquee na nga'a cha' xtyucua na ji'i nu ngu' tya'a na bi'.

Taca jlo ti' na cha' chañi cha' ntsu'u cha' ji'na lo'o ycui' Ndyosi

¹⁹ Si jua'a ndu'ni na, li' caca cuayá' ti' na cha' liñi tsa laca cha' nu cua nda ycui' Ndyosi lo'o na, cha' nu jlya ti' na ji'i; ca tii na cha' cua ngüiñi tso'o cha' ji'na lo'o ycui' Ndyosi.

²⁰ Nu lo'o jlo ti' cresiya ji'na cha' ntsu'u qui'ya ji'na, li' taca ca cuayá' ti' na cha' lo'o ycui' Ni jlo ti' Ni cha' bi'. Lo'o jua'a tlyu la laca ycui' Ni, taca ji'i Ni cua'ni lyaá Ni ji'na ji'i cha' cuxi bi'.

²¹ Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa ma 'na, si jlo ti' na cha' ná ntsu'u qui'ya ji'na, tyucui tyiquee na taca chcu' na lo'o ycu' Ndyosi li';

²² nu lo'o jña na cha' ji'i ycu' Ni, caja cua ña'a ca cha' ji'na si taquiya' na ji'i cña nu cua nda ycu' Ni ji'na, si cua'ni na cña nu ndiya la ti' ycu' Ni.

²³ Nde laca cña nu cua nda ycu' Ndyosi cha' cua'ni sa scaa na: nga'a cha' xñi tso'o na cha' ji'i Jesucristo Sñi' ycu' Ni; la cui' jua'a tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na, ñi'ya nu cua nacui ycu' Ni ji'na.

²⁴ Nu lo'o taquiya' na ji'i cña nu cua ngulo ycu' Ndyosi ji'na cha' cua'ni na, li' cua ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi, lo'o jua'a ntsu'u cha' ji'i Ni lo'o na li'. Jlo ti' na cha' bi', xqui'ya cha' cua nda ycu' Ndyosi Xtyi'i ycu' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na.

4

Cua'ni cuayá' na ñi'ya nu ntsu'u ne' cresiya ji'i scaa ñati

¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo nu tyaca'a tsa ma 'na, ná xñi ma cha' ji'i cua ña'a ca ñati nu ñacu' cha' cua nda ycu' Ndyosi Xtyi'i ycu' Ni ji'i ngu' bi'. Cua'ni cuayá' ma ji'i ngu' bi' clyo, cha' quijeloo cha' ji'i ma lo'o ngu' si chañi cha' cua ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' bi', si cha' cuiñi ti laca nu nchcu' ngu' bi'. Cua ndu'u tucua tyu tsa tya'a ngu' cuiñi chalyuu juani, nu ññilo'o ji'i ñati cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi nchcu' ngu'.

² Ndi'ya ca cuayá' ti' na ñi'ya laca ñati nu cua ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i: lcaa ñati nu nchcu' cha' chañi cha' nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca Jesucristo lo'o ngula yu chalyuu cha' ngua yu ñati, lcaa ñati bi' cua ntsu'u Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu';

³ pana ñati nu nacui cha' si'i Sñi' ycu' Ndyosi laca Jesucristo lo'o ngula yu chalyuu ñi'ya nu nclya ñati, ná ntsu'u Xtyi'i ycu' Ni ne' cresiya ji'i ngu' bi'. Cha' ji'i nu cuiñi nu nti' tyijiloo ji'i Jesucristo laca cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu' bi'; jua'a cua ngua cuayá' ti' ma cha' cua lijya ti nu

cuiñi bi', cha' masi juani cua laca ndi' bi' chalyuu.

⁴ Cu'ma sñi' na', cua ntsu'u cha' ji'i ma lo'o ycu' Ndyosi, jua'a cua ngua nguula la ti' tyiquee ma xqui'ya Xtyi'i ycu' Ndyosi nu ndyanu ne' cresiya ji'i ma li'; bi' cha' nchca ji'i ma tyijiloo ma ji'i ngu' cuiñi nu cua ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' nu xña'a. La cui' nu xña'a laca nu nclyo cña ji'i ñati cuxi nde chalyuu.

⁵ Cua ntsu'u cha' ji'i nu ngu' cuiñi bi' lo'o nu cuxi nu ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a xcu' cha' ji'i nu xña'a laca cha' nu nchcu' ngu' bi'; bi' cha' ndiya tsa ti' ñati chalyuu cuna ngu' cha' nu nda nu ngu' cuiñi bi', lcaa ñati nu ná ndaquiya' ji'i Jesucristo tsiya' ti.

⁶ Pana ñati ji'i ycu' Ndyosi laca na. Nu lo'o ntsu'u cha' ji'i ñati lo'o ycu' Ndyosi, cuna ngu' lcaa cha' nu chcu' na lo'o ngu' li'; ñati nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi tsiya' ti, bi' ñati laca nu ná nduna cha' nu nchcu' na. Jua'a taca quijeloo cha' ji'na tilaca laca nu ntsu'u cha' liñi ji'i, tilaca laca nu ntsu'u cha' cuiñi ji'i.

Xcu' ntsu'u tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i ñati

⁷ Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa ma 'na, nga'a cha' tyu'u tso'o tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na; ycu' Ndyosi laca nu nclyo cña cha' xcu' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na. Lcaa ñati nu ntsu'u tyiquee ña'a ji'i tya'a ñati, sñi' ycu' Ndyosi laca ngu' bi', lo'o jua'a tyu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o ycu' Ni.

⁸ Pana ñati nu ná ntsu'u tyiquee ña'a ji'i tya'a ñati, ná caja ñi'ya nu tyu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi tsiya' ti, cha' ycu' Ndyosi ni, ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ñati.

⁹ Ngulu'u Ni ji'na ñi'ya ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, nu lo'o cua nda Ni ji'i nu sca ti Sñi' ycu' ca Ni ya chalyuu, cha' jua'a taca caja chalyuu cucui ji'na.

¹⁰ Nde laca cha' nu nchcu' na' lo'o ma: Si'i cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycu' Ndyosi, masi ycu' Ndyosi laca nu ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na tya clyo, bi' cha' nda Ni ji'i Sñi' ycu' ca Ni ya chalyuu cha' ngujui yu lo crusi, cha' cua ngua cuxi tyiquee na lo'o ycu' Ndyosi nu Xu'na na

xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni na; pana Jesucristo nu sca ti Sñi' ycuí' Ni, bi' laca nu cua nchcube' cña loo na, ngüi'ya Ni yabe' nu ntsu'u ji'na.

11 Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa ma'na, nga'a cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na, cha' jua'a ntsu'u tsa tyiquee ycuí' Ndyosi ña'a Ni ji'na.

12 Ni sca ñati chalyuu, bilya ña'a ngu' ji'i ycuí' Ndyosi; pana taca ca cuayá' ti' na cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o Ni juani, nu lo'o ña'a na ji'i laca na lo'o tya'a na, cha' ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na. Ñi'ya ntsu'u tsa tyiquee Jesucristo ña'a yu ji'i ñati chalyuu, jua'a nga'a cha' cua'ni na lo'o tya'a ñati na li'.

13 Cua nda ycuí' Ndyosi Xtyi'i Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na, bi' cha' cua ngua jlo ti' na cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o ycuí' Ndyosi, lo'o jua'a stu'ba ntsu'u tyiquee Ni lo'o na.

14 Cua na'a ycuí' ya ji'i Jesús. Chañi laca cha' nu nchcui' ya lo'o ma' juani, cha' cua nda ycuí' Ndyosi Sti Jesús chacuayá' ji'i Sñi' ycuí' ca Ni cha' cua'ni lyaá ji'i cua ña'a ca ñati ji'i nu cuxi.

15 Ñati nu tyaja'a cacha' ji'i tya'a ñati cha' nu sca ti Sñi' ycuí' Ndyosi laca Jesucristo, stu'ba ntsu'u tyiquee ycuí' Ni lo'o ngu' bi' li'; jua'a stu'ba ntsu'u tyiquee ngu' bi' lo'o ycuí' Ni.

16 Ngua cuayá' ti' na li', cha' ntsu'u tsa tyiquee ycuí' Ndyosi ña'a Ni ji'na; jua'a jlya ti' na li', cha' xcui' ntsu'u tsa tyiquee ycuí' Ni ña'a Ni ji'i ñati chalyuu. Lo'o ñati nu jua'a tso'o nti' ña'a ngu' ji'i tya'a ñati, nu xcui' jua'a ndu'ni ngu' laja lo'o ndi'i ngu' chalyuu, cua stu'ba ntsu'u tyiquee ngu' bi' lo'o ycuí' Ndyosi; la cui' jua'a stu'ba ntsu'u tyiquee ycuí' Ndyosi lo'o ngu' bi' li'.

17 Tso'o ti ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycuí' Ndyosi, cha' nu lo'o tyalaa tsa lo'o tyaa Jesucristo chaca quiya' cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i laca ñati, li' tyucui tyiquee na taca tyacua tya'a na lo'o ycuí' Ni. Ndyaa Ni lo'o na laja lo'o ndi'i na chalyuu, ñi'ya nguta'a Ni lo'o Jesucristo lo'o nguti'i yu nde chalyuu, bi' cha' nga'aa ntsu'u cha' cutsji na.

18 Ná ntsu'u cha' cutsji na cha' xcube' ycuí' Ndyosi ji'na, si chañi cha' ntsu'u ty-

iquee na ña'a na ji'i ycuí' Ni; pana tya lyiji cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycuí' Ndyosi, si ña'a ti tya ntsii na cha' xcube' Ni ji'na. Ñati nu ntsii tsa ji'i ycuí' Ndyosi ni, cua nda ti' ngu' cha' xcube' Ni ji'i ngu'.

19 Ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycuí' Ni, xqui'ya cha' tya clyo ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na.

20 Ngu' nu ñacui ndi'ya: “Ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i ycuí' Ndyosi”, lo'o li' ña'a ti tya liye' ti' ngu' bi' ña'a ngu' ji'i tya'a ngu', cha' cuiñi ti laca nu nchcui' ngu' bi'. Ndi'ya ndyu'u cha' bi': taca ña'a na ji'i tya'a ñati na, pana ycuí' Ndyosi ni, bilya ña'a na ji'i Ni tsiya' ti; bi' cha' lacua, si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo, li' ná taca ñacui na cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycuí' Ndyosi Sti na.

21 Cua ngulo Ni cña bi' ji'na ndi'ya: Tso'o ti tyu'u tyiquee ma' ña'a ma' ji'i ycuí' Ndyosi, lo'o jua'a xcui' tso'o ti tyu'u tyiquee ma' ña'a ma' ji'i tya'a ñati ma'.

5

Ntijiloo na ji'i nu cuxi nu ntsu'u chalyuu

1 Laca ñati nu jlya ti' ji'i Jesús, cha' laca yu Cristo nu cua nda ycuí' Ndyosi ji'i yaa chalyuu, chañi cha' laca ngu' bi' sñi' ycuí' Ndyosi. Ycuí' Ndyosi laca Sti na, lo'o jua'a ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i Ni, bi' cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i xa' la sñi' ycuí' Ni, tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús.

2 Nu lo'o ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycuí' Ndyosi Sti na, lo'o jua'a taquiya' na ji'i laca cña nu nda Ni lo'o na, li' tso'o ti taca tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i xa' la sñi' ycuí' Ni.

3 Si chañi cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i Ni, taquiya' na ji'i cha' nu chcui' Ni lo'o na li', cha' si'i sca cña nu tucui tsa laca cha' taquiya' na ji'i scaa cha' nu nchcui' Ni.

4 Cua ña'a ca sñi' ycuí' Ndyosi taca tyijiloo ji'i laca nu cuxi nu ntsu'u chalyuu; taca tyijiloo na ji'i nu cuxi, xqui'ya cha' cua ngusñi na cha' ji'i Jesucristo.

5 Pana ñati nu jlya ti' cha' Jesús laca nu sca ti Sñi' ycuí' Ndyosi, bi' ti ñati nu caca ji'i tyijiloo ji'i laca nu cuxi nu ntsu'u chalyuu.

Ndi'ya ntsu'u cha' ji'i Jesús nu laca Sñi' ycu'i ca Ndyosi

⁶ Nu sca ti Sñi' ycu'i ca Ndyosi laca Jesucristo, nu yaa chalyuu. Ntyucuatya ngu' ji'i yu li'. Ngujui yu lo crusi, ndyalú tañi ycu'i yu li'. Si'i xqui'ya cha' nu cua ntyucuatya ti yu, masi lo'o xqui'ya cha' cua ngujui yu lo crusi ndyalú tañi yu, bi' cha' nchca cuayá' ti' na juani cha' nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi laca Jesucristo. Bi' laca cha' nu ndacha' Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'na, lo'o jua'a chañi tsa laca cha' bi'.

⁷ Nde cua ntucua sna tya'a ngu' nu nchcui' cha' chañi laca cha' ji'i Jesús bi': ycu'i Ndyosi Sti yu laca tsaca ngu' bi'; jua'a Jesucristo nu ntsu'u tyucui cha' ji'i ycu'i Ndyosi ji'i, bi' laca chaca; lo'o jua'a Xtyi'i ycu'i Ni, chaca laca bi'. Stu'ba ti nchcui' nu ca ta'a sna bi', cha' chañi laca cha' bi'.

⁸ Lo'o jua'a nde lo yuu cua ngua sna quiya' lo'o nchcui' ycu'i Ndyosi cha' chañi laca cha' Jesucristo laca nu sca ti Sñi' ycu'i Ni: tsaca laca cha' nu nchcui' Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o na; jua'a chaca laca cha' nu nchcui' Ni laja lo'o ntyucuatya Jesucristo; lo'o jua'a chaca laca cha' nu cua nchcui' Ni laja lo'o ngujui Jesucristo lo crusi, ndyalú tañi yu li'. Sca ti cha' nchcui' Ni ca ta'a sna quiya' bi'.

⁹ Ntucua na ji'i cha' nu nchcui' ñati chalyuu lo'o na, pana juani ndulo la cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o na. Ca ta'a sna cha' nu nda ycu'i Ndyosi, laca cha' bi' nchcui' cha' sca ti Jesucristo laca Sñi' ycu'i Ndyosi.

¹⁰ Ñati nu jlya ti' ji'i yu cha' laca yu nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi, ycu'i ca ngu' jlo ti' ngu' ne' cresiya ji'i ngu' cha' chañi tsa laca cha' bi'; ñati nu ná ntaja'a tucua cha' ji'i Ni, cha' laca Jesucristo Sñi' ycu'i ca Ni, bi' ngu' laca nu ná jlya ti' tsiya' ti cha' cua nchcui' ycu'i Ndyosi cha' ji'i Sñi' ycu'i ca Ni. Ñati cuiñi laca ycu'i Ndyosi nti' ngu' bi'.

¹¹ Nde laca cha' liñi nu tso'o tsa cha' xñi na ji'i, cha' cua nda ycu'i Ndyosi chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na; Jesucristo laca nu ngulu'u ji'na ñi'ya caca chalyuu bi'.

¹² Cua ña'a ca ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesús nu laca Sñi' ycu'i ca Ni, bi' ñati laca nu ntsu'u chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i; ñati nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o nu sca ti Sñi' ycu'i

Ndyosi, ná ntsu'u cha' ta Ni chalyuu bi' ji'i ngu'.

Cua tye ti cha' nu nguscua Juan

¹³ Cua nscua na' quityi re lacua, cha' caa ca slo ma, laca tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi; xqui'ya cha' re taca ca cuayá' ti' ma cha' cua ngujui chalyuu cucui ji'i ma, nu cua nda ycu'i Ndyosi ji'na.

¹⁴ Tyucui tyiquee na taca chcui' na lo'o ycu'i Ndyosi lacua. Lo'o jña na sca cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu stu'ba nti' lo'o sca cha' nu nti' ycu'i Ni, li' taca jlo ti' na cha' taquiya' Ni ji'i cha' nu chcui' na lo'o Ni.

¹⁵ Si jlo ti' na cha' nduna ycu'i Ndyosi lo'o jña na sca cha' ji'i Ni, la cui' jua'a taca jlo ti' na cha' cua caja ti cha' bi' ji'na li'.

¹⁶ Lo'o ña'a na ji'i sca ñati tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo cha' ndyu'ni yu sca cha' cuxi, pana nda na cuentya cha' ná nscua cha' chcuna' chalyuu ji'i yu xqui'ya cha' cuxi bi', li' tso'o la si jña na cha' clyu ti' ji'i ycu'i Ndyosi cuentya ji'i yu tya'a na bi', cha' ná ta Ni chacuayá' cha' chcuna' chalyuu ji'i yu tya'a na bi'. Pana ntsu'u qui'ya tlyu nu ná taca cua'ni clyu ti' ycu'i Ndyosi ji'i; ná ñacui na' cha' jña na cha' clyu ti' ji'i Ni li', si jua'a ntsu'u qui'ya ji'i ngu'.

¹⁷ Chañi cha' sta ycu'i Ndyosi qui'ya ji'i laca na lo'o tya'a na xqui'ya cha' cuxi nu ndyu'ni na. Pana ntsu'u sca lo qui'ya nu ná taca cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'i tsiya' ti.

¹⁸ Jlo ti' na cha' nga'aa ndu'ni ñati ji'i Jesucristo cha' cuxi. Jesucristo nu laca nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi, bi' laca nu ndaca'a ji'i ngu', cha' ná taca cala' nu xña'a ji'i ngu' bi' li'.

¹⁹ Jlo ti' na cha' ñati ji'i ycu'i Ndyosi laca na, xqui'ya cha' cua ngusñi na cha' ji'i Jesucristo; pana xa' la ñati chalyuu nu ná ndaquiya' ji'i Ni tsiya' ti, ña'a ti tya laca nu xña'a loo ji'i ñati bi'.

²⁰ Cua jlo ti' na cha' cua yaa nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi nde lo yuu chalyuu, lo'o jua'a cua nda bi' chacuayá' cha' caca tyu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi. Chañi cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o ycu'i Ndyosi juani, xqui'ya cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o Jesucristo nu laca Sñi' ycu'i ca Ni. Chañi cha' ycu'i Ndyosi tsiya' ti laca nu Jesús bi',

lo'o jua'a chañi cha' ná nga'a cha' tye chalyuu cucui nu ta Ni ji'na.

²¹ Cu'ma sñi' na', tii ti ti' ma tyi'i ma chalyuu, cha' ná tyatí yu'u ma lo'o xa' jo'ó. Jua'a laca cha' bi' lacua.

Quityi sube nu nguscua San Juan nu nchca tyucuaa

Nu lo'o chañi cha' ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na

¹ La cui' nu cusu' Juan laca na'. Nscua na' sca quityi re, ma' cusu', jua'a sñi' nu'u, cha' caa quityi re ca slo cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, cha' cua ngusubi ycu' Ni ji'i ma cha' caca ma ñati ji'i Ni. Chañi cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i ma; ni si'i sca ti na', lo'o lcaua ti ña'a ñati lcaa quichì nu nduna cha' liñi ji'i Jesús, lo'o lcaa ñati bi', ntsu'u tsa tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i ma.

² Cua ndyanu tso'o cha' liñi bi' ne' cre-siya ji'na, jua'a ná nga'a cha' tye cha' nu cua ndyuna na bi'; bi' cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i ma.

³ Ycu' Ndyosi nu laca Sti na, lo'o jua'a Jesucristo nu sca ti Sñi' ycu' Ni, xtyucua Ni ji'i ma. Lo'o jua'a cua nti' na' cha' ña'a ti tya cua'ni Ni quiña'a tsa cha' tso'o lo'o ma, cha' ña'a ti tya cua'ni tya'na ti' Ni ji'i ma, cha' ña'a ti cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ma; jua'a nti' na' cha' cua'ni Ni lo'o ma, xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, cha' chañi tsa cha' nu ngulu'u Ni ji'na.

⁴ Tso'o tsa ngua ti' na' lo'o ngujui cha' na cha' ña'a ti tya ndaquiya' tso'o xi ngu' tya'a ma lcaa cha' liñi nu cua nda ycu' Ndyosi Sti na lo'o na;

⁵ bi' cha' chcu' na' lo'o nu'u, ma' cusu', jua'a lo'o lcaa ngu' tya'a ma, cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na. Si'i sca cha' nu bilya ta Ni lo'o na laca cha' bi', sca cha' nu ndyuna na lo'o ngusñi na cha' ji'i Jesucristo tya clyo laca cha' bi'.

⁶ Lo'o nu ni na' ji'i ma cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na, la cui' jua'a ntsu'u cha' taquiya' na lcaa cña nu nclyo ycu' Ndyosi ji'na. Nu lo'o ngusñi ma cha' bi' tya clyo, cua ndyuna ma lcaa cña nu ntsu'u cha' cua'ni ma cha' tso'o ti tyu'u tyiquee lcaa ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma.

Nu ngu' cuiñi nu tya'a cusuu ji'i Cristo

⁷ Ntsu'u tsa ñati cuiñi nu nchcu' cha' ná chañi cha' ngua Jesús ñati lo'o yaa yu chalyuu. Tyucui ña'a lo yuu chalyuu ndya'a ñati nu nchcu' cha' cuiñi bi'; na nñilo'o ngu' bi' ji'i tya'a ñati na, jua'a tya'a cusuu ji'i Cristo laca ngu' bi'.

⁸ Bi' cha' tii ti ti' ma tyi'i ma chalyuu, cha' ná culiji yu'u jua'a ti lcaa cha' nu cua ndyuna ma lo'o nguti'i ya ca slo ma. Li' caja lcaa cha' tso'o nu cua nti' ycu' Ndyosi ta Ni ji'i ma lo'o tye chalyuu.

⁹ Lcaa ñati nu tyati yu'u lo'o xa' la cha', ná ntsu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi tsiya' ti, cha' ná cuayá' cha' ji'na lo'o jlya ti' na ji'i Cristo, nti' ngu' bi'; pana lo'o cua ngusñi na cha' ji'i Cristo ca ne' cresiya ji'na, li' stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi, jua'a lo'o ycu' nu sca ti Sñi' ycu' Ni.

¹⁰ Bi' cha' juani si tyalaa ñati slo ma nu ná nda la cui' cha' ji'i Jesús bi' lo'o ma, nga'aa ta ma su tyi'i ngu' bi', ni ná ta ma xlyo ni'i ji'i ngu' bi'.

¹¹ Nu lo'o chcu' na lo'o ñati bi', ñi'ya laca si ndyu'ni tya'a na lo'o ngu' bi', lo'o cña cuxi nu ndyu'ni ngu', jua'a ndyu'u cha' bi'.

Cha' nunguscua Juan lo'o cua tye ti quityi

¹² Tya ntsu'u tsa cha' nu nti' na' chcu' lo'o ma, pana tso'o la masi ná lo'o cha' bi' scua na' lo quityi re. Tiya' la nti' na' caa na' ca su ndi'i cu'ma, lo'o li' ycu' ca na' taca ta na' cha' bi' lo'o ma; li' chañi cha' tso'o ti taca tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a na.

¹³ Lo'o jua'a nu ñati tya'a ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Cristo ca nde, nu ngu' nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i, lo'o ngu' bi' cua nti' ngu' chcu'cha' ngu' ji'i ma. Jua'a caca cha' lacua.

Quityi sube nu nguscua San Juan nu nchca tyuna

Tso'o tsa nchcui' Juan ji'i Gayo

¹ La cui' nu cusu' Juan laca na'. Nscua na' quityi re cha' caa ca slo nu'u, Gayo; jlya ti' nu'u lcaa cha' nu laca ji'i Jesucristo, bi' cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' chcui' na' lo'o nu'u.

² Tso'o tsa ñati laca nu'u, cusu'. Nchcui' na' lo'o ycu' Ndyosi cuentya jinu'u cha' tso'o ti taca tyi'i tyiquee nu'u, cha' taca ca lye ti' nu'u. Cua jlo ti' na' cha' tso'o tsa ngusñi nu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi.

³ Lo'o juani tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' cua ndyalaa xi ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo nu ngutu'u ca su ndi'i ma yaa ngu' ca nde. Nacu' ngu' cha' ña'a ti ndaquiya' tso'o ma ji'i cha' liñi nu cua nda Jesús lo'o na, cha' jua'a ndu'ni ma lcaa tsa.

⁴ Sca ti cha' nlyacua ti' na' cuentya ji'i cu'ma, si chañi cha' ndaquiya' ma ji'i cha' liñi nu cua nda Jesús lo'o na, cha' cuañi' la cu'ma cuentya jna'; tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' lo'o ndyuna na' cha' jua'a ndu'ni ma.

⁵ Cusu', ndube tsa ti' na' cha' lcaa tyempo tso'o tsa nxyucua nu'u ji'i ngu' tya'a na, masi ná nslo nu'u ji'i ngu', cha' ngu' xa' quichi laca ngu' ntsu'u quiya'.

⁶ Cua nchcui' ngu' bi' lo'o lcaa ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús nde quichi re, ndacha' ngu' ji'i ya ñi'ya nu tso'o ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i ycu' ca ngu'. Lo'o jua'a cua'ni ma cha' tso'o tya xtyucua la ma ji'i ngu' bi' tyucui su tsa ngu', cua'ni ma ñi'ya laca si na nxyucua ma ji'i ycu' Ndyosi laca;

⁷ cña ji'i Cristo ndya'a ngu', bi' cha' ngutu'u ngu' bi' ndyaa ngu' tyijyu'. Ná ntaja'a ngu' xñi ngu' ni sca centavo ji'i xa' ñati nu ná ndaquiya' ji'i Cristo tsiya' ti, cha' xtyucua ji'i ngu' tyucui;

⁸ bi' cha' nu na ni, tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, nga'a cha' xtyucua na ji'i ngu' bi'. Lo'o jua'a taca ca stu'ba cha' ji'na lo'o ngu' bi' lo'o sañi na cha' liñi nu cua nda Cristo lo'o na ca tyijyu' la.

Cuxi tsa cña nu ndyu'ni Diótreres

⁹ Cua nscua na' sca quityi tya tsubi' la nu ndyaa ca su ndi'i ña'a taju ti ma ñati ji'i Jesucristo, cu'ma nu ndyu'u ti'i ma tsa tlyu ti ca bi'; pana ná ntaja'a Diótreres taquiya' ji'i cha' nu nacui na' ji'i ma, cha' nti' yu bi' cha' xu'na ma laca yu.

¹⁰ Nu lo'o tyalaa na' ca slo ma, li' chcui' na' lo'o ma cuentya ji'i lcaa cña nu ndyu'ni yu bi', cha' chiya'a tsa nchcui' yu ji'i cuare; nchcui' yu bi' cua ña'a ca lo cha' cuiñi lo'o ñati. Masi ndyu'ni yu jua'a, ná cuayá' ji'i yu nti' yu, cha' juani ná ntaja'a yu ta yu su tyi'i ngu' tya'a ndya'a ya cña lo'o ndyaa ngu' quichi tyi ma; ña'a cuayá' ndaca'a yu chacuayá' ji'i tya'a ma cha' lo'o cu'ma ná ta ma su tyi'i ngu', masi ngua ti' ma ta ma su tyi'i ngu' nquicha'. Lo'o jua'a ngua ti' yu culo'o yu ji'i tya'a ndya'a ya cña bi', cha' ná tyu'u ti'i ngu' lo'o ma.

¹¹ Cusu', ná tyati yu'u ma lo'o cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu, tso'o la si tyi'u ti' ma ji'i lcaa cha' nu tso'o ti. Lcaa ñati nu xcui' clyana cha' tso'o nu cua'ni ngu' cha' xtyucua ngu' ji'i xa' la tya'a ñati ngu', cua ntsu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi; lcaa ñati nu xcui' clyana cha' cuxi cha' cua'ni ngu', bilya tyu'u cha' ji'i ngu' bi' tsiya' ti lo'o ycu' Ndyosi.

Tso'o la ndyu'ni Demetrio

¹² Tso'o tsa nchcui' lcaa ñati ji'i Demetrio; masi ycu' ca na, lo'o ña'a na ji'i yu nchca cuayá' ti' na cha' tso'o tsa ndyu'ni yu lo'o lcaa ñati. Jua'a cuare, nchcui' ya lo'o ma juani cha' chañi tsa cha' nu nchcui' ngu' ji'i yu cha' tso'o tsa tyiquee yu. Cua jlo tso'o ti' ma cha' nchcui' ya cha' liñi lo'o ma.

Cha' nunguscua Juan lo'o cua tye ti quityi

¹³ Tya ntsu'u tsa cha' nu nti' na' chcui' lo'o nu'u, pana tso'o la masi ná scua na' cha' bi' lo quityi re juani;

¹⁴ tso'o la yala ti caa na' ca su ndi'i nu'u cha' ycu' ca na' ta na' xi cha' lo'o nu'u.

¹⁵ Ti' ti tyi'i tyiquee ma lacua, cha' ycu' Ndyosi xtyucua ji'i ma. Lcaa ngu' tya'a tso'o ma nu ndi'i ca su ndi'i cuare, cua nti' ngu' chcuicha' ngu' ji'i ma, xqui'ya cha' nu scua na' lo quityi re; jua'a cu'ma, chcuicha' ma ji'i lcaa ngu' tya'a tso'o ya nu ndi'i ca ndacua.

Quityi nu nguscua San Judas

¹ Judas naa na', la cui' tya'a Jacobo; cña laca na' cuentya ji'i Jesucristo. Nscua na' quityi re cha' tsa ca slo lcaa cu'ma nu ndaquiya' ma ji'i ycu' Ndyosi Sti na, cha' cua ngusubi Ni ji'i ma. Ycu' Ndyosi laca nu ngua'ni lubii ji'i cresiya ji'i ma, lo'o ña'a ti tya cña'asii Ni ji'i ma juani xqui'ya Jesucristo.

² Tya'na tsa ti' ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i ma, bi' cha' ti ti taca tyi'i tyiquee ma, xqui'ya cha' cua jlo ti' ma cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ma. Jua'a nti' na' cha' caca ji'i ma lcaa tsa.

Ntsu'u xi ñati nu nchyu'u cha' cuiñi ji'i ngu'

³ Cu'ma ngu' tya'a tso'o na nu tyaca'a tsa ma 'na, nti' tsa na' scua na' quityi cha' tsa ca slo ma, sca quityi nu chcu' ji'i cha' tlyu nu ngua'ni Jesús cha' taca clyaa na ji'i nu cuxi; pana ná ngua scua na' ji'i yala ti. Lo'o nu juani nga'a cha' scua na' quityi re cha' tsa ca slo ma, cha' ta na' sca cui' lo'o ma; nga'a cha' cua'a ma ji'i cua ña'a ca ngu' cuiñi, xqui'ya cha' ná jly ti' ngu' ji'i cha' liñi nu cua nda ycu' Ndyosi nu Xu'na na lo'o na, lcaa na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo. Ná cua'a jyaca ma tsiya' ti ji'i cha' nu nchcu' ngu' cuiñi bi'.

⁴ Ndu'ni cha' ca cuayá' ti' ma cha' cua ndyatí xi ñati cuiñi bi' laja cu'ma, masi ná stu'ba cha' nu jly ti' ma lo'o ngu'. Cua sa'ni tsa nscua cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi cha' xcube' Ni ji'i nu ngu' cuxi bi'; pana ná ndaquiya' ngu' bi' ji'i cha' nu nchcu' ycu' Ndyosi tsiya' ti, ni ná ndube ti' ngu' bi' si ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ñati chalyuu. Nacu' ngu' bi', cha' ná ndu'ni cha' masi cua'ni ngu' cha' suba', masi cua'ni ngu' lcaa lo cha' cuxi, cha' si ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, ná xcube' Ni ji'na li', nti' ngu'. Cuiñi tsa ngu' bi', si'i ycu' Jesucristo laca xu'na ngu' bi'. Pana nu na ni, sca ti ycu' Jesucristo laca nu Xu'na na, sca ti ycu' Ni laca nu chañi cha' laca Ni loo ji'na.

⁵ Cua jlo ti' ma lcaa cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni la, pana xa' cacha' na' xi cha' bi' ji'i ma juani: Ngua'ni lyaá ycu' nu Xu'na na ji'i jyo'o cusu' ji'i ngu' Israel, nu lo'o nguti'i ngu' preso ca loyuu su cuentya Egipto; pana ca tiya' la ndyujui ycu' Ni ji'i lcaa jyo'o cusu' nu ná ndaquiya' ji'i cha' nu cua nchcu' Ni lo'o ngu' bi'.

⁶ Lo'o jua'a tyi'u ti' ma ji'i xca ji'i ycu' Ndyosi nu ná ntaja'a taquiya' ji'i cña nu nda Ni ji'i ngu' nu ngua sa'ni, bi' cha' nguxtyanu xca bi' tyi' ngu' ca slo ycu' Ndyosi. Pana juani cua ndu xca cuxi bi' ndyaaca' lo'o carena; ca su talya ña'a tsiya' ti ndu xca cuxi bi', cha' preso ji'i ycu' Ndyosi laca ngu' juani. Jua'a ntsu'u cha' jatya xca bi' ni jacua' tyalaa tsa nu cua'ni cuayá' ycu' Ni ji'i lcaa ñati.

⁷ Lo'o jua'a tyi'u ti' ma ji'i quichi' Sodoma lo'o quichi' Gomorra lo'o xa' la quichi' nu ndi'i cacua ti; ñi'ya ngua'ni ngu' xca bi' cha' cuxi, jua'a lye tsa ngua'ni cuxi nu jyo'o cusu' nu nguti'i quichi' bi', hasta nu ngua'ni suba' ngu' lo'o tya'a qui'yu ti' ngu'. Cua ndyujui ycu' Ndyosi ji'i lcaa ngu' quichi' bi' lo'o quii' tlyu ji'i Ni li'. Jua'a ca cuayá' ti' lcaa ñati ña'a cha' tlyu nu nchca ji'i ycu' Ndyosi ndu'ni Ni; la cui' lo'o sca quii' tlyu nu ná nga'a cha' tyubi' tsiya' ti, jua'a xcube' Ni ji'i lcaa ñati nu ndu'ni cha' cuxi.

⁸ Lo'o nu ngu' cuiñi bi' ni, ñi'ya nu ngua'ni cuxi jyo'o cusu' bi', jua'a ndu'ni ngu'; ñi'ya si nchcu' xcalá ti' ngu' bi', jua'a laca cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. Xña'a tsa tyiquee ngu' bi', ndu'ni tsa ngu' cha' suba'; jua'a ná ndaquiya' ngu' bi' tsiya' ti ji'i cha' nu nchcu' cua ña'a ca ngu' nu laca loo. Lo'o li' hasta nchcu' suba' ngu' bi' ji'i xca ji'i ycu' Ndyosi nu ntucua nde cua.

⁹ Pana si'i jua'a ngua'ni Miguel nu laca loo ji'i xca ji'i ycu' Ndyosi; nu lo'o ngusu' tya'a nu Miguel bi' lo'o nu xña'a xqui'ya jyo'o Moisés, ná nchcu' ni sca cha' cuxi lo'o nu xña'a bi'. Ndi'ya ti nchcu' lo'o: "Ycu' nu Xu'na na' ntsu'u cha' cua'a jinu'u", nacu' Miguel ji'i nu xña'a bi' li'.

¹⁰ Pana juani nchcu' nu ngu' cuiñi bi' cha' cuxi ji'i cua ña'a ca cha' ji'i Jesús, masi ná nchca cuayá' ti' ngu' ji'i cha' bi' tsiya'

ti; ndyu'ni ñu'u ngu' bi' jil'i ycu' ca ngu', xqui'ya cha' ndu'ni ngu' ñi'ya ndu'ni na'ni nu ná nchca culacua ti'.

11 Tya'na tsa nu ngu' cuiñi bi'. Cua ngusñi ngu' tyucuii cuxi nu ngulu'u jyo'o Caín jil'i ñati; cua ndu'utsu' ngu' jil'i tyucuii tso'o cha' caja cñi jil'i ngu' ñi'ya ngua'ni jyo'o Balaam, nu lo'o ngusñi yu caya' cuentya jil'i cña cuxi nu cua cua'ni ti yu nu ngua sa'ni. Ntsu'u cha' cajaa nu ngu' cuiñi bi' tsiya' ti, ñi'ya cua ngujuii jyo'o Coré nu lo'o lye tsa ngusu tya'a yu lo'o ycu' nu Xu'na na.

12 Masi cuxi tsa ndu'ni nu ngu' cuiñi bi', ná ntyuju'u ti' ngu' tsiya' ti cha' ndi'i ngu' lo'o ma nu lo'o ndyu'u ti'i ma cha' cacu ma sii lo'o tya'a ma, xqui'ya cha' ngusñi ma cha' jil'i Jesucristo. Quiña'a tsa ndacu ngu' bi' li', quiña'a tsa ndyi'yu ngu', cha' tsa bi' ti cha' nti' ngu' ndya'a ngu' slo ma; ná ndube ti' ngu' bi' tsiya' ti. Ñi'ya laca sca xu'na xlya' nu ná ña'asi tso'o jil'i xlya' jil'i, jua'a laca ngu' bi'; ñi'ya nti' coo btyi nu nxna lijya lo'o cui'i ti masi ná ca'ya tyo, jua'a nti' nu ngu' cuiñi bi'; ñi'ya laca sca yaca si'yu nu ná nda si'yu, jua'a laca ngu' bi'. Pana sca yaca nu cua ngüityi, ntsu'u cha' xcuaa na jil'i, cha' nga'aa ntsu'u juersa jil'i cha' cu'ú la li'; cua ndye ngujuii yaca bi'.

13 Ñi'ya nxasu clyoo' tyujo'o, nchcuaa clyoo' ngo' cuu' ca to' hitya, jua'a laca cña cuxi nu ndyu'ni ngu' bi'; ñi'ya laca sca cuii nde cua nu ngusna ndyaa xa' tyucuii cha' nga'aa ta xee nde talya, jua'a laca ngu' cuiñi bi'. Pana cua ngua'ni cho'o ycu' Ndyosi sca se'i su ná ntsu'u xee tsiya' ti su tyaa nu ngu' cuiñi bi'.

14 Cua sa'ni tsa nchcui' jyo'o Enoc ñi'ya nu caca jil'i ngu' cuiñi nu ndu'ni jua'a. Cua ndya'a ca'yu latya sñi' ste' jyo'o Adán, lo'o li' ngula nu Enoc nu ngua tu'ba jil'i ycu' Ndyosi cha' chcu' Ni lo'o ñati nu ngua sa'ni. Ndi'ya nchcui' Enoc bi': "Cua na'a na' jil'i ycu' nu Xu'na na, cha' lijya Ni lo'o tyuu tsa tya'a mil xca jil'i ycu' Ni,

15 cha' cua'ni cuayá' Ni jil'i lcaa ñati. Li' xcube' Ni jil'i lcaa ñati cuxi xqui'ya cha' cuxi nu cua ngua'ni ngu', xqui'ya cha' suba' nu cua nchcui' ngu' jil'i ycu' Ndyosi." Jua'a nacui jyo'o Enoc bi'.

16 Nu ngu' cuiñi bi' ni, xcui' na chii nti'

ngu' bi' ndi'i ngu' chalyuu; ná sca na ná ndiya ti' ngu' bi' tsiya' ti, cha' chiya'a ti nchcui' ngu' jil'i lcaa ti cha'. Xcu' ndiya la ti' ngu' bi' lcaa lo cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ngu' jil'i. Lye tsa nchcui' tyucuaa ti' ngu' bi' lo'o tya'a ngu', pana xcui' tso'o tsa nchcui' ngu' bi' jil'i ñati si xtyucua ngu' jil'i ngu' bi' lo'o sca cña cuxi.

Cña nu nga'a cha' cua'ni ñati nu ntsu'u cha' jil'i lo'o Jesucristo

17 Cu'ma ngu' tya'a tso'o na nu tyaca'a tsa ma 'na, nga'a cha' tyi'u ti' ma cha' nu nchcui' ñati lo'o na, nu ñati nu cua ngua tsa'a jil'i Jesucristo nu Xu'na na tya clyo.

18 "Tyu'u tucua xi ñati cuiñi lo'o cua tye ti chalyuu", nacui ngu' bi' ji'na. "Xty'i lo'o ngu' cuiñi bi' jil'i lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jil'i ycu' Ndyosi, jua'a cua'ni ngu' cua ña'a ca cha' cuxi nu ndiya ti' ngu' jil'i", nacui ngu' bi' ji'na.

19 Cua'ni nu ngu' cuiñi bi' cha' nga'aa stu'ba cha' nu culacua ti' ma lo'o tya'a ma. Ndiya tsa ti' ngu' bi' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu, cha' ná ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya jil'i ngu' bi' tsiya' ti.

20 Pana nu cu'ma ngu' tya'a tso'o na ni, xa' ña'a cua'ni ma; nga'a cha' xtyucua ma jil'i ngu' tya'a ma cha' lcaa ma talo ma cua'ni ma cña jil'i ycu' Ndyosi. Taca talo ma xqui'ya cha' ngusñi tso'o ma cha' jil'i ycu' Ni. Lo'o jua'a ta Xtyi'i ycu' Ndyosi juersa jil'i ma cha' taca chcu' ma lo'o Ni.

21 Bi' cha' lacua, cua'a ma jil'i ycu' ca ma; cui'ya ma cuentya ñi'ya nu cua'ni ma nde chalyuu, cha' jlo ti' ma cha' ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni jil'i ma. Jatya ma ni jacua' tyalaa tsá lo'o ta ycu' Jesucristo nu Xu'na na chalyuu nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti ji'na, cha' tya'na tsa ti' Ni ña'a Ni ji'na.

22 Cua'ni tya'na ti' ma jil'i lcaa ngu' tya'a ma nu bilya xñi tso'o cha' jil'i Jesucristo, lo'o jua'a culu'u tso'o la ma jil'i ngu' bi'.

23 Cua'ni lyaá ma jil'i ngu' nu cua tyumi' ti lo quii' jil'i nu xña'a, culo ma jil'i ngu' bi' ya' nu xña'a. Ña'a ti tya cua'ni tya'na ti' ma jil'i ngu' nu xcui' cha' cuxi ndu'ni; ña'a ti xtyucua ma jil'i ngu' bi', cha' taca ca cuayá' tso'o la ti' ngu' cha' liñi jil'i ycu' Ni, masi

cutsii mā xi ji'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu',
ñi'yā si cojolaqui nu cha' cuxi bi' ji'i mā.

Ndyu'ni tlyu Judas ji'i ycu' Ndyosi

²⁴⁻²⁵ Sca ti ycu' Ndyosi ntsu'u chalyuu.
Taca cua'ni lyaá Ni ji'na xqui'ya Jesucristo
nu Xu'na na; sca ti ycu' Ni nchca ji'i Ni
ña'asii Ni ji'na, laja lo'o ndya'a na tyu-
cuii tso'o nu ngulu'u Ni ji'na. Xtyucua Ni
ji'na cha' ná tyeje sna quiya' na, cha' ná
tyu'utsu' na ji'i tyucuii bi', ña'a cuayá' nu
tyalaa na tso'o ti ca su ndubi tsa ña'a xee,
ca su ntucua ycu' Ndyosi. Lubii tsiya' ti
caca cresiya ji'na lo'o cua ndyalaa na ca
slo Ni, lo'o jua'a caca chaa tsa ti' na li'. Bi'
cha' juani cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi
nu ntucua ca su tlyu nde cua, cha' sca ti
ycu' Ndyosi ntsu'u nu tlyu tsa laca Ni; sca
ti ycu' Ni laca Ni loo ji'i lcaa lo na nu ntsu'u
chalyuu, jua'a sca ti ycu' Ni nchca ji'i Ni
cua'ni Ni lcaa lo cña tonu tsiya' ti. Lu'ú ycu'
Ndyosi tya lo'o bilya tya' chalyuu, lo'o jua'a
lu'ú Ni juani; ná nga'a cha' tye tyempo cha'
lu'ú Ni ca nde loo la. Jua'a laca cha' lacua.

Lo'o cua tye ti chalyuu re

Ngulu'u Jesucristo ji'i Juan sca cha' nu ntsu'u yacu' ti tya sa'ni la

¹ Nde nscua na' cha' nu ngulu'u Jesucristo 'na. Juan laca na', lo'o nde nscua na' sca cha' nu ntsu'u yacu' ti tya sa'ni la. Tya clyo la cua nda ycu' Ndyosi cha' bi' lo'o Jesús cha' culu'u ji'i ñati ji'i ycu' lcaa ña'a cha' nu cua lijya ti cha' caca nde chalyuu. Li' nda Jesús cha' bi' lo'o na', nu lo'o nda Ni sca xca ji'i Ni nu ngutu'u nde cua yaa ca slo na', cha' ndyu'ni na' cña ji'i Ni.

² Nde nscua na' lcaa cha' nu cua na'a ycu' na'; jua'a nchcui' liñi na' lo'o ñati ji'i Ni lcaa cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o ngu', la cui' cha' tso'o nu nchcui' tsa Jesús ji'i lo'o ñati.

³ Tso'o tsa caca tyiquee ma, ñati nu chcu' lo quityi re, jua'a cu'ma lo'o cuna ma cha' nu nchcui' quityi re, lcaa ña'a cha' nu cua lijya ti cha' caca nde chalyuu; nu lo'o taquiya' na ji'i lcaa cha' nu nscua re, tso'o tsa caca tyiquee na li'. Lo'o jua'a cua ngu-lala ti caca cha' nu nscua re.

Nscua Juan cha' nu ndyaa slo ñati ji'i Jesucristo nde cati tya'a quichi

⁴ Juan laca na' nu nda quityi re tsa nde cati tya'a quichi loyuu su cuentya Asia, ca su ndi'i taju ñati nu ngusni cha' ji'i Jesucristo. Nda na' xlyo ni'i ji'i ma chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi Sti na, jua'a chacuayá' ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi, jua'a chacuayá' ji'i Jesucristo. Cua nti' na' cha' ña'a ti cua'ni ycu' Ndyosi cha' tso'o lo'o ma, ña'a ti cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ma. Nu ngua tya clyo lu'ú ycu' Ndyosi, na lu'ú Ni juani, lo'o ña'a ti tya lu'ú Ni tyempo nde loo la. Ntucua Xtyi'i ycu' Ni nde loo su tlyu su ntucua ycu' Ni, la cui' cati tya'a cui'i lubii nu nda Xtyi'i Ni laca bi'.

⁵ Tso'o tsa nchcui' liñi Jesucristo ji'i ycu' Ndyosi Sti yu ña'a cuayá' ndyujuii ngu' ji'i yu. Pana lo'o ndyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o ngujuii yu, li' na'a ngu' cha' tlyu tsa cha' nu ntsu'u ji'i yu. Lo'o juani laca Jesucristo loo ji'i tyucui ña'a chalyuu, xqui'ya cha' laca yu loo ji'i lcaa nu laca xu'na chalyuu.

Ntsu'u tsa tyiquee Jesús ña'a yu ji'na, bi' cha' ngujuii yu lo crusi; cua ndyalú tañi yu, cha' ngua'ni lyaá yu ji'na ji'i nu cuxi nu ntsu'u ji'na.

⁶ Cua ngua'ni Jesús cha' laca na sca lo ñati nu ndulo tsa cuentya ji'i ycu' Ndyosi, nu ndyu'ni cña nu nti' ycu' Ndyosi Sti Jesús cha' cua'ni na. Cua nti' na cha' lcaa yija nu lijya nde loo la ná tye cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi, cha' nchca ji'i Ni cua'ni Ni lcaa lo cña tsiya' ti. Jua'a caca cha' lacua.

⁷ Cui'ya ma cuentya, cha' tya tyaa Jesucristo nde chalyuu chaca quiya' laja coo. Ña'a lcaa ñati ji'i yu li'; jua'a nu ñati nu liye' tsa ti' ña'a ji'i yu nu ngua tsubi', jua'a nu ñati nu cua ndyojo' chcu' ji'i yu, lo'o ngu' bi' ña'a ngu' ji'i yu chaca quiya' li'. Xi'ya ñati tyucui ña'a chalyuu cha' xñi'i ti' ngu' lo'o tyaa Jesús chaca quiya', cha' cua jlo ti' ngu' cha' ntsu'u qui'ya ji'i ngu'. Jua'a caca cha' bi' lacua.

⁸ “Ñi'ya nti' letra A, jua'a nguxana lcaa cha' lo'o na'; ñi'ya nti' letra Z, jua'a tye lcaa cha' lo'o na'”, nacui ycu' nu Xu'na na nu lcaa cña nchca ji'i Ni. Nu ngua tya clyo lu'ú ycu' Ndyosi, na lu'ú Ni juani, lo'o ña'a ti tya lu'ú Ni tyempo nde loo la.

Na'a Juan ji'i Cristo ca su tlyu su ntucua ycu' Ni

⁹ Juan laca na', tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús laca na'. Ñi'ya nu ndyaca ji'i cu'ma, la cui' jua'a ndyaca jna', cha' stu'ba ti ndyiji cha' ti' ji'na cuentya ji'i Jesús; pana jlya ti' na cha' Cristo laca loo ji'na juani, bi' cha' ndalo na ji'i cha' ti' nu tyacua ji'na. Nde cha' nu ngua 'na lo'o ndi'i na' loyuu su naa Patmos, sca yuu piti ti nu nscua cla'be hitya. Ca bi' ntsu'u na' ne' chcu', xqui'ya cha' ná ntsii na' nchcui' na' cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati; nchcui' na' lcaa cha' tso'o nu cua nda Jesús lo'o na.

¹⁰ Tsa clyo ji'i semana ngua, tsa ji'i ycu' nu Xu'na na, li' tyucui ña'a na' ngua tii na' cha' ngua'ya Xtyi'i ycu' Ndyosi lo na' tsiya' ti; nga'aa ngua cua'ni na' xa' la cha'. Li' ndyuna na' cha' nchcui' tsaca ñati nde chu' su ndu na'; cui' ngusi'ya bi' lo'o nchcui', ñi'ya ndañi nclya'á ngu' sca cui'chcu'.

¹¹ Ndi'ya nchcui' nu bi' lo'o na':

—Ñi'ya nti' letra A, jua'a nguxana lcaa cha' lo'o na'; ñi'ya nti' letra Z, jua'a tye lcaa cha' lo'o na' —nacuj nu nchcui' bi'—. Scua clya nu'u lcaa cha' nu cacha' na' jinu'u juani; lcaa cha' nu ña'a nu'u juani, scua clya nu'u ji'i lo quityi. Li' ta nu'u quityi re cha' tsa slo nu cati tya'a taju ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo ca quichi tyi ngu', ca loyuu su cuentya Asia nu ñacui na' re: quichi Efeso, jua'a quichi Esmirna, jua'a quichi Pérgamo, jua'a quichi Tiatira, jua'a quichi Sardis, jua'a quichi Filadelfia, jua'a quichi Laodicea.

¹² Li' nguxtyacui na' su ndu na' cha' ña'a na' tilaca laca nu nda cha' lo'o na'. Li' na'a na' ndu cati tya'a candyeru nu cua ndya' lo'o chcuá oro.

¹³ Laja candyeru bi' ndu sca nu ñi'ya ña'a ñati ña'a, jua'a ña'a nu cusu' bi' ngua ti' na'. Tyucui tsa late' lacu' Ni, nu ndyalaa ca yane quiya' Ni tsiya' ti, lo'o jua'a cua ndyaaca' tyiquee Ni lo'o sca sintya oro.

¹⁴ Ngati tsa ña'a quicha' hique Ni, ñi'ya ngati ña'a quicha' xlya', masi yelu tlya' nu ngati ña'a. Tso'o tsa ngulane xee cloo Ni ñi'ya laca lo'o lye tsa ndyatú quii' su talya ña'a.

¹⁵ Ndubi tsa ña'a quiya' Ni, ñi'ya laca lo'o ndubi ña'a chcuá ngatsi nu cua ndyaa lo quii', lo'o li' ngusubii ngu' ji'i. Nu lo'o nchcui' Ni, ñi'ya laca lo'o ndyalú sca sta'a clyaa to' quee jaa' su cuá tsa ndyalú hitya, jua'a nguañi xtyi' li'.

¹⁶ Ya' tsu' cui Ni ndacui cati tya'a cuii, ñi'ya laca cuii nu ntsu'u nde cuá; tu'ba Ni ntucua sca xlyu cusu' nu cha tsa tyucuaa chu' bi'. Ndubi tsa ña'a loo Ni, ñi'ya laca lo'o ntyiji' xee cuichaa nde hora.

¹⁷ Lo'o cua na'a na' ji'i Ni, tsiya' ca nclyu na' nde quiya' Ni; cua culiji ti ti' na' ngua, xqui'ya cha' ndyutsii tsa na'. Li' ya' tsu' cui Ni ngusta Ni hichu' na', ndi'ya nchcui' Ni lo'o na':

—Ná cutsii nu'u —nacuj Ni—. Na' ntucua lo'o nguxana chalyuu, lo'o jua'a la cui' na' tyucua lo'o tye chalyuu.

¹⁸ Ycui' Ni nu lu'ú ca laca na' —nacuj Ni—. Cua ngujui na' nu ngua li', pana xa' ndyu'ú na' chaca quiya', lo'o juani nga'aa tye cha' lu'ú na'. Na' nclyu cña lo'o ndyiji

ñati, jua'a la cui' na' nclyu cña macala su tyaa cresiya ji'i ngu'.

¹⁹ Scua nu'u cha' nu ndyaca re juani, cha' nu ña'a nu'u ca nde, jua'a cha' nu caca nde chalyuu tyempo nde loo la, cha' tsa quityi slo taju ñati 'na nde quichi tyi ngu' bi'.

²⁰ Ndi'ya ndyu'u cha' nu na'a nu'u tsa, cha' ji'i nu cati tya'a cuii nu ntsu'u nde cuá nu na'a nu'u cha' ndacui ya' na' la'a tsu' cui, jua'a nu cati tya'a candyeru oro bi', cha' ná ngua cuayá' ti' nu'u nquicha': nu cati tya'a cuii bi', bi' laca nu cati tya'a ñati nu ndu cuentya ji'i ycui' Ndyosi cha' chcui' ngu' lo'o nu cati tya'a taju ñati ji'i Jesucristo, sca taju ñati bi' sca quichi; lo'o jua'a nu cati tya'a candyeru oro, bi' laca nu cati tya'a taju ñati bi'.

2

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni nde quichi Efeso

¹ Li' nacuj Jesús:

—Nde cha' nu scua nu'u cha' tsa slo nu ñati nu ndu cuentya jna' nde quichi Efeso, cha' culu'u cha' ji'i ycui' Ndyosi ji'i ngu' bi': “Ndi'ya nchcui' na' lo'o ma, la cui' na' nu ndacui nu cati tya'a cuii bi' ya' na', nu ndu na' cla'be laja nu cati tya'a candyeru oro bi':

² Cua jlo ti' na' lcaa ña'a nu ndu'ni ma, nacuj Jesús. Jlo ti' na' cha' ndalo tsa tyiquee ma, masi ndyiji tsa cha' ti' ji'i ma cha' ndacu' ma cha' ji'i ngu' xña'a, nacuj Ni. Lo'o jua'a jlo ti' na' cha' ná ndalo ma tsiya' ti ji'i ñati cuxi. Cua ngua'ni cuayá' ma ji'i ñati nu nacuj cha' cua nda na' ji'i ycui' ngu' lijya slo ma, masi ná nda na' ji'i ngu' bi' lijya; cua nquijeloo cha' ji'i ma cha' cuiñi ngu' bi', nacuj Ni.

³ Lo'o jua'a jlo ti' na' cha' ná nchca taja ti' ma; masi ndyiji tsa cha' ti' ji'i ma, ná ndya'achu' ma cha' jna'.

⁴ Pana nde qui'ya ntsu'u cha' sta na' hichu' ma, cha' ná ntsu'u tyiquee ma ña'a ma 'na ñi'ya nu ngua'ni ma tya clyo la, nacuj Jesús.

⁵ Bi' cha' juani cua'ni clya ma cha' tyi'u ti' ma ñi'ya nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee ma ña'a ma jna', nu lo'o ngusñi ma cha' na tya clyo; lo'o juani ña'a ti nga'a cha' cua'ni ma la cui'

cha' tso'o bi' chaca quiya'. Si ná tyaja'a mā cua'ni mā jua'a, li' caa na' caqui'ya ji'i candyeru ji'i mā ca su ntucua bi', tyalo'o na' ji'i, nacui Ni.

⁶ Pana nde cña ngua'ni mā nu tso'o tsa nti' na' ña'a na' ji'i, nacui Ni, cha' stu'ba nti' mā lo'o na' cuentya ji'i ngu' nicolaítas; tso'o cha' ná ndiya ti' mā tsiya' ti' lcaa ña'a nu ndyu'ni ngu' bi'.

⁷ Cua'a jyaca mā xi ji'i ña'a cha' nu nda Xtyi'i ycu'i' Ndyosi lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni scaa quichi, si tyaja'a ca mā cuna mā: Tso'o ti' cua'ni na' lo'o cua ña'a ca ñati nu tyijiloo ji'i nu xña'a ña'a cuayá' tye chalyuu ji'i ngu'; caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi', lo'o jua'a ta na' chacuayá' cacu ngu' si'yu yaca tso'o nu ndu ca cla'be yuu tso'o su ndi'i ycu'i' Ni, nacui Jesús."

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni nde quichi Esmirna

⁸ 'Lo'o jua'a scua nu'u cha' re cha' tsa slo nu ñati nu ndu cuentya jna' nde quichi Esmirna, cha' culu'u cha' ji'i ycu'i' Ndyosi ji'i ngu' bi': "Ndi'ya nchcui' na' lo'o mā, na' nu ntucua lo'o nguxana lcaa cha', la cui' na' nu tya tyucua lo'o tye lcaa cha': Chañi cha' ngujuii na', pana cua ndyu'ú na' chaca quiya'.

⁹ Jlo ti' na' lcaa ña'a nu ndu'ni cu'ma, nacui Ni. Jlo ti' na' cha' lye tsa ndyu'ni lya' ti' ngu' ji'i mā, cha' ti'i tsa mā cuentya ji'i ngu' bi', masi liñi la ñacui na' cha' ntsu'u tsa cha' tso'o ji'i cu'ma cuentya jna', nacui Ni. Lo'o jua'a jlo ti' na' cha' cuxi tsa nchcui' ngu' ji'i mā. Nacui ngu' cha' sñi' ycu'i' Ndyosi laca ycu'i' ngu'; pana sca cha' ndu'ni ti' ngu' laca cha' bi', cha' stu'ba ntsu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o Satanás, nacui Ni.

¹⁰ Ná cutsii mā ji'i cha' ti'í nu caca ji'i mā nde loo la, masi cua'ni nu xña'a cha' tyuu tya'a mā tsa mā xi ne' chcuā. Cua nti' yu cua'ni cuayá' yu ji'i mā si ña'a ti' tya nxñi mā cha' jna'. Pana tii ti' tsa xcube' yu ji'i mā, nacui Ni. Ña'a ti' tyucui tyiquee mā xñi mā cha' ji'i ycu'i' Ndyosi Sti na', masi cajaa mā, cha' ná nga'a cha' tye chalyuu nu ta na' ji'i mā nde loo la li'.

¹¹ Cua'a jyaca mā xi ji'i ña'a cha' nu nda Xtyi'i ycu'i' Ndyosi lo'o taju ñati nu ngusñi

cha' ji'i Ni scaa quichi, si tyaja'a ca mā cuna mā xi: Tso'o ti' cua'ni na' lo'o cua ña'a ca ñati nu tyijiloo ji'i nu xña'a ña'a cuayá' tye chalyuu ji'i ngu'; ná sca caca ji'i ngu' bi' tsiya' ti' tsa bi', nu lo'o culo ycu'i' Ndyosi cña ji'i ñati cuxi nu ntsu'u ca bilyaa cha' tyaa ngu' nde chalyuu talya, nacui Jesús."

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni nde quichi Pérgamo

¹² 'Lo'o jua'a scua nu'u cha' re cha' tsa slo nu ñati nu ndu cuentya jna' nde quichi Pérgamo, cha' culu'u cha' ji'i ycu'i' Ndyosi ji'i ngu' bi': "Ndi'ya nchcui' na' lo'o mā, nacui Jesús, na' nu ntsu'u xlyu cusu' 'na nu cha tsa tyucuaa chu' xlyu bi'.

¹³ Cua jlo ti' na' lcaa ña'a nu ndu'ni mā, nacui Ni. Jlo ti' na' cha' laca Satanás loo ca su ndi'i cu'ma; pana masi jua'a laca cha', tya tso'o tsa nxñi mā cha' 'na, nacui Ni. Bilya tya'achu' mā ji'i cha' jna'; ña'a ti' jlya ti' mā 'na, masi tyempo cuxi nu ngua li', nu lo'o ndyujuii ngu' ji'i jyo'o Antipas. Ná ndyutsii yu bi', nchcui' yu cha' 'na ca quichi tyi mā su ntucua Satanás loo.

¹⁴ Pana tya ntsu'u xi qui'ya nu sta na' hichu' mā, nacui Jesús, cha' tya ntsu'u xi ngu' tya'a ndyu'u ti'i mā ca quichi Pérgamo bi', nu ná nti' xtyanu ji'i cha' cuxi, la cui' cha' cuxi nu ngulu'u jyo'o Balaam ji'i ñati nu ngua sa'ni. Cua nchcui' jyo'o bi' lo'o jyo'o Balac nu ngua li', cha' culu'u yu cha' cuxi bi' ji'i ngu' Israel, cha' cacu ngu' msta nu nscua slo lcu' jo'ó ji'i xa' ñati nu ná ndaquiya' ji'i ycu'i' Ndyosi tsiya' ti, lo'o jua'a cha' cua'ni ngu' cha' suba' lo'o xa' nu cuna'a.

¹⁵ Lo'o jua'a ntsu'u xi ngu' tya'a ndyu'u ti'i mā nu ná ntaja'a ngu' xtyanu ngu' ji'i xa' cha' cuxi nu ngulu'u ngu' nicolaítas bi'. Ná ndiya ti' na' cha' cuxi bi' tsiya' ti, nacui Ni.

¹⁶ Bi' cha' juani culochu' mā lcaa cha' cuxi bi', nacui Ni. Si ná tyaja'a mā cua'ni mā jua'a, yala ti' caa na' ca su ndi'i mā cha' xuu tya'a na' lo'o mā lo'o xlyu cusu' nu ntucua tu'ba na', nacui Ni.

¹⁷ Cua'a jyaca mā xi ji'i ña'a cha' nu nda Xtyi'i ycu'i' Ndyosi lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni scaa quichi, si tyaja'a ca mā cuna mā: Tso'o ti' cua'ni na' lo'o cua ña'a ca ñati

nu tyijiloo ji'i nu xña'a ña'a cuayá' tye chalyuu ji'i ngu'; caca tyaala' ti' tyiquee ngu' bi', cacu ngu' cha' tso'o nu cua nguxco'o na' cha' caja ji'i ngu'. Lo'o jua'a ta na' sca quee sube ti nu ngati ña'a, nu nscua xtañi scaa ngu' chu', cha' ca cuayá' ti' ngu' bi', cha' tso'o ti nti' na' ña'a na' ji'i ngu'; chaca xtañi nu tso'o la laca nu nscua chu' quee bi'. Ná caja chacuayá' ji'i xa' ñati tyuloo xtañi bi'; cua laca ti ñati nu caja xtañi bi' ji'i, bi' laca nu caja chacuayá' cha' tyuloo ji'i, nacui Ni."

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni nde quichi Tiatira

18 'Lo'o jua'a scua nu'u cha' re cha' tsaa slo nu ñati nu ndu cuentya jna' nde quichi Tiatira, cha' culu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi': "Ndi'ya nchcui' lo'o ma, na' nu laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, na' nu ngulane tsa xee cloo na' ñi'ya laca lo'o lye tsa ndyatú quii' su talya ña'a, na' nu ndubi tsa ña'a quiya' na' ñi'ya laca sca chcu' ngatsi nu scui chu'.

19 Cua jlo ti' na' lcaa ña'a nu ndu'ni ma, nacui Ni. Ntsu'u tsa tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ma nu ntsu'u cha' ji'i lo'o na', cha' tso'o tsa ngusñi ma cha' 'na; nxyucua ma ji'i ñati nu lyiji tsa cha' tso'o ji'i, jua'a ndalo tsa tyiquee ma lo'o ndyu'ni lya' ti' ngu' ji'i ma. Lo'o juani tso'o la xi ndyu'ni ma, nga'aa si'i ñi'ya nu ngua'ni ma tya sa'ni la, nacui Jesús.

20 Pana nde qui'ya nu ntsu'u cha' sta na' hichu' ma, nacui Ni, laca cha' tya nda ma chacuayá' ji'i nu cuna'a Jezabel bi', cha' culu'u cha' cuxi ji'i ngu' tya'a ma. Ycu' ma' nacui ma' cha' laca ma' tu'ba ji'i ycu' Ndyosi, pana ndatsaa tsa ma' bi' ji'i ñati nu ntsu'u cuentya jna'; nclu'u qui'i ji'i ngu' cha' cua'ni ngu' cha' suba' lo'o xa' cuna'a, jua'a nclu'u ma' ji'i ngu' cha' cacu ngu' msta nu nscua slo lcu' jo'ó ji'i ngu', nacui Ni.

21 Cua ntajatya tsa na' ji'i nu cuna'a bi', ni jacua' culochu' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i; pana ná ntaja'a ma' bi' xtyanu ma' cha' suba' nu ndu'ni ma'.

22 Bi' cha' juani ta na' cha' ti' ji'i ma' bi', nacui Ni. Stu'ba ti caca quicha nu cuna'a bi' lo'o nu ñati nu suba' tsa ndyu'ni lo'o, lye tsa caca quicha ngu'. Jua'a cua'ni na' lo'o

ngu' bi', si ná ca tyuju'u ti' ngu' ji'i cha' cuxi nu ndyu'ni ngu', cha' culochu' ngu' ji'i cha' cuxi bi';

23 hasta cjuui na' ji'i ñati nu ngusñi cha' ji'i nu cuna'a bi', nacui Ni. Lo'o li' lcaa taju ñati ji'i Jesucristo lcaa ti quichi, caja cha' ji'i ngu' cha' cua ngua'ni tye na' ji'i cha' cuxi bi'; li' taca jlya tso'o ti' ngu' cha' cua jlo ti' na' lcaa ña'a cha' nu nlyacua ti' ñati chalyuu. Lo'o li' ca cuayá' ti' lcaa ma cha' la cui' ñi'ya ngua'ni ma cha' cuxi tya lo'o ya ma chalyuu, jua'a xcube' na' ji'i ma, nacui Jesús.

24 Juani chcu' na' xi lo'o cu'ma tya'a ngusñi ma cha' jna', nu ndyanu ma nde Tiatira, cu'ma nu ná ngusñi ma cha' cuxi nu nlyu'u nu cuna'a cuxi bi': ná jlo ti' ma cua'ni ma cha' cuxi nu nacui ngu' bi' cha' sca cha' nu tucui tsa nu ntsu'u ji'i Satanás laca, lo'o jua'a laca cha' cuxi bi'. Tso'o ndu'ni ma lacua. Ná ta na' xa' cña nu cua'ni ma, nacui Ni,

25 masi sca ti cha' chcu' na' lo'o ma, cha' ña'a ti tya tyanu tso'o cha' ne' cresiya ji'i ma, lcaa cha' nu cua ndyuna ma tya tsubi' la; tyanu cha' bi' ña'a cuayá' nu caa na', nacui Jesús.

26 Tso'o ti cua'ni na' lo'o cua ña'a ca ñati nu tyijiloo ji'i nu xña'a, ñati nu ndalo, cha' ndu'ni ngu' cua ña'a ca cña nu nti' na' cha' cua'ni ngu' ña'a cuayá' tye chalyuu, nacui Ni. Stu'ba ti tyucua ngu' bi' lo'o na', cha' caca ya loo ji'i lcaa ñati chalyuu ca li',

27 cha' cua nda ycu' Ndyosi Sti na' chacuayá' cha' caca na' loo; jua'a tlyu tsa chacuayá' ta ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi' lo'o caca ngu' loo ji'i ñati. Li' xcube' tsa ngu' ji'i ñati nu ná tyaja'a taquiya' ji'i cha' ji'i ycu' Ndyosi.

28 Lo'o jua'a ta na' sca xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ngu' ñi'ya laca sca cui' tlyu nu ntyucua nde nguxee, nacui Ni.

29 Cua'a jyaca ma xi ji'i ña'a cha' nu nda na' lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni scaa quichi, si tyaja'a ca ma cuna ma, nacui Jesús."

3

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni nde quichi Sardis

1 'Lo'o jua'a scua nu'u cha' re cha' tsa slo nu ñati nu ndu cuentya jna' nde quichi Sardis, cha' culu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi': "Ndi'ya nchcu' na' lo'o ma: Ndi'i Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o na', bi' laca cati tya'a cui'i lubii nu nda Ni ndyaa tyucui ña'a chalyuu. La cui' jua'a ya' na' ndacui nu cati tya'a cuii ndubi bi'. Cua nda na' cuentya ji'i lcaa ña'a nu ndu'ni ma, nacui Ni. Jlo ti' na' cha' ngunu'u cresiya ji'i ma, masi nacui ngu' quichi cha' lubii tsa ndu'ni ma, nacui Ni.

2 Quee ti' ma juani, cha' ndi'i ma ñi'ya si laja' ti ma. Cua'ni clya ma nu tya xi ca cha' tso'o nu tya jlo ti' ma cha' cua'ni ma, cha' ná chcuna' cña bi' tsiya' ti; bilya ña'a na' si cua ndu'u scua cña bi' ji'i ma, nacui Ni.

3 Tyi'u ti' ma cha' tso'o tsa ngusñi ma cha' 'na nu lo'o ngulu'u ngu' cha' ji'i ma tya clyo; taquiya' ma ji'i cha' bi' chaca quiya', pana culochu' ma cha' cuxi nu ndyu'ni ma juani, nacui Jesús. Si ná tyaja'a ma taquiya' ma cha' 'na, li' tsiya' ca tyu'u tucua na' caa na' slo cu'ma, ñi'ya nti' lija sca nu cuaana; caa na' cha' xcube' na' ji'i ma lo'o ná ca tii ma ni hora laca nu caa na', nacui Ni.

4 Masi jua'a jlo ti' na' cha' tya ntsu'u xi ñati nu tso'o tsa ngusñi cha' jna' nde Sardis bi', nu lubii cresiya ji'i ngu'. Nu xa' la ngu' tya'a ndyu'u ti'i ma ni, cua ngui'i tsa ngu' ndyu'ni ngu' cha' cuxi; pana ngati tsa late' caja ji'i ñati nu tya nxñi cha' jna', tya'a ngu' bi' lo'o na', nacui Ni. Ndacui cha' caca jua'a ji'i ngu' bi',

5 cha' xcui' ngati tsa late' cacu' ñati nu cua ntijiloo ji'i nu xña'a, nacui Ni. Nga'aa cuityi na' xtañi ngu' bi' ji'i quityi ca su nscua xtañi ñati nu ngujui chalyuu cucui ji'i jua'a. Lo'o tyalaa na' ca su ntucua ycu' Sti na' lo'o ngu' xca ji'i Ni, li' ñacui na' ji'i Ni cha' ñati 'na laca ngu' bi', nacui Ni.

6 Cua'a jyaca ma xi ji'i ña'a cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni scaa quichi, si tyaja'a ca ma cuna ma, nacui Jesús."

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni nde quichi Filadelfia

7 'Lo'o jua'a scua nu'u cha' re cha' tsa slo nu ñati nu ndu cuentya jna' nde quichi Filadelfia, cha' culu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi

ji'i ngu' bi': "Ndi'ya nchcu' lo'o ma, na' nu laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi: Xcu' lubii tsa cresiya 'na, xcui' cha' liñi ndu'ni na'. Juani laca na' loo ji'i ñati 'na ñi'ya ngua jyo'o David loo ji'i ngu' tya sa'ni la. Nu lo'o ta na' chacuayá' cha' cua'ni ñati sca cña, ná tucui taca ji'i tacu' cha' ji'i ngu' bi' li'; nu lo'o tacu' na' cha' ji'i ñati cha' ná cua'ni ngu' sca cña, ná tucui taca ji'i cua'ni cña bi' li'.

8 Nda na' cuentya ji'i lcaa ña'a nu ndu'ni ma, nacui Ni. Cua nda na' sca cña tso'o cha' cua'ni ma, lo'o ná tucui taca tacu' cha' ji'i ma li', masi jlo ti' na' cha' ná caca ji'i ma chcu' lye ma lo'o ñati cuentya jna', cha' ná nguula ti' tyiquee ma tsiya' ti; pana ña'a ti tya ndaquiya' ma ji'i lcaa cha' nu nclyu'u na' ji'i ma, bilya xtyanu ma 'na.

9 Ntsu'u xi taju ñati nu cuiñi ti nda cha' lo'o tya'a ngu' cha' ñati jna' laca ngu'; liñi la ñacui na cha' ntsu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o Satanás. Ca tiya' la xi cuane na' ji'i ngu' bi', cha' tyaa ngu' ca slo cu'ma, tyu sti' ngu' slo ma cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i ma li'; caca cuayá' ti' ngu' jua'a cha' tyaca'a tsa cu'ma 'na.

10 Cua ndyi'u ti' ma cha' nu nacui na' ji'i ma tsubi', cha' talo tyiquee ma cha' tu ti' ma 'na ni tsa tyaa na' chaca quiya'; bi' cha' juani cua'ni na' cha' ná sca caca ji'i ma lo'o tyalaa tyempo cuxi nde chalyuu. Cua lija caca cha' cuxi bi', nu cua'ni cuayá' ji'i lcaa ñati chalyuu.

11 Cua tyaa ti na'. Ná ta ma chacuayá' cha' culiji yu'u jua'a ti cha' tso'o nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ma, tya cua'ni ma ñi'ya nu ngua'ni ma tya sa'ni la. Tii ti' tyi'i ma cha' caja chalyuu tso'o nu ta ycu' Ndyosi ji'i ma lo'o tye chalyuu re.

12 Cua ña'a ca ñati nu tyijiloo ji'i nu xña'a ni, tlyu tsa caca ñati bi' laja ñati 'na lo'o cua ndyee chalyuu; tso'o tsa tyi'i ngu' bi' ca su ndi'i na'. Scua na' xtañi ycu' Ndyosi Sti na' loo ngu' bi', lo'o jua'a scua na' ni naa quichi tlyu nu ca ji'i ycu' Ni; Jerusalén cucui naa quichi bi'. Tyu'u bi' nde su ntucua ycu' Ndyosi, caa ca'ya bi' lo yuu. Jua'a scua na' xtañi ycu' na' loo ngu' bi', cha' laca ngu' ñati 'na.

13 Cua'a jyaca ma xi ji'i ña'a cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni scaa quichi, si tyaja'a ca ma cuna

ma, nacui Jesús.”

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni nde quichi Laodicea

14 'Lo'o jua'a scua nu'u cha' re cha' tsaa slo nu ñati nu ndu cuentya jna' nde quichi Laodicea, cha' culu'u cha' ji'i ycui' Ndyosi ji'i ngu' bi': “Ndi'ya nchcui' na' lo'o ma: Chañi cha' ndyu'u tucua cha', lcaa cha' nu nda na' lo'o ñati; liñi tsa nchcui' na' cha' ji'i ycui' Ndyosi Sti na' lo'o ñati, cha' tyucui tyiquee na' ndu'ni na' cña ji'i ycui' Ni. Nu lo'o nguxana ndya' lcaa na nu ntsu'u chalyuu, stu'ba ti ndu na' lo'o ycui' Ni nu ngua li, nacui Jesús.

15 Cua jlo ti' na' lcaa ña'a nu ndu'ni cu'ma; jlo ti' na' cha' ni si'i na ngusñi tso'o ma cha' 'na, lo'o jua'a ni si'i na ndya'achu' ma cha' 'na. Tso'o la masi tyucui tyiquee ma xñi ma cha' 'na, masi xtyanu ma cha' 'na tsiya' ti.

16 Ñi'ya laca si co'o na hitya nu conu' ti chcatsu, ni si'i na tyiquee', ni si'i na tyacala', na conu' ti chcatsu bi'; ná tso'o ndyi'yu bi', salú na ji'i nde lo yuu, nga'aa co'o na ji'i. Jua'a laca cu'ma cuentya jna', cha' sa cla'be ti ná ngusñi ma cha' 'na.

17 Quiña'a tsa cha' ntsu'u ji'i ya, nacui ma. Cua ngujui sca chalyuu tso'o ji'i ya, bi' cha' nga'aa ntsu'u cha' nu lyiji ji'i ya, nacui ma. Pana ná nda ma cuentya cha' tya'na tsa ma nti' na' ña'a na' ji'i ma. Tso'o la si ca tyuju'u ti' ma, nti' na', cha' nga'aa ntsu'u cha' ji'i ma tsiya' ti; ntsu'u tsa cha' nu lyiji ji'i ma nti' na' ña'a na' ji'i ma, bi' cha' ná nchca culacua tso'o ti' ma tsiya' ti.

18 Ta na' sca cuii lo'o ma lacua, bi' cha' cua'a jyaca ma ji'i cha' nu chcui' na' lo'o ma, cha' chañi taca culu'u cha' bi' ji'i ma ñi'ya caca xutacui cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ma: Nga'a cha' cua'ni ma cha' caja sca chalyuu cucui ji'i ma su nga'aa cua'ni ma cha' cuxi, cha' nga'aa ntsu'u cha' ca tyuju'u la ti' ma li'. Cua'ni ma cha' culacua tso'o xi ti' ma lacua, cha' ca cuayá' ti' ma scaa cha'.

19 Lcaa ñati nu tyaca'a tsa 'na, ndaca'a na' xi ji'i ngu', nchcube' na' xi ji'i ngu'. Cua'ni clya ma lacua, cha' culochu' ma cha' cuxi nu ndyu'ni ma.

20 Cua'a jyaca ma: Cua ndyalaa na' nde slo cu'ma; ndu ti na' nchcui' na' lo'o ma

juani, cha' cua ña'a ca ñati nu tucua cha' 'na, tyanu na' slo ngu' bi' li'; tyi'i na' slo ngu' bi', tso'o tsa tyu'u cha' jna' lo'o ngu' bi' li'.

21 Cua ña'a ca ñati nu tyijiloo ji'i nu xña'a ña'a cuayá' tye chalyuu, ta na' su tyucua ñati bi' ca su ntucua na' cha' laca na loo; cha' jua'a na', cua ntijiloo na' ji'i nu xña'a bi', lo'o juani nga'a na' slo ycui' Sti na' su laca Ni loo.

22 Cua'a jyaca ma xi ji'i ña'a cha' nu nda Xtyi'i ycui' Ndyosi lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni scaa quichi, si tyaja'a ca ma cuna ma.”

Cua ndye cha' nu nda Jesús ndyaa slo taju ñati ji'i Ni scaa quichi.

4

Ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycui' Ndyosi ca su ntucua Ni

1 Li' nguxña'a na' nde cua, na'a na' cha' ntucua yaala sca toni'i ca bi'. Li' xa' nguañi nchcui' nu ñati nu cua nchcui' lo'o na' tsaca quiya' nu ngua tya tsa la; ñi'ya ndañi nclya'á cui'chcua, jua'a nxi'ya nu bi' nchcui' lo'o na'. Ndi'ya nchcui' nu bi' lo'o na' li':

—Tyacui clya nu'u ca nde, culu'u na' jinu'u lcaa cha' nu nga'a cha' caca tyempo nde loo la.

2 Hora ti ngua'ya Xtyi'i ycui' Ndyosi lo na' li'. Cla'be nde cua bi' na'a na' cha' ntucua sca yaca xlya tlyu nu tso'o tsa ña'a. Nde bi' ntucua sca ñati.

3 Ndubi tsa ña'a loo ycui' nu Cusu' nu ntucua ca bi', lo'o tyuu tya'a color ntsu'u loo Ni, ñi'ya laca quee ndubi nu ngatsi ña'a, ñi'ya laca quee nu nga'a tsa ña'a. Tyi'i ca chu' su ntucua bi' ndu cuaña taa nu nga'aa ña'a nclyu'u xee.

4 Nde chu' la ntucua xa' la yaca xlya; lo yaca bi' ntyucua calaa ntucua jacua tya'a ngu' cusu', tsa lo scuii ti ntucua ngu' tyi'i ca chu' su ntucua Ni. Lacu' ngu' bi' late' ngati, jua'a ntucua sne' oro hique scaa ngu'.

5 Lye tsa nguañi nchcui' tyi'yu li', lye tsa ndyubii ca su ntucua ycui' Ndyosi li'. Nde loo su tlyu su ntucua Ni ndu cati tya'a quityee ya' ndyaqui, bi' laca nu cati tya'a cui'i lubii nu laca Xtyi'i ycui' Ndyosi nu ndu'u ndyaa tyucui ña'a chalyuu.

⁶ Nde cla'be su ntucua ñati' bi', ngua ti' na' cha' na'a na' sca tayu'; ñi'ya ndubi ña'a sca caatya, jua'a ndubi ña'a bi'.

Tyi'i ca chu' su ndu yaca xlya tlyu bi', ca bi' ndu jacua tya'a na lu'ú nu ñi'ya ña'a na'ni, jua'a ña'a; ndu ni' cua. Tyucui ña'a ni' ntucua cloo ni'; masi nde sii' ni', masi nde chu' ni' ntucua cloo ni'.

⁷ Na'ni nu nchca clyo bi', ñi'ya ña'a cuichi ña'a ni'; na'ni nu nchca tyucuaa bi', ñi'ya ña'a toro cuañi' ña'a ni'; na'ni nu nchca tyuna bi', ñi'ya ña'a saca' ñati, jua'a ña'a saca' ni'; na'ni nu nchca jacua bi', ñi'ya ña'a cua'ya ndyacu, jua'a ña'a ni'.

⁸ Scuá tya'a lu'be ntsu'u ji'i scaa na'ni bi', pana ntucua cloo ni' tyucui ña'a hichu' lu'be ni'; lo'o nde ne' lu'be ni', la cui' jua'a ntucua cloo ni'. Nga'aa nchca ti' cha' ndula tu'ba ni' tsá lo'o talya:

Xcui' na lubii tsa cresiya ji'i ycu' Ndyosi nu nchca ji'i ndu'ni lcaa cña, nacui' ni' lo'o ndyula tu'ba ni'.

Nu ngua tya clyo lu'ú ycu' Ni, la cui' jua'a na lu'ú Ni juani,

lo'o ña'a ti tya lu'ú Ni tyempo nde loo la. Jua'a nacui' ni' lo'o ndyula tu'ba ni'.

⁹ Lu'ba ti ndyula tu'ba nu ca ta'a jacua na'ni tacati bi' li'. Ndu'ni tlyu ni' ji'i Ni, ndu'ni chi' ni' loo ycu' Ni; ndya tsa ni' xlya'be ji'i ycu' Ni nu ntucua lo yaca xlya tlyu bi', cha' lcaa yija lu'ú ycu' Ndyosi.

¹⁰ Lcaa quiya' lo'o ndyula tu'ba na'ni bi', li' ndyatú sti' nu ngu' cusu' bi' nde loo su ntucua ycu' Ni lo yaca xlya tlyu bi'; ndu'ni tlyu ngu' cusu' bi' ji'i ycu' Ni cha' lcaa yija lu'ú Ni. Li' nda'ya ngu' sne' oro nu ntucua hique ngu', nsta ngu' ji'i nde loo su tlyu su ntucua ycu' Ni. Ndi'ya nchcui' ngu' lo'o Ni li':

¹¹ Ndyosi Xu'na ya, nga'a cha' cua'ni tlyu ya jinu'u, cha' cua'ni chi' ya loo nu'u, nacui' ngu'.

Nchca jinu'u cua'ni nu'u lcaa lo cña tsiya' ti nu nti' nu'u cua'ni nde chalyuu.

Na cua ngüiñá nu'u lcaa lo na nu ntsu'u nde chalyuu;

chacuayá' jinu'u lu'ú lcaa na, cha' nda nu'u chacuayá' cha' ndya'a lcaa na lu'ú.

Jua'a nacui' ngu' lo'o ndyula tu'ba ngu' li'.

5

Nu ñati nu taca ji'i chcu' lo quityi nu ntsu'uya' ycu' Ndyosi

¹ Li' na'a na' cha' ntsu'u quityi ya' tsu' cui' nu cusu' laca loo nu ntucua lo yaca xlya bi'. Sca quityi nchcu', nu ngutu ti' ña'a laca bi'; jua'a tyucuaa chu' quityi bi' cua nscua cha'. Cati se'i nga'a ngüiñá' tu'ba quityi su ndyacu' bi'.

² Li' na'a na' cha' ndu sca ñati' nguula, sca xca ji'i ycu' Ndyosi. Cui' tsa ngusi'ya xca bi':

—¿Tilaca laca nu ntsu'u chacuayá' ji'i cha' suu ngüiñá' nu nga'a tu'ba quityi nchcu' bi', cha' chcana quityi bi'? —nacui'.

³ Li' masi tyucui ña'a su ntucua ycu' Ndyosi bi', masi tyucui ña'a lo yuu chalyuu, masi tyucui ña'a chaca ba'a chalyuu su ndyaa ñati' nu cua ngujui, ná ngujui nu scana ji'i quityi cha' chcu' ngu' lo.

⁴ Ti'i tsa ngusi'ya na' li', cha' nga'aa ngujui nu scana ji'i quityi cha' chcu' ngu' lo.

⁵ Li' nguxana nchcui' sca nu cusu' lo'o na':

—Nga'aa xi'ya nu'u juani —nacui—. Cua ngujui nu scana ji'i quityi bi', nu taca ji'i suu ngüiñá' bi', masi nu cati tya'a ngüiñá' nu nga'a tu'ba quityi bi'. Ycu' yu bi' laca loo ji'i ngu' Judá, cha' la cui' tya'a ñati' ji'i jyo'o David laca yu bi'. Cua ntijiloo yu ji'i nu xña'a, bi' cha' juani taca ji'i yu scana yu quityi bi'.

⁶ Li' na'a na' ndu sca ñati; ñi'ya ña'a sca xlya' cuañi', jua'a ña'a ñati' bi'. Ndu yu bi' nde loo su tlyu su ntucua ycu' Ndyosi, laja su ndu nu ngu' cusu' bi', laja nu na'ni tacati bi'. Tya tyaca' nscua cuayá' hichu' yu tya lo'o ndyujui ngu' ji'i yu tsaca quiya', jua'a ña'a yu bi'. Cati tya'a sata ntucua hique nu ñi'ya ña'a xlya' nu ndu cuentya ji'i Jesús. La cui' jua'a ntucua cati tya'a cloo Ni; nu cloo Ni ni, bi' laca cati tya'a cui' lubii nu laca Xtyi'i ycu' Ndyosi nu ndu'u ndyaa tyucui ña'a chalyuu.

⁷ Li' ndyaa nu ñi'ya ña'a xlya' bi' ndy-iqui'ya Ni ji'i quityi nchcu' nu ntsu'u ya' tsu' cui' nu cusu' laca loo nu ntucua su tlyu bi'.

⁸ Lo'o ngusñi Ni quityi bi', li' ngutu sti' ca ta'a jacua na'ni tacati bi'; lo'o jua'a nu calaa ntucua jacua tya'a ngu' cusu' bi', ndu sti'

ngu' nde loo nu ñi'ya ña'a xlya' bi'. Ntsu'u sañi ya' ngu' cusu' bi', lo'o jua'a ntucua cuu oro ya' lcaa ngu' cusu' bi'; ntsu'u yana jo'ó nu ndyaquí ne' cuu bi'. Ñi'ya lo'o ntyucua xtyi'i yana jo'ó ndyaquí bi', jua'a ndyaa cha' nu nchcui' ngu' ca slo ycuí' Ni lo'o nchcui' ñati' jii' ycuí' Ndyosi lo'o Ni.

⁹ Li' ndyula tu'ba ngu' bi' sca jii' cha' cua'ni chí' ngu' loo nu ñi'ya ña'a xlya' bi'. Bilya cuna na' jii' nu ndyula tu'ba ngu' bi': Cua nda ycuí' Ni chacuayá' jinu'u cha' xñi nu'u quityi nchcu' bi', nacuí' ngu', cha' suu nu'u nguiña' nu nga'a tu'ba quityi bi'.

Na cua ndyujuii ñati' jinu'u tsaca quiya'; pana lo'o ngujuii nu'u ni, li' ngua'ni nu'u cña cuentya jii' ya cha' caca ya ñati' jii' ycuí' Ndyosi.

Ñati' nu cua ndyu'u cua ña'a ca quichí' tyi ngu', ñati' nu nchcui' cua ña'a ca lo cha'cña nu nchcui' ñati' chalyuu, ñati' nu ndyu'u tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'i ñati', bi' ñati' nu ngusubi nu'u jii'.

¹⁰ Cua ngua'ni nu'u cha' caca ngu' bi' sca lo ñati' nu ndulo tsa cuentya jii' ycuí' nu'u, cha' taca cua'ni ngu' cña nu nti' ycuí' Ndyosi Sti na.

Lo'o jua'a caca ngu' bi' loo nde chalyuu.

¹¹ Lo'o ndye ndañi jii' bi', chaca quiya' na'a na' ca bi'. Li' ndyuna na' ndyula tu'ba tyuu tsa mil tya'a xca jii' ycuí' Ndyosi; nde chu' su ntucua yaca xlya, nde chu' su ndu na'ni tacati bi', nde chu' su ndu ngu' cusu' bi', ca bi' ndu quiña'a tsa ngu' xca bi' li'.

¹² Cuij tsa ndyula tu'ba ngu' li':

Cua ndyujuii ngu' jii' nu ñi'ya ña'a xlya' bi' tsaca quiya', nacuí' ngu'.

Xqui'ya ñati' chalyuu, bi' cha' ngujuii Ni.

Lo'o juani nga'a cha' chcuí' na jii' Ni, cha' lcaa lo cña tsiya' ti nchca jii' Ni cua'ni Ni;

jua'a na jii' Ni laca lcaa lo na tsiya' ti.

Lcaa cha' jlo ti' Ni, lcaa cña nchca jii' Ni;

bi' cha' ndyu'ni chí' na loo Ni, ndyu'ni tlyu na jii' Ni, lo'o jua'a tso'o tsa chcuí' na jii' Ni lo'o ñati'.

Jua'a nacuí' xca jii' ycuí' Ndyosi lo'o ndyula tu'ba ngu'.

¹³ Li' nguañi ndyula tu'ba lcaa ñati' tyucui ña'a chalyuu, lcaa ngu' nu cua nda ycuí' Ndyosi jii' lijya nde chalyuu; masi nde cua su ntucua ycuí' Ni, masi nde lo yuu chalyuu, masi chaca ba'a chalyuu su ndyaa ñati' nu ngujuii, masi lo tyujo'o, lcaa ñati' bi' ndyu'ni tlyu ngu' jii' ycuí' Ndyosi. Ndi'ya nchcui' ngu':

Cua'ni tlyu na jii' ycuí' nu Cusu' nu ntucua ca su tlyu, nacuí' ngu', cua'ni chí' na loo Ni.

Jua'a nu ñi'ya ña'a xlya' bi', cua'ni tlyu na jii' Ni.

Sca ti ycuí' Ndyosi ntsu'u chacuayá' jii' Ni cha' cua'ni Ni lcaa lo cña tsiya' ti;

lo'o jua'a ná nga'a cha' tye cha' jii' ycuí' Ni tsiya' ti, nacuí' ngu'.

¹⁴ Nu ca ta'a jacua na'ni tacati bi' ni, nguxacuí' ni' cha' jii' ngu' li':

—Jua'a caca cha' lacua —nacuí' ni'.

Li' ndu sti' nu calaa ntucua jacua tya'a ngu' cusu' bi', ngua'ni tlyu ngu' jii' ycuí' Ndyosi, cha' ná nga'a cha' tye yija jii' Ni.

6

Nu lo'o ndyaala quityi jii' ycuí' Ndyosi

¹ Li' na'a na' cha' ngusuu nu ñi'ya ña'a xlya' bi' sca nguiña' nu nga'a tu'ba quityi bi'. Ndyuna na' nchcui' sca na'ni tacati bi' li'. Lye tsa nguañi nchcui' ni' ñi'ya lo'o ndañi nchcui' tyi'yu:

—Cuaa clya nu'u ca nde —nacuí'.

² Li' nguxña'a na' jii' nu ñati' nu nchcui' na'ni tacati bi' lo'o, na'a na' ndu sca cuayu ngati; yu nu ntucua hichu' cuayu bi' ni, na'a na' ntucua sca cuatyí ya' yu, lo'o jua'a cua nda ngu' sca sne' chcuá cha' tyucua hique yu. Li' ngutu'u yu ndyaa yu cusuu; ntijiloo yu li', lo'o ña'a ti tya tyijiloo la yu xi jii' tya'a cusuu yu.

³ Lo'o li' ngusuu nu ñi'ya ña'a xlya' bi' chaca nguiña' nu nga'a to' quityi bi'. Ndyuna na' nchcui' na'ni tacati nu nchca tyucuaa li':

—Cuaa clya nu'u ca nde —nacuí'.

⁴ Li' ngutu'u tucua chaca cuayu nu nga'a ña'a color jii'. Yu nu ntucua hichu' ni' bi' ntsu'u chacuayá' jii' cua'ni cha' cusuu lo yuu chalyuu, cha' jua'a cujuui ñati' chalyuu

ji'i tya'a ñati ngu'. Tonusa xlyu cusuu ngujui ji'i yu bi'.

⁵ Lo'o li' nu nchca tyuna quiya' ngusuu nu ñi'ya ña'a xlya' bi' nguiña' nu nga'a to' quityi. Ndyuna na' cha' nu nchcui' na'ni tacati nu nchca tyuna li':

—Cuaa clya nu'u ca nde —nacui'.

Li' na'a na' ndu sca cuayú nu ngata ña'a; sca' cuayá' ndacui' ya' ñati nu ntucua hichu' cuayu bi'.

⁶ Li' ngua ti' na' cha' nguañi nchcui' sca ñati nu nda xtyi' laja su ndu nu jacua tya'a na'ni tacati bi':

—Sa sca' ti nscua' caja ji'i ngu' cua'ni ngu' cña sca tsa —nacui'—, lo'o jua'a sca milya ti si'yu nscua' jo'o caja ji'i ngu' sca tsa; pana ña'a ti quiña'a nga'a caca setye, lo'o jua'a quiña'a caca vino nu ndyi'yu ngu' —nacui' yu bi'.

⁷ Lo'o li' nu nchca jacua quiya' ngusuu nu ñi'ya ña'a xlya' bi' nguiña' nu nga'a tu'ba quityi bi'. Ndyuna na' nchcui' na'ni tacati nu nchca jacua li':

—Cuaa clya nu'u ca nde —nacui' ni'.

⁸ Li' na'a na' cha' ndu sca cuayu nu ngatsi ña'a. La Muerte naa nu ntucua hichu' cuayu bi', cha' bi' laca nu ndyaa ndyujui ji'i ñati; nde chu' bi' ngutu'u lca'a tsa tlyu ti cresiya ji'i ngu' jyo'o. Ntsu'u chacuayá' ji'i yu bi', cha' cujuu yu ji'i ña'a tsaca yu'be ñati nu ndi' chalyuu; lcaa ni' su ndi' jacua tya'a ñati ni, cujuu yu ji'i tsaca tya'a ngu' li', masi lo'o caca cha' cusuu ji'i ngu', masi lo'o caca jbi'ña ji'i ngu', masi lo'o quicha ngu', masi lo'o cua'ni xña'a na'ni tyaala lo'o ngu'.

⁹ Lo'o li' nu nchca ca'yu quiya' ngusuu nu ñi'ya ña'a xlya' bi' nguiña' nu nga'a tu'ba quityi bi'. Li' na'a na' sca mesa tlyu nde loo su ntucua ycu' Ndyosi, mesa bi' laca nu tyucua msta lo. Nde ne' mesa bi' ntsiya tyuu tya'a ngu' nu ngujui; cua ndyujui ñati ji'i ngu' bi' xqui'ya cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi', cha' ná ntsij ngu' bi' nchcui' ngu' cha' bi' lo'o tya'a ñati ngu' li'.

¹⁰ Cui' ngusi'ya jyo'o bi':

—Ndyosi Xu'na ya —nacui' ngu'—, xcu' lubii tsa cresiya jinu'u; xcu' cha' liñi ndu'ni nu'u —nacui' jyo'o bi'—. ¿Ha tya tiya' tsa cua'ni cuayá' nu'u ji'i ñati chalyuu? ¿Ha tya tiya' tsa xcube' nu'u ji'i ngu' xqui'ya

cha' cua ndyujui ngu' ji'i ya? —nacui' jyo'o bi'.

¹¹ Lo'o ti ngujui late' ngati cacu' lcaa jyo'o bi', li' nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi':

—Xa' xtyi cña' ma tya xi ca, ña'a cuayá' tyalaa tyuu tya'a jyo'o ngu' tya'a ma, tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús, tya'a ndyuni ma cña ji'i Ni; tya cujuu ñati chalyuu ji'i ngu' bi' ñi'ya lo'o cua ndyujui ngu' ji'i cu'ma —nacui' Ni.

¹² Lo'o li' na'a na' ji'i nu ñi'ya ña'a xlya' bi', cha' nu nchca scua' quiya' ngusuu Ni nguiña' nu nga'a to' quityi bi'; lye tsa ngulacu' chalyuu li'. Li' ndyacu cuichaa, ngua talya xee; ñi'ya laca sca late' ngata nu nchcu' ñati su nscua' jyo'o, jua'a ña'a ngua bi'. Lo'o jua'a co' ni, ngua nga'a ña'a bi'; ñi'ya ña'a tañi, jua'a ña'a bi'.

¹³ Li' ndyalú cui' nu ntsu'u nde cua; ñi'ya nti' ndyalú mancu ye'e lo'o lye tsa nchca cui' nchquiña ji'i sta' yaca, jua'a ndyalú cui' nde lo yuu li'.

¹⁴ Nga'aa chcana ña'a ngu' nde cua li'; cua nguliji yu'u bi', cha' ngulatsu' ycu' Ndyosi ji'i. La cui' jua'a ngulatsu' Ni ji'i lcaa ca'ya cua; jua'a lcaa yuu cla'be nu nscua cla'be hitya, ngulatsu' Ni ji'i.

¹⁵ Li' ngutu'u cuatsi' ti lcaa ñati, masi tyuquee, masi quiya' cua'a, masi sii' ca'ya; lcaa ngu' nu laca loo, cuati nu laca loo ji'i ñati cusuu, masi culiya' ngu', masi tlyu tsa ñati laca ngu', masi msu nu ngüi'ya ti ñati, masi msu nu ndi' tso'o ti laca ngu' bi', lcaa ngu' lo'o tya'a ngu' ngutu'u cuatsi' ngu'.

¹⁶ Li' ngusi'ya ngu' ji'i ca'ya lo'o ji'i quee tlyu:

—Cuaa clya ma xasu ma hichu' ya, cha' ná ña'a ycu' nu Cusu' nu ntucua su tlyu ji'i ya; ñasi' tsa nu ñi'ya ña'a xlya' bi' ña'a Ni ji'i ya —nacui' ngu'.

¹⁷ Cua ndyalaa tsa cha' xcube' Ni ji'i ñati, lo'o ná ndalo ngu' tsiya' ti ji'i cha' bi'.

7

Ni tsa lo tya'a ngu' Israel nu cua nga'a cuayá' ji'i ycu' Ndyosi nde tyacaa ngu'

¹ Tiya' la li' na'a na' ji'i jacua tya'a xca ji'i ycu' Ndyosi; na'a na' nde quiya' chalyuu, nde jacua se'i su ndu nu jacua tya'a ngu' xca bi'. Ndaca'a xca bi' ji'i ca ta'a jacua cui'i

nu ncliyatu'u lo chalyuu; nga'aa nda ngu' xca bi' chacuayá' culatu'u cui'i bi', masi nde lo yuu, masi nde tyujo'o, ni sca chu' yaca ná culatu'u cui'i.

² Li' na'a na' ndu'u tucua chaca yu xca, nu ndu'u tucua lijya nde su ntyucua cuichaa. Ndyi'ya yu cuayá' nu cua nda ycuí' Ndyosi ji'i yu, cha' cua'a yu hichu' ñati ji'i ycuí' Ndyosi; la cui' Ni nu nda chalyuu ji'na laca bi'. Cuii nchcui' yu lo'o nu jacua tya'a xca nu ntsu'u chacuayá' ji'i cha' cua'ni ñu'u ji'i chalyuu lo'o ji'i tyujo'o.

³ Ndi'ya nchcui' yu lo'o ngu' xca bi' li':

—Ná cala' mā chalyuu, ná cala' mā tyujo'o, ná cala' mā yaca; tya lyiji cua'a ycuí' Ndyosi cuayá' nde tyaca ñati nu ndyu'ni cña ji'i ycuí' Ni.

⁴ Li' ngulu'u ngu' 'na ni tsa lo tya'a ñati nu cua ngua'a ycuí' Ndyosi cuayá' nde tyaca ngu'; sca siyento ntucua tu'ba ntucua jacua mil tya'a ñati laca bi'. Tyu'u ngu' bi' ji'i nu tii tyucuaa tya'a taju ngu' Israel, nu sca xtañi laca ji'i sca taju ngu':

⁵ Tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Judá nu ngua'a ycuí' Ndyosi cuayá' ji'i,

cuati tyu'u chaca tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Rubén,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Gad,

⁶ cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Aser,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Neftalí,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Manasés;

⁷ la cui' jua'a tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Simeón,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Leví,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Isacar,

⁸ cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Zabulón,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi José,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Benjamín.

Tsa lo cua ti tya'a ngu' Israel ngua'a ycuí' Ndyosi cuayá' ji'i.

Nu xa' la ñati tyucui ña'a chalyuu nu tacyuí' Ndyosi late' ngati ji'i

⁹ Tiya' la li' na'a na' ndu tsa tlyu ti ñati nu cua ngua'ni lyaá Jesús ji'i; quiña'a tsa ñati nga'a, bi' cha' ná tucui ngua ji'i culacua ji'i ñati bi'. Tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'i ñati ngutu'u ngu' yaa ngu'; lcaa lo ñati chalyuu yaa, cha' cua ña'a ca quichi tyi ngu' ngutu'u ngu', cua ña'a ca lo cha'cña nu nchcui' ñati chalyuu nchcui' ngu' bi'. Ndyatu ngu' nde loo su ntucua yaca xlya tlyu, nde loo su ndu nu ñi'ya ña'a xlya' bi'. Late' ngati lacu' ngu', ntucua laca' nguiña ya' ngu' ndu ngu'.

¹⁰ Cuii nchcui' ngu' li':

Cua'ni tlyu na ji'i ycuí' Ndyosi nu Xu'na na nu ntucua lo yaca xlya tlyu,

la cui' bi' laca nu ndu'ni lyaá ji'na,

nacu' ngu' ji'i tya'a ngu';

jua'a nu ñi'ya ña'a xlya' bi' ndu'ni lyaá ji'na, nacu' ngu'.

¹¹ Lo'o jua'a lcaa xca ji'i ycuí' Ndyosi, lo'o ngu' bi' ndu ngu' nde chu' su ntucua yaca xlya bi'; nde chu' su ndu na'ni tacati bi', nde chu' su ndu ngu' cusu', ca bi' ndi'i ngu'. Ndyaa stii ngu' nde loo ngu' lo yuu li', cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycuí' Ndyosi.

¹² Li' nacui' nu ngu' xca bi':

Jua'a caca cha' lacua; cua'ni tlyu na ji'i Ni, cua'ni chi na loo Ni,

tya na xlya'be ji'i ycuí' Ni.

Chcui' na cha' lcaa cha' jlo ti' Ni, na ji'i Ni laca lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu;

lcaa lo cña tsiya' ti nchca ji'i Ni cua'ni Ni, sca ti ycuí' Ni ntsu'u chacuayá' ji'i Ni cua'ni Ni lcaa cña.

Lcaa yija ná nga'a cha' tye cha' jua'a caca ji'i ycuí' Ndyosi Sti na.

Chañi cha' jua'a caca.

Jua'a nacui' ngu' xca ji'i tya'a ngu'.

¹³ Li' nchcuane sca ngu' cusu' jna':

—¿Tilaca laca ñati nu nchcu' late' ngati, nti' nu'u? —nacui—. ¿Macala ndu'u ñati bi' lijya?

¹⁴ —Ná jlo ti' na', Cusu'. Culu'u nu'u xi jna' —ni na' ji'i.

Nchcui' nu cusu' lo'o na' li':

—Cua nteje tacui ca ti cha' lye tsa nchcube' ñati bi', xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús —nacui' nu cusu' jna'—. Cua laca lacu' ngu' late' ngati; cua ngua lubii

ne' cresiya ji'i ngu' laca cha' bi', xqui'ya cha' cua ngujuii nu ñi'ya ña'a xlya' bi' lo crusi cuentya ji'i ngu'.

¹⁵ Bi' cha' ndu ngu' nde loo su tlyu su ntucua ycu' Ndyosi juani —nacui nu cusu' bi'—, cha' tsa lo'o talya ndyu'ni ngu' bi' cña ji'i Ni ca su ndi'i Ni. Ycu' Ni nu ntucua lo yaca xlya tlyu bi' tyanu cacua ti su ndi'i ngu', cha' cua'a ji'i ngu' cha' ná tyacua cha' cuxi ji'i ngu'.

¹⁶ Nga'aa tyucua cha' ntyute' ngu' bi' chaca quiya', ni nga'aa tyucua cha' nguityi ngu' hitya; nga'aa tsumi' xee cua ji'i ngu', ni nga'aa ca chiya'a ti' ngu' lo'o tyique' cua.

¹⁷ Ña'asii nu ñi'ya ña'a xlya' bi' ji'i ngu', cha' ndi'i Ni la cui' ca su ntucua ycu' Ndyosi loo; bi' laca nu tsalo'o ji'i ngu' su caja hitya co'o ngu' cha' caja chalyuu cucui ji'i ngu' li'. Lo'o jua'a xquityi Ni hitya cloo ngu' cha' nga'aa cunaa ngu' li'.

8

Nu cuu oro nu nguxcuqa chaca xca ji'i ycu' Ndyosi lo yuu

¹ Lo'o li' nu nchca cati quiya' ngusuu nu ñi'ya ña'a xlya' bi' nguiña' nu nga'a to' quityi ngutu bi'. Lo'o ngua jua'a, ti ti ndi'i lcaa na su ntucua ycu' Ndyosi li'.

² Cuati na'a na' ji'i tya tyacati tya'a xca nu ndu cña nde loo ycu' Ndyosi; cua nda ngu' cati tya'a cui'chcua ji'i ngu' xca bi' cha' cula'á ngu'.

³ Li' yaa chaca yu xca nu ndyi'ya cuu oro lijya. Yaa bi' ngutu to' mesa su ntucua msta, la cui' mesa nu ndu nde loo su ntucua yaca xlya tlyu. Cua ngujui quiña'a yana jo'ó ji'i yu cha' taqui yu lo mesa su ntucua msta bi'. La cui' tyempo nu lo'o nchcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi, lcaa ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi ni, bi' tyempo laca nu ndyaqui yana jo'ó bi'.

⁴ Lo ya' xca nu ndu slo ycu' Ndyosi, ca bi' ndatu snii yana jo'ó nu ndyaqui ne' cuu bi'; stu'ba ti ndyatú snii bi' ndyalo'o cha' nu nchcui' ñati bi' lo'o Ni. Jua'a ndyu'ni tlyu ngu' bi' ji'i ycu' Ndyosi.

⁵ Li' ndyalo'o xca ji'i cuu bi', ngusu'ba yu quii' nchcubi' ne', ngu' yu ji'i cuu ndyaa cha' tyú nde lo yuu chalyuu. Li' lye tsa nguañi nde chalyuu, lye tsa nguañi nchcui'

tyi'yu, lye tsa ndyubii, lye tsa ngulacui chalyuu.

Nu cati tya'a cui'chcua

⁶ Nu cati tya'a xca nu cua na'a na' tsa ni, nguxana ngula'á ngu' lo'o cui'chcua nu ntsu'u ya' ngu' li'.

⁷ Li' ngula'á xca nu nchca clyo lo'o cui'chcua ji'i yu; hora ti ndyalú tyo quee lo'o quii' nde lo yuu li'. Lo'o ndyalú bi' hichu' ñati, li' ndyalú tañi ngu'. Sa cla'be chalyuu ndye ndyaqui li', jua'a ndyaqui sa cla'be yaca ndu, ndye ndyaqui sa cla'be su quii' ji'i ngu'.

⁸ Li' ngula'á xca nu nchca tyucuaa lo'o cui'chcua ji'i; hora ti ndyacuá sca ca'ya cua, ña'a tsaca chu' ca'ya ndyaqui ngua'ya nde lo tyujo'o. Li' sa cla'be ti hitya tyujo'o ngua tañi,

⁹ sa cla'be ti na lu'ú nu ntsu'u lo hitya tyujo'o ngujuii, sa cla'be lcaa yaca ni'i nu ntsu'u chalyuu ndye nguti li'.

¹⁰ Li' ngula'á xca nu nchca tyuna lo'o cui'chcua ji'i; hora ti ndyalú sca cuu tlyu nu ntsu'u nde cua, nu ndyaqui ñi'ya ndyaqui quityee. Ndyú cuu bi' ngua'ya nde lo hitya sta'a, nde su ntyucua hitya tyucui ña'a chalyuu. Li' ngunu'u sa cla'be hitya tso'o nu ntsu'u chalyuu.

¹¹ Cuii Quixi' Clyaa' naa cuu tlyu bi', cha' nda clyaa' nu ngua'ya sa cla'be ti hitya nu ndyi'yu ngu'. Quiña'a ñati ngujuii xqui'ya cha' cua ndyi'o ngu' hitya bi', cha' clyaa' tsa hitya bi'.

¹² Li' ngula'á xca nu nchca jacua lo'o cui'chcua ji'i. Li' ngunu'u lcaa xee tlyu nu ntsu'u nde cua, cha' sa cla'be ti xee ndyubi' li'; lo'o xee cuichaa, lo'o xee co', lo'o xee cuu, sa cla'be ti xee ndyubi'. Sa cla'be ti nde cua, sa cla'be ti nde talya, nga'aa nda bi' xee.

¹³ Li' na'a na' su ndacui sca xca cla'be cua nu ñi'ya ña'a cua'ya ña'a bi'. Ndyuna na' cha' cui' tsa ngusi'ya yu:

—Tya'na tsa cu'ma lo'o cula'á tya xna tya'a xca bi' lo'o cui'chcua ji'i ngu' ca tiya' la xi; tya'na tsa caca lcaa ñati nu tya ndyanu chalyuu lo'o cañi bi' li'.

9

¹ Li' ngula'á xca nu nchca ca'yu lo'o cui'chcuá jil'i; hora ti na'a na' ngua'ya sca nu cuxi nde chalyuu. Masi cua ngua yu sca nu laca loo nde cua nquicha', pana ndyú yu lo yuu li', ñi'ya ndyú sca cuii. Cua ngujui ya' jil'i yu cha' saala yu to' tyuquee su ndi'i lcaa nu cuiñaja.

² Ngusaala yu to' tyuu, quiña'a tsa sñii ntyucua li'; ñi'ya nti' sca horno tonu, jua'a ntyucua sñii bi'. Ngua talya xee cua li', ndacu' jil'i xee xqui'ya sñii nu ntyucua to' tyuu bi'.

³ Laja sñii bi' ntyucua sca taju tlyu tscu', ngua'ya ni' lo yuu. Ntsu'u chacuayá' jil'i ni' caca ni' tyaala, ñi'ya laca chuni'i tyaala.

⁴ Nga'aa ngujui chacuayá' jil'i ni' cua'ni ñu'u jil'i su quii, jil'i yaca ndu. Ni sca na nu ndyataa ngu', ná ca cua'ni ñu'u ni' jil'i; sca ti chacuayá' ngujui jil'i ni' cha' ta xi nu ti' jil'i nu ngu' cuxi bi', ñati nu ná nscua cuayá' jil'i ycu' Ndyosi nde tyacaa ngu'.

⁵ Ná ngua jil'i ni' cujuui ni' jil'i ñati, sca ti cha' ti' tsa xcube' ni' jil'i ngu' sa ca'yu co' ti; ñi'ya lo'o ndacu chuni'i jil'i na, jua'a ti' tsa xcube' tscu' bi' jil'i ngu'.

⁶ Cuayá' ca'yu co', li' culana ngu' ñi'ya caca cha' cajaa ngu', pana ná nquijeloo cha' bi' jil'i ngu'; ca ti' ngu' cajaa ngu', pana tya lyiji tsa cha' cajaa ngu'.

⁷ Nu tscu' bi' ni, cua laca ngua'ni cho'o ni' jil'i ni' cha' xuu tya'a ni' lo'o ñati, ñi'ya laca cuayu nu ndu tajua' ti cha' cusuu. Sca sne' ntucua scua' que ni' nu ñi'ya sne' oro ña'a; pana cloo ni' ni, ñi'ya ña'a cloo ñati ña'a cloo ni' bi'.

⁸ Ñi'ya ña'a quicha' hique sca nu cuna'a, jua'a ña'a quicha' hique ni'; ñi'ya ña'a la'ya cuichi, jua'a ña'a la'ya ni'.

⁹ Lo'o jua'a cua ndyacu' tyiquee ni' ñi'ya si lo'o sca lata chcuá. Lye ndañi lu'be ni' ndacu' ni', ñi'ya lo'o ndañi cuayu nu ntojo-laqui carreta ndya'a cusuu.

¹⁰ Lo'o jua'a ntucua xtyi'i ni' ñi'ya ntucua xtyi'i chuni'i; la cui' jua'a ntucua ltsu' xtyi'i ni', cha' lo'o xtyi'i ni' xcube' ni' jil'i ñati chalyuu ña'a cuayá' tye ca'yu co'.

¹¹ Ntsu'u nu laca loo jil'i ni', la cui' nu ntucua tlyu ca ne' tyuquee bi'; Abadón naa nu bi' cha'cña jil'i ngu' judío, lo'o jua'a Apolión

naa nu bi' cha'cña jil'i ngu' griego, nu nti' ñacu' cha'cña jil'i na: ycu' nu ndu'ni ñu'u jil'i chalyuu.

¹² Cua ndye tsaca cha' nu chiya'a tsa ndañi. Tya lyiji tyu'u tucua tya tyucuaa tya'a cha' nu chiya'a tsa ndañi.

¹³ Li' ngula'á xca nu nchca scua' lo'o cui'chcuá jil'i yu. Lo'o ndyuna na', li' nchcui' ñati ca su ndu mesa tlyu oro nu nscua nde loo su ntucua ycu' Ndyosi. Ca ta'a jacua jyaca mesa nguañi nchcui' ñati bi'.

¹⁴ nchcui' bi' lo'o xca nu nchca scua' nu ntsu'u cui'chcuá ya' yu:

—Clyáa ma jil'i nu jacua tya'a xca nu ndi' ndyaaca' ca to' sta'a tlyu, sta'a Eufates bi'.

¹⁵ Lo'o jua'a ngua li'. Nu lo'o ngula'á nu jacua tya'a ngu' xca bi', hora ti ngutu'u ndyaa xca bi', cha' cujuui jil'i sa cla'be ñati tyucui ña'a chalyuu. Cua laca ndu yala xca bi' cha' cujuui jil'i ngu' lo'o caca la cui' hora, masi la cui' tsa, masi la cui' co', masi la cui' yija cha' cua'ni Ni cña bi'.

¹⁶ Lo'o jua'a cua laca ngujui cha' 'na, ni tsa lo tya'a sendaru nu ntyucua hichu' cuayu ndya'a cusuu tya'a lo'o nu jacua tya'a xca bi'; tucua siyento miyon tya'a sendaru caca bi'.

¹⁷ La cui' laja lo'o nchcui' xcalá na', li' na'a na' nu tyuu tya'a cuayu bi', lo'o jua'a na'a na' jil'i ñati nu ntucua hichu' ni'. Ñi'ya ña'a quii', cha' ngatsi nga'a ti ña'a, jua'a ña'a chcuá ndyacu' lo tyiquee ngu'; jua'a lo'o chcuá cuaa ña'a nga'a tyiquee ngu' bi'. Ñi'ya scua' que cuichi, jua'a ña'a scua' que cuayu bi'. Lo'o jua'a nde tyuu tu'ba ni' ndyu'u quii' lo'o sñii jua'a ti, lo'o sñii ngatsi nu chiya'a tsa xtyi'i ndyu'u.

¹⁸ Sa cla'be ti ñati chalyuu ngujui xqui'ya quicha nu nguxtyanu quii' bi', nu nguxtyanu sñii bi', nu nguxtyanu sñii ngatsi nu chiya'a tsa xtyi'i bi'; la cui' quicha nu ndu'u tyuu tu'ba cuayu laca bi'.

¹⁹ Nde tyuu tu'ba ni', lo'o jua'a nde lo xtyi'i ni', ndacua ndyiji juersa jil'i ni' cha' cua'ni ni' cha' cuxi; taca jil'i ni' ta cha' ti' jil'i ñati lo'o xtyi'i ti ni' cha' ntucua ltsu' lo xtyi'i ni', ñi'ya nu ntsu'u jil'i cuaña.

²⁰ Pana ña'a ti tya ngua'ni ngu' cha' cuxi, nu ñati nu ná ngujui lo'o quicha bi'; ná

nguxtyanu ngu' cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. Ña'a ti tya ndyu'ni tlyu ngu' ji'i cui'i cuxi, jua'a ji'i lcu'i jo'ó nu ndya' lo'o oro, masi jo'ó ndya' lo'o plata, masi jo'ó ndya' lo'o chcuá ngatsi, masi jo'ó ndya' lo'o quee, masi jo'ó ndya' lo'o yaca ti; ña'a ti ndyu'ni tlyu ngu' ji'i jo'ó nu ná nchca ji'i ña'a ji'na, ni ná nduna cha' nu nchcui' na, ni ná nchca ji'i jo'ó bi' tya'a.

²¹ Lo'o jua'a ná ntaja'a ngu' cua'ni tye ngu' cha' ndujuii ngu' ji'i tya'a ñati ngu', ni ná ndye cha' ndu'ni cucha'a ngu', ni ná ndye cha' ndu'ni suba' ngu' lo'o xa' nu cuna'a, ni ná ndye cha' ntyucuaana ngu'.

10

Nu xca ji'i ycu'i' Ndyosi nu ndyi'ya sca quityi piti

¹ Li' laja coo ti na'a na' chaca xca nu ngutu'u ca slo ycu'i' Ndyosi, nu yaa nde cua ngua'ya nde lo yuu li'; lcaa cña nchca ji'i xca bi'. Ndu cuaña taa lo xlya hique xca bi', jua'a ndubi tsa ña'a cloo xca bi' ñi'ya ndubi ña'a loo cuichaa; lo'o jua'a tyijya quiya' yu, jua'a tyijya nda yu, lye ndyu'u xee ñi'ya laca lo'o ndyatü quii'.

² Ya' yu ntucua sca quityi piti ti nu cua nchcana. Li' quiya' yu tsu' cui' ngusta yu nde lo tyujo'o, quiya' yu tsu' coca ngusta yu nde lo yuu btyi.

³ Lo'o li' cui' ngusi'ya xca bi', ñi'ya nti' nxi'ya cuichi; lo'o ngusi'ya nu xca bi', lye nguañi nchcui' tyi'yu li', cha' stu'ba ti nchcui' nu cati tya'a tyi'yu nu ntsu'u chalyuu.

⁴ Lo'o ndye nchcui' tyi'yu bi', li' cua scua ti na' cha' nu nda tyi'yu bi', pana ndyuna na' nchcui' sca nu ntucua ca slo ycu'i' Ndyosi li':

—Xu'ba cuatsi' nu'u cha' nu nda nu cati tya'a tyi'yu bi' —nacui' Ni jna'—. Nga'aa scua nu'u cha' bi' lo quityi.

⁵ Li' ngusicua xca bi' ya' tsu' cui' nde cua, la cui' xca nu cua na'a na' ndu lo tyujo'o, nu ndu lo yuu btyi.

⁶ Li' nchcui' xca bi':

—Chacuayá' ji'i ycu'i' Ndyosi nu ná tye tsiya' ti yija ji'i Ni, bi' laca cha' nu nchcui' na' re —nacui' xca bi'—. Ycu'i' Ni laca nu ngüiñá lcaa na nu ntsu'u nde cua, jua'a

ngüiñá Ni lcaa na nu ntsu'u nde lo yuu chalyuu, jua'a ngüiñá Ni lcaa na nu ntsu'u lo tyujo'o. Ndi'ya nchcui' cha' nu nda Ni: Nga'aa tiya' tsa nacui' ycu'i' Ndyosi cha' caa Ni cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i ñati chalyuu;

⁷ lo'o xana cula'á xca nu nchca cati lo'o cui'chcuá ji'i, li' xana cua'ni Ni cña nu cua ndacha' Ni ji'i jyo'o cusu' nu nda cha' ji'i Ni lo'o ñati tya sa'ni la. Ntsu'u yacu' ti cha' bi' cua sa'ni, pana juani cua ndañi liñi cha' bi'.

⁸ Li' chaca quiya' nguañi nchcui' nu ntucua ca slo ycu'i' Ndyosi bi', nchcui' lo'o na':

—Yaa xñi nu'u quityi piti ti nu cua nchcana ntucua ya' xca nu ndu lo tyujo'o nu ndu lo yuu chalyuu bi'.

⁹ Ndyaa na' su ndu xca bi' li', ni na' ji'i cha' ta quityi piti ti bi' na.

—Yalo'o nu'u ji'i quityi re —nacui'—. Chcui' lyiji nu'u lo quityi re, cha' ca cuayá' tso'o ti' nu'u ji'i; caca xñi' ti' nu'u li', masi tso'o ti' ngua ti' nu'u lo'o na'a nu'u ji'i tya clyo.

¹⁰ Li' ngusñi na' quityi piti ti nu ntucua ya' yu, nchcui' na' lo quityi bi'. Lo'o na'a na' ji'i, li' tso'o tsa ngua ti' na', ñi'ya laca lo'o ndyacu na cuiñaa' cuityu cha' tyixi tsa; pana nu lo'o cua ngua cuayá' ti' na' ni cha' nda, xñi' tsa ngua ti' na'.

¹¹ Li' nchcui' Ni lo'o na':

—Tya chaca quiya' ntsu'u cha' chcui' nu'u cha' lo'o ñati, lcaa cha' nu cua nti' ycu'i' Ndyosi ta Ni lo'o lcaa lo ñati chalyuu, masi lo'o ngu' nu laca loo, masi lo'o ñati tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'i ñati; masi lo'o ñati nu nchcui' cua ña'a ca lo cha'cña nu nchcui' ñati chalyuu chcui' nu'u.

11

Tucua tya'a ñati nu ndu nde chalyuu nchcui' cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi

¹ Li' nda ycu'i' Ndyosi sca yaca cualyaa na; lyaa tsa yaca bi', cha' tyu'u cuayá' lo'o. Nchcui' Ni lo'o na' li':

—Su'ba cuayá' clya nu'u nde ni'i tlyu ji'i ycu'i' Ndyosi, cha' caca ni'i bi' cuentya jna' cha' ña'asii na' ji'i; jua'a su'ba cuayá' nu'u loo mesa su ntucua msta nu nsta ngu cuentya jna'. Clyacua nu'u ni lcaua tya'a ñati nu ndi'i ca bi' nu ndyu'ni tlyu jna' nu laca ycu'i' Ndyosi li'.

² Nga'aa su'ba cuayá' nu'u nde liya' toni'i tlyu bi', cha' cuentya ji'i xa' ñati nu ná ndaquiya' jna' nu laca ycuí' Ndyosi tsiya' ti laca bi'. Chiya'a tsa cua'ni ngu' bi' lo'o tyi'i ngu' quichi bi', la cui' quichi tlyu nu laca quichi nu cuentya jna' laca bi'. Tu'ba ntucua tucua co' tyi'i ngu' bi',

³ li' ta na' tucua tya'a ñati nu caa chalyuu cha' chcuí' ngu' lcaa cha' nu nti' na' ta na' lo'o ñati. Tyucuaa ngu' bi' tsatu ngu' cla'be quichi bi' tyempo li' —nacuí Ni 'na—, ña'a cuayá' tya'a tii tyucuaa siyento ntucua snayala tsa tyu ngu' bi'. Tyucui tyempo cacu' ngu' bi' late' ngata, cha' tonu tsa cha' nu ta ngu' lo'o ñati, ñi'ya nu cua'ni na' nde loo la.

⁴ Lo'o ndu tyucuaa ñati bi' chalyuu, ndu ngu' cuentya ji'i ycuí' Ndyosi nu laca loo tyucui ña'a chalyuu; nxyucua tsa ycuí' Ndyosi ji'i ngu' bi', cha' chcuí' ngu' lcaa cha' nu nti' ycuí' Ni ta Ni lo'o ñati. Caca ngu' ñi'ya laca tucua tya'a yaca si'yu olivo, lo'o jua'a caca ngu' ñi'ya laca tucua tya'a candyeru. (Tso'o tsa setye ndyu'u ji'i si'yu olivo bi', cha' tyaquí ne' candyeru.)

⁵ Lo'o cua nti' ñati chalyuu cua'ni lya' ti' ji'i ngu' bi', li' tyalú quii' tu'ba ngu' nu ndu bi', cha' tsumi' ji'i ñati cuxi; tye cua'ni ñu'u ji'i ñati bi' li'. Jua'a cajaa lcaa ñati nu cua'ni lya' ti' ji'i ngu' bi'.

⁶ Cua ntsu'u chacuayá' ji'i ngu' nu ndu bi', cha' cua'a ngu' ji'i coo, cha' ná ca'ya tyo tsiya' ti tyucui tyempo lo'o ta ngu' cha' ji'i ycuí' Ndyosi lo'o ñati; jua'a ntsu'u chacuayá' ji'i ngu' cha' cua'ni ñu'u ngu' ji'i lcaa suu hitya cha' caca tañi; jua'a taca ji'i ngu' ta ngu' lcaa lo quicha cha' quiji' ji'i ñati chalyuu, ni jacua' nti' ngu' cha' caca quicha ñati.

⁷ Lo'o tye cña nu cua'ni tyucuaa ñati bi' nde chalyuu, li' xana nu na'ni xña'a nu ntsu'u ca tyuquee bi', xuú tya'a ni' lo'o tyucuaa ñati nu ndu bi' li'; tyijiloo nu bi' ji'i ngu' bi' li', cuati cujuui ji'i ngu'.

⁸ Li' tyanu tyucuaa jyo'o bi' ca su ntsiya ngujuii to' calle quichi tlyu bi', la cui' quichi su ngujui'i ca'a ngu' ji'i ycuí' nu Xu'na na lo crusi. Xña'a tsa ngu' quichi bi', bi' cha' ntsu'u sca cha' nu nchcuí' ñati ji'i, cha' ñi'ya ngua ngu' quichi Sodoma cua sa'ni, la cui' ñi'ya ngua ngu' quichi Egipto cua sa'ni,

jua'a laca ngu' quichi tlyu bi' juani.

⁹ Lo'o li' tyaa ñati tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'i ñati, lcaa lo ñati chalyuu, masi ñati nu ngutu'u cua ña'a ca quichi tyi ngu', masi ñati nu nchcuí' cua ña'a ca lo cha'cña nu nchcuí' ñati chalyuu; tyu'u scua sna tsa cla'be nu tyaa ngu' tyaa na'a ngu' ji'i jyo'o bi' ca su nscua ngu'. Ná ta ngu' chacuayá' cha' tyatsi' jyo'o bi'.

¹⁰ Chaa tsa ti' caca ñati chalyuu cha' cua ngujuii tyucuaa ñati nu ngutu bi', bi' cha' cua'ni ngu' ta'a; lu'ba ti ta ngu' xlya'be tyaa su ndi'i tya'a ngu', cha' chaa tsa ti' ngu'. Xqui'ya tyucuaa jyo'o bi' quiña'a tsa cha' nchcube' ngujui ji'i ñati chalyuu, nacuí ngu'.

¹¹ Pana nu lo'o cua ndu'u scua sna tsa cla'be bi', li' chaca quiya' nda ycuí' Ndyosi xtyi'i ndyalaa ne' cresiya ji'i tyucuaa ngu' jyo'o bi'; xa' ndatu ngu' li'. Ndyutsii tsa lcaa ñati nu na'a ji'i ngu' bi', cha' cua ndyu'ú ngu' chaca quiya'.

¹² Li' ndyuna tyucuaa ñati bi' lo'o ngusi'ya ycuí' Ndyosi ji'i ngu' ca su ntucua Ni nde cua:

—Tyacuí clya ma ca nde cua re —nacuí Ni.

Laja lo'o ña'a tya'a cusuu ngu' ji'i ngu', li' ngutu'u ngu' ndyaa ngu' nde cua; laja coo ti ndyaa ngu'.

¹³ La cui' hora bi' lye tsa ngulacuí chalyuu; su nchca tii tya'a bariyu quichi bi', tyucui ña'a sca bariyu ndye nguti li'. Cati mil tya'a ñati ngujuii li', xqui'ya cha' ngulacuí chalyuu. Lye tsa ndyutsii nu xa' la ñati nu ndyanu li', ndyutsii tsa ngu' ji'i ycuí' Ndyosi nu ndi'i nde cua cha' nchca ji'i Ni cua'ni Ni cña nu jua'a tonu tsa; ndube tsa ti' ngu' cha' ngua'ni Ni jua'a.

¹⁴ Cua tucua quiya' ndye cha' cuxi nu yaa lo chalyuu, pana cua lijya ti cha' caca chaca cha' cuxi nde chalyuu.

Chaca tya quiya' ngula'a cui'chcuq

¹⁵ Li' cua ndya'a cati quiya' nguañi ngula'a xca lo'o cui'chcuq ji'i. Nguañi nda xtyi'i tyuu tya'a ñati nde cua li', nu ndi'ya nchcuí':

Ca juani ndyanu tachaa cha' ji'i ycuí' nu Xu'na na, jua'a ji'i Cristo,

cha' caca Ni loo jil'i tyucui ña'a chalyuu,
nacui ngu'.

Lo'o juani ná nga'a cha' tye cha' culo Ni cña
chalyuu.

¹⁶ Li' ngua'ni tlyu nu ngu' cusu' bi' jil'i
ycui' Ndyosi, nu calaa ntucua jacua tya'a
ngu' cusu' nu ntyucua lo yaca xlya ca su
ntucua ycu' Ndyosi; ndyaa stii ngu' nde
loo ngu' lo yuu cha' cua'ni tlyu ngu' jil'i Ni.

¹⁷ Ndi'ya nchcui' ngu' li':

Ndyosi Xu'na ya, nacui ngu', cua nchca
jinu'u cua'ni lcaa cña.

Na lu'ú nu'u juani, lo'o la cui' ti lu'ú nu'u nu
ngua tya clyo la, jua'a tya lu'ú nu'u
nde loo la.

Tsa xlya'be jinu'u cha' cua nguxana nu'u
ndyu'ni nu'u quiña'a tsa cña tlyu nde
chalyuu.

Ndube tsa ti' ya cha' cua nguxana nu'u laca
nu'u loo,

¹⁸ masi ti' tsa nchca ñasi' xa' la ñati nu ná
ndaquiya' jinu'u.

Cua ngulala ti tyempo cha' ta nu'u cha' ti'í
jil'i ngu' bi',

cha' cua'ni cuayá' nu'u jil'i lcaa jyo'o.

La cui' tyempo tya nu'u xlya'be jil'i ñati nu
ngua'ni cña jinu'u,

cha' cua ngua'aloo nu'u cña jil'i ngu' cha'
chcui' ngu' cha' jinu'u nde chalyuu;
jua'a tya nu'u xlya'be jil'i ñati nu ndaquiya'
jinu'u, masi ñati cuañi', masi ñati
cusu'.

Cua ndyalaa tyempo cha' cua'ni ñu'u nu'u
jil'i ñati nu ngua'ni ñu'u jil'i ñati cha-
lyuu.

¹⁹ Li' na'a na' su ntucua laa tlyu jil'i ycu'
Ndyosi nde cua, na'a na' ca ne' laa su nscua
cña' tacati, su ngutucua ycu' Ndyosi laja
ñati jil'i Ni nu ngua tya sa'ni la. Lo'o li'
lye tsa nguañi nde chalyuu, lye tsa ndyu-
bii, cuati lye tsa ndaño nchcui' tyi'yu; li'
ngulacui chalyuu, jua'a clyaa tsa tyo quee
ngua'ya.

12

*Ndyu'ni tyaala cuaña tonu jil'i sca nu
cuna'a*

¹ Li' nde cua ndyu'u tucua sca cuayá' nu
nda ycu' Ndyosi cha' culu'u Ni ji'na, sca
cha' nu ndyaca chalyuu laca bi'; bi' laca sca
nu cuna'a nu ntsu'u ste' ndubi ña'a. Ñi'ya

ndubi ña'a xee cuichaa, jua'a ña'a late' lacu'
nu cuna'a bi'. Li' ngusta quiya' nu cuna'a
chu' co'. Tii tyucuaa tya'a cui' nscua lo xlya
hique nu cuna'a bi'; ñi'ya nscua sca sne' ti,
jua'a nscua bi'.

² Cua ntsu'u sñi' nu cuna'a bi'; nchcubel'
tsa nu cuna'a, ngusi'ya tsa cha' cua ngulala
ti cala sñi'.

³ Yala ti ndyu'u tucua chaca cuayá' nde
cua li'; sca cuaña tlyu nu nga'a ña'a laca bi',
nu cati tya'a scua' que ni' ntucua. Jua'a sca
sne' oro ntucua ca ta'a scua' que ni' bi', lo'o
jua'a ntucua tii tya'a sata ni'.

⁴ Ngujui' xtyi' ni' cui' nu ntsu'u nde cua;
ngusalú ni' ña'a tsaca cla'be lcaa cui' bi',
ndyalú cui' nde lo yuu chalyuu. Li' ndatu
nu cuaña bi' nde loo su ndu nu cuna'a nu
cua cala ti sñi'; lo'o cala bi', hora ti cacu
cuaña jil'i, ngua ti' ni'.

⁵ Ngula sca sñi' qui'yu jil'i nu cuna'a bi' li'.
Cua lijya' bi' chalyuu, cha' liñi ti culo bi' cña
jil'i lcaa ñati chalyuu; pana hora ti ngüi'ya
ycui' Ndyosi jil'i sñi' nu cuna'a bi', ndyalo'o
Ni jil'i yu nde su tlyu su ntucua ycu' Ni.

⁶ Li' ngusna nu cuna'a ndyaa ne' quixi' ca
su tyil'i ycu' ti ma'; cua laca ngua'ni cho'o
ycui' Ndyosi sca su tyil'i ma', su ña'asii Ni
jil'i ma', ca bi' tyanu ma' tii tyucuaa siyento
ntucua snayala tsá li'.

⁷ Li' nguxana cha' cusu' ca su ntucua
ycui' Ndyosi. Ndu Miguel nu laca xu'na xca
jil'i ycu' Ndyosi, ndu lo'o xca nu cuentya jil'i
Ni; jua'a cua ndu nu cuaña tonu lo'o xca jil'i.
Ti'í tsa ngusu' tya'a ngu' li'.

⁸ Pana cua ntijiloo Miguel jil'i nu cuaña
bi', nga'aa ngua jil'i nu cuaña bi' tyanu ca slo
ycui' Ndyosi lo'o xca jil'i Ni li';

⁹ cua ngulo'o Ni jil'i ngu' nu ndu cuentya
jil'i nu cuaña bi' li'. Sa'ni ndya'a nu cuaña
bi', ycu' nu xña'a naa bi'; la cui' bi' laca
nu naa Satanás. Xcu' na ñilo'o bi' jil'i ñati
tyucui ña'a chalyuu. Pana cua ngulo'o ycu'
Ni jil'i nu xña'a lo'o xca jil'i, ndyaa ngu' nde
lo yuu chalyuu li'.

¹⁰ Lo'o li' cui' tsa nguañi nchcui' sca ñati
nde cua:

—Juani taca ña'a na ñi'ya ngua'ni lyaá
ycui' Ndyosi jil'i ñati chalyuu ya' nu xña'a
—nacui ngu'—. Nguula tsa cña ndu'ni Ni
chalyuu, bi' cha' laca Ni loo juani, lo'o jua'a
cua ndyalaa tyempo cha' caca Cristo loo

tyucui ña'a chalyuu. Nu ngua tya tsubi' la ndu nu xña'a bi' ca slo ycuí' Ndyosi, cha' tsá lo'o talya ngusta bi' qui'ya hichu' ñati tya'a ngusni na cha' jii' Jesús; pana juani cua ngulo'o Ni jii' ca su ntucua ycuí' Ni, cua ndyu'u laja ngu' bi' li'.

¹¹ Nu ngu' tya'a ngusni na cha' jii' Jesús ni, cua ntijiloo ngu' jii' nu xña'a bi', xqui'ya cha' ngujui Jesús nu ñi'ya ña'a xlya' bi'. Ná ntsii ngu' bi' ta ngu' cha' tso'o jii' Jesús lo'o xa' ñati; ntaja'a ngu' bi' chcuí' ngu' cha' bi', masi cujuui ñati jii' ngu' bi' xqui'ya cha' ñasi' tsa ñati jii' Jesús.

¹² Bi' cha' juani —nacuí nu ntucua nde cua bi'—, ca chaa ti' cu'ma nu ndi'i ma nde su ntucua ycuí' Ndyosi; pana tya'na tsa caca cu'ma nu ndi'i ma nde chalyuu, nu ndi'i ma nde lo tyujo'o. Cua ngua'ya ycuí' nu xña'a nde su ndi'i ma, lo'o juani ñasi' tsa bi' ndya'a; cua jlo ti' bi' cha' tya xi tya tsá ndyanu jii' cha' cua'ni lya' ti' jii' ñati chalyuu.

¹³ Nu lo'o ngua cuayá' ti' nu cuaña tonu bi' cha' cua ngulo'o ycuí' Ndyosi jii' lijya nde lo yuu chalyuu, li' ngutu'u lca'a ni' jii' nu cuna'a nu ntsu'u sñi' qui'yu bi', cha' lye tsa cua'ni lya' ti' jii' ma' ngua ti' ni'.

¹⁴ Li' nda ycuí' Ndyosi sca latya lu'be jii' nu cuna'a bi', ñi'ya ña'a lu'be sca cua'ya tlyu, cha' taca jii' ma' tyacui ma' tsa ma' ca su tyanu tso'o ti ma' ne' quixi', su tyijyu' tsa jii' ca su ndya'a cuaña bi'. Ca bi' ña'asii Ni jii' ma', ña'a cuayá' nu tyu'u scua sna yija cla'be.

¹⁵ Li' ngusalú nu cuaña bi' hitya tu'ba ni' ndyaa chu' nu cuna'a bi'; ñi'ya sca sta'a clyaa, jua'a ndyalú hitya tu'ba ni' cha' clya'ba lyiji cho' ngua ti' ni'.

¹⁶ Li' nguxtyucua yuu jii' nu cuna'a bi', bi' cha' sji nchcana tu'ba yuu, ndye hitya ngutu'u tu'ba cuaña ndyo'o yuu li'.

¹⁷ Ngunasi' tsa nu cuaña bi' jii' nu cuna'a bi' li', ndyaa ndyaana ni' cha' cusuu lo'o lcaa ñati nu tyu'u jii' nu cuna'a ca tiya' la; nxuu tya'a ni' lo'o lcaa ñati nu taquiya' jii' cña nu ngulo ycuí' Ndyosi jii' na, nu ña'a ti ná ntsii ngu' cha' cacha' liñi ngu' cha' jii' Jesús jii' xa' ñati.

Nu tucua tya'a na'ni nu chiya'a ña'a

¹ Ndyaa na' ndyatú na' to' tyujo'o li'. Na'a na' nde to' hitya tyujo'o lijya ndu'u tucua sca na'ni nu chiya'a tsa ña'a; ntucua tii tya'a sata ni', cuati ntsu'u cati tya'a hique ni'. Ca ta'a sata ni' bi' cua ntucua sne' nu ndubi tsa ña'a, cha' laca ni' loo nde chalyuu. Ca ta'a scua' que ni' cua nscua xtañi cuiñaja, xtañi bi' nchcuí' cha' ti' jii' ycuí' Ndyosi.

² Ñi'ya cuichi jo'ó, jua'a ña'a ni', ngua ti' na'; pana tyaala ña'a quiya' ni', tyucui tsa xcatya' ni' ñi'ya ña'a xcatya' oso. Lo'o tu'ba ni' ni, ñi'ya ña'a tu'ba cuichi sa'a cuiña', jua'a ña'a tu'ba ni'. Nda nu cuaña bi' cña loo jii' nu na'ni chiya'a ña'a bi', cha' caca ni' loo jii' ñati chalyuu, ñi'ya laca ycuí' loo. Lo'o jua'a nu cuaña bi' ni, nda ni' chacuayá' jii' na'ni chiya'a ña'a bi', cha' caca cua'ni ni' cña, cha' tyanu tlyu ni' macala su nti' ycuí' ni'.

³ Cua ndyanu cuayá' lo sca scua' que ni' su ngua quicha ni'; cua cajaa ti' ni' tyempo bi', ngua ti' na', pana ngua tso'o su lye tsa quicha ni'. Ndube tsa ti' ñati chalyuu ña'a jii' ni'; ngusni ngu' cha' jii' ni' li', xqui'ya cha' ngua tso'o chaca quiya' su lye quicha ni'.

⁴ Ngua'ni tlyu lcaa ñati jii' nu cuaña bi' li', cha' cua nda bi' chacuayá' cha' caca tlyu nu na'ni chiya'a ña'a bi'; jua'a ngua'ni tlyu ngu' jii' ycuí' na'ni chiya'a ña'a. Nchcuí' ngu' lo'o tya'a ngu' li'.

—Ná tucui ndi'i chalyuu nu stu'ba lo'o nu na'ni jua. Nga'aa nchca jii' ñati xuu tya'a lo'o ni'.

⁵ Cua ngujui chacuayá' jii' nu na'ni chiya'a ña'a bi', cha' chcuí' cua ña'a ca ti cha', masi lye tsa cua'ni tyucuaa ti' ni', masi chcuí' cuxi ni' jii' ycuí' Ndyosi. Tu'ba ntucua tucua co' ntsu'u chacuayá' jii' ni' cha' caca ni' loo nde chalyuu.

⁶ Li' nguxana na'ni chiya'a ña'a bi' nda ni' qui'ya jii' ycuí' Ndyosi: nchcuí' cuxi na'ni bi' jii' lcaa cña nu ndu'ni Ni; jua'a nchcuí' cuxi ni' jii' su tlyu nde cua ca su ntucua ycuí' Ni; jua'a cuxi tsa nchcuí' ni' jii' lcaa ñati jii' ycuí' Ni.

⁷ Ngujui chacuayá' jii' ni' cha' xuu tya'a ni' lo'o ñati nu ntsu'u cha' jii' lo'o ycuí' Ndyosi, cha' tyijiloo ni' jii' ngu' bi'. Lo'o li'

ngujui chacuayá' jì'ì ni' cha' caca ni' loo jì'ì tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'ì ñati, masi lcaa lo ñati chalyuu nu ngutu'u cua ña'a ca quichì tyi ngu', nu nchcui' cua ña'a ca lo cha'cña nu nchcui' ñati chalyuu;

⁸ lcaa ñati tyucui ña'a chalyuu cua'ni tlyu ngu' jì'ì na'ni bi' li', si ná nscua xtañi ngu' lo quityi jì'ì ycuì' Ndyosi. Nu ngua tya clyo la lo'o tya lyiji cuiñá Ni chalyuu, tya li' nguscua Ni xtañi ñati nu ná nga'a cha' tye chalyuu jì'ì. Cua ndyanu quityi bi' cuentya jì'ì nu ñi'ya ña'a xlya' nu cua ndyujui ñati jì'ì tsaca quiya'.

⁹ Bi' cha' cua'a jyaca mā juani, si tyaja'a mā cuna mā xi.

¹⁰ Si lo'o nscua cha' tsalo'o ngu' jì'ì tsaca mā ne' chcuā, jua'a caca lacua. Ná cutsij mā li'. Si lo'o nscua cha' cujuui ñati jì'ì tsaca mā, masi lo'o maxtyi, jua'a caca lacua. Ná cutsij mā li'. Ndu'ni cha' talo tsaa tyiquee na jì'ì cha' cuxi; ndu'ni cha' lcaa tsā taquiya' na jì'ì ycuì' Ndyosi si ntsu'u cha' jì'na lo'o Ni nde chalyuu.

¹¹ Li' na'a na' chaca na'ni chiya'a ña'a li-
jya ndyu'u tucua nde lo yuu chalyuu. Ntucua tucua tya'a sata ni'; ñi'ya ña'a sata xlya' cuañi', jua'a ña'a sata ni', pana nchcui' ni' ñi'ya nu nchcui' nu cuaña tonu bi'.

¹² Ñi'ya nchca jì'ì na'ni chiya'a ña'a nu yaa tya clyo la nclyo ni' cña, la cui' jua'a nchca jì'ì nu chaca na'ni bi' culo ni' cña jì'ì ñati; cha' juersa ndatsaa ni' jì'ì lcaa ñati chalyuu cha' cua'ni tlyu ngu' jì'ì na'ni nu yaa clyo, nu ngua tso'o su ti'í tsa ngula'a hique ni'.

¹³ Lo'o nu chaca na'ni chiya'a ña'a bi', lo'o bi' ngua'ni quiña'a cha' tlyu; ngua'ni bi' cha' ndyalú qui' nu ntsu'u nde cua' nde lo yuu cha' ña'a lcaa ñati jì'ì.

¹⁴ Lo'o jua'a nguñilo'o ni' jì'ì lcaa ñati tyucui ña'a chalyuu xqui'ya cha' tlyu nu ndyu'ni ni' lo'o ndi'ì ni' slo nu na'ni nu yaa tya clyo bi'. Li' nchcui' ni' lo'o lcaa ñati chalyuu cha' cuiñá ngu' sca lcuì tyu, cha' cua'ni tlyu ngu' jì'ì lcuì bi'; nguñiá ngu' lcuì jì'ì nu na'ni nu yaa tya clyo bi' li', na'ni nu ngua tso'o masi ti'í tsa ngula'a hique ni'.

¹⁵ Lo'o li' ngujui chacuayá' jì'ì nu chaca na'ni bi', cha' culatu'u cui'ì cha' tyaa xty'i lo lcuì jì'ì na'ni nu yaa clyo bi'; ngua jì'ì lcuì

chcui' lo'o ñati li', ngua jì'ì cujuui jì'ì lcaa ñati nu ná ntaja'a cua'ni tlyu jì'ì.

¹⁶ Ngulo ni' cña jì'ì lcaa ñati cha' chca'a cuayá' ya' ngu' la'a tsu' cui, masi chca'a cuayá' nde tyacaa ngu'; masi ñati tlyu, masi ñati jua'a ti, masi culiya' ngu', masi ti'ì ngu', masi msu nu cua ngu'ya ñati jì'ì, masi msu nu ndi'ì tso'o ti, chca'a cuayá' jì'ì lcaa ñati cuentya jì'ì nu xña'a.

¹⁷ Ni sca ñati nga'aa ntsu'u chacuayá' jì'ì cha' cui'ya yu'ba, ni cha' cujuì' yu'ba, si ná ngua'a cuayá' jì'ì ni' loo ngu'. Lo'o nu cuayá' bi' ni, xtañi na'ni nu chiya'a ña'a bi' laca, cha' número nu ca jì'ì xtañi ni' laca cuayá' bi'.

¹⁸ Cui'ya na cuentya ni cha' ndyaca re. Si culacua tso'o ti' na, quije cha' jì'na ñi'ya ndyu'u cha' jì'ì número jì'ì na'ni bi'; número jì'ì ni' ni, ñi'ya laca xtañi ñati, jua'a laca bi'. Nde laca número bi': scuá siyento ntucua snayala ntucua scuá.

14

Sca siyento ntucua tu'ba ntucua jacua mil tya'a ñati lubii

¹ Lo'o li' na'a na' chaca quiya' ca ndacua su ndu nu ñi'ya ña'a xlya' bi' lo xlya ca'ya Sión; stu'ba ti ndu bi' lo'o sca siyento ntucua tu'ba ntucua jacua mil tya'a ñati. Nde tyacaa ñati bi', ndacua nscua xtañi nu ñi'ya ña'a xlya' bi', lo'o la cui' bi' nscua xtañi ycuì' Ndyosi Sti Ni.

² Cui' nguañi nde su ntucua ycuì' Ndyosi li'; ñi'ya ndañi ndyalú hitya sca sta'a clyaa to' quee jaa' su cua' tsa ndyalú hitya, ñi'ya ndañi lo'o lye tsa nchcui' tyi'yu, jua'a nguañi bi', ngua ti' na'. Ndacua ndu tyuu tya'a ñati nu tso'o tsa ntyiji'ì ya' ngu' lo sañi, ngua ti' na';

³ nde loo su ndu yaca xlya tlyu su ntucua ycuì' Ndyosi, ca su ndu nu jacua tya'a na'ni tacati bi', ca su ndu nu ngu' cusu' bi', ca bi' ndu ñati nu ndyula lo'o sañi bi'. Sca ti nu ñati quiña'a bi' ngua jì'ì cula tu'ba jii bi'; ná ngua jì'ì xa' ñati chalyuu ca tsa'a ngu' jii bi', cha' sca jii nu bilya cuna ñati chalyuu laca bi'. Sca ti nu sca siyento ntucua tu'ba ntucua jacua mil tya'a ñati nu ngua'ni lyaá Ni jì'ì nde chalyuu, bi' ñati laca nu ngua jì'ì cula tu'ba jii bi'.

4 Ñati lubii tsiya' ti laca nu ngu' quiña'a bi'. Ná ngutu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o xa' nu cuna'a nu lo'o nguti'i ngu' chalyuu, ná ngua'ni ngu' bi' cha' suba' tsiya' ti; nguta'a ngu' lo'o nu ñi'ya ña'a xlya' bi' macala su ndya'a. Cua ngua'ni lyaá Ni ji'i ngu' bi', cha' bi' laca ñati nu tso'o nti' ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'i tya lo'o nguxana cha' ji'i nu ñi'ya ña'a xlya' bi'. Tya clyo ngusubi Ni ji'i ngu' bi', cha' cua'ni ngu' cña ji'i Ni.

5 Ná ntucua cha' cuiñi tu'ba ngu' bi' tsiya' ti, cha' ná ntsu'u cha' cuxi ji'i ngu' bi' tsiya' ti.

Tya xna tya'a xca ji'i ycu'i Ndyosi

6 Na'a na' ndyaa chaca xca ji'i ycu'i Ndyosi li', nu cua tsa ndacui ndyaa; ndyalo'o bi' ji'i sca cha' tso'o nu ngua ti' ycu'i Ndyosi chcu'i lo'o lcaa ñati chalyuu, sca cha' nu ndulo tsa ji'i ñati cha' cuna ngu'. Lcaa tyempo ná tye chca cha' bi'. Slo lcaa lo ñati chalyuu tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'i ñati, cua ña'a ca quichi tyi ngu', ñati nu nchcui' cua ña'a ca lo cha'cña nu nchcui' ñati chalyuu, ca bi' ndyaa xca bi', cha' chcu'i lo'o lcaa ñati.

7 Cui nchcui' xca bi' lo'o ngu' li':

—Cutsii cu'ma ji'i ycu'i Ndyosi, cube ti' ma ji'i Ni cha' tlyu tsa cña ndu'ni Ni chalyuu —nacui xca bi'—. Cua ndyalaa tyempo cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati chalyuu. Cua'ni tlyu ma ji'i ycu'i Ndyosi cha' cua ngüiñá Ni nde cua, jua'a ngüiñá Ni chalyuu, jua'a ngüiñá Ni tyujo'o, jua'a ngüiñá Ni lcaa su ntyucua hitya —nacui xca.

8 Lo'o ndyaa xca bi', li' ndyalaa chaca xca cha' chcu'i lo'o ñati:

—Cua nguti quichi —nacui nu chaca xca bi'—. Cua nguti quichi tlyu nu naa Babilonia, xqui'ya cha' ngua'ni ñu'u ngu' quichi bi' ji'i lcaa ñati chalyuu. Cuxi tsa cña nu ngua'ni ngu' quichi bi', xqui'ya cha' ndu'ni tlyu ngu' ji'i lcu'i jo'ó; jua'a ngulu'u qui'i ngu' ji'i xa' ñati cha' cua'ni ngu' la cui' ti cha' cuxi slo jo'ó —nacui xca nu nehca tyucuaa bi'.

9 Nehca sna quiya' juani yaa chaca xca. Cui nchcui' lo'o ñati li':

—Xcube' ycu'i Ndyosi ji'i cua ña'a ca ñati nu ndyu'ni tlyu ji'i nu na'ni chiya'a ña'a bi', masi ji'i ycu'i ni', masi ji'i lcu'i ji'i ni'. Lo'o

jua'a xcube' Ni ji'i lcaa ñati nu nga'a cuayá' ji'i ni' nde tyacaa ngu', jua'a si nga'a cuayá' ji'i ni' chu' ya' ngu';

10 xcube' Ni ji'i ngu' bi', cha' lye tsa ngunasí' Ni. Tyaqui' ngu' bi' lo'o sca quii' tlyu nu nguxa' lo'o yuu sufri su ña'a nu ñi'ya ña'a xlya' bi' ji'i ngu'; jua'a lcaa xca nu cuentya ji'i Ni ña'a ji'i ngu' bi' li'.

11 Tyucui tyempo ná tye cha' tyatu sñii quii' su nchcube' ñati bi'; ná caja ñi'ya clyaa' ngu' bi' ji'i ycu'i Ndyosi, lcaa ñati nu cua ngua'ni tlyu ji'i na'ni bi', masi ji'i lcu'i ti ngua'ni tlyu ngu'; masi nga'a cuayá' ti ji'i ni' nde tyacaa ngu' lo'o chu' ya' ngu', nga'aa clyaa' ngu' bi'.

12 Lo'o nu na ni, talo na ji'i cha' cuxi sca ti si ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi, sca ti si taquiya' na cña nu ngulo Ni ji'na, sca ti si xñi tso'o na cha' ji'i Jesús; sca ti jua'a taca ji'na talo na ji'i nu cha' cuxi bi'.

13 Li' ndañi xtyi'i ca su ntucua ycu'i Ndyosi, nchcui' sca ñati lo'o na':

—Sca clyu nu'u cha' re: “Tso'o tsa caca tyiquee ñati nu ndyijii laja lo'o ndyu'ni ngu' cña ji'i ycu'i Ndyosi nu Xu'na na tyempo nde loo la”. La cui' jua'a laca cha' nu nda Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o ma. Nacu'i cha' ca bi' tyi'i cña' ñati bi' li', cha' tso'o tsa cña nu ngua'ni ngu' lo'o yaa' ngu' chalyuu; ndiya ti' Ni cña nu ngua'ni ngu', bi' cha' tyi'u ti' ycu'i Ndyosi ji'i cña nu cua ngua'ni ngu' bi' li' —nacui Ni jna'.

Nehca clacua nde chalyuu

14 Li' na'a na' su ndacui sca coo ngati, chu' coo bi' ntucua sca nu ñi'ya ña'a ñati ña'a; ntucua sca sne' oro hique Ni, lo'o ya' Ni ndacui sca maxtyi cha tu'ba.

15 Li' ngutu'u sca xca ne' laa ji'i ycu'i Ndyosi nde cua, nu cui' ngusi'ya ji'i ñati nu ntucua chu' coo bi':

—Xu'ba clyu nu'u maxtyi jinu'u, xuti'i nu'u ji'i quixi' trigo, cha' bi' laca ñati ji'i ycu'i Ni nu ndi'i chalyuu. Cua ndyalaa la cui' hora cha' caca clacua chalyuu, cua laca nguscua se'i cha' caca bi'.

16 Ngua'ya nu ntucua chu' coo bi' nde lo yuu li', nguscui' maxtyi ji'i cha' si'yu quixi' li'; jua'a ngua clacua nde chalyuu.

¹⁷ Li' na'a na' chaca xca nu ngutu'u ne' laa ji'i ycu'i' Ndyosi nde cua, nu ndacui maxtyi cha tu'ba ya' yu.

¹⁸ Jua'a ngutu'u tya chaca xca nu ndu to' mesa su ndyaqui msta, yaa li'; bi' laca nu laca loo ji'i quii' bi'. Li' cui' ngusi'ya bi' lo'o xca nu ndacui maxtyi cha tu'ba ya':

—Xu'ba clya nu'u maxtyi jinu'u, xi'yu jyacua' si'yu losu' tyixi nu ntsu'u chalyuu, cha' ngumi tsa ña'a si'yu bi'.

¹⁹ Ngua'ya xca bi' li', nguscui yu maxtyi ji'i yu nde lo yuu chalyuu, ngusi'yu yu ji'i jyacua' si'yu losu' bi', ngu ji'i ndyaa ne' sca pilya quee nu tlyu xi cha' satá ngu' ji'i; la cui' jua'a xcube' tsa ycu'i' Ndyosi ji'i ñati chalyuu, xqui'ya cha' ñasi' tsa Ni ji'i ngu'.

²⁰ To' quichi nscua su ngusi si'yu bi', la cui' su ngujui ñati cha' nchcube' Ni ji'i ngu'. Clyaa tsa tañi ndyalú lijya lo yuu li'; tsa ña'a cuayá' nu ndyalaa tu'ba cuayu, tsa lo cua clyaa tañi ndyalú bi'. Sna siyento kilómetro cuayá' tyijyu' ngusna tañi bi' ndyaa.

15

Yalo'o xca ji'i quicha nu cua'ni tye ji'i chalyuu

¹ Ngutu'u tucua chaca cuayá' tlyu nde cua li'. Ndube tsa ti' na' lo'o na'a na' ji'i, cha' ndu cati tya'a xca ji'i ycu'i' Ndyosi nu ndu lo'o cati tya'a quicha nu caca su cua tye ti chalyuu. Lo'o cua ndye ngua quicha bi' chalyuu, li' cati cha' ñasi' ycu'i' Ni.

² Li' na'a na' sca tayu' nu ñi'ya ndubi caatya, jua'a ndubi ña'a lo tayu' bi'; ñi'ya ndyatú sca quii' ndyaqui, jua'a ña'a tayu' bi', ngua ti' na'. To' tayu' caatya bi' na'a na' ndu lcaa ñati nu cua ntijiloo ji'i nu na'ni chiya'a ña'a bi'; masi cua ngujui ngu' bi' xqui'ya cha' bi', ná ntaja'a ngu' cua'ni tlyu ngu' ji'i lcu'i' ji'i na'ni bi', ni ná ntaja'a ngu' chca'a cuayá' ji'i ni' hichu' ya' ngu' lo'o número nu cuentya ji'i xtañi ni'. Ndu ngu' bi' ndyula ngu' lo'o sañi nu cua nda ycu'i' Ndyosi ji'i ngu'.

³ Ndyula tu'ba ngu' sca jii nu cua ndyula tu'ba jyo'o Moisés nu ngua sa'ni, la cui' Moisés nu ngua'ni cña ji'i ycu'i' Ndyosi; lo'o nu ñi'ya ña'a xlya' bi' ndyula tu'ba la cui' jii bi'. Ndi'ya nchcui' jii bi':

Ndyosi Xu'na ya, lcaa cña nchca jinu'u; tlyu tsa cña ndu'ni nu'u, hasta ndube tsa ti' lcaa ñati ji'i cña bi'.

Xcui' ndu'ni liñi nu'u lo'o ñati chalyuu, chañi tsa laca lcaa cha' nu nchcui' nu'u lo'o ñati.

Sca ti nu'u laca Xu'na lcaa ñati tyucui ña'a chalyuu.

⁴ ¿Ha ná ntsii ngu' jinu'u?

¿Ha ná tyaja'a ngu' ñacui ngu' cha' tlyu tsa cña nu ndu'ni nu'u?

Sca ti ycu'i' nu'u nu lubii tsa cresiya jinu'u.

Cua na'a ngu' lcaa su ndyu'ni cuayá' nu'u ji'i ñati cha' liñi tsa ndyu'u cha';

bi' cha' tyaa lcaa ñati tyucui ña'a chalyuu ca su ntucua nu'u, cha' cua'ni tlyu ngu' jinu'u.

Ndye jii nu ndyula tu'ba ngu' li'.

⁵ Tiya' la li' na'a na' ne' laa tlyu ji'i ycu'i' Ndyosi nu ntucua nde cua. Ca cla'be bi' ndu ni'i nu tacati tsa su ntsu'u co'o quee cuaja' nu nscua cha' lo; la cui' cha' nu cua nda ycu'i' Ndyosi lo'o ñati tya clyo la laca bi'.

⁶ Li' ngutu'u nu cati tya'a xca bi' ne' laa, ndyalo'o ngu' ji'i ca ta'a cati quicha nu caca lo'o cua tye ti chalyuu. Xcui' late' ngati lacu' xca bi', late' nu lubii tsa ña'a; jua'a cua ndyaaca' sintya oro tyiquee ngu'.

⁷ Lo'o li' ndatu sca na'ni tacati bi', lo'o jua'a cati tya'a ca'ña oro ntucua ya' ni'; ne' ca'ña bi' ntsu'u cha' ti'í nu ta ycu'i' Ndyosi ji'i ñati chalyuu, cha' ñasi' tsa Ni ji'i ngu', ycu'i' Ndyosi nu ná nga'a cha' tye yija ji'i Ni. Nda ni' ca'ña bi' ji'i nu cati tya'a xca bi' li'.

⁸ Ngutsa'a ne' laa ntsu'u sñii cha' xcutsii ji'na, cha' tacati tsa cha' bi', cha' tlyu tsa cha' nu ntsu'u ji'i ycu'i' Ndyosi. Ná tucui ngua ji'i tsaa ne' laa bi' ña'a cuayá' tye ca ta'a cati quicha nu ta nu cati tya'a xca bi' lijya nde chalyuu.

16

Ca'ña nu ntsu'u cha' ti'í nu taycu'i' Ndyosi ji'i ñati

¹ Lo'o li' ndyuna na' cha' nchcui' sca ñati ne' laa tlyu bi', cui' nchcui' lo'o nu cati tya'a xca ji'i ycu'i' Ndyosi bi':

—Yaa clya ma salú ma na nu ntsu'u ne' ca'ña bi' nde lo yuu chalyuu, nu cati tya'a ca'ña nu ntsu'u cha' ti'í ne', nu ta Ni ji'i ñati.

² Li' ndyaa xca nu nchca clyo, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña jil'i nde lo yuu chalyuu. Li' tonu tsa quichu' ntyucua tyucui ña'a hichu' ñati; ti'í tsa nti' ngu' li', lcaa ñati nu cua nga'a cuayá' jil'i na'ni nu chiya'a ña'a bi', lcaa ñati nu cua ndyu'ni tlyu jil'i ni'.

³ Lo'o li' ndyaa xca nu nchca tyucuaa, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña jil'i ca lo tyujo'o; ngutsa'a hitya li', ngua tyucu ñi'ya nti' tañi sca jyo'o. Ngujuui lcaa na lu'ú nu ntsu'u lo tyujo'o li'.

⁴ Lo'o li' ndyaa xca nu nchca tyuna, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña jil'i tyucui ña'a to' sta'a, lcaa su ntyucua hitya tyucui ña'a chalyuu; ngutsa'a hitya bi' li', ngua tañi.

⁵ Li' ndyuna na' nchcui' xca nu laca loo jil'i hitya:

—Liñi tsa cña ndyu'ni nu'u cha' nchcube' nu'u jil'i ñati cuxi bi', Xu'na —nacui jil'i ycu' Ndyosi—, cha' lubii tsa cresiya jil'i ycu' nu'u. Lu'ú nu'u juani, jua'a nu ngua tya clyo lu'ú nu'u.

⁶ Tya ndyi'u ti' nu'u ñi'ya ngua lo yuu tya sa'ni la, nu lo'o cua ndyujuii ngu' jil'i ñati jinu'u; cua ndyujuii ngu' bi' jil'i tyuu tya'a ñati nu ngua tu'ba jinu'u cha' nchcui' nu'u lo'o ñati. Lo'o juani la cui' ñi'ya nu ngua'ni ngu' tya li', la cui' jua'a nda nu'u cha' ti'í jil'i ngu', cha' tyi'u ti' ngu' jil'i jyo'o nu cua ndyujuii ngu' jil'i tya sa'ni la.

⁷ Li' ndyuna na' cha' nu nchcui' ñati nde su ntucua mesa su ndyaqui msta:

—Ndyosi Xu'na ya —nacui ngu'—, ycu' nu'u ni, lcaa cña nchca jinu'u —nacui ngu'—. Liñi tsa ndyu'ni nu'u lo'o nchcube' nu'u jil'i ñati bi' jua'a; chañi tsa cha' nu nchcui' nu'u jil'i ñati bi', cha' cuxi tsa cña ndu'ni ngu' bi'.

⁸ Lo'o li' ndyaa xca nu nchca jacua, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña jil'i lo cuichaa; tyique' tsa ndyaca li', cha' cua nda ycu' Ndyosi chacuayá' jil'i cuichaa cha' chumi' hichu' ñati.

⁹ Tyuu tya'a ñati ngua quicha li', cha' ngu-ula tsa tyique' nda bi'. Li' nguxana ngu', lye tsa nxlyú ngu' cha' hichu' ycu' Ndyosi, cha' ycu' Ni laca nu ngulo cña cha' yaa quicha bi'; pana ná ntaja'a ngu' tsiya' ti culochu'

ngu' jil'i cha' cuxi nu ntsu'u jil'i ngu', cha' li' cua'ni tlyu ngu' jil'i ycu' Ndyosi.

¹⁰ Lo'o li' ndyaa xca nu nchca ca'yu, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña jil'i nde loo su ntucua tlyu na'ni nu chiya'a ña'a bi'; ngua talya yata tyucui ña'a su laca ni' loo li'. Ti'í tsa nti' ñati chalyuu, cua laca ñi'ya si na cua nguliji ti' ngu'.

¹¹ Ña'a ti tya nda ngu' qui'ya jil'i ycu' Ndyosi nu laca loo nde cua, cha' nda Ni cha' ti'í bi' jil'i ngu', nda Ni quichu' bi' ntyucua hichu' ngu'; pana ná ntaja'a ngu' xtyanu ngu' jil'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu'.

¹² Lo'o li' ndyaa xca nu nchca scuá, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña jil'i nde to' sta'a tlyu nu naa Eufrates; ndye sta'a bi' ngüityi li', ndyanu sca tyucui nu cua laca ngua tso'o ti cha' caa tyuu tya'a nu laca loo cha' cusuu. Tyijyu' tsa tyu'u ngu' caa ngu', ca su ntyucua cuichaa tyu'u ngu' bi'.

¹³ Li' na'a na' cha' ngutu'u tucua sna tya'a cuiñaja; ñi'ya ña'a cuityi', jua'a ña'a cuiñaja bi'. Ngutu'u bi' nde tyuu tu'ba cuaña tonu bi', cuati nde tyuu tu'ba na'ni chiya'a ña'a bi', cuati nde tyuu tu'ba nu ñati nu cuiñi ti nchcui' cha' jil'i ycu' Ndyosi; ca bi' ngutu'u cuiñaja bi' lijya.

¹⁴ Msu jil'i nu xña'a laca cuiñaja bi'; nch-cutsii bi' jil'i ñati, cha' nchca jil'i cua'ni cha' tlyu. Ndyaa cuiñaja bi' nxuti' jil'i lcaa nu laca loo chalyuu, cha' tyaa ngu' cha' cusuu tsá tlyu lo'o cua tye ti chalyuu. Cua ntsu'u cña nu cua'ni ycu' Ndyosi nu Xu'na na lo'o ndyaca cha' cusuu bi'.

¹⁵ “Cua'a jyaca ma”, nacui Jesús, “tsiya' ca tyu'u tucua na' tyaa na' ñi'ya nti' sca nu cuaana. Tso'o caca tyiquee ñati nu tii ti ti' tyi' chalyuu, xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' jna'; nga'aa ca tyuju'u ti' ngu' bi' slo ñati lo'o tyalaa hora nu tyaa na' li'.” Jua'a nacui Jesús jil'i ñati jil'i Ni.

¹⁶ Li' nxuti' cuiñaja bi' jil'i ngu' laca loo, cha' tyaa ngu' nde sca nat'i, su naa Armagedón cha' cña jil'i ngu' judío.

¹⁷ Lo'o li' ndyaa xca nu nchca cati, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña jil'i lo cui' ti. Li' cui' nchcui' nu ntucua lo yaca xlya tlyu nde ne' laa tlyu jil'i ycu' Ndyosi nde cua:

—Cua ngua bi' juani —nacui Ni.

18 Li' lye tsa ndyubi, lye tsa nguañi tyucui ña'a lo tyujo'o, lye tsa nchcui' tyi'yu, lye tsa ngulacui chalyuu; bilya clyacui chalyuu jua'a tya lo'o ngüiñá Ni jii' ñati chalyuu. Tlyu tsa cha' ngua.

19 Ti'í tsa ngutsu yuu su nscua quichi tlyu, nu quichi Babilonia bi'; sna yu'be ngua quichi bi' li'. Lo'o jua'a nguti lcaa quichi tonu nu ndi'i xa' chalyuu, cha' ndyi'u ti' Ni nchcube' Ni jii' ngu' quichi tlyu bi'; tlyu tsa cha' ti'í ngua'ni ycuí' Ndyosi lo'o ngu' bi', cha' ñasi' tsa Ni jii' ngu'.

20 Ndye nguliji yu'u lcaa yuu nu ntsu'u cla'be hitya, nguliji yu'u lcaa ca'ya cua jua'a ti; nga'aa na'a ngu' jii' li'.

21 Cuati nde cua ndyalú tyo quee tonu ngua'ya lo yuu. Ti'í tsa bi'; ña'a cuayá' tu'ba kilo, tsa lo cua cuayá' ti'í ntsu'u sca ti yu'be tyo quee nu ndyalú hique ñati chalyuu li'. Lo'o jua'a tlyu tsa cha' cuxi nchcui' ngu' jii' ycuí' Ndyosi li'; lye tsa nguxlyú ngu' cha' hichu' Ni xqui'ya tyo quee bi', cha' tlyu tsa cña ndyu'ni Ni nde chalyuu.

17

Ndu'ni ñu'u tsa ngu' quichi tlyu jii' lcaa ñati chalyuu

1 Li' yaa sca xca ca slo na', sca ngu' tya'a nu cati tya'a xca nu ntucua ca'ña oro ya' bi'. Nchcui' lo'o na' li':

—Cuaa nu'u ca nde cha' culu'u na' jinu'u ñi'ya xcube' Ni jii' ngu' quichi tlyu nu lye tsa ndyu'ni ñu'u jii' ñati chalyuu; la cui' quichi tlyu laca su ntsu'u tyuu tya'a sta'a cacua ti to' quichi.

2 Quiña'a tsa cha' suba' ndyu'ni ngu' nu laca loo nde chalyuu, cha' tyuu tsa tya'a jo'ó ntsu'u jii' ngu' xqui'ya ngu' quichi tlyu bi'; jua'a ngunu'u tyiquee ñati tyucui ña'a chalyuu xqui'ya cha' suba' nu ndyu'ni ngu' bi'.

3 Li' ndyalo'o Xtyi'i ycuí' Ndyosi 'na, ndyaa na' lo'o sca xca jii' ycuí' Ni ca ne' quixi' su ná ndi'i ñati. Ca bi' na'a na' su ntu-cua sca nu cuna'a hichu' sca na'ni nga'a, nu chiya'a tsa ña'a; hichu' ni' nscua quiña'a tsa cha' cuxi, nu ti'í tsa nchcui' jii' ycuí' Ndyosi. Ntucua cati tya'a hique ni', cuati ntucua tii tya'a sata ni'.

4 Late' cuaa ña'a, late' nga'a catsi ña'a lacu' nu cuna'a bi'; chu' late' bi' ndacui quiña'a tsa chcuá tso'o lo'o quee ndubi lo'o xa' la quee nu quiña'a tsa nga'a. Ntucua sca tasa oro ya' nu cuna'a bi'; ne' bi' ntsu'u lcaa lo cha' cuxi, lcaa lo cha' suba' nu cua ngua'ni nu cuna'a bi' yaa nde chalyuu.

5 Nde tyacaa nscua sca xtañi nu cuna'a bi', pana ná ca cuayá' ti' na jii' si ná nslo na xtañi bi': “Babilonia tonu laca re, cha' nde laca quichi tyi lcaa ñati nu ndyu'ni cha' suba' tyucui ña'a chalyuu”. Jua'a nscua nde tyacaa nu cuna'a bi'.

6 Li' na'a na' cha' lye tsa ndyu'ni nu cuna'a bi'; ñi'ya ndu'ni sca nu cu'bi, jua'a ndyu'ni nu cuna'a bi', xqui'ya cha' cua ndyujui bi' jii' ñati jii' ycuí' Ndyosi, ndyujui jii' ñati nu ná ntsii nchcui' liñi cha' jii' Jesús nde chalyuu. Lo'o cua na'a na' jii' nu cuna'a bi', quiña'a tsa cha' ngulacua ti' na' li'.

7 Lo'o li' ndacha' nu xca jii' ycuí' Ndyosi bi' 'na:

—¿Ni cha' laca ndube tsa ti' nu'u? —nacui—. Culu'u na' jinu'u cua ña'a ca cha' tucui nu ntsu'u jii' nu cuna'a nu ntucua chu' na'ni chiya'a ña'a jua, nu na'ni nu ntucua cati tya'a hique ni' lo'o tii tya'a sata ni'; culu'u na' jinu'u sca cha' nu ná nchca cuayá' ti' ñati jii' —nacui—.

8 Na'ni nu cua na'a nu'u jua, ngutu'u bi' nu ngua tya sa'ni la, nga'aa lu'ú bi' juani; pana cua ngulala ti tyu'ú ni' chaca quiya', masi nscua nde tyuquee quiñi bi', cha' tyaa ni' ca chalyuu talya su tye ni' cati ni' tsiya' ti —nacui—. Cua ña'a ca ñati nu ná nscua xtañi lo quityi jii' ycuí' Ndyosi, quiña'a tsa cha' culacua ti' ngu' lo'o ña'a ngu' jii' na'ni bi'; pana tya clyo lo'o tya lyiji xana chalyuu re, cua nscua xtañi ñati nu cua nda ycuí' Ndyosi chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii'. Ngutu'ú na'ni bi' nu ngua tya sa'ni la, masi nga'aa lu'ú bi' juani; pana ña'a ti tya tyu'ú bi', masi chaca tya quiya'.

9 Ndi'ya ndyu'u cha' bi' si ca cuayá' ti' ma jii' —nacui xca 'na—. Nu cati tya'a hique na'ni bi' ni, bi' laca cati tya'a lo cuatii su nscua quichi tlyu nu lye tsa ndyu'ni ñu'u jii' chalyuu. Lo'o jua'a ndi'i cati tya'a rey nu laca loo chalyuu.

¹⁰ Cua ndye cha' jil'i ca'yu tya'a rey nu laca loo bi', jua'a ña'a ti tya ntucua chaca rey tya'a nu laca loo bi', lo'o jua'a tya lyiji tyu'u tucua chaca tya'a rey nu caca loo bi' nde loo la; pana xti ti tyempo tyi'i bi' lo'o tyaa bi' chalyuu.

¹¹ Lo'o nu na'ni nu ngutu'ú nu ngua sa'ni bi', pana nga'aa lu'ú bi' juani, bi' laca tya chaca tya'a rey nu laca loo; ñi'ya laca loo nu cati tya'a rey bi' nde chalyuu, jua'a caca loo nu chaca rey bi' nde lo yuu chalyuu, cha' la cui' bi' laca nu cua tyaa ti ca bilyaa —nacui xca jna'—.

¹² 'Lo'o na'a nu'u na'ni bi', cha' tii tya'a sata ni' ntucua hique ni', bi' laca tya tii tya'a rey nu tya lyiji caca loo chalyuu. Cua ntsu'u chacuayá' jil'i ngu' bi', cha' caca ngu' loo masi chaca hora tya; stu'ba ti caca tlyu ngu' bi' lo'o nu na'ni chiya'a ña'a bi' li'.

¹³ Sca ti cha' nda'ya hique nu tii tya'a rey bi', cha' xtyucua ngu' jil'i na'ni bi', cha' ta ngu' chacuayá' jil'i ni'.

¹⁴ Xcui' xu'u tya'a ngu' lo'o ycu' Ni, nu ñi'ya ña'a xlya' bi'; pana tyijiloo nu ñi'ya ña'a xlya' bi' jil'i na'ni bi', lo'o jua'a tyijiloo ñati nu ndya'a lo'o Ni jil'i ni', xqui'ya cha' laca ycu' Ni Xu'na laca ñati chalyuu, laca ycu' Ni loo la jil'i laca ngu' nu laca loo nde chalyuu. Lo'o jua'a nu ñati jil'i ycu' Ni ni, cua ngusubi Ni jil'i ngu' bi'; na cua nguane Ni jil'i ngu' bi', lo'o jua'a tso'o tsa ngusni ngu' cha' jil'i ycu' Ni —nacui xca 'na.

¹⁵ Tya nchcui' la nu xca jil'i ycu' Ndyosi bi' lo'o na' li':

—Ñi'ya laca sta'a nu nscua cacua ti to' quich'i tlyu bi', jua'a laca ñati chalyuu, cha' tsa tlyu ti lijya laca lo ñati chalyuu ca quich'i bi'; ngutu'u ngu' tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'i ñati, nchcui' ngu' laca lo cha'cña nu nchcui' ñati chalyuu.

¹⁶ Lo'o laca rey nu laca nu tii tya'a sata na'ni chiya'a ña'a nu na'a ca ti nu'u, lo'o jua'a ycu' na'ni bi', lo'o ngu' bi' ca ti'í ti' ngu' ña'a ngu' jil'i quich'i tlyu bi'; xlyaá ngu' laca cha' tso'o nu ntsu'u jil'i ngu' quich'i bi', tyanu ngu' quich'i jua'a ti li'. Taqui rey quich'i bi' li', cua'ni tye ngu' jil'i ngu' quich'i bi'.

¹⁷ Cua ngua'ni ycu' Ndyosi cha' ca'ya cha' hique rey, bi' cha' cua'ni ngu' jua'a, cha' ta ngu' chacuayá' caca nu na'ni chiya'a

ña'a loo, ña'a cuayá' tyu'u scua laca cha' nu nacui Ni cha' caca.

¹⁸ Nu cuna'a nu na'a nu'u ni, ñi'ya nti' nu quich'i tlyu nu laca loo bi', jua'a laca nu cuna'a bi'; nclyo bi' cña jil'i laca ngu' nu laca loo chalyuu.

18

Nguti quich'i Babilonia

¹ Tiya' la li' na'a na' jil'i chaca xca jil'i ycu' Ndyosi lijya ca'ya nde lo yuu chalyuu; tlyu tsa chacuayá' ntsu'u jil'i xca bi', lo'o jua'a ndubi tsa ña'a tyucui ña'a yu, ña'a cuayá' nda yu xee tyucui ña'a chalyuu.

² Cui' tsa nchcui' xca bi':

—Cua ndye cha' jil'i quich'i Babilonia bi' —nacui—, ndye quich'i tlyu bi' nguti. Ca su nguti'i quich'i bi' cua tsubi' la, ca bi' laca to' tyi cuxee juani, masi tyi cuiñaja laca bi' juani. Ca bi' ntucua to' tyi laca lo cui'i cuxi, laca lo na'ni cuityi nu ntucua lu'be nu chiya'a ña'a.

³ Tya sa'ni ngulu'u ngu' quich'i bi' jil'i laca ñati chalyuu cha' cua'ni ngu' cha' suba', cha' cua'ni tlyu ngu' jil'i xa' jo'ó; lye ndatsaa ngu' bi' jil'i ñati, cha' lo'o ngu' cua'ni ngu' cha' cuxi lo'o tya'a ñati. Suba' tsa ngua'ni laca nu laca loo chalyuu lo'o nguta'a ngu' nde quich'i bi'. Ná tye chca cha' cuxi nu ngua'ni ngu' ca quich'i bi', bi' cha' ngua jil'i ngu' culiya' ngua'ni tsa ngu' ngana.

⁴ Li' xa' nguañi nchcui' sca ñati ca su ntucua ycu' Ndyosi, nchcui' lo'o ñati jil'i ycu' Ni:

—Tyu'u clya cu'ma ñati 'na juani, tyu'utsu' ma nde quich'i tlyu bi' —nacui Ni—. Ná ntsu'u cha' cua'ni stu'ba ma cha' lo'o ngu' bi', nu lo'o ndyu'ni ngu' cha' cuxi, cha' ná xcube' ycu' Ndyosi jil'i ma stu'ba ti lo'o nu ngu' cuxi bi'.

⁵ Quiña'a tsa cha' cuxi ndyu'ni ngu' quich'i bi'; hasta cua jlo ti' ycu' Ndyosi cha' ntsu'u tsa qui'ya jil'i ngu', lo'o jua'a ndyu'ni ti' Ni jil'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu'.

⁶ Xcube' Ni jil'i ngu' bi' li'; la cui' ñi'ya lo'o cua nguxcube' ngu' jil'i ma, jua'a xcube' Ni jil'i ngu' bi', masi tucua quiya' ta Ni cha' ti'í jil'i ngu' quich'i bi'. Lye tsa ndyu'ni lya' ti' ngu' bi' jil'i xa' ñati, bi' cha' cua'ni yala Ni cha' tucua quiya' xcube' Ni jil'i ngu'.

⁷ Tso'o si chcube' ñati bi', tso'o si caca xñi'i ti' ngu', cha' lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ngu' lo'o tya'a ngu' xqui'ya cha' culiya' nu ntsu'u ji'i ngu'. Xcui' ndi'ya ntsu'u tyiquee ngu' bi': “Ñi'ya nti' ntucua rey, jua'a ntucua na”, nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'. “Si'i ngu' ti'i laca na, ná nga'a cha' caca xñi'i ti' na”, nacui' ngu'.

⁸ Xqui'ya cha' jua'a ntsu'u tyiquee ngu', bi' cha' cua'ni Ni cha' sca ti tsa xñi lcaa quicha ji'i ngu', lcaa quicha nu nga'a cha' tyacua ji'i ngu' bi'. Cajaa ngu' xqui'ya quicha tlyu, xi'ya tsa ngu' cha' xñi'i ti' ngu', caca jbi'ña ji'i ngu', cuati jua'a tye quichi tyi ngu' tyaqui. Tlyu tsa cña nu ndu'ni ycu' Ndyosi nu Xu'na na, bi' laca Ni nu ndyu'ni cuaya' ji'i ngu' quichi tlyu bi'.

⁹ Cunaa tsa lcaa ngu' nu laca loo chalyuu; xi'ya tsa ngu' lo'o ña'a ngu' tyatu sñii cha' ndyaqui quichi tlyu bi', cha' stu'ba ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o ngu' quichi bi'. Ndu'ni lya' ti' ngu' ji'i tya'a ñati ngu', lo'o jua'a suba' tsa ndu'ni ngu' lo'o ngu'.

¹⁰ Tyijyu' ti tsatu ngu' cha' tyutsii tsa ngu' lo'o ña'a ngu' cha' cati quichi bi':

—Ti'i tsa cu'ma juani, ngu' quichi Babilonia —nacui' ngu' li—. Tlyu tsa quichi tyi ma nquicha', sii tsa loo chalyuu su ngua loo quichi tyi ma; pana juani ni, sca hora ti ndye nchcube' ma.

¹¹ Lo'o jua'a lcaa ngu' culiya' nu ndi'i chalyuu, tya'na tsa cua'ni ngu'; xñi'i tsa caca tyiquee ngu' cha' nga'aa caja ñati nu cui'ya yu'ba ji'i ngu':

¹² nga'aa cui'ya ngu' oro ji'i ngu', masi plata, masi quee ndubi, masi tyaaca' quee ngati; nga'aa cui'ya ngu' late' ngati ji'i ngu', nu quiña'a tsa nga'a, masi late' cuaa ña'a, masi late' sera, masi late' nu ntsu'u tyuu tya'a color ji'i; jua'a lcaa lo yaca nu ñaa tyijyu', lcaa na ndya' lo'o tyijya sata ngati, masi na ndya' lo'o yaca nu quiña'a nga'a, masi na ndya' lo'o chcuá ngatsi, masi na ndya' lo'o chcuá ti, masi na ndya' lo'o quee tacalya ti, nga'aa cui'ya ngu' ji'i tsiya' ti;

¹³ jua'a canelya, lo'o lcaa lo xtyi'i nu tyu'u lo na cacu na, masi yana jo'ó nguxa' ti, masi yana jo'ó ycu' nu ngati ti, masi taná ji'i yaca mirra nu tyixi xtyi'i, nga'aa cui'ya ngu' ji'i; lo'o jua'a lcaa lo xa' la yu'ba nu

ndujui' ñati, masi vino, masi setye nu tyu'u lo na cacu na, masi catyá xlyá, masi nscua', masi bata, masi xlya', masi cuayu, jua'a carreta nu ntyojolaqui cuayu, masi msu nu ndyi'ya ñati, masi tyucui ña'a tsaca ñati chalyuu na, nga'aa caca caya' bi'.

¹⁴ Chcui' ngu' nu ndujui' yu'ba bi' lo'o ngu' quichi bi' li':

—Cua ndye nguliji lcaa cha' tso'o nu ndacui tsa ti' ma ji'i; jua'a cua ndye cha' culiya' ji'na, cua ndye lcaa lo na nu tso'o ña'a ji'na —ñacui' ngu'—. Nga'aa quije cha' tso'o bi' ji'na juani.

¹⁵ Lo'o jua'a nu ngu' culiya' bi' ni, ngu' nu ngujui' cha' culiya' ji'i lo'o ndyu'ni ngu' ngana nde lquichi bi', tyijyu' ti tsatu ngu', cha' tyutsii tsa ngu' ña'a ngu' lo'o cati quichi bi'; tya'na tsa cua'ni ngu', cha' xñi'i tsa ti' ngu' caca.

¹⁶ Lo'o li' ndi'ya chcui' ngu' bi':

—Ti'i tsa ma, cu'ma ngu' quichi re juani; tlyu tsa quichi tyi ma nquicha' —ñacui' ngu' culiya' li—. Tya sa'ni la xcui' late' ngati ña'a, lo'o late' cuaa ña'a, lo'o late' nu ntsu'u tyuu tya'a color nchcu' ngu' quichi tyi ma; xcui' chcuá oro, lo'o quee ndubi, lo'o tyaaca' quee ngati ndacui yane ngu', yane ya' ngu'.

¹⁷ Juani ni, sca hora ti nguna' lcaa cha' culiya' bi' ji'na —ñacui' ngu'.

Lo'o jua'a tyu lcaa nu nclya' yaca ni'i, lo'o ngu' nu ndyu'ni cña ne' yaca ni'i, lo'o ngu' nu nda caya' cha' tsa tyijyu' lo'o yaca ni'i bi', lo'o jua'a xa' ñati nu ndyiji ngana ji'i tyijyu' lo'o yaca ni'i bi'; tyijyu' ti tsatu ngu' bi'.

¹⁸ xi'ya tsa ngu' lo'o ña'a ngu' tyatu sñii cha' ndyaqui quichi tlyu bi':

—Bilya ña'a na chaca quichi nu culiya' la, ñi'ya ngua culiya' tsa quichi re —ñacui' ngu' ji'i tya'a ngu'.

¹⁹ Li' cu' ngu' sñii yuu nde hique ngu', ñi'ya nu ndu'ni ngu' bi' lo'o xñi'i tsa ti' ngu'. Xi'ya tsa ngu' li':

—Ti'i tsa ma, cu'ma ngu' tya'a quichi tyi na juani, cha' tlyu tsa quichi tyi na nquicha' —ñacui' ngu' bi—. Tya sa'ni la culiya' tsa ngua lcaa na nu laca na xu'na yaca ni'i, nu ndya'a na lo'o yu'ba ji'i quichi bi' tyijyu'. ¿Ma caja cha' bi' juani? Sca

hora ti nguna' lcaa cha' tso'o ji'na —ñacui nu ndya'a lo'o yaca ni'i bi'.

²⁰ Pana cacha' na' ji'i ma juani, cu'ma nu ndi'i ca su ntucua ycu' Ndyosi nde cua, cua'ni ma cha' ca chaa tsa ti' ma lo'o tyalaa hora cati quichi bi'; lo'o jua'a cu'ma ñati chalyuu nu ntsu'u cha' ji'i ma lo'o ycu' Ndyosi, lo'o cu'ma ñati nu ngua'aloo Ni ji'i ma cha' cua'ni ma cña ji'i Ni, lo'o cu'ma nu laca ma tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cha' nchcui' Ni lo'o ñati, cua'ni ma cha' ca chaa tsa ti' ma cha' liñi tsa ndu'ni Ni lo'o xcube' Ni ji'i ngu' quichi bi', xqui'ya cha' xña'a tsa ngua'ni ngu' bi' lo'o ma.

²¹ Lo'o li' yaa sca xca ji'i ycu' Ndyosi nu tlyu tsa cña ngua ji'i cua'ni. Ngusicua xca bi' sca quee tonu nu lo scuii ti ña'a; ñi'ya ña'a sca quee ji'i molino, jua'a ña'a quee bi'. Ngu' ji'i ndyaa nde lo hitya tyujo'o li'.

—La cui' jua'a caca ji'i quichi Babilonia, quichi tlyu bi' —nacui xca bi'—, cha' xlyu ngu' ji'i quichi bi' ca lo yuu tsiya' ti; nga'aa ña'a ngu' ji'i quichi bi' chaca quiya' li'.

²² Nga'aa cañi cula'a ngu' musca lquichi bi' li'; masi sañi, masi yaca quii, masi cui'chcua, nga'aa cañi tsiya' ti cula'a ngu' ji'i chaca quiya'. Nga'aa caja tsiya' ti ngu' cuityi nu cuiña ni'i ji'i ma, nu cuiña yaca ji'i ma, ni nga'aa cañi tsiya' ti coo molino ca su nguti'i ma;

²³ nga'aa tyaca' tsiya' ti tyu'u xee toni'i ji'i ngu' quichi, nga'aa cañi chcu' ngu' cuañi' lo'o tya'a ngujui clyo'o ca ti ngu'. Tya sa'ni la ná ntsu'u ngu' culiya' tyucui ña'a chalyuu ñi'ya nu culiya' cu'ma quichi bi'; pana cua ññilo'o ma ji'i quiña'a tya'a ñati chalyuu, xqui'ya cha' tlyu tsa cha' cucha'a nchca ji'i ma.

²⁴ Bi' cha' cua nchcube' ycu' Ndyosi ji'i ngu' quichi Babilonia bi', xqui'ya cha' cua nquijeloo ji'i Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' bi'; tyucui ña'a chalyuu cua ndyujuii ngu' bi' ji'i jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi, lo'o jua'a cua ndyujuii ngu' bi' ji'i xa' la ñati chalyuu nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Ni.

19

¹ Tiya' la xi ndyuna na' nchcui' ñati nu ndi'i tsa tlyu ti ca su ntucua ycu' Ndyosi. Ndi'ya nchcui' ngu' li':

Cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi, cha' nchca ji'i Ni cua'ni lyaá Ni ji'i ñati.

Cua'ni chi na loo ycu' Ndyosi, cha' nchca ji'i Ni cua'ni Ni lcaa lo cña tsiya' ti.

² Chañi tsa laca lcaa cha' nu nchcui' ycu' Ni lo'o ñati, liñi tsa ndyu'ni cuayá Ni ji'i ñati chalyuu.

Cua nchcube' Ni ji'i ngu' quichi tlyu nu lye tsa ngua'ni ñu'u ji'i chalyuu, xqui'ya cha' suba' nu ndyu'ni ngu' lo'o tya'a ngu';

jua'a nchcube' Ni ji'i ngu' bi', xqui'ya cha' cua ndyujuii ngu' ji'i ñati nu ndyu'ni cña ji'i ycu' Ni.

³ Tya chaca quiya' cuii nchcui' ngu' li':

—Cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi. Nga'aa tye cha' tyatu sñii ca su ndyaqui quichi tlyu bi'.

⁴ Li' nguxana nu calaa ntucua jacua tya'a ngu' cusu' bi', la cui' jua'a nguxana nu jacua tya'a na'ni tacati, ndyaa stii ngu' lo yuu nde loo su tlyu su ntucua ycu' Ndyosi; ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ni. Ndi'ya nchcui' ngu' bi':

—Jua'a caca cha' lacua. Cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ni —nacui ngu' lo'o tya'a ngu'.

⁵ Li' nguañi nchcui' sca ñati ca su ntucua yaca xlya tlyu:

Lcaa tya'a na nu ndu'ni na cña ji'i ycu' Ni, cua'ni tlyu na ji'i Ni juani;

lcaa na lo'o tya'a na nu ndube tsa ti' na ji'i Ni,

masi cuañi' na, masi ngusu' na, cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ni.

Ta'a ngujui clyo'o ycu' yu nu ngujui lo crusi xqui'ya na

⁶ Quiña'a tsa ñati nguañi nchcui' tsa tlyu ti li'. Ñi'ya ndañi ndyalú sca sta'a clyaa to' quee jaa' su cua tsa ndyalú hitya, ñi'ya ndañi lo'o cuii tsa nchcui' tyi'yu, jua'a nguañi lo'o nchcui' ñati quiña'a bi', ngua ti' na'. Ndi'ya nchcui' ngu' li':

Cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na, nu lcaa lo cña nchca ji'i Ni ndu'ni Ni, nacui ngu' ji'i tya'a ngu'.

Cua nguxana Ni, laca Ni loo ji'na juani;

⁷ bi' cha' tso'o tsa caca tyiquee na, ca chaa ti' na juani, cua'ni chi na loo ycu' Ni.

Cua ndyalaa tsa cha' caja clyo'o ycu' yu nu ngujui lo crusi cuentya ji'na.

Lo'o lcaa na, ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni nde chalyuu,

laca na ñi'ya si laca na cuxii ji'i yu, masi tsa tlyu ti na sca tyempo ti.

Cua ngua'ni cho'o na ñi'ya si caja clyo'o na lo'o ycuu' yu, nacui ngu'.

⁸ Cua nda Ni late' lubii nu ngati tsa ña'a, nu tso'o tsa ña'a cha' cacu' na.

Lcaa cña tso'o nu ngua'ni ngu' bi' nde chalyuu xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' ji'i ycuu' Ni, bi' laca ñi'ya ña'a ste' ngu' nu tso'o tsa ña'a bi'.

⁹ Nhcui' nu xca ji'i ycuu' Ndyosi bi' lo'o na' li':

—Scua clya nu'u cha' re lo quityi —nacui—: “Tso'o ntsu'u tyiquee ñati nu nguane na' ji'i cha' tsa su caja clyo'o lo'o yu nu ngujui lo crusi cuentya ji'i ngu'”, nacui Ni. La cui' cha' liñi nu nda ycuu' Ndyosi lo'o ñati laca cha' bi' —nacui xca bi' jna'.

¹⁰ Li' ngutu sti' na' ngustii na' nde loo su ndu xca bi', cha' cua'ni tlyu na' ji'i ngua ti' na', pana nga'aa nda bi' chacuayá' na:

—Nga'aa cua'ni nu'u jua'a lo'o na' —nacui nu xca bi' 'na—. La cui' tya'a ndyu'ni na cña ji'i ycuu' Ni laca na. La cui' tya'a na' laca lcaa cu'ma nu ngusñi tso'o ma cha' tso'o nu cua nda Jesús lo'o ma. Ji'i ycuu' Ndyosi cua'ni tlyu nu'u tso'o la —nacui xca jna'.

Nu cha' tso'o nu nda Jesús lo'o ñati, la cui' cha' laca nu nda ycuu' Ndyosi lo'o ñati nu laca tu'ba ji'i Ni.

Nu ntucua chu' sca cuayu ngati

¹¹ Lo'o li' na'a na' cha' ntucua yaala to' tyuu ni'i ca su ntucua ycuu' Ndyosi; ca bi' ndu sca cuayu ngati, jua'a ntucua sca ñati hichu' ni'. Nacui lcaa ngu' ca su ntucua ycuu' Ndyosi cha' ñati tso'o laca nu bi', cha' chañi tsa laca cha' nu nhcui' Ni lo'o ñati. Liñi tsa cha' nu nda Ni lo'o ndyu'ni cuayá' Ni ji'i ñati. Liñi tsa ndu'ni Ni lo'o ñati lo'o ndya'a Ni cusuu.

¹² Nu xee cloo Ni ni, tso'o tsa ngulane xee ñi'ya laca lo'o cua tsa ndyatú quii'. Lo'o jua'a tyuu tya'a sne' oro ntucua lo xlya hique Ni. Cua nscua sca xtañi Ni hichu' Ni nu ndacha' ñi'ya laca cña nu ndu'ni Ni. Ná taca ji'i xa' ñati ñacu' ngu' ñi'ya ndyu'u cha'

ji'i xtañi bi', cha' sca ti ycuu' Ni nslo Ni ñi'ya ndyu'u xtañi bi'.

¹³ Ndi'ya nhcui' ngu' ji'i Ni: “La cui' nde laca cha' nu cua nda Ni lo'o ñati”. Tyucui ña'a lo ste' Ni ndu'u tañi.

¹⁴ Lo'o lcaa ñati nu ndi'i ca su ntucua ycuu' Ndyosi, tsa tlyu ti ndya'a ngu' lo'o Ni macala su tsa Ni cha' cusuu; ntucua ngu' hichu' cuayu ngati, jua'a lacu' ngu' late' ngati nu lubii tsa ña'a.

¹⁵ Liñi tsa cha' nu ndyu'u tu'ba Ni lo'o nda Ni cha' lo'o ñati chalyuu. Lo'o jua'a tatsaa Ni ji'i ñati tyucui ña'a chalyuu cha' taquiya' ngu' cha' ji'i Ni. Lye tsa culo Ni cña ji'i ngu', jua'a xcube' Ni ji'i ñati cuxi; ñi'ya laca lo'o satá ngu' si'yu losu' tyixi ne' sca pilya quee nu tlyu xi cha' tyu'u hitya si'yu bi', la cui' jua'a xcube' Ni ji'i ñati bi', xqui'ya cha' ñasi' tsa ycuu' Ndyosi ji'i ngu', ycuu' Ni nu nhca ji'i ndu'ni Ni lcaa lo cña.

¹⁶ Tsaca xtañi Ni nscua lo late' lo tyiquee Ni, lo'o jua'a la cui' ti cha' nscua lo late' nde chu' Ni: “Nu nde laca Rey nu chañi ca, nu nde laca Xu'na ñati nu chañi ca”. Jua'a nhcui' cha' nu cua nscua lo late' ji'i Ni.

¹⁷ Lo'o li' na'a na' su ndu sca xca ji'i ycuu' Ndyosi nde cua, nu cui' tsa nxi'ya ji'i lcaa na'ni lu'be nu ndyacui cla'be nde cua jua:

—Cuaa clya ma cha' tyu'u ti'i ma ca su ndyu'ni ycuu' Ndyosi sca ta'a nu tlyu tsa.

¹⁸ Cuaa clya ma cha' cacu ma cuaña' lcaa jyo'o ñati, masi rey, masi capitán, masi sendaru, masi cuaña' cuayu, masi cuaña' ñati nu cua ntyucua hichu' ni' bi'; lo'o jua'a cuaña' lcaa lo ñati, masi msu nu ngüi'ya ñati ti, masi msu nu nguti'i tso'o ti, masi ngu' cusu', masi ngu' cuañi', cuaa clya ma cha' cacu ma ji'i.

¹⁹ Lo'o li' na'a na' cha' ndyu'u ti'i nu na'ni chiya'a ña'a bi' lo'o lcaa ngu' nu laca loo nde chalyuu, lo'o jua'a taju ñati cusuu ji'i ngu'; cua ndyu'u ti'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' cua'ni ngu' cusuu lo'o nu ntucua hichu' cuayu ngati bi', jua'a lo'o taju ñati ji'i Ni.

²⁰ Nxuu tya'a ngu', lo'o li' ngua nu na'ni chiya'a ña'a bi' preso; lo'o jua'a nu cuiñi nu ndu'ni cha' tu'ba ji'i ycuu' Ndyosi laca, lo'o bi' ngua preso. La cui' nu cuiñi bi' ngua'ni cha' tlyu ca slo na'ni bi' tya tsubi' la, cha' xcutsii ji'i ñati; cua ngüñilo'o bi' ji'i

lcaa ñati, bi' cha' nda ngu' chacuayá' chca'a cuayá' jì'ì na'ni chiya'a ña'a bi' nde tyacaá ngu', jua'a ngua'ni tlyu ngu' jì'ì lcuì jì'ì ni' li'. Lo'o li' nchcuaa ycuì' Ndyosi jì'ì nu na'ni chiya'a ña'a bi' lo'o nu cuiñi bi', ndyaa ngu' ña'a lu'ú ti ngu' nde lo tayu' su ntsu'u quii' tlyu nu ti'í tsa ndyumì' ngu' cha' lo'o yuu sufri ndyaquí.

²¹ Nu ntucua hichu' cuayu ngati bi' ni, ndyujui Ni jì'ì lcaa taju ñati cusuu jì'ì nu xña'a bi'; jua'a ndyujui Ni jì'ì ngu' nu ngua'ni cusuu lo'o lcaa cha' nu ndyu'u tu'ba Ni. Nguaala' tsa ti' na'ni nu ndyacui nde cua bi', cha' cua ndyacu ni' cuaña' ñati ngujui bi' li'.

20

Ndi'ì nu xña'a ndyaaca' preso sca milyija

¹ Lo'o li' na'a na' cha' lijya ca'ya chaca xca nu ngutu'u yaa nde cua ca su ntucua ycuì' Ndyosi. Ya' xca ndacui ya' jì'ì to' tyuquee ca su ndi'ì nu cuiñaja, jua'a ndyì'ya yu sca carena tyucui cu' lijya yu.

² Li' ndaya' xca bi' jì'ì nu cuaña tlyu, la cui' cuaña laca nu ndi'ì chalyuu tya sa'ni, la cui' nu xña'a nu naa Satanás laca bi'. Tachaa ngusca' xca bi' jì'ì nu xña'a bi' lo'o carena ña'a cuayá' talo sca mil yija ndyaaca'.

³ Ntucua ya' xca bi' jì'ì nu cuaña bi' ndyaa nde ne' tyuquee; li' ngua'a xca ya' to' tyuquee, cuati ngua'a sello nguiña' to' tyuu, cha' nga'aa tyu'u nu cuaña bi', cha' ná taca ñilo'o bi' jì'ì ñati chalyuu ña'a cuayá' tye tyu'u sca sca mil yija. Pana lo'o cua ndye yija bi', li' nscua cha' tyu'u bi' tya xi tya tyempo cha' tya cua'ni la cha' cuxi.

⁴ Lo'o li' na'a na' su ntucua tyuu tya'a yaca xlya tlyu. Ndyuloo na' jì'ì ngu' nu ntucua lo yaca xlya bi', cha' laca ngu' nu ntsu'u chacuayá' jì'ì cua'ni cuayá' jì'ì ñati chalyuu. Laja ngu' nu ntucua bi' na'a na' jì'ì ñati chalyuu nu cua ndyujui tya'a ñati jì'ì, xqui'ya cha' ná ntsi' ngu' cacha' liñi ngu' cha' tso'o jì'ì tya'a ñati, cha' nu cua nda Jesús lo'o na cuentya jì'ì ycuì' Ndyosi Sti yu. Ná ngua'ni tlyu jyo'o bi' jì'ì na'ni chiya'a ña'a bi', la cui' ti ná ngua'ni tlyu ngu' jì'ì lcuì jì'ì na'ni bi', jua'a ná ngua'a cuayá' na'ni bi' nde tyacaá ngu', nde chu'

ya' ngu'; cua ndyu'ú ngu' bi' chaca quiya', lo'o juani laca ngu' cña lo'o Cristo ca su ntucua ycuì' Ndyosi ña'a cuayá' tyu'u sca sca mil yija.

⁵ Jyo'o nu cua na'a na' ni, bi' jyo'o laca nu cua ndyu'ú chaca quiya' yala la, cha' xa' la jyo'o ñati chalyuu, tya lyiji tyu'ú ngu'; ña'a cuayá' tya'a sca mil yija, ca li' tyu'ú nu xa' la ngu' bi' chaca quiya'.

⁶ Tso'o tsa caca tyiquee ñati nu yala la tyu'ú chaca quiya', cha' ñati jì'ì ycuì' Ndyosi laca ngu' bi'; ná ntsu'u cha' chcube' ngu' bi' tsiya' ti lo'o tyaa lcaa ñati cuxi nde chalyuu talya, nu lo'o cua ndye lcaa cha'. Cua'ni ngu' bi' cña jì'ì ycuì' Ndyosi; la cui' jua'a cua'ni ngu' cña jì'ì Cristo, cha' stu'ba ti caca ngu' loo lo'o Cristo ña'a cuayá' tyu'u sca sca mil yija.

⁷ Lo'o tye nu sca mil yija bi', li' tyu'u Satanás ne' chcuá su ngutu'ú yu nchcube' yu,

⁸ tsaaja laja ti nu Satanás bi' xi cha' cñilo'o yu xi jì'ì lcaa ñati tyucui ña'a chalyuu, lcaa tya'a cusuu ycuì' Ndyosi; ngu' Gog lo'o ngu' Magog laca ñati bi'. Ñi'ya nu ná caca jì'na culacua na ni lcuá tya'a satya yusi ndi'ì to' tyujo'o, jua'a ná caca culacua na ni tsa lo cua tya'a ñati nu xuti'ì Satanás jì'ì cha' xuu tya'a ngu' lo'o ycuì' Ndyosi.

⁹ Li' tyu'u ñati jì'ì Satanás tyaa ngu' tyucui ña'a lo yuu chalyuu. Tyanu ngu' tyi'ì ca chu' su ndi'ì taju ñati jì'ì ycuì' Ndyosi li'; lo'o jua'a quixii ngu' tyi'ì ca to' quichi' tlyu nu tyaca'a tsa jì'ì ycuì' Ni, cha' cua'ni tye ngu' jì'ì ñati jì'ì ycuì' Ndyosi, nti' ngu'. Li' tyalú slu quii' nu ngutu'u ca nde cua, tyalú su ndi'ì ngu' bi', tye ngu' tyaquí ngu'.

¹⁰ Lo'o li' tyucua ya' Ni jì'ì nu xña'a nu ngüiñilo'o jì'ì ngu' tya clyo, tyalo'o Ni jì'ì lo tayu' su ntsu'u quii' ndyaquí lo'o yuu sufri; la cui' se'ì laca su cua nchcuaa Ni jì'ì nu na'ni chiya'a ña'a bi', su cua nchcuaa Ni jì'ì nu cuiñi nu nacui' cha' tu'ba jì'ì ycuì' Ndyosi laca. Tsa lo'o talya ná tye cha' ti'í tsa chcube' ngu' ca bi'.

Nu lo'o ndyu'ni cuayá' Ni jì'ì ñati lo'o cua ndye chalyuu

¹¹ Lo'o li' na'a na' cha' ntucua sca ñati tlyu lo sca yaca xlya tlyu nu ndubi tsa ña'a. Li' nguti lcaa chalyuu, jua'a nguti lcaa ca na

nu ntsu'u nde cua, nu lo'o ndu'u tucua ycuí' Ni; nga'aa tyaca' tsiya' ti ma nde su nguliji yu'u chalyuu bi'.

¹² Lo'o li' na'a na' cha' ca bi' ndi'i lcaa ñati nu cua ngujuii, masi ngu' cusu', masi ngu' cuañi', ndi'i ngu' nde loo yaca xlya su ntucua tlyu ycuí' Ni. Cua nhcana quityi li', lo'o jua'a cua nhcana nu chaca quityi bi'; lo quityi bi' cua nscua xtañi ñati, lcaa ñati nu cua ngujui chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i, cha' cua ndyu'ú ngu' chaca quiya'. Li' cuentya ji'i quityi nu nguscua ycuí' Ni, ngua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati nu cua ngujuii bi', cha' lo quityi bi' cua laca nscua lcaa cña nu ngua'ni ngu' lo'o yaa ngu' chalyuu.

¹³ Li' chaca quiya' ndyu'ú ñati nu cua ngujuii lo hitya tyujo'o, jua'a chaca quiya' ndyu'ú ñati nu ndyalo'o La Muerte ji'i, jua'a chaca quiya' ndyu'u xa' la jyo'o ca su nga'a cha' tsaa ngu' lo'o ndyijii ngu'; lcaa ngu' bi' ndu'u ngu' lijya ngu'. Li' ngua cuayá' ji'i lcaa ngu' cuentya ji'i lcaa cña nu ngua'ni ngu' lo'o yaa ngu' chalyuu.

¹⁴ Li' nguxcuaa Ni ji'i La Muerte, lo'o jua'a nguxcuaa Ni chalyuu su nguti'i jyo'o bi', ndyaa bi' nde lo tayu' su ntsu'u quii' tlyu ndyaqui. Lcaa nu ndyaa ca lo tayu' bi' ni, cua ndyaa ngu' chalyuu talya, cua ndye cha' ngujuii ngu' bi'; nga'aa tyu'ú ngu' bi' tsiya' ti.

¹⁵ Lo'o li' xcuaa Ni ji'i cua ña'a ca ñati nu ná nscua xtañi lo quityi ji'i ycuí' Ni, tyaa ngu' nde lo tayu' ca su ntsu'u quii' bi', cha' ndacha' quityi bi' tilaca laca ñati nu ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i.

21

Cua ndye ndya' chalyuu cucui

¹ Lo'o li' na'a na' cha' cua ndyaca cucui tyucui ña'a nde cua, cua ndye ndya' chaca ba'a chalyuu cucui. Nguliji yu'u lcaa na nu ntsu'u nde cua tya tsubi' la; jua'a chalyuu cusu' re, jua'a tyucui ña'a tyujo'o, nguliji yu'u bi', nga'aa ña'a na' ji'i tsiya' ti.

² La cui' Juan laca na', lo'o li' na'a na' cha' cua nscua chaca quichi' Jerusalén cucui. Lubii tsa ña'a quichi' bi' juani; nde su ntucua ycuí' Ndyosi ngutu'u quichi' bi', ngua'ya nde lo yuu cucui. Tyucui ña'a

quichi' cua ngalya' tso'o; tso'o tsa ña'a bi', ndubi tsa ña'a bi'. Ñi'ya ña'a sca cuxii ji'i ñati, nu tso'o tsa ña'a ste', jua'a tso'o tsa ña'a quichi' cucui bi'.

³ Cuii tsa nhcui' sca nu ndu cacua ti su tlyu ca su ntucua ycuí' Ndyosi li':

—Ca juani ntucua tyi ycuí' Ndyosi la cui' ca su ndi'i ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni nde chalyuu. Tyi'i ycuí' Ni ca su ndi'i ñati ji'i Ni li'; jua'a caca ngu' bi' ñati ji'i ycuí' Ni, caca ycuí' Ni loo ji'i ngu' bi' li'.

⁴ Lo'o li' cua'ni ycuí' Ndyosi cha' nga'aa xi'ya ngu' nu ndyunaa tsa tya tsubi' la —nacu' nu nhcui' bi'—. Nga'aa ntsu'u cha' cajaa ñati li', nga'aa ntsu'u cha' ca xñi'i ti' ngu', nga'aa xi'ya ngu', ni nga'aa tyacua cha' ti' ji'i ngu' li'; cua ndye lcaa cha' nu ngua ji'i ngu' lo'o nguti'i ngu' chalyuu cusu' —nacu' nu nhcui' bi'.

⁵ Nhcui' ycuí' nu ntucua lo yaca xlya tlyu bi' li':

—Ña'a ma ya'a ñi'ya nu caca juani. Xa' cuiñá cui na' lcaa na nu tyu'u nde chalyuu cucui —nacu' Ni.

Chaca cha' nhcui' Ni lo'o na' li':

—Sca clya nu'u cha' nu nhcui' na' lo quityi; chañi tsa laca cha' bi', taca jlya ti' ma ji'i.

⁶ Li' nhcui' Ni lo'o na' chaca quiya':

—Jua'a caca lacua. Ñi'ya nti' letra A —nacu' Ni—, jua'a nguxana lcaa cha' lo'o na'; ñi'ya nti' letra Z, jua'a tye lcaa cha' lo'o na' —nacu' Ni—. Xlya'be ti ta na' na co'o ñati nu jña tsa cha' bi' 'na; nu na co'o ngu' bi', tyu'u bi' ca su tyu'u lcaa cha' tso'o nu ta na' ji'i ngu' cha' cua'ni cu'ú cresiya ji'i ngu'.

⁷ Ndi'ya caca ji'i ñati nu tyijiloo ji'i nu xña'a ña'a cuayá' tye chalyuu; cua'ni tlyu ngu' bi' 'na cha' na' laca ycuí' Ndyosi cuentya ji'i ngu', lo'o jua'a caca ngu' bi' sñi' na'.

⁸ Pana lcaa ñati nu ntsii tsa cha' tyu'u cha' ji'i lo'o na', jua'a ñati nu ná ndaquiya' jna' tsiya' ti, jua'a nu chiya'a tsa ndu'ni, jua'a nu ndujuii ji'i tya'a ñati, jua'a nu ndu'ni suba' lo'o nu cuna'a, jua'a nu cucha'a, jua'a ñati nu jlya tsa ti' ji'i cha' cucha'a, jua'a ñati nu ndu'ni tlyu ji'i lcu' jo'ó, jua'a nu cuiñi, lcaa ngu' bi' tyaa ngu' ca lo tayu' tlyu ca su ntsu'u quii' nu ndyaqui lo'o yuu sufri. Lcaa ngu' nu cua ndyaa nde tayu' bi' ni, cua

ndyaa ngu' nde chalyuu talya; cua ndye cha' ngujuii ngu' tsiya' ti li'.

Quichí Jerusalén cucui

⁹ Ndyalaa sca xcā jii' ycuí' Ndyosi ca slo na' li'; la cui' tya'a yu laca lo'o nu tya tyacati tya'a xcā bi', ngu' nu ntucua ca'ña oro ya', nu ntsu'u cati tya'a quicha bi'. Bi' quicha caca lo'o cua tye ti chalyuu. Nhcui' xcā bi' lo'o na' li':

—Cuā clya nu'u ca nde cha' culu'u hi ñi'yā ña'a quichí tlyu ca su tyaa ma, lcaa cu'ma nu ntsu'u cha' jii' ma lo'o nu ñi'yā ña'a xlya' bi'. Tso'o tsa ña'a quichí bi'.

¹⁰ Li' ngua tii na' cha' ngua'ya Xtyi'i ycuí' Ndyosi tyucui ña'a loo na'. Ndyalo'o xcā bi' 'na ca lo sca ca'ya nu cuā tsa, ca lo xlya ca'ya tsiya' ti; ca bi' ngulu'u yu 'na ñi'yā ña'a quichí Jerusalén cucui. Lubii tsa ña'a quichí bi', cha' nde su ntucua ycuí' Ndyosi ngutu'u quichí bi', ngua'ya nde lo yuu.

¹¹ Tso'o tsa ña'a xee nu ntucua lo quichí bi', cha' xee jii' ycuí' Ndyosi laca bi'. Ndubi tsa ña'a tyucui ña'a quichí bi'; ñi'yā ña'a sca quee ndubi, ñi'yā laca quee jaspe, jua'a ña'a xee nu ntucua lo quichí bi'.

¹² Cuā tsa lo'o nu ntsu'u ca to' quichí bi', pana cua laca ntucua yaala ti tii tyucuaa tya'a tolo'o; sca xcā jii' ycuí' Ndyosi ndu cuā scaa tolo'o bi'. Chu' quee nu ntucua nde que tolo'o bi' nscua xtañi nu tii tyucuaa tya'a taju ñati ngu' Israel, cha' bi' ñati laca nu cua ngusubi ycuí' Ndyosi jii' tya clyo lo'o nguxana cha' jii' ycuí' Ni; scaa xtañi ngu' nscua nde que scaa tolo'o.

¹³ Sna tya'a tolo'o ntucua sca la'a to' quichí: nde la'a su ntyucua cuichaa ntucua sna tya'a tolo'o bi', nde la'a su ndyaa cuichaa ntucua tya xna tya'a tolo'o, chaca la'a ntucua chaca tya xna tya'a tolo'o, chaca la'a nde sii', la cui' jua'a ntucua tya xna tya'a tolo'o.

¹⁴ Tii tyucuaa tya'a quee tonu ntsiya quiya' lo'o; jua'a hichu' quee bi' cua nscua xtañi nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngua'áloo nu ñi'yā ña'a xlya' bi' cña jii' ngu', nu cua'ni ngu' cuentya jii' ycuí' Ni.

¹⁵ Ya' xcā nu cua nhcui' lo'o na' ntucua sca chcuá oro, cha' xñi yu cuayá' jii' quichí tlyu bi', jua'a jii' tolo'o bi', jua'a jii' lo'o nu ntsu'u to' quichí.

¹⁶ Stu'ba tsa ña'a quichí bi'; jacua jyaca ntsu'u jii' tsiya' ti, jua'a stu'ba cuayá' cu' lo'o cuayá' loo. Li' ngusñi xcā cuayá' jii' ycuí' quichí tlyu bi' lo'o cuayá' oro jii'; tucua mil ntucua tucua siyento kilómetro cuayá' tyucui sca la'a, la cui' jua'a cuayá' loo, la cui' jua'a cuayá' cua quichí tlyu bi'.

¹⁷ Li' ngusñi xcā bi' cuayá' jii' lo'o jii' quichí, cha' snayala ntucua jacua metro cuayá' cua bi'. Ñi'yā laca cuayá' chcuá nu cua'nijo'o jii' na nde chalyuu, la cui' jua'a ña'a cuayá' chcuá nu ngua'nijo'o jii' xcā bi', nu lo'o ngusñi yu cuayá' jii' quichí.

¹⁸ Cua ndya' lo'o jii' quichí bi' lo'o quee jaspe, sca quee nga'a nu ndubi tsa ña'a, pana lo'o xcui' oro tsiya' ti ndya' ycuí' quichí bi', nu ndubi ña'a ñi'yā ndubi caatya.

¹⁹ Cua ngalya' lcaa lo quee ndubi nu ntsu'u chalyuu chu' quee tonu nu ntsu'u quiya' lo'o jii' quichí: cua ngalya' quee nu ntucua clyo nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee jaspe; cuati ngalya' quee nu nhca tyucua nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee zafiro, sca quee azul ña'a; cuati ngalya' quee nu nhca tyuna nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee ágata; cuati ngalya' quee nu nhca jacua nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee esmeralda, sca quee nga'á ña'a;

²⁰ cuati ngalya' quee nu nhca ca'yu nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee ónice; cuati ngalya' quee nu nhca scuá nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee cornalina, sca quee nga'a ña'a; cuati ngalya' quee nu nhca cati nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee crisólito, sca quee ngatsi ña'a; cuati ngalya' quee nu nhca snu' nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee berilo, sca quee nga'á tsa ña'a; cuati ngalya' quee nu nhca caa nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee topacio, sca quee ngatsi tsa ña'a; cuati ngalya' quee nu nhca tii nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee crisoprasa; cuati ngalya' quee nu nhca tii chaca nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee jacinto, chaca nu azul ña'a; cuati ngalya' quee nu nhca tii tyucuaa nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee amatista. Bi' laca lcaa quee ndubi nu cua ngalya' quiya' lo'o jii' quichí.

²¹ Cua ndya' ca ta'a tii tyucuaa tolo'o jii' quichí lo'o quee ndubi nu ngati ña'a, nu

naa quee perla; tii tyucuaa tya'a quee ngati laca bi', sca ti quee ngati bi' ngua'nijo'o ndya' sca tolo'o. Xcui' oro tsiya' ti nscua laja calle quichi bi'; ñi'ya ña'a ndubi caatya, jua'a ña'a ndubi calle bi'.

²² Ná ntucua laa ca quichi bi', ná na'a na' cha' ntucua bi' tsiya' ti. Tso'o cha' ntucua ycu' Ndyosi nu Xu'na na quichi bi', ycu' Ni nu nchca ji'i ndu'ni Ni lcaa lo cña; la cui' jua'a ntucua nu ñi'ya ña'a xlya' bi'. Bi' cha' ni sca laa nga'aa nti' quichi bi'.

²³ Nga'aa cua'nijo'o xee cuichaa cuentya ji'i quichi bi', la cui' jua'a nga'aa nti' cha' quiji'i xee co' lo. Tso'o tsa ña'a xee quichi bi', xqui'ya cha' lubii tsa xee nu nda ycu' Ndyosi, jua'a lubii tsa xee su ntucua nu ñi'ya ña'a xlya' bi';

²⁴ bi' laca nu ta xee su tya'a ñati tyucui ña'a chalyuu cucui. Lo'o jua'a ntsu'u xi ngu' nu laca loo chalyuu nu tyalaa ca quichi tlyu bi', tyalo'o ngu' ji'i lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu' ca bi'.

²⁵ Lcaa tsá tsiya' ti tyucua yaala tolo'o ji'i quichi bi'; ná tyacu' chca bi', cha' ná caca talya ca bi'.

²⁶ Lcaa cha' culiya', lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ñati, tyaa cha' bi' nde quichi tlyu bi';

²⁷ pana ni sca cha' cuxi ná taca tyati quichi bi'. Lcaa ñati nu ndu'ni suba' lo'o nu cuna'a, jua'a ngu' cuiñi, ná caja chacuayá' tyati ngu' ca quichi bi'; ñati nu ntsu'u xtañi lo quityi nu ntucua ya' nu ñi'ya ña'a xlya' bi', nu ndacha' tilaca laca nu ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i, bi' ti ñati laca nu caja chacuayá' ji'i tyalaa ca quichi bi'.

22

¹ Lo'o li' ngulu'u xca 'na mala nxna sta'a ji'i ycu' Ndyosi, sta'a bi' laca nu nda chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na. Lubii tsa ña'a su nxna hitya sta'a bi'. Nde su tlyu su ntucua ycu' Ndyosi, nde su ntucua nu ñi'ya ña'a xlya' bi', ca bi' ntsu'u suu sta'a bi';

² nxna lijya sta'a nde calle tlyu nu nscua cla'be quichi bi'. Tyucuaa tsu' sta'a bi' ndu sca yaca; lo'o si'yu nu nda yaca bi' ni, bi' laca nu ta chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na. Tii tyucuaa quiya' nda yaca bi' si'yu chu' sca yija, sca quiya' ndyu'u si'yu yaca

bi' sca co'. Tso'o tsa jo'o ndu'ni laca' yaca si'yu bi', ná ca quicha na lo'o cacu na ji'i.

³ Pana lquichi bi' nga'aa caja cha' ti'i ji'i ngu' tsiya' ti, ñi'ya nu ntsu'u nde chalyuu xqui'ya yabe' nu ntsu'u ji'i ñati. Ca quichi bi' stu'ba ti caca loo ycu' Ndyosi lo'o nu ñi'ya ña'a xlya' bi'; ndacua ntucua yaca xlya tlyu ji'i Ni, cha' cua'ni tlyu lcaa ñati nu ndyu'ni cña ji'i Ni ji'i ycu' Ni nu ntucua ca ndacua.

⁴ Tyuloo tso'o ngu' ji'i ycu' Ndyosi li', cha' ca bi' tyalaa lcaa ngu' nu nscua xtañi Ni nde tyacaa ngu'.

⁵ Nga'aa caca talya su ndi'i ngu' ca bi'; bi' cha' nga'aa cua'nijo'o xee cuichaa ji'i ngu', nga'aa nti' cha' cua'a ngu' xee nde ni'i. Ycu' Ndyosi nu Xu'na na, bi' laca nu ta xee ji'i ngu', ni ná tye tyempo cha' stu'ba ti caca ngu' loo lo'o ycu' Ni.

Yala ti tyaa Jesús chaca quiya'

⁶ Lo'o li' xa' nchcui' nu xca ji'i ycu' Ndyosi bi' lo'o na':

—Liñi tsa cha' nu nda na' lo'o nu'u juani, taca jlya tso'o ti' nu'u cha' bi'; na' ndacha' ji'i ñati cuentya ji'i ycu' Ni lcaa ña'a cha' nu cua lijya cha' caca nde lo yuu chalyuu. Laca na' sca xca ji'i Ni, bi' cha' cua nda ycu' nu Xu'na na Xtyi'i ycu' Ni jna'; la cui' jua'a cua nda Ni Xtyi'i ycu' Ni ji'i lcaa ñati nu laca tu'ba ji'i Ni nde chalyuu.

⁷ —Yala ti tyaa na' chaca quiya' —nacui Jesús.

Tso'o tsa caca tyiquee lcaa ñati nu taquiya' ji'i cha' nu cua nda Ni lo'o na', nu cua nscua na' lo quityi re; cha' bi' laca nu ndacha' ji'na ñi'ya caca chalyuu nde loo la.

⁸ Cua na'a na' cha' bi', cua ndyuna na' lcaa cha' nu nscua lo quityi re. Juan laca na'. Lo'o cua ndye na'a na' cha' bi', li' ndyaa stii na' lo yuu nde loo su ndu xca nu ngulu'u cha' bi' 'na, cha' ngua ti' na' cua'ni tlyu na' ji'i xca bi'.

⁹ Hora ti nchcui' yu lo'o na' li':

—Ná cua'ni nu'u jua'a. Lo'o na', tya'a ndyu'ni na cña ji'i ycu' Ni laca na'; stu'ba ntsu'u cha' 'na lo'o jyo'o ñati tya'a ma nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ni nde chalyuu, jua'a tya'a na' lo'o cua ña'a ca ñati nu taquiya' ji'i cha' nu nscua lo quityi re. Sca ti ycu' Ndyosi laca nu nga'a cha' cua'ni tlyu na' ji'i.

¹⁰ Li' nchcui' xca lo'o na' chaca quiya':

—Cua nchcui' Ni ñi'ya caca cha' nde loo la, bi' cha' ná xco'o nu'u quityi re; nga'a cha' cuna ñati chalyuu lcaa cha' bi', xqui'ya cha' cua ngulala ti caca lcaa cha' nu nscua lo quityi re.

¹¹ Nu lo'o bilya tye chalyuu tya cua'ni cuxi lcaa ñati nu nti' cua'ni cha' cuxi, lo'o jua'a nga'aa caja tyempo ji'i ngu' cha' xtyanu ngu' ji'i cha' cuxi bi' li'; lcaa nu ndu'ni suba' juani, nga'aa caja tyempo cha' xtyanu ngu' ji'i cha' cuxi bi' li'. Lcaa ñati nu tso'o ndu'ni juani, tya ntsu'u cha' cua'ni la ngu' cña tso'o ña'a cuayá' nu tye chalyuu; lcaa ngu' nu lubii ndi'i chalyuu, tya ntsu'u cha' cua'ni la ngu' cha' tso'o —nacui xca bi'.

¹² —Cua'a jyaca ma ji'i cha' nu chcui' na' re —nacui ycu' Jesús li'—. Yala ti caa na' chaca quiya'. Lo'o caa na', li' tyi'u ti' na' cha' cua'ni na' lo'o lcaa ñati ñi'ya nu ngua'ni ngu' lo'o yaa ngu' chalyuu; tso'o tsa caca ji'i ngu' nu ngua'ni cha' tso'o, lo'o jua'a cha' ti'i caja ji'i ngu' nu ngua'ni cha' cuxi.

¹³ Ñi'ya nti' letra A nti' na', cha' na' ntu-cua su nguxana lcaa cha'; ñi'ya nti' letra Z, jua'a nti' na', cha' la cui' na' ntucua ca su tye lcaa cha'.

¹⁴ Tso'o tsa caca tyiquee ñati nu cua ngua lubii cresiya ji'i, cha' bi' ñati laca nu ntsu'u chacuayá' cacu si'yu yaca nu caja ji'na nde chalyuu cucui. Jua'a li' taca tyati ngu' tolo'o ji'i quichi tlyu bi'.

¹⁵ To' lo'o nde liya' tyanu lcaa ñati nu chiya'a tsa ndu'ni, lo'o jua'a ñati nu jlya tsa ti' ji'i cha' cucha'a, lo'o ñati nu ndu'ni suba' lo'o nu cuna'a, lo'o nu ndujuii ji'i ñati; la cui' jua'a lcaa ñati nu ndu'ni tlyu ji'i lcu' jo'ó ti, lo'o ñati nu ndiya ti' ndu'ni ngu' cha' cui'ni, lcaa ñati bi' tyanu nde chu' lo'o ji'i quichi bi'. Ni sca ñati bi' ná ntsu'u chacuayá' tyati ngu' ne' lo'o quichi bi'.

¹⁶ Xa' nchcui' Jesús li':

—Cua nda na' xca 'na cha' caa ca su ndi'i taju ñati cu'ma macala laca su ntsu'u quichi tyi ma. Na' laca nu tya'a ñati ji'i jyo'o David, nu ñati tlyu nu cua yaa chalyuu nu ngua sa'ni. Ñi'ya laca xee nu nda cuii tlyu nu ntyucua nde cuxee, jua'a laca xee nu ta na' cha' tyu'u ne' cresiya ji'i ñati —nacui Jesús.

¹⁷ —Tyaa ma ca nde —nacui nu laca Xtyi'i ycu' Ni.

La cui' jua'a laca cha' nu nda lcaa na nu ngusni na cha' ji'i ycu' Ndyosi, tyucui ña'a taju ñati tya'a na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o nu ñi'ya ña'a xlya' bi'. Lo'o li' la cui' jua'a nga'a cha' chcui' lcaa na nu ndyuna na cha' re:

—Tyaa cu'ma lo'o cua —ñacu' na li'.

Lcaa ñati nu lyiji tsa cha' ji'i, tyaa ngu' cha' co'o ngu' hitya nu ta ycu' Ndyosi ji'i ngu' xlya'be ti; caja chalyuu cucui nu ta ycu' Ndyosi ji'i ngu' li', lcaa ñati nu nti' tsa cha' caja cha' bi' ji'i.

¹⁸⁻¹⁹ Tsa lo cua ti cha' nda ycu' Ndyosi cha' scua na' lo quityi re, bi' cha' nga'aa scua ma xi xa' la cha' lo quityi re. Si tya scua la ngu' xi xa' la cha', li' ta Ni cha' ti'i ji'i ngu' bi', la cui' ña'a cha' ti'i nu nscua lo quityi re. La cui' jua'a, ná cuityi ma ni tsaca cha' nu nscua re; nu lo'o cuityi ngu' sca cha', li' xlyaá Ni chalyuu nu nga'a cha' caja ji'i ngu' bi'. Li' nga'aa caja chacuayá' cacu ngu' bi' si'yu nu ntsu'u lo yaca bi', nga'aa tyalaa ngu' bi' ca quichi tlyu nu lubii tsa ña'a, ñi'ya nu nchcui' quityi re. Jua'a nchcui' na' lo'o lcaa ñati nu ndyuna cha' nu nscua lo quityi re, la cui' cha' nu caca nde loo la laca bi'.

²⁰ Ycu' Jesús nchcui' cha' li'ni tsa nscua lcaa cha' re:

—Cha'ni cha' bi'. Yala ti caa na' chaca quiya' —nacui Ni.

Jua'a caca tu'ni. Caa nu'u lacua, La Jesús.

²¹ Ña'a ti cua'ni Jesús nu Xu'na na cha' tso'o lo'o lcaa cu'ma lacua. Tsa lo cua ti cha' chcui' na.